

הקדמה יתברך הבורא ויתעלה היוצר שבראנו בצלמו ובדמות תבניתו, וחי עולם נטע בתוכנו שיהי' אדיר חפצנו, להיטיב עם זולתנו, ליחיד ולרבים בהנה ובפעתי בדמות הבורא כביכול, שכל מה שברא ויצר הנה רצונו ית' רק להיטיב עם הנבראים, פן רצונו ית' שנהלה בדרך כי פאמור והלקת בדרךיו, היינו שנהלי' אנחנו בחירי יצוריי, מגמתנו תמיד להקדיש פוחותנו הגופניים והרוחניים לטובת הרבים, כפי ערכנו, ולדעתי כל ענין זה נכלל במצות ד' של קדושים תהי', דהנה במדרש ויקרא פכ"ד אמר על מקרא זה: יכול פמוני, ת"ל כי קדוש אני, קדושותי למעלה מקדושתכם, וביסוד מצוה זו של קדושה איתא בתו"כ: קדושים תהי' פרושים תהי', והרמב"ן ז"ל בפ"א על התורה האריה לבאר ענין פרישות האמור במצוה זו שהוא להתרחק מן הנאות ומענוגים יתירים, אעפ"י שהם מעשים שאינן אסורים לנו, ובציור מבליט אומר שאפשר לאדם להיות נבל ברשות התורה יע"ש בדרך היק, ועפ"ז לכאורה דברי המדרש אינם מובנים, איה שיהי' בענין פרישות להתדמות להקב"ה שע"ז השמיענו הכתוב שלא כן רצונו ית', שהרי אומר יכול פמוני ת"ל כי קדוש אני קדושותי למעלה מקדושתכם, וביותר קשה להבין מה שמסיק קדושותי למעלה מקדושתכם, דבמובן זה עלינו להבין, דבאמת יש דמיון בהקדושה שד' דורש מאתנו לקדושתו ית', אלא שקדושתו יותר כוללת ומקפת, ואם נאמר דעיקר מובן הקדושה, שד' דורש מאתנו במצוה זו של קדושים תהי' להתרחק מן המותרות, קדושה זו אינה מתחכטת כלל לד' ית' לכן נלענ"ד, שבמצוה זו כלול כל יסוד ושוני מגמת תכלית חיינו, שיהי' כל עבודתנו ועמלנו תמיד מוקדשים לטובת הכלל, שלא נשתמש בשום מעשה ותנועה, הנאה ומענוג שלא יהי' בזה איזה ענין לטובת זולתנו, וכמוכן בכל הקדשות שהוא התחזקות למטרה נכבדה, והנה פשהאדם מישר הליכותי ושוואף שתמיד יהי' דרכי חיי מוקדשים להכלל, אז כל מה שעושה גם לעצמו להבראת גופו ונפשו, הוא מתחכטת ג"כ אל מצנת קדושה, שע"ז יטיב גם לרבים.

שבטובתו לעצמו הוא מטיב עם הרבים הצריכים לו, אבל אם הוא נהנה הנאה מן סוג המותרות, שאינן דרושות להבראת גופו ונפשו, הנאה זו הוא נגד הקדושה שבנה הוא מטיב לעצמו לרגע לפי דמיונו, ולזולתו אין שום תועלת ועפ"ז ענין מצוה של פרישות הוא תמצית מיסוד מצנת קדושה, הנפרת בפועל בדרך ההנהגה של האדם, אבל ברעיון ושאירת הרוח מתרחבת מצוה זו גם על כל מפעלי ומעשי של האדם גם בינו לבין המקום, ובניחס זה מתדמה ענין קדושה זו לקדושת הבורא ית' באיזה דמיון קצת שפמו שבמעשה של הקב"ה בהבריאה כולה וכן בכל רגע ורגע שהוא מקיים את העולם כל מעשיו הם מוקדשים לטובת זולתו, פן רצונו ית' שיהי' מעשינו תמיד מוקדשים דטובת הכלל ולא להנאת עצמו: אמנם אם יאמר האדם להכניע את טבעו להגיע למדה יתירה עד שלא יהי' בנפשו שום מחשבה ושאירה להיטיב לעצמו, וכל שאיפותי יהי' רק להיטיב לאחרים, ובאופן כזה תהי'.

שאירתו להגיע לקדושת הבורא ית', שרצונו ית' בכל הבריאה והנהגת העולם רק להיטיב לנבראים ולא לעצמו ית' כלל וכלל, שבהשקפה ראשונה הי' אפשר לומר שאם גיע אדם למדרגה זו גיע לתכלית השלמות, ולכן הורונו לנו חז"ל במדרש זה שלא כן הוא, שאין לנו להשתדל להתדמות לקדושת הבורא ית' בצד זה, שקדושת הבורא למעלה מקדושתנו, שקדושתו ית' הוא רק לנבראים ולא לעצמו ית', שלא נתוסף ולא יתוסף

שום יתרון להבורא ע"י מעשיו שעשה ועושה, וכל רצונו ית' רק להיטיב לנבראים, אבל מה שרוצה מאתנו אינו באופן זה, שהרי הורה לנו ר"ע ח"י קודמים, וגם רמזו לנו לפרש את המקרא, "ואהבת לרעה כמוה" בדרך שלילי מאי דעלה סני, לחברה לא תעביד, אבל בדרך חיובי ראוי לאדם להקדים את טובת עצמו, ועוד יש מקום שביסוד בריאת אדם נטע הבורא ית' בו תשוקת אהבת עצמו במדה גדולה מאד, שהרי אמרו חכמי האמת במטרת כל העבודה בזה"ל רצה הא"ס ב"ה להיות מטיב הטבה שלמה שלא יהי אפילו בנשית למקבלים עכ"ל קל"ח פתחי חכמה פ"ד, וענין זה מבהיל שעד היכן מגיע פח אהבת עצמו שרוצה אדם בקב שלו יותר מקבין שיצתו לו אף מיד הקב"ה.

אם יהי מתנת חנם, מזה מוכן שמדת אהבת עצמו היא רצונו בעיני הקב"ה רק צדיקים ילכו בה ופושעים יפלו בה, ולדעתי, הנה מלבד כל הרעות והחטאים שהעולם מלא מהם לרגלי מדה זו של אהבת עצמו, הנה גם לנסיון העושר תצטרף מדה זו להכשילו עד התהום כמ"ש פן אשבע וכחשתי, שלרגלי גודל תשוקת האדם בקב שלו, הנה אם חננו ד' בעושר ויהי מאמין באמונת האמת שהכל של הקב"ה הרי הוא עני באמת, ומה שיש לו אינו שלו, אבל אם יכפור בד' אז הכל שלו והוא עשיר ממש לפי דעתו, וע"כ למלא תשוקתו לנפות בעושרו, הוא מתרגל לכפור בד' ואז ממלא תאוותו בשלמות, וכואף שר להרגיש ענין זה גם בקנין העושר היותר גדול שהוא קנין החכמה, למרגיש בה שאם לא ישתדל האדם לפי ערך מעלתו בקנין תורה להשיג חכמת היראה והאמונה הטהורה, אז יש מקום להפשל ע"י התגברות מדת אהבת עצמו, וכמו שמדה זו גורמת לרעה על כל העוסקים בחכמות חיצוניות, שלעומת שהי' ראוי שיתנסף מראה ע"י התרחבות ידיעתם במעשה ד' וכאמור השמים מספרים כבוד ד', הנה הם גופלים ויורדים למטה, שאם יאמינו שכל חכמתם וקבינם לא להם הוא, הרי אז אבדו כל עשרם, ורק ע"י הפירה יתעשרו פי כל מה שיתרונם בהם הכל להם הוא, ואז יש להם להתגאות בקנינם, ועד"ז יש לבאר האמור ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו, היינו שאין לשמוח במתנת חלק החכמה, רק אם הוא עבד נאמן שחושב שהכל אינו שלו ורק לרבו ואדונו, אז שמחה שלמה בקנין החכמה, ולולא זאת אפשר שאין שמחה בקנין החכמה שע"ז ח"ו יוכל להגיע לידי פירה ח"ו, והנה אם בהשקפה ראשונה רגשי אהבת עצמו ורגשי אהבת זולתו, הם פצרות זו לזו, אבל עלינו להשתדל להעמיק בזה למצוא הסגולה המאחדת אותם אחרי פי שניהם דורש ד' מאתנו, וסגולה זו היא שיתברר ויתאמת אצל האדם איכותו של "האני" שלו, כי בזה יומדד מעלת כל האדם לפי מדרגתו, האיש הגס והשפל כל אני שלו מצומצם רק בחמרו, וגופו למעלה ממנו מי שמרגיש שאני שלו הוא מורכב מגוף ונפש, ולמעלה מזה מי שמכניס להאני שלו בני ביתו ומשפחתו, והאיש ההולך עפ"י דרכי התורה, האני שלו כולל את כל עם ישראל, שבאמת כל איש ישראל הוא רק באבר מגוף האומה הישראלית ועוד יש בזה מעלות של איש השלם ראוי להשריש בנפשו להרגיש שכל העולמות כולם הוא האני שלו, והוא בעצמו רק באבר קטן בתוך הבריאה כולה, ואז גם רגש אהבת עצמו עוזר לו לאהב את כל עם ישראל, ואת כל הבריאה כולה, ולדעתי מרומז ענין זה במאמרו של הלל ע"ה שהי' אומר אם אני לי מי לי, וכשאני לעצמי מה אני, היינו שראוי לכל אדם להתאמץ לדאוג תמיד בעד עצמו, אבל עם זה יתאמץ להבין שאני לעצמי מה אני שאם יצמצם את האני שלו

בחוג צר כפי מראית עין אז, "אני" זה מה הוא הכל הוא וכאין נחשב, אבל אם תהי הרגשותו מאוממת, שפלותו הבריאה הוא האדם הגדול והוא ג"כ פאבר קטן בגוף הגדול הזה, אז רם ונשא גם ערכו הוא שבמכונה גדולה גם מסמר היותר קטן אם רק משמש פלום להמכונה, הוא דבר חשוב מאד, שהפלת בנוי מפרטים ואין בכלל אלא מה שבפרט, וכן ראוי להתבונן על כל מתנות שמים מטל שמים ומשמני הארץ שהם נתונים לכלל ישראל פולו והתחלקותם להיחידים הוא רק בתור גזברות, ע"מ שיחלקם לנצרכים לכל אחד כחלק הראוי לו וליתול לעצמו כפי חלקו הראוי לו, ועפ"ז יובן סגולת הצדקה שמשפירת את בעליה.

כמו שדרשו חז"ל על הפתוב עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר, תענית דף ט' שפמו שהממנה על אוצרות הממשלה באוצר קטן אם ישמור תפקידו כראוי אז יתמנה להיות גזבר על אוצר גדול מזה, אף אם לא יצטיין במעלות אחרות, ולהיפך אם יתגלה חסרון במשמרתו, לא יועילו לו כל מעלות שימצאו בו, ויורידוהו למשרה קטנה מזה, כ"כ באוצרות שמים הנותנים לאדם אם מעשר כראוי ממלא תפקיד הגזברות שלו כראוי ליתול לעצמו כפי דרכי התורה ומחלק למי שראוי כ"כ עפ"י הוראת התורה, אז יתעשר ויתמנה לגזברות על אוצר גדול מזה וכן הלאה למעלה למעלה, למען יתקיים רצון העליון בהטבת הפלל ע"י שמירת האוצר, ובזה איש נאמן רוח עושה רצון קונו ית' וכן אפשר להרגיש בענין המסופר בגמ' תענית ד' כ"ו מעשה נורא, באיש קדוש נחום איש גם זו שע"י שפעם אחת לא מלא חובתו במצות צדקה לפי הרגשותו, גזר על עצמו שיסומו עיניו ויתקדמו ידי ויתקטעו רגלי וכן נתקיימה גזירתו, והוא כפי הדרך הנהוג אצל השירים הגדולים שאם מרגיש בעצמו שלא מלא חובת משמרתו, הוא מגיש בקשה לפטרו ממשמרתו, כ"ז נהג בעצמו איש קדוש זה אחרי שידע בעצמו שכל כוחותי אינם שלו והוא רק גזבר על זה, לכן אם רק קרה לו משגה בשמירת תפקיד הגזברות שלו, גזר על כל אבריו להתפטר מעבודתם, וכן הוא בשפע על שמים של קניני החכמה, שראוי לכל איש שחננו העליון ית' איזה יתרון חכמה, להשריש בנפשו שורש עמוק, שקנין זה לא ניתן לו לעצמו רק להיות כגזבר ע"ז לחלק למי שראוי לזה, ואם ישמור כראוי תפקיד זה ללמד למי שראוי ללמד אז תעלה למשרה גדולה מזה, ויתעשר יותר ויהי גזבר על אוצר גדול מזה, ואולי יש להסביר ענין זה מה שאמרו ומתלמידי יותר מכולם, שמלבד ענין הטבעי שבהנה סגולת הצדקה והמעשר הרוחני מועיל לזה להתעלות ולהתגדל, כמו בסגולת מעשר כספים כנ"ל: ולראשית ההכשרה לזה שיהי ראוי לקנין תורה, הצריכה תורה תנאים מיוחדים ותנאי הראשון הוא העמל והגייעה, כמו שדרשו חז"ל אם בחונקתי תלכו שתהי עמלים בתורה ושאר ענינים הדרושים לקנין תורה ואפשר לבאר עפ"ז ענין שבירת הלווחות שלא ראיתי ביאור ענין זה שבהשקפה ראשונה הוא ענין סתום היתכן שמשנה רבינו ע"ה היה חושב שבשביל שעשו ישראל את העגל, ישארו בלי תורה ח"ו, והי ראוי לו להמתין מללמד עד שייתקנו מעשיהם, אבל לא לשפרם לגמרי ואח"כ להתנפל לפני ד' לבקש לוחות שניות, והנה חז"ל קבלו שסגולה מיוחדת היתה בלוחות הראשונות, דאמרינן בגמ' עירובין ד' נ"ד מאי דכתיב חרות על הלווחות אלמלא לא נשפכו הלווחות הראשונות לא נשפכה תורה מישאל, היינו שהי סגולה בהם שאם למד אדם פעם אחת, היה שמור בזכרונו לעולם וענין זה הרגיש משרע"ה

שעלול עי"ז להיות חלול הקודש נורא מאד, שאפשר שיזדמן שיהי' איש מן שחת ומגנאל במעשים רעים בקי בכל חדרי התורה, ולמד משה רבינו ע"ה ק"ו מקרבן פסח שאמרה תורה וכל בן נכר לא יאכל בו ולכן מצא משרע"ה שראוי שלוחות אלה: שיתברו ולהשתדל לקבל לוחות אחרים, היינו דהלוחות הראשונים הי' מעשה אלקים כמו גוף הפתב כמו שמפנרש בתורה, והלוחות האחרונים הי' מעשה ידי אדם כמ"ש פסל לה שני לוחות אבנים, וענין הלוחות הוא דבר המעמיד ומקים שלא יהי' אותיות פורחות באויר, וכיון שהי' מעשה ד' הי' עומד לעד, אבל השניות שהי' מעשה אדם אינם מתקיימים רק בתנאים וגדרים, ותחלת קבלת התורה ע"י מרע"ה הי' דמות ואות לכל בני ישראל מקבלי התורה, שפמו שאמר הקב"ה למרע"ה פסל לה שני לוחות אבנים כ"כ הוא רמז לכל מקבלי התורה, שיכין כל איש ישראל לוחות לעצמו, לכתוב עליהם דבר ד', וכפי הכשרתו בהכנת הלוחות, כן תהי' קבלתו, מתחלה וכן גם אח"ז אם יתקלקלו אצלו הלוחות, אז לא תתקייים התורה, ועי"ז לא יהי' מצוי כ"כ ענין פחד משרע"ה, שלפי ערוך מעלת האדם ביראת ד' ובמדות, שהוא לוח לכבו, לפי ערוך זה ינתן לו מן השמים קנין התורה, ואם יפול אח"כ ממדרגתו לפי ערוך זה תשפח התורה ממנו, וכמו שאמרו חז"ל שפמה ענינים גורמים לשכחת התורה ר"ל, ועל דבר גדול זה אמרו חז"ל לפרש את הפתוב בסיומא של תורה, ולכל היד החזקה שעשה משה לעיני כל ישראל, וידעתי יש להמתיק בזה מה שדרשו חז"ל בנדריים ד' ל"ח על הפתוב פסל לה, לא העשיר משה אלא מפסולתן של הלוחות, והוא ענין נפלא שלא מצא הקב"ה, סבה אחרת להעשיר את משה רק ע"י פסולת של הלוחות, ועפ"י האמור, יש לפרש ענין זה, שעפ"י השתנות הכנת הלוחות, ניתן מקום למקבלי תורה לפחוד, לקבל עליהם עול תורה, שהרי עפ"י ז' ראוי לכל באי שערי תורה להפריש א"ע מפל עסקי העולם, וכדרשם על הפתוב לא מעבר לים הוא, שלא תמצא לא בסחרנים ולא בתגרנים משא"כ שאם הי' הלוחות הראשונים קיימים, שאז הי' די לקבוע שעה קלה לתורה, ולעסוק רוב העתים במסחר וקנין, ולענין זה הראה הקב"ה שיהי' משרע"ה לאות לכל מקבלי התורה שיזמין ד' להם פרוסתם בתוך עשיית הלוחות איזה פסולת שע"י ז' יתפרנסו: והנה אנכי אשר בחרת ד' ית' עלי שם חלקי בין העמלים עם הציבור אשר בשנת תרמ"ד נקראתי ע"י דו"ז הג' ר"א גארדאן ז"ל להיות מורה לתלמידים בטעלו בהישיבה שמה ובשנת תרס"ג לעיר מארטש ובשנת תרס"ז לעיר בריינסק ובשנת תר"פ להורדנא וזכיתי למשנה אחרת לב שומעי לקחי בכל המקומות של מרביצי התורה הנ"ל, אשר כל זה הוא לא לפי מעשי ולא לפי פשרונותי, רק בסגולת עשר תעשר כמש"כ, שמעודי עד היום עתותי מעושרים לעצמי לשומעי לקחי: ולכן אקנה אשר גם בהוצאת ספרי זה דהפיצו ברבים, יחנני הטוב והמטיב למשנה את לב העמלים בעומק הלכה, להגות בו ולהוסיף לקח ויהי' חלקי עמהם סלה, והנה אדע שספרי זה לא יהי' מקובל לכל, פי הרבה לומדים לא הורגלו להגות בדרך העיון כפי דרך העיון הסובב והולך ברוב הענינים הנאמרים בספרי זה, שהרבה דרכים לתורה וכ"א מוצא טעם לפי הרגלו, ועוד כזה שרוב הענינים המתבארים בו הם ענינים הדרושים עיון ויגיעה ולא יתפסו גם בלב מבין בהבטה בעלמא, ולא כל אדם רוצה לתלות החסרון בעצמו מחמת עומק המושג וחסרון המשיג, ושמעתי דבר נאה ומתקבל בשם גסי המנוח הרה"ג מוה"ר שלמה זלמן בהר"ר קלמן אבעל מטעלו בהא דמסופר

בגמ' ב"ק בסוגיא דנה נהנה ונה לא חסר, דר"ח בעי מרמב"ח והשיב לו לכי תשמש לי, שקל סודרא פרוף ליה, דבהשקפה ראשונה מתמיה, וביאר הרב הנ"ל שהענין הוא, שדבר שצריך עיון וגייעה תלוי עיקר הדבר אם המתלמד מאמין במעלת המלמד, אז אם לא יבין בראשונה, יתלה החסרון בעצמו, ויוסיף אומץ ליגע א"ע ואז יבין באחרונה אבל אם דברי המלמד קלים בעיניו ולא שנה לו להתאמץ לעמול בהם, אז אם לא יקבל הדברים במשקל הראשון יניחם או יבטלם בלבו ודיו, ולכן פאשר ידע רמב"ח את עומק הענין שרצה ללמדו לא רצה ללמדו עד שיתאמת לו שרב חסדא משתוקק להתלמד ממנו פתלמיד מרב, ולכן לא למדו הדבר עד שישמש אותו פתלמיד לרב, ודפח"ח: ועפ"ז אפשר לבאר מה שדרשו חז"ל ביומא ד' כ"ח על הכתוב ואברהם זקן בא בימים, ארמב"ח מימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם.

אברהם זקן יושב בישיבה, ולא נתבאר מהיכן למדו ענין זה מקרא זה, ועפ"ד י"ל דנהה בג' ב"מ ד' פ"ז איתא עד אברהם לא הוי זקנה ומאן דהוי בעי לאשתעי בהדי אברהם הוי משתעי בהדי יצחק, ביצחק הוי משתעי באברהם, אתא אברהם ובעי זקנה, שגאמר ואברהם זקן בא בימים, וענין זקנה האמור בזה.

הוא שיבה המתגלה לכל עין רואה, ולכן למדו חז"ל מנה שהי אברהם יושב בישיבה, שעיקר התועלת להפיר מעלת הזקנה הוא למתלמד שאם יפיר שראוי לפני להעמיק עיונו בדברי מלמדו, אז ישיב התועלת הנרצה כמש"כ: וכן אחשנב שרק אלה אשר ייקרו דברי בטורם ראום או שמענם, ימצאו חפץ להנות בספרי זה וישוו בעיניהם גם להעמיק עיונם אם גם לא יבינום במשקל ראשון, ואז יקבלו דברי בעז"ה, אבל ראוי לידע ולהתבונן לדעת מה שאמרו חז"ל בהגנינה ד' ט"ו ור"מ היכי גמר תורה מפנמי דאחר ונהא ארבר"ח אר"י מאי דכתיב פי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו פי מלאך ד' צבאות הוא, אם דומה הרב למלאך ד' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו, ומסיק הש"ס ל"ק הא בגדול הא בקטן, וראוי להבין לפי"ז איך סתים ר"י דברי שדברי רק בקטן ולא בגדול, וי"ל דכאשר נזקק מה שאמר ר"י יבקשו תורה מפיהו: ולא אמר ילמדו ממנו, דבאמת הלומד מחבירו, אינו לומד מפי המלמד, אלא שומע ושוקל בפלס שכלו, והוא מבין הדבר, וזה אינו לומד מפי המלמד רק משכל של המלמד, ותורה מפה נחשבת אם מקבל הדברים כפי ששמע בלי בקורת, ועל ענין זה אמר ר"י שלקבל תורה מפה, אינו ראוי רק אם הרב דומה למלאך ד' צבאות: ולפי"ז מרומז בדברי ר"י ההבדל בין קטן לגדול, דקטן לומד תורה מפה, שאינו ראוי לבקר מה לקרב ומה לרחק, וגדול שיש בכחו לבקר אינו לומד תורה מפה, וכ"כ ראוי לעורר לכל ההוגה בספרי אחרונים, שלא ילמדו תורה מפיהם שלא לעשות יסוד מפל האמור בדבריהם טרם יבקרו היטב את דבריהם וכעין זכר לדבר זה יש ללמוד מהא דאמרינו בגמ' ב"מ פרק השוכר את הפועלים דאר"ח אגא עבידנא דלא תשתכח תורה מישראל ומפרש שם שהי זורע פשתים ומגדל נישבי וצד צבאים ועושה קלפים, וכותב חומשים לרמז דכל מה שיש בכחנו להחל מהתחלת התורה, עלינו לעשות בעצמנו לפי ערך שהורשה לנו לחקור ולהתבונן.

ולא לסמוך על דברי הגדולים שקדמונו, וגלוי דעתי זאת יהי לי להכרעת פה זכות להוגים בספרי אם ימצאו דברי סותרים לדברי גדולים שקטנם עבה ממתיני, או שפוננתי לדברי גדולים, ולא הבאתי דבריהם, או שהבאתי דבריהם ודחיתי אותם פי לרגלי הלך נפשי בדרך הלמוד פאמור, עיניתי מעט בספרי אחרונים כי ספרי זה אינו ספר שו"ת רק ביאור הלכות אשר שקול הדעת הקפשי הורשה בזה לכל העוסקים בעיון הראוי ומועיל: אחרי הקינה והשתחנה להעליון הטוב ומיטיב אשר זכני להוציא לאור ספרי זה אציב מצבת זכרון לנפשות הורי אדוני אבי מורי המןפלג בתו"י יצחק שמואל הפהן ז"ל ואמי מורתי רחל בת הרב אליעזר שמואל ליובעצקי ז"ל אשר התאמצו יותר מפקחם להחזיק אותי כל ימי נעורי באהלי התורה שהתכוננו בעת ההיא, ישיבת מיר וואלאזין, ולשמם וזכרם קראתי ספרי בשם "שערי ישור".

שראשי אותיות שמם עולה שם "ישור" וגם שמי כלול בו, וכן יהי זכרון עולם לנפשות חמי הרה"ג משה מרדכי אידעלעוויץ ו"ל נחמותי רחל בת הרה"ג ר' אברהם שמואל גארדאן ז"ל שקל מגמתם היתה לסבב עניני שתהא תורתו אומנתי, ומחשבתם הרצוני היתה בעזרי בעז"ה ותבדל לחיים טובים רעיתי הפבודה הרבנית לאה תחי' שהיתה לעזר לי בכל הליכות נפשי מאז ועד היום, ויזכרו לטוב בני רב חביבי הרה"ג סוע"ה מוה"ר משה מרדכי שליט"א וחתני הרה"ג סוע"ה מוה"ר שרגא פייוויל הינדעס שליט"א, שהי לי לעזר באיזה ענינים להכריע הספיקות, ויזכרו לטוב גסי הנעלה מר אלי' משה היילפרן שליט"א ונאחותי הפבודה מינא לאה תחי' שחשבו מחשבות לקבל עליהם הוצאת ספרי לאור, וכן זכור לטוב פבוד גסי הרה"ג סוע"ה מוה"ר צבי יהודה אלשוואנג שליט"א רב בשיקאגא שהמציא לי התחלה הראשונה, להדפסת ספרי, ואפריון אמטי' להב' הנעלה חו"ב מר אהרן ישעני' נ"י אשר עבד עבודה תמה, להעתיק את הפתב יד בכתב נקי פיד ד' הטובה עלי', ולא הי' קורא בו פקורא להגיה ויגע ושנן כל ענין היטב עם בני גילי' ומהם גם נכדי הנעלה חו"ב מר קלמן נ"י יהי זכרם לברכה ויעלו על במתי האנשר לברכה ולתפארת.

ואנכי תפלה שכה יעזרני העליון להוציא לאור את יתר פרי עשתונותי אשר אתי בכתובים להפיצם בישראל: דברי המצפה לישועה ולהרמת קרן תוה"ק וכוונן ציון וירושלים בב"א: שמעון יהודא הפהן שקאפ לישרים נאווה תהלה.

הם בני בית הרה"ג מהר"ל הוטנער ז"ל בוארשא שהתאמצו בהדפסת ספרי שיהי' עצהיו"ט לתקן את השבושים, פפי האפשרות, ולהדפיס על גייר יפה ואותיות טובות ובתנאים נאותים, ירום ד' קרנם בטובה סלה המחברשער הספקות פ"א פתב הרשב"א בתורת הבית ב"ד ש"א וז"ל ומסתברא לי דכשאמרו ספיקא דאורייתא לחומרא דבר תורה.

הוא דספיקא דאורייתא פודאי מן התורה. אבל ראיתי להרב"ם ז"ל שכתב דספיקא דאורייתא לחומרא מדרבנן הוא שהחמירו בספיקא ובהיא ראי' לדבריו מדאמרין בקידושין פרק עשרה יוחסין איזהו שתוקי אמר רבא דבר תורה שתוקי פשר מ"ט רוב פשירים אצלה ומיעוט פסולים ואי דאזלי אינהו לגבה כל דפריש מרובא פריש מאי אמרת דילמא אזלא איהו לגביהו הוי לי קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי והתורה אמרה לא

יבא ממזר בקהל ה' ממזר ונדאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא בקהל ונדאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא ומה טעם אמרו שתוקי פסול גזירה וכו' אלא מעלה עשו בין חסין אלמא לא אסרה תורה אלא האיסורים הנדאים הא ספק האיסורים לא ואין דברי מחנורים אצלי דאדרבה דוק מינה דבעלמא ספיקא דאורייתא פודאי דאי לא אמאי איצטריה רבא לארופי בלישני' פולי האי לימא מ"ט הוי לי ספיקא ומותר דבר תורה דהשתא הוי פאלו פולהו ספיקא דאורייתא ומאי שנא ממזר דנקט אלא ונדאי ספק ממזר דוקא קאמר אבל שאר ספיקי לא, וטעמא דממזר משום דרבני' קרא להיתירא וכדאמרין לעיל מינה, ת"ר גר נושא ממזרת וכו' ואיבע"א תרי קהלי נינהו וכו' אלא מיתורא דקראי הוא דמיייתי לי' בין לר' יוסי בין לר' יהודא הא בעלמא ספיקו פודאי וכן פירש"י ו"ל ונ"ל שפכת שם ואיבע"א ה"נ תרו קהלי נינהו כלו' להנהך תרתי דרשות תרי קראי איצטריכו דאי לא אייתר קראי לא הוי דרשינן ממזר ונדאי הוא דלא יבא הא ספק יבא אלא הוי אמרינן פכל שאר ספיקי איסור על הנדאי אזהרת ונדאי ללקות עלי' ועל הספק אזהרת ספק לאיסורא ע"כ לשונו ו"ל, ואולי סובר הרב ו"ל דגלי קרא בממזר ספיקו מותר וגמרינן מיני' לכל התורה פלה ואינו מחנור דהא אמרינן בפ"ק דקידושין וכו' א"ל אימור פה נאמרה הלכה ספיקא מותר ונדאה אסור וכו' הא לאו הכי כ"מ שנאסרה ונדאה אף ספיקא אסורה וי"ל דכי הוצרכה הלכה במקום דאיתחזק איסורא דבעלמא אסור דבר תורה והכא שרי אבל היכא דלא איתחזק איסורא ספיקו מותר ומ"מ אי אפשר שא"כ אשם תלוי למ"ד לא בעינן חתיכה משתי חתיכות היכי משפחת לה וכו' והא ספיקא מותר לכתחילה ואשם היכי מחייב ומי נימא דבהאי דינא פליגי אי ספיקא אסור ולתנא דברייתא דס' לא בעינן חתיכה משתי חתיכות שחוקי אסור דבר תורה אין אלו אלא דברי תימה ותדע לה עוד מדאיבעיא בפ"ק דחולין מנא הא מילתא דאזלינן בתר רובא וכו' אלא ונדאי מסתברא דספק דאורייתא לחומרא מדבר תורה הוא ולא מדברייהם.

עכ"ל בתוה"ב הא' בקוצר ובהוספה מעט מלשון הש"ס: והנה הרשב"א ו"ל שראה דברי הרמב"ם ו"ל מסופק ג"כ מאין הוציא ראיתו מסוגיא זו דספק מותר מה"ת, וע"כ נלענ"ד לבאר אפשרות ראיתו מסוגיא זו דהנה הרשב"א ו"ל בחי' למס' קידושין הקשה למאי דקאמר רבא דאפשר דאזל הוא לגבה א"כ הוי לי' רובא דאף אי אזלא איהי לגבייהו הוי לי' ספק ומיתוסף צד היתר דאפשר דאזל הוא לגבה וכן הקשה הריטב"א וקורא לזה ספק ספיקא, ומתרצי דאיצטריה קרא להיכא דנדעינן דאזלא איהי לגבי' א"נ היכא דליכא בעיר רק מחצה על מחצה ורבא אמר לרנוחא דמילתא יעו"ש.

וקשה לי דהרי רבא אמר למילתין' על תנא דמתני' ובמשנה איתא דשתוקי מותר בממזרת ולפי שיטת הרשב"א בשתוקי בכה"ג דמייירי רבא דעפ"י רוב הוא פשר איהו מותר לישא ממזרת, ואין לתרץ דסובר הרשב"א דכינן דגלי קרא דקהל ונדאי הוא דלא יבא הא ספק יבא גם רוב פספק הוא דא"כ איהו מסתפק הרשב"א בשיטת הרמב"ם דגליה פל ספיקות ממזר דגלי קרא להתיר דהרי לשיטתו בממזר התירה התורה גם היכא דאיכא רובא האם בכל הספיקות נימא הכי דגם היכא דאיכא רובא יתא מותר, וגם מנ"ל לחדש היתירא בכה"ג פנין דקרא אפשר לאוקמא בכה"ג היכא דליכא רובא כמש"כ הרשב"א במס' קידושין שהבאנו, ונראה לי דלכאורה קשה טובא בדברי הרשב"א הנ"ל עפ"י מה שפכת הרשב"א בתשובה הובא בפרי מגדים בפתיחה לה' תערוכות פ"א חקירה ג' שנשא

הַרְשֵׁב"א בְּאוֹכַל חֲתִיכָה אַחַת מִשְׁנֵי חֲתִיכוֹת הָאֵיף מִבֵּיא אֲשֶׁם תְּלוּי דָּאָם הַגְּדוּלָּה הַמְּוֹתֶרֶת
הַרִי בְּטֹלָה הַקְּטָנָה בְּרוּב וְהַרְשֵׁב"א הַשֵּׁיב דְּאָף אִם אָכַל אֶת הַקְּטָנָה לִיכָּא מִמֶּנּוּ לֹא לֹא מִמֶּנּוּ לֹא
הִיא הַמְּוֹתֶרֶת וְגַם אִם הִיא הָאֲסוּרָה הַוּוֹתֶרָה מְדִין בְּטוּל בְּרוּב יַעוּ"שׁ.

וְאִין הַתְּשׁוּ"ת וּבִפְמ"ג שְׁם מְפָרֵשׁ בְּטַעֲמָא דְמִקְלָתָא מִשׁוּם דָּאָם הַקְּטָנָה הָאֲסוּרָה נִתְּהַפֵּף
כְּלוּל לְהִתֵּר וְאִם לְהִיפּוֹף הַגְּדוּלָּה הָאֲסוּרָה נִתְּהַפֵּף כְּלוּל לְאִסּוּר וּמִשׁוּ"ה לִיכָּא מִמֶּנּוּ
יַעוּ"שׁ. וְלִדְעֵתִי זֶה בִּיאוּר רְחוּק וְגַם מְוַקְשָׁה דְּלִפִּי"ז לֹא הוּי אִיקְבַּע אִסּוּרָא דְּהוּי סָפֵק
עַל שְׁתֵּי הַחֲתִיכוֹת אִם שְׁתֵּיהֶן מְוֹתֵרוֹת אוֹ אֲסוּרוֹת וְאִין כָּאִן חֲתִיכָה מִשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת, אָכַל
הָאֲמַת יוֹרָה דְּרַפּוֹ דְּשִׁיטַת הַרְשֵׁב"א דְּסָפֵק רַבָּא לֹא חֲשִׁיב סָפֵק כָּלֵל, דְּכָל הַפְּחוֹת הוּא
שְׁאֵנוּ מְסוּפָקִים בְּאִיזָה אֲנִפּוֹהֶדְבֵּר בְּעֲצָמוֹתוֹ, אָכַל בְּסָפֵק שְׁמָא אִיכָּא רַב דְּבַעֲצָמוֹת הַדְּבֵר
אִין הַחֲפֵץ מִשְׁתַּנָּה מֵאִסּוּר לְהִתֵּר ע"י הָרַב וְדִין רַב הוּא רַב לְגַבֵּי דִין פְּשָׁאֵנוּ מְסוּפָקִים
עַל עֲצָמוֹת הַדְּבֵר וְאִיכָּא רַבָּא לְהִתֵּירָא הַתִּירָה תוֹרָה לְנוּ כֵּן הוּא עֲנִין בְּטוּל בְּרוּב וּכ"ז
הִיכָּא דְּאִיכָּא וְדִאי רַב אָכַל אִם זֶה גּוֹפָא סָפֵק לְנוּ לִיכָּא הִתִּירָא כָּלֵל מְדִין רַב, וְכֵן
מְצָאֵתִי בַּעֲזָה"י בַּח' הַגְּרַע"א לִי"ד ס' ק"ה שֶׁהֵבִיא דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"א הַנֶּ"ל בְּלִשׁוֹנוֹ וּמְפָרֵשׁ
כְּדָבְרֵינוּ דְּסָפֵק רַב לֹא מְהַנִּי כְּלוּם אִף אִם יֵהִי מִמֶּנּוּ יַעוּ"שׁ לִסִּי"ק"ה סְעִי"ט, וְלִפִּי"ז
דְּבָרֵי סוֹתֵרִים לְכַאוּרָה וּמִשׁ"כ בְּסוּגִין דָּאָם מְסוּפָק לְנוּ אִם אֲזִיל הוּא לְגַבֵּה לְהוּי רַב
לְהִתֵּירָא דְּאָף אִם אֲזִילָא הִיא הוּי סָפֵק הַשְּׁקוּל וּמִתּוֹסֵף הִתֵּר ע"י צַד הַסָּפֵק שְׁמָא אֲזִיל
הוּא לְגַבֵּה לְדְבָרֵי בְּתִשׁוּ"ת אִין כָּאִן שׁוּם הוֹסֵפֶת הִתֵּר כִּינּוּן דְּלִיכָּא רַב וְדִאי, וְדוּחֵק לֹא מֵר
דְּכָאן שְׁאֵנִי דְּאִיכָּא רַב וְדִאי וְהַסָּפֵק אִם מוֹעִיל הָרַב מִחֲמַת קְבוּעַ דְּלִפְמִשׁ"כ בְּסִבְרַת
הַרְשֵׁב"א לִיכָּא הַבְּדֵל בְּזָה: וְנִרְאֵה לַעֲנֵ"ד דְּהִנֵּה אִף שְׁכַתְּבֵנוּ דְּרַב לֹא מְהַנִּי לְשִׁנּוֹת אֶת
הַדְּבֵר בְּעֲצָמוֹתוֹ מ"מ כִּינּוּן דְּהַתּוֹרָה הַתִּירָה ע"י רַב חֲשִׁיבָא מְקַרָּה זֹו לְמַעֲשֵׂה הַמְּתֵרֶת אִם
רַב אֲפִשֵׁר לְאֲשַׁכּוּחֵי שְׁמִקְרָה הַזֹּאת תּוֹסֵף הִתֵּר לְאִיזָה אֲדָם בְּעוֹלָם שְׁיִודַע בְּמִקְרָה הַזֹּאת
אָכַל אִם הַמְּקַרָּה הַזֹּו לֹא מְשַׁכַּחַת שְׁתּוֹסֵף הִתֵּר לְאֲדָם הַיִּודַע וּמְכִיר בָּהּ בְּכַה"ג לֹא
חֲשִׁיבָא כָּלֵל לְמַעֲשֵׂה הַמְּתִיר, וּבְנִידוּן שְׁנִשְׂאֵל הַרְשֵׁב"א דְּיִדוּעַ לְנוּ אִיזוֹ גְּדוּלָּה וְאִיזוֹ
הַקְּטָנָה וְהַסָּפֵק לְנוּ אִיזוֹ הָאֲסוּרָה וְאִיזוֹ הַמְּוֹתֶרֶת דְּבַכָּה"ג הָאֲדָם שְׁיִודַע אִיזוֹ הָאֲסוּרָה אִיזוֹ
מוֹעִיל לוֹ כְּלוּם גְּדוּלוֹת הַחֲתִיכָה וּמִשׁוּ"ה לִיכָּא צַד הַמְּתִיר שְׁמָא הַגְּדוּלָּה הוּא הַמְּוֹתֶרֶת
לְהִתֵּיר עִי"ז אֶת הַקְּטָנָה מְדִין בְּטוּל בְּרוּב דְּבִנְיָפֵר הָאִסּוּר לִיכָּא בְּטוּל וְסָפֵק רַב לֹא
מְהַנִּי כְּלוּם אָכַל לַעֲנִין שְׁתּוּקֵי דָּאָם אֲדָם הִי רֹאֵה דְּאֲזִיל הַבּוֹעֵל לְגַבֵּה לְדִידֵי"הִי מְקַרָּה
זֹאת מוֹעִיל לְהִתֵּיר אוֹ לְאֲסוּר וּמִשׁוּ"ה מְהַנִּי גַם לְדִין שְׁלֵא רְאִינוּ הַמַּעֲשֵׂה לְהַסְתַּפֵּק בְּזָה
שְׁמָא אֲזִיל הוּא לְגַבֵּה דָּאָם קָמִי שְׁמִיָּא גְּלִיָּא דְּהִי כְּזֹאת אִף שְׁזָה הַעֲנִין אִיזוֹ גּוֹרָם בְּאֲמַת
בְּעֲצָמוֹת הַדְּבֵר לְאֲסוּר וְלְהִתֵּיר מ"מ חֲשׁוּב כְּדָבֵר הַמְּתִיר וְאִסּוּר כִּינּוּן דְּאִילוּ יָדַע כֵּן הִי
מוֹעִיל כ"כ בְּמִסְתַּפֵּק חֲשׁוּב סָפֵק, אָכַל בְּנִידוּן שְׁאֵלַת הַרְשֵׁב"א לֹא שְׁיִיף לֹא מֵר אִילוּ יָדַע
הִי מְוֹתֶר דְּאִילוּ יָדַע אִיזוֹ אֲסוּרָה לִיכָּא בְּטוּל כְּלוּם.

וְעַפ"י מֵהַ שְׁחִלְקֵנוּ יִתְּנִישׁב גַּם דִּינוּ שְׁל הַשְּׁ"ף יו"ד ס' ס'וֹ שְׁהִתֵּיר שְׁם בְּתַעְרוּבוֹת בִּיצִים
חַד בַּחַד אִם יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק שְׁבִיצָה הַמְּוֹתֶרֶת גְּדוּלָּה מִן הַבִּיצָה שְׁנִמְצָא עֲלֵי הַדָּם מִשׁוּם סָפֵק
סְפִיקָא יַעוּ"שׁ.

שְׁלֵא יִקְשָׁה עֲלֵי מְדָבְרֵי הַרְשֵׁב"א שְׁהַבְּאֵנוּ דְּסָפֵק רַב לֹא מְהַנִּי וְעַפ"י דְּבָרֵינוּ נִיחָא דְּשְׁם
דוּמָה לְסָפֵק רַב דְּשְׁתּוּקֵי כִינּוּן שְׁטְרוּפוֹת בְּקַעְרָה, אֲמַנָּם לִפִּי"ז גַּם בְּנִידוּן שְׁדָן הַגְּרַע"א

בסי' ק"ה איפא ספק ספיקא דשמא לא נגע בתתיכה זו ושמא לא נגע רק באחת ואיפא רובא דהיתירא ובטלה ברובא כמש"כ בשו"ע שם ובכה"ג אילו ידע מהני כמש"כ שם בשו"ע ודברי הגרע"א צ"ע לפי"ז ובלא"ה תמה אנכי מה שלא הביא הגאון הנ"ל דברי הש"ך שמתיר משום ספק רובא.

וצ"ע: ולפי"ז י"ל דמש"כ הרשב"א בחי' לקידושין לדון מדין רובא הוא רק אם לא נאמר דרשה דספק ממזר מותר הי' מותר שתוקי מדין רובא להיתירא או ספק ספיקא כמש"כ הריטב"א היינו דאם אזלא היא לגבין איפא דין ספק ושמא יש בזה סבה המתרת ע"י דאזל הוא לגבה אבל עפ"י האמת לאחר דגלי לן קרא ממזר ודאי ולא ספק וכן קהל ודאי ולא ספק ליפא בזה דין רוב לאסור שתוקי בממזרת, דעכשיו איפא ספק השקול אם אזל הוא לגבה ואיפא רוב שהוא כשר ואסור בממזרת ואם אזלא היא לגבין מותר בממזרת דאם הי' בזה רוב סבות בעצם המקרים שגורמים להכשיר את הנולד הי' דינו ליזול בתר רוב והי' חשוב קהל ודאי אבל בכה"ג מה דאזל הוא לגבה אינו גורם בעצמות הענין שום דבר דאם הי' הבודל פסול לא נתכשר ע"י שאזל לגבה ונמצא דליפא בזה רובא מצטרף לומר דספק שמא אזל הוא לגבה מיתוסף על מחצה ומחצה דאזלא היא לגבין להעשות עי"ז ברובא דכיון דבמצייאות הפסול ליפא רוב מקרים ואם נדון לענין מקרים המתרים בדיני הספקות איפא ספק השקול אם אזל הוא לגבה הי' בזה מעשה המכשירו להיות דין הנולד ככשר ודאי ואם אזלא היא לגבין הי' בזה מעשה המכשירו בין להקהל ובין לממזרת וחשוב כספק קהל וספק ממזר ומותר בשניהם עפ"י דין תורה, אבל בלא דין החידוש שחדשה תורה והי' דין ספק איסור אסור מספק אם מתוסף בזה צד היתר שמא אזל הוא לגבה ואיפא ספק אם יש פאן ספק איסור אי לא בכה"ג מותר ובכה"ג שפיר קאמר הרשב"א והריטב"א דגם בלא חידוש תורה להתיר ספק ממזר הי' שרי ולפי"ז עפ"י האמת לדינא גם הרשב"א מודה דהיכא דאיפא רוב גמור שהוא כשר אסור לישא ממזרת דבר תורה וכן אם עפ"י רוב הוא ממזר אסור הוא בקהל ודאי ושתוקי דמותר בממזרת אליבא דתנא דמתני' הוא משום דליפא רובא להחשיבו כשר ודאי כנלע"ד ונכון הוא בעזה"י: ובזה נבא לבאר שיטת הרמב"ם ז"ל בסוגיא זו דהנה יש לזקק בסוגיא זו מה שהוסיף רבא להביא פאן דרשה דקהל ודאי לא יבא ספק יבא דדרשה זו לא שייכא לכאורה לדינא שאמר רבא שמה"ת כשר לבוא בקהל וע"כ נ"ל דיש לפרש מה דאמר רבא דבר תורה שתוקי כשר אין פוננתו בזה לבאר מה דמותר לבא בקהל אלא כלפי הא דסובר תנא דמתני' דשתוקי מותר בממזרת ואסור לבוא בקהל ועשהו כפסול ודאי על זה אמר רבא דבר תורה שתוקי כשר משום דרוב פשרים אצלה מאי אמרת דילמא אזלא היא לגבין והוי ספק כשר ספק פסול והתורה התירה בשניהם וראוי להחשיב כספק ומותר בשניהם ולמה עשוהו חכמים כפסול ודאי שיהי' מותר בממזרת ואסור בקהל ומסיק דמעלה עשו בייחוסין והתמירו שלא יבא בקהל ומה דמותר בממזרת הניחו על דין תורה אליבא דתנא דמתני' דפליג על ר"א דאוסר מדרבנן ספיקות וי"ל אף שהתירה תורה ספק ממזר הוא רק אם הספק בעיקר הדבר שגורם הפסול וההכשר אבל אם אנו מסופקים בזה גופא אם חשוב כספק ממזר או כודאי ממזר בנידון בזה לא שייך לדין ספק ממזר אלא לשאר ספיקי דעלמא אם ספק מותר או אסור דאם יהי' ספיקא דדינא בדין ספק ממזרות כפולוגתא דרבנותא ודאי דלא שייך בזה ג"כ לומר ספק ממזר מותר.

בינו דאין הספק בעובדא הגורמת לדין ממזרות ובכה"ג ודאי דחשיב ספק זה ככל ספק איסור, וכ"כ י"ל בספק זה דמספקינן אם אצל הוא לגבה אי לא דהוי כמו ספיקא דדינא דבאמת מה דאצל הוא לגבה או להיפוך אינו גורם בעצמות הנולד שום השתנות ואם באמת ה' הכולל ממזר או נתין לא נשתנה דינו ע"י שאצל הוא לגבה או להיפוך וענגן זה משנה רק הדין בדיני הספיקות דאם אצל הוא לגבה ספק כנדאי חשבה תורה ואם אצל היא לגבי' אמרה תורה לדונו כספק ולהתירו וכיון דרבא פא לפרש דברי המשנה שהתירו שתוקי לישא ממזרת ולאסרו בקהל ומשני משום מעלה עשו ביוחסין דמה"ת מותר בשניהם מחמת הספק דילמא אצל היא לגבי', וספק זה דומה לספק בדין מה דלא שייך ענגן זה להיתירא דקרא ומוכח מדברי רבא דמה"ת כל ספיקי מותר ורק רבנן התמירו והכא משום מעלה ביוחסין סובר תנא דמתני' דרצו חכמים לעשותו כפסול ודאי והניחו על דין תורה להתיר שתוקי בממזרת וזו היא ראית הרמב"ם מסוגיא דילן דספק מותר מן התורה כנלע"ד: אח"ז ראיתי בחי' מהרי"ט למס' קידושין שהעיר ג"כ בסוגיא זו מה שהביא הדרש דקהל ודאי ורצה לכאר ג"כ עפ"י קושית הריטב"א דרבא סובר דרבא ג"כ חשיב ספק לענגן ספק ממזר, יעו"ש.

והנלע"ד פתבנו ולפי"ז בסברא זו פליגי הרשב"א והרמב"ם, דלהרשב"א ספק זה אם אצל הוא לגבה הוא כספק ממזר, ולהרמב"ם ספק זה הוא ספק איסור סתמי ככל ספיקי דאיסורי ותלוי בדין ספק מה"ת.

ומצאתי בעזה"י בחי' הרשב"א דכתב להדיא דרוב גמור לא חשוב כספק ממזר, וז"ל בד' ע"ג ע"ב בד"ה פל שפאסר, מכלל שמועה זו נראה שלא ממזר ודאי אמרה תורה ולא ספק ממזר אלא בשמחה מיהו פשרים אצלה דכל פי הא הוא דהוי ספק אבל כל היכא דרוב פסולים אצלה כממזר ודאי משנוי לה דרבא דאורייתא עכ"ל.

הרי דסובר דרוב לא הוי כספק ואיך מתיר תנא דמתני' שתוקי בממזרת הלא רוב פשרים אצלה וגם בספק שפא אצל היא לגבי' מסיק הרשב"א שם בדיבור הקודם דחשיב כרוב וע"כ מוכרח כמש"כ ונכון הוא: פירק ב והר"ן בספ"ק דקידושין כתב בזה"ל אר"א אר"י ערלה בחו"ל הלכה למשה מסיני א"ל אימור פה נאמרה הלכה ספיקא מותר ודאי אסור ויש שלמדו מפאן דמאי דאמרינן ספיקא דאורייתא לחומרא דבר תורה הוא ולא מדברי סופרים דהא אמרינן הך שהנצרכה הלכה להתיר ספיקא, ואי מהא לא איריא דהכא איצטריך למישרי כל שנולד בו שום ספק בעולם ואעפ"י שאינו פדאי להתיר במקום אחר דמשו"ה אמרינן דכל המיקל בארץ הלכה פמותו בחו"ל, ואפילו יחיד במקום רבים דכל ספיקא שריא ואפילו קרוב לנדאי ואפילו לספיקי להדדי נמי שרי ואילו בשאר איסורים ודאי עובר משום לפני עור.

עכ"ל הצריך לנו בזה ומה שהאריך שם עוד בענגן זה כל דברי' הם פדברי הרשב"א בתוה"ב שהבאנו: ונראה ברור דגם בספק טומאה ברה"ר דהילכתא גמירי לה דטהור ודאי כנדאי ממש אם אדם יודע שהוא טמא מחויב להפרישו ואסור לסייע לפהו לאכול תרומה כזאת ועובר משום לפני עור על זה, וביאור הדברים דבאכלה קיי"ל דהידיעה הוא תנאי בעיקר האיסור ולהאדם שאינו יודע הוא דבר המותר ממש ומשו"ה מותר להאכיל לחבירו ערלה בחו"ל, אף שהמאכיל יודע שהוא ערלה ודאי אבל בספק טומאה

ומכש"כ בשאר איסורים אין עצם הדין תלוי בידיעת האדם, דלר' ישמעאל דס"ל לענין חיוב קרבן על טומאת מקדש וקדושי דלא בעינן ידיעה בתחילה בפ"ב דמס' שבועות ונדאי אם נודע לו אח"כ שנטמא אפילו ברשות הרבים יתחייב קרבן דלא מצינו חלוק רשויות בטומאה ונדאית וזה ברור וכל שפן לשיטת הרמב"ם דסובר פל ספק אסור אף ספק חייבי פרישות מותר מה"ת כמו שהוכיחו האחרונים מדברי בפ"ט מה' ט"מ מוכח דהעדר הידיעה אינו מתיר את האסור וראי' מפל חייבי טטאות דכשאכל לא ידע ואח"כ אם נודע לו חייב טטאת.

ולפי"ז יש לדון אם ידע בשעת אכילתו שהוא ספק חלב שמותר מה"ת לאכול לכתחילה לשיטת הרמב"ם אם אח"כ פשנודע לו שהיתה חתיכה של חלב דחייב טטאת דידיעת הספק לא עדיף מהעלם הידיעה לגמרי, וכמו דחייב בהעלם הידיעה מעיקרא לגמרי, כ"כ יתחייב בידיעת ספק דאם נאמר דפטור מטעם דבהיתירא אכל דהתורה היתרה ספק איסור, מהראוי שיפטר ונדאי בהעלם ידיעה לגמרי דהתם ונדאי בהיתירא אכל, ואם נדחוק לומר דרק ידיעת הספק משווי לי להיתר ובהעלם ידיעה לגמרי ליפא היתירא דא"צ לחדוש דין, וכמו דמצינו כה"ג למ"ד בדין ביטול איסורים דבעינן נודע מן התערוכות וכל זמן שלא ידע מן התערוכות לא חל היתר בטול כמבואר ביו"ד ס"ס ק"ט בהגהה שם ומשו"ה בהעלם הידיעה לגמרי לא נעשה עלי' היתר ומחייב טטאת לאחר ידיעתו ואם ידע מן הספק נעשה בהיתר והיתירא אכל, הנה לפי"ז הי' מותר להאכיל את חבירו איסור ונדאי ולהודיעו ידיעת הספק, והנה בערלה בחו"ל אמרו בגמ' האי לישנא מספקי ספיקי להדדי דמשמע שידע האוכל ידיעת הספק והי' מקום לומר דגם בערלה אם לא הודיעו ידיעת הספק הי' עובר משום לפני עור אמן לפי"ז הי' דין ערלה ככל איסורין והר"ן כתב דאף לשיטת הרמב"ם דוקא בערלה מותר לספיקי ובשאר איסורין כה"ג עובר בלפני עור, ע"כ נראה ברור דרק בערלה משווי היתירא העלם הידיעה או ידיעת הספק, אבל בשאר איסורין עיקר האיסור אינו משתנה ע"י העלם הידיעה רק שהתורה לא הזהירה על הספק, היינו שרשאי להכניס עצמו בספק, וכשינודע לו שאיסורא אכל הוא צריך פפירה, וגם בספק טומאה ברה"ר לא נעשה היתר, וראי' לזה מהא דאמרינן בגמ' שבועות ד' י"ט ע"ב בשנישפולין דאם הלה בראשון ונכנס ואח"כ הינה וטבל והלה השני ונכנס דחייב יעו"ש, והתם מיירי דידע מתחילה שהלה בראשון כדמוכח שם הסוגיא, ואם נאמר דידיעת הספק משווי לי להיתר גמור איף חייב אח"כ כשינודע לו דממ"נ בטמא והתם ברה"ר מיירי כמש"כ התוס' שם, אלא נראה ברור דבכל אלו הספיקות אין האיסור משתנה פלל בעצמותו אם עבר ונכשל באיסור צריך פפירה, והאדם היודע ומכשילו עובר על לפני עור לא תתן מכשול, וכן נמי אם האוכל האיסור אוכל עפ"י היתר של רובא ג"כ לא נעשית בהיתר, ומשו"ה אמרינן בגמ' קידושין ספ"ב להוכיח דמשולחת של צפורי מצורע מותרת מדאמרה תורה ושלח על פני השדה ולא אמרה תורה שלח לתקלה, היינו אף שיהי' רשאי לאכול מדין הלה אחר הרוב מ"מ היא נכשל באיסור ותקלה היא לו והמשלח הוא מכשיל אותו כנלענ"ד ברור: ועפי"ז נראה הא דאיתא בפ"ק דחולין ד' י' לענין זאב שנטל בני מעים אי חיישינן שפא במקום נקב ניקב דרבא פריף מ"ש ספק ספנה לחומרא ספק איסורא נמי לחומרא, ואפ"י מוכיח דשאני איסור מספנה דהרי ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור ואילו ספק מים מגולים אסורים,

וְרָבָא דְחַי דְּבִטּוּמָאָה הִילְכְתָא גְמִירֵי לֵה מְסוּטָה וּפִירֵשׁ"י וּגְזִירַת הַכְּתוּב הוּא דְקָא בְרַה"י
לְחוּמְרָא אֲזֵלִינוּ, וְכָל סְפֵק דְאִיסוּרָא נְמִי בְעֵי לְמִיזֵל לְחוּמְרָא שְׂמָא יַעֲבֹר עַכ"ל וְכָתַב בִּס'
ש"ש ש"א פ"ד דְרָבָא סוּבְר סְפֵק לְחוּמְרָא מַה"ת וְאַבְיֵי וְרַב שִׁימִי סְבָרֵי דַמַה"ת לְקוּלָא
יַעו"ש.

דְּבִזָּה מְיִיָּשֵׁב שִׁיטַת הֶרְמֵב"ם דְלַעֲנֵן זָאב קִי"ל פְּאַבְיֵי, וְכָתַב שֵׁם דְלַמ"ד סְפֵק מוֹתֵר
מַה"ת לֹא חִיָּיְשִׁינוּ שְׂמָא יַעֲבֹר דְאַפִּילוּ אִם יַעֲבֹר לִיפָא אִיסוּר אָבֵל בְּסַפְנָה אִם יַעֲבֹר
אִין לוֹ מַצִּיל יַעו"ש.

וּלְפִמְש"כ גַּם בְּאִיסוּרֵין אִין לוֹ מַצִּיל אִם יַעֲבֹר דְעֶצְמוֹת הָאִיסוּר לֹא הוֹתֵר ע"י חֶסְרוֹן
יְדוּעָה, וְגַם בְּאַרְנוּ בִּפ"ק דְהֶרְמֵב"ם הוֹכִיחַ שִׁיטְתוֹ מְדַבְּרֵי רָבָא וְלֹא מְעִיקֵר הַדְּרָשׁ דְסְפֵק
מְמוֹר דָּאִם מְדִין סְפֵק מְמוֹר הִי' לוֹ לְהוֹכִיחַ מְרִישׁ הַסְּוֵגִיא וּלְפִי"ז מוֹכַח לְשִׁיטְתוֹ דְרָבָא
סוּבְר סְפֵק מַה"ת מוֹתֵר, אֲלֵא נִלְעַנ"ד דְלִמְאֵי דְמִיבְעֵי שֵׁם אִם חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא בְּמִקּוּם נֶקֶב
נִיָּקֵב הִיָּינוּ אִם סְפֵק זֶה הִיָּקָא דְאִיפָא לְמִתְלֵי הוּא כְּכֹל הַסְּפִקוֹת אִי לֹא וּכְמַש"כ שֵׁם בְּתוֹס'
ד"ה אָמַר לִי וְאַפִּילוּ יֵשׁ שֵׁם נֶקֶבִים הֶרְבֵּה שְׂלֵא בְּמִקּוּם שִׁינְי' מְסַתְּבָרָא דְתַלְיָנוּ כּוּלְהֵי
בְּזָאב כִּי הִיָּכִי דְמְכַשְׂרֵינוּ הִיָּכִי דְמְשַׁמְשָׂא יָדָא דְטַבְּחָא עַכ"ל.

וְרָבָא הוֹכִיחַ דְסְפֵק הִיָּקָא דְאִיפָא לְמִתְלֵי הוּא סְפֵק גְּמוּר דָּאִם אִינוּ נִכְנָס בְּגִדֵר סְפֵק גַּם
בְּסַפְנָה לֹא הִי' לָנוּ לְמִיחַשׁ, וְכִינּוֹן שֶׁהוּא בְּגִדֵר סְפֵק הֲלֵא עָלִינוּ לְחוּשׁ כְּמוֹ כְּכֹל הַסְּפִיקוֹת,
מְדַרְבְּנָן אוֹ מַה"ת, וְאַבְיֵי הוֹכִיחַ דְשָׂאנֵי אִיסוּר מְסַפְנָה דְסְפֵק טְנוּמָאָה בְרַה"ר לְכו"ע טְהוֹר
וּכְמַש"כ גַּם בְּטְנוּמָאָה לֹא הוֹתֵר בְּאַמַּת עֶצֶם הָאִיסוּר אֲלֵא שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה לָנוּ רְשׁוּת לְכַנְּס
אֵל בֵּית הַסְּפֵק, הִיָּינוּ דְאִינוּ עוֹשֶׂה שׁוּם אִיסוּר בְּזֶה שִׁיכְנוּס עֶצְמוֹ בְּסְפֵק אִף שְׂאִם יִפְגַּע
בְּאִיסוּר יֵהִי עֲלֵי עוֹנֵשׁ וְהִרֵי בְּסְפֵק טְנוּמָאָה גַּם חַז"ל לֹא חָשׂוּ לְגִדְרוֹר בְּזֶה אִף שֶׁגְּזָרוּ אִיסוּר
נְדָאֵי עַל כָּל הַסְּפִיקוֹת, מְזֵה מוֹכַח דְבְּסְפֵק דְאִיפָא לְמִתְלֵי אִין חָשׂשׁ שְׂמָא יִפְשַׁל, אָבֵל
בְּשָׂאֵר דּוֹכְתֵי אִין לָנוּ לְחַלֵּק בֵּין אִיסוּר לְסַפְנָה דְגַם בְּאִיסוּר יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא יַעֲבֹר וּפְגַע
בְּאִיסוּר וּבְזֶה קִי"ל פְּאַבְיֵי וְרַב שִׁימִי דְהִיָּקָא דְאִיפָא לְמִתְלֵי תַלְיָנוּ וּבְסְפֵק סַפְנָה כַה"ג
נְדָאֵי חִיָּיְשִׁינוּ דְהִרֵי קִי"ל דְגַם אַחַר הָרוּב לֹא אֲזֵלִינוּ בְּסְפֵק פְּקוּ"נ.

וּלְפִמְש"כ נִיחָא הֵיטֵב שְׂקֵלָא טְרִיא שְׁל הַסְּוֵגִיא הַנָּ"ל דְלְפִמְש"כ הַש"ש הַסְּוֵגִיא תְּמוּזָה
מְאֵד הֲלֵא לְכו"ע סְפֵק דְאוֹרְיִיתָא לְחוּמְרָא וּסְפֵק טְנוּמָאָה בְרַה"ר לְכו"ע טְהוֹר וּמַה שִׁיכּוֹת
סְפֵק טְנוּמָאָה לְסְפֵק אִיסוּר וּלְפִמְש"כ נִיחָא דְהִנֵּה לֹא מְצָאנוּ בְּשׁוּם מְקוּם שִׁיָּהָא לָנוּ הִיָּתֵר
גְּמוּר לְהַכְּנִיס עֶצְמוֹנוּ בְּסְפֵק אֲלֵא בְּסְפֵק טְנוּמָאָה בְרַה"ר דְגַם בְּסְפֵק מְמוֹר הֲלֵא קִי"ל
דְאִיסוּר מְדַרְבְּנָן, וּמְזֵה יֵשׁ מְקוּם לְהוֹכִיחַ דְאִין דּוּמָה חָשׂשׁ פְּגִיעַת אִיסוּר לְחָשׂשׁ סַפְנָה
וְרָבָא דְחַי דְהִיָּכִי קִי"ל לְהוֹ לְחוּשׁ בְּסְפֵק טְנוּמָאָה בְרַה"ר שְׂמָא יִפְגַּע בְּאִיסוּר
טְנוּמָאָה וּלְשִׁיטַת הֶרְאִשׁוּנִים דְסְבָרֵי סְפֵק מַה"ת לְחוּמְרָא יִפְרָשׁוּ סוּגִיא זֹו לְעֵנִין דְאוֹרְיִיתָא
וּלְשִׁיטַת הֶרְאִשׁוּנִים דְסְבָרֵי מַה"ת לְקוּלָא יִפְאָרוּ סוּגִיא זֹו לְעֵנִין דְרַבְּנָן כְּנִלְעַנ"ד: וּבְסְפֵק
שָׁב שְׂמַעְתָּא פ"ג כְּתַב לְהוֹכִיחַ נֶגֶד שִׁיטַת הֶרְמֵב"ם מְהָא דְאַמְרֵינוּ בִּפ"ק דְב"מ דְהָא דְתַנּוּ
הַסְּפִיקוֹת נִכְנָסִין לְדוֹר לְהַתְעַשֵּׂר אִילִימָא סְפֵק בְּכוֹרוֹת וְהִי' קְדוּשׁ אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא שְׂפָבֵר
קְדוּשׁ ע"ש וְאִם נִימָא סְפֵק מַה"ת לְקוּלָא וּסְפֵק בְּכוֹר מַה"ת מוֹתֵר בְּגִיזָה וְעַבּוּדָה פְּחוּלִין
גְּמוּרֵין וְאִין קְרִינּוּ בְּזֶה שְׂפָבֵר קְדוּשׁ אֲלֵא נְדָאֵי סְפֵק מ"ת לְחוּמְרָא וְהו"ל קְדוּשׁ מְסַפֵּק
וּמְשׁו"ה פְּרִיָּה שְׂפִיר יֵהִי' קְדוּשׁ וְלֹא שְׂפָבֵר קְדוּשׁ וְזֶה שְׂקֵדוּשׁ מְסַפֵּק הוּי לִי עֲשִׂירֵי סְפֵק

ע"כ תו"ד, והביא ראי' לדברי' מתשובת הר"ן סי' נ"א לענין שאין להתיר נדר קודם שיחול אם יכול להתיר בין השמשות של יום הנדר שכתב דתלוי במחלוקת הרמב"ם והרשב"א דלהרשב"א דספק מה"ק לחומרא מיקרי חל הנדר ולהרמב"ם לא חל הנדר יעו"ש.

ולפ"מ שהעלינו דלכו"ע אין עצם האיסור משתנה להיתר ע"י העלם הידיעה או ידיעת הספק אין ראי' מזה לשיטת הרשב"א דגם לשיטת הרמב"ם הוי לי' עשירי ספק דאם קמי שמיא גליא שהוא בכור לא חלה עלי' קדושת מעשר ומשו"ה הוי ספק עשירי, ובתשובות הר"ן אינו מבואר להדיא דלשיטת הרמב"ם חשיב אינו חל הנדר בתורת נדאי, אלא דלהרשב"א חשיב פנדאי חל הנדר כיון דמטעם ספק אסור הוי פנדאי איסור ומיקרי חל הנדר נדאי, ולהרמב"ם הוי ספק חל הנדר ואינו יכול להתיר נדאי, והתשובה סי' ג' שהביא הש"ש לא מצאתי, ומה שראיתי דברי הר"ן סי' נ"א אינו מוכרח של הרמב"ם חשוב לא חל הנדר נדאי, ועוד נראה לי דקדושה אינה תלוי' כלל בדין איסור ואף שמוטר בגיזה ועבודה מטעם ספק מ"מ קדושה שבו לא הנפקעה עי"ז.

וראי' ברורה לזה מהא דתנן בפ"י דחולין ד' קל"ב. בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטין את כולו פוטרין את כולו והתם מה"ת בטלברובא והותר היתר גמור עד שינוכר האיסור ומ"מ פטור מן המתנות דלענין זה לא נפקע קדושתו אף שהוא מותר בגיזה ועבודה מטעם בטול ברוב אבל קדושתו אינה מתבטלת דהקדושה היא מציאות מלבד דיני האיסור הבאים ע"י הקדושה ובטול ברוב לא מהני רק להתיר האיסור אבל עצם הקדושה לא נפקע, ומה דבע"ח לא בטלי הוא מדרבנן, ולענין מתנות דהוא דין קמון לא שייך חומרא וקולא, אלא נדאי דקדושה אינה תלוי' בהתרת האיסור, ומכש"כ מה שמוטר לשיטת הרמב"ם בגיזה ועבודה בספק בכור שאינו מתהפך להיתר בעצם שלא ינפקע קדושתו עי"ז.

ונה ברור: עוד הקשה בש"ש פ' ה"ל בהא דאמרינן ביבמות ד' פ' איתמר אכל חלב מבן י"ב ויום אחד עד בן י"ח שנה ונולדו בו סימני סריס רב אמר נעשה למפרע וכתבו בתוס' דאף למ"ד התראת ספק לא שמה התראה הכא איגלאי למפרע שהי' גדול בשעת התראה ע"ש ולשיטת הרמב"ם דספק מותר מה"ת איך משפחת לה למלקות כיון דעכשי' ספק הוא ומותר לאכול מה"ת ונפאי ורשאי באכילתו, א"כ נהי דאח"כ איגלא מילתא שהי' גדול למפרע כיון דבדין אכל חלב למה ילקה, וע"ש דמתרץ דהרמב"ם יפרש סוגיא זו לענין קרבן וכיון דמדרבנן אסור לא חשיב אנוס כדאמרי' בשבועות דבסמוך לוסתה לא חשוב אנוס גבי אשה שאמרה נטמתי דחייב חטאת, והתוס' דמפרשי לענין מלקות נדאי דסברי דספק אסור מה"ת יעו"ש.

ודברי' אינם מחנורין לענ"ד דמש"כ לשיטת הרמב"ם דחייב חטאת משום דכיון דמדרבנן כל ספק אסור לא חשוב אנוס, תמוה לי דלשיטת הרמב"ם דכל איסור דרבנן משום לאו דלא תסור הוא וקטן אינו מונהר גם בלאו זה והוי ספק גם על לאו זה, ולשיטתו בכל מה דהוי ספק רשאי ונפאי האדם לעבור אפתי רשאי הוא לאכול החלב ועוד דמאיזה טעם הוא דמאיסור דרבנן יתפך הדבר כשלא תורה, ואף אם הזיד הוא לעבור איסור דרבנן אנוס הוא בשל תורה, וראי' לזה נראה מהא דאי' ביומא ד' פ' אר"א האוכל חלב בזמן

הנה צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבא בי"ד אחר וירבה בשיעורין מאי ירבה בשיעורין אי נימא דמחייבי קרפן אפזית קטן והתניא אשר לא תעשינה בשגגה ואשם השב מדיעתו ומביא קרפן על שגגתו לא שב מדיעתו אינו מביא קרפן על שגגתו, ופירש"י והאי דנא לא שב מדיעתו הוא דאי נמי הוי ידע דחלב הוי, הוי אכיל לי דהא השתא קים לן דלא חייבה תורה אלא על פזית איגורי שהוא פזית בינוני עכ"ל ונהרי לכו"ע חצי שיעור אסור, מה"ת או מדרבנן, ואם הי' יודע שהוא חלב לא הי' רשאי לאכול, אלא פנין דאיסור זה איסור אחר הוא אינו חייב חטאת על איסור זה של חצי שיעור ועל מה שאנו באים לחייבו חטאת הי' היתר בפשעה שאכל היינו שלא הי' פורש מן אכילתו משום זה, משו"ה פטור מחטאת.

וכן הכא מה דאסור מדרבנן משום לאו דלא תסור הוא איסור אחר ועל מה שאנו רוצים לחייבו חטאת הי' מותר לו לאכול וזה ברור. ומה שהביא מהא דחייב קרפן בסמוך לוסתה אין הטעם משום איסור דרבנן דאסרו בסמוך לוסתה, אלא דבסמוך לוסתה אינו חשוב כאונס דהוי לי' לאסוקי אדעתא ובשלא בשעת נסתה לא הוי לי' לאסוקי אדעתא משו"ה הוי אנוס, וכן מש"כ לשיטת תוס' דסברי ספק אסור מה"ת ג"כ קשה דהלא משום זה של אזהרת הספק אינו לקי ואיסור זה עובר אף אם באמת לא פגע בעצם האיסור.

וסוגיא הזאת עדיין אינה מבוארת לכל השיטות: פירק ג והנה בדברי התוס' דפירק הערל שהבאנו נתקשו רבים דלכאורה דבריהם סותרין למש"כ במס' נדה ד' מ"ו ע"ב במןפלא סמוך לאיש שהקדיש ואכלו אחרים דחשבי בכה"ג התראת ספק יעו"ש, וכן בפ"ק דחולין ד' י"א ע"ב לענין רוצח אם הי' ספק על הנרצח אם טריפה הוא כתבו דהוי התראת ספק יעו"ש.

וקושיא זו כתב המשנה למלך ה' סנהדרין פט"ז הובא בשעה"מ פ"ב ה' אישות. ובקו"א להפנ"י על מס' קידושין סי' צ"ג.

והפנ"י שם כתב לתרץ קושיא זו דיש לחלק דביבמות הוי התראת ודאי לפי שאין הספק בגוף האיסור אף שאין ידוע אם האוכל בר עונשין אם לאו אין זה ענין לעיקר התראה פלל דזה לא אשתמיט בשום דנכתא בתלמודא שעדי התראה צריכים שיעידו בבירור שהמותר הוא בר עונשין אלא הסנהדרין חוקרין, וא"כ שפיר כתבו דהוי גלוי מילתא בעלמא וכו' משא"כ בספק סוגיא דנדה בפ' יוצא דופן דאיירי במןפלא סמוך לאיש שהקדיש שהספק הוא אם חל ההקדש והוי ספק הגוף האיסור שאם לא יביא שערות בתוך שנה לא חל ההקדש מעיקרא משו"ה הוי התראת ספק יעו"ש, וכן כתב בס' שער המלך בשם ס' בני דוד לתרץ פן בסתירת דברי התוס' יעו"ש.

ודבריהם אינם מבוארים כ"כ דלכאורה אם האוכל קטן הוא ואינו מוזהר על אכילת חלב הרי הוא כהיתר לו ומה מועיל לנו אם אנו יודעים את גוף האיסור אם אנו מסופקים אם העושה מוזהר על זה או לאו, ומאי שנא ספק בדבר הנאסר מספק באיש הנאסר: ואמנם נלענ"ד ביאור דבר זה דכיון דעיקר התראה הוא להבחין בין שוגג למזיד שע"י התראה אנו יודעים שהעושה הי' מזיד גמור בעבירה שלא נעלם ממנו חומר האיסור והעונש, והתראת ספק דפליגי תנאי ואמוראי מייירי שלהמותר הוא ספק אם עובר ע"י מעשה שעושה עכשיו את העבירה.

ולחזק מ"ד לא מהני התראת ספק שאינו דומה מזיד בעבירה ונדאית לספק בעבירה, ולחזק מ"ד סגי בידיעת הספק פנין שיודע את הספק ועושה ע"מ זה שאף אם יעבור ניקחא לי בקדו ומשו"ה אם נתברר אח"כ שעבר חל עלי' העונש דחשיב כמזיד גמור שע"מ פן עשה, ואידך מ"ד סובר דלא הוי מזיד גמור בידיעת הודאי.

והנה בקטן אוכל חלב אף שהוא אינו מנוקה על זה, אבל ידוע לנו דלא ניקחא לרחמנא שיאכל הקטן את החלב דהרי אנו מוזהרים בלאו דלא תאכילום שלא נאכיל קטן מישראל מאכלות אסורות, והרי מזה אנו למדים דלענן עצם האיסור קטן וגדול שונים רק דלאהנהירה רחמנא להקטן בעצמו דלאו בן דעת הוא ולא ישמע ויבין אזהרת התורה וע"כ הנהירה התורה לבני דעת שלא יאכילו מאכלות אסורות לגוף ישראל אף את הקטנים, ובגידון דידן בבן י"ח שאכל חלב והתרו בו ואח"כ נולדו בו סימני סריס שנעשה גדול למפרע דאיגלאי מילתא שבשעת אכילתו הי' בן דעת גמור וידע והבין דלא ניקחא לרחמנא אכילתו אף שהוא בעצמו לא ידע בשעת אכילתו שהוא בן דעת אבל באמת הי' בן דעת וידע שעושה נגד רחמנא שהנהירה שלא ינה גוף ישראל אפי' הקטנים מאכילת חלב משו"ה חשוב מזיד גמור והוי התראת ודאי, ואף דלענן מה דבעינו שיתיר עצמו למיתה ליפא לחלק בין שאר התראות ספק, י"ל דבזה גם האי מ"ד דס"ל לא שמה התראה מודה דסגי ידיעת הספק כמו למ"ד שמה התראה, ופליגי רק בידיעת עצם האיסור וחומר שלו דלמ"ד לש"ה סובר דלא חשיב מזיד גמור אם מסופק בגוף האיסור אבל לענן התרת עצמו למיתה סגי לן מה שידע שאפשר שיהי' לו עונש ע"י בי"ד, דבאמת בלא"ה (בכל) התראות הוי ספק שמה לא יגידו העדים ואם יגידו שמה לא ימצאו בי"ד בעדותם כל פרטי החקירה והדרישה פראוי ושמה ימצאו בי"ד איזה זכות ולא יבוא לידי מיתה בפועל, אלא ודאי לכו"ע סגי לענן זה ידיעת הספק כנלענ"ד בענן זה, ומש"כ הפנ"י ידיעת העדים לאו דוקא הוא דעיקר התראה שיהי' המותרת יודע כמש"כ התוס' בכתובות ד' ל"ג ע"א וזה פשוט: ולפי"ז גם לשיטת הרמב"ם ניקחא אף לפי סברת הש"ש דלהרמב"ם דספק מה"ת הוי פהיתר גמור אבל אכילת חלב גם לקטן הוי ודאי איסור כמש"כ, וכיון דאיגלאי מילתא למפרע שהי' בן דעת וידע שעושה נגד רחמנא מה שאוכל את החלב לא הי' רשאי ונפאי באכילתו ואין הבדל בזה בין שיטת הרשב"א והרמב"ם פלוג.

וכ"ז רק לתרץ קושית הש"ש מסוגיא דפ' הערל אבל אפתי קשה הא דאיתא בפ"ק דחולין רב פהנא אמר אתיא מהורג את הנפש דאמר רחמנא קטלי' וליחוש דילמא טריפה הנה, אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא וכי תימא דבדקינן לי' הא קא מיננול ע"כ.

והקשו התוס' שם וז"ל אף קשה לי מאי קאמר וכ"ת דבדקינן לי' הא מ"מ הוי לי' התראת ספק אי לא אזלינן בתר רובא ושמה קסבר דשמה התראה עכ"ל. ולשיטת הרמב"ם קשה טובא פנין דספק מה"ת מותר ורשאי לעשות לכתחילה איה מיקטל אח"כ, והנה בהפכה זה וחסור והפכה זה י"ל פנין שיודע דשניהם אסור לו להכות ועושה איסור בממ"נ, וכן בלאו הנזיקת לעשה למ"ד (קיימו) קיימו ולא קיימו עכ"פ לא הותר לו לעבור הלאו אבל בכה"ג דמותר לעשות לכתחילה איה מיקטל אח"כ, וזוהק לומר דכיון דגם טריפה אסור להרוג או משום ספק פקו"נ משום זה יהי' כמזיד בגוף האיסור על עבירת רציחה

דעבירות אילו נפרדות הן מעבירות רציחה, וגם לשיטת הסוכרים ספק אסור מה"ת ג"כ אינו מוכן כ"כ דאזקרת הספק אינה אזקרת ודאי ועבר רק על אזקרת הספק שאין מענשים עלי' ואיך מענשים אח"כ פשיבנרר שעבר על ודאי פנין דבשעה שעשה לא קיתה אזקרת ודאי והדבר מתמיה מאוד: וע"כ נלע"ד דלפ"מ שבארנו למעלה לענין בן י"ג שאכל חלב דמענשין אותו אח"כ אף שלא ידע אם מןזה הוא על אכילת חלב מ"מ פנין שידע שעושה מעשה נגד רחמנא חשיב מזיד גמור כ"כ נוכל לומר בכל ספק איסור למ"ד שמה התראה דמענשין אותו אח"כ אף אם נאמר ספק מה"ת מותר דהלא כבר בארנו דאף אם ספק מה"ת מותר עצה האיסור לא נשתנה ואם באמת פגע באיסור נעשה על ידו מעשה נגד רצון רחמנא רק שהתורה הנהירה על הנדאי ולא על הספק דליכא למי להזהיר וקמי שמיא גליא דעשה עבירה וכמו שגוף האיסור לא נשתנה כ"כ לא נשתנה גם עונש העבירה אם רק היא העושה מזיד בשעת העבירה, ולשיטת הרשב"א בכל ספק איסור יש איסור נוסף היינו מלבד עצה האיסור שהוא תלוי במציאות הדבר אם פגע בעבירה או לא עוד יש עלי' איסור נוסף על מה שמכניס עצמו באיסור ספק ואיסור נוסף זה הוא איסור ודאי, היינו אף אם לא פגע בעצה האיסור מ"מ עבר על האיסור הנוסף שעבר על רצון רחמנא שהכניס עצמו לבית הספק, ולהרמב"ם ליכא שום איסור נוסף על ספק איסור שלא הנהירה רחמנא ע"ז, והבחינה נתונה להאדם העושה אם רוצה להכניס עצמו אל הספק רשאי וזכאי, אבל עליה לדעת שאם לא יפגע בעצה האיסור אז נקי הוא מכל עונש אבל אם יפגע בעצה האיסור יקבל עונשו בין בדין שמים ובין בבית דין כפי הדין הראוי, ואין טענת אונס ושוגג בזה שלא ידע בשעת מעשה דהרי ידע את הספק שהוא שקול ושני הצדדים אפשרים ושקולים הם, ומשו"ה למ"ד התראת ספק שמה התראה חייב גם בעונש בי"ד, ולמ"ד לא שמה התראה דס"ל דידיעת הספק אינו פדיעת ודאי לפטור מעונש בי"ד אבל עונש בידי שמים ודאי חייב לכו"ע.

וכן לענין חטאת אין דין ספיקא לקולא מצילו מחטאת, דהרי באשה שנשאת ע"פ שני עדים תנן במתני' פרק האשה רבה דחייבת חטאת אם בא בעלה אף שנישאת בהיתר גמור עפ"י שני עדים ולא חשיבא פאנוסה שהי' עלי' להמתין כמבואר שם מכש"כ בספק השקול שידע שאפשר שיפגע באיסור ודאי דלא חשיב אנוס ואין זה פניחיד שעשה ע"פ הוראת בי"ד שפטור מחטאת, דגם בי"ד לא יורו לו היתר ודאי אלא שיאמרו לו הדברים פמו שהוא שאם רוצה להכניס עצמו אל הספק אין מוחה בידו, אבל י"ל דפטור מחטאת משום דהוי מזיד גמור דהרי למ"ד שמה התראה חייב בדין בי"ד וא"כ לפי"ז למ"ד לא שמה התראה מ"מ מזיד חשוב לענין חטאת דאיך נשנוי פלוגתא רחיקתא כזאת ולדרוך זה העירני זה שנים רבות חכם אחד ונכון הוא, ותמוה לי על הגאון בעל ש"ש שהקשה מסוגיא דפ' הערל ולא העיר מדין התראת ספק, וביותר תמוה דהרמב"ם פסק פט"ז מה' סנהדרין דהתראת ספק שמה התראה, אלא ודאי כדברינו, ומה שכתבו התוס' ריש פרק החולץ בכונס יבמתו לאחר ג' חדשים דפטור מן הקרבן דהוי כאונס משום דרוב נשים עוברין ניכר לג' חדשים יעו"ש, אין הטעם משום היתר המעשה אלא משום דכיון דאיכא הכרעת די רב עלי' לסמוך ע"ז ואין הספק שקול ומצוי וכמי שלאשעת וסתה דחשיבי אנוסים.

ומספקא ליי לפ"ז עושה עפ"י דין חזקה קמיתא אם חשוב פאנוס דחזקה אינה מכרעת כ"כ אלא שפן דין תורה הוא אלא דאפשר לומר דהוי פעושה עפ"י הוראת בי"ד דפטור וצ"ע בזה: ועפ"י המתבאר בזה שכל הספיקות לא הותרו עפ"י דין תורה אלא שלא הנהירה תורה וספק האיסור במקומו עומד ומי שחס על נפשו ודאי דראוי לו עפ"י דרף התורה לפרוש מספק איסור יש מקום לומר דגם מאן דס"ל דחייב אשם תלוי בכל ספק פרת ולא בעינן חתיכה משתי חתיכות אינו סותר לשיטת הרמב"ם דמה שהקשה הרשב"א הבאנו בפ"א פיון דספק מותר מה"ל לכתחילה אשם היכי מיחייב, לפ"מ שבארנו אינו מותר היתר גמור רק שהתורה לא הוסיפה אזהרה מיוחדת על הספק, משו"ה יש מקום לומר דמי שלבו נוקפו ומתירא מן העבירה מצי' עלי' להביא אשם תלוי דהרי גם אם נאמר שאסור מן התורה אין האשם בא על האיסור הנוסף דהרי פליגי תנאי במי שנודע קודם שחיסת הקרבן שלא חטא או שחטא ודאי אם יוצא האשם לחולין כמבואר במס' פרייתות ריש פרק המביא יעו"ש ואם הי' בא על עבירה שהכניס עצמו לספק חטא זה עבר על כל צד שיהי', אלא ודאי האשם בא על הספק עבירה, ומה שמתמה הרשב"א פוננתו פיון שהתורה הניחה אותו לכתחילה לעשות פרוצונו ולא הנהירה אותו לכתחילה לפרוש מן הספק איך תזהיר אותו אחר המעשה להביא פפורה על הספק, אמנם לא קשה כ"כ דלפ"ד לא הצריכה תורה לכתחילה להפרישו דכל אדם יחוש לנפשו לפחוד שפא יפשל בעבירה ויפרוש לכתחילה, אבל אם לא ידע מן הספק ועשה אז חסה תורה עלי' לצוות שייביא אשם תלוי לכפר עלי' עד שינדע לו, ולפ"ד אין חילוק בין איקבע איסורא אי לא בכל ספק שיהי' ליכא איסור ודאי על הספק ואיסור ספק איתא בכל ספק איסור כמש"כ: והרמב"ם בפט"ז מה' אה"ט פתב בזה"ל מפני מה טהרו חכמים ספק טומאה ברה"ר שהרי הציבור עושין פסח בטומאה וכו' שאיסור כל הספיקות מדבריהן כמו שבארנו בה' ביאות אסורות, ומפני מה הטהירו בספק טומאה ברה"י שהרי סוטה שנסתרה אעפ"י שהדבר ספק הרי היא טמאה לבעלה עד שתשתה עכ"ל.

ומדבר' אלו למדו גדולי האחרונים דסובר דספק טומאה ברה"ר לאו משום דהילכתא גמירי לה אלא ככל ספק איסור דמותר מן התורה ע"י בש"ש ש"א פ"א ותמה אנכי הלא גם בספק טומאה ברה"י פתב ולמה החמירו דמזה משמע דגם ספק טומאה ברה"י רק מדרבנן הוא: וכן מה שכתב הרמב"ם בפ"ט מה' ט"מ בזה"ל דבר ידוע שכל אלו הטומאות וכיוצא בהם שהם משום ספק הרי הן של דבריהם ואין טמא מן התורה אלא מי שנטמא טומאה ודאית, אבל כל הספיקות בין בטומאות בין במאכלות אסורות בין בעריות ושבתות אין להם אלא מדברי סופרים כמו שבארנו בה' איסורי ביאה עכ"ל, והנה מלשון זה מוכח להדיא שכלל כל ספק טומאה בין ברה"ר בין ברה"י שהרי דבר' מבוארים שאין טמא מן התורה אלא מי שנטמא טומאה ודאית היתכן שישבור הרמב"ם דגם ברה"י ספק טהור מה"ת, ולולא דמסתפינא מרבתינו הקדושים הייתי אומר דכונת הרמב"ם ז"ל הוא דכל הספיקות לא פרושה תורה בהם והניחה לחכמים לעשות פפי צורך שיראו בכל דבר ודבר וראו חז"ל להקל בספק טומאה ברה"ר מפני הטעם האמור בתוספתא מפני שטומאה נדחת לרבים בקרבן פסח או פטעם שכתב בראב"ד שג"כ איתא בתוספתא, וכן בספק טומאה ברה"י הטהירו יותר מכל הספיקות דבכל הספיקות לא עשו פודאי וכאן עשו פודאי מטעם שמצאו בתורה לענין סוטה דהוי ספק והתורה עשתה

פּוֹדָאֵי וּלְשִׁיטְתוֹ הָא דְאֶמְרִינּוּ בְּגִמְרָא הִלְכְתָא גְּמִירֵי לֵה אֵינָה הִלְכָה לְמִשְׁה מְסִינֵי דְהֵלֵא פְּלִיגֵי בְּזַה תְּנָאֵי בְּרִישׁ גְּדָה וְאֶמְרִינּוּ שְׁמ וּשְׁנִיָּהֶם לֹא לְמִדּוּהָ אֱלֵא מְסוּטָה יְעוּ"ש, וּלְפִי"ז י"ל דְּגַם לְהֶרְמַב"ם הָוֵי מַה"ת רַק שְׁנַמְסֵר לְחַכְמִים שְׁיִנְהֵגוּ פְּפִי חֲכָמְתָם בְּכָל סְפֵק וּכְמוֹ שְׁכָתַב הַב"י או"ח סי' תק"ל בה' חוה"מ וְהָר"ן רִישׁ פְּרָק יוה"כ לְעִנּוּן שְׁאָר עֲנוּיִם חוּץ מֵאֲכִילָה וּשְׁתֵּי שְׁהֵם מַה"ת וּמְסָרוּ לְחַכְמִים וְע"כ הִקְלוּ פְּפִי חֲכָמְתָם וּבְכָל מְקוֹם שְׁהִחְמִירוּ חֲזַר הֵדִין לְדִין תּוֹרָה.

אָבֵל מָה אֲעֲשֶׂה כִּינּוּן שְׁהֶרְאִשׁוּנִים ז"ל לֹא פָּרְשׁוּ בֵּן בְּטִלָּה דְעֵתִי: פְּרָק ד' וְעַדִּין לֹא נִתְיַשְׁבָּה דְעֵתִי בְּכָל דִּינֵי הַסְּפִיקוֹת, כִּינּוּן שְׁבִאֲרָנוּ וְהוֹכַחְנוּ דְעֲצָם הָאִיסוּר לֹא נִפְקַע אִיף אֲפֹשֶׁר שְׁיִתִּירוּ חֲכָמִים אוֹ הַתּוֹרָה לְאָדָם לַעֲשׂוֹת סְפֵק אִיסוּר בְּסִפְק הַשְּׁקוּל וּלְהַנְיָחוּ בִּיַד הַמְּקַרָּה לְהַפְּשֵׁל נֶגֶד רְצוֹן רַחֲמָנָא וְגַם לִפְּנֵי עוֹד בְּעוֹנָשׁ בִּיַדֵי שְׁמַיִם אוֹ ע"י בִּי"ד וְתַמְיָה זֹה הִיא עַל כָּל הַשִּׁטוֹת דְּהָרֵי סְפֵק טוֹמְאָה בְּרַה"ר לְכוּ"ע טְהוֹר וְדָאֵי אוֹ מִשׁוּם הִלְכָה אוֹ מִשׁוּם דְּאִוְקֵי גְבֵרָא עַל חֲזַקְתּוֹ וּמ"מ אֶמְרִינּוּ בְּשַׁבְּעוֹת ד' י"ט דְּאָם אַח"כ נִעֲשֶׂה מַמ"נ עַל הַחִיּוּב מְצַרְפִּינּוּ הַכְּנִיסָה הֶרְאִשׁוּנָה לְחִיבּוֹ בַּמַּמ"נ, הַבְּאֵנוּ לְמַעְלָה בַּפ"ב, דְּמִזָּה מוּכַח שְׂאִין הָאִיסוּר מְשַׁתְּנָה בְּעֲצָם וְאִיף אָנוּ מְכַנְיָסִים אֶת הָאָדָם בְּסִפְק חֲמוּר כְּזֶה שְׁהוּא בְּכַרְת לְאֲכֹל קוֹדֵשׁ וּלְיִכְנֹס לְמִקְדָּשׁ, וְגַם אִם נִימָא שְׁהוּא מִשׁוּם חֲזַקְת גְּבֵרָא קִשָּׁה ג"כ דְּכִינּוּ דְחֲזַקְת גְּבֵרָא אֵינָה מְכַרְעַת כ"כ לֹמַר דְּאִיפָּא הוֹכְחָה וּבִירוּר שְׁלֵא נְטָמָא אֱלֵא דְכֵן הוּא דִּין הַתּוֹרָה וְאִיף אָנוּ מְנִיחִים אֶת הָאָדָם לְהַפְּשֵׁל בְּזַה כִּינּוּ דְּגַם הַחֲזַקָּה אֵינָה מַתְּרַת אֶת הַדְּבָר בְּאֶמַת דְּהָרֵי אִם נִכְנַס בְּשִׁבִיל הַשְּׁנֵי וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ אָנוּ מְצַרְפִּין הַכְּנִיסָה לְמִקְדָּשׁ הֶרְאִשׁוּנָה וְאִיף יִתְכַּן פְּזֹאת שְׁיִהְיֵ הֵיטֵר מִן הַתּוֹרָה וְאַח"כ יַעֲנֹשׁ כְּמוֹ שְׁהֶאֱרַכְנוּ בְּזַה לְמַעְלָה בַּפ"ג.

וְאַחַר הָעִיּוֹן מְצַאֲתֵי בְּזַה עוֹד דְּרַף אַחַר עַפ"י מַה שְׁכ' בְּתוֹס' קְדוּשִׁין ד' כ"ז ע"ב וְנ"ל וְנִקְּהָ הָאִישׁ מְעוֹן אֶמֶר רַחֲמָנָא וּא"ת לֹקְמָה כְּגוֹן שְׁבָא עֲלֵי בְּשׁוּגַג שְׁלֵא יָדַע עַד לְאַחַר מְפָאן דְּנִסְתָּרָה זְכָה"ג מְנַקְּהָ מְעוֹן חֲשִׁיב לִי דְהָא כִּי מוֹקִי לֵה ע"י גְּלָגוּל לֹא מְנַקְּהָ מְעוֹן הוּא אִם זִנְתָהּ בְּאִירוּסִין אֱלֵא כִּינּוּ דְשׁוּגָהוּא מְנַקְּהָ מְעוֹן קְרִינּוּ בִי וי"ל דְּשְׂאֵנֵי הַכָּא כִּינּוּ דְבִשְׁעַת הַשְּׁקָאָה יוֹדַע שְׁבָא עֲלֵי בְּאִיסוּר בֵּין שְׁבָא עֲלֵי בְּשׁוּגַג בֵּין שְׁבָא עֲלֵי בְּמִזִּיד לֹא מְנַקְּהָ מְעוֹן הוּא אָבֵל ע"י גְּלָגוּל שְׂאֵינּוּ יוֹדַע בְּשַׁעַת הַשְּׁקָאָה מְנַקְּהָ מְעוֹן קְרִינּוּ בִי עַכ"ל.

מִזָּה אָנוּ לְמַדִּין דְּבִשְׁעָה שְׁהִי הָעֵלָם הִדְיָעָה לֹא הִי מִשְׁה כָּל חֲטָא וּכְשֶׁנִּתְּוַדַּע נִתְחַדַּשׁ עֲלֵי הַחֲטָא, וְכֵן מוּכַח עֲנִין זֶה מְדִין אֲשֶׁם תְּלוּי שְׁמַכְפָּר עַד הִדְיָעָה וּכְשֶׁנִּוְדַע לוֹ שְׁחֲטָא חֲזִיב חֲטָאֵת, וּלְפִי"ז י"ל דְּזַהוּ הָעֲנִין בְּכָל דִּינֵי הַסְּפִיקוֹת לְשִׁיטַת הֶרְמַב"ם דְּלֹא הִזְהִירָה תּוֹרָה אִיסוּר נוֹסָף עַל הַנְּהַגְתָּ הָאָדָם כְּשֶׁהָיָה לוֹ סְפֵק בְּעֲצָם הָאִיסוּר וּבְאִיזָה מְהֵם גַּם חֲכָמִים הִקְלוּ שְׁיִתְּנָהֵג לְקוּלָא דְּבִשְׁעָה שְׂאֵינּוּ יוֹדַע לִיכָּא עֲלֵי חֲטָא מְהֵאִיסוּר רַק בְּשַׁעָה שְׁנוּדַע לוֹ שְׁעֵבֵר עֲבִירָה אִז מִתְחַדַּשׁ עֲלֵי חֲטָא וְהָעוֹנָשׁ וּמַתְחַזֵּיב בְּקֶרְבָּן וּמִשׁוּ"ה גַּם בְּסִפְק טוֹמְאָה בְּרַה"ר מְצַטְרֵף אַח"ז לְהַתְחַזֵּיב בְּקֶרְבָּן עוֹלָה וְיִוֹרֵד וְגַם בְּלֵא הַצְּטְרָפוֹת אִם נוֹדַע לוֹ אַח"ז שְׁנִטְמָא י"ל שְׁיִתְחַזֵּיב בְּקֶרְבָּן אִם לֹא שְׁנִימָא דְחֲשִׁיב כְּמִזִּיד אִם הִי סְפֵק שְׁקוּל שְׁהַתְּבַרְרוֹת מְצוּי וְכֵן מְשַׁמַּע קְצַת מְהֵא דְלַחַד טַעְמָא דְלַעֲנִין אֲשֶׁם תְּלוּי דְּבַעֲינּוּ חֲתִיכָה מְשַׁתִּי חֲתִיכוֹת מִשׁוּם דְּאֲפֹשֶׁר לְבַרֵר אִיסוּרוֹ דְּלְכַאוּרָה אֵינּוּ מוּבָן בְּמָה עֲדִיף מַה דְּאֲפֹשֶׁר לְבַרֵר לְהַגְדִּיל חֲטָאוֹ

דברק לעננו לכתחילה שיהיה עדיפות דאפשר לברר איסורו ואינו רשאי לסמוך על הספק
אבל אם כבר עבר מה יועיל ההתבררות אלא נראה דכיון דאפשר להתברר מוטל החטא
עלי יותר להנצל מן העונש ומן העבירה דכשיתודע תהי' העבירה ברורה ועלי' לפחוד
גם עתה שמה יבורר הדבר, ועפ"י דרף זה ודאי דבדבר שחייבה תורה אשם תלוי אי
אפשר שיהי' רשאי לכתחילה לעבור כמו שכתב הרשב"א ואם נצטרף לזה גם מה שכתבנו
למעלה בפ"ג בכוננת הרמב"ם דהתורה מסרה דיני הספיקות לחכמים מיושב הפל על
נכון שיטת הרמב"ם בלי גמגום כלל: ועפ"ז עלינו לבאר ענין התראת ספק שהקשינו
לעיל בפ"ג דאיה לוקה אח"ז כיון דבשעת עשיית העבירה בע"כ אין החטא בשלימות
דאף לשיטת הסוברים ספיקא דאורייתא לחומרא הוא איסור קל דאין ע"ז, מלקות
דאל"ה הי' לוקה ודאי קודם שנתברר וא"כ בשעת המעשה לא היתה עלי' אזהרת ודאי
ואיה' ילקה אח"כ פועבר על עבירה ונאזקה נדאית, ולפימש"כ דהחטא מתחדש ע"י
הדיעה י"ל דאף אם בשעת המעשה לא הי' עדיין חטאו בשלימות, אבל כיון דע"י מעשיו
של עכשיו הוגדל חטאו אח"ז נתגדל גם ענישו וחיוב, ובזה פליגי הני תנאי ואמראי אם
התראת ספק הוי התראה כיון דעתה הוא ספק אם יוגדל חטאו אם חשוב כמזיד או לא,
וגדולה מזו הרי איפולגו במס' שבועות בנשבע שלא אוכל כפר זה אם אוכל זה באכלי'
לאיסורין והדר אכלי' לתנאי' פלוגתא דר"י ור"ל אי התראת ספק הוי התראה ע"ש
ובתנאי ודאי דלא שיהי' איגלאי מילתא למפרע ממש לומר דמעיקרא כבר עבר על הלוא
דכ"ז שלא עבר על התנאי עדיין לא נתחייב בשום חיוב כיון דתלוי עוד בדבר העתיד
לבוא אח"כ, ומטעם זה נ"ל דל"ק כ"כ על שיטת רש"י ותוס' במס' מכות דמפרשי למ"ד
בטלו ולא בטלו דהוי כתנאי שחייב על הלוא שעבר מעיקרא אם בטל אח"כ את העשה
בידים ע"ש בריטב"א שתמה על שיטתם מה דאמרינן שם בסוגיא דאם נתחייב מיתה
בשעה שבטל את העשה דפטור ממלקות משום דקלב"ם ואי הוא כתנאי שהחיוב למפרע
איה' יפטור ע"י חיוב מיתה של עכשיו בשעת בטול העשה יעו"ש.

ולפש"כ דאף דדין תנאי הוא לדון כאלו חל למפרע אבל מ"מ בפועל לא חל עלי' חיוב
מלקות עד אחר קיום התנאי ומשו"ה יש מקום לומר דכיון דעכשיו בשעה שראוי לחול
דין מלקות קלב"מ נפקע החיוב.

וכעין סברא זו כתב הכ"מ בפ"א מה' שאלה לתרץ דברי הרמב"ם יעו"ש. ונמצא לפי"ז
דבעבירה שעושה עכשיו גורמת לו שיחול עלי' החיוב בשעה שיתקיים התנאי הצריף
לחיובו מכש"כ בדבר שאין תלוי בעתיד רק בירור הדיעה שנוכל לומר כן דהחיוב נשלם
אחר הדיעה והעבירה שעושה גורמת שיחול החיוב לאחר הדיעה ובזה פליגי אי הוי
התראה או לא: ונחזור לדברי התוס' פ' הערל שהבאנו לעיל בפ"ב דעיקר דבריהם
צריכים ביאור דז"ל נעשה סריס למפרע ולקי על חוב שאכל דלא חשיב התראת ספק
אע"ג דבשעת התראה הי' ספק שמה יביא שערות קודם י"ח דהשתא מיהא איגלאי
למפרע שהי' גדול בשעת התראה ולא דמי להכה את זה ונחזור והפה את זה דאף לאחר
שהפה את שניהם לא ידוע איזה אב"ל עכ"ל.

ולעיל בארנו דבריהם עפ"י הדרף שדרף בה הפנ"י והרחבנו הדברים בבאור עמוק לחלק
בין ספק איסור לספק גדלות, אבל האמת יורה דרכו שסוף דברי התוס' מוכיחין שכוננתם

דְּכַל סִפְק אִיסוּר אִם נִתְבָּרַר אַח"כּ שְׁבִשְׁעַת הַתְּרָאָה הִיא הָאִיסוּר וְדַאי, לְכוּ"ע שְׁמָה הַתְּרָאָה, דְּהָרִי פְתִיבוּ דְהִטְעַם בְּהִפָּה אֶת זֶה וְחִזּוּר וְהִפָּה אֶת זֶה דְּהָרִי הַתְּרָאָה סִפְק מִשּׁוּם דְּגַם לֹא אַח"כּ לֹא יָדוּעַ אִיזְהוּ אַבִּי דְמוּכָח דָּאִם הִיא יָדוּעַ עַכְשָׁי אִיזְהוּ אַבִּי הִיא חֲשׁוּב כִּי הַתְּרָאָה וְדַאי אַף דְּבִשְׁעַת הַתְּרָאָה הִיא סִפְק וְאִי אֶפְשָׁר לְהַעֲמִים בְּדַבְרֵיהֶם הַחֲלוּק שְׁפִתְבְּנו לְעִיל עַפ"י דְּבָרֵי הַפְּנ"י, וְכֵן הֵעִיר הַפְּנ"י בְּעֲצָמוֹ שֶׁם בְּקו"א וְנִשְׁאָר בְּצ"ע וְהִנֵּה מָה שְׁדַבְּרֵיהֶם סוּתְרִין לְדַבְּרֵיהֶם שְׁפִתְבּוּ בְּמַק"א אִין מִן הַתִּימָה כ"כ דְּהִרְבֵּה פְּעָמִים מְצִינּוּ כֵּן כִּי יָדוּעַ שְׁדַבְּרֵי הַתּוֹס' לֹא מִפֵּה קְדוּשׁ אֶחָד יֵצְאוּ אֲבָל דְּבָרֵיהֶם כֵּן בְּמַקּוֹמָם אִינָם מְבֹנְאָרִים.

רִאשׁוֹנָה לֹא נִתְבָּאָר בְּדַבְּרֵיהֶם מ"ש סִפְק אִיסוּר מִהָא דְּמְבֹנְאָר בְּמַס' שְׁבִעוֹת בְּאַכְלֵי לְאִיסוּרֵי נִהְדָּר אַחְלָי לְתַנְאֵי דְּהָרִי הַתְּרָאָה סִפְק, וְעוֹד יוֹתֵר קָשָׁה בְּהִפָּה אֶת זֶה וְחִזּוּר וְהִפָּה דְּעַכְשָׁי נִתְבָּרַר דְּמַעֲיָקְרָא עֲשֵׂה אִיסוּר וְדַאי וְחִיב עַל אֶחָד מֵהֶם, וְכִמוֹ שְׁאִם הִפָּה שְׁנֵיהֶם בְּבֵת אַחַת דְּחִיב לְכוּ"ע מִשּׁוּם דְּמַמ"נ הִפָּה אֶת אַבִּי וְלֹא בְּעִינֵן שְׂיַדְעַת אִיזְהוּ אַבִּי וְהָרִי נִקְטוּ דְלֹא בְּעִינֵן יְדִיעָה בִּשְׁעַת הַתְּרָאָה וְאִם הִיא נִתְבָּרַר עַכְשָׁי אִיזְהוּ אַבִּי הִיא חִיב, כ"כ יְתַחֲיִיב בְּהִפָּה שְׁנֵיהֶם בְּזַח"ז דְּעַכְשָׁי יָדוּעַ שְׁהִפָּה אֶת אַבִּי בְּוִדַאי.

וְנִרְאֶה לִי דְּשִׁיטְתָם בְּזֶה עַפ"י מִש"כּ לְעִיל לְחַלֵּק בֵּין תְּנַאִילִסְפַּק אִיסוּר דְּסִפְק אִיסוּר כְּבָר הִיא הָאִיסוּר גְּמוּר וְאִינּוּ תְלוּי כְּלָל בְּעִתִּידוֹת רַק שְׁהִי הָעֵלָם הַיְדִיעָה כו"ע שְׁמָה הַתְּרָאָה דְּהָעֵלָם הַיְדִיעָה אִינּוּ מְגַרְעַ עֲצָם הַדִּין וְגַם נִחְשָׁב כְּמִזִּיד גְּמוּר כֵּינּוּ שְׂיַדְעַת לֹא יְדִיעַת הַסִּפְק שְׁשָׁנֵי הַצְּדִידִים שְׁקוּלִים וְאֶפְשָׁרִים, מִשּׁוּ"ה בְּשִׁעָה שְׁתַּתְּגַלָּה הַיְדִיעָה יְנוֹשְׁלָם חִיבּוֹ אַף שְׁמַעֲיָקְרָא בִּשְׁעַת הָעֵבִירָה לֹא הִיָּתָה הָעֵבִירָה בְּשְׁלִימוֹת, אֲבָל בְּתַנְאֵי שְׁחִסְרָא עוֹד קִיּוּם הַתְּנַאִי וְתְלוּי עוֹד בְּמַעֲשֵׂה הָרִאשׁוֹנִי לְהַעֲשׂוֹת אַח"כּ בְּאִנְפֵּן כִּיזֶה חֲשׁוּב הַתְּרָאָה סִפְק דְּפִלְיָגִי בְּזֶה וְזֶה הַחֲלוּק הִיא פְּשׁוּט לְהֶם.

אַמְנָם בְּהִפָּה אֶת זֶה וְחִזּוּר וְהִפָּה אֶת זֶה דְּחֲשׁוּב הַתְּרָאָה סִפְק אַף דְּגַם שֶׁם אִינּוּ תְלוּי בְּעִתִּיד וְהָרִי רַק חִסְרוֹן יְדִיעָה ע"ז חֲלָקוֹ בְּאִיזְהוּ אִנְפֵּן הַנְּשָׁלָם אַח"כּ הַיְדִיעָה דָּאִם הִיא אַח"כּ בְּיָרוּר עַל עֲצָם הַסִּפְק הָרִי הַתְּרָאָה וְדַאי דְּאִף דְּהַיְדִיעָה גּוֹרְמַת דִּין הַחִיּוּב וּבִשְׁעַת הַתְּרָאָה חִסְרָא פְּרִט זֶה מ"מ בְּהַשְׁלַמַת הַפְּרִט הַזֶּה אַח"כּ נִגְמַר הַחִיּוּב, אֲבָל בְּהִפָּה זֶה וְחִזּוּר וְהִפָּה זֶה פְּרִט זֶה שֶׁל הַיְדִיעָה גַּם עַכְשָׁי לֹא נִשְׁלָם רַק ע"י שְׁהִפָּה אֶת הַשְּׁנֵי יָדוּעַ שְׁוִדַאי הִפָּה אֶת אַבִּי דְּנִמְצָא דְּהִפָּאָה שְׁנֵי אִינָה כְּמַשְׁלַמַת הַיְדִיעָה רַק גּוֹרְמַת הַחִיּוּב בְּהַצְּטָרְפוֹת שְׁנֵי הַמַּעֲשִׂים יַחַד וְכֵינּוּ שְׁהַמַּעֲשֵׂה הַשְּׁנֵי פּוֹעֵלֵת לְעִיָּקָר הַחִיּוּב הָרִי זֶה דּוֹמָה לְתַנְאֵי שְׁדַבְּרֵי הַעֲתִיד גּוֹרֵם לְהַשְׁלִים הַחִיּוּב וּבִכְה"ג חֲשׁוּב הַתְּרָאָה סִפְק, וּל"ד לְאִנְכָל כְּזִית חֲלָב בְּכַדִּי אֲכִילַת פְּרִס דְּמַעֲיָקְרָא סִפְק אִם יִשְׁלִים שְׁיַעוֹר אֲכִילַת כְּזִית דְּשֶׁם לֹא חֲשׁוּב הַתְּרָאָה סִפְק דְּאִף אִם לֹא יִשְׁלִים אֲכִילָתוֹ לֹא יִתְקַוֵּן הַתְּחִלַת אֲכִילָתוֹ וְהַחֲצִי שְׁיַעוֹר שְׁאֲכַל הִיָּתָה הַתְּחִלַת עֵבִירָה וְדַאיִת שְׁאִינָה תְלוּי בְּגִמְרָה הָאֲכִילָה אֲלֵא שְׁהַעוֹנֵשׁ וְהַעֲבִירָה הוּא בְּהַצְּטָרְפוֹת הַשְּׁיַעוֹר וְהִכָּא בְּאִמַת הַעוֹנֵשׁ בָּא עַל מַעֲשֵׂה אִמַת בְּפ"ע וְהַמַּעֲשֵׂה הַשְּׁנֵי אִינָה גּוֹרְמַת רַק שְׁע"י תְהִי לְנוּ הַיְדִיעָה שְׁמַמ"נ עֵבֶר וְעַל כָּל מַעֲשֵׂה בְּפ"ע הָרִי סִפְק מִשּׁוּ"ה תְלוּי בְּדִין הַתְּרָאָה סִפְק.

וּמוּכָח מִזֶּה דְּהַיְדִיעָה פּוֹעֵלֵת לְהַחֲשִׁיב כְּאִילוּ לֹא הִיא סִפְק גַּם בִּשְׁעַת הַתְּרָאָה אַף דְּבִשְׁעַת מַעֲשֵׂה הָרִי סִפְק מ"מ אַח"כּ הַדִּין כְּאִילוּ הִיא הַדְּבָר יָדוּעַ לְמַפְרַע. כְּנ"ל: וּבְתוֹס' סִפְק דְּכְתוּבוֹת פְּתִיבוּ וְז"ל וְסִפְק נְפִשׁוֹת לְהַקְלֵל תִּימָה לְמ"ד הַתְּרָאָה סִפְק לֹא שְׁמָה הַתְּרָאָה

אפילו ספק נפשות להחמיר פטור משום דהתראת ספק היא ואי למ"ד שמה התראה היכי פטרינו לי כשנמצא שישרא' הרג הא מחייבין בהפה זה וחזר והפה את זה ובנותר כשאמרו לו על תותריע אע"ג דספק הוא וי"ל דשאני התם שיודע בודאי שישא לידי איסור אם יותר או יפה שניהם משו"ה שמה התראה אבל הכא אינו יודע שבודאי יבא לידי איסור שאינו יודע את מי יפה.

עכ"ל.

ודבריהם נפלאים לי דמלבד שהם סותרים לדברי התוס' פ' הערל מן הקצה אל הקצה דהתם פתבו דבספק שנתברר אח"כ גם למ"ד ה"ס לא שמה התראה בכה"ג חשוב התראת ודאי, והכא פתב דגם למ"ד שמה התראה לא מהני לפי תירוץם הנה גם בפשטות אין מושג בכוננתם.

ועי' בשטמ"ק שם בשם הר"א מגרמישא שכתב ונ"ל ואם תשאל השתא דאמרינו דהכא כו"ע מודו דהתראת ספק לא שמה התראה נחזור לקידושין דמעיקרא למה לי טעמא דספק נפשות להקל בלא האי טעמא פטרינו לי אפילו ספק נפשות להחמיר, תשובתך אילו אמרת ספק להחמיר אין לחלק הך דהכא מהפה וחזר והפה דהכא נמי הכנסתו לבית הספק של נפשות היינו נמי איסורא וה"ל כהפה את זה וחזר והפה את זה דבודאי יבא לידי איסור ומשום דספק נפשות להקל הוא דאמרינו דלא שמה התראה כלל.

עכ"ל.

ואינו מוכן היטב מה ענין זה של איסור הכנסתו לבית הספק לדין הפה וחזר והפה ונהרי למ"ד לא שמה התראה פטור הכא אף אם ספק נפשות להחמיר, ונראה בכוננתם דמתחילה הקשו דמ"ד לא שמה התראה לא מהני ספק נפשות להחמיר משום דאף אם הי' הדין מי שהרג ספק ישראל חייב מיתה הוא דוקא באופן פזה שישאר ספק עד גמר דין, אבל בכה"ג דבגמר הדין יבנרר מי הנהרג וידיעת הדבר סותר הדין למפרע ומשו"ה אם יבנרר אח"כ שהרג את הנכרי לא קטלינו לי, וא"כ חשוב התראת ספק דעושה עכש' מעשה שתלוי ועומד לפי בירור של אח"כ, אבל אם ירג איש שהוא ספק לעולם אם נאמר ספק החמיר חייב בהחלט, ואי למ"ד שמה התראה אפילו ספק נפשות להקל חייב אם נתברר אח"כ שהרג את ישראל, וע"ז תירצו דגם למ"ד שמה התראה בעינינו מזיד על עבירה ודאית, אלא דלמ"ד שמה התראה בהפה את זה וחזר והפה מצטרף פוננתו מה שרצה להרוג שניהם דהוי מזיד לעבירה ודאית בהצטרפות שני המעשים יחד, ולמ"ד לא שמה התראה בעינינו שיהי' מזיד גמור על המעשה שהוא מתחייב עלי' מיתה, אח"כ וכיון דחייב מיתה באמת הוא על מעשה אחת לבד בלי הצטרפות דאחד הוא אבי' והשני איש נכרי, כ"כ צריך שיהי' מזיד עלי' בשעת התראה, ועל כל מעשה בפ"ע הוא רק ספק עבירה משו"ה פטור, ולפי"ז לפי"מ שכתבו דגם למ"ד שמה התראה בעינינו מזיד גמור על ודאי עבירה א"כ הכא הוי רק מזיד על ספק עבירה דאינו יודע את מי יפה אבל אם נאמר ספק נפשות להחמיר הוי כמזיד על עבירה ודאית דגם ספק נפשות כבודאי חשוב לענין רציחה, וכ"ז למ"ד שמה התראה דלדידן' מועיל מה שמזיד הוא בכלל ע"י שהפה וחזר והפה לחייבו על מעשה אחת אף שעל זה בפ"ע לא הי' מזיד גמור על עבירה ודאית, אבל למ"ד לא שמה התראה דבעינינו מזיד גמור על עבירה זו שאנו מחייבים אותו אח"כ

לא יועיל בזה אף אם ספק נפשות להחמיר דכיון דהדבר יבנרר לפני גמ"ד ולא יבא לדין חיוב מיתה על הספק דהרי אם יבנרר אח"כ שנהרג הוא נכרי יפטר ממיתה ורק אם נמצא אח"כ שהרג את ישראל נחייבנו מיתה ועל ודאי ישראל לא הי' מזיד מעיקרא.

ואף דלקאורה הוא דבר פלא דאם נאמר ספק נפשות להחמיר יהי' חייב יותר אם ישאר הדבר בספק בשעת גמר דין, מכמו שנתבאר בשעת גמר דין שהוא ישראל ודאי, אבל באמת טעמא של דבר הוא משום ענין התראה דבספק מוחלט אם נאמר להחמיר הרי זה איסור ודאי אחר בספק שעתידי להתבאר גם עכשיו אינו איסור ודאי אף אם ספק להחמיר כמש"כ, כלענ"ד: ולפי"ז מצינו שדברי התוס' מתחלקים לשלש שיטות דבפ' הערל נקטו דבספק עבירה שמקרה העתידי אינו אלא גלוי מילתא למפרע פגון ספק חלבספק שפון לכו"ע שמה התראה, וב"פ יוצא דופן נקטו דגם זה תלוי בדין התראת ספק, ובפ"ק דכתובות וב"ק נקטו היפך זה לגמרי דבספק בזה לכו"ע לא שמה התראה.

ושיטת הרמב"ם ז"ל בדין התראת ספק לא נתבאר היטב, ורבים נתקשו בזה כפי שיבואר, דבמס' שבועות איתא בנשבע שלא אוכל זו אם אוכל זו, שתייהן במזיד אכלי' לתנאי' ונהדר אכלי' לאיסורי' ונהדר אכלי' לתנאי' פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש למ"ד התראה ספק שמה התראה חייב, למ"ד לא שמה התראת פטור, ופסק הרמב"ם בה' שבועות פ"ד הי"ז דאם אכל שתייהן במזיד חייב בין שאכל האיסור תחילה, בין שאכל התנאי תחילה, דמוכח להדיא דנק להלכה דהתראת ספק שמה התראה, וכן פתב הרמב"ם בה' סנהדרין בפט"ז ה"ד בזה"ל, עבר על לאו שניתק לעשה והתרו בו ואמרו לו אל תעשה דבר זה שאם תעשנו ולא תקיים עשה שבו תלקה ועבר ולא קיים העשה הרי זה לוקה אעפ"י שהתראה בספק היא שאם יקיים יפטר, התראת ספק התראה היא, עכ"ל.

ובפ"ה מה' שבועות ה"ב פתב להיפך דז"ל כל מי שנשבע על אחרים שיעשו כף וכו' או לא יעשו אינו חייב בשבועות בטוי שהרי אין ביזו לא לקיים ולא לבטל וכו' ולמה אינו לוקה משום שבועות שוא שהרי אפשר לאותן אחרים שישמעו ממנו ותתקיים שבועתו, ונמצא כשמתרין בו בעת שנשבע התראת ספק שאין לוקין עלי' אלא א"כ לאו שבו מפורש בתורה כמו שיתבאר בה' סנהדרין, עכ"ל.

ודברי' מתמיהין כל רואה. מה פונתו במש"כ שהתראת ספק תלוי אם הלואו מפורש בתורה, ואיך יצויר שיהי' מלקות על לאו שאינו מפורש בתורה, ונהרי לאו דשבועות שוא ג"כ מפורש בתורה, וגם בעיקר הדין סותר שיטתו דפסק באכלי' לאיסורי' ונהדר אכלי' לתנאי' דחייב, שהוא כמ"ד התראת ספק שמה התראה, וכן באו דברי' מפורשים בדין לאו הניתק לעשה דחייב אם לא קיים העשה משום דהתראת ספק שמה התראה ולמה פתב דפטור על שבועת שוא משום התראת ספק.

ועפ"י שיטת התוס' בפ"ק דכתובות שבאנו אפשר לבאר דברי הרמב"ם בשלש הלכות אלו בלי גמגום, דבאכלי' לאיסורי' ונהדר אכלי' לתנאי' יתחייב אם אכלו שתייהן במזיד למ"ד התראת ספק שמה התראה משום דידע מתחילה שאם יאכל אח"כ את השני יעשה איסור ודאי, אבל אם יאכל התנאי אח"כ בשוגג פטור, דרף בהצטרפות השני מעשים הוא חשוב כמזיד בודאי איסור, ומשו"ה לענין אם נשבע על אחרים שאין תלוי

בִּידוֹ, הוּא פֶטוּר, דַּעֲכָשִׁי בְּשַׁעַה שְׁנֹשְׁבַע הוּי הַתְּרֵאת סֶפֶק, דְּמָה שְׂאִין הַשְּׁבוּעָה מִתְקַיֶּמֶת אַח"כּ הוּא דֹבֵר שְׂאִין תְּלוּי בּוֹ, אֲמַנֵּם לַעֲנֹן לְאוֹ הַנִּימְתָּק לַעֲשֹׂה שְׁחֵיב אִם לֹא קִיָּיִם אַח"כּ אֶת הַעֲשֹׂה, אַף דַּג"כּ לִיכָא הַצְטֵרְפוֹת שֶׁל מְזִיד, דְּהָרִי פּוֹסֵק כַּמ"ד קִיָּיִמוֹ וְלֹא קִיָּיִמוֹ, הִיָּינוּ אַף ע"י אֲנוּס, ע"ז פֶּתַח הֶרְמֵב"ם לְחֻלְקַת דְּבִנְיָתָק לַעֲשֹׂה פֶתְבָּה תוֹרָה מְפֹרָשׁ עַל מַעֲשֵׂה הַסֶּפֶק שְׂיֵהָל בְּלֹא דְהָרִי אֲמָרָה תוֹרָה לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבְּנִים וְהוּא מְזִיד גְּמוּר שְׁעוֹשֵׂה נֶגֶד אֲזַהְרַת הַתּוֹרָה, וּמִהֲנִי גַם הַתְּרֵאת סֶפֶק, אֲבָל בְּשֹׂאֵר הַסֶּפֶקוֹת, לֹא נֶאֱמָרָה בַּתּוֹרָה אֲזַהְרָה עַל הַסֶּפֶק וְלָכֵן אֵינוֹ נֶחֱשֵׁב כְּמִזִּיד גְּמוּר, וְזֶהוּ שְׁפָתַי הֶרְמֵב"ם דְּלַעֲנֹן שְׁבוּעַת שְׂוֵא אֵינוֹ לוֹקָה דְּשֵׁם לִיכָא אֲזַהְרַת לְאוֹ עַל הַסֶּפֶק, וְרַק בְּנִימְתָּק לַעֲשֹׂה חֵיב ע"י הַתְּרֵאת סֶפֶק בְּלִי הַצְטֵרְפוֹת שֶׁל מְזִיד בְּמַעֲשֵׂה הַעֲתִידָה, וְהִיכִי דַּיִכָּא הַצְטֵרְפוֹת כְּנוֹנַת מְזִיד ע"י מַעֲשֵׂה שֶׁל אַח"כּ חֵיב גַּם הִיכִי דְלִיכָא לְאוֹ עַל הַסֶּפֶק, וּבַכֹּה"ג סָגִי הִלְאוּ שְׁפָתוֹב בַּתּוֹרָה עַל הַנּוֹדָא, דְּמַצְרִינֵן כְּנוֹנְתוֹ שֶׁל עַכְשָׁי עִם הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל אַח"כּ אִם הִי הַכֹּל בְּמִזִּיד.

כַּנְלַעֲנֵנ"ד בְּזֶה: וְלָכֵן בְּמָה שְׁהַקְשָׁה הַש"ש עַל הֶרְמֵב"ם הַנ"ל מְסוּנְיָא דַּפ' הָעֶרֶל, עֲלִינוּ לְתַרְץ כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ בַּפ"ג, דְּקָטָן שְׂאֵנִי דַּאֲיִגְלָאִי לְמַפְרַע שְׁהִי בְּן דַּעַת וְחָשׁוֹב מְזִיד גְּמוּר, אֲבָל בְּשֹׂאֵר הַסֶּפֶקוֹת גַּם לְמ"ד שְׁמָה הַתְּרֵאתָ פֶטוּר מִחֻמַּת חֶסְרוֹן הַתְּרֵאתָ וְלֹא כְּמוֹ שְׁחֵשֵׁב הַש"ש דְּלִשְׁטִיטַת הֶרְמֵב"ם הוּא הִיתֵר דְּהָרִי לַעֲנֹן שְׁבוּעַת שְׂוֵא לֹא פֶתַח הֶרְמֵב"ם מְשׁוּם דְּסֶפֶק מְוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא דְהָרִי חֶסְרוֹן הַתְּרֵאתָ דַּאֲיִנוּ מְזִיד עַל וְדָאִי רַק עַל סֶפֶק, כַּנ"ל: עוֹד נ"ל לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַתּוֹס' כְּתוּבּוֹת בְּאִוְכּוֹן אַחַר שְׁכּוּנְתָם לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַש"ש דְּמְשׁוּם סֶפֶק נְפֻשׁוֹת לְהַקְל מִיִּפְטוּר וְאִם הִי הַדִּין סֶפֶק נְפֻשׁוֹת לְהַחְמִיר הִי מִתְחַיֵּיב, דְּכִינּוּ דְלֹא נִכְרַ בְּגִמְרָא עֲנִין זֶה שֶׁל הַתְּרֵאתָ בַּע"כּ הַטַּעַם דְּמִיִּפְטוּר הוּא מְשׁוּם חֶסְרוֹן כְּנוּנָה, כִּינּוּ דְלִכּוּ"ע בֵּין לְרַבֵּנּוּ בֵּין לַר"ש אִם לֹא נִתְפַּוּן לְהַרְוֵג בְּן יִשְׂרָאֵל פֶטוּר, וּמְשׁוּ"ה אִם הִי הַדִּין דְּסֶפֶק נְפֻשׁוֹת לְהַחְמִיר אֲזַ סָגִיא לַעֲנִין חֵיב רְצִיחָה גַם כְּנוּנָה עַל הַסֶּפֶק דְלֹא גִרַע דִּין כְּנוּנָה מַעֲצָם הַרְצִיחָה שְׁחֵיב עַל הַסֶּפֶק, אֲבָל כִּינּוּ דְסֶפֶק נְפֻשׁוֹת לְהַקְל דְּעַל סֶפֶק אֵינוֹ חֵיב מִיִּתָּה הוּי כְּמִתְפַּוּן עַל הַסֶּפֶק וְנִמְצָא אַח"כּ וְדָאִי הוּי כְּמִתְפַּוּן לְהַרְוֵג אֵינוֹ בַּר חֵיב וְנִמְצָא בַר חֵיב, וַע"ז הַקְשׁוֹ דְלְמ"ד ה"ס לֹא שְׁמָה הַתְּרֵאתָ אַף אִם סֶפֶק נְפֻשׁוֹת לְהַחְמִיר אַף דַּאֲז לִיכָא חֶסְרוֹן כְּנוּנָה, אֲבָל לִיכָא הַתְּרֵאתָ, וְלְמ"ד שְׁמָה הַתְּרֵאתָ קָשָׁה דְהָרִי בְּהַפָּה זֶה וְחִזּוּר וְהַפָּה אֶת זֶה חֵיב לְמ"ד שְׁמָה הַתְּרֵאתָ וְאֵינוֹ מִיִּפְטוּר מִחֻמַּת חֶסְרוֹן כְּנוּנָה, וַע"ז תִּירְצוּ דְשֵׁם אֵיכָא כְּנוּנָת מַעֲשֵׂה הַפָּאָה כְּשִׁיּוֹדַע שְׂאֵם יָכָה שְׁנִיָּהֵם יָכָה אֶת אַבִּי, וְלַעֲנִין כְּנוּנָה מִהֲנִי עֲנִין הַהַצְטֵרְפוֹת, אֲבָל הִכָּא אֵיכָא חֶסְרוֹן כְּנוּנָה כִּינּוּ דְסֶפֶק נְפֻשׁוֹת לְהַקְל הוּי כְּמִתְפַּוּן לְהַרְוֵג אֶת הַסֶּפֶק וְהַרְג אֶת הַנּוֹדָא.

וּלְפִי"ז בְּעֲנִין מַש"כּ תוֹס' בַּפ' יוֹצֵא דוֹכּוֹן וּבַפ' הָעֶרֶל אִם אֲכַל סֶפֶק אִיסוּר דַּאֲיִן צְרִיךְ כְּנוּנָה דְּמִתְעַסֵּק בְּחֻלְבִּים וְעֵרִיּוֹת חֵיב שְׁכּוּן נְהַגָּה אֵינוֹ עֲנִין לְנִידוֹן דִּידוֹן וְשֵׁם תְּלוּי רַק בְּדִין הַתְּרֵאת סֶפֶק, וְכֵאֵן נִקְטוּ בַּש"ס עֲנִין שֶׁל כְּנוּנָה וְלֹא נִגְעוּ בְּכֵאֵן עֲנִין שֶׁל הַתְּרֵאתָ כְּלָל, וּבִקְצָרָה שְׁמַעְנוּ מִזֶּה דְלַעֲנִין חֵיב מִיִּתָּה שְׁתְּלוּי בַּג' תְּנָאִים שְׂאֵם יְבִנְרַר אַח"כּ שְׁהַרְג אֶת הַנְּכָרִי פֶטוּר וְשִׁיתְפּוֹן לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה הַמְּחֵיבָת, וְשִׁיָּהָל הַתְּרֵאתָ הַמוֹעִילָה.

שְׁלַעֲנִין עֲצָם חֵיב מִיִּתָּה אֵין נַפ"מ אִם סֶפֶק נְפֻשׁוֹת לְהַחְמִיר אוֹ לֹא כִינּוּ שְׂיָבֵא לִידֵי בִּירוּר, וְכֵן לַעֲנִין הַתְּרֵאתָ אֵין נַפ"מ אִם סֶפֶק נְפֻשׁוֹת לְהַחְמִיר אוֹ לֹא דְהַתְּרֵאתָ בְּעֵינֵי שְׂיָהָל מְוֹתֵרָה עַל עֲצָם הַמַּעֲשֵׂה הַמְּחֵיבָתוֹ מִיִּתְּהוּבְנִידוֹן זֶה שְׂיָבִנְרַר אַח"כּ וְלֹא יִתְחַיֵּיב עַל הַכְּנָסְתוֹ לְבֵית

הספק כ"כ לא מהני התראה ע"ז למ"ד לש"ה רק התנאי של פונה דסגיני לן אם נתפנו למעשה מחייבת אחרת דלרבנן אם נתפנו להרוג את זה והרג אחר חייב, בזה נפ"מ אם ספק נפשות להחמיר דכינון דאם הי' מתפנו לספק והי' נשאר בספק הי' חייב אם הי' הדין דספק נפשות להחמיר משו"ה חשוב פנתפנו לעשות מעשה מחייבת מיתה.

כלנע"ד בבאיור דבריהם ונכון הוא: ומסתפקנא לענין עירובי תחומין וע"ח דבעינו סעודה הראוי' מבעוד יום אם עירב בספק איסור שדינו לקולא כמו ספק איסור דרבנן או תרומה שנולד בה ספק טומאה ברה"ר דראוי לאכילה בשעת קניית העירוב ולאחר שתחשף נתברר שהי' איסור ודאי אם בכה"ג נמי אמרינן איגלאי מילתא למפרע שלא היתה סעודה הראוי' מבעוד יום, או אפ"ש כיון דמ"מ מבעוד יום הי' הדין דמותר באכילה ושפיר עירב והוי פגשירי העירוב משתחשף, והנה אם עירב ולא ידע כלום בשעה ההיא שיש חשש ספק איסור ואח"כ נתברר שהי' אסור באכילה מפורש בגמ' עירובין ד' ל"ה ע"ב דבטל העירוב, דבהא דתנו שם בספק אם נטמא מבעוד יום או משחשיכה ר"מ ור"י אומרים הרי זה חמור גמל מוקי רבה ור"י בשתי פתי עדים אחת אומרת מבעוד יום נטמא ואחת אומרת משחשיכה יעו"ש הרי אף דהבעלים לא ידעו כלום בשעת קניית העירוב מהטומאה והיתה סעודה הראוי' מבעוד יום מ"מ לפי עדות הפת שנטמא מבעוד יום בטל העירוב הרי דהעלם הידיעה לא משנוי לי' אוקל הראוי לאכילה, ודוחק לומר דמייירי שפעידים שהי' השריץ עלי' כל בין השמשות שאם הי' בא לאכול הי' רואה נידע את הטומאה, ולפי"ז גם בספק איסור שהי' מותר מדין ספק לקולא אם אח"כ נתברר שהי' ודאי איסור בטל העירוב, אמנם לעיל בפ"ב רמזנו דיש מקום קצת לומר דשאני אם יודע ידיעת הספק מכמו שאינו מסתפק כלל, ולפי"ז י"ל דהיכי דידע ידיעת הספק בשעת קניית העירוב יהי' דינו לקולא וחשוב אוקל הראוי לעירוב ובגמ' מייירי ודאי דלא נסתפק כלל בשעת קניית העירוב, אבל מהא דהקשה הרשב"א ונהר"ן על שיטת הרמב"ם מ"ד דחייב אשם תלוי גם בחתיכה אחת ספק חלב ספק שונן הבאנו לעיל בפ"א משמע דלא מחלקי בזה, דאל"ה לק"מ דאף שאם הי' יודע ידיעת הספק שהוא ספק חלב הי' מותר מה"ת לכתחילה אבל אם לא נסתפק כלל לא הותר מעולם וכשנודע לו עכשיו שהי' ספק חלב חייבה תורה להביא אשם תלוי, לכן נראה אף דיש מקום לומר דבאמת להרמב"ם נתרץ פן ובה נציל מחומר הקושא היותר נצחת שהקשו עלי', אבל מדברי הרשב"א ונהר"ן ודאי מוכח דאין חלוק וגם בספק שמוותר לכתחילה אם איגלאי מילתא אח"כ שהי' אסור ודאי בטל העירוב.

וצ"ע: וראיתי דבר פלא בפמ"ג בפתיחתו לה' שחיטה סוף שורש ד' שכתב על דברי התוספות פתובות ד' כ"ו ע"ב שכתבו דתרי ותרי הוי ספיקא דרבנן ובתרומה דרבנן הקילו, ובפ' בפל מערבין גבי תרומה ונטמאה וכו' ספק הרי זה חמור גמל דברי ר"מ ומוקי לה רבה ור"י בשתי פתי עדים הא דלא מוקמינן לה אחזקתה דלא נטמאה, אע"ג דתרומה בזה"ז דרבנן היינו משום דתחומין דאורייתא לר"מ עכ"ל.

וכתב ע"ז הפמ"ג בזה"ל ובהיותי משוטט שם בתוס' ראיתי דברי תמוהים שם שכתבו תרומה דרבנן ותחומין דאורייתא ומה בכך פינו דתרומה שריא למיכל דהוי ספק דרבנן

תו אין נפ"מ אי תחומין דאורייתא, וכו' להיפך אי תרומה דאורייתא אף דתחומין דרבנן בעינו סעודה הראוי' ותרומה אסורה לאכול.

עכ"ל: וביאמת דברי התוס' נכונים בטעמם בלי גמגום, דבשלמא אם הי' נודע ספק טומאה מבעוד יום ע"י הכחשת שתי פתי עדים והי' מתירין את התרומה לאכילה משום דתרומה דרבנן לא התמירו בתרי ותרי אז נדאי מהני העירוב אף אם תחומין דאורייתא פינו דהוי סעודה הראוי' מבעוד יום, אבל שם בגמ' באו הני שתי פתי עדים לאחר קניית העירוב ולדברי הכת שאומרים שנטמאה מבעוד יום לא קנה העירוב נדאי, וכת השני' אומרת שמבעוד יום בשעת קניית העירוב היתה טהורה וקנה העירוב ועכשיו' הוא שנולד הספק ע"י תרי פתי העדים ואף אם נתיר עכשיו' את התרומה באכילה מ"מ הוי ספק עירוב ע"י תרי ותרי וכינון דתחומין דאורייתא לא מוקמינו אחזקתה בתרי ותרי וזה ברור: פרק ה' אמנם לענין ספק מעשר דקיי"ל עשירי נדאי ולא עשירי ספק נראה דאינו בסוג ספק לקולא שנתבאר לעיל אלא דלא חל כלל קדושת מעשר על הספק אבל בספק אם חלה קדושת מעשר על הבהמה יהי' דין ספק זה ככל ספיקא דאורייתא לחומרא דהרי לענין תערובות בהמת מעשר בחולין איתא במשנה פ' כל הנזבחים דאוסרת התערובות יעו"ש.

וכן גם היכי דלא איקבע איסורא אם ספק לנו על הבהמה שפא היא נתקדשה בקדושת מעשר משמע להדיא מגמ' קדושין ד' נ"ה דספק זה דומה לכל ספק הקדש דאמרינו שם על הא דאיתא במשנה שקלים בבהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר זכרים עולות ודילמא בכור ומעשר ניגהו יעו"ש.

ומפורש במשנה ד' נ"ח ע"ב מן המעושין לתוכן פולן ירעו עד שיסתאבו וכו'. וכן יצאו שנים בעשירי דעשירי וי"א מעורבין הרי להדיא דספק מעשר לחומרא, וא"כ לכאורה קשה בהא דקיי"ל עשירי נדאי ולא עשירי ספק אם קרא עלי' שם מעשר יהי' אח"כ ספק מעשר לחומרא ולמה לא יעשר מספק, אלא נדאי דעיקר החדוש שאמרה תורה עשירי נדאי שיהי' נדאי בשעת קריאת שם עשירי וביאור ענין זה שהקפידה תורה שלא יהי' ספק להמונה המעביר תחת השבט שהוא עשירי, ואף דמעשר חל בלא פונה ובטעות אבל מ"מ בעינו שימנה תשעה ואז עשירי חל בטעות אף שקרא לעשירי תשיעי, וכן כתבו בתוס' נדרים י"ח ע"ב וז"ל ואם של מעשר סתמא נדר אסור וא"ת והלא עשירי מאלי' הוי קדוש וא"כ לא הוי דבר הנדור, וי"ל דבעי העברת מנין ואם היו עשרה ונטל אחד בלא מנין אינו קדוש כדאמר בפ' מעשר בהמה מיקרי שפיר דבר הנדור, עכ"ל.

מבואר בדבריהם דהקדושה באה ע"י המונה ומשו"ה חשיב דבר הנדור שאינו מתקדש ממילא אלא ע"י הבעלים, וע"כ י"ל דהקפידה תורה שיהי' המנין ברור להמונה ואם מסופק הוא על אחד מהמנוים אם הוא בכלל המחוויים במעשר בטל המנין, ויש להטעים ענין זה דמספר שאינו ברור לא חשוב מספר ומנין וכנראה שזה הוא טעמו של הט"ז או"ח סי' תפ"ט סק"ח שכ' דלכתחילה בעינו שידע מנין של הספירה בשעת הברכה דלא כמש"כ בס' ח"א הטעם משום חשש הפסק בין הברכה להספירה יעו"ש.

ונראה דבמסופק כמה ימים היום אם יום ג' או ד' שלא יוכל למנות שתי הספירות מספק דלא חשיב ספירה כלל, וכדומה לי שראיתי דין זה באיזה ספר: וע"פ דברינו אפשר קצת לתרץ קושית הראשונים למה אין אנו סופרין תמיד שתי ספירות כמו שאנו עושין שני

יו"ט עינין רז"ה ור"ן ס"פ ערבי פסחים, דכינן דאם נחשון לספק בטלה פל המצן, ובזמן שלא היו בקיאיין בקביעות דירחי לא היו מקימי מצנת ספירה.

אמנם לפ"ז קשה שיטת הראשונים דסברי דמשום דספירה בזה"ז מדרבנן סופרין בבה"ש, תוס' במנחות הובא בר"ן שם ובטור ס' תפ"ט, ולפמש"כ דספק ספירה אינה מועלת פלום לא שינה ספק דרבנן לקולא, וי"ל דסברי דרבנן מעיקרא תקנו פן משום תמימות, וכן להלכה משמע מכל הפוסקים דאם ספר ביה"ש אינו יכול לברך עוד בליילה שפא פבר יצא ולפמש"כ מספק לא הוי ספירה כלל.

וצ"ע בכ"ז: ומטעם זה עשירי ספק אינו בכלל עשירי ואף שבר"ן שם בנדורים פתב בטעמא דמעשר הוי דבר הנדור בזה"ל אם כמעשר בהמה נדר אסור דדבר הנדור הוא קשה' קורא לעשירי עשירי, עכ"ל.

פ"י דאם באמת חל ע"י טעות אז לא הוי דבר הנדור דעשירי ממילא קדוש, אבל אם קורא לעשירי עשירי אז חל ע"י הפעלים והוי דבר הנדור, אבל כ"ז לענין דבר הנדור דסובר הר"ן דהמנין הוי פה תנאי בקדושת עשירי ודבר הנדור מיקרי שהאדם אסרו על העולם ע"י רצונו ומחשבתו ובה שגור ע"י המנין שיתקדש אח"ז העשירי ממילא פלי רצונו לא חשיבא לי' פדבר הנדור ובסברא זו נטה משיטת תוס', אבל לכו"ע בלא מנין אינו נעשה עשירי פמבואר בגמ' בכורות ד' נ"ח ע"ב יעו"ש, וע"כ נלענ"ד דאם קרא לעשירי ע"י ספק שנסתפק בשעת המנין ואח"ז נתברר שפל העשרה הוי ראויים למנין דג"כ לא יהי' ע"ז שם מעשר דכינן דלפמש"כ עיקר הדבר שצריך שיהי' ודאי בשעת המנין וע"ז לא שינה איגלאי למפרע פמובן אבל יצאו שנים בעשירי דעשירי ממילא קדוש משו"ה חל על הספק היינו אף שאינו ידוע לפעלים דרק עד תשעה צריך מנין הפעלים כנלענ"ד.

ועוד נ"ל ברור דכינן דכתיב עשירי "יהי" קודש ודרשינן עשירי ודאי מעטה תורה שלא יכול מעשר מספק, ובשאר דוכתי לא מעטה תורה על החלות אלא על הנהגת המעשה פמו לא יבוא ממזר.

ונזה אמתי בעזה"י: והפר"ח סי' ק"י פללי ס"ס פתב לתרץ לשיטת הרמב"ם דספק מה"ת לקולא איצטריך קרא למעט עשירי ספק היכי דאיקבע איסורא, ובמחכתה"ג לא ירד לעומק פונת ענין זה דלפי מה שפתב הם ענינים נפרדים ולא משום קולא וחומרא, דלענין קולא וחומרא, הרי הוכחנו מהש"ס דספק מעשר הם פכל ספיקי דאורייתא ועשירי ספק לא חל עלי' דין מעשר כלל.

ובאמת נראה דלאו מיתורא דרשו חז"ל הך דרשא דלא מייתר הוא אלא משם עשירי כמש"כ דספק לא הוי מינוי אבל אם יהי' הספק שפא נמנה פהוגן אז ליתא גלוי בקרא להקל בספיקו וזה ברור לענ"ד.

ועי' תוס' ב"מ ד' ו' ע"ב ד"ה לפטרו במנין הראוי מה שהקשו שם דלכאורה הוא נגד דברינו אבל באמת דבריהם אזלי לפמ"ש דלא נאמר עשירי ודאי ולא ספק. יעו"ש: ועפ"ז נלענ"ד ליישב שיטת הרא"ש והריטב"א הובא בשטמ"ק ב"מ ד' ו' ע"ב שפתבו דכינן דמעטה תורה עשירי ספק גם רובא לא מהני דגם רובא ספק הוי, דרבים מקשים ע"ז מספק טומאה ברה"ר ורה"י דמוכח להדיא מגמ' פתובות ד' ט"ו ע"א דרוב לא חשוב

כְּסָפֶק בֵּין לְהִקְלֹב וּבֵין לְהַחְמִיר, דְּהַש"ס מְפָרֵשׁ הָא דְתַנְיָא בְּתוֹסְפֹתָא בְּרִישָׁא ט' צְפָרְדַּעִים וְשָׂרְזַן אֶחָד בֵּינֵיהֶם וְנִגְעַ בְּאֶחָד מֵהֶם וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזָה, מֵהֶם נִגְעַ סְפִיקוֹ טְמֵא שֶׁהוּא מִטַּעַם קְבוּעַ כַּמַּע"מ, הֵינּוּ דְאֵי לָאו מְשׁוּם קְבוּעַ הִי רְאוּי לְהִיּוֹת סְפִיקוֹ טְהוֹר אִף בְּרַה"י דְרוֹב לָא הָוֵי כְּסָפֶק, וְכֵן בְּסִיפָא בִּט' שְׂרָצִים וְצְפָרְדַּע אֶחָד בֵּינֵיהֶם דְתַנְיָא דְבְרַה"ר סְפִיקוֹ טְהוֹר מְפָרֵשׁ הַגַּמ' שֶׁהוּא מְדִין קְבוּעַ דַּא"ל"ה סְפִיקוֹ טְמֵא דְרוֹב לָא הָוֵי סְפֶק אֱלָא כּוֹדַאי כְּמוֹ שְׂפִי רַש"י שָׁם, וְלִשְׁיטַת הַרִיטְב"א וְהָרַא"ש דְרוֹב הָוֵי כְּסָפֶק לַעֲנִין הִיכִי דְבַעֲיָנוּ דְוָקֵא וְדַאי קָשָׁה, וּבִס' כְּתַב וְהַקְבָּלָה פ' בְּחֻקוֹתַי כְּתוּבָה קְוָשָׁא זֹו וְכָתַב שְׂשָׂאֵל ע"ז אֵת פִּי הַגְרַע"א זצ"ל, וְתִרְגַּז דְרַק הִיכִי שֶׁהַסְפֶק לַעֲנִין זֶה בְּלַחֲוִד לָא מְהַנִּי רוֹב, אֲבָל הִיכִי דְלִיפָא נַפ"מ לְדִינִים אַחֲרִים וְנִתְחַזַק לְשַׂאֵר דְבָרִים אַז אֲזַלִּינוּ גַם לַעֲנִין טוֹמְאָה וְגַם לַעֲנִין מַעֲשֵׂר, וְחֻלְקַת הַדִּינִים בֵּין שְׂרָזַן לְצְפָרְדַּע נַפ"מ לַעֲנִין לְלִקוּת בְּכַעֲדָשָׁה.

יעו"ש.

שְׁחִיזוּק סְבָרְתוֹ דַּא"ל"ה לָא מְשַׁכַּחַת עֲשִׁירֵי וְדַאי דְטְרַיְפָה פְּטוּרָה מִמַּעֲשֵׂר מִקְרָא דְכָל אֲשֶׁר יַעֲבֹר פָּרֵט לְטְרַיְפָה שְׂאֵינָה עוֹבְרַת כְּמִבְּוֹאָר בְּגִמְרָא בְּכוֹרוֹת ד' נ"ח וְאִיךְ מְשַׁכַּחַת עֲשִׁירֵי וְדַאי שְׂמָא טְרַיְפָה הִיא דְהָא רֹב לָא וְדַאי הוּא לְשִׁיטָה הַנ"ל, אַע"כ כִּינּוּ דְדִינִים עֲלִי לְשַׂאֵר מִיְלֵי שְׂאֵינוֹ טְרַיְפָה מִמִּילָא הוּא עֲשִׁירֵי וְדַאי וְכֵן לַעֲנִין קָהֵל וְדַאי, יַעו"ש שְׂהָאֲרִיךְ בְּזֶה וְהַעִיר שָׁם שְׂמַהֲתוּס' ספ"ק דְכְּתוּבוֹת לָא מְשַׁמַּע כּוֹ.

וְלִדְעָתֵי אֵינוֹ מוּבָן כְּלָל חֲלוּק זֶה בְּכָאן דְבַע"כ מִיְיָרֵי דְנִיפְרַ בֵּין שְׂרָזַן לְצְפָרְדַּע דַּא"ל"ה לִיפָא קְבוּעַ מַה"ת וְרַק בְּשַׁעַת נְגִיעָה מְסַתְפֶק לִי בְּמָה נִגְעַ וְאִיךְ שְׂיִיךְ בְּזֶה לֹאמַר שְׂהוֹחֲזוּק זֶה לְשַׂרְזַן אוֹ לְצְפָרְדַּע וְהַקְוָשָׁא הַדְרָא לְדוֹנְפֹתָה.

וְעַפְמִש"כ י"ל דְשִׁיטַת הָרַא"ש וְהַרִיטְב"א לָא נְאֻמְרָה רַק לַעֲנִין סְפֶק עֲשִׁירֵי וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה דְכִינּוּ דְרוֹב אֵינוֹ בְּיָרוּר גְּמוּר כְּעַדִּים אֱלָא שֶׁהַתּוֹרָה אִמְרָה לִיזֵל בְּתַר רֹבָא לְפִי שְׂמַצוּי יוֹתֵר שְׂנִכְנוּן אֵל הָאֲמַת, אֲבָל כ"ז אִם הַדְבָר בְּאֲמַת אֵינוֹ תְלוּי בִּידְעַת הָאֲדָם, וְאִם כּוֹנְנוֹ אֵל הָאֲמַת נַעֲשֶׂה הַדְבָר כְּהוֹגֵן, אֲבָל לַעֲנִין מַעֲשֵׂר דְבַעֲיָנוּ עֲשִׁירֵי וְדַאי לַפ"מ שְׂבַאֲרָנוּ שְׂהַדְבָר בְּעֶצֶם תְלוּי בִּידְעַת הַבְּעָלִים, וְכ"ז שְׂהָאֲדָם הַמַּעֲבִיר תַּחַת הַשֶּׁבֶט מְסַתְפֶק בְּמַנְיָנוּ אֵין חָל עֲלֵי שָׁם עֲשִׁירֵי לָא יוֹעִיל לָנוּ דִין רוֹב מַה שְׂנֵאֵמַר שְׂכּוֹנוֹן אֵל הָאֲמַת כִּינּוּ דְרוֹב לָא הָוֵי בְּרוּר גְּמוּר וְעַדִּין הוּא מְסַתְפֶק וְהַדְבָר בְּעֶצֶמוֹתוֹ מְשַׁתְנָה ע"י הָעֵלָם יְדִיעַת וְדַאי וְרוֹב אֵינוֹ גוֹרֵם לַעֲשׂוֹת יְדִיעָה וְדַאִית, וְכ"ז לַעֲנִין עֲשִׁירֵי וְדַאי שְׂהַדְבָר בְּעֶצֶם חֲלוּת דִּינוֹ תְלוּי בִּידְעַת הַבְּעָלִים אֲבָל בְּכָל אֵינְךָ כְּסָפֶק טוֹמְאָה בְּרַה"ר אוֹ בְּרַה"י שְׂהַתּוֹרָה אִמְרָה לְהַתְנַהֵג כ"ז שְׂהִדִין סְפֶק, בְּרַה"ר לְטַהַר וּבְרַה"י לְטַמֵּא, וְרוֹב לַעֲנִין הַנְּהַגָה עֲשִׂתָה תּוֹרָה כְּוֹדַאי וְאֵין זֶה סְפֶק טוֹמְאָה אֱלָא וְדַאי טוֹמְאָה, דְכָבֵר בְּאֲרָנוּ דְגַם בְּסְפֶק טוֹמְאָה בְּרַה"ר אֵין דִין הַטוֹמְאָה וְתוֹלְדוֹתַי מְשַׁתְנִים בְּעֶצֶם ע"י הָעֵלָם הַיְדִיעָה אוֹ יְדִיעַת הַסְפֶק דְאִם נִכְנַס לְמִקְדָּשׁ לְאַחַר שְׂנוֹלֵד לוֹ סְפֶק טוֹמְאָה בְּרַה"ר וְאִח"ז נִתְבָּרַר שְׂבַאֲיִסוּר נִכְנַס ע"י שְׂהִלָּךְ גַּם בְּשִׁבִיל הַשְּׂנִי וְנִכְנַס פַּעַם שְׂנֵי הַבְּאֵנוּ לַעֲיִל בַּפ"ב מִגַּמ' שְׂבוּעוֹת דְמַצְטְרַכַת הַכְּנִיסָה הָרַאשׁוֹנָה לְחִיבּוֹ בַּמַּמ"נ יַעו"ש, וְכִינּוּ דְעֶצֶם הַדִּין כְּפִי שֶׁהוּא בְּאֲמַת אֵינוֹ מְשַׁתְנָה מִשׁו"ה מְהַנִּי דִין רוֹב כְּמוֹ בְּכָל הַתּוֹרָה כְּוָלָה דְרוֹב הָוֵי כְּוֹדַאי וּמַכַּש"כ לַעֲנִין סְפֶק מְמוֹר וְסְפֶק קָהֵל דְרוֹב חָשׁוּב כְּוֹדַאי.

ומה שמוכית הגרע"א ו"ל דאיה משכחת עשירי ודאי דילמא טריפה היא אם לא מהני רוב להקשיב עשירי ודאי ובע"כ פנין דנתחזק לשאר דברים שאינה טריפה מהני גם למעשר אף דאפשר שסברתו היא אמת וכמו שפן הוכיח גם בס' הפלאה ספ"ק דכתובות דאל"כ איה משלמין קנס לאב דילמא לאו אבי' היא למ"ד אין הולכין במזון אחר הרוב. יעו"ש.

אבל יש לחלק בין רוב כל דפריש מרנבא פריש לרנבא דלית' קמן כמו שחילק בש"ש ש"ב פט"ו יעו"ש. עוד י"ל דלענין שמא טריפה מסתבר לומר דמהני סברת הגרע"א דכינן שהחזק הדבר בכשרות שוב אין האדם מסתפק בכך, ונמצא שאין שום ספק להמונה.

ולפ"ז בספק עשירי שנולד אחר פן שלא ידע המונה שלא יהי בכלל עשירי ודאי ולא ספק ויהי' הדין ככל ספק של תורה. וצ"ע: ועפ"ז נלענ"ד דאפשר לפרש בהא דפסק בטוש"ע ח"מ סי' ש"ו ססי' ז' בטבח אמן שקלקל דצריף להביא ראי' שהוא מןמחה כמ"ש בגמ' ב"ק צ"ט ו'לא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מןמחין הם עי' ש"ך יו"ד סי' א' סק"ד ובפמ"ג שם שנשאר בצ"ע.

ועפמש"כ י"ל דטבח שאני מכל ספק מזיק דחיובו של טבח הוא משום שומר כמבואר בגמ' שם ובחנם הני פשוט חנם ובשכר הני פשוט שכר ומשו"ה חייב יותר מאדם המזיק עי' תוס' שם, ובמ"א בארתי ענין השבועה בשומרים שהוא חיוב השלמת שמירתו היינו מלבד הספק שמא פשע בשמירתו ונתחייב כבר לשלם איפא עלי' חיוב שבועה להשלים תנאי השמירה להפיס דעתו של בעה"ב, היינו דשאני שבועה זו מכל ספק חיוב דבשאר ספק חיוב אם יודע בעצמו שאינו חייב הוא פטור באמת ויכול לעשות כל טעדיקי להפטר מבי"ד באופנים המותרים, ובשומר אינו פן אף שידע שלא פשע עדיין הוא חייב מדין תורה או ליטבע להפיס את דעתו של בעה"ב או לשלם ועד"ז בארתי במקו"א הסוגיא החמורה בב"מ בשוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר דר"י סבר דיכול לומר משפיר לשוכר דל אנת ודל שבועתך עי' תוס' שם, היינו כל זמן שלא נשבע לא השלים חיובו ויכול לתבוע ממי שירצה פגזל ובא אחר נאכלו.

ואכמ"ל.

ולפי"ז חסרון הברור גורם חיוב בעצם מלבד הספק שמא כבר חייב הוא אם פשע בשמירתו וכינן דרוב אינו ברור גמור והיכי שחסרון הברור גורם הדין לא מהני רוב כמו בעשירי ספק משו"ה גם בשומר לא מהני ברור של רוב דאף דאזלינן בתר רוב לומר דקרוב הדבר שלא פשע, מ"מ כל זמן שלא ברר ברא' עדיין הוא חייב באמת שלא השלים תנאי שמירתו דאחר ששמר פראוי עוד עלי' לברר לפני בעה"ב ששמר פראוי, ובהאי רוב מצויין אצל שחיטה מןמחין הם עדיין לא השלים ברור זה דרוב חשוב כספק, ולדברינו אם יטעון הטבח שהבעה"ב בעצמו יודע שהוא מןמחה ששחט לפני' הרבה פעמים אז יפטור הטבח דלדברי' כבר השלים שבועתו, ואף שבעה"ב מכחישו פטור הטבח כמו בטענת החזרת' ולפ"ד בשומר שא"י ליטבע אם חייב לשלם אינו תלוי בכל מחויב שבועה שא"י ליטבע.

ע"ב"י ו"ש"ף סי' ש"מ, אלא אם א"י לי"שבע ע"י אונס הרי זה דומה לשאר פרטי השמירה שלא השלים ע"י אונס ופטור, ואם ע"י פשיעה א"י לי"שבע יתחייב כפושע בעיקר השמירה והוא ענין מחודש בענין שומרים בעזה"י.

ואכמ"ל: אמנם לפי"ז הדרא הקושיא למקומה איך משפחת לענין מעשר עשירי ודאי דמטבח אוןן שקלקל מוכח דגם רוב דלית' קמן לא מהני היכא דבעינן ידיעה וגם מוכח דלא מהני סברת איתחזק דהרי גם בטבח נתחזק הוא למחמה דאם ישחוט אוכלים משחיתתו ואף גם עכש' לאחר שקלקל לא נתקלקל דין רוב זה דכמה פעמים אפ"ש שיקרה גם אצל מחמה איזה קלקול בשחיתה כמו שהעיר בזה הגרע"א בח"י, ליו"ד ס"א סק"ד.

יעו"ש: ונראה לענ"ד דאפ"ש לבאר שיטת הראש והריטב"א באופן אחר קצת ונעתיק לשונם המובא בשטמ"ק וז"ל: קפץ אחד מן המנויים וכו' הקשו בתוס' יבטל ברוב ויהיו כולם חייבים במעשר וי"ל דבע"ח חשיבי ולא בטלי, ותימא נכבשינהו עד דניידו ונימא פל דפריש מרובא פריש וכו' ועי"ל כיון דחזינו דאפילו היכא דיכול לעשורי ממה נפשך פטור משום דעשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק, ואפילו פי אמרינן פל דפריש מרובא פריש עשירי ספק מיקרי אלא שהתורה התירה ספק זה באיסורין פדכתיב אחרי רבים להטות ונהפ"ה האיסור להיתר ע"י בטול ברוב אבל הכא לעולם לא נפיק מפלל ספק עשירי הרא"ש וז"ל הריטב"א וא"ת ואמאי כולם פטורים וכו' אלא ודאי דאפילו תימא דב"ח בעלמא בטילי מדאורייתא הכא לא בטל האי משום דאמר רחמנא העשירי עשירי ודאי ולא עשירי ספק, עכ"ל.

ולכאורה אינו מוכן דבריהם מה שייכות ענין זה דעשירי ודאי לבטול ברוב, דבשלמא לענין פל דפריש מרובא פריש י"ל דלא מהני רוב במעשר דבעינן ודאי אבל בבטול דנהפ"ה האיסור להיתר אין כאן ספק פלל, ואין לומר דהיתר של בטול ברוב הוא משום דכל אחד הותר משום פל דפריש ועל ידי זה נהפ"ה מאיסור להיתר וכיון דלא מהני פל דפריש לענין מעשר גם בטול ברוב ליכא, אבל מתשובת הרשב"א שהבאנו בפ"א דשקיל וטרי בשתי חתיכות גדולה וקטנה שתבטל הקטנה ושם לא שייך פל דפריש מרובא פריש.

והנה באמת פל ענין של בטול ברוב לא נתבאר בש"ס מקור למוד דין זה מן התורה דלכאורה מקרא דאחרי רבים להטות לא דעינן רק דאזלינן בתר רובא אבל בבטול ברוב היכי רמיזא אכן נ"ל דבדינים המעוט מתבטל מתורת דין לגמרי וכששנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי או שנגמר הדין עפ"י השנים או דגם הדין המזכה נעשה כאילו אומר חייב ולקמן יתבאר עוד ענין זה בס"ד.

ועפ"ז נ"ל בכוננת הרא"ש לתרץ שתי הקושיות יחד דהא דאמרינן פל דפריש מרובא פריש אינו ברור גמור על מציאות הדבר אלא שכן גזרה תורה שיהי' דין המקעוט שאנו דנים עלי' כאילו הוא מן הרוב היינו שדינו פדיו הרוב, והנה בכל האיסורין שהדבר בעצמותו אינו משתנה מחמת התערבות הרי דווע לנו דבתערובות אלו איכא רוב היתר ודאי וכשאונו אומרים פל דפריש מרובא פריש, דין הנפרש פדיו הרוב, אבל לענין מעשר דכל זמן שאינו ברור להמונה את הצאן משתנים הצאן מחיוב לפטור גם באמת אז אם

נאמר ש'יהי' דין הנפיש פדין הרוב לא מהני, דגם הנשארים בכל מקום שהם ג"כ נפטרין מתמת הספק, אף שפאמת הם ראויים להתחייב במעשר אבל התערוכות גרם להם ש'פטרין גם הם ומשו"ה גם ביטול ברוב לא מהני דליכא בזה מתבטל ומבטל דכולם שוים הם.

ולפי"ז י"ל דגם להרא"ש וקריטב"א מהני רובא לענין עשירי ודאי דכיון שהתורה עשתה רוב פנדאי חשיב עשירי ודאי גם להמונה את הצאן דמן התורה מחויב במעשר ושוב אין ספק אצלו ורק בתערוכות אמרו סברתם לחלק בין כל איסורין לדין מעשר דבכל האיסורין שחטרו ידעת האדם אינו משנה את האיסור וההיתר בעצמותו איכא רוב מעליא גם בתערוכות אבל במעשר שמספק גורם לשנות הדין בעצם אז בתערוכות ליכא רוב ומיעוט בהתחלקות דיניהם דלדין מעשר פולם שוים לפטור דכולם ספק עשירי הם, דבשלמא אם הי' דין רוב מברר המציאות ממש אז הי' מהני כל דפריש על רוב התערוכות לברר על כל אחד מהם שהוא לא עבר כבר ולא נעשה בו מעשה הפטור מן המעשר, אבל כיון דדין רוב אינו מברר באמת רק שדין המיעוט פהרוב וכהא ליכא דין חייב על הרוב פנ"ל, אבל אם נבוא להסתפק על כל אחד מהם שפא הוא טריפה דמדין רוב בהמות פשירות הם איכא בכל אחד מהם רוב בלי תקרובות ומדין תורה דינו פנדאי מחויב במעשר פנדאי אינו טריפה גם לענין מעשר חשיב עשירי ודאי.

וכמדומה לי שנתעוררתי זה ע"י תלמיד הישיבה: ולענין טבח אומן שהקשינו לעיל י"ל דל"ד לנידון זה כלל דאף דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם וחשיב מה"ת פראוי לשחיטה אבל לענין פשיעה במעשה שחיטתו לא מהני מה שדינו של הטבח פדין מומחה רק אם ידוע לנו שלא פשע בשחיטתו אבל דין פשרותו לשחיטה לא מהני אם באמת יודע בעצמו שאינו פקי בשחיטה ומה שאצלינו הוא חשוב כידוע ודאי עפ"י דין תורה לא נגרע ערה פשיעתו אם הוא יודע האמת וכיון דדין רוב אינו מברר המציאות ושומר מוטל עלי' לברר המציאות וכ"ז שלא בירר חייב לשלם באמת אף אם לא פשע כמש"כ לעיל.

משו"ה חייב ולא מועיל לו הרוב. ועפ"ז י"ל גם לפמש"כ הגרע"א זצ"ל דכל היכא דאיסתחזק לשאר דינים מהני גם לדין ממון או מעשר אף דלדינים אלו בפרט לא מהני רוב דל"ק מטבח אומן דשם לא מהני הך סברא דאיסתחזק, די"ל דהך סברא דאיסתחזק לא מהני אלא היכא שהדין שאנו דנים עלי' בא בתולדה מפח התחזקות הדין, כגון לענין קנס דכתיב בתורה ונתן לאבי הנערה אף דאין ידוע לנו שהוא אבי' רק מפח רובא ובממון לא אזלינן בתר רוב, מ"מ כיון דאיסתחזק לאב בכלל לענין פללות הדינים שפין אב לבתו יחבינו לי' קנס ג"כ וכן בתינוק הנמצא שכ' בס' הפלאה דכיון דאיסתחזק לישראל ע"י דין רוב אז גם לענין נזקין משפטו ככל ישראל, היינו דבכל אלה יש מקום לומר דאף אם במציאות אין הדבר פן אבל אם הוא אב או ישראל עפ"י דין תורה, אב פנה, סגיא לן לענין קנס וישראל פנה דינו פנישראל לענין נזקין וכל כה"ג, אבל לענין טבח אומן לא מהני אומן עפ"י דין ואם אינו יודע אומנות השחיטה הוא פושע.

ונה נכון ומסתבר ועי' לקמן בש"ג פ"ב מש"כ שם בעיקר הפלל שפכתו בס' הפלאה והגרע"א. יעו"ש: פ"ק ו והנה לענין ערלה בחו"ל דקיי"ל ספק מותר דלפ"מ דאמרין

בגמ' קידושין ספק לי ואנא איכולופירש"י לקוט שלא בפני שיהי' ספק אצלי ואנא איכול
ובערלה קאי, עכ"ל.

וכן מפרש הר"ן הבאנו דברי לעיל בפ"ב דלפירושם פה נאמרה ההלכה שיהי' דין ערלה
תלוי בתנאי של ידיעת האוכל דבשעת העלם ידיעת ודאי, הוי אז פדבר מותר ממש
ומהאי טעמא מותר להאכיל לתבירו ערלה ודאית שלא ידע האוכל ולא שינה בזה לפני
עור דאינו מכשילו כלום דמאכילו דבר המותר ממש, ולפ"מ שנתבאר בפרק הקודם
הטעם שפתבו הרא"ש והריטב"א דלענין מעשר לא מהני רוב, דכל היכא שהדין משתנה
בעצם ע"י העלם הידיעה אין מועיל רוב דדין הלה אחר הרוב לא משוויי פדיעה ברוכה,
לפ"ז גם בערלה בחו"ל דג"כ תלוי עצם הדין בידיעת האדם כמש"כ עפ"י שיטת רש"י
והר"ן מהראוי ג"כ שלא יועיל בזה דין הלה אחר הרוב ובאמת פן מבואר בר"ן שם דרוב
לא מהני אפילו קרוב לנדאי וגם בפלוגתא יחיד במקום רבים מקילינן פהיחיד, ולכאורה
מוכח מזה דכל היכא דבעינן נדאי לא מהני רוב כלל דלא פמה שרצינו לפרש בפרק
הקודם דרוב מעליא שלא מחמת התערובות מהני גם לענין מעשר ונחשוב עשירי ודאי,
דהרי בר"ן מפורש דגם רוב פגון יחיד במקום רבים לא מהני וכ"כ כתב שם דאפילו
קרוב לנדאי לא מהני, אבל באמת מדברי הר"ן מוכח שאין הטעם שלא מהני רוב בערלה
משום היתירא דמותר לספק לתבירו נדאי ערלה אלא דכה נאמרה הלכה שיהי' מותר
לספק ושלא יהני רוב ואין דין אחד יוצא בתולדה מדין השני, באופן דלפי"ז י"ל דלענין
מעשר גם להר"ן י"ל דרוב מעליא שלא מחמת תערובות מהני ונחשוב עשירי ודאי, וכ"כ
בפלוגתא דרבנן אולינן בתר רבים כמו בכל התורה ורק בערלה הכי קי"ל לחז"ל,
דמותר בחו"ל אף בכה"ג דהרי הר"ן הביא היתירא דמותר לספק לתבירו בסוף דברי.

יעו"ש ואם כל ההיתרים נולדים מדין זה דמותר לספק הי' ראוי להביא דין זה בראשונה
ולפרש דמזה נולדים הדינים ההם: וכ"ז לשיטת הר"ן אבל התוס' ב"ב פ"ב פתבו להדיא
דהיכא דאיכא הוכחת קרוב גם בערלה בחו"ל חשוב כנדאי, דז"ל לימא משום דסבר לה
כר' חגינא וליכא למימר דשריא משום דספק ערלה בחו"ל מותרת דהא אי לית לי' כר'
חגינא אלא רוב וקרוב אולינן בתר קרוב א"כ הוי נדאי ערלה.

עכ"ל.

מבואר בדבריהם דפליגי בזה עם הר"ן ולשיטתם גם רוב מהני בערלה לאסור דמ"ש אם
הי' אולינן בתר קרוב או לדין דקיי"ל דרוב עדיף מקרוב וכן פתבו להדיא בסוף פ"ק
דקדושין ד' ל"ו ע"ב בד"ה פל מצו' בתוה"ד וז"ל ומן הירושלמי שהבאתי יש להוכיח
דערלה וכלאים נוהגים בשל נכרים וכו' וקשה דהא אמרינן במס' ר"ה לענין ערלה אחד
הנוטע ואחד המבריך ואחד המרפיב יש בהם משום ערלה וא"כ איך אנו נהנים מן
הפרמים שהנכרים מבריכין אותם בכל שנה ואע"פ שאין אנו יודעים נדאי שמבריכין
כולם הי' לנו לילה אחר הרוב.

עכ"ל.

וכן נראה דעת הרמב"ן והנ"י והשו"ע לענין ענבים הנמצאים בפרדיסא דערלה שנקטו
דאסורים גם בחו"ל משום פאן נמצאו פאן היו ולשיטת הר"ן גם זה אינו נדאי ערלה,

כִּינּוֹן שְׁפֶתֶב דְּגַם הֵיכָא דְקָרוֹב לְנוֹדַי ג"כ מוֹתֵר סְבֵרַת פֶּאן נִמְצְאוּ לֹא עֲדִיפָא מְקָרוֹב לְנוֹדַי וּבַע"כ דְּפִלְגִי בְּזֵה: וְהִנֵּה לִפ"מ שְׁפֶתֶבּוּ הֵרָא"ש וְהֵרִיטְבָ"א דְרוֹב ג"כ סִפְק מִיִּקְרִי לְעַנְנֵי עֲשִׂירֵי וַדַּאי מְהֵרָאוּי לְהִיּוֹת גַּם בְּעֶרְלָה פֶּן אִם נֹאמֵר דְּגַם בְּעֶרְלָה תְּלוּי עֵינְקֵר הָאִיסוּר בְּתַנְאֵי דִידִיעָה, אֲבָל עַנְנֵי זֶה דְּבְעֶרְלָה יֵהִי הֵיִתֵר גְּמוּר פֶּשְׁלָא יְדוּע לְהֵאֲנֹכֵל אִינוּ מוֹכְרַח רַק לְשִׁיטַת רִש"י וְהָר"ן דְּמִפְרָשֵׁי דְסִפְק לִי וְאֵנָּה אֵיכּוֹל הוּא שְׁיִתֵּן לּוֹ וַדַּאי עֶרְלָה דְמִזֵּה מוֹכַח דְּהוּי לְהֵאֲנֹכֵל דְּבַר הַמְּוֹתֵר לְגַמְרֵי, אֲבָל בְּאַמַּת יֵשׁ מִפְרָשִׁים פִּי' אַחַר בְּלִשׁוֹן הַש"ס דְּבַתּוֹס' ר"י הִזְקֵן מְצֵאֵתִי שְׁפֶתֶב בּוֹזֵה"ל סִפְק לִי פְלוֹמֵר תֵּן לִי מִסִּפְק עֶרְלָה וְאוֹכֵל וְאִית דְּמִפְרָשֵׁי תֵּן לִי מוֹדַאי עֶרְלָה דַּס"ל לְלוּי וְלִרְבָּה וְלִרְב אֲנִיָּא כַּמ"ד אֵין עֶרְלָה בְּחו"ל וְר"ש פִּי' לְקוּט שְׁלֵא בְּפִנֵי פְדֵי שְׁיֵהֵי' סִפְק אֲצֵלִי עַכ"ל לִפ"ז י"ל דְּכָל הֵנִי הֵרָאשׁוּנִים דְּפִלְגִי עַל הָר"ן הֵם מִפְרָשִׁים דְּלֹא כַּפִּי' רִש"י וְלֹא נֹאמֵר חִידוּשׁ זֶה בְּעֶרְלָה שְׁיֵהֵי' מוֹתֵר לְגַמְרֵי ע"י הָעֵלֶם הַיְדִיעָה וְלֹא נִתְחַדַּשׁ בְּדִין עֶרְלָה בְּחו"ל רַק סִפְק אֲבָל כָּל הֵיכָא דְלֹא חֲשִׁיב פְּסִפְק אִיסוּר, וְכַמוֹ סִפְק טוֹנְמָאָה בְּרַה"ר דְּאֵי אֵיכָא רֹב לְטַמָּא הֵנִי וַדַּאי טוֹנְמָאָה, וּבְאַמַּת דִּין זֶה דְּמוֹתֵר לְסִפְק וַדַּאי עֶרְלָה לֹא הוֹבָא לְהִלְכָה בְּפוֹסְקִים וְאִינוּ נִמְצְא בְּרַא"ש בַּה"ל עֶרְלָה וְלֹא בְּטוֹר וְלֹא בְּרַמְב"ם, וּבַב"י סִי' רצ"ד הָעֵיר בְּזֵה וְכַתֵּב דִּי"ל דְּסִבְרֵי הֵנִי אֲמוֹרָאֵי שְׁהִתִּירוּ לְסִפְק וַדַּאי עֶרְלָה סוֹבְרִים דְּעֶרְלָה הוּא מְדַרְבְּנֵן כַּמ"ד הִילְכְתָא מְדִינָה, אֲבָל לְדִידוֹן דְּקִי"ל כַּר"י דַּס"ל הִלְכָה לְמִשְׁה מְסִינֵי אִיסוּר לְסִפְק יַעו"ש, וּלִפ"מ שְׁהִבְאֵנוּ דְּבַרֵי תוֹס' ר"י הִזְקֵן י"ל בְּפִשְׁטוֹת דְּכָל הַפוֹסְקִים מִפְרָשִׁים פְּאִינְךָ פִּירוּשִׁים וּבְאַמַּת קִשָּׁה קִצַּת לְחִלְק בְּדִין זֶה לְהֵאֲכִיל לְחַבְרֵי וַדַּאי עֶרְלָה בֵּין אִם עֶרְלָה בְּחו"ל מְדַרְבְּנֵן אוּ מַה"ת דְּהָרֵי גַם בְּאִיסוּר דְּרַבְּנֵן לֹא מְצִינוּ דְּנוֹגְמָא פְּזֹאת שְׁיֵהֵי' מוֹתֵר לְהֵאֲכִיל לְחַבְרֵי וְלֹא יַעֲבֹר עַל לְפָנֵי עוֹר, וְאִדְרַבָּה בַּכַּה"ג עֲדִיף יוֹתֵר שְׁיֵאֲכֵל בְּעֲצָמוֹ דְּאֵז אִינוּ עוֹבֵר רַק אִיסוּר דְּרַבְּנֵן וְכַשְׁמַכְשִׁילֵן לְחַבְרֵי בְּאִיסוּר דְּרַבְּנֵן הוּא עוֹבֵר בְּלֹא, דַּמ"מ מְכַשִׁילוּ, וְכֵן מוֹכַח מִתּוֹס' ע"ז ד' ט"ו וּבַע"כ עֲלִינוּ לֹמֵר דְּכָאן בְּעֶרְלָה הֵכִי קִים לְהוּי לְהֵנִי אֲמוֹרָאֵי דְּמוֹתֵר וּלְפִי"ז גַּם אִם נֹאמֵר דְּהוּא מַה"ת י"ל דְּהֵכִי קִים לְהוּי וְאִדְרַבָּה דְּלַמ"ד הַלְלַמ"ס מוֹכְרַח הַדְּבַר שְׁהִי' חִידוּשׁ בְּהִלְכָה דַּאֲל"ה גַּם סִפְק אִיסוּר א"כ יֵשׁ מְקוֹם לֹמֵר דְּחִידוּשׁ הַתּוֹרָה הִי' גַּם עַל אֲוֶן זֶה, אֲבָל לַמ"ד עֶרְלָה בְּחו"ל מְדַרְבְּנֵן מִשְׁמַע בַּגַּמ' דְּמִיִּשְׁךָ שְׁיֵיךָ לְכָל אִיסוּרֵי דְּרַבְּנֵן וְלִתְרוּץ הַב"י עֲלִינוּ לֹמֵר דְּגַם לַמ"ד מְדַרְבְּנֵן אִיסוּר זֶה מְשׁוֹנָה מִכָּל אִיסוּרֵי דְּרַבְּנֵן, וַע"כ נִלְעַנְ"ד דִּיּוֹתֵר מְסַתְבֵּר דְּפִלְגִי בְּפִי' שֶׁל הָאֵי לִישְׁנָא כַּמִּש"כ: וְאִמְנָם לִפ"מ שְׁפֶתֶבּוּ לְעִיל דְּגַם לְעַנְנֵי מַעֲשֵׂר י"ל דְּרוֹב מַעֲלִיָּא גַּם הֵרָא"ש וְהֵרִיטְבָ"א יוֹדוּ דְּמִהֵנִי וְרַק בְּתַעֲרוּבוֹת לֹא מְהַנִּי רֹב, לִפ"ז י"ל דְּגַם אִם נֹאמֵר כַּפִּי' רִש"י דְּמוֹתֵר לְהֵאֲכִיל וַדַּאי עֶרְלָה דְּלִפִּי"ז הָרִי דוֹמָה לְמַעֲשֵׂר מ"מ בְּרוֹב לְאִיסוּרָא לֹא חֲשׁוּב סִפְק עֶרְלָה אֲלֵא וַדַּאי עֶרְלָה, וְלְעַנְנֵי תַעֲרוּבוֹת פִּירוֹת עֶרְלָה בְּשָׂאֵר פִּירוֹת אֲפֻשֵׁר דְּבְאַמַּת כָּל הַפִּירוֹת מוֹתֵרִים וְדִין זֶה אִינוּ מְפוֹרָשׁ בְּפוֹסְקִים הָאֲחֵרוֹנִים, וּמְדַבְרֵי הַש"ךָ יו"ד סִי' צ"ח סִק"ז מִשְׁמַע דְּגַם בְּחו"ל עֶרְלָה צְרִיכָה מְאֵתִים יַעו"ש וּבְהִגָּהַת מְלוֹאִים שֶׁם הִבִּיא דְּבַרֵי הַמְרָדְכֵי סִפ"ק דְּקִידוּשִׁין שְׁפֶתֶב דָּאִם אֵיכָא בְּכֶרֶם ד' אוּ ה' נְטִיעוֹת וְלֹא נוֹדְעוּ מְקוֹמָם דְּמוֹתֵר הַכָּל אֲפִילוּ לְאַכּוֹל מִן הַמְחֻבֵּר, אִף דְּלִיכָא דִּין בִּיטוּל דְּנְטִיעָה מְחֻבֵּרַת אִף בְּאַלְף אֵינָה בְּטִלָּה הֵכָא מוֹתֵר כָּל הַכֶּרֶם מְדִין סִפְק עֶרְלָה בְּחו"ל יַעו"ש.

אִמְנָם בְּשׁו"ע סִי' רצ"ד לֹא הוֹבָא דַעַת הַמְרָדְכֵי לְהִתִּיר בַּכַּה"ג. וְנִרְאָה לַע"ד דְּזֵה תְּלוּי בְּשִׁיטַת הָר"ן וְרִש"י וְהַחֹלְקִים עִמָּהֶם.

דלשיטת ה"ר"ן דמונתר להאכיל לתבירו נדאי ערלה דכ"ז שאינו ברוב להאכל שזה נדאי ערלה עצם האיסור משתנה להיתר אז גם בתערוכות אף אם יתירו את פולם הלא יאכל ערלה בנדאי ג"כ מותר דמ"מ כל חד וחד דאכיל היתרא קאכיל ולא שנייה ע"ז ענן ממ"ג, דכ"ז שלא נתודע לי הפרי בפרט התיירה התורה, אבל להפוסקים שלא פסקו פה"ר"ן ורש"י ואסור להאכיל נדאי ערלה ועובר בלפני עור ככל איסורין ולא הותר רק ספק ערלה בספק טומאה ברה"ר וכספק ממזר אבל בתערוכות דאם נתיר כל התערוכות יבא לידי איסור נדאי לא שרינו בכה"ג אם לא שיש בזה דין ביטול ובערלה צריה מאתים, והמרדכי לשיטתו שהביא ה"ר היתרא דמונתר לספק לתבירו אף לר"י דהוי הלל"מ.

יעו"ש: ולמעשה נראה דאין להתיר בתערוכות בלא ביטול ומכש"כ להאכיל נדאי ערלה דאסור דאף דמצינו דמקלינו לענן ערלה כמ"ד אף דלא קי"ל פנותי' בשאר דונקתא פגון לענן קפריסין הצלף ולענן נטע רבעי ותרפבת הגפנים יעו' בשו"ע יו"ד סי' רצ"ד נראה לענ"ד דאין הטעם דלענן ערלה בחו"ל מקילינו בקולא כל דהוא דהרי לשיטת תוס' דוקא ספק ערלה מותר אבל כל היכא דקרוב לנדאי או אם איכא רובא הוי פנדאי, כ"כ לשיטתם אי אפשר להקל פניחיד נגד רבים דה"ר"ן לשיטתו פתב פן דעבדינו פניחיד במקום רבים דנקט דבערלה בחו"ל לא מהני רוב ואפילו קרוב לנדאי, אבל לשיטת תוס' א"א לומר פן וכמו ברוב המציאות אמרינו אחרי רבים להטות כ"כ בפלוגתא דדינא דע"ז אמרה תורה אחרי רבים להטות, והא דכתבו תוס' בקידושין פ"ק ד' ג' דנטע רבעי מותר בחו"ל עפ"י הפלל דכל המקיל בארץ הלקה פמותו בחו"ל דלכאורה פלל זה רק בדינים שבחו"ל הוא מדרבנו הקילו רבנו, אבל בערלה בחו"ל שהוא מה"ת וכן פרו רבעי איך מקילינו לעשות כמ"ד דלית הילכתא פנותי' דהרי בא"י עבדינו מטעם נדאי ולא מטעם ספק דכללי ההלכות עפ"י רוב הם מטעם נדאי ולא משום חומרא, ובע"כ עלינו לומר דכן קבלו חז"ל דכל המיקל בארץ עבדינו פנותי' בחו"ל ככל מצוות התלויות בארץ שיש בהם התחלקות מא"י לחו"ל ככל אלה המצוות עבדינו פנותי' בחו"ל, ובכלל זה גם ערלה בחו"ל שמצנ' ג"כ חלוקה מא"י לחו"ל לענן ספק וכמו שנאמרה ההלכה להתיר ספק, כ"כ נאמרה לענן זה להקל בחו"ל כמ"ד המיקל בא"י אף פניחיד נגד רבים אף דבספק המציאות אזלינו בתר רובא, אף שראיתי בצל"ח במס' ברכות ד' ל"ו שרצה לומר דלמ"ד ערלה הילכתא מדינה ובכל ההלכות דבחו"ל מדרבנו לא מקילינו פניחיד במקום רבים יעו"ש, ולא אבין דברי, דלפי"ז פלל זה פל המיקל בא"י לא ידענו מה נדון בי' דהלא בכל ההלכות שקבעו פמו הלקה פסתם משנה או הלקה כר"ע מחבירו מטעם נדאי קבעו ולא מטעם ספק ולמה נקול בחו"ל אלא נדאי שפן קבלו חז"ל ולא מטעם ספק דרבנו לקולא וזה ברור.

ולפי"ז י"ל דגם למ"ד ערלה בחו"ל הלל"מ, נקטינו פלל זה בלא פלוג דכן קבלו חז"ל פמו שקבלו להקל בספק. וע"פ מש"כ יובן דברי הרא"ש בהלכות קטנות בה' ערלה שכתב להתיר בחו"ל הפרימים שמברכים בכל שנה משום דראב"י סובר דמרפיב ומבריה אינו בכלל פרום אף דלא קי"ל פנותי' מ"מ לענן ערלה בחו"ל עבדינו פנותי' דפסק ר"י דאין נטע רבעי נוהג בחו"ל דקי"ל פל המיקל בארץ הלקה פמותו בחו"ל וא"כ לענן ערלה נמי בחו"ל וכו' עכ"ל.

ובשער המלך ה' מע"ש פ"ט הקשה דהלא פלל זה מפנרש בגמ' בבבבכות פ' פיצד מבבבכין ובפ' חולין ולמה הביא דברי הר"י שפסק פון לענגן נטע רבעי יעו"ש שפי' דברי נגד ר"י הזקן שהובא בר"י בבבבכות, ולפמש"כ ניחא דמדברי הש"ס הי' מקום לומר דרף בדינים שפבחו"ל הוא מדבבבן נאמר פלל זה פל המיקל בבבבין וכו' דהא דאימא בגמ' לענגן צלף דקפריסין מותרים משום ערלה מטעם דכל המיקל בבבבין י"ל דמ"ד זה סובר דערלה בבחו"ל הילקתא מדינה דבעלי מימרות אלו בפ' פיצד מבבבכין אמרו בגמ' בבבבבין פון, דלפי"ז י"ל דלדין דקיי"ל כר' יוחנן דהלקה למשה מסיני י"ל דלימא להאי פללא משו"ה נסתיע מפסק הר"י דפסק עפ"י פלל זה גם לענגן נטע רבעי בבחו"ל דגם זה מה"ת בבחו"ל אלא ודאי דכלל זה נקטינו גם למ"ד ערלה בבחו"ל הלל פון נראה לי בבבבבנת הרא"ש ונכון הוא: ולפ"ז לא נאמר האי פללא אלא פל המיקל בבבבין בעיקר דין ערלה עבדינו פוןות' בבחו"ל, אבל במה דפליגי, רק לענגן חו"ל לחוד דאין זה דין בעיקר ערלה י"ל דלא שנייף פלל זה, ופלוגתא דרבנותא שהבאנו מה דפליגי הר"ן והמרדכי עם התוס' והרמב"ן הר"י והרמב"ם והרא"ש אם ערלה בבחו"ל הותרה לגמרי בשעת הספק לא שנייף להפלל דכל המיקל בבבבין פנ"ל.

וכן נ"ל אם יהי לנו ספק בדין ספק ערלה על איזה ספק הותר ע"ז לא נאמרה הלכה ספק ערלה בבחו"ל מותר ורק אם ספק לנו במציאות דין ערלה וכה"ג אם ספק לנו אם חל בזה דין ערלה נאמרה הלכה דספק מותר, אבל אם יולד לנו ספיקא בדינא באופנים המותרים מפח הלכה זו אז הדין לכללא ספיקא דאורייתא לחומרא עי' מש"כ לעיל בפ"א לענגן ספקמזר עפ"י סברת הרמב"ם יעו"ש.

ולפי"ז נראה דאסור לסמוך למעשה בשום פנים על דברי הגהת בעל המלואים בס' צ"ח שהבאנו ומה שהביא שם שהצל"ח כתב פון אינו אמת דבצל"ח לא נזכר שם שום רמז לענגן מערובות. כנלענ"ד: פקד ז וראיתי בס' בית מאיר סי' ד' שכתב לענגן ספק ממזר דגם ברוב פסולים אצלה מה"ת מותר דכיון שהתירה התורה ספק זה והוציאה משפט ספק שלו תו ליכא לאפלוגי ואפי' ברוב פסולים ממש דהיינו בידוע דאזל הוא לגבה נמי ד"ת שרי.

ורא' מהר"ן ספ"ק דקידושין כתב דהיינו טעמא דאמרינו גבי ערלה פל המיקל בבבבין הלכה פמותו בבחו"ל ואפי' יחיד במקום רבים דכל ספק שריא נאפילו קרוב לנדאי משום דכף הלכה ספיקה מותר ונדאה אסור וזה כתב אף לדיד' דס"ל בכ"מ ס' ד"ת להחמיר, ול"ל דנשמע דמדאיצטריף פדתי' להרמב"ן ודחוק לומר דכ"ז מן ההלכה דהל' לא משמע הכי אלא משמע פנ"ל, עכ"ל.

והגאון המחבר לא ראה דברי השטמ"ק לענגן עשירי נדאי ונסתייע רק מדברי הר"ן אלו ונוראות נפלאתי דלפ"ד דכלל זה פל המיקל בבבבין לא נאמר בפ"ע רק ממילא למדו חז"ל מחמת ההלכה שהותר ספק ערלה וגם זה בכלל ספק הוא ולפ"ז גם בממזר איכא האי פללא וכיון דר' הושע סובר דאין ממזר מתייבי כריתות נפסוק פנות' מחמת דהוי ספק ממזר פמו דנקטינו פון לענגן ערלה בבחו"ל לקולא אפילו יחיד במקום רבים וזה דבר זר ותמוה אלא ודאי דבערלה בבחו"ל הי' קיי"ל לחז"ל עפ"י ההלכה להקל פניחיד המיקל בבבבין וכן מוכח היפוף דברי' מסוף דברי הר"ן שם דשקיל וטרי שם אם למד הרמב"ן

ז"ל מספק ממזר יעו"ש ואם נימא דבספק ממזר גם רוב פספק נחשב ובכל התורה הלא
אזלינן בתר רוב ואיך יתכן דכל ספק לקולא נלמד מספק ממזר וכן ראיתי בפני יהושע
לקדושין ד' ע"ג שרצה לחדש פן מטעמי דכתיב בקהל ה' דבעינו שיהי' ודאי קמי שמיא
ורוב אינו ודאי לפני ה' יעו"ש, ודחקו לזה גודל הקושיא הא דלתנא דמתני' שתוקי מותר
בממזרת דלשיטת הרשב"א בספק אם אזל הוא לגבה או אזלא היא לגבי' איפא ודאי רוב
המפטרף יעו"ש.

ולעיל בפ"א נתבאר ענין זה בס"ד טרם שראיתי דברי הפנ"י והב"מ הנ"ל ובעיקר הדבר
שנתלבטו האחרונים איך נאמנת האשה להכשיר ומ"ש להכשיר מלפסול יתבאר בס"ד
לקמן דלהכשיר נאמנת כע"א באיסורין וע"א נאמן אף נגד הרוב ולפסול בעינו שני עדים
קדבר שבפירושה.

ואכמ"ל: ונתבאר לנו מפל מה שפיתנו דלשיטת הרמב"ם דספק מה"ת לקולא ג"כ לא
מצאנו שום הוכחה דבספק ערלה בחו"ל יהי' רוב פספק, רק בזה בע"כ לכל השיטות
שאני ספק ערלה דמקלינו פניחיד במקום רבים וזה נאמרה בפירוש בחדוש ההלכה להקל
פניחיד המקיל בארץ ולשיטתו אינו מוכח כלל דבספק ערלה נהפך עצם האיסור להיתר
ומכש"כ בספק ממזר ליפא שום רמז בראשונים ז"ל שיתהפך האיסור להיתר וגם בספק
טומאה ברה"ר הוכחנו מן הש"ס במס' שבועות דלא נהפך האיסור להיתר, ובפר"ח
מצאתי ג"כ שהוכיח דהיכא דאיפא ממ"נ לא הותר גם בספק טומאה ברה"ר רק ראיתו
אינה מספקת דמה שהוכיח משני שבילין דאם הלה בראשון ולא הזה וטבל והלה בשני
ועשה טהרות או נכנס למקדש דחייב אינה ראי' כ"כ די"ל דמציאיות הטומאה לא נתבטלה
וכשיתברר אח"כ דהוא טמא ודאי חייב אבל האיסור הי' מקום לומר דנתבטל ונהפך
להיתר דמציאיות הטומאה ודיני האיסורין הבאים ע"י הטומאה פאוקל הקדש ונכנס
למקדש הם דברים נפרדים אבל זה יש להוכיח מהא דאם הלה בראשון ונכנס למקדש
ואח"כ הזה וטבל והלה בשני ואח"כ נכנס למקדש דחייב טטאת מזה ראי' מוכרחת דגם
איסור הכניסה למקדש לא הותר פשנכנס למקדש בשעה שהי' עלי' ספק טומאה ברה"ר
וחדוש זה שע"י הספק ישמנה הדין בעצם לא מצאנו מוססם לכל השיטות רק בספק
מעשר היינו בספק חיוב מעשר, וע"ז נאמר בתורה העשירי יהי' קודש וקבלו חז"ל שיהי'
מנוי ודאי וכשהבעלים מסופקים נפקע חיוב מעשר לגמרי אבל דיעת חלות הקדושה
אינו צריך שידעו הבעלים דהרי יצאו שנים בעשירי עשירי ואחד עשר מעורבים זב"ז.

ולכאורה לפי דברינו נסתרו כל התירוצים שפיתנו האחרונים לתרץ שיטת הרמב"ם
דס"ל ספק מה"ת לקולא הא דאיצטריך קרא להתיר ספק ממזר וגם מה שתירץ הר"ן
לשיטת הרמב"ם בהא דהוצרכה הלכה לספק ערלה בחו"ל להתיר גם ברוב איסור ולספק
לחבירו ודאי ערלה לפ"מ שנקטו הפוסקים הרמב"ם לא סבר פן ורק חדוש זה להקל
פניחיד המיקל בארץ שהספימו להתיר התוס' והרא"ש אף למ"ד ערלה בחו"ל הלל"מ,
נראה דגם הרמב"ם סובר פן.

אבל חידוש זה נתבאר בדברינו לעיל אינו כלול בהלכה להתיר ספק ערלה ורק נאמר
בפ"ע, ולפי"ז הדרא הקושיא גם בהצטרפות להלכה לספק ערלה לשיטת הרמב"ם:
אמנם עפ"י המתבאר בדברינו דאף היכא שהתירה התורה להדיא את הספיקות לא

נתהפף האיסור להיתר ורק אמרה תורה שרשאי האדם לעשות פן להכניס עצמו לספק מכשול אף שאם יפגע באיסור יהי עלי' עונש קצת, לפי"ז בכל האיסורין שלא נתפרש דין הספיקות בתורה לא לאיסור ולא להיתר ודאי ראוי לכל אדם לחוש לנפשו לפרוש מן הספק כמו בספק ספנה כמו שהבאנו לעיל בפ"ש סוגית הש"ס דחולין לענין זאב שנטל בני מעיים ואף שלא הזהירה תורה ע"ז ביחוד לחוש שמה יפשל באיסור השכל גוזר פן כמו שכל אדם שומר עצמו מפל ספק פגע גם בלעדי אזהרת התורה וא"כ מה שגלתה לנו תורה בשלשה מקומות בספק טומאה ברה"ר ובספק ממזר וספק ערלה בחו"ל דרשאים ונפאים אנהנו להקל ולא לחוש שמה יפשל באיסור אף דאם יפשל באיסור גם בהני שלשה איסורין יוצרף לכפרה בכ"ז רשאין אנו לכתחילה לעשות פן וזהו באמת חידוש גדול ונפלא מאוד אבל אין לנו להתחכם בזה וגזוה"כ הוא כמש"כ רש"י בחולין שם ד' י', ובשאר איסורין לא גלתה לנו תורה חדוש זה, וכל בעל שלא יעשה כפי רצונו והמחנך בזה מה שהוספנו לעיל בפ"ז דמה שכ' הרמב"ם פל הספיקות מדבריהן היינו דהתורה לא פרשה בהדיא רק מסרה לחכמים להנהיג כפי ראות עיניהם וע"כ היכא שמצאו טעם נכון להקל יש בידם, באופן דלפ"ז אינו מוכרח כלל לשיטת הרמב"ם לחלק בין איסור פרת לשאר איסורין ובין איקבע איסורא או לא דגם היכא שחייב תורה להביא אשם תלוי הי' מותר מה"ת לכתחילה קודם שאסרו חז"ל ובכה"ג חשיב שם מדיעתו דאם הי' יודע תחילה הי' פורש מחמת ספק כמו שעשה לבו נוקפו שמה נכשל באיסור, ובזה מיושב שיטת הרמב"ם מפל מה שהשיגו עלי'.

ובס' שער המלך בפ"ט מה' ט"מ הקשה מסוגית הש"ס פתובות ד' נ"א ע"ב בהא דאמר אבנה דשמואל באשת ישראל שנאנסה אסורה לבעלה שמה סופה ברצון ופריה בגמ' אלא אונס דשרי רחמנא היכי משפחת לה וכו' ולשיטת הרמב"ם מאי פריה, דמספק שרי, יעו"ש.

ולפמש"כ לא קשה דשאני היכא שכתבה תורה להדיא ספק מותר מפל ספק שלא נתמעט בתורה כמש"כ והיכא דשרי רחמנא בהדיא גם רבנן לא אסרוה רק היכא דאיתא להדיא בגמ' כמו בספק ממזר שאמרו בגמ' משום מעלה עשו ביוחסין.

עוד נ"ל די"ל דהאי שמה סופה ברצון הוא קרוב לנדאי דכיון דחזינו דלרבא מותרת משום דיצרה תקפה היינו דכח הטבע מתגבר עלי' שלא תוכל לכבול את יצרה ואבנה דשמואל סובר דאין זה אונס אבל בהא לא פליגי דהוא דבר המצוי שתתרכזה וכעין רובא חשיב לה, וראי' לזה דלא מוקמינו לה אחזקתה חזקת היתר לבעלה ואם הי' ספק שקיל, מותרת מה"ת מדין חזקה.

אח"ז מצאתי שבס' פנ"י תירץ פן, ת"ל שפוננתי לדעתו ועי' ש"ש א"א פט"ו. ובלא"ה יש פירוש אחר בסוגיא כמש"כ השטמ"ק דהאי שמה מדרבנן הוא ודפריה היכי שרי רחמנא לאו דוקא הוא.

יעו"ש.

וכן נראה לי בהא דאיתא בגמ' בכורות ד' ל"ד ע"א בפלוגתא דר"א ור"י בחבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה דר"י סובר דאינו מוזהר על שמירתה ופליגי שם בדרשא

דקראי את משמרת תרומתו, ואמרין שם דר"י סובר הראוי לך שמוך ושאונה ראוי לך לא תשמוך יעו"ש דמזה מוכח להדיא דספק שקול אינה ראוי מה"ת באכילה ובע"כ מיידי באופן דליכא תזקה לא להיתר ולא לאיסור וגם באופן דליכא דין ספק טומאה ברה"ר או ברה"י כמש"כ התוס' פסחים ד' ט"ו והר"ש פ"ח דתרומה תלוני' אלא טהורה ונדאית או טמאה ונדאית, וקשה לשיטת הרמב"ם אמאי אינה ראוי מה"ת, ולפמש"כ ניקא דאף דלא אזקה תורה אלא על הודאי אינה ראוי לאכילה חשיבא שמה יכשל באיסור. כנ"ל.

וחתני הרה"ג מהר"ש נ"י אמר דלפמש"כ התוס' והר"ש דמיידי שהי' שתי חביות ברה"י ונגע באחת מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע א"כ הוי איקבע איסורא ולפי מה שנקטו כל גדולי האחרונים המהרי"ט והפר"ח דבאיקבע איסורא גם להרמב"ם ספיקא מה"ת לחומרא.

אח"ז מצאתי ברי"ט אלגזי מס' בכורות פ"ה אות מ"ב שהקשה על הרמב"ם קושיא זו ותירץ כנ"ל ועוד האריך שם בענין זה באופנים שונים. יעו"ש: וכן מה שהקשה הרשב"א והר"ן מהא דילפינו בפ"ק דחולין דאזלינו בתר רובא ואתינו למפשטה מפסח ודכנותי' נאי ספק מה"ת לקולא אפי' לא אזלינו בתר רובא שרי דספק טריפות ניהו וכל ספק איסורא בחמא שרי עי' בר"ן ספ"ק דקידושין וברשב"א בחי' ובת"ה שהבאנו בפ"א.

ולפמש"כ ניקא דאף אם לא אסרה לנו תורה את הספק אנו אסרינו לעצמנו וכמש"כ וכינון שאמרה תורה להביא פסח ולא לחוש לספק מינה שמעינו דאזלינו בתר רובא דאל"ה איך אפשר שתצו התורה לנו להכניס עצמנו בספק מכשול ומה דמצינו שגלתה לנו תורה באיזה מקומות בכה"ג להכניס עצמנו בספק מכשול גזה"כ הוא אכל היכא דאפשר ללמוד דאזלינו בתר רובא ילפינו.

ולפ"ז עלה לנו דעיקר החילוק בין הרמב"ם והחולקים עלי' דלהרמב"ם צריך אדם לפרוש מספק איסורין עפ"י, דרכי השכל הישר אף טרם שאסרו חז"ל כמו שראוי לאדם לשמור עצמו מנזק הגוף גם בלעדי מצוות התורה ולהחולקים עלי' איכא גם איסור תורה על ספק איסור: ונראה דסברא זו מתהפכת בין הרמב"ם והחולקים עלי' בסוג איסור דרבנן, דהרמב"ם סובר דמה"ת אנו מוזהרים לקיים כל מה שנצטוו עלינו ע"י חז"ל וע"ז נאמר לא תסור והרמב"ן חולק עלי' וסובר דלאו זה לא נאמר בתורה רק במה שפרשו חז"ל בפשטי התורה או מה שדרשו עפ"י י"ג מדות שהתורה נדרשת בהם, אכל מה שחדשו חז"ל משום סוג נגזר אינו באזהרת התורה לקיים מאמרים.

ומה מאד הנני תמה ע"ז היתכן שנהי' מחויבים לשמוע בקול דברי חז"ל מבליעדי אזהרת התורה ומי אדון לנו אם לא אבינו שבשמים ואם הוא לא גזר עלינו לשמוע בקול דברי חז"ל מי ישעבד אותנו לזה והדברים מרפסין איגרי ולית נגר ובר נגר דיפרקינו, ומצאתי פתרא לזה דלשיטת הרמב"ן עלינו להזהר במצוות חז"ל עפ"י הכרת שכלנו דכינון דהם מצאו לטוב לתקן ולגזור פן הוא האמת והטוב לפנינו וכמו שהשכל מסכים לשמוע בקול ה' פן השכל גזר להזהר בכל מה שהזהירו חז"ל ורבותינו הקדושים ונמצא דבסברא זו

שְׁהִלָּה הַרְמַב"ם ו"ל לְפָרֵשׁ דִּינֵי הַסְּפִיקוֹת מֵה"ת עָלֵינוּ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ וּלְפָרֵשׁ אֶזְהָרֵת אִיסוּרֵי דְרַבְּנָן עַפ"י שְׂיִטַּת הַחֹלְקִים עַל הַרְמַב"ם, וְעַפ"ז מְצָאנוּ שֶׁהַסְּבָרָא הַזֹּאת מְנוֹסְפָמַת הִיא לְכָל הַשְּׂיִטוֹת: וְהִנֵּה בְּסִפְקֵי יִשְׂרָאֵל סָפֵק א"י כְּמוֹ תִּינוּק הַנְּמַצָּא הִיכָא דְלִיפָא רְנֹבָא אִם אִסֵּר לֹו לְאָכּוֹל מֵאֲכֹלוֹת הָאִסוּרוֹת לְיִשְׂרָאֵל תְּלוּי לְכַאוּרָה בְּסְבָרָא זֹו דְאִם הִטְעַם בְּאִיסוּר הַסְּפִיקוֹת מִשׁוּם דְאִסְרָה רְחֻמְנָא וּבִכְה"ג דְמְסוּנְפֵק הַדְּבָר אִם שְׂיִיף עֲלֵי' גַּם אִיסוּר סָפֵק זֶה לֹא שְׂיִיף שְׂיִאֲסֵר מִחֻמַּת סָפֵק דְגַם אִיסוּרוֹנָה מִדִּינֵי הַתּוֹרָה וְהַסְּפֵק עַל זֶה גּוֹפָא אִם מְחֻיָּב לְשׁוּמֹר אֲבָל אִם נֶאֱמַר דְהוּי אִיסוּר שְׂפִלֵי שְׂיִיף גַּם בְּסִפְקֵי נְכָרֵי סָפֵק יִשְׂרָאֵל.

אֲכַן מַגְמ' וּפּוֹסְקִים לִיפָא הוֹכְחָה בְּרוּרָה ע"ז דְבַגְמ' בְּתוֹנְבוֹת ד' ט"ו וּבְשׁו"ע אה"ע סי' ד' נֶאֱמַר כְּלָשׁוֹן הִזָּה אִם רֹוב נְכָרִים נְכָרֵי לְמֵאֵי הַלְכָתָא לְהַאֲכִילוֹ נְבִילוֹת וְלֹא נֶאֱמַר שְׂיִאֲכַל נְבִילוֹת, וּי"ל דְלֶאֱכֹל הוּא עֲצָמוֹ מְוֹתֵר לֹו גַּם בְּמַחְצָה עַל מְחָצָה מִטְעַם שְׂפִתְכֻנוּ, אֲבָל הַיִּשְׂרָאֵל דְמוֹנְהָר עַל לָאו דְלֹא תֵאֲכִילוּם בְּמַע"מ אִסוּר לֹו לְהַאֲכִילוֹ וְרַק בְּרֹוב נְכָרִים מְוֹתֵר לְהַאֲכִילוֹ.

וצ"ע: וּבִהָא דְהַקְשָׁה הַרְמַב"ן עַל הַרְמַב"ם דְלְדַבְרֵי' כָּל סָפֵק דְרַבְּנָן יֵהִי סָפֵק דְאוּרִיָּיתָא מִשׁוּם הִלָּאוֹ דְלֹא תְסוּר, נִלְעַנ"ד דְהַהֲבִדֵּל בְּזָה הוּא דְבִאֲמַת שְׂאֲנֵי הָאֵי לָאו מִשְׁאָר לְאוּוּיָם דְבְּכָל אֶזְהָרוֹת הַתּוֹרָה אִיפָא אֶזְהָרָה עַל עֲצָם הַמַּעֲשֶׂה כְּמוֹ לֹא תֵאֲכַל חֵלֶב דְהַאֲיִסוּר עַל עֲצָם הָאֲכִילָה, וְהִלָּאוֹ דְלֹא תְסוּר בָּאָה אֶזְהָרָה לְשִׁמּוּעַ בְּקוֹל חו"ל וְכַשְׁעוֹבֵר עַל זֶה לִיפָא אִיסוּר תּוֹרָה עַל עֲצָם הַמַּעֲשֶׂה רַק מֵה שְׂאֲנֵי שׁוּמְעַ לְקוֹלָם וּלפ"ז בְּסִפְקֵי אִיסוּר תּוֹרָה אִם יִפְגַּע בְּאִיסוּר עֹבֵר עַל לָאו דְלֹא תֵאֲכַל חֵלֶב דְהַרִי אֲכַל חֵלֶב אֲבָל אִם שְׂתָה יַיִן נְסוּף דְרַבְּנָן ע"י סָפֵק הִנֵּה עֲצָם הַשְּׂתִי' מְוֹתֵרֵת הִיא מֵה"ת וְעַבְרֵת סִירוּב שְׂמִיעַת אֶזְהָרָתָם ג"כ לִיפָא דְעַל סָפֵק לִיפָא אֶזְהָרָה דְגַם בְּאִיסוּר תּוֹרָה לִיפָא עַל סְפִיקוֹת אֶזְהָרוֹת ה' מִיְנוּדוֹת, רַק עַבְרֵת עֲצָם הַמַּעֲשֶׂה וּבְדַרְבְּנָן עֲצָם הַשְּׂתִי' מְוֹתֵרֵת הִיא וְסִירוּב שְׂמִיעַת קוֹלָם לֹא שְׂיִיף דְבְּמַצָּב הַסְּפֵק לֹא אֶמְרוּ לֹו חו"ל לֹא הֵן וְלֹא לָאו.

ועי' בנה"מ סי' קל"ד סק"ג שְׂפִתְב דְבְּאִיסוּר דְרַבְּנָן אִם עֹבֵר בְּשׁוּגַג א"צ כְּפָרָה וְכִאֲלוֹ לֹא עֹבֵר דְמו'. יעו"ש.

וְזֶה כְּמַש"כ דְבְּדַרְבְּנָן עֵיקַר הָאִיסוּר מֵה שְׂפִרְב וְלֹא שְׂמִיעַת לְקוֹל דְבְּרֵי חו"ל וְסִירוּב לֹא שְׂיִיף רַק בְּעוֹשֶׂה בְּמִזִּיד, אֲבָל בְּעוֹשֶׂה בְּשׁוּגַג לֹא שְׂיִיף סִירוּב, אֲבָל בְּמֵה שְׂאִסְרָה תּוֹרָה בְּעִשִׂית נְגִיד רְחֻמְנָא גּוּף הַמַּעֲשֶׂה וְזֶה נְכוּן.

[גַּם בְּפִלּוּגְתָא דְרַבְּנוֹתָא לִיפָא לָאו זֶה דְלָמִי יִשְׁמַע אִם זֶה אוֹסֵר וְזֶה מְתִיר] וְכֵן נִלְעַנ"ד מֵה שְׂהַקְשָׁה בְּס' מְגִילַת אֶסְתֵר בְּשֵׁם בְּעַל זֶהר הַרְקִיעַ מֵהָא דְמְבוֹאָר בְּגַמ' שְׁבוּעוֹת וְרִישׁ פֶּרֶק בְּתָרָא דְיוֹמָא בְּנִשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאֲכַל חֻצִי שְׂיַעוּר נְבִילוֹת וְטְרִיפּוֹת דְחִייל שְׁבוּעָתוֹ לְמ"ד חֻצִי שְׂיַעוּר מִדְרַבְּנָן וּלְשִׂיטַת הַרְמַב"ם דְמוֹנְהָרִים אָנוּ ע"ז בְּלֹא תְסוּר הוּי כְּמוֹ שְׁבַע מֵה"ת, וּלְפַמַּש"כ לְחֻלְקֵי אִיסוּר זֶה מֵאִיסוּרֵי תּוֹרָה לֹא שְׂיִיף כ"כ בְּזָה עֲנִין מְוֹשְׁבַע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינֵי דְכִיּוֹן דְעַל עֲצָם הַמַּעֲשֶׂה אִינוּ מְוֹתֵר מֵה"ת וְהַמַּעֲשֶׂה חֲשִׁיבָא מַעֲשֶׂה הַרְשׁוּת רַק שְׂמֻחְיָב לְשִׁמּוּעַ בְּקוֹל דְבְּרֵי חו"ל וְכַשְׁנִשְׁבַּע שְׁלֹא לְאָכּוֹל חֻצִי שְׂיַעוּר נְבִילוֹת חִייל שְׁבוּעָתוֹ עַל עֲצָם הָאֲכִילָה וְכַשְׁעוֹבֵר עַל שְׁבוּעָתוֹ עֲשֶׂה שְׁנֵי אִיסוּרִים נְפָרְדִים שְׂעֵבֵר עַל שְׁבוּעָתוֹ בְּעִצְמוֹת הָאֲכִילָה וְגַם לֹא שְׂמִיעַת לְקוֹל דְבְּרֵי חו"ל וְעֵי' תוּס' יְבָמוֹת ד' ל"ד ד"ה

והוציאו דמה שעבר על הוצאת שבת ע"י בליעתו את החלב אינו שייך לכללי איסור חל
איסור דהוי כעושה שגני מעשים יחד יעו"ש.

וכ"כ נאמר בנשבע על חצי שיעור דשגני איסורים נפרדים הם רק נעשים בבת אחת וכן
דין המתפס דשאני נודר על דבר האסור מה"ת מנודר על דבר האסור מדרבנן כמו
שהוכיחו התוס' בשבועות ד' כ' יעו"ש וכן מה דאמרין בגמ' פתובות ד' ל"ד וב"ק ע"א
לעגנו שוחט בשבת דלמ"ד מעשה שבת אסור מה"ת הוי שחיטה שאינה ראוי' ולמ"ד
דרבנן הוי שחיטה ראוי' אף דמנוזהר בלאו דלא תסור פניו דעצם האכילה לא נאסר מה
אלא שאינו יכול לאכול מחמת דבר אחר המעפבו שפחויב לשמוע בקול דברי חז"ל:
ובד"ה זה יש מקום להסביר שיטת בעל המאור שכתב בפ"ג דר"ה במנדר הנאה משופר
דנקטינו דמותר לתקוע בי' תקיעה של מצו' דדוקא תקיעות שהם מצו' מה"ת אבל
תקיעות דרבנן אסור יעו"ש.

והר"ן תמה ע"ז דלכאורה אין שום מוכן לדברי' דגם תקיעות דרבנן מחויב לעשות
כדאורייתא ועוד מאי הנאה יתירתא להתקוע תקיעה דרבנן מתקיעה של מצו' מה"ת,
אמנם עפ"י דרבנו י"ל דכיון דעיקר הטעם דלא מיקרי מתהנה כשעושה מצו' אף דיש לו
שמחה וגם תועלת ע"י מעשה המצו' בעוה"ז או בעוה"ב ואין לה הנאה גדולה מזו משום
דכל היכא דליכא הנאת הגוף ממש פאכילה ושת' וכדומה הנאה חושית מגוף דבר הנאסר
אזלינן בתי הפנויה של מטרת המעשה ואם נעשית בשביל מטרה אחרת שלא בשביל
הנאתו מה שנהנה חשבינו דממילא מתהנה ועגנו זה מוכרח מפמה סוגיות מפנרשות במס'
נדרים ואכמ"ל.

ומשו"ה במצו' שעל ישראל לעשות צווי הקב"ה שלא בשביל תועלת שגייע לו אז מה
שפגייע לו תועלת חשוב כממילא מתהנה וז"ל רש"י במס' ר"ה ד' כ"ח לא ליהנות ניתנו
לישראל להיות קיומם להם הנאה אלא שעול על צואריהם ניתנו עכ"ל: ועפ"י ז' יש מקום
לחלק בין מצו' דאורייתא למצו' דרבנן דבמצו' שהיא מה"ת הוא מצוונה לעשות עצם
המעשה והוא מוכח לעשות כעבד לרבו והתועלת הפגייע לו הוא מעבודת רבו.

אבל במצו' דרבנן דאינה מצו' מה"ת על עצם המעשה ורק מצו' לשמוע בקול חכמים
והמעשה שעושה היא מטרה עצמית שע"ז יקיים מאמר חז"ל ומשו"ה חשוב כמתהנה
ויכמו שפתיבו הרשב"א והר"ן בהא דאמרין בנדרים דאם פהגים שלוחי דידן נינהו
אסורים להקריב קרבנות של מנדרי הנאה מהם מטעם דאף דמצו' לאו ליהנות ניתנו אבל
על השליחות לא נצטוו יעו"ש והא דהקשו בס' שער אפרים ובמחנה אפרים מהא
דאמרין בגמ' עירובין דכו"ע מצוות לאו ליהנות ניתנו ופליגי אם מערבין לדבר הרשות
דר"י סבר אין מערבין אלא לדבר מצו' ופירש"י ללכת לבית אבל ולבית משתה וכו' והם
מצוות דרבנן ולהר"ן בכה"ג לא אמרינן מצוות לאו ליהנות ניתנו, נ"ל דמצוות אלו
מה"ת הם דגמ"ח הוא מה"ט נ"ל דאף דהעירוב הוא רק גרמא להמצו' אבל בעגנו גמ"ח
גם זה התחלת המצו' דכל קירוב להטובה גמ"ח הוא וכמו דמוכח מהא דממעטינן מקרא
לכהן בבית הקברות שאינו מטמא להשיב אבידה אף דעבור על לא יטמא קודם שיקיים
מצוות השבת אבידה עי' באחרונים, ועפ"י הר"ל ניחא דכל קירוב להאבידה הוא מגוף
המצו' ובכלל גמ"ח הם.

ואכמ"ל: פָּרַק ח וְעַתָּה עָלֵינוּ לְבָאֵר לְשִׁיטַת הַרְשָׁבָ"א וְהָר"ן דְּסַפְק אִיסוּר לְחוּמְרָא מַה"ת
מֵהוּ סוּג אִיסוּר זֶה וְהַחֲזִיקוּק שְׁבִין סַפְק אִיסוּר לְנֹדָאי דְּהֵנָּה לֹא פּוֹרֵשׁ בְּדַבְרֵיהֶם מְקוֹר
מַה"ת לְאִיסוּר זֶה וְרַק הוֹכִיחוּ מֵהַש"ס כִּן וְכַנְרָאָה דְּלִשְׁטַתֶּם אִיסוּר זֶה מְסַבְרָא הוּא דְּכַמוּ
שְׁמַחְוִיבִים אָנוּ לְשִׁמּוֹר וְדָאי ל"ת, כִּן עָלֵינוּ לְשִׁמּוֹר אֶת הַסְּפִיקוֹת וְסַבְרָא זֶה הִיא מְקַלְלִי
מִשְׁפָּטִי הַתּוֹרָה לְשִׁיטַתֶּם וְכִן מִשְׁמַע מֵהָא דְּהִבִּיא הַרְשָׁבָ"א דְּבָרֵי רַש"י לְסַיַּע לְשִׁיטַתוֹ
מַש"כ ב' עֲשָׂרָה יוֹחֲסִין דְּעַל הַסַּפְק אִיכָּא אֲזַהְרַת סַפְק לְאִיסוּרָא הַבְּאֵנוּ בַּפ"א אֶת לְשׁוֹנוֹ
בַּס' תוה"ב מְלִשׁוֹן זֶה מִשְׁמַע דְּלִיכָּא קְרָא מְפָנְרֵשׁ לְאִיסוּר אֶת הַסְּפִיקוֹת דָּאֵם הִי אִיסוּר
מִיְנֻחַד עַל הַסְּפִיקוֹת הִי רְאוּי לִוְמַר אֲזַהְרַת וְדָאי עַל הַסַּפְק וּמְדַכְתַּב דְּעַל הַסַּפְק אִיכָּא
אֲזַהְרַת סַפְק מוֹכַח דְּסַפְק אֲזַהְרָה זֶה עֲצָמָה חָשׁוּב פְּאֲזַהְרָה, וְלַכּמַש"כ לְעִיל בְּשִׁיטַת
הַרְמַב"ם דְּגַם לְשִׁיטַתוֹ רְאוּי לְאָדָם לְפָרוֹשׁ מִסַּפְק אִיסוּר עֵיקַר הַהֲבָדֵל בְּמַחְלָקוֹתֶם
דְּלִדְיָדְהוּ סַבְרָא זֶה הוּא מִשְׁפָּט הַתּוֹרָה שְׁאָנוּ מְפָנְרֵשִׁים דְּכִן הוּא פְּנוּנַת הַתּוֹרָה דְּמֵאֲזַהְרַת
הַנּוֹדָאי נְלִמּוּד אֲזַהְרַת סַפְק עַל הַסַּפְק, אָבֵל עַכ"פ אִיסוּר זֶה שְׁאָנוּ מוֹגְדָרִים מַה"ת שְׁלֹא
לְהַקֵּל בְּסַפְק אִיסוּר הוּא אִיסוּר וְדָאי כַּמַּש"כ הַרְשָׁבָ"א בְּלִשׁוֹנוֹ הַבְּאֵנוּ דְּבָרֵי בַּפ"א בְּזוֹה"ל
דְּסַפְקָא דְּאוּרֵייתָא כְּנֹדָאי מִן הַתּוֹרָה עַכ"ל.

ולפ"ז גם אם באמת קמי שמיא גליא דהיתרא הוא מ"מ קוּדָם שְׁיִתְבָּרַר לְפָנֵינוּ עֲנִין הֵיתֵר
זֶה הֵנְנוּ מְצוּנִים שְׁלֹא לְעַבְרָה וְאֵם עָבַר עֲשֵׂה אִיסוּר וְדָאי עַל כָּל צַד וְאֵם בְּאֵמַת פְּגַע
בְּאִיסוּר נְכַשֵּׁל בְּאִיסוּר כְּפוּל וְאֵם בְּהִיתָרָא פְּגַע עָבַר רַק עַל אִיסוּר הַמְּחֻדָּשׁ ע"י סַבַּת
הַסַּפְק: וּבְזֶה יִתְבָּאֵר לָנוּ מַש"כ הַרְשָׁבָ"א הוּבָא לְהַלְכָה בְּשׁו"ע יו"ד סי' ק"ב בְּסַפְק בִּיצַת
טְרִיפָה שְׁנַתְעָרַב דְּלֹא הוּי כְּדָבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מִשׁוּם דָּאִין הַמְתִּיר עֲתִיד לְבוֹא כְּנֹדָאי
יעו"ש.

הֵינְנוּ דָאֵם יִמְתִּין עַד שְׁיִתְחִיל הַתְּרַנְגָּלוּת לְהַטִּיל בִּיצִים וְיִתְבָּרַר שֶׁהוּא וּבִיצַתָּה כְּשֵׁרִים
וְאֵז יְהִי הֵיתֵר שְׁלֹא מִדִּין בִּיטוּל וּמִפְּנֵי זֶה הִי רְאוּי לְהִיּוֹת כְּדָבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין דְּלֹא
בְּטַל אֱלָא מִפְּנֵי שְׁאִין עֲתִיד לְבוֹא כְּנֹדָאי שְׁמָא לֹא יְבוֹא לִידֵי בִּירוּר מִשׁו"ה אִינוּ חָשׁוּב
כְּדָבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין זֶהוּ תִּיכּוֹן דִּין זֶה.

וְלְכַאוּרָה הוּא תְּמוּהָ דְּדָבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אִינוּ נִקְרָא אֱלָא אֵם עַכְשָׁי הוּא דְּבָר הָאִיסוּר
וְאֵח"פ יוֹתֵר הָאִיסוּר וְהִכָּא בְּסַפְק טְרִיפָה לֹא שְׁיִיךְ עֲנִין זֶה כָּלֵל לְדִין יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין דָּאֵם
טְרִיפָה הִיא לְעוֹלָם אִיסוּר זֶה לֹא יוֹתֵר וְאֵם כְּשֵׁרָה מִתְּחִלָּה מְעוֹלָם לֹא נֶאֱסְרָה וּמַמ"נ
מִוֹתֵר לְאֶכּוֹל ע"י בִּיטוּל בְּרוּב אֵם טְרִיפָה הִיא וְדָאי הָרִי בְּטֵלָה בְּרוּב וְאֵם כְּשֵׁרָה הִיא
וְדָאי לֹא גָרַע דַּא"צ לְבִיטוּל וְלָמָּה נְסִיק אֲדַעְתִּין שְׁלֹא תֵּהִי מוֹתֵרַת בְּאֶכִּילָה עַד שְׁנַמְתִּין
שְׁתַּטִּיל הַתְּרַנְגָּלוּת בִּיצִים מְחֻדָּשׁ שְׁעֲנִין זֶה אִינוּ דְּבָר הַמְתִּיר רַק סִּמְנָא בְּעֵלְמָא לְגִלוּת
עַל הַדְּבָר מְעִיקְרָא וְהַגִּילוּי זֶה לְכַאוּרָה לָמָּה יִזִּיק עַכְשָׁי לְחוּשׁ שְׁמָא מוֹתֵרַת הִיא וְזֶה דְּבָר
שְׁאִין לוֹ שְׁחַר.

אָבֵל לַכּמַש"כ דְּבָכָל סַפְק אִיסוּר אִיכָּא אִיסוּר נוֹסָף מְלַבַּד עֲצָם הָאִיסוּר שֶׁהוּא בְּסַפְק
אִיכָּא אִיסוּר וְדָאי שְׁלֹא לְאֶכּוֹל בְּשַׁעָה שֶׁהַדְּבָר בְּסַפְק אִיכָּא שְׁמִיא גְלִיא דְּדָבָר
הַמְּוֹתֵר הוּא וְכַשְׁאָנוּ רוֹצִים לְאֶכּוֹל בִּיצַת סַפְק טְרִיפָה ע"י בִּיטוּל בְּרוּב אָנוּ מִתִּירִין אִיסוּר
וְדָאי ע"י בִּיטוּל דְּעַל הַבִּיצָה אִיכָּא עַכְשָׁי אִיסוּר וְדָאי מְלַבַּד אִיסוּר טְרִיפָה שֶׁהוּא סַפְק

ואיסור נדאי זה יותר פשיטתברר הדבר דמותרת היא והיא ראויה לומר דחשיב כדבר שיש לו מתירין ומשום צריכה הרשב"א לחדש טעמו מפני שאין המתיר עתיד לבוא בנדאי.

וכן נראה מדברי הצ"צ שהובא בפרי מגדים בפתיחה לה' תערוכות חלק ג' פ"ג בזה"ל דספק טריפה הוא אמינא דשיל"מ דמ"מ איסורא עביד דאוכל בספק איסור דאשם תלוי בא על הספק ואפי' נודע לו אח"כ שאכל שומן לא הוי כמביא חולין לעזרה וביצה כה"ג נהי דלא חייב אשם תלוי דלא איקבע איסורא מ"מ איסורא איפא עכ"ל.

וכוננתו להוכיח דאיסור ספק הוא איסור נדאי עד שיתברר דהרי מביא אשם תלוי ואם נודע אח"כ פוננתו אחר שזנרק הדם לא אמרינן איגלאי למפרע שהי' חולין בעזרה דמעיקרא קודם הידיעה הי' דין נדאי על אשם תלוי דאל"ה איך מביא אשם תלוי שמה יתברר שלא חטא והפמ"ג שמסתפק בדין אם נודע קודם זריקת הדם תמוה דמשנה ערוכה בריש פרק המביא בכריתות אם משנשחט נודע לו ישפך הדם והדבר יוצא לבית השריפה יעו"ש: ואף דלכאורה עדיין תמוה פינו דעצם איסור טריפה אין לו מתירין ובטל ברוב מה איכפת לן אם האיסור הבא ע"י ספק יש לו מתירין פינו דהלה מזה עצם האיסור ממילא ליכא פאן ספק איסור והותר איסור הנוסף שלא מחמת ביטול ברוב דספק איסור אי אפשר להיות רק אם יש לחוש שמה איכא נדאי איסור וכיון דליכא חשש נדאי טריפה דכבר נתבטל ברוב איך יהי' בזה ספק איסור, אמנם פינו דחזו"ל אמרו דדבר שיש לו מתירין אינו בטל היינו שעשו חזו"ל דבר הבטל ברוב כדבר האסור קצת ואמרו עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר רק במקום דאין תקנה הניחו על דין תורה ובמקום דאפשר להמתין לאכול בהיתר גמור אסרו לאכול ע"י ביטול ומשום"ה אף דעצם איסור טריפה אין לו מתירין ובטל ברוב אבל איסור קצת עכ"פ איתא רק אם לא הי' שום תקנה לאכול באופן היותר מותר התירו חזו"ל וכאן בספק טריפה דעכשי' עכ"פ איכא איסור קצת על כל צד שיהי' בין אם הוא היתר במציאות בין אם הוא איסור ואיכא אפשרות שתאכל בהיתר גמור משום"ה יש מקום לומר דהוי דשיל"מ והוצרה הרשב"א לחדש הטעם בדבר שאין המתיר יבוא בנדאי לא הוי דשיל"מ ונכון הוא.

ובס' כו"פ פתב בזה בס' ק"ב דברים רחוקים. יעו"ש: ובזה נפתח לנו דרך חדש באיזה פללים בדיני תערוכות דהנה קיי"ל להלכה דכל ספק איסור מה"ת ונתגלגל בדרכנו.

לא אמרינן ספק דרבנו לגולא ואב לכולן הוא ספק דרוסה שנתעבברוב לא בטיל משום דבע"ח לא בטיל מובא ביו"ד סי' נ"ז. ולא אמרינן פינו דמה"ת בטל ליכא פאן רק ספק דרבנו יעו"ש.

וקשה מה דאיתא במשנה דתרומות פ"ג בתרם יין ונמצא חומץ וספק אם קודם שנתרם נחמץ או אחר שנתרם אינה מדמעת יעו"ש והטעם הוא מפני שדין דמוע הוא דרבנו דמה"ת ברובא בטיל וכן פירש שם בתפארת ישראל והכא ג"כ הספק הוא בדאורייתא ונתגלגל בדרכנו כספק דרוסה שנתערב וקושיא זו כתובה ביו"ד ד' וילנא בהגהת צבי לצדיק סי' ס"ו יעו"ש.

ועפ"י מש"כ דבכל ספק איסור איכא איסור נדאי ואיסור זה הוא איסור נוסף בלי שם לנוי, דבספק טריפה האיסור הנדאי המתחדש ע"י התילדות הספק אינו נדאי טריפה רק

נדאי איסור וכן בספק תרומה האיסור הנוסף ע"י הספק הוא איסור סתמי ומשו"ה י"ל דהא דנקטינו דנתגלגל בדברבנו לא אזלינו לקולא הוא משום דמחמת הספק נתחדש איסור נדאי וכיון דבכל איסור איזה שיהי' פשאנו רוצים להתירו ע"י ביטול ברוב קיי"ל דבע"ח ודבר חשוב אינו בטל משו"ה מה לי איסור זה שפא ע"י ספק משאר איסורין בין איסור תורה ובין איסור דרבנן לעולם אינו בטל אם המתערב הוא מהדברים שאינם בטלים עפ"י דין חכמים ולא שיהי' בזה ספק דרבנן לקולא דליפא פאן ספק דרבנן דבלא ביטול איפא פאן נדאי איסור מחמת הספק ואנו באים להתיר מחמת ביטול ברוב וכיון דליפא בזה דין ביטול מחמת שהוא בע"ח משו"ה אסור וכ"ז לא שיהי' אלא אם יש במתערב חסרון לדיני הביטול מחמת איכותו בעצם כמו בע"ח ודבר חשוב, אבל בתרומה דמניעת ביטול ברוב בתרומת הוא מחמת חשיבות דין תרומה ובספק תרומה הרי איפא ספק על חסרון דין הביטול והא דנעשה ע"י הספק פאיסור נדאי איסור זה הנוסף אינו רק איסור סתם ודין איסור זה ככל האיסורין דבטלי ברוב וחשיבות התרומה הוא בספק ודומה כמו אם נתעב ספק דבר חשוב דקיי"ל דאזלינו לקולא כמבואר ביו"ד סי' ק"א משו"ה מה שתומה צריף אחד ומאה להתבטל זה דוקא בתרומה ונדאית אבל בספק תרומה הוי כספק דבר חשוב דהאיסור הנדאי הוא איסור סתמי ככל האיסורין ונכון הוא בעזה"ת: ולכאורה נסתרין דברינו ממש"כ הר"ן בתשובה הובא לעיל בפ"ב דבספק אם פבר חל הנדר דלשיטת הסוברים ספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא יכול להתיר הנדר דהוי כמו שחל פבר יעו"ש.

ואם נאמר דאיסור זה איסור אחר הוא ולא איסור נדר מה ענין זה להחשיב פאליו חל הנדר, אכן באמת גם הר"ן שם אינו מחליט סברא זו וכתב שם דיש לפקפק בזה אם חשיב פחל הנדר נדאי יעו"ש ומה שנוטה דעתו יותר להחשיבו פאליו חל הנדר פבר הוא דכיון דיש עלי' דין אזהרת ספק מה"ת מחמת נדרו חשוב פאליו עצם הנדר חל, ול"ד לאם אסור מחמת שאסרו חכמים אף דאיפא לא תסור דלאו זה אינו מחמת נדרו פלל אלא אמירת חכמים גרם לזה.

ודו"ק: וכן יש לפרש שיטת הרי"ף והרמב"ם הובא בשו"ע או"ח סי' תס"ז בתבשיל שנמצא בו שעורין או חטים שלא נתבקעו ממש שהתבשיל מותר יעו"ש. משום דבגמרא איפא פלוגתא אי בעינן נתבקעו ממש ונקטינן לחומרא ולענין דין משהו דרבנן אזלינן לקולא אף דהוי כמתגלגל בדברבנו, משום דדין משהו איסור חמץ גורם ובספק חמץ איפא ספק בחומר זה והוי כספק דבר חשוב ומה שהדבר פשהו בעינו אסור נדאי הוא איסור נוסף שדינו פשאר איסורין, רק אנו מחמירין בזה משום מנה"ג עי' ברמ"א שם ובאחרונים וכן מוכח שיטת האו"ה שהביא הפמ"ג סי' ק' ס"ק י"א בשפ"ד בגיד ספק מן הפל או משאר הירף דבטל ברוב דהוי ספק דבר חשוב יעו"ש אף דהוי ספק ד"ת ונתגלגל בדברבנו פיון דהספק הוא בחשיבותו.

אמנם לכאורה בכה"ג יש לדון שיהי' פונדאי דהטעם דגיד חשוב ברי' משום דאיסורו תלוי בשלמות האבר שאם חלק לחתיכות יאבד שמו וכיון דבספק גיד ג"כ אסור פונדאי ואיסורו תלוי בשלמותו שאם תחלק בטל שמו מטעם זה לכאורה ראוי להיות גם ספק גה"כ פונדאי גם לענין חשיבות של דין ברי', אכן אם נאמר דחשיבות דין מלקות ככל

שהוא גורם להחשיבו ברי', עי' באו"ה פלל כ"ה סק"ב ובפמ"ג משבצות סק"א ד"ה ויש לחקור, יעו"ש.

הנה בספק דליכא מלקות מחמת איסור הנוסף ע"י התילדות הספק ובעצם איסור גיד איכא ספק ראוי להתבטל ככל ספק דבר חשיב. אבל באמת הכריע שם בפמ"ג דאין תלוי חשיבות ברי' במלקות וכן הביא בשם הכו"פ דגם גיד שהוא מדרבנן אינו בטל מטעם ברי', אמןם נלענ"ד פיון דלדין ברי' צריף שיהי' בו ג' דברים, ברית נשמה, נוצר באיסורו ושיחלק ואין שמו עלי' ובספק גיד חסר פרט נוצר באיסורו דלא מיבעיא אם סבת הספק הוא במקרה שלא מתחילת יצירתו הרי לא נוצר באיסורו ואף אם יהי' ספק מתחילת יצירתו וכספק חסרון ידיעה לכל העולם, מ"מ פיון שדין איסורו בא מחמת חסרון ידיעה אין זה נקרא נוצר באיסורו שאין היצירה גרמה לו איסורו רק חסרון ידיעתנו ומשו"ה לכו"ע ספק אם הוא על הפך בטל ברנבא פכל ספק דבר חשוב כנלענ"ד: ועוד נלענ"ד להמתיק ביאור הענין דכל ספק איסור שנתערב ליכא דין ביטול ברוב על עצם האיסור עפ"י מש"כ בפ"א בבבאור תשו' הרשב"א דעיקר דין ביטול הוא רק בנוגע לדין הנהגה לגבי דין אבל בנוגע לעצם האיסור לפי שגלוי קמי שמיא אין ביטול ברוב מועיל פלום דגם לגבי דין אין ביטול ברוב מועיל רק בלא ניכר האיסור, וכלפי שמיא ליכא תערובות.

ולפי"ז בספק טריפה המעורב דלגבי דין אין עצם דין טריפה נוגע פלום דהרי אצלנו על פל צד שיהי' אסור לנו מספק בין אם באמת היא טריפה ובין אם היא פשיטה, וכיון שדין טריפות שיש על הבהמה המעורבת אינו גורם אצלנו שום הוספת איסור דהרי אף אם היא פשיטה לגמרי אסורה לנו מחמת ספק, ע"כ אינו מועיל ביטול רק שיותר האיסור הנדאי שנתחדש אצלנו אבל עצם דין איסור אם היא טריפה באמת לא ניתר פלל עי' הביטול פיון דהמציאות האמתית אינו גורמת לנו שום דין איסור וניתר ואצלנו אין לנו רק דין ספק משו"ה מוכן היטב מה שהוקשה לנו בבבאור דברי הרשב"א שדן בספק ביצת טריפה משום יש לו מתירין להמתין עד שיתברר אם התרנגולת פשיטה, דהרי עצם הטריפה אם היא טריפה אין לו מתירין ובטל ברנבא וממילא ליכא שום שום ספק.

אבל לפ"ד דזה דהביטול אינו מועיל באמת על אמתית הדבר ורק מסור דין האיסור הנהוג אצלנו עם החפץ המעורב א"כ אין לנו לדון דין ביטול רק על האיסור הנדאי שנולד מחמת הספק ואיסור זה אפשר שיותר אח"כ בלי ביטול פשיטה בר ע"י טעינת ביצים מחדש משו"ה מצריף הרשב"א לטעמי' דאין המתיר עתיד לבוא בנדאי, אבל בלא"ה יש מקום לומר דאיסור ספק גרע מאיסור נדאי דאיסור נדאי אין לו מתירין וזה אפשר שיותר ובספק ליכא דין ביטול על עצם איסור טריפה שבו אם הוא באמת פן פיון דאינו אסור לנו רק מספק פנ"ל ונכון הוא.

וכן נמי לענין ספק תרומה לא שייך פלל לדון מדין נתגלגל בדרבנן דלפ"ד בספק תרומה א"צ אחד למאה לענין ביטול משום ספק דרבנן לקולא אלא מטעם נדאי, דכיון דדין ביטול אינו מועיל רק לבטל את דין הבא ע"י לידת הספק תרומה ולא את התרומה בעצם ואיסור זה שאסור לנו מטעם נדאי הוא איסור אחר פכל איסורין בנדאי דבזה אין שום ספק לנו שיהא ספק תרומה פנדאי ועדיף זה מספק דבר חשוב דשם הוי ספק דרבנן

ובספק תרומה אין לספק כלל שְמָא צְרִיף אָחַד וּמָאָה ע"י איסור תרומה דמה שְהוּא תרומה בְעַצְמָה אינו מגרע ולא מועיל כלום לדין ביטול דהביטול חל לעולם רק כפי צְרִיף האיסור דאיכָא אַצְלִינוּ על דְבַר הַמְתַּעַרְב כַּנ"ל, ובנוגע אַצְלִינוּ כָּל איסור הַבָּא מִחֻמַּת סָפֵק מְשׁוּנָה הוּא מְאִיסוֹר הַנּוֹדָאי, דְהַנּוֹדָאי יֵשׁ לוֹ שֵׁם לְנוֹי תְרוּמָה או חֲמִיץ או איסור גִּיד וְהַסָּפֵק הוּא אִיסוֹר סְתָמִי וְאִין לְנוּ לְסָפֵק כָּלֵל שְמָא הוּא תְרוּמָה בְּאֵמַת או חֲמִיץ וְכַדוּמָה דְמָה שְהוּא בְּאֵמַת אִינוּ נֹגַע לְנוּ כָּלֵל כַּנ"ל.

ודו"ק: ובתשובת רע"א סי' ס"ד פלפל שם בתקמה בדין נתגלגל בדרבנן ועי"ש ששהביא משו"ע יו"ד סי' שי"ד דספק בכור אסור להטיל בו מום אף בזה"ז שאיסור הטלת מום בכור הוא רק מדרבנן ולא אמרינן ספק דרבנן לקולא, ונגד זה הביא מהרמב"ם ה' אה"ט פי"ד ה"ח בספק משקין טמאים שנגעו בכלי דהמשקין טמאין מספק והכלי טהור דטומאת משקין ליטמא הוא מה"ת ולטמא כלי הוא מדרבנן, ועי"ש שחילק בין חתיכה אחת לב' חתיכות דבהיהא דבכור פיון שאם דנים לגינה ועבודה ספיקו לחומרא ה"נ מחמירין במילתא דרבנן שיש בו אבל בב' חתיכות כמו המשקין והכלי אין דנים מזה על זה ועי"ש ששהביא חזוק לדברי' ממ"ש הש"ך יו"ד סי' פ"ו סקי"א דביצת תרנגולת שיש בה ספק בשחיטה מותרת מטעם ספיקא דרבנן הרי אף דספק הוא בתרנגולת דהוי ספיקא דאורייתא מ"מ מקלינן בביצתה יעו"ש ולא מצאתי בדברי' הק' טעם מספיק כ"כ דגם בחתיכה אחת לא הוחזק לנדאי רק אסור מספק ולמה נחמיר גם בדברים שהם מדרבנן.

וע"כ נלענ"ד וע"פ דרבנן יש מקום ליישב הפסקים הנ"ל בדרבנן ישר ומסתבר, דהנה לפמש"כ דכל ספק איסור שדינו לחומרא מה"ת או מדרבנן נתוסף עלי' איסור חדש כל זמן שיהי' בספק ואיסור זה הוא איסור חדש וסתמי מלבד עצם האיסור שגלוי כלפי שמיא, ולפ"ז בספק משקין טמאין דלגבי עצמן אולינו לחומרא ונתחדש עליהם דין איסור ונדאי היינו דאם הם משקין של תרומה אסור לכהן לשותתם ונדאי דמחמת הספק של תורה נאסרו בנדאי להרמב"ם מדרבנן ולהרשב"א מה"ת אבל לא נתוסף עליהם דין טומאה ונדאי דרק בספק טומאה ברה"י קי"ל דהוי כנדאי טמא, אבל היכי דליכא דין ונדאי טומאה רק שאנו מחמירין ככל ספק של תורה החומר הזה הוא רק בנוגע להנהגה ולמעשה שעלינו להתנהג עם המשקין שנטמא מספק כמו חומר הדין של משקין טמאים ונדאי וענין זה הנוסף הוא רק איסור אכילה ושתיה וכדומה ודין טומאה נשאר בספק דמה שאינו נוגע למעשה נשאר בספק ומשו"ה כשנגעו המשקין אלו בפלי נתעורר הספק מחדש דמה דאיכא איסור ונדאי על המשקין אינו אוסר את הפלי בנגיעה ולענין מציאות הטומאה הם בספק ונולד ספק אם טמאו את החבית שנגעו בה וספק זה ספק דרבנן הוא דמשקין אינם מטמאים כלי אלא מדרבנן משו"ה אולינו לקולא ככל ספק דרבנן, אבל בדבר שהאיסור המחדש ע"י גידת הספק יוכל לגרום דין על חתיכה אחרת לו? הא שדין גרמא זו יהי' מדרבנן כגון אם נבלע טעם של חתיכת ספק טריפה בחתיכה פשירה תהי' כל החתיכה אסורה משום חתיכה נעשה נבילה אף שדין חנ"נ הוא מדרבנן, דכיון שחתיכה ראשונה נאסרה איסור ונדאי ע"י הספק דינה ככל מאכלות אסורות שאסרו חז"ל כל חתיכה פשירה שנבלעה בה טעם האסורה ונעשית נבילה ודין זה דומה ממש לדין מהריב"ל בבשר ספק טריפה שבישל בקדירה ושהתה הקדירה מעל"ע זה בלוע הי' אסור ונדאי ע"י דין ספק מה"ת, לחומרא וליכא עכשיו ספק רק ונדאי איסור דרבנן וכל

כיוצא בזה שדין השני בא בתולדה מחמת איסור הראשון בכל כה"ג אף שהדין השני הוא מדרבנן לא אמרינו ספק דרבנן לקולא, משא"כ בספק משקין טמאים שנגעו בכלי דאי אפשר לאסור הפלי רק מחמת טומאת המשקין ולא מחמת איסור האכילה ושת"י של המשקין וע"י הספק לא נתחדש טומאה רק איסור ודאי ולא טומאה.

ודו"ק: וכן י"ל בהא שהביא הגרע"א מביצת תרנגולת שיש בה ספק בשחיטה דלא שייך שם לאסור את הביצה ע"י איסור המקודש הנדאי שנולד ע"י מקרה הספק בהתרנגולת דרבנן לא אסרו רק ביצת נבילה אבל מה שתהי' התרנגולת אסורה מחמת איסור אחר אינו בכלל גזירת חז"ל וכשאנו דנים על הביצה עלינו לדון על עצם הספק אם שחיטת התרנגולת היתה כהוגן או לא והוי ספק ביצת נבילה שזה ספק דרבנן דאזלינו לקולא, דמחמת שפאסרה התרנגולת בנדאי ע"י לידת הספק אין איסור צרהאיסור על הביצה פלוג' ואין שייך זה כלל לדינו של מהריב"ל או לספק דרוסה שנתערב בבע"ח, דשם הדינים שהם מדרבנן באים מחמת האיסור הנדאי שנתחדש בנתיקה הראשונה ע"י מקרה הספק, ועפ"ז מה שדן הגרע"א בספק איסור דאורייתא שבטלו במזיד דיהא מותר גם לדידי' נראה ברור דזה דומה לדינו של מהריב"ל דהרי בכל איסורין איזה שיהי' אסרו חכמים לבטל במזיד ואם ביטל קנסו לאסור לדידי' ולמי שנתבטל בשבילו וספק איסור זה נעשה איסור ודאי מה"ת או מדרבנן ודינו ככל איסורין שבטלו במזיד.

ונה ברור: ועתה עלינו לבאר סוג איסור הטלת מום בבכור בזה"ז אם הוא בתולדה מחמת איסור גיזה ועבודה ואכילה שחיטת חוץ או מחמת קדושת בכור בעצם, דלכאורה הדבר פשוט דמשום קדושת בכור הוא כמטיל מום בקדושים באופן דלפי"ז בזה"ז דליכא רק איסור דרבנן גם בנדאי בכור מהראוי להיות מותר להטיל מום לכתיקה פכל ספק דרבנן לקולא דמחמת איסור הנדאי שנתחדש ע"י הספק שאסור בגיזה ועבודה איסור זה אינו רק איסור מעשה אבל דין קדושה לא נתחדש בו והוי ספק אם הוא מקודש לענין הטלת מום, אמנם י"ל דענין קדושה אינו נראה לעין בני אדם אלא ע"י הפרישה והתרחקות השתמשות של הדייט וכיון דבספק בכור ג"כ מופרשים ההדיוטים להשתמש בו בגיזה ועבודה ונקרא מקודש אצל בני אדם והוי בכלל גזירת חכמים לענין הטלת מום, וכן כתב להדיא בס' חת"ס יו"ד ס' ש"ו וז"ל והנה לענ"ד גם לדעת רש"י ותוס' ורא"ש הנ"ל לא שייך הכא למימר ספיקא דרבנן ולקולא פינו דאפילו איסור דרבנן ליכא אלא משום דמיקחי כמטיל מום וא"כ גם בספק בכור הואיל לענין גיזה ועבודה דאורייתא אנו מחזיקין אותו לבכור מספיקא דאורייתא שוב אם אנו מטילים בו מום בידיים אין לה נראה מטיל מום בקדושים יותר מזה יעו"ש שהאריך בענין זה, הובא דברי' בקצרה בפ"ת יו"ד סי' שי"ג סק"א.

וכן מה שהביא הגרע"א בתשו' הנ"ל מש"כ התוס' חולין ד' צ"ז ע"א ד"ה אמר רבא דר"ת החמיר בתרנגולת שנמצא בה חטה להשהותה עד אחר הפסח אף דיש ספק שמא חשיב כמעופל ע"ש, י"ל דבחמץ מחמירין יותר וכמה חומרות מציינו לענין חמץ לענין ריחא מילתא, ומה"ט נראה דאין להוכיח מדברי תוס' אלו נגד האחרונים הפוסקים דבספק של תורה דנתערב באופן דלא מהני ביטול מדרבנן כגון בע"ח ודבר חשוב דאם לא נודע הספק עד שנתערב מקילין משום דהוי ספק דרבנן ועי' מנחת יעקב פל"מ"ג

סקכ"ה שְהַכְרִיעַ כֹּן לַהֲלָכָה גַם בְּלֹא הַפְסֵד יַעו"ש וְכֵן הֵבִיא דְבָרַי הַפּמ"ג ס"י ק"י בַּש"ף סקס"ג וְהָכָא הַחֲמִיר ר"ת לַעֲנִין סְפֵק מִשְׁהוּ אַף דְּלֹא רָאִינוּ אֶת הַחֲקִיטָה עַד אַחַר שְׁנֵיבְלָעָה טַעֲמָה בַּתְרַנְגְּוֹת וְכַוֻּנְתֵי דר"ת נְקֻטִין לַהֲלָכָה בְּלֹא חוֹלֵק כַּמִּש"כ בַּאו"ח ס"י תס"ז סַע"י י' יַעו"ש, אֲלֵא דְאִין לְדַמּוֹת חוּמְרָא דְחַמְיָן לְשַׁאֲרַי אִיסוּרֵי הַנְּאָה דְרַבְּנֵן.

ועפ"י מש"כ לַעֲיִל לְבָאָר עֲנִין נִתְגַלְגַּל בְּדַרְבְּנֵן עַפ"י כְּלָלִים מְוַשְׁפָּלִים בְּכָל אִיסוּרֵי דְרַבְּנֵן מְלַבֵּד אִיזָה יוֹצֵא מִן הַכְּלָל מְסַתְפֵּר סְבֵרַת הָאֲחֵרוֹנִים שְׁחַלְקוּ בֵּין נוֹדַע לְלֹא נוֹדַע דְּלֹא שְׁיִיף לֹא מְרַמֵּז דַּע"י סְפֵק תּוֹרָה נַעֲשֶׂה אִיסוּר וְדַאי רַק אִם הִי הַסְפֵּק בַּפ"ע וְנֶאֱסַר מִחֲמַת לִידַת הַסְפֵּק אֲבָל כְּשֶׁלֹּא נוֹדַע עַד אַחַר שְׁנִתְעַרְבַּ לֹא נִתְחַדֵּשׁ עֲלֵי אִיסוּר דְּאִיסוּר זֶה אִינוּ חָל בְּמִצְוֵיאוֹת דְּקָמֵי שְׁמִיָּא גְּלִיָּא וְרַק בְּשַׁעֲה שְׁנוּלַד לְנוּ הַסְפֵּק, וְעַתָּה שְׁנוּלַד הַסְפֵּק בְּשַׁעֲה שְׁפִינְוֹלָם מְעוֹרְבִים לֹא שְׁיִיף שְׁיִיף אִיסוּר לְנוּ זֶה הַמְעוֹרְבַּ בְּפִרְטָא אִם לֹא שְׁיִיחּוּל אִיסוּר עַל כָּל הַתַּעֲרוּבוֹת מִטַּעַם דְּכִינֵן דַּע"י דִּין דְּרַבְּנֵן לִיפָּא הָכָא בִּיטוּל כְּלָל מִשּׁוּם דְּהוּי בַּע"ח אוֹ דְּבַר חָשׁוּב וְהוּי כְּמוֹ בִּיטוּל, אֲבָל עַכ"פ אִין בְּזָה רַק סְפֵק אִיסוּר דְּרַבְּנֵן שְׁאֵיכֵל אִיסוּר סְפֵק בְּלֹא בִּיטוּל עַפ"י דִּין דְּרַבְּנֵן דְּאִיסוּר וְדַאי לֹא חָל מְעוֹלָם עַל הַסְפֵּק אִיסוּר בֵּין מְעִיקְרָא וּבֵין עֲכָשְׁיָא, וְגַם אִם עוֹד נִשְׁאָר מִקְצַת מִן הַסְפֵּק בְּעוֹלָם שְׁחָל עֲלֵי אִיסוּר וְדַאי מִחֲמַת סְפֵק, נִלְעַנְדֵּי שְׁאִין שְׁיִיף זֶה לְמָה שְׁנֵיבְלַע אוֹ נִתְעַרְבַּ כִּינֵן שְׁאִיסוּר זֶה חָל מִכָּאן וְלִהָבָא וּמְעִיקְרָא עַדִּין סְפֵק אִם הִי דְּבַר אִיסוּר אוֹ לֹא.

ודו"ק: פֶּרֶק ט גְּרָסִין בַּגַּמ' פֶּרֶק הַגּוֹזֵל קָמָא ד' צ"ט ע"ב הֵהוּא מְגֵרוּמְתָא דְאַתָּאֵי לְקַמְיָ דְרַב טַרְפֵּי וּפְטוּרֵי לְטַבַּח לְשִׁלוּמֵי דְמִי פִּגְעוּ בֵי ר"כ ור"א בְּהֵהוּא גְּבַרָא אֲמַרוּ לִי עֲבִיד כְּדָ רַב תְּרַתֵּי אֵילֵי מָא תְּרַתֵּי לְגִרְיַעוּתָא אִיבְעִיָּא לִי לְאַכְשׁוּרֵי כַר"י בַּר"י וְטַרְפָּה כְּרַבְּנֵן וְאִי נְמִי כְּרַבְּנֵן דְּאִיבְעִיָּא לִי חַיּוּבָא לְטַבַּחָא וְמִי שְׁרִי לְמִימַר כַּה"ג וְהַתְּנִיָּא לְכַשִּׁינְיָא לֹא יֵאמַר אֲנִי מְזַכָּה וְכו' אֲלֵא תְּרַתֵּי לְמַעֲלִיוּתָא דְלֹא אוֹכְלֵף סְפֵק אִיסוּרָא וּמִנְעָף מְסַפֵּק גְּזִילָה עַכ"ל הַש"ס.

ופירש"י דְּלֹא אוֹכְלֵף סְפֵק אִיסוּרָא דְמְסַפֵּקָא לִי הִילְכְתָא כְּמֵאן אִי כְּרַבְּנֵן דְּאִסְרֵי אִי כַר"י בַּר"י דְּמַכְשֵׁר וּמִנְעָף מְסַפֵּק גְּזִילָה דְּאִי כְּשֵׁרָה הִיא הַנִּי טַבַּח פְּטוּר עַכ"ל. וְלְכַאֲרָה קָשָׁה טוֹבָא בֵּין דְּסְפֵק תּוֹרָה אִיסוּר וְדַאי לְהַרְשֵׁב"א מַה"ת וְלְהַרְמַב"ם מְדַרְבְּנֵן וְעַכ"פ עֲשֶׂה הַטַּבַּח מַעֲשֶׂה לְאַסוּר אֶת הַבְּהֵמָה הַרִי הַזִּיקוּ וְדַאי וְלָמָּה יִפְטֹר הַטַּבַּח מְסַפֵּק מֵאִי נַפ"מ לַעֲנִין הַזִּיק אִם אִסַּר מִטַּעַם זֶה אוֹ מִטַּעַם אַחַר, עוֹד קָשָׁה טוֹבָא דְּהַרִי מְעַרְבַּ תְּרוּמָה בְּחֻלִּין הַנִּי הַזִּיק וְדַאי וְלָמָּה דְּהַזִּיק שְׁמִי הַזִּיק חֲזִיב מַה"ת אַף דְּבָאָמַת לֹא נֶאֱסַרוּ הַחֻלִּין וְהֵם מְוַתְרִים כְּבַתְּחִילָה, דְּגַם לְשִׁטַּת הַרְאִשׁוֹנִים דְּאִמְרִין בְּשַׁאֲרַי אִיסוּרִין חֲתִיכָה נַעֲשִׂית גְּבִילָה, הוּא רַק בְּלַח שְׁנֵיבְלַע בְּיָבֵשׁ אֲבָל בְּתַעֲרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ לְכוּ"ע לֹא אִמְרִין חֲתִיכָה נַעֲשִׂית גְּבִילָה, וְאַפ"ה חֲזִיב הַזִּיק גְּמוּר מִשּׁוּם דְּאִסַּר אֶת הַחֻלִּין מִחֲמַת סְפֵק שְׁמֵא הֵם תְּרוּמָה: וְנִרְאֶה לַע"ד דְּאִי דְּסְפֵק אִיסוּר אִיסוּר לְנוּ בְּתוֹרַת וְדַאי אֲבָל אִיסוּר זֶה לְעוֹלָם יֵהִי כְּאִיסוּר מִן הַחוּץ וְנִתְשַׁב כְּהַזִּיק שְׁאִינוּ נִיכָר, דְּהַנָּה לַפּמ"כ בַּח"י הַרְמַב"ן בְּכָלֵי גְרָמֵי בּוּזָה"ל, אֲבָל בְּמַחֲצֵת הַפֶּרֶם שְׁנִפְרָצָה הַרִי יֵשׁ מִחֲמַת יֵאוּשׁוּ שְׁהוּא הַגּוֹרֵם עַרְבוּב שְׁהוּ מְבַטֵּל הַשְׁוֵרָה וְאוֹסַר תְּבוּאוֹתוֹ שֶׁל זֶה וְהַזִּיק נִיכָר הוּא שְׁמֵא אַחַר שְׁנִתְנַאֵשׁ הַעַרְבוּב אוֹסְרוּ וְאִיסוּר נִיכָר לְכָל וְאֵעַפ"י שְׁאֵתָה יְכוּל לַעֲקוּר הַגְּפָנִים וְלֹא יֵהִא הָאִיסוּר נִיכָר שָׁם, שְׁנֵי הַחוּזַר לְבְרִיָּתוֹבְכָּוּן זֶה שְׁנֵי הוּא וְהַרִי עוֹשֶׂה בּוּ, מַעֲשֶׂה נִיכָר בְּגִרְמָתוֹ שֶׁל זֶה וְלֹא

דמי למטמא דאגע ביהו שרץ שהערבוב שנוי הוא עד שאמה מחזירו לבריתו עכ"ל
ולשיטתו בספק הגרמה אף דאסר את הבהמה ודאי אבל הוי רק ספק חסרון נזכר דאם
עפ"ו האמת הוי שחיטה פשיטה ואין זה הגרמה ליכא חסרון במעשה השחיטה עצמה,
ורק הגרמה זו גרמה שישתפק לנו הדין ויהי' אסור לנו מחמת ספק וחסרון זה ליכא בגוף
הבהמה במעשה השחיטה דשמה שחיטה מעליא היא ואין בזה ענין הגרמה כלל ונמצא
דהוי ספק הניזק נזכר ונדאי הניזק שאינו נזכר ובמזיד חייב ובשוגג פטור פדין מטמא
ומדמע, ואף למ"ד הניזק שאינו נזכר שמו הניזק ובשוגג פטור פדי שיודיעו, י"ל דגם
בהגרמה שייך פדי שיודיעו דלאו כו"ע בקיאים להבין אופני מקום השחיטה ומשו"ה
פטרין רב מספק, ואפי' לשיטת תוס' שכתבו הטעם לחלק בין אגע ביהו שרץ למחיצת
הפרם שגפרצה משום דאינו ידוע אם הונקשו הפירות ע"י דבריהם בב"ב ב' ע"ב ד"ה
וחייב ולשיטתם אם יטמא משקין דלא בעי הכשר יהי' הניזק נזכר דלשיטתם דלא בעינו
שיהי' רשומו נזכר בתוף דבר הנזזוק רק שיהי' נזכר וגלוי שגאסר הדבר דלכאורה לפי
שיטת תוס' בספק הגרמה שניזכר לפל דע"י שחיטה כזאת תאסר הבהמה מחמת ספק
ראוי להחשיב כהניזק נזכר אבל באמת י"ל דגם לשיטת תוס' בעינו שיהי' לכה"פ בשעת
מעשה הניזק נזכר הדבר שאוסר את החפץ כמו באגע שרץ אל משקין אבל בספק
הגרמה דמעשה זו אפטר דלא הוי כדבר המזיק רק גורם שישתפק לנו הדין ויאסר מחמת
ספק ונמצא דמה שניזכר אינו דבר האוסר ומה שגאסר אינו נזכר והוי ספק הניזק נזכר,
דגם לשיטתם אינו תלוי רק בידיעה דהרי חמץ שעבר עלי' הפסח הי' ידוע לכל שבפסח
הי' אסור בהנאה והי' הניזק נזכר ומ"מ אומר לו הרי שלף לפניך ולא אמרינו כבר נתחייב
בדמים בפסח ומשמע דגם בפסח הי' הניזק שא"נ, אלא ודאי דשאני אגע ביהו שרץ מחמץ
דגם לשיטתם בעינו שיהי' חסרון בדבר הנזזוק רגע אחד ואותו חסרון הי' מורגש ע"י
התחדשות טבעי כמו ע"י הגעת שרץ אל המשקין, ורק בזה נטו משיטת הרמב"ן
דהרמב"ן סובר פיון דאפטר לסלק את השרץ מן הפירות אינו נקרא חסרון מורגש
בפירות והתוס' ס"ל פיון דע"י סלוק השרץ לא יתקון הנטמא הוי חסרון, אבל בספק
הגרמה דמה שגאסר ודאי איסור אחר גרם לי' וחסרון ההגרמה הוי ספק משו"ה פטור
מספק.

וענין זה בדבר שיהי' בשעת מעשה הניזק נזכר ואח"כ חזר לאינו נזכר אם יכול אח"כ
לומר לו הש"ל צריך ביאור והרחבת דברים, לענין שומר וגזלן. ואכ"מ לזה: ועפ"י ז יש
מקום לתרץ קושית הסמ"ע בחו"מ סי' שפ"ה שהקשה מסתירת הטוש"ע דביו"ד סי' ד'
הביא ב' דעות בשוחט לע"ז אם אוסר חלק חבירו באית לי' שנתפות בה, ובחו"מ סי'
הנ"ל פסק בסתמא דאוסר וחיוב לשלם, ולפמ"ש"כ דבכל ספק איסור עכ"פ עושה הניזק
ודאי מה שגאסר משום ספק אלא דחשיב כהניזק שאינו נזכר ובמזיד חייב ובשוגג פטור
ניחא בפשטות, דבח"מ דמייירי במנסף במזיד דבלא"ה ע"כ מייירי במזיד פדין מטמא
ומדמע ומנסף ובמזיד חייב אף בספק איסור ומשו"ה אף דלענין איסורא איכא פלוגתא
דרבנותא מ"מ הזיקו בנדאי וחיוב לשלם, ובמגרומתא פטרין מספק משום שהי' בשוגג,
ובש"ף יו"ד סי' ד' סק"ה כתב לתרץ פועין זה אבל דברי' הם מקושי הבנה דז"ל אלא
נראה לי דאע"ג דלענין איסורא איכא פלוגתא דרבנותא מצי הנזק לומר דילמא קיי"ל
כמאן דאוסר בהנאה מה תאמר שמה קיי"ל כהמכשיר א"כ קח לה היין שאיני רוצה

להכניס עצמי בספק ותמכרנו אתה פינון שגברמת לי הניזק וקח לה אחר במקומו ודו"ק עכ"ל.

ועיי"ש בנה"כ שהרחיב הדברים עוד אבל אינם מתישבים על הלב ולדברי צריף לחלק בין מגרומתא לכאן דשנתף ראוי לי למפור גם חלק חבירו ובמגרומתא דהוי איש נכרי פטור בספק איסור וכ"ז הוא בלי טעם ורחוק מן הדעת, ולפמש"כ הוא פשוט: ובח"מ סי' ש"ו כתב המחבר וז"ל בד"א שניבלה בנדאי אבל אם עשה בה טרפות הפוסלה מספק פגון ששקה במיעוט סמנים פטור וכן אם מצא הספין פגום והוא בדרקו תחילה פינון דאיפא למימר בעצם המפרקת נפגמה לעגנו ממון לא מפקינון מספק ובהגה שם ואע"ג דאנו נוהגים לאסרו אפ"ה פטור ממון וכן נראה לי, ואעפ"י שיש מי שחולק - תה"ד סי' קפ"ו - ומ"מ שזכרו הפסיד דדילמא בספין פגום שחט עכ"ל.

והש"ף שם סק"י הכריע כתה"ד ומחלק בין דין המצוי שידוע להשוחטים שעי"ז תאסר הבהמה דאז חייב לשלם ובדין שאינו מצוי כ"כ ואינו מפניך להדיא בספרי השוחטים לא הוי לי לאסוקי אדעתך יעו"ש.

ולענ"ד דין זה עדיין אינו מבותר דהלא טבח בשקר חשוב פשוטר שקר וחיוב אף באונס שפעין גניבה ואיף אפשר לומר שאם לא למד פראוי הלכות שחיטה מהגמ' ופוסקים שיתחשב אונס גמור יותר מפעין גניבה ורוב הראשונים סברי דש"ש חייב בכל האונסים אם רק הי' סבה מצדו ולמה יפטר בכה"ג ששגגת תלמוד עולה זדון, ועוד מוכח היפוך זה מהש"ס דמגרומתא שהבאנו דמבואר שאם הי' רב מקריע שטרופה בנדאי הי' מחייבו לשלם ורק מחמת, שאינו אלא ספק משו"ה פטרי' ואם פשיטת הש"ף מאי נפ"מ בין שאסר מחמת ספק ובין שאסר מחמת נדאי והכל תלוי אם הוי לי לאסוקי אדעתא, וכן קשה לי כל דברי הראשונים מאי נפ"מ בין ספק לנדאי והכל תלוי בפשיעת השוחט, אמנם לפמש"כ מתורץ הכל על נכון דהיכא, דאיפא איסור נדאי והוי הניזק נזכר חייב לעולם אם עשה בשקר ובחנם פטור משום דהוי אנוס, אבל היכא דאינו אסור רק מספק דהוי הניזק שאינו נזכר דגם שומר פטור ע"ז, אלא אם ידע בבירור ומכונן להזיק חייב מדרבנן משום קנס ובכה"ג יש מקום לומר דיש חילוק בין דברים המצויים ומפורסמים בין השוחטים שעי"ז תאסר הבהמה הוי כמכונן להזיק וחיוב משום קנס ואם אפשר שלא ידע או שגג פטור כמטמא ומדמע ועי' ט"ז יו"ד סי' י"ח סק"ה שכתב כמש"כ הש"ף בח"מ הנ"ל ועפ"י מש"כ מיןש"ב הכל על נכון: אמנם עדין לא יצאנו בזה חובת ביאור דהנה מדברי הר"ן במס' ע"ז פ' ר' ישמעאל משמע דספק איסור לא הוי אף הניזק שאינו נזכר וכן איסור דרבנן לא חשיב הניזק, ונעתיק לשונו בזה, דבגמ' שם נט: איתא אמר רב אשי האי עכו"ם דנסכך לחמרא דישאל אל אע"ג דלזבונך ומישקל דמי אסור, מישקל דמי מההוא דנסכך שרי מאי טעמא מיקלא קליני' אמר רב אשי מנא אמינא לה דתניא עכו"ם שנסף יינו של ישראל שלא בפני עבודת כוכבים אסור, ר"י בן בבא ור"י בן בתירא מתירין משום שני דברים אחד שאין מנסכין יין אלא בפני עכו"ם ואחד שאומר לו לא פל הימנך שתאסור יינו לאונסי ועי' פירש"י ותוס' שם שדחקו בפל' הגמ' וכתב הר"ן ע"ז וז"ל ונ"ל דרב אשי ה"ק מנא אמינא לה דשרי משום דמיקלא קליני' דילמא רבנן משום גזירת בנותיהן רמו עלי' נמי איסור הנאה ונמצא דעכו"ם לא קליני' אלא הרי הוא

מותר מן הדין נחכמים הוא שקהמירו עלי' לאנסרו אף בהנאה משום דאיכא יין נסוף ודאי דמיתסר בהנאה וכמו שכתבתי בפ' אין מעמידין, ומוכח לה מפלוגתיהו דרבנן ור"י בב"ב דהא לר"י בב"ב משום דלית לי' למיחש לניסוף גמור שרי לי' בהנאה אלמא משום בנותיהו גרידא לא מיתסר בהנאה ומינה נשמע לרבנן דלא אסרי לי' בהנאה אלא משום דמחמרי ותישינו שפא נסוף אותו לעפ"ם וכיון דמהאי טעמא מיתסר פשיטא דשרי למישקל דמי חמרא מינני', דאי לא נסכו מיקלא קלי עכ"ל ולמדנו מדברי' דספק יין נסוף לא חשיב אפילו היזק שאינו ניכר דהרי אם ודאי נסוף ג"כ לא הוי רק היזק שאינו ניכר ולמה לי לבוא משום ממ"נ, הל"ל דכיון דאסרי' משום ספק יין נסוף שרי למישקל דמי דמיקלא קליני' דהרי הזיקו כמו נסכו ודאי, אלא ודאי סובר דמה דאסור לנו מחמת ספק לא הוי היזק ודאי רק ספק היזק והי' מקום לומר דאסור למישקל דמו ע"ז ביאר דהכא איכא ממ"נ להיתרא דאם לא נסוף הא שרי בהנאה ואם נסוף מיקלא קלי ובכה"ג לא שייך לומר ולאסור שפא לא נסכי' ולא הזיקו ועכ"פ אסור להנות מחמת ספיקא דכל היכא דאיכא ממ"נ ליכא למיסר משום ספק איסור, וא"ל דכיון דהוי ספק היזק פטור הנכרי משום המע"ה וליכא ממ"נ דאף אם נסכי' פטור מדין המע"ה דז"א דכיון דשקיל הנכרי היין חייב ממ"נ או מטעם לוקח או מזיק.

ועוד מוכח מדברי' להדיא דמה שאסרי' בהנאה מדרבנן משום גזירת בנותיהו לא הוי כמזיק את היין ולכאורה מאי נפ"מ פיון דמ"מ נאסר היין בהנאה: וע"כ נלענ"ד לבאר בעיקר ההפסד שנעשה ע"י איסור דהנה במקדש באיסורי הנאה דרבנן הביא בשו"ע אה"ע סי' כ"ח חלוקים בין אם יש לו עיקר מדאורייתא או לא יעו"ש וכשיטת תוס' והרא"ש שהוכיחו פן מפשטות סוגית הש"ס בקידושין ד' נ"ח דאמרינן דלר"ש דסובר מקדש בחולין שנשחטו בעזרה מקודשת אלמא חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא ע"ש בתוס' רא"ש ור"ן.

ולכאורה קשה טובה מאי נפ"מ לענין קידושין אם הדבר אסור בהנאה מה"ת או מדרבנן מ"מ קדשה בדבר שאינו שו' פלום וכן הקשה בב"ש שם ונשאר בצ"ע יעו"ש וע"כ נראה לי דהא דאיסורי הנאה אינו ממון אין הטעם משום דאי אפשר לאדם להנות בהם עי"ז שמוכרח לשמוע אזהרת התורה שהזהירה אותו על פה אלא דמה שאסרה תורה אינה דבר באכילה דבר זה אינו דבר מאכל לישראל אלא הוי כדבר המזיק לגוף האוכלו והוי כסם המזיק לאדם אף שהאוכלו טועם בו טעם מתוק לחכו וכן הוא באיסורי הנאה דמה שאסרה תורה בהנאה פחמץ ערלה וכלאי הפרים הם נחשבים כעפרא בעלמא שאין בהם שום תשמיש מועיל לישראל דהנה מבואר בגמ' פרק הנזקין דאם נסוף יין חבירו או טמא טהרותי' והודיעו אח"כ מאיסור המעשה בשלו דלמ"ד היזק שא"נ שמי' היזק דחייב לשלם מה"ת ואם נאמר דהיזק של חפץ הנאסר באכילה או בהנאה הוא ע"י מניעת יכולת הבעלים מלהנות בו עי"ז שעלי' לשמור ולצייט מה שמזוהר מן התורה א"כ לפ"ז אם בשעה שנאסר החפץ לא ידעו הבעלים מהאיסור הנעשה בשלהם הרי לא נפסד עדיין החפץ פלום דהרי לא הי' מוכרחים אז לפרוש מהנאת החפץ ועיקר ההפסד נשלם אצל הבעלים רק משעה שנודע להם מהאיסור של החפץ ועל ההודעה ודאי לא יתכן שיתחייב ועל איזה מעשה אנו מחייבים את המפסיד דנה דוחק לומר כיון דמצני' להודיעו הוי משעת המעשה כאילו כבר נפסד מן הבעלים, אלא ודאי דעיקר ההפסד הוא מה שהחפץ נאסר

באמת וגם קודם שיגיעו הבעלים ה' כבר דבר שאינו ראוי לאכילה וחיוב על מעשה האיסור כמו ששארפו או אבדו מן העולם דע"י חלות האיסור נעשה באמת פדבר המזיק לישראל: ויש לדון לפ"ז אם טמא טהרות של חבירו או נספ' יינו והודיעו ונחבירו אינו מאמינו באופן שמן הדין אינו מחויב להאמינו דלא ה' בידו וכדומה היכא דליכא דין ע"א נאמן באיסורין או דאיכא שני עדים המכחישים אותו דמותר לבעלים להנות מהחפץ שלהם דמ"מ יתחייב המודה שטמא או נספ' לשלם משום הודאת בע"ד פיון דבאמת הפסיד את החפץ רק הבעלים אינם יודעים ומפירים את ההפסד והעלם ידיעתם אינו מיפה גרעון והפסדו של החפץ וכן משמע לכאורה מהריטב"א לחי' במס' גיטין ד' נ"ד ע"ב בד"ה אמר אביי שכ' בזה"ל והא דקתני שורת הדין אינו נאמן - באחד שאמר נטמאו טהרותיך - דמשמע שורת הדין הי' נותן שלא יהא נאמן אבל נאמן הוא דהכי דייק לישנא דשורת הדין, י"ל דמשום מזיד נקטי' דהיכא שיאמר במזיד טמאן או פגלו הדין נותן דלא יהא נאמן דהא אינו מחויב לשלם דהא היזק שא"נ הוא וקיי"ל דלאו שמ"ל היזק, אבל עכשיו שתקנו שמיזיד משלם מהימן דמתוך שנאמן על עצמו נאמן הוא לטמאן או לפגלו יעו"ש שהאריה.

ובפשטות נראה דמתוך שנאמן על עצמו נאמן לאסור הוא רק אם על עצמו נאמן על כל פנים אף אם לא יהא נאמן על הדבר, אבל אם הא ביהא תליא שאם לא יהא נאמן לאסור גם הוא יפטור אז לא שייך כ"כ לומר מתוך שנאמן ע"ע דהרי אם לא יהא נאמן לאסור גם ע"ע אינו נאמן ומשמע מדברי הריטב"א דאם אומר טמאתו יתחייב לשלם אף שלא יאמינו אותו הבעלים.

אבל באמת נראה לי דאם הודאתו אינה מועלת שיאמינו לו הבעלים יפטר מתשלומין דאף דלפ"ד הוא מודה שהפסיד את החפץ במה שאסרו אבל פיון דהיכולת ביד הבעלים למפור וליתול כל דמי' לא נפחת משונו' פלום דהרי מצינו בבורר צרור מגרנו של חבירו דחייב לשלם וביאר שם הנמ"י בפ' המוכר פירות דחשיב כמזיק גמור משום דעפרות זהב הם נחשבים לבעלים פיון שעפ"י שורת הדין מותר למפור העפרורית בשיעור זה יחד עם התבואה וכל הסותרים קונים ומוכרים בדרה' זה ע"י תשמיש זה נעשה העפר לדבר הראוי לסחורה ושו' ממון ממש, ולפ"ז גם בגידון זה לו יהא שהפסידו במה שחסר ממנו תשמיש אכילה כמש"כ דאף אם הבעלים אינם יודעים ויאכלו את החפץ הם יאכלו עפרא בעלמא או סם המזיק אבל פיון דכול למוכרו וליקח עבורו כסף מלא הני דבר הראוי לסחורה ולא נפחת שיעור שונו', ואף דלפ"ז הדרא הקושיא איך מתחייב מטמא ומדמע ומנספ' דקודם שיגיעו הבעלים עדיין שוניה כל הדמים ע"י מכירה ולא הזיקו פלום, אבל באמת אינו פן פיון דחסרון בגוף ההשתמשות נעשה מיד וחסוב מזיק ומיד חייב לשלם רק שיצרף מה שנסאר בחפץ שיעור דמים והצטרפות זה שמין רק משעת ידיעת הבעלים כמו בפחת נבילה קודם ידיעת הנזק עי' תוס' ב"ק ד' י' ע"ב ד"ה לא ניצרכא שהטעם דמשעת ידיעתו יכול למוכרה יעו"ש.

ומדברי הריטב"א אינו מוכח כ"כ די"ל דענין מה שאמרו בגמ' מתוך שנאמן אתה להפסיד שצרכא אתה נאמן להפסיד ס"ת הוא לפי דעתו שסובר שיאמינו לו ומתבצח להפסיד את עצמו מסתמא קושטא קאמר ומשו"ה אף שאם לא יאמינו דברי' גם הוא לא ישלם מ"מ

יש מקום לומר פדברי הריטב"א דנאמן משום מתוך דברי אומר בכדי שיאמינו לו וחושב להפסיד מסתמא קושטא קאמר.

אכן נלענ"ד דאיכא הדין בין איסורי אכילה לאיסורי הנאה דמש"כ בטעמא דמילתא דהיכא דאינו נאמן פטור מלשלם משום דנשאר בהאי חפץ תשמיש של סחורה שמעלהו בדימים מעולים בלי גרעון כלום ענין זה שייך רק בדבר שבאמת הוא מותר בהנאה ורק נאסר באכילה והנאת מכירה הוי הנאה פשיטה או שייך לומר כמש"כ עפ"י דברי הנמ"י דהוי פערות זקב, אבל באומר נתנסף יינה שלפי דברי היין אסור בהנאה שאם ימכרונו תהי' הנאתו הנאת איסור שאינה חשובה הנאה שמזיק עצמו יותר מכדי הנאתו ונמצא שהפסידו לגמרי את החפץ דאף שהבעלים לא יאמינו לו וימכרו את היין לא יגנו ממכירה זו כלום.

וצ"ע: וביסוד זה שאמרנו שעיקר החסרון ע"י איסור הוא במציאות החפץ כ"כ יש להוכיח מהא דכתב הר"ן בנדרים ד' פ"ה בשם הרשב"א דאם אדם אוסר הנאת פירותי על עצמו יכולים אחרים ליטול אותן בע"כ ואינו יכול לעכב אעפ"י שיכול לישאל על נדרו פיון דהשתא מיהא לא איתשיל מיהו היכא דאיתשיל חייבים לשלם פיון דחכם עוֹקֵר הַנֶּדֶר מֵעִיקְרוֹ פִּינּוֹן דֵּאִיתְשִׁיל הַוּוּיָן לְהוּ הַנֶּדֶר פִּירוֹת פְּאִילוֹ לֹא אִיתְסְרוֹ עֲלֵי מַעוֹלָם עכ"ל.

והנה עקירת האיסור למפרע אינו מועיל רק לגלות שלפי דין שמים הי' דבר זה פדבר הראוי לאכילה אבל לענין יכולת האדם להשתמש בו לא שייך זה כלל דמ"מ מעיקרא הי' מוכרח עפ"י אזהרת התורה שלא להנות ואם נאמר דהא דאיסורי הנאה הוי כהפקר לשיטת הרשב"א הוא משום העדר היכולת ע"י שעל הבעלים לשמור חוקי התורה על ענין זה אינו מועיל מה דאיתשיל אחר זכות אחרים או אחר שאכלו וזה נלענ"ד ראי' שאין עלי' תשובה, אבל קשה לפי"ז הא דמבואר בגמ' בתובות ד' ל' בתוחב תרומה לתוך פי' של חבירו דמחויב הי' לשלם אלא משום קלב"מ פטור למ"ד מיתה בי"ש פוטרת יעו"ש.

הרי דחשיב הנאה אכילת איסור, אמנם בלא"ה הקשה בס' הפלאה שם על שיטת תוס' דסברי דגם בשוגג כן וזה נגד הדין המבואר ביו"ד קי"ט וח"מ רל"ד עי' לקמן פ' זה. ע"כ נלענ"ד דתרומה שאני דאחר בליעתו נעשה לדבר הראוי דנתחלה ע"י ת"י שם ושטמ"ק.

ואף דלפי"ז חייב תשלומין בא אחר חייב מיתה בכה"ג חשוב באים פלאה עי' תוס' שם. ואף דבירושלמי אמרו סברא זו על תרומה על משנה דמאכיל את פועלי תרומה דאכילתם אינה חשובה אכילה משום דנפשו של אדם חותה באכילת איסור, י"ל דשאני התם דהחלוף נעשה על ידם ומשו"ה קצה נפשם באכילה זו אבל בתחב לחבירו תרומה במקום שאפשר לאהדורי ע"י הדחק נתחלה התרומה ע"י התוחב ומשו"ה מה שנהנה אח"כ חשוב הנאה: ובזה אפשר לתרץ מה דקשה לי על דברי הרשב"א מהא דאיתא בגמ' בכורות ד' י"א דפטר חמור חשוב ממון משום דביני ביני ויכול לקדש בו את האשה ואם הזיק אדם חייב לשלם ונגב משלם כפל יעו"ש.

והנה פטר חמור לר"י דקי"ל כְּנוּתִי הוא אסור בהנאה ככל איסורי הנאה רק משום דיש תקנה לאיסורו ע"י פדי' בשה ונתהני מה דביני ביני מה דישו' פטר חמור יותר משה ולמה לא נימא גם באוסר על עצמו פירות שיתחשבו ממונ ע"י דאפשר למיתשל אף אם לא איתשל כמו בפטר חמור אף שלא פדאו שתיב הגנב לשלם וכמו בפטר חמור עומד לפדי' כ"כ בנדריים מצו' לאיתשולי עליהם פדאמרינו בנדריים ד' נ"ט, וע"פ מש"כ דאיסורי הנאה אוכדים תורת ממונ ע"י דין שמים שהתורה אבדה מהם איכות התשמישים יש לחלק קונמות מפטר חמור, דבפטר חמור שנתנה תורה תקנה לאיסורו, ע"י פדיון ובזה יתהני הנאה פשירה נמצא דגם עכש' איכא בהאי פטר חמור איכות תשמישים פינו דאפשר להנות ממנו ע"י תקנה, אבל בקונמות מה דאפשר לתקן ע"י שאלה אין זה תקנה לאיסורו רק אם נשאל על הגדר נעקר האיסור למפרע פאילו לא הי' נאסר מעולם, אבל לפי צד זה שעכש' הוא דבר האסור אין שום תקנה לאיסורו לעולם ועכש' הוא עפרא בעלמא לגב'י' הבעלים ואף שהיכולת בידו לתקנו מ"מ הרי לא איתשיל, וכ"ז רק אם נאמר דדין שמים משונהו לעפרא בעלמא אבל אם נאמר דהעדר יכולת האדם להשתמש ע"י מצוות שמירת התורה משונהו להפקר למה יגרע פח השאלה על הגדר מפת פדיון בפטר חמור, ובלא"ה הוא תמוה אם רק משום העדר היכולת הוא דהרי היכולת בידו למיתשל ולהנות בהם ואיך יהי' כהפקר דבר שאפשר לבעלים לעשות תחבולה לאיתהנוי מיני' ומה"ט נראה דלא דמי לשור הנסקל שהנזמו עדי' דהוי כהפקר והכא באוסר על עצמו אם איתשל אמרינו דתייבם לשלם אחרים שנטלו, דהתם נתיאש או הפקיר דלא ידע שיוזמן עדי' כמו דמחלקינן שם בגמ' פרייתות ד' כד בין גרבע שורף ובין רבעת שורף, אבל באוסר הלא ידע דיכול למיתשל ומוכח מזה דסובר הרשב"א דסבת הדבר שגורם למשוני איסורי הנאה לדבר של הפקר הוא דין התורה ולא משום מניעת האפשרות להשתמש ע"י שהאדם מצו' לשמור דין התורה: ועד"ז יש לבאר דברי הרשב"א בחי' לקידושין על המשנה המקדש בערלה ובכלאי הפרם וכו' אינה מקודשת ונ"ל וא"ת עוד וזה ערלה וכלאי הפרם בשרפה ותנו שילהי תמורה פל הגשרפין אפרו מותר וכו' ומסתברא דלעולם אינה מקודשת אפילו קדשה בסאה של פירות ערלה משום דהשתא מיתה לית להו דמים דאסור למוכרו ואי משום אפרו הא אינו בעולם ולכי קלי להו ה"ל כגופא אחריןא ולאן זהו שקדשה בי' הילכף אינה מקודשת עכ"ל הצריף לענינו ואם נאמר דהעדר יכולת האדם משונוי איסורי הנאה לאינו ממונ הרי פינו שהיכולת ביד האדם למשוני לדבר ממונ אף שעי"ז יתהפף לגוף אחר למה יאבד חשיבותו הלא פמה דברים חשובים בעולם שעיקר תשמיש שלהם הוא ע"י שמשנים אותו לגוף אחר ואח"כ נהנים ממנו ודווקא לומר דגם שם לא הי' חשוב ממונ ורק משום תשמיש משא ומתן משונוי לי' לדבר שבממונ כמו שכתבנו בשם הנמ"י פרק המוכר פירות לענין בורר צרורות, דא"כ אם יהי' באופן שנשבע שלא למכור יתחשב פאיסורי הנאה וכל עצים להסקה עפ"י רוב הנאתם לאחר בעורם, אלא נראה דכל חפצים שבעולם אף שאינם ראויים לתשמיש רק אחר שייתהפכו לדבר אחר מ"מ הוי דבר הראוי לתשמיש אדם דחלק, הראוי להנאה פלו' בתוך עצם זה של עכש' וע"י אינה פעולה ומעשה יוצא אח"כ חלק ההוא שהי' טמונ ונעלם מקודם ומשו"ה גם עכש' הוא דבר חשוב שנמצא בו דבר הראוי להנות בי' בני אדם והוי ממונ מעליא, אבל פאיסורי הנאה כערלה וכלאי הפרם דעכש' י

גם חלק האפר הטמון בהם הוא אסור ואין בהם כלל דבר המותר אף שאם ישרפו יהי האפר מותר משום דישתנה לדבר המותר ויהי' לגוף אחר, אבל גוף זה התורה אסרתו לגמרי בלי כל שיור ותורת היתר ומשו"ה אין בהם שום דין ממון כלל, ול"ד לפטור חמור דחשיב ממון משום דאפשר לאיתנויי מינ' ע"י פדיון, דהתם אפשר לתקן גוף זה בעצמו ויהי' מותר ונמצא דלא אסרה תורה לגמרי דיש תקנה לאיסורו, אבל מה דיתקון ע"י התהפכות לגוף אחר לא חשיב תקנה להחשיב גוף זה לדבר שבממון וכן נראה בהא דאמרינן בגמ' פסחים ד' כ"ט בחמץ של הקדש די"א לא מעל משום דאין פודין קדשים להאכיל לנכרים ומשו"ה לא הוי רק פדבר הגורם לממון ולמ"ד דבר הגורם לממון לאו כממון דמי לא מעל יעו"ש.

דלכאורה קשה פנין דרשות הגבוה אינו מצונן לבער חמץ ומותר להשהותו עד לאחר הפסח דמשו"ה חשיב דבר הגורם לממון למה לא יתחשב מטעם זה כממון ממש נימא שדבר שאינו ראוי היום לתשמישו וראוי לאחר איזה ימים שהי' רק גורם לממון אם לא שנימא ג"כ דע"י תשמיש מכירה הוא חשוב ממון וזה דוחק כמש"כ לעיל, אלא נראה ברור כמש"כ דאיסור התורה מאבד מן החפץ כל תורת ממון משו"ה בחמץ של הקדש דכל תשמישו הוא אכילת ישראל ועכשין' נאבד ממנו תשמישו זה דהתורה עשתה את זה כסם המזיק לאכילת ישראל הוי בחפץ שאין בו צורך כלל ובטל ממנו דין ממון.

ואף דלאחר הפסח ישנבח וינחזר לתורת אוקל הראוי לישראל הוי רק פדבר הגורם לממון דלא דמי לחפץ שאינו ראוי עכשין' וראוי לאחר זמן מחמת השתנות הטבע בחפץ או חלופי זמן הטבע דשם כלול בחפץ של עכשין' השתנותו הטבעי ונמצא דגם עכשין' הוא דבר הראוי לאדם ע"י פח הנמצא בחפץ שראוי להנות ממנו בהשתנות טבעו או זמן הטבעו, אבל חמץ שאסור עכשין' לישראל ליתא בחמץ עכשין' פח וחלק ויהי' ראוי לאחר הפסח דלא שנוי זמן הטבעי גורם היתר לאחר הפסח ונמצא דמה ויהי' מותר לאחר הפסח הוא ענין מחודש דאינו פח וחלק המתיפה ומשתבח עפ"י דברי הטבע ורק בידיעת השכל אנו יודעים שיהא מותר, לאחר הפסח משו"ה לא הוי רק פדבר הגורם לממון ועכשין' אינו ממון ותלוי בפלוגתא אי דבר הגורם לממון כממון דמי או לא וכל אלו החולקים לא שייך רק אם נחליט שהפל תלוי באיסור האמתי של שמים אבל אם נימא שפניעת אפשרות להשתמש ע"י שיירא האדם לעבור על מצוות התורה מגרע פח חשיבות ממון מן החפץ אין מקום לכל אלו החולקים וכיין דיש השתמשות ע"י שריפה בערלה, או ע"י שהוי זמן בחמץ של הקדש מהראוי להיות כממון גמור וע"כ נלענ"ד ברור כמש"כ דהפל תלוי רק בדין שמים שע"י אזהרת התורה נתהוי הדבר כסם המזיק שאין בו איכות כלל הראוי לאדם שאסרה עלי' התורה.

וכן מוכח שיטת רש"י פרייתות ד' כ"ג ע"א ד"ה בגסה שכ' דקדשים שפלו שו' ממון לגבוה משום שאם עלו לא ירדו אף שאסור להקריבם ועי' שם ד' י"ג ע"ב תוס' ד"ה ואשם ובגליון רע"א ועי' נה"מ סי' כ"ח: וכן נראה ענין זה ממבשל גיד ביו"ט דאינו לוקה למ"ד אמרינן מתוך שהותרה, ולב"ש דס"ל מתוך לוקה, כמ"ש בגמ' ביצה ד' י"ב וכתבו בתוס' פתובות ד' ז' ע"א הטעם דלב"ש לא חשיב אוקל נפש פנין דאסור באכילה, ולב"ה

דְסָבְרֵי מִתּוֹךְ אֶף דְצָרִיךְ צֻנְרֵךְ הַיּוֹם מ"מ פִּינּוֹן דְאָכִיל וְהִי בְדַעְתּוֹ לְאָכּוֹל זְהוּ צֻנְרֵךְ הַיּוֹם יַעו"ש.

וְהִינּוּ דְצֻנְרֵךְ הַיּוֹם חֲשִׁיב מַה שְּׂאוּכַל אֶף דְבַר הַנְּאָסֵר, וְאִיכָל נֶפֶשׁ חֲשִׁיב רַק מַה שְּׂמוֹתָר בְּאִכְלָה: פֶּרֶק י וּלְפִי הַמִּתְבָּאָר לְעִיל נָבִין לְחֵלֶק בֵּין אִיסוּרֵי הַנְּאָה שְׂאִיסוּרִין מִן הַתּוֹרָה לְאִיסוּרֵי הַנְּאָה מְדַרְבְּנּוּ, דְאִיסוּר תּוֹרָה נִתְהַפֵּךְ הַדְבָר בְּאִמַת לְדָבָר שְׂאִינוּ רְאוּי, אָבֵל אִיסוּרֵי הַנְּאָה דְרַבְּנּוֹ לֹא אֲבָדוּ בְּאִמַת אִיכוֹת תְּשֻׁמִּישׁ הָרְאוּי לְאָדָם אֵלָא שְׂהָאָדָם מְתִירָא לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ שְׂמַצְנַת הִלְאוּ דְלֹא תְסוּר מִפְּחִידוֹ שְׂלֹא לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ וְכָל שְׂהַחֲפִץ רְאוּי לְהַנְּאָת אָדָם אֵלָא שְׂהָאָדָם מְחַמַת פְּחַד מוֹנַע עֲצָמוּ מְלֵהַנּוֹת מִן הַחֲפִץ, אִין הַחֲפִץ בְּטַל מְאִיכוֹתוֹ וְחֲשׁוּב מִמוֹן גְּמוּר מִן הַתּוֹרָה, וְאֶף דִּישׁ מְקוּם לְזִמְרָא לִי אֲזַהְרַת לָאוּ דְלֹא יֵאָכַל מְאֲזַהְרַת לֹא תְסוּר אָבֵל כְּבָר בְּאַרְנוֹ לְעִיל בַּפ"ז דְשְׂאִי לָאוּ דְלֹא תְסוּר מְלָאוּ דְלֹא יֵאָכַל דְבָלְאוּ דְלֹא תְסוּר אִינוּ מְוֹזָהר מִן הַתּוֹרָה עַל הָאִכְלָה מִמֶּשׁ אֵלָא שְׂשִׁשְׁמַע לְקוֹל חֲכָמִים וּלְפ"ז הַחֲפִץ רְאוּי לְאִכְלָה, וְאֶף דָּאָם יֵאָכַל וְיַעֲבֹר עַל לֹא תְסוּר ג"כ עוֹשֶׂה רְעָה לְעֲצָמוֹ אָבֵל אִין זֶה חֲסָרוֹן בְּאִכְלָה עֲצָמָה וְכַעֲיִן שְׂכַתְבוּ הַתּוֹס' ע"ז ד' י"ב ע"ב ד"ה אֵלָא בְּנוֹרָד סה"ד דְלָמ"ד רִיחָא מִיְלִתָּא דְחֲשִׁיב כְּשִׁתִּי וְלֹא הָוִי כְּעִין שְׂתִי גִסָּה דְמִזִּיק לִי חוֹנוֹק הִיִּין כְּשִׁנְכָנְס בְּחוֹטְמוֹ פִּינּוֹן דָּאָם הִי שׁוֹתָה הִיִּין עֲצָמוֹ לֹא הִי מִזִּיקוֹ עֵי"ש, הִיִּינוּ דְחֲסָרוֹן הַנְּאָתוֹ אִינוּ בְּעֲצָם הַשְׂתִּי רַק ע"י דְבַר אַחַר, וְעַפ"י דְרָךְ זֶה הָא דְאָמַר רַב גִּידֵל אַר"ח ב"י א"ר הַמְקַדָּשׁ מִשְׁשׁ שְׁעוֹת וּלְמַעַלָּה אֶפְיִלוּ בְּחִיטֵי קוּרְדִּינְתָּא אִין חוֹשְׁשִׁין לְקַדוּשִׁין אִין הַטַּעַם מִשׁוּם דְלֹא חֲשִׁיב שׁו' כְּסָף גַּם מַה"ת אֵלָא דְרַבְּנּוֹ עֲשׂוּהוּ כְּאִילוּ הִי אִיסוּרֵי הַנְּאָה מַה"ת דְעֲשׂוּ חֲזוּק לְדְבָרֵיהֶם כְּשֵׁל תּוֹרָה, וְמַה שְּׂנוֹגַע לְהִיתָר אִישׁ לְעֵלְמָא יֵשׁ לְהֶם פַּח לְהַפְקִיעַ כְּכָל אֶפְקַעִינְהוּ לְקַדוּשִׁין ע"י הַפְּקָר בִּי"ד אוּ כָל דְמְקַדָּשׁ אֲדַעְתָּא דְרַבְּנּוֹ מְקַדָּשׁ וְכַדוּמָה כְּמוֹ שְׂמִבְּאָר בְּסוּגִיָּא דַּפ' הָאִשָּׁה רַבָּה אֵלָא דִּישׁ מְקוּמוֹת דְלֹא אֶלְמוּהוּ רַבְּנּוֹ לְתַקְנָתָם כְּשֵׁל תּוֹרָה דְגַם לְפִי תַקְנָתָם לֹא עֲשׂוּ שְׂיֵהִי כְּשֵׁל תּוֹרָה, וּמִדְאֲמַרִּינּוּ שְׂם דְלַב"ש דְסָבַר הַמְקַדָּשׁ בְּחוֹלִין שְׂנַשְׁחֲטוּ בְּעֲזָרָה מְקוּדָשׁת אֶלְמָא חוֹלִין שְׂנַשְׁחֲטוּ בְּעֲזָרָה לָאוּ דְאוּרִינְתָּא הוֹכִיחוּ הַתּוֹס' וְעוֹד הִרְבֵּה רֵאשׁוּנִים דְבְדָבָר שְׂאִין עִיקְרוֹ מִן הַתּוֹרָה לֹא אֶלְמוּהוּ חו"ל כְּשֵׁל תּוֹרָה הִיִּינוּ דְגַם מְדְבָרֵיהֶם לֹא חֲשִׁיב כְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה שְׂל תּוֹרָה, וְנִרְאָה דְכְמוֹ שְׂחֵלְקֵנוּ בְּשֵׁל תּוֹרָה בֵּין לָאוּ דְלֹא תְסוּר לְלָאוּ דְלֹא יֵאָכַל, כ"כ בְּדִין דְרַבְּנּוֹ עֲצָמוֹ יֵשׁ הַבְּדֵל דִּישׁ שְׂעֲשׂוּ שְׂיֵהִי נְחֻשְׁב הַדְבָר כְּדְבָר הָאָסוּר בְּעֲצָם, וְיֵשׁ שְׂעֲשׂוּ שְׂיֵהִי נְחֻשְׁב כְּאִיסוּר מִצַּד אַחַר דְגִזְרוּ שְׂלֹא יֵאָכַל וְלֹא יִהְיֶה מְחַמַת דְבַר אַחַר וְלֹא חֲזָקוּ דְבָרֵיהֶם לְהַחֲשִׁיב הַמְאָכַל לְדָבָר שְׂאִינוּ רְאוּי לְאִכְלָה, וּבְזֶה אִיכָּא חֲלוּקֵי דַעוֹת בֵּין עִיקְרוֹ מְדְרַבְּנּוֹ וּבֵין תְּרֵי דְרַבְּנּוֹ הִיִּינוּ בְּמַדַת חֲכָמִים אִם עֲשׂוּ כְּשֵׁל תּוֹרָה אוּ לֹא, אָבֵל מַה"ת אִין הַבְּדֵל כְּלָל דְלַעוֹלָם ע"י אִיסוּר דְרַבְּנּוֹ לֹא נִתְבַטַּל שְׂם כְּסָף מִן הַחֲפִץ וְהַקְדוּשִׁין בְּטַלִּין רַק ע"י הַפְּקַעַת חֲכָמִים הִיכִי שְׂהָאֵלִימוּ תַקְנָתָם: וְכֵן נִרְאָה מְסוּגִיָּת הַש"ס פְּסָחִים ד' פ"ג ע"ב לְעַנְיִן מְצָנַת שְׂרִיפָה דְנוֹתָר בְּגִיד הַנְּשָׂה שְׂאָסוּר מַה"ת אִין בּוֹ מְצָנַת שְׂרִיפָה דְכָל שְׂאִינוּ רְאוּי לְאִכְלָה מְחַמַת אִיסוּר תְּרֵי הוּא כְּעֲצָמוֹת וְלִיכָּא בַל תּוֹתִירוּ וְלִיכָּא מְצָנַת שְׂרִיפָה, אָבֵל בְּגִיד הַנְּשָׂה לַר"י דְמְסַפְקָא לִי בְּאִיזָה מְהֵן אֲסָרָה תּוֹרָה אוּ בְּגִידִין שְׂאָסוּרִין רַק מְדְרַבְּנּוֹ, אֶף דַּע"כ"פ אִינוּ רְשָׁאֵי לְאִוְכָלֵן אוּ מִשׁוּם סְפָק אוּ מִשׁוּם לֹא תְסוּר מ"מ אִיכָּא בְּהוּ מְצָנַת שְׂרִיפָה דְשְׂמָא קָמִי שְׂמִיָּא גְלִיָּא דְרֵאוּיִם לְאִכְלָה יַעו"ש: וּבְזֶה יִתְפָּרֵשׁ לָנוּ דְבָרֵי הַש"ס פְּסָחִים ד' ז' וְנִיבְטַלִּי בְּשִׁית פִּינּוֹן דְאִיסוּרָא דְרַבְּנּוֹ עִילּוֹן כְּדְאוּרִינְתָּא דְמִיָּא וְלָאוּ בְּרִשׁוּתִי קִינְיָמָא וְלֹא

מְצִי מְבֹטֵל דְּאָמַר ר"ג אר"ח וכו' הַמְקַדְּשׁ וכו' אֶפְיָלוּ בְּחִיטֵי קוֹרְדָּנִיטָא אִין חוֹשְׁשִׁין לְקַדְּוִשִׁין וְכַתְּבִי רַש"י שֵׁם וְאֵע"ג דְּאִתֵּי אִיסוּר הִנְאָת חֲמִיז דְּרַבְּנִין דְּשֵׁשׁ וּמְפַקַע קַדְּוִשִׁי תוֹרָה וְשָׂרֵי אִישׁ לְעֵלְמָא, הָא מְתַרְצִינּוּ בְּכַמְהָ דְּנֹכְתִין כֹּל דְּמְקַדְּשׁ אַדְעָתָא דְּרַבְּנִין מְקַדְּשׁ וְהַפְקַר בִּי"ד הַפְקַר וְהֵם הַפְקִירוּ מְמוֹנֵוּ.

עכ"ל.

הָרִי מְפֹרֵשׁ בְּרַש"י כַּמְש"כ דְּאִיסוּרֵי הִנְאָה דְּרַבְּנִין הָיִי כְּסָף מְעֵלְיָא מַה"ת וְרֵאוי לְהִיּוֹת מְקַדְּוִשִׁת רַב הַקְּדוּשִׁין נְפֻקְעִים מְשׁוּם הַפְקַר בִּי"ד וְכַדּוּמָה, וְלִכְאוּרָה לְפִי"ז מֵאֵי מִיִּיתֵי הַגַּמ' רֵאִי מְרַב גִּידֵל לְעַנְנִין בְּטוּל דְּלֵא מְצִי מְבֹטֵל מִתְחִילַת שֵׁשׁ מִחֲמַת אִיסוּר דְּרַבְּנִין דְּהָיִי כְּדֵאוּרֵיִיתָא הֵלֵא שֵׁם לְעַנְנִין קַדְּוִשִׁין מְטַעַם אַחַר בְּטֹלִים הַקְּדוּשִׁין מַה"ת מְשׁוּם כֹּל דְּמְקַדְּשׁ אַדְעָתָא דְּרַבְּנִין מְקַדְּשׁ, אֲלֵא נִרְאָה דְּכַנְנַת הַש"ס לְהוֹכִיחַ דְּרַבְּנִין עָשׂוּ שְׁיֵהָי' תְּקַנְתֵּם כְּשֵׁל תוֹרָה שְׁיֵהָי' נְחֻשֵׁב מְדַבְּרֵיהֶם כְּאִילוּ הַדְּבָר בְּאִמַּת אֵינּוּ רֵאוי לְאֲכִילָה וְלִהְנַאָה וְלֵא כְּאִזְהָרָה מְצַד אַחַר, דָּאֵם נְאָמַר דְּהָא דְּאִסְרוּ חֲמִיז מִתְחִילַת שֵׁשׁ לֵא תְּקַנּוּ שְׁיֵהָי' נְחֻשֵׁב מְזַמֵּן זֶה כְּדָבָר שְׂאֵינּוּ רֵאוי רַב צוּוּ שְׁלֵא יִהְיֶה, אֲזִי גַם מְדַבְּרֵיהֶם הִי חֲחִמִּין נְחֻשֵׁב כְּדָבָר שְׂבִרְשׁוּתוֹ כִּינּוּ דְּגַם לְפִי דְּבַרְיֵיהֶם הוּא רֵאוי לְהִנְאָה רַב דְּבָר אַחַר גּוֹרֵם לוֹ שְׁלֵא יִהְיֶה דְּרוּצָה לְשִׁמּוּעַ לְגִזְרֵתֵם וּמְפִי זֶה לֵא פְּקַע רְשׁוּתוֹ וְהִי בְּרְשׁוּתוֹ לְבִטּוּל וְעַל זֶה מוֹכִיחַ הַש"ס דְּתַקְנָה שְׂתַקְנּוּ חַז"ל לְאִיסוּר מִתְחִילַת שֵׁשׁ עָשׂוּהוּ כְּשֵׁל תוֹרָה שְׁיֵהָי' נְחֻשֵׁב כְּאִילוּ הַדְּבָר אֵינּוּ רֵאוי אֲזִי לְהִנְאָה וּמְשׁוּ"ה לֵא מְהִי הַבִּיטוּל מְדַרְבְּנִין דְּמְדַרְבְּנִין הָיִי אֵינּוּ בְּרְשׁוּתוֹ כְּמוֹ אִיסוּרֵי הִנְאָה שֵׁל תוֹרָה הָיִי מַה"ת אֵינּוּ בְּרְשׁוּתוֹ, וּמִיִּיתֵי הַש"ס מְרַב גִּידֵל דְּכִינּוּ דְּאָמַר אִין חוֹשְׁשִׁין לְקַדְּוִשִׁין הֵינּוּ מְדַרְבְּנִין אֵינָם קַדְּוִשִׁין דְּחֻשִׁיב עַפ"י דִּין דְּרַבְּנִין כְּאִילוּ קַדְּוִשֵׁי בְּעַפְרָא בְּעֵלְמָא וְאֵם נְאָמַר דְּגַם מְדַרְבְּנִין לֵא הֵאֲלִימוּ כְּשֵׁל תוֹרָה וְיִהְיֶי' רַב גִּזְרָה מְצַד אַחַר הִי, רֵאוי לְהִיּוֹת נְחֻשֵׁב קַדְּוִשִׁין מְעֵלְיָה גַם מְדַרְבְּנִין, דְּהָא דְּאִמְרִינּוּ בְּכֹל דְּנֹכְתָא אֶפְקַעִינָהוּ רַבְּנִין לְקַדְּוִשִׁין הוּא רַב הִיכִי דַעַפ"י דִּין דְּרַבְּנִין הִיא מוֹתֵרַת לְעֵלְמָא וְשְׁלֵא יִהִי עוֹקְרִין תְּקַנְתֵּם דִּין תוֹרָה נְפֻקְעִים הַקְּדוּשִׁין מַה"ת מְשׁוּם כֹּל דְּמְקַדְּשׁ אַדְעָתָא דְּרַבְּנִין מְקַדְּשׁ, אֲבָל אִם גַּם מְדִין דְּרַבְּנִין רֵאוי לְהִיּוֹת קַדְּוִשִׁין לְמָה יִפְקִיעוּ בְּכַדִּי.

וְזֶה נִכּוֹן בַּעֲזֵה"י: וּבִירוּשְׁלָמִי פ"ק דְּקַדְּוִשִׁין אֵייתָא כְּתָבוּ עַל אִיסוּרֵי הִנְאָה תְּנִי ר' חֲנִין מְעַשֶׂה בָּא לְפָנֵי רַבִּי וְאָמַר הָרִי זֶה מְגוֹרְשֵׁת ר' אֶלְעָזָר אָמַר אֵינָה מְגוֹרְשֵׁת וְכו' מַהוּ כְּדִין רַבְּנִין דְּקִיסְרִין אֶמְרִין בְּשֵׁם ר' יַעֲקֹב בַּר אַחָא מֵאֵן דְּאָמַר מְגוֹרְשֵׁת מְקַדְּוִשֵׁת אִיסוּר הִנְאָה מְדַבְּרֵיהֶם וּמֵאֵן דְּאָמַר אֵינָה מְגוֹרְשֵׁת [אֵינָה] מְקַדְּוִשֵׁת אִיסוּר הִנְיָי' מְדַבְּרֵי תוֹרָה.

[וּפְרִיד] הָא בְּאִיסוּר הִנְיָי' מְדַבְּרֵיהֶם מְקַדְּוִשֵׁת אֵי תִימַר כֵּן לִית הֵדָא פְּלִיגָא עַל רַב דְּרַב אָמַר דְּבָרֵי ר"מ הַמְקַדְּשׁ בְּחֲמִיז מְשֵׁשׁ וּלְמַעְלָה לֵא עָשָׂה וְלֵא כְּלוּם [וּמְשֵׁשׁ] חֲמִין בְּגוּפּוֹ קַדְּשׁ וְחֲמִיז מְשֵׁשׁ שְׁעוֹת וּלְמַעְלָה טָב הוּא כְּלוּם, בְּרַם הֵכָא בְּתַנְיִים שְׁבֹו קַדְּשׁ, מַעְתָּה אֶפְיָלוּ בְּאִיסוּר הִנְיָי' דְּבַר תוֹרָה תְּהֵא מְקַדְּוִשֵׁת, מַה בִּינָה לְשִׁטְר שְׂאֵינּוּ יָפָה שְׁוֹה פְּרוּטָה, תַּמָּן אֵינּוּ רֵאוי לְהַשְׁלִים עַלִי בְּרַם הֵכָא רֵאוי הוּא לְהַשְׁלִים עַלִי עַכ"ל הִירוּשְׁלָמִי הוּבָא גַם בַּחִי הַרְשָׁב"א לְקַדְּוִשִׁין ס"פ הָאִישׁ מְקַדְּשׁ, וּבֵאָה"ע ס' ל"ב הִבִּיאוּ הַב"ש וְהַח"מ דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּ"ס ת"ס"ג דְּפִסְק דְּאִיסוּר הִנְאָה שֵׁל תוֹרָה לֵא מְהִי בְּשִׁטְר קַדְּוִשִׁין וְאִס"ה דְּרַבְּנִין כְּשֵׁר בְּשִׁטְר קַדְּוִשִׁין עַפ"י דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי אֵלוּ יַעוּ"ש.

ונ' דמפרש דמה דחלק הירושלמי בין מקדש בחמץ למקדש בשטר של איסורי הנאה לפי המסקנא של הירושלמי הוא רק לענין איסורי הנאה דרבנן. ונלענ"ד דאפשר לפרש דחלק דאף דמקדש בחמץ משש שעות אין חוששין לקדושין דאלמוה לתקנתם כשל תורה דהתם דבגוף הדבר מקדש בתורת שנה פסוף והדבר אינו שנה פלום עפ"י דבריהם אם נחוש לקדושין יהי דין זה עקירה לתקנתם להדיא דהרי קדשה בדבר שאינו שו' פלום, אבל במקדש בשטר של אס"ה דבדברים הכתובים בו היא מתקדשת בזה אם יהי חלוק בין אס"ה של תורה לאס"ה של דבריהם לא יהי גלוי לכל עקירת תקנתם, דשם בשל תורה הפסול מטעם דבעינן נתינה דאין פסול זה גלוי לכל אם נכשיר בשל דבריהם לא מיקוזי כ"כ עקירת דבריהם: עוד נלענ"ד דיש לומר דסובר הירושלמי דמקדש בחמץ משש שעות דאין חוששין לקדושין מה ולא משום אפקעינהו לקדושין, דבקדושין בעינן שמה שנותן לה יהי דבר שיתחסר הנותן שיהי זה חסר וזה נהנה או מתרבה ממונו וסברא זו מוכרחת מפמה מקומות גם מש"ס דילן בין לענין מכירה ובין לענין קדושין, והנה אצל המקבל יש לחלק בין איסורי הנאה של תורה לשל דבריהם כמש"כ לעיל, אבל לענין הנותן י"ל דאף דמה"ת נתן לה דבר שהי ראוי לו להנות אבל כיון שאם הי' הדבר אצלו לא מיתהני פלום הוי כמו שלא חסר לו מאומה דהרי מצינו בחצר דלא קיימא לאגרא דהוי פלא חסר אף שהי יכול להשפיר, אבל כיון דמאיזה טעם שיהי לא הי' דעתו לאיתהנוי מיקרי לא חסר וכ"כ איסורי הנאה דרבנן כיון דמחמת לא תעשה דלא תסור אי אפשר לי להנות הוי לא חסר מה"ת ולא הוי קדושין גם מדין תורה, ולפי"ז יש לפרש מה שחילק הירושלמי בין קדשה בחמץ לקדושי שטר בשל איסורי הנאה דבחמץ משש שעות ולמעלה דבגופו קדש ואינו שנה פלום אצל הנותן, ברם הכא בתניינים שבו קדש ולא בעינן שיהי נותן השטר מתחסר, ופריד מעתה אפילו באס"ה של תורה תהא מקודשת כמו היכא שאינו שנה פרוטה ומשני דשאני התם דחזי לאיצטרופי וקרינן בי' ונתן דאפשר לאיתהנוי ע"י הצטרפות, אבל אס"ה לא קרינן ונתן, אבל אס"ה של דבריהם דמה"ת אפשר להנות אם תרצה לעבור על לאו דלא תסור קרינן בזה ונתן מה"ת, ועפ"ז פסק הרשב"א לחלק בין איסורי תורה לשל דבריהם כנלענ"ד ונכון הוא.

ואין לסתור דברי הרשב"א שהבאנו דאם איתשל על גדרו דתייבבים הזוכים לשלם אף דמעיקרא הי' לא חסר פלום, כיון דאפשר למיתשל ודאי חסר קצת: וכן יש להוכיח בדברינו מהרמב"ם הובא להלכה בשו"ע ח"מ ס' כל"ד ויו"ד סי' קי"ט ונ"ל בפט"ז מה' מכירה הי"ד המוכר בשטר לחבירו ונמצא בשטר בכור פירות ונמצאו טבליים, יין ונמצא יין גסוף מה שאכל אכל ויחזיר לו את הדמים וכן פל המוכר דבר שאסור לאוכלו מן התורה כף הוא דינו בין שהי' אסורו בכרת בין שהי' אסורו בלאו בלבד אבל המוכר דבר לחבירו שאסור אכילתו מדברי סופרים אם הי' הפירות קיימים מחזיר את הפירות ונוטל את דמי' ואם אכלן אכל ואין המוכר מחזיר לו פלום, וכל איסורי הנאה בין מדברי תורה בין מדבריהם מחזיר את הדמים ואין בהם דין מכירה פלל עכ"ל.

והנה מש"כ דבאסור דרבנן אינו מנפה פלום מן הדמים אף שלא הי' שו' רק למפור לנכרים פבר ביאר בס' נתיבות סי' רל"ד בטוב טעם דבעבד אם אכל בשוגג יש לחלק בין איסורי תורה דלא חשיב נהנה פלום דנפשו של אדם קצה באכילת אסור, אבל אם

אכל איסור של דבריהם חשיב נהנה דבשונג א"צ כפירה והוי זה נהנה וזה חסר קצת דחייב לשלם כל הנאתו יעו"ש.

ואף דבעלמא היכא דמשלם מדין נהנה מנפה מעט משווי זה רק היכא דלא קנה לאכילה אלא בע"כ באה הנאתו משלם דמי בשר בזול אבל היכא דקנה לאכילה משלם כל הפסיקה דהרי אכל ונהנה כמו מדבר פשר, וראיתי זה זמן רב בס' דברי חיים להג' מהור"י אורבובך שפ"מ ע"ז א"ף יתכן שישלם זה הנהנה יותר מפל דמי החפץ והביא הגמ' פסחים באוכל תרומת חמץ במזיד למ"ד שפותר בהנאה דלשלם רק דמי עצים להסקה, יעו"ש.

ובאמת לק"מ פיון דנקטינו דנהנה משלם כל הנאתו אף שהבעלים לא נתחסרו רק פחות משו' פרוטה כמש"כ תוס' פתובות ד' ל' ע"ב לענין תוחב לחבירו בבית הבליעה, כ"כ ה"כא אם הנאתו יתירה מפל דמי החפץ משלם כל הנאתו אבל כ"ז לא שייך אלא באוכל בשונג פנידון דידן דלכתחילה לא הוי אזיל לקנות דבר האסור וכשהוא קונה דבר פשר משלם דמים מעולים ועתה שאכל ושבע מאכילת איסור של דבריהם דהנאתו היתה בשלימות משלם פאילו אכל ונהנה מדבר המותר פפי הדמים שהוא משלם תמידכשרוצה לאכול דבר כזה, אבל באוכל דבר איסור במזיד פנידון דמייגרי הש"ס בפסחים דיכול למצוא לקנות לכתחילה בזול דברים האסורים למה ישלם כשאכלן יותר מדמיהם פיון דמצוי לי תמיד דבר כזה.

ונה ברור: ומש"כ לחלק בין איסורי אכילה דרבנן לאיסורי הנאה דרבנן הוא מטעם החסרון דבאיסורי אכילה המותרין בהנאה עכ"פ המוכר חסר קצת וכיון דהלוקח הי' נהנה באכילתם פאוכל דבר המותר משלם כל הדמים משום נהנה ואולי גם מדין מקח דגם המקח אפשר שלא נתבטל כלל דכל טעות במקח תלוי בקפיידא של הבעלים לאחר הידיעה וכיון שלאחר שנתודע בטל קפידתו אין פאן טעות במקח וכן מוכח מסוגית הש"ס בקידושין ד' נ"ג דלר"י בקידוש בהקדש בשונג מקודשת אף שאילו ידעו בתחילה המקדש והמתקדשת לא הי' ניחא להו להוציא מעות הקדש, אבל לאחר המעשה דבין כף וכף יצאו המעות לחולין הקדושין קיימין וכ"כ ה"כא, וכן משמע מדברי הרמב"ם דמסיק לבסוף ואין פאן מכירה כלל משמע דבאיסורי אכילה דרבנן לא נתבטל המקח, וכ"ז באיסורי אכילה דהוי זה חסר וזה נהנה אבל באיסורי הנאה אף שהם אסורים רק מדרבנן מ"מ המוכר לא חסר מידי כמו שהבאנו לעיל מחצר דלא קיימא לאגרא ופטור הלוקח בין מחמת דין הנאה דכל נהנה ולא חסר קיי"ל דפטור, ובין מחמת מכירה דכל דליפא שום חסרון אצל המוכר אין פאן תורת מכירה, וכמו דאמרינן בב"ק ד' ע' ואי תבעה לי קמן בדינא לא אמרינן לי זיל שלים מכירה נמי לא הוי מכירה ואכמ"ל, ומה"ט נראה לי דלענין קדושין נמי פסק הרמב"ם דכל איסורי הנאה דרבנן אין חוששין לקדושין דכל דלא חסר ליפא תורת מקר וכן לענין קדושין.

ועי' בס' אבני מלואים סי' כ"ח מש"כ בטעמא דמילתא לשיטת הרמב"ם. ומהענין יבחר: ואמנם לפי"ז לשיטת תוס' בב"ק ובכתובות ד' ל"ג ע"ב דכתבו דבשור הנסקל אם מקרו לנכרי חשיב מכירה.

יעו"ש.

הרי דסברי דגם איסורי הנאה של תורה ג"כ חשיב פחסר קצת, דל"ד לחצר דלא קיימא לאגרא דכיון שנתחסר לו לגמרי הדבר שהי' שלו אף דלא שנה פלום הוי פחסר והנכרי דנהנה פשקנה חייב תשלומין והוי מכירה מעליא רק דאינו רשאי הישראל למפור משו"ה לא מצינו דמים לאס"ה וכן נראה שיטת רש"י חולין ד' ד' דכתב דדמי איסורי הנאה אסורין למחליף עצמו דסובר דהוי מכירה מעליא ולשיטתם דלעולם נקרא חסר גם באס"ה של תורה והא דמקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת הוא משום צד האשה שלא קבלה שו' פסף, ומשו"ה במקדש באיסורי הנאה של דבריהם הי' ראוי שמה"ת חלין הקדושין אם לא משום דאפקעינהו רבנן לקדושין וכיון דתלוי בזה יש לחלק אימתי עשהו כשל תורה, ועפי"ז חלקו בין איסורי דרבנן שיש להם עיקר מה"ת או לא ובין חד דרבנן או תרי דרבנן כמש"כ לעיל.

ושיטת הירושלמי הובא בר"ן ריש פ"ק השוכר את הפועל דאף אם מכר איסורי הנאה לנכרים הדמים אינם דמי איסורי הנאה אלא חשובין גזל או מתנה. יעו"ש בר"ן באנרד והיינו הטעם דלא חסר אצל הפועלים המוכרים וזה ברור.

וע"כ נלענ"ד דדין זה המוכר בשו"ע ח"מ סי' רל"ד שהבאנו דבאיסור הנאה דרבנן מחזיר הדמים אינו מוחלט לכל השיטות ולהנהיג דיעות דסברי באה"ע סי' כ"ח דאיכא הדין בין איסורי דרבנן דיש להם עיקר מה"ת או לא גם בדין זה איכא לחלק דאם אכל איסורי הנאה כאלו לא יחזיר המוכר את הדמים כמו באיסורי אכילה וכשהמוכר מוחזק אין להוציא ממנו כנלענ"ד להלכה ולא למעשה: והא דכתב הר"ן בס"פ האיש מקדש דלשיטת רש"י דחליפי איסורי הנאה אסורים למחליף עצמו הא דמכרו וקידש בדמיהם מקודשת משום דכיון שהיא מותרת לשנות בהם וקנאתו מתמתו מקודשת דלא בעינו שיהי' ממון אצל המקדש, לכאורה ראוי לומר דזה רק לשיטת רש"י, ששיטתו מדין זה עצמו מוכרח שסובר דמה שמתחסר עצם הדבר של איסורי הנאה חשיב פחסר קצת דאל"ה לא הוי דמי איסורי הנאה אלא כגזל ומתנה כמש"כ הירושלמי הובא בר"ן שם בס"פ האיש מקדש, ומשו"ה אם קידש בדמיהו מקודשת דאצלה הוי פסף מעליא ואצל המקדש לא בעינו שיהי' תורת פסף ורק בעינו שיהי' חסר קצת, אבל לפי מה שדחה הר"ן שיטת רש"י והוכיח מן הירושלמי דאין הדמים אסורין למחליף משום דאינם דמיהם מוכח להיפוך דהיכא שיהי' אסור בהנאה למקדש אף שיהי' מותר אצל האשה שלא יחולו הקדושין דכמו דאמרינן במוכר איסורי הנאה לנכרי דלא הוי תורת מכירה ע"ז והדמים שלקח אינם דמי המקח משום דחשבינן כאילו לא נחסר המוכר פלום כ"כ לא מהני בקדושין והאחרונים הוכיחו מדברי הר"ן אלו במקדש באיסורי הנאה אשה חולה שיש בה סכנה דחלין הקדושין לכאורה אין דבריהם מוכרחים.

אמנם לאחר העיון היטב בזה מסתברין הדברים כמש"כ האחרונים כפי שמורין פשטות הדברים בהר"ן, והטעם בזה י"ל דאף דבגמ' ב"ק ד' ע' ע"ב מוכח דלענן מכירה בעינו שפסף יגרום איזה שעבוד ובלא"ה לא חשיב מכירה, אבל לפי מה דמסיק אתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו אף דקלב"מ סגי לן אפילו גרם הנאה שע"ז גמר ומקנה ומשו"ה סגי בכסף של אסורי הנאה אצל המקדש אבל לענן התפסת איסור על הדמים בעינו חייב גמור ובלא"ה חשוב כאינף דמי החפץ, ובזה מיושב דברי תוס' פתובות ד' ל"ד

שְׁפָתָבוּ לְעֵנִן שׁוֹר הַנֶּסְקֵל דְּמַחֲיִיב דו"ה לר"ל דס"ל שְׁיִהְיֶה בְּמַכִּירָה מְשׁוּם דָּאָם מְכָרוּ לְנִכְרֵי הַדְּמִים מְוֹתְרִים דְּלִכְאוּרָה הָוֵי תְּרַתֵּי דְסִתְרֵי וּלְפ"ד גִּיחָא דְלַעֲנִין מְכִירָה סְגִיָא לָן אִם חָשׁוּב דְּבַר הָרְאוּי אֲצֵל הַלּוֹקֵחַ וּמ"מ אִין הַדְּמִים נְאַסְרִין פִּינּוּן דְּאַצֵּל הַמּוֹכֵר הוּא אִינוּ רְאוּי לְאַכִּילָה וְדו"ק: וְלוּלֵא דְבַרֵּי הָר"ן הֵייתֵי אוֹמַר, דְּאִין סְתִירָה מְהִירוּשְׁלָמֵי הַנְּל"ל עַל רַש"י דְּמְהִירוּשְׁלָמֵי מוֹכַח דְּמִינֵי בְּמִכְרָ לְיִשְׂרָאֵל דְּהָרֵי מְסִיק ע"ז זֹאת אוֹמְרַת מְקַדְשִׁין בְּגִזְלָ וּבְמוֹכֵר, לְנִכְרֵי אִין פֶּאן גִּזְלָ פְלוּם וּבְמוֹכֵר לְיִשְׂרָאֵל גַּם לְרַש"י הַדְּמִים מְוֹתְרִים דְּלֵא הָיָה בְּזֵה תּוֹרַת מְכָר נְאִין הַדְּמִים דְּמֵי אִיסוּרֵיהֶנְאָה רַק גִּזְלָ אוּ מִתְּנָה אֲבָל בְּמוֹכֵר לְנִכְרֵי דְאִיפָא בְּזֵה תּוֹרַת מְקַח לְשִׁיטַת רַש"י וְתוֹס' מְסַתְפֵר שִׁיטַת רַש"י שְׁיִהְיֶה הַדְּמִים אִיסוּרִין לְמַחְלִיף מַה"ת כַּמֶּש"כ הָר"ן עֲצָמוּ רִישׁ פֶּרֶק הַשּׁוֹכֵר אֵת הַפּוֹעֵל דְּמַה לִּי הֵן מַה לִּי דְמִיָּהוּ יַעו"ש.

ואכמ"ל: הַעוֹלָה לָנוּ מְכָל הַדְּבָרִים שְׁבִיִּאָרְנוּ דְאִיסוּר דְרַבְּנָן אִינוּ מְגַרְע אִיכוֹת הַחֲפֵץ וְחֻשְׁבּוֹתוֹ בְּאַמְתָּ רַק אָרִי הוּא דְרַבִּיעַ עֲלֵי שְׁמֻצְנָן בְּלָאוּ דְלֵא תְסוּר וְכֵן מְצִאֲתֵי בַס' שְׁעַר הַמְּלָךְ ה' אִישׁוֹת פ"ה ה"א שְׁהוֹכִיחַ מְסוּנְגִית הַש"ס חוֹלִין ד' פ"ו דְאָמְרִין דְלָמ"ד אִין שְׁחִיטָה לְעוֹף מַה"ת חֲיִיב הַנּוֹחֵר אֵת הָעוֹף בְּכִסּוּי הַדָּם אִף דְּמְדַרְבְּנָן אִיסוּר בְּאַכִּילָה וְהָא בְּעֵינֵי אֲשֶׁר יֹאכֵל אֲלֵא פִינּוּן דְמַה"ת מְוֹתֵר בְּאַכִּילָה אֲשֶׁר יֹאכֵל קְרִינָן בִּי הוּבָא דְבַרֵּי בְּגִלּוֹן רַש"א יו"ד סי' כ"ח, וְהִנֵּה גַם בְּסַפֵּק שְׁחִיטָה דְאִיסוּר מַה"ת בְּאַכִּילָה שֶׁכ' הַפַּמ"ג דְּפִטוּר מְכִסּוּי דְלֵא קְרִינָן בִּי אֲשֶׁר יֹאכֵל מַה"ת פִּינּוּן דְסְפִיקָא דְאוֹרְיִיטָא לְחוּמְרָא דְחָה הַגְרַע"א בַּח' לִיו"ד שָׁם ס' כ"ח מְסוּנְגִית הַש"ס חוֹלִין דְחֻכְמִים מְחִיבִים בְּשְׁחִיטַת חֲשׁו"ק בְּכִסּוּי דְמוֹכַח מְהַש"ס דְהָוֵי סְפֵק שְׁחִיטָה יַעו"ש.

וְנִרְאָה לִי בִיאוּר הַדְּבָר דְכָמוּ דְאִיסוּר דְרַבְּנָן חֻשְׁבִּינָן פְּאָרִי הוּא דְרַבִּיעַ עֲלֵי, כ"כ מַה דְקִי"ל לְאַסוּר פֶּל הַסְפִּיקוֹת הוּא אִיסוּר אַחַר נְאִינוּ אִיסוּר אַכִּילָה מְמֹשׁ וְהָוֵי רַק בְּגִדְרָ אִיסוּר דְלֵא תְסוּר דְמַחֲנִיב מַה"ת לְפָרוֹשׁ מִן הַסְפִּיקוֹת שְׁמָא פְּגַע בְּאִיסוּר וּלְפִי שְׁגִלוּי קָמֵי שְׁמִיָא שְׁלֵא פְּגַע בְּאִיסוּר הָרֵי אֲכַל דְבַר הַמְּוֹתֵר הָרְאוּי לְאַכִּילָה רַק שְׁעֵבֵר עַל דִּין תּוֹרָה וְלֵא גִזְהַר לְחוּשׁ מְסַפֵּק וּמִשׁו"ה סְפֵק טְרִיפָה חֲיִיב בְּכִסּוּי דְהָוֵי סְפֵק שְׁמָא רְאוּי לְאַכִּילָה אִף דְאִינוּ רִשְׁאֵי עֲכָשְׁי לְאַכּוֹל אֲבָל הַבְּשֵׁר אֲפֹשֶׁר דְרְאוּי לְאַכִּילָה, וְכ"כ אִם יִקְדַּשׁ אֲשֶׁה בְּסַפֵּק אִיסוּרֵי הַנְּאָה שְׁל תּוֹרָה אִף דְהֵאָשָׁה אִינָה יְכוּלָה לְהַנּוֹת דְסַפֵּק אִיסוּר מַה"ת י"ל דְהָוֵי.

סְפֵק קְדוּשִׁין לְהִנְיָה שִׁיטוֹת דְסִבְרֵי דְאִיסוּרֵי הַנְּאָה הָוֵי פְּחָסֵר קְצַת, רַק לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְסוּבֵר דְהָוֵי פְּלֵא חָסֵר פְּלוּם כְּמוֹ שְׁבִיִּאָרְנוּ, כ"כ י"ל בְּסַפֵּק אַס"ה פִּינּוּן דַּמ"מ הַמְקַדְּשׁ לֵא הִי מִיתְּהַנּוּ בָהֶם כְּמוֹ בְּחֻצֵר דְלֵא קִיָּמָא לְאַגְרָא, אֲבָל אִינוּ מְוֹכַח דִּי"ל דְרַק בְּמוֹכֵר בְּשׁוּגַג שְׁיִיף לְזַמּוֹת לְחֻצֵר דְלֵא קִיָּמָא לְאַגְרָא אֲבָל בְּמַקְדָּשׁ בְּמִזִּיד כְּמוֹ שְׁרוּצָה לְהַנּוֹת ע"י קְדוּשִׁין כ"כ הִי מוֹכֵר לְנִכְרִים וְהָא דְפִסְק הַרְמַב"ם דְלַעוֹלָם אִין חוֹשְׁשִׁין לְקְדוּשִׁין הוּא מְשׁוּם אֲפַקְעִינְהוּ רַבְּנָן לְקְדוּשִׁין מִינֵי, לְפ"ז בְּקִדְּשׁ בְּסַפֵּק אַס"ה בְּמִזִּיד י"ל דְהָוֵי סְפֵק קְדוּשִׁין, וְלַעֲנִין מְכִירָה אִם אֲכָלָן הַלּוֹקֵחַ וְאַח"כּ נּוֹדַע דְהִי סְפֵק טְרִיפָה פְּכָר הַכְרִיעַ הַש"ף בִּיו"ד סי' קי"ט דְאִינוּ מְחִזִיר הַדְּמִים דְאִף שְׁאָם לֵא אֲכָלָן יְכוּל לְבַטֵּל הַמְקַח כַּמֶּש"כ הַרִיב"ש דְסַפֵּק טְרִיפָה מְבַטֵּל הַמְקַח דְאִין לָהּ מוּם גְּדוֹל מְזֵה, אֲבָל פְּשָׁאֲכָלָן אִינוּ מְחִזִיר הַמּוֹכֵר דְהַמַּע"ה וְיְכוּל לֹאמַר שְׁמָא פְּשֵׁר הִי וְהַמְכִירָה הִיטָה מְכִירָה מְעַלְיָא וּמְזֵה מוֹכַח

ג"כ כמש"כ דהא דספק איסור לחומרא מה"ת ונעשה איסור ודאי אינו איסור אכילה כטריפה אלא איסור אחר להזהר מן הספק וכשצאכל בשוגג הוי ספק אם נהנה באכילתו או לא פנ"ל.

ולעגן אם מכר לנכרים שכ' בסמ"ע סי' רל"ד דאם הי' איסורי הנאה ומכרן הלוקח לנכרים דמתזיר המוכר את הדמים שקבל מן הלוקח מפני שהלוקח אינו רשאי להנות מן הדמים שקבל מהנכרי חליפי איסורי הנאה.

ובס' מעדני יו"ט בפ' פל פסולי המוקדשין השיג על הסמ"ע דקיי"ל דחליפי איסורי הנאה מותרין מלבד בי"ג, ובש"ך שם דחה דברי המעיו"ט על חנם דהלא גם להב"ח הוא משום קנס אבל כשלא ידע מותר ע"י או"ח סי' תמ"ג ובב"ח שם.

ולמש"כ הלא יכול הלוקח לתבוע דמים מן המוכר ממ"ג, דאם הדמים דמי המכר הרי הם אסורים בהנאה, ואם הדמים מותרים משום שאינן דמיהו נהרי הם כגזל ומתנה ואינם שייכים דמים אלו למוכר דדמים אחרים הם שמה שזכה מן הלוקח שלו שלא בדמי המקח הוא ויכול לתבוע מעותי' מן המוכר.

כנלענ"ד.

ועפ"י הדברים שבארנו בזה מובנים דברי הר"ן בפ' ר' ישמעאל שהבאנו לעיל דאם הטעם של איסור הנאה במגע נכרים משום גזירה בלחוד הוא אין הנכרי חייב לשלם מדין מזיק דבמציאות היינו ראוי לשתי' אלא דחכמים גרמו שמונעים אותו ע"י גזירתם מלשתות והוי רק כגרמא בעלמא דפטור, וכן נמי לעגן ספק איסור אינו חשוב ודאי היזק מה שאסור באכילה מחמת הספק דאיסור זה אינו נגרע איכות הדבר במציאות ואם קמי שמיא גליא דמותר הוא אם יאכלנו ינהה בו הנאה גמורה ומה שיעבור ע"י אכילתו על איסור הנאה שפא מחמת אזהרת הספק הוא פאיסור צדדי פלאו דלא תסור בעובר על איסור דרבנן שאינו פלאו דלא יאכל רק מצונו' לשמוע דברי חכמים כ"כ מה שמונחים אנו מה"ת להחמיר בכל ספק של תורה הוא פאיסור אחר שאינו מגרע איכות החפץ ונהנתו וכיון דמזיק אינו חייב רק אם עשה חסרון בעצם החפץ או איבוד איכותו ותשמישו משו"ה בעושה מעשה בחפץ לאסור אותו איסור דרבנן לא הזיקו כלל רק גרם לו שיהי' מצונו' לשמוע לדברי חכמים לפרוש מהנאת החפץ וכן אם עשה מעשה דהוי ספק איסור הוי ספק היזק ולא ודאי היזק, ועפ"ז נסתרים כל דברינו לעגן ספק טריפה לחייב משום היזק שאינו ניקר דלפ"מ שבארנו מפל הראיות שהבאנו אינו דומה להיזק שאינו ניקר דשם נשתנה הדבר במציאות שאינו ראוי לאכילה, אבל בספק מה שאסור מחמת האיסור נוסף אין זה חסרון בעצם, ודברי השו"ע ח"מ סי' ש"ו ושיטת הרמ"א שם שהבאנו לעיל פשוטים וברורים בטעמם, ומה שהביא הש"ך שם שיטת התה"ד שחולק ע"ז כמו שציין הרמ"א שם, י"ל דטבח שאני דלא נתן בעל הבהמה רשות לשחוט אלא באופן שישחוט שחיטה מעליא בלי ספיקות וככל החומרות שהחמירו האחרונים ואם עשה איזה חסרון בגוף מעשה השחיטה בכונה, היינו שידוע שלכתחילה צריך לשחוט באופן נאות יותר ולא שמר המוטל עלי' כמו אם שחט בסכין שאינו בדוק או שקה ודרס במיעוט בתרא בכל פיוצא בזה חשוב פשוט שלא ברשות בעלים ואם שחט בלי רשות הבעלים יש לחייבו לשלם עפ"י דין תורה, והוא עפ"י מה דמוכח מגמ' ב"ק

ד' י"א לענן ה'זק בור דמה שעולה ה'זק גרמת העלאת הנבילה הוא על בעל הבור דלכאורה קשה מ"ש מזורק מטבע לים הגדול במים צלולים דפטור שם ד' צ"ח ועי' קצוה"ח סי' שפ"ו ובע"כ הטעם בזה דהורג בהמה עלי' לשלם דמי בהמה מעליא רק שמצטרף הנבילה לתשלומים שעלי' להשלים דמים שפצצירוף הנבילה ביחד יכול לקנות בהמה מעליא כבהמה הראשונה ומשו"ה אם הנבילה אינה שו' דמים אם אפילו ע"ט גרמא מ"מ פיון שהיא נמפרת בזול על המזיק להוסיף דמים עד שיעלה הדמים עם דמי הנבילה בכדי סכום דמי בהמה שלמה, דלענן תשלומי חוב ודאי שא"י לשלם בחפץ שאינו שו' דמים ע"י איזה סבה שתהי' דהרי הללוהו בישוב לא יחזיר לו במדבר. ואכמ"ל.

ולפי"ז בשוחט בהמה שלא ברשות בעלים דאף אם השחיטה פשרה הוי מזיק מה שחסר בה חיותא ושינה בה שנוי ניכר רק שיכול לצרף הפשר לתשלומים, ואם הפשר אינו שונה דמים מחמת שהי' במיעוט בתרא או חומרא אחרת שפאסר הפשר מדין חכמים אינו יכול לצרף הפשר לתשלומים, וכ"ז רק ביודע השוחט ועושה להפוך אבל אם לא ידע ולא פשע בשגגת ידעיה הרי הוא פשוט ברשות דהרי נתנו לו הבעלים רשות לשחוט עפ"י ידעתו ושכלו ואז אין לנו לדין על עצם השחיטה דהרי ברשות עשה ורק אנו דנים על עצם הקלקול וההזק ומשו"ה אם הוי רק ספק טריפה פטור מדין המע"ה וכן אם אסור מחמת חומרא ג"כ פטור, ומה שהקשינו בפסק הקודם מהא דמדמע חייב מה"ת למ"ד ה'זק שאינו ניכר שמי' ה'זק אף דעצם הפירות מותרים הם כמו שהי' בלי שנוי גלענ"ד די"ל דמייירי בדבר לח או תבואה שדורה תשמישן הוא לאכול או לשותת איזה מדה ביחד באופן דבשעה שיאכל את ההיתר יאכל ביחד גם את האיסור בכה"ג הוי מזיק ממש למ"ד השא"נ שמי' ה'זק דהוי כמו טנפה פירות דאף שהפירות לא נחסרו רק זהו חסרון שהטנף מדובק עם הפרי שאם ירצה לאכול הוא יאכל הכלוף עם הפרי כ"כ הדבר במדמע, ולפי"ז יצא לנו דין חדש במערב חתיכות בשר פשר עם חתיכות טריפות או פלים מלאים יין פשר עם פלים מלאים יין אסור שיפטור דהרי יכול להנות מהם ומה שאינו יכול להנות מחמת העלם הפרתו שעי"ז אסור להנות מדין ספק הוי רק גרמא בעלמא כמ"כ.

כנלענ"ד: אבל יש לעיין במזיק ע"י מעשה האוסרת הדבר ע"י דין דרבנן שיתחייב לשלם מדרבנן וכמו במקדש בחמץ האסור מדרבנן דלא הוי קדושין מדרבנן דחכמים השוו מדותיהם שיהי' כעין של תורה כמו שבארנו לעיל באורף כ"כ יהי' מזיק מדין דרבנן, וכן מוכח באמת לשיטת תוס' ב"ק ד' ע"ב דסברי דתקונת ע"ז אינה אסורה בהנאה אלא מדרבנן ודרי תנו במשנה דמנסה במזיד חייב ובע"כ דלכה"פ חייב מדרבנן, ואף דבפ' הגזקין מבואר דלמ"ד השא"נ שמי' ה'זק מפרש המשנה דמזיד חייב מה"ת הוא לאו דוקא ועיקר הפונה דמזיד חייב מדינא לא משום קנס ושוגג פטור מטעם תקנה פדי שיודיעו, ובאמת יהי' מחמא ומדמע חייב מה"ת ומנסה - דרבנן, אמנם לאו פללא הוא בכל איסורי הנאה שיתחייב פדין מזיק, וכמו דסברי התוס' לחלק לענן קדושין דיש איסורי הנאה דרבנן שאם קדש בהם מקודשת כ"כ יהי' הדין לענן מזיק.

וכן נראה לי פונת התוס' ב"ק ד' ע"ב ע"ב ד"ה דאי דאמרין נשם לימא קסבר ר"י חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא דאי ס"ד דאורייתא מפי שחט לה פורתא אסרה אינדי לאו דמרא קא טבח וכתבו תוס' על זה ומתוך כך הי' נראה דתקרוכת ע"ז אסורה בהנאה מדאורייתא מדקאמר לעיל ור"מ שוחט לע"ז אמאי מחייב פיון דשחט בה פורתא אסרה אינדי לאו דמרא קא טבח ואי דרבנן הוי חשיב שפיר דמרה, ומיהו יש לדחות דתקרוכת ע"ז אפילו אינה אסורה אלא מדרבנן חשיב לי' שפיר לאו דידי' פיון דאסרו חכמים בכל הנאות דאפילו קדש בו את האשה אינה מקודשת פדתנן בתוספתא דקדושין המקדש בגין נוסף בעורות לבובים וכו' אינה מקודשת אבל חולין בעזרה אי הוי דרבנן וקדש בו את האשה מקודשת לכה חשיב דמרי', דבסוף האיש מקדש קתני גבי חולין שנשחטו בעזרה, ר"ש אומר מקודשת ופריה אלמא קסבר ר"ש חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא וכו'.

עכ"ל הצריף לענינו. דנראה ביאור דבריהם, דכמו שעשו חז"ל שיהי' תקרוכת ע"ז כדאורייתא לענין קדושין כ"כ חשיב לאו דמרה לענין דו"ה והפל מדרבנן ומה"ת חייב בדו"ה רק יהי' פטור מדרבנן או משום הפקר ב"ד או משום דקנס בלא העמדה בדין פטור גם מה"ת ובחולין שנשחטו בעזרה כמו שחשיב כסף לענין קדושין אף מדרבנן שלא העמידו דבריהם בזה לעשותו כש'ל תורה כ"כ ראוי להתחייב גנב דו"ה אם טבח חולין בעזרה.

ואף דלכאורה הי' מקום לפרש דבריהם לענין דבר תורה דתקרוכת ע"ז פיון דלית בהם שום הנאה פלום משו"ה חשיב לאו דמרא דלענין חסרון דבעלים מסתבר שפיר לומר דגם אם מניעת הנאה לבעלים הוא ע"י דין חכמים מיקרי לא חסר גם מה"ת כמש"כ בפירק זה בשיטת הרמב"ם ולענין זה גם לשיטת תוס' שבארנו בשיטתם דסברי דאסורי הנאה חשבינן כחסר קצת, זהו רק לענין זה נהנה וזה חסר, דבעינן רק חסר קצת בזה יש מקום לומר דגם אס"ה הוי חסר קצת מה שמחסר עצם הדבר, אבל לשלם דו"ה דבעינן חסרון ממון י"ל דכינן דבלא"ה לא הי' הבעלים נהנים פלום אינם חסרים ממון ע"י הגנב ומסתבר לומר כן ונשחיות לשון התוס' נראה כן.

אבל באמת נראה לי דאי אפשר לפרש כן דהרי גם בחולין שנשחטו בעזרה לא היו הבעלים נהנים פלום דאף שאם קדש את האשה הרי היא מקודשת אבל לכתחילה הרי אסור לקדש בהם דהרי מיתנהי וכמו שהקשו תוס' בחולין ד' ד' ע"ב דאפילו יהי' הדמים מותרים פשמיכרם, מ"מ פיון דלכתחילה אסור למפור לאו בר דמים הוא.

עיי"ש.

ועוד רחוק הוא לומר דחשיב דמים מחמת קדושין דהרי האשה לא תתרצה לקבל דבר האסור לה, אלא ודאי נראה פונתם כמש"כ שהוכיחו דכמו, דמצינו לענין קדושין כ"כ הדין לענין דו"ה וכן מצאתי בעזה"י בחי' הרשב"א לקדושין ס"פ האיש מקדש בד"ה אלמא קסבר חולין בעזרה לאודאורייתא אחרי שהאריף נשם בענין זה מסיק בשם התוס' בזה"ל ותרצו דיש דברים שהחמירו חכמים באיסור הנאתם לעשותו כאילו אינו דמרי' ויש שלא החמירו כ"כ וכדכתבינן לעיל, עכ"ל.

והנה לפ"ז אם יזיק אדם איסורי הנאה של חבירו היכא שלא החמירו לעשותו כשאל תורה יתחייב לשלם מדין מזיק דכמו דחייב הגנב לשלם דו"ה כ"כ יתחייב מזיק דלא כמו שפיתבנו למעלה.

וכ"ז לשיטת תוס' וסיעתם דמפרשי דברי הש"ס דקדושין וב"ק כפושטן דאם חולין בעזרה אסור בהנאה מדרבנן חשוב ממון לענן קדושין וכן לענן דו"ה, אבל הרמב"ם וסיעתו דפסקו דבכל איסורי הנאה דרבנן אינה מקודשת ומפרשים מה דאמרו בגמ' דאם חולין בעזרה לאו דאורייתא מקודשת הוא משום דלא אסרו חכמים רק באכילה כמש"כ הר"ן בקדושין שם לתרץ פו.

יעי"ש.

ומשו"ה חשיב ממון גם לענן דו"ה לשיטתם אם יזיק בכה"ג דבר האסור בהנאה ודאי יפטור, וכ"כ אפ"ש שיהי' תלוי בשיטות אלו בעושה מעשה לאסור דבר של חבירו איסור הנאה של דבריהם דלשיטת תוס' אם הוא איסור שהחמירו לעשותו כשאל תורה חייב וכמו מנ"ס במזיד דחייב אף אם תקרובת ע"ז מדרבנן, ואם לא החמירו כשאל תורה יפטור, דהרי לשיטתם אם אח"כ יזיק שני דבר זה יתחייב השני ובע"כ דהראשון פטור דהא בהא תליא ולהרמב"ם יתחייב הראשון והשני יפטור.

אמנם מה שפיתבו תוס' ב"ק שם להוכיח דתקרובת ע"ז ודאי אסור באכילה מה"ת בהא דאמרינן בגמ' בשוחט לע"ז דלא הוי שחיטה ראוי' דאי אסור רק מדרבנן הוי שחיטה ראוי' כמו דאמרו לענן מעשה שבת דהוי שחיטה ראוי' למ"ד מעשה שבת דרבנן יעו"ש קשה לי מ"ש איסור אכילה מאיסור הנאה וכמו דאמרינן לענן הנאה שהחמירו כשאל תורה כ"כ למה לא נאמר לענן אכילה דיש שהחמירו כשאל תורה ויש שלא החמירו כשאל תורה וצ"ע: עוד קשה טובא מש"כ בפ"ד מה' גניבה ה"ח בשוחט חולין לעזרה דחייב דו"ה משום דאף שאסורים בהנאה הואיל ואיסורן מדברייהו יעו"ש הרי דהוי דמרא קטבח ונחשוב מה"ת פחסר, ולפי"ז למה אינו משלם הלוקח שנהנה כמו שיתחייב באיסורי אכילה של דבריהם וצע"ג.

עוד קשה פיון דמפרש מ"ש בגמ' חולין בעזרה לאו דאורייתא הוא לענן הנאה דלא כהר"ן איד' פסק לענן קדושין דאינה מקודשת נגד הש"ס דקדושין כנ"ל ובתוס' פסחים ד' כ"ט ע"א ד"ה אין פודין פתבו פיון דאין פודין מדרבנן לא שוי' מידי ומשו"ה לא מעל. יעו"ש.

ואולי יש לחלק דבהקדש שכל שוי' רק למכירה פיון דאסור למפור לנכרי מדרבנן אין שו' כלום גם מה"ת. וצ"ע: פ"ק יא קי"ל ספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא וראוי לבאר אופני דין טומאה זאת אי הוי פנדאי טומאה ממש בלי הבהל בכל הדינים המסתעפים מזה או לא, דהנה לענן שריפת קדשים מפורש במשנה טהרות פ"ד דעל ספק טומאה ברה"י שורפין ומזה הוכיחו בתוס' ריש פ"ק שני נזירים דנזיר שנולד לו ספק טומאה ברה"י מביא קרבן טומאה ודאי, יעו"ש.

וכן נקטו בפשיטות במס' שבועות ד' י"ט ד"ה הלך דאם נכנס למקדש חייב, ומוכח דסברי דהוי פנדאי טומאה לכל פרטי הדינים כמו דמשמע לשון הש"ס ריש מס' נדה ובמס' סוטה ד' כ"ח.

יעו"ש.

נראוי לבאר לפי"ז מש"כ במס' יבמות פ"ק ד' י"א בהא דאמרינן שם דצרת סוטה אסורה ופטורה מן החליצה וכתבו התוס' בד"ה צרת סוטה וז"ל, ודוקא סוטה נדאי אבל סוטה ספק בעי חליצה כדמיינתי בסמוך וכו' וי"ל דעשה ספק פנדאי כדאמר פ' פשם אם נטמאה למה שותה ואם לא נטמאה למה נשקית מגיד לה הפתוב שהספק אסורה פנדאי ולהכי ספק סוטה בעיא חליצה דדוקא להחמיר עשה הפתוב ספק פנדאי ולא להקל לפוטרה בלי חליצה עכ"ל.

והנה לכאורה קשה לפי"ז גם בספק טומאה ברה"י דילפינן מסוטה שיהי' ספיקו טמא הוא ג"כ רק להחמיר ולא להקל ואיך שורפים קדשים על ספק טומאה ברה"י ואיך יביא נזיר קרבנות טומאה ואיך יגלח בימי נזרו דבכל אלה יש בהם צד חנוך וצד קל, ונראה לענ"ד דשאני ענין פטור מחליצה מקנולת שריפת קדשים והתגלחות של הנזיר והבאת קרבנותי', דהתם צד הקל בא מן החנוך ובחליצה הוי תחילת דין להקל דהנה לפי מה שעשתה תורה ספק פנדאי נתוסף חיוב חדש בקדשים שנטמאו בספק ברה"י לשורפם כמו בטומאה נדאית וחיוב מצוה זו הוא חומרא שמחויבים במצות עשה זו ככל מצות עשה והא דאמרינן לעולם בספק תולין ולא שורפין ולא מחייבין לשורף מספק מצות עשה, י"ל משום בזיון הוא דשמא לא נטמאו לא שרפינן מספק - ואף דלפי"ז קשה להבין מש"כ בתוס' פסחים ד' כ' ע"ב בד"ה הא ר"ש וז"ל תימא לר"י לר' שמעון פיון דשרי תלוני לטמא ביד א"כ שרי לשורפו ואמאי קרי לי תלוני דתלוני היינו לא אוכלים ולא שורפים וי"ל דתלוני לר"ש היינו דלא מיחייב לשורפו.

עכ"ל ולפי"ז קשה למה לא יחייב, מספק מצות עשה פיון דליכא איסור לדידיה לשורפו, וצ"ע. עכ"פ בספק טומאה ברה"י י"ל דחל עליה מצות עשה של שריפת קדשים כטומאה נדאית ולא שיהי' בזה לדון ענין בזיון קדשים פיון דזהו מצותו שישורפו, וכן הנזיר שנטמא בספק טומאה ברה"י דספק זה שעשתה תורה פנדאי מחייב את הנזיר לגלח ולהביא קרבנותי' אין לדון על צד הקל שבא בתולדה מן צד החנוך היינו אף שאם לא נטמא הוא אסור בתגלחת אבל פיון שמחמת הספק הוא חייב בתגלחת של טומאה וכל שמחמת הנזירות בא עלי' מצות גילוח ליכא איסור גילוח דל"ד לנזיר מצורע דבאים שם מדין עשה דוחה ל"ת משום דמצות עשה של תגלחת אינה שייכת לנזירות פלום ובזה שמקיים עשה של תגלחת מצורע הוא עובר על ל"ת של וכל תער לא יבא על ראשו דנזירות, אבל כאן דתגלחת המקויבת היא ג"כ מחמת נזירות מחמת ספק טומאה שחשבה תורה לנדאי ליכא פלל איסור של וכל תער לא יבוא כמו בכל תגלחת של טומאה נדאית, וכן לענין קרבנות של טומאה אין לדון בחיוב הבא מחמת הספק לחוש לחולין בעזרה פיון דמ"מ חייב בקרבן נדאי אף דקמי שמיא גליא דלא נטמא אבל עכ"פ חשבה תורה ספק זה פנדאי לכל הדינים של טומאה ואין כאן חולין בעזרה, אבל בדיני יבום וחליצה אין פטור של חליצה בא בתולדה מחמת איסור של יבום דכמה נשים אסורות ליבום ונזקקות

לחליצה פתייבי לאוים וחייבי עשה וכיוצא בזה, ובסוטה ונדאית שפטר תורה מחליצה אין הפטור משום איסור יבום אלא דין לעצמו היינו שפטר אותה תורה מזיקת יבום וחליצה לגמרי ואיכא בזה חומרא וקולא דלענן יבום איכא חומר שאסורה להתניבם ולענן פטור מחליצה הוא קולא שמותרת לשויק בלא חליצה ומשו"ה בספק סוטה אף דלענן יבום אסורה להתניבם כנדאי ויהי איסור אשת אח נדאי זהו רק לענן חומרא שלא להתניבם אבל באמת הדבר ספק שמא לא זנתה והיא זקוקה גם ליבום רק לענן הנהגה בפועל חשבה תורה להחמיר כנדאי, אבל ענין הפקעת זיקה שאין בזה חומר למעשה רק להיפוך הוא קולא להתירה לשויק בזה לא מצינו שיהי ספק כנדאי והוי ספק ככל ספק דעלמא ומשו"ה ספק סוטה חולצת כנלענ"ד ביאור שיטת תוס' הג"ל.

ובמס' סוטה ד' כ"ח ע"א בתוס' ד"ה מה ת"ל כתבו בהא דאמרי' שם מה ת"ל והיא נטמאה והיא לא נטמאה וכו' מגיד לה הפתוב שהספק אסורה וכתבו בתוס' וז"ל וא"ת וכי איצטריך קרא למיסר ספיקא י"ל הפתוב אסורה קודם שתי' פאילו הוא נדאי ואע"ג דליכא מלקות כדמוכח פ"ק דיבמות דף י"א, מיהו לאו הכא מכלל עשה איכא ואפי' אם היא טהורה נענש בבי"ד של מעלה אם בא עלי' כמו על חייבי עשה ולא כשאר ספיקות כגון ספק חלב ספק שומן ואכלו ונדע שהוא שומן אע"ג דצריך כפירה וסליחה מיהו לא חמור פתייבי עשה.

עכ"ל.

ולמדנו מדבריהם דהא דעשתה תורה ספק כנדאי אינו נדאי ממש אלא דאיסור זה הוא איסור מחודש כמו ענין ספיקא דאורייתא לחומרא שבארנו בפרכים הקודמים שהוא איסור אחר כ"כ איסור זה שעשתה תורה כנדאי הוא איסור אחר רק שהוא חמור מכל ספק דאורייתא דהתם איסור קל והכא איסור עשה, היינו דהתורה צותה באיסור עשה להתנהג בפועל בכל מה דאפשר ושייך לחומרא פאילו הי' נדאי אבל עצמות האיסור של הנדאי ליכא בזה דמ"מ הרי הוא ספק.

והנה בתוס' יבמות ד' יא: כתבו בזה"ל מאי נסתרה נבעלה וא"ת וכיון דלא פתייב לאו בסוטה ספק, אמאי אמר בסוטה ד' ז' דאם בא עלי' בעלה בדרך לוקה וי"ל דלחומרא עשה הפתוב ספק כנדאי כדפרישית לעיל עכ"ל.

והנה מפורש דדבריהם חלוקים עם דברי התוס' סוטה הג"ל דלשיטת תוס' בסוטה דהא דספק כנדאי לענן סוטה הוא דגלתה תורה שעלינו להחמיר למעשה כמו כנדאי וגלוי זה גלתה תורה בלשון עשה משו"ה ליכא על ספק רק איסור עשה, והתוס' יבמות הג"ל סברי דכיון דלהחמיר עשתה תורה ספק זה כנדאי פלול בזה גם מלקות היינו דגם על הספק יעבור איסור לאו דבלא"ה רחוק לומר שיהי' החומר רק לענן מלקות דלא מצינו מלקות בלא איסור לאו, ומקור דבריהם ביבמות דאם בא עלי' בעלה לוקה אינו מפורש בגמ' במס' סוטה וכבר הקשה בס' רי"ט אלגזי בה' בכורות ויפה העירני כבוד חתני הרה"ג מהר"ש שליט"א שפונתם מה שאמרו בגמ' דלהכי מוסרין לו שני ת"ח שמא יבא עליה בדרך דהוא משום דת"ח ידעי לאתרויני בו, ומפרשי התוס' הג"ל דהוא התראה ממש לענן מלקות וכן נראה פשוט דברי תוס' שם במס' סוטה ד' ז' ד"ה פי היכי יעו"ש.

ומזה למדו התוס' במס' יבמות דאיכא מלקות על ספק סוטה, והתוס' במס' סוטה ד' כ"ח הנ"ל מפרשי כפי רש"י שם ד' ז' דהתראה זו היא לענן השקאה שמודיעין לי שאם יבא עלי שוב אין המים בודקין את אשתו יעו"ש.

ולפי"ז לשיטת תוס' דמפרשי דליכא על הספק רק איסור עשה ניקח בפשטות הא דספק סוטה חולצת פניו דאיסור מחודש שחדשה תורה על הספק אינו פנדאי ממש, י"ל דלהחמיר הוא פנדאי ולא להקל, ואמנם לפמש"כ תוס' ביבמות דלהכי לוקין דגם לענן חומר האיסור עשתה תורה פנדאי קשה להבין דלכאורה פניו דלענן יבום יהי חומר האיסור פסוטה נדאית היינו דיהי' איסור פרת משום אשת אח ובסוטה נדאית איסור זה של אשת אח בא בתולדה מחמת פטור היינו פניו שאינה זקוקה ליבום הוי פאשת אח שיש לה בנים כמו איילונית וצרת ערו' דליכא בהו איסור ליבום רק מחמת שאינן זקוקות ליבום והכא בספק סוטה שענן הפטור הוא קולא ולא אמרה תורה ע"ז שיהי' ספק פנדאי וכיון דלא נפטרה פנדאי פרת מהי תיתי, וכן גם לשיטת תוס' במס' סוטה קשה קצת דהאי עשה שנייד רק לגבי בעלה מקרא והיא נטמאה אבל לגבי יבם עשה מנא לן.

והי' אפשר לומר בכונת דברי התוס' שכתבו דלהכי ספק סוטה חולצת ולא מתבטלת משום דלהחמיר עשה הכתוב פנדאי ולא להקל, עיקר פונתם לענן חליצה דלא תקשה פניו דספק פנדאי תפטר מן החליצה וע"ז מתרצי דלהקל לא נאמר ענן זה, אבל מה דאינה מתבטלת אינו משום האי טעמא משום ספק פנדאי אלא כשאר ספיקות דעלמא כספק איילונות וספק צרת ערו', אמנם ברא"ש שם מפורש דמהאי טעמא מחמת ספק פנדאי להחמיר ראוי לאוסרה ליבם יעו"ש וגם מדברי התוס' מוכח פן דהרי מחייבין מלקות בספק סוטה ובע"כ משום דחשיב פנדאי, וע"כ נלענ"ד לתרץ עפ"י דברי.

הרשב"א והריטב"א ביבמות ד' כ' ע"א שכתבו שם דבחיבי עשה אם בעלו לא קנו משום דלענן יבום פניו דלא דחו הרי הם באיסור אשת אח בכרת, ובס' שער המלך ה' יבום פ"ו האריך בחקירה זו והביא דעת האחרונים החולקים יעו"ש.

ולפי"ז עלינו לבאר דתפיסת הזיקה וביאת היבום אפשר שאינם תלויים זב"ז ואף שהביאה באיסור פרת מ"מ תפיס בה זיקה לענן חליצה ובמ"א בארתי בכל עריות דלא תפסו בהו קדושין שאין איסור הביאה גורם לזה וכדוגמא לזה הראיתי במגרש לענן ביאה ומשנייר לענן קדושין או להיפוך כמבואר בגמ' גיטין ד' פ"ה הרי אף דלענן ביאה נתגורשה ומותרת להבעל מ"מ לענן קדושין הויא אשת איש ולא תפסו בהו קדושין וכן להיפוך אף שהביאה אסורה משום אשת איש לענן קדושין הוי פפנוי' ותפיס בהו קדושין ואשת איש בכלל עריות היא וכמו שביאר בס' אבני מלואים סי' מ"ג, כ"כ נוכל לומר דלעולם אין שני דברים אלו תלויים זה בזה רק דילפינו שבכל עריות שהם חייבי פרייתות אין הקדושין תופסים בהם ואותה הסבה הגורמת לאסור הביאה גורמת ג"כ למנוע בה תפיסת קדושין היינו מחמת שהיא אחות אשה אין תופסין בה קדושין ואסורה לביאה בכרת אבל אין מניעת תפיסת קדושין בא בתולדה מחמת איסור ביאה.

ואף דלפי"ז קשה לכאורה מה דשקיל וטרי בריש יבמות שיהי' מצות יבום בעריות של חייבי פרייתות מטעם דחי' דעשה של מצות יבום ידחה ל"ת שבכרת וענן דחי' שנייד רק על מעשה הביאה וביבמה בעינו תפיסת קנן שיקנים ולקחה, ולדברינו אף שהותרה

הביאה משום עשה דוחה ל"ת מ"מ חייבי פרייתות היא לעגנו קננו, אבל באמת י"ל דעגנו דחית עשה ל"ת שגלטה תורה דלצנרף מצו' בטלה הסבה שגורמת את הל"ת וכיון דגם תפיסת קננו הוא צנרף המצנ' פמו שבטלה סבת האיסור בשביל מצות יבום כ"כ בטלה סבה המונעת לתפיסת קננו וזה נכון.

בעזה"י.

ואכמ"ל.

ולפי"ז גם בספק סוטה י"ל דלעגנו יבום הוי ספק פנדאי דעגנו זה הוי להחמיר ולעגנו חליצה דהוי להקל לא עשהו פנדאי, ואף דלא דמי לחייבי עשה דבסוטה ודאית עצם האיסור הוא, מחמת הפטור, אבל באמת בעצם הפטור איכא קולא וחומר מה שאסורה ליבם ומותרת לשוק וע"ז גופא נאמר בספק סוטה דלעגנו צד החומר עשה תורה ספק פנדאי ופטורה מן היבום ואסורה כאשת אח שיש לה בנים ומ"מ איסור פרת זה אינו מפקיע זיקת חליצה דלעגנו זיקת חליצה הוי כשאר יבמה פמו חייבי ל"ת ועשה לשיטת הרשב"א והריטב"א, ומשו"ה שפיר יש לומר דלעגנו פטור יבום הוי ספק פנדאי דפטור יבום הוא חומר לעגנו ביאה ליבם ויהי' גם איסור פרת לשיטת תוס' יבמות דהוי פנדאי גם לעגנו עונשין ומ"מ תהא זקוקה לחליצה דלעגנו זה שהוא קולא לא אמרינו שתהי' פנדאי כנלענ"ד: ואף לשיטת האחרונים הובא בס' שער המלך דסברי דכל יבמה שזקוקה לחליצה אי אפשר שתהי' בה איסור אשת אח.

יעו"ש.

מ"מ בגידון דידן שהדין מתחיל מחמת הספק י"ל דלכו"ע אפשר להיות שתהי' אסורה באיסור פרת ותהי' זקוקה לחליצה דבגידון זה אין איסור פרת עליה מחמת אשת אח אלא מחמת איסור מחודש שאסרה תורה את הספק פנדאי וקמי' שמיא גליא דהיא זקוקה גם ליבום ככל יבמה שלא זנתה ולא נשפחה בה דבר הפוטרמה מן היבום ומשו"ה כשאנו דנים לעגנו יבום אמרה תורה להתנהג פנדאי וכשאנו דנים לעגנו חליצה שלא גלתה תורה בזה חדוש זה הוי ככל ספק יבמה דחולצת ונמצא דבכה"ג איסור פרת זה אינו איסור עריות אלא איסור מחמת ספק וכל שאיסור אחר גרם ליכא בזה הפלל כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה פמו שכתב הרשב"א ריש מס' יבמות וז"ל חמש עשרה נשים וכו' הקשו בתוס' וליתני שיש עשרה וכגון המגרש את אשתו ע"מ שלא תנשא לראובן והלכה ונשאת לשמעון אחי' ומת ונפלה לפני ראובן וכו' ומסתברא לי דאפי' היא עצמה חולצת ואין אני קורא בה כל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה דבתנאים לא קא מיירי קרא ולא אמרינו אלא באיסור ערוה, אבל בזו שאיסור דבר אחר גרם לה להאסר, דהיינו תנאו, חולצת אעפ"י שאינה מתניבמת וכו' שהרי גיטה גמור ואין כאן שיור בגט מידי דהוי אתנאים דעלמא ונהרי זו פנודרת הנאה בחיי בעלה דתנו בפ' ב"ש פופין אותו שיהלוצ' לה ונהרי זו אינה עולה ליבום דבר תורה דקניימא עליה בלאו ועשה ואעפ"י כ עולה לחליצה משום שדבר אחר גרם לה ליאסר.

עכ"ל.

הנה מה שנסתייע הרשב"א מנודרת צריף ביאור דבלא"ה בחייבי עשה ילפינו מקרא דעולה לחליצה, ובגידון דידה שאינה עולה ליבום מחמת איסור פרת ליכא ראי' ומה זה נקט נודרת יותר משאר חייבי עשה ששקיל וטרי הש"ס ד' כ' שם ובמק"א בארתי דהרשב"א לשיטתו דסובר דבחייבי עשה אין בם זיקת יבום פלל והי' מקום לומר דרק בחייבי עשה ול"ת דלית בהון זיקת יבום גלמה תורה שיהי' מזונקים לחליצה, אבל היכא דצריכה יבום ואינה עולה ליבום כ"כ אינה עולה לחליצה, ולפי"ז בתנאי דזקוקה ליבום ואינה ראויה להתיבם דאם תתיבם יתבטל הגט למפרע הי' אפשר לומר דבכה"ג קרינו כל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה ע"ז מביא הרשב"א ראי' מנודרת דזקוקה ליבום ואסורה להתיבם מחמת דין נדר ומ"מ חולצת ולענין זה אין הבדל אם המניעה ליבום בפועל הוא באיסור פרת או ל"ת ועשה דמה דאמרינו בש"ס שם ד' כ' לחלק בין חייבי פרישות לחייבי עשה הוא רק לענין תפיסת זיקה והכל באיסור אישות שלא מחמת דבר אחר אבל בגידון שדן הרשב"א לענין תנאי אם נאמר דגם באיסור אחר יש פלל כל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה אין הבדל אם מונע חשש איסור חמור או איסור קל.

ואכמ"ל.

ובס' שער המלך בפ"ו מה' יבום תמה על דברי הרשב"א ונשאר בצ"ע. יעו"ש.

ולפמש"כ השמיענו הרשב"א בזה ענין חדש דכל שהיא ראויה ליבום ואינה מתיבמת מחמת איסור אחר עולה לחליצה, ולפי"ז בגידון דידן שאינה עולה ליבום מחמת דין ספק שאינו איסור אישות הוי כמו דבר אחר גרם לה.

כנלענ"ד.

ועי' בגמ' יבמות ד' ע"א ע"ב שצראה להדיא דגם באיסור קל יש לדון כל שאינה עולה ליבום אינה עולה כ"כ גם לחליצה כמו איסור הבחנה יעו"ש"ה: פרק יב ונחזור לענינינו שנתבאר לנו דבסוטה ספק יש לנו שתי שיטות אם הוי פנדאי לכל חומר העונשים או לא, ולפי"ז ראויה דגם בספק טומאה ברה"י תלוי בשיטות אלו, דלשיטת תוס' במס' סוטה גם בספק טומאה ברה"י תלוי בשיטות אלו, דלשיטת תוס' במס' סוטה גם בספק טומאה ברה"י אם יכנס למקדש לא יעבור באיסור פרת וגם מלקות לא יענש, ולשיטת התוס' בפ"ק דיבמות יתחייב הנכנס למקדש פטמא ודאי והתוס' במס' שבועות ד' י"ט שכתבו דאם נטמא בספק טומאה ברה"י ונכנס למקדש חייב אזלי לשיטת תוס' בפ"ק דיבמות הנ"ל, דלשיטת תוס' במס' סוטה דאינו לוקה על ספק סוטה כ"כ בספק טומאה ברה"י לא יתחייב אם נכנס למקדש רק יעבור באיסור ודאי באיסור עשה וממילא אם יכנס בשוגג לא יתחייב קרבן דהקרפן בא על החטא וכיון דליכא פרת בעושה במזיד לא שייך לומר לענין קרבן שיהי' ספק פנדאי פינון דדין הקרבן אין הטומאה גורמת רק העבירה שבאה ע"י הטומאה וכיון דליכא בספק חייב פרת ליכא קרבן, אבל עכ"פ גם לשיטת תוס' בסוטה הנ"ל ספק טומאה ברה"י פנדאי הוא ואינו בגדר ספיקא דאורייתא לחומרא כמו שהבאנו דבריהם למעלה.

אָמַנָם אִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי פ"ח דְּנָזִיר וְנ"ל נָזִיר שְׁנַטְמָא בְּסַפֵּק רַה"י וְאִינוּ בְּפֶסַח רַבִּי הוֹשַׁעְיָא רַבָּה אָמַר הַנָּזִיר מְגַלַּח ר' יוֹחָנָן אָמַר אֵין הַנָּזִיר מְגַלַּח דְּתַנְיִנָן תַּמָּן כָּל טוֹמְאָה מִן הַמַּת שְׁהַנָּזִיר מְגַלַּח עֲלֵי חֲזִיבִין עֲלֵיהּ עַל בִּיאַת מְקַדָּשׁ וְכָל טוֹמְאָה מִן הַמַּת שְׁאִין הַנָּזִיר מְגַלַּח עֲלֵי אֵין חֲזִיבִין עֲלֵי עַל בִּיאַת מְקַדָּשׁ, יַחֲדַי שְׁנַטְמָא בְּסַפֵּק רַה"י בְּפֶסַח רַבִּי הוֹשַׁעְיָא רַבָּה אָמַר יְדָחָה לְפֶסַח שְׁנֵי רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר מְשַׁלְּחִין אוֹתוֹ דְּרַבִּי רַחוּמָה וְאִתְיָא כִּי דָאֻמַּר רַבִּי יוֹחָנָן נְטָמָא טוֹמְאָת הַתְּהוּם מְשַׁלְּחִין אוֹתוֹ דְּרַבִּי רַחוּמָה, צִיבוּר שְׁנַטְמָא בְּסַפֵּק רַה"י בְּפֶסַח רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר יַעֲשֶׂה בְּסַפִּיקָן וְרַבִּי הוֹשַׁעְיָא אָמַר יַעֲשֶׂה בְּטוֹמְאָה, אַף ר' הוֹשַׁעְיָא רַבָּה מוֹדָה שְׁיַעֲשֶׂוּ בְּסַפִּיקָן לֹא אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא אֱלָא לְחוּמְרִין.

עכ"ל וּפְשׁוּטוֹת הַדְּבָרִים מְרָאִים דְּפְלִיגִי אִם סַפֵּק פְּנֻדָּאי אוּ הוּא רַק סַפֵּק וְהוּי לְחוּמְרָא מַה"ת פְּכָל הַסַּפִּיקוֹת, וְכֵן מְפָרֵשׁ בַּס' רִי"ט אֶלְגָזִי לַה' בְּכוֹרוֹת פ"ה, וְעַפ"י"ז תַּמָּה שָׁם עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּנָזִיר שְׁהוֹכִיחוּ מְהָא דְשׁוֹרְפִין קְדָשִׁים עֲלֵהּ דְּהוּי פְּנֻדָּאי דְּהֵלֵא לְמ"ד דְּהוּי סַפֵּק בַּע"כ גַּם לְדִידְקָה שׁוֹרְפִין הַקְּדָשִׁים עַל הַסַּפֵּק דַּא"ל"ה אִיךָ יְפָרֵשׁ מ"ד זֶה מְשַׁנָּה דְעַל שְׂשֵׁה סַפִּיקוֹת שׁוֹרְפִין תְּרוּמָה וְע"ש שְׁהָאֲרִיךְ בְּזַה, וּמְדַחֵיק לְפָרֵשׁ כַּמֶּש"כ הַקְּרָבָן עֲדָה דְכַוּוֹנָת הָעֲנִין שְׁנַטְמָא בְּסַפֵּק רַה"י הוּא דַּה"י סַפֵּק אִם הִי הַסַּפֵּק טוֹמְאָה בְּרַה"י אוּ בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, וּמְתַקְּשָׁה לְפִי"ז בְּסִבְרַת ר' הוֹשַׁעְיָא דְבְּסַפֵּק רַה"י אִיךָ יְגַלַּח וְיָבִיא קְרָבָן טוֹמְאָה וּמְדַחֵיק לֹאֻמַּר דְּלַרְבִּי הוֹשַׁעְיָא פִּינָן דְּסַפִּיקָא דְאֹרְיִיתָא לְחוּמְרָא הוּי פְּנֻדָּאי וְזֶה דְּבָר זָר וְכַמָּה סוּגְיוֹת מְפָרֵשׁוֹת לְהִיפּוּדֵי וּבְמִשְׁנָה רִישׁ שְׁנֵי נָזִירִים בְּנַטְמָא אַחַד מֵהֶם מְפָרֵשׁ דְּאִינָם יְכוּלִים לְהָבִיא קְרָבָן טוֹמְאָה רַק ע"י תְּנָאִי, וְעַכְנִלְעַנ"ד לְפָרֵשׁ הִירוּשְׁלָמִי בְּאִנְפָן אַחַר דְּהֵנָּה אִם נֹאמַר דְּפְלִיגִי ר"ה וְר"י אִם סַפֵּק טוֹמְאָה בְּרַה"י הוּי פְּנֻדָּאי אוּ סַפֵּק לְמָה לְהוּ לְצִיּוּר לְעֲנִין נָזִיר וְלְעֲנִין פְּסַח הוּוּ לְהוּ לְמִימַר בְּקִצְרָה אִם סַפֵּק פְּנֻדָּאי אוּ כְּסַפֵּק שְׁבִזָּה פְּלוּל הַפֵּל וּמְסַתְעַף לְכָל דֵּינָיִם הַנּוֹלָדִים מְזַה, אֱלָא נְרָאָה עַפ"י"י מַה שְׁבִאֲרָנוּ בְּפָרְקִים הַקּוֹדְמִים דְּגַם לְשִׁיטַת הָרַאשׁוֹנִים דְּסַפֵּק אִיסוּר אִיסוּר מַה"ת אִינוּ אִיסוּר בְּעֶצֶם אֱלָא רַק פְּאִיסוּר לֹא דְלֹא תַסוּר דָּאִם קָמִי שְׁמִיָּא גְלִיָּא שְׁהַדְּבָר רָאוּי לְאַכִּילָה אִינוּ מְשַׁתְּנָה מִחַמַּת סַפֵּק יְדִיעָה שְׁנוּלֵד לָנוּ רַק אִם אָכַל עָבַר עַל אִיסוּר צְדָדִי שְׁלֹא חָשַׁשׁ עַל הַסַּפֵּק, וּלְפִי"ז צ"ל דְּמַה שְׁחַדְּשָׁה תוֹרָה בְּסַפֵּק סוּטָה וּבְסַפֵּק טוֹמְאָה בְּרַה"י לְאַסוּר סַפֵּק הוּא לְחַדָּשׁ שְׁיֵהֵי מִחַמַּת הַסַּפֵּק אִיסוּר בְּעֶצֶם וְשִׁאֲנֵי אִיסוּר זֶה מְפָל סַפִּיקָא דְאֹרְיִיתָא לְחוּמְרָא דְשֵׁם עֶצֶם הָעֲנִין לֹא נִשְׁתַּנָּה בְּאִיסוּר צְדָדִי מְעַכְבּוּ וּבְסַפֵּק סוּטָה כָּל זְמַן שְׁמִסְנוּפֵק לָנוּ אִסְרָה תוֹרָה פְּנֻדָּאי וּלְפִי"ז אִם בְּאִינוּ לָדוֹן בְּנָזִיר כַּה"ג שְׁנוּלֵד סַפֵּק טוֹמְאָה בְּרַה"י אִזְ אִי אֶפְשָׁר לְגַלַּח וּלְהָבִיא קְרָבָן אַף דְּאִיסוּר לְכַנּוּס לְמַקְדָּשׁ וְלְאַכּוֹל קוֹדֵשׁ מִחַמַּת הַסַּפֵּק פְּאִיסוּר וְדָאִי אָבַל דִּין טוֹמְאָה לֹא נִתְחַדָּשׁ עֲלֵי דְרַק אִיסוּרִים וְדָאִים נִתְחַדָּשׁוּ עֲלֵיהּ וְכָל דְּבָר שֶׁהִי עֲלֵי לְחוּשׁ עַל הַסַּפֵּק עֲשֵׂתָה ע"ז תוֹרָה אִיסוּר מְפָרֵשׁ אָבַל לְעֲנִין הַתְּגַלְחוֹת וְהַבָּאָת קְרָבָן דְּבִלָּא הַחֲדוּשׁ לֹא הִי רִשְׁאֵי לְהַחְמִיר לְגַלַּח וּלְהָבִיא קְרָבָן מִחַמַּת חוּמְרָא שְׁלִצַד הַשְּׁנֵי דָאִם טְהוּר הוּא אִיסוּר בְּגִלּוּת וְאִינוּ רִשְׁאֵי לְהָבִיא קְרָבָן, גַּם עַכְשָׁי אִיסוּר בְּתַגְלַחַת וְהַבָּאָת קְרָבָנוֹת וְזֶהוּ סִבְרַת ר"י, וּסִבְרַת ר"ה הוּא דְּסַפֵּק טוֹמְאָה בְּרַה"י הוּא פְּנֻדָּאי בְּמָה שְׁיֵשׁ בּוֹ צַד חוּמְרָא וְכִינּוּן דְּחִיּוּב גְלוּת וְהַבָּאָת קְרָבָן הוּא חוּמְרָא חֲזִיבָה תוֹרָה אוֹתוֹ בְּזַה פְּנֻדָּאי וּמִמִּילָא לִיכָא אִיסוּר כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ לְעֵיל פִּינָן שְׁמִחְזִיב לְהַתְּגַלַּח מִחַמַּת נָזִירוֹת לֹא שְׁיֵיךְ בְּזַה אִיסוּר גְלוּת שְׁל תַעַר לֹא יָבוֹא וְכֵן לְעֲנִין קְרָבָן.

ולפי"ז י"ל דלעגנן שרקיפת קדשים ליפא הבודל ביניהם דהנה בגמ' בכורות ד' ל"ד אמרינו, בפלוגתא דר"י ור"א בכתבית של תרומה שנוולד לה ספק טומאה דר"י סבר הראוי' לך שמור ושאונה ראוי' לך לא תשמור, ור"א סבר הא נמי ראוי' היא שמא יבוא אלי' ויטהרנה יעו"ש ונראה שהטעם בזה דאמרי' שמא יבוא אלי' היינו דאף דאינו רשאי לאכול משום ספק להחמיר הוא איסור צדדי פלאו דלא תסור והתרומה אפשר שראוי' לאכילה משו"ה אסור לטומאה בינדים או לשרפה, ולפמש"כ דבספק טומאה ברה"י לכו"ע איסור אכילה הוא איסור ודאי הני אינה ראוי' גם לר"א ומצנ' לשורף ספק זה פנדאי פיון דליפא פה צד קולא פלל ובכל מה דראוי לחוש להחמיר נעשה חיוב ודאי, ורק לעגנן נזיר ופסח פליגי כמו שנקבאר, דר' הושעיא סובר דהנזיר מגלח כספק טומאה ברה"י הני פנדאי בכל עגנו שפנדאי הוא חומרא ובעגנו זה גם בספק חייבתו תורה, וחייב גלות ונקבאת קרבן בנטמא ודאי המה דינים שחייבתו תורה בקום נעשה משו"ה גם בספקמחויב הוא בהם וכיון שמחויב לגלח מחמת דין נזירות ליפא חשש איסור גלות שמא טהור הוא ועובר על לאו דתער לא יעבור כמש"כ וכן לעגנן קרבן, פיון שמחויב קרבן פנדאי הוא ככל חייבי קרבן, ור' יוחנן הביא, ראי' דלא כן הוא מהפלל דקיי"ל כל טומאה שהנזיר מגלח חייבים.

עליה על ביאת מקדש וזה פשוט לי' לר"י דבספק טומאה ברה"י אם נכנס למקדש לא יחייב קרבן היינו אף נימא כר' הושעיא דהוי פנדאי טומאה אבל מ"מ איסור זה מחודש הוא ולא גלחה תורה ע"ז בלשון לאו ועונש פרת רק גלחה תורה שלעגנו הנהגה עלינו להתנהג פדיו טמא ודאי וזה שייך רק לעגנן גלות ונקבאת קרבן טומאה של נזירות שדינים אלו דין טומאה גורם, אבל לעגנו פניסה למקדש ואכילת קדשים אף שמוזהר בזה גם בספק כמו פנדאי אבל אופני האזהרה חלוקים דבטומאה נדאית ענשה תורה בכרת על המזיד ובשוגג חייב קרבן, אבל בספק ליפא על הפניסה רק איסור עשה פשיטת תוס' במס' סוטה וכיון דליפא פרת במזיד ליפא קרבן בשוגג וכיון דאין חייבים על ביאת מקדש מוכח דהנזיר אינו מגלח עלי' דאל"כ לא, יהי' הפלל מדויק דהרי בספק טומאה הנזיר מגלח ואין חייבים על ביאת מקדש ומזה מוכיח ר"י דספק טומאה ברה"י אינו פנדאי טומאה רק איסור ודאי בכל דבר שראוי להחמיר על הספק ומשו"ה פיון דבלא חדוש התורה לא הי' רשאי לגלח משום ספק נזירות טהרה או הקפת כל הראש, גם אחר החדוש כ"כ אינו רשאי דמחויב רק לעשות כחוקר שני צדדי הספיקות רק צד האיסור שמספק טומאה נעשה איסור ודאי כמש"כ התוס' במס' סוטה ובסברת ר' הושעיא י"ל דמוזהר ג"כ דאינו חייב על ביאת מקדש דל"ד לגלות ונקבאת קרבן כמש"כ רק דאינו חש על ראית' ר"י דכלל זה כל שהנזיר מגלח עלי' חייבים על ביאת מקדש הוא רק על הנדאי אבל לעגנן הספיקות אפשר שישתנו בזה דיניהם וכן משמע דלא פליג ר"ה על ביאת מקדש מדלא הוזהר פלוגתא זו בדבריהם וגם לא שייך כ"כ להוכיח מדבר שבר פלוגתא אינו מודה גם בזה, ואיך מוכיח ר"י מביאת מקדש אם גם דין זה תלוי בעיקר פלוגתא שבניהם: ועפ"י זה יתבאר גם מה דפליגי בדין שני לעגנן פסח ביחיד שנטמא בספק ובציבור, דר"ה אמר ביחיד שנטמא בספק ידחה לפסח שני, ור"י אמר משלחין אותו בדרך רחוקה וסברת ר"י קשה להבין אף אם נפרש כמ"ש בס' רי"ט אלגזי דר"י סובר דספק טומאה ברה"י הוא ככל ספק מה"ת למה ישלחו אותו בדרך רחוקה דמ"ש בס'

ריט"א דהוא פְּדֵי שְׂפִיטָר מְסַפֵּק פֶּרֶת דְּשִׁמָּא טְהוֹר הוּא יְחִיִּיב לַעֲשׂוֹת פֶּסַח רֵאשׁוֹן וְחִיִּיב פֶּרֶת אִם לֹא וְעֲשֵׂה וְלִכְּנֵן עוֹשִׂין תִּקְנָה לְשַׁלַּח אוֹתוֹ לְדֶרֶךְ רְחוֹקָה פְּדֵי שְׁלֵא יִתְחַיִּיב, דְּבָרֵי אֵינָם מְחַנְוֵרִים, לִי פִינּוֹן דְּסַפֵּק לְחַוְמָרָא אִידָּהּ יִתְחַיִּיב פֶּרֶת הֲלֵא אָנוּס הוּא וּמֵאִי שְׁנָא אָנוּס זֶה מְחַמֵּת דִּין מְאָנוּס אַחַר סוּף סוּף הוּא רוּצָה לַעֲשׂוֹת וְאִין בְּיָדוֹ, אֲלֵא נִרְאָה דְּסִבְרַת ר"י יִתְפָּרֵשׁ לָנוּ עַפ"י שְׂיִטַּת הֶרְמֵב"ם בְּהַק"פ פ"ה וְנ"ל, מִי שְׁשָׁגַג אוֹ גָּאָנַס וְלֹא הִקְרִיב בְּרֵאשׁוֹן אִם הִזִּיד בְּשָׁנֵי חִיִּיב פֶּרֶת וְכו' אֲבָל מִי שֶׁהִי טְמֵא אוֹ בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה וְלֹא עֲשֵׂה אֵת הֶרֵאשׁוֹן אַעפ"י שְׁהִזִּיד בְּשָׁנֵי אֵינוֹ חִיִּיב פֶּרֶת שְׂפִיטָר בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן מִן הַפֶּרֶת. עכ"ל.

וּמְבֹנָאָר דְּמַחְלֵק בֵּין אָנוּס לְטְמֵא וְהִי בְּדֶרֶךְ דְּכָל אָנוּס אֵינוֹ פְּטוּר מִן הַמְצָנָן אֲלֵא שְׂמַחְוִיב הוּא וְאָנוּס בְּקִיּוּמוֹ, אֲבָל טְמֵא וְהִי בְּדֶרֶךְ פְּטוּר הוּא מִן הֶרֵאשׁוֹן, וּמִשׁו"ה אִם לֹא עֲשֵׂה בְּרֵאשׁוֹן מְחַמֵּת אָנוּס אִם הִזִּיד בְּשָׁנֵי חִיִּיב פֶּרֶת, אֲבָל אִם הִי פְּטוּר בְּרֵאשׁוֹן פֶּגֶר שְׁנַתְגִּיר בֵּין פֶּסַח רֵאשׁוֹן לְפֶסַח שְׁנֵי אֵינוֹ חִיִּיב פֶּרֶת אִם הִזִּיד בְּשָׁנֵי וְכו"כ מִי שֶׁהִי טְמֵא אוֹ בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה חֲשָׁבִינָן כְּאִילוֹ לֹא נִתְחַיִּיב בְּרֵאשׁוֹן וְעִי' בְּכ"מ וּבְלַח"מ שֶׁם לְבָאָר שְׂיִטַּתוֹ בְּסוּגִיַּת הַש"ס שָׁם.

וּבְזֶה סָרָה הַשְּׁגַת הֶרְאָב"ד שֶׁכ' וּמ"ש טְמֵא וְדֶרֶךְ רְחוֹקָה וְהִזִּיד בְּשָׁנֵי מְשָׁגַג אוֹ גָּאָנַס בְּרֵאשׁוֹן וְהִזִּיד בְּשָׁנֵי יַעו"ש וּלְפִימַש"כ הוּא חֲלוּק מְבֹנָאָר, וְעִי' בְּכ"מ שֶׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַר"מ בְּפִי' הַמְשָׁנָה שְׂמַפְרֵשׁ כֵּן בְּכַוֵּנַת הַמְשָׁנָה עַפ"י פְּשֻׁטוֹת הַפְּתוּב, וְנִרְאָה לִי דְּזֵהוּ ג"כ שְׂיִטַּתוֹ בְּרִישׁ פ"ו שֶׁם שְׂפַתְב דְּעַל כָּל הַטְּמָאִים שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין בְּעֶרְב פֶּסַח אַחַר טְבִילַתָּם וְעַל טְמָאִי מִתִּים אֵין שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין בְּשְׂבִיעֵי שְׁלֵהֶם אַף אַחַר שְׂטָבְלוֹ וְהִזוּ עֲלֵיהֶם וְלָמַד זֶה מִמְשַׁמְעוֹת הַפְּתוּב.

יעו"ש.

וְהוּא הַטַּעַם כַּמַּש"ב דְּסוּבֵר דְּטְמֵא מֵת פְּטוּר מִפֶּסַח שְׁלֵא מְטַעַם דְּאֵינוֹ רְאוּי לְאָכִילָה וְכִינּוֹן שְׁהֵם טְמָאִים מְטוֹמְאָת מֵת עַד הָעֶרֶב שְׂמַשֵּׁם אֵינָם מְחַוְיָבִים בַּעֲשִׂיַת פֶּסַח, אֲבָל שְׂאָר טְמָאִים מְחַוְיָבִים בַּעֲשִׂיַת הַפֶּסַח רַק דְּאֵינָם יְכוּלִים מְפָנֵי שְׂאֵינָם רְאוּיִם לְאָכִילַת פֶּסַח בְּעֶרֶב, וְכִינּוֹן שְׂבַעֲרָב יִהִי מוֹתָרִים בְּאָכִילַת הַפֶּסַח שׁוֹחֲטִים עֲלֵיהֶם, וְכֵן גַּם בְּטוֹמְאָת מֵת חִזְקָה בֵּין טוֹמְאָה שֶׁהִנְזִיר מְגַלַּח עֲלֵי' וּבֵין טוֹמְאָה שְׂאֵין הִנְזִיר מְגַלַּח, דְּכִינּוֹן שְׂאֵין הִנְזִיר מְגַלַּח וְאִם אֲבָל קוֹדֵשׁ אֵינוֹ חִיִּיב פֶּרֶת אֵינוֹ בְּכָלֵל טְמֵא לְנִפְשׁ וְעִי' רְאָב"ד שֶׁם שְׂבִיָּאָר סִבְרַת הֶרְמֵב"ם, וּמֵה דְּקָשָׁה לְשִׂיטַת הֶרְמֵב"ם סוּגִיַּת בְּש"ס דְּפְסָחִים ד' צ' דְּאֶמְרִינָן שֶׁם דָּרַב לָמַד טְמֵא שְׂרָץ מְטַמֵּא מֵת שְׂחָל שְׂבִיעֵי שְׁלוֹ בַע"פ וְזֵהוּ הַשְּׁגַת הֶרְאָב"ד שֶׁם יַעו"ש בְּצַל"ח לְמַס' פְּסָחִים שֶׁם שְׂתִירָץ בְּשָׁנֵי אֹפְנִים, עכ"פ יֵצֵא לָנוּ מִדְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם דִּישׁ הַבְּדֵל בֵּין אָנוּס לְטְמֵא, וּלְפִי"ז נוֹכַח לֹמַר דְּמִי שְׂאֵינוֹ יְכוּל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח מְחַמֵּת אָנוּס וּבְיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תַּחְבּוּלָה שְׂפִיטָר מְחַיִּיב עֲשִׂיַת הַפֶּסַח דְּמַחְוִיב לַעֲשׂוֹת כֵּן פְּדֵי שְׁלֵא יִבְטַל הַמְצָנָן ע"י אָנוּס, וְאֶשְׁכַּחַן כַּה"ג לְעַגְנָן פְּסוּי הַדָּם דְּכוּי אָסוּר לְשַׁחֲטָה בִּיו"ט מְפָנֵי שְׂאֶסוּר לְכַסּוֹת וְכֵן מִי שְׂאֵין לוֹ עֶפֶר לְכַסּוֹת יו"ד ס' כ"ח וְעֵינָן בְּגִלְיוֹן רַש"א שֶׁם שְׁהַעִיר מִשׁו"ע או"ח ה' צִיּוּתִית ס' י"ג דְּמוּכַח שֶׁם דְּמוֹתָר לְלַבְנוֹשׁ טְלִית בְּשַׁבַּת בְּלֵא צִיּוּתִית יַעו"ש.

עכ"פ נוכל לומר דמשו"ה סובר ר"י דמשלחין אותו לדרה רחוקה דעכשי' שמה מחויב הוא ואנוס בקיומו וכשיהי' בדרה רחוקה יפטר מחיוב, אבל לר"ה דספק טומאה ברה"י הוי פנדאי א"צ לשלחו לדרה רחוקה דגם ספק פטור פנדאי, אף דלענין פטור לא אמרינן ספק פנדאי, אבל כיון דאסור בעשיית הפסח מטעם טומאה דספק פנדאי חשוב כפטור מחיוב פסח, ולענין ציבור נמי פליגי עפ"י דרה זה דלר"ה יעשו פולם בטומאה היינו דגם אם יש מיעוט שהם טמאים ודאי עושים בראשון דהציבור חשובים כטמאים ודאי שהם חייבים לעשות בראשון, ולר"י דרק חנמרת הספק נעשה ודאי אין המיעוט עושים לא בראשון ולא בשני, ורק ר"ה מודה דאינם רשאים לעשות בכלים טמאים דלקל לא אמרינן ספק פנדאי כן נראה לי ביאור הירושלמי הנ"ל.

והתוס' שלא הביאו דברי הירושלמי דלפ"מ שהוכיחו תוס' בפ"ק דיבמות מש"ס דילן בגמ' סוטה דגם לענין עונש הוי ספק פנדאי מהא דבעלה לוקה וכן נקטו במס' שבועות לענין ביאת מקדש וכיון דש"ס דילן נגד הירושלמי הנ"ל דהוכחת ר"י בירושלמי הוא רק מביאת מקדש משו"ה לדינא אולינן בתר גמ' דילן, ומה שהביאו במס' נזיר ראי' מהא דשורפין קדשים הוא בפשטות פרהיטת הש"ס ריש נדה דלמ"ד ספק טומאה הוי רק להחמיר מה"ת תולין,, ולמ"ד שורפין הוי פנדאי יעו"ש בפלוגתא דר"ש ורבנן וזה פשוט: אמנם בשיטת הרמב"ם בענין זה לא נתבאר היטב דבה' ק"פ פ"ו ה"ז פתב וז"ל יחיד שנטמא בספק רה"י כמו שיתבאר במקומו הרי זה ידחה לפסח שני כשאר טמאי מת, וציבור שנטמא בספק רה"י יעשו פולן בטומאה עכ"ל.

והוא מהירושלמי הנ"ל. דפסק כר' הושעיא כמ"ש בכ"מ שם דר' הושעיא רבי דר"י הוא.

ובה' נזירות לא הביא פלל דין זה של הירושלמי הנ"ל וממה שהביא בפ"ט שם אוקמתת הש"ס דריש שני נזירים בשני נזירים שנטמא אחד מהם דמביאים קרבנותיהם על תנאי ואין מגלחין פתב אח"כ בזה"ל וכיצד יגלד להם ספק זה בטומאה פגון שהי' שני הנזירים עומדים ברה"י שספק טומאה שם טמא והי' אחד מבחוץ רואה אותם ואמר ראיתי אחד מהם שנטמא, ואינו יודע מי הוא, אבל אם הי' עד זה עמהם הרי שניהם טהורים כיון שהם שלשה הרי הם רבים ורבים ברשות היחיד ספיקן טהור כספק טומאה ברשות הרבים שהוא טהור כמו שיתבאר במקומו.

עכ"ל.

מדברי' אלו אין ללמוד פלום דכל לשונו הוא לשון הש"ס והתוס' שם ובריש, מס' נדה הקשו כיון דספק טומאה ברה"י ודאי טמא למה אין מביא פל אחד קרבן טומאה ודאי ותיקו דלא גמירי מסוטה אלא דבר שאפשר להיות כסוטה דאפשר שנטמאת אבל הכא לא אפשר לטמא שניהם ונדאי אחד טהור והא דאם הי' שלשה טהור לאו משום הלכה הוא אלא משום דמוקמינן פל חד וחד אחזקתו'.

יעו"ש.

ועפ"ז י"ל כן בשיטת הרמב"ם ואף דמלשון שכ' ברשות הרבים שהוא טהור כמו שיתבאר משמע דמטעם הלכה הוא אבל גם לשון הש"ס ג"כ כמעט פלשון הזה, ובע"כ

עלינו לפרש דכוננת הש"ס רק לבאר דשאני רשות היחיד מרשות הרבים דספק טמא לא נאמר רק ברה"י ושלשה הוי רה"ר ובאמת טהרתן הוא רק משום חזקה קמייתא כ"כ נפרש לשון הרמב"ם ולפי"ז אפשר דגם הרמב"ם סובר פשיטת התוס' דאם הי' אחד שנטמא בספק הי' מביא קרבן טומאה ודאי, אבל תמוה מאד למה לא הביא פן להלכה אחרי שדין זה הוא דין ר' הושעיא בירושלמי ופסק פנותי' לענן פסח למה הביא רק דין ספק של שני נזירים שדינם בספק ולא הביא ביחיד שנטמא שיהי' דינו פנדאי ובכה"ג אין דרכו של הרמב"ם לסתום אלא לפרש, ומצאתי שבס' מראה הפנים על הירושלמי שם במס' נזיר העיר זה והכריע שהרמב"ם פוסק כר"י ולא פרבי הושעיא דלא כהכ"מ ודחק לפרש דברי הרמב"ם בה' קרבן פסח יעו"ש ואין דברי מתקבלין לי.

וע"כ נלענ"ד דהרמב"ם מחלק בין פסח לנזירות היינו דלענן פסח פסק פרבי הושעיא ולענן נזירות לא פסק פנותי' מחמת סתימת הש"ס דילן ומשו"ה לא הביא הירושלמי קלל לענן נזירות מפני שרק עפ"י סוגית הש"ס דילן שיטת רבי הושעיא נדחית מהלכה לענן נזירות והביא להלכה דברי הש"ס כמו שהם אמנם לפי"ז עלינו להבין איך אפשר לפרש בהבנת הרמב"ם ולחלק בין פסח לנזירות, ונראה דהרמב"ם מפרש דכיון דפשטות ש"ס דילן ריש גדה אזלי דספק טומאה ברה"י לרבנן דפליגי על ר"ש הוי פנדאי והכא לענן שני נזירים מפני בגמ' דהוי רק דין ספק לענן תגלחת והבאת קרבנות, וחילוקא שכתבו התוס' לחלק בין הילכתא דילפינן מסוטה לדין חזקה לא סבר לה ומזה הוכיח דהש"ס דילן סובר דלא לכל מילי הוי פנדאי ופשוט דבר זה י"ל דסובר דבכל דבר שדין טומאה לחוד גורם הדין בכה"ג קבלו חז"ל שעשתה תורה את הספק פנדאי אבל בספק נזיר טמא שדין תגלחת והבאת קרבן אין דין טומאה לחוד אלא עיקר הדין נובע מדין הנזירות ובזה לא עשתה תורה ספק פנדאי והוי ספק נזיר טמא שדינו ככל הספיקות, וכן משמע קצת לשון הרמב"ם שהבאנו לעיל לענן שני נזירים שכתב פגון שהי' שני הנזירים עומדים ברה"י שספק טומאה שם טמא משמע דסובר דגם בכה"ג היכי דהספק בין שניהם הוי לענן טומאה פנדאי מ"מ לענן נזירות הוי ספק שדין זה בנזירות הוא והוי ספק בדין נזירות שדינם ככל ספק של תורה, אכן אם הי' שם שלשה דלענן טומאה הוי פנדאי טהור גם בנזיר הדין פן, ומסתבר לומר פן דלשנות דינו מכמו שהי' שני הדברים גורמים דיני הטומאה והנזירות גם יחד, וכיון דמדין הטומאה דלא נשתנה דינו פלוג וטהור הוא כמקודם אי אפשר לשנות דינו מפל נזיר טהור אבל להיפוך אם הי' ברה"י אף שמדין הטומאה הוי פנדאי אבל דין הנזירות מעפב שלא יהי' פנדאי דבזה לא עשתה תורה ספק פנדאי.

ובקצרה דלענן רה"ר שאין מתחדש עלי' דין מחודש רק בשלילה לזה מועיל הלכות טומאה לחוד, אבל בספק רה"י שאנו דנים בחיוב לחודש עלי' דין נזיר טמא א"א דין טומאה לחוד לגרום בלי הצטרפות דין נזירות ומשו"ה נשאר בספיקא.

ובזה נתישב לי מה דנראה לי פלוגתא בין הרמב"ם והתוס' לענן ספק ספיקא אם שורפין ע"ז קדשים דבה' אבות הטומאות פי"ג הי"ב פתב הרמב"ם בזה"ל אבל על ספק ספק הטומאה אין שורפין עלי' תרומה לעולם ואצ"ל קדשים אלא תולין לא אוכלין ולא שורפין עכ"ל.

מלשוננו שפכת "לעולם" מוכח להדיא דלאו דוקא על הטומאות שרפנו גזרו אלא פל טומאה שיהי' והתו' במס' שבת ד' ט"ו ע"ב בהא דהובא שם על ששה ספיקות שורפין את התרומה וכו' ר"י אומר אף על ספק מגען ברה"י שורפין וחכ"א ברה"י תולין ברה"ר טהורים וכתבו התוס' ונ"ל על ספק בית הפךס נראה.

לר"י דמייירי בשדה שנתחרש בה קבר דטהור מדאורייתא ולא חיישינן לעצם פשעורה ולא הוי אלא מדרבנן אבל שדה שאבד בה קבר הוי ספיקא דאורייתא פדמוכח במו"ק ד' ה': וא"כ לתכמים אמאי קאמרי אף ספק מגע ברה"י תולין והתנן בפ"ו דטהרות דכל ספיקות ברשות היחיד טמא עכ"ל.

והנה מלשון הגמ' במס' נדה פ' בנות פותים ד' ל"ג ע"ב הוי ספק ספיקה ואספק ספיקא לא שורפין תרומה משמע פשיטת הרמב"ם דכללא הוא דלעולם אין שורפין תרומה בס"ס, אבל סברת התוס' חזקה מאד כיון דקיי"ל דכל ספק שיהי' ברה"י לעולם טמא ואין שום חילוק בין ספק אחד לכמה ספיקות וכמו דשורפין על ספק אחד משום דהוי פנדאי הלא גם בספק ספיקא הוי פנדאי ושטת הרמב"ם דמחלק לענין שריפת קדשים בין ספק אחד מספק ספיקא אינו מוכן, אמנם לפמש"כ בפשיטת הרמב"ם דבדבר שאין דין טומאה לחוד גורם הדין אין דין טומאה ע"י ספק מועיל לעשות פנדאי י"ל דגם לענין שריפת קדשים אין דין ספק טומאה שהוא פנדאי מכריע לזה שיהי' מצוי לשרוף את הקדשים דמצנ' זו דין הקודש גורם והוי ספק קדשים טמאים ומשו"ה מה דשורפין קדשים בספק טומאה ברה"י דין חכמים הוא וכך העמידו דבריהם לשרוף רק על ספק אחד דלכה"פ איכא ספק מצו' וגם בספק מצות עשה מהראוי לקיים אם ליכא איסור בשריפתו אבל בספק ספקא דמצד המצנ' הרי איכא ספק ספיקא לקולא אסרו חז"ל לשרוף את התרומה וקדשים.

כנלענ"ד: ולענין ק"פ שיטתו מחונרת כיון דמש"ס דילן משמע להדיא דלכל דיני טומאה הוי פנדאי כמו שהוכיחו התוס' בפ"ק דתולין ד' ט': מהא דפריה הש"ס ריש נדה ולר"ש אי מסוטה יליף אמאי תולין יעו"ש, ולפי"ז יחיד שנטמא בספק רה"י אסור באכילת פסח מטעם נדאי וכל שאסור לי' מטעם דין טומאת מת פטרתי תורה מפסח ונדחה לפסח שני וא"צ לשלחו לדרה רחוקה דמטעם ספק ג"כ פטור הוא ולא בתורת אונס חשיב וכן בצבור כה"ג עושים כולם בטומאה דלענין פטור מפסח ראשון כולם שונים ודיניהם שונים דמדין טומאה הוא וע"כ עושים בראשון ככל צבור שנטמאו ובזה אין שייך לומר דמצטרף לזה דין הקודש כמובן דהאיסור פניסה למקדש ואכילת קדשים רק הטומאה.

בלא שום ספק אחרת גורם משו"ה הוי פנדאי. ומטעם זה הביא בה' ק"פ דברי ר"ה פלשונם בהירושלמי ובה' גזירות פלשון הש"ס ריש שני גזירים ולענין ספק טומאה ברה"י ביחיד לא הביא פלום כיון שהביא דין הש"ס דילן ולשיטתו ליכא הבדל בין יחיד לנולד טומאה בין שנים כנלענ"ד בזה: אמנם לכאורה קשה לפ"מ שבארנו להרמב"ם דלענין גזירות דומה ספק זה לשאר ספיקות למה לא מוקמינן כל חד אחזקתיה כמו בשני שבילים, אכן גם לשיטת תוס' קשה כיון דלא ילפינן מסוטה היכי שנולד ספק בין שניהם דאחד מהם נדאי טמא וכשהי' שלשה דהוי רה"ר מטהרינן רק מטעם חזקה דכינו דאחד מהם נדאי טהור לא ילפינן מסוטה ומדין חזקה אין חילוק בין רה"י לרה"ר ועי'

במהרש"א בפ"ק דחולין שעמד בזה שם על דברי התוס' ד' ט' ע"ב ותירץ עפ"י טעם
האמור בירושלמי הובא בתוס' פ' פ"ש והטעם האמור בתוספתא דאפשר לישאל ליהוד,
וא"א לישאל לרבים או מטעם שמצאו שהצבור עושים פסח בטומאה כמו שהובא טעמים
אלו ברמב"ם: וראב"ד ה' אבות הטומאה, והוא דחוק מאד דהרי אלו טעמים נאמרו
למצוא איזה מקום בטעם של ההלכה בלפחותא מסוטה לחלק בין רה"י לרה"ר אבל
כשאנו דנים מטעם חזקה לא נוכל להבדיל מחמת טעמים אלו עפ"י סברא דאל"כ הדרא
קושית תוס' לדוכתא שיהי' שניהם טמאים ודאי וזה פשוט, אמנם בס' ש"ש ש"א פי"ז
כתב לתרץ בטעם דמסתבר קצת דלענין שיהי' שניהם טמאים ודאי שהוא דבר שא"א
להיות לא ילפינו מסוטה, אבל לענין שיהי' שניהם טמאים בספק ע"ז ילפינו שפיר מסוטה
דברה"י לא מהני חזקת טהרה דזה יכול להיות עיי"ש.

ולמש"כ בטעמא דמילתא להרמב"ם ז"ל דבגזיר שנטמא בספק טומאה ברה"י לא ילפינו
מסוטה רק דין טומאה לחוד ובגזיר שדין זה שייך לדין גזירות לא ילפינו, י"ל ג"כ כדרך
שכתבו הש"ש אליבא דהתוס' ועוד בטעם מורגש יותר, דאף דלא נוכל לטמא ודאי
שיתחדש עלי' דין גזירות טומאה דעל גזירות לא חדשה תורה שיהי' ספק פנדאי אבל
מ"מ לענין להעמיד על חזקתם מהני הלכות טומאה דכל חזקה מהני רק על עיקר הספק
ועיקר הספק הוא ספק טומאה וממילא הוא נוגע לגזירות ובעיקר הספק ילפינו מסוטה
דלא מהני חזקה ברה"י ומשו"ה נשאר דין ספק מה"ת שהוא להחמיר ומביאים
קרבותיהם על תנאי ואסורים לגלח כמבואר בגמ' בפסוגיא כנלענ"ד.

ובתוס' כ"ק פ"ק ד' י"א ד"ה דאין מקצת שליא בלא ולד כתבו וז"ל וא"ת לר"א דאמר
חוששין משום דאין מקצת שליא בלא ולד אבל אם הי' מקצת שליא בלא ולד לא היתה
חוששת, ה"ד אי ברה"ר אפילו בחד ספיקא מטהרים ואי ברה"י אפילו בספק ספיקא נמי
טמא דהא תנן כל ספיקות שאמה יכול להרבות ברה"י אפילו ספק ספיקא טמא, וי"ל
דשמעתין איירי לענין לאוסרה לבעלה.

עכ"ל.

ובתוס' מהר"ם ש"י"ף הקשה הלא ספק טומאה מסוטה ילפינו דהוא לענין לאוסרה לבעלה
ובס' ש"ש ש"א פי"ד מבאר פוננת תוס' דבגדה מה שנאסרת לבעלה אינו אוסור טומאה
רק אוסור עריות והוי כשאור ספק אוסור דליכא בהם חילוק רשויות, וסוטה דכתיב בה
ונטמאה ואוסרה לבעלה משום טומאה ומשו"ה ברה"י הוי ספק פנדאי יעו"ש.

ונראה דכוננת הש"ש דרק בדינים שמחמת הטומאה בהם החמירה תורה שיהי' ספק
פנדאי ברה"י והקילה ברה"ר אבל בגדה לבעלה אינה אסורה מחמת טומאה שבה רק
מחמת גדה או מחמת הלידה היינו דראית דם גורם לה שתהי' אסורה שבעת ימים וכן
הלידה גורמת אוסור לבעלה ולא מחמת הטומאה שנתחדש בה היא אסורה לבעלה
ומשו"ה אין ספק זה שייך לספק טומאה שחלקה תורה בו חילוק רשויות, אבל קשה
מאד להחליט פזאת דהרי גדה ויולדת אינו ניתרין לבעל עד שיטבלו ובלא טבילה אוסורין
אוסור עולם והיכן מצינו היתר אוסורין ע"י טבילה ולא מצינו ענין טבילה רק לטהרת
הטומאות או להעלאת קדושה אבל שיותר אוסור ערו' ע"י טבילה לא שמענו, ועוד איך
אפשר לומר שלא יהי' אוסור גדה לבעלה מחמת טומאה דהרי מפורש בקרא ואל אשה

בגדת טמאָתה לא תקרב וביוֹלָדָת לא פָּתִיב בַּתּוֹרָה כָּלֵל אִיסוּר בִּיאָה, רק פִּימִי נִדַת דְּוֹתָה תִּטְמָא ובגְּבִיבָה פָּתִיב וטְמָאָה שְׂבוּעִים פְּנִדְתָּה וּמִי גָרַע מְקַרְאוֹת מְפֹרְשׁוֹת אֵלּוּ מִסּוּטָה שְׂהִזְפִּירָה תּוֹרָה בְּלִשׁוֹן טְנִמְאָה: וע"כ נלענ"ד עפ"י מה שפכתבנו לעיל בפְּלוּגְתָא דְהֶרְמֵב"ם וְהַתּוֹס' לַעֲנִין נְזִירוֹת וּשְׂרִיפַת קַדְשִׁים בְּסִפְק טְנִמְאָה בְּרַה"י י"ל דְּלַעֲנִין נִדָּה לְבַעֲלָה לְכו"ע שְׂאֵנִי מִפְּל סִפְק טְנִמְאָה, דְּהִנֵּה בְּכָל אִיסוּרִין מִחֲמַת טְנִמְאָה פְּאִיסוּר כְּנִיסָה לְמַקְדָּשׁ וְאֶכִּילַת קַדְשִׁים, הַטְּנִמְאָה שְׁנַתְּחַדְשָׁה אֶצֶל הַנּוֹגַע גּוֹרְמַת הַדִּין אֲבָל הַמַּת וְהַשְּׂרִץ אֵינָם גּוֹרְמִים הַדִּין כָּלֵל, רק הַמַּת וְהַשְּׂרִץ גּוֹרְמִים מְצִיאוֹת הַטְּנִמְאָה, וּמְצִיאוֹת הַטְּנִמְאָה גּוֹרְמִים הַדִּינִים שֶׁל כְּנִיסָה לְמַקְדָּשׁ וְאִיסוּר אֶכִּילַת קַדְשִׁים וְכָל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה, וּבְנִדָּה וְיוֹלָדָת בְּנוֹגַע לְאִיסוּר בִּיאָה רְאִיתָ הַדָּם וְהַלִּידָה גּוֹרְמִים הָאִיסוּר שֶׁכָּל זְמַן שֶׁלֹּא תִּטְהַר מִטְּנִמְאָת נִדְתָּה וְלִידְתָּה אִיסוּרָה הִיא כְּעֶרְיוֹת וּמִצְטַרֵּף שְׁנֵי גּוֹרְמִים לְאִיסוּרָה הַלִּידָה וְהַטְּנִמְאָה שְׁנַתְּחַדְשׁ ע"י הַלִּידָה וְכָל זְמַן שֶׁנִּמְשָׁךְ טְנִמְאָתָה ע"י הַלִּידָה וְרְאִיתָ דָּם הַנִּדָּה נִמְשָׁךְ אִיסוּרָה מִהַלִּידָה וְרְאִיתָ הַדָּם וּכְשֶׁמֵּגִיעַ זְמַן הַטְּבִילָה וְטְהַרָה מִטְּנִמְאָתָה ע"י מִי מְקַנָּה נִיִּתֵּר אִיסוּרָה, וּמִשׁו"ה כְּשֶׁנּוֹלַד סִפְק בְּרַה"י מִטְּנִמְאָת מַת וְכַדּוּמָה שְׂאֵנּוּ דְנִים לַעֲנִין כְּנִיסָה לְמַקְדָּשׁ אִם אִיסוּר הוּא מִחֲמַת מְצִיאוֹת דִּין הַטְּנִמְאָה אִמְרָה תּוֹרָה לַעֲנִין זֶה שְׂהִינֵי סִפְק כְּנִדָּה וְכֵן בְּנִדָּה וְיוֹלָדָת לַעֲנִין טְהָרוֹת הוּא דוּמָה לְכָל סִפְק טְנִמְאָה לְשִׁיטַת תּוֹס' פֶּאן, אֲבָל לַעֲנִין אִיסוּר בִּיאָה שֶׁסִּבַּת הָאִיסוּר הוּא הַלִּידָה וְרְאִיתָ דָּם הַנִּדָּה שֶׁתִּאֶסֶר כָּל עַת נִדְתָּה עַד שֶׁתִּטְהַר מִטְּנִמְאָתָה אִם אֵיכָּא סִפְק בְּלִידָה אוֹ בְּרֵאנֵי הוּא סִפְק אִיסוּר וְלֹא סִפְק טְנִמְאָה וְאִם אֵיכָּא יְהִי לַעֲנִין סִפְק טְנִמְאָה כְּנִדָּה אִם אֵיכָּא טְמָאָה לְכָל חוּמְר טְנִמְאָת נִדָּה לְהֶאֱסֵר בְּמַקְדָּשׁ וּקְדָשִׁים וּנְגִיעַת טְהָרוֹת, אֲבָל לַעֲנִין אִיסוּר בִּיאָה אֶפְתִּי סִפְק יוֹלָדָת הִיא דֵּאִין דִּין טְנִמְאָה לְחוּד גּוֹרֵם אִיסוּר בִּיאָה רק הַלִּידָה וְרְאִיתָ דָּם גּוֹרְמִים הָאִיסוּר כָּל עַת הַמְשַׁכַּח טְנִמְאָתָה, וּל"ד סִפְק זֶה לְנִזִּיר שְׁנוֹלַד לוֹ סִפְק טְנִמְאָה בְּרַה"י דְּלְשִׁיטַת תּוֹס' חֲזִיב בְּקַרְבָּנוֹת טְנִמְאָה וְתַגְלַחַת כְּטִמְא נִדָּה דְהֵתֵם לִיכָּא סִפְק בְּנִזִּירוֹת רק בַּתּוֹלָדָת הַטְּנִמְאָה וּמִשׁו"ה סְבָרִי הַתּוֹס' פִּינּוּ דְסִפְק טְנִמְאָה עֲשֵׂתָה תּוֹרָה כְּנִדָּה הִיא זֶה כְּנִזִּיר שְׁנִטְמָא וְדֵאִי, אֲבָל הֵכָּא פִּינּוּ שֶׁהַלִּידָה גּוֹרְמַת הָאִיסוּר בְּהַצְטַרְפוֹת הַטְּנִמְאָה הִיא זֶה כְּסִבָּה אַחֲרַת שֶׁלֹּא מִחֲמַת טְנִמְאָה וּלְעֲנִין זֶה לֹא עֲשֵׂתָה תּוֹרָה כְּנִדָּה וּמִכַּש"כ לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם שְׁבִאֲרָנוּ דְגַם כְּנִזִּיר סוֹבֵר דְּהוּי סִפְק בְּדִין נְזִירוֹת פְּשׁוּט דְלִדְיָדֵי הֵי סִפְק יוֹלָדָת דְּלֹא עֲשֵׂתָה תּוֹרָה כְּנִדָּה יוֹלָדָת: וְהַעִיר בְּזֶה כְּבוֹד חֲתָנֵי הַרַה"ג מְהַר"שׁ שְׁלִיט"א דְּלִפִּי"ז יֵשׁ לְדוֹן לְשִׁיטַת תּוֹס' אִם יְהִי בְּנִדָּה סִפְק מִחֲמַת טְבִילָה אִם נִטְהַרָה מִטְּנִמְאָתָה דְּבַכַּה"ג אִין הַסִּפְק בְּלִידָה רק בְּמְצִיאוֹת הַטְּנִמְאָה שְׂהִינֵי תְּלוּי בְּחִילוּק רְשׁוּיוֹת כְּמוֹ בְּנִזִּירוֹת שְׁנוֹלַד סִפְק טְנִמְאָה, אֲמַנָּם לִק"מ דְּכִינּוּ דְאִיסוּר מִחֲמַת לִידָה נִמְשָׁךְ רק כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִטְהַרָה מִטְּנִמְאָתָה וְאִם בְּאֵמַת הִיָּתָה הַטְּבִילָה כְּהוֹנֵן כְּבָר הַנְּפִסֵּק סִבַּת הָאִיסוּר מִכַּח הַלִּידָה, נִמְצָא כְּשֶׁאֲנוּ מְסוּפְקִים עַל הַטְּבִילָה אֲנוּ מְסוּפְקִים עַל סִבַּת הָאִיסוּר מִחֲמַת הַלִּידָה וְעַל עֲנִין זֶה לֹא עֲשֵׂתָה תּוֹרָה סִפְק כְּנִדָּה כְּמִש"כ וְנִכּוֹן הוּא בַּעֲזַה"ת: עוֹד נִלְעַנ"ד לְבָאָר שִׁיטַת תּוֹס' ב"ק הַנֵּ"ל בְּאִנְפֵּן הַיּוֹתֵר מוּבָן וְהוּא דְּלִפִּי מְשַׁמְעוֹת פְּשׁוּטוֹת סוּגְיוֹת הַש"ס דְּעֲנִין טְנִמְאָה הוּא מְצִיאוֹת מִמֶּשׁ שֶׁלֹּא כְּעֲנִין דִּין חִלוֹת אִיסוּר וּקְדוּשָׁה, כְּמוֹ שְׂאֲמָרוּ טְנִמְאָה נִכְנָסַת וְטְנִמְאָה יוֹצֵאת וְכֵן מְצִינוּ לַעֲנִין חִלוֹת טְנִמְאָה עַל טְנִמְאָה שְׂאֲמָרוּ בְּגַמ' בְּלִשׁוֹן "שְׂבַעָה" לָה טְנִמְאָה, וְלֹא בְּלִשׁוֹן אִין טְנִמְאָה חַל עַל טְנִמְאָה כְּמוֹ אִין אִיסוּר חַל עַל אִיסוּר וְכְמוֹ שְׂבִיבָאָר עֲנִין זֶה לְקַמֵּן ש"ג פ"ח וּלְפִי"ז בְּאֲדָם שְׁנִטְמָא יֵשׁ מְקוּם לוֹמֵר דְּמִלְבַּד הַדִּין שְׁנַתְּחַדְשׁ ע"י הַטְּנִמְאָה בְּאֲדָם הַנְּטָמָא, הוּא נוֹשָׂא אֶת הַטְּנִמְאָה עֲצָמָה, וְלִכּוֹן

אפשר לומר דהא דחידשה תורה בספק טומאה ברה"י שיהי' ספק פנדאי לענין הנהגה, הוא רק לענין דיני הנהגה שפאה מחמת הטומאה עצמה כמו איסור פניסה למקדש, דהוא איסור להכניס את הטומאה, אבל בנדה אין האיסור על הבועל מחמת טומאתה שנמצא בה אלא שע"י הטומאה שבה משתנות דין האשה להיות פעריות להאסר על כל העולם, וכשאנו מסופקין עלי' אם היא בטומאתה והוא ספק ברה"י יש הבדל בזה אם אנו דנים לענין פניסה למקדש או לענין מגע בטהרות, שספק זה הוא מחמת הטומאה עצמה בזה אמרינו שכל ספק בזה הוא פנדאי, אבל לענין איסור ביאה שדין זה אינו מחמת הטומאה עצמה אלא בתולדה שמחמת הטומאה משתנית האשה להיות פערו', ואז האיסור ביאה הוא מחמת עריות הוי ספק עריות ובס"ס הוא מותר, ועל דין זה עצמו שהיא נעשית פערו' לא שייך לומר שיהי' פנדאי, דבמצייאות האמתית אין הבדל בין רה"ר לרה"י וכשאנו דנים לענין הנהגה הוא ענין הנהגה של עריות: ולפי"ז י"ל דהתוס' והרמב"ם שפסקו לקיים לענין נזירות אם ספק טומאה ברה"י סותר הנזירות פליגי בזה מה שאמרה תורה שמשפחה הנהגת נזירות ע"י טומאה אם הוא ע"י הטומאה עצמה או ע"י השתנות באדם הנושא את הטומאה וסובר הרמב"ם דלענין נזירות דנים בזה כמו בנדה לאסור על הבעל: ולפי"ז יש לדון דלענין דין שבועל נדה טמא טומאת שבועה יהי' דין טומאה ממש ואם הי' ספק זה ברה"י אף שמוותרת לבעל מ"מ מטמאת את בועלה דלענין זה הוי ספק מגע שרי'.

אף שאין הטומאה שלו מחמת טומאתה אבל הביאה עצמה מטמאתו כל זמן שהיא בטומאתה. וצ"ע: פרק יד.

ובפ"ו דטהרות פליגי ר"ש ורבנן במסופן ברה"י והוציאוהו לרשות הרבים והחזירוהו לרה"י דרבנן סברי דכשהוא ברה"י ספיקו טמא וכשהוא ברה"ר ספיקו טהור, ור"ש אומר רה"ר מפסקת, ובתוספתא פ"ז הוסיפו בדברי ר"ש שהי' ר"ש אומר רה"ר מפסקת למפרע שאינו יכול לומר מת הי' ברה"י וחי' ברה"ר, וכתב בס' ש"ש ש"ד פ"ד לבאר שורש פלוגתתם דר"ש סובר דהדין של רה"ר מקריע את הספק הקדום פיון דספק ברה"ר טהור פאילו הי' נדאי חי ענין זה מקריע שלא לעשות לספק ברה"י הראשון ורבנן סברי דאין דין אחד מקריע את השני וביאר עוד יותר בטוב טעם דאזלי לשיטתיהו כפי המבואר בריש נדה דר"ש סובר ספק טומאה ברה"י תולין כמש"כ ברש"י ותוס' שם וברה"ר טהור, ורבנן סברי ברה"י נדאי טמא וברה"ר נדאי טהור ומשו"ה לר"ש הנדאי מקריע את הספק והדין של רה"ר מקריע את הספק של רה"י הקדום, ולרבנן דגם ברה"י הוי דין נדאי טמא אין הנדאי מקריע את הנדאי ומשו"ה כל חדא מיתוקם בנדוקתא פהלקתו ודינו ומזה העלה שם דמדר"ש נשמע לרבנן בשאר נוקתא היכא דאיכא ספק אחד על שני דברים אם איכא דין מוקרע על דבר אחד דלכו"ע מקריע הנדאי על הספק.

יעו"ש וקשה לי לפי"ז שיטת התוס' בפ"ק דב"ק שבהבאנו בפרק הקדום בספק נדה ויולדת ברה"י שנוגע לענין טהרות ולבעלה דלענין טהרות הוי פנדאי ולבעלה ספק ולא אמרינו שדין אחד יקרע את השני, וכן ממש"כ התוס' בפ"ק דיבמות הבאנו לעיל בפ"ב דלהחמיר עשה הכתוב ספק פנדאי סותרים יסוד זה שכתב בש"ש דלדברי מהראוי שיקרע דין נדאי שלהחמיר את הספק שלהקל, ומלבד זה אין פירושו מאומת עפ"י שיטת

תוס' במס' סוטה ועוד בהרבה מקומות דלרבנן ספק טומאה ברה"ר לאו מסוטה ילפינן אלא מטעמינן משום חזקת טהרה היכא דלא איתרע וגם מה שפירש"י ותוס' דלר"ש ספק טומאה ברה"י תולין איכא קדמאי דלא פרושו פן, ובתוס' הרא"ש ריש גדה פתב ונ"ל הכא מאי רגלים לדבר איכא פירש"י דסבר ר"ש בשאר ספק טומאות דעלמא נמי ברה"י תולין תימא דלא מישתמיט לן בכולה תלמודא דפליג ר"ש בתחילת טומאה, ויש מפרשים דבתחילת טומאה מודה ר"ש דהילכתא גמירי לה מסוטה כדאיתא בפ"ק דחולין וכו' עכ"ל הצריף לנו ולפי"ז איך נדאי יכריע את הנדאי ועלינו למצוא ביאור אחר בשורש מחלוקתן דר"ש ורבנן: ונראה לי לבאר בזה דהנה חלוק רשויות שחלקה תורה בספק טומאה נראה נדאי שהוא רק על יסוד מקור הספק שאם נתחדש הספק ברה"י ונוגע ספק זה לענן טומאה חדשה תורה שיהי' פדיו נדאי ואם נתחדש ענן זה ברה"ר חדשה תורה שיהי' כנדאי טהור, לפי"ז נראה ברור שאם נסתפק לנו מכבר על מין ידוע אם הוא שרץ או צפרדע שכל הנוגעים יהי' לעולם טמאים מספק ולא יהי' הבודל בין אם היתה הנגיעה אלי' ברה"ר או ברה"י משום דהרשות לא גרם כל צד ספק מחודש דאין ספק במעשה המגע והספק של השרץ אינו מחודש, אמנם אם הספק הזה אינו שייך לכל לדון על המגיע ורק אנו דנים תמיד על הדברים הנוגעים יש מקום לומר דכל חפץ הוא ספק בפני עצמו והחפץ שנגע ברה"י ספיקו טמא וחפץ אחר שנגע ברה"ר ספיקו טהור, ועפי"ז יש מקום לומר דבהא פליגי רבנן ור' שמעון דהנה במסוכן שהי' ברה"י ואח"כ הוציאוהו לרה"ר ואפתי ספק אם חי הוא או מת ואם עכשיו הוא חי נדאי שבהיותו ברשות היחיד מקודם שעה זו שהי' חי משו"ה סובר ר"ש דהספק שנולד אח"כ ברשות הרבים גורם לטהר את הטהרות שנגעו אל המסוכן כשהי' ברה"י דחשיב כספק טומאה ברה"ר דלידת הספק שנולד אח"כ מספק עלינו למפרע דהרי אם עכשיו הוא חי בע"כ שהי' חי מעיקרא ומשו"ה אף שנגעו טהרות ברה"י אבל פיון שמקור הספק אינו ספק מגע רק ספק במגיע וסבת הספק גורם ג"כ מה שאנו מסתפקים בו אח"כ אשר צד הספק שפא חי הוא מכריע גם בעבר הוי כספק שנולד ברה"ר, ורבנן סברי פיון דאנו דנים תמיד רק לענן הטהרות ולא לענן המסוכן עצמו וכל חפץ הוא ענן בפ"ע שנולד בו ספק טומאה ועל החפץ נולד הספק בשעת מגעו לכן תלוי באיזה רשות היתה נגיעתו: והנה איתא שם במשנה בפרק הנ"ל ה"טומאה ברה"י והטהרה ברה"ר, הטהרה ברה"י והטומאה ברה"ר וכו' ר' יהושע מטמא ונחכמים מטמאים ופי' הרמב"ם שנולד לו ספק באיזה מהם נגע אם בטומאה שברשות זה או בטהרה שברשות השני' וכן פסק להלכה עפ"י פירושו ונ"ל בפט"ו מה' אבות הטומאות ה' ט' ספק שתי רשויות כיצד הי' דבר טמא ברה"י ודבר טהור ברה"ר או שהי' הדבר להיפוך ונגע באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם נגע וכו' הרי זה טהור.

ע"כ, ונראה בטעם מחלוקתם של ר"י ונחכמים דספק זה מתילד ע"י שתי הרשויות היינו ע"י רה"ר ורה"י דאם הי' מתברר המקרה שהי' ברה"ר ממילא ליכא שום ספק על המעשה שאנו מסופקים ברה"י וכן להיפוך, ומשו"ה סובר ר"י אף שדבר הטמא מונח ברה"ר והוי ספק טומאה ברה"ר דעיקר הספק בזה הוא רק אם נגע אל הדבר הטמא, דנגיעה אל הדבר הטהור לא מעלה ולא מוריד אלא פיון שלידת הספק נעשה ע"י הצטרפות שתי הרשויות ביחד סובר ר"י פיון דרשות הרבים גורם היתר נדאי ורשות

היחיד גורם איסור נדאי מהראוי להיות איסור נדאי דהיתר הוא שלילה ואיסור הוא בחיוב, זהו טעמו של ר' יהושע דמטמא, וטעם של חכמים נראה דסברי דכל היכא שגם רה"ר מצטרף אל הספק הני כספק טומאה ברה"ר גרידא דכל שפירור הדבר תלוי באנשים הרבה או ברשות שנמצא ושם רבים בטל מזה הספק דין ספק רה"י ולהלכה קיי"ל פתחמים כמו שפסק הרמב"ם.

ועפי"ז י"ל דר"ש סובר דגם במסוכן שהוציא והו לרה"ר הני כספק רשויות דהבירור שאפשר להיות ע"י הוצאתו לרה"ר מבטל הספק של רה"י דאם יודע שהי' ברה"ר חי בע"כ שהי' חי מעיקרא פשה"י ברה"י, ומשו"ה מטהר כספק טומאה ברה"ר, ורפנן סברי דל"ד לשתי רשויות דהתם מן המקרה שהי' ברה"י לא הי' מתילד הספק נרק ע"י הצטרפות המעשים משתי הרשויות נולד הספק ומשו"ה חשבו כספק טומאה ברה"ר כמש"כ, אבל במסוכן נולד הספק ע"י רשות היחיד בפ"ע בל' צירוף רה"ר, ומה שהובא שם בש"ש דברי הרמב"ם בפ"ה המשנה בהא דאמר ר"ש רה"ר מפסקת שכתב בזה"ל מאחר שאמרנו שאשר שנגע בו ברה"ר טהור לפי שהי' שם בחזקת חי הנה מן הראוי שיהי' טהור אשר נגע בו לפני זה והוא ברה"י פי איך יאמר שהוא עתה ברה"ר חי ולפני זה פשה"י ברה"י הי' מת זה והי' שקר וזה ענין אמרו רה"ר מפסקת ר"ל ובטל משפט הספק הקודם ברה"י, ולשון התוספתא בבבאור מאמר ר"ש אומר רה"ר מפסקת למפרע שאינו יכול לומר מת הי' ברה"ר וחי ברה"ר ואין הלכה כר"ש.

עכ"ל.

אפשר ג"כ לפרש עפ"י דרכנו היינו דאם אנו מטהרים מה שנגע ברה"ר ענין זה מכריח לטהר גם מה שנגע ברה"י, דכמו שאם הי' מתברר בבירור גמור שהי' חי ברה"ר הי' בטל הספק שהי' מעיקרא ברה"י כ"כ מה שהדין מצד ספק חי לטהר ברה"ר זה הדין גותן לבטל דין טומאה שהי' מחמת הספק ברה"י הקדום משום שצד הספק שפא חי הי' ברה"ר מכריע שהי' חי ברה"י ונמצא מ מ מילתא שצטרף אל ספק רה"י ספק רה"ר, וספק טהרה הבאה ע"י מקרה המתילדת ברה"ר גורם לבטל ולהסיר את ספק הטומאה הבא ע"י מקרה שנולד לנו ברה"י, ונדוקא אם שני הצדדים הגורמים הדין נתחדשו ברה"י אמרה תורה שיהי', כנדאי כאילו אין כאן צד הגורם לטהרה, אבל בכה שצד המטהר מסתפק לנו גם רשות הרבים גורם לבעל את צד הגורם לטמא, ואין לדון לומר להפוך שרשות היחיד יכריע לטמא את הטהרות שנגעו ברה"ר דאם הי' מת ברה"י א"א שיהי' אח"כ חי ברה"ר דזה אינו וכמו בספק שתי רשויות לפי הרמב"ם דנקטינן פתחמים לטהר שצירוף, רה"ר מבטל דין רה"י ולא להפוך משום דרה"י הוא מה שלא נולד ספק זה ע"י רבים ובכה"ג נולד ספק זה לרבים דאם נצטרף אל הרבים גם ספק היחידים עוד נתוסף מספר המסופקים וזה פשוט, ומה שכ' שם בס' ש"ש דלר"ש גם בספק שרץ ספק צפרדע שהי' ברה"י והוציא והו לרה"ר יכריע רה"ר את רה"י גם לפמש"כ יהי' הדין כן לר"ש דלעולם רה"ר מבטל דין רה"י.

אמנם מה דפשיט לי' להגאון בעל הש"ש דין זה של ספק שרץ וצפרדע והראה מקום בפ"ה דטהרות לא מצאתי דין זה פי שם מבואר רק בשרץ וצפרדע שהי' ברה"י ואינו יודע באיזה מהם נגע, אבל אם המגע נדאית והספק היא במטמא לא נמצא שם, רק יש

להוכיח זה מהתוספתא פ"ו הובא בגמ' פתובות לענין קבוע כמע"מ בט' שרצים וצפרדע
אחד, וענין קבוע שנייה רק אם הנגיעה נדאית היא והספק בדבר שנגע בו מה הוא,
ובתוספתא איתא פירוש אחד מהם לרה"י ספיקו טמא לרה"ר טהור.

יעו"ש ובכה"ג תצניר תקירת הש"ש אם לאחר רה"י יצא לרה"ר דלר"ש יטהרו הטהרות
הקודמים וגם הטהרות האחרונות ובמסופן לר"ש אינו טהור רק רה"י הקדום וצ"ע:
ולפמש"כ לעיל דאם הוא מין שאנו מסופקים עלי' מפבר ולא נולד הספק משעת ביאתו
ברשות היחיד ליפא בזה חילוק רשויות גם לרבנן דפליגי על ר"ש, ומסתבר לומר
דלעולם יהי טהור פניו שהספק מפורסם לרבים אין לה רשות הרבים גדול מזה, ורק
במסופן פליגי דכל שעה ושעה הוא ספק מחודש סברי רבנן דאזלינן בתי התפצצים שנגעו
בו שאצלם נוגע ענין הספק וכל רשות דין בפ"ע: ובשטמ"ק פ"ק דב"ק הביא בשם
הרא"ש ונ"ל, דאין מקצת שליטא בלא נלד הקשו בתוס' ה"ד אי ברה"ר וכו' ותרצו וכו'
אי נמי דוקא טומאה הבאה מחמת מגע דילפינן מסוטה דומיא דסוטה שנאסרה מחמת
הבועל אבל טומאה הבאה מגוף האשה לא ילפינן מסוטה וס"ס טהור אפי' ברה"י, וכן
משמע בנדה דם הנמצא מן הלול ולחויץ אין שורפין עלי' את התרומה משום דהוי ס"ס,
וה"ד אי ברה"י וכו' אלא משום דלא ילפינן מסוטה טומאה הבאה מגוף האשה, הרא"ש
ז"ל.

עכ"ל.

ובדברי הרא"ש הנ"ל פתבו בתוס' ריש נדה בהא דהקשו שם למה מטמאים בה' מעת
לעת אף ברה"ר ומאי שנא מכל ספק טומאה ברה"ר דטהור, ותרצו לבסוף דלא ילפינן
מסוטה אלא טומאת מגע ולא טומאת ראי'.

יעו"ש.

וקשה לי הלא משנה מפורשת היא במסופן שהי' ברה"י והוציאוהו לרה"ר כשהוא ברה"י
ספיקו טמא וכשהוא ברה"ר ספיקו טהור ומאי שנא ספק חי ספק מת מספק ראי' של
נדה או ספק לידה דהרי עיקר סברת המחלקים בזה הוא דגמרינן מסוטה היכא דהספק
הוא בענין הנגיעה כמו בסוטה דהבועל הי' שם ודאי והספק הוא על מעשה הביאה אבל
אם הנגיעה נדאית והספק הוא על המטמא אם הוא דבר המטמא או לא בכה"ג לא גמרינן
מסוטה ובמסופן מפורש במשנה דתלוי בחילוק רשויות אף דהמגע הוא ודאי והספק הוא
במטמא, אח"ז מצאתי בתוס' נדה ד' י"ז ע"ב ד"ה ואין שורפין אחר שכתבו שם ג"כ
האי תירוץ שכתבו בריש מס' דלא גמרינן מסוטה ספק דאיתא ע"י ראי' גופה פתבו
בזה"ל וצ"ע במכילתין גבי דם תבוסה דמשמע ספק יצא מחיים ספק לאחר מיתה ברשות
היחיד ספיקו טמא ברשות הרבים ספיקו טהור.

עכ"ל.

נדברי התוס' אלו ג"כ אינם מובנים לכאורה למה שבתו משנה מפורשת דמס' טהרות הך
דמסופן וכמה ברייתות בתוספתא פ"ו בשרץ שפירש לרה"י ולרה"ר ואינו ידוע אם שרץ
הוא או צפרדע וכן בנגע באחד בלילה ואין ידוע אם חי או מת דר"מ מטהר ברה"ר
דמפורש בכל הנה אף דספק טומאה הוא מצד עצמו ולא מחמת נגיעה אבל פניו דלטהרות

שְׁנָעוּ הוּא סְפֵק טוֹמְאָת מַגַּע גְּמָרִינָן בְּהוּ חִילּוּק רְשׁוּיּוֹת, וְכֵן מְפֹרֵשׁ בְּמִס' טְהָרוֹת פ"ו מ"ד בְּדִין סְפֵק יֵשׁ בּוֹ כְּשִׁיעוֹר אוֹ לֹא וְהַתּוֹס' נָדוּ מִפְּלֵ זֶה וְהִקְשׁוּ רַק מִדִּין תְּבוּסָה וּבְנִדְאֵי כּוֹנְנוּ בְּזֶה עֲנִין גְּדוּל: וְהִנֵּה יֵשׁ לְדוֹן בְּכָל הַשְּׂקָלָא וְטָרְיָא שֶׁל הַתּוֹס' בְּרִישׁ מִס' נִדָּה שֶׁהִקְשׁוּ שֵׁם בְּהָא דְלִב"ש דִּינָן שְׁעָתָן וּלִב"ה וְלִרְבָּנָן לְחַנְלִין מוֹדִים לִב"ש דִּינָן שְׁעָתָן לְמָה לֹא מְטַמְּאִינָן כָּל סְפֵק טוֹמְאָה בְּרַה"י, וְתִרְצוּ דְלַעֲנִין לְטַמְּאָה לְמַפְרַע לֹא יִלְפִינּוּ מְסוּטָה, וְאַח"כּ הִקְשׁוּ מְסַפֵּק טוֹמְאָה בְּרַה"ר דְּטְהוֹר אַף לְקַדְשִׁים וּבְמַעַת לַעַת שְׁבַנְדָּה מְטַמְּאִינָן לְקַדְשִׁים אַף בְּרַה"ר וְהוֹכִיחוּ זֶה מְסוּגִית הַגַּמ' ד' ה', דְּמוֹקְמִינָן שֵׁם כְּשֶׁחֲבָרוּתִי נוֹשְׂאִין אוֹתָהּ בְּמַטָּה וְהוּי תְּלִתָּא וְשִׁלְשָׁה חֲשׁוּב כְּרַה"ר, וְתִרְצוּ דְגַם לְטְהַר בְּרַה"ר לֹא יִלְפִינּוּ מְסוּטָה הִיכָא שְׁעַכְשָׁי הִיא וְדָאֵי טַמְּאָה דְל"ד לְסוּטָה דְגַם עַכְשָׁי הִיא בְּסַפֵּק, וְאַח"כּ פְּתָבוּ דִּילְעוּד דְלֹא יִלְפִינּוּ לְטְהַר בְּרַה"ר רַק טוֹמְאָת מַגַּע וְלֹא טוֹמְאָת רֵאִי.

יעו"ש.

וְרֵאִוִי לְבָאָר אִם עַל הָאִשָּׁה עֲצָמָה הִקְשׁוּ שְׁיִהְיִי בְּהָ דִין חִילּוּק רְשׁוּיּוֹת אוֹ עַל הַטְּהָרוֹת שְׁנָעוּ בְּהָ, וְנִרְאָה לִי מְפֹשְׁטוֹת דְּבְרִיָּהֶם מַה שֶׁתִּרְצוּ ד' לְטַמְּאָה" לְמַפְרַע לֹא יִלְפִינּוּ מְסוּטָה דְעַל הָאִשָּׁה עֲצָמָה סוּבָב הוֹלָף דְּבְרִיָּהֶם וְכֵן לֹא שְׁיִיף כ"כ לומר לַעֲנִין הַטְּהָרוֹת עֲנִין לְמַפְרַע דְעַל הַטְּהָרוֹת הוּא סְפֵק מְפָאָן וְלִהְבָּא, וְכֵן מַה שֶׁתִּרְצוּ לַעֲנִין רַה"ר כִּינּוּ דְעַכְשָׁי וְדָאֵי טַמְּאָה הִיא לֹא דְמִי לְסוּטָה דְגַם עַכְשָׁי הוּא בְּסַפֵּק לֹא שְׁיִיף כָּל עַל עֲנִין הַסְּפֵק טוֹמְאָה שְׁנוּלֵד לְנוּ עַל הַטְּהָרוֹת, וּבַע"כ צ"ל בְּסִבְרַת הַתּוֹס' דְּסִבְרֵי דְלַעוֹלָם בְּסַפֵּק טוֹמְאָה מַה שֶׁחֲדָשָׁה תוֹרָה חִילּוּק רְשׁוּיּוֹת הוּא רַק עַל הַדְּבָר הֶרְאִשׁוֹן שְׁבוּ נוֹלֵד סְפֵק הַטְּוֹמְאָה וּכְפִי שׁוֹרֵת הַדִּין שֶׁל דְּבָר זֶה כֵּן יִהְיִי דִין כָּל הַדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים בּוֹ, וּמִשׁוּ"ה כְּשֶׁהִקְשׁוּ מִדִּין סְפֵק טוֹמְאָה בְּרַה"י כּוֹנְנָתָם עַל הָאִשָּׁה עֲצָמָה הִינּוּ אִם הִיָּתָה הָאִשָּׁה בְּרַה"י בְּשַׁעַת מַגָּעָה אֶל הַטְּהָרוֹת עֲלִינוּ לְהַחְזִיק כְּאִילוּ הִיָּתָה הָאִשָּׁה אֲזַי וְדָאֵי טַמְּאָה, וְע"ז תִּרְצוּ דְלַעֲנִין לְטַמְּאָה לְמַפְרַע לֹא יִלְפִינּוּ מְסוּטָה דֶּהֱתוֹרָה עֲשָׂתָה סְפֵק כּוֹדָאֵי רַק מְשַׁעַת לִידַת הַסְּפֵק שְׁיִהְיִי דִינוּ כּוֹדָאֵי אֲבָל לֹא אִמְרָה תוֹרָה שְׁעֲלִינוּ לְהַחְזִיק שֶׁהִיא אוֹ שֶׁהוּא וְדָאֵי וּמִמִּילָא כִּינּוּ דְעַל טוֹמְאָת הָאִשָּׁה שְׁבָה נוֹלֵד הַסְּפֵק לֹא יִלְפִינּוּ מְסוּטָה וְדִינָה לְאוֹקְמָה בְּחִזְקָתָה כֵּן יִהְיִי מְשַׁפֵּט הַטְּהָרוֹת שְׁנָעוּ בְּהָ כַּמֶּש"כ דְלַעוֹלָם הַדִּין כְּמִשְׁפֵּט הַדְּבָר הֶרְאִשׁוֹן שְׁנוּלֵד בּוֹ סְפֵק הַטְּוֹמְאָה וּבְזֶה נִתְיָשֵׁב לִי מַה שֶׁנִּתְקַשְׁוּ הַמְּפֹרְשִׁים בְּדְבָרֵי הַתּוֹס' לְפָרֵשׁ בְּהָא דְמוֹכַח מִהַגַּמ' בְּמִקוּ' שְׁנִמְצָא חֶסֶר דְּתִלּוּי ג"כ בְּדִין סְפֵק טוֹמְאָה בְּרַה"י דְאִמְרִינָן שֵׁם וְשִׁנִּיהֶם לֹא לְמַדוּהָ אֶלָּא מְסוּטָה וְכו' וְר"ש סִבְר כְּסוּטָה מַה סוּטָה בְּרַה"ר טְהוֹר, אוֹ מְסוּטָה מַה סוּטָה בְּרַה"י טַמְּאָה וְדָאֵי וְכו' הִכִּי הַשְׁתָּא הֵתָם רַגְלִים לְדְבָר.

יעו"ש.

וּלְשִׁיטַת תּוֹס' דְּמְסוּטָה לֹא יִלְפִינּוּ לַעֲנִין לְמַפְרַע קִשְׁיָה מַה מְדַמָּה הַש"ס סְפִיקָא דְמִקוּ' לְסוּטָה, וּבִס' ש"ש ש"א פ"י וי"א הָאִרְיָף שֵׁם בְּשִׁיטַת מְהַרְש"א וּמְהַר"ם וְשִׁיטַת רַב הַמְּנַהֵיר הוּבָא בְּמִשְׁנָה לְמַלְך.

יעו"ש.

וְשִׁיטַת הַרש"א שֶׁהַכְרִיעַ כֵּן הַמַּל"מ לְחַלֵּק בֵּין הִיכָא דְאִיכָא חִזְקָה לְהִיכָא דְלִיכָא חִזְקָה קִשְׁיָה לִי כִינּוּ דְלַעֲנִין סְפֵק טוֹמְאָה לִיכָא חִילּוּק בֵּין הִיכָא דְאִיכָא חִזְקָה אוֹ לֹא לְמָה גַּחְלֵק

לענן למפרע בין איתחזק או לא וממ"נ אם לא דמי לסוטה מה יועיל לנו אם ליכא חזקה להשוותו לסוטה, ושיטת רב המנהיר שמישבה הש"ש מקנשיות המל"מ אינה מתפרשת כהוגן לפי משמעות דברי התוס' בסוגיא, ועפ"מ ש"כ י"ל דבמקו' אינו ענן לדין טומאה למפרע דהנה על הטירות שנעשו ע"ג הוא ספק טומאה דלהבא דהספק הוא אם טמאים המת עדיין או נטהרו מטומאתם ועל ספק של המקו' פשהוא חסר עכ"ל ומוספקין אנו שמה נחסר למפרע הוא ספק שאינו ספק טומאה ועל ספק זה נדאי דלא שייך לומר שיהי' ספק פודאי, רק שדין ספק של המקו' מספק לנו את דין הטירות אבל הטירות יש להם דין חילוק מן המקו' משני טעמים חדא דדיניהם חלוקים דזה ספק טומאה וספק מקו' הוא ספק אחר ספק פח המכשיר, ועוד כיון דלענן המקו' עצמה ליכא נפ"מ פלוג' אם נחסר עכ"ל או נחסר מכבר עלינו לדון רק על הטירות וכשאנו דנים עליהם לא שייך כ"כ ענן למפרע כמ"כ, ול"ד לענן טומאת מעל"ע של האשה דהתם גם לענן האשה הוא ספק טומאה וגם נוגע הספק לה לעצמה דלענן נדה איכא נפ"מ מתי הותחל ראיתה לענן טהרתה ליום שביעי וכן לענן זבה שתלוי בימים וכיון דעיקר ספק טומאה נולד "בה" תלוי פל חילוקי דינים בה וכיון דאצלה אין ספק טומאה זה פסוטה גם הטירות שנגעו בה פמוה, אבל במקו' נולד ספק טומאה רק בטירות שנעשו ע"ג ולענן הטירות אין דין טומאה דלמפרע, שפיר יש לדון חילוק רשויות, ואפשר להטעים קצת דברינו עפ"י דברי מהרש"א דאם על המטמא דין נדאי כמו הכא במעל"ע של האשה דמדינא מוקמינן אותה על חזקתה כ"כ דין הטירות שנגעו בה אין עליהם דין ספק טומאה פלל, אבל היכא דליכא חזקה ונשאר הדבר בספק בע"כ נשאר גם על הטירות דין ספק טומאה וכל ספק טומאה עצמה תורה פודאי ברה"י ואולי כיון לזה המהרש"א אבל לא אבין אם שייך דבר זה לספק חסרון של המקו' דשם אינו ספק טומאה למפרע כמ"כ: ועתה נבאר עפ"ד"ז גם תירוצ האחרון של התוס' שכתבו דלא ילפינן מסוטה אלא טומאת מגע ולא טומאת ראי, הוא רק כשאנו דנים על האשה עצמה ואצל האשה עצמה הוא ספק שאינו דומה לסוטה שטומאתה באה ע"י הבעל ובנדה טומאתה מחמת ראי ולא ע"י מגע דבר אחר ומשו"ה גם לענן הטירות שאין הספק אצלם על המגע דינם כדין ספק הראשון כמ"כ בבבאוריים בתירוץ הקודמים וגם ע"ז ביארו מהא דפריה בש"ס האי מטה אין בו דעת לישראל ותוצו דבשר קודש אפשר לאשכוחי ע"י זב וזבה דאסורים לאכול בשר קודש והוי בכלל פל טהור ואכל בשר.

עכ"ל.

ולא מצאתי ביאור לדבריהם. ונראה פונתו דכמו דקרא השני פל טהור יאכל דמינ' ילפינן ליש בו דעת לישראל נדאי טהור יאכל הא ספק לא יאכל דמינ' בנב וזבה אף בטומאה הבאה מגופה כ"כ קרא דנהבשר אשר יגע דמינ' ילפינן לאין בו דעת לישראל מינ' כה"ג שנגעו בספק טומאה הבאה ע"י ראי שאף שעל המטמא עצמו דין ספק עלי' חדשה תורה על הנוגע שיהי' טהור פשהי' באופן שאין בו דעת לישראל פנ"ל.

ועפ"ז נבאר פל המקומות שראין פסותרין לדברי התוס' כמו שהבאתי למעלה דדוקא באשה שעצם הספק עלי' הוא וגם נוגע לכמה דינים וכיון דבה ליכא חילוק רשויות מחמת שבה הוא ספק טומאה מגופה כ"כ הטירות הבאים מחמתה דינם פמותה, אבל

במסופן שהי' ברה"י ונגעו בו טהרות וכן ברה"ר אין עלינו ספיקא בדינא על האדם שאין הספק נוגע לדון עלי' לדינא משום דבכל רגע יכול להשתנות ולהתברר וכל הספק שנופל בזה על רגע זו הוא לענן הטהרות ולהטהרות הנוגעות בו הוא ספק טומאה שפא ע"י מגע שתלוי בחילוק רשויות וכן י"ל גם לענן ספק שרץ ספק צפרדע דמבואר בתוספתא פ"ו היכא דפריש לפנינו דהוי קבוע שתלוי בחילוק רשויות, מייירי בכה"ג שאין נפ"מ לדינא לפסוק דין עלי' פגון שאינו תפוש בדינו רק נגע בטהרות והלף לו והספק שנופל במקרה זו הוא רק על הטהרות ובהם הוא ספק טומאה ע"י מגע ותלוי בדין הרשויות שנוולד בהם הספק.

ועפי"ז יתישב קצת מה דקשה למה לא איפלגו רבנן ור"ש בספק שרץ שהי' ברה"י ואח"פ ברה"ר וחזר לרה"י דבמסופן דאמר ר"ש רה"ר מפסקת אינו מטהר רק הטהרות שנגעו ברה"י הראשון אבל לא מה שנגעו ברה"י השני דאף אם הי' חי ברה"ר יכול להיות מת ברה"י האחרון ובשרץ לשיטתו הי' מטהר גם הטהרות השניות ולדברינו דדין זה שיהי' תלוי בחילוק רשויות לענן מגע בספק שרץ הוא רק אם אין עלינו לדון ולפסוק דין על השרץ עצמו פגון שנגע והלף לו אבל אם הוא לפנינו וטלטלוהו מרה"י לרה"ר הרי זה כמעל"ע שפנדה פגון שבו לא שייך חילוק רשויות גם הטהרות הבאים מחמתו דינם כמותו ולא יהי' חילוק בין רשות היחיד לרה"ר משו"ה נקטו במחלקותם רק מסופן. ועי' לעיל בפ"ה שהבאנו דברי הס' כתב והקבלה מש"כ שם בשם הגרע"א ולמש"כ בזה א"א לתרץ דברי' יעו"ש.

ולפי"ז מובנים דברי תוס' במס' נדה ד' י"ז: שכ' להעיר על סברא זו מדם תבוסה דאיתא בפ' תינוקת ד' ע"א. בהרוג שיצא ממנו דם ספק בחי' ספק במותו דחכמים אומרים ברה"י ספיקו טמא.

ברה"ר ספיקו טהור דשם יש לדון על הדם עצמו איזה דין לפסוק עלי' ובדם עצמו הוי ספק שלא מחמת מגע ומ"מ אמרו חכמים דתלוי בחילוק רשויות היינו דאם תחלת הספק נולד ברה"י יהי' לעולם ודאי טומאה, ואם מתחילה בשעת יציאת הדם הי' ברה"ר יהי' לעולם ודאי טהור, ואפשר לי' שבדוחק דמייירי ג"כ שלא נתקבץ הדם באופן שיהי' להסתפק הדין על עצם הדם רק בשעת יציאת הדם נפל ונגע על טהרות וספק טומאת מגע עליהם ומשו"ה נשארו בצ"ע בזה.

אמנם קשה לי לתירוץ האחרון הנ"ל מה דנקטינו שם פריש נדה דמקנה שחסר וספק אם בשעת טבילת הטמא כבר נחסרה או לא דתלוי בחילוק רשויות לולא הפלל דתרתמי לריעותא ואיזה ספק מגע שם לדמות לסוטה דעל המקנה עצמה ודאי דלא שייך לדון פלל דאינו ספק טומאה וגם הוי ספק חסרון דלא שייך פלל לסוטה ועל האדם הטובל הוא ספק טומאה ישנה אם נטהר מטומאתו או לא דלא שייך ג"כ לספק סוטה עפ"י שיטת תוס' זו דרק ספק טומאת מגע דמיא לסוטה וזה דוחק, לומר דאם תחילת הטומאה הי' על האדם ע"י מגע ועתה נולד ספק אם עדיין טומאת מגע הראשונה עלי' או כבר נטהר מטומאתו הוי כספק טומאת מגע דלפי"ז יהי' חילוק מאיזה טומאה נטמא מתחילה וזה דבר רחוק, ואפשר לומר דספק טהרה שנוולד בהאדם הטמא ע"י שטבל במקו' ספק חסירה הוי כספק מגע טומאה דספק זה נולד ע"י מגע היינו טבילה וספק טהרה הוי כספק

טוֹמָאָה אִם יִלְפִינּוּ סוּף טוֹמָאָה מִתְחִילַת טוֹמָאָה, וְכִינּוּ דְבַמְקוֹה עֲצָמָה לֹא שִׁינּוּ סִפְק טוֹמָאָה וְגַם, אִין הַסִּפְק נּוֹגַע לְדוֹן עֲלֵי רַק לְעִנּוּן הַטְּהָרוֹת כְּמוֹשׁ"כ לְעִיל, ע"כ יֵשׁ לְדַמּוֹת לְסִפְק סוּטָה דְתַלּוּי בְּחִילּוּק רְשׁוּיוֹת: וּבְתוֹסֶפֶת הָרָא"ש בְּש"ס דְּפוּס וַיִּלְנָא פְתַב רִישׁ נְדָה דְעִיָּקָר הַחִילּוּק בֵּין מַעַל"ע שְׂבַנְדָּה לְכָל סִפְק טוֹמָאָה הוּא מְשׁוּם דְּאִין הַסִּפְק אֲפִשְׂרָלְהַתְּגַלוֹת יוֹתֵר מִחֵמַת רַבִּים מְשׁו"ה לִיכָא חִילּוּק בֵּין רַה"ר לְרַה"י וּל"ד לְמַקְנָה דְשָׁם הִי אֲפִשְׂרָ לְהַתְּגַלוֹת אִם הִיְתָה חֲסִירָה וְכֵן נִשְׁנוּ דְבָרֵי לַד' י"ז לְעִנּוּן דָּם הַנְּמָצָא בְּפְרוֹזְדוֹר וּלְשִׁיטְתוֹ מְנוּשָׁב מְפָל מַה שֶּׁהִקְשִׁינוּ וְגַם מִדָּם תְּבוּסָה לֹא קָשָׁה דְּגַם שָׁם הִי אֲפִשְׂרָ לְהַתְּבַרֵר אִם יֵצֵא מִחַיִּים אוֹ לְאַחַר מִיתָה.

וְאֲפִשְׂרָ דְמִשׁ"כ הַשְּׂטֵמ"ק בְּב"ק בְּפ"ק בְּשָׁם הָרָא"ש לְחַלְק בֵּין סִפְק מַגַּע לְסִפְק רֵא"י כּוֹנְתוֹ כְּמוֹשׁ"כ בְּתוֹס' פָּאן וְעֵי תוֹס' סוּטָה ד' כ"ח ע"ב דְּלִכְאוּרָה נִרְאָה מְדַבְּרִיהֶם דְּבַכָּה"ג לְעוֹלָם דִּין רַה"י הֵנִי וְלִהָרָא"ש הֵנִי לְכָל דְּלֹא שִׁינּוּ בְּרִירוֹר ע"י רַבִּים לִיכָא חִילּוּק רְשׁוּיוֹת כָּלִל: פָּרַק טו תַּמָּן בְּרִישׁ נְדָה פִּיצַד דִּי שְׁעָתָה הִיְתָה יוֹשְׁבַת בְּמַטָּה וְעִסּוּקָה בְּטְהָרוֹת וּפְרָשָׁה וְרֵאָתָה הִיא טְמָאָה וְהֵן טְהוּרוֹת וְאֲמַרִינּוּ בְּגַמ' ל"ל לְמִיתְנֵי הִיְתָה יוֹשְׁבַת בְּמַטָּה וְכו' הָא קַמ"ל טַעְמָא דְדִי שְׁעָתָה הָא מַעַת לְעַת שְׂבַנְדָּה מַטָּה נְמִי מְטַמְיָא וְכו' מְפָדִי הִיא מַטָּה דְבָר שְׁאִין בּוֹ דַּעַת לִישְׂאָל הוּא וְכָל דְבָר שְׁאִין בּוֹ דַּעַת לִישְׂאָל סְפִיקוֹ טְהוֹר תְּרַגְמָה זְעִירִי כְּשִׁחְבְּרוּתֵי נוֹשְׂאוֹת אוֹתָהּ בְּמַטָּה דְהֵנִי לִי יַד חְבְּרוּתֵי וְהַשְׂתָּא דְרֵא"י סִפְק טוֹמָאָה הַבָּאָה בִּידֵי אָדָם נִשְׂאָלִים עֲלֵי אֲפִילוּ בְּכָלִי מְנוּחַ עַל גְּבִי קַרְקַע כְּמִי שִׁישׁ בּוֹ דַּעַת לִישְׂאָל אַעפ"י שְׁאִין חְבְּרוּתֵי נוֹשְׂאוֹת אוֹתָהּ בְּמַטָּה וְכַתְּבֵי הַרִיטְבָ"א בַּח"י וַיִּלְקִשׁוּ בְּתוֹס' דְּסַתְּמַת חְבְּרוּתֵי נְשִׁימִם וּבְהִדֵי דִינְדָה הוּוּ תַלְתַּת וְהֵנִי לִי רַה"ר שְׂסִפְקוֹ טְהוֹר וְכַדְאָמְרִי בְּמַס' נְזִיר וְכו' וְתַרְצוּ דְשְׂאֵנִי הֵכָא דְנִשְׂמִים נִינְהוּ וְכוּלְהוּ כְּחִדָּא דְמִינֵי דְהָא מְסוּטָה גְּמַרִינּוּ וְגַבִּי סוּטָה מְקוּם סְתִירָה הוּא כְּדַתְּנּוּ שְׁאִין אִישׁ אֶחָד מִתְּיַחַד עִם שְׁתֵּי נְשִׁימִם אֲבָל אֲנָשִׁים אִין מְקוּם סְתִירָה דְאִשָּׁה מִתְּיַחַד עִם שְׁנֵי אֲנָשִׁים.

וְהַרְבֵּינּוּ ו"ל הִי מְתַרְץ שְׂזוּ כִינּוּ שֶׁהִיא טְמָאָה וְדֹאֵי וְאִין הַסִּפְק בְּהָ אֵינְהָ מִן הַמְּנִינּוּ וְהֵרִי הִיא כְּגוֹפוֹ שֶׁל שְׂרָץ, וְלְדַבְּרֵי אִם הִי חְבְּרוּתֵי ג' אֵינְהָ טְמָאָה וְאִין זֶה נִכּוֹן כִּינּוּ דְסַתְּמָא אֲמַרִינּוּ הֵכָא כְּשִׁחְבְּרוּתֵי נוֹשְׂאוֹת אוֹתָהּ דְמִשְׁמַע אִפִּי ד' בַּד' כְּרַעִי הַמַּטָּה, וְהָרָאשׁוֹן הוּא הַנְּכוֹן וְדָם הַנְּדָה הוּא אִב הַטוֹמָאָה וְכִינּוּ דְלִמְפְרַע סִפְק הוּא אִם הִי שָׁם דָּם אִף הִיא מִן הַמְּנִינּוּ עַכ"ל.

וְהִנֵּה בְּגַמ' נְזִיר ר"פ שְׁנֵי נְזִירִים אֲמַרִינּוּ מַה סוּטָה בּוֹעֵל וְנִבְעֵלְתָּ אִף כָּל סִפְק טוֹמָאָה בְּרַה"י כְּגוֹן דְּאִיכָא בּוֹ תְּרִי וּלְשִׁיטַת תוֹס' הֵנִי בִּי תְּרִי הוּא הָאִשָּׁה וְהַבּוֹעֵל שֶׁהָאִשָּׁה ג"כ נִכְנָסַת בְּמִנּוּן רַק דְּאִין חִילּוּק בֵּין אִשָּׁה אַחַת לְהַרְבֵּה נְשִׁימִם דְּכוּלְהוּ כְּחִדָּא חֲשִׁיבָא וְאִף דְלִפִּי הַסִּבְרָא אִין חִילּוּק לְעִנּוּן טוֹמָאָה בֵּין שְׁלִשָּׁה אֲנָשִׁים לְנְשִׁימִם אֲבָל גַּזְה"כ הוּא וְהִכִּי גְמִירָא לָן לְדַמּוֹת סִפְק טוֹמָאָה לְסִפְק סוּטָה וְכָל שְׁלִגְבֵי סוּטָה הֵנִי רַה"י כ"כ הֵנִי רַה"י לְעִנּוּן טוֹמָאָה וְאִף דְלִפִּי"ז אִם יֵהִי הַרְבֵּה אֲנָשִׁים פְּרוּצִים בְּעַרְיּוֹת דְלְעִנּוּן סוּטָה מְהִרְאוּי לְהִיוֹת דְהֵנִי מְקוּם סְתִירָה דְהֵרִי הוֹכַחַת הַתוֹס' לְחַלְק בֵּין נְשִׁימִם לְאֲנָשִׁים הוּא מְדִין יְחוּד שְׂאֲמָרוּ בְּשִׁילְהוּ מַס' קְדוּשִׁין דְאִישׁ אֶחָד אֵינּוּ מִתְּיַחַד עִם שְׁתֵּי נְשִׁימִם וְשָׁם אֵיתָא בְּגַמ' דְהָא דְאִשָּׁה מִתְּיַחַד עִם שְׁנֵי אֲנָשִׁים דְּוָקָא בְּכִשְׂרִים אֲבָל בְּפְרוּצִים אִפִּי בִּי עֲשָׂרָה נְמִי לֹא, וּמ"מ הַדְּבָר בְּרִירוֹר דְלְעִנּוּן סִפְק טוֹמָאָה בְּרַה"י לִיכָא חִילּוּק בֵּין פְּרוּצִים בְּעַרְיּוֹת לְכִשְׂרִים,

י"ל דגמרינון מסוטה לענין הרגיל בסוטה בסתם נשים ונאנשים דסתם נשים הוי מקום סתירה וסתם אנשים לא הוי מקום סתירה.

אכן צריך לבאר לפ"מ דאיתא בתוספתא פ"ו דטהרות דו"ל מפני מה ספק רה"ר טהור אמר להם מפני שהצבור עושים את הפסח בטומאה בזמן שרובם טמאים ואם טומאה נדאית הותרה לצבור ק"ו לספק רש"ב"ג אומר מפני מה ספק רה"י טמא וספק רה"ר טהור מפני שאפשר לשאול ליחיד וא"א לשאול לרבים.

ע"כ.

הרי מוכח להדיא דבלי שום הבדל כלום שיהי' איזה טעם כל שהוא א"א לחלק בין רה"י לרה"ר ואיך נחלק בספק טומאה ברה"י בין אנשים לנשים דלא מצינו בהם הבדל, אבל באמת פשוט דייק ברישא דתוספתא זאת משמע דא"צ לחפש טעמים על הלכה דהרי איתא שם שאילו את בן זומא מפני מה ספק ברה"י טמא, אמר להם סוטה מה היא לבעלה נדאי או ספק, אמרו לו ספק אמר להם מצינו שהיא אסורה לבעלה מכאן אתה דן לשרץ מה כאן רה"י אף כאן רה"י וכו' ולכאורה קשה פשוטא אלו אח"ז על ספק רה"ר למה לא נשיבם כמו כן שמצינו בסוטה דטהורה היא בספק רה"ר, אלא נראה דקבלו מהלכה למשה מסיני לדמות ספק טומאה לסוטה האמורה בתורה והנה בתורה לא פתיב רק ספק סוטה במקום סתירה דאסורה לבעלה כנדאי וסוטה שאינה במקום סתירה לא פתיב בהדיא ואפשר לומר דכונת ההלכה היא לדמות כל ספק טומאה בין ברה"ר בין ברה"י לספק סוטה במקום סתירה דבסוטה חלוק רה"י לרה"ר בעצם מדת הספק דבמקום סתירה רגלים לדבר על הגנות יותר מבמקום רה"ר ומשו"ה חזרו ושאלו על רה"ר היינו דעל רה"י אין לנו לחפש ולהתחכם על טעמי ההלכה כיון דגמירי לן מסיני כן לדמות ספק טומאה לספק סוטה הפתוח בתורה שהוא ברה"י אבל מה דקיי"ל דספק טומאה ברה"ר טהור שלא נתגלה לנו בפירוש אין לנו לחלק בלי שום טעם מספק טומאה ברה"ר וע"ז השיבו כיון דמצינו בתורה איזה הבדל בין יחידים למרובים לענין פסח הפא בטומאה משו"ה עלינו לבאר פונת ההלכה שהורה לנו לדמות ספק טומאה לסוטה הוא בכל הפרטים היינו גם ההבדל בין רה"י לרה"ר וכמו שבסוטה ברה"ר טהורה היא לבעלה כ"כ בספק טומאה ברה"ר, ולפי"ז הטעמים שנאמרו בתוספתא הוא רק לפרש על רה"ר אבל על רה"י לא שאלו טעמים אחרים רק הסתפקו במה דמצינו בסוטה כן משו"ה פתבו התוס' שפיר דכיון דאיש אינו מתיחד עם שתי נשים וזהו ספק סוטה האמור בתורה לאיסור וע"ז נאמרה ההלכה ללמוד ספק טומאה ובע"כ עלינו להחליט שאם יהי שתי נשים ואיש אחד נולד ביניהם ספק טומאה שיהי' ספק כנדאי.

אבל מ"מ צדיין לפי"ז איך יתפרשו לנו הטעמים האמורים בתוספתא לבאר בין יחידים למרובים כיון שנאמר דסתם רה"י האמור בתורה נכלל בזה גם שתי נשים ואיש אחד שהם רבים במספר, ומדברי הרמב"ם שהביא בה' אבות הטומאה פט"ז הטעם הראשון האמור בתוספתא והראב"ד בהשגות שם כתב להוסיף הטעם השני משמע שטעמים אלו נוגעים לדין קצת, והנה עפ"י הטעם הא' שבתוספתא שנקט הרמב"ם לעיקר מפני שמצינו שהצבור עושים פסח בטומאה י"ל דכיון דמוכח מסתימת הש"ס פ' פיצד צולין וברמב"ם ה' ק"פ דנשים טמאות אינן משלימות לרוב ציבור שיעשה הפסח בטומאה ע"י

הצטרפות הנשים משו"ה גם לענין ספק טומאה אינו נחשבות לרבים ואף דלענין טומאה לכה"פ מצטרפות לשני אנשים להתחשב לשלשה ולענין פסח פינו דאינו מצטרפות להשלים לרוב נראה דאינו עולות למספר ואם יהי' מחצה ע"מ אנשים טהורים וטמאים וכמה נשים טמאות לא יבוא הפסח בטומאה, אפ"ש לומר דכיון דלענין פסח בעינן רוב הקהל ונשים לענין זה לעולם פ"חידים חשובים ואינו משלימות כלל לענין רוב הקהל, אכל לענין טומאה דבעינן מספר שלשה ומספר זה חשוב רבים ורבים לענין זה הוא שלשה יחידים פ"רטים משו"ה נשים אף דכמה נשים אינם חשובים פ"רבים אכל מספר יחיד לא נגרע מהם.

וצ"ע: ושיטת הרמב"ן ג"כ קשה מאד דאם נימא דהמטמא אינו עולה למספר כלל משום דהוי כגוף השרץ א"כ לפי"ז גם הבועל אינו בכלל המספר ורק הנבעלת לחוד ואיך אמרינן מה סוטה בועל ונבעלת היינו דשנים חשובים רה"י ולשיטת הרמב"ן מהראוי להיות דשנים נחשבים לרה"ר דבסוטה רק הנבעלת מן המספר ולא יותר ואפ"ש לומר דכל פחות משלשה כחדא דמ"א דרבים הוי שלשה אכל לשון הש"ס במס' נזיר מה סוטה בועל ונבעלת דחוק לפרש פו, וכד נדיק בלשון הרמב"ן נראה דמשו"ה אין האשה מן המנין משום שהיא טמאה ודאי ואין הספק בה משו"ה הויא פגופו של שרץ ולענין הבועל הוי ספק גם עלי' דהרי ע"י ביאה נאסרת לבועל והענין בזה י"ל עפ"י הטעם הראשון בתוספתא דלענין טומאה מצאו חז"ל לדרוש לחלק בין יחיד לרבים משום דמציינו חילוק בתורה לענין פסח הבא בטומאה שהותר לרבים ולפי"ז כל שהספק נוגע לרבים הוי ספק טומאה ברה"ר ואם הוי ספק בזה דלא שייך כלל לאיזה אנשים הנמצאים באותו מעמד אינם עולים למנין משו"ה סובר פינו דאצל האשה האשה אין שייך ספק זה דהרי היא טמאה ודאי והספק הוא רק על הטהרות משו"ה אין האשה מן המנין אכל אם הי' הספק גם על האשה אז גם האשה נכנסת במספר דהספק שנתחדש במקרה זו נוגע גם אלי', אכן אם יהי' לפ"ז אחד מהשלשה אנשים טמא ודאי נאמר שלא יהי' בזה דין ספק טומאה ברה"ר וזה לא יתכן לומר דהרי בגמ' נזיר דפ"ה הש"ס ריש פ"ק שני נזירים באחד שאמר להם ראיתי אחד מכם שנטמא שייך דין ספק טומאה ברה"ר אף דאחד הוואה ודאי לא נטמא ומה לי אם הוא טהור ודאי או אם הוא טמא ודאי פינו דבין כה ובין כה אין הספק נוגע אלי' פלום וזה רחוק לומר ודאיכא הבדל בין ודאי טמא לנדאי טהור דבטהור נוגע אלו' שמה יגעו בגדים אח"ז אל האיש המסופק דא"כ גם בנדאי שמה יצויר חשש רחוק בזה שמה יגע האיש שנולד בו הספק לטהרותי' של הטמא וע"כ נראה דלא יתכן לפרש פו בכנות הרמב"ן וגם מה שכתב פגופו של שרץ אינו מדויק לפ"ד: וע"כ נראה דעיקר כנותו הוא דהמטמא אינו נכנס בחשבון המספר ורק האנשים העומדים יחד ברשות אחד בקירוב שאפ"ש להגיע אליהם הטומאה הוי דין רה"ר עליהם אם הי' שלשה ובה אין הבדל אם אחד מהם טמא מכ"ר או לא דאף לטעם האמור בתוספתא הוא רק איזה טעם על עיקר החלוק שבין רה"ר אכל הדין לא ישתנה אם גם לא יתאמת טעם זה דהרי באמת גזה"כ הוא וכן נראה לי בהא דפליגי הרמב"ם והראב"ד בה' נזירות פ"ט ה"ט"ז דהרמב"ם סובר דאם הי' שלשה בחצר אחד הוא רה"ר ואין חילוק אם היו מקורבים זל"ז או עומדים בריחוק והראב"ד בהשגות שם סובר דרק אם היו במעמד אחד שלפי מצב עמידתם הי' באפשרות שתגע הטומאה לאחד משלשתם ואז אף אם ידוע

שְׁאֵחָד מֵהֶם לֹא נִטְמָא חֲשִׁיב רַה"ר אֲבָל אִם עַפ"י מִצַּב עֲמִידָתָם אִי אֶפְשָׁר שְׁתַּגַּע הַטּוֹמְאָה וְאִינֵה זְקוּקָה לָהֶם כָּלֵל אִינוּ מִצְטָרֵף לָהֶם וְחֲשִׁיב רַה"ר.

יעי"ש, אין חלוק, טעמיהם עפ"י סברות טעמי התוספתא הנ"ל אלא דהרמב"ם סובר דלא ניתנו לשיעורים כיון דשלישה חשיב לעונן זה רה"ר אין לנו לחלק אונפני עמידתם, והראב"ד סובר דכיון דאינם עומדים יחד ואין אחד שיהיה לחבירו פלוג אינם מצטרפים לשלישה להיות לרשות הרבים, ונראה לי דרק ברשות היחיד במקום דלא שכיחי רבים, אלא שלישה האנשים משונים אותו לרה"ר בכה"ג מחלק הראב"ד אונפני עמידתם, אבל ברה"ר ממש מודה גם הראב"ד, וראי' לזה שבהלכות אבות הטומאות פי"ט לא הזכיר הראב"ד שם תנאי זה דבעינן ברה"ר שיעמדו שלישה יחד דבאמת גזה"כ הוא לכן רה"ר ספיקו טהור אבל מה שע"י שלישה מתחשב ג"כ רה"ר בזה סובר הראב"ד דרק שלישה במעמד אחד שאפשר הטומאה ליגע בזה כמו בזה חשיב כשלישה יחד להיות רה"ר ואם לאו הכי הרי זה רה"ר אבל אם הוא רה"ר א"צ שיהיה במקרה זו אפשרות ספק מגע לשאר אנשים ותמוהים בעיני דברי הלח"מ שם שמבאר פננת הראב"ד דדוקא שהשנים יהי' מסופקים על השלישי שמה נגעה הטומאה בו ואם יודעים שבו לא נגעה הטומאה אין השלישי מצטרף יעי"ש.

דלפי"ז אם יהי' ספק טומאת אוכלים באופן שהמטמא אינו מטמא אדם לא יצויר דין רה"ר שעל האנשים העומדים ליכא ספק, וזאת לא שמענו, ועפ"ז מפרש הרמב"ן דמה שע"י שלישה נעשה כרה"ר הוא רק שלישה מלבד המטמא והאשה שהיא נדאי טמאה הרי היא כגופו של שרץ דאפילו שאנו מסופקין על ראיתה למפרע אבל כיון שטומאתה מחמת עצמה היא הרי היא פנדאי טמאה וכגופו של שרץ ומשו"ה י"ל דל"ק מן הבוועל שעולה במספר דהבוועל ג"כ נחשב לנטמא ע"י האשה והוי, הספק גם עלי' אם נטמא מחמת האשה או לא דאם לא הי' בזה מעשה הביאה אינו טמא משו"ה מצטרף לחשבון.

והריטב"א דחה דברי' שדם הנדה אב הטומאה הוא וכיון דלמפרע ספק היא אם הי' שם דם אף היא מן המנין עכ"ל, פלומר דאף אם נימא דהאשה חשובה פנדאי טמאה דאין ספק עלי' משום דבשעת ידיעת הספק כבר טמאה היא, אבל כ"ז אם לא הי' בזה רק ספק טומאת ראי' שטומאתה מחמת עצמה היא אבל כיון שדם הנדה אב הטומאה הוא ומטמא את האשה וכדרכא במס' נדה ד' מ"ב ע"ב דס"ל דבית החיצון חשוב בית הסתרים ונטמאת האשה ע"י הדם במשא דלאביי דסובר דהוי פלוג ליכא בזה טומאת דם כלל דבמעל"ע שפנדה מספקין שמה כותלי בית הרחם העמידוהו, ואיכא בזה ספק שמה הי' למפרע דם המטמא את האשה והטהרות הנוגעות בה והאשה בכלל הנטמאים המה משו"ה אף היא מן המנין, ואף שאם יבוא לדון מדין טומאת ראי' הי' בזה דין ספק טומאה ברה"י ומה מועיל מה שנתוסף בזה ספק טומאה מחמת הדם שהיא אב הטומאה שזה נטהר מדין רה"ר הלא איכא גם ספק רה"י וספק זה להיכן אגזיל אבל לפמש"כ לעיל בפ"ד דכל ספק טומאה ברה"י דאיכא בזה גם רה"ר, הרה"ר מבטל את רה"י והכא דבירור של ספק זה אחד היא דאם לא הי' בזה משא דם הנדה לא הי' בזה ראית נדה וכיון דלענין ספק זה הוי ספק שנולד ברבים דהאשה היא מן המנין משו"ה חשוב ספק טומאה ברה"ר דכל שנתוסף אנשים אצל מקרה הספק הוי דין רה"ר כמו שבארנו לעיל

בפ' הַנָּ"ל כנלענ"ד בַּכּוֹנֵת דְּבָרֵיהֶם הַקְדוּשִׁים: פָּרַק טו פֶּתַח הַרְמַב"ם בַּה' סוּטָה פ"א ה"ג
וְנ"ל קִינָא לָהּ עַל שְׁנַיִם פְּאָחַד וְאָמַר לָהּ אַל תִּסְתְּרִי עִם פְּלוּנִי וּפְלוּנִי וְנִסְתְּרָה עִם שְׁנֵיהֶם
פְּאָחַד וְשִׁתְּתָה פְּדֵי טוּמְאָה אֲפִילוּ הֵם שְׁנֵי אַחֵי אַבִּי וְאַחֵי הָרִי זו אֲסוּרָה עַד שִׁתְּשִׁתָּה.
עכ"ל.

וּמְקוֹר דְּבָרֵיהֶם הוּא מְהִירוּשְׁלָמִי כַּמֶּש"כ בַּכ"מ דְּאִיתָא בְּרִישׁ סוּטָה הַלְכָה ב' מֵהוּ שִׁינָא
לָהּ מִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם פְּאָחַת רַבִּי יוֹדֵן אָמַר בְּמַחְלֻקַּת מֵאֵן דְּאָמַר מְקַנָּא לָהּ מֵאַבִּי וּמִבְּנֵיהּ
מְקַנָּא לָהּ מִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם פְּאָחַת רַבִּי יוֹסִי בְּעֵי מְקַנָּא לָהּ מִמֵּאָה בְּנֵי אָדָם.
עכ"ל.

וְכַוֵּנָה הָעֵינָן בְּזֶה דְּאִי דְּמִסְתַּמָּא לֹא נִקְרָא מְקוּם סְתִירָה אֲלָא הֵיכָא דְּאִיכָא אִיסוּר יְחוּד
וּבְשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שְׁאִינָם פְּרוּצִים לֵיכָא אִיסוּר יְחוּד פְּדִיאִיתָא בְּסוּף קְדוּשִׁין דְּאִשְׁתָּה אַחַת
מִתִּיחָדָת עִם שְׁנֵי אַנְשִׁים, מ"מ פִּינּוֹן דְּהַבְעֵל קִנָּא לָהּ מִשְׁנֵיהֶם שְׁלֵא תִסְתַּר עִמָּהֶם הָרִי
סְתִירָה וְרַבִּי יוֹדֵן אָמַר דְּתִלּוּי בְּמַחְלֻקַּת דְּלָמ"ד שִׁיכוּל לְקַנָּא לָהּ מֵאַבִּי וּמִבְּנֵיהּ אִי
שְׁמוּתָרַת לְהַתִּיחַד עִם בְּנֵיהּ אוּ עִם אַבִּי וּמ"מ כְּשִׁקְנָא לָהּ מֵהֶם חֲשׁוּב סְתִירָה אִם נִסְתְּרָה
עִמָּהֶם וְעֵי בְּמִשְׁנֵיהּ לְמַלְךְ שְׁהָאֲרִיף בְּעֵינָן זֶה, וְהִנֵּה קִשְׁיָה טוּבָא הָא סְפַק טוּמְאָה בְּרַה"י
מִסוּטָה יְלִיף וְרַה"י לֹא הָרִי רַק בְּשְׁנַיִם וְשִׁלְשָׁה הָרִי רַה"ר כְּמוֹ דְּמִפְּנִי בְּגַמ' דִּילָן רִישׁ
פָּרַק שְׁנֵי גְזִירִים וּפְסַק בְּן הַרְמַב"ם בַּפ"ט ז' מַה' אַבּוּת הַטּוּמְאוֹת וְנ"ל, וְכַשֵּׁם שִׁהְסוּטָה
וּבּוֹעֵלָה שְׁנַיִם כְּפִי סְפַק טוּמְאָה בְּשְׁנַיִם אֲבָל אִם הִי שְׁלִשָּׁה בְּרַה"י הָרִי סְפַק טוּמְאָתָם שְׁם
טְהוּר כְּרַה"ר.

עכ"ל וְכֵן נִשְׁנוּ דְּבָרֵי בַּפ"ט מַה' גְזִירוֹת וְכְמוֹ דְּמִפְּנִי בְּגַמ' רִישׁ שְׁנֵי גְזִירִים דְּאָמְרִין
שְׁם וְאִמָּי פֶּל סְפַק טוּמְאָה בְּרַה"י מֵהֵיכָא יְלַפִּינּוּ לָהּ מִסוּטָה מַה סוּטָה בּוֹעֵל וְנִבְעֵלָת אִי
פֶּל סְפַק טוּמְאָה בְּרַה"י פְּגוֹן דְּאִיכָא בִּי תְרִי אֲבָל הֵכָא שְׁנֵי גְזִירִים וְהֵאִי דְקָאִי גְבִיּהוֹן הָא
תִּלְתָּא הָרִי לִי סְפַק טוּמְאָה בְּרַה"ר וְסְפִיקוֹ טְהוּר ע"כ, וְאִיף פְּסַק הַרְמַב"ם דָּאִם נִסְתְּרָה
עִם שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם פְּאָחַד הִיא אֲסוּרָה עַד שִׁתְּשִׁתָּה דְּבַכָּה"ג הָרִי סְפַק טוּמְאָה בְּרַה"ר דְּהָרִי
הָאִשְׁתָּה ג"כ מְצַטְרַפֶּת כַּמֶּש"כ לְעֵיל וְכְמוֹ דְּמוּכַח מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם עֲצָמוֹ שִׁהְבִּאוּ שְׁהֶם
דְּבָרֵי הַש"ס דְּסוּטָה הִיא וּבּוֹעֵלָה שְׁנַיִם, וּמִדְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי נִרְאָה דְּגַם בְּמֵאָה אֲפָשָׁר
שִׁתְּאָסֵר, וְקוּשְׁיָא זֶה הוּבָאָה בַּס' מְנַחַת הַחֲנוּפָה מִצו' שְׁס"ה בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מוהר"א בַּס' מַעֲשֵׂה
רוּחַת אֲשֶׁר הַגָּאוֹן הַנָּ"ל הִצִּיעַ קוּשְׁיָא זֶה לְגַדּוּלֵי דוֹרוֹ וְלֹא מְצָאוּ פִּירוּקָא וְהַגָּאוֹן בַּעַל
הַמְחַבֵּר ס' מִנַּה"ח פֶּתַח לְתַרְץ קוּשְׁיָא זֶה עַפ"י מַה שְׁכ' הַתּוֹס' בַּמֶּס' סוּטָה ד' כ"ח דְּסְפַק
רְאִיתָ נִדָּה לְעוֹלָם הָרִי רַה"י דְּרַק הֵיכָא דַע"י רַבִּים אֲפָשָׁר לְהַתְּבַרֵר הַסְפַק יֵשׁ חֲלוּק
רְשׁוּיֹת אֲבָל סְפַק אִם רְאִיתָ אוּ לֹא מְקוּם הַמְקוֹר מְקוּם סְתֵר וּמִשׁוּ"ה אֲפִילוּ נוֹלַד הַסְפַק
בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים חֲשׁוּב סְפַק טוּמְאָה בְּרַה"י.

יעי"ש.

וְעַפ"י ז' מְתַרְץ דְּגַם סְפַק סוּטָה לְעוֹלָם הָרִי סְפַק רַה"י דְּעֲצָם הַבִּיאָה אִין אָדָם יְכוּל לְרִאוּת
כְּמוֹ דְּאָמְרִין בַּמֶּס' מַכּוֹת וְאִי דְקִי"ל דָּאִם רְאוּ עֲדִים כְּדָרְף הַמְנַאֲפִים דְּמַחֲזִיבִים מִיָּתָה
עַל רְאִיתָ עֲדִים בִּיאָה כְּזֹאת הוּא רַק ע"ד חֲזָקָה וְאִנּוּ סְהַדִּי אֲבָל עֲצָם הַבִּיאָה א"א לְרִאוּת
וְחֲשׁוּב לְעוֹלָם כְּמִקּוּם סְתֵר וְהָרִי רַה"י אִי אִם נוֹלַד הַסְפַק בְּרַה"ר וּמְבָאָר לְשׁוֹן הַש"ס

בגמ' נזיר דאמרינן שם מה סוטה בועל ונבעלת הפונה בזה דאף אם הי' שם רבים אינם יודעים מזה רק הבועל והנבעלת יעו"ש שקהאריה בזה, אמנם אף שמשפחת המסחר בתירוץ זה לא נחה דעתי בזה לומר דראית דרף המנאפים יתחשב ראוי ברורה לענין חיוב מיתה ולענין רה"ר יתחשב כדבר שאי אפשר להנדע לרבים וזה דבר רחוק מן הדעת, ועוד קשה לפ"ד הא דאמרינן בריש גדה דר"ש יליף לענין מקנה מסוטה מה סוטה ברה"ר טהור ה"נ ברה"ר טהור דלדברי המספר לא יצויר בסוטה שיהי' ספק ברה"ר דלעולם הוי רה"י דאף אם נולד הספק ברה"ר ממש חשוב רה"י לענין ספק רק אם לא יהי' מקום סתירה תהי' מותרת משום דליכא ספק פלל או, מטעם אחר אבל לא מחמת ספק טומאה ברה"ר והקושיא קמה ונצאבה: והנה בעיקר דין סוטה אם הוא דין טומאה או איסור לא נתפרש בהדיא בגמ' ובדבריהראשונים ז"ל וע"כ ראוי לבאר ענין זה מכמה מקומות בש"ס השייכים לענין זה וראשונה נאמר מהא דאיתא בכתובות פ"א אר"א האומר פ"פ מצאתי נאמן לאנסרה עלי' ואמאי ספק ספיקא הוא ספק תחתיה ספק אינו תחתיה ואת"ל תחתיה ספק באונס ספק ברצון, ל"צ באשת כהן ואבע"א באשת ישראל וכגון דקביל בה אבי' קדושין פחותה מבת ג' שנים ויום אחד.

ע"כ.

וראיתי בשטה מקובצת שם שמביא הערה נפלאה וז"ל והקשה בשיטה דהא אמרינן כל מקום שאתה יכול להרבות ספיקא וספק ספיקא ברה"י ספיקו טמא ותיירץ דה"מ כשהוחזקה שם טומאה אבל אם לא הוחזקה שם טומאה כלל בספק ספיקא אין אוסרין.

עכ"ל.

והנה הקושיא מבוארת לכל ותיירוץ סתום וחתום בלי ביאור, ואם פונתו דבלא קנוי וסתירה הוי כספק שרץ וספק טומאה ברה"י הוא רק אם הי' בזה שרץ ודאי, הלא הבאנו לעיל פי"ד משניות ותוספתא במס' טהרות דספק מת וספק שרץ ג"כ טמא ברה"י, ואולי פונת בעל שיטה זו עפ"י מש"כ בתוס' סוטה ד' כ"ח ע"א ד"ה אינו דין בשה"ד וז"ל וה"פ במס' גדה ה"תם גבי סוטה וספק שרץ הרי ריעותא דהיינו השרץ והבועל קמן אצל הטהרות והאשה אבל גבי מקנה קודם טבילה לא ראינו שום ריעותא דאיכא לספוקי על ידה.

עכ"ל.

דמוכח פונתם שחדשו בזה הפלל דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא הוא רק אם בשעת אפשרות הטומאה נתגלה לנו צדדי הספק אבל אם נולד לנו הספק אחר המעשה לא חדשה תורה שיהי' ספק טומאה כנדאי ולפי"ז גם בפתח פתוח לא שייך לאסור ודאי מדין טומאה ברה"י, אבל עכ"פ דברי התוס' הנ"ל אינם מוסכמים דלשיטת תוס' בכמה מקומות מתפרש דברי הש"ס ריש גדה מה דאמרינן שם ה"תם רגלים לדבר הוא כפשטא דע"י קנוי וסתירה מתחזק צד ספק הטומאה יותר מספק שקול והתוס' סוטה הנ"ל מפרשים פונת הש"ס ה"תם רגלים לדבר הוא שנגלה לנו הריעותא בשעת אפשרות לידת הטומאה, וע"כ עלינו למצוא פשר דבר הקושיא הגדולה הזאת שיתורץ לנו השיטות, וכעין זה

העיר ג"כ בחי' המהרש"א למס' נדה ד' י"ט גבי משאר סתמי נאנסתי מאי מהני תזקה הא מסוטה ילפינו לטמא ברה"י אף היכא דאיכא תזקה.

יעו"ש בד"ה רבי יהושע ונשאר בצ"ע: ובש"ש ש"א פט"ו הביא קנשית הרש"א וכתב לתרץ בזה"ל אלא דקנשיא זו מעיקרא לא ידעתי דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא היינו אם נולד הספק ברה"י אבל ספק שאינו ידוע אימתי ומתי ובאיזו מקום אם ברה"י או ברה"ר בזה לא אמרו ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא וזה הני לי ספק רשויות, וה"נ במשאר סתמי נאנסתי דהנות אינו ידוע אם ברה"י או ברה"ר הי' א"כ אין זה ענין לספק טומאה ברה"י וזה ברור.

עכ"ל ונאנא גברא חזינא ופירוקא לא חזינא דהנה עדיין הדבר שקול וצריך עיונא רבה, בספק פנה מאי נדין בה, ובהשקפה ראשונה ראוי לומר דענין ספק ספיקא לא שייך בכה"ג דחד ספק הוא אם הי' ברה"ר ודאי טהור ואם הי' ברה"י ודאי טמא ואמאי אמרינו בפ"פ מצא דהוי ספק ספיקא אלא דיש מקום לומר דבספק פנה תהי' מותרת ג"כ מדין ספק ספיקא ושמא לאו תחתיה נבעלה ולא שייך רה"י כלל דלאו זמן איסור הוא ואת"ל תחתיה ספק אונס ספק רצון והוא הדין ושמא הי' ברה"ר שהספק מותר ובנידון שאמר המהרש"א בהא דר"ג ור"י דאירו לענין פתובה בלא"ה אין מקום לקנשית הרש"א דאף אם נאמר ספק פנדאי לענין לאוסרה על בעלה מ"מ לענין פתובה הוי דין ספק ומהני ברי שלא עם חזקת הגוף כמו דאיתא להדיא במס' סוטה ד' כ"ה במתו בעליהן עד שלא שיתו דבש"א נוטלות פתובה ולא שותות ובה"א או שותות או לא נוטלות פתובה כדמפרש בגמ' שם דפליגי בשטר העומד לגבות אי פגבוי דמי או לא הרי אף דלענין איסור הוי פנדאי כל זמן שלא שיתתה אבל לענין פתובה הוי ספק והתם לא מהני ברי דידה עם חזקה משום דאיכא רגלים לדבר שקבא לה ונסתרה פן כתבו התוס' שם ד"ה ב"ה אומרים.

יעו"ש, ואולי פונת הרש"א לענין היתר לבעלה ודברי הרש"א והש"ש שדברו בזה לענין פתובה שהרי שקלו וטרו מדין חזקת הגוף לא ברירא לי, ובעיקר חקירה זו אם יולד ספק ברשות שהוא ספק רה"ר ספק רה"י או שאנו מסופקים באיזה מקום נולד אם ברה"ר או ברה"י אף שאמרנו דהוי ספק שקול לטהר ולטמא מ"מ יש לדון דבכה"ג אין הרשות גורם פלום לטהר ולטמא דכיון דבעצם המציאות אין הרשות פועל שום השתנות בטומאה וטהרה רק כשנולד הספק ברה"י או ברה"ר חדשה תורה להסיר מכאן דין ספק והוא טהור ודאי או טמא ודאי אבל כשאין אנו יודעים את הרשות ואנו מסופקים ע"ז ג"כ, לא שייך לדון ושמא הי' המציאות ברה"י או ברה"ר דבמציאות האמתית אין הרשות פועל פלום וכשאנו דנים על המעשה כפי האפשרות באמת הדרין לכללי הספיקות שבכל התורה דחד ספק אסור וס"ס מותר, ואולי לזה פינון הש"ש במש"כ דהוי לי ספק רשויות.

ולפמש"כ לעיל בפ"א לענין ספק רוב דהיכא דהמקרה אפשר להועיל לשום אדם בעולם חשוב כדבר המתיר או דבר האוסר י"ל דגם בנידון זה חשוב הרשות לדבר המתיר ואוסר שאם יראה אדם הספק טומאה וידוע לו שם הרשות שהועיל הרשות לאדם זה לטמא או לטהר חשוב למטמא ומטהר לכל העולם ועלינו לדון רק ספק זה ושמא הי' ברה"ר או ברה"י, אח"ז מצאתי בס' רי"ט אלגזי בה' בכורות פ"ה באות מ"ב שכתב

בְּהַחֲלוֹט בְּסִפְקָא בְּזוּה סִפְקָא רַה"י סִפְקָא רַה"ר דְּהוּי סִפְקָא שְׁקוּל וּסְפִיקָא לַחֲוּמָרָא מַה"ת וְלֹא מְהַי בְּזוּה סִפְקָא סְפִיקָא וְגַם חֲזָקָה לֹא מְהַי.
יעו"ש.

ועכ"פ פּשטות הסוגיות דפ"פ ומשאר סתני נאנסתי אינם, מתפרשים עפ"י דיני ספק טומאה רק ככל ספק איסור כמבואר לכל מעין: וע"כ גלענ"ד דדין סוטה אינו ספק טומאה כלל רק ספק איסור ובספק סוטה ע"י קנוי וסתירה החמירה תורה לעשות פנדאי סוטה וכן החמירה תורה בספק טומאה ברה"י לעשות פנדאי טומאה וכן ברה"ר בשניהם התיירה תורה אבל דיניהם חולקים וטעמיהם שונים זה מזה אלא שקבלו חז"ל בהלל"מ דמה שכתוב בתורה בסוטה לשון טומאה הוא להורות לענין אחר שאם יולד לנו ספק טומאה ממש שיהי' הדין פדיון זה של ספק סוטה ונ"ל הרמב"ם בפ"ה המשנה מס' טהרות פ"ג מ"ו כָּבֵר בְּאֲרָנוּ פְּעָמִים רַבּוֹת שְׁסָפֵק טוּמְאָה בְּרַה"י סְפִיקוּ טָמֵא וּבְרַה"ר סְפִיקוּ טָהוֹר, וְיִדְעֵנוּ זֶה מִסּוּטָה שְׁאֵם נִסְתָּרָה עִם אִישׁ בְּרַה"י נֶאֱסָרָה לְבַעֲלָהּ וְהֵעֲנִין סִפְקָא לְפִי שְׁהוּא לְפְעָמִים בּוֹעֵלָהּ אוֹ לֹא וְהוּא אֲמָרוּ יִתְבָּרַךְ וְנִסְתָּרָה וְהִיא נְטִמְאָה הִנֵּה זֶה מְלַמֵּד שְׁכָל סִפְקָא טוּמְאָה בְּרַה"י טָמֵא וּבְתַנְאֵי שְׁיֵהֵי' זֶה אֲשֶׁר נִתְחַדֵּשׁ לוֹ הַסִּפְקָא יֵשׁ בּוֹ דַּעַת לְהִשְׁאֵל וְיִשִּׁיב בְּמֵאֵמֶר, אֲמַנָּם מִי שְׁאִין לוֹ דַּעַת לְהִשְׁאֵל אֲפִילוּ יֵהִי בְּרַה"י סְפִיקוּ טָהוֹר לְפִי שְׁאֲנַחְנוּ יִדְעֵנוּ סִפְקָא טוּמְאָה בְּרַה"י סְפִיקוּ טָמֵא מִסּוּטָה אֲשֶׁר יֵשׁ לָהּ שְׁכָל וְאֲפִשֶׁר לְשִׁאוּל פִּי' וְכוּ' וְלִזְה הֵעִיקָר אֲמַר שְׁחַרֵּשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן אִם נִמְצְאוּ בְּמִבּוּי שְׁיֵשׁ בּוֹ טוּמְאָה שְׁהֵם טָהוֹרִים וְאֵעִיף שְׁהֵמִבּוּי בְּרַה"י וְנִחְנוּ לֹא נִדַּע אִם נִגְעוּ בְּטוּמְאָה אוֹ לֹא לְפִי שְׁהֵן אִין בְּהֵן דַּעַת יַעו"ש שְׁהִבִּיא לְשׁוֹן הַתּוֹסְפָתָא פ"ו שְׁהִבְאֵנוּ לְעֵיל פט"ו, וְהַפְּנִינָה שְׁכ' הַרְמַב"ם דְּבִזְה שְׁכָתוּב בַּתּוֹרָה עַל סִפְקָא סוּטָה בְּלִשׁוֹן וְנִטְמָאָה שְׁהִיא פְּנִדַּאי טָמֵאָה הוּא לְהוֹרוֹת עַל דִּין טוּמְאָה דְּבִאֲמַת לְשׁוֹן טוּמְאָה מְצִינוּ בְּכַמָּה עֲבִירוֹת כְּמוֹ בְּמֵאֲכָלוֹת אִסוּרוֹת אֲמָרָה תּוֹרָה וְנִטְמָאתָם בָּם, וְלֹא תִטְמָא אֶת הָאָרֶץ אֲבָל קִבְּלֵנוּ הַלֵּל"מ שְׁלִדְרֵשׁ זֶה נִכְתָּב כָּאֵן בַּתּוֹרָה בָּאֵם אִינוּ עֲנִין לְגוֹפּוֹ דְּהָרִי בְּלֵא"ה יִדְעִינוּ דְּבִלֹא שְׁתִּיתָ הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים הִיא אִסוּרָה אֲלֵא לְלַמֵּד עַל סִפְקָא טוּמְאָה בְּעֵלְמָא וְכוּ' מִשְׁמַע לְהִדְנָא מְדַבְּרֵי תוֹס' רִישׁ גְּדָה שְׁכָתוּב בְּזוּה"ל וְא"ת א"כ הִיכִי יִלְפִינָן מִסּוּטָה דְּבְרַה"י סְפִיקוּ טָמֵא אֲפִילוּ אִיכָא חֲזָקָה הִיא בְּסוּטָה אִיתְרַע חֲזָקָה וְקָרָא דְּנִטְמָאָה דְּאִיתְרַ לְאִגְמוּרֵי בְּעֵלְמָא טוּמְאָה מִסּוּטָה אִימָא דְּנִקָא הִיכָא דְּלִיכָא חֲזָקָה וְאִיזְטְרִיף קָרָא לְאִשְׁמַעִינוּ דְּהוּי טָמֵא וְדָאי אַע"ג שְׁאִינוּ אֲלֵא סִפְקָא וְגַם לְטַהַר בְּרַה"ר אַע"ג דְּלִיכָא חֲזָקָה, וִי"ל דְּיִלְפִינָן מִסּוּטָה שְׁעֵשְׂאָה הַפְּתוּב וְדָאי טָמֵאָה אַע"ג דָּאִית לָהּ חֲזָקָה שְׁאִינָה טָמֵאָה וְדָאי וְלֹא אִיתְרַע אֲלֵא חֲזָקַת טָהָרָה וְדָאִית.

עכ"ל.

דמוכח להדיא מדבריהם דספק טומאה אינו גלמד במה מצינו מסוטה אלא קרא יתורא דרשינו והא דאמרינו ספק טומאה היילכתא גמירי לה הוא רק שקבלנו פן לדרוש יתורא דקרא שפא ללמד על הלכות ספק טומאה שיהי' דינם כספק סוטה ושיהי' חילוק בין רה"ר לרה"י ובין יש בו דעת לישאול לאין בו דעת לישאול, אבל טעמיהם שונים זה מזה לגמרי כמו שנבאר דבסוטה שעשיתה תורה ספק פנדאי הוא גזה"כ דוקא ע"י קנוי וסתירה ולא משום ספק טומאה ברה"י משום דבאמת ספק סוטה אינה רק ספק איסור דהרי בספק גדה ויולדת לבעלה כתבו התוס' ב"ק ד' י"א דאין בזה חילוק רשויות בארנו

דבריהם לעיל פי"ג ובגדה ודאי שייך האיסור לדיני טומאה דהרי אינה ניתרת רק ע"י טבילה לפ"ז מכש"כ בסוטה דנוכל לומר דאיסורה הוא ככל איסורי תורה דליפא בזה לענין ספק חילוק, רשויות רק בסוטה בענין קנוי וסתירה וסתם רה"ר אינו מקום סתירה ורק רה"י חשוב מקום סתירה משו"ה קיי"ל דאגמרה תורה להורות בדינו ספק טומאה שיהי' בהם ספק פנדאי דוקא ברה"י פאופן דמייגרי תורה בספק סוטה ועד"ז מתפרשים כל הדינים ונחלוקיהם בספק טומאה, פספק ברה"ר ונחלוקים בין יש בו דעת לישאל או לא והטעמים לכל אלו החלוקים מתבארים בתוספתא פ"ו דטהרות שהביאו הרמב"ם והראב"ד אשר טעמים אלו אינם שייכים פלום לענין ספק סוטה כנלענ"ד: ונראה לענ"ד ראי' לדברינו מהא דאיתא במס' סוטה ד' כ"ה בבעל שמתחל על קנויו קנויו מחול פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר קודם סתירה מחול לאחר סתירה אינו מחול וחד אמר לאחר סתירה נמי מחול.

יעו"ש.

והנה מה שגורם להגדיל צד ספק זנות ע"י קנוי וסתירה אם לעשותו כספק שקול כשיטת תוס' ד' כ"ח ע"א או שיהי' יותר מספק שקול כמש"כ התוס' שם ד' כ"ה ע"ב ד"ה בית הלל. יעו"ש עכ"פ מה שהבעל לה לאחר הסתירה לא נגרע עי"ז פלל הוכחת הרגלים לדבר שמוכיח על מעשה הזנות ואם ספק סוטה הוא כספק טומאה ברה"י למה תהי' מותרת לחד מ"ד אם בטל הקנוי ע"י מחילה ושלאחר הסתירה אם דינה פנדאי סוטה גם בלי קנוי וסתירה היא אסורה כמו כל סוטה ודאי דנאסרת בלי קנוי וסתירה אלא בע"כ מוכח מזה דספק זנות באשת איש גזה"כ שלא תהא נאסרת על בעלה בלי קנוי וסתירה אף אם יהי' רגלים לדבר על מעשה הזנות כ"ז שלא יהי' עדות ברורה אינה נאסרת על בעלה וכמש"כ הראשונים ז"ל לענין עדי פיעור דמשו"ה לא אסרינו לה על הבעל דאין האשה נאסרת על בעלה אלא ע"י קנוי וסתירה או שיראו אותה פדרה המנאפים יעו' תוס' ורא"ש ונמ"י יבמות ד' כ"ד ובתוס' חד מקמאי הנדפס מחדש הביא בזה"ל והר' אלפס כתב כל היכא דהוא נטען מפקינו מינ' בדבר מכווער אבל מבעל לא מפקינו אלא בעדים ומסתברא פותי' דהא גמרינו דבר דבר ממזון מה נ להלן דבר ברור ולא באמתלא אף פאן דבר ברור ולא באמתלא ולא בדבר מכווער.

עכ"ל.

ואם נימא דספק זנות של אשת איש אם הי' ברה"י דינו כספק טומאה ברה"י שדינו פנדאי טומאה למה לא תאסר גם בעדי פיעור אם מתחשב כספק זנות ודינו פנדאי דהרי גם במזון אם יתחשב פנדאי מהני להוציא ממזון גם בלא עדים, ואף שיש לדחות ולומר דלעולם ספק זנות הוי ספק טומאה רק כיון דילפינו דבר ממזון דבעינו ברור של עדים ומשו"ה מה שראו עדים הסתירה אינו נעשה ספק זנות דראית עדים בעינו וראית הסתירה אינה נחשבת לראית עדים ורק בקנוי וסתירה גזה"כ שיעשה כספק זנות ואז נעשה פנדאי משום ספק טומאה ברה"י וכשבטל הקנוי, ע"י מחילה או בכיעור שלא הי' קנוי לא חשוב גם לספק טומאה דבעינו ראית דבר ברור אבל זה רחוק בעיני לומר פן דכיון דספק פנדאי מהראוי שיהני מה שראו העדים המעשה המעידה על הספק פאילו ראו את הנדאי דבשלמא אם נאמר כמש"כ דספק זנות הוי רק כספק דעלמא שהספק אינו מחדש עצם

האיסור ורק עצם מעשה הזנות אוסר אז י"ל דכיון דעדים לא ראו רק מעשה המעידה על הספק והביאה עצמה לא ראו משו"ה אינה נאסרת דילפינו מממון שבעינו דבר ברור, אבל אם נאמר דספק זנות הוי כספק טומאה שספיקו פנדאי אז סגי ידיעת וראית עדים את הספק פאילו ראו וידעו את הנדאי.

כנלענ"ד.

ובזה נתישב לי עכ"פ מה דנתקשיתי זה כמה בהא דפריד בגמ' סוטה ד' ה' על המשנה ריש מכילתין דתנו ואם מת חולצת ולא מתניבמת אמאי תתיבם נמי יבומי יעו"ש וכתב הרא"ש בפ"ק דיבמות סי' ד' וז"ל ומיהו קשה הא דפריד עלה בפ"ק דסוטה ותתיבם ונדחק הש"ס למצוא טעם למה אינה מתניבמת ואמאי הא אמרינו להחמיר עבדינו לה פנדאי, וי"ל דהא דאמרינו דטומאה פתיב בה פעריות היינו דוקא סוטה והאי דכתיב בה טומאה בלשון לאו פי היכי דכתיב גבי עריות אבל סוטה ספק דכתיב טומאה דידה בלשון עשה אע"ג דאמרינו משום ספק טומאה לא חשיב טומאה דידה אפילו כספק ערוה הילכף פריד שפיר ותתיבם יבומי.

עכ"ל.

ותמוה מאד למה לא יהי לגבי יבם לכה"פ כספק ערוה הלא אם זנתה נדאי נאסרת על היבם משום דטומאה פתיב בה פעריות והנה בספק סוטה לו? הא דלענין יבם לא עשתה תורה ספק פנדאי דמה שאמרה תורה בלשון טומאה להורות שתהא פעריות הוא רק פנדאי סוטה ולא בספק אבל הספק להיכן אזול, ואיפה מצאנו בזה גלוי בתורה שיהי' ספק לקולא בזה יותר מפל הספיקות דעלמא, וכדברי הרא"ש אלו פן הוא בתוס' שם לגירסת הב"ח יעו"ש ד' י"א והדברים מרפסין איגרא: ולפמש"כ לעיל י"ל דכיון דקיי"ל דילפינו דבר דבר מממון דבעינו ראית דבר ברור ורק בקנוי וסתירה גזה"כ שתאסר בלא דבר ברור ושיהי' ספק פנדאי, ועי"ז הוי פראית דבר ברור כמש"כ לעיל דכיון דספק פנדאי חשוב ראית דבר ברור ובסוטה לענין להאסר על היבם פיון דבספק סוטה לא גלתה תורה ענין זה שיהי' ספק פנדאי הדרינו לכללא דאין האשה נאסרת בלי ראית דבר ברור דרק לבעלה חשוב פראית דבר ברור משום דספק חשיב פנדאי אבל לגבי יבם ליכא גם דין ספק פמו רגלים לדבר בלי קנוי וסתירה דהקנוי וסתירה אינו מועיל כלום לגבי היבם רק לעשות פרגלים לדבר דלא גלתה תורה שיועיל הקנוי וסתירה לגבי יבם וכמו דאין אשה נאסרת על בעלה ע"י רגלים לדבר לחוד ואינה נעשית אפי' ספק זונה כ"כ אינה נאסרת על היבם ע"י רגלים לדבר ולגבי היבם אפי' ע"י קנוי וסתירה הוי פרגלים לדבר אחר שאינה נאסרת בלא דבר ברור דמה שחדשה תורה שתהא נאסרת ע"י רגלים לדבר של קנוי וסתירה הוא רק לבעלה אבל ליבם לא חדשה תורה כנלענ"ד.

וזה נכון בעזה"י: אמנם קשה לפי"ז בהא דמתו בעליהן עד שלא שתו דפליגי ב"ש וב"ה לענין פתובה דלב"ה הוי ספק וכתבו שם בתוס' ד' כ"ה ע"ב דלא מהני ברי דידה משום ששתורה עשתה ספק וכן לא מוקמינו לה אחזקתה משום דאיכא רגלים לדבר והפתוב הוציאה מאותה חזקה ועשתה ספק.

עכ"ל.

והנה לענין פתובה לכאורה נדאי דלא מועיל הקנוי וסתירה להפסיד פתובה אלא דהוי פרגלים לדבר בעלמא וכיון דהא דאשה אינה נאסרת על בעלה ע"י רגלים לדבר לחוד הוא משום דילפינו דבר דבר ממון ודרי חזינו דלמזון מהני רגלים לדבר לעשותו פספק ולמה לא מהני רגלים לדבר לענין איסור על בעלה משום ספק ואין לומר דכיון דמועיל קנוי וסתירה לענין איסור כ"כ מועיל פתובה דא"כ נימא כמו שעשתה תורה פנדאי לענין לאסור על בעלה כ"כ יהי פנדאי גם לענין פתובה ולמה במתו בעליהו הוי רק דין ספק תפסיד הפתובה פנדאי כמו שנאסרת נדאי, אלא נדאי דלענין פתובה אינו תלוי וירח בעצם הזנות שאנו מסופקים אם זנתה או לא ובלא"ה מצינו בכמה מקומות בש"ס דרגלים לדבר מהני במזון למשוני ספק דהרי בזה אומר שורף הזיק וזה אומר בסלע לקה מחשיב הש"ס ס"פ המניח פדררא דממונא דחשיב ספק לבי"ד בלא טענותיהם.

יעו"ש: ואולי י"ל דמה דכתיב בתורה לענין מזון עפ"י שנים עדים יקום דבר הוא רק לענין דין פסוק מפח בי"ד אבל דיני הספיקות אין בהם לעולם דין מוחלט מפח בי"ד וילפינו דין איסור אשה על בעלה מפח ספק מדין מזון שפא מפח בי"ד מגזירה שנה דבר דבר שגם הוצאת אשה מבעלה ע"י ספק שנה להוצאה ע"י נדאי אבל במזון חלוק הרבה דין הספק מהנדאי.

וצ"ע.

ועוד יש לדון בספק סוטה אם ספק זנות גורם הפסד הפתובה או מה שגרמה שתאסר על בעלה דבאמת קשה טובה לפ"מ דמשמע מהה משנה דמתו בעליהו עד שלא שיתו דספק זנאי גורם השתנות דין פתובה דא"כ באומר הבעל אינו משקה מהראוי להיות שדין פתובה יהי ספק כמתו בעליהו ובמשנה מפוךש שבאומר אינו משקה דאסורה ונוטלת פתובה משום שהוא גרם שתאסר ואם ספק לנו שפא זנתה והפסידה כבר פתובה במה תזכה עכשיו פתובה ע"י הגרם שאמר אינו משקה.

וצ"ע: פרק ז ונחזור לענינו דמדברי הש"ס מבעל שמחל על קנויו מוכח דאשה אינה נאסרת על בעלה ע"י רגלים לדבר לחוד אף למשוני דין ספק וארדלא קיי"ל להלכה דמהני מחילת בעל אחר הסתירה הוא מטעם אחר משום שפבר נאסרה ע"י קנוי וסתירה, ועוד דגם לפ"מ דקיי"ל דקודם סתירה מהני מחילת הבעל ג"כ יש להוכיח ענין זה דהרי אם מחל הבעל על קנויו שלא בפני האשה ג"כ מועיל מחילתו לבטל דין הקנוי ואז פשנסתרה היא מותרת אף כשלא בטל הוכחת הרגלים לדבר הרי דלכו"ע לא מהני הוכחת רגלים לדבר למשוני לספק זונה, אבל כ"ז הוא רק אם עצם מעשה הזנות לא נתברר רק אנו מסופקים ע"י הוכחות ורגלים לדבר אבל אם ראו עדים או הבעל את עצם המעשה והספק בזה אם הי' באופן האוסרתה על בעלה פספק אונס ספק רצון אז הדר לדין ספיקות דעלמא דאין בזה ענין אין אשה נאסרת בלא קנוי וסתירה דכיון דעצם הביאה נתבררה בעדים ומה שהיא נאסרת אינו ע"י הוכחות והשערות בעלמא וכן מבואר להדיא בסוגיית הש"ס בפ"פ בפ"ק דכתובות דאין אשה נאסרת בלא קנוי וסתירה אלא בעדים אבל במצא פ"פ חשוב בעדים היינו דבעצם הזנות הוי דיעה ברורה והספק הוא אם באונס או ברצון אם תחתי' או לא וספק זה אינו שייך לכלל דאין אשה נאסרת והוי פספק דעלמא.

וּמִצְאָתִי אַחֲזוּ בְתִשׁוּבָה ח"ס אה"ע ח"א סי' קל"א שְׁהֵעֵלָה שָׁם לְהִלְכָה דְּכָל סִפְקֵי זְנוּת בְּאַשְׁתֵּי אִישׁ בֵּין אִם הָיָה הַסִּפְקֵי בְּעֵצָם הַמַּעֲשֵׂה וּבֵין עֵצָם הַמַּעֲשֵׂה בְּרוּר וְיָדוּעַ וְהַסִּפְקֵי הוּא אִם בְּאוֹנֵס אוֹ בְּרִצּוֹן לְעוֹלָם אֵינָה נֶאֱסָרֶת עַל בְּעֵלָה מִפְּנֵי שְׂאִין אִשָּׁה נֶאֱסָרֶת עַל בְּעֵלָה בְּלִי קִנּוּי וּסְתִירָה, וּמִתְרַץ מֵהָ דְּאִיתָא בְּגַמ' פ"ק דְּכֶתוּבֹת בְּאוֹמַר פ"פ מִצָּא דְּנֶאֱמָן לְאוֹסְרָה עֲלֵי הֵיכָא דְּהוּי חַד סְפִיקָא סִפְקֵי אוֹנֵס סִפְקֵי רִצּוֹן הוּא מְשׁוּם דְּכִינּוּן דְּהִיא מְכַחֵשׁתוּ וְאֵינָה טוֹעֵנָת נֶאֱנָסְתִי הוּי הוֹכְחָה וְרַגְלִים לְדַבֵּר וְהוּי כְּמוֹ בְּקִנּוּי וּסְתִירָה אֶלָּא דְּקִיל קִצְתָּ מִקִּנּוּי וּסְתִירָה דְּבְקִנּוּי וּסְתִירָה לֹא מְהִיב חֲזָקָה וְסִפְקֵי סְפִיקָא וּבִפ"פ מְפָרֵשׁ בְּגַמ' דְּבַס"ס אֵינָה נֶאֱסָרֶת, וּבְתוֹס' שָׁם מְפָרֵשׁ דְּחֲזָקָה הִיא מְהִיב לְהַתִּירָה אִם לֹא הִיא בְּזָה חֲזָקוֹת סוֹתְרוֹת זַ"ז, וּמִסְקִנְתוּ לְהִלְכָה דְּבְסִפְקֵי שְׁקוּל אֵינָה סִפְקֵי שְׁיֵהֵי' הָאִשָּׁה מְוַתֵּרֶת בְּלִי חֲזָקָה וּבְלִי בְּרִי מְשַׁעֵם דְּאִין אִשָּׁה נֶאֱסָרֶת בְּלִי קִנּוּי וּסְתִירָה, וְהֵיכָא דְּאִיכָּא רַגְלִים לְדַבֵּר קִצְתָּ נֶאֱסָרֶת בְּחַד סְפִיקָא וּמְוַתֵּרֶת בַּס"ס אוֹ בְּחֲזָקָה, וְאִם יֵהִי רַגְלִים לְדַבֵּר מִמֶּשׁ כְּרַגְלִים לְדַבֵּר שֶׁל קִנּוּי וּסְתִירָה חֲשִׁיב כְּפּוֹדָאֵי וְלֹא יֵהִי ס"ס וְחֲזָקָה זְהוּ תוֹרֵץ דְּבְרִי' מֵהָ שְׁהֵעֵלָה בְּתִשׁוּבָה הַנִּל"ל מֵהָ שְׁנֵעֵו לְעֵנִיבּוּ וּמֵהָ מְאֹד תְּמוּהָ לִי פֶּשֶׁר דְּבְרִי' דְּאִם נִימָא דְּגוֹזַה"כ דְּשְׂאֵנִי סְפִיקוֹת בְּזְנוּת שְׁל אִשְׁתֵּי אִישׁ מְכָל סִפְקֵי אִיסוּר שְׁל תוֹרָה וְכָל סִפְקֵי אֵינָה שְׁיֵהֵי' הַתִּירָה תוֹרָה כְּסִפְקֵי עֲרֵלָה בְּחַזו"ל וְכְסִפְקֵי מְזוּר, וְרַק בְּרַגְלִים לְדַבֵּר כְּקִנּוּי וּסְתִירָה שְׁהוּא כְּעֵין רוּב לְאִיסוּר אֲזִי אֶסְרָה תוֹרָה כְּפּוֹדָאֵי מִנִּין לְנוֹ לְעֵשׂוֹת פְּשָׁרָה בְּרַגְלִים לְדַבֵּר קִצְתָּ שְׁלֹא יֵהִי בְּגִדָר סִפְקֵי וְגַם לֹא בְּגִדָר רוּב וְאֵינּוּ כְּלוּל בְּכָלֵל אֵין אִשָּׁה נֶאֱסָרֶת בְּלִי קִנּוּי וּסְתִירָה אֶף שְׁרַגְלִים לְדַבֵּר כְּזֵה אֵינּוּ כְּקִנּוּי וּסְתִירָה, עוֹד קָשָׁה טוֹבָא שְׁיִטְתוּ בְּגַמ' שָׁם בְּסוֹגְיָא דְּפ"פ, דְּבִשְׁלָמָא עַל סִפְקֵי אוֹנֵס י"ל דְּאִיכָּא רַגְלִים לְדַבֵּר מְדָלָא טַעֲנָה נֶאֱנָסְתִי אֶבֶל עַל סִפְקֵי תַחְתִּי' סִפְקֵי אֵינָה תַחְתִּי' לִיכָּא הוֹכְחָה מְדָלָא טַעֲנָה לֹא תַחְתִּי' דְּאֵינָה רוּצָה לְהַפְסִיד כְּתוּבָתָהּ וְטוֹעֵנָת בְּתוּלָה הַיִּיטִי וּכְתוּבָתִי מְאִתִּים וּכְשִׁתְּאִמַר מִקּוֹדֵם זְנִתָּה תַפְסִיד מְנָה וּבְאַמַת עֵיקַר דְּבְרִי' מְוַכְרְחִים מְדַבְרִי תְּתוּס' שָׁם ע"ב בְּד"ה מְאִי לָאוּ וְז"ל וְא"ת וְנִיחָמְנָה לְדִידָהּ בְּמִיגוּ דְּאִי בְּעֵינֵי אֶמְרָה מְשַׁאֲרֵסְתִי נֶאֱנָסְתִי דְּנֶאֱמַנְתָּ לְר"ג דְּפִסְקִינּוּ כְּנוֹתֵי' וְי"ל דְּאֵינָה מוֹדָה בְּרִצּוֹן שְׁנֵבְעֵלָה מְאַחַר וְעוֹד דְּאֵין זֵה מְגוּ דְּמִפְסִלָּא נְפִשָׁה מְכַהֲנָה.

עכ"ל..

וְכִינּוּן דְּגַם מְגוּ לֹא הוּי מְשׁוּם דְּאֵינָה רוּצָה לְטַעוֹן כֵּן הָאִיךָ נְשׁוּנֵי רַגְלִים לְדַבֵּר מְדָלָא טַעֲנָה כֵּן דִּילְמָא רוּצָה לְהַכְשִׁיר עֲצָמָה לְכַהֲנָה אוֹ דְּאֵינָה רוּצָה לְהוֹדוֹת שְׁנֵבְעֵלָה מְאַחַר: עוֹד הֵבִיא שָׁם דְּבְרֵי הַרְשָׁב"א בְּמִשְׁמַרְתֵּי הַבֵּית בְּתוּה"ב בֵּית ד' שְׁעַר ב' וְז"ל, וְעוֹד שְׁזוּ וְדָאֵי בְּסִפְקֵי א' אֶסוּרָה הִיא מְדַאֲוֵרֵי יִתָּא מְשׁוּם ס' סוּטָה וְאִילוּ א"א שְׂרַאֲיִנוּ שְׁנֵבְעֵלָה אֵין תּוֹלִין ד"ת לְהַקֵּל מְשׁוּם חֲזָקָה דְּכִשְׁרוֹת שְׁהָרִי שׁוּר שְׁחוּט לְפָנֵיהּ וְאֵין כָּאֵן אֶלָּא חַד סִפְקֵי סִפְקֵי אוֹנֵס סִפְקֵי רִצּוֹן וְס' דְּאוֹרֵי יִתָּא לְחוּמְרָא.

עכ"ל.

וּבִיבְיָר הַח"ס לְפִי שְׁיִטְתוּ שְׁהַטְעַם מְשׁוּם דְּאִיכָּא רַגְלִים לְדַבֵּר מְדָלָא טַעֲנָה נֶאֱנָסְתִי מְשׁוּ"ה נֶאֱסָרֶת בְּלִי קִנּוּי וּסְתִירָה הֵנָּה מְלַבֵּד גּוֹדֵל הַדְּחָק דְּלֹא נִזְכָּר בְּדְבְרֵי הַרְשָׁב"א שׁוּם רְמֵז עַל הוֹכְחָה זוֹ מְדָלָא טַעֲנָה נֶאֱנָסְתִי, הֵנָּה עַל פִּי דְּרַכּוּ יֵהִי דְּבְרֵי הַרְשָׁב"א נֶגֶד דְּבְרֵי דְּלִשְׁיִטַת הַח"ס בְּרַגְלִים לְדַבֵּר זוּטָא כְּזֵה אֵינָה נֶאֱסָרֶת כְּסוּטָה סִפְקֵי שְׁע"י קִנּוּי וּסְתִירָה רַק הוּי כְּשִׁאֲרֵי סְפִיקָא דְּעֵלְמָא וּמְוַתֵּרֶת הֵיכָא דְּאִיכָּא ס"ס וְגַם מוֹעִיל חֲזָקָה וּבְדְבְרֵי הַרְשָׁב"א

מפּוֹרֵשׁ דְּלָא מְהַנִּי חֲזָקָה, וְכֵן מַה שְּׁהִבִּיא מִתּוֹס' סוּטָה ד' כ"ה ש"כ דְּמַשְׁנָה דְּהַנּוּשָׁא אִשָּׁה
וְלֹא מַצָּא לָהּ בְּתוּלִים לֹא שִׁינָה לְסַפֵּק סוּטָה שַׁע"י קִנּוּי וּסְתִירָה מִשּׁוּם דְּהִכָּא אִיכָּא רַגְלִים
לְדַבְּרָה.

יעו"ש.

וְהוֹכִיחַ מְזַה דְּשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּהִיכָא דְּאִיכָּא סַפֵּק אֲנָס סַפֵּק רְצוֹן הִיא מְוַתְרַת מִשּׁוּם דְּאִין
אִשָּׁה נְאַסְרַת בְּלֹא קִנּוּי וּסְתִירָה וְקִיל סַפֵּק זֶה מְפַל סַפֵּק אִיסוּר הִנֵּה פֶל הַרְוָאָה יִרְאָה דְּאִין
שׁוּם רְמִז רְמִיזָא בְּתוֹס' לְהַתִּיר אִשָּׁה שְׁזַנְתָּה וְדֹאֵי וּס' בְּאֲנָס ס' בְּרְצוֹן דְּמַלְכָּד שְׁפַל
דְּבְרִיהֶם שָׁם הוּא רַק לְעַנְיָן פְּתוּבָה וְלֹא לְעַנְיָן אִיסוּר.

לְבַעֲלָה דְּלְבַעֲלָה סַפֵּק סוּטָה שַׁע"י קִנּוּי וּסְתִירָה פְּוֹדָאֵי, רַק שְׁדַנּוּ לְעַנְיָן פְּתוּבָה דְּלֹא יִלְפִינּוּ
מִקְרָא לְעַנְיָן זֶה שְׁקִלוּ וְטָרוּ מ"ש סַפֵּק זֶה מְהֵתָם, וְגַם לְעַנְיָן פְּתוּבָה לֹא פְתָבוּ דְּבִלָּא קִנּוּי
וּסְתִירָה סַפֵּק אֲנָס סַפֵּק רְצוֹן אִינוּ נִחְשָׁב לְסַפֵּק רַק דְּבִלָּא רַגְלִים לְדַבְּרָה מְהַנִּי טַעֲנַת בְּרִי
דִּינָה וּבִס' סוּטָה שַׁע"י קִנּוּי וּסְתִירָה אַף שְׁלַעֲנִין פְּתוּבָה לֹא הָוֵי סַפֵּק פְּוֹדָאֵי אֲבָל חֲשִׁיב
יּוֹתֵר מְסַפֵּק שְׁקוּל וְלֹא מְהַנִּי בְּרִי דִּינָה וְלֹא חֲזָקַת פְּשׁוּרוֹת וְהָוֵי סַפֵּק דִּלְב"ש גּוּבָה מִשּׁוּם
שְׁטַר הָעוֹמֵד לְגַבּוֹת וּלְב"ה הַמַּע"ה וְע"כ נִלְעַנ"ד דְּבִכְגוֹן דָּא אִין חוֹלְקִין כְּבוֹד לְרַב וְרִשְׁאֵי
אֲנִי לוֹמֵר שְׁדַבְּרִי בְּתִשׁוּי זֶה אִינָם מְכּוֹנְנִים כְּלָל לְהִלְכָה וְאִם כִּי לֹא יֵאָנְה לְצַדִּיק כְּמוֹהוּ
מְכָשׁוּל בְּהוֹרָאָה דְּעוֹבְדָא שְׁלוֹ שְׁהִאִשָּׁה טַעֲנָה נְאַנְסְתִּי רַבּוּ הַפּוֹסְקִים הָרֵאשׁוֹנִים שְׁמַתִּירִים
דְּבִס' שְׁקוּל נְאַמְנַת הִיא בְּטַעֲנַת בְּרִי דִּינָה, אֲבָל לֹא מְטַעֲמָא ש"כ ח"ס שְׁהוּא מִשּׁוּם דְּאִין
אִשָּׁה נְאַסְרַת בְּלֹא קִנּוּי וּסְתִירָה טַעֲמָא זֶה חֵס מְלַהֲזִפִּיר דְּמַטַּעֲמָא זֶה נִתִּיר גַּם בְּלֹא טַעֲנָה
דִּינָה וְבִלָּא שׁוּם חֲזָקָה וְזֶה נֶגֶד דְּבְרִי הַש"ס בְּסוּגִיא דַּפ"פ וְנֶגֶד פְּשׁוּרוֹת כְּלָל הָרֵאשׁוֹנִים
וְכַנְרָאָה דְּחָקוּ לְזֶה הַקּוּשְׁיָא שְׁנִשְׁתַּבְּשָׁה בְּשֵׁם הַמְרַדְכִי שְׁהִבִּיא הַב"ח בְּסִי' ס"ח וְהִאָּמַת
הוּא פְּדַבְּרִי הַט"ז שְׁטַעוֹת הַדְּפוּס נִזְדַּמְן לְפָנֵי הַב"ח וּבְדַפּוּסִים שְׁלָנוּ פְּתוּבָה פְּדַבְּרִי הַט"ז
שְׁהִבִּיא הַמְרַדְכִי פְּסַק הִלְכָה.

יעו"ש: אֲמָנָם מַה שְּׁרֵאִיתִי בְּתִשׁוּי עוֹנֵג יו"ט ס' קַע"א שְׁמַפְרֵשׁ דְּבְרִי הַרְשָׁב"א בְּמַשְׁמַרְת
שְׁהִבִּאוּ לְעִיל דְּסוּבֵר דֹּא"א שְׁזַנְתָּה וּס' בְּאֲנָס ס' בְּרְצוֹן הָוֵי פְּוֹדָאֵי כְּסוּטָה סַפֵּק שַׁע"י
קִנּוּי וּסְתִירָה וּמַדְחִיק שָׁם לְפָרֵשׁ סוּגִיַת הַש"ס דַּפ"פ דְּמַפְרֵשׁ שָׁם דַּס"ס מְוַתְרַת וּבִס'
טוֹמָאָה בְּרַה"י דְּהָוֵי פְּוֹדָאֵי לֹא מְהַנִּי ס' וְדַחַק לְתַרְזֵן דְּהִיכָא דְּשׁוּיָא אֲנַפְשִׁי חַד"א שְׁאֲנִי
דְּאִינָה אֲסוּרָה אַכּו"ע וְל"ד לְסוּטָה חִילּוּק זֶה אִינוּ מְתַקַּבֵּל עַל הַלֵּב, וְלַעֲנ"ד בְּרוּר הוּא
דְּלֹא נִתְפּוֹן הַרְשָׁב"א לְאַסוּר בִּס' אֲנָס ס' רְצוֹן שְׁיִהְי' פְּוֹדָאֵי כִס' סוּטָה שַׁע"י קִנּוּי וּסְתִירָה
דְּהָרִי מְסִיק הַרְשָׁב"א בְּסוּף דְּבְרִי וּס' דְּאוּרִיִּיתָא לְחוּמְרָא וְעַל ס' סוּטָה שְׁעַשְׂתָּה תוֹרָה
פְּוֹדָאֵי לְשִׁיטַת הַרְשָׁב"א בַּח"י לִיבְמוֹת פ"ק דְּעַל סוּטָה סַפֵּק בְּעַל לוֹקָה עֲלִי'.

יעו"ש.

לֹא וַיִּתְכּוֹן דְּשׁוּם פְּנִים שְׁיִאמֵר הַרְשָׁב"א בְּלִשׁוֹן ס' דְּאוּרִיִּיתָא לְחוּמְרָא דְּמַשְׁמַע דְּרַק הָוֵי
לְחוּמְרָא וְלֹא פְּוֹדָאֵי אֲלֵא נִרְאָה שְׁמַדְבְּרִי הַרְשָׁב"א אֵלּוּ מוֹכַחַת שִׁיטַת בְּעַל תְּבוּאֹת שׁוּר
בְּסִי' כ"ט שְׁהוֹכִיחַ דְּסוּבֵר כַּר' יוֹנָה דְּבִס' הַשְׁקוּל אִם רַק נוֹלְדָה רִיעוּתָא לְפָנֵינוּ לֹא מוֹקְמִינּוּ
אֲחֻזָּקָה יַעו"ש.

ועד"ז מְדוּקָדֵק לְשׁוֹן הַרְשָׁב"א שֶׁכ' שְׁאִין תּוֹלִין ד"ת לְהַקֵּל מְשׁוּם חֲזָקָה דְכַשְׁרוֹת שְׁהָרִי שׁוֹר שְׁחוּט לְפָנֶיהָ הֵינְנוּ פִינּוּן דְרָאוּ שְׁנִבְעָלָה וְהַס' שְׁמָא בְּאַנְס ע"ז לֹא מְהֵנִי חֲזָקָה כְּשִׁיטַת ר"י הַנְּ"ל וְעִי' בִּתְשׁו' בְּרִית אֲבָרְהָם ח' אה"ע סי' פ' שְׁהֶאָרִיף בְּעֵנִין זֶה לְמִצּוֹא מְקוֹרִים בְּרֵאשׁוֹנִים דְלֹא מְהֵנִי חֲזָקָה מֵה"ת בְּאַתִּילִיד רִיעוּתָא וּלְפַמֵּשׁ"כ יְהִי לְנוּ דְבָרֵי הַרְשָׁב"א אֵלוּ לִיסוּד גְּדוֹל לְעֵנִין זֶה וּל"ד לְתָרֵי וּתְרֵי דְמוֹקְמִינּוּ אַחֲזָקָה דְהֶתֵּם לְפִי עֲדוּת הַמַּתִּירִין לֹא נַעֲשֶׂה שׁוּם מַעֲשֶׂה אֲבָל אִם נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה רַק הַסְּפֵק אִם הִי' בְּאַנְפֵן הָאוֹסֵר הֵנִי שׁוֹר שְׁחוּט לְפָנֶיהָ וְלֹא מוֹקְמִינּוּ אַחֲזָקָה כְּנִלְעַנ"ד וְאַף שְׁנִרְאָה קִצַּת מְלִשׁוֹן הַרְשָׁב"א שְׁהוּבָא בְּשִׁטְמ"ק פ"ק דְכַתְּנֻבוֹת בְּשִׁמּוֹ דְבָרֵי תְשׁו' עוּיוֹ"ט דְּזו"ל וְהָא דר"א דְאָסֵר בְּאַשְׁת פֶּהוּ א"נ בְּקִטְנָה בֵּת יִשְׂרָאֵל דְּנֻקָּא בְּמַכְחִישָׁתוֹ וְטוֹעֵנָת בְּתוֹלָה שְׁלֵמָה גְּבַעְלָתִי וְכו' אֲבָל בְּמוֹדָה וְטוֹעֵנָת שְׁנֵאֲנָסָה קוֹדֵם שְׁנֵאֲתָרְסָה וְכו' נֶאֱמַנְת דְּהָא קִיִּיל כר"ג וכו' וְלֹא גָרַע פ"פ מִמִּי שְׁרֵאִינוּהָ שְׁנִבְעָלָה וְצוּחָה וְאַמְרָה אֲנוּסָה אֲנִי דְנֶאֱמַנְת וְהָרִי הִיא פְּחִתִּיכַת סְפֵק חֵלֶב סְפֵק שְׁנֵאֲנִי דְעַד א' נֶאֱמַן עֲלֵי' וְאֵעִפ"י שְׁזוֹ עֲדוּת אֲשֶׁה בְּגוּפָה הָא אֲמַרִּינּוּ דְנֶאֱמַנְת כְּדֵאִיתָא בְּבִרְיָתָא וְכו' וְסוּטָה שְׁנִבְעָלָה הֵינְנוּ טַעֲמָא מְשׁוּם דְרַגְלִים לְדָבָר שְׁהָרִי קָנָא לָהּ וְנִסְתְּרָה וְתַדַּע לָהּ דְהָרִי נִסְתְּרָה בְּלֹא קְנוּי אֵינָה אֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ וְאַפִּי' לר"י וכו' וְאֵע"ג דְּכָל סְפֵק טוֹמְאָה בְּרַה"י גְּמִי טַמָּא וְגַמְרִינּוּ לָהּ מְסוּטָה אֵעִפ"י שְׁאִין רַגְלִים לְדָבָר דְאֵלְמָא סוּטָה לָאוּ מְשׁוּם טַעֲנַת רַגְלִים לְדָבָר הִיא לִיתָא דַּס' טוֹמְאָה הֵינְנוּ מְשׁוּם דְלִיכָא מֵאן דְאָמַר בְּהָא לֹא נְטֵמָא, אֲבָל סוּטָה שְׁנִבְעָלָה דְטַעֲנָתָה בְּרִי אִי לָאוּ מְשׁוּם רַגְלִים לְדָבָר לֹא מְטַמְּאִינוּ לָהּ וְכָל סְפֵק טוֹמְאָה אֲקִישׁ רַחֲמָנָא לְסוּטָה שְׁיִשׁ רַגְלִים לְדָבָר דְלֹא אֲקִישִׁינְהוּ רַחֲמָנָא אֲלֵא לְסְפֵק בְּרִשׁוּיּוֹת וְיִשׁ בּוֹ דַּעַת לִישְׁאֵל אֲבָל לְרַגְלִים לְדָבָר לֹא אֲקִישִׁינְהוּ רַחֲמָנָא לְדַעַת רַבְּנָן דְר"ש וְלר"ש אֲקִישִׁינְהוּ לְגַמְרֵי כְּדֵאִיתָא בְּרִישׁ גִּדָּה עכ"ל הַצָּרִיף לְנוּ שְׁהוּבָא שְׁם בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א ז"ל דְמוּכַח פְּשׁוּטוֹת דְבָרֵי דְבְּסוּטָה בְּחַד סְפֵק כַּס' אֲנֻסֵס ס' רְצוֹן הִכָּא דְלֹא טוֹעֵנָת בְּרִי אֲסַרִּינּוּ לָהּ גַּם בְּלִי רַגְלִים לְדָבָר כְּסוּטָה וְדֵאִיתָא אֲבָל כְּשִׁנְדִּיק בְּסוּף דְבָרֵי שֶׁכ' דְכָל סְפֵק טוֹמְאָה אֲקִישׁ רַחֲמָנָא לְסוּטָה ע"י רַגְלִים לְדָבָר דְלֹא אֲקִישִׁינְהוּ רַחֲמָנָא אֲלֵא לְסְפֵק רִשׁוּיּוֹת וְכו' נִרְאָה לְהַדְיָא דְאִין סְפֵק זְנוּת בְּאַשְׁת אִישׁ סְפֵק טוֹמְאָה מִמֵּשׁ אֲלֵא דְמָה דְאֲקִישִׁינּוּ סְפֵק טוֹמְאָה בְּרַה"י לְסוּטָה מֵהָרְאוּי לְהִיּוֹת שְׁיֵהֵן עֶרְוָה סְפֵק שְׁקוּל כְּמוֹ בְּסוּטָה וְכִינּוּן דְבְּסוּטָה אִיכָּא רַגְלִים לְדָבָר שְׁהוּבָא יוֹתֵר מִסְּפֵק שְׁקוּל אִיף יִלְפִינּוּ שְׁבֻזָּה הוֹרְתָה תוֹרָה שְׁיֵהֵן סְפֵק טוֹמְאָה שְׁמַדַּת צְדָדִי הַסְּפֵק שְׁקוּלִים וְדֵאִי טַמָּא כְּסוּטָה, וְע"ז תִּירָץ דְבְּסוּטָה שְׁמַתְגַּדֵּל צַד הַנּוּטָה שְׁנֵאֲנָתָה ע"י הַרְגְלִים לְדָבָר לְעֹנְמַת זֶה מִתְגַּדֵּל צַד הַמְּטַהֵר אוֹתָהּ ע"י טַעֲנַת בְּרִי דִינְדָה וּבְמִצְטָרְף נוֹכַח לְקִרוֹת זֶה כְּסְפֵק שְׁקוּל וִיכוּלִים אֲנוּ לּוֹמַר דְמָה דְאֲקִישׁהּ תוֹרָה סְפֵק טוֹמְאָה בְּרַה"י לְסוּטָה הוּא בְּסְפֵק שְׁקוּל בְּלֹא רַגְלִים לְדָבָר, וְכֵן מֵה דְמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַרְשָׁב"א שֶׁכ' וְתַדַּע דְאִם נִסְתְּרָה בְּלֹא קְנוּי אֵינָה אֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ הֵינְנוּ דְמִזָּה מוּכַח דְבַעֲינּוּ דְנֻקָּא רַגְלִים לְדָבָר מִשְׁמַע דְאִם הִי' אֵינָה רַגְלִים לְדָבָר הֵיטָה אֲסוּרָה בְּלִי קְנוּי וְסִתְרָה דְאִם נִימָא כַּמֵּשׁ"כ דְגִזָּה"כ הִיא דְנֻקָּא קְנוּי וְסִתְרָה מֵה מוּכִיחַ הַרְשָׁב"א מִזָּה דְאֵינָה נֶאֱסָרַת בְּלֹא קְנוּי דְסוּטָה הָאֲמוּרָה בְּתוֹרָה הוּא מִחֲמַת רַגְלִים לְדָבָר הִלֵּא אִף אִם הִי' גַּם בְּסִתְרָה לְחוּד רַגְלִים לְדָבָר ג"כ לֹא הֵיטָה נֶאֱסָרַת דְחִסֵּר קְנוּי, אֲבָל הָאֲמַת יוֹרָה דְרַכּוֹ דְרַגְלִים לְדָבָר בְּלֹא קְנוּי וְסִתְרָה לֹא מְהֵנִי לְהוֹצִיאָה מִבְּעֻלָּה כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵנוּ מְסוּנְגִית הַש"ס דְסוּטָה מִבְּעַל שְׁמַחַל עַל קְנוּיוֹ רַק הַרְשָׁב"א כָּאֵן לֹא נִחִית לְבָרֵר דִּין זֶה

דְּבַחֵי לַמַּס' יְבִמּוֹת הֵבִיא דַעַת הָאוֹמְרִים דְּבַדְּבָר מְכוֹנֵר תַּצְא מִבְּעֵלָה וְכ' שֵׁם דְּלַדְבְּרֵיהֶם
פְּרָשׁוּ דְּלָאוּ דְּוָקָא בְּקִנּוּי וְסִתְרָה דְּגַם עַדִּי פְּיָעוּר מִיַּחְשָׁבוּ לְדְבַר בְּרוּר.
יעו"ש.

וְשֵׁם הַקֶּשֶׁה בְּעֶצְמוֹ מְסוּגֵית הַש"ס דְּסוּטָה הַנ"ל דְּלָא גָרַע בְּעַל שְׁמַחַל מְעַדִּי פְּיָעוּר וְכַמוֹ
שְׁהוּכִיחַ לְעַנְיָן עַדִּי פְּיָעוּר כ"כ הוּכְחַתְנוּ חֲזָקָה לְעַנְיָן רַגְלִים לְדְבַר שַׁע"י קִנּוּי וְסִתְרָה
שְׁהַרְגְלִים לְדְבַר לַחֲוֹד אֵין מוֹעִיל לְאַסְוֹר רַק בְּהַצְטָרְפוֹת עֶצֶם הַדִּין שֶׁל קִנּוּי וְסִתְרָה וְזֶה
בְּרוּר בַּס"ד: וְבָהָא נְחַתִּינּוּ וְסִלְקִינּוּ דְּכָל שְׁלֵא רָאוּ עֲדִים אוֹ הַבְּעַל עֶצֶם הַזְנוּת פְּדִרְוּ
הַמְנַאֲפִים אֵין לְהוֹצִיאָהּ דַּגְזָה"כ דְּבַעֲיָנּוּ רְאִית דְּבַר בְּרוּר אִם לֹא שְׁיֵהֲנִי בְּגֵדָר אֲנִי סְהַדִּי
דְּאִז חֲשִׁיב פְּדִבְרָ בְּרוּר אֲבֵלָאם הַרְגְלִים לְדְבַר הוּא הוּכְחָה בְּכַדִּי לְסַפֵּק עַל הַזְנוּת אִף אִם
מוּכִיחַ יוֹתֵר מְסַפֵּק שְׁקוּל לֹא מְהַנִּי דְּבַעֲיָנּוּ דְּבַר בְּרוּר וְכָל שְׁהַרְוֹאָה מְסַתְּפֵק אִם הִי בְּזֶה
אִיזָה מְעַשָּׂה לֹא רָאוּ דְּבַר בְּרוּר, וְכ"ז אִם לֹא רָאוּ עֶצֶם מְעַשָּׂה הַזְנוּת אֲבֵל אִם רָאוּ
שְׁנַבְעֵלָה וּמְסוּפְקִין אִם בְּאֻנְסֵי אוֹ בְּרַצוֹן בְּכַה"ג וְדַאי חֲשׁוּב רְאִית דְּבַר בְּרוּר וְדִינָה פְּסַפֵּק
זוּנָה הִינּוּ סְפֵק סוּטָה אֲבֵל לֹא פְּסַפֵּק סוּטָה הָאֵמֹר בְּתוֹרָה שְׁחַדְשָׁה תוֹרָה לְעִשׂוּתָהּ כְּנִדְאִי
גַם לְמַלְקוֹת אוֹ רַק הוּא אִיסוּר מְחַנְדֵּשׁ שְׁגִלְתָּה תוֹרָה בְּלִשׁוֹן עֲשֵׂה כַּמֶּש"כ לְעִיל בְּפִי"א
דְּדִין זֶה הוּא מְחַנְדֵּשׁ בְּתוֹרָה שְׁהוּא דְּוָקָא ע"י קִנּוּי וְסִתְרָה וְלֹא נוֹכַל לְדַמּוֹת סְפֵק אַחַר
לְזֶה וּמִשׁו"ה קי"ל לְהַש"ס דַּס' אֻנְסֵי ס' רַצוֹן הוּא פְּכָל סְפֵק אִיסוּרִין דְּבַחַד סְפִיקָא אִיסוּר
וְס"ס מְוֹתֵר, וּבְדִרְוּ זֶה אֲזִיל שְׁיִטַת תּוֹס' שֵׁם בְּסוּגֵיָא דַּפ"פ דְּשְׁקִלוּ וְטָרוּ שְׁיֵהֲנוּ חֲזָקַת
כְּשִׁרוֹת אוֹ חֲזָקָה אַחֲרַת, וְעַפִּי"ז עֲלִינוּ לְהַכְרִיעַ דְּסְפֵק סוּטָה אִינוּ בְּאַמַּת סְפֵק טְוִמְאָה מִמֶּשׁ
שְׁיֵהֲנִי דִין חִילּוּק רְשׁוּיוֹת בְּזֶה רַק הַתּוֹרָה צְוִתָּה הֵלָּאוּ דְּלֹא יוֹכַל בְּעֵלָה וְגו' אַחֲרֵי
שְׁהַטְמָאָה, אוֹ הַעֲשֵׂה שֶׁל וְנִטְמָאָה שַׁע"י הָאֵמַת הַרְבֵּה עֲבִירוֹת הֵם מְטַמְּאִים אֶת הַנְּפִשׁ
מִשׁו"ה קַרְאָה הַתּוֹרָה בְּלִשׁוֹן זֶה וְכַדִּי לְהוֹרוֹת וּלְרַמּוּז הַדִּין שֶׁל סְפֵק טְוִמְאָה בְּרַה"י, וְלִפִּי"ז
מַה דְּאִיפָּא חִילּוּק רְשׁוּת לְעַנְיָן הַסִּתְרָה בְּסוּטָה הוּא רַק מְשׁוּם דְּבַעֲיָנּוּ שְׁתַּתְּחַשֵּׁב סִתְרָה
מוּכַחַת עַל הַזְנוּת אַחַר הַקִּנּוּי.

וְעַפִּי"ז שְׁיִטַת הַרְמַב"ם שְׁהַבְּאֵנוּ בְּפִרְק הַקּוּדָם דְּפִסְק עַפ"י הִירוּשְׁלֵמִי דְּאִם קָנָא לָהּ עַל
שְׁנֵי בְנֵי אָדָם יַחַד וְנִסְתְּרָה עִם שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד וְשִׁתְּתָה כְּדִי טְוִמְאָה שְׁהִיא אִיסוּרָה כְּדִין סוּטָה
הָאֵמֹרָה בְּתוֹרָה מְכוּוֹנָת בְּטוֹב טַעַם דְּאִף שְׁלַעֲנִין סְפֵק טְוִמְאָה מִמֶּשׁ בְּכַה"ג הָוִי רַה"ר
דְּכָל בֵּי תַלְתָּא הָוִי רַה"ר לְעַנְיָן סְפֵק טְוִמְאָה, מ"מ לְעַנְיָן סוּטָה שְׁאִינוּ תְּלוּי בְּחִילּוּק רְשׁוּיוֹת
רַק בְּאֻפְוֹן הַסִּתְרָה כִּינּוּן שְׁקָנָא לָהּ מְשִׁנִּיהֶם וְנִסְתְּרָה עִמָּהֶם חֲשִׁיב קִנּוּי וְסִתְרָה וּמַה
דְּאִמְרוּ בְּגַמ' רִישׁ פֶּרֶק שְׁנֵי גְזִירִים מַה סוּטָה בּוֹעֵל וְנִבְעֵלַת שְׁהֵם שְׁנֵים אִף כָּל סְפֵק טְוִמְאָה
בְּשְׁנֵים הוּא מְסַתֵּם סוּטָה כְּפִי הַרְגִיל שְׁסַתֵּם יַחַד הוּא בְּאָדָם אֶחָד וְהַתּוֹרָה שְׁגִלְתָּה לְלַמֵּד
סְפֵק טְוִמְאָה בְּרַה"י הוּא עַל דְּרָוּ הַמְאֻנְרַע בְּסוּטָה כְּפִי הַרְגִילוֹת, אֲבֵל לְפִי הָאֵמַת בְּסוּטָה
אִף אִם הִי שְׁלִשָּׁה יַחַד גַּם כִּן טְמָאָה אִם רַק חֲשִׁיב קִנּוּי וְסִתְרָה וְדְבַרִי הַר"מ פְּשׁוּטִים
וְנִכּוּנִים בַּעֲזֵה"ת: פֶּרֶק יח כְּתַב הַרְמַב"ם בַּפ"ב מַה' סוּטָה ה"ד וְנ"ל קִטְנָה שְׁהַשִּׁיאָה אַבִּי
אִם זָנְתָה בְּרַצוֹנָה נְאָסְרָה עַל בְּעֵלָה לְפִיכָוּ מְקַנִּין לָהּ לֹא לְהַשְׁקוּתָה אֲלֵא לְפִנּוּסְלָהּ
מְפִתְּוִתָּהּ כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ אֲבֵל הַקִּטְנָה בַּת מִיָּאוּן אֵין מְקַנִּין לָהּ שְׁאִין לָהּ רַצוֹן לְהַאֲסֵר עַל
בְּעֵלָה וְאִפְּלִי הִי כִּהֵן לֹא נְאָסְרָה עֲלֵי.

עכ"ל.

עכ"ל הש"ס, ופי' רש"י שם נוגע ומגיע במטמא ונטמא כי סוטה דיש בה דעת ויש דעת
בבועל המטמא קמ"ל דרב גידל דנפקא מכל טהור הא ספק לא יאכל כיון דיש דעת בזה
שנטמא אבל במטמא לא בעינן דעת ע"כ.

ועפי"ז יש לפרש פונת הירושלמי דהנה בכל המשניות והברייתות שזכר ספק שיש בו
דעת לישאל טמא אין הפונה דוקא אם הנטמא יש בו דעת לישאל אלא גם להיפך אם
המטמא יש בו דעת לישאל פגון אדם טמא שהי' אצל טהרות ומסתפק אם נגע או לא
וכמו דמפורש במס' טהרות פ"ד טמא שפשט בגלי' לבין המשקין ספק נגע ספק לא נגע
ספיקו טמא ועי' תוס' נדה ד' ה' ע"ב ד"ה ספק טומאה הבא בידי אדם נשאלים עלי' מה
שתרצו מה קמ"ל ר' יוחנן בספק טומאה הבא בידי אדם.

יעו"ש.

והנה אם הדין בקטנה שזנתה דיש לה רצון להאסר על בעלה אז אפשר למילף מסוטה
הך דינא דיש בו דעת לישאל די"ל שדין ספק סוטה האמור בתורה שיהי' ספק פנדאי
מייירי גם בקטנה אף שקטנה אינה בתורת השקאה כמו שכתב הרמב"ם בפ"ב מה' סוטה
ה"ג אשה פרט לקטנה הוא רק לענין השקאה אבל לענין ספק פנדאי לא נתמעט דלא
פתוב בפרשה לשון אשה רק בסוף הפרשה דמה דכתיב בתחילת הפרשה כי תשתה
אשתו נראה דגם קטנה נקראת אשתו ורק היכא דכתיב אשה משמעות גדולה כמו דקטן
אינו בכלל איש ודברי הכ"מ שכתב דקטנה מתמעטת מקרא דכתיב והביא את אשתו
תמוהין לפי דברינו ובמל"מ ג"כ תמה עלי' דברמב"ם מפורש דמקרא דכתיב אשה
ממעטינו קטנה וכיון דלענין ספק פנדאי מצינו לאוקמא דמייירי הפתוב גם בקטנה והבועל
הוא גדול, דכיון דדרשינו מקרא דונטמאה דאסרה תורה על הבועל ונקטן אינה אסורה
עלי' עד שייגדל ולפ"מ שכ' הרא"ש פ"ק דכתובות סי' ד' להחזיק דינו של ר"ת דאם הי'
הבועל נכרי מותרת לו לכשיתגיר משום דבשעת ביאה לא נאסרה עלי'.

יעו"ש.

יש לדון דגם לכשיגדיל לא יהי' עלי' איסור ורק לדידה יש חילוק דלגבי נכרי גם לדידה
לא הי' איסור דאסורה וקנימא כמש"כ הרא"ש, ועכ"פ נוכל לומר דקרא מייירי בבועל
גדול והנבעלת בין גדולה ובין קטנה ושפיר מצינו למימר דילפינן הך דינא דיש בו דעת
לישאל מסוטה ג"כ משום דקרא בסוטה מייירי בדעת מגיע בלא דעת נוגע וילפינן מסוטה
דספק טומאה ג"כ טמא באדם שנגע לבין המשקין, אבל אם הדין בקטנה שזנתה שאין
לה רצון להאסר על בעלה והפתוב מייירי דוקא בגדולה ואיכא דעת נוגע ומגיע אי אפשר
למילף מסוטה ורק מקרא דרב גידל כמו שאמרו בגמ' ועפי"ז נפרש דדבר זה אמרו
בירושלמי דמיליהון דרבנן פליגי דמר וכו' קטנה שזנתה אין לה רצון להאסר על בעלה
היינו דלדידהו אי אפשר למילף מסוטה דכל שיש בו דעת לישאל ספיקו טמא היינו כטמא
שנגע לבין המשקין דהרי בסוטה כה"ג טהור ואי מסוטה ילפינן הי' צריף דעת נוגע ומגיע
ולדידהו צריף לומר דילפו מקרא אחרניא ולא מסוטה.

פנ"ל ועפי"ז תלוי דין זה בקטנה שזנתה בילפוטא דיש בו דעת לישאל, והרמב"ם שהביא
בפט"ז מה' אבות הטומאות דהך דינא דיש בו דעת לישאל מסוטה ילפינן בע"כ יסבור

דקטנה שזנתה יש לה רצון להאסר על בעלה והראשונים דפסקו דפתוי קטנה אונס הוא סברי דילפינו דין זה מקרא דרב גידל וכמש"כ תוס' ריש גדה דעיקר ילפותא לענין יש בו דעת לישאול הוא מקרא דרב גידל וכן פתבו תוס' במס' סוטה ד' כ"ח ע"ב די"ל דעיקר ילפותא הוא מוהבשר פרב גידל יעו"ש וכן פתב הר"ש פ"ג דטהרות מ"ו ופי' הרא"ש שם יעו"ש.

ולפימ"ש הך ילפותא דינא הוא ותלוי בזה דין פתוי קטנה והרמב"ם שהביא בפ"ה המשנה פ"ג דטהרות ובס' יד החזקה בפט"ז מה' אבה"ט דחילק בין יש בו דעת לישאול מסוטה ילפינו בע"כ לשיטתו נפיק הדין דפתוי קטנה חשוב רצון להאסר על בעלה, ומהירושלמי ה"ל שהקשו עלי' הנה למד הרמב"ם דינו פנ"ל: אכן לפי"ז יהי דברי הירושלמי מדויקים לפי הגירסא בירושלמי שלפנינו דמסיק ב"רם הקא אעפ"י שיש בו דעת לישאול ספיקו טהור היינו שהבועל גדול ויש בו דעת לישאול אם רק אין ביה דעת לישאול ספיקו טהור.

דקטנה שזנתה מותרת ואי מסוטה יליף צריף שיהי' דעת לישאול גם בדבר הנטמא, אבל לשון הרמב"ם בפ"ה המשנה במס' טהרות פ"ג מ"ו שכתב דילפינו מסוטה אשר יש לה שכל ואפשר לשאול פיו ויאמר אלי' אם נבעלה ותענה מזה ואז נידון בספיק' שהוא טמא. יעו"ש.

דמוכח שהפתוב מייירי בסוטה שהיא גדולה לכאורה מוכח היפוף דברינו, דלפ"ד אין הלמוד מסוטה שהיא גדולה רק מקטנה והבועל גדול ובאמת הנה רב גידל דמצריף קרא אחרנא ליש בו דעת לישאול נראה דסובר דבסוטה מייירי שהבועל גדול והנבעלת ג"כ גדולה שהוא דעת נוגע ומגיע, והרמב"ם דפסק דקטן יותר מכן ט' שנים מקנין על ידו דחשוב איש לענין זה וכזה אזלא הצריכותא שמה בגמ' דגם בסוטה מייירי הפתוב בלא דעת מגיע ומשו"ה י"ל דמה"ט לא הביא הרמב"ם הך דרב גידל, ולפי"ז י"ל דפשטות הפתוב מייירי היכא דאיכא דין השקאה והיינו שהיא גדולה והבועל סגי שיהי' יותר מכן י"ט ושפיר ילפינו מזה דין דעת לישאול דסגי באחד מהם או שיהי' המטמא בן דעת או הנטמא אבל לפי"ז הוא נגד דברי הירושלמי: ונלנע"ד דהנה אם באמת רק מסוטה ילפינו מהראוי שנמצא בסוטה שיהי' ספק פנדאי בשני אופנים היינו אם איכא רק דעת מגיע וכן אם ליכא דעת מגיע ואיכא דעת נוגע והנה מה דדרשינו ונטמאה אחד לבצעל ואחד לבועל עלינו לפרש שיהי' שייף איסור זה או על האשה או על הבועל משו"ה אם היא קטנה והוא קטן דשניהם לאו בר איסורי גיהוה ולא חל עלייהו עכש' איסור זה לא שייף למיזרש הך קרא ובע"כ מייירי הפתוב על כל פנים שיהי' חל איסור זה או שהיא גדולה או שהבועל גדול דכשהיא גדולה חל עלי' איסור זה שאסורה לבועל ואם הוא גדול חל עלי' איסור זה והוכחת הירושלמי הוא על דעת מגיע בלא דעת נוגע דמאן דיליף מסוטה בע"כ סובר דקטנה שזנתה נאסרת על בעלה ובועלה ומצינו למילף מזה דעת מגיע בלא דעת נוגע כטמא שנגע במשקין ודעת נוגע בלי דעת מגיע ילפינו מסוטה היכא שהיא גדולה והוא קטן והיכא ששניהם קטנים בכה"ג לא מייירי קרא דלא שייף בזה איסור ונטמאה על הבועל פנ"ל והרמב"ם בפ"ה המשנה הורה לנו אופן השני היכא דאיכא דעת

נוגע בלא דעת מגיע דהפתוב מיירי בע"כ גם באופן זה פיון דקטן יותר מן תשע ג"כ בכלל איש הוא דאז יהי איסור של טומאת הבועל עלי'.

ומינשב הפל בעזה"י: וראיתי בס' ש"ש ש"א פט"ז שהקשה בקטנה שזנתה דפסק הרמב"ם דנאסרת גם בספק עי' קנוי וסתירה הא הוי ספק טומאה שאין בו דעת לישראל והשאר בצ"ע והוסיף דאפשר לישב עפ"י מה דאמר ר"י ספק טומאה הבאה בידי אדם נשאליהם עלי' אפילו בכלי מונח ע"ג קרקע וא"כ ה"נ פיון שהבועל גדול הוי דבר שיש בו דעת לישראל שהבועל שהטומאה באה על ידו יש בו דעת לישראל, ולפי"ז קטנה שמקנין אותה מקטן בן ט' מותרת לבעלה דהו"ל דבר שאין בו דעת לישראל וא"כ היכי סתם הרמב"ם בקטנה שנאסרה על בעלה ע"י קנוי וסתירה דהרי אם קנא לה מקטן בן ט' לשיטת הרמב"ם דמקנין ע"י לא תהי' נאסרת בכה"ג ומסיק בצ"ע.

יעו"ש.

והנה בעיקרון של הדברים שמסתפק לדמות ענין זה אם הבועל גדול לטומאה הבאה בידי אדם הרי הראינו שהיא גמ' צרוכה בהא דמצריף הש"ס דר' גידל אמר רב דאי מסוטה הוי אמרינן עד דאיכא דעת נוגע ומגיע וכפ'י רש"י שהבועל המטמאה יש בו דעת, אמנם מה שדן באמת לענין אם שניהם קטנים הנה מה דהקשה לענין הילפותא ושם מיירי הפתוב בשניהם קטנים כבר תרצנו דהיכא דשניהם קטנים לא מתפרש דרשא דונטמאה לאסור על הבועל אמנם מה דקשה לענין דינא באמת איך סתם הרמב"ם בקטנה שנאסרה אחר קנוי דנאסרת מספק משמע אף אם קנא לה ע"י קטן היא קושיא גדולה וצריכה לפנים, ולפמש"כ לעיל בפט"ז דבאמת איסור סוטה אינו איסור טומאה רק איסור דעלמא לק"מ דבאמת לענין ספק סוטה ליכא חילוק בין יש בו דעת לישראל או לא דחילוקים אלו נתחדשו בהלכה רק בספק טומאה וכמו שכתבנו לעיל לענין רה"י ורה"ר דבאמת בספק סוטה ליכא חילוק בין רה"י לרה"ר ורק מה שגלגלה תורה ללמד לספק טומאה הוא על דרך האופנים שמיירי הפתוב בסוטה ושיהי' דין ספק טומאה כנודאי דנאסרה"י ידעין משום דסתם סתירה הוא רה"י בועל ונבעלת אף שאפשר להמצא סתירה האוסרת בקנא לה משנים ביחד אבל קרא מיירי בסתירה המצויה וכן לענין יש בו דעת לישראל ילפינן מסוטה דקרא דהפתוב מיירי באחד משני אופנים או דהיא גדולה או שהבועל גדול כמ"ש לעיל אבל לדינא תהא נאסרת על בעלה גם בקטנה וקטן דחילוק של יש בו דעת לישראל אינו ענין כלל לספק סוטה כנ"ל ושיטת הרמב"ם מחננת בכל הפסקים האלו בין לענין סתירה בשני אנשים ובין לענין קטן וקטנה בלי גמגום כלל, ומקום הניחו לי להתגדר בעזה"י: ומספקא לי בקנוי וסתירה אם ב' אומרים נטמאה וב' אומרים ראינו שלא נטמאה אם תהא אסורה כנודאי או לא, דהנה בלא קנוי וסתירה נראה לפ"מ דקיי"ל דתו"ת מדאורייתא מוקמינן אחזקה מותרת גם בכה"ג ועוד הרי אומרת ברי לי שלא נטמאתי ובסוטה ע"י קנוי וסתירה עשתה תורה כנודאי ולא מהני חזקה ולא ברי דידה כמש"כ תוס' סוטה ד' כ"ה אבל בכה"ג דהוי ספק תו"ת ואינו ענין כלל לספק סוטה לפ"מ שבארנו לעיל בפט"ז דבשאר ספיקות שלא ע"י קנוי וסתירה ספק סוטה דומה לספיקות דעלמא וכיון דבתו"ת מהני חזקה וגם ברי דידה מהני גם בזה שמכחישות זא"ז אם זנתה או לא אמנם אם שניהם מודים שנאסרה אחר הקנוי דל מהכא עדותו היא אסורה כנודאי מחמת

הקנוי וסתירה בזה יש לספק דכיון דבשני עדות המכחישות לא אמרינו סליק עדותם כמאן דליתנהו י"ל דלא יועיל הקנוי וסתירה לאסרה ודאי, והנה מהא דתניא בתוספתא דטהרות פ"ו שנים אומרים גטמא ושנים אומרים לא גטמא ברה"י טמא ברה"ר טהור אין ראי' לספק סוטה דהתם פיון דמ"מ הוי ספק טומאה וכל ספק טומאה ברה"י טמא ברה"ר טהור אבל ספק סוטה לפ"מ שבארנו אינו כספק טומאה ורק הקנוי וסתירה גורמים שתאסר, והנה אף לפ"מ שבארנו לעיל בפט"ז דרגלים לדבר בעלמא בלא קנוי וסתירה אינו אוסר כלל דבעינו דוקא דבר ברור, אבל מ"מ מה שאסרה תורה ע"י קנוי וסתירה הוא ע"י הצטרפות הרגלים לדבר כמו דמוכח מהרבה מקומות בש"ס ובראשונים ולפי"ז בתו"ת דלא יועיל שום הוכחה בעולם להכריע בין העדים אם לא כמו בא הרוג ברגלי' ע"כ לא מהני הרגלים לדבר של קנוי וסתירה ויהי' ספק של תו"ת כמו בלא קנוי וסתירה ויהי' פרי דינדה או חזקת היתר ואף דלכו"ע בתו"ת ספיקא דרבנן זהו רק לענין חזקה דלא מהני מדרבנן אבל פרי ודאי מהני כמו דמפורש בגמ' פתובות ד' כ"ב ע"ב וגם לענין חזקה י"ל דלא החמירו רבנן לענין להוציא אשה מבעלה כמו שכתבו האחרונים לחלק לענין חזקה דמוכח מגמ' פד"א דמדרבנן חולצת ולא מתניבמת ולענין פ"פ שיטת התוס' דמהני חזקה לפי"ז י"ל דאולי גם בתו"ת לפ"מ דקיי"ל תו"ת ספיקא דרבנן שלא החמירו בכה"ג: ונראה לענ"ד דיש להוכיח דבכ"ג מועיל הרגלים לדבר לבטל החזקה וכח פרי דינדה מהא דאמרינו בגמ' פתובות בשנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הבא עלי' באשם תלוי קאי אם לא כשנשאת לאחד מעדי' וגם היא אומרת פרי לי והקשו בתוס' הלא בחטאת קאי לפ"מ דמסקינן בפד"א דתרי ותרי ספיקא דרבנן ומדאורייתא אוקמה ותיגרין ר"ת דחזקה דאשה דייקא ומינסבא מרעא לה להך חזקה דמהאי טעמא נמי שרינו לה פי ליפא עדים כלל אעפ"י שהיא בחזקת א"א.

עכ"ל.

והנה חזקת דייקא ומינסבא הוא נמי כעין הוכחה ורגלים לדבר שמבטל חזקת א"א ואף שלא מהני הוכחה להכריע בין העדים מ"מ מועיל לסתור החזקה ודין העדים לא נגרע וע"כ הטעם בזה דאע"ג דכל הוכחות אינן מועילות לשנות דין עדים בכה"ג אין חזקת דייקא ומינסבא מגרעת דין הספק היצא מעדות של העדים אלא מסלקת דין חזקה ודין הראוי להיות מחמת עדות שתי פתי עדים ישאר כמו שהוא בלי גרעון, ולפי"ז הנה גם בקנוי וסתירה אם יהי' תו"ת על הזנות פיון דרגלים לדבר של קנוי וסתירה מבטל חזקות כמ"ש תוס' ריש נדה ופ"ק דחולין וכן מגרע דין פרי דינדה כמש"כ תוס' סוטה ד' כ"ה גם בתו"ת יועיל הרגלים לדבר לסלק את חזקת היתר והפרי דינדה ודין היצא מחמת העדים ישאר בלי גרעון ויהי' ספק שקול מחמת העדים ותהי' אסורה מספק לא פסוטה ודאית רק מטעם ספיקא דאורייתא לחומרא דהחזקה של היתר והבריא דינדה מתבטלים ע"י הרגלים לדבר ונשאר הספק הבא מחמת העדים כמו שהוא, אמנם לענין פשהיא אומרת פרי לי יש מקום לדון פיון דמ"מ נשאר דין ספק אצל בי"ד והיא אומרת פרי לי איך יכולים בי"ד לכופה על הספק אבל יש להוכיח מסוגית הש"ס פתובות ד' כ"ב ע"ב כמש"כ דלא מהני פרי כה"ג דאמרינו שם בתו"ת לענין גירושין דתצא היכא דאומרים עכשין גרשה משום דאם איתא דהכי הוא אחזי לן גיטתך והוכחה זו ודאי דלא מהני להכריע בין העדים אלא דמרעא את פרי דינדה ומשו"ה תצא והטעם בזה דאף דלבי"ד

הוּי דִין סַפְקָא וּמ"מ כּוּפִין אוֹתָהּ דְבַאֲמַת בְּבִירוֹר שְׁפִלֵי בְרוּר לְבִי"ד שְׁהַעֲדִים מְשַׁקְרִים
אֵלָא דְלֹא נִתְּנָה לְנוּ תּוֹרָה רְשׁוּת לְהַכְרִיעַ דִּין בֵּין הַעֲדִים ע"י הוֹכְחָה שְׁפִלִית' אֲבָל לְהַכְרִיעַ
שְׁפִרֵי לָהּ שְׁקָר יֵשׁ לְנוּ רְשׁוּת וְכַח ע"ז: פֶּרֶק י"ט תַּנּוּן בְּמַס' טְהוֹרוֹת פ"ו כָּל שְׁאֵתָה כּו'
לְרַבּוֹת סְפִיקוֹת וְסַפְקָא סְפִיקוֹת בְּרַה"י טְמָא בְּרַה"ר טְהוֹר כִּיצַד נִכְנַס לְמַבּוּי וְהַטְּוֹמָאָה
בְּחֻצָּר סַפְקָא נִכְנַס סַפְקָא לֹא נִכְנַס וְאִפְּלִי' נִכְנַס סַפְקָא הֵיִתָּה שֵׁם וְאִפְּלִי' הֵיִתָּה
סַפְקָא יֵשׁ בָּהּ כְּשִׁיעוֹר סַפְקָא שְׁאִין בָּהּ כְּשִׁיעוֹר וְאִפְּלִי' שְׁיֵשׁ בָּהּ סַפְקָא טְמָאָה סַפְקָא טְהוֹרָה וְאִפְּלִי'
טְמָאָה סַפְקָא נִגְעָה סַפְקָא לֹא נִגְעָה סְפִיקוֹ טְמָא, רַא"א סַפְקָא בִּיאָה טְהוֹר סַפְקָא מִגְעָה טְוֹמָאָה טְמָא.
ע"כ.

וְכַתְּבוּ בְּתוֹס' ב"ב ד' נ"ה ע"ב וז"ל ור"ת מְפָרֵשׁ דְּפִלִּיגֵי דְרַבְּנָן מְטַמְּאוּ אֲפִילוּ בְּכַמָּה
סְפִיקוֹת מְשׁוּם דְּמִן הַדִּין אֲפִילוּ בְּחַד סְפִיקָא טְהוֹר דְּאוֹקְמָא אַחְזָקָה וְיִלְפִינָן מְסוּטָה דְּטַמָּא
וּא"כ מַה, לִי חֲדָא סְפִיקָא מַה לִּי הֲרִי סְפִיקוֹ דְּהָא אֲפִילוּ בְּחֻדָּא סְפִיקָא הוּי לֵן לְמִימַר
דְּטְהוֹר וּר"א סִבְרַא אִין לָהּ בּוּ אֵלָא חֲדוּשׁוֹ וְדוֹקָא חֲדָא סְפִיקָא טְמָא.

עכ"ל: וְקָשָׁה טוֹבָא דְּאֲדַרְבָּה כָּל הַחִילּוּקִים בְּסַפְקָא טְוֹמָאָה בֵּין רַה"ר לְרַה"י וּבֵין יֵשׁ בּוּ
דַּעַת לִישְׁאָל לְאִין בּוּ הוּא מְשׁוּם דְּלֹא יִלְפִינָן מְסוּטָה רַק כְּעַנְיָן שְׁחַדְשָׁה תּוֹרָה בְּסוּטָה אַף
דְּמוֹכַח מֵהַתּוֹסְפֵתָא פ"ו דְּטְהוֹרוֹת, דְּאָם לֹא הִי' הִבְדֵּל כָּלֵל לֹא הֵיִינוּ מְחַלְקִים בֵּין רַה"י
לְרַה"ר רַק שְׁמַצָּאוּ אֵיזָה סְמָךְ דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין סַפְקָא שְׁנוּלַד בְּמִקּוּם רַבִּים לְנוּלַד בְּמִקּוּם
שְׁאִינוּ לְרַבִּים בְּאַרְנוּ לְעֵיל פִּט"ו אֲבָל אִם אֵיכָא קֶצֶת בְּמַה לְחַלֵּק אֲמַרִּינוּ אִין לָהּ בּוּ אֵלָא
חֲדוּשׁוֹ וְהִכָּא הִבְדֵּל בֵּין חַד סַפְקָא לְס"ס הוּא מְוַסְכֵּם בְּש"ס דְּחַד סַפְקָא לְחוּמְרָא מַה"ת
וּס"ס מְוַתֵּר אַף מְדַרְבְּנָן וְאִיךָ נֹאמַר דְּבַכְה"ג סְבָרֵי רַבְּנָן מַה לִּי חַד סְפִיקָא מַה לִּי תַרִּי
סְפִיקָא, וְלַעֲנִין רַה"ר כִּינּוּן שְׁמַצִּינוּ אֵיזָה חִלּוּק בֵּין רַבִּים לְיַחֲדִיד מְפַנֵּי שְׁהַצְבּוֹר עוֹשִׂים אֵת
הַפְּסַח בְּטוֹמָאָה אֲמַרִּינוּ דְּלֹא יִלְפִינָן מְסוּטָה רַק כְּעַנְיָן דְּמִיַּרִּי הַפְּתוּב בְּסוּטָה זְוָהִי תְּמוּזָה
רַבְּתָא: עוֹד קָשָׁה מִגַּמ' כְּתוּבוֹת ד' ט"ו דְּמוֹכִיחַ הַש"ס דְּקַבּוּעַ כְּמַחְצָה עַל מְחַצָּה מַהָּ
דְּתַנְיָא בְּתוֹסְפֵתָא תַּשְׁעָה צְפָרְדַּעִים וְשָׂרִץ אַחַד בֵּינֵיהֶם וְנִגְעָה בְּאַחַד מֵהֶם וְאִינוּ יוֹדְעֵי בְּאֵיזָה
מֵהֶם נִגְעָה סְפִיקָא טְמָא הֵיִינוּ דְּאִי לָאו כְּמַע"מ רְאוּי לְהִיּוֹת טְהוֹר אַף בְּרַה"י דְּלֹא חֲשִׁיב סַפְקָא
טְוֹמָאָה אֵלָא כְּוַדָּאי טְהוֹרָה וְלָמָּה לֹא נִימָא דְּגַם בְּס"ס הוּי כְּוַדָּאי טְהוֹרָה, וְעוֹד קָשָׁה לְפ"מ
דְּאִיתָא בְּגַמ' כְּתוּבוֹת ד' י"ד דְּלַר' יְהוֹשֻׁעַ אֵלִים סְפִיקָא מְרֻבָּא דְּכָרוּב כְּשָׂרִים אֲצִלָּהּ
פּוֹסֵל ר"י וּבְסַפְקָא מְכַשִּׁיר וּמִזָּה הוֹכִיחַ הַרְשָׁב"א בְּתוֹשׁוֹ הוֹבָא בְּכַר"ח יו"ד ס' ק"י
דְּאַפְשָׁר דְּס"ס עֲדִיף מְרֻב.

יעו"ש.

וְכֵן מוֹכַח קֶצֶת שְׂיִטַת תּוֹס' בְּכְתוּבוֹת ד' ט' ע"ב דְּכְתוּבוֹ דְּס"ס מְהַנִּי לְהוֹצִיא מְמוֹן מְשַׁמַּע
אַף לְמ"ד דְּאִין הוֹלְכִים בְּמְמוֹן אַחַר הָרוּב מ"מ בְּס"ס דְּעֲדִיף מְרֻב מְהַנִּי אַף לְהוֹצִיא
וְלַעֲנִין סַפְקָא טְוֹמָאָה ס"ס גְּרַע מְרֻב דְּרוּב לְטְהוֹרָה מְהַנִּי אַף בְּרַה"י וּס"ס לֹא מְהַנִּי וְכֵן
לְהִיפּוּף אִם רוּב לְטוֹמָאָה טְמָא אַף בְּרַה"ר כְּדֹאִיתָא הֵתָּם בְּסוּגִיָּא דְּכְתוּבוֹת וְלֹא מְצִאתִי
בִּיאוֹר עֲנִין זֶה בְּהַסְפָּרִים שַׁת"י: וְהִנֵּה בְּעִיקַר הִיסוּד בְּטַעֲמָא דְּהִיתִירָא שֶׁל סַפְקָא סְפִיקָא
לֹא מְצִאוּנוּ מְפֻרָשׁ בְּדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ הֶרָאוּנוּ וְז"ל וּבְהָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּגַמ' כְּתוּבוֹת בְּאוֹמַר
פ"פ מְצִאתִי דְּנֶאֱמָן לְאַוֶּסְרָה עֲלֵי וְהָא ס"ס הוּא סְפִיקָא תַּחְתָּי' סַפְקָא אִינוּ תַּחְתָּי' וְאֵת"ל תַּחְתָּי'
סַפְקָא בְּאוֹנָס סַפְקָא בְּרַצוֹן כְּתוּבוֹ שֵׁם בְּתוֹס' דְּאָם הִי' סַפְקָא אֲוֹנָס סַפְקָא רַצוֹן סַפְקָא אִינוּ שְׁקוּל

היגונו דמחמת שאנונס יש לו קול לא הי' חשיב ספיק ספיקא אלא דהא דאמרינו דאנונסא לא שכיח הוא רק מדרבנן הוא שהחמירו לומר פן ומשו"ה בס"ס לא החמירו. יעו"ש.

וכתב בס' פנ"י ע"ז וז"ל מיהו יש לי מקום עיון בדברי התוס' דמשמע מיהו דפשיטא להו דאי הוי רוב ברצון רוב גמור תו לא הוי ספק ספיקא ספק אנונס ספק רצון ולא ידעתי למה לפמש"כ דשיטת תוס' וסיעתם בהרבה מקומות דספק דאורייתא לחומרא מה"ת ולפי"ז הא דקיי"ל דס"ס לקולא לא פרושו רבותינו היכא רמיזא ומנא להו אע"כ כמש"כ הרשב"א ז"ל דספק ספיקא הוי כמו רוב דספק אחד הוי פלגא ופלגא וא"כ היכא דספק אחד הוא שקול פגון הכא שספק תחת' ספק אינו תחת' הו"ל פלגא ופלגא שפיר הוי אידך ספיקא ספק אנונס דאע"ג דאנונס הוי מיעוטא אפ"ה מצרפינו מיעוטא לפלגא והו"ל רובא דהיתרא וכ"ש לשיטת הרמב"ם ז"ל וסיעתו בספק אחד נמי מן התורה מותר ומדרבנן החמירו דאית לן למימר דלא החמירו אלא בספק השקול אבל הכא שהספק השני גורם דתו לא הוי פלגא ופלגא י"ל דמותר לגמרי וכו' אלא שכל הפוסקים האחרונים פתבו בפשיטות בדיני הספק ספיקא דמידי דלא שכיח לא מיקרי ס"ס ומכאן למדו, וכ"כ הרשב"א ז"ל, ולא הבנתי טעמו של דבר דכינון שספק אחד שקול אפילו אם השני לא שכיח שפיר מיקרי ספיק ספיקא לטעם הרשב"א ז"ל דהו"ל רובא וצ"ע גדול. ובקונטרס שלי הנקרא פלל גדול יבואר בתכלית האריכות בעזה"ז. עכ"ל.

ואת קונטרס פלל גדול לא זכינו לאורו: ובס' ש"ש ש"א פי"ח האריף בדברי הפנ"י הנ"ל והוכיח מהש"ס דס"ס לא מהני רק אם שני הספיקות שקולים ורוב מהני כה"ג ועיי"ש שהביא דברי הריב"ש דס"ס לא הוי רוב ממש ורק היכא דחד ספק הוא מחצה על מחצה בטבע כמו מחצה זכרים ומחצה נקבות אז ע"י מיעוט מפילות מצטרף לרוב אבל ספק תחת' ספק אינו תחת' לא הוי כמע"מ בטבע דלא שייך לומר דמחצה נבעלות תחת בעליהן ומחצה שלא תחת בעליהן לא שייך בזה לומר דמיעוט אנונס יצטרף לרוב וכתב לפי"ז בש"ש דבס"ס אף דהוי פרוך ועדף מרובא לא מהני רק אם הספיקות שקולים והנה כ"ז להלכה אבל בטעמו של דבר לא תירץ פלום וקושיות הפנ"י נצבא וקמה: ונ"ל כשנדייק בלישנא דהש"ס שאמרו ספק ספיקא ולא אמרו סתם הלא שני ספיקות הוא דבאמת אין רבוי הספיקות גורמים להיתר לומר כינון דאיכא רוב צדדים להתיר שיהא נחשב פרוכא להיתרא אלא הענין דהוי ספק בספק איסור דאיכא בזה ספק אם יש כאן ספק איסור כמו בספק תחת' ספק אינו תחת' הוא ספק איסור וכשמתוסף בזה ספק אנונס הוי ספק בספק איסור ומשו"ה הי' פשוט לחז"ל דספיק ספיקא להיתרא מותר דדוקא בנדאי ספק איסור קיי"ל שהוא לחומרא אבל אם הוי רק ספק של ספק איסור אין לנו להחמיר כינון שעל הנדאי ליכא רק ספק איסור וזה דומה ממש לספק דרבנן היגונו דאף שאם הי' בנדאי תחת' הי' איסור ונדאי מחמת הספק אבל איסור זה אינו איסור בעצם ורק פלאו דלא תסור באיסור דרבנן היגונו דאנו מוזהרים לשמוע בקול חכמים ואזהרה זו ככל אזהרות שבתורה שאמרו רק על הנדאי ולא על הספק רק בספק של תורה אנו מחוייבים להזהר שמה נפגע בגופו של איסור שהקפידה תורה עלי' אבל דרבנן

ליכא לעולם גופו של איסור אלא רק צווי לשמוע לדברי חכמים וכיון דעל הספק ליכא
אזקהרה ליכא שום איסור כלל כמו שבארנו ענין זה בס"ד בפ"ז.
יעו"ש.

וכ"כ נאמר בספק של ספק איסור פנין דבנדאי ספק איסור ליכא רק אזקהרת ספק היינו
דאינו כגופו של איסור רק אנו מחייבים להזהר שמא נכשל בעצם האיסור ואיסור זה
של חיוב הזהירות הוא איסור שאינו בעצם אלא פעין איסור דלא תסור כמו שנתבאר
לעיל בפ"ח ולפי"ז כמו דליכא איסור בספק לאו דלא תסור כ"כ ליכא איסור בספק של
ספק איסור, וביתר ביאור נאמר דקבלו חז"ל שני אופןי איסורים האחד הוא כל איסורי
תורה הנודאים המפורשים בתורה והשני הוא אזקהרת ספק אף דאינו מפורש בתורה רק
עפ"י הקושש שקלי קבלנו שאנו מונהרים לחוש על הספק ואיסור זה קיל מאיסור נדאי
פנין דקיי"ל דכל ספק משנה הדין מערכו שעל הנודאי איכא איסור נדאי ועל הספק איסור
ספק ומשו"ה פשיטתחדש לנו ספק גם על הספק איסור ראוי שישתנה גם הדין מאיסור
ספק על אינה מין איסור אחר ויותר משני אופנים של איסור לא נדע ולא קבלנו ומשו"ה
הוא מותר לגמרי דכל דליכא ע"ז סוג איסור הוא היתר גמור, ואף דלכאורה קשה עדיין
פנין דס"ס אינו פרום ממש כמש"כ הריב"ש וא"כ לעולם יש לנו ספק על עצם האיסור
כמו בס' תחתי' ס' אינו תחתי' ס' אונס ס' רצון יש לנו לחוש שמא הי' תחתי' ברצון פנין
דליכא בזה רוב מקרים שייבררו דלא הי' בזה האופן האוסר לגמרי כמש"כ הריב"ש
וא"כ עלינו לספק לעולם שמא איכא איסור נדאי ויהי' אסור לנו כחד ספיקא אבל באמת
לק"מ פנין דכל צד האפשרי גורם לשנות הדין מן הנודאי על הספק משו"ה צד האפשרי
של אונס גורם לשנות הדין מן נדאי איסור לספק איסור וצד האפשרי של אינו תחתי'
גורם לשנות מן ספק איסור להקל עוד וכיון דסוג שלישי של איסור ליכא נעשה היתר
לגמרי, ואף דיש מקום לומר דל"ד ספק השני לספק הראשון דספק הראשון משנה הדין
משום דנשתנה ידיעת הדבר מן הנודאי לספק וכיון דליכא נדאי אי אפשר להיות איסור
נדאי אבל הספק השני אינו מוכרח שישנה את הדין פנין דאפתי איכא ספק דכ"ז דליכא
בירור על נדאי היתר איכא ספק איסור, אבל באמת הענין דלעולם א"צ סבה להיתרא
היכא דליכא סבה האוסרת והנה בדבר שלא ידעונו מאיסורו אז מה שגורם לנו לאסור
עלינו הדבר הוא צדדי הספק כמו בספק אונס ספק רצון שהצד האפשרי של רצון גורם
הדין שיש לנו לחוש שמא הי' בזה מקרה של רצון וכיון דאילו הי' ידוע לנו שהי' ברצון
הי' נדאי איסור ומשו"ה אוסר מחמת ספק הצד הזה מה שאפשר שהי' כן, אבל בספק
ספיקא דכל צד האפשרי משני הספיקות אינו יכול לגרום איסור ספק דכיון דגם אילו הי'
ידוע לנו לא הי' רק ספק איסור כמו בפתיח פתוח שגם לו ידענו שהי' תחתי' הי' אז רק
ספק איסור משו"ה צד האפשרי של תחתי' אינו גורם לנו שום דין לשנות הדבר מהיתרו
וכן הצד האפשרי של רצון כ"כ אינו גורם לנו שום דין דאף אילו ידענו שהי' ברצון הי'
רק ספק איסור וכיון דכל צד האפשרי בפ"ע אינו גורם שום דין דכל שידיעתו אינה סבה
האוסרת בעצם ספיקו מותר כמש"כ לעיל אז גם שני צדדים האפשריים אינם מצטרפים
לגרום הדין היינו שאין לנו לחוש שמא הי' תחתי' ברצון פנין דכל חשש בפ"ע הוא סבה
המותרת גם בהצטרף שני החששות יחד אין בכחם לאסור.

והוא ענין עמוק מאד בעזה"י: ועפי"ז יתבאר לנו עיקרי הפללים בדיני הס"ס שהשרישו לנו הראשונים ו"ל העיקר הראשון שלמדנו מדברי התוס' הבאנו לעיל דאם הי' רובא ברצון רוב גמור מה"ת אז לא הי' בספק תחתי' ספק אינו תחתי' ספק אונס ספק רצון דין ספק ספיקא ולא שינה בזה לומר סמוך מעוטה דאונס לספק דאינו תחתי' כיון דהיתירא של ס"ס אינו משום רוב מקרים להיתירא כמו שהורה לנו הריב"ש ו"ל אלא מטעמא שכתבנו דהוי ספק של ספק איסור וכיון דהכי הוא אם הי' רוב רצון רוב גמור אז פלאנו מסופקים שמה הי' תחתי' הוא ספק של איסור ודאי דאילו הי' ידוע לנו שהי' תחתי' הי' דין איסור ודאי וכל שידיעתו אוסרת איסור ודאי ספיקו אסור מה"ת ואף שגם בידוע לנו שהי' תחתי' לא הי' ודאי רצון אבל כיון דמה"ת רוב פנדאי הוא לענין דינא ידיעת המקרה של תחתי' חשיבא כסבה האוסרת בעצם ומשוי"ה פלאנו מסופקים שמה הי' פן הוא כספק על עצם של האיסור דספיקו אסור מה"ת, ומה"ט יש לומר דהיכא דאיכא חזקת איסור דלא מהני ס"ס דכיון דספק אהד הוי פנדאי איסור ע"י דין חזקה ממילא גם הספק השני הוי ספק איסור ודאי ולא ספק בספק איסור דהרי אילו הוי ידענין בירור של אהד מהם הי' איסור ודאי.

והנה הרמ"א ביו"ד סי' ק"י כתב ואפי' הי' לו חזקת איסור כגון עוף שכתוקת איסור עומד ונשבר או נשטט גפו ספק מחיים או לאחר שחיטה ואת"ל מחיים שמה לא ניקבה הריאה יש להתיר מפת ס"ס, ובד"מ הביא מתשו' הרשב"א דמהני ס"ס אפילו בדבר שהי' לו חזקת איסור, ונעתיק בזה דברי השואל בתשו' הרשב"א סי' ת"א, וז"ל, שאלת ס"ס דקי"ל דמוטר אם נאמר פן אפילו במקום דאימתחוק איסורא או לאו ואת"ל מותר לאותו שאמר בפ' בכל מערבין דאפי' בספיקא דרבנן היכא דאימתחוק איסורא אזלינן לחומרא, וא"ת אסור, תריץ לי הא דאמרינן בפ"ק דכתובות דקיל ס"ס מרוב דרוב אינו מתיר ביוחסין וס"ס מתיר ובשחיטה מתיר כדאימא בההיא דמצא גדיי' ומרגולי' שחיטין.

עכ"ל השואל שם. ותשו' הרשב"א ע"ז הוא באריכות אבל קשה להבין כל פה מה שדוחה שם דברי השואל, ובפר"ח סי' ק"י ביאר היטב פנות השואל כפשוטו, דראשונה הוכיח מספק דרבנן דאסור באימתחוק לר"י ואח"ז הוכיח להיפוך דס"ס עדיף מרוב ורוב מהני גם באימתחוק איסורא כמו במצא תרנגולי', והפר"ח מכריע דמהני גם באימתחוק ומה דהקשה השואל מפ' בכל מערבין לפי"מ דקי"ל התם כר"מ דגם באימתחוק איסורא מותר ספק דרבנן אזיל קושיתו דהרי בנטמא בטומאה קלה וטבל ספק במ' סאה ספק אינו מ' סאה נקטינן כר"מ דטהור, והכרעת הפר"ח דמהני ס"ס באימתחוק איסורא הוא מהא דמהני רובא נגד חזקת איסור כההיא דאבדו גדיי' וכן משמע מתשו' הרשב"א בדברי הפר"ח דעיקר ההוכחה דמהני ס"ס באימתחוק הוא מדין רובא דמהני גם באימתחוק דז"ל הרשב"א בסוף התשובה ותדע לה עוד דהא ס"ס עדיף מרוב ואפשר דאליהם היתרו יותר מרוב דהא רבי יהושע לגבי יוחסין פסיל בחד רובא ומכשר ס"ס וכיון שכן פי היכי דאזלינן בטר רובא להתיר בכל איסורין שבתורה ואפילו בדאימתחוק איסור כגון חתיכת איסור שנתערב בשמים של היתר ה"ה בתרי ספיקא דשריא אפילו באימתחוק איסורא.

עכ"ל: והנה מהא שדמה השואל דין ספק ספיקא לספק דרבנן מוכח דס"ס לא מטעם רוב הוא דאי מטעם רוב הוא מה שינוי ענין זה לספק דרבנן דקיי"ל לקולא ומהכרעתי שהוכיח דמהני ס"ס באיתחזק איסורא מהא דמהני רובא משמע דהיתר ס"ס מטעם רוב ולשני דמינות אלו הודה גם הרשב"א כמבואר מלשון הרשב"א וכמ"ש הפר"ח שם עוד יש לדקדק מה דהביא הרשב"א לצנייר רוב באיתחזק איסור היכא שנתערב איסור בהיתר והלא שם מטעם בטול ברוב הוא, ובפר"ח תמה ע"ז ונ"ל ולכאורה קשה דהתם הוי גזה"כ שמתבטל האיסור ברוב ומה ענין זה לס"ס ומיהו לזה י"ל דס"ס הוי פרוכ דבחדא ספיקא הו"ל כפלקא ופלקא וכי איפא תרי ספיקי הו"ל פרוכא עכ"ל.

ולא ביאר פונתו וכנראה דרצה לומר דגם ס"ס פועל ברוב אבל לא ביאר הענין איך שינוי ס"ס לביטול ברוב: ועפ"מ"כ הנה הדמיון לספק דרבנן הוא מבואר דכמו דספק דרבנן מותר משום דאין הספק על עצם איסור רק על איסור של שמיעת חז"ל ובכה"ג ליכא איסור על ספק כ"כ ליכא איסור על ספק של ספק איסור כמו שבארנו אמנם היכא דאיתחזק איסור י"ל דכיון דמה אזלינן בתר חזקה תו לא הוי בגדר ספק וממילא ליכא היתר, ויש מקום לומר להיפוך דחזקה לא נאמרה בתורה רק היכא שאין לנו הכרעה למעשה אם להתיר או לאסור ועלינו להתנהג כדיון דבר המסופק לנו בכה"ג אמרה תורה אוקמה אחזקה בין להקל ובין להחמיר, אבל בספק שאינו גורם לנו דין מסופק והיתרו ברור בכה"ג לא מוקמינן אחזקה ולענין חקירה זו הוכיחו מספק דרבנן ולפ"מ דקיי"ל דספק דרבנן לקולא גם באיתחזק איסורא משום דכיון דספק דרבנן מותר לגמרי וליכא ספק לדינא בטל מזה דיני חזקה כ"כ נאמר לענין ס"ס פיון דס"ס הוי היתר גמור חזקת איסור לא שייכא בזה פיון דליכא דין ספק ליכא דין חזקה ונאמר לפי"ז דגם הא דמהני רוב במקום חזקת איסור הוא ג"כ מה"ט דכיון דאזלינן בתר רובא בטל דין ספק מזה וכיון דליכא דין ספק בטל דין חזקה ומשו"ה י"ל דבחד הרשב"א לצנייר רוב בתערובות דרוב שלא ע"י תערובות אפשר לומר שהוא מטעם פירור המעשה שהוכרר הספק וא"כ אי אפשר ללמוד מזה פלום על ענין ספק ספיקא דבס"ס ליכא פירור המעשה פלום כמש"כ הריב"ש שבמקרים שאין טבעו של עולם הוא לא שינוי לומר מחצה נבעלת ברצון ומחצה באונס לכן הביא מרוב שע"י תערובות ואפשר דכונת הרשב"א בתערובות שהיתירו שלא מדין ביטול ברוב אלא אזלינן בתר רובא מהכלל כל דפריש מרובא פריש דגם שם אין ההיתר מחמת הכרעת המקרה דכך אפשר שיופריש מן המיעוט כמו מן הרוב דל"ד לרוב בטבע פרוכ בהמות פשרות כמש"כ האחרונים חילוק זה בין רוב בטבע לרוב הנפריש וברוב הנפריש התירה תורה או אסרה פודאי אבל במציאות הוא ספק וכמו שמוכח מהשטמ"ק שהבאנו בפרקים הראשונים ומ"מ מהני גם באיתחזק איסורא ומזה יש להוכיח דכל היכא שנפל דין ספק ליכא דין חזקה ומזה יש להוכיח דגם בס"ס פן דכיון דס"ס מבטלת דין הספק בטלה תורת חזקה מזה כנלענ"ד בעזה"ז: ועפי"ז נתבאר לנו גם מה שרצינו לומר עפ"י דרבנן דהיתר של ס"ס הוא דכיון דבספק אחד הוי רק ספק איסור ממילא ע"י ספק השני הוי ספק של ספק איסור ומותר לגמרי דהי מקום לומר דהיכא דאיכא חזקת איסור דבספק אחד יהי ודאי איסור ע"י דין חזקה ובספק שני יהי ספק של ודאי איסור וספיקו אסור מה"ת ורק אם ינלד ספק שלישי אז יותר מדין ס"ס אם החזקה אינה מועלת על הספק השני ועי' ש"ך בכללי ס"ס דמחלק בין שני

ספיקות לשלשה ספיקות לשיטתו גם אם תהי' התזקה מכרעת על שני הספיקות גם אז מותר בג' ספיקות אבל אין דברי' מובנים לנו וכבר תמה הפר"ח ע"ז מה לי ב' ספיקות מה לי ג' ספיקות, ורק באופן שפתבנו דהתזקה מכרעת רק הספק הראשון יש מקום לחלק בין שני ספיקות לשלש, אכן לפי מה שלמדנו מתורתו של הרשב"א שדין תזקה לעולם הוא אחרי תולדת הדין הבא מן הספק והיכא דלא איתליד לנו דין מסופק ליכא תורת תזקה נפתרה שאלתנו דכיון דשני הספיקות נולדו יחד ועכשיו ליכא דין ספק מחמת שדין ספק ספיקא הוא היתר לגמרי בטלה מזה תורת תזקה ורק אם הי' נולד לנו ספק אחד ואח"כ הספק השני בזה יש לדון אם יש לחלק בין נודע הספק הא' קודם השני או לא דאז יש מקום לומר דכיון דאילו הי' ידוע לנו הספק הא' הי' אסור מטעם ודאי ע"י דין תזקה כשנולד אח"כ הספק הב' יש עלי' דין ספק אסור, ויש לומר דגם בכה"ג כיון דלא נודע לנו הס' הא' עד שנולד הס' הב' מותר מטעם ס"ס דתזקה שלא נתבררה בשעתה אינה תזקה אבל בכה"ג שנולדו שני הספיקות ביחד ודאי דלא שייך לומר דין תזקה על ספק א' דלא הי' במציאות הס' הא' בלא השני וליכא בזה תורת ספק וממילא ליכא דין תזקה: ולפי"ז עלינו לחלק בין דין רוב לדין תזקה היינו דתזקה לא נאמרה רק על תולדת דין היצא מספק ודין רוב נאמר על הספק עצמו דמה"ט רוב מהני נגד תזקה דהרוב משו' את הספק פנדאי במציאות, ותזקה אינה משוה את הדבר פנדאי רק מכרעת את הדין דאל"ה למה לא נימא איפכא שיהי' ודאי אסור ע"י תזקה ויתבטל דין רוב ומעתה יובן לנו האי פלגא בדיני ספק ספיקא לענין ספק שאינו שקול הנלמד מדברי תוס' פתובות הנ"ל שמבאר בדבריהם דאם הי' רובא דברצון רוב גמור לא הי' מצטרף ספק אונס לספק שאינו תחתי' להתהוות לס"ס הוא דוקא היכא שאינו שקול הס' מחמת דין רוב שדין רוב עושה הספק עצמו לנדאי וממילא ליכא בזה רק ספק אחד אבל אם יהי' תזקה על ספק אחד או על שני הספיקות אינו בכלל ספק אינו שקול דתזקה אינה מכרעת את הספק עצמו ולא נגרע פלום משני הספיקות ושפיר חשיב ס"ס וממילא בטלה התזקה כיון שהספיקות אינם גורמים דין אסור וספק אסור וכיון דליכא שום תולדה מן הספיקות ליכא תזקה ובס' ש"ש ש"א פי"ח פתב לחלק בזה דהיכא דהתזקה היא רק נגד ספק א' הוי בכלל ספק שאינו שקול וכמאן דליתא דמי והיכא דהתזקה היא נגד שני הספיקות מסייעים שני הספיקות לבטל התזקה פרוב נגד תזקה.

יעו"ש.

ועפ"י דרכו דס"ס מטעם רוב הוא הוא דבר נאה ומתקבל אבל לפ"מ שהעלינו דס"ס לאו מטעם רוב הוא ומה שפתב הרשב"א דאלים היתירו פרוב ואפשר דעדיף מרוב הוא רק [על] פח היתירא של ס"ס שדן הרשב"א שמוכן הדבר דאף דס"ס שריא אין היתירו פהיתר ממש ומה"ט יש מי שאומר דס"ס בדבר שיש לו מתירים אסור וגם פרוב לא מהני בדשיל"מ כמש"כ הר"ן בפ"ק דביצה והמתירים ס"ס בדשיל"מ סברי דאלים היתירו יותר מהיתר של רובא ע"י יו"ד סי' ק"י ברמ"א ובאחרונים שם ומשו"ה לדברינו אין מקום לחלק כמו שחילק הש"ש ורק עיקר החילוק הוא דאם הספיקות אינם שקולים מחמת עצמם כמו היכא דיש לתלות באסור יותר מהיתר או דלא שכיח להיתירא או כאופן שכ' התוס' הנ"ל בכה"ג חשיב אינו שקול ולא מצטרף ס' פזה לס"ס, אבל דין

חזקה אינה מגרעת ערך הספק פלום רק מכרעת הדין ובס"ס ליפא דין ספק ומשו"ה ליפא גם דין חזקה.

ונתברר לנו בס"ד פלל העיקרו בדין ס"ס ומזה יובן לנו גם הפלל השני הנלמד מדברי תוס' הנ"ל שכ' שבקדשה אבי' פחותה מבת ג' שנים ליפא ס"ס שפא באונס ואת"ל ברצון שפא בקטנותה נבעלה דפתוי קטנה אונס הוא משום דשם אונס חד הוא דאם נאמר דס"ס פח היתירא מחמת רבוי מקרים להיתר אין שום טעם בחילוק זה של שם אונס חד הוא ומה תלוי זה בשמות הלא מ"מ איפא בזה רוב מקרים להיתר, אמנם לפמש"כ יש לנו פתח להשיג ענין זה, דלפמש"כ בס"ס כח ההיתר משום שנוי הדין שפא מקל ספק וזה שייך יותר במקרים השייכים לעיקר הדין כמו ס' תחת' וס' רצון דסבת הרצון גורמת דין האיסור וכ"כ מה שנבעלת בהיותה אשת איש, ונגד זה ההפכים משני הספיקות גורמים ההיתר דנות של פנוי' מותר וכן האונס של אשת איש אבל פשהיא אשת איש ויש בזה הרבה אונפי אונס או שפאנסה ע"י ההטעת הדעת או ע"י כפי' בכתח' אין במקרים אלו רק גורם אחד לדין מה שלא הי' בזה בחירה מדעת וכינון דליפא שני גורמים אין הס' השני מקיל יותר מהספק הא' וכינון דליפא רוב מקרים חשוב ספק אחד: ועפ"ד יש לתרץ קושית הפנ"י והאחרונים שהלכו בשיטתו מה שפשה להם בדברי תוס' פתובות שהקשו שם באשת פהו דאסורה משום דהוי חד ספיקא לוקמה אחזקת היתר ותמה הפנ"י דאף בחזקת היתר ראוי להיות אסורה מדין ס"ס דשפא תחת' ונתה ואפילו לא תחת' שפא לפסול לה נבעלה ונפסלה מן הפהונה וכינון דמסיק הרשב"א וכן הכריע הפר"ח דס"ס מהני במקום דאיתחזק איסורא כ"כ נימא להיפוך היכא דאיפא תרי ספיקא לאיסורא שלא יועיל חזקת היתר ובקושיא זו שקלו וטרו בס' הפלאה ובס' דו"ח להגרע"א על מס' זו, ולפמש"כ הי' נראה דס"ס לא מהני רק להיתר אבל ס"ס לאיסורא לא מהני פלום ודינו שנה פחד ספק לחוד דלפמש"כ שאין הטעם משום רוב אלא משום דאיסור ספק קיל מנדאי בא הספק השני ומתירו לגמרי דספק ספק איסור מותר לגמרי וכ"ז לא שייך רק להיתר אבל בס"ס לאיסורא לא שייך ענין זה דמהיכא תיתי שיעשה פנדאי איסור פינון דליפא רוב גמור והוי לעולם כספק איסור לחוד ומהני חזקת היתר.

כנלענ"ד: אמנם מדברי תוס' פ"ק דעירובין ד' ו' משמע דס"ס לאיסורא הוי פרוך דהקשו שם לפי הר"ש דפרוץ פעומד מותר דהוי פעין ספיק ספיקא שפא עומד מרובה ואפ' כי לא נפיש ושון פי הדדי מותר וע"ז הקשו וא"ת דבפ"ב דבכורות אמר נמצא מכונן בין שתי עירות לרבנן יביאו עגלה אחת ויתנו והשתא כל אחת תביא עגלה לעצמה דשפא קרובה היא ואפ' מצומצמות הא אמר הקרובה ואפילו קרובות וי"ל דממ"נ סגי' באחת אם קרובה היא יוצאת בשל תנאי ואם רחוקה היא פטורה מאי אמרת דילמא מצומצמות המה זה אינו מצוי.

עכ"ל.

והרי הכא הוא ס"ס לחומרא שיתחייבו בעגלה ערופה, אבל נראה דבע"כ אין פונת התוס' לדין ספק ספיקא ממש דלפ"מ שכתבו תוס' בפ"ק דכתובות הבאנו לעיל דאם ספק אחד אינו שקול שיש רוב לצד אחד לא תשיב ס"ס וכן פסקו האחרונים והכא ספק זה שפא מצומצמות הוא ספק דלא שכיח כמו שכ' תוס' פאן דזה אינו מצוי, אלא נראה דכונתם

דהוי פֿדרף רוב פֿמו שֿהבאנו למעלה לשונם שכ' דהוי פֿעין ספֿק ספיקא ועוד פֿתבו שֿם דהיתר קרוב מן האיסור.
יעו"ש.

ואף דלפ"מ שֿהשריש לנו הריב"ש לחלק בין ס"ס לרוב אם הם דברים שֿהטבע גוזר עליהם אז דנים עליהם מדין רוב ואם הם מקרים שלא בטבע דנים ח"ס והי' ראוי לומר דס' זה של צמצום הוי כס"ס, אבל מ"מ פֿיין דא"א לצמצם בידי אדם הוי פֿמקרה של טבע העולם פֿיין שאין אדם יכול לצמצם בהם וכ"כ נאמר בנמצא מכון בין ב' עירות דהוי פֿעין רוב דהס' שֿמא היא רחוקה.

שקול הוא וקשנאמר סמוך מיעוטא שֿמא מצומצמות יהי' רוב וחיוב את כ"א בעגלה. וצ"ע: וכן ותישב לנו מה שֿהקשינו דס"ס לא מהני בספֿק טומאה ברה"י אף דזה לא נוכל ללמוד מסוטה ובשאר דברים מחלקינן בחילוק פֿל דהוא אם רק לא דמי לסוטה דלפמ"ש כ בספֿק טומאה ליכא דין ספֿק ספיקא דכיון דחד ספֿק אינו מקול פֿלל לענין הדין ועשתה תורה פֿנדאי גם הספֿק השני הוי ספֿק איסור ודאי וחשיב ג"כ פֿנדאי וכן הלאה וכל ספיקות שאמה יכול לרבות פֿיין שֿפֿל ספֿק אינו מקיל ומשנה פֿלום מדין ודאי אין רבוי הספיקות מועיל בזה להתיר פֿלים, ול"ד לרוב דמהני אף בספֿק טומאה ברה"י דרוב מכריע את הספֿק בעצם שלא יהי' עלי' תורת ספֿק פֿמו בתשעה צפֿרדעים ושרץ אחד דאפי' דין תורת רוב עלינו להתזיק שֿהיתה הנגיעה באחד מן הצפֿרדעים ואינו פֿספֿק טומאה ברה"י רק פֿנדאי כמש"כ ברש"י בפ"ק דכתובות וחזקה לא מהני בספֿק טומאה דחזקה אינה מכרעת את המעשה אלא מברכת הנהגת המעשה כמש"כ הרבה גדולי האחרונים דאף דקיי"ל בתו"ת מוקמינן אחזקה מה"ת אבל רובא לא מפני בתו"ת והוא מה"ט דחזקה אינה מבררת המעשה לברר בין הגדת העדים אלא הכרעת הדין בספֿק הבא מן העדים ורובא מכריע את המעשה ובתו"ת ליכא הכרעת המעשה מטעם דתרי פֿמאה, ומשו"ה לא מהני חזקה בספֿק טומאה פֿיין דבספֿק טומאה ליכא דין ספֿק להנהגת המעשה וכל דליכא דין ספֿק להנהגת המעשה ליכא חזקה, אבל רוב מברר את עצם הספֿק שלא יהי' ספֿק במקרים, ואולי יש לכונן פֿן בדברי התוס' בב"ב שֿהבאנו למעלה שכ' דכיון דחד ספיקא טמא גם היכא דאיכא חזקה מה לי חד ספיקא מה לי תרי ספיקא היינו דמדין חזקה אנו יכולים ללמוד לס"ס דהרי גם בחזקה הי' מקום לומר להפוך דאף דעשתה תורה פֿנדאי זה רק אם יהי' דין ספֿק אז יהי' דין איסור ודאי אבל היכא דאיכא חזקה היתר שֿיהי' דין היתר ודאי אז לא יהי' בכלל ספֿק טומאה, וכ"כ יש מקום לומר לענין ס"ס דהיכא דאיכא ס"ס לא יהי' לנו בתורת ספֿק טומאה, אמנם דכיון דקיי"ל דילפינן מסוטה גם היכא דאיכא חזקה מזה אני למדים דכוננת התורה היא שאם רק עצם הספֿק של המקרים לא נתברר ובספֿק הוא עומד שֿיהי' דין ודאי עלי' ומשו"ה גם בספֿק ספיקא פֿיין דלאו דין רוב עלי' לברר את עצם המקרים והדבר שקול לענין הכרעת המעשה חשוב ספֿק טומאה ברה"י ודינו פֿנדאי וכמו דלא מהני היתירא של חזקה היתר כ"כ לא מהני היתר של ס"ס דטעם אחד לשניהם שאם אין דין ספֿק בזה בנוגע להנהגת המעשה אינם מועילים להוסיף איסור או היתר, ועי' תוס' ריש גדה סדה"מ והלל מש"כ שֿם להקשות האידך ילפינן מסוטה לטמא ברשות היחיד היכא דאיכא חזקה הא בסוטה

איִתְרַע ע"י קְנוּי וּסְתִירָה, וְתִרְצוּ בַזֶּה"ל וי"ל דִּילְפִינָן מְסוּטָה שְׁעֵשְׂאָה הַכְּתוּב וְדַאי טְמָאָה אַע"ג דְּאִית לָהּ חֲזָקָה שְׁאִינָה טְמָאָה וְדַאי וְלֹא אִיתְרַע אֱלָא חֲזָקַת טְהָרָה וְדַאִית. עכ"ל.

וְדַבְרֵיהֶם אֵינָם מוּבְנִים לְכַאוּרָה מַה לִּי חֲזָקָה שְׁאִינָה טְמָאָה וְדַאי וְעוֹד הֲלֹא מ"מ ל"ד לְסוּטָה וְאִיךָ יִלְפִינָן לְחֻדְשׁ דִּין יוֹתֵר מִמָּה שְׁחֻדְשָׁה תוֹרָה בְּסוּטָה אֱלָא נִרְאָה דְּכּוֹנְנָתָם עפ"ד שְׁפִתְבְּנוּ דְּחֲזָקָה אִינָה מְכַרְעַת אֶת מְצִיאוֹת הַמְּקָרִים לְבָרַר בְּאִיזָה אֶפְסָן הִי אֱלָא מְכַרְעַת הַדִּין וְכִינּוֹן דְּחֻזִּינוּ בְּסוּטָה דְּעֵשְׂתָה תוֹרָה סְפֵק פְּנֻדַאי הִיכָא דְּאִיכָא רִגְלִים לְדַבְּרָה דְּאִיךָ דְּזֵה גוֹרָם לְסִתּוֹר דִּין חֲזָקָה אֱבָל מְצִיאוֹת הַדְּבָר אִינָה מְכַרְעַת וְאִם נֹאמֵר דְּחֲזָקָה מוֹעֵלַת לְהַכְרִיעַ אֶת הַדִּין בְּסֵפֶק טְנֻמָּאָה הִי רְאוּי לְהִיּוֹת בְּכַה"ג דְּבִטְלָה הַחֲזָקָה מִחֻמַּת הַרְגְּלִים לְדַבְּרָה שְׁיֵהָיָה סְפֵק אִיסוּר וְלֹא וְדַאי דְּעַל דִּין סְפֵק לֹא בְּטְלָה הַחֲזָקָה שְׁהַרְגְּלִים לְדַבְּרָה גוֹרָם לְבִטּוֹל דִּין טְהָרָה וְדַאִית אֱבָל אֵינּוּ מְכַרִּיחַ שְׁיֵהָיָה וְדַאי טְנֻמָּאָה וְאִם הִי הַדִּין בְּסֵפֶק טְנֻמָּאָה שְׁיֵהָיָה בְּזֵה דִּין חֲזָקָה הֵינּוּ שְׁלֵא לְשִׁנּוֹת מִמֵּדַת הַדִּין דְּמַעֲיָקְרָא גַם בְּכַה"ג הִי רְאוּי שְׁלֵא יִשְׁתַּנָּה רַק כְּפִי עֲרֻף שְׁמְכַרִּיחַ סִבַּת הַמְּקָרָה שֶׁל רִגְלִים לְדַבְּרָה הֵינּוּ לְשִׁנּוֹת מוֹדַאי טְהָרָה עַל סְפֵק טְהָרָה וְכִינּוֹן דְּחֻזִּינוּ דְּעֵשְׂתָה תוֹרָה סְפֵק פְּנֻדַאי וְחֻדְשָׁה תוֹרָה דִּין מְחוּדָשׁ מִמִּילָא לֹא תִיְהִי בְּכַה"ג חֲזָקָה דְּהִרִי חֻזִּינוּ דְּלֹא אֲזִלִּינוּ בְּזֵה בְּתֵר הַדִּין דְּמַעֲיָקְרָא כְּנ"ל: וְנִמְצָא דְּלִפִּי"ז בְּחֻד צַד ס"ס עֲדִיף מְרֻב וּבְחֻד צַד רְנָבָא עֲדִיף הֵינּוּ דְּבָכָל הִיכָא דְּלִיכָא דִּין סְפֵק פְּנֻדַאי אֲזִי ס"ס עֲדִיף מְרֻבָּא דְּדִין סְפֵק סְפִיקָא מוֹעִיל לְבִטּוֹל לְגַמְרִי אֶת דִּין הַסְּפֵק אֱבָל הִיכָא שְׁעֵשְׂתָה תוֹרָה סְפֵק פְּנֻדַאי לִיכָא דִּין סְפֵק סְפִיקָא אִיךָ דְּרֻבָּא מְהִינִי כְּנֻלְעַנ"ד בַּעֲזָה"י: פֶּרֶק כ וַע"פ מ"ש"כ יֵשׁ לְבָאָר דְּבָרֵי הַתּוֹס' בַּפ"ק דְּכְתוּבוֹת שְׁנֵלָאוּ בְּזֵה גְדוּלֵי הַמְּחַבְרִים דְּז"ל הַתּוֹס' אִי לְמִיתֵב לָהּ פְּתוּבָה וְכו' מִשְׁמַע אִם הִי בָּא לְבִי"ד הִי נֶאֱמָן לְהַפְסִידָה פְּתוּבָתָה אַעפ"י שְׁלֵאֲוֹסְרָה עֲלֵי לֹא הִי נֶאֱמָן מִשּׁוּם דְּאִית לָן לְמִימַר שְׁמָא אֵינּוּ בְּקִי בְּפִתּוּחַ פְּתוּחַ וְאוֹקְמָה בְּחֲזָקַת הֵיטֵר אֱבָל מ"מ פְּתוּבָתָה הַפְּסִידָה אַעפ"י שְׁיֵשׁ לָנוּ לֹאמַר שְׁהוּא טוֹעָה בְּפִתּוּחַ פְּתוּחַ דְּאִית לָן לְמִימַר אוֹקְמִי מְמוּנָא בְּחֲזָקַת מְרִי, וְקוֹשָׁה דְּאַמַּאי מְפִסְדָה פְּתוּבָתָה וְהָא הֵוִי סְפֵק סְפִיקָא אִם הוּא בְּקִי בְּפִתּוּחַ פְּתוּחַ אוּ לֹא וְאִם תִּימְצִי לֹאמַר פְּתוּחַ פְּתוּחַ הֵוִי סְפֵק אֲוֹנָס סְפֵק רְצוֹן דְּאַפִּילוּ אֲשֶׁת כְּהֵן בְּאֲוֹנָס לֹא מְפִסְדָה פְּתוּבָתָה, וְאִין לֹאמַר דְּאַפִּילוּ בְּס"ס מְפִסְדָה פְּתוּבָתָה מִשּׁוּם דְּמוֹקְמִינוּ מְמוּנָא בְּחֲזָקַתִּי דְּהָא לְקַמְן גְּבִי מִשְׁאַרְסְתִּי נֶאֱנָסְתִי וְהוּא אוֹמֵר לֹא כִי אֱלָא עַד שְׁלֵא אַרְסְתִּיךָ נֶאֱנָסְתִי וְהִי מְקַחִי מְקַח טְעוֹת וְאִיכָא מֵאֵן דְּמְפָרֵשׁ לְקַמְן מְקַח טְעוֹת מְמַאֲתִים אֱבָל מְנָה אִית לָהּ אֱלָמָא מִשּׁוּם דְּבִאוּתוֹ מְנָה הֵוִי סְפֵק סְפִיקָא לֹא מְפִסְדָה דְּסֵפֶק קוֹדָם שְׁנִתְאַרְסָה סְפֵק אַחַר שְׁנִתְאַרְסָה וְאִת"ל אַחַר שְׁנִתְאַרְסָה אִימּוֹר בְּאֲוֹנָס הֵוִי דְּאִי אֲמַרְתָּ אֲפִילוּ בְּסִפִּיק סְפִיקָא מְפִסְדָה אֲמַאי אִית לָהּ אֲפִילוּ מְנָה וי"ל דְּלֹא חָשׁוּב סְפֵק סְפִיקָא בְּכַה"ג מִשּׁוּם דְּהָאִי סְפִיקָא שְׁמָא בְּאֲוֹנָס הִי לֹא חָשׁוּב סְפִיקָא גְּמוֹר לְמִיתֵב לָהּ פְּתוּבָה דְּאִימּוֹר קוֹדָם שְׁנִתְאַרְסָה נֶאֱנָסְתִי וְהִשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר הָא דְּתֵנּוּ הִיא אוֹמְרַת מְנַפְת עֵץ אֲנִי וְהוּא אוֹמֵר לֹא כִי אֱלָא דְּרוּסַת אִישׁ אֲתִי וְקָאמַר ר"י שְׁאִינָה נֶאֱמָנַת וּמְפִסְדַת פְּתוּבָתָה אִי לֹא מְנָה אִי לֹא אֱלֻעֶזֶר וְלֹא פְלוּם וַאֲע"ג דְּהֵוִי ס"ס סְפֵק מ"ע וַיֵּשׁ לָהּ פְּתוּבָה אֲפִילָא אִת"ל דְּרוּסַת אִישׁ אִימּוֹר תְּחִתִּי נֶאֱנָסְתִי וְנִסְתַּחֲפָה שְׁדֵהוּ וַיֵּשׁ לָהּ פְּתוּבָה אֱלָא וְדַאי סְפֵק בְּאֲוֹנָס לֹא חָשׁוּב סְפֵק דְּאִימּוֹר קוֹדָם שְׁנִתְאַרְסָה. שְׁנִתְאַרְסָה.

ונתקשו בס' פנ"י ובס' ש"ש ש"א פי"ט בכוננת התוס' דהלא אפתי איכא ס"ס שפא אינו בקי ושפא תחתי באנס ובש"ש האריה בזה. יעו"ש.

והנה לפמש"כ ביסוד הפלל של ספק ספיקא דאינו בגדר ברור על המעשה אלא דכל ספק משנה מדין נדאי לדין ספק ומשו"ה על הספק הא' יש דין ספיקא לחומרא ועל הס' הב' דראוי להיות דין ספק של ספיקא לחומרא וענגן זה כספק דרבנן כמו שנתבאר בפסק הקודם, כשנבוא לדון ענגן ספק ספיקא לענגן ממון עלינו לדעת משפט הדין של ספק האחד דקיי"ל המע"ה שהבעל מיפטר מחיובו והאשה מפסדת כתובתה משום דמוקמינן ממונא בחזקתה וכלשאיכא עוד ספק הוא ספק הקמת ממון בחזקתה ועל ספק כזה י"ל דלא מוקמינן ממונא בחזקתה ונמצא דאין פח בספק כזה להפסיד לאשה את כתובתה ומה"ט עדיף ס"ס מרובא דאין הולכים בממון אחר הרוב ובס"ס סברת התוס' שמהני אף להוציא ממון דרוב הוי בגדר ברור קצת לא אלים לשמואל להוציא מן המוחזק שחזקתה מבוררת שהוא בעלים גמורים כ"ז שלא יתברר טענת התובע, אבל בס"ס שאינו בסוג ברור המעשה אלא דס"ס אינו בתורת דין ספק ונשאר פח האשה בתקפה שהיא נשואה לו ויש סבה מבוררת על חיוב כתובה ואנו דנים אם הפסידה ע"י צדדי הספיקות ובס"ס אין פח לחדש דין אצלנו דהספק השני מבטל את פח הדין של הספק הראשון שלא יכול לשנות ולחדש ולחדש ומכמו שהי' הדין בלי תולדות הספיקות ומשו"ה מהני אף להוציא ממון דאין אנו מוציאים ממון ע"י ברור הספיקות אלא דאין פח בספיקות אלו לחדש דין הפסד כתובה לאשה ודבר זה יש ללמוד מס"ס לענגן איסור דכמו דאמרין שם שהספק השני מבטל פח הדין של הספק הראשון כ"כ הכא לענגן ממון, אכן הי' מקום קצת לומר דכמו דמצינו לענגן טומאה לא מהני ס"ס משום דדין ספק אחד פנדאי הוי משו"ה גם בספק השני הוא ספק של דין נדאי ודינו כספק אחד כ"כ י"ל דכיון דבממון הוי ספק אחד פנדאי משום דמוקמינן ממונא בחזקתה וזהו שכתבו ואין לומר דאפילו בספק ספיקא מפסדת כתובתה משום דמוקמינן ממונא בחזקתה וע"ז הוכיחו דלא כן הוא מסוגלת הש"ס גבי משארסתני נאנסתי והטעם בזה דל"ד לספק טומאה דהתם דין ספק עצמו עשיתה תורה פנדאי אבל בממון אינו כן דעצם הדין של ספק אינו נעשה פנדאי ודין העמדת ממון בחזקתה הוא תורת משפט הנהגה כדין חזקה באיסורין וכמו דמהני ס"ס לענגן איסור אף במקום חזקה כ"כ מהני ס"ס בממון נגד חזקת ממון ולקמן יתבאר עוד דחזקת מרא קמא אינו בגדר חזקה של איסורין: ועפ"י יסוד זה עלה דס"ס מועיל רק בשלילה ולא בחיוב היינו דאם הי' ענגן ס"ס פרוכ לברר מציאות המעשה הי' מהני גם בחיוב אבל פיון דלפ"מ שבארנו דכח הס"ס הוא לסלק פח הספק שענגן זה הוא פח בשלילה שלא יגרום הספק דין הפסד כתובה נמצא דכ"ז לא מהני אלא רק בכה"ג דסבה המחייבת כתובה היא נדאית ונתגלדו הספיקות על מקרים הגורמים לה שתפסיד הכתובה ובספק ספיקא הוסר פח הספיקות ואין לנו מקרים במה להפסידה מכתובתה אבל אם איכא ספק בעיקר החיוב לא יהי' דין ספק ספיקא דבחיוב לא מהני ס"ס לדברינו ומשו"ה כשאנו דנים אם הפסידה כתובתה ע"י זנות לאחר אירוסין ויש בזה ס"ס בטל תורת ספק ונשאר דין זכותה כאילו לא הי' מקרי הספק דספק כזה אינו מחדש לנו שנוי דין, אבל בספק שפא קודם שנתארסה נאנסה היינו דאיכא ספק אם היתה בתולה בשעת אירוסין

או בעולה דהספק הוא בעיקר חיובה אם הי' מנה או מאתים איך תנפה במאתים ע"י ספק ספיקא דס"ס אינה מבררת המעשה לומר דהיתה בתולה בשעת אירוסין ומה יועיל לנו תורת ס"ס שהוא בשלילה פאילו ליכא ספק בעולה אבל כיון דלא מהני בחיוב לומר דהוי פודאי בתולה אין לה זכות ברור על מאתים דרק לענגן ספק זנות שייך לומר דבס"ס בטל דבר המפסיד אבל בספק בתולה ספק בעולה הוא ספק בסבה המחייבת וס"ס לא מהני בחיוב ומשו"ה מסקו התו' דספק שמה באונס.

לא חשיב, ספיקא למיתב לה כתובה דאימור קודם שנתארסה נאנסה ולא הי' בזה סבה מעולם לזכות מאתים. כן נראה לי בביאור שיטת התוס' בס"ס לענגן ממון: ובס' תקפו פהו בס' ק"כ, - אחר הביאו שם שיטת הרבה גדולי האחרונים ובראשם מהר"י בן לב דפסקו כפשטות דברי התוס' בפ"ק דכתובות הנ"ל דמוציאים ממון - בס"ס כתב ונ"ל ואני אומר אף שכל גדולים אלו נמשכו אחר דברי מהר"י ו' לב בזה מ"מ אין דברים אלו נראין לי דפשיטא דלא מפקינן ממונא בס"ס וכדאיתא להדיא בהרא"ש פ' ביצד הרגל ונ"ל ודברי האומר דכל תיקו דתפס לא מפקינן מיני' ה"נ אם תפס הבהמה משתלם ממנה ח"נ ואע"ג דיש ס"ס לח"נ דדילמא אורחין הוא יפטור לגמרי ואת"ל השתא מחמת בעוט קאתי דילמא יש שנוי לצוררות לרביע נזק עכ"ל אלמא דאפי' תפס שלא ברשות לא מפקינן מיני' בס"ס כש"כ במחוזק מעיקרא ומדברי התוס' פ"ק דכתובות אין ראי' כלל דהתם כיון שהוא רוצה להפסיד כתובה מטעם שאומר שהיא אסורה לו א"כ פשיטא דבס"ס כיון דמוותרת לו איך שייך לומר שתפס כתובה ואדרבה יש לדקדק מדברי התוס' להיפוך מדכתבו ואין לומר דאפילו בס"ס מפסדת כתובה משום דמוקמינן ממונא בחזקתה וכו' אלמא דטעמא דמוקמינן ממונא בחזקתה מהני אפילו בס"ס אלא שמקשין ע"ז מהא דמשארסתי וכו' דאית לה מנה אע"ג דאיכא ס"ס והיגו מטעמא דפרישית דכיון שהיא מותרת לו היתר גמור מטעם ס"ס לא מפסדא כתובה אבל בעלמא קיימא הך סברא דמוקמינן ממונא בחזקתה אפי' היכא דהוי ס"ס וכמ"ש בשם הרא"ש.

עכ"ל.

ודברי גפלאים בעיני מה שרצה הש"ך להעמיס בדברי התוס' דכוננתם משום שהיא מותרת לו ונסתייע מהא דאמרו וא"ל דאפילו בס"ס מפסדת משום דמוקמינן ממונא בחזקתה שהדברים האלו מוכיחין בבירור להיפוך דאם נאמר דהפסד כתובה תלוי רק אם הועיל הזנות שתאסר לבעל בפועל אז לא שייך כלל לדין בזה לאוקמי' ממון בחזקתה דליכא שום ספק בחיוב כתובתם כיון דמ"מ היא מותרת לו, ואם רצו התוס' לומר דאולי גם בס"ס מפסדת כתובה הוא שצאמר דאין תלוי הפסד כתובה במה שהיא מותרת לבעל מחמת העלם הידיעה מה זה שכתבו דאפי', בס"ס מפסדת כתובה משום דמוקמינן ממונא בחזקתה הלא גם לפי האמת סברי לפי פי' הש"ך דגם בס"ס מוקמינן ממונא בחזקתה, אלא דסברי כיון דמוותרת לבעל בפועל ליתא כאן תורת ספק כלל על הכתובה והי' להם לומר ולבאר דאין לומר דהפסד כתובה תלוי במציאות האמת ולא בהיתר בפועל ועיקר חסר מן הספק, ע"כ נלענ"ד בירור דשיטת תוס' היא דהפסד כתובה תלוי בעצם הזנות ואף שמחמת חסרון בירור תהי' תחת בעלה והוי ס"ס בענגן ההפסד של הכתובה ורק

משום ס"ס אינה מפסדת וגם בעיקר סברת הש"ף שאם אינה נאסרת לבעל מחמת חסרון ידיעה שלא.

תפסיד הפתובה אינו נראה לענ"ד ונעתיק בזה דברי הרמב"ם בפ"ה המשנה סוף גדרים ונ"ל לפיכך מה שאמר בכאן בראשונה הי' אומרים האומרת טמאה אני לה נוטלת פתובה ויוצאה אי אפשר זה הדין באשת ישראל בשום פנים לפי שאם אמרה שנטמאת באונס הרי היא מותרת ואם אמרה ברצון אין לה פתובה לפי שכל מי שמודה שהיא זנתה ברצון אבדה פתובתה וכו' והבחירה לו אם רצה לגרש ואם רצה שתהי' תחתית אחר שאין שם עדים וכו' ולא נאמר לו אילו היית מכחיש אותה ומפני כך היית בא עלי' א"כ אתה מחויב בפתובה לפי שהעיקר אצלנו פסק ומנספם עלי' בכל התורה דפולגין דבורא רוצה לומר שאנו נאמינהו הדבר בעצמו לאיזה ענין שיהי' ולא נאמינהו לענין אחר וכבר נקדם לה מזה משלים במס' יבמות.

עכ"ל.

הרי מפורש דאף שהיא מותרת לבעל שאינה נאמנת להאסר עלי' מ"מ פיון דלגבי ממון הודאת בע"ד כמאה עדים מפסדת פתובה ואם נאמר דהפסד פתובה אינו תלוי בעצם הזנות אלא במה שיהי' עלי' איסור בפועל מה מהני שהיא אומרת שזנתה דלו יהא שזנתה אבל הבעל אינו יודע מזה ורשאי לקיימה וזוהי ראי' שאין עלי' תשובה וכדברי הרמב"ם אלו פסק פן בס' יד החזקה פכ"ד מה' אישות הי"ח וכן הוא בשו"ע אה"ע סי' קט"ו בלא חולק.

ועי' בס' ש"ש ש"א פכ"ג שהשיג ג"כ על דברי תקפו פהן מדברי תוס' ד' י"ב יעו"ש ועפ"י הדברים האלו אין לזוז מפשטות דברי תוס' פנ"ל: אמנם אם אפשר להשוות דברי הרא"ש שהביא בס' ת"כ לדברי התוס' הנ"ל נלענ"ד דאפשר לומר עפ"מ דרפנו לעיל דמשו"ה בספק טמאה טמא ברה"י גם בספק ספיקא משום דכל היכא דאיכא דין פסוק בתורת ודאי על הספיקות אז ליכא הך פלגא של ס"ס פלל משום דגם הספק השני הוא ספק בדין ודאי ונעשה ג"כ ודאי וכן ספק ג' וכל ספיקות שאתה יכול לרבות לפי"ז י"ל בנידון דמייירי הרא"ש לענין ספיקות אם מהני תפיסה שהוא דומה לענין פלגלי הס"ס לענין דין טומאה דהנה לדעת הסוברים דבתיקו מהני תפיסה ענין תפיסה זאת הוא זכות ודין ודאי היינו דבספק ממון שהוא דררא דממונא יש זכות לשני בעלי הדברים בשו' וכל זמן שאחד מהם תופסו רשות השתמשות לו בתורת ודאי ולא בתורת ספק דאל"ה הי' אסור להשתמש מחמת ספק איסור גזל שהוא איסור ככל איסורי תורה ובע"כ עלינו לומר דאיסור גזל תלוי במשפט של הממון וכל ממון שעפ"י דין תורת ממון הוא ראוי לזה, השני החוטף חשוב גזלן ועובר בלאו וכשאנו מחליטים עפ"י דין תורת ממון שדינו אי תפס לא מפקינו מיני' הוא ענין שלפי מצב הבירורים נשתנה אצלנו קנין הבעלים בנוגע להשתמשות ושניהם הם בעלים לענין זכות זה שכל מי שתופסו יש לו זכות שימוש כבעלים גמורים ומשו"ה ליכא בזה ספק גזל דכל אחד משתמש לפי זכותו ואף דלכאורה מסוגית הש"ס ב"מ פ"ק לענין ספק מעשר משמע דכל היכא שמהני תפיסה הוי בתורת ספק ולא בתורת ודאי דאמרינו שם בהא דספיקות נכנסים לדיר להתעשר דאי אמרת תקפו פהן אין מוציאים אותו מידו נמצא זה פוטר ממנו בממונו של פהן

וּכְשֶׁמִשְׁנֵי כְּגוֹן דְּלִיכָא אֱלָא תְּשַׁעָה וְהוּא דַּמְמ"נ אִי בַר חַיִּיבָא שְׁפִיר קָא מְעַשֵּׂר וְאִי לָאו
בַר חַיִּיבָא תְּשַׁעָה לָאו בַר עֲשׂוּרֵי נִינְהוּ דְחָה אַבְיֵי דְסְפִיקָא לָאו בַר עֲשׂוּרֵי הוּא מְשׁוּם
עֲשִׂירֵי וְדַאי וְלֹא עֲשִׂירֵי סְפִק.

יעו"ש.

וְאִם נֹאמַר דְּכָל הֵיכָא דְמַהְגֵּי תְּפִיסָה הוּוּ ג"כ שְׁנֵי בְּעָלֵי דְבָרִים וְדַאִים לְעַנְנֵן זְכוּת זֶה אִין
כְּאִן סְפִק מְעַשֵּׂר רַק וְדַאי פְּטוּר מְשׁוּם שְׁוֹתְפוּת, וְאִמְנָם כְּאִשְׁרֵי נְדִיבֵיךְ לִישְׁנָא דְהַש"ס
דְּאִמְרִינֵן זֶה פּוֹטֵר מְמוֹנוֹ בְּמָמוֹנוֹ שֶׁל כֹּהֵן וְלֹא אִמְרִינֵן שְׁמָא פּוֹטֵר בְּמָמוֹנוֹ שֶׁל כֹּהֵן מִשְׁמַע
דְּהוּא בְּתוֹרַת וְדַאי דִּישׁ לַכֹּהֵן זְכוּת וְדַאי מַחְמַת הַסְּפִק וּפְשָׁר דְּבָר זֶה נִרְאָה לְעַנְנֵי דְדַהֲנָה
לְפִי הָאֱמֶת כְּפִי שֶׁהוּא בְּמַצִּיאוֹת לֹא נִפְקַע קַנְיָן הַבְּעָלִים אַף, אִם נֹאמַר תִּקְפוּ כֹּהֵן מוֹצִיאִים
אוֹתוֹ מִיָּדוֹ אֱלָא לְעַנְנֵן כָּל תּוֹרַת בְּעָלִים שְׁנוּגָע לְדִין חֲשׁוּבִים הַבְּעָלִים מִי שַׁעַפ"י תּוֹרַת
הַמְשַׁפְּטִים הַכֹּחַ וְהַזְכוּת לְשִׁלּוּט בְּהַחֲפִץ כְּאִדָּם הָעוֹשֶׂה בְּתוֹךְ שְׁלוֹ אַף דְקָמִי שְׁמִיא גְלִיא
שְׁהַשְׁנֵי הוּא הַבְּעָלִים הָאֱמֶתִיִּים, אֲבָל אִם הַדִּין שְׁשִׁנְיָהֶם יְכוּלִים לְתַפְּסֵם זַמ"ז הִנֵּה כֹּחַ זְכוּת
תְּפִיסָה זֶה אֵינָה גּוֹרֶמֶת לְהַחֲשִׁיב שְׁנִיָּהֶם לְבְּעָלִים גְּמוּרִים כְּכָל שְׁוֹתְפוּת דְּעִלְמָא וּמְשׁו"ה
הוּי כ"א רַק סְפִק בְּעָלִים אַף שְׁזְכוּת הַתְּפִיסָה הוּא וְדַאי אֲבָל אִין זֶה חֲשׁוּב לְקַרְוֵא לְכ"א
מַחְמַת זֶה כְּשִׁוֹתְפֵי גְמוּר וְחֲשׁוּב כ"א סְפִק בְּעָלִים מַחְמַת מְצִיאוֹת הָאֱמֶתִית וּמְשׁו"ה לְפִי
ס"ד דְּמִיָּרֵי דַאִיכָא בְּעַדֵּר יוֹתֵר מְעַשֵּׂרָה פְּרִיָּה הַש"ס נִמְצָא זֶה פּוֹטֵר מְמוֹנוֹ בְּמָמוֹנוֹ שֶׁל
כֹּהֵן הִינְנוּ בְּתוֹרַת וְדַאי דְהָרֵי אִיכָא זְכוּת וְדַאי לְכֹהֵן עַל עַנְנֵן זֶה שֶׁל תְּפִיסָה, וּכְשֶׁמִשְׁנֵי,
דְּלִיכָא, אֱלָא תְּשַׁעָה וְהוּא דַאִיכָא מְמ"נ מְסִיק אַבְיֵי דְלָאו בַר עֲשׂוּרֵי הוּא דְהוּי עֲשִׂירֵי סְפִק
דְּמַחְמַת זְכוּת תְּפִיסָה לֹא נַעֲשׂוּ שְׁנִיָּהֶם לְשְׁוֹתְפוּת גְּמוּרִים וְלְעַנְנֵן שֵׁם בְּעָלִים גְּמוּרִים חֲשׁוּב
כ"א כְּסְפִק, וּבְקַצְרָה מְתַבָּאָר עַנְנֵן זֶה, דְמָה שִׁישׁ לְכ"א זְכוּת הַתְּפִיסָה אֵינּוּ מְגַרַע שֵׁם
הַבְּעָלִים הָאֱמֶתִיִּים דְהִלָּא אִם לֹא רָצָה הַשְׁנֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֹחַ תְּפִיסָה הָרֵי נִשְׁאָר הַחֲפִץ כְּלוֹ
לְבְּעָלִי וּמַה"ט מְחַשְׁבֵי הַש"ס לְסְפִק דְלְעַנְנֵן חַיִּיב מְעַשֵּׂר וְדַאי הוּי סְפִק דְלֹא שְׁיָיֵךְ לְהַחֲשִׁיב
חַיִּיב וְדַאי דָּאִם אֵינּוּ רוֹצֶה לְעַשֵּׂר לִית לִי זְכוּת קְרִיאַת שֵׁם מְעַשֵּׂר, וְרַק אִם ה"ט הִי' מְמוֹן
שְׁלוֹ לְגַמְרֵי וְהַעֲשִׂירֵי יֵשׁ זְכוּת לְכֹהֵן הָרֵי פּוֹטֵר מְמוֹנוֹ בְּמָמוֹנוֹ שֶׁל כֹּהֵן.

ודו"ק: ולפ"ז דְּכָל זְכוּת תְּפִיסָה הוּא מְשַׁפֵּט וְקַנְיָן וְדַאי אִם אֲנוּ מְסוּפְקִים בְּאִיזָה עַנְנֵן אִם
זָכָה אֶחָד זְכוּת תְּפִיסָה הוּא סְפִק עַל דִּין וְדַאי וְדִינוֹ שֶׁל סְפִק זֶה כְּסְפִק הָרֵאשׁוֹן כְּמוֹ
בְּסְפִיקוֹת לְעַנְנֵן טוֹמָאָה וְשְׁפִיר מְסִיק הָרֵא"ש דְּגַם הֵיכָא דַאִיכָא ס"ס אִם זָכָה הַנִּזְדוּק בְּשׁוֹר
הַמְזִיק תְּשַׁלּוּם פִּיהֶמְהֵי תְּפִיסָתוֹ כְּמוֹ דְמַהְגֵּי תְּפִיסָה בְּסְפִק אֶחָד וּל"ד לְעַנְנֵן סְפִק כְּתוּבָה
דְּמִיָּרֵי הַתּוֹס' בַּפ"ק דְּכְתוּבוֹת דְּשֵׁם אֲנוּ דְנִיָּם לְעַנְנֵן הַפְּסֵד כְּתוּבָה ע"י הַזְנוּת דְּבְסְפִק אֶחָד
אֵינָה גּוֹבֶה מַחְמַת סְפִק וְלִיכָא שֵׁם דִּין וְדַאי רַק שְׁאִינָה יְכוּלָה לְגַבּוֹת מַחְמַת סְפִק, וּבְחֹב
כ"ז שְׁאִין הַנּוֹשֶׂה גּוֹבֶה הַבְּעָלִים עוֹמְדִים בְּשִׁלְהֶם כְּמַעֲיָקְרָא בְּלֹא הוֹסַפְתָּ כֹּחַ וְזְכוּת חֲדָשׁ
דְמַה"ט מְלִנָּה אֵינָה קוֹנָה בְּקַדוּשֵׁין וּבְמִכְרָ מְשׁוּם דַּע"י הַסְתַּלְקוֹת זְכוּתוֹ שֶׁל הַמְלִנָּה לֹא
נִתּוֹסַף שׁוּם דְּבָר אֲצֵל הַלְנָה וְאִין אֲנוּ דְנִיָּם לְפִי"ז בְּסְפִק זְנוּת לְעַנְנֵן כְּחוֹ שֶׁל הַבְּעַל לְתַפְּסֵם
הַכְּתוּבָה אֱלָא רַק לְעַנְנֵן כֹּחַ וְזְכוּת שֶׁל הָאִשָּׁה אִם הַפְּסִידָה הַכְּתוּבָה וְכִינּוּ דְבְסְפִק אֶחָד
לִיכָא דִּין וְדַאי דְסָגִיא לְנוּ גַם הַסְּפִק דְכְּשָׁאֲנוּ מְסוּפְקִים אִין בְּכֹחַה לְגַבּוֹת מַחְמַת סְפִק
וּמְשׁו"ה אִם מְתוֹסַף עוֹד סְפִק הוּי סְפִק אִם אִיכָא דִּין סְפִק הַפְּסֵד וּס"ס מְבַטְלֵת תּוֹרַת
הַסְּפִק וְנִשְׁאָרַת בְּדִינָה כְּכָל אִשָּׁה לִיטּוֹל כְּתוּבָתָה דְבַטְלָה מִזָּה סְבוּת הַגּוֹרְמוֹת לְהַפְּסִיד

כְּתוּבָתָהּ אֲבָל בְּנִידוֹן דְּמִיָּרֵי הָרָא"שׁ שֶׁם זֹכָה הַנִּזְקָה זְכוּת חֲדָשׁ ע"י מַעֲשֵׂה הַהִיזְקָה וּבְסִפְקָה
זֹכָה זְכוּת תְּפִיסָה, אֲבָל בְּכַתְּוָבָה אֵין הַבְּעַל זֹכָה כְּלוּם ע"י הַזְנוּת אֲלָא מִמִּילָא נִשְׁאָר
בְּשִׁלּוֹ ע"י הַפְסָד כַּח גְּוַבְיָנָא שֶׁל הָאִשָּׁה.

כְּנֻלְעַנ"ד: וּבִט"ז יו"ד סי' ק"י הַעֲלָה בְּמִסְקָנָתוֹ דַּס"ס נֶגְדַּח חֲזָקַת אִיסוּר מִמֶּשׁ כְּגוֹן אִשָּׁה
שֶׁהִיא בְּחֲזָקַת אִישׁ וְנוֹלְדוֹ אַח"כּ סְפִיקוֹת בְּמִיתַת הַבְּעַל אוֹ בְּגִירוּשִׁי, אִפִּי הוּוּ כְּמָה
סְפִיקוֹת לֹא יוֹעִיל כִּינּוּן שְׁאִתָּה בָּא לְהוֹצִיאָהּ מִכָּלל אִישׁ שֶׁהִי תַחֲזִיקָה וְאִתָּה בָּא
לְסוּתְרָה מִמֶּשׁ אֲבָל בְּשִׁאָר חֲזָקַת אִיסוּר שְׁנוֹלְדוֹ סְפִיקוֹת לְהִתֵּר מִצַּד אַחַר מוֹעִיל ס"ס
לְהוֹצִיאוֹ מִן הָאִיסוּר דְּמִתְחִילָה דָּאֵין כְּאֵין דְּבָר הַסּוּתֵר זַא"ז.

יעו"ש.

וְהִנֵּה עַפ"י הַכָּלל שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּעֵיקָר דִּין סְפִיקָא שֶׁהוּא. רַק בְּשִׁלְיָה וְלֹא בְּחִיּוּב נִרְאִים
דְּבָרֵינוּ מִתְאַמִּים לְהַלְכָה כְּשִׁטַּת הַט"ז דְּהִנֵּה אִם יֵהי"ס בְּדָבָר הַמִּתֵּיר כְּמוֹ בְּגֵט אוֹ
בְּמַעֲשֵׂה הַשְּׁחִיטָה דְּשִׁלְיָה אֵינָה מוֹעֵלַת בְּזֵה דְּהָרֵי בְּעֵינֵי דְּבָר הַמִּתֵּיר וְעֵלֵינוּ לְבָרֵר שֶׁהִי
בְּזֵה סְבָה הַמִּתְרַת וּס"ס אֵינּוּ כְּרוּב לְזֵמֵר וּלְהַחֲזִיק שֶׁהִי בְּזֵה סְבָה הַמִּתְרַת וּמִשׁוּ"ה נִשְׁאָר
הַדְּבָר הָאִיסוּר מִתְחִילָה עַל חֲזָקַתִּי, אֲכֵן אִם יֵהי"ס בְּכָלִי הַמִּתֵּיר כְּמוֹ בְּסִפִּין שֶׁל שְׁחִיטָה
אוֹ בְּמִקּוֹ אוֹ בְּגֵט אִם יִדְעֵינוּ שֶׁהִי בְּכַשְׁרוֹת מִתְחִילָה וְנוֹלְדַת אַח"כּ ס"ס אִם נִתְּלָדוּ סְבוּת
הַפּוֹסְלִים בָּהֶם אִזְ הִדְרִינוּ לְכָלְלָא דַּס"ס אֵינּוּ גּוֹרֵם דִּין מְחֻדָּשׁ וְנִשְׁאָרוּ הַמְּכַשְׁרִים עַל
דֵּינֵם הַקְּדוּם וּמוֹעִילִים גַּם לְהִסִּיר חֲזָקַת אִיסוּר אֲכֵן אִיכָּא כְּמָה גְּוֹנֵי ס"ס שֶׁהֵם כְּרוּב
מִמֶּשׁ וּכְמוֹ שֶׁהוֹרָה לָנוּ בְּזֵה הָרִיב"ש הוֹבָא בַּש"ש ש"א פ"ח הַבְּאֵנוּ שִׁיטָתוֹ בְּפָרֵק הַקּוּדֵם
וּבַס"ס כְּזֵה דְּהָרֵי בְּתוֹרַת רֹב הִדְרִינוּ לְכָלְלָא דְּרֹבָא וְחֲזָקָה רֹבָא עֲדִיף וּמִהֲנֵי גַם נֶגְדַּח
חֲזָקָה מִמֶּשׁ דַּס"ס כְּזֵה מוֹעֵלַת גַּם בְּחִיּוּב כְּכָל תּוֹרַת רֹב: וְהִנֵּה מֵה שֶׁהַעֲלִינוּ לְבָאָר דִּין
ס"ס לֹא יִתְכּוֹן רַק עַפ"י שִׁיטַת הָרֵאשׁוֹנִים דְּסִפְקָא אִיסוּר מֵה"ת וּבַס"ס לִיכָּא אִיסוּר זֵה, אֲבָל
לְשִׁיטַת הָרַמְבַּם דְּסִפְקָא מֵה"ת מוֹתֵר וּבְאֲרָנוּ לְעִיל דַּמ"מ גַּם מֵה"ת רְאוּי לְאָדָם לְחוּשׁ רַק
שֶׁהַתּוֹרָה לֹא חֲדָשָׁה אִיסוּר נוֹסֵף וְרַבָּנָן הוּא שֶׁחֲדָשׁוּ אִיסוּר נוֹסֵף לְפִי"ז לֹא יוֹעִיל לָנוּ עֲנִין
ס"ס אִם נֹאמֵר דָּאֵינוּ בְּגִדָר בִּירוּר כָּלָל וְהָרֵי בְּסִפְקָא הַמְּצִיאוֹת כְּסִפְקָא אֶחָד דְּרַק יֵשׁ לְזֵמֵר
דְּאִזְזִיל מִזֵּה הֵאֵי אִיסוּר דְּרַבָּנָן דְּבְּסִפְקָא אֶחָד אִיכָּא וְדָאֵי אִיסוּר דְּרַבָּנָן וּבְסִפְקָא ב' הוּא סִפְקָא
אִיסוּר דְּרַבָּנָן דְּאִזְזִילֵנוּ לְקוּלָא, אֲבָל לְעֵנֵן דְּבַר תּוֹרָה לֹא שְׁאֵנִי תְּרֵי סְפִיקָא מְחַד סְפִיקָא,
וּלְפִי"ז לְפִי"מ שֶׁכְּתִבְנוּ דְּלְשִׁיטָתוֹ גַּם מֵה"ת רְאוּי לְאָדָם לְחוּשׁ לְעֶצְמוֹ שְׁמָא פּוֹגַע בְּאִיסוּר
כ"כ יֵשׁ לְחוּשׁ בַּס"ס אִם לֹא שְׁנֹאמֵר דְּהָרֵי כְּעֵין רֹב, וּמֵה"ט י"ל דְּלְהַרְמַב"ם לֹא שְׁנִייד
כ"כ לְחַלְקֵי מִש"ב הַפּוֹסְקִים דְּהִיכָּא דְּשִׁנֵּי הַסְּפִיקוֹת מִשֵּׁם אֶחָד לֹא חֲשִׁיב ס"ס וּבְאֶמַת
דְּבָרֵי הָרַב הַמַּגִּיד פ"ג מֵה' אִיסוּרֵי בִיאָה שְׁכ' דְּהַרְמַב"ם לְמַד דְּפִתּוּי קִטְנָה לֹא חֲשִׁיב אֲנוּס
מִסְנוּגִיא דַּפ"פ מִכַּח קוּשִׁית תּוֹס' שֵׁם שְׁמָא בְּאֲנוּס וְשְׁמָא בְּקִטְנוּתָהּ גְּבַעְלָה, מוּכַח דְּסוּבֵר
שְׁהַרְמַב"ם פְּלִיג עַל הֵאֵי כָּלְלָא דְּשֵׁם אֲנוּס חַד הוּא, וּלְפִי מֵה שֶׁכְּתוּב תְּלוּי עֲנִין זֵה אִם
מִחֲמַת עֲנִין בִּירוּר קֶצֶת הוּא הִיתִירָא דַּס"ס אִזְ [לִיכָּא לְחַלְקֵי אֵי מִשֵּׁם אֶחָד אֵי לֹא וְכֵן שְׁאָר
כָּלְלֵי הַס"ס לֹא שְׁיִכִּים לְשִׁיטָה זֹו אֲכֵן לְשִׁיטָה זֹו הִדְרָה הַקּוּשִׁיא לְזוּכְרָה מַס"ס לְעֵנֵן
טוֹמָאָה דְּרֹב מוֹעִיל וּס"ס לֹא מִהֲנֵי.

וצ"ע: פָּרֵק כֹּא כְּתוּבוֹ הָאֲחֵרוֹנִים דַּס"ס דְּסִתְרֵי אֶהְדְּדִי לֹא אֶמְרִינוּ וְיִסוּד עֲנִין זֵה הוּא בְּתוֹס'
פ"ק דַּב"ק וּבַפ' הַמְּפָלֵת ד' כ"ט כְּתוּבוֹ בְּקֶצֶרָה בְּהָא דָּאִיתָא שֵׁם בְּמִשְׁנֵה בְּמִפְלֵת וְאֵין יְדוּעַ

אם נלד הי' אם לאו תשוב לזכר ולנקבה ולנדה כתבו ונ"ל אע"ג דהוי ספק ספיקא תשוב
לנקבה דאי מטהרת לה מטומאת נקבה משום ספק ספיקא ה"ל נטהרנה אם ראתה בל"ד
ומ"א מספק ספיקא ולא ניהויש לזכר והוי תרי קולי דסתרי אהדדי.
עכ"ל.

ונראה מוכח מדבריהם דלא בעינן שיהי' שני הספיקות דקולא השני' סותרים לשני
הספיקות דקולא הראשונה דהרי במפלת ואין ידוע אם הי' שם נלד דמטמאינן לה שבועים
שרצו בתוס' לטהרה משום ס"ס, היינו שפא לא הי' נלד ואת"ל הי' נלד שפא הי' זכר
ועכש'י' לאחר ז' הם ימי טוהר, ומסקו דהוי ס"ס דסתרי דאם תראה בל"ד ומ"א נטהרנה
משום ס"ס דשפא לא הי' נלד והיא נדה מחמת ראיתה בל"ד ומ"א והוי שביעי לנדתה
ותטבול, ואת"ל הי' נלד שפא נקבה ועכש'י' ימי טוהר שלה ובכה"ג רק ספק אחד סותר
לראשון והספק השני אחד הוא לשני הקולות דמתחילה נתיר שפא לא הי' נלד וגם אח"כ
מטעם זה רק בזה סותר דמתחילה נתיר שפא זכר ואח"כ שפא נקבה, וע"כ תמוהים לי
דברי המהר"ם שי"ףבב"ק ד' י"א שכ' דדוקא דשני הספיקות סותרים זא"ז הוי ס"ס
דסתרי אהדדי, אח"ז מצאתי ת"ל בפמ"ג יו"ד סי' ק"י בכללי ס"ס במחודשים א' שהביא
חקירה זו אם דוקא היכא ששני הספיקות סותרים זא"ז או גם אם ספק אחד סותר והביא
הוכחה זו שהוכחנו מדברי תוס' ה"ל: אמנם המהר"ם שי"ף הוכיח סברתו מסוגית הש"ס
בפ"ק דב"ק בהא דאמר עולא א"ר אלעזר שלי'א שיצתה מקצתה ביום הראשון ומקצתה
ביום שני מונין לה מן הראשון וכו' מאי קמ"ל דאין מקצת שלי'א בלא נלד ופי' בתוס'
שם דאם יש מקצת שלי'א בלא נלד אין לחוש לאונסרה על בעלה מיום ראשון דהוי ס"ס
שפא אין פאן נלד פלל ושפא לא יצא ראשו או רובו.
יעו"ש.

והקשה המהרמ"ש דאפי' אם נימא דיש מקצת שלי'א בלא נלד אין להתיר ביום ראשון
מטעם ס"ס דא"כ פי חז"א בט"ו תישתרי ג"כ מס"ס שפא יצא ראשו ביום א' והוי ט"ו
ימי טוהר ואת"ל לא יצא ראשו ביום א' והלכה היתה ביום ב' שפא הוא זכר והוי ס"ס
דסתרי אהדדי ומחמת קושיא זו הוכיח דדוקא היכא דשני הספיקות בקולא השני' סותרים
לשני הספיקות דקולא הראשונה הוי תרתי דסתרי, אבל בכה"ג דהספק שפא זכר הוא
שבקולא השני' אינו סותר פלום לקולא הראשונה אינו בכלל ס"ס דסתרי אהדדי.
יעו"ש.

וכאשר הבאנו מדברי תוס' במס' נדה דמוכח מדבריהם להדיא דלא כמהר"ם שי"ף עלינו
לתרץ קושיתו מסוגית הש"ס דב"ק ה"ל: ונראה לענ"ד דיסוד דברי התוס' דס"ס דסתרי
אהדדי הוא על פי האמור במס' כתובות בשני שבילין אחד טמא ואחד טהור דאם נשאלים
בבת אחת מטמאים לשניהם, כ"כ בספק ספיקא עלינו לדון עכש'י' על כל תולדת הדינים
היוצאים מחמת מקרה המסופקת לנו עכש'י' והרי זה דומה לענין שני ב"א הנשאלים
בב"א, אמנם זה רק אם הספיקות שאנו רוצים עכש'י' להתיר גורמים דין גם לאחר זמן,
אבל אם צדדי הקולות של עכש'י' אינם גורמים שום דין לאח"ז אין לנו לדון עכש'י' על

מה שיקרה לאח"ז פינון דעכשי' מותר מן הדין ואח"כ ג"כ יהא מותר מן הדין לא איכפת לן מה דסתרי אהדדי גם באדם אחד.

ועפי"ז נראה לי לחלק דמש"כ בתוס' דא"א להתיר עכשי' שפא זכר ואח"כ שפא נקבה הוא משום דמספר ימי טוהר נמשכים מחמת הלידה ואם אנו רוצים עכשי' להקל אחר שבועה מחמת ספק לידת זכר אנו מחמירים על אחר זמן להגביל ימי טוהר עד מ' יום ואם נחמיר עכשי' מחמת ספק נקבה ונקיל לאחר מ' יום מאי חזית ולהקל בשניהם אי אפשר ע"כ אנו מחמירין בשניהם, אבל כ"ז רק בימי טוהר שהלידה גורמת להגבילם, אבל אם אנו מתירים עכשי' מחמת ספק שפא לא יצא ראשו ורובו היום שמקרה זו שלילת הלידה אינה גורמת שום דין על זמן שלאחר כך אין לנו לדון עכשי' כלל על יום ט"ו ואנו רשאים להתיר עכשי' וביום ט"ו ג"כ נתיר ואף דממ"נ נעשה ספק איסור כמו שאין אנו חוששים בשני ב"א שאינם נשאלים בב"א וכוזה מתוך היטב קושית המהרמ"ש אף דבשני שבילין החילוק בין נשאלים בב"א או לא הני רק מדרבנן, ומה"ת אין חילוק משום דבאמת אין אחד גורם שום דין לתבירו אחרי שאין להם שום שיכות זע"ז, אבל הקא י"ל דחילוק זה אם מקרה של עכשי' גורם דין של אחר זמן או לא הני דין דאורייתא: וכוזה יתישב לי מה שהקשה בס' מנחת יעקב בקוה"ס מחודש י"ב בכהא שהביא שם יש מי שאומר דה"ה פשני גופים נמי אמרינן הכי דתרי ס"ס דסתרי אהדדי מחמירין בשניהם כגון טנמטום שיש לו שתי נשים ומת דהנשים חולצות ולא מתבמות דאם נתיר לאחת להנשא לשוק מחמת ס"ס שפא נקבה הוא ואת"ל זכר הוא שפא סריס ומותרת לשוק דא"כ נתיר השני' להתבם ג"כ מחמת ספק ספיקא שפא נקבה הוא ואת"ל זכר שפא לא ימצא סריס ואזלינן בתרנוייהו להחמיר פינון דסתרו אהדדי.

יעו"ש.

והוא מתשו' מהרי"ט חלק יו"ד סי' ב', והקשה ע"ז בתורת השלמים מספק טריפה שנתערב ואח"כ נתערבו התערובות במקום אחר דמתירים הפל משום ס"ס והוא ביו"ד סי' ק"י אע"ג דסתרי אהדדי ונשאר בצ"ע.

יעו"ש.

ולפמש"כ י"ל דל"ד דבטנמטום כשאנו דנים שפא הוא סריס ענין זה גורם לאסור נשי' ליבום ולהתירן לשוק ועלינו לדון יחד על שני דינים אלו וגם על כל נשי' של הטנמטום דמקרה אחת גורמת הדין על כל זה ומשו"ה עלינו להתמיר בכולן בשתי הנשים בין ליבום ובין לשוק, אבל בתערובות מה שאנו דנים על תערובות האחת להתיר לאכול שפא אין כאן הספק איסור כלל ואת"ל יש כאן שפא זה שהוא אוכל עתה אינו האיסור השלילה הזאת ג"כ אינה אוסרת החתיכות האחרות.

דכל צד ספק המתיר אינו גורם דין רק לעצמו דצד ספק המתיר שפא לא הי' האיסור באלו שנפלו כאן אינו גורם דין לתערובות הראשונה דשלילת הנפילה לתערובות השני' אינה גורמת דין על הראשונה וכן גם צד המתיר שפא זה שאוכל עתה אינו האיסור השלילה הזאת ג"כ אינה אוסרת החתיכות האחרות משו"ה כל אחת מותרת משום ס"ס, כמו בשני שבילין אם אינם נשאלים בב"א דמה שאנו דנים על אדם זה שהלך בשביל

הטהור אינו גורם דין לחבירו שיהי' טמא ומתירים את שניהם, אבל בטומטום עלינו לדון על הפל יחד ועננו זה גרע עוד מבשני שבילין בנשאלים בב"א דשם רק שאילתם גורמת לדון בב"א ובטומטום וכן בנידון שפתבו התוס' לענין המפלת עצם הספק גורם לדון על הפל ביחדדו"ק.

ועי' ביו"ד סי' קי"א בפ"א סקי"ט וקסי' ק"צ בט"ז סקי"ז ובקוה"כ שם. וצ"ע: פ"ק כב פ"ב הרמב"ם בפ"א מה' נערה בתולה ה"ה היטה אנוסה זו אסורה עלי' אפילו מחייבו עשה ואפ"י שני' הרי זה לא ישאנה וכן אם נמצא בה דבר זמה אחר שפנסה הרי זה יגרשנה שפאמר ולו תהי' לאשה אשה הראוי' לו.

עכ"ל.

וכתב הפוסק משנה דלענין חייבי עשה הוא ממ"ש בגמ' ריש פ"ק אלו נערות דלר"ש בן מנסיא דדריש אשה הראוי' לקימה גם חייבי עשה חייבי אינם ראויים לקימה, אבל שני' קשה פ"ן דמדאורייתא שריא אשה שהיא ראוי' לו היא וכו' ובתירוץ קושיא זו פ"ב פ"ן דכל מיילי דרבנן אסמכינהו אלאו דלא תסור שפיר איפא למימר דשני' אומעיטא מולו תהי' לאשה.

עכ"ל.

ובמשנה למלך שם הביא דברי מהרא"ש שהקשה ע"ז דאם נימא דשניות שאסור מדרבנן גם מה"ת הם חשובות פאינה ראוי' לקימה דא"כ מאי מקשה בגמ' שם בפ' אלו נערות ד' ל"ו עלה דההיא דתניא עריות ושניות לעריות אין להם קנס ולא פתוי אילימא עריות ממש שניות מד"ס פ"ן דמדאורייתא חזינו לי' אמאי אין להם קנס וכו' ומאי קושיא' הא פ"ן דאי הוו אסורות מה"ת הוי גיחא לן דאין להם קנס כ"כ נאמר בשניות מחמת דאסירן מלא תסור אימעטא מלו תהי' לאשה.

יעו"ש.

וכתב שם דלולא דברי הרב בכ"מ הי' מפרש דברי הרמב"ם דכמו דחייבי עשה מה"ת אסור לישא כ"כ שניות אסור מדרבנן והעמידו דבריהם לעקור מצות ולו תהי' לאשה בשב ואל תעשה יעו"ש דברי' באורו, והרב במשנה למלך דחה דברי' יעו"ש.

באורו: ותו"ד דאם רצו חכמים להעמיד דבריהם הי' להם לתקן גם לפטור מן הקנס לר"ש בן מנסיא וכמו באשה שאינה ראוי' מה"ת דפטור לדידן' מן קנס, וכן מצינו לענין שבוני' דמה"ת היא בחזקת בתולה ופטורה רבנן מקנס עי' תוס' פ' אלו נערות ד' ל"ו ע"ב ד"ה ואלו שאין להם קנס, ובהא דהקשה מהרא"ש מסוגית הש"ס דמקשה פ"ן דמדאורייתא חזינו לי' אמאי אין להן קנס, תירץ המל"מ דאף אם נאמר דשניות מד"ס אימעטא מלו תהי' לאשה הוא רק למ"ד דדריש אשה הראוי' לקימה אבל לשמעון התימני דדריש אשה שיש בה הוי' פשיטא דשניות לא אימעטא דהרי קדושין תופסים בקו.

יעו"ש.

שעפ"ז מעמיד דברי הרמב"ם והכ"מ דלר"ש בן מנסיא דדרוש ולו תהי' לאשה אשה הראוי' לקימה גם מה שאינה ראוי' לקימה מד"ס נתמעט מקרא וכן לענן קנס למ"ד דס"ל דקנס תלוי בנשואים, וע"ש שהאריף בזה ובסוף דברי חולק על הכ"מ מה שנוראה מדברי' וכן מדברי מהרא"ש דלמ"ד דבעינן אשה שיש בה הוי' הנה בחיבי עשה ושגיות מד"ס הרי זה נישוא דאיך יתכן שישא אשה האסורה לו דגם בחיבי לאוין אמרו בגמ' דאין עשה זו של ולו תהי' לאשה דחי ל"ת משום דאי אמרה לא בעינא ליפא עשה, ומה דפליגי ר"ש התימני ור"ש בן מנסיא הוא רק לענן קנס הוא דפליגי ולא לענן נשואין.

יעו"ש: והנה לא ביאר לנו הרב משל"מ שיטתו אם סובר בכל דוכתא מה שאינו ראוי מדרבנן חשיב אינו ראוי מה"ת או רק בענן זה לענן מצנת ולו תהי' לאשה ולענן מניקה מעון שהביא שם הרב וכבר נתבאר בדברינו דמה שאסור מד"ס או גם מחמת ספק איסור תורה אינו פנדאי אינו ראוי מה"ת דאיסור של ספק הוא איסור אחר ומכש"כ לאו דלא תסור וכמו שהוכיח בס' שער המלך מדין פסוי הדם הבאנו דברי' ודברי הגר"א לעיל בפ"י.

יעו"ש.

וכן אינו מדויק היטב לשון הש"ס בפ' אלו נערות דמקשה פיון דמדאורייתא חזנין לי' אמאי אין להן קנס דלדברי הרב משל"מ הי' להש"ס להקשות פיון דתפסי קדושין אמאי אין להן קנס דמלשון זה מוכח דגם אם הי' הדין בשניות דלא תפסי בהן קדושין מדרבנן חשיב אשה שיש בה הוי' מד"ת, וע"כ דלענ"ד בבניאור דברי הרמב"ם והכ"מ בדרף אחר דהנה במה דאיתא במשנה שם נמצא בה דבר ערוי או שאינה ראוי' לבוא בישראל אינו רשאי לקימה שנאמר ולו תהי' לאשה אשה הראוי' לו, קשה לפ"מ דמסיק הש"ס דעשה זו לא דחי שום לאו משום דל"ד לשאר עשה שבתורה משום דאי אמרה לא בעינא ליפא עשה א"כ למאי צריך במתני' למילף זה מקרא דלו תהי' לאשה, וכבר הוקשה דבר זה להתוס' שם ד' מ' ע"א ד"ה גיטי עשה.

יעו"ש.

והנה באמת יש לדון במצנ' זו אם הוא רק מצנת קנין שיקחנה שתהי' קנוי' לו לחוד ולא יגרשנה דהרי לא פתוב בתורה חיוב ביאה כמו במצנת יבום יבמה יבוא עלי' ומשמע דרק חייב לישאנה, או דחייבה תורה אותו גם על הביאה ובכל ביאה מקים מצו' זו כל ימי' ולכאורה משמע דאיכא גם מצנת ביאה מהא דפריף הש"ס גיטי עשה ונגידחי ל"ת ואם גימא דמצנת ביאה ליכא איף ידחה בזה איסור הלוא, אבל באמת י"ל דאף דליכא מצנת עשה על הביאה מלבד מצנת עונה מ"מ פריף הש"ס דלידחי עשה את ל"ת דאם תהי' אסורה בביאה בטלה המצנ' לגמרי פיון דדרשינן מלו תהי' לאשה אשה הראוי' לקימה היינו שתהי' לו לאשה כדרך אישות שתהא ראוי' לביאה ומשו"ה שניף בזה דחית עשה את ל"ת היינו דמחמת קיום העשה נדחה בזה איסור הלוא, אף דלכאורה יש מקום לומר פיון דמ"מ אם נאמר דהותר הלוא אז מקים, העשה גם בלא ביאה ואיף מותר שוב לבוא עלי' בלי מצו', אבל באמת אינו פן דרק היכא דאפשר לקים בלא דחית הלוא אז האיסור במקומו עומד, אבל הכא דבע"כניתר האיסור מחמת המצנ' ממילא הביאה מותרת גם בלי החרח מצו' על זה בפ"ט, ומשו"ה שפיר צריכים אנו לדרשא האמורה במתני' גם

לפי מה דמסיק בש"ס דליכא בזה דין דחית עשה את ל"ת משום דאי אמרה לא בעינא ליכא עשה דהי מקום לומר דאף דאינה ראוי לביאה מ"מ פיון דמקים העשה ע"י נשואין לחוד ובנשואים בלא ביאה ליכא איסור תורה וכמש"כ הר"טב"א סוף קדושין דגם לאבני דסובר קדוש לוקה הוא רק בלאונן דכהונה וכדומה דכתבה תורה בלשון לא יקח אבל היכא דכתיב לא יבוא או לא תתחתן לכו"ע לא לקי על הקדושין וכן פתבו בתוס' יבמות ד' י' ע"א רק מסקו שם דאפשר דאיסור לקדוש מדרבנן שפא יבעול.

יעו"ש משו"ה יש מקום לומר דמחנ"ב לישא לקים המצנ' ע"י נשואים ומלמדנו המשנה דליכא מצו' בכה"ג דמצנת התורה היא שיקח אותה לאשה שהי באפשרות לדור עמה כדרך איש ואשה וכיון דאיסור בביאה ליכא מצו' פלל ומתורץ קושית התוס' על נכון: ועפ"ז נכונים ומסתברים מאד דברי הרמב"ם דגם אם איסור דרבנן פשניות לעריות ג"כ בטל מצנת ולו תהי לאשה אף דמה"ת היא ראוי לקימה אבל עכ"פ אינו יכול לקימה בפועל ולדור עמה באישות מחמת שהיא מנוקה בלאו דלא תסור ואף אם לאו זה הוא איסור אחר ואינו איסור ביאה אבל מ"מ אינו יכול לדור עמה וכל שאינו יכול לדור עמה ליכא מצו' של לקוחין והנ', ומדוקדק לשון הרמב"ם שכתב דאם היא איסור עלי' ה"ז לא ישאנה היינו דאף דאיסור הוא על הביאה ולא על הנשואים והמצנ' היא על הנשואים.

ולא הביאה, אבל פיון דדרשינן אשה הראוי לו שיוכל לדור עמה וכיון שלא יכול לדור עמה אין בנשואים מצו' פלל. ולפי"ז אין זה ענין לשאר דוכתא דמה שאינו ראוי מדרבנן אינו חשוב באינו ראוי מה"ת דהתם לא בעינן שיהי' ראוי לקים הענין בפועל רק שיהי' "הדבר" ראוי וכיון דמה"ת הדבר ראוי ואיסור אחר הוא המונע וכמו לענין פסוי הדם דילפינן מאשר יאכל דבעינן שיהי' ראוי לאכילה ואם מה"ת מותר באכילה חייב בכסוי הדם אף אם איכא איסור דרבנן דמה"ת חשוב ראוי לאכילה דמה שאי אפשר לאכול מחמת לאו דלא תסור אינו משו' את הדבר לאינו ראוי לאכילה כמו שבארנו לעיל בפ"י: ונראה לענ"ד דתוכן העיקרי בזה להבחין אימתי בעינן ראוי בפועל ואימתי סגי' ראוי בכח הוא תלוי באופן התנאי שבו תלתה התורה תנאי הראוי, דאם תנאי שיהי' ראוי גלתה תורה על עצם הדבר אז סגי' לן אם הדבר ראוי בעצם ולא איכפת לן מה שאינו נאכל מחמת ארי דרביע עלי' פלאו דלא תסור וכדומה, אבל אם תנאי זה אמרה תורה על איזה מעשה שתביא לידי מעשה אחרת וכל מעשה הוא בפועל אז אם גם סבה אחרת מעכבת שלא תהי' המעשה אחרת חשוב באינו ראוי מה"ת, ומשו"ה בכסוי הדם שגלתה תורה אשר יאכל שהוא על עצם הדבר הנשחט שיהי' ראוי לאכילה אם מה"ת מותר באכילה ומדרבנן איסור חייב בכסוי דמה"ת הוי דבר הראוי לאכילה ומה שאינו נאכל בפועל אינו מגרע בזה להחשיבו לאינו ראוי, אבל באונס אמרה תורה ולו תהי' לאשה שנהנשואים יהי' הכנה שע"ז תהי' לו לאשה שידור עמה כדרך אשה בעלמא אז אם אינו יכול לדור עמה גם מחמת איסור דרבנן אין הנשואים הכנה שתהי' לו לאשה ואין פאן מצו' פלל.

והעיקר הפלל בזה דכל שגדרה תורה על המעשה שע"ז יהי' ראוי. למעשה שלאחרי' התנאי הוא בהאדם העושה ובענין האדם מה שאינו ביכלתו אף ע"י עכוב מדרבנן חשיב

כמעט כל מה"ת דמה"ת הוא מוזהר, אבל היכא שתנאי על החפץ שיהי' ראוי מה שמופר מה"ת חשוב ראוי אף שאסור מדרבנן.

ודו"ק: ובה יתיישב מה שראיתי בספרי האחרונים מקשים בהא דמבואר בסוגית הש"ס ב"ב ד' פ"א לענין הבאת בפורים בקונה אילן אחד לר"מ ולרבנן בשני אילנות דמביא ואינו קורא דאמרינו שם ודילמא בפורים ניהו ובעו קרי', קרי' לא מעכבת, ולא והאמר ר' זירא פל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו יעו"ש.

ומוכח מזה דאף שאם באמת על הדף צד דביכורים ניהו הי' ראוי לקריאה מ"מ פניו דלא אפשר לקרות מחמת ספק חשבינו לאינו ראוי לקריאה, ובגמ' יבמות אמרינו להפני' דמה שאינו ראוי מחמת ספק לא חשיב פאינו ראוי דאמרינו שם ד' מ"א ע"ב בהא דתניא מעשה באדם אחד שבא לפני ר' יוסי א"ל מהו לחלוץ תוך ג' א"ל לא תחלוץ, ותחלוץ ומה בקדו, קרא עלי' מקרא זה אם לא יחפון הא אם חפץ יבם כל העולה ליבום עולה לחליצה וכו' מתיב רב חיננא הספיקות חולצות ולא מתיבמות וכו' הכי השתא התם אם יבוא אליהו ויאמר דהא קדוש בת חליצה ויבום הוא וכו' הרי מה דאינה אסורה ליבום מחמת ספק לא חשבינו לה פאינה עולה ליבום, ועפ"מ ש"כ י"ל דאינו דומה הבאת בפורים וקריאה, לחליצה ליבום, דבהבאה וקריאה, יש לפרש פונת התורה שתהא הבאת בפורים התחלה והכנה למצות קריאה וכיון דאי אפשר לקרות מחמת איזה טעם שיהי' אי אפשר להחשיב שתהא ההבאה הכנה לקריאה דעכ"פ אי אפשר לקרות מאיזה טעם שיהי' הלא לא יהי' בזה קריאה בפועל, אבל בחליצה ויבום אין פונת התורה שחליצה והיבום יהי' איזה הכנה והכשרה זה לזה דחליצה ויבום ביחד אי אפשר ובע"כ בזה הוא הפונה שתהא אשה כזו שהיא ראוי' ליבום, וכל היכא שתנאי התורה על העצם מה שאינו ראוי מחמת דבר אחר לא חשיב פאינו ראוי מה"ת: ואמנם בסוגיא זו בלא"ה צרי' לפרש קצת באופן אחר דהרי הפלל כל שאינה עולה ליבום הוא דוקא היכא דלא תפיס קדושין כמבואר בגמ' פ"ג דיבמות ד' כ', והכא מה דאינה מתיבמת מדרבנן בתוך ג' אינו משום העדר תפיסת קדושין מדרבנן ובתוס' כתבו עוד דהוי רק לכתחילה דלר"י דביאת מעונברת שמה ביאה בדיעבד בע"כ קנה ואיך שיהי' בזה הדף פללא דכל שעולה ליבום, ע"כ נלענ"ד דעיקר הפלל שאמרו כל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה הוא אם יש זיקה ליבום וחליצה שאם אינה זקוקה ליבום ליכא גם זיקת חליצה, וחיבי עשה קרינו בהו לקחת דאיכא זיקה לחליצה משום דיש בהן גם זיקה ליבום כמו דתפיס בהן קדושין אלא דאסור ליבם, ולענין אסור לא שיהי' להקיש דליכא אסור לחלוץ, והנה זה נדאי נראה דאינו דומה זיקת יבמה שהיא מחיבי עשה לשאר יבמות דכיון דמ"מ אסרה תורה ליבם אין הזיקה שלמה דאין מצו' ליבמה וכל דאיכא אינה חסרון בזיקת יבום איכא כ"כ חסרון בזיקת חליצה דאקשינהו תורה זל"ז, ומשו"ה אם יבמה תוך ג' אסרו חז"ל ליבמה מחמת גזירת הבחנה איכא חסרון גם בחליצה ומשו"ה צריכה להמתין מלחלוץ עד שתהא זיקת יבום שלמה, והנה כ"כ בספיקות אם הי' אפשר להמתין הי' ראוי להמתין גם בחליצה, ומשני הש"ס דשאני אסור ספק מאסור ודאי דאסור ספק אינו מגרע פלל את הזיקה דאם באמת היא ראוי' זיקתה שלמה היא ומה דאיכא אסור ודאי מחמת הספק הוא אסור אחר שאינו מגרע פלל את הזיקה, אבל אסור עשה וכדומה שמגרע את הזיקה קצת כ"כ

מגרע קצת את זיקת החליצה ומשו"ה היכא דאפשר להמתין צריכה להמתין, ומשו"ה איסור יבום תוך ג' משום הבחנה מדרבנן עשוהו פאיסור ודאי דהרי גם קטנה דלאו בת עיבור היא אסרוה ונחשיבא מדרבנן כיבמה שאין זיקתה שלמה ליבום משו"ה לא תחלוץ ומה"ט נראה דחליצת חייבי עשה לא תפטר צרתה.

ואכמ"ל.

ולפי"ז בהיקישא דעולה ליבום ודאי דאי אפשר לפרש פונת התורה שתהא ראוי' לעלות ליבום בפועל דכיון דרבתה תורה חייבי עשה לחליצה אף דליכא יבום בפועל, וראוי' ברורה לזה דהרי חליצת חייבי עשה אינה פוטרת צרתה כמבואר בסי' קע"ד ועפ"ד מובנים היטב דברי הרשב"א ריש יבמות הבאנו לעיל בפי"א שהוכיח דהיכא דאיסור אחר גרם לה אינו בכלל כל שאינה עולה ליבום מהא דנודרת מיבמה דחולצת ולא אמרינן כל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה, דנתקשו האחרונים בדברי דהרי עכ"פ אין איסור קונמות רק לאו ועשה נהרי גם אלמנה לר"ג חולצת יעני' בס' אבני מלואים סי' קע"ד שהאריך שם באופנים שונים לישב דברי, ולפמש"כ דברי פשוטים וברורים דגם כל חייבי עשה קלישא זיקה דידהו דכל שאסור מן התורה ליבום קלישא זיקה ומשו"ה כל שאפשר להמתין צריף להמתין ובנודרת הי' ראוי להמתין אפשר תתיר את נדרה ע"י חכם ולמה חולצת ומשו"ה הוכיח דאיסור אחר הגורם אינו מקליש הזיקה וחולצת.

וכעין זה מצאתי אח"כ בס' בית מאיר אהע"ז סי' קנ"ט: ונחזור לדברינו דלענין מצות ולו תהי' לאשה לר"ש בן מנסיא דדריש אשה הראוי' לקימה תלוי' המצני' במה שיקימה דרף אישות ומשו"ה אף שניות שהן מדרבנן חשוב פאינה יכול לקימה מן התורה דבעינו שיהי' ראוי' למצנת ביאה בפועל ופטור לדידנ' גם מקנס, ולר"ש התימני דדריש אשה שיש בה הוי' אם נושא חייבי עשה ג"כ מקים מצנת ולו תהי' לאשה דבעינו רק לקיחה שיתפוס הקדושין, ולמ"ד זה פריף הש"ס שפיר שניות מדאורייתא חזנין לי' היינו אף אם יהי' מדרבנן שניות בעריות ממש לא יפטרו מן הקנס דמן התורה חזנין לי' דלא בעינו לדידנ' לקיחה של ביאה בפועל, וקנס תלוי במצות ולו תהי' לאשה לשני תנאי אלו, ולק"מ מה שהקשה במל"מ איף יתכן דלר"ש התימני דדריש אשה שיש בה הוי' יהי' נושא אשה שאסורה מחמת עשה דהרי גם חייבי לאוין לא דחי עשה זו משום דאי אמרה לא בעינא ליכא עשה, דלפמש"כ לא נאמר ענין זה בגמ' ובמשנה רק למ"ד דסובר שיקימה בפועל כדרף אישות וכיון דלא דחי ולא יכול לקימה בפועל ליכא מצו' פלל, אבל למ"ד דסובר דבעינו אשה שיש בה הוי' סגיא בלקיחה ותפיסת קדושין גרידא דלא פתבה תורה בזה מצנת ביאה פיבמה דאמרה תורה שם ויבמה למ"ד זה נושא גם חייבי עשה ותהי' קנוי' לו ולא יבעלנה אם יהי' כ"ז מדעתה, ולדידן אף דלא קיי"ל פהני תנאי שיהי' תלוי דין קנס במצות ולו תהי' לאשה וגם בחייבי פרישות משלם קנס, אבל במה דפליגי הני תנאי דדרשא של ולו תהי' לאשה קיי"ל כר"ש בן מנסיא דדריש אשה הראוי' לקימה בביאה כדרף אישות וזה הוא שפסק הרמב"ם דמטעם זה אפי' בשניות ליכא מצנת נשואים כיון דאי אפשר לקימם בפועל.

כנלענ"ד: אמנם בזה שכתבנו לתרץ דקושית הש"ס שם אןלא רק לר"ש התימני דדריש אשה שיש בה הוי' והוא עפ"י דרף שכתב המל"מ, דחוק הוא לפרש כן, דבגמ' לא נזכר

דקוּשָׁיָא זוּ הִיא רַק אֵלִיבָא דר"ש הַתִּימְנִי, וְגַם בְּרִישׁ"י שֶׁמֶל"מ תַּמְדָּ יְסוּדוֹ לֹא מוֹכַח
זֶה מִיַּדֵי דְבְרִישׁ"י פְּתוּב רַק דְּבִשְׁלָמָא בְּעֵרִיּוֹת שְׂאִין לְהוֹן קִנְס נִיחָא לר"ש הַתִּימְנִי אֲבָל מַה
דְּקוּשָׁיָא לְהַש"ס עַל שְׁנִיּוֹת לֹא נִזְכָּר בְּרִישׁ"י שְׁתַּתִּיחַס קוּשָׁיָא זוּ דְּנֻקָא לר"ש הַתִּימְנִי וְעוֹד
בְּמִסְקֵינָת הַש"ס שֶׁמֶל לְלִישְׁנָא בְּתָרָא דְהַבְרֵייתָא אֵלִיבָא דְר"ש בְּוֹן מְנַסִּיא מְסִיק הַש"ס
שְׁנִיּוֹת חִיבֵי לְאוּוִינָן, וְלָמָּה לֹא אָמְרוּ שְׁנִיּוֹת חִיבֵי לְאוּוִינָן וְשְׁנִיּוֹת, וְע"כ נִלְעַנ"ד בְּרוּר
דְּלַפְמִש"כ לְחֻלְק בְּעֵינְקֵר הַפְּלֵל מַה שְׂאִינוּ רְאוּי מְדַרְבְּנָן חָשׁוּב רְאוּי מַה הוּא אִם אָנוּ דְנִימִם
לְעַנְנָן הַחֲפִץ אִם חָשׁוּב רְאוּי, אֲבָל הִיכָא דְאָמְרָה תוֹרָה שְׂיַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה לְהַכִּין א"ע לְמַעֲשֶׂה
אֲחֵרָת אֲזַ בְּעֵינָן שְׂיַהֲי' בִּיכּוּלְתוֹ לַעֲשׂוֹת הַמַּעֲשֶׂה הַשְּׁנִי בְּפִנְעֵל וּבַכַּה"ג גַּם אִסּוּר דְּרַבְּנָן
וְכָל אַרְי' דְּרַבִּיעַ מְעַכְב, וּלפ"ז מִש"כ הַרְמַב"ם לְעַנְנָן מַצָּנָת וְלוֹ תְהִי לְאִשְׁהָ דְבְּעֵינָן שְׂיַהֲי'
נְשׂוּאִים שְׂיִכּוּל לְקִימָה בְּפִנְעֵל לְדוּר עֲמָה פְּדָרָף אִישׁ וְאִשָּׁה אֲזַ גַּם אִסּוּר דְּרַבְּנָן מְעַכְב
אֲבָל בְּסוּגִית הַש"ס ד' ל"ו דְּמִיַּרְי רַק לְעַנְנָן תַּשְׁלוּמֵי קִנְס סְבָרִי הֲנִי תַנְאֵי דְבְּעֵינָן לְעַנְנָן
קִנְס אִשָּׁה הָרְאוּיָה לֹא אוֹ שְׂיִשׁ בָּהּ הוּי', שֶׁמֶל לְכוּ"ע גַּם לְרַשְׁב"מ לֹא בְּעֵינָן שְׂיִוִּכֵל לְקִימָה
מַצָּנָת וְלוֹ תְהִי לְאִשָּׁה בְּפִנְעֵל דְּהָרִי גַּם לְעַנְנָן מְפִנְתָּה אִיתָא שֶׁמֶל בְּבְרֵייתָא דְּבְּעֵרִיּוֹת פְּטוּר
מְקַנְס וּבְמִפְתָּה תַּשְׁלוּמֵי הַקִּנְס הוּא דְּנֻקָא אִם לֹא יִשְׁאָנָה, וּבְזֶה לְכוּ"ע הִיא רַק תַּנְאֵי שְׁתַּהֲי'
הָאִשָּׁה רְאוּי' לְלִקְיָחָה לר"ש הַתִּימְנִי לְקִיחָה שֶׁל הוּי' וּלְרַשְׁב"מ שְׁתַּהֲיָא רְאוּי' לְבִיאַה,
וּמְשׁו"ה אִם מַה"ת מְוִתֵּרָת חָשִׁיב מַה"ת פְּרָאוּי לְבִיאַה, וּמַה שְׂאִינוּ יְכוּל לְקִימָה בְּפִנְעֵל
מִחֲמַת לֹא דְלֹא תַסּוּר, הוּא דוּמָה לְכָל דְּנֻקָתָא שְׂבְּעֵינָן שְׂיַהֲי' הַחֲפִץ רְאוּי כְּמוֹ לְעַנְנָן כְּסוּי
הַדָּם וְשָׂאָר דְּנֻקָתֵי, וְעַפ"ז י"ל גַּם עַפ"י שְׂיִטַּת הַמֶּל"מ דְּר"ש הַתִּימְנִי וְרַשְׁב"מ לֹא פְּלִיגִי
בְּעֵינְקֵר הַמַּצָּנָת וְלִשְׁנֵיהֶם אִם אִין יְכוּל לְקִימָה בְּפִנְעֵל אִין מַצָּנָת נְשׂוּאִים עֲלִי רַק פְּלִיגִי
לְעַנְנָן קִנְס, וְקוּשָׁיָת הַש"ס שֶׁמֶל בְּד' ל"ו הוּא לְכוּ"ע דְּלְעַנְנָן קִנְס אִם מְדְאוּרֵייתָא חֲזִינָן לִי
חִיבֵי קִנְס, וְדְבָרֵי הַרְמַב"ם הוּא לְעַנְנָן נְשׂוּאִים דְּשֶׁמֶל בְּעֵינָן שְׂיִוִּכֵל לְקִימָה בְּפִנְעֵל.

אָמְנָם לְעֵיל, בַּפ"י הַבְּאֵנו מְרָאָה מְקוּם בַּש"ס דְּאִיכָא דְּנֻקָתָא דְּרַצוֹ חו"ל לְחֻזְק דְּבְּרֵיהֶם
כְּגוֹן בְּשִׁבּוּי' דְּפְטוּר מְקַנְס אַף דְּמַה"ת הִיא כְּבַתּוּלָה, וְכֵן בְּמִקְדָּשׁ בְּחִיטֵי קוּרְדְּנִייתָא דְּאִין
חוּשְׁשִׁין לְקִדּוּשִׁין אַף דְּמַה"ת הוּוּ קִדּוּשִׁין מְעַלְיָא וְהָכָא לְעַנְנָן שְׁנִיּוֹת יְדַעוּ חֲכָמֵי הַש"ס
דְּא"צ לְחֻזְק לְפְטוּרוֹ מִן הַקִּנְס: שְׂעַר ב' שְׂעַר הַחֲזֻקוֹת פְּרָק א גְּרִסִּין בְּגַמ' חוּלִין פ"ק מְנָא
הָא מִיְלֵתָא דְּאָמוּר רַבְּנָן אוֹקִי מִיְלֵתָא אֲחֻזְקֵי, אַר"ש ב"נ אַר"י אָמַר קָרָא וְיִצְא הַפְּהוּן מִן
הַבֵּית וְכו' וְהַסְּגִיר אֶת הַבֵּית ז' יָמִים וְדִלְמָא אֲדַנְפִּיק וְאִתָּא בְּצַר לִי שְׂיַעוּרָא אֵלָא לֹא
מְשׁוּם דְּאָמְרִינָן אוֹקִי אֲחֻזְקֵי, וְהִנֵּה לְכַאוּרָה קָשָׁה הָאִיף יְלַפִּינָן מְפָאן עַל כָּל חֲזֻקוֹת הָא
לְפִי מַה דְּמוֹכַח בְּסוּגִית הַש"ס ס"פ הַמְדִיר דְּחֻזְקַת הַגּוֹף עֲדִיף מְכָל שְׂאָר הַחֲזֻקוֹת וּמְבִנְאוּר
שֶׁמֶל בְּגַמ' לְהִדְיָא דְּנִגְעִים חָשׁוּב הַשְׁתַּנּוּת הַגּוֹף דְּרַבָּא הוֹכִיחַ דְּר' יְהוֹשֻׁעַ אֲזִיל בְּתַר חֲזֻקַת
הַגּוֹף מְהָא דְּמַטְהַר בְּסַפְק אִם בְּהֵרַת קְדָמָה לְשַׁעַר לְבָן וּפִי שֶׁמֶל בְּתוֹס' בְּשֶׁמֶל ר"ח דְּמִיַּרְי
בְּנֻזְקָה לְטוּמְאַה וְקוּדָם שְׁנִטְהַר נוֹלַד בּוֹ סְפַק שֶׁל הַנֶּגַע הַשְּׁנִי' וּמִיַּתִּי רְאוּי' דְּאֲזִיל ר' יְהוֹשֻׁעַ
בְּתַר חֲזֻקַת הַגּוֹף נִגְדַת חֲזֻקַת טוּמְאַה.

יעו"ש.

וְכִינָן דְּחֻזְקָה זוּ עֲדִיפָא מְכָל הַחֲזֻקוֹת הָאִיף יְלַפִּינָן מְקַרָא זֶה דְּוִיָּצָא אֶל הַבֵּית לְכָלֵל דִּין
חֲזֻקָה, וּבַס' ש"ש א פט"ו הִבִּיא בְּשֶׁמֶל הַפְּנ"י דְּחֻזְקַת הַגּוֹף עֲדִיף מְרֻב דְּאִין הוֹלְכִין
בְּמִזְוֹן אֲחֵר הָרֻב וְחֻזְקַת הַגּוֹף מְהִי אַף לְהוֹצִיא מְמוֹן מִחֻזְקָתוֹ, וּבַס' ש"ש שֶׁמֶל הַעֲלָה עַפ"ז

לעגנו ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא גם היכא דאיכא חזקה שאם יהי חזקת הגוף דעדיף כרוב לא נאמר בזה הך הילכתא דספק טומאה ברה"י דהלא בתר רוב אזלינו גם בספק טומאה ברה"י ועי' לעיל ש"א פי"ט שהבאנו סוגית הש"ס פתובות פ"ק דרוב מהני בספק טומאה ברה"י.

יעו"ש ולפ"ד נדאי קשה לכאורה איך ילפינו דמהני מה"ת בכל ספק לטומאה ולטהרה לאסור ולהתיר להעמיד על חזקה הראשונה חזקת היסוד או חזקת איסור חזקת טהרה וחזקת טומאה דמהאי קרא לא ידעינו רק לחזקת הגוף דאלימא ומנא לן לשאר חזקות דגריעי מזו, ואף די"ל דרק בספק נגעי אדם איכא חזקת הגוף דהוי שנוי קצת בכל גוף האדם ובפתים הוי רק שנוי בדין ולא בגוף הבית והוא עפ"י שפרשו מפרשי התורה דסימני נגעים הם מוכיחין אם שלטה חולי הצרעת בכל הגוף וכשקדמה שער לכו לבהרת לא שלטה החולי בכל הגוף ומשו"ה בספק מוקמינו הגוף על חזקתו, אבל בבית דלא שייך חולי ליכא שנוי רק בדין, אבל הדבר רחוק לעשות מן המערכה לדרוש, והדבר פשוט דגם בספק נגעי פתים שייך חזקת הגוף דבאמת פח הריעותא של הנגע נובע מגוף הבית לו יהא שהוא עפ"י נס ולא בטבע כמש"כ הרמב"ן בפי' על התורה, אבל עכ"פ הוא התחדשות והשתנות בגוף הבית והדבר צריך ביאור ולפלא בעיני שלא העיר בס' ש"ש מזה, ואין לחלק ולומר דרק התחדשות נגע חשיב שנוי בגוף ולא הסרת נגע, וחזקה זו שאנו ילפינו מקרא דויצא הפהו דמייירי בספק הסרת נגע דזה רחוק מן הדעת דאם התחדשות נגע באמת הנגע הוי שנוי בגוף כ"כ הסרת הנגע דמ"ש: עוד תמוהין בעיני מש"כ בש"ש דגם בסוטה בספק זנות באירוסין דאיכא חזקת הגוף לא עשתה תורה כודאי את הספק, יעו"ש שמתרץ בזה קושית המהרש"א בחי' לנדה ד' י"ט ודברי' תמוהים דהרי בארוסה שקנא ונסתרה נאסרת נדאי כמו נשואה דרק לעגנו השקאה נתמעט מקרא וכדמפורש להדיא בגמ' סוטה ר"פ ארוסה וכן הוא להלכה ברמב"ם ובשו"ע ולפ"ד הש"ש הוי לן לאוקמה אחזקתה חזקת הגוף: ונראה לענ"ד לבאר ענין זה עפ"י מה דמוכח מפל סוגיות הש"ס דדין חזקות המכריעות יותר הוא כשהם מכריעים את מקור הספק ואז פל הדינים המתילדים מספק המקורי נגררים אחר הכרעת דין של חזקה זו דהרי חזקת המקור מועלת גם לאדם הטמא אף שהוא בחזקת טמא וכן חזקת הספין שלא נפגם מועלת להתיר את הבהמה אם לא היכא דאיכא תרתי לריעותא, והוא מהאי טעמא פנין דמקור הספק שנוולד במקור ובספין הנוכרע ע"י חזקתם ממילא נגרר דין של הדברים הבאים בתולדה מזה, ומשו"ה פשאנו דנים אם נעשו המומים בהאשה מקור הספק הוא התחדשות המומים ועקירת הקדושין ע"י המומים הוא דבר תולדי וכיון דמוקמינו אחזקה על עיקר הספק ממילא הקדושין קימים בדין וחזקת פנוי' אינה מכרעת בזה על המומים פלום דאין המומים באים ע"י עקירת הקדושין - רק אינו דומה ממש למקור וספין דהתם פשרות המקור והספין מכשירין את הטמא והבהמה, וכיון דנקטינו לדינא שהמקור פשרה להכשיר, מחמת דין זה בעצמו נכשרים הטמאים שטבלו בה וכן בספין, משא"כ במומים ותולדת הקדושין שאין הקדושין תלויין בדין המומים רק במציאות המומים משו"ה יש לדון אם חזקת הגוף של האשה על ספק המומים מכריע לגמרי או לא - וזהו הקוטב שעלי' סובב סוגית הש"ס בס"פ המדיר ויתבאר עוד בס"ד פרטי הענין בסוגיא הנ"ל: ועפ"ז נוכל להבין איך ילפינו שאר חזקות מספק הסרת נגעים

דמוקמינו אהזקתו, דבעיקר החדוש שאמרה תורה דחזקה דמעיקרא מכרעת ומבטלת את הספק פל אנפי החזקות שקולים הנה דומים זל"ז באין יתרון ומעלה כלל לחזקת הגוף על שאר החזקות דגם בחזקת הגוף אין שום סברא להעמיד על חזקתו ונפיר ילפינו מקרא זה דויצא הפהו דכל חזקה מכרעת את הספק, אבל לאחר שגלתה לנו התורה דחזקה מכרעת איכא מעלה בחזקת הגוף שהיא מכרעת את עיקר הספק וחזקת הדינים מכריעים רק תולדות הספק: ועפ"ד נוכל להבין דיש מקום לומר דאף דאין הולכין בממון אחר הרוב אפשר שתהני חזקת הגוף לענין הכתובה אף דרובא וחזקה רובא עדיף דלענין פת הרוב שאמרה תורה ליזול בתרין הוא משום דיותר מצוי שהמקרה נעשית כן ואם הי' רוב שלא נולדו בה המומים קודם הקדושין יש מקום לומר דאף דמהני האי רובא לכל דינים שבתורה מ"מ לענין ממון יש בכח המיעוט בהצטרפות חזקת ממון לשנות הדין שמראה צד ברור של הרוב, משא"כ אם איכא חזקת הגוף שמכריע את הספק הראשון שלא ע"י ברור רק הוא דין תורה לענין הנהגה להתנהג כפי שהחזקת לנו מקודם לו יהא דלא אמרה תורה ענין זה לענין ממון בפרטות אבל אם הדבר של ממון בא בתולדה ע"י הכרעת עצם הספק יש מקום שתהני החזקה.

לענין הכתובה שהוא דין שבא מתולדת דין הקדושין והקדושין מתולדת ספק המומים, וספק התחדשות המומים נתבטל ע"י הכרעת החזקה, וגם לענין רובא מצינו ג"כ אופנים שמועיל גם לממון היכא שבא דין הממון ממש בתולדה כרוב דינים דמהני גם לענין ממון שהוא מה"ט יעני' תוס' ריש פרק המניח.

ואכמ"ל.

ועפ"ז נראין לי מה שתיירץ בס' ש"ש על קושית תוס' ריש נדה בהא דאמרינו שם דלענין חולין כו"ע סברי כשמאי דדיין שענתו משום חזקת הגוף של האשה דהא בספק טומאה ברה"י לא מהני חזקת טהרה, וע"ז כתב בש"ש די"ל דשאני חזקת הגוף משאר חזקות, ועפ"ד מסתברין דברי' ולא מטעמין, אלא די"ל דכיון דעצם הספק של ראית דם נדה הוא הספק בשנוי הגוף וספק זה אינו ספק טומאה דהטומאה באה בתולדה מחמת הראו', וכיון שעל הספק של הראי' איכא חזקה ממילא התולדה שהיא ספק הטומאה נגדרת אחרי הכרעת הספק המקורי וזה דבר המסתבר, אכן יש מקום לומר דתירוצ זה פלוג בתירוץ שכתבו התוס' דלא ילפינו מסוטה רק ספק טומאת מגע ולא טומאת ראי'.

יעו"ש.

דלפמש"כ בספק מגע הוי ספק רק על הטומאה דהנגיעה אינה משנה כלום את הגוף הנוגע, אבל ספק טומאה הבאה ע"י שנוי הגוף עצם הספק אינו ספק טומאה רק ספק שנוי בגוף והטומאה באה בתולדה ואם חזקת הגוף מכרעת את עיקר הספק הראשון לא הוי ספק טומאה רק ודאי טומאה.

כנלענ"ד: ובהא שהוכחנו לעיל לסתור דברי הש"ש דלענין סוטה היכא דקנא לה ונסתרה כשהיא ארוסה דנאסרת ומשמע דמירי גם אם קדשה כשהיא בתולה דע"י הזנות נשתנית גופה מבתולה לבעולה דמוכח מזה דלא מהני בספק סוטה דקנא גם חזקת הגוף, הנה לפמש"כ ניחא דכיון דהא דאמרינו דמהני חזקת הגוף בספק טומאה הוא רק משום

דהטונמאה באה רק אחררי הולדת השנוי בגוף ובסוטה הנאסרת לבעלה אינו פן דביאתה אוסרתה ולא מחמת שנעשית בעולה דגם בביאה שלא כדרךה או למ"ד העראה זו היא נשיקה או בביאה בהטל' נאסרת לבעלה ועצם הביאה חשיב רק כמגע טונמאה דלפי"ז שנוי הגוף בא בתולדה אחררי הביאה נמצא דספק טונמאה קדים לספק שנוי הגוף ובכה"ג אין מעלה לחזקת הגוף על שאר החזקות, אבל בראית דם נדה הראי' בעצם היא שנוי הגוף והוא הספק הראשון אבל הבעילה בעצם אינו שנוי כלום כמש"כ בתוס' פתובות ד' מ"ה ע"א וספק זנות לענין איסור לבעלה הספק הוא על עיקר הביאה שספק זה קדים לספק של שנוי הגוף.

ונכון הוא, אכן לעיל בש"א פט"ז וי"ז נתבאר אצלנו דבסוטה דקרא דלא מהני חזקה הוא ע"י קנוי וסתירה שחשבה תורה לרגלים לדבר הסותר כל חזקות וחזקה לא מהני רק כספק שקול ולא בטונמאה ודאית מיושב הפל.

אבל לפי שיטת הש"ש דספק זנות באשת איש הוא ספק טונמאה קושית הרש"א קמה ונצבה דמסוטה מצינו למילף גם לחזקת הגוף. דארוסה לא נתמעטה רק מהשקאה ולא מאיסור, ואף דבגמ' סוטה ד' כ"ד מוקמינן דהאי קרא דתחת איש דמינן' ממעטינן ארוסה מיירי כשפא עלי' ארוס בבית אבי' הוא משום דאל"ה נתמעט מקרא אחריןא מבלעדי איש' שקדמה שכיבת בעל לבועל ועכ"פ בשתי אופני ארוסות אלו מעטה תורה מהשקאה ובשתי אלו אינה שותה ונוטלת פתובה ולא מהני חזקת הגוף להתיירא מטעם שפכתנו דהתם שנוי הגוף הוא בתולדה מחמת הביאה: ובזה נתישב לי דברי התוס' בחולין שם בד"ה ודילמא וז"ל ואין להקשות היכי מוכח מהכא דאוקי אסחוקת' דילמא הכא טמא מספק דספק טונמאה ברה"י ספיקו טמא, דבכל ענין טמא הפתוב אפילו הוי רה"ר שיש בו הרבה בני אדם ואפילו דבר שאין בו דעת לישאל עכ"ל וקשה לי מה דמוכח מדבריהם דבספק טונמאה ברה"ר אם יצויר שהי' שם חזקת טונמאה דאזלינן בטר חזקה דהלא לפ"מ דנקטו התוס' בחולין דהלקתא גמירא לטהר ברה"ר כמו לטמא ברה"י וכיון דקיי"ל דברה"י טמא אף היכא דאיכא חזקת טהרה כ"כ ראוי להיות ברה"ר טהור ודאי אף היכא דאיכא חזקת טמאה, והנה בתוס' ריש נדה פשהקשו האיד' ילפינן מסוטה לטהר ברה"ר אפילו ליכא חזקה הא סוטה אית לה חזקת טהרה, ותמצו דע"י קנוי וסתירה איתרע חזקתה חזרו והקשו א"כ האיד' ילפינן מסוטה דברה"י ספיקו טמא אפילו היכא דאיכא חזקה הא בסוטה איתרע חזקה ותמצו דילפינן מסוטה שעשאה הפתוב ודאי טמאה אע"ג דאית לה חזקה שאינה טמאה ודאי ולא איתרע אלא חזקת טהרה ודאית.

עכ"ל.

ודבריהם סתומים וסתומים ופרשנו לעיל ש"א ספי"ט דכונתם דאם נאמר דהלקה לא נאמרה לשנות דין מה שהי' לנו מוחזק מעיקרא כ"כ לא הי' ראוי בסוטה ברה"י לטמא ודאי דהרגלים לדבר גורם רק לשנות מודאי טהרה לספק טונמאה אבל כשאנו מטמאים ודאי הוא היפוך לגמרי מדין המוחזק מעיקרא ומשו"ה ילפינן דהלקה נאמרה אף לעקור דין המוחזק מעיקרא, ולפי"ז יש מקום לומר דברה"ר אם יהי' חזקת טונמאה ליכא ילפותא מסוטה דשם כשאנו מטהרים הוא פדיון שהי' מוחזק לנו מעיקרא אבל לשנות ממה שהיינו מוחזקים מעיקרא ליכא ילפותא.

אמנם בפשטות נראין הדברים דעיקר הטעם הוא דכיון דספק פנדאי ליכא חלוק בין איתחוק או לא דכיון דחזקה אינה מכרעת לברר את המעשה רק להורות אופן ההנהגה המסופקת לנו איך להתנהג למעשה ובספק טומאה דחדשה תורה לעשותה למעשה פנדאי אין מקום לחזקה ולפי"ז מהראוי דגם ברה"ר לא תהני חזקה דמעיקרא וכן ראיתי בתשו' לגדולי דורנו דנקטו פו, אכן לפמש"כ דחזקת הגוף שאני ועדיפא משום שהיא מכרעת את הספק המקורי וספק זה לא נקרא ספק טומאה ומשו"ה פשאנו נקטינו לדינא מטעם חזקה על התחדשות הראשונה שלא נתחדשה סבת המטמא ליכא ממילא ספק טומאה, ומשו"ה לענין רה"י שפיר הקשו שמה לא מהני חזקה כלום ונשאר הדבר בספק ומדין ספק טומאה ברה"י נעשה פנדאי, ותוצו דסתמא מייירי הכתוב אף שהי' שם רבים, ובע"כ משום חזקת הגוף הוא ואז מועיל גם ברה"ר פנ"ל, ויהי' דבריהם מתאימים עם דבריהם בתוס' ריש גדה דבספק ראי' לא ילפינו מסוטה היינו דעצמות הראי' הוא מקרה התחדשות בהקדם של הטומאה פנ"ל: פרק אמרינו בריש גדה בהא דתניא מקו' שנומצא חסר כל הטהרות שנעשו ע"ג למפרע בין ברה"י בין ברה"ר טהורות ור"ש אומר ברה"ר טהורות ברה"י תולין ושניהם לא למדוה אלא מסוטה רבנן סברי כי סוטה מה סוטה ספק היא ועשאה פנדאי ה"נ ספק ועשאה פנדאי אי מסוטה אימא כי סוטה מה סוטה ברה"ר טהור ה"נ ברה"ר טהור וכו' פינן דאיכא תרתי לריעותא פנדאי טומאה דמי, ור"ש סבר כי סוטה מה סוטה ברה"ר טהור ה"נ ברה"ר טהור אי מסוטה אימא כי סוטה מה סוטה ברה"י טמא ה"נ ברה"י טמאה נדאי הכי השתא התם יש רגלים לדבר שהרי קנא לה ונסתרה הקא מאי רגלים לדבר איכא, ואיבע"א היינו טעמא דר"ש גמר סוף טומאה מתחילת טומאה מה תחילת טומאה ספק נגע ספק לא נגע ברה"ר טהור אף סוף טומאה ספק טבל ספק לא טבל ברה"ר טהור, ורבנן הכי השתא התם גברא בחזקת טהרה קאי מספיקא לא מחתינו לי' לטומאה הקא גברא בחזקת טומאה קאי מספיקא לא מפקינו לי' מטומאתו.

עכ"ל הש"ס. ובמשנה למלך פ"י ממקנאות ובש"ש ש"ג פ"א נתקשו בבירור דברי הש"ס אלו מה הוסיף בתירוץ זה של ואיבע"א.

יעו"ש.

ועוד הקשו בזה המפרשים לפ"מ שתיקצו תוס' ריש גדה לחלק דספק ראי' לא ילפינו מסוטה או משום דהוי טומאה דלמפרע לא דמי כלל ספק חסרון במקו' לסוטה והארכנו בזה לעיל ש"א פי"ד.

ובאמת נראה פשטות לשון הברייתא דרבנן ור"ש עיקר פלוגתיהו הוא על הטהרות שנגע בהם האדם שטבל דלרבנן נדאי טמאות ושורפין ולר"ש תולין ברה"י וברה"ר טהורות ומקור הספק שנופל בהם הוא הספק שנוולד על המקנה שנוחסר ומספקא לן מתי נחסרה, ומזה נולד ספק בתולדה על האדם הטובל ואח"כ על הטהרות שנגע האדם בהם והנה לפי"מ שבראנו לעיל מה שחדשה תורה בספק טומאה שיהי' פנדאיהוא דוקא אם הספק המקורי לא נכרע בדין חזקה וממילא נשאר דין ספק טומאה וע"ז עשמה תורה שיהי' פנדאי, אבל אם איכא חזקה על עיקר הספק שאינו נחשב לספק טומאה אז ממילא בטל דין ספק טומאה, ועפד"ז יתפרש לנו סוגית הש"ס היטב בטוב דלשון ראשון מפרש

דפליגי רבנן בסברת תרתי לריעותא דרבנן סברי פיון דחסר לפנייה מגרע חזקת המקנה ונשאר ספיקת המקו' בספק גמור וממילא כשצאנו דנים על האדם שטבל ביה מוקמינו לי אחזקתו' ור"ש סובר אף דנגרע חזקת המקו' מ"מ לא חשיב כספק טבל או לא טבל ולא מוקמינו בכה"ג הטמא על חזקתו' ותרנונייהו סברי דלענין האדם הטובל לא שנייה למילף מסוטה דסוף טומאה מתחילת טומאה לא ילפינו ורק ספק טומאה של הטהרות שנגעו בהאדם שהוא תחילת טומאה יש ללמוד מסוטה, ומשו"ה לר"ש דספק של המקו' וגם של האדם לא נכרע ע"י חזקה ממילא כשצאנו דנים על הטהרות הוא ספק טומאה ממש, ותלוי בחילוק רשויות דברה"ר טהור וברה"י תולין, דסובר פן בכל ספק טומאה כמש"כ בתוס', אבל לרבנן דסברי דספק טומאה של האדם נכרע ע"י חזקתו' דמעיקרא, ממילא ליכא על הטהרות דין ספק טומאה אלא ודאי טומאה, ומשו"ה בין ברה"ר בין ברה"י ודאי טמאות, ומש"כ בתוס' שם דלרבנן בלאו תרתי לריעותא ברה"י ודאי טמא אינו סותר לדברינו, דאי לאו תרתי לריעותא הי' נקטינו דנשאר על האדם דין ספק אז ממילא הי' על הטהרות דין ספק טומאה ממש.

פנ"ל: ותירוץ בתרא, האיבע"א, מפרש להיפוך, דתרנונייהו סברי דריעותא דהרי חסר לפנייה משו' כספק שקול, באופן דאפשר להעמיד הטמא על חזקתו' רק בהא פליגי דר"ש סובר דילפינו סוף טומאה מתחילת טומאה וכיון דילפינו מסוטה לא מהני חזקה וכמו דלא מהני חזקת טהרה ברה"י כ"כ לא מהני חזקת טומאה ברה"ר ומשו"ה ברה"ר טהורות בין האדם ובין הטהרות שנגעו בו ורבנן סברי דלא ילפינו סוף טומאה מתחילת טומאה, וכשצאנו דנים לענין האדם הטובל לא שנייה למילף מסוטה, וממילא דינו ככל ספק איסור ומוקמינו לי' אחזקתו' והטהרות נגדרים אחר דינו של האדם שהוכרע ע"י דין חזקה, והסוגיא מתפרשת כמין חומר בעזה": ולפ"ז ניחא היטב דאף לפמש"כ בתוס' לחלק בין גדה לכל ספק טומאה משני טעמים או משום דהוי ספק טומאה למפרע או משום דהוי ספק ראי' ולא ספק מגע, הוא רק על ספק המקורי היינו על האשה בעצמה אבל הטהרות שנגעו בה הם דומים לכל ספק טומאה, רק פיון דהוכרע עצם הספק מדין חזקה, ליכא על התולדות דין ספק רק דין ודאי, והכא במקו' שנוסר ג"כ פהאי דינא, דאם איכא הכרעת חזקה על המקו' או על הטמא שטבל ביה אז הטהרות ממילא נגדרים ג"כ אחריהם, ורק היכא דנשאר דין ספק על המקנה או גם על האדם אז ספק של הטהרות שנייה לכל דין ספק טומאה דאיכא חילוק רשויות.

אמנם לפי"ז קשה קצת שיטת התוס' בשני התירוצים שתיקצו על קושיתם השני' דלב"ה מטמאין מדרבנן הטהרות גם ברה"ר ובכל ספק טומאה ברה"ר מטהרינו אף לקדשים, ומתמצו דבכה"ג לא ילפינו מסוטה או משום דכיון דהאשה עכשין טמאה ודאי או משום דספק ראי' ל"ד לסוטה פנ"ל ותירוץ זה אינו מספיק לדברינו אלא לקושיתם הראשונה בהא דהקשו שיהי' ברה"י טמא ודאי גם לחולין ככל ספק טומאה ברה"י וע"ז מוכן לנו מה שתיקצו דאף דבכל ספק טומאה ברה"י לא מהני חזקה הכא דספק המקורי אינו ספק טומאה או משום דהוי למפרע או משום דהוי ספק ראי' וכיון דספק העצמי דינו להכריע ע"י חזקה ממילא ליכא על תולדת ספק הטומאה דין ספק ומשו"ה מה"ת לכו"ע די' שעתה, אבל במה שחזרו והקשו בהא דמטמאין מדרבנן גם ברה"ר היינו דרבנן עצמיהם כספק שקול שלא הוכרע ע"י חזקה והי' ראוי להיות לכה"פ תלוי בחילוק רשויות דבכל

ספק דליכא שום חזקה ג"כ מטהרינו ברה"ר, איך יתורץ קושיא זו בתירוץ מש"כ פיון דהאשה טמאה עכשין ל"ד לסוטה וכן מה שכ' דטומאת ראי' לא ילפינו מסוטה הוא שייך רק על ספק של האשה אבל הספק שעל הטהרות הוא ככל ספק טומאה.

פנ"ל.

ואולי פונתם דכ"ז הוא רק חומרא מדרבנן דרבנן חשו לענין טהרות בכה"ג שלא לטהר אף ברה"ר. וצ"ע.

ועי', בחי' הרשב"א לריש מס' גדה שפתב בטעמא דמילתא של הסוכרים דמעל"ע שבגדה מטמאין אף ברה"ר משום דלא ליהוי מילתא דרבנן פחוקא וכיון דהטהרות שנגעו בה ברה"י מטמאין עלינו לטמא גם הטהרות שנגעו ברה"ר, ונראה בכוננתו דאף דבמסוכן שהי' ברה"י ועבר ברה"ר סברי רבנן בפ"ה דטהרות דמטמאין ברה"י ומטהרין ברה"ר ה"תם הוא דין תורה פן לא חיישינן לזה אבל במילתא דרבנן עשו חיזוק שלא יהי' דינם פחוקא, אבל רחוק להעמיס פונת הרשב"א בדברי התוס' הג"ל.

ואולי י"ל דלב"ה שטמאה למפרע אינו בתורת ספק אלא בתורת נדאי, והא דקיי"ל דטהרות תרומה וקדשים תולין ולא שורפין פתבו בתוס' הג"ל שהוא משום שיהי' לבו נוקפו, יעו"ש, וכן ברמב"ם פתבו מחמת שהוא מדברי סופרים, ולפי"ז ל"ק מה דלא אמרינן לענין הטהרות שיהי' טהורים ברה"ר פיון דלענין האשה עצמה הוא בתורת נדאי שוב ליכא על המגעות חילוק רשויות פנ"ל, וכן מצאתי בריטב"א סוף מס' קדושין היכא שהמגע הי' נדאית, דין הנוגעים פדיו האשה עצמה, וכ"ז היכא שהדין נוגע גם לאשה עצמה, וכן מוכרח הענין מהא דמבואר במשנה טהרות דבספק יש בו פשיעור הבאנו לעיל ש"א פט"ז: אמנם בעיקר היסוד המבואר בגמ' דתתתי לריעותא חשוב פנדאי.

היינו דמצרפינו ריעותא דהרי חסר לפניה עם חזקת טומאה של הטובל צריף להבין פיון דמהני חזקת המקנה על האדם ואם היינו דנים על המקנה עצמה לא הי' פלח הריעותא דהרי חסר לפניה לגרע את חזקת הגוף פלום כמו דמבואר שם בגמ' לענין אשה דמשו"ה די' שעתה לב"ש וכן לדין לענין תולין מוקמינן האשה בחזקתה ולא משגחינן על הריעותא דהשתא, ולמה תצטרף חזקת הטובל שהוא בתולדה אל הריעותא בעיקר הספק אם ריעותא זאת אינה מגרעת החזקה בהספק המקורי, וחזקת טומאה של הטובל אינה מכרעת פלום בעיקר הספק של חסרון המקנה והמקנה בחזקת שלמה היא מהראוי להיות ששמילא טהור האדם שטבל בה, וזה דבר תמוה ולא מצאתי מי שיתעורר על זה: ונראה לי ביאור ענין זה דהנה עיקר פלל התורה פדיו חזקה הוא הוראת דין הנהגה ולא הוראת פירור הספיקות, היינו דאין חזקה דמעיקרא מכרעת את מציאות הענין לומר די' לנו דבר מכריע שלא נשתנה הדבר מכמו שהי' מקודם אלא דגלתה לנו תורה לענין הנהגת המעשה להתנהג כפי הדין הראוי להיות קודם השנוי - ויסוד זה יתבאר עוד לפנינו בס"ד - ולפי"ז אינו שייך דין חזקה רק אם צדדי הספיקות עוד נוגעים לדינא אל עצם הדבר שבו נולד הספק דאז שייך בזה להעמיד הדבר על חזקתו להיות נהוג בו הדין פדמעיקרא, אבל אם לאותו הדבר בעצמו אינו נוגע לדינא ענין הספק ליכא בזה ענין חזקה על הדבר בעצמו, דבשלמא אם הי' ענין חזקה הכרעת המציאות אז ליכא לחלק בין אם נוגע הספק לעצם הדבר שבו נולד הספק או אם נוגע לדבר אחר פיון דמ"מ יש לנו הכרעה שפך

וכך נקרה במציאות ונתברר עצם הספק, אבל אם נחליט דחזקה אינה רק חידוש דין למעשה ענין זה לא שייך רק על עצם הדבר ולא על דבר אחר וזה יסוד נכון בענין חזקה: וזה נראה פונת רש"י ז"ל במס' קדושין ד' ס"ו בעובדא דינאי המלך דאמרינן שם ה"ד אילמא דבי תרי אמרי אישתבאי ותרי אמרי לא אישתבאי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני וכתב רש"י ז"ל וז"ל ואי אמרת אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי איתתא אחזקתה, אי הוואי איהי קמן והיתה באה לבי"ד להתייר דהתם אית לה חזקת פשרות, אבל בנה זה הגדון אין לו חזקה דכשרות שהרי מעידים על תחלת לידתו בפסול עכ"ל.

והנה זה רחוק לפרש בכונת רש"י דאף אם מעמידים האם על חזקתה לא מהני לכו דלפי"ז כל אריכות דברי' למותר, דהרי אם היתה באה לבי"ד לא הי'. מועיל פלום להכשיר את הבן אלא נראה דכונת רש"י דאם הי' הספק נוגע אל האם והיתה ניתנת מחמת חזקה אז הי' נותר גם הבן ממילא כיון דפסולו של הבן הוא מחמת האם, היינו אף דביאה פסולה של איסור פהונה גורמת לחלל זרעו, אבל עכ"פ בעינו שתהי' האם זונה שיהי' בה פסול פהונה וכיון דהאם נכשרת ממילא גם הבן נכשר, אבל כיון דהאם אינה באה לבי"ד ואין אנו דנים עלי' כלל ואז לא שייך להעמיד אותה על חזקתה ועלינו לדון רק על הבן והבן לית לי חזקה.

כן נראה בכונת רש"י: ובתוס' פרק חזקת ד' ל"ב ד"ה אנו הביאו דברי רש"י הנ"ל והקשו ע"ז בזה"ל ואין נראה לר"י דלמה לא יועיל חזקת האם לבן הואיל ואינו יכול להיות שפתא האם פשירה אם לא יהי' הבן פשר, ועוד דהכא אע"ג דעל הבן מעידים לפסלו מהני חזקת האב להכשירו.

עכ"ל.

פונתם בקושיתם דאף דאין האשה לפנינו לדון עלי' ולא שייך להעמידה על חזקתה להכשירה מ"מ חזקת האם הוי חזקה לבן מפני שפסול הבן בא מפח האם וכשהאם פשירה א"א להיות שום פסול בבן, בכה"ג מה שהיינו מוחזקים בכשרות האם הוא פאילו היינו מוחזקים שהבן פשר ויש לבן עצמו חזקת פשרות, ועוד הקשו דגם היכא דפסולו של בן אינו בא מפח פסול אבי' מהני חזקת האב להכשיר את הבן, כן נראה פונתם לכל מעיין היטב בדבריהם, דבעיקר הסברא דלא שייך דין העמדת על החזקה רק בדבר שבא לפנינו לדון עלי' גם התוס' מודים בזה אלא דנקטו שאף שאין האם לפנינו וא"א להעמידה על חזקתה פנ"ל, אבל הבן עצמו יש לו חזקת פשרות של האם מפני שפסולו בא בתולדה מן האם: ולפ"ז נראה דהא דאמרינן לענין מקו' שנמצא חסר דמהני חזקת המקנה להטובל בה הוא רק שהטובל בה יש לו חזקת פשרות של המקו', כענין שפתבנו בכונת תוס' שפתבנו חזקת האם להבן מחמת שפשרותו ופסולו תלוי בכשרות ופסול של האם משו"ה יש לבן עצמו חזקת פשרות מה שהאם היתה בחזקת פשרות, כ"כ הכא לענין מקנה אם המקו' היתה בשעת טבילת הטובל בחזקת פשרות חזקה זו יש לו להטובל בעצמו אבל להעמיד המקנה עצמה על חזקתה לא שייך בזה כיון דהמקנה עצמה פסולה ודאי מכאן ולהבא ואין לדון עלי' להכשירה או לפסלה אלא דהספק נוגע אל האדם שטבל בה ולהטהרות שנעשו ע"ג, ומשו"ה שייך לצרף הריעותא דהרי חסר לפנינו לחזקת טומאה של האדם הטובל, אף שאם הי' דנים על המקנה עצמה היתה נכשרת מחמת חזקה

דמעיקרא ולא הי' בכת הריעותא דהשפא לסלק דין חזקה דמעיקרא פמבואר שם בגמ', אבל כשאנו דנים רק על הטובל דאי אפשר אז להעמיד המקנה על חזקתה אלא דלהטובל מהני חזקת המקנה פאילו הייתה חזקה זו בעצמו של הטובל ואצל הטובל כמו דאית לי חזקת המקו' כ"כ אית לי פודאי חזקה דמעיקרא חזקת טומאתו ונהי חזקה נגד חזקה ובהצטרף הריעותא דהרי חסר לפניה שהוא חזקה דהשפא הוי פודאי ע"י תרתי לריעותא, דאף שאם הי' ספק סתמי על פשרות המקו' בשעת טבילה הי' חזקת פשרות של המקו' על הטמא אף היכא שלא הי' נוגע הספק אל המקנה כגון שושפכה או שמלאיה, אף שאצל הטובל הוי חזקה נגד חזקה אבל פינון שחזקת המקו' לטהר ולהכשיר את הטמא ולסלק חזקת טומאה הוי חזקה עדיפא מחזקת טומאה של הטובל ורק ע"י הצטרפות הריעותא דחסר לפניה עם חזקת טומאה נעשה פודאי: וזה נראה לי בשיטת בעל המאור בפ"ב דכתובות דכתב שם ז"ל אמר רב הונא ג' שישבו לקים את השטר וקרא ערעור וכו' ערעור דמאי אי ערעור דגזלנותא תרי ותרי גינהו, פי' נאפילו משחתמו אמאי אין מעידים עלי' הא איכא למימר אוקי תרי לכהדי תרי ואוקי גברא בחזקת פשרות, ואין להקשות מהא דת"ר שנים שהיו חתומים על השטר וכו' דמקשינון עלה ומגבינון בי' אמאי תרי ותרי גינהו, דהתם לאו אגופייהו דעדי השטר באים אלו להעיד שהרי מתו אלא על השטר הם באים להעיד שפסול הילכף תרי ותרי גינהו ולא מגבינון בי' אבל הכא שעל גופו של הדיין מעידים הוו להו תרי ותרי ואוקים גברא אחזקה דכשרות.

עכ"ל.

הצריף לנו והוא שיטת ר"ח. יעו"ש.

והנה זה לא ניתן לומר דסובר פינון שמתו העדים ליכא פלל בזה דין חזקה פינון שאין דנים על גוף העדים דהרי במקו' וכו' ג אף שאין אנו דנים עתה על גוף המקנה להכשירה או לפוסלה מ"מ אמרינון בזה העמד מקנה על חזקתה, אלא שאם הי' הדין נוגע לגוף העדים והיו מעמידים אותם על חזקתם אז הי' נכשר השטר ממילא דחזקת ממון של הנתבע אינה מגרעת כלום חזקת פשרות של העדים וכינון דהעדים נכשרים גם השטר פשר, ומשו"ה פי' דבקראו, ערעור על הדיין נכשר הדין של הדיין ע"י שאנו מוקמינו את הדיין על דין חזקת פשרות, אבל במתו העדים דאז אין אנו דנים רק על השטר לו? הא דגם להשטר מועיל חזקת פשרות של העדים אבל בכה"ג חזקת ממון עדיפא וכינון שעל השטר עצמו דנים ולא על העדים, בזה יתורץ מה שהשיג עלי' הרמב"ן במלחמות שם ז"ל אמר הכותב אלו דברי ר"ח ז"ל, ואעפ"כ כמה גדולים דברי רבינו הגדול ז"ל דאע"ג דאיכא לאוקמי' אחזקה חזקה דממונא עדיפא דא"נ שקולין גינהו לא עבדינון עובדא לאפוקי ממונא מחזקת מרי' והאיך תעלה על דעתה דמשום חזקה בעלמא מפקינון ממונא והלא אף בטר רובא לא אזלינון בממונא כש"כ בטר חזקה.

עכ"ל הצריף לנו. ולפמש"כ גם הר"ן והר"ח מודים לסברא זו דלא מפקינון ממונא מחמת חזקה ומהאי טעמא לא מהני חזקת פשרות של העדים להכשיר השטר לגבות בו פשרות העדים ורק היכא שהעדים קימים והם נכשרים מחמת דין חזקה כמו דכשרים המה לענין אחר להעיד, כ"כ מהני עדותם בשטר זה, ושיטת הרמב"ן ונה"ו שם בבבאור שיטת הרי"ף דלא מהני חזקת פשרות של הדיין לענין אפוקי ממונא.

קִשָּׁה מְאֹד מְהֵא דְקִי"ל כִּרְב הוּנָא בְּשַׁנֵּי כְּתִי עֲדִים הַמְּכַחֲשִׁים זֶה ז"ו דְּכָל אַחַת בָּאָה בַּפ"ע וּמַעֲיָדָה הָרִי דְמַהֲנֵי חֲזַקת פְּשָׁרוֹת דִּי דְהוּ אַף אִם יַעֲיָדוּ לְאַפּוֹקֵי מְמוֹנָא, וְלְכַאוּרָה הִי אֶפְשָׁר לְחַלֵּק בֵּין אִם נוֹלַד הַסְּפֵק קוֹנְדָם שֶׁהִי נוֹגַע לְמָמוֹן דְּאָז קִי"ל כִּרְב הוּנָא, לְשִׁנּוּלַד הַסְּפֵק בְּזִמְנָן שְׁנוּגָע כְּבָר לְמָמוֹן כְּמוֹ בַּג' שֶׁיִּשְׁבּוּ לְקַיָּם אֶת הַשְּׁטָר בְּזָה לֹא מְהֵנֵי חֲזַקת פְּשָׁרוֹת דְּעֲדִים נֶגְדַ חֲזַקת מְמוֹן, אֲבָל זֶה נִסְתָּר מִסּוּגֵי הַש"ס ב"ב ד' ל"א דְקִי"ל כִּרְב נִחְמוֹן דְּסוּבָר כַּר"ה דְּבִאֲכִילָה לֹא אֵינְתְּפַחֵישׁ שֶׁהַסְּפֵק נוֹלַד לְאַחַר שֶׁהַעֲיָדוּ שְׁפָכָר נוֹגַע לְמָמוֹן.

וְהָרֵא"שׁ שֶׁם כְּתִב בְּפִשְׁטוֹת כִּינּוֹן דְּתו"ת סְפִיקָא דְרַבְּנָן הֵינּוּ דְמַדְרַבְּנָן חֲשִׁיב הַצִּיּוֹן הֵזָה פְּסוּל מִשׁו"ה פְּרִיָּה הַש"ס דְּלֹא דְמִי לְשִׁתִּי כְּתִי עֲדִים דְּשֵׁם אֵינּוּ סְפֵק שֶׁל תְּרִי וְתָרִי. יַעו"ש.

וְהָרֵנ"ה וְהָר"ח נִרְאָה דְסָבְרִי דְרַק לְעַנְיָן אִיסוּרִים הֶחְמִירוּ רַבְּנָן בְּסָפֵק שֶׁל תְּרִי וְתָרִי אֲבָל לְעַנְיָן לְאַפְסוּלֵי עֲדִים לֹא הֶחְמִירוּ רַבְּנָן: פְּרָק ג וּעַפ"ד יֵשׁ מְקוֹם לְתַרְזֵן מַה דְּהַקְשָׁה בַּש"ש ש"ב פ"ב בְּהָא דְכְּתָבוּ תוֹס' כְּתוּבָת פְּרָק הַמְּדִיר ד' ע"ה וְז"ל וּמִיָּהוּ תִימָא לַר"י דְּהִיכָא מְצִינּוּ לְמִימַר דְּאִי לֹא חֲזַקת מְמוֹן דְּהִכָּא הָנִי אֲזִיל ר' יְהוֹשֻׁעַ בְּתַר חֲזַקת הַגּוֹף וְהָא הָנִי חָזַק בְּמְקוֹם תְּרִי דְּאִית לּוֹ לְמִימַר הַעֲמִידְנָה בְּחֲזַקת פְּנוּי' וְכִי תִימָא אֲדַרְבָּה הַעֲמִידְנָה בְּחֲזַקת שְׁלֵמָה וְהַשְׁתָּא הוּא דְנַעֲשֶׂה מוּם.

הָרִי מוּם לְפָנֶיהָ דְכִי הָאִי גּוֹנָא חֲשִׁבִינָן תְּרִי לְרִיעוּתָא גְבִי מְקו' שְׁנַמְדַד וְנִמְצָא חֶסֶר וְכו' וְנִרְאָה לְרַשְׁבַּ"א דְחֲזַקת פְּנוּי' לֹא חֲשִׁיבָא כְּלָל חֲזַקָה לְגַבֵּי חֲזַקת הַגּוֹף. עַכ"ל.

וְקִשָּׁה טוֹבָא מ"ש חֲזַקת טוֹמְאָה מְחֲזַקת פְּנוּי' וּבְחֲזַקת טוֹמְאָה וְטַבְל מְצַרְפִּינָן אֶת הַחֲזַקוֹת לְתַרְתִּי לְרִיעוּתָא נֶגְדַ הַגּוֹף שֶׁל הַמְּקו' וְחֲזַקת הַיָּד, וְעִי' בַּס' ש"ש דְּמַתְרַץ דְּבְמִקו' לֹא חֲשִׁיב בְּחֲזַקת הַגּוֹף דְּמַה שְׁנַתְּחַסֵּר מַעֲט מִיָּם אֵינָה שְׁנוּי בְּמִיָּם הַנְּשִׁאָרִים, וְכִינּוֹן וְנִמְצָא חוֹמֵץ מְתַרְזֵן עַפ"מ דְּאֶמְרִינָן בַּגְמ' ב"מ מַעֲיָקְרָא דְחֶמְרָא חֶמְרָא דְחֶלָא חֶלָא וְקַלְקוּלוֹ בְּתוֹכוֹ אֲלֵא שְׁאִינּוּ נִיכָר מִשׁו"ה אֵין הַחֲמִיץ שְׁנוּי בַּגּוֹף.

יעו"ש.

וְהִנֵּה בְּיָן וְנַעֲשֶׂה חוֹמֵץ וְדֹאִי תְּמוּהִים דְּכָרִי הַש"ש דְּהָרִי לְעַנְיָן גְּזִילָה חֲשִׁיב שְׁנוּי יָין וְהַחֲמִיץ כְּמִבְּנֵי בַב"ק פ' הַגּוֹזֵל הָרִי אַף שֶׁקַּלְקוּלוֹ בְּתוֹכוֹ מ"מ מַעֲיָקְרָא הִי יָין וְעַתָּה נַעֲשֶׂה לְמִין אַחַר רַק דִּישׁ יָין שְׁאִינּוּ מְחִיץ וְיֵשׁ יָין שְׁמַחֲמִיץ וְלַעֲנָן זֶה אֶמְרִינָן בַּגְמ' ב"מ פְּרָק אֵיזְהוּ נִשְׁפָּךְ דְּלֹא חֲשִׁיב רַבִּית כְּשֶׁנִּתְּנָן מַעוֹת אַחֲמָרָא בְּתִשְׁרִי וּמְבַחְרִי לֵה בְּטַבְת מִשׁוּם דְּמַעֲיָקְרָא נִתְּנָן עַל יָין שְׁאִינּוּ מְחִיץ רַק מַעֲיָקְרָא לֹא הִי אֶפְשָׁר לְהַבְחִין וְעַתָּה נִיכָר.

יעו"ש.

אֲבָל לְעַנְיָן הַשְׁתַּנּוּת וְדֹאִי דָגָם יָין שְׁמַחֲמִיץ בְּעַת שְׁנַעֲשֶׂה חוֹמֵץ הוּא שְׁנוּי הַגּוֹף וְהָנִי חֲזַקת הַגּוֹף כְּמוּמִים, וְגַם לְעַנְיָן מְקוֹנָה אֵין דְּכָרִי מְחַנּוּרִים כ"כ דְּאֶף דְּחִסּוּר הַמִּיָּם אֵינּוּ שְׁנוּי בַּגּוֹף הַמִּיָּם, אֲבָל חֶסֶרוֹן בְּמַדְהָהָנִי ג"כ הַשְׁתַּנּוּת וְהָרִי בְּמַפְרִישׁ עַל פִּירוֹת בְּחֲזַקת שְׁהֵם קִימָים וְנִמְצָאוּ אַבּוּדִים אִיכָא ג"כ חֲזַקָה וְהֵתָם לֹא יִצְוִיר חֲזַקָה אַחֲרֵת רַק חֲזַקת שְׁלֵמוֹת דְּהֵאִיבּוּד אֵינּוּ מְשַׁנָּה כְּלוּם אֶת דִּין הַפִּירוֹת וְהִדְרָא הַקּוֹשְׁיָא לְזוֹכְתָא, וְעַפ"י דְּכָרִינּוּ לְעִיל י"ל דְּשִׁאֲנֵי חֲזַקת הַגּוֹף כְּמוּמִין מְחֲזַקת הַגּוֹף דְּמַקְנָה, דְּכִינּוֹן דְּלַעֲצָם הַמְּקוֹנָה אֵינּוּ נוֹגַע סְפֵק זֶה דְּהָרִי פְּסוּלָה וְעוֹמְדָת הִיא וְרַק אֵל הַטּוֹבֵל בָּהּ נוֹגַע סְפֵק זֶה, וּבְאַרְנוֹ לְעִיל דְּלַהֲטוֹבֵל

בה יש לו חזקת המקנה ואצל הטובל אינו חשוב פחזקת הגוף, רק חזקה על טבילתו שהיתה בכשרות מחמת שהמקנה היתה בחזקת פשרות, והוי חזקה נגד חזקה, ובהצטרף לזה ריעותא דהרי חסר לפניך הוי תרתי לריעותא, אבל במומים דהאשה לפנינו ונוגע צדדי הספק לה לדין פתובה, אף דעכשי' המומים לפנינו מ"מ פשאנו דנים על זמן הקדושין מוקמינו אותה בחזקת שלא הי' בה מומים אז בזמן ההוא ובמקום חזקת הגוף ממש אין חזקת פנוי' חשובה נגדה אף לצרף עם הריעותא של חסר לפניך, וכן מוכח עגנו זה בגמ' פתובות ד' ע"ו דאיתא שם רב אשי אמר רישא מנה לאבא בידה וסיפא מנה לי בידה ופי' רש"י שם דחזקת הגוף של האשה אינו מועיל לאב פינו דהפתובה אינו נוגע להאשה רק להאב וגבי האב לא אמרינו דחזקת גוף שלה תהני לדידי' יעו"ש.

וכן העלו בתוס' שם כפירש"י דלכאורה הוא דבר מתמיה דהרי חזקת מקנה מהני לטמא וכל פינוצא בזה, אלא נראה דהפונה בזה דבאמת גם אצל האב איכא חזקה רק דאינו חשוב פחזקת הגוף רק חזקה על דין גבית הפתובה ולא מהני חזקה להוציא ממון דגם רוב לא מהני ורק חזקת הגוף עדיף כמש"כ לעיל בפ"א משום דהיא מכרעת את מקור הספק על עצמות המקרה אם נתהוו המומים וזה רק אם ספק זה נוגע להאשה עצמה ובידיה איכא חזקת הגוף ממש, אבל אצל האב הוא חזקה דעלמא ואינו מהני להוציא ממון וכ"כ יתפרש מש"כ בתוס' ד"ה פלה לדון דלא יועיל חזקת החמור לגבי בעל החמור הוא עפ"י דרף זה דהוי חזקה ככל חזקה דעלמא, רק אינה חזקת הגוף ממש: אמנם לפי"ז לכאורה קשה בהא דאמרינו שם ריש נדה על הברייתא דהי' בודק את החבית להיות מפריש עלי' תרומה והולך ואח"כ נמצא חנוץ פל ג' ימים ודאי מכאן ואילך ספק דהוי תרתי לריעותא העמד טבל על חזקתו והרי החמיץ לפניך ומאן תנא חבית ר"ש דלגבי מקנה גמי ספיקא משנוי לה ומוכח דלרבנו הוי ודאי טבל.

יעו"ש.

והרי הקא לעגנו היין שעשה תרומה ממנו ג"כ נוגע ספק זה כמו שנוגע לשיריים וכיון שבארנו לעיל בסברת התוס' דבכה"ג שחזקת הגוף הוא על הדבר עצמו שאנו דנים עלי' לא מהני חזקה אחרת לגרע את חזקת הגוף אף בצירוף הריעותא, דהשתא, לפי"ז מהראוי להיות שהיין הנפרש לתרומה ודאי תרומה והיין של השיריים ודאי טבל, דאצל היין של השיריים חשיב חזקת היין האחר רק בחזקה דעלמא כמו במקנה והוי תרתי לריעותא ואיך יתכן פזאת דהוי תרתי דסתרי, ול"ד למסופן ברה"י שהוציא והו.

לרה"ר דקיי"ל כרבנו דטהרות שנגעו ברה"ר טהורים ודאי ומה שנגעו ברה"י ודאי טמאים והוא בתוספתא פ"ו דטהרות הובא לעיל ש"א פי"ז, דהתם אף דהמעשה אחת היא דאם הי' חי אח"כ ברה"ר ודאי שהי' חי מעיקרא ברה"י אבל דיני הטהרות אינם תלויים זב"ז, אבל בנזון דידן שתומה צריכה לשיריים והשיריים לתרומה קשה ודאי להחזיק את התרומה בתורת ודאי תרומה והשיריים בתורת טבל ודאי, ונראה לי די"ל דמירי בכה"ג דליכא נפ"מ לעגנו היין הנפרש לתרומה דכן משמע לשון הברייתא דהי' בודק את החבית להיות מפריש וכו' היינו התרומה היא בחבית מדומע עם הטבל והולך ומפריש בכל פעם לפי חשבון הטבל שמשאר עוד בחבית וכשנעשה הספק ליכא נפ"מ

כָּל כֹּהֵן לְעֵינֵי חֲבִית זוֹ דְהָרִי הֵינִי שְׁפָתוֹכֶה עַכ"פּ מְדוּמָע מַחְמַת הַהֶפְרָשׁוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת שֶׁהִי
וְדַאי יֵינִי וְאֲסוּר בְּשִׁתִּי וְאֲנִי דְנִים רַק לְעֵינֵי הַשִּׁירָיִים וּמִשׁוֹ"ה מְדַמֵּינִי לְמַקְנֶה.

כַּנ"ל: וּבְזֶה יֵשׁ לְתַרְץ שְׂיִטַת הָרֵמֶב"ם בַּפ"ה מֵה' תְּרוּמוֹת וְנ"ל הַתּוֹרֵם חֲבִית וְשֵׁל יֵינִי עַל
הֵינִי וְנִמְצָא חֲנוּמֵץ אִם יוֹדֵעַ שֶׁהֵיטָה חֲנוּמֵץ עַד שֶׁלֹּא תִרְמָה אֵינָה תְּרוּמָה וְאִם אַחַר שֶׁתִּרְמָה
הֶחְמִיצָה הָרִי זֶה תְּרוּמָה וְאִם סָפֵק תְּרוּמָה וְיִחְזוֹר וְיִתְרוֹם וְכו' וְאִין אַחַת מִשְׁתִּיָּהֵן מְדַמְעַת
בְּפָנֶי עֲצָמָה וְהָאוֹכֵל אַחַת מִשְׁתִּיָּהֵן אֵינֻ סָיִב חֲנוּמֵשׁ וְכו'.

הַבּוֹדֵק אֶת הַחֲבִית וְהַנִּיחָה לְהֶפְרִישָׁה תְּרוּמָה עַל אַחֲרִים עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה כְּנֹלָה תְּרוּמָה וְיִתְנַגֵּה
לִפְנֵיהֶן וְלֹאח"ז בְּדָקָה וּמְצָאָה חֲנוּמֵץ וְכו' עַד ג' יָמִים וְדַאי יֵינִי וְכָל יֵינִי שֶׁשָּׁחַב אֹתָם הַיָּמִים
שֶׁהִתְרוּמָה שָׁלוֹ בְּחֲבִית זוֹ הָרִי הוּא מְתוּקָן מִכָּאֵן וְאֵילָף סָפֵק וְצָרִיף לְהֶפְרִישׁ מִמֶּנָּה תְּרוּמָה
שְׁנִי'.

עכ"ל.

וּבַפ"י מֵה' מְקֻנְאוֹת פֶּסֶק הָרֵמֶב"ם בְּמַקְנֶה שְׁנִמְדָד וְנִמְצָא חֶסֶר בֵּין בְּרַה"ר וּבֵין בְּרַה"י כָּל
טְהוֹרוֹת שְׁנַעֲשׂוּ ע"ג לְמַפְרַע טְמֵאוֹת וְנִתְקַשׁוּ הָרֵאשׁוֹנִים וְהָאֲחֵרוֹנִים פֶּסְקֵי הָרֵמֶב"ם דְּסִתְרִי
אֲהַדְדִי דְבַה' תְּרוּמוֹת פֶּסֶק כַּר' שְׁמַעוֹן דְּהָרִי סָפֵק וְלְעֵינֵי מַקְנֶה פֶּסֶק דְּתַרְתִּי לְרִיעוּתָא
כְּוֹדַאי הוּא וְהָאֲרִיף בְּזֶה הַמִּשַׁל"מ בַּה' מְקֻנְאוֹת שֵׁם וּבַס' ש"ש ש"ג פ"א, וּבְכֶסֶף מְשֻׁנָּה
פ"ה מֵה' תְּרוּמוֹת הַכ"ד כְּתַב בּוֹזֵה"ל וּמ"מ יֵשׁ לְתַמְנֶה דְּהָא בְּסוּף קְדוּשִׁין וּבְרִישׁ הַרְמִי
הָאִי בְּרִייתָא אֲבַרְיִיתָא דְּמַקְנֶה וּמְשֻׁנֵי מֵאֵן תְּנָא חֲבִית ר"ש אֲבָל רַבְּנָן אוֹמְרִים טָבֵל לְמַפְרַע
וְלָמָּה פֶּסֶק רַבִּינוּ כַּר"ש בְּמַקְוֵם רַבְּנָן וְאֲפֹשֶׁר דְּמִשְׁמַע לְרַבִּינוּ דְּכִינֵן דְּבַפ' הַמוֹכֵר פִּירוֹת
אִפְלִיגוּ אֲמוּרָאִי בַּהֵיא בְּרִייתָא, ש"ל דְּהִילְכֵתָא הִיא.

עכ"ל.

וּדְבָרֵי אֵינָם מוּבָנִים לִי כָּלֵל דְּהָרִי מ"מ קָשָׁה שְׁנֵי פֶסְקֵי דְּהָרִי לְעֵינֵי מַקְנֶה, פֶּסֶק כְּרַבְּנָן
וְכָאֵן כַּר"ש כְּמוֹ שֶׁהִקְשׁוּ הַרְשָׁב"א וְהָרִיטְב"א בְּרִישׁ נִדָּה וּבַפ' עֲשֶׂרָה יוֹחֲסִין וְאִם הִי
נִרְאָה לְהָרֵמֶב"ם לְפִסּוּק כְּהָאִי בְּרִייתָא דְּהִי בּוֹדֵק אֶת הַחֲבִית מַחְמַת סוּגִית הַש"ס פ'
הַמוֹכֵר פִּירוֹת יֵהִי הַדִּין גַּם לְעֵינֵי מַקְנֶה כּוֹ, וְעוֹד לֹא אֲבִין כָּלֵל מֵאִי רֵאִי הִיא מֵהָא דְּפִלְגִי
אֲמוּרָאִי ר"י וְרִיב"ל שֵׁם בַּפ' הַמוֹכֵר פִּירוֹת בְּפִירוּשָׁא דְּעַד ג' יָמִים וְדַאי מִכָּאֵן וְאֵילָף סָפֵק
אִם ג' יָמִים מִשְׁעַת בְּדִיקָה וְדַאי יֵינִי וְאִח"כ סָפֵק, או ג' יָמִים מִשְׁעַת שְׁנִמְצָא חֲנוּמֵץ וְדַאי
חֲנוּמֵץ וּמַעֲיָקְרָא סָפֵק.

יעו"ש.

דְּהָרִי אִף אִם נִימָא דְּלֹא קִי"ל כְּהָאִי בְּרִייתָא מַחְמַת דְּלַרְבָּנָן כָּל הֵיכָא דְּהָרִי סָפֵק יֵהִי וְדַאי
טָבֵל מִשׁוּם תְּרִיתִי לְרִיעוּתָא מ"מ נפ"מ לְדִינָא דְּלַר"י ג' יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים וְדַאי יֵינִי וְהֵינִי
שֶׁהִפְרִישׁ עֲלֵי מְתוּקָן וְלָרִיב"ל יֵהִי ג' יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים וְדַאי טָבֵל מִשׁוּם תְּרִיתִי לְרִיעוּתָא,
וְגַם בְּמָה שֶׁתִּירָץ הַמַּל"מ וְהַש"ש לֹא מְצָאִי בְּדְבָרֵיהֶם דְּבָרִים מְתַקְבְּלִים עַל הַלֵּב: וְע"פ
מַש"כ לְחַלֵּק בֵּין הֵינִי הַנְּפָרֵשׁ לְתְּרוּמָה לְיֵינִי הַשִּׁירָיִים יֵשׁ לְפָרֵשׁ דַּמַּש"כ הָרֵמֶב"ם בְּדִין
הִי בּוֹדֵק אֶת הַחֲבִית דְּמִכָּאֵן וְאֵילָף סָפֵק וְצָרִיף לְהֶפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה שְׁנִי' הוּא ג"כ כְּדָרְיָ
שֶׁפֶסֶק בַּה' מְקֻנְאוֹת דְּהוּא כְּוֹדַאי מִשׁוּם תְּרִיתִי לְרִיעוּתָא דְּהָרִי לֹא הַזְכִּיר כָּאֵן לְעֵינֵי
הַתְּרוּמָה שֶׁמְפָרִישׁ שְׁנִי' שִׁיָּהֵן עֲלֵי דִין סָפֵק לְעֵינֵי אִם נִפְלָה לְמַקְוֵם אַחַר לְעֵינֵי דְּמוּעַ)

ומה שפתיב דמכאן ואילך ספק פונתו דהוי ספק חומץ במציאות אבל לענין דין טבל י"ל דהוי פנדאי, והא שדקדק הש"ס מלשון הברייטא דמכאן ואילך ספק דהוי ספק ורמינו מזה אמקו, הוא משום דברייטא לא אסיק דין הפרשה שני ומשמע דמכאן ואילך הוי דין ספק, אבל הרמב"ם שהוסיף וצריך להפריש שני אינו מוכח כלל בלשונו דמ"ש מעיקרא מכאן ואילך ספק שתהא פונתו שישאר דין ספק על הינו השיריים דהרי אמר שהספק הוא על החימוץ וזה נדאי וגם לרבנן נשאר הספק על החימוץ, ומה דכתב הרמב"ם בה' הקודמת דבספק מתי החימוץ הוי דין ספק ממש גם לענין דימוע ולענין חומש התם מירי ששניהם קימים כמו דאסיק הראשונה אינה מדמעת ואין חייב חומש על אכילת אחת מהן וכיון דהתרומה ראשונה קימת ובה לא מהני תרתי לריעותא דחזקה דגופה עדיפא כמש"כ א"א שיהי' דין נדאי על שניהם דהוי תרתי דסתרי, ובשני שבילין שהיה באחד ועשה טהרות ובשני ועשה טהרות ג"כ הדין אם שניהם קימים שניהם תלויים והתם הוא מדרבנן דמדאורייתא מוקמינן כ"א אחזקין דשם אין דין זה שיהי' לחבירו פלום רק המציאות סותרות אהדדי והכא הדינים מתנגדים זל"ז דתרומה פוטרת השיריים ואם אין שיריים ליכא תרומה, וקצת ראי' לזה מהא דפרי' הש"ס ריש ג' מחבית דברייטא דהי' בודק ולא פרי' ממשנה דהתורם יין ונמצא חומץ ריש פ"ג דתרומות והיא ההלכה שפסקה הרמב"ם שהבאנו ומצאתי בר"ש שם שכ"ה דה"ה דהוי מצי לאתויי מהו משנה אבל זה דוחק דמשנה אלימא למיפרי' ולכמש"כ גיחא דלא מצי למיפרי' מהמשנה דכיון דשניהם לפנינו ומשו"ה פסק הרמב"ם בדין האמור במשנה פ"ג פצורתה, ובדין הברייטא דהי' בודק הוסיף רק דצריך להפריש שני ולא כתב בה דין ספק לענין חומש וכן לענין דימוע.

פנ"ל: אגמם יש לדון בזה כיון דעל הינו שעשה לתרומה והוא בפנינו יש לו חזקה עלי' באופן דלא מגרע תרתי לריעותא וראוי לומר שיהי' דין מוכרע עלי' וממילא יהי' דין הינו שפטר פנדאי חולין כיון דעיקר הספק נולד בינו של תרומה והינו הנפטר בא בתולדה, אבל באמת אין דומה ענין זה לכל התולדות, דהנה בעובדא דינאי שאם הייתה האם לפנינו והיתה ניתרת ע"י חזקה הי' מהני לבן ממילא, אבל בגידון זה כשאנו דנים על הינו של תרומה עלינו לדון על התרומה והשיריים וחד דליכא דין תרומה בלא שיריים ואם חזקת יין זה לא מהני על השיריים לא מהני החזקה גם על הינו של תרומה: ועפ"מ דר' זה יתישבו גם דברי התוס' פ"ק דכתובות ד' ט' בהא דאר"א האומר פ"פ מצאתי נאמן לאוסרה עלי' דפרי' הש"ס ואמאי ספק ספיקא הוא ספק תחת' ספק אין תחת' ספק אונס ספק רצון ומשני ל"צ באשת פהו ובתוס' שם כתבו וז"ל וא"ת ונוקמה אחזקתה שהיא כשירה לכהונה ונימא דלאו תחת' ונתה וי"ל דאדרבה אית לן למימר דהשתא נבעלה דאוקמה אחזקת הגוף שהיתה בתולה, עכ"ל והקשו האחרונים על דבריהם למה לא נימא דהוי תרתי לריעותא שיצטרף חזקת פשרות לפהונה עם הרי בעולה לפני' ותהי' פשירה לכהונה יעוי' בפנ"י שם ובס' דו"ח להגרע"א.

ולפמש"כ דרק היכא שאנו דנים על דבר אחר שבא מכח הדבר שבו נולד הספק שעל אותו הדבר הי' חזקת הגוף אז אמרינן משום תרתי לריעותא הוי פנדאי, אבל באותו דבר עצמו דאיכא בו חזקת הגוף לא מהני תרתי לריעותא נגד חזקת הגוף, לק"מ דהרי איכא בה חזקת הגוף ומשו"ה אינה מתפשרת משום תרתי לריעותא, ואף דלפי"ז קשה למה

אמרנו דבאשת ישראל הוי ספק ספיקא פינו דלדברינו במקום חזקת הגוף לא מהני מידי חזקה אחרת וקשוב פנדאי תתתי ונשאר רק אונס ספק רצון, אבל ענין זה פבר נתבאר בלא"ה אם ספק שאינו שקול מחמת חזקה מגרע דין ס"ס עי' לעיל ש"א פי"ט: והנה לכאורה משמע היפוך דברינו מדברי תוס' קדושין ד' ע"ט לענין פלוגתא דרב ושמואל דאיתא התם בקדשה אבי' בדרה והיא קדשה עצמה בעיר נהרי היא בוגרת דרב אמר הרי היא בוגרת לפנינו ושמואל אמר חוששין לקדושי שניהם דכתבו התוס' שם דאם לא קדשה רק אבי' לחוד גם לשמואל אין לחוש לקדושי אבי' פלום משום דאיכא חזקת פנוי' נהרי היא בוגרת לפנינו.

יעו"ש.

דמשמע לכאורה דגם בחד גופא מהני תרתי לריעותא נגד חזקת הגוף אבל באמת לפי המבואר שם דמייירי ביומא דמשלים ששה חדשים דליכא חזקת הגוף פלל כמש"כ ברש"י שם דביום זה ליכא חזקת נערות ובתוס' שם ע"ב ד"ה מי איכא כתבו דרגילות לבוא סימני בגרות בבוקר ועכ"פ מפורש שם בגמ' דליכא חזקת הגוף דאמרנו שם אבל ק"א מי איכא למימר העמיד הגוף על חזקתו ולפי"ז אין ענין זה סותר פלום לדברינו: והנה לענין הדין בתוך ששה חדשים באופן שיהי' תרתי לריעותא שקדשה אבי' לחוד דהוי ספק מקודשת פנוי' ואיכא חזקת פנוי' נהרי היא בוגרת לפנינו דלפמש"כ.

דבכה"ג בחד גופא לא מהני תרתי לריעותא לסתור את חזקת הגוף והוי בחזקת מקודשת ודאי ע"י אבי', ואם נימא להיפוך דגם בחד גופא אמרנו תרתי לריעותא מהראוי להיות שיתהי' ודאי פנוי', ושיטת האחרונים הח"מ והב"ש באהע"ז סי' ל"ז דפסקו דבכה"ג נמי הוי ספק קדושין לא הבנתי טעמם ונמוקם, אכן גם פסקי הטוש"ע שם דבתוך ששה חדשים אם קדשה אבי' וקדשה א"ע דצריכה גט משניהם דהוי ספק מקודשת משניהם, יעו"ש, לכאורה קשה דבכה"ג דליכא חזקת פנוי' ודאי חזקת הגוף עדיף מחזקה דהשתא פמו דמבואר בריש גדה ולמה חיישינו לקדושי דידה, אלא שפדברי הטוש"ע מוכח קצת מלשון הש"ס דפריד אילימא בתוך ששה בהא נימא רב היא בוגרת לפנינו השתא הוא דבגרה, משמע דלשמואל ניחא דגם בתוך ששה חיישינו לקדושי שנים ומשו"ה פסק הטוש"ע לדינא פו, והטעם בזה י"ל דלענין אשת איש לא סמכינן אחזקה מדרבנן כמ"ש בגמ' יבמות פד"א, ולפי"ז נסתייע קצת משיטת הב"ש והח"מ לשיטתו דבחד גופא לא חשוב תרתי לריעותא נגד חזקת הגוף, דאל"כ למה פסקו בקדשה אבי' לחוד דהוי ספק מקודשת דהיכא דאיכא תרתי לריעותא מפורש בדברי תוס' דלא חיישינו לקדושינו, אמנם התבוננתי בדברי הב"ש שכ' בזה"ל ונראה אם קדשה אבי' לבדו תופסין קדושין וחזקת פנוי' לבד לא מהני אלא בסוף ששה חדשים דאיכא תרתי לטיבותא ומדהיא השתא בוגרת מיהו אינו אלא ספק קדושין פינו דחזקת פנוי' סותר וכ"כ בח"מ עכ"ל.

הרי דנקט דבכה"ג ליכא תרתי לריעותא והטעם בזה נראה דסובר דרק במקנה וביין אמרנו הרי חסר לפנינו משום דשנוי זה הנמצא עכשיו' אם נאמר דנעשה מזמן קודם אין בזה הכולל בערף ההשתנות רק בהקדמת הזמן, אבל לענין בוגרת בתוך ששה חדשים פל מה שנקדים את מקרה הבגרות אנו מגדילים את ערף ההשתנות ובכה"ג ליכא הצטרפות דהרי היא בוגרת לפנינו ונשאר חזקת הגוף נגד חזקת פנוי' והוי ספק קדושין

ואף דחזקת הגוף עדיף אבל הלא הטוש"ע פסקו דגם היכא דקדשה א"ע ג"כ דליפא
חזקת פנוי' מ"מ חיישינן לקדושי שניהם וכמש"כ לעיל דהוא מדרבנן.

וצ"ע: עוד נלענ"ד בכלל ענין תרתי לריעותא בהא בהקשו בש"ש ובנתיבות סי' ל"ד
לענין עד שעבר עבירה ולא נודע הזמן דפסק הרמ"א דכל מה שהעיד פשר מחמת חזקה
יעו"ש והקשו האחרונים הנ"ל למה לא מצטרף חזקת ממון דהשתא לתרתי לריעותא,
וע"ש שתיירן בחזקת ממון אינה חזקה מכרעת.
יעו"ש.

ומדברי הרמ"א מוכח דכל עדותו פשר גם נגד חזקת אשת איש, ולדעתו נראה דרק
במקנה ונין וכדומה מה שנמצא עכשיו הוא מציאות קימת ושייך בזה חזקה דהשתא אז
מצרפינו לתרתי לריעותא אבל בפסול מחמת עבירה אין עלי' עכשיו' פלום רק שנפסל
מחמת עבירה שעשה לא שייך בזה חזקה דהשתא לומר פשעת מציאתו דמקרה אינה
מתקנת היא לומר כמו שעכשיו' לאחר עבירה כ"כ נתחזק דכבר היה פו ובזה מתורץ גם
דברי התוס' פתובות ד' ט' שהבאנו: פרק ד והנה בעיקר הענין אם חזקה דהשתא מכרעת
בספק השקול לא נתפרש היטב בדברי הראשונים ז"ל ובס' ש"ש ש"ג שקול וטרי בענין
זה והאריף שם אבל בכ"ז לא מצאתי דבר מוכרח פאשר יבואר לפנינו, וראשונה נעתיק
בזה דברי התוס' ריש גדה בד"ה השתא הוא דחזאי ורב דאמר בפ"י יוחסין הרי היא
בוגרת לפנינו גבי קדשה אבי' בדרף וקדשה א"ע בעיר ושניהם ביומא דמשלים ו' חדשים
שבין נערוות לבגרות ולא קאמר השתא הוא דבגרה היינו משום דרגילות שערוות לבוא
מצפרא וכי פריף התם לשמואל ממקנה וכתב ה"נ מצי למיפרף לרב דדוקא בשערוות
קאמר רב אלא דפריף לשמואל טפי בפשיטות, והא דקאמר התם לימא רב דאמר כר'
נתן דאמר אם פריא הוא עלי' להביא ראי' ששכ"מ הי' אע"ג דרב דוקא בשערוות קאמר
התם נמי רוב העולם פריאים ואית לן למימר דבריא הי' כמו שהוא עכשיו'.

עכ"ל.

והנה לכאורה נראה מדבריהם דחזקה דהשתא אינה מכרעת פלום, אבל באמת פשוטקדק
בדבריהם נראה להיפוף דאם נאמר דהי' קים להם מסברא דחזקה דהשתא אינה נחשבת
להכריע בספק השקול למה הקשו על דברי הש"ס מזה דאמרינו לענין גדה השתא הוא
דחזאי על דברי רב שאמר הרי היא בוגרת לפנינו הלא בלא"ה הי' להם לפרש דברי רב
מטעם דרגילות הוא לבוא מצרפא פינון דחזקה דהשתא אינה מכרעת פלום איף פסק רב
להקל משום חזקה דהשתא, ועוד הלא בגדה אמרינו השתא הוא דחזאי הוא משום
דמוקמינו אחזקה דמעיקרא ושם ביומא דמשלם שית ליכא חזקת נערוות כמו שפי' רש"י
שם והיכא דליכא חזקה דמעיקרא לא מוכח פלום מנדה דלא אזלינו בתר השתא, וע"כ
נראה בכונת התוס' דסברי דחזקה דהשתא מכרעת בספק השקול אלא דמנדה מוכח
דחזקה דמעיקרא עדיפא אפי' היכא דאינה חזקה אלימתא דהרי אמרינו שם בסוגיא פינון
דמגופה קחזיא לא אמרינו אוקמה אחזקתה, ופי' רש"י שם פינון דעלולה לראות ובתוס'
הרא"ש כתב פינון דשכיחי בה דמים תדיר ול"ד לנגעים דאע"ג דג"כ מגופי' הו' מ"מ לא
שכיחי.

יעו"ש.

ומשו"ה הקשו מהא דאמר רב הרי היא בוגרת לפנינו דאזלינו בטר חזקה דהשתא משום דביומא דמשלים שית רגיל לבוא סימני בוגרת בשחרית כמו בערבית, וע"ז תרצו דהתם רגיל יותר לבוא מצפרא ואיכא בזה כעין רוב קצת ואינו רוב גמור דאל"כ למה אמר רב משום דהרי בוגרת לפנינו הנה לי למימר אזלינו בטר רובא אלא ודאי הוא ענין הצטרפות דמצרפינו חזקה דהשתא עם רוב קליש זה שהוא כעין חזקה דמצרפא היו והוי כמו תרתי לריעותא דחשיב פנדאי, ולפי"ז נראה די"ל דבספק השקול גם חזקה דהשתא מכרעת ומכל הראיות שהביא בס' ש"ש דחזקה דהשתא אינה מועלת כלום לא מצאתי דבר מוכרח רק היכא דאיכא חזקה דמעיקרא, חזקה דמעיקרא עדיפא, אבל בספק השקול אין ראי' דלא אזלינו בטר השתא: ובהא דתנן במשנה טהרות פ"ג הובא בגמ' גדה ד' ד' מחט שנמצאת מלאה חלודה או שבורה טהורה שכל הטומאות כשעת מציאתן, כתבו בתוס' שם בד"ה שכל הטומאות כשעת מציאתן וז"ל לעיל פי' דהיינו דוקא לקדשים והא דמחט שנמצאת מלאה חלודה דטהורה דכל הטומאות כשעת מציאתן אפילו להקל לאו משום דהוי כשעת מציאתן דאורייתא אלא משום דמוקי הטהרות אחרתיהו עכ"ל, ודבריהם סתומים דאם כל עיקר הדין הוא משום חזקת טהרות למה תנא במשנה הטעם משום שכל הטומאות כשעת מציאתן.

עוד קשה טובא דהרי מה שמטהרים במחט שנמצאת חלודה או שבורה הוא גם אם נגעו הטהרות ברה"י וברה"י ספיקו טמא אף היכא דאיכא חזקת הטהרות וכן הקשה בס' ש"ש ש"ג פ"ה, ומפרש דכוננת התוס' דהוא משום דהו"ל דבר שאין בו דעת לישאל דטהור גם ברה"י אפי' היכא דליכא חזקת טהרה וכן מפורש ברש"י שם ע"ב דפריה הש"ס על כפר הנתון ע"ג הדר ומדרף טמא מונח תחתיה דמטהרים אף שספק שמה נגע במדרף, ג"כ מטעם כשעת מציאתן, מקשה בגמ' מפדי האי כפר ספק טומאה ברה"י הוא וכו' ומשני משום דהוי דבר שאין בו דעת לישאל, וכתב רש"י בזה"ל וכי היכא דפריה אכפר מצי למיפריה אמחט ואמטלית ולשנויי כדמשני.

עכ"ל.

אבל מאד דחוק לפרש כן בכוננת התוס', ולכאורה הי' מקום לומר דהתוס' לא ס"ל פריש"י דאמחט ליכא למיפריה משום דבמחט איכא תרתי לריעותא הרי שבורה לפניה ואוקי טהרות על חזקתיהו, וכמו דתרתי לריעותא הוי פנדאי כ"כ תרתי לטיבותא וכיון דהוי פנדאי מהני גם ברה"י, אבל זה אינו דהרי במסנפן שעבר ברה"י מטמאים הטהרות אף דאיכא תרתי לטיבותא חזקת חי וחזקת הטהרות דכמו שמצרפינו מה שחסר לפניה כ"כ ודאי יש לצרף חזקה דמעיקרא שעדיפא מחזקה דהשתא, ומוכח דגם תרתי לריעותא או לטיבותא לא מהני בספק טומאה ותלוי רק בחילוק רשויות רה"ר או רה"י, וכן יש להוכיח מסוגיית הש"ס ריש גדה דלתירוץ בתרא דפליגי ר"ש ורבנן אם ילפינו סוף טומאה מתחילת טומאה דמשמע דאם ספק טבילה יהי' כספק טומאה אז גם בתרתי לריעותא אזלינו בטר חילוק רשויות, והטעם בזה דכיון דכל עיקר תרתי לריעותא הוא יסוד החזקה חזקת טמא של הטובל וכן להיפוך ובספק טומאה לא מהני שום ענין חזקה, וכן מש"כ בש"ש לפרש דברי תוס' שכתבו משום חזקת הטהרות, שהוא דאל"ה הי' לנו

ליזל בְּתֵר חֲזָקַת הַמַּחֲט שֶׁהִיָּתָה טְמֵאָה, אִינוּ נִרְאֶה לִי דְכָמוּ דְלֹא מְהַנִּי חֲזָקַת טְוּמָאָה לְטַמֵּא בְּרַה"ר כ"כ גַּם בְּדָבָר שְׁאִין בּוֹ דַּעַת לִישְׂאֵל, וְהִדְרָא הַקּוֹשְׁיָא לְדוֹפְתָהּ, אֲמַנָּם גַּם לוֹלֵא דְבָרֵי הַתּוֹס' הַקְּשִׁינוּ מַה שְׁאֲמוֹר בְּמִשְׁנֵה הַטַּעַם מְשׁוּם דְּכָל הַטְּוּמָאוֹת כְּשֶׁעַת מְצִיאתוֹ, כִּינּוּן דְּבַע"כ עֵיקַר הַטַּעַם מְשׁוּם דְּהוּי דְּבָר שְׁאִין בּוֹ דַּעַת לִישְׂאֵל, וְכֵן מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן הַרְמְב"ם בַּפֶּט"ו מַה אָבוֹת הַטְּוּמָאוֹת ה"ט שֶׁכ' וְכָל אֵלוֹ הַסְּפִיקוֹת שֶׁטְהָרוּ חֲכָמִים אֶפְיָלוּ בְּרַה"ר מְפָנִי שְׁאִין בְּהֵם דַּעַת לִישְׂאֵל וּבְגַמ' שֶׁם מְבִיא מַגְמ' חוֹלִין ד' ט' לַעֲנֹן שְׁרִץ בְּפִי חוֹלְדָה, וְלִפְלֵא בְּעֵינֵי מַה שֶׁלֹּא מְבִיא הַגַּמ' דְּכָאן לַעֲנֹן כְּפָר ע"ג הַדָּף, וּלְפִי"ז לְמַה צָרִיךְ לָנוּ הַטַּעַם הָאֲמוֹר בְּמִשְׁנֵה מְשׁוּם שֶׁפָּל הַטְּוּמָאוֹת כְּשֶׁעַת מְצִיאתוֹ, וְכֵן קֶשֶׁה ג"כ עַל הַרְמְב"ם שֶׁמְבִיא ג"כ הַטַּעַם מְשׁוּם כְּשֶׁעַת מְצִיאתוֹ וְכַתֵּב מְשׁוּם דְּהוּי דְּבָר שְׁאִין בּוֹ דַּעַת לִישְׂאֵל, וְלָכֵן נִלְעַנ"ד דָּאָף מַה שְׁנוֹגַע לְדִין תּוֹרָה עֵיקַר הַטַּעַם בְּזָה מְשׁוּם דְּבָר שְׁאִין בּוֹ דַּעַת לִישְׂאֵל הוּא, אֲמַנָּם מַה שְׁנוֹגַע לְדִין דְּרַבְּנָן שֶׁהִחְמִירוּ לְטַמֵּא כְּשֶׁעַת מְצִיאתוֹ אָף בְּרַה"ר וְגַם בְּדָבָר שְׁאִין בּוֹ דַּעַת לִישְׂאֵל שֶׁעֲשָׂאוּהוּ חו"ל כְּנֹדָאֵי טְוּמָאָה אָף לְשָׂרוּף עֲלֵיהֶם קְדָשִׁים כְּדָמוּכַח שֶׁם בַּגְמ' נִדָּה ד' ד' בְּאֶחָד שְׁנֹגַע בְּלִילָה וּמְצָאוּ אַח"כ מַת בַּבּוֹקֵר דְּחֲכָמִים מְטַמְּאִים אָף לְשָׂרוּף קְדָשִׁים, יַעו"ש, וּבְכָל דְּוָכְתָא חֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא עֲדִיפָא מִחֲזָקָה דְּהִשְׁתָּא וְכִינּוּן דְּחו"ל הִחְמִירוּ לַעֲנֹן קְדָשִׁים לְטַמֵּא וְדָאֵי אָף בְּרַה"ר מְשׁוּם חֲזָקָה דְּהִשְׁתָּא וּבִטְלוּ מִזָּה כָּל הַפְּלָלִים הַנֶּאֱמָרִים בְּסַפֵּק טְוּמָאָה הִי מְקוּם לוֹמַר דְּכָמוּ שֶׁהִחְמִירוּ מִחֲמַת חֲזָקָה דְּהִשְׁתָּא לוֹמַר כְּשֶׁעַת מְצִיאתוֹ כ"כ יֵשׁ לְהַחְמִיר מִחֲמַת חֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא, לְזָה מְשַׁמֵּיעֵנוּ בְּמִשְׁנֵה דְּטָהוֹר דְּגַם לַעֲנֹן זֶה אֲזַלִּינוּ בְּתֵר הַשְׁתָּא וְלֹא בְּתֵר מַעֲיָקְרָא גַּם לְהַקֵּל, וְעַל עֲנִין זֶה רָצוּ הַתּוֹס' לְתַרְץ דָּאִיךְ הַקְּיָלוּ לִיזֵל בְּתֵר הַשְׁתָּא נֶגֶד חֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא, שֶׁהוּא מְשׁוּם חֲזָקַת הַטְּהָרוֹת, הֵינּוּ אָף שְׁאֵם הֵינּוּ דְנִים לַעֲנִין הַמַּחֲט עֲצָמָה הִי הַדִּין לִיזֵל יוֹתֵר בְּתֵר חֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא, אֲבָל כְּשֶׁאֲנוּ דְנִים לַעֲנִין הַטְּהָרוֹת הַקְּיָלוּ מְשׁוּם חֲזָקַת הַטְּהָרוֹת.

כְּנִלְעַנ"ד בְּזָה: מַכ"ז נִרְאֶה לוֹמַר דְּבְּסַפֵּק הַשְּׁקוּל אֲזַלִּינוּ בְּתֵר חֲזָקָה דְּהִשְׁתָּא וְלִשְׁיטַת רַש"י דְּפִירֵשׁ דְּבִיּוּמָא דְּמִשְׁלִים שִׁית לִיכָא חֲזָקַת נַעְרוֹת וּבְגָרוֹת וְהוּי סַפֵּק הַשְּׁקוּל, וּמ"מ פֶּסֶק רַב דְּאֲמָרִינוּ הָרִי הִיא בּוֹגְרַת לַפְּנִינוּ וְכֵן כְּתֵב בַּח' הַרִיטְב' אִשְׁם דְּבַהֲהִיא יוּמָא הָוִי סַפֵּק שְׁקוּל וְלִשְׁיטַתְּם וְדָאֵי מְוָכְרַח דְּלָרַב דְּקִי"ל כְּפִתְל' בְּכָל סַפֵּק שְׁקוּל אֲזַלִּינוּ בְּתֵר הַשְׁתָּא וְרֵאִיתִי בַּס' ש"ש שֶׁם שֶׁכְּתֵב כֵּן דְּלִשְׁיטַת רַש"י מְוָכְרַח דְּאֲזַלִּינוּ בְּתֵר הַשְׁתָּא אֲבָל מַש"כ שֶׁם דְּדִין זֶה בְּמַחְלֻקַת הִיא דְּלֵהַתּוֹס' דְּמַפְרָשִׁים דְּלָרַב הוּא מְשׁוּם דְּרִגְלוֹת לְבָא מְצַפְרָא מוֹכַח דַּאֲל"ה לֹא אֲזַלִּינוּ בְּתֵר הַשְׁתָּא נִתְבָּאֵר בְּדְּבָרֵינוּ דָּאִין דְּבָרֵי מְוָכְרַחִים בְּזָה רַק דְּלֹא נִיחָא לְהוּ לְפָרֵשׁ כְּפִי רַש"י מְשׁוּם דְּגַם בִּיּוּמָא דְּמִשְׁלִים שִׁית אִיכָא חֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא כְּמוֹ בְּנִדָּה כַּמַּש"כ, וְנִרְאֶה לִי דְּגַם לְשִׁמוּאֵל דְּפְלִיג בְּזָה וְסוֹבֵר דְּחִיּוּשִׁינוּ לְקַדוּשֵׁי שְׁנֵיהֶם, י"ל דְּלָאוּ מְשׁוּם דְּסוֹבֵר דָּאִין חֲזָקָה דְּהִשְׁתָּא מְכַרְעַת כְּלוּם אֵלָא דְּסוֹבֵר דְּגַם בִּיּוּמָא דְּמִשְׁלִים שִׁישָׁה חֲדָשִׁים כ"ז שֶׁלֹּא רָאִינוּ סְמָנִי בְּגָרוֹת הִיא בְּחֲזָקַת דִּין נַעְרוֹת וְהוּי סַפֵּק שְׁקוּל הֵינּוּ דְּכָל הִיכָא דָּאִיכָא חֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא כַּה"ג שֶׁעֲלוּלָה בְּכָל רַגַע לְהַשְׁתַּנּוֹת, חֲזָקָה דְּהִשְׁתָּא וְדְּמַעֲיָקְרָא שְׁנוּנִים הֵם: וּבַש"ש הַקְּשָׁה מְהָא דְּתַנּוּ בְּנִדָּה ד' י"ד נִמְצָא עַל שְׁלָה אֲוִתוּם טְמֵאִים וְחִיבִים בְּקָרְבָן נִמְצָא עַל שְׁלָה לְאַחַר זְמַן טְמֵאִים בְּסַפֵּק וּפְטוּרִים מִן הַקְּרָבָן, אִיזְהוּ אַחַר זְמַן כְּדִי שְׁתַּרְד מִן הַמְּטָה וְתַדִּיחַ פְּנִי, וְאַח"כ מְטַמְּאָה מִעַל"ל וְאִינְהָ מְטַמְּאָה אֶת בּוֹעֲלָהּ, וּבְגַמ' שֶׁם תַּנָּא וְחִיבִים אִשְׁם תְּלוּי, וְתַנָּא דִּידָן מ"ט, בְּעֵינֵי חֲתִיכָה מְשַׁתִּי חֲתִיכוֹת, וְכִינּוּן לְתַנָּא דְּבְרִייתָא מְחִיב אִשְׁם, בַּע"כ בְּזַמַּן זֶה הָוִי סַפֵּק שְׁקוּל דְּלִיכָא

חזקה דמעיקרא דאל"ה למה תיביים אשם, ואם נימא דבספק השקול מוקמינן אחרונה דהשתא ותתייבו בחטאת כמו גבי בוגרת לפנינו ונשאר בצ"ע, והנה בפשטות י"ל דגם בכה"ג איפא קצת חזקה דמעיקרא רק לא אלימא להכריע נגד חזקה דהשתא והוי ספק שקול ומשו"ה תיביים באשם דבגדה אף דעלולה לראות חזקה דמעיקרא עדיפא לכו"ע ובבוגרת פליגי רב ושמואל והכא י"ל דלכו"ע שוויים הם.

אבל באמת נלענ"ד די"ל דבכה"ג לא שייך כלל ענין חזקה דהשתא דהנה זה נדאי דחזקה דהשתא לא עדיף מחזקה דמעיקרא וכבר כתבנו לעיל בפ"ג דקללות ענין חזקה דילפינן מקרא הוא רק לענין הוראת הנהגת המעשה להתנהג עפ"י מצב הדברים שהחזק אצלנו אבל לענין בירור המעשה אין חזקה מבררת לומר דיש לנו רגלים לדבר דכ"ה הי' המעשה כפי החזקה, ולפי"ז נדאי אם אולינו בטר חזקה דהשתא הוא ג"כ רק לענין הנהגת המעשה לעשות על זמן המסופק לנו כפי שורת הדין שאנו רואים ומחזקים עכשיו בשעת לידת הספק, והנה במקנה שאין מעשה המחסרת את המקו' גורמת הדין רק מה שהיא חסרה שאין בה מ' סאה גורם הדין שאין הטובל בה מתטהר וכן ביין שנמצא חומץ וכן לענין בוגרת כל כה"ג שייך חזקה דהשתא להחזיק על שעה המסופק לנו כפי מצב הדבר בכמות ואיכות המוחזק לנו עכשיו, ואם אנו מחזקים על שעה, הריא כפי שנמצא עכשיו, עלינו להתנהג לדינא עפ"י חזקה זו שבשעה שטבל במקו' פאילו הי' טובל בה עכשיו וכן כל כה"ג, אבל בדם הנמצא על עד שלא שאין דם הנמצא גורם לטמא או לחייב אותם בחטאת רק שהיא סבה מבררת שהי' ראית דם ואם נמצא באותיות הוא דבר המברר שהראי' היתה בשעת ביאה דהעד הי' בדיק קודם תשמיש ואם נמצא אח"ז בכדי שתירד מן המטה ליכא הוכחה דאולי אחר תשמיש מיד ראתה, ואם נאמר בזה ליזיל בטר חזקה דהשתא להחזיק שהי' הדם מעיקרא על העד בזה עדיין אין שום סבת הדין לחייבם בחטאת או לטמא את בועלה דמציאות הדם על העד אינה גורמת שום דין אם לא שנאמר דעי"ז שחזוק שהי' הדם מעיקרא בשעת תשמיש נכריח בתולדה לברר המעשה שהראי' היתה בשעת תשמיש ועל ענין זה גם חזקה דמעיקרא אינה מועלת ול"ד לנדה דדי' שעתה דשקלינו וטרינו לדמות למקנה וליין ונמצא חומץ דשם פשהיא רואה עכשיו בבית החיצון אם נאמר ליזיל בטר חזקה דהשתא דהי' הדם גם מעיקרא בבית החיצון וכותלי בית הרחם העמידוהו הרי הי' גם מעיקרא סבה המטמא דכל זמן שהוא בבית החיצון חשוב כראי' כמבואר שם, אבל בנמצא על העד לא מהני חזקה דהשתא אם לא ע"י בירור המעשה ועל ענין זה לא אמרינן חזקה דהשתא.

ונכון הוא: ועפ"ז יתבאר לנו דרך גם בענין תרתי לריעותא דהנה מה שנתקשו האחרונים בדברי תוס' פ"ק דכתובות שהבאנו לעיל בפ"ג שכתבו דבאשת כהן דאיפא חד ספיקא שפא לאו תחתיה דל"ק אמאי לא מוקמינן לה אחרות לכהונה משום דאדרבה י"ל דהשתא נבעלה דאוקמה אחרות הגוף דמוכח מדבריהם דלא מצרפינן חזקת פשרות לכהונה עם חזקה דהשתא דהרי היא בעולה לפנינו לומר שיהי' נדאי פשירה לכהונה, ועפ"ימ"כ בזה דהיכא דאין המציאות דהשתא גורמת הדין ליכא חזקה דהשתא הנה גם בגידון זה מה שהיא עכשיו בעולה אם נאמר להחזיק שגם בזמן המסופק לנו היתה בעולה לא יהי' בזה תולדת שום דין דאף אם היתה בעולה כבר אם זנתה תחתיה נאסרת לכהונה, אם לא שנאמר להכריע בזה מקרי המעשים דכיון שהיתה בעולה מכבר

הנה מה שמצא פ"פ אינו גורם עוד להסתפק על מעשה ונות האחרת, אבל כיון דשום חזקה אינה מכרעת ומבררת המקרה שפד נכד הי' ולעולם הספק במקומו עומד שמא תחתי' ונתה וכיון שאנו מסופקים שמא ונתה תחתי' לא תהני בזה פלום מה שנתזיק שהיתה עוד בעולה קודם שנתארסה כמש"כ ומשו"ה ליפא הצטרפות דאין פאן רק חזקת פשרות נגד חזקת הגוף דהיינו חזקה דמעיקרא דאמרינו דלא ונתה קודם אירוסין, ואף דלפ"ד פמו דלא שייך בזה חזקה דהשתא כ"כ ראוי לומר דגם חזקה דמעיקרא לא שייכא בה דמה שהיתה בתולה עד שנתארסה אינו גורם שום דין לאסרה לכהונה, אבל באמת אינו פן כיון דחזקה מבטלת דין ספק אין ספק שמא לאותחתי' גורם דין ספק דיש לנו דין חזקה דהיתה בתולה ונסתלק הספק שמא לאו תחתי' אבל להיפוך לא שייך לומר דע"י חזקה דהשתא נתזיק שהיתה בעולה כפר יסתלק הספק שמא תחתי' ונתה דגם בעולה אפשר שתונה, אם לא ע"י הכרעת תולדת המקרים לתלות מה שמצא פ"פ הוא ע"י שהיתה בעולה כפר וע"ז לא מהני חזקה דהשתא: וכן נ"ל במה דנתקשו פל האחרונים בדברי תוס' ד' ס"ח ביבמות דכתבו לענין ספק בן ט' וז"ל, וא"ת ספק בן ט' האף פוסל בביאתו נוקמה אחזקה קמייטא דהוי פחות מכן ט' ונוקי איתתא בחזקת פשרות ומיהו לכהונה ניקח דלא אזלינו בטר חזקה ליוחסין אבל לתרומה קשה אמאי לא מוקמינו לה אחזקה וכו' וי"ל דהכא פגון דהשתא דאתו קמן הוי ודאי בן ט' אעפ"י שהי' ספק פשא עלי' לא מוקמינו לה אחזקה קמייטא אלא אזלינו בטר השתא שהוא ודאי בן ט' דחזקה קמייטא איתרע לה.

עכ"ל.

ובדבריהם נתקשו האחרונים הלא בכל דוכתא חזקה דמעיקרא עדיפא מחזקה דהשתא, והנה לפמש"כ דחזקה דהשתא הוא עפ"י פללי דיני חזקה דמעיקרא, ובארנו לעיל בפ"ג דחזקה כיון דאינה מבררת מציאות המעשה רק מועלת להכרעת הנהגת הדין ואם עכשיו אין שום נפ"מ לדינא לענין הדבר דאית לי' חזקה לא אזלינו בכה"ג בטר חזקה אם לא שהדבר שאנו דנים עלי' יש לו חזקת אותו הדבר שבו נולד הספק ובמקנה יש להטובל חזקת המקנה וכן לענין ספין פגום יש להדבר הנשחט חזקת הספין, ולפי"ז הכא בספק בן ט' דעכשיו הוא ודאי בן ט' שאין הספק נוגע אל הבן ט' פלום ורק אל הגדון היינו האשה שנבעלה ממנו והנה אם נבוא ליחס אל האשה חזקת הבן ט' אז חזקה דהשתא מתניחסת אלי' יותר מחזקה דמעיקרא דאם הי' פחות מכן ט' ולא פסלה בביאתו אין פשרות האשה מחמתו אלא שלא גרם לה הפסול, ולהיפוך אם הי' בן ט' בשעת ביאתו היא נפסלת מחמתו ודין הפסול שבה בא מחמתו וכל דין שבא מחמת הדבר שבו איפא החזקה מועלת להדבר שבא מחמתו פחזקת המקנה אל הטמא ונמצא דחזקה דמעיקרא מועלת רק אל הבן ט' עצמו, וחזקה דהשתא מועלת אל האשה ועכשיו אין הדבר נוגע רק אל האשה משו"ה חזקה דהשתא עדיפא.

וחילוק נכון הוא בס"ד: אמנם עדיין קשה שיטת התוס' בזה דסברי דכיון שהוא עכשיו בן ט' אז לא מהני גם חזקת פשרות לכהונה של האשה להכשירה למה לא אמרינו לצרף חזקה דמעיקרא עם חזקת פשרות של האשה להחשיב לתרתי לטיבותא פמו דאמרינו במקנה תרתי לריעותא, ואף לפ"מ שבארנו דבגדון זה חזקה דהשתא מועלת לחדש דין

על האשה, וחזקה דמעיקרא לא מהני כלום, משום דמה שהי' פחות מן ט' לא הי' בכחו לחדש פסול על האשה, הרי לעגנו זה להחשיב לצירוף לתרתי לריעותא מהני במקנה מה שהוא חסר השתא, אף שמקנה חסרה אינה פועלת לחדש שום דין על הטובל, אלא פינון דמ"מ איכא ריעותא מצד פינון לתרתי לריעותא למה לא נימא כ"כ בגידון זה לצדד לתרתי לטיבותא ע"י חזקה דמעיקרא דהרי חזקה דמעיקרא עדיפא אבל פשנעין היטב בעגנו זה איכא הבדל בין דין תרתי לריעותא לבדו זה, דבעגנו הרי חסר לפינונו יש בזה שתי הבחנות, הבחנה אחת משום חזקה דהשתא שכל עגנו שאנו מסופקים על זמן שעבר אנחנו מחזיקים מצב זמן ההוא כפי שאנו רואים עכשיו וכמו שבארנו לעיל ועוד יש בזה הבחנה שניה שפיון שעכשיו המקנה חסרה, נתילד ריעותא ונקלשה קצת החזקה דמעיקרא, והיינו דעיקר יסוד החזקות הוא מה שהי' מוחזק לנו להחזיק את הדבר במצב הקדום, ומה"ט פתבו התוס' פ"ק דחולין דחזקה שלא נתבררה בשעתא אינה מועלת כלום, דבכה"ג שלא היינו מוחזקים כלל ליכא יסוד עגנו חזקה, ובזה יובן לנו שיטת התוס' דרק היכא דיש לומר חסר ואתאי, מועיל להצטרף מה שחסר השתא לתרתי לריעותא, אבל היכא דאפשר שהשתא בשעת מציאתה נחסרה לא אמרינו תרתי לריעותא, דהיכא שחסר ואתאי יש לומר דמלבד דין חזקה דהשתא נתילד ריעותא בדין חזקה דמעיקרא, שהוברר לנו עכשיו שמה שהי' לנו מוחזק עד התגלות ההשתנות להחזיק הדבר על חזקתו היתה בטעות, דהנה במקנה שהי' מוחזק לנו שהמקנה שלמה עד רגע האחרונה, נתגלה לנו שהי' בטעות, ומטעם זה סובר הר"י דבכה"ג בטל לגמרי דין חזקה דמעיקרא, - וילקמן בפט"ו יתבאר עגנו זה בס"ד - אבל היכא דאפשר לומר דהשתא ממש ברגע זו הוא דחסר, דלא איתרע כלל חזקה דמעיקרא, ליכא דין תרתי לריעותא, אף דמ"מ איכא חזקה דהשתא ואיכא תרתי עם חזקת הטמא והוי תרתי נגד חזקת מ"מ י"ל עפ"ד דלעגנו הטמא אינה שייכת כלל הך חזקה דהשתא שמקנה חסרה אינה פועלת כלום על הטמא, וחזקה דמעיקרא שייכת להטמא וכיון דמחשבינו דיש לטמא חזקה שלמה שטבילתו היתה בהכשר עפ"י חזקת המקנה שבאה בתולדה להטובל בכה"ג לא איכפת לן מה שיש לטובל חזקת טומאה ונחשב לטהור ודאי, אבל היכא דחסר ואתאי, שנוולד ריעותא בחזקת המקנה ונקלשה חזקת המקנה, אז אף שאם היינו דנים על המקנה עצמה הי' מועיל גם חזקה קלושה זאת, אבל כשאנו דנים אל הטובל שיש לו חזקת טומאה שמצטרף עם הריעותא והוי תרתי לריעותא וכ"ז הוא רק כשאנו דנים לעגנו חזקה דמעיקרא, אבל כשאנו דנים לעגנו חזקה דהשתא, מה שיש בזה חזקה דמעיקרא הוי רק חזקה נגד חזקה, אבל אין כח בחזקה דמעיקרא להקליש את החזקה דהשתא דמה שהי' מוחזק לנו מעיקרא אין זה ריעותא כלל לומר שאנחנו מחזיקים עכשיו בטעות דעכשיו אנו יודעים את העבר ואנו מחזיקים על זמן המסופק כפי שאנו רואים עכשיו, ומשו"ה י"ל דבגידון זה של ספקנו ט' דחזקה דמעיקרא שהי' פחות מן ט' אינה משפעת כלום על האשה פינון שעכשיו.

אין דנים על הבועל כלום וחזקה זו אי אפשר להתגולל להאשה מחמת שהוא דין שלילה כמש"כ, ואדרבה הך חזקה דהשתא מתגוללת להאשה מחמת שהוא דין הפועל ומחדש על האשה וחזקה דהשתא לא איתרע כלום משו"ה ליכא כאן כלל דין תרתי לריעותא או לטיבותא ולומר להעמיד חזקה נגד חזקה לא שייך כלל כמש"כ דחזקת הפסול הוא לבטל

חזקת פשרות וכמו במקנה שאם לא הי' ריעותא בחזקת המקנה הי' מועיל טבילתו לבטל חזקת טומאה.

ודברי תוס' מיושבים היטב בלי גמגום, דהרי ז"ל התוס' וא"ת וספק בן ט' האיך פוסל בביאתו נוקמי' אחזקה קמייתא דהוי פחות מכן ט' ונוקמי' איתתא בחזקת פשרות, דלכאורה אם פונתם להקשות מחמת חזקה דמעיקרא למה סימו מחמת חזקת פשרות דאשה, ועפ"י מש"כ ביאור דבריהם פן הוא, דמחמת חזקה דמעיקרא לחוד אין קושיא כ"כ כמש"כ דחזקת הקטן לא מהני להכריע את הספק של האשה, אלא דיועיל חזקת הקטן דעי"ז נוקי' איתתא בחזקתה, ובתירוץם תרצו דחזקה דהשתא שהוא בן ט' לפנינו עדיפא מחזקה דמעיקרא דאיתרע לה ומשו"ה לא מוקמינו האשה על חזקתה, ועי' בש"ש מש"כ בשם אחי' לתרץ דברי התוס' הנ"ל משום דלתרומה וקדשים אולינו בטר שעת מציאתו יעו"ש והכא דאולי לתרץ מה דנפסלת לתרומה משו"ה כתבו דאולינו בטר השתא יעו"ש, ואף כי דבר חכמה הוא אבל אין דברי' מכוונים בדברי התוס' ועיקר חסר מן הספר, ובאמת הא דבתרומה וקדשים אולינו בטר מציאותו הוא רק לענין דין טומאת קדשים ותרומה, והכא לענין פסול האשה מן התרומה אין שייך לדין טומאה ורק בסוטה מצינו לשון טומאה שמונה תחת בעלה וגם שם הוא רק שם המושאל ואינו דין טומאה ממש כמו שבארנו בש"א: ועוד נראה לי לחלק בין חזקה דהשתא לחזקה דמעיקרא דהנה באמת קשה מנא לן עיקר ענין זה דאולינו בטר חזקה דהשתא דחזקה דמעיקרא ילפינו מקרא, ומהיכי תיתי לומר דמדגלי בחמא דין חזקה דמעיקרא ילפינו מזה גם חזקה דהשתא וכן מצאתי בס' דו"ח להגרע"א למס' יבמות ד' פ' דכתב שם דהיכא דאפשר לומר דכמו שאנו רואים עכשיו פן הי' לעולם חזקה דהשתא פזאת אפשר למילף מדין חזקה דמעיקרא משום דאם לא הי' פן בע"כ נשתנה הדבר אח"כ ומדין חזקה ילפינו דאין לנו להחזיק שנעשה השתנות וממילא אנו מחזיקים שלעולם הי' פן כמו שאנו רואים עכשיו יעי"ש.

והנה גם ביסוד דברי' יש לפקפק דהרי כל חזקות אינן מקריעות כמש"כ ודברי הגרע"א חזקה דהשתא באה ע"י הכרעת הדעת כמובן, אמנם עכ"פ גם לדעת הגרע"א הוא רק היכא דעי"ז חזקה דהשתא נכריע דלעולם לא נשתנה הדבר, אבל היכא דבנדאי הי' שנוי אלא שאנו מסופקים באיזה זמן הי' אם בזמן קדום או מאוחר ואנו מקדימים הזמן ולא מאחרים מהיכי תיתי פה, ונראה לענ"ד דכמו בחזקה דמעיקרא אין בזה דבר קרוב לתלות שהשנוי בא בזמן מאוחר אלא שהענין שאמרה תורה לדון על זמן המסופק פפי הידיעה והמוחזק משו"ה אף שעכשיו בנדאי נשתנה הדבר מ"מ כשאנו דנים על זמן המסופק אנו עושים פפי הידיעה לנו ומוחזק כ"כ מזה הכלל גם הכלל גם מהידיעה ומוחזק עכשיו ליזיל בטר זה גם על זמן המוקדם לעשות פפי הידיעה לנו עכשיו, אכן אם הידיעות מתנגדות זל"ז דמעיקרא הי' לנו ידיעה הפכית מכמו עתה בכה"ג ידיעה הקדומה ומוחזקת מכפר עדיפא, ומה"ט אמרו איזו ראשונים ז"ל דחזקה שלא נתבררה בשעתה אינה חזקה משום שאין שום טעם לתלות דהי' השנוי בזמן מאוחר אלא שהדין להחזיק פפי הידיעה מקודם וכיון דעד עכשיו לא הי' ידוע ועכשיו נודע למפרע הרי עכשיו נודע גם ההיפוך, ומה"ט יש שאסרו גבינות מבהמה שנטרפה, ולפי"ז יש לומר דרק בחזקה דמעיקרא שייך לומר דלא מהני חזקה רק לדבר שעלי' חל הדין משום דעיקר הכלל בחזקה דמעיקרא הוא

לומר שכל דין שהי' בדבר מעיקרא שיהא בו גם עכשיו' והיא דאיתו דבר הוא באופן
 שכבר בטל ממנו הדין לא שייך בו חזקה, אבל לעגנו חזקה דהשתא אין שייך זה פלל
 דעיקרא של חזקה זו הוא לומר דמה שאנו מוצאים עכשיו' שהי' פן בזמן העבר וכיון
 שאנו דנים בלשעבר כבר ליכא חלות הדין בעולם רק שנוגע לעגנו דבר אחר וגם לעגנו
 דבר אחר לא שייך לומר שאותו הדבר יש לו חזקה של הדבר שבו נולד הספק בזמן
 המסופק עדיין לא הי' החזקה בעולם, ולפי"ז פיון דקים להו לחז"ל עגנו חזקה זו ליול
 פתר השתא בע"כ דלעולם עלינו להחזיק הדבר בזמן המסופק פפי שהיא עכשיו' אף
 שעכשיו' אין הדין נוגע לדבר זה עצמו, ומה"ט יש לומר דרק לעגנו חזקה דמעיקרא יש
 לחלק בין חזקת דין שלילה לדין חיובי דהיינו דבדין חיובי יש לדבר שבא בתולדה אותו
 הדין שבא מחמת הדבר שבו נולד הספק ובדין שהיא בשלילה כמו בפחות מכן ט' לא
 שייך כ"כ שיהי' להאשה חזקת הקטן, אבל במקנה וטמא שפיר מצרפינו חזקה דהשתא
 אף דדין מקנה חסרה הוא דין שלילה שאינה מטהרת טמאים דבחזקה דהשתא לעולם
 מועלת לאותו הדבר שבו נולד הספק אף שכבר אינו נוגע לאותו הדבר, ומשו"ה י"ל
 דבגידון דמייירי התוס' ביבמות ליכא תרתי לריעותא היינו חזקה דמעיקרא וחזקת פשרות
 של האשה דחזקה דמעיקרא בטלה מפאן כיון דלהקטן בעצמו אין שייך עוד לדון עלי',
 ולומר דיש להאשה חזקת הקטן ג"כ הלא שייך כ"כ משום שהוא דין בשלילה שאינו
 גורם שום חדוש דין על האשה כל שהוא פחות מכן ט' וליכא הצטרפות, ומשו"ה חזקה
 דהשתא עדיפא, נגד.

חזקת פשרות שלהאשה דלעולם החזקה על הדבר שבו נולד הספק עדיפא, אבל במקנה
 מצרפינו חזקה דהשתא עם חזקת טמא דלעגנו החזקה דהשתא לא שייך חלוקים אלו
 דלעולם אנו דנים על חלות דין שכבר עבר מן העולם, ומשו"ה אף שלעגנו המקנה עצמה
 אין נוגע דין זה שפיר מועלת חזקה דהשתא לומר ולהחזיק דגם מעיקרא הייתה חסירה
 וא"צ בזה לומר שלהטמא יש לו חזקת חסרון של המקנה וזה נכון: ומ"מ צ"ע מהיכן
 למדו חז"ל עגנו חזקה דהשתא פיון דל"ד לחזקה דמעיקרא, וכן קשה מאי שנא חזקה
 דהשתא מחזקה שלא נתבררה בשעתה דכל חזקה דהשתא בשעת הספק לא הי' מוחזק
 שום עגנו דהרי השתא נתגלה ובע"כ דשתי חזקות אלו עגינים נפרדים המה ואינם
 גלמדים זמ"ז ורק פן קבלו חכמי הש"ס: פרק ה אמרינו בגמ' עירובין בהא דאיתא שם
 במשנה תרומה ונטמאת מבעו"י אינו עירוב משחשיכה הרי זה עירוב ספק ר"מ אומר
 ה"ז חמר גמל ר"י ור"ש אומרים ספק עירוב פשר.

ע"כ ופריף הש"ס וסבר ר"מ ספק לחומרא והתנו טמא שינד לטבול וכו' ספיקו טהור
 וכו' קסבר ר"מ תחומין דאורייתא וספיקא דאורייתא לחומרא וכו' ורמי דאורייתא
 אדאורייתא דתנו נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי או מת ולמחר השכים ומצאו מת
 ר"מ מטהר ונחכמים מטמאים שכל הטומאות כשעת מציאתו וכו' רבא אמר התם תרי
 חזקי לגולא והכא חדא חזקה.

עכ"ל.

והנה בתוספתא פ"ו דטהרות איתא נגע באחד בלילה וכו' ר"מ מטהר שספק רה"ר טהור
ונחמים מטמאים שכל הטומאות כשעת מציאתן, ומודים נחמים לר"מ שאם ראוהו חי
מבערב אעפ"י שאבא שחרית ומצאו מת טהור מפני שנה ספק רה"ר.

עכ"ל.

והובא גם בתוס' פאן בסוגיא. וקשיא לי טובא דלפ"מ שפרשה התוספתא דפלוגתא דר"מ
ונחמים מיירי ברה"ר מאי פריה הש"ס מר"מ אר"מ, דלפ"מ דסבר ר"מ בנגע אחד
בלילה דהוי ספק דהיינו שסובר דחזקה דהשתא שקול נגד חזקה דמעיקרא ומשו"ה
מטהר ברה"ר וכן נחמים דמודים לר"מ בראוהו חי מבערב שטהור ברה"ר הוא ג"כ
משום ספק טומאה ברה"ר, וכן ביאר שם בבבאור הגר"א וז"ל, פ"י דהשתא הוי ספק
דהרי יש לו חזקת היתר ושעת מציאתו לאיסור לפיכך הוי ספק רה"ר וטהור.

עכ"ל, ולפי"ז שפיר סבר ר"מ לענין עירוב בספק אם נטמא מבע"י או משחשיכה דהוי
ג"כ ספק מחמת חזקה דהשתא נגד חזקה דמעיקרא דהוי חמר גמל ומה ענין ספק עירוב
לספק טומאה ברה"ר דלענין עירוב, אף שיהי' ספק ברה"ר אם נטמא מבעו"י או
משחשיכה לא שייך זה לדין טומאה דהרי התרומה עכש' ודאי טמאה והספק נוגע רק
לדין העירוב וספק טומאה ברה"ר דטהור הוא רק אם נגע ספק זה לדין טומאה טהרה
תורה היינו לפסוק הדין פאילו הי' טהור אבל במציאות הדבר אם נטמאת התרומה
ברה"ר מבעוד יום לא חל העירוב דהטומאה במציאות אינה בטלה אם גם הי' ברה"ר,
ובהגהת רש"י שם בסוגיא שגה בזה שסובר דגם לענין עירוב שייך לדון ולחלק בין
רה"ר לרה"י, והדבר פשוט וברור דלענין עירוב בין ברה"י בין ברה"ר לעולם יהי' ספק
פכל ספיקות דעלמא דאם לא היתה טמאה הרה"י לא גרם טומאה ואם נטמאת לא נטהרה
ע"י רה"ר ורק אם הי' ספק גם עכש' דע"י דין ספק טומאה ברה"ר אנו מטהרים את
התרומה וכן להיפוך, אם הי' ברה"ר בזה יש לדון דדין עירוב מיגרר גריר בתר דין
טומאה אף דבמציאות אין הטומאה משתנית משום דעירוב תלוי בדין ראוי לאכילה,
ומשו"ה י"ל דאם הי' ידעין מבע"י את הספק הנה דאז הי' ברה"ר היתה סעודה ראוי'
מבע"י ואם היתה ברה"י הי' בודאי אינה ראוי', אבל בכה"ג דנדאי נטמאה רק דהספק
בזמן דאם הי' נודע הספק לא הי' ספק ועלינו לדון באיזה אופן הי' המעשה באמת ועכש'
אנו דנים לענין עירוב אין דין זה דין ספק טומאה פלל, וקשה טובא מה שייך ספק עירוב
לדין ספק טומאה ברה"ר, והנה לשיטת הסוברים דספק טומאה ברה"ר אינו חדוש הלכה
וספק טומאה ברה"ר טהור רק היכא דאיכא חזקה פכל ספיקות ונהלכה לא נאמרה רק
לחלק שלא יהי' דין ספק ברה"ר כברה"י דשם לא מהני חזקת טהרה - דהוא שיטת תוס'
במס' סוטה ד' כ"ח ע"ב - גיחא, דשפיר פריה הש"ס אבל לשיטת תוס', ריש גדה ובפ"ק
דחולין דספק טומאה ברה"ר מטעם הלכה הוא ואפ' היכי דליכא שום חזקה ספק ברה"ר
טהור קשה סוגית הש"ס שפדמה ספק עירוב לספק טומאה ברה"ר: והנה לפ"מ שכתבנו
לעיל לחלק בין ספק בן ט' לספק שלמות המקנה הנה בעירוב חזקה דמעיקרא אלימא
היינו אף דלענין התרומה עצמה אין נפ"מ לדינא אם נטמאת מבע"י או משחשיכה אבל
פינן דלדבר הנולד ממנו היינו דין קניית השביתה בעירוב יש לו חזקת התרומה והוא דין
הבא ע"י התרומה שקונה בזה את השביתה והוי חזקה שקונין השביתה מבע"י הי' קנין

מעליא שיהתרומה בתזקת טהרה עומדת, ובמת דתזקתו חזקת חי אינה מועלת כ"כ משום דהספק אינו נוגע להמת עצמו דהרי מת לפנינו והספק נוגע לאדם שנגע בו ודין טהרה הנוגע אינה באה מחמת המת אלא שאם הי' חי בלילה לא גרמה לו הנגיעה שום דין ונשאר בטהרתו פמקודם ואין שינוי בזה כ"כ לומר דיש לו חזקת החי שלא יהי נגיעותי מטמאות דאינו דבר הבא מחמתו, ולפי"ז י"ל דהכי פריה, הש"ס דכיון דר"מ ס"ל דלא מהני חזקה דמעיקרא לענין עירוב, דס"ל דאלימא חזקה דהשתא מחמת שיהי טמאה לפנינו למשנוי לספק שקול הנה בנגע אחד בלילה דלגבי הנוגע אין חזקה דמעיקרא מועלת פלום כמש"כ מהראוי שישבור דהוי נדאי טמא ולא ספק ומהראוי שיהי טמא גם ברה"ר, ואף לפמש"כ לעיל לדון דבספק טומאה ברה"ר טהור אף אם יהי, חזקה שלמה לטמא כגון מחט שנמצא תלויה ברה"ר ויהי ספק אם בשעת מגעה עדיין לא ירדה טומאתה, משום דכל שיהתורה עשתה פנדאי אין חזקה מועלת פלום, כ"ז רק אם דין החזקה הוא על דבר שנדון עכשיו שהיא דין ספק טומאה ברה"ר כמו במחט שהספק אינו נוגע להמחט פלום דעכשיו טהורה היא ועל הטהרות הוא דין ספק טומאה ברה"ר משו"ה לא מהני להטהרות חזקת המחט דמעיקרא, אבל בנגע באחד בלילה דחזקה דהשתא מועלת גם אם הספק אינו נוגע לדבר שבו נולד הספק כמש"כ לעיל בפ"ד לפ"ז אם יש על המת חזקה דהשתא להכריע את דין הספק להחזיק שהי' מת בשעת מגעו מבפניו אין זה ספק טומאה ברה"ר דהיכא שאנו דנים על המת עצמו אין ספק זה דומה פלל לסוטה מהני טעמי שכ' בתוס' ריש גדה או משום דהוי טומאה למפרע או משום דלא הוי ספק מגע טומאה כמו שנתבאר ענין זה בס"ד, בש"א, ומשו"ה פריה הש"ס דכיון דר"מ סובר דחזקה דהשתא אלימא כ"כ למשנוי ספק שקול גם נגד חזקה שלמה דמעיקרא מהראוי שיהי בכה"ג בנגע באחד בלילה דין נדאי טמא מחמת דהתם חזקה דמעיקרא קלשה לה פינון שהספק אינו נוגע למת עצמו ולהאדם שנגע בו אין לו חזקה שלמה מחמתו דאין טהרתו בא על ידו כמש"כ, וע"ז משני רבא התם תרי חזקי לקולא הכא חזקה היא, היינו דאף דחזקה דמעיקרא קלישא מ"מ מועלת להצטרף עם חזקת טהרה של הנוגע להיות שתי חזקות אלו שקולות נגד חזקה דהשתא להיות פספק השקול לטהר ברשות הרבים, היינו אף דאינו מועילות להכריע להיות פנדאי טהור אבל לכה"פ ספק הוי, ובעירוב דאיכא חזקה ג"כ ס"ל דהוי ספק אף דחזקה דמעיקרא חזקה שלמה היא פינון דחזקה דהשתא נגדה.

כנלענ"ד לחומר הענין: ובתוס' ריש גדה ד"ה דאיכא ריעותא מגופא פתבו וז"ל אבל אי לאו האי טעמא וכו' מוקמינן לה אחזקת טהרה אע"ג דהשתא נדאי טמאה וכמו בנגע באחד בלילה דמטהרי אף רבנן בראוהו חי מבפניו הוא מת וליכא עוד חזקת חיות ומ"מ אם עשו מבהמה גבינות וכו' יעו"ש הרי דנראה מדבריהם דהטעם דמטהרים רבנן הוא משום חזקה ובתוספתא מפורש שהוא מחמת ספק טומאה ברה"ר ובסוגיא זו פתבו תוס' להדיא דבספק טומאה ברה"ר טהור אף היכא דליכא חזקה, ולפמש"כ בבבאיור דברי הש"ס יש לפרש פן גם בדברי התוס' שאם נאמר דחזקה דהשתא אלימא בכל הוכחה למשנוי ספק מהראוי שיהי בנגע בלילה פנדאי ואף דרבא משני דהתם איכא תרי חזקי היינו רק לר"מ משום דקשיא לדינן מעירוב אבל לרבנן א"צ לחלק מה דמחלק רבא, ולפי האמת למאי דהחליטו התוס' לדינא דחזקה דמעיקרא עדיפא

מחזקה דהשתא ואינו בגדר ספק הנה בנגע באחד בלילה דקלישא חזקה דמעיקרא כמש"כ לעיל הוי דין ספק ומטהרים רבנן נ בראוהו חי מבערב משום דין ספק טומאה ברה"ר, ועפ"ז יהי לנו ראי' מדין נגע אחד בלילה לשיטת התוס' ביבמות בספק בן ט' דדמיא לגמרי לדין זה שיהי' ספק שקול גם אחרי הצטרפות חזקת פשרות של, האשה ומשו"ה פסיל לי' לתרומה, ומה שיש לכאורה לדקדק לפי שיטת הראשונים תוס' והרשב"א והר"ן דתרתיה לריעותא פנדאי הוא והכא בנגע באחד בלילה איכא תרתיה לטיבותא חזקה דמעיקרא וחזקת טהרה של האדם הנוגע וכיון דע"י הצטרפות של חזקה דהשתא משוין לכודאי, מכש"כ שע"י הצטרפות של חזקה דמעיקרא שיהי' דין נדאי ויהי' טהור גם ברה"י פכר בארנו זה בבבאור דברי תוס' יבמות לענין ספק בן ט' דבכה"ג ליכא הצטרפות של חזקה דמעיקרא להחשיבו לתרתיה לטיבותא ובנוגע לענין נגע בלילה בלא"ה לא מהני תרתיה לטיבותא דלענין ספק טומאה לא מהני חזקות כמש"כ לעיל: ולפ"ז י"ל בנגידון שפתב הט"ז יו"ד סי' שצ"ז במי ששמע שמת לו מת ואינו יודע אם תוף שלשים אם חייב להתאבל דמסיק הט"ז דפטור משום דחזקה פזאת העשו' להשתנות חזקה דהשתא עדיפא.

ובש"ש ש"ג פ"ח השיג עליה מדברי התוס' שכתבו דהא דמטמאים רבנן משום פל הטומאות כשעת מציאתן הוא לחומר תרומה וקדשים הא בלא"ה גם במת חזקה דמעיקרא עדיפא יעו"ש. ולפמש"כ יהי' פסק הלכה של הט"ז מכיון לדינא ולא מטעמי' דהנה לענין אבילות נדאי דחזקת חי של המת חזקה קלושה היא דכיון דעל המת עצמו אין בזה נפ"מ לדינא והדין נוגע להקרובים בספק דין אבילות דלא שייך בזה נדאי לדון שהקרובים יש להם חזקת חי של המת כמו שאנו דנים לענין מקוה וספיו של שחיטה וכל כה"ג שמה שהי' פטורים תחילה מאבילות לא נפטרו ע"י סבת החיים של קרובם שהי' חי ובזה עוד גרע מספק בן ט' דהתם עכ"פ הי' מעשה הביאה וכיון דחזקה דמעיקרא כה"ג קליש לה אזלינן בתר חזקה דהשתא, ועכ"פ מהא דמטהר ר"מ משום ספק טומאה ברה"ר מוכח דבכה"ג הוי ספק וכן לרבנן בראוהו חי מבערב דליכא חומרא דשעת מציאתן הוי ספק טומאה ברה"ר ובאבילות דספיקא לקול' פטורים הקרובים מלהתאבל כנלענ"ד.

וכן עד"ז נתרץ משאר הראיות שהוכיח הט"ז כמו במפקח את הגל וכדומה, היכא שחזקה מעיקרא אינה פועלת לדבר שאנו דנים עלי' עכשיו: ועפ"ז תישב גם מה שהקשינו לעיל בפ"ג בסוגיא דקדושין דמוכח מהש"ס קצת דבתוף ששהחדשים אם קדשה אבי' וקדשה א"ע ונמצאת בוגרת לפנינו דחיישינן לקדושי שניהם וכן הוא להלכה בשו"ע אהע"ז ובתוף ו' חודש נדאי איכא חזקת גערות ולמה חוששין לקדושי דידה יעו"ש שרצונו לדחוק שהוא מדרבנן לחומר אשת איש, ועפמש"כ בזה י"ל דלענין לבטל קדושי דידה חזקה דמעיקרא חזקה קלישא היא קצת דהרי עתה היא מקודשת מ"מ וכשאנו דנים בפרט אם הועילו הקדושין דידה להחזיק שלא הועילו מחמת חזקה דמעיקרא הוא רק דין שלילה כמש"כ ובכה"ג חזקה דהשתא מועלת לעשות לספק השקול ומשו"ה חיישינן לקדושי שניהם פנ"ל: ובהא דאיתא בגמ' גיטין בס"פ מי שאחזו במשנה פתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חודש וכו' כתבו לאחר שנים עשר חודש

ונתנו לאחר שנים עשר חודש ומת אם הגט קודם למיתה ה"ז גט ואם מיתה קדמה לגט אינו גט ואם אינו ידוע זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת.
ע"כ.

וכתב הר"ן ע"ז בזה"ל דלא מוקמינן לי בחזקת חי ונימא דלאחר י"ב חודש מת אלא כיון דהשתא מת מקמי הכי מספקינן לי דילמא בתוך י"ב חודש מת. עכ"ל.

ובזה קשה ג"כ למה לא אמרינן בזה דחזקה דמעיקרא עדיפא ועי' ש"ש ש"ג פ"ח מש"כ לדון בזה משום תרתי לריעותא, והנה לפי"ז קשה להיפוך למה לא נימא דהוי נדאי בחזקת א"א דהרי מת לפנינו ואיכא חזקת אשת איש או חזקת זקוקה ליבום כמש"כ בש"ש אמנם לפי מש"כ בתוס' חולין דרק היכי דאפשר לומר חסר נאטאי אז מהני תרתי לריעותא אבל היכא דלא שייך חסר נאטאי לעולם חזקה דמעיקרא עדיפא ליכא תרתי לריעותא, רק להיפוך קשה שתהא בחזקת מגורשת משום חזקה דמעיקרא ולמה תנו מגורשת ואינה מגורשת, ונלענ"ד דהנה יש לדקדק בלשון הר"ן דמסיק דילמא מת בתוך י"ב חודש דלכאורה הוא לשון מיותר דהלא עיקר הספק בזה שמת מת קודם פתיבה ונתינה של הגט ואין נפ"מ בזה אם מת בתוך י"ב חודש או לאחר י"ב חודש, אלא נראה די"ל בטעמא דמילתא דלא מהני בזה חזקה דמעיקרא להכריע כיון דהשתא מת ואין נפ"מ לדון על המגרש עצמו רק שנאמר דחזקת חי דידי' תועיל להמתילד ממנו והוא מעשה הגירושין שעפ"י חזקה דמעיקרא ראוי לדון שהי' מעשה הגירושין פראוי, והכא שהוגבל פח המעשה של השליח רק אחר י"ב חודש דאף אם הי' חי לא הותחל פח השליחות רק אחר י"ב חודש ואם מת קודם י"ב חודש לא פא פח השליח מעולם לשעה הראוי' לגירושין ויש בזה כעין חזקה מנגדת לחזקת חי דנאמר העמד על חזקה דלא חל פח המעשה להשליח בהגעת זמן י"ב חודש דלא נשתנה מכפי הדין של קודם י"ב חודש ומשו"ה הוי ספק מגורשת, ואף דכל שליח לאיזה מעשה שלאחר זמן פבר חלה השליחות מיז אחר המנוי כמו דמוכח ענין זה מפמה סוגיות וכמו שאמרו בגמ' גיטין כ"ט לענין שליח שלא ניתן לגירושין דאם לאחר ל' יכול לגרש חשיב שליח לגירושין ויכול לעשות שליח אחר, יעו"ש, אבל עכ"פ בפועל אין מעש'י פלוס רק בהגעת זמן המוגבל ואם יהי' ספק בהגעת הזמן י"ל שיהי' הדין להעמיד על חזקה דמעיקרא שלא פא לכלל פח המעשה, משו"ה י"ל דגם בנידון זה שבודאי הגיע הזמן של י"ב חודש רק הספק שמא מת קודם י"ב חודש ולא הועיל הזמן פלוס דג"כ איכא חזקה בזה שלא נשתנה הזמן הקדום והוי חזקה נגד חזקה, ול"ד למקנה דהתם נדאי הי' זמן שהיתה המקנה שלמה שבכחה לטהר טמאים בחזקה זו מועלת להטובלים בה, ולכן אם לא הי' נולד ריעותא בחזקה זו מחמת טעם דחסר נאטאי הרי מועיל חזקה זו גם נגד חסר לפנייה ונגד חזקת טמא, אבל בנידון זה דקודם י"ב חודש לא הי' מועיל להשליח פלוס חזקת חי של הבעל ואם מת הבעל קודם י"ב חודש לא הגיע השליח שיהי' לו פח לגרש והוי כעין ספק בעיקר חזקה דמעיקרא, ולשון הר"ן מדויק עפ"י דברינו דרק הספק שמא מת בתוך י"ב חודש גורם לסתור חזקת חי, וגם קצת משמע פן לשון המשנה דנקטה לבאר ענין זה ספק מת קודם הפתיבה והנתינה נוקא בעשה שליח על זמן של אחר י"ב חודש ולא

בפשוטות בעשה שליח לגרש ומת וספק אם מת קודם הנתינה ולפמש"כ הנה בשליח סתם יהי גירושין ודאי משום חזקה דמעיקרא.

ועי' בפ"ת אהע"ז סי' קמ"א ס"ק ס"ז ושפתב בשם ס' חו"ג שכ' לדמות דין ספק מת בשליח סתם לדין האמור בסי' קמ"ד שהוא בשליח לזמן י"ב חודש ולפמש"כ יש לחלק בזה כמו שבארנו: ובהא שחלקו בתוס' עירובין ובכתובות לענו תרי ותרי בין היכא דאיתרע חזקה דמעיקרא או לא צריף ביאור, דבפ"ב דכתובות ד' כ"ו ע"ב בד"ה אנו אחתינו כתבו וז"ל ונראה לר"י דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ומדרבנן התמירו דלא מוקמינו לה אחזקה והכא בתרומה דרבנן הקילו, ובפ' בפל מערבין גבי תרומה ונטמאה וכו' ספק הרי זה חמר גמל דברי ר"מ ומוקי לה רבה ור"י בשתי פתי עדים הא דלא מוקמינו לה אחזקה דלא נטמאת אע"ג דתרומה בזה"ז דרבנן היינו משום דעירובי תחומין דאורייתא לר"מ, אי נמי שאני התם דאיכא ריעותא דהרי נטמאת לפניה ולא אמרינן השתא הוא דאיטמי אע"ג דגבי מקנה אמרינן השתא הוא דחסר ואמאי הכא דאיכא שתי פתי עדים לא אמרינן השתא הוא דאיטמי.

עכ"ל.

וכן כתבו בקצרה בפ' בפל מערבין ולא בארו בזה שום טעם דהרי פשוט דבריהם מוכיחים דבתרי ותרי לא אזלינן בתר חזקה היכי דאיתרע גם מה"ת, ואינו מוכן פיון דמ"מ אזלינן בתר חזקה דמעיקרא, ומאי שנא ספק של שני פתי עדים משאר הספיקות, פיון דמה"ת בתרי ותרי אזלינן בתרחזקה, דזה דוחק לומר דכוננתם דבתו"ת התמירו היכא דאיתרע דלא גיזיל בתר חזקה גם במילי דרבנן דהרי פשרצו לחלק בין מקנה לתרומה ונטמאת לא הזכירו דהכא בתו"ת התמירו מדרבנן, ועוד דבפ' בפל מערבין לא הזכירו פלל דבתו"ת הוי, ספיקא דרבנן, ומ"מ מחלקים בין ספק דתו"ת לשאר ספיקות, דז"ל הכא בשתי פתי עדים דר"מ לית לי אוקי תרי בהדי תרי וכו' אע"ג דבפ"ב דכתובות אוקי תרי בהדי תרי אפילו בדאורייתא הכא שאני דהשתא ודאי טמאה היא.

עכ"ל.

הרי מפורש בדבריהם דסברי דמה"ת יש חילוק בין תו"ת לספק דעלמא דהיכא דאיתרע לא אמרינן אוקי תרי בהדי תרי ולא ראיתי מי שהעיר בזה, ונלענ"ד דיש להסביר דבריהם עפ"י מה שנקטו הרבה אחרונים דבתרי ותרי לא מהני חזקה שהיא מחמת הכרעת הדעת כגון חזקת אישה דייקא ומינסבא או חזקת אין אדם פורע תוך זמנו, ומקורם הוא מדברי תוס' שכתבו דבתו"ת לא מהני מיגו דמיגו לא עדיף מעדים והטעם בזה נ"ל דאינו במוכן פשוט דהכרעת השכל הוא פאילו הי' עוד שני עדים דזה אינו מוכן באמת פיון דבתו"ת הוי ספק שקול למה לא נכריע את הדבר עפ"י הכרעת הדעת ע"י הכרעת מיגו או חזקת דייקא ומינסבא, אלא הטעם בזה דכמו דלא מהני שום הכרעת הדעת נגד עדים מלבד דבר הנראה לעינים ככא הרוג ברגלי משום דעפ"י שנים עדים יקום דבר אמרה תורה כ"כ בתו"ת דאנו מסופקים איזה מהם עדי אמת אין לנו פח ע"י הכרעת השכל להכריע בין העדים ומוכרח הדין להיות דין ספק, אלא הא דקיי"ל דגם בתו"ת אמרינן מה"ת אוקי תרי בהדי תרי ומוקמינן הדבר על חזקתו הוא משום דדין חזקה אינה הכרעה רק זהו דין תורה של הנהגת הספיקות וכיון דבע"כ בתו"ת הוי דין ספק מחמת

הדין של שתי פתי עדים המכחישות זא"ו והתורה אמרה שבספק גזיל לעגון הוראה למעשה בטר חזקה, ולפי"ז י"ל דכיון דהיכא דליכא חזקה דמעיקרא אזלינן מה"ת בטר חזקה דהשתא כמש"כ לעיל, רק היכא דאיכא חזקה דמעיקרא קבלו חז"ל דחזקה מעיקרא אילימא, וצדיפות חזקה חזקה אחרת הוא עגון הכרעת הדעת עפ"י שקול הדעת והשכל וכיון דבתו"ת אי אפשר לנו להוציא מדין ספק הבא מחמת שתי פתי העדים בשום עגון שהוא מחמת הכרעת השכל אלא רק חזקה מועלת משום דדין חזקה זה גופא הוא דין הוראה בספיקות, אבל עגון זה שאנו מעדיפים חזקה דמעיקרא נגד חזקה דהשתא הוא דין צדדי והכרעה שכלית ומשו"ה בשאר ספיקות מהני הכרעה זו אבל נגד עדים לא מהני הכרעה הזאת, ולפי"ז בתו"ת אם יהי' חזקת הגוף נגד חזקת פנוי' וכדומה לעולם יהי' ספק אף אם בשאר דוכתא לא מהני חזקה אחרת נגד חזקת הגוף, ונדגמא לזה מש"כ בתוס' ד' כ"ב בכתובות לעגון שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת דאמרו בגמ' דהוי ספק שקול ובאשם תלוי קיימא דלא אמרינן אוקמא בחזקת אשת איש משום דאיכא חזקה דדייקא ומינסבא.

יעו"ש נהרי דבלא תו"ת היתה מותרת מחמת חזקה דדייקא אבל בתו"ת אי אפשר שיהי' דין ודאי היתר והוי ספק שקול פדיון היצא מן שני פתי העדים המכחישים זא"ו. וצ"ע: עוד נ"ל דיש לומר בכונת התוס' דהנה בדין העיקרי של חזקות איכא שני ענינים האחד והוא העיקרי שאין לשנות שום דין שהי' מוחזק לנו ע"י התילדות ספיקות והוא בגדר אין ספק מוציא מידי ודאי, והשני אף שנודע שנשתנה הדבר מ"מ כל כמה שבאפשרות להמעיט את ההשתנות בזמן מאוחר וכדומה אנו מעמידים על חזקה פדי למעט זמן ההשתנות, וסברי התוס' דהיכא דאיתרע לפנינו דאף דגם בכה"ג מוקמינן אחזקה בכל הספיקות, אבל בתו"ת לא מהני דדין חזקה פזו הוא בגדר הכרעת הדעת להחזיק שנשתנה בזמן מאוחר ולא בזמן הקדום ונגד עדים לא מהני שום הכרעות, דרק היכא דאפשר לומר שלא נשתנה כלל, ומחזיקים את הדבר כמו שהי' הוא בגדר אין ספק מוציא מידי ודאי, אבל אם ודאי נשתנה ואנחנו מגבילים את ההשתנות ע"י דיני חזקות הוא עגון הכרעה נגד עדים.

ועי' חדושי הרשב"א חולין ד' י"א מש"כ לחלק בין איתרע או לא: ובזה יש מקום לתרץ קושית תוס' בפ"ד דכתובות ד' כ' ע"א בד"ה אלא אמר ר"נ אוקי תרי להדי תרי וכו' דהקשו וא"ת ולר"נ אמאי לא מגבינן בי' בשטרך הא סבר ר"נ כרב הונא בשתי פתי עדים המכחישים זא"ז דכל אחת באה בפ"ע ומעידה אע"ג דלפי עדות כ"א חבירתה פסולה לכל עדיות הכי נמי כיון דאין מכחישין אותו לומר שלא לנה פלום אלא אומרים אינכם נאמנים בדבר זה דפסולים הייתם ויתפשו ונאמאי לא מגבינן בשטר עכ"ל בקושיתם, והנה באמת בעדים שמעידים על עדי השטר שפסולים היו חשיב כתרי ותרי ושתי פתי עדים המכחישים זא"ז דפליגי ר"ה ור"ח הוא עגון אחר מעגון תרי ותרי דפליגי רבה ור"י אי הוי ספיקא דאורייתא או דרבנן ויעו"פ בקצוה"ח סי' ל"ד מה האריך שם לחלק בין שני ענינים אלו ובאמת לענ"ד הוא פשוט דבשתי פתי עדים המכחישים זא"ז, זאת אומרת לנה וזאת אומרת לא לנה דאינם מעידים שום פסול זע"ז רק הפסול בא ממילא מחמת עדות שקר, וספק אמת ושקר שבזה הוא דבר הנולד אצל בי"ד דהרי הפת הראשונה שהעידה שלנה ודאי לא העידו פלום על השני' וכן הפת השני' ג"כ א"צ

לעדוּתָהּ לַעֲנֵן סֶפֶק פְּסוּל עַל הַפֶּת הָרֵאשׁוֹנָה דְּבִדְבָר הַנִּרְאֶה לְעֵינַיִם לֹא שֵׁינָהּ עֵדוּת וְהָרִי אָנוּ רוֹאִים בְּאַחַת מֵהֶם הַעֵיֶדָה בְּשֶׁקֶר, וְהוּי סֶפֶק זֶה כְּכֹל סֶפֶק דְּעֵלְמָא, וְכִשְׂאָנוּ מוֹקְמִינָן כָּל אַחַת אַחְזָקְתָּהּ אֵינּוּ הוֹרְאָת דִּין נֶגְדַּ דִּין סֶפֶק הַיִּנְצָא מִשְׁנֵי כְּתִיעֵדִים, מִשֵּׁא"כ בְּתָרִי וְתָרִי שֶׁהַעֵיֶדוֹ שְׁנֵי הַפֶּתוֹת עַל נִכּוֹן זֶה עֲצָמוּ וְאִם גַּם פֶּאן נוֹקִי אוֹתָם אַחְזָקָה הָרִי אָנוּ מְכַרְיֵעִים בְּחִזְקָה זוֹ אֵת הַסֶּפֶק אֲשֶׁר נוֹלַד לָנוּ ע"י הָעֵדִים, וְלִהְכָרִיעַ בֵּין הָעֵדִים ע"י חִזְקָה לֹא אֲמָרִינָן כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ לְעֵיל, וּבְזֶה פְּלִיגֵי רַבָּה וּר"י: וְהַתּוֹס' שֶׁהִקְשׁוּ מֵרַב הוֹנָא הוּא מְשׁוּם דְּבִנְדוּן זֶה אֵיפֹא שְׁנֵי הָעֵנִינִים יַחַד דְּהוּוּ תָרִי וְתָרִי כְּמוֹ שֶׁמְפָרֵשׁ בַּגְמ' וְכְמוֹ דְּמִבֵּיא שָׁם מִנְכָּסֵי דְּבַר שְׁטֵיָא, דְּהָרִי הַפֶּת הַשְּׁנֵי מְעִידָה מְפֹרָשׁ עַל הַפֶּת הַחֲתוּמָה בְּשֵׁטֶר שְׁפֹסוּלִים הָיוּ, אֲמָנָם אִם אָנוּ חוֹשְׁבִים שְׁעַדֵי הַשְּׁטֶר פְּאִילוּ הֵם מְעִידִים שְׁפֹשְׁרִים הָיוּ, הִנֵּה לְפִי"ז אֵיפֹא בְּזֶה גַם עֲנֵן זֶה שֶׁל שְׁתֵּי פִתֵי עֵדִים הַמְּכַחֲשִׁים זֶה"ז, וּמִשׁוּ"ה הִקְשׁוּ דְּרַב נַחְמָן הָרִי סוֹבֵר גַּם כַּר"ה, כְּלוּמַר מַה שֶׁבְּנוֹגַע לַעֲנֵן תּו"ת הֲלֹא מְפֹרָשׁ הוּא דְּבַתּו"ת מוֹקְמִינָן אַחְזָקָה, וּמַה שֶׁבְּנוֹגַע לַעֲנֵן שְׁתֵּי פִתֵי עֵדִים הַמְּכַחֲשִׁים זֶה"ז הֲלֹא ר"נ ס"ל כְּרַב הוֹנָא דְּאֲפֹשֶׁר לְהַעֲמִידָם עַל חִזְקָתָם, דְּאִילוּ הִי אֲפֹשֶׁר לֹמַר דְּרַב נַחְמָן סוֹבֵר כְּרַב חֲסֵדָא הִי נִיחָא דָּלוּ יֵהָא דְּמַחְמַת הָעֲנֵן דְּתָרִי וְתָרִי אֲפֹשֶׁר לְאוֹקְמִי אַחְזָקָה, אֲבָל מַחְמַת עֲנֵן דְּשְׁתֵּי פִתֵי עֵדִים הַמְּכַחֲשִׁים זֶה"ז הוּי סֶפֶק, וְהִנֵּה לְפַמֵּשׁ"כ בְּכַוְנַת תּוֹס' בְּתִירוּצָם הַשְּׁנֵי לְחַלֵּק בַּתּו"ת בֵּין חִזְקָה דְּלֹא אִיִּתְרַע לְהִיכָא דְּאִיִּתְרַע, י"ל דְּגַם הִיכָא דְּהוּי רִיעוּתָא כְּזֹאת הֵינּוּ סֶפֶק תַּעֲרׁוּבוֹת עֵדִים, אֲמַת וְשֶׁקֶר, דְּהָרִי חֲזָא וְדָאֵי מְשַׁקֵּרֵת וְאֵיפֹא גַם סֶפֶק שֶׁל תּו"ת מִשׁוּ"ה לֹא מְהַנִּי חִזְקָה דְּחִזְקָה לֹא מְהַנִּי רַק אִם הַסֶּפֶק נוֹלַד ע"י תָרִי וְתָרִי אוֹ אִם לִיכָא תּו"ת אֲבָל הִיכָא דְּאֵיפֹא סֶפֶק לְפָנֵינוּ וְגַם תּו"ת לֹא מְהַנִּי חִזְקָה.

לְשִׁיטַת תּוֹס' שֶׁתִּרְצוּ בְּתִירוּץ הַשְּׁנֵי, וְהַתּוֹס' בַּד' כ' אוֹלֵי אֲזֵלֵי בְּשִׁיטְתָם שֶׁפָּתְבוּ בַד' כ"ו לְפִי הַתִּירוּץ הָרֵאשׁוֹן. כְּנִלְעַנ"ד: פֶּרֶק ו גָּרְסִינָן בַּפ"ק דְּחֻלִּין ד' ט' לֹא בְּדַק מֵאֵי ר"א בֶּן אֲנְטִיגֵנוֹס מְשׁוּם ר"א בְּרַבִּי יִנְאִי אָמַר טְרִיפָה וְאַסוּרָה בְּאֲכִילָה בְּמַתְנִיתָא תְּנָא נְבִילָה וּמְטַמְּאָה בְּמִשְׁאָא בְּמֵאֵי קָא מִיפְּלִגֵי בְּדַרְבּ הוֹנָא דְּאָמַר בְּהֵמָה בְּחֵי' בְּחִזְקַת אִיסוּר עוֹמְדַת עַד שֵׁינְדַע לָהּ בְּמַה נִּשְׁחַטָּה וְכו' מֵר סָבַר בְּחִזְקַת אִיסוּר קִיָּמָא וְהַשְׁתָּא מֵתָה הִיא וּמֵר סָבַר בְּחִזְקַת אִיסוּר אֲמָרִינָן בְּחִזְקַת טוֹמְאָה לֹא אֲמָרִינָן.

ע"כ וּפִירֵשׁ"י שָׁם מֵר סָבַר בְּחִזְקַת אִיסוּר הָרֵאשׁוֹן עוֹמְדַת שְׁלֹא הִיָּתָה שְׁחוּטָה וְכִינּוּ דְּבַחְזַקַת שְׁאִינָה שְׁחוּטָה מוֹקְמִית לָהּ הָרִי מֵתָה וּמְטַמְּאָה. עכ"ל.

וּבַתּוֹס' וּבַחֲזִי הַרְשָׁב"א שָׁם פָּתְבוּ דַמ"ד בְּחִזְקַת אִיסוּר עוֹמְדַת אֲמָרִינָן וּבְחִזְקַת טוֹמְאָה לֹא אֲמָרִינָן הוּא מְשׁוּם דְּרׁוֹב פְּעָמִים שׁוֹחֲט שְׁפִיר וְשֶׁרִיָּא מְדֹאֹרִיָּתָא לֹא הִחְמִירוּ לַעֲשׂוֹת נְבִילָה. יַעו"ש וּמוֹכַח מְדַבְּרֵיהֶם דְּלוּלָא סְבַרְתָּ הָרׁוֹב לְכו"ע מְהִרְאוּי לְהִיּוֹת דְּחִזְקַת אִיסוּר מְהַנִּי גַם לְטוֹמְאָה, וְצָרִיף בִּיאוּר כִּינּוּ דְּשְׁנֵי דִּינִים נִפְרָדִים הֵם אִיסוּר נְבִילָה וְטוֹמְאָת נְבִילָה לְמָה יִהְיֵי חִזְקַת אִיסוּר לְטוֹמְאָה, וּבַס' ש"ש ש"ד פ"ג הָעִיר ג"כ בְּזֶה וְכַתֵּב דְּהַטְעַם בְּזֶה כִּינּוּ דָאִין הַסֶּפֶק בָּא אֲלֵא מַחְמַת שְׁחִיטָתָה אִם נִשְׁחַטָּה פְּהוּגָן אוֹ לֹא וְכָל שְׁלֹא נִשְׁחַט כְּהִלְכָה מִמִּילָא מְטַמְּאָה בְּמִשְׁאָא פְּדִין מֵתָה וְכִינּוּ דְּעַל סֶפֶק שְׁחִיטָה אָנוּ דְּנִים שְׁלֹא נִשְׁחַטָּה מַחְמַת חִזְקָה שְׁאִינּוּ זְבוּחַ מִמִּילָא מְטַמְּאָה בְּמִשְׁאָא.

וַיַּעו"ש שֶׁמְדַמָּה עֲנֵן זֶה לְסֶפֶק מוּמִים בַּפ' הַמְדִיר דְּמְהַנִּי חִזְקַת הַבֵּת לְאָב אַע"ג דְּהַכְּתוּבָה לְאָב מְשׁוּם דְּעֵיקַר הַסֶּפֶק הוּא מַחְמַת מוּמִים שְׁבַבַת וְכוּן מְדַמָּה לְהָא דְּמְהַנִּי חִזְקַת הַמְקַנְהָה

לְטַמֵּא יְעוֹ"שׁ, וְדַבְּרִי אִינָם מוֹבְנִים לִי כָּלֵל, דְּהֵנִיחָא שְׁאָם הִי לְנוּ חֻזְקָה עַל עֲצָמוֹת הַסִּפְּקָא שֶׁל מַעֲשֵׂה הַשְּׁחִיטָה לֹאמַר שֶׁהִיא בְּחֻזְקָתָא שְׁלֵא נִשְׁחַטָּה אִזּוּ הַדְּבָר פְּשוּט דְּכִמּוּ דְאָמְרִינּוּ לְעִנְיָן אִיסוּר דְאִזְלִינּוּ בְּתַר חֻזְקָה זֹו כ"כ לְעִנְיָן טוֹמְאָה דְאִזּוּ הִי עִנְיָן חֻזְקָה כְּעִינּוּ חֻזְקָת הַגּוֹף דְּמַהֲנֵי לְכָל הַדֵּינִים הַמְתַּלְדִּים מִזֶּה, וְאִין שׁוּם מְקוֹם לְחַלֵּק בֵּין אִיסוּר אֲכִילָה לְדִין טוֹמְאָה, וְאִין דּוּמָה לְמוּמִים דְאִף שֶׁכְּתוּבוּ רַש"י וְתוֹס' דְחֻזְקָת הַבַּת לֹא מַהֲנֵי לְאֶבֶר מְשׁוּם דְסַבְרֵי דְרַב אֲשֵׁי סוֹבֵר דְחֻזְקָה אִינְהּ מוֹעֵלֶת רַק לְגוֹף הַנִּגְדוֹן, וּבִכְה"ג שְׁשֵׁנֵי הַדֵּינִים תְּלוּיִם בְּהַכְּשֵׁר הַשְּׁחִיטָה וְאִית לֵן חֻזְקָה דְלֹא נִשְׁחַטָּה פְּרֹאֵי מֵהִיכִי תִיַּתִּי לְחַלֵּק בֵּין דִּין אִיסוּר אֲכִילָה לְדִין טוֹמְאָה אֲבָל בְּאַמְתַּת מְפֹרָשׁ בַּגַּמ' דְרַק בְּחֻזְקָת אִיסוּר עוֹמְדָת וְלֹא בְּחֻזְקָת שְׁאִינְהּ זְבוּחָה וְחֻזְקָת אִיסוּר זֶה מְפֹרָשִׁים בְּתוֹס' שֶׁהוּא חֻזְקָת אִיסוּר שְׁאִינְהּ זְבוּחָה דְרַחֲמֵנָא אֲמַר תַּזְבַּח וְאֲכַלְתָּ כַּמְבוֹאָר בְּדַבְרֵיהֶם פ"ג דְבִיצָה ד' כ"ה וְהַטַּעַם בְּזֶה דְלֹא מוֹקְמִינּוּ בְּחֻזְקָת שְׁאִינְהּ שְׁחוּטָה הוּא דְחֻזְקָה פְּזֹאת הוּא רַק בְּאַחַד מְשֵׁנֵי אוֹפְנִים חֻזְקָה שְׁלֵא נַעֲשֶׂה הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל שְׁחִיטָה וְלֹא נִשְׁתַּנָּה הַגּוֹף וְכִינּוּ דְנַעֲשֶׂה מַעֲשֵׂה שְׁחִיטָה לְפָנֵינוּ רַק דְלֹא יְדַעִינּוּ אִם נִשְׁחַטּוּ רַחֲב הַסִּימָנִים אוֹ לֹא לִיכָּא פְּאֵן שְׁנֵי אֲוֹפְנֵי חֻזְקוֹת אֵלּוּ דְגַם אִם לֹא נִשְׁחַטּוּ רַחֲבֵן נַעֲשֶׂה שְׁנֵי בַּגּוֹף, וּמִשׁוּ"ה לֹא אָמְרִינּוּ בְּזֶה רַק חֻזְקָת אִיסוּר דְכִמּוּ שֶׁהוּא חֻזְקָת בְּאִיסוּר מַעֲיָקְרָא כ"כ נַעֲמִידָנָה עַל חֻזְקָתָה דְאִיסוּרָה הִיא בְּאֲכִילָה, וּלְפִי"ז קָשָׁה אֲמִאי תַּהֲנִי חֻזְקָת אִיסוּר אֲכִילָה לְדִין טוֹמְאָה שְׁלֵא הוּא חֻזְקָתָה וְאִזְדַּרְבָּה נֹאמַר הַעֲמִידָנָה בְּחֻזְקָת טְהָרָה, דְדִין הַטוֹמְאָה תְּלוּי בְּעֲצָמוֹת הַשְּׁחִיטָה וְעַל עֲצָם הַשְּׁחִיטָה לִיכָּא חֻזְקָה וְכָל אֶחָד לֹקְמִי אִדִּינוּ לְעִנְיָן אִיסוּר אֲכִילָה לִיתְסַר מִחֻזְקָת אִיסוּר וּלְעִנְיָן טוֹמְאָה לְהִפּוּף, וּלְפִי"ז גַּם לְפִי"מ שֶׁהַעֲלָה בַּס' ש"ש שָׁם בַּפ"ד דְגַם הִיכָּא דֹאִין הַסִּפְּקָא שֶׁל חֵלֶק אֶחָד בָּא ע"י הַשְּׁנֵי רַק מְקַרְהָ אַחַת גּוֹרְמַת וּמְכַרְעַת לְשֵׁנֵי הַדְּבָרִים ג"כ מַהֲנֵי חֻזְקָה שֶׁל אֶחָד לְהַכְרִיעַ אֶת הַשְּׁנֵי מְשׁוּם דְדִין הַנִּדְאִי מְכַרְעַת אֶת הַסִּפְּקָא יְעוֹ"שׁ שֶׁהוּא כִּיחַ מְחֻזְקָת הָאִם דְּמַהֲנֵי לַבַּת ג"כ לֹא יִתְרַץ עִנְיָן זֶה שֶׁהֲנֵי חֻזְקָת אִיסוּר לְעִנְיָן טוֹמְאָה דְהָרִי מְסִיק שָׁם דְרַק הַנִּדְאִי מְכַרְעַת אֶת הַסִּפְּקָא אֲבָל לֹא הַנִּדְאִי אֶת הַנִּדְאִי, וְכִמּוּ שֶׁמְפָרֵשׁ שָׁם פְּלוּגְתָא דְר"ש וְרַבְּנָן בַּפ"ו דְטְהָרוֹת לְעִנְיָן מְסוּכָן בְּרַה"ו וְהוֹצִיאָוּהוּ לְרַה"ר יְעוֹ"שׁ וְהָכָא ג"כ שְׁנֵיהֶם וְדֹאִים דְלְעִנְיָן טוֹמְאָה אִיכָּא חֻזְקָת טְהָרָה וְיִהְיֶה כ"א כְּמוֹ בְּמִסְכּוֹן לְרַבְּנָן וְהַדְּבָר צְרִיף תְּלִמּוּד: וְנִרְאֶה לְעַנְיָן דְאִפְשָׁר לֹאמַר דְעִיָּקֵר הַכְּשֵׁר שְׁחִיטָה לְעִנְיָן טוֹמְאָת גְּבִילָה תְּלוּי בְּדֵינֵי אִיסוּרֵי אֲכִילָה, דְהֵנָּה בְּאַמְתַּת כָּל הַנִּשְׁחַטִּין עֲדִינּוּ כְּחַיִּים הֵם חֲשׁוּבִים לְכָל הַדֵּינִים עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁם כְּדִקְי"ל מְפֹרָסֶת הָרִי הִיא כַּח"י לְכָל דְבָרֵי דְלְפִי"ז בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה עֲדִינּוּ לֹא שְׁיָיָף בָּהּ דִּין גְּבִילָה שֶׁתִּתִּיר הַשְּׁחִיטָה, וְזֶה לֹא מְצִינוּ שְׁיֹעִיל אִיזָה הַכְּשֵׁר עַל זְמַן שֶׁלְאַחַר כִּףּוּ וְגַם אִין לֹאמַר דְמָה שֶׁמְתָה ע"י שְׁחִיטָה זֶה סִבַּת הַהֲתָרָה דְהָרִי מְצִינוּ בְּכּוּן פְּקוּעָה דְמַהֲנֵי שְׁחִיטַת הָאִם אִף אִם הַגִּלְד חַי אַח"ז וְאַח"כּ הוּא מֵת מַעֲצָמוּ, וְע"כּ מְסַתְּבַר הַדְּבָר דְמָה שְׁמוֹעִיל שְׁחִיטָה לְעִנְיָן גְּבִילָה הוּא דְכִינּוּ דַע"י שְׁחִיטָה בְּטַל מִן חַי דִּין חַי דְשְׁחוּטָה חֲשׁוּבָה תוֹרָה כְּמַתָּה כָּל הִיכָּא דְמַהֲנֵי שְׁחִיטָה וּמִשׁוּ"ה כְּשֶׁמְתָה אַח"כּ אִינְהּ נַעֲשִׂית גְּבִילָה דְבַתוֹרָה נֹאמַר וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה וּשְׁחוּטָה כְּבָר מְתָה מַעֲיָקְרָא וּמִשׁוּ"ה תְּלוּי דִּין הִיתֵר שְׁחִיטָה לְעִנְיָן גְּבִילָה בְּדִין הִיתֵר שְׁחִיטָה לְעִנְיָן שְׁאָר דְבָרִים דְהַשְּׁחִיטָה מְחַדְּשַׁת לְעֲשׂוֹתָהּ כְּמַתָּה מַעֲיָקְרָא בְּשַׁעַת שְׁעֲדִינּוּ הִיא חַי' בְּטַבַּע וְאִזּוּ כְּשֶׁהִיא מְתָה אִי אֲפְשָׁר לְחוּל עֲלֵי דִין גְּבִילָה, וְהֵנָּה בְּכָל בְּהֵמָה דְעֲלָמָא שְׁנִיתְרַת בְּאֲכִילָה ע"י שְׁחִיטָה וְדֹאִי נִכּוּן לֹאמַר כֵּן דְמַעֲיָקְרָא הוֹעִיל לָהּ הַשְּׁחִיטָה לְבַטֵּל מִמֶּנָּה דִּין חַי' וְגַם בְּטְרִיפָה הַנִּיתְרַת ע"י שְׁחִיטָה

לענן דין גבילה ולענן טונמאה ג"כ י"ל שהועיל לה מעיקרא השחיטה לענן דין אבר מן החי ולדין בשר מן החי אכן מצינו דפליגי תנאי במס' שבת לענן בן שמונה אם שחיטתו מטהרתו ומסיק שם בגמ' ד' קל"ו דלכו"ע חשוב פמת לענן איסור חבורה בשבת ורק לענן שחיטה פליגי דמר מדמי לי לטריפה.

יעו"ש, ושם נדאי גם קודם מיתתו ליכא דין אבר מן החי ולא דין בשר מן החי דכיון דאין בו איסור חבורה בשבת נדאי דלית בי' איסור אמה"ח ולא בשמה"ח, ומה דאסור באכילה קודם מיתתו נראה דהוא איסור טריפה, ונ"ל הרמב"ם בפ"ב מה"ט ה"ו מצא בה בן שמונה חי נטרף אעפ"י שגשחט אחר שנטרף אין שחיטתו מטהרתו מידי גבילה לפי שאין במינו שחיטה.

עכ"ל.

ועי' בכ"מ שם שנדחק בלשון הרמב"ם ולדעתי פונת הרמב"ם דיציאתו מרחם קודם שפלו לו חדשי' הוי מעשה טריפה דכבר ניטל חיותו עד שאין דין חבורה בהוצאת דמו ואי אפשר להתרפא והוא אסור בטריפה רק דלא מהני שחיטה משום דאין במינו שחיטה, והנה להני תנאי דסברי דמהני שחיטה בכו"ח לטהר מידי גבילה אף דהשתא לא מהני פלוג' לשנות שום איסור ממנו דהרי רק איסור של טריפה הי' בו וזה לא יותר ולכאורה מוכח מזה דהשחיטה מועלת על זמן שלאח"כ היינו לאחר מיתה, אבל באמת נראה דגם בכו"ח שמונה למ"ד דמהני שחיטה מועלת גם לשעתה, דלפי"מ דאיתא בתוספתא דאהלות והובא בגמ' ב"ב ד' כ' ע"א דכו"ח שמונה המונח בחלון חוצץ בפני הטונמאה שהוא פאון לא חי ולא מת עי' רש"י שם ואם הי' נשחט למ"ד דמהני בי' שחיטה לטהר מידי גבילה נדאי דהי' נחשב לאוכל משעת שחיטתו דשחיטה כמטה חשיבא והי' מקבל טונמאת אוכלין ולא הי' חוצץ בפני הטונמאה הרי הועילה השחיטה גם קודם מיתתו להחשיבו פמת מעיקרא, ולפי"ז י"ל דכל השחיטות לענן גבילה הם באים בתולדה מחמת דין שגשחט בדין מעיקרא ולא מחמת מעשה השחיטה עצמה וכשאנו דנים לענן ספק שחיטה לדין טהרת גבילה עלינו לדון תמיד אם נשתנה בה חי מעיקרא ואם הי' בה דין חזקת חי ממילא פשמה עכש' היא גבילה רק חזקת חי בכה"ג אינו פחזקת חי בשאר דוכתא דבשאר דוכתא הוא חזקת המציאות פחזקת הגוף והכא דגם אם נשחט רוב הסימנים ג"כ עדיין חי הוא בטבע, אלא חזקה זו היא חזקת דין חי, והנה איסור אבר מן החי הוא דין של חי וכיון דהי' לבהמה חזקת איסור אבר מן החי וספק בשחיטה הוי כמו חזקת חי דמהני גם לענן טונמאת גבילה ומדויק לשון הש"ס מר סבר פחזקת איסור קיימא והשתא היא מטה היינו דכיון דמעולם הוחזקה פחזקת דין של חי וחי' שמהתה היא גבילה: ועפ"ד יובנו לנו דברי הרשב"א בחי' למס' חולין שם דז"ל מר סבר פחזקת איסור אמרינו פחזקת טונמאה לא אמרינו דכיון דמטה לה וע"י שחיטת מונחה מסתמא שפיר שחט דרוב פעמים רובן של סימנים נשחטים בשחיטת מונחה, אבל באיסור דרובא דתלוי במעשה ומיעוטא דאינו תלוי במעשה הוא ובכי' הא לא אזלינו בתר רובא פדאיתא בבכורות כ' ע"א וכדכתבינו לקמן בע"ה משו"ה אוקמ' רבנו פחזקת איסור הראשונה ומיהו פחזקת איסור דנהה קיימא מוקמינו לה, פחזקת טונמאה דלא הנה קיימא מספק לא מוקמינו לה.

ומר ס'שר עד השפא באיסורא הנה קנימא והשפא מתה וחי' שמתה נבילה היא מספק אפה בא להוציא מידי טומאתה אל תוציאנה.

עכ"ל, הרי מבואר בדברי דלא מהני חזקת איסור לטומאה וטהרה אלא דמחמת חזקת איסור שעלי' תמיד הוי פחזקת חי, וממילא הוא פנבילה דכל חי' שמתה היא נבילה רק דזה אינו פחזקה דעלקמא ממש דמ"מ לא הוחזק ענגו זה מעיקרא משו"ה סובר חד מ"ד דכינן דאיסור זה רק מדרבנן מחמת רוב תלוי במעשה לא אזלינן רק לענגו איסור אכילה שהוחזק מעיקרא בפועל ולא לענגו טומאה ומ"ד דסובר דמטמאה במשא לא מחלק משום דזה חשוב פחזקה גמורה והנה מה שהביא הרשב"א שם בדבור הקודם שיטת רש"י דבהמה בחי' בחזקת איסור אבר מן החי עומדת ודחה דברי' משום דעכ"פ ליכא איסור אמה"ח כמו שהקשו התוס' במס' ביצה ד' כ"ה ומפרש כמש"כ התוס' שם שהוא בחזקת איסור שאינה נביחה ואח"כ מתרץ קצת דמחזקים מאיסור לאיסור, יעו"ש, והנה לפמש"כ יש מקום לומר בפשטות דכמו דמהני לענגו טומאה חזקת איסור מן החי דמעיקרא וממילא היא נחשבת פנבילה כ"כ לענגו איסור אכילה פן.

אכן דזה רק למ"ד מטמאה במשא אבל למ"ד דאינה מטמאה דסובר דכינן דאיסור זה מדרבנן הוא לא מוקמינן רק לדין שהוחזק בפועל מעיקרא משו"ה הקשו על שיטת רש"י מה מהני חזקת אמה"ח פיון דעכשי' עכ"פ ליכא איסור זה, אכן באמת י"ל דרש"י כתב מאמר זה על מימרא דרב הונא על כל ספק בשחיטה ובספק של תורה הרי לכו"ע מטמאה במשא כמש"כ התוס' והרשב"א ולא בעינו חזקה ממש שהוחזק בפועל משו"ה סגי' לן גם מה שהיתה בחזקת אמה"ח דעי"ז חשוב פאילו הי' בזה חזקה שלא נשחטה וממילא פשמתה היא נבילה ומצאתי בחי' הגרע"א ליו"ד סי' כ"ז שכ' דעפ"י דברי הרשב"א הנ"ל א"צ לחזקת איסור שאינו זבוח וגם לא לאיסור אמה"ח אלא פיון דסבה האוסרתה לאחר מיתה ידועה ומעשה התקון ספק לא תוציאנו מספק ומה שפלפלו התוס' לבאר ענגו חזקת איסור הוא רק למ"ד דלא מטמאה במשא דלא סבר פסברת הרשב"א, אבל לענ"ד אין דברי הרשב"א מורים פן דאם פננתו משום שהיתה חי' מעיקרא למה לנו חזקת איסור ואם נאמר דהפונה בזה דהוחזקה מעיקרא שתהא מטמאה לאחר מיתה זה תלוי בפסגית הש"ס דיבמות פד"א ויתבאר לפנינו בס"ד, גם מש"כ דמ"ד דלא מטמאה אינו סובר פסברת הרשב"א נראה להדיא מדברי הרשב"א והתוס' דרק בלא בדיק בפסימנים פליגי משום דמה"ת מותר מחמת רוב אבל בספק בשחיטה ממש לא פליגי ולכו"ע מטמאה במשא כמש"כ לעיל: פרק ז והנה לפ"מ שהעלינו מוכח מפסגית דחולין הנ"ל דחזקה אינה מכרעת על ספק זה עצמו לענגו דין אחר דלית בי' חזקה עלינו לבאר ולתרוץ מה שהוכיח בס' ש"ש נגד דברינו והנה עיקר יסודו הוא מהא דאמרינן בפ"ק דכתובות על הא דאיתא במשנה שם ראוה מדברת עם אחד ואמרו לה מה טיבו של איש זה איש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אמרים נאמנת וכו' היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה וכו' ר"ג ור"א אמרים נאמנת וכו' ולרב אסי תרתי ל"ל חזקא להכשיר בה וחזקא להכשיר בבתה וקיי"ל פן.

ואפילו מאן דפוסל בבתה הוא משום מעלה עשו פיוחסין והטעם בזה דחזקת האם מהני לבת כמש"כ בתוס' בכמה דוכתי והכא לענגו פסול הבת הוא ספק מחמת עצם המעשה

שלא מחמת דין האם דכשנבעלה לפסול הבת פסולה שלא מחמת פסול של האם ומכריע דין האם על ספק של הבת אף שלקבת לית לה שום חזקה כמו שאמרו בגמ' שם מ"ט דר"א בשלימא איהו אית לה חזקה דכשרות בפתה לית לה חזקה דכשרות זהו תו"ד שם בש"ד פ"ג יעו"ש.

אמנם באמת אין ביאור הדברים פן של משמעות חזקת האם מהני לבת, דלפ"ד הוא דוקא אם הספק נוגע אל האם ואנו מכריעים דין פסוק על האם אז דין זה מכריע על הבת, אבל אם אינו נוגע להאם לא מהני מה שהחזקה האם, כגון אם האם כבר פסולה לכהונה ואנו מסופקים שמה נבעלה לנתין וממזר דאם נבעלה להם הולד פסול גם לקהל וספק זה אינו נוגע פלום אל האם ובאמת גם בכה"ג מהני חזקת האם לבת, דהרי אמרינו שם בכתובות פ"ב ד' כ"ו ע"ב לענין ספק בן גרושה דבתרי ותרי מוקמינו לי' אחזקה שהי' מוחזק לנו באבות דכהן הוא אף דספק זה אינו נוגע פלום להאב דאינו נפסל פלום אלא דכיון שהאב הי' מוחזק בכהן גם תולדותי' מוחזקים לכהונה והוי חזקה עצמית לבן וכ"כ מה דמהני חזקת האם לבת הוא ג"כ מטעם זה פיון שהבת היא תולדת האם מה שהיתה האם בחזקת פשרות חשוב פאליו היתה הבת מוחזקת בכך, ובתוס' שם ד"ה אנו אחתינו כתבו להדיא דחזקה זו דמוחזק לנו באבות דכהן הוא כמ"ד דחזקת האם מהני לבת דגם למ"ד שפוסל בבתה הוא משום דמעלה עשו גבי זנות.

יעו"ש.

וגדולה מזה כתבו התוס' ריש אלו נערות ד"ה ועל הכותית דלמ"ד עבד ושפחה נתעברו בהם יש להעמידה על חזקת אבהתא שהי' פותים. יעו"ש.

הרי מפורש להדיא דלא פסקת הש"ש דמפרש דדין הנדאי מכריע את הספק ולעיל בפ"ב ביארנו שיטת רש"י בקדושין לענין ינאי ושיטת תוס' במה שהקשו על רש"י בטוב טעם יעו"ש: עוד הביא שם לסייע לדין זה ממשנה דטהרות פ"ו במסכת ברה"י והוציא והו"ר דסברי רבנן פשהוא ברה"י ספיקו טמא וכשהוא ברה"ר ספיקו טהור ור"ש אומר רה"ר מפסקת וכתב הרמב"ם בפ"י וז"ל מאחר שבארנו שאשר ננגע בו ברה"ר טהור לפי שהי' שם בחזקת חי הנה מן הראוי שיהי' טהור אשר נגע בו לפני זה והוא ברה"י פי איהו יאמר שהוא עתה ברה"ר חי ולפני זה פשהי' ברה"י הי' מת זה יהי' שקר וזהו ענין אמרו רה"ר מפסקת ר"ל ונסור משפט הספק הקודם ברה"י וכו' ואין הלכה כר"ש, עכ"ל.

ומזה הוכיח הש"ש דלר"ש הנדאי מכריע את הספק דלר"ש ברה"י תולין וברה"ר נדאי טהור יעו"ש. והנה מה דיש לדקדק בזה לפי שיטת הש"ש פתבנו לעיל בש"א פי"ד ובארנו שם עפ"י דרפנו מחלוקת ר"ש ורבנן באופן אחר, אכן בפשטות י"ל עפ"י מה שפירא מדרבי הרמב"ם שהטעם לר"ש דברה"ר טהור אינו מחמת הלכה אלא משום חזקת חי שהרי כתב דמשום הכי טהור הנוגע ברה"ר לפי שהי' שם בחזקת חי, לפ"ז י"ל דהיינו טעמא דר"ש דדין נגיעה ברה"ר סותר דין.

הנגיעה ברה"י, דהא דלא מהני חזקה בספק טומאה ברה"י הוא רק אם אנו רוצים להכריע דין ספק טומאה ברה"י ע"י איזה חזקה בכה"ג קיי"ל דלא מהני חזקה אבל היכא דהחזקה

מכרעת הדין לענין אחר וממילא מוכרע גם ספק זה שהי', ברה"י בכה"ג מהני גם בספק טומאה ברה"י דאז אין אנו מטהרים ברה"י מחמת חזקה דמעיקרא אלא דליכא בזה ספק דכבר בטל הספק ע"י הכרעת הדין מצד אחר וזהו פונת הרמב"ם שכתב שהוסר משפט הספק דכל שבטל משפט הספק ע"י, דין אחר אין פאן ספק טומאה ברה"י, ולפי"ז גם אם נאמר דלר"ש ספק טומאה ברה"י נדאי טמא וכמו שהבאנו לעיל בש"א פי"ד דברי מי שאומר פן ג"כ מיושב מה דפסוק ואמר ר"ש רה"ר מפסקת דבזה שאנו מטהרים ברה"ר משום חזקת חי ממילא ליכא ספק ברה"י ולא חשיב בספק טומאה פלל דכל שהוכרע הדבר ע"י חזקה מצד אחר אין זה ספק טומאה ברה"י, ואף דלכאורה לפי"ז בכל חי ספק מת פשאנו דנים, לענין המטמא אין זה ספק טומאה פסוטה כמש"כ תוס' ריש גדה דרק ספק מגע טומאה ילפינו מסוטה ובמת טומאתו מגופו שלא ע"י מגע וכיון דלהמטמא עצמו איכא חזקת חי ממילא יטהרו גם הטהרות הנוגעים בו ולמה מסוכן ברה"י טמאים הנוגעים בו, פבר בארנו ענין זה לעיל בש"א פי"ד דבאדם אין אנו דנים עלי' לפסוק דין עלי' דבכל רגע יכול להשתנות מחי למת ואנו דנים רק לענין הטהרות ולענין הטהרות חשוב, ספק טומאת מגע.

יעו"ש.

ובנוגע לנידון השאלה שכתוב בתשוב' הגאונים בתראי לענין חצי הבהמה יתבאר ענין זה בס"ד בשער ד' ואכמ"ל, ועפ"ד רק בחזקת חי דהוי חזקה פללית ומכרעת נדאי על גוף זה לענין פל הספיקות אבל שיכריע דין אחד על שני - לא מצאנו: אמנם קשה לי שיטת ר"ת הובא בתוס' פתובות פ' המדיר ד' ע"ה על הא דאמר רבא לא תימא ר"י לא אזיל בתר חזקה דגופא פלל וכו' דתנו אם בהרת קודם לשער לכן טמא אם שער לכן קודם לבהרת טהור ספק טמא, ור' יהושע אומר פהה מאי פהה אמר רבה פהה טהור וכתבו בתוס' הקשה ר"ת מ"ט דרבנו דאמרי טמא אמאי לא אזלינו בתר חזקה אומר ר"ת דהכא מיירי פשנזקק לטומאה שהי' בו נגע וכו' והי' מוחלט מפנו וקודם שנטהר נולד בו ספק ואחר שנטהר מן הראשון לא נשאר בו אלא ספק זה וכו' והשתא מייתי שפיר דאזיל ר' יהושע בתר חזקה דגופא דהעמידנו בחזקת שלא הי' בו נגע אע"ג דאיכא חזקה דהעמידנו בחזקת טומאה נגדה וה"נ הוי אמרינו לעיל אי לאו חזקה דממונא עכ"ל.

ומפונש שיטתו דסובר דספק נגעים הוא בכל ספיקות דעלמא שתלוי בדין חזקה ולפירושו הא דתנו בפ"ה דנגעים מ"ד פל ספק נגעים בתחילה טהור עד שלא נזקק לטומאה משנזקק לטומאה ספיקו טמא פיצד שנים שפאו אצל פהו בזה בהרת פגריס ובזה פסלע בסוף שבוע בזה פסלע ובזה פסלע ואינו יודע באיזה מהם פשה בין באיש אחד בין בשני אנשים טהור, ר"ע אומר באיש אחד טמא ובשני אנשים טהור ופולגתיהו מפונש בספרא מדכתיב וטמא אותו את הנדאי הוא מטמא ואינו מטמא את הספק דת"ק דריש אותו על הנגע שיהי' הנגע נדאי ומשו"ה גם באיש אחד אף דממ"נ טמא הוא אבל פל נגע בפ"ע ספק הוא ור"ע דריש אותו על האדם והאדם נדאי טמא הוא וקיי"ל פרבנו דפליגי על ר"ע.

ולשיטת תוס' בנדה ד' י"ט מפראשו המשנה והספרא בלא חזקות אלא פינו דנגעים אינם מתטמאים בלא אמירת פהו פדמפונש בקרא וצו' הפהו ופנו את הבית וגו' ובספק אינו

יכול הפהו לומר טמא הוא רק ספק וספק אינו אמירה לטמא ומשו"ה אף אם באמת הוא נגע המטמא אבל חסר בזה אמירת הפהו ומשו"ה גם באיש סברי רבנו דכיון דעל פל בפ"ע אינו יכול לומר שהוא טמא וממילא חסר אמירת פהו, אכן לשיטת ר"ת דמפרש דלרבנו דפליגי על ר' יהושע בספק בהרת קדים לשער לבן דטעמיהו משום דנזקק לטומאה והוי חזקה נגד חזקה והוי ספק שקול וטמא מספק ולר' יהושע משום דסובר דחזקת הגוף עדיף ומשו"ה סובר דטהור ואם הי' שקולים לא הי' מטהר ר' יהושע וזה מוכיח רבא דר' יהושע סובר דחזקת הגוף עדיף מחזקה אחרת, ולשיטתו צ"ל דאם אומר הפהו שהוא ספק טמא ג"כ מהני אף דכל ספק הוא שפא הוא ונדאי טהור או ונדאי טמא ובכה"ג שהפכהו לא טמא ונדאי ולא טהר ונדאי איך יצויר בזה ענין הספק אולי בכה"ג מהני אמירת הספק היינו שבאמירה זו אומר טהור וטמא שאם הדבר במציאות שבהרת קדמה הוא טמא ואם להיפוך ששער לבן קדים הוא טהור, או אפשר באמירת דין ספק הוא חלות הדין שנעשה ע"י אמירתו דין ספק ונפ"מ אם יתברר אח"כ למי שהוא שהי' בהרת קדים להתחשב לאיש זה פטומאה ונדאית, או רק ספק טומאה לעולם באמירת הפהו, אבל עכ"פ לשיטת ר"ת הא דדרשינו מקרא שאינו מטמא הספק הוא רק היכא דאיכא חזקת טהרה, אבל בלא חזקה הוי דין ספק.

והנה בנוגע לעיקר דין המשנה בפ"ה דנגעים התם עד שלא נזקק לטומאה איכא חזקת הגוף, אבל מה דמפרש ר"ת פלוגתא דר' יהושע ורבנו דמייירי שנזקק לטומאה נגע אחר ומחזיקים מטומאה זו להחזיק את הנגע השני בחזקת טמא קשה דהלא קודם שטמא הפהו אין טומאה על האדם ואיך שייך להעמידו על חזקתו שלא נטהר מטומאתו מחמת נגע השני שנולד קודם טהרתו דעכ"פ לא נטמא מחמת השני קודם שטמאו הפהו, אכן י"ל כיון דמייירי שעדיין לא טהרו הפהו מטומאתו והפכהו מסתפק עכשיו אם לטהרו או לטמאו שאם יאמר עכשיו טמא לא יצא האדם נגע אחת מטומאתו ואם יטהרו ישתנה דינו מטומאה לטהרו ומטעם חזקה דמעיקרא על הפהו להחזיק שלא נשתנה דינו גם עכשיו ואף דבע"כ יטהרו נגע השני ואח"כ יטהרו מחמת הנגע הראשון ולא יופסק טומאתו ממנו נגע אחד אף דל"ד כ"כ לחזקה דעלמא דבכל חזקות אנו מחזיקים את הדבר שהוא כף וכף כמו שהי' מקודם והכא לא שייך זה שיחזיק הפהו שהאדם לא נטהר מטומאתו דעכ"פ קודם אמירתו לא נטהר והוא מסופק על הסבות הגורמות לטמא ולטהר וכיון דחזקה אינה מכרעת את המציאות איך הוחזק בדעת הפהו שע"י שהוא טמא יהי' דינו לטמא גם מכאן ולהבא, אבל מ"מ י"ל דזה ג"כ נחשב פעין חזקה דבאמת אין הפהו מחדש הטומאה אלא דכף הוא גזה"כ שטומאת הנגע לא תגרום שום דין חדש עד שיחליט הפהו את דינו וכשהפכהו מסתפק הוא מסופק על מציאות הטומאה מכבר משו"ה שייך חזקה על האדם שלא יצא מטומאתו כמו בשאר הדינים, אבל לפי"מ דקיי"ל פרבנו דר' עקיבא דבעינו שיהי' ונדאי טומאה בנגע זה ואף דממ"נ ראוי האדם להיות טמא לא מטמאין לי' א"כ איך מהני חזקת טומאה דגברי להחזיק את הנגע למטמא ונדאי דבשלמא אם הי' ענין חזקה להכריע את המציאות הי' אפשר לדחוק דע"י חזקת טומאה דגברי אנו מכריעים לטמא את הנגע שתהי' חזקת טומאה דגברי בחזקתה אבל אם אינה מכרעת את המציאות איך מהני חזקה דגברי להכריע ספק של הנגע וכיון דעל הנגע עצמה איכא חזקת הגוף מהראוי

שלא תגרע חזקת טומאה דגברי את חזקת הגוף ומוכח מזה לכאורה דחזקה מכרעת: ואמנם אם נאמר דענין חזקה מהני גם להכריע את מצייאות הדבר ג"כ קשה לשיטת ר"ת דהנה לרבנן דר"ע דגם באיש אחד טהור אף דאחד מן הנגעים ודאי טמא ולשיטת ר"ת דספק נגעים לחומרא היכא דליכא חזקה והא דילפינן בתורת פהנים מקרא דנטמא אותו דאינו מטמא את הספק היינו דוקא במקום דאיכא חזקה ואף דלכאורה א"כ למה לן קרא ע"ז פיון דהוי פשאור איסורים וי"ל דצריד קרא דלא נימא דהוי כספק טומאה ברה"י דלא מהני שם חזקה והטעם דשאני ספק זה מספק טומאה ברה"י דלא הוי ספק מצע טומאה כמש"כ תוס' ריש נדה ע"י רש"א לתוס' נדה ד' י"ט, והנה בכה"ג דאיכא בחד גברא שני נגעים דאחד מהם ודאי טמא דאם מוקמינן נגע אחד על חזקתו הוא מכריע על הנגע השני וכן להיפוך ואיכא בחד גברא שתי חזקות המכריעות זו"ז ובטל מפאן דין חזקה והוי ספק ולר"ת דגם ספק נגעים לחומרא וטמא האי גברא בממ"נ או לכה"פ הוי ספק טמא מחמת דעל כל נגע הוי רק ספק וזה תלוי בשקול הדעת שפכתנו לעיל אם יטמא הפהן בספק אם יתברר אח"כ שיהי' ודאי אם יהי' רק ספק או ודאי, אבל עכ"פ ודאי טהור לא הוי ומוכח מזה דחזקה אינה מכרעת את המציאות ומשו"ה כשאנו דנים כל נגע בפ"ע אנו מטהרים אותו ודאי משום חזקת הגוף היינו דלא פשה מקמו שהי' מקודם ודין הנגעים כמו בשני אנשים דכל אחד מוקמינן לי' אחזקתה' ולפי"ז על כל צד קשה להבין שיטת ר"ת.

וצ"ע: אכן שיטת הרמב"ם דאזלה בקצת בשיטת ר"ת מבוארת יותר דהרמב"ם ז"ל פסק בה' טו"צ ספ"ב בזה"ל ספק שער לבן קדים ספק הבהרת קדמה הרי זה טמא ויראה לי שטומאתו בספק. עכ"ל.

שסובר ג"כ דאיכא בנגעים דיני ספיקות וע"כ סובר דהא דספק להקל בשני נגעים באיש אחד אף שאחד מהם ודאי טמא כמו שהביא בפ"ו ה"ה, הוא משום חזקה כמש"כ לעיל וסובר דיכול לטהר הפהן את כל נגע בפ"ע טהרה ודאית משום דין חזקה דחזקה אינה מכרעת פלוס ובספק אם שער לבן קדים סובר דליכא חזקה או מטעם שכתבו התוס' והר"ש עפ"י התוספתא דדרף הוא שיתלבן השער מחמת הנגע ורגילות זאת מבטלת את החזקה ומשו"ה פסק דהוי רק ספק טומאה או דסובר דבכה"ג ליכא חזקה לסברת מאן דפליג על ר' יהושע ולשיטתו מוכח ענין זה דחזקה אינה מכרעת פלוס בעיקר המציאות ומועלת רק לענין הדין שאנו דנים עלי' ותו לא מידי וכמש"כ: ובתוס' פ"ק דחולין ד' י"א ע"ב ד"ה פגון כתבו בהא דמוכח הש"ס ממפה אבי' דאזלינן בטר רובא דדילמא לאו אבי' הוא דהוי אפטר למידק משום דאזלינן בטר חזקה דהעמיד האם בחזקת צדיקת דלכאורה משמע דחזקה מכרעת את המציאות דאל"כ איך מהני חזקת האם להכריע על הפהן, אבל באמת נראה דחזקת צדיקת אינה בחזקת איסור או חזקת היסור שצאמר דע"י דמוקמינן את האם על דין צדיקת מזה מוכרע המציאות אלא דחזקה זו באה על עיקר המעשה דאנו מוקמינן את האם על חזקתה שלא זנתה שלא עשתה מעשה רשע וחזקה זו עדיפא עוד מחזקת הגוף שבארנו לעיל בפ"ג דלא מהני רק לדבר זה שבו נולד הספק או לדבר הפא מכחו וחזקת צדיקת של האם מועלת לבן אף שאין דינו תלוי פלל בדין האם, דחזקת הגוף אינו מכריע על עצם המעשה רק עמידת הדבר כפי עמידתו המוחזק לנו מקודם ומשו"ה לא מהני ענין זה רק לדבר זה שאנו דנים עלי' אבל חזקת צדיקת

מכרעת על עצם המקרה של המעשה שלא עשתה מעשה של זנות שהחזקה מעיקרא שלא תעשה מעשה רשע כזאת וממילא הוסר עצם הספק מה דמספקינן דילמא לאו אבי דהוא ספק שפא זנתה עם אחר, וענין חזקה זו לא שייך במקנה וספין או לענין מומים ושם ליפא חזקה שלא נעשה בה מעשה המחסר וכובספין ליפא חזקה שלא נעשה בו מעשה הפוגמו וכל כה"ג רק יש שם חזקת שלמות הגוף וחזקה זו מועלת לגוף זה, אבל חזקה שלא נעשה המעשה היא חזקה על הפעולה ואינה נקשרת לשום חפץ ומשו"ה מהני לכל ענין שנוגע ספק זה, ובזה תפרש היטב דברי התוס' בפ"ב דגיטין ד' י"ז ד"ה משום בת אחותו דז"ל שלא יחפה עלי' פשאין בו זמן דלא אמרינן אוקמה אחזקת אשת איש והשתא הוא דאיגרשה פיון שהוא גרושה לפנינו ועוד אדרבה אוקמה בחזקת פשירה שלא נבעלה פשהיא אשת איש.

עכ"ל.

דלשון זה שכתבו דאדרבה משמע דחזקה זו עוד עדיפא מחזקת אשת איש, ולפמש"כ כן הוא באמת דחזקה זו עדיפא משאר חזקות פיון דמכרעת על עצם המקרה שלא עשתה מעשה רשע, ומה שהקשה שם בס' פנ"י דלפי"ז נאמר בכל אשת איש שזנתה שתאמר גרושה אני ומה שאנו רוצים להכריע הדין ע"י חזקת אשת איש נגד זה יהי הכרעת חזקת צדקת, לק"מ דכיון דהאשה מוחזקת באיסור אשת איש והבא עלי' חייב מיתה ודאי ולא נולד לנו שום ספק לסתור חזקה זו בזה ודאי לא שייך לעשות ע"י אמירתה או ערי חזקת צדקת ספק שפא נתגרשה רק בכה"ג דאיפא דין ספק מהני חזקת צדקת, וכמו בנידון שמיירי התוס' שהיא גרושה ואין אנו יודעים מתי זנתה והספק שקול מהני הכרעת חזקת צדקת, והפנ"י שמכריח בכונת התוס' שפנונו לחד תירוץ דגרושה לפנינו וחזקת צדקת שני ענינים אלו בצירוף מועילים לסתור חזקת אשת איש דמעיקרא דהרי אם לא היתה גרושה לפנינו לא מהני פלום, חזקת צדקת יעו"ש אין דבריו מוכרחים דמש"כ דהרי היא גרושה לפנינו היא החזקה דהשתא, ומש"כ ועוד הוא ענין אחר דאף דלא נאמר חזקה דהשתא וישאר בזה דין ספק איפא חזקת צדקת אבל היכא דליפא גם דין ספק ודאי דלא שייך חזקת צדקת: ולפמש"כ לפרש בדברי תוס' שפונתם בזה לתרץ שני תירוצים צריך לבאר מש"כ בתירוץ א' משום חזקה דהשתא דלכאורה הוא תמוה הרי חזקה מעיקרא לעולם עדיפא, אבל נראה לומר דאין פונתם משום חזקה דהשתא להכריע שהיתה גרושה מזמן הקדום אלא דכיון דאין ספק על עיקר הגירושין אלא שאנו מסופקים מתי נתגרשה ואנו דנים עכש' אם יש לחיבה מיתה על מעשה הזנות בזמן המסופק וע"ז לא מהני שום חזקה דחזקה לא מהני רק לענין הנהגת איסור והיתר מכאן ולהבא, אבל לברר למפרע שהמעשה היתה באיסור כדי לחייב בעונשין ע"ז לא מהני חזקה: ובהא דכתבו התוס' בפ"ג דבכורות ד' כ' ע"ב ד"ה חלב פוטר שיהני חזקת הבהמה שלא ילדה לחייב את הנולד בבכורה אף דלא שייך בזה הענין מה דמהני חזקת האם לבת או חזקת אבהתא לענין פהונה דאין ענין קדושת בכורה שייך פלל להאם, י"ל פיון דקדושת הנולד בבכורה תלוי בפטירת רחם של האם וכיון שהאם בחזקת שלא נפטר רחמה שפיר מהני לנולד כמו חזקת המקנה לטמא ובזה ניחא מש"כ בתוס' שם דנגד חזקת האם שלא ילדה איפא חזקת הנולד שאינן קדוש בבכורה שהי' חולין במעי אמו דלכאורה חזקת הגוף של האם עדיפא אלא פיון דחזקת האם אינו נוגע פלל לדינים של האם דלפי"ז

אין זה רק חזקה של הולד עצמו דיש לו חזקה שנולד מבהמה שמוחזקת שלא נפטר
רחמה ואצל הולד אינו חשוב כחזקת הגוף רק כחזקה דעלמא משו"ה יש פח בחזקה של
דין חולין שהי' במעיי אמו לסתור חזקת שלא ילדה למשנוי כספק שקול וכמש"כ לעיל
בפ"ג בסוגית הש"ס פ' המדיר לענין מומים דלא מהני חזקת הגוף של הבת אצל האב
לגבות כתובתה משום דאצל האב אינו חזקת הגוף רק חזקה סתמית וחזקה כזאת אינה
מועלת להוציא ממון.

ודו"ק: פ"ק ח גרסינן בגמ' גיטין ד' כ"ח, ורמי, תרומה אתרומה תנו בת ישראל הנשואה
לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהיא קימ ורמינהו הרי זה גיטף
שעה אחת קודם מיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד אמר רב אדא ברי' דרב יצחק שאני
התם שהרי אסרה עלי'.

שעה אחת קודם מיתתו, מתקיף לה רב פפא ממאי דאיהו מניח ברישא דילמא איהו
מניחא ברישא וכו' רבא אמר שמא מת לא חזישין שמא ימות חזישין ע"כ, והנה כבר
נתקשו רבים להבין מה שתירץ ר"א דאם פננתו דכינן שאסרה מחיים הוא חשש שמא
ימות הלא זהו תירוצו של רבא, ועוד מאי פריף ע"ז רב פפא דילמא איהו מניחא ברישא
מ"מ יש לספק שמא ימות, ונראה דהפננה בזה פינון דאסרה עליה שעה אחת הרי הוא
ספק שעה בין השעות וע"ז פריף רב פפא דאם הי' נדאי שהוא ימות ברישא ותאסר
בנדאי שעה אחת אז הוא ספק שעה בין השעות אבל דילמא איהו מניחא ברישא ולא
תאסור כל מי חיי' והוי כעין ספק ספיקא שמא לא תהי' אסורה שעה אחת ואף אם תהא
אסורה שמא שעה אחרת, אמנם אפתי קשה אף אם בנדאי תהא שעה אחת אסורה למה
לא מהני בזה חזקת חי על שעה זו פינון דהשתא לא מחלקינן בין שמא מת לשמא ימות,
ולכאורה הי' אפשר לומר דזה דומה לשני שבילים דבבת אחת לכו"ע טמאים כמו
דאמרינן בגמ' כתובות ד' כ"ז והכא הספק על כל השעות ביחד ואם נתיר כל השעות
ממ"נ נעשה איסור, אבל מלבד שזה רחוק להעמיס בכונת הש"ס מאי דלא רמיזא
בלישנא פלום דהול"ל ולתירץ דאם נתיר משום חזקה ממ"נ נעשה איסור, ועוד בעיקר
הדבר יש לדון דמה לנו עכשיו לספק על זמן שיבוא פינון דבכלשעה אפשר להשתנות
וכל שעה ושעה אנו דנים בפ"ע והוי פנשאלים בזאח"ז דלכו"ע טהורים: אמנם יש לחקור
בכל תערובות איסור והיתר אם מהני להתיר חתיכה ע"י דין חזקה דמעיקרא או פינון
דאחת מהם נדאי יצאתה מחזקתה לא מוקמינן אחזקה, והנה בס' ש"ש ש"ד פ"ד הביא
מקורים לשני הצדדים ראשונה הביא דברי התוס' בנדה ד' י"ח בהא דאמר ר' יוחנן בג'
מקומות הלכו בו חקמים אחר הרוב ועשאום פנדאי וכו' ופריף והאיכא ט' חנויות וכו'
ובנמצא הלך אחר הרוב וכתבו תוס' דר' יוחנן לא חשיב אלא היכא דאיכא חזקה נגד
הרוב ובט' חנויות נמי איכא חזקה נגד הרוב דבהמה בחזקת איסור עומדת.

יעו"ש.

ובמנחות ד' כ"ג בתערובות חתיכות של שחוטה בנבילה משמע מדברי תוס' שם דלא
שייף חזקה בתערובות, ועוד הביא מהא דקי"ל בשני פתי עדים המכחישים זא"ז דכל
אחת באה בפ"ע ומעידה דמוקמינן לה בחזקת פשרות דמעיקרא יעו"ש דמחלק בזה
דהיכא דנתברר שעה אחת דיצאתה מחזקתה ואח"כ נתערבו בכה"ג לא מהני חזקה

ומשו"ה בתערובות חתיכות פּענן דמיירי התוס' במנחות ד' כ"ג בשחוטא שנתערבה
בגבילה לא מהני חזקה, ובשני פתי עדים דמעולם לא נתברר פסולה של כל אחת חשיב
פאילו לא יצאה מחזקתה, ובט' חנויות שאנו דנים רק על חתיכה אחת שפירשה מן
החנויות ובחתיכה זו לא נתברר אם יצאה מחזקתה בכה"ג שייך לאוקמה אחזקה
דמעיקרא ויעו"ש מה שהאריך עוד פענן זה, דמשיטת הפוסקים מוכח דלא פשיטת
התוס' בפ"ב דנדה בספק טריפה שנתערבה דמוכח דלא אמרינן בכה"ג העמיד על חזקה
דמעיקרא וכן בשור הנסקל שנתערב.

יעו"ש.

והנה לדברי עדיין קשה מהא דאיתא בסוף מס' מעילה במשנה שם נפלה פרוטה של
הקדש בתוך פיסו או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא את הראשונה מעל
דברי ר' עקיבא וכתבו בתוס' שם ואע"ג דספיקא הוא אם נהנה בשל הקדש, ר"ע לטעמין
דמחייב על ספק מעילות אשם תלוי - בכריתות ד' כ"ב - והנה קשה למה לא מוקמינן
פרוטה זו שהוציא על חזקת חולין דמעיקרא, והנה בגפילה יש לתרץ כמש"כ הש"ש
דכבר יצאה מחזקתה אבל באמר פרוטה בכיס זה קדש הרי זה דומה לשני פתי עדים:
ע"כ נלענ"ד לחלק בזה באופן אחר דכיון דחזקה אינה מכרעת אלא על הספק שאנו דנים
עלי' ומשו"ה תלוי זה באופן של צדדי הספק שאנו מסופקים בתערובות חתיכות שאם
אנו מסופקים על כל אחת אם נעשה בה דבר המכשיר או הפוסל ע"ז מהני דין חזקה,
אבל אם אנו מסופקים על התחלפות הדברים שמה חתיכה זו שאנו רואים אחרת היא
ונחלקה, על ענין זה לא שייך לומר העמד אותה על חזקתה אם לא בדרך הכרעה מן
המציאות על המציאות דהיינו שע"י דין חזקה יתברר לנו שלא נעשה בה מעשה חדשה
וממילא יוכרע שגם לא נתחלפה וכלל זה לימא בחזקה כמו שבארנו לעיל, ולפי"ז ניחא
הפל בס"ד דהנה בשני פתי עדים אין אנו מסופקים על תערובות והתחלפות האישים
לחוש על ראובן שמה הוא שמעון אלא אנו יודעים ומפירים אותם רק שאנו מסופקים
על כל פת שמה שקרו עדותם ונפסלו לעדות וכל שאנו דנים על כ"א בפ"ע מוקמינן להו
אחזקתיהו אבל בשחוטא שנתערבה בגבילה שהספק על כל חתיכה שמה חתיכה זו שאנו
רואים היא החתיכה של גבילה שהספק על גוף זה שמה גוף אחר הוא בכה"ג לא שייך
חזקה, וכן בנידון דמיירי המשנה במס' מעילה באומר פרוטה בכיס זה הקדש שאנו דנים
על הפרוטה שהוציאה שמה היא הפרוטה שהוקדשה לא מהני חזקה וכן בכל תערובות
שהספק על דבר זה שמה זה הוא הדבר האסור לא שייך בכה"ג ענין חזקה, ולפי"ז נראה
דל"ד ענינים אלו למש"כ בתוס' נדה דבט' חנויות דאמרינן ובנמצא הלך אחר הרוב דהוא
נגד חזקת איסור דמעיקרא דשם ג"כ ליכא תערובות חתיכות דאם ט' מוכרות בשור
שחוטא ואחת מוכרת בשור גבילה אין אנו דנים שמה חתיכה זו מן החתיכות הטריפות
או מן הפשירות רק אנו דנים מאיזה חנות נפרשה היינו דבזה אנו רוצים לברר אם
חתיכה זו פשירה היא או גבילה שאם נפרשה מן החנויות המוכרות בשור שחוטא גם
חתיכה זו שחוטא היא ועל ענין זה שפיר מתנגדת חזקה דמעיקרא דספק זה הוא באמת
ספק של מעשה אם נשחטה או לא רק שאנו רוצים לברר ע"י החנויות אבל באמת אין
החנות גורמת איסור והיתר, אבל בתערובות הגופים דצד זה שאנו אומרים שמה גוף זה
הוא גוף האסור הוא הספק הגורם האיסור וע"ז לא שייך חזקה פלוג, וכן במש"כ התוס'.

ריש אלו נְעוּרוֹת בד"ה ועל הכותית וז"ל וא"ת לַמ"ד בפ"י יוחסין דְפסול כּוּתִים מְשוּם
דְעָבָד וּשְפָחָה נְתַעְרְבוּ בָהֶם אַמַּאי יֵשׁ לָהּ קִנְס נִימָא לָהּ אִינְתִי רַאִי דְלָאוּ שְפָחָה אַתָּ
וּשְקִילִי וְכוּ' וי"ל דְכָל אַחַת מִמֵּינֵן לָהּ בְחֻזְקָתָא אַבְהָתָא שְהִי כּוּתִים.
עכ"ל.

בכה"ג ג"כ אינו ענין לתערובות חתיכות דהרי אנו יודעים ומפירים את האשה מיום
הולדה ואין אנו מסופקים שמא נתחלפה באחרת רק אנו מסופקים על אופן לידתה
ויחוסה בכה"ג מהני ענין חזקה שיהא דין האשה כדין אבותיה וזה דרף נכון בס"ד: והנה
לפי"ז בנידון דידן דאסרה עלי' שעה אחת ליכא תערובות של שעה בין השעות ורק
הספק הוא על שעה זו שמא נאסרה ודמיה לספק של שני פתי עדים דמוקמינן כ"א
אחזקתיה וְהִדְרָא הַקְּוֹשִׁיא לְדוּכְתָהּ, ונלענ"ד בכונת הש"ס עפ"י מה שבארנו דכל חזקה
אינה מועלת להכריע רק אם הענין שאנו מסופקים עלי' יש בזה דין חזקה אבל אם הספק
הוא מצד אחר והחזקה מצד אחר אין מועיל דין חזקה לברר את הספק ע"י הכרעת חזקה
את המציאות וכעין שאמרנו לענין תערובות גופים שאין בכת דין חזקת איסור או, היתר
להכריע שלא זו היא או להיפוך, והנה לפי"ז באסרה עלי' שעה אחת קודם מיתתו היינו
שיחול הגט שעה אחת קודם מיתתו אין מיתתו גורם הדין שתתגרש בשעה שלפני זה
ורק המיתה מבררת השעה האסורה, שע"י מיתתו אנו יודעים מתי הותחלה השעה
האסורה, משו"ה י"ל דליכא בזה דין חזקה להעמידו בחזקת חי שלא ימות בשעה שאח"ז
כיון דאין חיותו ומיתתו שאח"ז גורמים הדין, רק השעה הקרובה למיתה גורמת הדין
ועל ספק זה שמא עכשיו הגיעה שעה הקרובה למיתתו אין לנו שום חזקה אם לא בדרף
הכרעה מן המציאות להחזיק שלא ימות אחר שעה כדי להכריע שעכשיו, אינה שעה
הקרובה למיתתו וזה אינו בכת דין חזקה כמש"כ, ולפי"ז נאמר בדברי ר"א בר"י זה
הביאור, דשאני התם דאסרה עלי' שעה אחת, היינו דאין לנו לדון מחמת ספק שמא ימות
לאחר שעה אלא כיון שתהי' נאסרת שעה אחת אנו מסופקים שמא הגיעה השעה ועל
התקרבות השעה ליכא חזקה והמיתה רק גרמא על בירור השעה, ורב פפא דחי תירוץ
זה כיון דאפשר דהיא מייתא ברישא ולא תאסר שעה אחת משו"ה אין לנו לספוקי שמא
עכשיו היא השעה הנאסרת או כמש"כ לעיל דאם נעשה ספק מזה הוי כספק ספיקא שמא
לא תאסר כלל ושמא בשעה אחרת ועלינו רק להסתפק שמא ימות לאחר שעה וכיון
דמקור הספק הוא שמא ימות וע"ז מהני חזקה להעמידנו בחזקת חי שלא ימות לאח"ז
שאנו דנים עלי'.

כנלענ"ד בבבאור סוגיא זו: והנה מסיק רבא שם דשמא מת לא חיישינן שמא ימות תנאי
היא דלר"י ור"י ור"ש חיישינן לשמא ימות והכי קיי"ל. ובתוס' קדושין ד' מ"ה ע"ב
הובא פלוגתא בין הר' מנחם מיונ"י ור"ת במעשה שאירע באחד שהלך לארץ רחוקה
ולו בת קטנה ונתקדשה הבת ואסר הר' מנחם מיונ"י לקימה דחיישינן שמא יקדשנה אבי'
לאיש אחר במקום שהוא ונמצא בא זה עלי' באיסור אשת איש, ואף שאם מת אבי' שם
היתה מותרת לכל אדם משום דשמא קדש לא חיישינן, שמא יקדש חיישינן כמו דקיי"ל
לשמא ימות חיישינן ור"ת השיב על דברי דכיון דלא חיישינן שמא קדש א"כ היא
מותרת לעולם דכל שעה ושעה י"ל דעדיין לא קדש ואף דיש לנו לחוש שמא יקדש כיון

דעדיין לא קדש מותרת היא לו דל"ד לשמא ימות דהתם אסרה שעה אחת קודם מיתתו, יעו"ש ונהגה כל הרואה משתומם על סברת הר' מנחם מיונ"י זו ובתשו' נוב"י מ"ק ח' יו"ד סי' נ"ו מבאר שיטת ר"מ דבביאה גם הפרישה אסור משו"ה אסור תחילת הביאה שמא יבוא לידי אסור ע"י פרישה ול"ד לאשה שהלה בעלה למד"ה דאזכלת בתרומה דכל שעה ושעה אמרינן דחי הוא ואכילתה זו אינה גורמת לאסור אחר של אחר זמן דגם אם יצויר שתתנדע בשעת אכילתה תוכל לפלוט בלעה מפי', אבל זה דוחק קצת דגם באכילה עיקר האיסור הוא שעת הנאת גרונו ומעי' וא"כ יש לחוש שמא תאסר אח"ז ועי' במס' תרומות פ"ח מ"ב ר"י אומר יפלוט: ונראה לענ"ד לומר בזה דבר קדש בעזה"י דהנה מה שאסרה תורה יחוד עם עריות שלא יבואו לאסור ביאה יש לדון אם יש איסור יחוד עם אשה שעכשי' אינה ערוה ובזמן מועט תעשה ערוה עלי' אם אסור בכה"ג היחוד מה"ת פינון שעדיין אינה בכלל עריות ליפא איסור יחוד אבל פינון דיחוד הוא מחמת ביאה י"ל דכונת התורה בזה שכל אשה שהביאה שתבוא אחר היחוד תהי' באיסור ערוה נאסר לנו היחוד ואף שלא בא אח"ז לידי ביאה עבר איסור תורה על היחוד לבד, ובחקירה זו פליגי הר"מ מיונ"י עם ר"ת, דר"מ אסר לקימה שמא יקדשנה אבי' והוא דבשעה שמתניח עמה אם הי' ודאי לנו שיקדשנה אבי' אחר רגע זו הי' היחוד אסור מה"ת דמתניח עם אשה שבשהיית היחוד הראוי לבוא לידי ביאה תעשה אשת איש ועובר עכשי' באיסור תורה, לפי"ז גם בספק אם תעשה אח"ז לאשת איש אסור היחוד מספק ומשו"ה מדמה ר"מ לשמא ימות דכמו באסרה עלי' שעה אחת קודם מיתתו אסרה לאכול בתרומה מיד, כ"כ בנידון זה אסרה תורה שעה אחת קודם ביאה את היחוד ועל להבא ליפא חזקה שלא יקדשנה אף שאם מת אבי' במד"ה היא מותרת מחמת חזקה דשמא קדש לא אמרינן שמא יקדש אמרינן, ור"ת פליגי ע"ז וסובר דכיון דאיסור זה של יחוד רק בעריות הוא דגם בחיבי לאוין יש מן האחרונים שנסתפקו אם יש בזה איסור יחוד, עי' בפ"ת אהע"ז סי' כ"ב סק"א משו"ה י"ל דרק אם היא בכלל עריות בשעת היחוד אסרה תורה אבל אם עכשי' אינה ערוה עלי' ליפא בזה איסור של יחוד וכל שעה ושעה אמרינן שלא קדש ומותרת היא לו לקימה.

ונכון הוא: אמנם לפי"ז לכאורה קשה האיד מותרים כל אדם להתייחד עם אשתו ליחוש שמא תראה דם נדה דגם שם כל ההיתר הוא משום חזקת טהרה וחזקה לא מהני רק על ההנהגה ולא על העתיד ואם תראה לאח"ז היא אסרה ביחוד בשעה מוקדמת דנדה ג"כ בכלל עריות הוא גם לענין יחוד דרק באשתו נדה שיודע את נידוטה התיירה תורה שאינו חשוד על הביאה היכא שכבר בעלה, אבל בכה"ג הרי דומה לכל עריות ונהגה באשה שיש לה נסת לק"מ למ"ד וסתות דאורייתא דכיון דחזקה אורח בזמנו בא כ"כ יש חזקה דאינו בא שלא בזמנו, וחזקה זו מהני גם בעתיד דזה אינו בגדר שאר חזקות רק פעין רובא דאנו מחזקים מחמת רוב רגילות שראוי להיות פן וכמו חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה ואין אדם פורע תוך זמנו ואין אשה מעיזה בפני בעלה וכל כה"ג, וגם למ"ד וסתות דרבנן י"ל דלענין לחוש שמא תראה או ראתה שלא בשעת וסתה לכו"ע איפא חזקה אורח בזמנו בא, דהנה באמת קשה למה יפלוגי בחזקה זו יותר משאר חזקות דכה"ג כמו שזר המועד ואחיות מוחזקות ומתו אחי' מחמת מילה, וי"ל מחמת דאיפא הרבה מקרים דמסלקים הדמים כמו חרדה מסלקת הדם ועיבור וחולי דאבר' כבדים

עלי' מסלקים הדם משו"ה סברי פמה תנאי ואמוראי דרוב זה אינו רוב גמור וכל אשה בחזקת טהרה עומדת ואין פח ברוב כזה לסתור החזקה וקניימא בחזקתה, ומה"ט ניקחא קא דמבנאר בגמ' נדה ד' ט"ז דגם למ"ד וסתות דרבנן אם בדקה אח"ז ומצאתה טמאה שיהיא טמאה משעת הנסת, דכיון דהשתא ליכא חזקה חזקת טהרה מהני להחזיקה ברואה גם ע"י רוב כזה וכעין שכתב בנוב"י מ"ק ח' יו"ד סי' נ"ה סברא זו עפ"י שיטתו שיוכאו דברי' לקמן, וכ"ז הוא רק לענין להחזיק שפכר ראתה בשעת וסתה דעלינו לבוא מחמת רוב גמור ועפ"י הפלל רנפא ונחזקה רנפא עדיף, בכה"ג פליגי אם רוב זה תורת רוב גמור הוא או לא, אבל להיפוך להחזיק שלא תשנה את וסתה לראות שלא בשעת וסתה דזה אינו סותר שום חזקה ואדרבה מחזקת חזקתה וגם ליכא בזה מקרים הסותרים רוב זה דהמקרים גורמים לסלק הדם אבל לא לשנות וסתה לכו"ע מהני חזקת אורח בזמנו פא לברר שלא תראה קודם שעת וסתה וזה פשוט: אבל באשה שאין לה וסת כלל דקיי"ל עפ"י רוב הפוסקים דמותרת לבעלה בלא בדיקה, וע"י בדיקה ודאי לית מאן דפליג ולכאורה למה לא ניחוש שפא תראה בתוך ביאתה, דכמו דאסור יחוד מכש"כ דאסור תחילת ביאה מחמת סוף ביאה, ונ"ל דגם בכה"ג י"ל דאיכא תורת רוב להיתירא פיון דשעות שהיא רואה בהם הם מיעוט ורוב השעות הם שאינה רואה בהם אמרינן שהשעה שאנו דנים עלי' שהיא מן רוב הזמנים שאינה רואה בהם ועי' בשו"ע או"ח סי' שד"מ בהולך במדבר ואינו יודע מתי יום השבת דאסור במלאכה כל הימים אם לא מחמת פקו"נ, וכתב המג"א סק"א ואע"ג דרוב הימים הם חול זה מיקרי קבוע.

עכ"ל.

היינו פיון דבכל העולם יודעים את השבת משו"ה חשוב קבוע אבל בכה"ג דעכש' פשאנו דנים על השעה הקרובה שעה זו היא מעורבת בין השעות ואינה ניכרת לשום אדם ואין שייך בזה ענין קבוע אזלינן בתר רנפא ואף דלכאורה ל"ד להולך במדבר לענין שבת דשם הזמן גורם הבדל הדינים מיום זה ליום אחר ואזלינן בתר רוב הימים, אבל בכה"ג שאנו מסופקים מתי תהא שעת נדויתה דאין הזמן גורם הדין רק מקרה הראי' גורם הדין.

ועלינו לדון מתי תראה אם בזמן זה או בזמן אחר הנה באמת הפל אחד הוא דגם אם נבוא לדון על מקרה של ראיית נדויתה ג"כ י"ל דאזלינן בתר רוב שמקרה זו תבוא ברוב העתות ולא בעת זו שאנו דנים עלי' היינו בשעה זו של תשמיש, ועוד נ"ל דבכה"ג אינו לנו לדון על מקרה של הראי' דם נדה רק על עת נדויתה דל"ד לאומר הרי זה גיטף שעה אחת קודם מיתתי שאנו דנים שפא ימות בשעה הבאה ולא על השעה בין השעות דשם מקרה של מיתתו גורם הדין שתתגרש בשעה הקודם לזה, אבל בכה"ג אף אם נאמר דכל שנעשית ערוה מן העריות נאסרת במעה הקודמת משום יחוד וקירוב בשר אין מקרה המעשה גורם לאיסור זה של השעה הקודמת רק מה שנעשית אסורה לביאה גורם ועלינו לדון אם תהי' אסורה בשעה הבאה וע"ז שפיר איכא רוב דברוב השעות היא מותרת לביאה ואין שייך ענין זה לנידון המאורע של רבינו מנחם דשם ליכא שום סברת רוב לומר דברוב הימים היא אינה אשת איש פמובן.

כנלענ"ד: ובספר סי' ה"ל פתב לתרץ להגי דסברי וסתות דרבנן איך יפרשו אזהרת וזהוהרתם דילפינו מינה אזהרה לבני ישראל שיפרשו עונה סמוך לוסתן. משום דלכו"ע הך חזקה דאורח בזמנו בא חזקה מעליא היא ככל חזקות שבש"ס אלא שנגד חזקה זו היא חזקת טהרה של האשה שבחזקת טהרה עומדת ולכך מה"ת אוקמינו חזקה להדי חזקה וזהו הטעם למ"ד וסתות דרבנן, ומשו"ה רק בעבר הנסת דאיתא חזקה העמיד אשה על חזקתה אבל לענין איסור ביאה סמוך לוסתה דליכא חזקה זו כמו דאמרינו שמה ימות חיישינו איסור מה"ת מחמת חזקת אורח בזמנו בא זהו תו"ד שם, ולענ"ד מה שפדמה הגאון ז"ל חזקת אורח בזמנו לחזקת טהרה ושאר חזקות אינו מחנור דחזקת אורח בזמנו בא הוא הוכחה ובירור מה שרגיל להיות פו ונהי כמו רוב או עדיף מרוב יעני' רש"י פסחים ד' ט' ע"א לענין חזקה על חבר שאינו מוציא מת"י דבר שאינו מתוקן, ועוד אם נימא דהוי חזקה נגד חזקה היתה אסורה לאחר הנסת מספק ככל ספק של תורה וכיון דלמ"ד דרבנן היא מותרת, בע"כ פדברינו דפליגי אם הוי חזקת אורח בזמנו בא פרוב מעליא או לא ומשו"ה מותרת דלא עדיף רוב זה לסתור חזקה, אבל לענין לחוש שמה תראה שפיר יש מקום לומר דאיכא בזה אזהרת תורה שמה תראה בשעת ביאה מחמת דביום זה היא רגילה לראות, והמחנור בזה פשיטת הראב"ד דלמ"ד וסתות דרבנן גם איסור של סמוך לוסתה הוא דרבנן ומש"כ בנוב"י בשם התוס' ימות ד' סב שאזהרת סמוך לוסתה מה"ת לכו"ע, בדברי התוס' שלפנינו מפנין הפוך דברי דו"ל שם ומה שהגיהו בספרים לא נצרכא אלא סמוך לוסתה אין נראה כלל דהגיהו פו לפישרוצים לפרש דפקידה היינו תשמיש, ובשבעות מוכיח דסמוך לוסתה מדאורייתא מזהוהרתם את בני ישראל וכו', ועוד דמוקי לה ביוצא בדרך לדבר הרשות וא"כ אפילו למ"ד וסתות דרבנן א"כ סמוך לוסתה נמי מ"מ למה יאה מותר ביוצא לדבר הרשות.

עכ"ל.

הרי מפנין דבריהם דלמ"ד, וסתות דרבנן גם סמוך לוסתה דרבנן, ולפמש"כ י"ל דג"כ תלוי זה בזה פינו דהוא דבר רחוק קצת למיחש שמה תראה בשעת ביאה אינו ראוי לחוש רק למ"ד דהוי דאורייתא דחשבינו זה פרוב מעליא שתראה ביום זה אבל למ"ד דרבנן דאינו רוב מעליא אין ראוי לחוש שגראה בשעת ביאה רק ברוב שעות היום כנלענ"ד בענין זה: פרו ט אמנם במה דמסקינו בש"ס בגיטין דלהכי אסורה בתרומה באומר ה"ז גיטף שעה אחת קודם מיתתי משום דשמה ימות חיישינו הטעם בזה כמו שפי' רש"י ז"ל בזה"ל אבל לשמה ימות מיד חיישינו דלא מרעא לה לחזקה בהכי.

עכ"ל.

ונה הטעם שייך רק על חזקת חי דלא מהני על ספק בלהבא אבל חזקת היתר לתרומה או חזקת אשת איש שאנו מסופקים על שעה שעל עכש'י שמה פבר נאסרה ומשתנה מחזקתה הרי זה ככל חזקות דעלמא, ולמה אסרינו לה בתרומה מיד, ואף שדין של עכש'י תלוי במקרה של עתיד בכ"ז על עיקר הדין של עכש'י יש להעמיד על חזקת היתר או חזקת אשת איש כמו דמוכח מדברי התוס' פ' השולח ד' ל"ג בד"ה ואפקעינהו רבנן לקדושין מיני' שפתבו בשם ר"ת לתרץ קושית ר"ש שהקשה היכי מחייבינו לעולם מיתה אשת איש שזנתה והא התראת ספק הוא דשמה ישלח לה גט ויבטלנו דאז יופקעו

הקדושין למפרע ותיגרץ ר"ת וז"ל ואומר ר"ת דכי האי גוונא לא הוי התראת ספק דאזלינן בטר רבא וכו' ועוד דמוקמינן אחזקתה שהיא עכשוי' נשואה דאל"כ נזיר שהי' שותה יין ומטמא אמאי לוקה דאם אָמר לו אל תשתה אל תשתה חייב על כל אחת ואחת והא התראת ספק היא שְמא ישאל על נזירותו עכ"ל, הרי מפורש מדברי ר"ת דגם על הספק של עתיד אם רק אָנו מסופקים על שנוי חזקה של עכשוי' אָנו מוקמינן הדבר על חזקתו, וכן מוכח מהא דאיתא במשנה סוף נדה טבלה ביום של אַחרי' ושְמשה ה"ז תרבות רעה ומגָען ובעילתן תלוין, ומשמע דליכא איסור תורה רק תרבות רעה משום פִּינן דעבדה שימור ביום של אַחרי' ומקצת היום פְּכוּלוֹ מותרת לבעלה ולטהרות אף שאם תראה אח"ז ביום זה תסתור הנקיים למפרע מוקים לה אחזקת טהרתה של עכשוי' רק רבנן אָסרו שלא יבוא לידי איסור, ועי' תוס' ד' ס"ז בְּהא דאָמר ר' שמעון אַחר תטהר אַחר מעשה תטהר אָבל אָמרו חכמים אָסור לעשות פֶּן שְמא תבוא לידי ספק ופי' התוס' שם דר"ש אוסר גם הטבילה מחמת הוכחת הלשון ומהד' משנה דתרבות רעה ולא הוכיחו מזה דאם קאי אאיסור תשמיש הוי ספק של תורה ולמה אָמר אָבל אָמרו חכמים ובאמת איכא מפרשים דמפרשי דר"ש אוסר רק התשמיש ולא הטבילה כמש"כ הר"ן להדיא בפ"ב דשבועות בה' נדה דר"ש אוסר התשמיש לחוד הרי דמה"ת מותר גם תשמיש וכמו שֶהביא הר"ן דברי התו"כ יעו"ש ולפי"ז קשה אמאי אָסורה לאכול בתרומה מאי שְנא שְמא ימות משמא תראה או הספיקות של בטול הגט ושאלת חכם בנזיר: ונראה לענ"ד לתרץ בזה עפ"י הקדמ שני פללים, דהנה בדיני חזקות מצינו דלא בכל הספיקות מוקמינן אחזקה דהנה בגמ' בְּמֹות ד' קי"ג איתא דלר"א דס"ל דחרש הוי ספק שוטה חייבים אָשם תלוי על אשתו דלא בעי חתיכה משתי חתיכות יעו"ש דלכאורה קשה למה לא מהני בזה חזקת פְּנוי' דהוי חזקה פְּכוּל חזקה דעלמא, וראיתי בפנ"י בגיטין בסוגיא דשְמא מת שהקשה בזה ומתרץ שם דכיון שקדשה איתרע חזקת פְּנוי' וכן מתרץ שם במגרב שְיחול שְעה אחת קוּדָם מיתתו יעו"ש, והנה דבריו נגד שיטת התוס' שֶהביא ראי' מדבריהם שְהוא מש"כ בכתובות ד' כ"ג דאָמרינן שם ע"א אומר נתקדשה וע"א אומר לא נתקדשה דלא תנשא ואם נשאת לא תצא והקשו שם בְּתוֹס' אמאי לא תנשא לכתחילה דהוי לן לאוקמה אחזקה, ותרצו כגון שאָנו יודעים שְנרק לה קדושין ומספקא לן אם קרוב לו או קרוב לה וכיון דנדאי נרק לה קדושין לית לן למימר אוקמה אחזקה להפירה לכתחילה יעו"ש, הרי מפורש דזה רק חומרא מדרבנן לכתחילה דהרי אם נשאת לא תצא, וכן פְּתבו התוס' בקדושין ד' ע"ט לענן נערה ביומא דמישלם שית דאם קדשה אבי' בדרבך שמוקמינן לה בחזקת פְּנוי' יעו"ש וכן מוכח מפמה סוגיות דמוקמינן בכה"ג אחזקה, וע"כ נלענ"ד דמשו"ה באשת חרש חייבים לר"א באָשם תלוי ולא מוקמינן אחזקת פְּנוי' דחזקה לא מהני אלא היכא דמכרעת את עצם הספק, או היכא שֶהדבר שְנוילד הספק בו ליתא בעולם או שאין נוגע לדינא לדון עלי' ועכשוי' נוגע לדבר המתילד ממנו מהני חזקה לדבר הנולד אף שלא הוכרע עצם הספק, אָבל באשת חרש לר"א שְדינו לעולם בספק ומשו"ה אין חזקת פְּנוי' מכרעת פְּלוּם פִּינן שְעָצָם הספק לא הוכרע פְּלוּם ונשאר לענן דינא בדין ספק משו"ה גם הדברים המתילדים ממנו הם בדין ספק, וכן מצאתי כְּעין זה בחי' הריטב"א למס' קדושין ד' ע"ט דז"ל וקשאי לן אמאי אזלינן בטר חזקת טמא גיזיל בטר חזקת טהרות וכו' ואיכא למימר פִּינן דנדאי נגע בהם אין להם שוב חזקה וכו' וכן בנדה

לב"ה דמטמאז למפרעמעל"ע כל הטהרות שנגעה, פנין דנדאי נגעה נפקו טהרות מחזקתם והוי פגדה גופה וכן אתה דן בכ"מ דאיפא ודאי מגע ולא אזלינן בטר חזקת טהרות אלא פשיש ספק במגע עצמו ושקא לא נגע עכ"ל, וכן נראה מלשון תוספי הרא"ש ריש גדה בד"ה ה"נ הרי דם לפניה ואיפרעאי חזקת האשה ואע"ג דלא איטרע חזקת הטהרות ס"ד השתא פנין דטומאה דידהו משום לתא דיגדה לא מוקמינן להו אחזקתייהו עד דמשני הקא חדא לריעותא וכו' עכ"ל.

ואף לפי מה דמביעאי לי לרב אשי שם ביבמות שקא ס"ל לר' אלעזר דחשיב לי פעתים שוטה ועתים חלים דלכאורה לפי"ז פשקדש אשה מספקא לי רק על שעת קדושין אם הי' חלים או שוטה ובכה"ג הוי פגכסי דבר שקא דמבואר בפד"א ובפ"ב דכתובות דאוקי נכסים בחזקתו, אמנם אינו פן דבבר שקא הי' הספק רק על מעשה המכירה מתי נעשה ופיר אוקמינן אחזקה אבל בחרש לר' אלעזר אף אם נימא דס"ל דהוי פעתים שוטה ועתים חלים הוא ספק תמידי לר"א בדין חרש משום דאין מפירים בו מתי הוא חלים ומתי הוא שוטה, ומשו"ה פנין שעל עצמו לעולם דין ספק לא מהני דין חזקה על הדבר המתילד מחמת ספקו כנלענ"ד: וכן נראה לי בקמה דאיפא דסברי דבספיקא דדינא לא מוקמינן אחזקה כמו שהביא שיטתם הגרע"א בתשו' סי' ל"ז דלא נתפרש היטב טעמו של דבר דמה שכתב במשנה למלה בפ"ב מה' טו"צ ונ"ל ואפשר לומר דלא.

שייך לומר אוקי גברא אחזקתו אלא בספק דמציאות דאמרינן אוקי גברא אחזקתו אף היכא דבנדאי נעשה המעשה ומספקא לן מילתא היכי אגמרה רחמנא למשה לא שייך לומר אוקי גברא אחזקתו והכי אגמרי' דאטו מפני חזקתו של זה משתנה מאי דאגמרי' רחמנא למשה וחילוק זה הוא נכון בעיני.

עכ"ל.

הדברים האלה כמו שהם אינם מתקבלים לי דגם בספיקא דעובדא אי אפשר לצ"ייר שבשביל חזקתו של זה ישתנה המציאות, שבשביל חזקת הטמא יתחסרו המים מן המקנה ובשביל חזקת טבל יחמיץ היין, וכבר בארנו לעיל בפ"ב דאין ענין חזקה לברר המציאות אכן לפמ"ש"כ מובן החילוק בין ספק במעשה לספיקא דדינא דבספק של מקנה אין הספק נוגע עכשין רק לדין הטובלים ומשו"ה מוקמינן להו אחזקתייהו, אבל בספיקא דדינא דהוא ספק תמידי והספק נשאר בספיקו גם עכשין ולעולם ישאר דין מסופק משו"ה גם הדברים המתילדים מזה דין ספק עליהם, והר"ן בפ"ק דקדושין גבי נתן הוא ואמרה היא דכתב ונ"ל ולפיכך אני מסתפק בכל ספק קדושין דאפשר דמדאורייתא שרי די"ל דאוקמי אשה אחזקתה דמ"ש מפל תיקו דמונא דאמרינן העמד ממון על חזקתו והספימו כל הפוסקים דאפילו תקפו התובע מוציאין מידו.

עכ"ל וכן הוכיח בתשו' הגרע"א סי' ל"ז דעת התוס' יעו"ש, נלענ"ד די"ל דסברי דספק בדין הוא ספק על עצם מעשה זו איך חל הדין אף שספק זה הוא ספק פללי אבל גבי מעשה זו הוא פרט מהפלל והוי כמו שנולד הספק על ענין זה בעצמו וכל שנולד הספק על ענין עצמו שפיר מוקמינן אחזקה אף שעיקר הספק לענין פריטים אחרים לא הוכרע, אבל בנידון מה שכתבנו פגון באשת חרש לר' אלעזר דעל מעשה זו של קדושי אשה זו ליכא ספק רק בתולדה מחמת הספק שאנו מסופקים על המקדש אם הוא פקח או שוטה

והוא נשאר בספק גם הדברים הבאים בתולדה מחמתו נגררים בתר דינו ועפ"ז אין לנו סתירה מזה לענין מה שכתבנו, אכן משיטת הסוברים דלא מהני חזקה בספיקא דדינא אית לן סמך גדול לדברינו: ומא דאמרין בפ"ק דכתובות לענין אלמנת עיפה דכשירה דכתבו רש"י ותוס' שם ד' י"ד שהוא משום חזקה וקתם בא הספק על האשה בתולדה דעיקר הספק הוא על הבעל אם הוא חלל או לא והוא נשאר בספק בלי הכרעת חזקה כשאנו דנים על האשה מוקמינן אותה על חזקתה דלכאורה הוא נגד הכלל שכתבנו.

אמנם לפי שורת הדין שנאמרה הלכה זו של אלמנת עיפה שהוא באלמנה שמת בעלה שהי' ספק חלל וכל זמן שהי' חי לא הי' נפ"מ אצל אשה זו שהרי היתה אשת איש ועתה אין נפ"מ אצל הבעל רק בנוגע להאשה ולה יש לה חזקת פשרות שפיר מוקמינן אותה אחזקתה אף שמקור הספק שהי' בבעלה לא הוכרע כמש"כ למעלה דעיקר דין חזקה אמרה תורה על הדבר שיש לנו ספק לדין הנוגע למעשה, אכן לענין בת אלמנה זו כתבו בתוס' שם ד"ה אלמנת עיפה עפ"י דברי הש"ס פ' עשרה יוחסין דפסולה ליוחסין משום דאין לה חזקת פשרות, והוא אף דקיי"ל כמאן דמכשיר בבתה דחזקת האם מהני לבת, זהו רק אם לא ידעין כלל את האב והבת נחשבת כגוף אחר עם האם אז מהני חזקת האם לבת לומר כאילו היתה הבת עצמה בחזקת פשרות כמו שנתבאר לעיל בפ"ז, אבל בכה"ג דינדעין באבוה מאן הוא והוא בדין ספק חלל והוי כמו שנולד בה בעצמה ריעותא זו וכמו דלאב"י לא הועיל חזקת אבותי"כ"כ לא יועיל לה חזקת אמה ורק להאם מהני חזקתה שהיא גוף אחר והספק אצלה מצד אחר והחזקה עלי' מצד עצמה הוא, אבל לבת שאין לה חזקה מצד עצמה רק חזקת אם לא מהני חזקה זו כמו שלא הועילה חזקה זו לאבי'.

כנלענ"ד.

ועי' בדו"ח להגרע"א: ועפ"ז עלינו לבאר בכל דבר שמקרה עתידה גורם איזה דין בלמפרע אם דין זה בא, בתולדה או שעצם המקרה גורם הדין דלפ"מ שבארנו נפ"מ העיקרית בזה לענין דיוחזקה דכיון דעל עצם המקרה ליכא חזקה דשמא ימות חיישינן וכיון דעצם המקרה נשאר בספק אלא תלוי בזה אם המקרה העתידה גורמת הדין למפרע בפועל דאז הספק הנולד על הדבר של עכשיו הוא כמו שנולד הספק בו, בעצמו ומועילה חזקה על דבר זה אף שעצם הספק לא הוכרע אבל אם עצמות המקרה העתידה אינה פועלת למפרע רק בתולדה נוגע הדין למפרע אז לא מהני חזקה על הדבר המתילד כמו שנתבאר לעיל מה שחלקנו בין ספק של אשת חרש לבין ספיקא דדינא לשיטת הר"ן דסובר דמהני חזקה משום די"ל דספיקא דדינא הוא עצם הספק על כל מעשה שהי' ובכה"ג לא בעינן שיוכרע כל הספק וכמש"כ, וכמו דמצינו בלא בדיק בסימנים שספק זה לענין איסור נבילה ולענין טומאת נבילה שסובר חד מ"ד דלענין איסור אסור ודאי משום חזקת איסור ולענין טומאה הוי ספק דליכא חזקה ע"ז הרי דעצם הספק אם נשחטה כראוי לא הוכרע ומ"מ אם יש פרט בזה דאפשר להעמידו על חזקתו מוקמינן לי' משום דהאיסור והיתר תלוי בעצם הספק של השחיטה דהשחיטה גורמת היתר, אבל באשת חרש אין פקחות של המקדש גורם איסור על האשה ואין שטותו גורם היתר רק בתולדה נוגע לענין של הקדושים: ועתה יתבאר לנו מה דינש לחלק ענין זה של מגרש ומתנה

שיחול שעה אחת קודם מיתתו לענין של התרת חכם בנזיר וסתירת נקיים ע"י ראית דם וכדומה דהנה דין התרות נדרים ע"י שאלת חכם אין התרת חכם כמברר הדבר ומגיד להשואל שפבר הי' בטל הנדר למפרע אלא שהתרתו גורמת את עצם ההיתר כמו שפיאר הרא"ש בפ' הנודר מן המבונשל דברי הירושלמי, דז"ל ואלו נדרים מה את עביד להון כדבר שיש לו מתירין או אין לו מתירין מסתברא מי עבדינו כדבר שיש לו מתירין התני תמן חכם עוקר את הנדר מעיקרו פלומר וכיון שעוקר מעיקרו נמצא שלא נאסר מעולם ולא הוי כדבר שיש לו מתירין אמרי אין עוקרו אלא מפאן ולהבא פלומר עיקר העיקור מפאן ולהבא שהרי הי' אסור עד עתה ואעפ"י שעוקרו מעיקרא, מ"מ הי' אסור עד היום הילכך חשוב דבר שיש לו מתירין.

עכ"ל.

ומשו"ה פשאנו דנים עתה בנזיר לספק שפא ישאל על נזירותו ותבטל הנזירות אנו מסופקים בעתיד שפא יהי מקרה שתגרום ביטול הענין מה שהוא במציאות עכשיו והוי כמו שהי' לנו ספק עכשיו אם בטלה הנזירות או לא דמוקמינו על חזקת נזירותו כ"כ בכה"ג אף שהספק עכשיו בא ע"י ספק של מקרה בעתיד באופן שעל העתיד ליפא דין חזקה ולא הוכרע עצם הספק, אבל מה שנוגע לדון בשל עכשיו שפיר מוקמינו על חזקתו כיון שספק זה של עכשיו אינו רק כמתילד מחמת מקרה עתידה אלא הוא דבר שעצמות המקרה העתידה גורמת שהתרת החכם תסתור הנזירות למפרע, וכן לענין דין נקיים מה שתראה ביום שביעי לספירה שהרא"י סותרת את הנקיים למפרע בנדאי שהסתירה באה ע"י גוף המקרה של ראית הדם ומשו"ה כיון דמתחילת היום כבר טהורה היא כשטבלה ביום שביעי שפבר איפא ז' נקיים ע"י דין מקצת היום ואנו חוששים שפא תראה ותסתור יש לנו לאוקמה על חזקתה חזקת טהרה אף שאין לנו חזקה על, עצם המקרה העתידה לבוא אבל ספק של עכשיו הוא מחמת הדין שפמקרה העתידה גורמת ופועלת ובכה"ג לא בעינו שיוכרע עצם הספק כיון שמה שאנו דנים אין דין הבא בתולדה, אבל במגרש שעה אחת קודם מיתתו דהתם אין המקרה העתידה פועלת לחלות הגירושין כלום דמיתתו אינה גורמת כלום לחלות הגירושין בשעה מוקדמת רק שע"י המיתה יתברר מתי היתה השעה שאז חליו הגירושין וכשאנו דנים עכשיו שפא עתה היא שעה קודם מיתתו שפא ימות לאחר חצי שעה ואנו דנים לאוקמה האשה על חזקתה חזקת אשת איש או היתר לתרומה בכה"ג לא מהני חזקה כמו דלא מהני חזקת פנוי' בספק קדושין של אשת חרש לר"א דהרי גם הכא ספק של האשה הוא רק כמתילד מן המקרה העתידה שאין איסורה והיתרה באים מחמת מיתתו בעתיד רק המיתה פועלת לסמן ולברר את זמן של השעה הקודמת שאז חליו הגירושין ועצם הספק לא הוכרע דשפא ימות חיישינו ועל הדברים הבאים בתולדה לא מהני חזקה שדינם נגרר ונמשך אחר עצם הספק כנ"ל.

וכן בשני לגיים שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה דסברי ר"י ור"ש דאסור לשתות שפא יבקע הנוד התם ג"כ אין שבירת הנוד גורם הדין כלום למפרע. אמנם שם בלא"ה החזקה הוא להיפוך דאיפא חזקת טבל: וכן נראה לי בהא דתירץ ר"ת על קושית הר"ש האיה מחייבינו לעולם אשת איש במיתה שפא ישלח לה גט ויבטל וינפקעו הקדושין למפרע וכתב שהטעם בזה משום דמוקמינו לה בחזקת נשואה, התם ג"כ המעשה של

בטול הגט גורמת הפקעת קדושין למפרע, דכשפסקיעו חכמים הקדושין וכן המקדש שפלה בדעתם הפקיעו בתנאי של הבטול, וכמו דין התנאים שאדם מתנה ותולה תנאו באיזה מקרה דמוכח עפ"י ראיות חזקות שהמקרה העתידה פועלת וגורמת הדין למפרע כ"כ הוא בתנאי שעשו חכמים, ונביא לדוגמא איזה פרטים מדיני התנאים, דהנה שיטת הרא"ש הובא באהע"ז בטור ס"ס קמ"ג דבמגרש על תנאי מעכשין יכול לבטל את התנאי ובאר שיטתו בתשו' דהוא פדין אתי דבור ומבטל דבור שהענין כל זמן שהמקרה הגורמת את הדין טרם באה, יכול האדם לבטל שלא תגרום המקרה העתידה וככל עושה קנין לאחר ל' יום דיכול לחזור שלא יחול הקנין, והביא שיטת הרמב"ם סב"ט מה' גירושין ה' כ"ג שכתב הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי כלי פלוני וכו' אינו גט עד שתתן אותו כלי או עד שיבטל התנאי וזה מפני שבתשו' הרא"ש פלל מ"ו סי' ב', ומזה מוכח להדיא דאין המקרה של קיום התנאי או בטול התנאי גלוי מילתא למפרע ממש, אלא במה שאין מתקיים התנאי המקרה הזאת גורמת הדין למפרע משו"ה יכול להקדים קודם שגרמה לבטלה שלא תגרום, ושיטת בהע"ט היא עוד מפליאה יותר דלשיטתו בתנאי דע"מ יכול לבטל את הגט הובא שיטתו באה"ז ברמ"א סי' קמ"ג סעי' ו' דסובר דכיון דהגט תלוי בקיום התנאי נמצא דקיום התנאי גורם הדין משו"ה יכול לבטל שלא יגרום קיום התנאי דין גירושין, ולשיטתו מהני מעכשין רק לענין אם אבד הגט או נשרף או שמת המגרש קודם קיום התנאי ויש בזה עוד שיטת רבנו סבוראי דגם אם מת המגרש לא מהני קיום התנאי אם לא במקום יבם, וכן שיטת הרמב"ם הנפלאה במעכשין אם לא באתי מפאן ועד י"ב חודש דאם מת בתוך י"ב חודש אסורה להנשא מה"ת דבעינן קיום התנאי בפועל, מפל אלה מוכרח הדבר דמקרה העתידה גורמת הדין למפרע, רק ענין זה של תנאי הוא דבר נפלא דאם נחליט שקיום התנאי הוא הגורם שיחול הגט למפרע בע"כ עלינו להחליט דלשלילת חלות הגט א"צ שום דבר לגרום, ואם נחליט להיפוך דדבר העתיד לבוא גורם למפרע לבטל הגט, בע"כ עלינו להחליט דלחלות הגט א"צ שום גורם אחר בעתיד, וביסוד זה תלוי כל חלוקי הדעות הפופלאות בדיני התנאים: אבל עכ"פ נתבאר לנו דענין דיני התנאים ל"ד לאומר הרי זה גיטך שעשה אחת קודם מיתתי, דבדיני התנאים המקרים העתידים גורמים הדין למפרע, ובשעה אחת קודם מיתתי אין המיתה גורמת הדין למפרע, ומשו"ה בספק קיום התנאי בעתיד אנו מסופקים אם יהי מקרה לגרום הקיום הגט או הביטול התם שפיר יש לנו לאוקמא אחזקה דמעיקרא, וכן נראה ראי' בפשטות מהא דאמרין ביבמות ר"פ האשה ד' פ"ח דבהעיד ע"א על הקדש דמיתשל מרי' עלי' הוי נגד חזקת איסור דמעיקרא אף דמעיקרא הי' ספק בעתיד דומיא דשמא ימות, ואם נאמר דמעיקרא לא הי' דין חזקה איך שיניף עכשין לומר דבשעה שמעיד הוא נגד חזקה, אלא כיון דענין השאלה גורמת אח"ז לבטל את דין הקדש למפרע בכה"ג אין חילוק בין שמא ימות לשמא מת, ועפ"י מתורץ מכל הני המקומות שהקשינו עליהם, ולפי"ז יתבאר לנו דין חדש במגרש אשתו מעכשין אם ימות מחולי זה דתהא מותרת לאכול בתרומה וכל כה"ג שתלוי בדין הגירושין דבכה"ג מוקמינן לה אחזקה דמעיקרא ולא מצאתי פעת גלוי לדין זה: והנה לכאורה יש להקשות על יסוד דברינו מהו דשני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך זה באחד ועשה טהרות והשני בשני דמטהרינן את שניהם אם שאלו בזאח"ז משום דמוקמינן כל אחד בחזקת טהרה כמו שכתבו תוס' בריש

מס' נדה ובפ"ק דחולין דמטעם ספק טומאה ברה"ר אי אפשר לטהר את שניהם דלא
לפינן מסוטה רק דבר שאפשר להיות.
יעו"ש.

והשני שבילין עצמם נשארו לעולם בספיקא וספק של האנשים בא בתולדה ומוכח מזה
דגם בכה"ג איכא דין חזקה, ודבר זה הקשה לי חתני המאוה"ג מהר"ש שליט"א, אמנם
נ"ל דאין מזה סתירה להפיל שפכתנו דהנה עיקר יסוד דברינו דכל דבר הבא בתולדה
הוא נגדר בטר הדבר שבו נולד הספק והנה זה לא שייך רק אם הדבר שבו נולד הספק
הוא דבר במציאות שיש לדון עלי' איזה דין של איסור והיתר או טומאה וטהרה, ובשני
שבילין שאנו מסופקים על כל שביל שמא הוא טמא אין ספק זה נוגע כלום לעצם השביל
דקרע עולם הוא ואין בזה טומאה וטהרה רק אנו מסופקים שמא יש תחת' דבר המטמא
באהל ואם ילך אדם על דרך שביל הזה שמא האהיל על קבר ונמצא דבספק זה לעולם
על האנשים ולא על השביל, דאם הי' הספק אם יש בכח השביל לטמא אדם אז הי' דומה
לנידון דינו, אבל פיון דהשביל בעצמו אינו מטמא אנו דנים לעולם אם יש במקום הזה
דבר המטמא משו"ה לא שייך לומר שיהי' ההולכים בזה השביל נגדרים אחר דין השביל
בעצמו פיון דאין שום דין חל על עצם השביל.

כנלענ"ד: פרק י ובהא דפסק הרמב"ם בפ"ח מה' גירושין ה"א דבתנאי דע"מ או מעכשין'
מוותרת היא להנשא קודם שנתקיים התנאי ואין חוששים שמא לא יתקיים פיון שהי' בע"מ
יעו"ש. וכתב הה"מ לבאר שיטתו דהוא דוקא בתנאי שבידה לקימו וכפי שביאר הר"ן
בפ' מי שאחזו דקשה טובא למה לא נחוש שמא תאנס או תמות ולא תקים דהרי קיי"ל
שמא ימות חיישינן וכן פסק הרמב"ם בה' תרומות פ"ט דבאומר לאשתו ה"ז גיטך שעה
אחת קודם מיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד ולא ראיתי מי שהעיר בזה, ונלענ"ד עפ"י
מה דנראה בבבאור שיטת הרמב"ם הנפלאה לענין קיום ובטול התנאי בפועל כמו שביאר
הה"מ שיטתו בפ"ח מה' גירושין הכ"ב בהא דפסק שם וז"ל אמר לה"ז גיטך ע"מ
שתתני לי ר' וזו ולא קבע זמן ומת קודם שתתן אינה יכולה ליתן ליורשי' שלא התנה
עלי' אלא שתתן לו ולא בטל הגט שהרי לא קבע זמן לפיכך אעפ"י שאבד הגט או נקרע
קודם שימות הרי זו לא תנשא לזר עד שתחלוץ, עכ"ל.

ובבבאור הה"מ דברי' וחדש בכוננתו ענין נפלא והוא שלמד מהא דמסקינן בפ' מי שאחזו
במגורש מעכשין'. אם לא באתי מפאן ועד י"ב חודש ומתבתוך י"ב חודש אסורה להנשא
עד שיעברו י"ב חדשים אף דנתברר שנדאי לא יבוא מ"מ אסורה להנשא לה בלא חליצה
דשיטת התוס' שם דהוא מטעם גזירה, יעו"ש, והרמב"ם סובר שהוא מה"ת דבענין
שיתקים התנאי בפועל ממש, וכן הוא הענין לענין ביטול התנאי דכ"ז שלא נתבטל בפועל
לא חשוב כנתבטל ומשו"ה סובר דבתנאי דע"מ שתתני לי ר' וזו שאם קבע זמן ל' יום
ומת בתוך ל' יום דכשעברו ל' יום בטל הגט לגמרי פיון דלא קימה התנאי אף אם נתנה
ליורשי' דקיי"ל לי ולא ליורשי', אבל הכא דלא קבע זמן לא יתבטלו הגירושין לעולם
דליכא ביטול בפועל ומסיק שם הה"מ בזה"ל וזה דקדוק נפלא מורה על שכל רבינו, וגם
הכ"מ הסכים לסברתו של הה"מ ומסיר בזה השגת הטור יעו"ש, אבל גם לבבאור צריך
בבאור לקטני השכל כמוני פיון דבתנאי, של מעכשין', או ע"מ חל הדבר למפרע ואיך

אפשר לומר דבעיני קיום התנאי בפועל דלכאורה הוא דבר והפוכו פינו דנקטינו דכבר הי' חל מעיקרא קודם שנתקיים בפועל דמזה מוכרח דאם יתקיים אח"כ בפועל אז חל מעיקרא קודם שהי' קיום בפועל ולמה לא נתיר במעכשיו אם לא באתי אם מת בתוך י"ב חודש הלא ידוע לנו בביאור שיהי' קיום התנאי בפועל כשיעבור הזמן ותהי' מותרת מעכשיו דבשלמא בתנאי שתתני לי ר' וזו כשלא קבע זמן יש מקום לומר דאיכא חסרון ביטול התנאי בפועל דלא יהי' לעולם ביטול בפועל דהזמן לא יעבור לעולם, אבל התם יבוא אח"ז בהכרח הזמן שיהי' קיום התנאי בפועל ותהי' מגורשת למפרע בודאי עוד קשה טובא מפסקי הרמב"ם שהבאנו למעלה שפסק בתנאי דע"מ דמותרת להנשא מיד קודם שנתקיים התנאי והוא דבר תימה דבע"מ שלא יבוא בתוך שנים עשר חודש ומת בתוך י"ב חודש שלא יצויר עוד בשום פנים בעולם שיבוא לא חשוב עוד כנתקיים משום דלא נתקיים בפועל ובתנאי שאפשר שלא תקיים ע"י אונס וכדומה חשבינו כאילו כבר מקנים גם ע"ז שאנו משערים בהשערה שתקיים וכבר נתקשו בקושיות זו בס' שעה"מ פ"ח הכ"ב שהביא בשם ס' מכתב אליהו וכן נתקשה בזה בתשו' רע"א סי' קכ"ו ומש"כ בס' שעה"מ לתרץ שתלוי בדעת המגרש דבתנאי שבידה לקיים פונת המגרש שתהא מותרת מיד ובתנאי דלאו בידה פונתו שיקנים בפועל נשגבה מדעתי להבין ענין זה פינו דמ"מ אם נתקיים אח"כ בפועל כגון באם לא באתי כשעברו י"ב חודשים נתגרשה למפרע מה מהני דעת המגרש לעכב היתר נשואי דהרי אם יתנה בפירוש ע"מ שלא תהי' מותרת תנאו בטל דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא: וק"ר"ן ס"פ מי שאחזו מצאתי פעין התירוץ של ס' שעה"מ וז"ל והקשו בתוס' ולא לתר מה יש לחוש והא ודאי נתקיים התנאי דכיון שמת לא ישוב עוד לביתו ותרצו דאיכא למיגר וכו' ול"נ דהיינו טעמא משום דאיהי ודאי לא הוי חייש למיתה דידי' ולא הי' גומר ומגרש אלא לאסר י"ב חודש.

עכ"ל.

וגם דברי הק' סתומים מה פונתו שאינו גומר ומגרש שעכ"פ אח"ז יתקיים התנאי ותהי' מגורשת למפרע ולמה תהא עכשיו אסורה, וע"כ נלענ"ד לבאר ענין זה עפ"י מה שכתבנו לעיל דענין התנאי היכא שחל למפרע ע"י קיומו הוא כדרך נדר שניתר ע"י התרת חכם שניצטרך הנדר למפרע שהבאנו מן הירושלמי בהוספת ביאור מדברי הרא"ש שאף דאמרינו דנצטרך למפרע אין הפונה שכבר הי' מותר באמת אלא דבאמת נתחדש ההיתר ע"י שאלה להתרה אלא מפאן ולהבא עלינו לדון בכל הדברים שמסתעפים מן הנדר כאילו הי' כבר מותר, פן הוא מושג הדין של כל התנאים, אמנם פינו דגם ביטול הדבר של הקנין בא ע"י מקרה העתידה ואם נחליט דלבוטולו של גט גורם המקרה העתידה וגם לקיומו זהו דבר שאי אפשר שזה שני הפכים בנושא אחד, דבנדרים ודאי שלחלות הנדר א"צ שיגרום עוד סבה עתידה שיחול הנדר ורק להיפוך לעקירת הנדר ליכא עכשיו סבה רק המקרה העתידה היא הגורמת לעקור את הנדר, וע"כ נראה ביאורו של הדברים פן הוא, דבתנאי קנה שאנו מוחזקים מראשית מעשה הגירושין שבודאי יתקיים עפ"י השערה שראוי' לסמוך עלי' מן הדין, אז חשוב כאילו כבר חלו הגירושין מעכשיו לגמרי ורק עקירת הגירושין תגרום מקרה העתידה היינו ביטול התנאי מה שלא יתקיים ובדבר ששני הצדדים אפשריים ליכא בזה חלות גמורה מעכשיו, ועד"ז נוכל לצרף גם דעת המגרש אם הי' דעתו שהמקרה העתידה תגרום קיום הגט יש לומר דלבוטולו א"צ למקרה

העתיקה ואם היא דעתו שהמקרה העתיקה תגרום בטול הגט אז א"צ לקיומו של גט שום הצטרפות מן העתיד להיות ונראה לי שהדברים מוכרחים מצד עצמם דבקה דיליף הרמב"ם מן הש"ס דכמו דבעינן קיום התנאי בפועל כ"כ בעינן ביטול בפועל והוא עפ"י מה דמביעיא בש"ס בס"פ מי שאחזו ודבר זה מתמיה מאד דאם נאמר דבעינן קיום התנאי בפועל וה"ז שלא נתקיים התנאי בפועל לא חשוב פקיום התנאי והיננו שלא נתבטל בפועל כמו בתנאי ע"מ שתתן לי ומת שונאי לא יתקיים עוד אנו מסופקים שמה חשוב כאילו כבר נתקיים היסכן פזאת דמה שלא נתבטל בפועל יהי פקיום בפועל, ולומר דיש בזה איזה נקודה אמציעית שנתשוב בזה שלא נתקיים ולא נתבטל דבר זה אינו מוכן במושג ולפי"ז מוכן הענין דבתנאי ע"מ שתתן לי מותרת מיד להנשא דבכה"ג א"צ לקיומו של הגט שום הצטרפות ורק אם תבוא המקרה הגורמת לעקירת גרושין אז ישונה הדין כמו בהתרת הנדרים, ולפי"ז אם לא קבע זמן ומת קודם שקימה את התנאי אם היא הדין דבעינן ביטול בפועל ובנידון זה לא יהי בפועל וגם אם יהי לא איכפת לן עכשיו כ"ז שלא נתחדש הדין הי' מן הדין שהאשה תהא מותרת לזר בלי חליצה כגרושה גמורה דלא בעינן קיום התנאי כלל רק שלא יהי בזה עקירת הגירושין, רק ענין זה אם בעינן בפועל הוא בעיא דלא איפשיטא בגמ' דאמרין שם לא לתר שריתוה דהא לא אתו או דילמא לאתר י"ב חודש שריתוה דהא איקיים התנאי ונקטינן לחומרא כמו שכתב הרי"ף שם, אבל אם היא הדין נפשט דבעינן בפועל בין בקיום התנאי בין בביטול אז היא הדין בתנאי דע"מ שתתן לי ומת שהיא מותרת לזר בלי קיום התנאי, ובתנאי דע"מ מעכשיו אם לא באתי מפאן ועד י"ב חודש ששני הצדדים אפשריים דאז לקיומו של גט צריף הצטרפות מקרה העתיקה, משו"ה במת בתוך י"ב חודש אף שפודאי יתקיים התנאי כ"ז שלא נשלמו הי"ב חודש עדיין לא נגמר הדין של חלות הגירושין רק פשיבואו הי"ב חודש תושלם הסבה הגורמת חלות הגירושין למפרע ומשו"ה מסקינן דאסורה להנשא לזר קודם י"ב חודש, ובתנאי דע"מ שתתן לי מותרת להנשא מיד ולא בעינן קיום התנאי בפועל דבכה"ג א"צ לחלות הגירושין קיום בפועל והמגרש עשה שתהא המקרה העתיקה גורמת רק לביטול הגירושין, ועפ"י מש"כ נתישב בעז"ה פל חומר הענין הנפלא שבוזה.

דלפי"מ שבארנו בתנאי אחד ובמעשה אחד לא צויר שני הפללים ביחד ואם יהי בתנאי זה האופן שיוצרו קיום התנאי בפועל אז א"צ בתנאי זה בטול התנאי בפועל ואם הוא באופן שבעינן ביטול בפועל אז א"צ קיום בפועל, ומש"כ הרמב"ם בתנאי שתתן לי דבעינן ביטול בפועל הוא רק בתנאי שתתן לי שבידה לקימה ודעתה לקימה אבל אם יהי התנאי ע"מ שיעשה לי פלוני או יתן לי פלוני ומת אותו פלוני קודם שנתקיים התנאי אז נראה לי ברור שבטלו הגירושין לגמרי והיא אשת איש גמורה דבכה"ג התנה שקיום התנאי יגרום את הגירושין וכיון דבטל הגורם אין פאן גירושין: ולפי"ז מתוך מה שהקשינו מהא דקיי"ל שמה ימות חיישינן ובתנאי שבידה לקיים מותרת להנשא ולא חיישינן שמה תאנס כמו במגרש שעה אחת קודם מיתתו דחיישינן שמה ימות וכן במפריש תרומה שני לגין שאני עתיד להפריש חיישינן שמה יבקע הנזד, דלפמש"כ בתנאי דע"מ שתתן לי ר' זוז פונת התנאי שבטול התנאי יגרום עקירת הגירושין וכ"ז שלא באה הסבה העוקרת היא נחשבת כגרושה גמורה באופן שאם גם יתהו' אח"ז עקירת הגירושין יתחדש ענין זה אח"כ ומעיקרא היתה מותרת, ול"ד למגרש שעה אחת קודם

מיתתו דהתם אם ימות איגלאי מילתא למפרע ממש שפבר היתה אסורה בתרומה וכן בבקיעת הנוד איגלאי למפרע ממש דלא הי' חל תרומה שסיים השני לוגין שיהי' מפורשים יהיו תרומה וע"י דין יש בריקה מה שמבונררים אח"ז הם כמבונררים מעיקרא וכיון דאח"ז נבקע הנוד ולא נבכרו ולא נפרשו השני לוגין איגלאי למפרע ממש דלא הי' בזה חלות התרומה כלל אבל הכא אין העקירה שפאה אח"כ מבכרת דלא חלו הגירושין מעיקרא רק שאח"ז מתחדש הדין כמו בהתרת נדרים ובאמת לפי"ז מתישב קושית התוס' בריש השולח ד' ל"ג שהוכיחו מהא דנזיר פששתה ינו לוקה ולא חשוב כהתראת ספק דלפמש"כ עפ"י שיטת הרמב"ם וקרא"ש דבהתרת חכם עיקר העיקור נעשה מכאן ולהבא ובשעה ששטה הי' איסור ודאי והתראת ספק הוא אם מסופק המותרת אם איכא עבירת מלקות במעשה שעושה כמש"כ התוס' ד' ל"ג במס' כתובות, אכן התוס' כתבו לרונחא דמילתא דהטעם בזה משום חזקה היינו פינו דעקירה מתחדשת ע"י השאלה וקיום הנדר חל בלא הצטרפות מהעתידי יש בזה להעמיד הנזירות בחזקתה ולפי תירוץ התוס' ג"כ יש לתרץ בהא דהקשינו על הרמב"ם בתנאי דע"מ שאם בינה לקימו מותרת להנשא דהנה עפמש"כ דבתנאי כזה היא חשובה עכשין פגרושה ואם נבוא לחוש שפא יתבטלו הגירושין ע"י העדר קיום התנאי אנו מוקמינן אותה בחזקת גרושה דגם לפמש"כ לחלק בין שעה אחת לבין התרת חכם דלכאורה לפי"ז המקרה של אונס של חולי או מיתה או עוני שעי"ז יוגרם העדר קיום התנאי אין זה שייך לחזקת גירושין, ויש לומר שפא ימות חיישינן כמו בשעה אחת קודם מיתתי אבל באמת אין דומה זה לשעה אחת קודם מיתתי דהלא בארנו הטעם משום דעצם הספק דשפא ימות נשאר בלי הכרע, ותולדות הדין נגרר אחר עצם הספק דשם עלינו לדון אם ימות אחר שעה או לא דהרי בזה תלוי דין ספק גירושין של עכשין וכן בכל כה"ג כמו בבקיעת הנוד אנו מסופקים שפא לא יבוא לידי הפרשה, והכא אם נבוא לדון שלא לא יקיים התנאי שפיר איכא חזקה דהשפא דהעדר קיום התנאי גורם עקירת הגירושין וע"ז איכא חזקה ואם נעשה לספק שפא תמות ענין המיתה ספק צדדי לגמרי שאינו מן הדין לחוש עלי' כלל דלא תלוי בזה קיום הגירושין ועקירתו.

כנלענ"ד: ועפ"ד יתפרשו דברי הירושלמי - לפי גירסת הגר"א - בגיטין פ"ט ה"א אמר ר' שמי מצינו אשה בתחילה חייבים עלי' משום ערוה ולבסוף אין חייבים עלי' משום ערוה א"ל ר' מנא למה זה דומה לאחד שאמר לאשתו ה"ז גיטך ע"מ שתבעלי לפלוני בתחילה הוא אסור לבעול עבר ובעל הותר הגט למפרע.

עכ"ל.

הובא להלכה בשו"ע סי' קמ"ג סע' י"ח. והקשה ע"ז הרשב"א בחי' לגיטין פרק המגרש ד' פ"ד פיון שאם תבעל יותר למפרע למה אסור בתחילה יעו"ש, ולפמש"כ בשיטת הרמב"ם בכה"ג שאין בינה לקימו קיום התנאי גורם ההיתר למפרע וכל זמן שלא נתקיים בפועל אינה פגרושה מה"ת ורק אח"כ לאחרקיום התנאי יתחדש הדין למפרע כהתרת נדרים, ומשו"ה בתחילה עדיין אסורה משום אשת איש ואח"כ מתחדש הדין למפרע, וחילוק זה בתנאים נראה לי מוכרח גם לשיטת בעל העיטור שהבאנו לעיל דבכל תנאי גם מעכשין יכול לחזור קודם שנתקיים התנאי, דלכאורה לשיטתו יכול אדם לבטל כל

קדושים לפ"מ דאמרינו כל דמקדש אדעתא דרבנו מקדש וא"כ כל קדושים על תנאי הם עשויים וכן אפשר לאשה להנשא לאחר ולחזור מן הקדושים דכמו שהיא מקדש אדעתא דרבנו כ"כ מצד האשה ולכאורה לשיטת בעה"ט כמו האיש פן האשה לעולם יכולים לבטל הקדושים למפרע דקיום התנאי יקיים רק עד יום מותם אלא צריף לומר דרק בתנאים שאפשר לומר שקיום התנאי יגרום למפרע אז יש מקום לומר דכל זמן שלא נתקיים התנאי חשוב פקודם חלות הדין, אבל בתנאי זה דכל דמקדש אדעתא דרבנו מקדש ענין התנאי בזה להיפוך שאם ירצו רבנו לבטל הקדושים יתבטלו למפרע ובכה"ג אינם יכולים לחזור כלל.

פנ"ל: וכן נ"ל ראי' לדברינו מסוגיית הש"ס יומא ד' י"ג דמטיק שם הש"ס אליבא דר"י דסובר דמתקינן לי' אשה אחרת שמא תמות אשתו ויהי' בלא בית וכדי לתקן שלא יהי' לו שני בתים מגרש את הא' ע"מ שלא תמות חבירתה ומגרש את הב' ע"מ שאפנס אני לבית הפנסת וכשיראה שהיא מתה יקדים ליפנס בבית הפנסת.
יעו"ש.

והנה לשיטת הרמב"ם דס"ל דקיום ובטול התנאי בפועל בעינן איף אפשר בכה"ג להתקיים בפועל דהרי תנאי הא' הוא ע"מ שלא תמות חבירתה ביום פפור זה וכ"ז שלא עבר זמן יום זה לא נתקיים בפועל ועדין יש לו שני בתים וכן בשני' שמגרש לה ע"מ שאפנס לביהכ"נ כ"ז שלא נכנס בפועל הרי עביד בשני בתים, וכן לענין בטול בפועל דאם מתה השני' צריף שיתבטלו הגירושים של הא' למפרע ואם צריף בטול בפועל לא נתבטלו הגירושים עד שמתה וגם גרושי שני' לא נתבטלו עד שיעבור היום ולא יפנס לבית הפנסת ונמצא דעכשי' עדיין לא נתבטלו שום גירושים ועתה יש חשש דעביד בלא בית, ולפי מה שפכתבו דענין זה של קיום ובטול בפועל תלוי באומדן דעת המתנה איזה סבה תהי' הגורמת לקיום הגט ואיזה סבה תהי' לבטולו של גט, לק"מ דבכה"ג הי' דעת המתנה בגירושי הא' שלא תהא מקרה קיום התנאי מה שלא אמות הב' דבר הגורם לחלות הגירושים אלא להיפוך אם תמות תהי' מקרה זו סבה הגורמת לבטול הגירושים ולחלות הגירושים לא יוצרף שום סבה מצטרפת, ומשו"ה אם לא מתה השני' הראשונה מגורשת למפרע גם קודם שנתקיים התנאי בפועל, ולהיפוך לענין בטול בפועל כיון שהתנה שמימת השני' תהי' מקרה הגורמת לבטול הגירושים כ"ז שלא מתה עדיין לא בטלו הגירושים, ובשני' הי' פונת התנאי להיפוך שמתה' מקרה פניסתו לביהכ"נ דבר הגורם לחלות הגט ולבטול הגט לא יצטרף מקרה המצטרפת, ומשו"ה אם לא מתה הב' היתה הא' גרושה למפרע והשני' נשואה דלראשונה לא הוצרף קיום התנאי בפועל ולשני' לא הוצרף בטול בפועל, ואם מתה השני' ונכנס לבית הפנסת ונתגרשה השני' ובטלו גירושי הראשונה כיון דבראשונה היתה פונתו דלבטולו של גט תהי' מקרה מימת השני' גורמת לחלות הבטול וכ"ז שלא באה המקרה חשובה כגרושה, והשני' היתה חשובה נשואה לאצלה היתה פונתו שמקרה של הפניסה תגרום חלות הגט וכ"ז שלא באה המקרה היא נשואה ועביד עבודה לעולם עד פניסתו לביהכ"נ מחמת השני' ואף דאח"כ אמרינו דהשני' נתגרשה למפרע והראשונה היא ביתו הוא שמעכשי' נתחדש דין זה אבל מעיקרא הי' הדין להיפוך.

כנלענ"ד בענגן זעה ואכמ"ל: והנה בעיקר היסוד שבארנו בפרק זה דבכל הענינים שמקרה העתיד מבררת דין למפרע עלינו להבחין אם המקרה הזאת היא רק פסימנא מילתא בעלמא שע"ז אנו אומרים איגלאי מילתא למפרע אז הי' באמת מעיקרא הדין גלוי קמי שמיא שפבר חל הדין בפועל, דבכה"ג הוי רק חסרון ידיעה וכמו במגרש שעה אחת קודם מיתתו, וקורא שם תרומה מה שאני עתיד להפריש למ"ד יש ברירה אבל היכא שמקרה בעתיד פועלת לחדש עיקר הדין למפרע אז לא הי' באמת למפרע שום דין בפועל רק אח"ז בהתחדשות המקרה חל הדין עכשיו מפאן ולהפא לדון פאילו הי' פבר חל למפרע דקודם שבאה המקרה בעולם אי אפשר לומר שפבר הי' חל דעדיין ליפא בעולם סבה המחדשת את הדין וכמו שהבאנו דברי הירושלמי שכתב לענגן התרת נדרים דאף דקיי"ל חכם עוקר הנדר למפרע מ"מ קודם ההתרה לא חל ההיתר, וכו' בארנו לענגן תנאים שאם התנה שמקרה בעתיד תועיל לקיים את הקנגן למפרע אז באמת קודם קיום התנאי לא חל עדיין ורק לאחר קיום התנאי חל הדין פאילו פבר חל למפרע וכו' אם התנה שמקרה בעתיד תגרום לעקור ולבטל למפרע את הקנגן אז מעיקרא הי' פבר חלות הקנגן רק אח"כ חשבינו פאילו פבר נעקר למפרע, ובזה יובן גם שיטת רבנן סבוראי דסברי דלא מהני קיום ובטול התנאי לאחר מיתה היכא דליפא יבם - ע"י תשו' רע"א סי' קכ"ו - משום דאז בטלה הסבה פיון שעכשיו ליפא דין התרה יעו"ש: ויסוד נאמן לעיקר פלל זה מוכח מסוגית הש"ס יבמות ריש פרק החולץ הפוגס יבמתו ונמצאת מעוברת הרי זו לא תנשא צרתה שמה יהי' נלד בן קימא וביאת מעוברת לא שמה ביאה ונחליצת מעוברת לא שמה חליצה והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם.

יעו"ש.

היינו אף לר' יוחנן דסובר דביאת מעוברת שמה ביאה. אם הפילה אח"כ דאמרינו איגלאי מילתא למפרע, בכה"ג שתלוי ההיתר של צרה בשני דברים אם תפיל אז חלו למפרע היבום והחליצה ופטורה צרה, ואם תלד בן קימא יהי' ההיתר מחמת הנלד, מ"מ אסורה הצרה להנשא אף דאיכא ממ"נ, מ"מ פיון שלידת הנלד תהא סבה המפקעת זיקה למפרע אי אפשר לומר דכבר הי' הדין שנפקעה הזיקה, ונהרי מוכח מזה דגם היכא דאיכא בקיור גמור על סבות המתירין אינו חל הדין עד שיהי' בעולם בפועל, ומה דלא אמרינו דעכשיו תהא הצרה מותרת מחמת היבום ואח"כ מחמת הנלד, י"ל דלא מצינו שני מתירים ביבמה אחת: אמנם לכאורה נסתר פלל זה מסוגית הש"ס בנדרים ד' ט"ו באומר קונם עיני בשנינה היום אם אישן למחר דפליגי ר"י ור"נ אם מותר לו לישן היום שמה יישן למחר, דלפ"ד קשה ממ"נ אם הנה פונת הנודר שמקרה של שנינה למחר תגרום עיקר הדין לחלות הנדר הרי אז עדיין מותר היום דלא חל הנדר עדיין, ואם נימא להיפוך שהעדר שנינה למחר תעקור הנדר למפרע הרי אז עכשיו עכ"פ אסור לו לישן עד שיבוא המתיר בפועל, אבל לפי מה שנתבאר לקמן בשע"ה, דשאני ענגן נדרים מפל הקנינים הנעשים ע"י האדם, דאף דהיכא דמהני חזרה בקנינים כמו בלאחר ל', לא מהני בנדרים בכה"ג חזרה, משום דחלות הדין הוא דין שמים לקיים מוצא שפתי' באופן דלפי"ז לא הנה מהני פלל תנאי בנדרים, ובפשטות הקשו האחרונים איה מהני תנאי בנדרים הרי ליתא ע"י שליח - ע"י גליון רע"א בנזיר ד' י"א - אמנם באמת אדרבה מטעם זה עצמו מהני יותר תנאי בנדרים מפל ענינים וא"צ למילף מתנאי בני גד וב"ר, דהתורה אמרה פכל הינצא

מפי', וכיון שאמר שיהי' דין הנדר של עכש' בתנאי של עתיד פן חל הדין ובכה"ג אין המקרה בעתיד גורמת הדין כלל לא בחיוב ולא בשלילה ובאופן הזה חשיבא מקרה העתידה רק כגלוי מילתא בעלמא וכגונא דשעה אחת קודם מיתתו שבארנו דהיום חשביון פאילו חל מעיקרא ממש ומשו"ה תלוי איסור והיתר של שינה היום בהאי חשש אם יישן למחר, ומינשב כל הענין על נכון: פרק יא פתב הרמ"א ביו"ד סי' ק"ה ונ"ל וספק פבוש אסור בלבד בפשר וחלב דאזלינו לקולא מן התורה אינו אסור רק בפשוט ממש.

עכ"ל.

ובט"ז הקשה ע"ז דמה לא נתיר מטעם חזקת היתר דבתחילה ולא נחזיק ריעותא מספק. יעו"ש.

ובגנות הכסף שם תירץ דהכא איתרע חזקת פשרות כיון דנפשה בו יעו"ש, ובס' ש"ש ש"ג פ"ז פתב לתרץ דברי הרמ"א די"ל דבספק תערוכות כיון שאין האיסור בגופו אלא תערוכות האיסור לא שייך בזה חזקת היתר דרק היכא שאנו מסופקים אם נשתנה הדבר מהיתר לאיסור ומטהרה לטומאה מוקמינו אחזקה, אבל הכא ההיתר לעולם לא נשתנה רק דאסור לאוכלו מחמת התערוכות שבו אין זה שנוי בעצם הדבר והוכיח ענין זה מדברי הרא"ש פ' גיה"נ שכתב לענין נקור הגיד דלא חשוב הירף בחזקת איסור מחמת הגיד שבו או החלב.

יעו"ש שהעיר ע"ז מגמ' עירובין ד' ל"ו דאמרינן שם בספק עירוב כשר, בספק אם נדמעו מבעוד יום או משחשיכה דמשמע שם דהטעם הוא משום חזקה דמעיקרא, ותירץ די"ל דשם איכא חזקת פשרות לעירוב דאמרינן שדין זה לא נשתנה מבעוד יום.

יעו"ש: אבל בתוס' במס' יבמות ד' פ"ב פתבו להדיא דשייך חזקה גם בספק תערוכות, דבהא דפריף שם הש"ס וסבר ר' יוחנן תרומה בזה"ז דאורייתא והתניא שתי קנפות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי סאים אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו הרי אלו מותרים שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלו וחולין לתוך חולין נפלו וארש"ל והוא שרבו חולין על התרומה ור' יוחנן אמר אעפ"י שלא רבו חולין על התרומה בשלומא לר"ל קסבר בדרבנן נמי רבויא הוא דבעינן אלא לר' יוחנן קשיא, וכתבו בתוס' שם וז"ל הקשה הר"ש מאכזב אדמקשה מברייתא לותיב ממתני' דתרומות פ"ז דתנן ב' קנפות אחת של חולין ואחת של תרומה שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזה מהן נפלה אני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה ונהו לר"י ולר"ל לאיפלוגי עליה, והשיב ר"י דמשום רבותא דר"י מיייתי ברייתא דאפילו בשתי קנפות ושני סאים דליכא למימר פולי האי אוי חולין אחזקתייהו דמה שנפל בקנפה של חולין ספק הוא ואין לו חזקת היתר שרי בה ר' יוחנן בלא רבי' ואפשר דבסאה אחת אפילו ר"ל שרי בלא רבי' דסמיכנו אחזקת חולין שבקנפה ומוקי לה אחזקתייהו ולהכי לא פליגי אמתני' אלא אברייתא.

עכ"ל והנה לענין דימוע דרבנן יש מקום לתרץ דבדימוע עשו חז"ל פאילו נעשה הכל אסור משום דאסמיכיהו אקרא מפל חלבו מקדשו ממנו כל שאמה תורם ממנו מקדשו

וכן משמע מתוס' גדה ד' מ"ז ע"א, ולפי"ז שפיר שייך דין חזקה דאם נפלה לתוך החולין
נשתנה דין החולין מהיתר לאיסור - פן העיר לי חכם אחד מידידי - וכן ראיתי בס' עונג
יו"ט סי' פ"א, אבל בדברי התוס' הנ"ל אי אפשר לתרץ פן דברי דבריהם אזלי לפי
קושית הש"ס דפריה אר"י שיהי' ספק דאורייתא, וע"ז פתבו דגם לסברת המקשה י"ל
דבסאה אחת ליכא ספק דאורייתא אפי' אם נספור תרומה בזה"ז מה"ת והוא משום
דמוקי חולין אחזקתיהו הרי מוכח להדיא דסברי דגם בספק תערוכות שייך חזקת היתר
דלא כהש"ש, ובס' עונג יו"ט הביא דברי התוס' וכתב להוכיח להיפוך ולא אבין דברי'
שם, ובסוגיא דעירובין פ"י תוס' שם דהדימוע הוא טבל בחולין ולא תרומה בחולין
דלמ"ד מערבין בתרומה לא שייך דימוע וכן פירש"י בלישנא בתרא יעו"ש והוי ספק של
תורה בתערוכות: והנה בסברת התוס' נלענ"ד דאף דבהשקפה ראשונה צדקו מאד דברי
הש"ש דאף שייך לומר חזקה בכה"ג פיון דהחולין בכל מקום שהם מותרים ולא נשתנו
לאיסור גם אחר התערוכות דמה שנאסר לנו כל התערוכות הוא רק מפני שאין אנו
מפירים ואנו מסופקים שמה נפגע בחתיכה האסורה וכמו שהארנו לעיל בש"א פ"ט
הנה כ"ז הוא רק היכא שאנו דנים לענין התחדשות איסור חדש ובמציאות לא נשתנה
ההיתר מכפי שהוא אבל לענין חזקה שאין הדבר תלוי במציאות האמתית דברי חזקה
שלא נתבררה בשעתה לא הוי חזקה אלא תלוי במה שמוחזק לנו להיתר או לאיסור,
הנה בכה"ג אם אנו מסופקים אם נחדשה מקרה חדשה שכל הראה התחדשות המקרה
ישתנה עכ"פ אצלו דין החזקה הקודמת ונמצא לפי"ז דההתחדשות סותרת את החזקה
דמעיקרא ומשו"ה אם ספק לנו במאורע הנה אנו מסופקים אם נסתרה החזקה
דמעיקרא ע"י מקרה חדשה או לא וע"ז עלינו לומר אוקי אחזקה קמייתא שלא נשתנה
ולא בטלה: ועוד גדולה מזה נלענ"ד פיון דספק כזה הוא רק בספק תערוכות דבספק על
עצם אחד אם נתחדש בו דבר שהוא ספק הילכתא לא שייך לדון בזה כ"כ שלא יהני
חזקה מחמת דגם אם נעשה ההתחדשות חדשה עדיין לא נאסר רק מחמת ספק, דזה לא
יתכן שיהי' גרוע ספק מנדאי, דברי כל הספק שמה אסור הוא ואם נאסר הוא השתנות
נדאי ואיכא חזקה, וממ"נ אם נדון על המציאות בעצם איכא חזקה ואם על הדין בפועל
הלא גם מספק אסור לנו, אלא עיקר חקירה זו הוא רק בתערוכות שחלק המותר לא
נשתנה כלום בעצמותו, והנה לפי"מ שהביא הש"ך יו"ד סי' ק"י בכללי ס"ס אות כ"א
ונ"ל ונראה דאם נתערב איסור דרבנן חד בחד אעפ"י שאינו דבר חשוב ואח"כ נאבד
אחד מהם ולא נודע איזהו לא אמרינן בהא ספק דרבנן לקולא דכיון שהי' מוחזק איסור
באחד מהם הו"ל חזקת איסור וכן מוכח להדיא מתשו' הרשב"א וכו' דבכי האי גוונא
חשוב כחזקת איסור וא"כ לא אמרינן בכה"ג ספק דרבנן לקולא.

עכ"ל.

ולפי"ז אם אנו מסופקים על התערוכות אם נפל חתיכת איסור לתוך חתיכות של היתר
איכא חזקה מעליא דמעיקרא היו חתיכות מוחזקים בהיתר וכשנפול בהן חתיכת איסור
ומתערב בהן מתהפכים כל החתיכות לחזקת איסור מחזקת היתר, ואם ספק הוא עלינו
לומר אוקי ההיתר בחזקתו דלא נתהפך לחזקת איסור, ונימתק עוד ענין זה עפ"י שיתבאר
בדברינו לקמן ש"ג בס"ד בהא דחלוק לענין ביטול ברוב בין שתי קדירות לקדירה אחת
כמבואר ביו"ד סי' קי"א אם לא בשל אדם אחד דעומד להתערב דהטעם בזה משום דרק

אם כל התתיכות המותרות מעורבות ומתחלפות זב"ז דאז חשובות פולן פגוף אחד אז המיעוט מתבטל אל הרוב ומתהפף להיות פמוהו משא"כ בשתי קדירות דעפי"ז בתערובות חד בחד ג"כ הם גוף אחד, מחצה איסור ומחצה היתר, וחשוב הוחזק בגוף ועצם זה חלק איסור כנלענ"ד ביאור דברי התוס' יבמות הנ"ל והוא נכון בס"ד: ואמנם שיטת הפוסקים נגד זה דבטוש"ע יו"ד סי' קי"א סעי' ג' פסק ה' האיסור של תורה אין תולין להקל לומר לתוך האיסור נפל עד שיהא ההיתר רבה על האיסור כדי שיתבטל בתוכו מדברי תורה.

עכ"ל.

הרי מוכח להדיא דנקטינו להלכה דלא כתוס' יבמות הנ"ל ולפמש"כ לעיל צריך לבאר בטעמא דמילתא שנטו הפוסקים מסברת התוס' הנ"ל, ונלענ"ד דאף אם נחליט פסברת התוס' דשייך לומר אוקי חולין אחזקתיהו מ"מ אם נבוא לדון על כל חתיכה וחתיכה אם מותרת היא או היא חתיכה אסורה מהיא שנפלה אי אפשר להתירה מחמת חזקה של חזקת, היתר של החתיכות דמעיקרא דהרי אנו דנים שמה היא חתיכה אחרת שהיא אסורה מעולם ואינה מאלה שהיו בחזקת היתר, וזה אין לומר דכיון דמוקמינו חתיכות המותרות על חזקתיהו הוכרע כל הספק שלא נפל לתוכם וממילא ליפא ספק על כל חתיכה לומר שמה חתיכה זו היא שנפלה דכבר ביארנו לעיל פ"ה ופ"ו דאין חזקה מועלת לעולם להכריע את המציאות להועיל לדבר אחר דלית בי' חזקה ורק חזקת האם מהני לבת משום דהבת עצמה אית לה חזקת האם משום שנוולדה ממנה, וא"כ גם הקא אינו מועיל חזקת היתר של החתיכות שהי' מעיקרא להתיר כל חתיכה באכילה פיון שאנו מסופקים שמה היא חתיכה אסורה שאינה מאותן שהי' מעיקרא וקרוב לומר שגם התוס' ביבמות לא נקטו פן להלכה רק בדרך שקלא וטריא וגם הוסיפו לומר בלשון "ואפשר" דאפי' ר"ל מודה: ועפי"ז יתישב לנו סוגית הש"ס בעירובין ד' ל"ו בספק אם נדמעו מבעוד יום או משחשיכה דאמרינו אוקי חולין על חזקתיהו דבפשטות קשה מסוגית הש"ס זו על הטוש"ע יו"ד הנ"ל דהרי שם אף דאיתרע עכש' דנדאי נדמעו מ"מ אמרינו דחזקה דמעיקרא עדיפא ומוקמינו אחזקה דבשעה ההיא שאנו דנים עלי' לא יצאו מחזקתם מכש"כ בשתי קופות וסאה אחת דלא איתרע עכש' פלוס דראוי לומר דקאי על חזקתיהו, ועפימש"כ הוא נכון דעיקר הטעם בשיטת הטוש"ע הוא דלהתיר החתיכות באכילה לא מהני חזקת היתר דמעיקרא פיון שאנו חוששים שמה אחרת היא לא מאותן שהיו בקופה זו מעיקרא, וטעם זה לא שייך כלל בנגידון דמירי הש"ס בעירובין דהתם הרי איפא חתיכות מותרות שהניחם לעירוב ואנו מסופקים שמה מבעוד יום נתקלקלו ע"י שנפל בהם טבל ונאסרו באכילה מחמת תערובות ואינן ראיות לאכילה ע"ז שפיר מהני חזקתו דמעיקרא שלאנשתנו מחזקת היתר לחזקת איסור דלהחתיכות המותרות מהני לעולם חזקתיהו והתם לא שייך לדון דמ"מ כל חתיכה אסורה שמה אחרת היא דאם אנו דנים מתי היתה הנפילה במציאות ומתי נשתנו חתיכות המותרות מחזקת היתר לחזקת איסור מוקמינו להו אחזקתיהו דמבעוד יום לא יצאו עדיין מחזקתיהו ואם הי' רוצה אז לאכלן הי' עדיין ראויים ומותרים בלי שום ריעותא והוא נכון בס"ד: וכן נראה לי גם לענין תערובות של נתינת טעם וכיוצא בזה לא מהני להתיר בספק מחמת חזקת היתר דמעיקרא כמו בנשפף ביו"ד סי' צ"ח דעל חלק הנוסף ומתערב נדאי לא מהני

להכריע חזקת היתר של החתיכות דמיעקרא וכמו שחלקו התוס' בעצמם שהבאנו לעיל ושם בסי' צ"ח נדאי גתוסף איסור אלא דלא נודע שיעורו ועל איסור הנוסף נדאי לא מהני להכריע, ובגליון רש"א על הט"ז סי' ק"ה סק"כ פתב בזה משום דמוקמינן האיסור על חזקתו שלא נתבטל מאיסורו ודברי חכמה הם.

אבל א"צ לזה כמש"כ התוס' יבמות הנ"ל ולפמש"כ גם בספק אם גתוסף כ"כ לא מהני חזקה וכמו שאמרנו ביבש ביבש כ"כ גם ביבש בלח אם אנו מסופקים אם נפלט מן האיסור יבש בלח ההיתר סברתנו קימת דאף דיש לנו חזקת היתר דלא נשתנה ההיתר ממה שהי' מעיקרא בחזקתו עד עכשיו' מ"מ בכל משהו שאני טועם ספק לי שפא אני טועם דבר איסור שלא הי' מעיקרא בלא הפותר וע"ז לא מהני חזקת הלח דמעיקרא, ובהא דנקטו האחרונים להלכה באו"ח סי' תס"ז דמחזיקין מזמן לזמן דאם נמצאת החיטה בעיסה אוסרין הכל דחוששין שפא היתה כבר בזמן הקדום, וכן הביא המג"א מתשובת מהר"ם לענין פרוב יעו"ש.

שהמער ש"ש ש"ג פ"ז ג"כ מדין זה להסתייע דלא שייך חזקת היתר בתערוכות, ולפמש"כ הפל מיןשב בעזה"ל דהתם ג"כ אנו דנים. על ספק דבר נוסף שפא בחלק הנוטל מעיקרא נתערב כבר מעט איסור ואנו דנים עכשיו' אם מותר לאכול וע"ז לא מהני חזקת היתר דאנו מסופקים שפא אנו טועמים דבר נוסף שלא הי' מעיקרא בדבר הלח או היבש וע"ז לא מהני חזקת היתר כנ"ל.

ול"ד לנידון האמור בעירובין דשם אין אנו דנים פלום על הדבר הנוסף אלא על החתיכות שהי' מעיקרא אם נשתנו או לא כנ"ל. ולענין דין ספק פבוש דפסק הרמ"א דאסור שהט"ז הקשה ע"ז דנוקים ההיתר על חזקתו ג"כ מתישב עפ"י דברינו כנ"ל, דבין אם נאמר ענין החזקה בכלל שלא נפלט מן האיסור אל ההיתר ע"ז לא מהני חזקה של ההיתר על חשש שפא אנו טועמים דבר איסור שלא הי' מעיקרא, ובין אם נאמר ענין החזקה על הזמן הקדום כגון שאנו מוצאים עכשיו' שהאיסור שרוי בתוך היתר הלח ומסופקים אם כבר מן מעת לעת הקדום הי' שרוי ונעשה פבוש או לאחר זה נשרה וליכא עדיין מעל"ע ונאמר אוקי בחזקה דאז לא נשתנה ההיתר מ"מ לא יועיל חזקה זו על ספק טעימת דבר נוסף שעלי' ליכא חזקה כנ"ל, ועוד דבכה"ג נראה לי ברוב דליכא חזקה כלל, דלפמש"כ ענין החזקה בזה מה שע"י תערוכות נעשה הפל בחזקת איסור כמו שהבאנו לעיל דברי הש"ך בשם תשובת הרשב"א וענין זה לא שייך רק בתערוכות יבש ביבש או לח בלח אבל יבש בלח אינו מעורב פלום ונמצא דאינו מגרע פלום בנפילתו מחזקת היתר של הלח ורק פשיה' פבוש מעל"ע יפלוט לתוך הלח ומשו"ה פשאנו דנים על זמן הנפילה ליכא חזקת היתר כלל דבנפילת האיסור לתוך ההיתר עדיין אינו משתנה ההיתר פלום, עכ"פ דינו של הרמ"א מיןשב היטב.

ובפמ"ג סי' ק"ג במשפצות סק"ג האריף שם קצת בענין זה והעיר מכמה דוכתי ולא נתישבו בדברי' פל ענין זה ולדברינו נתישבו פל הסתירות ומה שהביא בש"ש להסתייע בנידון זה מדין ניקור מהרא"ש שכתב דלא תשיב איתחזק איסורא לפמש"כ אינו ענין כלל לתערוכות דשם ניקר היטב הגיד והחלב לבקי בהם ולא משתנה חלקי הבשר ע"י הניקור אבל תערוכות משנה את פל החתיכות מחזקת היתר לאיסור.

ופשוט הוא: ובתשוב' רע"א סי' פ"ב חקר שם לענין תערוכות יבש בביבש ונאבד קצת מהתערוכות וידוע שהי' רוב גי' שם ספק אם הי' בו ס' והוא מין בשא"מ דמה"ת בטל ברנפא אלא מדרבנן אסור עד ס' שמה יבשלים דלכאורה פשוט דהוי ספק דרבנן ודמי לגשפה לענין מין במינו ביו"ד סי' צ"ח והגאון המחבר העלה דיש לאסור משום חזקת אסור של האסור, ול"ד לגשפה דשם איכא נגד זה חזקת היתר של התבשיל דע"י בליעת אסור גם ההיתר נאסר, וכ"ז הוא רק היכא דאיכא בליעה ונתינת טעם אבל בביבש שהיתר אינו משתנה וא"כ אין מוציאים אותו מחזקת קיימא חזקת האסור לומר דלא נתבטל יעו"ש שהעלה בצ"ע, ולפמש"כ דאין חזקת היתר של התבשיל מכרעת פלום להתיר את דבר הנופל בו שהבאנו מדברי התוס' היכא שידענו דודאי נפל נסתרין דברי הגר"א בתירושו על דין האמור בסי' צ"ח לענין גשפה מין במינו דמותר בספק ס'.

ובעיקר הענין מה שהעיר שהגר"א לומר להעמיד האסור על חזקתו שלא נתבטל הנה כבר שקלו וטרו בזה הרבה אחרונים ביו"ד סי' ק"י אם בספיקא דרבנן אסור באיתחזק אסורא יעו"ש ועכ"פ דברי הגרע"א קשים לי דהלא לענין ביטול הלכה רוחת היא בספק דבר חשוב דמותר בביבש ומותר הפל ולא אמרינן בזה אוקי האסור על חזקתו, ונראה לענ"ד דאף לשיטת האחרונים דסברי בספק אסור דרבנן אסור היכא דאיתחזק אסורא הוא מחמת עצמו ומסופק לנו אם הותר אבל בנידון זה של ביטול דעיקר האסור כבר הותר ע"י ביטול ברוב נחכמים אסרו עד שיהי' ששים אם ליכא ששים הוא אסור חדש דמעיקרא קודם שנתבטל הי' אסור תורה ועכש'י' אנו דנים אם יש בזה אסור דרבנן מה שלא הי' מעיקרא משו"ה לא שייך בזה איתחזק אסורא, וכמדומה לי ששמעתי סברא כזו בשם הגאון צי"ע ר' מאיר מיכל משאט זצ"ל, אמנם לפ"ז לכאורה אם נתערב אסור דרבנן והוא ספק דבר חשוב נימא דאסור מחמת חזקת אסור ויהי' גרוע אסור דרבנן מאסור של תורה וזה לא יתכן, אלא נראה פיון דנתערב ברוב עכ"פ אזיל מיני' חזקת אסור דהרי חד בחד חשבינן לי' בחזקת אסור את כל התערוכות לענין שאם נאבד אחד מהם אסור אף באסור דרבנן כמו שהבאנו לעיל דברי הש"י ובתערוכות ברוב אף היכא דלא בטיל מחמת חשבויות וכה"ג מותר בנאבד אחד מהם דמוכח מזה דבטל חזקת אסור מפאן, ע"כ נלענ"ד דמשו"ה ליכא חילוק בין יבש ובין בלח כל היכא דאיכא רוב ליכא עוד חזקת אסור ותלוי אם מה שצריך ששים הוא מה"ת אסור בספק ס' ואם הוא מדרבנן פגון באינו מינו בביבש ובמינו בלח מותר בספק ככל ספק דרבנן כנלענ"ד: פ"ק יב מסקינן בגמ' גדה ד' ד' ע"א בפלוגמא דחזקת' ור' יוחנן דפליגי שם בגמרא בקנפה שנשתמשו בה טהרות בזוית רוח זו וטלטלוה בזוית אחרת חזקת' סבר לא מחזקינן טומאה ממקום למקום ור' יוחנן סבר מחזקינן ופריה הש"ס לר"י מי מחזקינן והתני' כשעת מציאתו ובמקום מציאתו ומסיק דבמקום מציאתו שרפינו שלא במקום מציאתו תלינו יעו"ש.

וכן פסק הרמב"ם בה' אה"ט פי"ז כר' יוחנן דשלא במקום מציאתו תלינו יעו"ש. ובמג"א ה' פסח סי' תס"ז סככ"ה הוכיח מסוגיא זו שאם בשלו תבשיל בקדירה וסלקוהו מהפירה למקום אחר ונצטננה ונמצאת ע"ג חטה דאמרינן עתה נפלה דלא מחזקינן אסור ממקום למקום יעו"ש.

ותמהו עלי האחרונים דאם נדמה איסור לטומאה ראוי לאסור גם בחמץ דהרי להלכה פסק הרמב"ם כר' יוחנן דלתלות תלינן עי' בפמ"ג ב"ד סק"ה ובס' ש"ש ש"ג פ"ה וכן עוד אחרונים תמהו בזה, אמנם בלא"ה קשה לר' יוחנן דסובר דמחזיקינן במקום למקום למה אין שורפין הל' ספק טומאה ברה"י הוא וחשוב פנדאי לשיטת תוס' בכמה דוכתי גם לשורף תרומה ובקדשים, דהנה לחזק' דס"ל אין מחזיקין במקום למקום לא חשוב ספק טומאה כלל דכיון דלא ראינו ריעותא במקום אחר וכן כתב רש"י שם ד' ע"ב בהא דפריה הש"ס שם מפדי האי פכר ספק טומאה ברה"י הוא וכל ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא, ופי' רש"י וז"ל אבל אקנפה לא פריה דהא לא איתחזק בנזית של בית הראשון עכ"ל אבל לר"י דס"ל דמחזיקינן לספק גם על מקום אחר הני לי' ספק טומאה ברה"י, ואם נימא דהוי פנדבר שאין בו דעת לישראל מהראוי להיות טהור לגמרי אלא בע"כ הלא בקנפה שנשתמשו בה טהרות הוי טומאה הבאה ע"י אדם דמספקינן שמה בשעת שמוש הי' השרץ והנגעו ע"י האדם והוי ספק טומאה ברה"י, ע"כ נלענ"ד בזה דר' יוחנן פליג על חזק' רק כלפי הדין הנוסף בתרומה וקדשים מחמת טומאה להחזיק כשעת מציאתו פדיו נדאי ולא יהי' חלוק רשויות בזה דחזק' סובר דגם לדין זה שאמרו כל הטומאות כשעת מציאתו הוא רק במקום שבו נמצא דבר הטומאה וכיון שאין מחזיקין במקום למקום לא שייך לדון גם שיהי' כשעת מציאתו, ור' יוחנן סובר אף דלענן עצם הספק מהני כלל זה דלא מחזיקינן במקום למקום ולא חשוב כספק טומאה לטמא ברה"י אבל על הדין המיוחד בפרט לתרומה וקדשים שאמרו כל הטומאות כשעת מציאתו שיהי' דין טומאה למפרע כפי הנמצא עכש' סובר ר' יוחנן דהא דתני בבב"יתא ובמקום מציאתו הוא רק לשורף אבל לתלות תלינן גם שלא במקום מציאתו והוא דנגד חזקה של פאן נמצא פאן הי' איפא דין לטמא למפרע משום כל הטומאות כשעת מציאתו וסובר ר"י דכמו שהחמירו במקום מציאתו לעשות כטומאה ונדאית אף לשורף תרומה וקדשים כ"כ החמירו לעשותו כספק טומאה לתלות אף שלא במקום מציאתו דגם במקום מציאתו מה"ת טהור נדאי ברה"ר, וחזק' סוב' דרק במקום מציאתו שהוא בגדר ספק אלא דמטהרינן מחמת חזקה או מטעם הלכה שם החמירו לטמא משום כשעת מציאתו אבל שלא במקום מציאתו דאינו בגדר ספק כלל דהרי טהור גם ברה"י ובכה"ג לא החמירו לומר כשעת מציאתו ולר"י שני דינים החמירו והוסיפו חכמים לענן תרומה וקדשים דשעת מציאתו גורם לספק למפרע אף שלא במקום מציאתו אף דמה"ת איפא גדרים להכריע ספק זה כמו חזקה דמיעקרא דעדיפא בכל דנכתא מחזקה דהשתא ובמקום מציאתו גורם לעשותו פנדאי טומאה למפרע לומר דבמקום זה כמו שאנו רואים את הטומאה כ"כ הי' לעולם במצב זה במקום הזה: ומעתה עלינו לבאר לר"י דס"ל מחזיקין ממל"מ דעשוהו חז"ל לספק טומאה לתלות אם הוי ככל ספק טומאה דחלוק בין רה"ר לרה"י ובין יש בו דעת לישראל או לא, והנה בתוספי הרא"ש במס' נדה ד' ד' הנדפס בש"ס הקדשים כתב דלר"י מטמאין שלא במקום יציאתו לתלות גם ברה"ר וגם פנדבר שאין בו דעת לישראל דז"ל בד"ה והתנן פכר ע"ג הדף וכו' וא"ת אפתי מאי קשיא לי' האי דמטהרינן הלא היינו משום שאין בו דעת לישראל פדמסקינן, וי"ל דלכולהו לישני דאוקימנא פלוגתניהו בשאינה בדוקה מטמא ר' יוחנן אפי' ברה"ר תדע מדפריה מפל הטומאות כשעת מציאתו ותני עלה ובמקום מציאתו הא שלא במקום מציאתו לא ומאי

קוּשֵׁיָא דִּילְמָא מְשׁוּם דְּאִיגְרִי בְרַה"ר כְּדִקְתָּנִי בְּתוֹסְפָתָא מוּקִי לֵה דְּוִקָא בְּמָקוּם מְצִיאָתוֹן, אֲלֵא וְדַאי אֲפִילוּ בְרַה"ר מְטַמְא ר' יוֹחָנָן אֲפִי' שְׁלֵא בְּמָקוּם מְצִיאָתוֹן וְא"כ ה"ה נְמִי אֲפִילוּ בְּדָבָר שְׁאִין בּוּ דַעַת לִישְׁאֵל עַכ"ל.

אֲבָל בְּתוֹס' ד"ה כְּפָר הַנְּתוּנָה ע"ג הַדָּף פְּתַבּוּ לְהִיפּוּף דְּו"ל וְא"ת שְׁאִנִּי הֵתֵם שְׁאִין בּוּ דַעַת לִישְׁאֵל כְּדָאֵמַר בְּסַמּוּף וי"ל דְּפָרְיָה אִי בְּשׁוּם מָקוּם אָנוּ מַחְמִירִין מְמָקוּם לְמָקוּם אֲפִילוּ בְּקִדְשִׁים לֹא הִי לָנוּ לַעֲשׂוֹת סָפֵק וְלִתְלוֹת בְּאָדָם טְהוֹר דִּיּוֹתֵר יֵשׁ לִתְלוֹת בְּנִפְיָה עַכ"ל.

הָרִי דְּמִפְרָשֵׁי דְּבִשְׁאָר סְפִיקֵי גַם לר"י דס"ל מְחַזְקִין מְמָקוּם לְמָקוּם הִי טְהוֹר בְּאִין בּוּ דַעַת לִישְׁרָאֵל וְכֵן נִלְעַנ"ד לְהִדְיָאֵמוּכַח דְּגַם בְּרַה"ר טְהוֹר לר' יוֹחָנָן מְדִין הַמְּסַנְּפֵן דְּתַנְיָא בְּתוֹסְפָתָא דְּטְהוֹרוֹת פ"ו מְעַשֶׂה בְּמַסְנְפֵן אֶחָד שְׁהִיוּ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ מְגִיבּוֹסֵר לְחַמְתָּן וְהִי הַפְּיִתוֹת מִתְחַלְפוֹת עֲלֵי' וּבְאַחְרוֹנָה נִמְצָא מֵת בְּיָדָן וּבָא מְעַשֶׂה לְפָנֵי חֲכָמִים וְלֹא טְמָאוּ אֲלֵא כַּת אַחְרוֹנָה בְּלִבָּד.

עכ"ל.

וְהוּא מְטַעַם סָפֵק טְוּמָאָה בְּרַה"ר וְכֵן הוּא לְהִלְכָה בְּרַמְב"ם פַּח"י מַה' אַה"ט וְלִשְׁיטַת תוֹסְפֵי הָרָא"ש קָשָׁה אִיךָ יְפָרֵשׁ ר' יוֹחָנָן הַתוֹסְפָתָא הַנֶּ"ל, וְאוּלַי יִתְרַץ דְּהֵתֵם לֹא מִיִּגְרִי לְתַרוּמָה וְקִדְשִׁים דְּמַה שְׁמַחְמִיר ר' יוֹחָנָן הוּא דְּוִקָא לְתַרוּמָה וְקִדְשִׁים, וּמַה דְּמוּכִיחַ בְּתוֹסְפֵי הָרָא"ש מְסוּגִית הַש"ס כָּאֵן דְּפָרְיָה לר"י מְנַגֵּעַ אֶחָד בְּלִילָה דְּתַנְיָ עֲלָהּ וּבְמָקוּם מְצִיאָתוֹן נִלְעַנ"ד דִּי"ל דְּפִיֶּרְכֵת הַש"ס הוּא רַק אִם גִּימָא דר' יוֹחָנָן סוֹבֵר דְּגַם לְשָׁרוּף מְחַזְקִין מְמָקוּם לְמָקוּם דְּהוּי כְּוַדַּאי אֲזִי לִיכָא חֲלוּק רְשׁוּיוֹת אֲבָל לְפִי מַה דְּמַסִּיק דְּלר' יוֹחָנָן רַק תְּלִינֵן י"ל דְּבְרַה"ר טְהוֹר גַּם לְתַרוּמָה וְקִדְשִׁים פִּינּוּ דְּלֹא בְּמָקוּם מְצִיאָתוֹן לֹא הִחְמִירוּ רַק לְסָפֵק לְמַפְרַע וְהוּי כְּכֹל סָפֵק טְוּמָאָה דְּטְהוֹר בְּרַה"ר וּמַה דְּאָמְרִין לר' יוֹחָנָן מִתְּלִי תְּלִינֵן הוּא רַק בְּרַה"י וּבִיֵּשׁ בּוּ דַעַת לִישְׁאֵל וּבְאַמְת לְשׁוֹן הַמְּשַׁנָּה שְׁפַל הַטְּוּמָאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאָתוֹן וְהוֹסְפַת הַבְּרִייתָא וּבְמָקוּם מְצִיאָתוֹן שְׁהוּא בְּדָרְךָ כָּלֵל לֹא שִׁיךָ כ"כ לְאוּקְמֵי דְּוִקָא בְּרַה"ר, וְאִף דְּלִכְאוּרָה לְפִי"ז לְמַה לֹא טְמָאוּ וְדַאי הִיכָא דְּהוּא בְּרַה"י דְּהָרִי מְצִינּוּ בְּהַרְבֵּה מְקוּמוֹת שְׁגַם לְסָפֵק שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן טְמָאוּ בְּרַה"י הִנֵּה מְלַבֵּד דְּאִין לָנוּ לְהַקְשׁוֹת כֵּן דְּהָרִי מְצִינּוּ בְּהַרְבֵּה מְקוּמוֹת לְהִיפּוּף דְּגַם לְנִדְּאֵי טְוּמָאָה דְּרַבְּנָן עֲשׂוּ הִיפְרִיא דְּלֹא לְשָׁרוּף תַּרוּמָה וְקִדְשִׁים, נִלְעַנ"ד דְּכִינּוּ דְּגַם ר' יוֹחָנָן סוֹבֵר דְּמַה"ת לֹא מְחַזְקִין טְוּמָאָה מְמָקוּם לְמָקוּם אִף שְׁהִחְמִירוּ חַז"ל לְסָפֵק לְמַפְרַע גַּם לְמָקוּם אַחַר שְׁלֵא הִנְחִיזוּק שֵׁם טְוּמָאָה אֲבָל לְדִין סָפֵק טְוּמָאָה בְּרַה"י צְרִיךָ שְׁיִהְיֵ' מוֹחְזָק שֵׁם סָפֵק טְוּמָאָה כְּמוֹ בְּסוּטָה דְּהִי שֵׁם קִנּוּי וְסִתְיָרָה וּמְשׁו"ה אִין לְטַמְא וְדַאי בְּרַה"י, אֲבָל לְהִיפּוּף לְטְהַר בְּרַה"ר אוֹ כְּשִׁאִין בּוּ דַעַת לִישְׁאֵל לֹא שְׁאִנִּי סָפֵק זֶה מְשִׁאָר סָפֵק טְוּמָאָה, וְכֵן נִלְעַנ"ד מוּכַח מְהָא דְּמוֹדִים חֲכָמִים הִיכָא שְׁרָאוּהוּ חֵי מְבַעֲרָב דְּהִנֵּה כְּשִׁרְאוּהוּ חֵי מְבַעֲרָב לֹא עֲדִיף מְשִׁלֵּא בְּמָקוּם מְצִיאָתוֹן דְּהָרִי הִי חֵי בְּזִמְנָן מִן הַזְּמַנִּים וְכִמוֹ דְּטְהוֹר בְּרַה"ר לְרַבְּנָן כְּשִׁרְאוּהוּ חֵי מְבַעֲרָב "כ טְהוֹר בְּמָקוּם אַחַר שְׁלֵא רְאִינוּהוּ חֵי וְלֹא מֵת וְזֶה פְּשוּט לַעַנ"ד, הָרִי נִתְבָּאֵר לְהִדְיָא מְסוּגִית הַש"ס וְשִׁיטַת הַתוֹס' וְתוֹסְפֵי הָרָא"ש דְּמַה דְּסוֹבֵר ר' יוֹחָנָן מְחַזְקִין מְמָקוּם לְמָקוּם הוּא רַק לְחוּמְרָא לְתַרוּמָה וְקִדְשִׁים אֲבָל כְּכֹל דְּוִקְתָּא לֹא מְחַזְקִין טְוּמָאָה מְמָקוּם לְמָקוּם וְשִׁפִּיר לְמָדוּ הָאֲחְרוּנִים לְדִין חֲמִץ דְּמְחַזְקִין מְזִמְן לְזִמְן הִיכָא דְּלִיכָא חֲזָקָה וְלֹא

מחזיקינו ממקום למקום פנ"ל ונדברי המג"א נכונים לדינא: ובעיקר ענין זה של שנוי מקום צריף ביאור במה נשתנה הדין ע"י השתנות המקום ובס' מקור חיים לה' פסח סי' תס"ז סק"א האריף בענין זה.

אבל לענ"ד עדיין הדברים סתומים כמו שנבאר, דהנה באמת קשה אם נאמר בכל דוכתא שיהי' חלוק בין מקום למקום א"כ גם בחבית ונמצא חומץ נימא דאם שנתה מקומה דלא נחזיק ממל"מ וכן גבי מומין לא מצינו רק חלוק רשויות ולא שנוי מקום ומשו"ה העלה בס' מקו"ח דרך במידי דאתו מעלמא כמו בשרץ ונפילת חטים וכדומה שייף לומר לתלות דהמקום גרם אבל במידי דאתו מגופה כמו יין ונמצא חומץ וכן במומין או טריפות לא שייף בזה לתלות במקום והביא ראי' לדברי' מדברי תוס' ריש גדה ד"ה מעל"ע בתה"ד ונ"ל דאשה נמי מיקריא במקום מציאתה דכל מקום שהיא טומאתה עמה דאי לאו הכי תקשה לחזקי' דמטהר בקנפה ממקום למקום.

יעו"ש.

אבל באמת תמוה מאד דא"כ לפי"ז מה שייף במת לתלות השנוי במקום וכן במחט השבורה מה ענין לתלות השבירה ואיזה חלוק יש בין מחט ומת - לאשה, ונראה לענ"ד דבכללות ענין זה מתבאר עפ"י הדרך שכתב בס' ש"ש פ"ד דכל ריעותא דלא חזינו לא מחזיקינו וענין זה עדיף מרוב נחזקה דהתם איכא ספק ואנו מכריעים עפ"י דין רובא או חזקה, אבל אם לא ראינו ריעותא אין בזה גדר ספק ומשו"ה מהני ענין זה גם בספק טומאה ברה"י אף דלא מהני חזקה וכן מהני גם לענין מומין כמש"כ בש"ש, אבל בפרטות צריף ביאור רחב דהנה זה נדאי דלא מחזיקינו ריעותא מגבירא לגבירא או מחפץ לחפץ אחר כ"כ אם אנו דנים על איזה מקום אם נתחדש בו איזה דבר של טומאה או איסור והספה הגורמת לנו להסתפק בזה הוא ע"י שראינו התחדשות טומאה או איסור במקום אחר על זה קיי"ל דאין מחזיקין ממקום למקום וענין זה שייף בדבר המטמא את סביביו במגע וכדומה או דבר האוסר את סביביו ע"י פליטת איסור ואנו דנים על החפצים שהיו שם במקום חדש שלא ראינו ריעותא היינו כמו במת שאנו רואים במקום זה שהוא מת עכשיו ואנו דנים אם הי' כבר מת במקום אחר שהי' שם בזמן הקודם ואנו דנים לענין הטהרות שהיו סביב איש זה במקום שהוא אז נקטינו דאין לנו להוסיף טומאה במקום שלא ראינו ריעותא וכ"כ לענין איסור שאנו דנים על ההיתר שהי' במקום אחר בקדירה זו ומקום זה כבר סלקוהו ומצאנו עכשיו בקדירה דבר שיוכל לאסור את ההיתר אין אנו מחזיקים להוסיף איסור גם במקום אחר שלא ראינו ריעותא שם: וזה הענין דוקא במת וכדומה דעל עצם המת עיין שום נפ"מ לדון עלי' דמאי נפ"מ אם מת עכשיו או כבר הי' מת ועיקר הספק נוגע לדינא רק על הטהרות שהיו במקום אחר שנגעו באיש זה ואנו דנים אם הי' מת מכבר להוסיף טומאה במקום אחר אז נקטינו דשנוי המקומות הם כדברים נפרדים שאין ריעותא של אחד גורם דין ספק על חברו.

אבל באשהגדה שאנו מספקים עלי' באיזה זמן ראתה פיון דעצם הספק נוגע אלי' לענין מנין לספירה ואצלה לא שייף חלוק המקומות דכל מקום שהיא טומאתה עמה היינו שיהיה בעצמותו הוא נפ"מ גם להאשה עצמה ולא רק להוספת טומאה במקום שהוא אז ליכא האי כלל דאין מחזיקים ממקום למקום גם לענין הטהרות שנגעו בה במקום אחר,

וּכְבָר נִתְבָּאָר בְּדִבְרֵינוּ דְכָלְלֵי דִינֵי הַסְפִיקוֹת בְּרוּבָם אָנוּ דְנִים עַפ"י תְּחִילַת דִּין הַמְסוּפָק לְדִינָא וְלִהְלֵכָה, וּכ"כ פִּירְשָׁנוּ לְעֵיל בִּש"א פִּי"ג בְּהָא דְכָתְבוּ הַתּוֹס' לְחֵלֶק דְבִגְדָה ל"ד לְסַפֵּק טְנֻמָּאָה בְּרַה"י אוֹ רַה"ר מְשַׁנֵּי טְעָמִים א' מִשּׁוּם דְּהוּא סְפֵק טְנֻמָּאָה לְמַפְרַע וְעוֹד מִשּׁוּם דְּהוּא סְפֵק רַאִי וְלֹא סְפֵק מְגַע דְּעַל שְׁנֵי חִילּוּקִים אֱלוֹ קִשְׁיָה מִמַּת דְּהוּי ג"כ סְפֵק לְמַפְרַע וְאִינוּ סְפֵק מְגַע וּמ"מ אִיפָּא חִלּוּק רְשׁוּיוֹת וְתִירְצָנוּ שֵׁם עַפ"י סְבָרָא זֹו דְבִאֲשָׁה רַאשִׁית דִּין הַסְפֵּק נִפ"מ גַּם לְעַנְיָן הָאֲשָׁה וְאֲצִלָּה הוּא סְפֵק לְמַפְרַע וְסַפֵּק רַאִי, אֲבָל בְּמַת שְׁהַדִּין נוֹגַע רַק לְהִטְהָרוֹת וְלְעַנְיָן הִטְהָרוֹת הוּא סְפֵק מְגַע וְסַפֵּק שְׁמַכָּאן וְלִהְבָּא. יעו"ש.

וְכֵן נִרְאָה מַה דְּמַסִּיק הַמַּג"א בְּסַפֵּק"ה לְעַנְיָן קְדִירָה שְׁנִיתְבְּשִׁלָּה וְטִלְטְלוּהָ לְמָקוּם אַחַר וְנִצְטַנְנָה וְנִמְצָאָת עַ"ג חֲטָה דְאִמְרִינוּ עֵתָה נִפְלָה מִשּׁוּם דְאִין מְחִזִּיקִין מִמַּל"מ דְּעַצָּם הַסְפֵּק הוּא עַל הַתְּבַשִּׁיל דְאִין נִפ"מ כָּלֵל לְהִלְכָה בְּנוֹגַע אֶל הַחֲטָה עַצְמָה שְׁזוֹרְקִין אוֹתָהּ וְהַנִּפ"מ הוּא רַק לְעַנְיָן הַתְּבַשִּׁיל אִם בְּעַת שְׁהִי הַתְּבַשִּׁיל עַל הַפִּירָה כְּבָר הִי הַחֲטָה בְּתַבְשִׁיל וְדָבָר הָאוּסָר בְּזָה הוּא הַחֲטָה עַ"ז נְקֻטִינוּ דְאִין לְהַחֲזִיק רִיעוּתָא לְהוֹסִיף אִיסוּר לֹאמַר שְׁהִיתָה ג"כ בְּמָקוּם אַחַר וְאִסְרָה שֵׁם עוֹד שְׁאָר דְבָרִים הַמְּוַתְרִים, אֲבָל בְּחִבִּית שְׁנִמְצָאָת חוּמָץ אוֹ בְּמוּמִין וְכַדוּמָה אִין שְׁנוּי מָקוּם מְשַׁנָּה אֶת הַדִּין כְּלוּם וְרַק בְּדָבָר הַמְּטַמָּא אוֹ הָאוּסָר אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ מְסַבִּיב שְׁיִיף עַנְיָן זֶה לְחֵלֶק בֵּין מָקוּם לְמָקוּם.

וְזֶה נִכּוֹן בַּעֲזַת י"י: וּבְזָה נִתְיָשֵׁב לִי מַה דְקִשְׁיָה טוּבָא בְּהָא דְנְקֻטִינוּ לְעַנְיָן כְּתָמִים בִּיז' ד' סִי' ק"צ סֵעִי מ"א דָּאִם הַשְּׂאִילָה אֶת חִלּוּקָהּ לְאֲשָׁה אַחֲרַת וְנִמְצָא עֲלֵי' כְּתָם דְשְׁנִינָהּם טְמֵאוֹת מְסַפֵּק וְרַק בְּגִדָה וּבְנִכְרִית תּוֹלָה בְּהוּי יעו"ש דְלִכְאוּרָה לְמַה נְחִזִּיק טְנֻמָּאָה מְמָקוּם לְמָקוּם פִּינוּן שְׁמַצִּינוּ אֶת הַכְּתָם בְּמָקוּם זֶה וּבְבִית זֶה אִין לָנוּ לְהַחֲזִיק שְׁכָבָר הִי עַל בְּגָד זֶה כְּשֶׁהִי' אֲצִל הָאֲשָׁה רַאשׁוּנָה וְהִי לְעַנְיָן דִּינִים שְׁפִיקִין מַה"ת מְהַנִּי הִי כָּלֵל דְאִין מְחִזִּיקִין וְכָאן לְעַנְיָן כְּתָמִים דְמְדַרְבְּנָן הוּא וּבְתַלְי' כָּל שְׁהוּא תְלִינוּ לֹא שְׁרִינוּ מְחַמַּת שְׁנוּי הַמָּקוּם וְעַפ"מ שְׁבַאֲרָנוּ הִי עַנְיָנָא לִק"מ דְכִינוּן דְעִיקָר הַסְפֵּק בְּכְתָמִים הוּא לְעַנְיָן הַנְּשִׁים מִי מְהוּן רַאֲתָה דָם וְהַכְּתָם הוּא מְעִיד שְׂאֲשָׁה אַחַת רַאֲתָה אֲבָל אִינוּ מְטַמָּא וְאוּסָר כְּלוּם אִין שְׁיִיף בְּזָה לֹאמַר דְלֹא נְחִזִּיק טְנֻמָּאָה מְמָקוּם לְמָקוּם דְאִין הַכְּתָם מְטַמָּא אֶת הַמָּקוּם רַק מְעִיד עַל רַאֲיַת דָם וְהוּי סְפֵק שְׁקוּל עַל כָּל הַנְּשִׁים אִף שְׁהוּן בְּמָקוּמוֹת שׁוֹנִים, וְלִפִּי מַה שְׁבִיָּאָר עַנְיָן זֶה בִּס' מְקוּר חִיִּים שְׁהַבְּאָנוּ לְעֵיל דְבָרִי שְׁהַעִיקָר בְּזָה דְבְמִידִי דְאִתּוּ מְעַלְמָא אִמְרִינוּ שְׁהַמָּקוּם גְּרַם קִשְׁיָה טוּבָא מִדִּין זֶה שְׁל כְּתָמִים דְהִי לְשִׁיטָתוֹ נְפִילַת כְּתָם דּוּמָה מְמַשׁ לְנְפִילַת שְׁרָץ אוֹ חֲטָה וְלְדִבְרֵינוּ מִינְשֵׁב עַל נִכּוֹן בִּס"ד: וּכ"ז הוּא רַק אִם אָנוּ דְנִים עַל הַדָּבָר הַמְּטַמָּא אוֹ הָאוּסָר אִם הִי בְּכַחוּ לְטַמָּא אוֹ לְאַסוּר בְּשֶׁהִי' מְכָבָר בְּמָקוּם אַחַר כְּמוֹ בְּמַת אוֹ לְעַנְיָן שְׁרָץ אִם אָנוּ דְנִים אִם הִי שֵׁם הַשְּׁרָץ נְקֻטִינוּ דְאִין לָנוּ לְהַחֲזִיק רִיעוּתָא עַל הַמָּקוּם הַהוּא לְהוֹסִיף אִיסוּר אוֹ טְנֻמָּאָה עַל הַדְּבָרִים שְׁהִי' בְּמָקוּם הַהוּא כִּי חִילּוּק הַמָּקוּמוֹת מְפָרִידֵם, וּמְחַשְׁבֵם לְעַצְמֵם נְפָרִידִים שְׁאִין מְחִזִּיקִים רִיעוּתָא מְעַצְם לְעַצְם, אֲבָל מִזְמַן לְזְמַן כְּגוֹן קְנוּפָה שְׁעַמְדָה עַל מְקוּמָה וְנִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהּ טְהָרוֹת וְאִת"כ נִמְצָא בָּהּ שְׁרָץ דְהִבְדִּל הִטְהָרוֹת הִרְאשׁוֹנוֹת לְהַשְׁנִיּוֹת הוּא רַק בְּזְמַן הַשְּׁמוּשׁ וְחִלּוּק הַזְּמַנִּים הוּא דְבָר מְוַשְׁט דְהַזְמַן אִין בּוֹ מְמַשׁ וְאִינוּ עַצְם מְוַרְגֵשׁ לְהַפְרִיד בֵּין זְמַן לְזְמַן מִשּׁוּ"ה לֹא אִמְרִינוּ בְּזָה כְּשֶׁאָנוּ מְסוּפָקִים שְׁמָא כְּבָר הִי שְׁרָץ זֶה בְּקְנוּפָה זֹו בְּזְמַן הַקְּדוּם שְׁעִי"ז אָנוּ מוֹסִיפִים

טוּמְאָה על עֵצָם אַחַר, ומשׁוֹ"ה הָיוּ סֵפֶק שְׁקוּל כָּל הַיָּכָא דְלִיפָא חֲזָקָה דְמַעֲיָקְרָא, וְהִנֵּה בְטְהָרוֹת אַף דְאִיפָא חֲזָקָת טְהָרָה מְטַמְּאִינָן לְמַפְרַע דְבִסְפֵק טוּמְאָה בְרַה"י לֹא מְהַי חֲזָקָת טְהָרָה וְלַעֲנָן אִיסוּרִין כָּל שְׁהִסְפֵק מַחֲמַת אִיסוּר תַּעֲרוּבוֹת אוֹ פְּלִיטַת אִיסוּר לִיפָא חֲזָקָה כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ בְּפָרֶק הַקּוּדָם בְּאֹרְךָ וְזֵהוּ כְּנֻחַת הַמַּג"א בַּס"ק י"ח לַעֲנָן מְלִיגַת תְּרַנְגְּוֹלַת דָּאָם יֵשׁ לְסַפֵּק בְּזִמְן וְלוֹמַר שְׁמָא הֵימָּה הַחֲטָה בְּמִים קוּדָם, לְכֹן לֹא אֲמַרִינָן הַשְׁתָּא נִפְלָה דְהִכִּי אֲשַׁכְּחֹן פ"ק דְחֻלִּין וּפ"ק דְנִגְדָה דְלֹא אֲמַרִינָן הַשְׁתָּא הוּא דְאִיִּתְרַע הַיָּכָא דְלִיפָא חֲזָקָה.

עכ"ל.

וְהַדְּבָרִים פְּשוּטִים וְנִכּוֹנִים דָּאָם הִי' בְּזֵה דִין חֲזָקָה וְדָאִי דְלִיפָא שׁוּם טַעַם לְאַסּוּר דְבָכָל הַתּוֹרָה כְּנֻחָה מְחֻזְקִים מְזִמְן לְזִמְן לְהַחֲזִיק בְּתוֹרַת סֵפֶק וְדִין חֲזָקָה מְכַרִיעַ אֶת הַסֵּפֶק, רַק לַעֲנָן טוּמְאָה הַחֲמִירוּ חֲכָמִים לְתַרוּמָה וְקִדְשִׁים לְהַחֲזִיק מְזִמְן לְזִמְן כְּשַׁעַת מְצִיאָתוֹן וּבְמִקּוֹם מְצִיאָתוֹן לְהַחֲשִׁיב כְּנֻדָאִי לְמַפְרַע וּבְזֵה מְתוּרָץ כָּל הַתְּמִיחוֹת שְׁתַּמָּה בַּס"ק מְקו"ח ס' תס"ז סק"א על דברי המג"א הנ"ל ומה דהקשה מדברי הרשב"א שהובא במג"א סק"א דכתב דלענן אם נמצאת החטה במים אמרינן פאן נמצא פאן הי' כמו במומים ויש מחזיקינן גם היכא דאיפא חזקה דמעיקרא יבואר לקמן בדברינו בס"ד: .

וְהִנֵּה בְּנִגְע אֶחָד בְּלִילָה וּבִשְׁחַר מְצִאוּהוּ מֵת דְמְטַמְּאִים רַבָּנָן מִשׁוּם דְּכָל הַטּוּמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאָתוֹן אֲמַרוּ בְּתוֹסְפָתָא וְהוּבָא בְּרַמְבַּ"ם פ"א אה"ט דאם ראוהו חי בערב ובשחר מצאו מת הר"ז ספק ברשות הרבים וטהור עכ"ל.

דְּלִכְאוּרָה אִינּוּ מוּבָן מֵאִי נַפ"מ בֵּין רְאוּהוּ חַי אוֹ לֹא הִלָּא וְדָאִי הִי' חַי בְּזִמְן מִן הַזְּמַנִּים וּכְבָר עֲמָדוּ ע"ז בַּס"ק הָאֲחֻרוֹנִים וְהוּא בְּנוּב"י ח' אה"ע ס' ל"א וּבַס"ק מְקו"ח ס' הַנֶּנְ"ל וּבְהִגָּהַת רַש"י ש"פ ה' דְּטְהָרוֹת וְכֻלָּם חִדְשׁוּ בְּזֵה בְּסִגְנוֹן אֶחָד דְּכְמוֹ דְאִין מְחֻזְקִין טוּמְאָה מְמָקוֹם לְמָקוֹם כ"כ אִין מְחֻזְקִין טְהָרָה וְכָל חֲזָקָה דְמַעֲיָקְרָא מְמָקוֹם לְמָקוֹם הַיָּכָא דְשִׁינְיָה שְׁם שְׁנוּי מְקוֹם, וְעַפ"י ז' פִּירְשׁוּ דְהַטַּעַם דְּכָל הַטּוּמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאָתוֹן הוּא רַק הַיָּכָא דְחֲזָקָה דְמַעֲיָקְרָא אִינֵּה חֲזָקָה מְעַלְיָא דְחֲזָקָת חַי שְׁהִי' לוֹ בְּמָקוֹם אַחַר לֹא מְהַי לְמָקוֹם זֵה מִשׁוֹ"ה עֲדִיף חֲזָקָה דְהַשְׁתָּא שֶׁל שְׁעַת מְצִיאָתוֹן, אֲבָל אִם רְאוּהוּ חַי בְּמָקוֹם זֵה הַחֲזָקוֹת מְתַנַּגְּדוֹת זֵה לְזֵה וְהָיוּ סֵפֶק וְטְהוֹר בְּרַה"ר דְשִׁתִּי הַחֲזָקוֹת שְׁווֹת הֵן זֵהוּ תו"ד, וְהִנֵּה לְפִי"מ שְׁבִאֲרָנוּ לְעִיל בְּטַעְמוֹ שֶׁל דְּבָר דְאִין מְחֻזְקִין טוּמְאָה מִמַּל"מ לִיפָא שׁוּם טַעַם לִיחַס סְבָרָא זֹו עַל חֲזָקָת טְהָרָה וְחֲזָקָת חַי וּמַעוּלָם לֹא שְׁמַעְנוּ לְחַלֵּק בְּחֲזָקָת חַי אִם הוּא עַל מְקוּמוֹ אוֹ שְׁהוּלִיכוּ לְמָקוֹם אַחַר, וְע"כ נִלְעַנ"ד דְהַחִילוּק בֵּין רְאוּהוּ חַי בְּמָקוֹם זֵה אוֹ לֹא הוּא רַק לַעֲנָן דִּין זֵה שְׁחֲכָמִים מְטַמְּאִים כְּשַׁעַת מְצִיאָתוֹן וּמְקוֹם מְצִיאָתוֹן דְהַחֲמִירוּ לַעֲנָן טוּמְאָה לְהַחֲזִיק הַדְּבָר לְמַפְרַע כְּפִי מַה שְׁאָנוּ רוֹאִים עַכְשָׁי'.

הַמְצָב כְּמוֹ שְׁהוּא דַכ"ז אִם לֹא רְאִינוּהוּ בְּמַצָּב הַהִיפּוּף מְזֵה דָאָם רְאוּהוּ חַי בְּמָקוֹם זֵה וְעַכְשָׁי' מֵת הָרִי רְאִינוּהוּ בְּמָקוֹם זֵה בְּשְׁנוּי הַמְצָבִים וּמִשׁוֹ"ה בְּטַל מְזֵה לְגַמְרִי חוּמְרָא שֶׁל שְׁעַת מְצִיאָתוֹן דְהָרִי אִיפָא שְׁעַת מְצִיאָה לְהִיפּוּף מַה שְׁרְאִינוּהוּ חַי בְּמָקוֹם זֵה, אֲבָל אִם לֹא רְאִינוּ חַי בְּמָקוֹם זֵה לִיפָא שְׁעַת מְצִיאָתוֹן לְהִיפּוּף דְבַעֲנָן דְּוָקָא רֵאִי' שְׁנָה שֶׁל שְׁעַת מְצִיאָה אֲבָל הַיָּכָא שְׁאָנוּ דְנִים מְטַעַם חֲזָקָה עַפ"י פְּלִלִי הַדִּינִים לִיפָא שׁוּם חִילוּק לַעֲנָן חֲזָקָה דְמַעֲיָקְרָא אִם הִי' בְּמָקוּמוֹ הִרְאִשׁוֹן אוֹ לֹא, לְכֹן נִלְעַנ"ד לְפָרֵשׁ כְּנֻחַת הַתּוֹס' רִישׁ נִגְדָה

בְּקוֹשְׁיָתָם דְּזו"ל וּא"ת וּמ"ש דְּאֲמַרִּינּוּ בְּנִגְעַ בְּאֶחָד לְשִׁרְוֹף וּבְמַעַת לַעַת אֲמַרִּינּוּ תוֹלִין דְּאִשָּׁה נְמִי מְיֻקְרָא בְּמָקוֹם מְצִיאתָהּ דְּכָל מָקוֹם שֶׁהִיא טוֹמְאָתָהּ עִמָּה דַּא"ה תִּיקְשִׁי אִשָּׁה לְחֻזְקָי דְּמִטְהַר בְּקוֹפָה מְמָקוֹם לְמָקוֹם עַכ"ל.

דְּלְכָאוּרָה תְּמוּהִין דְּבְרִיהֶם דְּהָרִי בְּרֵאוּהוּ חֵי מוֹדִים חֲכָמִים דְּהוּי סָפֵק וְהֵכָא בְּאִשָּׁה דְּלִיפָא נַפ"מ בֵּין מָקוֹם לְמָקוֹם וְהוּי כְּמוֹ שְׂרַאֲיִנוּ אוֹתָהּ טְהוּרָה בְּמָקוֹם זֶה דְּלִיפָא דִּין שְׁעַת מְצִיאתָן, וְעַפ"י מַה שְׂפַתְבְּנוּ נִרְאָה דְּסִבְרֵי דְלַעֲנִין שְׁעַת מְצִיאתָן רַאֲי' הַמְּשִׁית גּוֹרְמַת כְּמוֹ בְּנִגְעַ בְּאֶחָד דְּמַה שְׂרַאֲיִנוּ חֵי אוֹ מֵת זוּהִי רַאֲי' מְמִשִּׁית וְכֵן הַמַּחֲט כַּה"ג אֲבָל בְּאִשָּׁה מַה שְׂבִדְקָה מְבַעֲרָב וּמְצַאָתָהּ א"ע טְהוּרָה לֹא חֲשִׁיבָא בְּדִיקָה זֹו כְּמְצִיאוֹת רַאֲי' מְמִשִּׁית וְרַב כְּעִנְיֵן חֻזְקָה מוֹעֲלַת בְּדִיקָה זֹו אֲבָל לַעֲנִין דִּין שָׁל שְׁעַת מְצִיאתָהּ עִנְיֵן בְּדִיקָה זֹו הִיא שְׁלִילַת רַאֲיִת טוֹמְאָה אֲבָל לֹא רַאֲי'.

הַפְּפִית, דְּגַם בְּלֹא רַאוּהוּ חֵי מְבַעֲרָב הֵיִינוּ מְחֻזְקִים אוֹתוֹ בְּחֻזְקַת חֵי אֲלֵא כ"ז שְׁלֹא רַאֲיִנוּ רַאֲי' מְמִשִּׁית לֹא נִגְרַע דִּין שְׁעַת מְצִיאתָן וּלְפִי"מ שְׂפִירְשׁוּ בַס' נוֹב"י וּבַס' מְקוּ"ח וְהִגְהַת רַש"ש דְּבְרֵי הַתוֹס' תְּמוּהִין כַּנ"ל: וְאַף שְׂמַצְאִיתִי בַחֲי' הָרִיטְב"א לַמַּס' גְּדָה דְּבַפְּשִׁטוֹת מוֹרִין דְּבְרֵי כְּשִׁיטַת דְּבְרֵי הָאֲחֻרּוֹנִים הַנ"ל דְּזו"ל שֶׁם נִגְעַ אֶחָד בְּלִילָהּ וְכוּ' וְחֲכָמִים מְטַמְּאִים פִּי בְּתוֹס' מוֹדִים חֲכָמִים לַר"מ כְּשֶׁרֵאוּהוּ חֵי בְּבֵית זֶה פִּי דְּמַשׁוּם דְּלֹא הִחוֹזֵק חֵי בְּבֵית זֶה אֲמַרִּי רַבְּנָן דְּלֹא יִהְיֵי לִי חֻזְקַת חֵי כָּל וּמְטַמְּא לְשִׁרְוֹף וּר"מ מְטַהַר גַּם בְּזֶה דְּלֹא סָגִי דְּלֹא הוּי חֵי קוֹדֵם לְכוֹן אוֹ בְּכָאן אוֹ בְּמָקוֹם אַחַר אֲבָל כָּל שֶׁהִחוֹזֵק חֵי בְּכָאן מוֹדִים חֲכָמִים דְּמוֹקְמִינּוּ לִי בְּחֻזְקַת חֵי וְטְהוּר עַכ"ל הַצְּרִיף לְנוּ, וְהִגְהַת מְדְבְרֵי מוֹכַח דְּלַרְבְּנָן אִיפָא חִילּוּק לַעֲנִין חֻזְקָה בֵּין חֵי בְּמָקוֹם זֶה אוֹ בְּמָקוֹם אַחַר וְעוֹד יוֹתֵר מְפוֹרֵשׁ רַאֲיִתִּי בְּדְבְרֵי רִישׁ גְּדָה בַד"ה חֻזְקָה הוּא דְּאִיפָא לְמִישַׁח לְרִיעוּתָא דְּזו"ל וְאִיפָא דְּמַקְשׁוּ מַהִּיא דְּלַקְמֵן דְּנִגְעַ בְּאֶחָד בְּלִילָהּ דְּמְטַמְּאוּ רַבְּנָן לְשִׁרְוֹף כְּדִאֲיִתָּא הֵתֵם וְלִיפָא אֲלֵא חֻזְקָה לְרִיעוּתָא שֶׁהוּא מֵת לְפָנֵינוּ דְּאִילוּ אִידָךְ בְּחֻזְקַת טְהוּר הוּא, וִי"ל דְּשִׁאֲנִי הֵתֵם דְּנֻדְאִי נִגְעַ וְהוֹרְעָה חֻזְקַתוֹ שְׁהָרִי לֹא הִחוֹזֵק חֵי בְּפָנֵינוּ בְּבֵית זֶה וְכְמוֹ שְׂפִירְשׁוּ בַתוֹס' וְכַדְבָּעִי לְמִימַר קָמֵן עַכ"ל.

וְנִרְאָה כְּנֻת דְּבְרֵי שֶׁהוֹרְעָה חֻזְקַת טְהוּרָה שֶׁל הַנּוֹגַע בֵּינוּ שְׂנִיגַע בְּנֻדְאִי וְאֵז לֹא הִחוֹזֵק חֵי בְּבֵית זֶה וּמוֹכַח דְּאִיפָא קְלִישֵׁת חֻזְקַת חֵי מַה שְׁלֹא הִחוֹזֵק חֵי בְּמָקוֹם זֶה, אֲבָל עַכ"פ מוֹכַח שֶׁהַתוֹס' לֹא סִבְרֵי סְבָרָא זֹו דְּהָרִי עַל קוֹשְׁיָתָם מְנַגַּע אֶחָד בְּלִילָהּ דְּזֵהוּ גַם קוֹשְׁיֵת הָרִיטְב"א חֲתָרוּ לְתַרְץ בְּאֹפְן אַחַר, וְגַם לְהָרִיטְב"א שְׂנִיגַט דִּישׁ מָקוֹם לוֹמַר דְּגָרִיעָה קָצַת הַחֻזְקָה מַה שְׁלֹא הִחוֹזֵק חֵי בְּמָקוֹם זֶה הוּא רַב לַעֲנִין הַנּוֹגַע בֵּינוּ שְׂנִיגַע וְדִאִי בְּאֶדָם שְׁלֹא הִחוֹזֵק חֵי בְּמָקוֹם זֶה, אֲבָל לַעֲנִין הָאֶדָם עֲצָמוֹ לֹא אָמַר דְּכַטְלָה חֻזְקַתוֹ מַה שְׂטַלְטְלוּהוּ לְמָקוֹם אַחַר: וּבַס' מְקוֹר חֵיִים הוֹכִיחַ כְּשִׁיטַתוֹ מְדְבְרֵי הַתוֹס' בְּגְדָה ד' ד' בַּד"ה שְׁכָל הַטוֹמְאוֹת וְזו"ל וְהָא דְּמַחֲט שְׂנִיגַצַּת חִלּוּדָה דְּטְהוּרָה דְּכָל הַטוֹמְאוֹת כְּשִׁעַת מְצִיאתָן אִפִּי לְהַקְל לְאוֹ מַשׁוּם דְּהוּי כְּשִׁעַת מְצִיאתָן דְּאוֹרִייתָא אִפִּילוּ לְהַקְל אֲלֵא מַשׁוּם דְּמוֹקִי הַטְּהוּרוֹת עַל חֻזְקַתִּיהוּ.

עכ"ל.

וּבַתוֹס' ד' ב' ד"ה הֵתֵם תְּרַתִּי לְרִיעוּתָא כְּתָבוּ דְּלֵהֲכִי יְלַפִּינוּ מְנַגַּעִים דִּין חֻזְקָה אִף הִיכָא דְּאִיפָא רִיעוּתָא דְּהִיכָא דְּבֵא כְּהוּן בְּסוּף שְׂבוּעַ וְרֵאָה דְּכָהּ הַנּוֹגַע וּמ"מ מְטַמְּאִינוּ הָאֶדָם

הנכנס שם באותו שבוע, והא דלא חשבינו התם תרתי לריעותא חזקה טהרה של האדם והרי חסר לפניך משום דרק במקום דאיפא למימר חסר נאמתי חשוב תרתי לריעותא אבל הגגע דרפו להתחסר בבת אחת ואמרין השתא הוא דחסר יעו"ש.

ולפי"ז למה במחט שנמצאת חלודה או שבורה מצרפין חזקה טהרה של הטהרות ובנגע לא מצרפין חזקה טהרה של האדם הנכנס, דהרי גם במחט דרפו להשבר בבת אחת מחמת קושפא זו החליט בס' הג"ל ביישוב סתירת דבריהם והוא דבנגע החזקה דמעיקרא חזקה אלימפא היא דבמקום זה החזוק הגגע אבל במחט החזקה דמעיקרא הנקלשה משום דבמקום זה לא החזוק המחט בחזקה שלם יעו"ש.

ולענ"ד אינו נראה פן בכונת דבריהם דהרי לא נזכר בדבריהם בטעמא דמטהרין המחט משום תרתי לריעותא ומחמת הצטרפות הריעותא, ועוד לא נזכר בגמ' לענן מחט דמיירי דוקא בשלא החזוק פאן בשלימותו רק במסקנא הוזהר בגמ' ובמקום מציאתן יעו"ש, ובעיקר קושפא דהתוס' למה אזלינן בתר חזקה טהרה של הטהרות ולא בתר חזקה שלמות או חזקה טומאה של המחט נלענ"ד דכל היכא שאנו מסופקים על זמן ידוע אם נשפנה הדבר מפרו שהי' מעיקרא אז מהני דין חזקה דמעיקרא להחזיק הדבר בזמן שהוא כדמעיקרא ובנגעים פן הוא ענין החזקה דאנו מסופקים בשעה שיצא הפה מן הבית שפא נחסר הגגע מכגריס וע"ז סמכין על החזקה דמעיקרא אף שעכשוי מצאנוהו שזכור, אבל במחט אין אנו מסופקים על זמן ידוע דהרי לא ראינו השעה שנפלה בין הטהרות אלא נמצאת בין הטהרות כשהיא שבורה ואנו מסופקים מתי נפלה אם לאחר שבירתה או כשהיתה שלימה וכשנאמר ששבורה נפלה אין אנו מגרעים זמן שלמות המחט דאמרין עכשוי' נפלה כשהיא שבורה וכל מה שנאחר זמן שבירתה כ"כ נוכל לאחר זמן נפילתה וליכא פאן חזקה דמעיקרא להכריע ספק זה ומשו"ה אזלינן בתר חזקה טהרה של הטהרות, ומצאתי בדברי בס' נוב"י סי' ל"א בח' אהע"ז בד"ה ונראה יע"ש: ועי' מש"כ לעיל בפ"ד ביישוב דברי התוס' הג"ל.

וכ"ז נלענ"ד שהוא לפי השקלא וטריא דהשתא דלפי מה דפריף לקמן הש"ס על פכר דהוי ספק טומאה ברה"י ומשני דהוי ספק טומאה שאין בו דעת לישאל כ"כ במחט דברה"י לא מהני חזקה טהרות וכן כתב שם רש"י להדיא דהקושפא והתירוץ דפריף על פכר כ"כ הוא על מחט יעו"ש: ובחז' הרשב"א למס' נדה הביא ג"כ קושפא התוס' מנגע אחד בליגה ותירוץ באופן אחר ונ"ל יש מתרצים דשאני אשה דבחזקה טהורה היא דבדואי בדוקה היא מעיקרא וכו' אבל אדם זה לא בחזקה חי הי' עומד וכדתניא בתוספתא ע"כ מודים חכמים לר"מ כשראוהו חי אלמא אילו הי' קאי בחזקה חי לא הוי מפקין לי' מחזקת' אעפ"י שמצא עכשוי' שלא במקום מציאתו, ויש מפרשים דלא דמי דהתם נדאי גגע אזלינן בתר שעת מציאתו ובמקום מציאתו אבל הכא באשה ספק ביאה דהא מספקא אי הוי דם בההיא שעתא או לא ולא הוי דומיא דסוטה דנדאי נסתרה במקום הראוי לטומאה והילכף הכא אזלינן להקל עכ"ל.

והנה פל דברי הרשב"א צריכים ביאור לקטני הבנה כמוני, דמש"כ בתירוץ א' דאדם זה לא בחזקה חי הי' עומד אינו מוכן דהרי אנו יודעים שחי הי' אף שלא ראינו אותו כשהוא חי, ונראה לי לבאר דברי עפ"י מה שכתבנו לעיל בפ"ח דלא מהני חזקה דמעיקרא בכל

תערוכות חתיכות להכריע על כ"א ע"י דין חזקה דחזקה אינה מכרעת את המציאות רק מבטלת דין שיוכל להשנות ע"י צד הספק, ומשו"ה בספק על מקרה השתנות אמרינו העמיד דבר על חזקתו, אבל פשאנו דנים בתערוכות על כל חתיכה שמא חתיכה זו היא החתיכה האסורה ע"ז לא שינה לאוקמא אחזקה להכריע שהיא היא המותרת, ולפי"ז פשנגע באחד בלילה ואינו מכירו ולא ראה אותו פשהוא חי וספק לנו על אדם זה אם חי הוא או מת ענין ספק זה הוא פספק של תערוכות שהצד הספק בזה הוא על הגוף הנמצא מי הוא אם גוף של חי או מת וע"ז ליפא דין חזקה, אבל אם ראינו אותו איזהו פעם פשהוא חי ליפא צד ספק על הגוף של מי הוא אלא על צד המקרה אם קרה לגוף שנוי מקרה המיתה או לא וע"ז איפא חזקה דמעיקרא כנלענ"ד בבאיור דבררי ובס' נוב"י חאה"ע סי' ל"א פיון לדברי הרשב"א אלו ואח"כ הלך בדרך אחר לפרש שיהי' זה כמו חזקה שלא נתבררה בשעתה ודחה זה ולא ראה דברי הרשב"א אלו, והתירוץ בתרא שפכת הרשב"א נלענ"ד פשהוא עפ"י דרך שפכתנו לעיל דנפ"מ בין נגע באחד בלילה לספק ראית דם נדה דבאשה היו ספק העיקרי לגבי דינה ולדידה הוי ספק ראי' פספק ביאה פשהוא ספק אם הי' הדם בשעה זו אצלה אבל במת אין הספק לגבי המת עצמו דאין שום נפ"מ לדינא לדידנ' והספק הוא רק על הנוגע, וכיון דנדאי נגע אז אזלינן בתר שעת מציאתו ועי' בס' מגן אלה או"ח סי' תסז סקט"ו שנתקשה מאד בדבררי אבל עכ"פ דברי הרשב"א ברור מללו דחזקת חי אינה משתנית ע"י המקום ומדברי הרשב"א בתירוץ השני משמע דלא סבר פהתוס' דכל דין של הטומאות פשעת מציאתן הוא חומרא דהרי פכת בסברתו לחלק דאשה לא דמי לסוטה ומה ענין חומרא רבנן של שעת מציאתן לסוטה אלא נראה דסובר דגם דין זה שפל הטומאות פשעת מציאתן ובמקום מציאתן ג"כ קבלו חז"ל למילף מסוטה שעשתה תורה ספק פנדאי ע"י מציאת הרגלים לדבר, ומשו"ה מחלק דבאשה הוי ספק ביאה ול"ד לסוטה וברמב"ם ג"כ לא נזכר ענין זה על שעת מציאתן שיהי' חומרא מדרבנן וצ"ע: פרק יג ומעתה עלינו לבאר האי פללא דכאן נמצא פאן הי' ממקורו בסוגית הש"ס דכתובות דגרסינן שם בפ' המדיר היו בה מומים ועודה בבית אבי האב צריף להביא ראי' שמשנתארסה נולדו בה המומים הללו ונסתחפה שדהו נכנסה לרשות הבעל הבעל צריף להביא ראי' שעד שלא נתארסה היו בה מומים אלו והי' מקחו מקח טעות עכ"ל המשנה ופריף בגמ' מרישא לסיפא דרישא הבעל מהימן כר' יהושע וסיפא האב מהימן כר"ג ומשני רבא אמר רישא פאן נמצאו פאן היו סיפא נמי פאן נמצאו פאן היו ומתיב אב"י למה בנכנסה לרשות הבעל על הבעל להביא ראי' שעד שלא נתארסה היו בה מומים אלו לסגי' שייביא ראי' שמשנתארסה היו בה מומים אלו כמו בעודה בבית אבי, ומשני רבא דמשנכנסה לרשות הבעל איפא שתי חזקות לאב חזקת הגוף וחזקה אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו, והאי ראה וגיפייס הוא וכו' רב אשי אמר רישא מנה ולאבא בידה וסיפא מנה לי בידה וכו' אמר רב יהודה אמר שמואל המחליף פרה בתמור ומשף בעל התמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוף את התמור עד שמת התמור על בעל התמור להביא ראי' שהי' תמורו קיים בשעת משיכת פרה ותנא תונא פלה הי פלה וכו' אלא פי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תצייתינהו להני פללידכיייל יהודא אחי משמי' דשמואל הכי אמר שמואל כל שנולד הספק ברשותו עלי' הראי' ותנא תונא פלה מיתיבי מחט שנמצאת בעובי בית הפוסות וכו' לא הוגלד פי המפה

המוציא מחבירו עלי' הראי' ואי דלא יהיב טבח דמי בעל בהמה בעי לאתויי ראי' ומפיק וכו' סתמא דמקלמא פמה דלא יהיב איניש זוזי לא יהיב איניש חנותא, עכ"ל הש"ס ופי' רש"י כדברי רבא דמהדר לאוקמא כולה כר"ג דחזקה דגופא עדיף ורישא טעמא משום דכינן דבבית אבי' נמצאו המומים איתרע חזקתיה דאב דאיכא למימר פאן היו קודם אירוסין, ובפ"ק נמי פלוגתיהו בנכנסה לרשות הבעל ובה אמר ר"ג דלא הורעה חזקת אבי' בקדו וכו' מסקו בתוס' שם.

יעו"ש.

והנה מוכח להדיא מפירושם דלרבא מהני לר"ג חזקת הגוף לחוד בלא הצטרפות ברי ושמא ולא הצטרפות פאן נמצא פאן הי', אלא דברי שא האב צריף להביא ראי' משום דאיתרע חזקת' מחמת פאן נמצא פאן הי' אלא דלפי"ז קשה ל"ל לרבא למימר דבסיפא נמי פאן נמצא פאן הי', ונלענ"ד דלפי מה דס"ל לרש"י ותוס' דלרבא ורב אשי ברישא על האב להביא ראי' דוקא ראי' בעדים: וטענת ברי לא מהני בזה כמש"כ בתוס' בד"ה רישא מנה לאבא בידו וכו' פתבו בפ"ג ד' ל"ו בד"ה החרשת, ולישיטתם הא דאיתא בגמ' בד' י"ב ע"ב וכו' בריש פ"ב דלר"ג מהימנא משום ברי ושמא הוא לאפוקי דבברי וברי לא מהימנא דהיכא דטוען ברי לא מהני חזקת הגוף ולא סברת פאן נמצא פאן הי', ולפי"ז צריף רבא ליתן טעם בין ברישא ובין בסיפא דבסיפא הבעל צריף להביא ראיה אף שטוען האב ושמא כמש"כ בתוס' הנ"ל, וסובר רבא דמשום חזקת הגוף לחוד לא מהני לאפוקי ממונא רק בהצטרפות דכאן נמצא פאן הי' וברי שא האב צריף להביא ראי' ולא מהני גם ברי ושמא משום דאיתרע חזקת' דאב מחמת פאן נמצא פאן הי', ועוד י"ל דרש"י ותוס' לא גרסי בדברי רבא רק רישא דכאן נמצא פאן הי', וכו' משמע קצת מדברי הר"ן שמביא רק דאיכא גוססאי דגרסי פן בגמ': ובדברי רב אשי מפרשי רש"י ותוס' דבסיפא על הבעל להביא ראי' דלהבת בעצמה מהני לה חזקת הגוף בשמא ושמא ובלא הצטרפות דכאן נמצא פאן הי' וברי שא לא מהני חזקת הגוף של הבת לאבי' ומשו"ה על האב להביא ראיה ולא מהני טענת ברי דברי ושמא בלא חזקת הגוף לא מהני, ובתוס' פתבו להוכיח דלרב אשי א"צ טענת ברי מהא דלשמואל במחליף פרה בחמור ודאי מהני גם בשמא כמו דמתיב עלי' מההיא דמחט והוכיח מן המשנה דנכנסה לרשות הבעל וילדיד' מייורי המשנה בשמא ושמא ומסתמא רב אשי לא פליג אדשמואל דקיי"ל פנתיה בדינא יעו"ש ונהנה תמוה מאד איף אפשר לומר דרב אשי ושמואל לא פליגי פלל וטעמ' דשמואל הוא משום חזקה דגופא עדיף אמה אפרו מחמת הפלל דכל שנולד הספק ברשותו עליה להביא ראי' לא הנפיר בפשטות דמוקמינן החמור בחזקת חי, עוד קשה דלפי שיטת תוס' ורש"י דחזקת הבת לא מהני לאב וכו' ראוי לומר דחזקת החמור לא מהני לבעל החמור וכו' פתבו תוס' סברא זו להדיא בד"ה פלה בבית אבי'.

יעו"ש.

וא"כ איף אמר שמואל כל שנולד הספק ברשותו עליה להביא ראי', ומצאתי תמיהה זו בחי' מהרי"ט למס' פתובות ומתירן דהתוס' פתבו לדמות חזקת חמור לבעל החמור וחזקת הבת לאב רק לפי הס"ד אליבא דר' יהודא, אבל לפי המסקנא י"ל דל"ד חמור דקנינו הוא ממש לבעלים וזה דוחק.

ובש"ש מְצַאֲתִי שְׁתַּמָּה ג"כ בְּזֶה וְהֶעֱמִיק וְהִרְחִיב הָעֲנִין שֶׁם בִּש"ב פ"ד ופ"ה לְפָרֵשׁ דְּקָא דְאָמַר רַב אֲשֵׁי דְחֻזְקַת הַבַּת לֹא מְהִי לְאָב אִינוּ כְּפִשׁוּטוֹ אֲלֵא דְכִמוּ דְמַהֲנֵי חֻזְקַת הַחֲמוּר לְבַעַל הַחֲמוּר כ"כ מְהִי חֻזְקַת הַבַּת לְאָב אֲלֵא דְרִשׁוּת אָב אִתְּרַע וּרִשׁוּת הַבַּת לֹא אִתְּרַע וְאִם יָבִיא הַבַּעַל רְאִיָּה שְׁמִשְׁנֵתָאֲרֶסָה הָיוּ בֵּהּ הַמוּמִים לֹא מְהִי דְאֲצֵל הַבַּת לֹא אִתְּרַע רִשׁוּתָהּ בְּמָה שְׁנִמְצָאוּ הַמוּמִים אֲצֵל הָרִשׁוּת שֶׁל אָב יַעו"ש אָבֵל לַעֲנ"ד אָף כִּי דְבָרֵינוּ עֲמֻנְקִים וְנִכּוּחִים אָבֵל בְּדָבָרֵי רִש"י וְתוֹס' אִי אֶפְשָׁר לְהַעֲמִיס דְּבָרֵי דְהָרִי בְּרוּר מְלֵלוּ דְחֻזְקַת הַגּוֹף לֹא מְהִי לְאָב וּלְשִׁיטַת הַש"ש הִי רְאוּי לִזְמַר דְחֻזְקַת הָרִשׁוּת דְּבַת לֹא מְהִי לְאָב הֵינּוּ דְמָה שְׁלֵא אִתְּרַע רִשׁוּת הַבַּת אִינוּ מוֹעִיל לְאָב שְׁאִיתְרַע רִשׁוּתוֹ, וְע"כ מָה שְׁנִרְאָה מְשִׁיטַת תוֹס' וְרִש"י דְלִפִּי הַמְּסַקְנָא כְּלָלוּת דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל מִתְּפָרְשִׁים כְּשִׁיטַת רְבָא דְמִפְרֵשׁ מַחֲמַת כָּאֵן נִמְצָא כָּאֵן הִי כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ תוֹס' וְרִש"י שֶׁם בְּמִסְקָנָא, עִם מָה שְׁכַתְּבוּ כָּאֵן דְּרַב אֲשֵׁי מְסַתְּמָא לֹא פְּלִיג אֲדִשְׁמוּאֵל דְּקִי"ל כְּפִי"ז בְּדִינָא דְלִפִּי"ז רְבָא וְרַב אֲשֵׁי וּשְׁמוּאֵל כּוֹלְהוּ כְּהַדְדֵי סְבִירִי לְהוּ צְרִיךְ בִּיְאוּר, וְכֵן מָה שְׁתַּמּוּהַ שִׁיטַת רִש"י וְתוֹס' מְהֵא דְכִמְקִנָה מְהִי חֻזְקַתָּהּ אֲצֵל הַטְּמָא וְכֵן כָּל כַּה"ג עִי רִיטְבָ"א ר"ן וְרִש"י"א: וְנִלְעֲנ"ד לְבָאָר עֲנִין זֶה עִפ"י שִׁיטַתוֹ שְׁבָאָרְנוּ לְעִיל בִּפ"ג דְּכָל דִּין הַחֻזְקָה לֹא נֶאֱמַר שְׁתַּהֲנֵי עֲנִין בִּירוּר הַמְּצִיאוּת אֲלֵא דִּין הַנְּהִיגָה לְהַסִּיר דִּין הַמְּתִילַד ע"י הַסְּפֵק וּלְהַתְּנַהֵג כְּפִי הַמְּחוּזְקָה לְנוּ מְקוּדָם וּמְשׁו"ה לֹא מְהִי חֻזְקָה לְהוֹכִיחַ מְדָבָר אֶחָד עַל דְּבָר אַחֵר וְחֻזְקַת הַמְּקוּנָה דְמַהֲנֵי לְטַמָּא הוּא חֻזְקַת תּוֹלְדָה חֻזְקָה שְׁטַבִּילָתוֹ הֵיטָה כְּכִשְׁרוּת שְׁטַבִּיל בְּמִקְנָה שְׁהֵיטָה בְּחֻזְקַת שְׁלֵמָה, אָבֵל חֻזְקָה זוֹ אֵינָה חֻזְקַת הַגּוֹף רַק כְּשִׁאָר חֻזְקוֹת, אָבֵל חֻזְקַת הַגּוֹף מְשִׁשׁ דְּעֵדִיפָא מְשִׁאָר חֻזְקוֹת הוּא רַק אִם הַסְּפֵק נִוְגַע לְעֶצֶם הַדְּבָר שְׁבוּ נִוְלַד הַסְּפֵק שֶׁל הַשְּׁתַּנּוּת, אָבֵל אִם הַדְּבָר אִינוּ נִוְגַע כְּלָל לְעֶצֶם הַדְּבָר רַק לְהַדְּבָרִים הַנּוֹלָדִים אִזּוּ בְּטַל מְזַה חֻזְקַת הַגּוֹף רַק הוּי כְּשִׁאָר חֻזְקוֹת אֲצֵל הַדְּבָרִים שְׁנוּגַע לְהֵם הַסְּפֵק בְּתוֹלְדָה, וְעִפ"י מָה שְׁנִתְּבָאָר לְנוּ לְעִיל בִּפִּי"ב בְּהָא.

כְּלָלָא דְאִין מְחֻזְקִין טְוּמָאָה מְמָקוּם לְמְקוּם דְּעֲנִין זֶה נֶאֱמַר רַק אִם הַסְּפֵק נִוְגַע אֵל הַמְּקוּם כְּמוֹ כְּנִגַּע בְּאֶחָד בְּלִילָה וּבְשִׁחְרִיתִמְצָאוּ מֵת דְאִין הַסְּפֵק נִוְגַע כְּלָל אֵל גּוֹף הָאֲדָם שְׁמַת וְאִז אֲמַרִינוּ דְאִין לְהַחֲזִיק וּלְהוֹסִיף רִיעוּתָא עַל מְקוּם אַחֵר שְׁלֵא מְצָאוּ הַמַּת שֶׁם דְּכִינוּ דְהַמְּקוּמוֹת מְחוּלְקִים הֵמָּה מְשׁו"ה מְקַרְהָ שֶׁל מְקוּם זֶה אִין גּוֹרֵם דִּין סְפֵק עַל מְקוּם אַחֵר, אָבֵל אִם נִוְגַע הַסְּפֵק אֵל עֶצֶם הַדְּבָר לִיכָא חִילּוּק מְקוּמוֹת כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ תוֹס' רִישׁ נִדְהָ דְלֵאשָׁה עֲצָמָה אִין שְׁיִיף חִילּוּק מְקוּמוֹת, וְעִפ"י"ז יִתְבָּאָר לְנוּ בַּעֲזַה"י סְוִגִית הַש"ס בְּזֶה כְּטוֹב טַעַם, דְּהֵינָה סַבַּת הַמְּקַרְהָ שֶׁל הַמוּמִים הוּא בְּגוֹף הַבַּת וּבְתוֹלְדָה מְשַׁנָּה אֵת דִּין זְכוּת הַכְּתוּבָה אוֹ כְּסָף הַקְּדוּשִׁין שֶׁל הָאָב, וְנִמְצָא דְאֲצֵל הָאָב הוּא בְּגֵדֵר שְׁאָר חֻזְקַת חַיּוּב כְּמוֹ הַיַּחֲסָא שֶׁל הַטְּמָא לְהַמְּקוּנָה, וְסוּבְר רְבָא דְלר"ג גַּם זֶה מְהִי לְהוֹצִיא מְמוֹן מַחֲמַת כָּאֵן נִמְצָא כָּאֵן הִי דְכִינוּ שְׁנִכְנֶסָה לְרִשׁוּת הַבַּעַל וְיִצְאָה מְרִשׁוּת אָב אִין מְחֻזְקִים מְמָקוּם לְמְקוּם הֵינּוּ כִּינוּ דְהַסְּפֵק נִוְגַע אֵל זְכוּת וּרִשׁוּת הַבַּעַל וְהָאָב אִין לְנוּ לְגַרְע הָרִשׁוּת שְׁלֵא רְאוּנוּ כּוּ מְקַרְה הַמְּתִילַד כְּמוֹ דְמוֹעִיל כְּלָל זֶה לְטַהַר בְּסְפֵק טְוּמָאָה בְּרַה"י כְּמַש"כ רִש"י בְּנִדְהָ ד' ד' ע"ב הַבְּאָנוּ לְעִיל וּבִפִּי"ב, וּמְפָרֵשׁ רְבָא דְבְרִישָׁא עַל הָאָב לְהִבִּיא רְאוּי מַחֲמַת דְאִתְּרַע חֻזְקַתִּי הֵינּוּ דְאָף דְּעֲצָמוֹת חֻזְקַת הַגּוֹף אִינוּ נְגַרְע ע"י הָרִי חֲסֵר לְפָנֵיךְ אָבֵל כַּח הָאָב הוּא ע"י חֻזְקַתִּי דִּידִי וְכִינוּ דְבְרִישׁוּתוֹ נִמְצָא הָרִיעוּתָא וּבְאִירוּסִין עֲדִינּוּ הִיא בְּרִשׁוּת אָב לְכַמָּה דְבָרִים, וּבְסִיפָא נְמִי מַחֲמַת כָּאֵן נִמְצָא כָּאֵן הִי דְבְרִישָׁא מְהִי הִיא כְּלָלָא לְגַרְע חֻזְקַתִּיהָ

דָּאָב וּבְסִיפָא מְהֵנִי הָאֵי כְּלָלָא לְבַטֵּל הַסְּפֵק מְרֻשּׁוֹת הָאָב וְחִידוּשׁ רַבָּא בְּזַה הוּא בֵּין בְּרִישָׁא וּבֵין בְּסִיפָא עַפְ"י הַכְּלָל דְּאָמַר שְׂמוּאֵל כְּפִי מְסַקְנַת הַש"ס דְּחֻזְקַת הַגּוֹף הַמוֹעִילָה לְדַבְרַת הַמְּתִילָד שֶׁהוּא רְשׁוּיֹת הַבְּעֻלִים מִשְׁתַּנֵּינִת כְּפִי הַמְּקוּם שֶׁבּו נוֹלַד הַסְּפֵק, דְּבְרִישָׁא אֲשַׁמְעִינוּ גְרַעוֹן פֶּח הָאָב מִחֻזְקַת סְבָרָא זֶה וּבְסִיפָא אֲשַׁמְעִינוּ דְּמַחֲמַת סְבָרָא זֶה בְּטַל תּוֹרַת הַסְּפֵק מְרֻשּׁוֹת הָאָב דְּלֹא מְחַזְקִינוּ רִיעוּתָא מְרֻשּׁוֹת לְרֻשּׁוֹת וְזֶה מֵה שְׁפִי רַש"י בְּמַסְקַנַת הַש"ס דְּהָאֵי וְתַנָּא תוֹנָא פְּלָה הוּא בֵּין מְרִישָׁא וּבֵין מְסִיפָא דְּכָל שְׁנַמְצָא הַסְּמָפוֹן בְּרֻשּׁוֹתוֹ עַלִּי לְהִבִּיא הֶרְאִיָּה וְאִין חִלּוּק בְּזַה בֵּין שֶׁהַתּוֹבֵעַ טוֹעֵן בְּרִי אוֹ שְׂמָא, וּמָה שְׂאָמְרוּ בַּפ"ק וּבְרִישׁ פ"ב דְּלֶר"ג הוּא מְשׁוּם בְּרִי וְשְׂמָא הוּא רַק לְאֶפּוּקִי דְּבְבָרִי וּבְרִי לֹא מְהֵנִי פּנ"ל: וְרַב אֲשִׁי מְתַרְץ רִישָׁא מְנָה לְאֶבָּא בְּיַדָּה סִיפָא מְנָה לִי בְּיַדָּה דְּהִיכָא דְּאִיכָא חֻזְקַת הַגּוֹף מִמֶּשׁ פְּגוּן שֶׁהַסְּפֵק נֹגַע לְהִבְתַּ עֲצָמָה שֶׁהִיא תּוֹבֵעַ כְּתוּבָתָה אֲזִי לֹא שְׂיָיָה חִלּוּק רְשׁוּיֹת וּבָא לְתַרְץ מָה דְּהוֹקְשָׁה לִי לְרַבָּא קוֹנְשִׁית אֲבִי לְמָה בְּסִיפָא עַל הַבְּעַל לְהִבִּיא רֵאִי שֶׁהִי הַמוּמִים קוֹנְדָם הָאִירוּסִין לְסִגִּי שְׂיָבִיא רֵאִי שֶׁהִיוּ הַמוּמִים בְּהָ קוֹנְדָם נְשׂוּאִין וְאֲזִי בְּכָלֵל חֻזְקַת הָאָב עַפְ"י דִּין פָּאן נְמָצָא פָּאן הִי דְּמַחֲמַת קוֹנְשִׁיָּא זֶה הַנְּכַרְח לְתַרְץ שְׂיָישׁ לְצַרְף עוֹד חֻזְקָה אִין אָדָם שׁוֹתָה בְּכּוֹס אַא"כ בּוֹדְקוֹ דַּע"י תִּירוּץ זֶה אֶפְשָׁר לְחַדֵּשׁ דִּין הִיכָא דְּלִיכָא סְפֵק בִּידִיעַת הַבְּעַל קוֹנְדָם נְשׂוּאִים שְׂיָזְכָּה הַבְּעַל בְּזַה שְׂיָבִיא רֵאִי שֶׁהִיוּ קוֹנְדָם נְשׂוּאִים, מִשׁו"ה מְתַרְץ רַב אֲשִׁי דַא"צ לְתִירוּץ זֶה דְּמִשְׁנֵי רַבָּא דְּלִפִּי הָאָמֶת פִּינוּן שְׁנַשְׂאָת פְּכָר נֹגַע דִּין הַסְּפֵק לְהִבְתַּ עֲצָמָה וְאֲזִי אִיכָא חֻזְקַת הַגּוֹף מִמֶּשׁ וְלִיכָא הָאֵי כְּלָלָא דְּכָאן נְמָצָא פָּאן הִי וְרַק בְּרִישָׁא דְּהָאֵי סְפֵק נֹגַע לְהָאָב דְּלִיכָא חֻזְקַת הַגּוֹף רַק חֻזְקוֹת שְׁלֵמוֹת וְזַכוּת הַחַיִּיב אֲזִי תְלוּי בְּכָלֵלָא דְּכָאן נְמָצָא פָּאן הִי, וּמִשׁו"ה בְּסִיפָא אִם יָבִיא הַבְּעַל רֵאִי דְּמִשְׁנַתְּאָרְסָה הִי בְּהָ הַמוּמִים לֹא יְהֵנִי לִי פְלוּם דְּאָף דְּקוֹנְדָם נְשׂוּאִים הִיָּתָה עֲדִיין גַּם בְּרֻשּׁוֹת אֲבִי אוֹ בְּרֻשּׁוֹת עֲצָמָה אֲבָל פִּינוּן דְּלָה אִיכָא חֻזְקַת הַגּוֹף מִמֶּשׁ אִין רִיעוּתָא שְׁל הֶרְשׁוֹת מְשַׁנָּה חֻזְקָתָה פְלוּם, וּלְפִי"ז א"צ לְרַב אֲשִׁי הָאֵי תִירוּצָא דְּמִשְׁנֵי רַבָּא דְּבְסִיפָא אִם יָבִיא הַבְּעַל רֵאִי דְּמִשְׁנַתְּאָרְסָה הִיוּ בְּהָ הַמוּמִים לֹא יְזַכָּה הַבְּעַל מִחֻזְקַת סְפֵק שְׂמָא רָאָה וְנִיפְיִיס, אֲלָא פִינוּן דְּלִדִּידָה הוּא תְּבִיעַת כְּתוּבָתָה וְשׁוּם רִיעוּתָא שְׁל רְשׁוֹת לֹא מְגַרַע חֻזְקַת הַגּוֹף דִּידָה, וּי"ל דְּגַם רַבָּא לֹא פְּלִיג עַל רַב אֲשִׁי בְּזַה אֲלָא רַבָּא מְפָרֵשׁ לְמֵאִי דְּמְפָרֵשׁ דְּבֵין בְּרִישָׁא וּבֵין בְּסִיפָא תְּבִיעַת הַכְּתוּבָה הִיא לְאָב אֶפְשָׁר דְּרוּצָה לְפָרֵשׁ גַּם אֲלִיכָא דַר' יְהוּדָא דְּסוּבֵר לְעִיל בַּפ"ד ד' מ"ג ע"ב דְּאָף מְשַׁהֲשִׁיאָה הֶרְאִישׁוֹנָה שְׁל אָב יְעוּנִי בַחֲזִי מִהֶרִי"ט דְּפִי פֶן וְכֵן מִשְׁמַע לִישְׁנָא דְּהַש"ס בְּרִישׁ הַסּוּגִיא פָּאן דְּפָרִיף הָא לֹא מִיִּיתִי רֵאִי הַבְּעַל מְהֵימֵן הָאָב, וּמִשׁו"ה פִּירֵשׁ רַבָּא כֹּל הַמְּשַׁנָּה עַפְ"י הַכְּלָל דְּכָאן נְמָצָא פָּאן הִי וְרַב אֲשִׁי מְתַרְץ בְּפִשְׁטוֹת עַפְ"י הַהֲלָכָה דְּמִשְׁנַשְׂאָת הַכְּתוּבָה לְעֲצָמָה, וְרַבָּא מוֹדָה ג"כ עַפְ"י הַהֲלָכָה דְּכְתוּבָתָה לְבַת דַּא"צ לְהַצְטַרְפוֹת חֻזְקָה דְּאִין אָדָם שׁוֹתָה בְּכּוֹס אַא"כ בּוֹדְקוֹ, וּלְפִי"ז בְּבוּגְרַת שְׁנַמְצָאוּ בְּהָ מוּמִים לְאַחַר אִירוּסִין בֵּין לְרַבָּא וּבֵין לְרַב אֲשִׁי עַל הַבְּעַל לְהִבִּיא רֵאִי מִחֻזְקַת חֻזְקַת הַגּוֹף דִּידָה וּבְרֵא"ש כְּתַב לְהוֹכִיחַ מְשִׁיטַת תּוֹס' דְּכִינוּן דְּלֹא פְּלִיגִי רַב אֲשִׁי עַל דִּינָא דְּשְׂמוּאֵל וְשְׂמוּאֵל מְפָרֵשׁ הַמְּשַׁנָּה כְּרַבָּא מְדַמְיִיתִי סִיעֵתָא וְתַנָּא תוֹנָא פְּלָה וְכִינוּן דְּלְרַב אֲשִׁי וְדִאֵי הַדִּין דְּאִם נְמָצָאוּ בְּהָ מוּמִים לְאַחַר אִירוּסִין דְּעַל הַבְּעַל לְהִבִּיא רֵאִי דְּהֶרִי מְנָה לִי בְּיַדָּה הוּא כ"כ לְרַבָּא וְעִי"ש דְּמְפָרֵשׁ הַטַּעַם דְּכִינוּן דִּיצָאָה מְרֻשּׁוֹת אֲבִי כְּדִי לִי עוֹמְדַת כְּבִית אֲבִיָּה כְּאִילוּ עוֹמְדַת כְּבִית אִינִישׁ דְּעֻלְמָא.

יעו"ש.

ובאמת לא אבין כ"כ ההבדל בין נערה ברשות אבי לבין בוגרת שהיא ברשות עצמה
כיון דאינה יוצאת לגמרי מרשותה נימא פאן נמצאו פאן היו ואולי סברת הרא"ש הוא
דרך בדבר שהיא ברשות בעליה שינה ענין זה דכנ"ה אבל בבוגרת שהיא ברשות עצמה
אין זה בגדר פל שנמצא בספק ברשותו דאדם שהיא בעלים על עצמו אין זה בגדר רשות
ולפימש"כ בשיטת רש"י ותוס' הענין מתבאר בפשטות יותר דכיון דהפנתובה לה לעצמה
ולדידה אית לה חזקת הגוף ממש אין ריעותא דכאן נמצא פאן הי' מגרע פלום: אמנם
לפי"ז ניקח רק שיטתם להלכה דר"א סובר גם פרא וכשמואל דכל היכא דליפא חזקת
הגוף ממש אזלינן בתר הרשות שבו נמצא הריעותא ובמחליף פרה בתמור וכן במחט
שנמצא בבית הפוסות חזקת התמור והפרה לא מהני לבעלים שיהי' נחשב אצלם כחזקת
הגוף ממש רק כשאר חזקות דעלמא דמהני על הפרט הספק שאנו דנים עלי' ובכה"ג אנו
דנים פל שנולד הספק ברשותו עלי' להביא ראי', ועל הטבח להביא ראי' אף שהיא
מוחזקת, אבל הראי' דמביא שמואל ותנא תונא פלה עדיין אינו מיושב דרש"י כתב דבין
מרישא ובין מסיפא מוכח פלל זה דכל שנולד הספק ברשותו עלי' להביא ראי' ותוס'
פתיבו דמסיפא הוא הראי', ולפמש"כ דלרב אשי בסיפא דהפנתובה לעצמה הוא מחמת
חזקת הגוף דידה ולא משום כנכ"ה ומרישא ליפא ראי' דמהני חזקת כנכ"ה להוציא ממון
רק דמועלת לגרע חזקתה דאב, אבל שתהא חזקת כנכ"ה אלימא להוציא ממון ליפא ראי'
מן המשנה, ולפי"ז מוכח לכאורה דשמואל לא ס"ל פרב אשי, ונראה לענ"ד, דלפי מה
שפתינו דרבא מפרש המשנה דגם בסיפא מירי דתביעת הפנתובה לאב דהמשנה
מתפרשת אליבא דכו"ע היינו אפילו לר' יהודה דסובר דהראשונה היא של אב, רק רב
אשי הוסיף דלפי שורת ההלכה דקיי"ל פתכמים דהפנתובה לעצמה א"צ בסיפא לחזקת
כנכ"ה דיש לה חזקת הגוף ממש, ונפ"מ להלכה דאם יש לבעל ראי' דקודם נשואים הי'
הריעותא וליפא חזקה אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו פגון בנשא אשה ולא מצא לה
בתולים באופן דאי אפשר שזנתה אחר הנשואים ולא שינה בזה ראה וניפייס מ"מ לפי
שורת הלכה דהפנתובה דידה תגבה מחמת חזקת הגוף דידה, אבל בפ"ה המשנה גם רב
אשי מודה דיותר מסתבר לפרש המשנה אליבא דכו"ע היינו גם אליבא דר' יהודה ולא
לומר דהמשנה סתמה בזה דלא כר' יהודה וכיון דקתני בנכנסה לרשות הבעל על הבעל
להביא ראי' מוכח דמשום שנולד הספק ברשותו הוא וזהו שאמר שמואל ותנא תונא
פלה בין מרישא ובין מסיפא כדי לפרש המשנה אליבא דכו"ע וזה פשוט: ואם נעמיק
בענין זה נ"ל דיש מקום לומר דגם אליבא דרבנן דהפנתובה אחר נשואים לעולם לדידה
ג"כ יש להוכיח מהא דנכנסה לרשות הבעל שעל הבעל להביא ראי' דאמרינן כנכ"ה
דהנה בפשטות נראה לומר דבכל חיוב ממון שאדם מתחייב צריך שיהי' סבה לשני הבעלי
דברים היינו סבה המחייבת את הנתבע וסבה המזכרת להתובע שזכה בחיוב ממון, פענין
דיו חיוב פנתובה שבודאי יש בזה סבה משותפת להאשה ולבעל לזה להתחייב ולזה לזכות
בחיוב, וכן אם יהי' אינה ספק בדבר ויהי' עדים שפשרים לאחד ופסולים לשני לא תהני
עדותם פלום, ולפי"ז לרב אשי דסובר עפ"י שיטת רש"י ותוס' דחזקת הגוף דבת אינה
חשובה חזקת הגוף לאב וכן חזקת התמור אינה חזקה לבעל התמור כ"כ ראוי לומר
דחזקת הגוף של האשה אינה חזקה לבעלה, היינו אף דמועלת החזקה להכריע את הספק
לגבי האשה שיהי' לה פח תביעת הפנתובה ולבטל בזה את גרעין הספק שגפול מחמת

לידת המומים, אבל לגבי הבעל צדיק לא הוכרע הספק אם הוא מחויב לשלם הפתובה דלגבי דידי' אין חזקת הגוף מכרעת כמו דלא מהני חזקת החמור לבעל החמור ואיך מוציאים ממנו את חיוב הפתובה מספק, אלא בע"כ הוא מחמת כל שנולד הספק ברשותו עלי' להביא ראיה כמו במחליף פרה בחמור ולפי"ז גם לרב אשי אין המשנה מתישבת אליבא דחד תנא אלא כמו שמתרץ רבא, אלא משום דלרבא הי' קשה בסיפא בנכנסה לרשות הבעל לימי הבעל ראיה שהי' בה מומים אחר אירוסין ונימא כנכ"ה, ולרב אשי ל"ק מידי דכיון דהפתובה לבת ואצל הבת איכא חזקת הגוף ממש וריעותא של הרשות אינה מגרעת דינה פלום ומה שנוגע הספק להבעל י"ל דגם בנמצאו המומים לאחר אירוסין הוא שנה כמו שנמצאו המומים לאחר הנשואים דלגבי דידי' גם האירוסין הוא שנוי רשות דקודם האירוסין לא הייתה ברשותו כלל ועתה נכנסה קצת לרשותו מה שהיא אסורה לכל אדם ומשועבדת לנשואים ובנערה לענין הפרת נדרים בשותפות האב, ומחמת זה הוכרע הספק לגבי הבעל שהוא מחויב בפתובה דכיון שנמצאו המומים לאחר שנכנסה לרשותו קצת אין לנו להחזיק שהיו המומים גם קודם כניסתה לרשותו ורק כשאנו דנים לגבי האב אם יש לו זכות תביעת הפתובה אז אם נמצאו המומים כשהיא ארוסה לא הוכרע הספק מחמת שנוי הרשות דלגבי האב כיון דצדיק היא ברשותו קצת למעשי ידי' ולהפרכת נדרי' בשותפות חשבינו כאילו לא נשתנה הרשות מן קודם אירוסין דצדיק היא ברשותו לאיזה דברים, ומה"ט הי' מפסיד האב זכות גבית הפתובה אם לא מחמת הצטרפות חזקה שני' דאין אדם שותף בכוס אא"כ בודקו, והיכא דלא שייך חזקה זו כמו בטענת בתולים היכא דלא אפשר שנתה אחר כניסתה לחופה מפסיד האב, ולרב אשי דמתרץ דהמשנה אלא אליבא דרבנו דהפתובה לאחר נשואים לדידה ולדידה איכא חזקת הגוף וא"צ לחזקת כנכ"ה, ולגבי הבעל גם באירוסין איכא חזקת כנכ"ה אז גם בטענת בתולים שנתה ודאי קודם נישואים תזכה והאשה כמש"כ כלענ"ד לפרש שיטת התוס' ורש"י בסוגיא זו: והנה לפ"ז לשיטת רש"י ותוס' דמהני חזקת הגוף להוציא ממון הוא לעולם עם הצטרפות של חזקת כנכ"ה, היינו דלגבי הבעל לא מהני חזקת הגוף כמש"כ רק מחמת שנולד הספק ברשותו ולפי"ז גם עפ"י דרבנו י"ל לתרץ כמו שמתרץ בס' ש"ש בהא דהקשה בס' פנ"י דהלא קיי"ל רובא וחזקה רובא צדיק וכיון דקיי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב איך מהני חזקה להוציא ממון ולפימש"כ דין הגורם בזה נגד חזקת ממון דבעל הוא רק דין כל שנולד הספק ברשותו עלי' להביא ראיה ולא חזקת הגוף דאשה ולגבי האשה דליכא חזקת כנכ"ה אם היו בה המומים קודם נישואים דאכתי לא יצאתה מרשותה לגמרי סגי לה חזקת הגוף להכריע את הספק דיש לה זכות גבית פתובה כנ"ל, ובעיקר קושית הפנ"י נלענ"ד דהא דרובא וחזקה רובא צדיק עיקר הטעם בזה משום דרוב דינו לברר את מציאות המעשה וחזקה אינה מבררת פלום אף מכרעת דין הספק ומשו"ה כל היכא דאיכא ברור אין מקום לחזקות, דכל דאיכא ברור עפ"י דיני התורה וליכא ספק במקום דמועיל ברור זה לא שייך דין חזקה ולומר העמד דבר על חזקתו לסתור את ברורו של הרוב זה לא ניתן להאמר כיון דחזקה אינה בגדר ברור פלום, ולדוגמא ברוב מצוין אצל שחיטה מומחים הם דמהני נגד חזקת אינו זבוח אין מקום לומר דחזקת אינו זבוח יברר דהשוחט לא הי' מומחה וכיון דברור של הרוב בתקפו אז ממילא בטלה חזקת אינו זבוח, אבל אם נבוא לשקול את פח ההכרעה של

הָרוֹב וְחֻזְקָה כ"א בַּפ"ע, י"ל דְּאֵלִים פַּח חֻזְקָה מִן הָרוֹב, דְּבָרוֹב עַכ"פּ אֵיפָּא מִיעוּט
וּבְחֻזְקָה הֵיכָא דְמוֹעֵלֶת לֵיפָּא סַפֵּק, וּמְשׁו"ה י"ל אַף דְּאֵין הוֹלְכִים בְּמָמוֹן אַחַר הָרוֹב מִחֻמַּת
הַצְּטֻרָפוֹת הַמְּיֻעוּט לְחֻזְקַת מָמוֹן מ"מ בְּחֻזְקָה מוֹצִיאִים מָמוֹן, וּבַפְּנ"י בְּקוֹנְטְרַס אַחֲרוֹן
לְמַס' פְּתוּבוֹת סַפ"ק חוֹלֵק ג"כ בְּדִרְדָּה זֶה אֲבָל לֹא פִּירֵשׁ כ"כ בְּטַעְמָא דְמִילְתָּא.

יעו"ש: וְשִׁיטַת הַרְשָׁב"א הָרִיטְב"א וְהַר"ן בְּבִיאוּר דְּבָרֵי רַב אֲשֵׁי רִישָׁא מְנָא לֹאבָּא בִּינְדָּה
סִיפָּא מְנָא לִי בִּינְדָּה דְּהוּא כְּפִי רֵאשִׁית דַּעַת הַתּוֹס' דְּבִסִּיפָּא אֵיפָּא בְּרִי וְשָׂמָא וְרִישָׁא הָוִי
שָׂמָא וְשָׂמָא וְבָרִי שֶׁל הַבַּת לֹא מְהַנִּי לְהָאָב וּמְסִיךְ הַר"ן בְּכִלְלוֹת בְּעֵנְוֵן זֶה דְּהֵיכָא דְּאֵיפָּא
בְּרִי וְשָׂמָא עִם חֻזְקַת הַגּוֹף קִי"ל כַּר"ג דְּמְהַנִּי לְהוֹצִיא מָמוֹן וְהֵיכָא דְּהָוִי שָׂמָא וְשָׂמָא אִז
תְּלוֹי בְּדִין פָּאן נִמְצָא פָּאן הִי' וּמְשׁו"ה רַבָּא וְשָׂמָא דְּפִירְשׁוּ דְּמִיָּרִי מְשַׁנְתִּינוּ בְּשָׂמָא
וְשָׂמָא מִתְּפָרְשֶׁת הַמְּשַׁנָּה רִישָׁא וְסִיפָּא עַפ"י פֶּלֶל חֻזְקַת פָּאן נִמְצָא פָּאן הִי' לְרַב
אֲשֵׁי א"צ לְחֻזְקַת כַּנְכ"ה רַק בְּמַחְלִיף פֶּרָה בְּחֻמּוֹר דְּהָוִי שָׂמָא וְשָׂמָא, וְהַסְגִּיא בַּפ"ק
בְּנוֹשָׂא אֲשֶׁה לֹא מְצָא לֶה בְּתוֹלִים דְּמִיָּרִי בְּבָרִי וְשָׂמָא אִין תְּלוֹי פֶּלֶל בְּחֻזְקַת פָּאן נִמְצָא
פָּאן הִי', וּמְשׁו"ה אַף דְּוֹדָאֵי זְנִתָּה קוֹדֵם נְשׂוּאִים לֹא אֲמַרִּינוּ פָּאן נִמְצָא פָּאן הִי' דְּאֵיִתְרַע
חֻזְקַת הָאָב פִּינּוֹן שְׁטוּעֵנֶת בְּרִי וּמְשׁו"ה נִקְטוּ לְהִלְכָה דָּאִם גַּם נִמְצָאוּ בֵּה הַמוּמִים וְהִיא
בְּבִית אַבִּי אִם טוֹעֵן הָאָב בְּרִי שְׁלֹאֲחַר אִירוּסִין הִי' אִז עַל הַבַּעַל לְהֵבִיא רֵא' יַעו"ש.

וּבְשׁו"ע אַהֲע"ז ס' קי"ז הֵבִיא רַמ"א שִׁיטָּה זו. יַעו"ש.

וּבַס' ש"ש הַקְּשָׁה עַל שִׁיטָּה זוּ וּמוֹכִיחַ דְּלֹא מְהַנִּי חֻזְקַת הַגּוֹף גַּם עִם בְּרִי וְשָׂמָא לְהוֹצִיא
מָמוֹן חֻזָּא מַר"פ הַפֶּרָה בְּשׁוֹר שְׁנַגַּח אֶת הַפֶּרָה וְנִמְצָא עוֹבְרָה בְּצִיּוּדָה וַא"י אִם עַד שְׁלֹא
נִגְחָה יְלָדָה וְכו' דְּרַבְּנָן סְבָרִי הַמַּע"ה וּמְסִיךְ שֶׁם אֲפִילוּ נִיזְק אֹמֵר בְּרִי וּמִזִּיק אֹמֵר שָׂמָא.

יעו"ש וְכוּן נִקְטוּ לְהִלְכָה כָּל הַפּוֹסְקִים וְהֵתֵם אֵיפָּא נְמִי חֻזְקַת הַגּוֹף לֹאֲמַר הַשָּׂמָא הִיא דְּיְלָדָה
וּמ"מ לֹא מְפָקִינוּ מָמוֹן אַף בְּצִיּוּרֵי בְּרִי וְשָׂמָא עִם חֻזְקַת הַגּוֹף, עוֹד הַקְּשָׁה מִמַּחְלִיף פֶּרָה
בְּחֻמּוֹר וְיְלָדָה זֶה אֹמֵר עַד שְׁלֹא מְכַרְתִּי יְלָדָה דְּנִקְטִינוּ לְהִלְכָה בְּשׁו"ע חו"מ ס' רכ"ג
דְּאֲפִילוּ הַלּוֹקֵחַ טוֹעֵן בְּרִי עָלֶיהָ לְהֵבִיא רֵא' וְלֹא מְהַנִּי בְּרִי וְשָׂמָא אֲפִילוּ הֵיכָא דְּקִימָא
בְּאִגָּם וְאַף דְּחֻזְקַת הַגּוֹף מְסִייעַ לְהַלּוֹקֵחַ לֹא מְהַנִּי לְהוֹצִיא מִחֻזְקַת מְרָא קַמָּא וּמַכְש"כ
מִחֻזְקַת מָמוֹן מִמַּשׁ, וְעוֹד הַקְּשָׁה מְשַׁאֲלָה חֻזֵי הַיּוֹם וְשִׁכְרָה חֻזֵי הַיּוֹם בַּפ' הַשּׁוֹאֵל דָּאִם
יְהִי לְהִפּוֹד בְּשִׁכְרָה חֻזֵי הַיּוֹם וְשַׁאֲלָה חֻזֵי הַיּוֹם דַּג"כ פֶּטוֹר הַשּׁוֹמֵר אַף דְּמִשְׁאֵיל אֹמֵר
בְּרִי וְהַשּׁוֹאֵל שָׂמָא יַעו"ש: אֲבָל כְּבָר קְדָמוֹהוּ הַתּוֹס' רִי"ד בְּקוֹשְׁתוֹ מַר"פ הַפֶּרָה וּמִתְרַצָּה
וְהוּא בְּמַס' פְּתוּבוֹת פ"ק דְּפוֹס חֻזֵי וְז"ל אֲמַר ר"י אֲמַר שְׁמוּאֵל הִלְכָה כַּר"ג וְאִי קִשְׁיָא
הֵיכִי פֶּסֶק שְׁמוּאֵל הִלְכָה כַּר"ג דְּאֵזִיל בְּתַר חֻזְקָה דְּגוֹפָה וּמְפִיק מָמוֹנָא מִחֻזְקַת מְרָא וְהִתְנַן
בַּב"ק שׁוֹר שְׁנַגַּח אֶת הַפֶּרָה וְנִמְצָא עוֹבְרָה בְּצִיּוּדָה וַא"י אִם עַד שְׁלֹא יְלָדָה נִגְחָה וְאִם
מְשִׁיִּלְדָה נִגְחָה וְכו' וְאֲמַרִּינוּ עָלֶיהָ בְּגַמ' אַר"י א"ש זו דְּבָרֵי סוּמְכוֹס וְכו' אֲבָל חֻזְקַת
אֹמְרִים וְכו' הַמַּע"ה וְכו' וְאֲפִי' נִיזְק אֹמֵר בְּרִי וּמִזִּיק אֹמֵר שָׂמָא וְהָא בְּמִתְנִי' אֵיפָּא חֻזְקָה
דְּגוֹפָא וְאֵיפָּא חֻזְקָה דְּמָמוֹנָא דְּאוּקִי פֶּרָה אַחֲזַקְתָּהּ וְאִימַר מְעוֹבְרַת הִיְתָה בְּשַׁעַת נְגִיחָה וְכו'
וְלִמְזִיק אֵיפָּא חֻזְקָה דְּמָמוֹנָא וְכו' וִי"ל דְּלֹא קִשְׁיָה דְּהֵיכִי אֵזִיל ר"ג בְּתַר חֻזְקָה דְּגוֹפָא וְאֲפִיק
מָמוֹנָא מִחֻזְקַת מְרָא ה"מ גְּבִי אֲשֶׁה וּבַעַל שְׁכָר וּבַעַל מְחוּיָב וְעוֹמֵד בְּכַתְּוֹבַת הָאֲשֶׁה וְשִׁטְר
פְּתוּבָה עֲלֵי' וְהוּא בָּא מְסַפֵּק לְפֶטוֹר א"ע מִמָּה שֶׁהוּא מְחוּיָב וְעוֹמֵד בּוֹ הֵתֵם וְדָאֵי אֲמַר ר"ג
אוּקִי אֵיִתְתָּא אַחֲזַקְתָּהּ וְאֲפִיק מָמוֹנָא מִיָּנִי דְּבַעַל פִּי הֵיכִי דְּהָוִי מְשׁוֹעֲבָד לֶה מְעִיקְרָא וְכו'

אָבֵל הֵכָא שְׁהַמְזִיק לֹא נִתְחַיֵּב מְמוֹן לְנִיזְק מְקוּדָם לְכֹן וְלֹא בָּא לְפִטוֹר עֲצָמוֹ שְׁנֹאֲמַר שְׁנַעֲמִיד הַנִּיזְק בְּחֻזְקַת הַגּוֹף וְנוֹצִיא מְמוֹן מִמֶּנּוּ אֲלֵא זֶה הַחַיִּיב עֲכָשְׁנִי יָבוֹא עֲלֵי מְסַפֵּק וְכִינּוֹן שְׁעַכְשֵׁי רֹצֵחַ לְחֹל עֲלֵי מוֹדָה ר"ג דְּמְסַפִּיקָא לֹא מְחַיִּיבִינוּן לִי וְאֵע"ג דִּישׁ לְתוֹבַע חֻזְקָה דְּגוֹפָה אֲלֵא אֲמַרִּינוּן הַמַּע"ה וְלֹא קָשָׁה דְּשִׁמוּאֵל אֲדִשְׁמוּאֵל.

עכ"ל.

וּבִיאוּר דְּבִרֵי הוּא לַעֲנִיד דְּאָרְף דְּגַם בְּאִשָּׁה אִם זָנְתָה קוּדָם אִירוּסִין מְעוּלָם לֹא נִתְחַיֵּב לָהּ בְּכַתְּוֹבַת מְאִתִּים דְּבַעוּלָה אִין לָהּ רַק מְנָה אוֹ דְהוּי מִק"ט לְגַמְרֵי, אָבֵל כִּינּוֹן כָּל כְּפָה שְׁלֵא נוֹלֵד הָרִיעוּתָא הִי מְחַיֵּב וְעוֹמֵד וְכַשְׁנוֹלֵד הָרִיעוּתָא בָּא הַבַּעַל לְפִטוֹר א"ע וְלִגְרַע הַחַיִּיב שְׁהֵינּוּ מְחַיֵּבִים בְּחַיִּיבוֹ וּמְשו"ה מְהֵי חֻזְקַת הַגּוֹף לְחֻזְקַת וְלַעֲמִיד דִּין הַחַיִּיב שֶׁהִי עַל הַבַּעַל קוּדָם שְׁרֵאִינוּ אֵת לִידַת הַסֶּפֶק, וּבַכַּה"ג דְּמַעֲיָקְרָא הִי הַבַּעַל בְּחֻזְקַת חַיִּיב מְהֵי חֻזְקַת הַגּוֹף עִם בְּרִי וְשְׁמָא וְדוּמָה קֶצֶת לְאִינִי יוֹדַע אִם פְּרַעַתִּיהּ דְּקִי"ל דְּבִבְרֵי וְשְׁמָא מוֹצִיאִים מִן הַמְּחַיֵּבִים, אֲלֵא דְשָׁם שְׁהַחַיִּיב הִי וְדָאִי א"צ לְצִירוּף חֻזְקָה אַחֲרַת אָבֵל הֵכָא דְעַכְשֵׁי נוֹלֵד הַסֶּפֶק עַל עֵיקַר הַחַיִּיב צְרִיף לְהַצְטַרְפוֹת שֶׁל חֻזְקַת הַגּוֹף שְׁעִי"ז נַעֲשֶׂה הַחַיִּיב וְדָאִי, אָבֵל בְּשׁוֹר שְׁנַגַח אֵת הַפְּרָה דְלֹא הִי עַל הַמְזִיק קוּדָם לִידַת הַסֶּפֶק שׁוּם חֻזְקַת חַיִּיב מְמוֹן וְאִינוּ דְנִים עֲכָשְׁנִי אִם הַזִּיק הַשׁוֹר אֵת הַנֶּלֶד אוֹ מַעֲצָמוֹ נוֹלֵד מֵת וְאִינוּ רֹצִים לְהַכְרִיעַ אֵת הַסֶּפֶק ע"י חֻזְקַת הַגּוֹף שְׁהַנֶּלֶד לֹא מֵת רַק אַחֲרַת הַנְּגִיחָה וּמַחֲמַת הַנְּגִיחָה הַפִּילָה אִין בְּכַח חֻזְקַת הַגּוֹף לְבַרֵר אֵת הַמְצִיאוֹת וְלְהוֹצִיא מְמוֹן מִן הַמְּחַיֵּבִים, וּבִקְצָרָה נוֹכַח לְהַשְׁיֵג חִילּוּק זֶה דְּבִאִשָּׁה בְּשִׁלְמוֹת הָאִשָּׁה כְּבָר יֵשׁ דִּין עַל הַבַּעַל לְחַיִּיבוֹ בְּכַתְּוֹבָה ע"י סַבְתָּ קִנְיָנוּ וְכַשְׁאִינוּ מוֹקְמִינוּ אוֹתָהּ בְּחֻזְקַת שְׁלֵמוֹתָהּ אִזְ גַּם חַיִּיב הַכְּתוּבָה בְּחֻזְקָתוֹ, אָבֵל בְּפָרָה מֵה שְׁהִיא מְעוֹבְרַת אִינָה סָבָה הַמְחַיֵּבֵת אֵת הַמְזִיק כְּלוּם רַק בְּתוֹלְדָה אִם נִבְרַר אֵת הַמְצִיאוֹת שְׁהִיָּתָה מְעוֹבְרַת בְּשַׁעַת נְגִיחָה מִמִּילָא יוֹחֵלֵט אֲצִלְנוּשְׁהַשׁוֹר הַמִּית אֵת הַנֶּלֶד וְע"ז אִין בְּחֻזְקָה לְהַכְרִיעַ וְזֶה דְּבַר מְוַרְגָּשׁ וְעַמּוֹק: וְעַפִּי"ז יֵשׁ לְתַרְץ ג"כ מֵה שְׁהַקָּשָׁה בַּס' ש"ש עַל הַרְשָׁב"א וְהַר"ן מְדִין מְחַלִּף פָּרָה בְּחֻזְקַת וּמְשִׁאֲלָה חֻזְקַת הַיּוֹם דְלֹא מְהֵי שָׁם חֻזְקַת הַגּוֹף עִם בְּרִי וְשְׁמָא נֶגֶד חֻזְקַת מְמוֹן, דַּעֲפַמְש"כ עֵיקַר הַהֶבְדֵּל מְנוּשָׂא אִשָּׁה וְלֹא מְצָא בְּתוֹלֵים לְדִין שׁוֹר שְׁנַגַח אֵת הַפְּרָה הוּא דְבַחַיִּיב כְּתוּבָה הַסָּבָה הַמְחַיֵּבֵת מְנָה אוֹ מְאִתִּים אַחַת הִיא וְהִיא הָאִירוּסִין, הַבְּתוֹלִים הוּא כְּעִין תְּנַאִי לְסַבְתָּ הַחַיִּיב וְהַחֻזְקָה שֶׁל חֻזְקַת הַגּוֹף אִינָה מְכַרְעַת לְאִיזָה מַעֲשֶׂה וְסָבָה חֻזְקָה רַק לְהִיפּוּף שְׁלֵא נִתְחַדַּשׁ דְּבַר וּמִמִּילָא הוֹעִילוּ הָאִירוּסִין לְחַיִּיבוֹ בְּמַתָּאִים, אָבֵל בְּנְגִיחָה עֲלִינוּ לְחַדַּשׁ מַעֲשֶׂה נְגִיחָה עַל הַנֶּלֶד שְׁהַשׁוֹר נִגַּח גַּם אֵת הַנֶּלֶד וְאִינוּ רֹצִים לְבַרֵר זֹאת ע"י חֻזְקַת הַגּוֹף וְלָזֶה לֹא מְהֵי חֻזְקַת הַגּוֹף, וּלְפִי"ז גַּם בְּמַחֲלִיף פָּרָה בְּחֻזְקַת אִינוּ מְסוּפְקִים אִם נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה קִנְיָן עַל הַנֶּלֶד אוֹ לֹא הֵינּוּ דָּאִם יְלָדָה קוּדָם מְשִׁיכַת הַחֻזְקָה לֹא נַעֲשֶׂה הַחֻלּוּפִין עַל הַנֶּלֶד וְכַשְׁאִינוּ דְנִים לְהַכְרִיעַ שְׁהִיָּתָה מְעוֹבְרַת בְּשַׁעַת מְשִׁיכַת הַחֻזְקָה הוּא לְהוֹסִיף קִנְיָן לְוֹמֵר שְׁגַם הַנֶּלֶד הוֹחֵלֵף בְּעַד הַחֻזְקָה וְכֹן בְּשִׁאֲלָה חֻזְקַת הַיּוֹם אִינוּ מְסוּפְקִים עַל עֵיקַר סָבָה הַמְחַיֵּבֵת שְׁמָא בְּזִמְן חֻזְקַת הַיּוֹם שֶׁל שְׁאֲלָה כְּבָר מֵתָה הַפְּרָה וְלֹא נִכְנָסָה לְרִשּׁוֹת הַשְׁאֲלָה כְּלָל, בַּכַּה"ג אִין חֻזְקַת הַגּוֹף מְכַרְעַת נֶגֶד הַמְּחַיֵּבִים.

כְּנַלְעַנ"ד: עוֹד נִרְאֶה לִי עַפ"י פְּשׁוּטוֹת דְּבִרֵי הַתּוֹס' רִי"ד שְׁמַחֲלֵק בְּזִמְן לִידַת הַסֶּפֶק הֵינּוּ דְּבִאִשָּׁה נוֹלֵד הַסֶּפֶק לְאַחֲרַת חֻלּוֹת חַיִּיב הַכְּתוּבָה דְּבַשְׁעַת אִירוּסִין כְּבָר נִתְחַיֵּב הַבַּעַל

והחזקנו שנתחייב במאמץ ואח"כ נולד הספק והבעל רוצה לפטור א"ע מן החיוב שהוחזק לנו ע"ז מהני חזקת הגוף להעמיד החיוב על חזקתו, אבל בשור שנגזר את הפרה שלידת הספק הוא מיד אחר נגיחה היינו בשעה שנודע לנו מנגיחת הפרה אז נולד לנו הספק סבת מימת הנולד ומעולם לא הוחזק המזיק על חיובו בעד הנולד וזה חילוק פשוט ומבואר, אמנם לפי"ז שתלוי רק בזמן לידת הספק הנה בשאלה חצי היום ג"כ יתורץ קושית הש"ש דלידת הספק הוא בשעה שאנו רוצים לחייב את השואל דקודם שנודע מימת הפרה עדיין לא נתחייב השואל, אבל במחליף פרה בתמור תשאר קושית הש"ש דשם הי' חל הקנין קודם לידת הספק ומשעה שמשוף את התמור שזכה בעל התמור בפרה החזקנו שזכה בפרה עם ולדה ואח"כ פשנולד הספק אנו רוצים לבטל זכות בעל התמור שפא כבר ילדה ודומה לספק של בעולה קודם אירוסין, וע"כ נלענ"ד אף שלא פינו התוס' רי"ד למש"כ בבואור דברי' בראשונה אבל הדברים ישרים ומתקבלים עוד י"ל דל"ק ממחליף פרה בתמור דאף שלשיטת הרשב"א ונה"ר"ן מהני חזקת התמור והפרה לבעליהן, אבל חזקת הפרה אינה מועלת להנולד וחזקת מעוברת היא חזקת הגוף של הפרה ולא של הנולד, ולומר דאיכא חזקה בפני עצמו על הנולד חזקת שאינו ילוד זה שייך רק היכא שהלידה משנה עלי' איזה דין, אבל בכה"ג לא שייך כ"כ שנוי דין, ולהפוך איכא על הנולד חזקת מרא קמא דלא גרע משאר חזקות פנוי' ואף דבמומים נמי איכא חזקת פנוי' ג"כ, אבל ל"ד דשם חזקת פנוי' אינו שייך לעצם הספק שאנו דנים עכש' לענין הפתובה רק בדרך בירור והכרעה לומר שע"ז יוברר שלא חלו הקדושין ופטור מפתובה, והכא בספק על הנולד למי הוא קנוי ואיכא חזקה שהוא בחזקת בעלים הראשונים.

ומש"כ בש"ש לדון דכיון דלא מהני ברי ושפא נגד חזקת מרא קמא מכש"כ נגד חזקת ממון ממש, אינה קושיא, דכל שאנו באים מחמת דיני חזקות שאני חזקת מרא קמא מחזקת ממון ממש היכא שאנו דנים על זכות חיוב בעלמא דשם ליכא חזקה רק מוחזק והכא איכא חזקה בשאר חזקות. ודו"ק.

אח"כ מצאתי בעזה"י בשטמ"ק בסוף סוגיא זו דבמחליף פרה בתמור ליכא חזקת הגוף דעל הנולד ליכא חזקה. יעו"ש: פ"ק יד כתב הטור באהע"ז סי' ל"ט וז"ל נמצאו בה מומים לאחר שנתארסה והיא עדיין בבית אבי' והאב טוען שלאחר שנתארסה נולדו ומזלו גרם עלי' להביא ראי' ואם אין לו ראי' תצא בלא פתובה ואפילו הקדושין צריכה להחזיר ואם לא נמצאו עד אחר שפנסה אז האב נאמן ועל הבעל להביא ראי' שהיו בה מומים קודם שנתארסה עכ"ל.

ובסי' נ' הביא הב"י דברי המרדכי בקדושין פ' האומר שכ' דבקדושי ספק מוכח בפ' המדיר בסופו דלכ"ע לאו לטבועים נתנו. עכ"ל.

והביא הב"י סוגית הש"ס דרב נחמן בר יצחק מתרץ פלה בבית אבי' ולקדושין לא מיבעיא אלקבא דמ"ד קדושין לאו לטבועים ניתנו אלא אפילו למ"ד לטבועים ניתנו ה"מ קדושי ודאי אבל קדושי טעות אי מיתי ראי' אין אי לא לא יעו"ש והנה שיטת הטור דאף לפי מאי דמסיק רמי בר יחזקאל דלא פרב יהודא אחי' מ"מ מאי דפשיט לי' לרב

נחמן בר יצחק דלענין פספ הקדושין נמי חלוק בין נמצאו המומים בעודה ברשות אבי ובין נכנסה לרשות הבעל דעודה בבית אבי כמו דצריך האב להביא ראי' להוציא הפתובה כ"כ צריך להביא ראי' להחזיק ת"י פספ הקדושין, סובר הטור דגם למסקנא הדין פן דבלא ראי' צריך האב להחזיר את, פספ הקדושין אף דמסייע ליי חזקת הגוף והוא מוחזק וגם טוען ברי ובעל טוען שמה מ"מ פיון דאיתרע רשות האב עלי' הראי', ולכאורה הוא דבר תימה מאיזה סברא הוא דהלא בפשטות ענין, חזקת פאן נמצא פאן הי' אינה מועלת בזה רק להחזיק הריעותא לספק שמה היו בה המומים קודם שנתארסה ויהי' ספק שקול אבל איזו הכרעה יהי' בזה לומר שבנדאי הי' פן בכדי להוציא מן המוחזק שטוען ברי: והנה בסברת רב יהודא שאמר משמין דשמואל דעל בעל החמור להביא ראי' אף שהיא מוחזקת הקשו בתוס' שם בד"ה על בעל החמור וכו' מהא דפריך בגמ' בהשואל ד' ק' גבי מחליף פרה בחמור וילדה דיתלקו וליחזי ברשותא דמאן קיימא וליהוי אידיך המע"ה אלמא דמוחזק עדיף מחזקת מרא קמא, ומירצו דבש"ס פריך לפי המסקנא דמסקינן דלא כרב יהודא, ואח"כ הקשו לפי הס"ד דרב יהודא אליבא דשמואל דסובר דחזקת מרא קמא עדיף הי' שמואל גופי' סובר במוכר שור לחבירו ונמצא נגזן דאף דרובא מסייע ללוקח אין הולכין בממון אחר הרוב להוציא מן המוחזק וכן בכור בשלשים סאה בסלע ב"ב ד' ק"ה סובר שמואל ראשון ראשון קנה הרי דלא אזלינן בתר מרא קמא נגד מוחזק במטלטלין ומירצו בשם ריב"א דהכא דמחליף פרה בחמור דבעל החמור מחזיק בפרה מספק ואין לו טענה משו"ה חזקת מרא קמא עדיף יעו"ש.

ולפי"ז פתב המהרש"א שם דלרב נחמן בר יצחק דמוכח מן המשנה לענין קדושין דעל האב להביא ראי' דבע"כ צריך לומר דמפרש דוקא שטוען האב שמה דאל"ה למה יחזיר פספ קדושין בלא ראי' הלא טוען ברי, הוא דהוכיחו לעיל בתוס' מדקתני במשנה על האב להביא ראי' דטענת ברי לא מהני דאל"ה ליתני או שיטעון ברי יעו"ש תירוץ יפה בהגהת קרני ראם שם על המהרש"א דלק"מ פיון דלענין להוציא הפתובה לא מהני ברי לא מצי למיתני או שיטעון ברי ולפי"ז בטוען ברי ליכא למ"ד אף לפי סברת רב יהודא דליהוי חזקת מרא קמא, להוציא מן המוחזק הטוען טענה ברורה ואף לפמש"כ שם בפנ"י לפרש דברי הריב"א הנ"ל דלא פהמהרש"א דבמחליף פרה בחמור שהספק לבי"ד בלא טענותיהם מיקרי מחזיק בספק ולא מהני גם טענת ברי יעו"ש שסברתו דחוקה, ועוד דגם בכור בשלשים סאה בסלע הוי ג"כ ספק לבי"ד בלא טענותיהם דהספק אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון הוא ספק בדין, אבל עכ"פ הרי נקטו התוס' דמה דפריך הש"ס בפ' השואל במחליף פרה בחמור וילדה וליחזי ברשותא דמאן קיימא הוא לפי המסקנא דלא קיימא דברי רב יהודא, ובאמת פסק הטור בח"מ סי' רכ"ג לענין מחליף פרה בחמור וילדה דאם קיימא ברשות הלוקח לא אזלינן בתר מרא קמא ורק אם קיימא באגם אזלינן בתר מרא קמא יעו"ש.

וכאן פסק דעל האב להביא ראי' גם לענין פספ קדושין ובלא ראי' מחזיר הקדושין ולא מהני גם טענת ברי של האב וזה דבר תימה: ונראה לענ"ד ברור דהטור סובר דכמו דמהני חזקת פאן נמצא פאן הי' בסיפא בנכנסה לרשות הבעל להוציא מן הבעל דמי הפתובה כ"כ מהני ברישא חזקת כנכ"ה להוציא מן האב פספ הקדושין, והוא דכיון דעיקר הפלל בזה דלא מחזיקינן ריעותא מרשות לרשות היינו דאין לנו להחזיק שום

ספק לומר שהי' המומים גם ברשות האב ולגרע הרשות דלא נמצא בו הריעותא ומשו"ה מוציא האב הפתובה מן הבעל, וענגן זה עדיף מרוב נחזקה פינון שהדין בזה שלא להחזיק שום ספק כמו שביאר זה גם בס' ש"ש, כ"כ יש לומר בנמצאו המומים לאחר האירוסין בעודה בבית אבי' פינון ברשות האב ממ"נ איתרע דגם אם נולדו לאחר אירוסין איתרע רשותו שעדיין היא ולכמה דברים ברשות אבי' אין לנו להוסיף ריעותא לומר דגם רשות הבעל איתרע ותלינו דרק רשות האב איתרע והוא שנולדו המומים קודם אירוסין ולא איתרע רשות הבעל כלום דאין לנו להוסיף ריעותא ומשו"ה מהני הך חזקה דכאן נמצא כאן הי' לסייע לבעל להוציא מן האב גם כסף הקדושין, והטור דאזיל בשיטת תוס' דהוכיח מן המשנה דקתני על האב להביא רא' ולא קתני או שיטעון פרי דלא מהני טענת פרי, ולפי"ז לרנב"י דמפרש דסתימת המשנה היא בין לענגן דמי הפתובה ובין לענגן דמי כסף הקדושין ממילא מוכח דלא מהני טענת פרי גם לכסף הקדושין ומשו"ה אין סתירה בפסקי הטור דמה דפסק בחו"מ לענגן מחליף פרה וילדה דאם הולד ברשות הלוקח על המוכר להביא רא' דאף דליכא חזקת כאן נמצא כאן הי' כמ"ש בתוס' יוכא לקמן דבריהם מ"מ קיי"ל דבמטלטלים כל שמוחזק ע"י התפסת הבעלים לא אזלינו בטר מרא קמא, אבל לענגן קדושין מסייע לבעל חזקת כנכ"ה לסלק את הספק ליחוש שמה אחר אירוסין נולדו ומשו"ה צריך האב להביא רא' אף לענגן כסף הקדושין ולא מהני לי' גם טענת פרי להחזיק דמי הקדושין, ובזה נסתרים דברי הש"ש ש"ב פ"ז שהחליט דלשיטת הרא"ש והטור דמפרש האי פלגא דכל שנולד הספק ברשותו עלי' להביא רא' שאינו תלוי ברשויות ממש אלא תלוי בקנגן שאם אחר משיכת הפרה נמצא החמור מת לעולם על בעל הפרה להביא רא', דלשיטתם בעודה ברשות אבי' ליכא הך חזקה דכאן נמצא כאן הי' פינון דאחר קנגן האירוסין נמצאו המומים רק פינון דעדיין היא ברשות אבי' לכמה דברים לא אמרינו להיפוך שיתחשב פנולד הספק ברשות הבעל ומדברי הטור שכתבנו מוכח להדיא שלא כדברי' דהניחא לענגן דמי הפתובה יש לומר כדברי' דהואיל דליכא חזקת כנכ"ה צריך האב להביא רא' להוציא מן הבעל, אבל במה דפסק הטור שצריך להחזיר דמי הקדושין מוכח דגם ברישא לשיטתם הוא משום חזקת כנכ"ה כמש"כ, וכן נסתר דברי הש"ש בפ"ד מה שהחליט דחזקת כנכ"ה לא מהני רק בשמא ושמא אבל אם יצויר שהבעל טוען פרי אז לא מהני האי פלגא דכל שנולד הספק ברשותו והסביר הטעם בזה דלא מהני האי פלגא רק שלא נחוש לריעותא שלא ראינו אבל בטוען פרי הספק לפינונו על ידי טענתו טענת פרי ואימר הי' הדבר כדברי טענתו יעו"ש שמסתייע קצת מדברי הגהת אש"ר יעו"ש.

ומדברי הטור שהבאנו מוכח להיפוך שהרי האב טוען פרי וצריך להחזיר הקדושין מחמת האי פלגא דכל שנולד הספק ברשותו כנלע"ד: והנה הראשונים ז"ל לא פירשנו לנו בדיני המומים בעודה ברשות האב לענגן עיקר הקדושין אם צריכה גט או לא וכן בנכנסה לרשות הבעל בחזקה בלא ביאה אם הוו קדושין ודאים או לא, והב"ח בס"ל ל"ט כתב דפשוט הוא דאע"ג דלענגן ממונא על האב להביא רא' מ"מ פינון דספק הוא שמא נולדו בה לאחר שנתארסה ונסתתפה שזדהו ואין כאן קדושי טעות צריכה גט.

עכ"ל.

וכן הוא שיטת הב"י בְּבִדְק הַבַּיִת דְּדִין נוֹלְדוּ בְּה מוֹמִים שֶׁל מִשְׁנַתְנוּ בֵּין בְּרִישָׁא וּבֵין בְּסִיפָא הוּא רַק לְעֵנִין פְּתוּנָה וְלֹא לְעֵנִין בְּטוּל הַקְדוּשִׁין, וּבְבֵית שְׁמוּאֵל סְקִי"א הֵבִיא דְבַרֵי הַב"ח וְשִׁיטַת הַמְּסַבֵּר בְּבִדְק הַבַּיִת וְדָחָה שִׁיטְתָם דְּאִיצְרִיכָה גֹט מְסַפֵּק א"כ א"צ לְהַחְזִיר הַקְדוּשִׁין דְּקִי"ל כְּאִמְיָר דְּקְדוּשִׁין לֹא הִדְרִי לְעוֹלָם שְׁמָא יֵאמְרוּ קְדוּשִׁין תּוֹכְסִין בְּאַחוּתָהּ וְעוֹד הוֹכִיחַ פִּינּוּן דְּחֻזְקַת כּוֹנֵ"ה מְהַיָּי לְהוֹצִיא מִמּוֹן פְּמַבְנְאָר בַּח"מ ס'י רל"ב ה"נ א"צ גט.

יעו"ש.

וּבְאֲבָנֵי מְלוּאִים דְּחָה רְאֵיתוּ דְּהָתָם בַּח"מ ס'י רלב לְשִׁיטַת הָרַא"ש לְעוֹלָם עַל בְּעַל הַפָּרָה לְהֵבִיא רֵא"י מְשׁוּם דְּאִיכָּא חֻזְקָה דְּמַעֲיָקְרָא וְאִמְרִינוּ הַשְׁמָא הוּא דְּאִיחְרַע, אֲבָל הֵכָּא לְהִפּוּף, רַק דְּקָשְׁיָא לִי לְשִׁיטַת הָרִי"ף דְּפָסֵק דָּאָם הִי הַחֲמוּר בְּרִשׁוּת בְּעַל הַחֲמוּר עַלִי לְהֵבִיא רֵא"י וּמְתַרְץ בְּדוּחַק.

יעו"ש.

וּלְפַמְש"כ לְעֵיל בְּטַעְמוֹ שֶׁל הַטוּר דְּעַל הָאֵב לְהֵבִיא רֵא"י דְּהוּא מְשׁוּם חֻזְקַת כּוֹנֵ"ה לְכַאוּרָה הוֹכַחַת הַב"ש גְּכוּנָה, דְּהָרִי הָאֵב מְחֻזֵּר הַקְדוּשִׁין דְּמַחְזִיקִין שְׁהִי הַמוֹמִים לְמַפְרַע, וּמְצָאֵתִי בַס' אֲבָנֵי מְלוּאִים שֶׁם דְּמַקְשָׁה ג"כ עַל הַטוּר שֶׁכְּתֹב דְּהָאֵב צָרִיף לְהַחְזִיר הַקְדוּשִׁין דְּהָרִי הוּא מְוַחֲזָק וְלָמָּה יַחְזִיר מְסַפֵּק, וּמְתַרְץ דְּהַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּסַפֵּק קְדוּשִׁין לָאוּ לְטַבּוּעִים נִתְּנוּ כְּמוֹ דְּפָסֵק הַמְּסַבֵּר בַּס'י נ', וְדְבַרֵי אֵינָם מְחֻוּרִים לְעַנ"ד דְּהִנְה מְלַבֵּד שְׁדִין זֶה הוּא מְדַבְּרֵי הַמְּרַדְכֵי שֶׁהֵבִיא הַב"י וְהַטוּר לֹא הִזְכִּיר שֶׁם כָּלֵל מְזָה, וְלָמָּה הֵבִיא דִין זֶה רַק לְעֵנִין אִם נוֹלְדוּ בְּה מוֹמִים, וְעוֹד נִלְעַנ"ד בְּרוּר דְּדְבַרֵי הַמְּרַדְכֵי אֵינָם רַק בְּסַפֵּק דְּשְׁמָא וְשְׁמָא אֲבָל אִם הַמְּוַחֲזָק טוּעֵן בְּרִי שְׁהִי קְדוּשִׁין וְדָאִים וְלְטַבּוּעִים נִתְּנוּ לָמָּה יַחְזִיר לְהַבְעֵל שְׁטוּעֵן שְׁמָא, וְע"כ נִלְעַנ"ד בְּרוּר שֶׁהַטוּר נִקְטַ דְּחֻזְקַת כְּאֵן נִמְצָא כְּאֵן הִי גַם בְּעוֹדָה בְּרִשׁוּת אֲבִי מְכַרְעַת אֵת הַסַּפֵּק הֵינּוּ דָאִין לְנוּ לְהוֹסִיף רִיעוּתָא לּוֹמַר דְּהִי בְּרִשׁוּת הַבְּעֵל כַּמְש"כ לְעֵיל.

וּעַפִּי"ז לְכַאוּרָה דְבַרֵי הַב"ש מְוַכְרָחִים שְׁתֵּהָא חֻזְקָה זֹו מְכַרְעַת גַּם לְעֵנִין הַקְדוּשִׁין עֲצָמָם: אֲבָל בַּכ"ז נִלְעַנ"ד דְּאָף שְׁבַאֲרָנוּ לְעֵיל בַּפִּי"ב דְבַרֵי הַמַּג"א נְכוּנִים לְדִינָא דְּהָאִי כְּלָלָא דָאִין מְחֻזִּיקִים מְמָקוּם לְמָקוּם הוּא דִין תּוֹרָה וּמְהַיָּי לְעֵנִין אִיסוּר וְהִתְרָא, מ"מ י"ל דְּהָאִי כְּלָלָא דְכָאֵן נִמְצָא כְּאֵן הִי הוּא רַק לְעֵנִין דִּינֵי מְמוֹנוֹת וְלֹא מְהַיָּי מִיִּדֵי לְעֵנִין אִיסוּרִין, וְהַטַּעַם בְּזָה הוּא דְּהָאִי עֲנִינָא דְכּוֹנֵ"ה הוּא מְשׁוּם דָאִין מְחֻזִּיקִין רִיעוּתָא מְרִשׁוּת לְרִשׁוּת הוּא כְּמוֹ דָאִין מְחֻזִּיקִין מְמָקוּם לְמָקוּם וְנִתְבָּאֵר לְעֵיל בַּפִּי"ב מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' רִישׁ גְּדָה שְׁכ' דְבִאֲשָׁה עֲצָמָה לֹא שְׁיִיף לּוֹמַר דָאִין מְחֻזִּיקִין מְמָקוּם לְמָקוּם דְּכִשְׁאָנוּ דְּנִים עַל הָאֲשָׁה עֲצָמָה אֵין נַפ"מ בְּמָה שֶׁשְׁנִתָּה מְקוּמָה דְּכָל מְקוּם שֶׁהִיא טוּמְאָתָה עֲמָה, וְרַק אִם עֵיקַר הַסַּפֵּק נוֹגַע רַק לְשִׁאֵר הַטְּהוּרוֹת שֶׁהִיוּ בְּמָקוּם אַחַר, ע"ז נֶאֱמַר הִיא כְּלָלָא דָאִין לְנוּ לְהַחְזִיק רִיעוּתָא עַל דְּבַר שְׁלֹא רְאִינוּ בּוּ רִיעוּתָא וְכ"כ י"ל גַּם בְּכָלֵל זֶה שֶׁל כּוֹנֵ"ה דְּהָא דָאִין מְחֻזִּיקִים מְרִשׁוּת לְרִשׁוּת דָּאָם נִמְצָאֵת הַבְּהִמָּה טְרִיפָה אַחַר שְׁנִכְנֹסָה לְרִשׁוּת הַטַּבָּח דְּהוֹחֲזָקָה הַרִיעוּתָא בְּרִשׁוּת הַטַּבָּח אֵין לְנוּ לְהַחְזִיק שְׁהִיָּתָה הַרִיעוּתָא גַּם בְּרִשׁוּת הַמוֹכֵר, דְּעֵנִין זֶה שֶׁל הַגְּרַעוֹן וְהַרִיעוּתָא שֶׁל הַבְּהִמָּה נוֹגַעִים לְהַבְּעֵלִים וְאֵין לְנוּ לְגַרְעַ פַּח וְזָכוּת שֶׁל בְּעֵלִים אַחֲרֵים מֵה שְׁלֹא רְאִינוּ בְּרִשׁוּת הַהוּא שׁוּם גְּרַעוֹן וְחֲסָרוֹן וְזֶה שְׁיִיף דִּינֵי מְמוֹנוֹת

דע"י המום והחסרון משתנים דיני הזפותים של הפעלי דברים, אבל פשאנו דנים לענין איסור והיתר לדין הנוגע לדון על הבהמה עצמה מתי נטרפה שהנפ"מ לענין הקלב והגבינות שאין ריעותא זו מתחסת להבע"ד דאיסור והיתר הוא נוגע לכל העולם ושם האיסור מתחס על עצם הדבר אז לא שנייה בזה לומר דאין מחזיקים ריעותא מרשות לרשות דכל מקום שהוא איסורו עמו, ומה"ט נלענ"ד דלשיטת הפוסקים דאסרי הקלב והגבינות למפרע גם אם נמצאת טריפה ברשות הטבח יאסרו הגבינות אשר נחלבו ברשות המוכר דלענין כל מה שנוגע לעצם הבהמה וכן הקלב אשר הוא פחלק הנפרד מן הבהמה עצמה ה לא אמרינו דאין מחזיקים מרשות לרשות כמו דלא אמרינו אין מחזיקים ממקום למקום: ונראה לענ"ד להביא רא"י לזה מהא דתנן בתרומות פ"ג התורם חבית של יין ונמצאת חומץ אם ידוע שהיתה חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה אם משתרמה הרי זו תרומה אם ספק תרומה ויחזור ויתרום הראשונה אינה מדמעת בפ"ע ואין חייבין עלי' חומץ וכן השני', דמוקי הש"ס ריש גדה וס"פ עשרה יוחסין כר"ש דגבי מקנה נמי ספיקא משוי לה ולרבנו דמשוי להו במקנה לנדאי טומאה למפרע גם בחבית הוי נדאי טבל משום תרתי לריעותא הרי חסר לפניה וחסרת טבל.

יעו"ש.

וקשה טובא לפי"מ דקיי"ל במומים ובהמה שנמצאת טריפה דאמרינו פאן נמצא פאן הי' ואלים פח חזקה זו יותר מרוב דאין מוציאין ממון ע"י רוב ומפח חזקה זו מוציאים ממון ולמה לא נימא כ"כ לענין ספק זה מתי נעשה חומץ אם קודם הפרשת תרומה או לאחר ההפרשה נימא פאן נמצא פאן הי', ולשיטת תוס' והרא"ש דתלוי ברשות הקנין שאם לאחר המשכה לעולם תלינו דנעשה אחר המשכה כ"כ הכא שע"י ההפרשה יוצאת התרומה מרשות הבעלים לרשות הפהגים הל"ל דנחמץ לאחר ההפרשה והוי תרומה נדאי והותר הטבל, ולשיטת הרי"ף והרמב"ם דתלוי ברשות שעומד הדבר הל"ל להקפוד פינו דעדיין עומד ברשות הבעלים נימא דנדאי נחמץ קודם ההפרשה וכמו דמהני לענין ממונות האי סברא אף להוציא ממון כמו במחליף פרה בחמור דעל בעל החמור להביא רא"י אף שמוחזק בפרה ועל האב להביא רא"י על כסף הקידושין כמש"כ הר"ן לשיטתם דהאי ותנא תונא פלה בבית אבי' ולקדושין יעו"ש.

ולענ"ד נראה עוד דבכה"ג לא יהי' פלוגתא בין שיטת הרי"ף והרמב"ם ושיטת התוס' והרא"ש, דהנה בשיטת הרי"ף נתקשו הראשונים והאחרונים דהרא"ש תמה בזה מה חילוק יש אם עמד החמור ברשות בעל החמור או לא פינו דאין רשות המקום גורם אלא רשות בעל הממון ומיד אחר משיכת הפרה נכנס החמור ברשות בעל הפרה.

יעו"ש.

ובפני' הושע חתר למצוא איזה טעם בזה. יעו"ש.

ולפמש"כ לעיל בטעמו של הטור דפסק בעודה ברשות אבי' שצריך להחזיר הקדושין דחשבנינו פאילו הי' ברור לנו שנוקדו המומים קודם שנתארסו דהטעם בזה דכינון דרשות האב נדאי איתרע דעדיין היא ברשותו לכמה דברים אין לנו לתלות להוסיף ריעותא גם לרשות שני', ולפ"מ שפיאר הר"ן דלשיטת הרי"ף בע"כ האי ותנא תונא הוא פלה בבית

אבי' ולקדושין מוכרח דסבר בזה פהטור, לפי"ז י"ל דבמחליף פרה בתמור ומשה בעל התמור את הפרה והתמור עדיין הי' אז בשעת משיכה ברשותו של בעל התמור הי' בעל התמור שומר על התמור וכמש"כ בתוס' עירובין ד' פ"א ע"ב ד"ה שמה יאמר דבכה"ג לכה"פ שומר חנם הוי יעו"ש.

ובשטמ"ק ב"מ פ"ק הנהב פתב בשם הריטב"א ונ"ל גזירה שמה יאמר לו נשפרו חטיף וכו' דקס"ד דנשפרו חטיף בפשיעה קאמר ולהכי פרכינן ולא שלומי בעי דהא לא סגינא שלא יהא בהם המוכר פש"ח פנין דברשותו הם ולקחם ממנו ומדרינן שמה יאמר וכו' עכ"ל הרי דמפרש בפירכת הש"ס שם מאן דשדי דליקה בעי שלומי דהוא משום דין שמייה דהמוכר חשוב כשו"ח ואולי גירסתם פש"ס היתה רק והא בעי שלומי וכן הוא ברי"ף שם.

יעו"ש.

ומשו"ה אף אם מת התמור לאחר משיכת הפרה הוי ריעותא גם לבעל התמור דמנטל עלי' שבוועה שלא פשע והוי קצת אחריות עלי' נהרי זה דומה לכלה בבית אבי' וזה נכון בס"ד לישוב דברי הרי"ף, ועפי"ז נלענ"ד דהיכא דאין על המוכר שום אחריות שבוועה או הפסד גם להרי"ף והרמב"ם יהי תלוי רק בקנין, והנה בתרומה לפי"ז לכל השיטות אף שעומד היין ברשות הבועלים מהראוי לומר פנין דהריעותא נולדה אחר ההפרשה שיצאתה התרומה מרשות הבועלים שעלינו לתלות דכאן היתה ונעשה חומץ אחר חלות התרומה וזוהי קושיא גדולה לכאורה, אלא נראה דאף שאם היינו דנים לענין דיני ממונות שבוזה הי' הדין לומר כנכ"ה, וכמש"כ הסמ"ע סי' רל"ב סקל"ה דרק בגבינות שדרפן להתליע ולית להו חזקה דמעיקרא אמרינן שם בספק אימת התליעו שהדין המוציא מחבירו עליו הראיה, אבל בדבר דאיכא חזקה דמעיקרא אמרינן פאן נמצא פאן הי' ולפי"ז פנין כה"ג אם יהי ספק יהי הדין כמו בטריפה דבספק מוציאים מן הטבח פמבואר שם בח"מ סי' רל"ב סעי' י"א, אבל כ"ז לענין דיני ממונות אבל לענין איסור והיתר לא מהני האי פלגא דאין מחזיקים מרשות לרשות, דהשתנות והתחדשות האיסור הוא על החפץ על פל העולם ואינו שייך להבועלים, ומשו"ה נלענ"ד דבקדושין ג"כ לא מהני האי פלגא רק לענינים השייכים לבעלי דברים כמו דמי הפתובה וכסף קדושין אבל לענין ספק אשת איש לא מוכרעין בהאי פלגא דכאן נמצא פאן הי' בין בנכנסה לרשות הבעל ובין עודה ברשות אבי': ובהא שהקשה הב"ש קושיא השני' דאם הוי ספק קדושין איכא למיחש שמה יאמרו קדושין תופסין באחותה לכאורה היא קושיא גדולה, דהנה מה שתיירץ בס' אבני מלואים סי' נ' סק"א לתרץ קושית הב"ש והח"מ על המחבר דפסק בספק קדושין צריף להתזיר ולמה לא נימא שמה יאמרו קדושין תופסין באחותה, והוא עפ"י מש"כ בס' מהרי"ק דבספק קדושין אם נשאת לא תצא משום דמוקי לה אחזקת פנוי' ורק לכתחלה לא תנשא וכה"ג ליכא גזירה פנין דבדיעבד מותר וכן סמוך תירוצו זה לתרץ קושית הב"ש על הב"ח ובד"ה הנ"ל ע"י דברי' בסי' ל"ט סק"ח יעו"ש.

ודברי' נכונים בסתם ספק קדושין האמור בשו"ע סי' נ' אבל פאן לענין מומים אם נמצאו בעודה ברשות אבי' אם נאמר דחזקת פאן נמצאו פאן הוי אינה מוכרעת בזה אז הרי לנו למיזל בטר חזקת הגוף דעדיפא ולא בטר חזקת פנוי' ואם נאמר מחמת תרתי לרעותא

הרי מומים לפניה וחקוקת פנוי' הרי פתבו בתוס' בשם רשב"א דחקוקת פנוי' אינה חשוכה
פלל נגד חקוקת הגוף להצטרף גם לתרתי לריעותא ע"י דבריהם ד' ע"ה ע"ב בפ' המדיר
ד"ה אבל היכא ועי' לעיל בדברינו ש"ב פ"ג ולפי"ז עוד תגדל הקושניא בזה דלפי דברינו
בכה"ג לא לבד דאם נשאת תצא אלא גם איכא חיוב חטאת מחמת חקוקת הגוף ולמה לא
נגזר שמה יאמרו קדושין תופסין באחותה, דלענ"ד הי' נראה במה שתמהו הח"מ והב"ש
בסי' נ' על המחבר שפסק בספק קדושין שצריכה להחזיר כיון דצריכה גט למה לא ניהוש
שמה יאמרו קדושין תופסין באחותה הלא לא גרע ספק קדושין תורה מקדושין קטנה
היוצאת בגט דקדושין לא הדרו מהאי טעמא כמו שכתב הרמב"ן והרשב"א הובא בב"י
יעו"ש, ובאמת י"ל דקדושין ספק ל"ד לקטנה, דהנה עננו גזירה זו דמייירי בגמ' ב קמ"ה.

הוא דרוב העולם לא יבינו עננו חזרת קדושין ויתלו דקמו רבנו בזה דהקדושין היו
בטלים מעיקרא וכיון דאיכא דלא שמועו מהגט יאמרו דקדושין תופסין באחותה,
ולהפוך אם לא יחזרו הקדושין ליכא שום חשש גזירה שיאמרו שאין קדושין תופסין
באחותה דכן הוא האמת דהלא הקדושין היו נדאים ובקדושין קטנה ג"כ שייך גזירה זו
ואם לא יחזרו הקדושין ליכא שום חשש כמו דלא חששו קודם שנתגרה, אבל
בקדושין ספק כמו דיש לחוש שמה יאמרו קדושין תופסין באחותה כ"כ יש לחוש שמה
יאמרו אין קדושין תופסין באחותה, דבאמת אם קדש אחותה צריכה גט מספק, ומשו"ה
בזה נשאר דין של כסף הקדושין כפי שורת הדין, אבל בנידון זה של המומים לפמש"כ
דהדין מה"ת פקדושין נדאים מחמת חקוקת הגוף מהראוי הי' לגזור שלא יאמרו קדושין
תופסין באחותה דלהפוך ליכא גזירה אמנם י"ל כיון דמדרבנן לא סמכינן אחזקה היכא
דאיכא חומרא דאשת איש כ"כ אם לא יחזרו הקדושין איכא גזירה להפוך שמה יאמרו
אין קדושין תופסין באחותה וכמו דחששו בקדושין קטנה דהוי מדרבנן, כנלענ"ד בסברת
השו"ע אף דמדברי המרדכי בס"פ האומר אינו מוכרח כ"כ כמש"כ הב"ש די"ל שדברי
הוא רק עפ"י שורת הדין היכא דלא שייך גזירה אבל מ"מ ל"ק כ"כ על המחבר שהכריע
מדעת עצמו בענין זה אמנם עדיין אינו מתורץ פהגן פסק השו"ע דגם עפ"י שורת הדין
למה תחזיר הקדושין מחמת ספק אף דרב"י מפרש פן דהאי ותנא תנא פלה היא פלה
בבית אבי ולקדושין ומתוך פן אליכא דרב יהודא דס"ל דעל בעל החמור להביא ראיה
וכמו שפי' התוס' שם דם ל דכל שמחזיק בספק אולינן בתר מרא קמא ומשו"ה פלה
בבית אבי בלא ראיה צריף האב להחזיר הקדושין, אבל לפי המסקנא דמסקינן אליכא
דשמואל דעיקר הפלל בזה הוא דאמרינן פאן נמצא פאן הי' וכלה בבית אבי שצריף
להחזיר הקדושין מהאי טעמא הוא, אבל בלא"ה הדין במטלטלין אולינן בתר חזקה
דהשתא היכא שתפס ברשות ולפי בשאר ספק קדושין א"צ האב להחזיר, ולמה פסק
השו"ע דבספק קדושין צריף להחזיר, וכן קשה בדברי המרדכי עצמם שהוכיח מסוגיא
זו דפ' המדיר דספק קדושין לאו לטבועים ניתנו: ונראה לי דאפשר לומר בכונת המרדכי
והשו"ע הוא רק על ענני הדין של חזרת קדושין עפ"י פללי כל ספק ממון דהנה עפ"י
דפליגי אמוראי שיהי' הדמי קדושין יוצא מפללי שאר דיני ממונות דלמ"ד לטבועים
ניתנו הפונה אף דיש לומר דאיכא אומדנא דאדעתא שיתבטלו אח"כ לא נתן לה, מ"מ
אמרינן להפוך שנתן לה לטבועים שישאר בידה עכ"פ, ולאמימר א"צ להחזיר הקדושין
מטעם גזירה, וכלפי הגי' פללי מסיק המרדכי דבספק קדושין אינו פן דגם אליכא דמ"ד

לטבועים ניתנו הוא רק אם בשעת הקידושין היו קידושין גמורים ואח"כ הדרא ביה הוא או היא, אבל בספק קידושין אינו פן היינו שלא ניתנו לטבועים שיהי' שלה גם אם לא חלו הקידושין וכ"כ לאמימר ליכא גזירה בספק קידושין, ולפי"ז יהי' הדין בספק קידושין ככל ספק ממון, ולשיטת הפוסקים דמהני תפיסה בספיקא דדינא גם בזה יהי' אם יתפוס הבעל ובעודה בבית אבי' לענין מומים צריף להחזיר גם בלא תפיסה מטעם פאן נמצא פאן הי' ככל דיני הספקות כה"ג בדיני ממונות, והוכחת המרדכי מסוגיא דפ' המדיר הוא בפשטות דמפרש בכונת דברי ר"נ ב"י עד"ז ולא תימא אליבא דמ"ד לאו לטבועים ניתנו אלא אפילו למ"ד לטבועים ניתנו ה"מ קידושי נדאי אבל קידושי טעות אי מיייתי ראי' אין אי לא לא היינו דאם נאמר דגם בספק קידושי טעות שניתנו לטבועים שיהי' שלה על כל פנים דאז אי אפשר לפרש מה דקתני במתניתין על האב להביא ראי' שפלוול בזה גם לענין פסוק קידושין דהרי לענין זה אין פאן שום ספק לדינא בין אם נאמר מחמת שורת הדין או מחמת גזירה, ורק למ"ד לאו לטבועים ניתנו היינו דכסף קידושין לא ניתנו לה בהחלט ומשו"ה יש לפרש דמה דקתני במשנה על האב להביא ראי' הוא על כל ספק בממון שנולד ע"י מציאות המומים, ומסיק דגם למ"ד לטבועים הוא רק אם הי' בשעתן קידושי נדאי, אבל בספק קידושי טעות לכו"ע לאו לטבועים הם, והא דקאמר לא מיבעיא למ"ד לאו לטבועים דמשמע דלמ"ד זה נדאי ניחא האי ותנא תונא ולכאורה פנין דעכ"פ צריף האב להחזיר מאי ראי' מזה על דין מחליף פרה בחמור ע"י באבני מילואים סי' נ' שנתקשה בזה, ובאמת פשוט הוא דבגמ' ב"ב מוכח להדיא דרק אם הדרה היא פליגי אי לטבועים ניתנו אי לא אבל אם הדר הוא לכו"ע לא הדר קידושין יעו"ש בפ' מי שמת, ומשו"ה בנידון המומים שאנו דנים שאמר נולדו אחר אירוסין והבעל מקפיד עכשיו דחשוב פהדר הוא דלכו"ע א"צ להחזיר קידושין ומשו"ה הני ספק לענין חזרת קידושין ומדקתני במתני' דעל האב להביא ראי' שפיר מוכיח ותנא תונא לענין מחליף פרה, אלא אפילו למ"ד לטבועים ניתנו דלכאורה הי' אפשר לפרש דלמ"ד זה לעולם ניתנו קידושין גם למתנה אם גם לא יחולו קידושין דלפי"ז אי אפשר לפרש דמה דקתני במשנה על האב להביא ראי' הפונה גם על פסוק קידושין וע"ז אמר דלא כן הוא דרק אם חלו בשעתן ואח"כ מתבטלים ע"י גט מתמתה ע"י קטטה וכדומה שאינה רוצה להנשא אז סובר מ"ד זה דקידושין אינם חוזרים, אבל היכא דאיכא ספק שאמר לא חלו בשעתן לכו"ע לאו לטבועים ניתנו היינו דאז הוא ככל ספיקא דממונא ועל האב להביא ראי', והוכחת המרדכי הוא בין לפי הס"ד ובין לפי המסקנא וזה ברור בדברי המרדכי, ולחזנם דחק בס' אבני מילואים לפרש בדרך רחוק ונדחוק יעו"ש, ולענין הלכה מה דקיי"ל פאמימר דקדושי לא הדר מתמת גזירה, ע"ז לא הוכיח המרדכי פלום מש"ס דפ' המדיר פמו שפונרש בדברי להדיא יעו"ש, ובדברי המרדכי אין שום פקפוק פלל, אבל דברי השו"ע, דעריב ושנה דין זה של ספק קידושין עם דין ממאנת דשם מחזרת קידושין בנדאי משמע בפשטות דסובר דגם בספק קידושין קידושין חוזרים בהחלט, וזה לא יתכן לענ"ד בשום פנים, ומה שנראה מדברי הגאון בעל ס' אבני מילואים דמפרש בדברי המרדכי דבספק קידושין לאו לטבועים הוא שצריכה להחזיר בהחלט ובע"כ סובר דאיכא אומדנא שעל ספק קידושין לא קדשה או לכה"פ נתן ע"ד שיוחזר לו קידושין זה תימא דא"כ סוגיא דפ' המדיר הוא להיפוך דאל"כ איך מיייתי ותנא תונא פלה לדין מחליף

פְּרָה בְּחֵמּוֹר, ע"כ נלענ"ד דגם בְּדַבְרֵי הַשׁו"ע עָלֵינוּ לְדַחֵק וּלְפָרֵשׁ שְׁפָנְתוֹ פְּדַבְרֵי הַמְרָדְכֵי, דְּבִסְפֵק קִידוּשֵׁין לְאוּ לְטְבוּעִים נִתְּנוּ, וְגַם סוֹבֵר דְּלִיפָא גְזִירָה בְּסִפְק קִידוּשֵׁין כַּמֶּש"כ לְעֵיל דְּהָרֵי אִם נִחְלִיט שְׁלֵא תַחְזִיר ג"כ אִיפָא תַשְׁאֵל הַיְפוּף שְׁמָא יֵאמְרוּ אִין קִידוּשֵׁין תּוֹפְסִין בְּאַחוּתָהּ וְחֹזֵר הַדִּין לְכָל סִפְק מְמוֹן, וְנִפְקָא מִינָהּ לְעַנְוֵן תְּפִיסָה כַּנְלַענ"ד.

וְהָא דְקָשָׁה בְּסוּגְיָא דב"ב לַמ"ד דְּהִדְרָה הוּא הִדְרֵי הַקִּידוּשֵׁין וְאִמְיָר מְסִיק דְלֵא הִדְרֵי מְשׁוּם גְזִירָה, הֲלֵא אִם נֵאמַר דְּהִדְרֵי הַקִּידוּשֵׁין בַּע"כ הוּא מְשׁוּם אֲנֻמְדָנָא דְאַדְעָתָא דְהִכֵּי לֵא יְהִיב לָהּ, א"כ גַּם הַקִּידוּשֵׁין בְּטֵלוּ לְמַפְרַע וּמָה גְזִירָה אִיפָא בְּזֵה דְהָרֵי בְּאַמְתָּ כֵּן הוּא דְקִידוּשֵׁים תּוֹפְסִים בְּאַחוּתָהּ, נ"ל דְּהָאֵי אֲנֻמְדָנָא מוֹעֵלֶת רַק לְעַנְוֵן שְׁצָרִיכָה לְהַחְזִיר מְעַכְשָׁי אֲבָל לְעַנְוֵן זֶה לִיפָא אֲנֻמְדָנָא שְׁלֵא הִקְנָה לָהּ מְעִיקְרָא כְּסָף הַקִּידוּשֵׁין וְיִשְׁאַרוּ הַקִּידוּשֵׁין אֲצֵלָה בְּתוֹרַת כְּסָף ע"מ לְהַחְזִיר, וְהָא דְלֵא מְהֵי קִידוּשֵׁין ע"מ לְהַחְזִיר הוּא רַק אִם נִתְּנוּ לְהִקְיָא בַּע"מ לְהַחְזִיר וְאִכְמ"ל.

עוֹד יֵשׁ לִזְמַר עַפ"י מָה דְמוּכָח מְסוּגֵית הַש"ס בְּקִידוּשֵׁין פ"ב לְעַנְוֵן שְׁגַגַת הַקִּדּוּשׁ לִר' יְהוּדָא דְבִשׁוּגַג קִידּוּשׁ, אִף שְׂאֵם הִי יוֹדַע שְׂאֵם יִתְחַלֵּל הַקִּדּוּשׁ עַל יְדוֹ לֵא הִי מִקְנָה לָהּ הַכְּסָף וְלֵא הִי מְקַדְשָׁה דְלֵא נִיחָא לְהוּ שְׁיִתְחַלֵּל הַקִּדּוּשׁ עַל יְדִיָּהוּ אֲבָל כִּינּוּן דְסוּף סוּף אִף אִם יִתְבַטְלוּ הַקִּידוּשֵׁין יְחוּלֵל כְּסָף הַקִּדּוּשׁ דִּלְר' יְהוּדָא הַקִּדּוּשׁ בְּשׁוּגַג מִתְחַלֵּל וְנִמְצָא דְאִין כְּאִן שׁוּם נַפ"מ בְּחֵלוֹת הַקִּידוּשֵׁין וְחֶסְרוֹן יְדִיעָה זֶה אִינוּ מְגַרַע כְּלוּם, וְעַפ"י נֵאמַר גַּם הֵכָא אִף דְאִיפָא אֲנֻמְדָנָא שְׂאֵדְעָתָא דְהִכֵּי שְׂאֵם תַּחְזִיר בְּהֵא לֵא הִי מִקְנָה לָהּ הַכְּסָף, וּמְשׁו"ה צָרִיכָה לְהַחְזִיר הַכְּסָף, אֲבָל כְּשִׁמְחַזְרֵת הַכְּסָף אִין כְּאִן אֲנֻמְדָנָא שְׁלֵא הִי מִקְנָה לָהּ דְלֵא אִיכְפַת לִי בְּעִיקָר הַקְּנָאָה אִם לֵא יִסְבּוּל שׁוּם הַכְּסָד בְּאַחְרוּנָהּ וּמְשׁו"ה אִין הַקִּידוּשֵׁין בְּטֵלִים וּמַה"ט י"ל דְּגַם בְּסִפְק קִידוּשֵׁין אִף אִם נֵאמַר שְׁסוֹבֵר הַמְחַבֵּר בְּאַה"ע"ז ס' נ' דְלִשְׁיטַת הַמְרָדְכֵי אִיפָא אֲנֻמְדָנָא דְאַדְעָתָא דְהִכֵּי לֵא הִקְנָה לָהּ וּמ"מ נִשְׂאָר דִּין סִפְק אִף רַאִם נֵאמַר שְׁדִין חֲזֵרַת הַכְּסָף חָל מְעִיקְרָא וְנִמְצָא דְלֵא קִנְיָהּ הַכְּסָף כָּלֵל, דְכִינּוּן דְאִם תַּחְזִיר לִי לִיפָא אֲנֻמְדָנָא כָּלֵל, מְשׁו"ה אִין הַקִּידוּשֵׁין בְּטֵלִים מִחֲמַת חֲזֵרָה זֶה דְמִחֲמַת הַסִּפְק בְּעַצְמוֹ הִיא מוֹחֲזָקַת כְּמוֹ דְמוּכָח מְכָל סִפְק קִנְיָן בְּמִטְלָטְלִין דְאִזְלִינּוּ בְּתַר מוֹחֲזָק אִם תּוֹפְסוּ בְּהִיתָר כְּמוֹ בְּשׁוּר וְנִמְצָא נִגְחָן וְכַה"ג, אֲלֵא מְשׁוּם אֲנֻמְדָנָא צָרִיכָה לְהַחְזִיר, וְאִם תַּחְזִיר לִיפָא אֲנֻמְדָנָא, וְעַד"ז פִּירְשֵׁיתִי מָה דְאִיתָא בַּב"ק ד' כ"ח ע"א לְעַנְוֵן זֶה וְזֵה פִּיאַה שְׂאִף שְׂאִין עֲנִיִּים יְכוּלִים לְזַכּוֹת בְּשֵׁתִי פִּיאוֹת כְּמוֹ שְׁפִירְשׁוּ בְּתוֹס' דְאַדְעָתָא דְהִכֵּי שְׂאֵם יִטְלוּ עֲנִיִּים בְּמִקּוּם אַחַר שְׁיַחְזִיר וְיִזְכָּה בְּהֵא מ"מ שְׁתִּיָּהּ פְּטוּרוֹת מִן הַמְעַשֵּׂר דְאִם עֲנִיִּים אִינָם נוֹטְלִים בְּפִנְעַל לִיפָא אֲנֻמְדָנָא וְחָל דִּין פִּיאַה עַל שְׁתִּיָּהּ.

וְעַד"ז נוֹכַח לְפָרֵשׁ בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' בְּגִיטִין ד' פ"ג בְּמַגְרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ ע"מ שְׁלֵא לְנָשְׂאוּ לְפָלוּגֵי עֵי"ש וְדו"ק: פָּרֵק טו גְרָסִינָן בְּמַס' נִדְהָ נ"ח. תַּנְיָא אִינְדָּה בְּדָקָה חֲלוּקָה וְהַשְׂאִילָתוֹ לְחִבְרָתָהּ הִיא טְהוּרָה וְחִבְרָתָהּ תוֹלָה בְּהֵא א"ר שְׁשֵׁת וּלְעַנְוֵן דִּינָא תַנּוּן אֲבָל לְעַנְוֵן טוּמְאַהּ הִיא טְהוּרָה וְחִבְרָתָהּ טְמֵאָה עַכ"ל הַש"ס וּבְתוֹס' שְׁם כְּתוּבוֹ וְז"ל וַא"ת מְדִינָא נְמִי תַתְּחִיב הַשְּׁנֵי לְכַבְּסוֹ כְּדָאִמַר בְּהַמְדִיר כָּל שְׁנוּלַד הַסִּפְק בְּרִשׁוֹתוֹ עֲלֵי לְהִבִּיא רֵאִי וִי"ל כִּינּוּן דְאִין לְהוֹצִיא יְבִיא רֵאִי אֲבָל הֵכָא לֵא תַתְּחִיב הָאֲחֵרוּנָהּ לְכַבְּסוֹ עַכ"ל, וְדְבָרֵיהֶם סְתוּמִים מַש"כ בְּתִירוּץ הַשְּׁנֵי דְהָרֵי הֵתֵם מְהֵי הֵאֵי כָּלֵלָא גַּם לְהוֹצִיא כְּמוֹ בְּמוּמִים וּבְמוּכָר וְנִמְצָא טְרִיפָה,

וּכְבַר הַקִּשָּׁה בְּזֶה בִּס' סְדְרֵי טְהָרָה סִי' ק"צ סְקַפ"א, וְתוֹסְפֵי הָרָא"ש הַנִּדְפָּס מִחֲדָשׁ הוּבָא
שֵׁם נְשֵׁי תִירוּצִים אֵלּוּ בְּשֵׁנוּי לְשׁוֹן וְז"ל.

וְעִ"ל דְּלֹא אֲמַרִּינָן כָּאן נִמְצָא כָּאן הִי' אֵלָּא שְׂאֵם הַשְּׁנִי בָּא לְהוֹצִיא מִיַּד הָרָאשׁוֹן פִּי הַתָּם
שְׂבָא לְהוֹצִיא הָאִשָּׁה מִבֵּיתוֹ וּלְפָנוּטָרָה בְּלֹא כְּתוּבָה וְלְהוֹצִיאָהּ מִחֻזְקָתָה הִילְכָהּ אוֹמְרָת לֹ
בְּרִשׁוּתָהּ נִוּלְדוּ הַמוּמִים וְכֵן לַעֲנִין טְרִיפּוֹת בָּא הַלּוֹקֵחַ לְהוֹצִיא מִיַּד הַמוֹכֵר אֲבָל לְחֵיב
הַשְּׁנִי לֹא עַכ"ל וְגַם דְּבָרֵי' אֵינָם מִבְּנֵי אֲרִים כ"כ, וְנ"ל שְׂבִיאוֹר הָעֲנִין הוּא דְחֻזְקָת כָּאן
נִמְצָא כָּאן הִי' אֵינָה בְּגֵדֵר חֻזְקוֹת דְּעֵלְמָא אֵלָּא שְׂאִין לָנוּ לְהַחֲזִיק וְלְהוֹסִיף רִיעוּתָא מְרִשׁוּת
לְרִשׁוּת כְּמוֹ שְׂבִיאוֹר כ"ז בִּס' ש"ש וְכִמוֹ שְׂנִתְבָּאָר בְּפָרְקִים הַקּוּדְמִים, וּמִשׁו"ה עֲנִין זֶה
לֹא מְהִי אֵלָּא שְׂיֵהָ' דִּין הַבְּעָלִים הַקּוּדְמִים כָּאֵילּוּ לֹא הִי' שׁוּם רִיעוּתָא כְּמוֹ אֵילּוּ לֹא הִי'
גַּם עַכְשָׁי' שׁוּם רִיעוּתָא, וּמִשׁו"ה בְּעֲנִין הַמוּמִים שְׂאֵם לֹא הִי' מוּמִים כָּלֵל הִי' חֵיב הַבְּעַל
לְשֵׁלֵם הַכְּתוּבָה כ"כ עַכְשָׁי' שְׂנוּלְדוּ הַמוּמִים וְלֹא נִתְגַּלוּ רַק עַד אֶחָד שְׂנִכְנֹסָה לְרִשׁוּת
הַבְּעַל אֵין הָאֵב מִפְּסִיד כְּלוּם שְׂאִין לָנוּ לְהַחֲזִיק שֶׁהִי' רִיעוּתָא בְּרִשׁוּת הָאֵב, וְכֵן בְּמוֹכֵר
אֶת הַפָּרָה וְנִמְצָאָת טְרִיפָה לְאַחַר הַקְּנִיָּן אֵין הַמוֹכֵר מִפְּסִיד מְדָמִי הַמְּקַח כְּלוּם שְׂלֹא נִתְגַּלָּה
רִיעוּתָא בְּרִשׁוּתוֹ לְגַרְע אֶת דִּינוֹ וּמוֹצִיא הַמוֹכֵר מִן הַטְּבַח דְּמֵי הַפָּרָה כָּאֵילּוּ לֹא הִי' נִוּלְד
שׁוּם רִיעוּתָא, אֲבָל לַעֲנִין דִּין כְּבוֹס הַבְּגָד אִם נֹאמֵר שְׂיֵהָ' דִּין הַמְּשָׂאִיל כָּאֵילּוּ לֹא הִי'
הַבְּגָד מְלֻכְלָף עַדִּינָן אֵינוֹ מִתְחַיֵּיב בְּזֶה הַשְּׂוֹאֵל לְכַבְּסוֹ, וְרַק עִי"ז שְׂנִאֲמֵר שְׂהִרִיעוּתָא
שְׂנִמְצָא עַכְשָׁי' בְּבָגָד נַעֲשֶׂה בְּרִשׁוּת הַשְּׂוֹאֵל וְחֻזְקָת כָּאן נִמְצָא כָּאן הִי' אֵינָה מְכַרְעַת כְּלוּם
דְּאֵינָה מְהִי רַק בְּגֵדֵר שְׂלִילָה שְׂלֹא לְחַדֵּשׁ שׁוּם סְפֵק ע"י הָרִיעוּתָא אֲבָל בְּגֵדֵר חֵיבוֹ
שְׂתַגְרוּם רִיעוּתָא שְׂל עַכְשָׁי' דִּין מְחֻדָּשׁ מֵה שְׂלֹא הִי' מִתְחַדֵּשׁ בְּלֹא לִידַת הָרִיעוּתָא לַעֲנִין
זֶה לֹא מְהִי הָאֵי כָּלֵל מִיַּד, וּלְפִי"ז כְּנִנַּת דְּבָרֵי הַתּוֹס' הַנְּ"ל וְדְבָרֵי תוֹס' הָרָא"ש
מִתְאִמִּים דַּמְש"כ הַתּוֹס' שְׂאֵם יִרְצָה לְהוֹצִיא יְבִיא רֵאִי הַכְּנִנָּה שְׂאֵם יִרְצָה לְשַׁנּוֹת הַדִּין
שֶׁהִי' רֵאִוִי לְהִיּוֹת בְּלֹא הָרִיעוּתָא יְבִיא רֵאִי וְכֵן מַש"כ בְּתוֹס' הָרָא"ש שְׂהַלּוֹקֵחַ בָּא לְהוֹצִיא
מִיַּד הַמוֹכֵר ג"כ הַכְּנִנָּה עַד"ז שְׂרוּצָה לְגַרְע וּלְהַפְּסִיד אֶת הַדִּין שֶׁהִי' רֵאִוִי לֹלֵא הוּלְדָתָּ
הָרִיעוּתָא.

כַּנְלַעַנ"ד בְּכֻנַּת דְּבָרֵיהֶם: וְכֵן נִרְאֶה לִי מַש"כ הַתּוֹס' בְּחֻלִּין נ"א לְתַרְץ קוּשְׂיָא הַנְּ"ל
בְּסַגְנוֹן אַחַר וְז"ל וי"ל דל"ד דוּדָאֵי פְדֵי לְקִיָּם הַמְּכָר וְהַקְּדוּשִׁין סְבָרָא הוּא דְאֲמַרִּינָן הָכִי
שְׂאוּמֵר הַמוֹכֵר לְלוֹקֵחַ קַח פְּרָתָהּ שְׂבִרְשׁוּתָהּ נְטִרְפָה וְהָאֵב אוֹמֵר לְבַעַל קַח אֶשְׂתָּהּ
שְׂבִרְשׁוּתָהּ נִוּלְד הַמוּם וְאֵין לָנוּ הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲבָל גְּבִי חֲלוּק לִיכָּא לְמִימֵר הָכִי עַכ"ל.

וְכֵן מַש"כ הַתּוֹס' בִּפ' הַמְּדִיר לְתַרְץ מֵה דְלֹא אֲמַרִּינָן בְּמַחְלִיף פָּרָה בְּחֻמּוֹר וְיִלְדָה כִּינּוּן
שְׂנוּלְדֵהֶסְפֵּק אַחַר שְׂמִשְׁוֹ בְּעַל הַפָּרָה אֶת הַחֻמּוֹר נִימָא דְבִרְשׁוּתוֹ יִלְדָה, וְתִירְצוּ בְּזֶה"ל
נְצִרִיף לְחַלֵּק בֵּין סְפֵק שְׂנוּלְד לְטִיבוּתָא פִּי הַתָּם לְסַפֵּק שְׂנוּלְד לְגִרִיעוּתָא פִּי הָאֵב עַכ"ל.

וּבִיאוֹר הָרִיב"ש בִּסִי' שַׁע"ג אֶת דְּבָרֵיהֶם כְּעֲנִין שְׂכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּחֻלִּין הַנְּ"ל וְכִמוֹ שְׂנִתְבָּאָר
בִּש"ש ש"ב פ"י, וּלְפ"מ שְׂכַתְּבוּ עוֹלָה הַכֹּל בְּדִרְף אֶחָד דְּחֻזְקָת כָּאן נִמְצָא כָּאן הִי' מוֹעֵלָת
רַק שְׂלֹא לְבַטֵּל וּלְגַרְע אֶת הַדִּין שְׂהִינּוּ מְחֻזְקִים בּוֹ עַד שְׂלֹא נִוּלְדָה הָרִיעוּתָא אֲבָל אֵינָה
מוֹעֵלָת לְהַכְרִיעַ וּלְחַדֵּשׁ דִּין: וּמֵה שְׂכַתְּבֵי בִּס' ש"ש שְׂשֵׁם דְּלָמ"ד כְּנִסָּה בְּחֻזְקָת בְּתוּלָה
וְנִמְצָאָת בְּעוֹלָה יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָה מְנָה וְאֵין הַקְּדוּשִׁין מִתְבַּטְּלִין עִי"ז לֹא מְהִי הָאֵי כָּלֵל
דְּכָל שְׂנוּלְד הַסְּפֵק בְּרִשׁוּתוֹ כִּינּוּן דְלֹא מְבַטְּלִין אֶת הַמְּקַח יַעו"ש, אֵינוֹ נִרְאֶה לַעֲנִין דְּכָל

דמ"ש אם באים לבטל המקח דמהני האי פלגא משום דאין לנו לגרע את הדין שהיינו מוחזקים בקנינו כמש"כ הריב"ש בלשונו כ"כ אין לנו לגרע את דין הזכות של מאתים שהיינו מוחזקים בחיובו ורק במחליף פרה בחמור וילדה שביאר הריב"ש בכונת התוס' בזה"ל אבל בהאי דהתם אין הקנין מתבטל מפני הספק שאין דנים אלא הנולד ומפני זה אין הולכים אחר מי שנולד הספק ברשותו יעו"ש.

אין הפונה בזה שתלוי רק בבטול הקנין שאין שום סברא לזה, דגם אם נפרש הדברים ככתבם אינו מוכן מאי שנא אם מבטלים הקנין לגמרי או מקצתו מן הנולד אלא ודאי פונת הריב"ש דמעיקרא לא נעשה קנין נפרד על הנולד מאי דנימא דעכשי' אנו באים ע"י ההשתנות לבטלו, ולפי"ז נראה לי ברור שאין הפונה דוקא מה שמתבטל איזה קנין רק שמתבטל דין וזכות שהיינו מוחזקים מעיקרא, ומשו"ה גם למ"ד פנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה ולא הוי מקח טעות ג"כ מהני האי פלגא דכאן נמצא כאן הי' פיון דמעיקרא היינו מוחזקים דנתחייב לה מאתים אין לנו לגרע זכות האב מה שנמצא הריעותא כשנכנסה לרשות הבעל פנ"ל.

וכן נלענ"ד בהא דלכאורה קשה למה לא תשלם השני' מחמת פרי ושמא עם חזקת הבגד דקיי"ל עפ"י שיטת רוב הראשונים דמהני גם להוציא מן המוחזק, ועפ"י מש"כ לעיל עפ"י דברי התוס' רי"ד בפ' הקודם יתנישב גם דין זה יעו"ש: וראיתי בירושלמי פ"ק דכתובות ה"ו דאיתא שם בגמ' על המשנה דהכונס את האשה ולא מצא לה בתולים בזה"ל אר"י משמא דנו חמיי רבנו מדמו מומין לבתולין אילין ילפין מן אליו ואילין ילפין מן אליו בתולין ממומין שאם בא עלי' עודה בבית אבי' צריף האב להביא ראי', מומין מבתולין שאם נולדו לה מומין ספק משנכנסה לרשותו ספק עד שלא נכנסה הבעל צריף להביא ראי' מן אליו בתולין ובתולין וכי בטלו לא בבית אבי' בטלו ואת אמר הבעל צריף להביא ראי', וזה הבעל צריף להביא ראי' עכ"ל.

ונלענ"ד בפירושו דסובר דהכל תלוי מי הוא התובע את הפתובה דהא דתנו דעודה בבית אבי' על האב להביא ראי' הוא רק שאיתרע רשותו דאב ומשו"ה עלי' להביא ראי', אבל לאחר נשואים אף אם ידוע לנו שהי' המומים ודאי קודם נשואים פיון שהאשה תובעת פתובתה ולדידה אין חילוק בין אירוסין לנשואים וזה ילפינו ממשנה דבתולין דלא זנתה אחר נשואים והיא נאמנת וזה ראי' נכונה למש"כ לעיל: אמנם במה שכתבנו להכריע נגד הב"ש באהע"ז סי' ל"ט סקי"א לענין מומים שנמצאו בעודה בבית אבי' דכתב דא"צ גט.

יעו"ש.

מצאתי אח"ז בשטמ"ק בפ' המדיר בד"ה אמר רבא דהביא בשם הרא"ה והריטב"א דנקטו להדיא פדעת הב"ש וז"ל אמר רבא לא ר' יהושע לא אזיל בתר חזקת הגוף וכו' הקשה ר"מ מאי נטר רבא במילתיה עד הכא הוא לי' לאקבועי למילתו' בפ"ק גפי פלוגתא דר"ג ור"י וכו' והרא"ה פי' דהו' דרבא היינו פמו הקדמה למאי דבעי לתרוצי דאיהו בעי לאוקמי מתני' פולה בין לר' גמליאל ובין לר' יהושע והיינו דהקדים מעיקרא לפרושי דכי לא אזיל ר' יהושע בתר חזקה דגופא היכא דאיכא חזקה דממונא וכו' והיינו דמוקים לה למתני' אליבא דמתרוניייהו לר' יהושע לענין גט דלענין כתובה אפילו בסיפא על האב

להביא ראיה אלא פתובה ודאי לית לה ולא איירי במתני' אלא לענין גט, וגבי איסורא ודאי פיון דליכא חזקה דממונא אזלינן בטר חזקה דגופא והיגו דקאמר פאן נמצא פאן הי' הקלפה ברישא דאפתי איתא בבית אבי' על האב להביא ראיה ואם לא הביא ראיה אינה צריכה גט, וסיפא על הפעל להביא ראיה ואם לא הביא ראיה הרי היא צריכה גט ואלו פא דר"ג אתיא בין לענין גט בין לענין פתובה, והיגו דברישא על האב להביא ראיה ואם לא הביא ראיה א"צ גט ואין לה פתובה דאמרין פאן נמצאו פאן היגו ובסיפא על הפעל להביא ראיה ואם לא הביא ראיה צריכה גט ויש לה פתובה פן פיה ה"א"ה.
עכ"ל.

אח"ז הביא גם דברי הריטב"א שפ"ל פן בקצרה וכן הוא בחי' הריטב"א ש'לפנינו ואח"כ מסיק השטמ"ק בזה"ל ודוחק להעמיד משנתנו לענין גט דהא קתני ונסתתפה שדהו דמשמע דמירי לענין ממונא וכו' ועוד דאין סברא דמשום סברא קלישתא דכאן נמצא פאן הי' תצא אשה בלא גט פיון דכבר היא מוחזקת באשת איש עכ"ל.

ובסברות קלושות פאלה אין פח בידינו לדחות דברי הראשונים ז"ל, ומה דקורא לסברת פאן נמצא סברא קלישתא הלא יפלא איך תתכן להוציא ממון, אבל עכ"פ עלינו לקבל דבריהם ולחזור ממה שהכרענו נגד הב"ש, אמנם בעיקר היסוד שאמרנו שם דלענין איסורין לא נאמר האי פלגא דכוכ"ה אפשר לקיימו גם עפ"י דברי ה"א"ה והריטב"א ז"ל דיש חילוק בין איסור של חלב דבהמה לבין איסור אשת איש היינו דאף אם נחליט דבהמה שנמצאת טריפה לאחר שנכנסה לרשות הלוקח יש לאסור גם החלב שנחלב בעודה בבית המוכר דלענין איסור של בהמה עצמה והחלב הנחלב ממנה שהוא פחלק נפרד מן הבהמה ליכא חילוק רשויות וכמו דלא מחלקינן בין מקום למקום כמו שנתבאר בדברינו, אבל כ"ז לענין איסור דלא נתהו' ע"י הקנין וחילוף הרשויות אבל באיסור אשת איש שנעשה ע"י קנין שהפעל קונה אותה ומכניסה לרשותו קצת בזה י"ל פיון דחזקת פאן נמצא פאן הי' מכרעת שלא להחזיק ריעותא של המומים ברשות הפעל אם נמצאו לאחר אירוסין אז גם גט אינה צריכה דאיסור אשת איש הוא מחמת שנכנסה לרשות הפעל קצת ואנו מחזיקים דנעשו המומים בעוד שלא נכנסה כלל לרשות הפעל ולא חל הקנין ולא הי' ברשותו המומים כלל.

ויקלל: וכן מש"כ לענין איסור תרומה בתורם יין ונמצא חומץ דאין להתיר מחמת כוכ"ה יש מקום ג"כ אף לשיטת הראשונים הנ"ל דגם איסור תרומה אינו מוכרח שהוא מחמת הכנסה לרשות הגבוה והוצאה מרשות בעלים והיתר השיריים עוד יותר מסתבר דלא הוי משום הכנסה לרשות בעלים ומשו"ה אין חזקת כוכ"ה מכרעת לומר פיון דנמצא חומץ לאחר הפרשה דאין להחזיק ריעותא דהי' פן קודם הפרשה, פיון דאין היתר השיריים מחמת הכנסה לרשות הפעלים, ואף אם נאמר דכל איסור טבל הוא רק מחמת חלק הפהנים המעורב ולפי"ז הרי זה דומה לאיסור אשת איש דמה שניתר השיריים מהני שנפטר מזה חלק הפהנים וכיון דאין לנו להחזיק ריעותא של חומץ בעוד הי' השותפות של הפעלים פיון שנמצא לאחר חלוקתם פיון דהאיסור בא מחמת שותפות, בכל זה יש לחלק דענין יין ונמצא חומץ דמתבטלת ההפרשה אינו בגדר מומים אלא

משעם חסרון פננה או משום דהוי פתורם ממין על שאינו מינו ואף יהי חנומן יותר משנכח ממין משו"ה אין זה ענין של ריעותא לומר דאין מחזיקין מרשות לרשות.

וצ"ע: אמנם קשה לפי"ז בהא דאיתא ריש מס' כתובות בתולה נשאת ליום הרביעי מחמת טענת בתולים שאם ימצא פתח פתוח או טענת דמים יבוא לבי"ד ויאסרו עלי' ולפמש"כ שם הר"ן דאין לחוש שמה ננתה אחר החופה קודם ביאה וכן כתבו להלכה הח"מ והב"ש סי' ס"ח בטעמא דמילתא דעכשי' דאין אנו מקדשים רק תחת החופה ליכא חשש זנות יעו"ש.

ואם נאמר דחזקת כנכ"ה מהני גם לענין איסור וכיון דאם ננתה ודאי ננתה קודם נשואים שאז היתה עוד בבית אבי', וכן מפורש בירושלמי הבאנו בסוף פי"ד דבתולים ודאי נעשה בבית אבי'.

יעו"ש.

א"כ מהראוי שתהי' מותרת גם באשת פהו דהוי חד ספיקא דעלינו להחזיק דלא ננתה אחר אירוסין דכאן נמצא פאן הי' כמו דאמרינו לענין גט דא"צ גט מה"ט וזו קושיא גדולה, אמנם לפי"מ שכתב הריב"ש דרק בריעותא המבטלת את הקנין אמרינו פאן נמצא פאן הי' יהי' בטענת בתולים תלוי אם פנסה בחזקת בתולה מבטלים הקידושין או לא, ועוד לפמש"כ שם דלרב אשי ושמואל פננסה לרשות הבעל גם אם יכורר שהי' המומים קודם נישואים לא אמרינו דהוי פנולה בבית אבי' דעכשי'.

היא ברשות עצמה. יעו"ש.

י"ל דגם לענין איסור של ספק סוטה יהי' חלוק בין נודע בפשע אירוסין שהיא בבית אבי' לבין נודע אחר הנישואים שהי' קודם נישואים, וכן לענין בוגרת גם קודם נישואים לא אמרינו פאן נמצא פאן הי'.

יעו"ש: פ"ק טז בגמ' חולין ד' ט' אמרינו גופא אמר רב הונא בהמה פחיי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע לה במה נשחטה, נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לה במה נטרפה, ולימא נשחטה הותרה, הא קמ"ל דאע"ג דאיתיליד בה ריעותא פדבעא מיני' רבי אבא מרב הונא בא זאב ונטל בני מעים מהו נטל הא ליתנהו וכו' אלא נטלן והחזירן פשהו נקובין מהו מי חיישינו שמה במקום נקב ונקב א"ל חוששינו שמה במקום נקב ונקב.

עכ"ל הש"ס: והנה מוכח מזה דרק לענין ספק המתילד אחר שחיטה ואפשר לתלות שלאחר שחיטה נעשה מהני הך חזקה דנשחטה בחזקת היתר עומדת, אבל לענין שאר ספק טריפה לא אמרינו להעמידה בחזקת היתר דאל"כ למה לי למימר בכה"ג לימא סתם דנפ"מ לכל ספק טריפה.

והנה בפ' ד"א ד' ל' ע"ב בהא דאמרינו שם ואילו בגירושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה לא קתני מ"ט אמר רבה אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק כתבו בתוס' ד"ה אשה זו וז"ל וא"ת דהכא מוקמינו אשה בחזקת היתר לשוק אעפ"י שבשעה שנולד הספק היתה עומדת בחזקת איסור שבפלה עדיין חי,

ובפ"ק דחולין אמרינו בהמה בחי' בחזקת איסור עומדת עד שינדע לה במה נשחטה
נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שינדע לה במה נטרפה ומשמע דוקא לענין ריעותא
דאיתיליד אחר שחיטה הוא בחזקת היתר פגון בא זאב ונטל בני מעיים והחזירם פשהם
נקובים וכו' אבל אם נולד הספק מחיים פגון ספק דרוסה לא, משום דבשעה שנולד
הספק היתה עדיין בחזקת איסור, ואמר ר"י דהתם חיישינן לספק דרוסה משום דשכיחא
ומוכחא מילתא לאיסורא טפי מלקהיתרא וכו' והיא דישב לה קוץ בושט וכו' תדע דהא
בספק פלגא ספק שונרא אמרינו התם אימר פלגא אפי' לשמואל דחייש לספק דרוסה.
עכ"ל.

ודבריהם סתומים דמתחילה הוכיחו מסתימת הש"ס דרק בספק הנולד אחר שחיטה
אמרינו בחזקת היתר עומדת ואח"כ מסקו דהיכא דשכיח היתרא כמו איסורא מוקמינן
אחזקה כמו בספק פלגא ספק שונרא וא"כ הדרא קושיא לדנפחה דלמה מסיק שם בש"ס
דרק לענין בא זאב ונטל בני מעיים אמרינו נשחטה בחזקת היתר עומדת הלא כל ספק
טרפה בספק השקול מוקמינן בחזקת היתר, ובפ' אלו טריפות ד' מ"ג בד"ה קסבר עולא
כתבו ענין זה בסגנון אחר קצת ונ"ל לקמן פסקינן דחיישינן לספק דרוסה וכו' וא"ת
אמאי נימא נשחטה הותרה כדאמרינו בפ"ק גבי בא זאב ונטל בני מעיים וכו' וכו' תשאני
הכא שנולד ספק מחיים הא אמר בפ' ד"א ואילו גבי גירושין ספק קרוב לה וכו' ומכרש
טעמא משום דאשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת וכו' אלמא השתא דמת בעלה מוקמינן
לה בחזקת מה שהיתה קודם שזרק גט לערנה והכא נמי כי נשחטה נעמידנה בחזקת מה
שהיתה קודם שנולד בה ספק דרוסה והעמידנה בחזקת שאינה דרוסה וי"ל דשאני הכא
דדרוסה שכיחא וכו' עכ"ל הצריף לנו.

וגם בדבריהם אלו אינו מבואר לפרש מה דאמרינו דחזקת היתר לאחר שחיטה הוא רק
לענין בא זאב ונטל בני מעיים: ונלענ"ד לבאר ענין זה דהנה מה דאמרינו נשחטה בחזקת
היתר עומדת לכאורה הוא מטעם רובא דרוב בהמות פשרות הם, וכמו דמשמע לכאורה
לשון רש"י ושאר ראשונים ואחרונים, אבל כשנענין בזה אינו נראה כן, דאם נימא שהוא
מטעם רובא, מה רצו בתוס' חולין הנ"ל לדמות ספק דרוסה לבא זאב, דאיך שייך
להכריע מדין רוב על ענין הדריסה שהוא מקרה מן החוץ, ועל ענין זה פשאנו דנים
באיזה אופן הי' המקרה אין רוב זה מכריע, וכן נראה דגם בזאב שהחזיר נקובים ואנו
מסופקים אם הנקב נעשה ע"י הזאב לאחר שחיטה או שהיו נקובים מחיים אין דין רוב
בהמות מכריע שהנקיבה נעשה ע"י הזאב, אלא דכיון דנשחטה היתה בחזקת היתר כל
זמן שלא ראינו שום ריעותא ואח"כ נולד הספק מוקמינן אותה בחזקת היתר דמעיקרא,
וכח היתירא עכש' אינו מחמת הכרעת דין רוב אלא מחמת דין חזקה דמעיקרא, וכמו
שכתבו התוס' לענין גבינות פשאנו מסופקים מתי נטרפה דהגבינות מותרות מחמת חזקה
לומר עתה נטרפה דמעיקרא היתה בחזקת היתר מחמת הרוב, כ"כ לענין בא זאב ונטל
בני מעיים שנולד עתה ספק אוקמא אחזקה דלא ישתנה חזקת היתר שהחזק לנו קודם
לידת הספק, וענין זה לומר שנתחזק לנו בהיתר לא שייך מחיים שאז לא הי' דין היתר
בפועל ורק לענין גבינות וחלב הי' חזקת היתר בפועל אבל לא על הבשר, והבשר אינו
בדין חזקת היתר רק משנשחטה ומהני הך חזקה לענין ספק שנולד אחר שחיטה שפכר

הי' דין היתר מחמת הרוב להתיר באכילה קודם לידת הספק ואז כשפא הספק לא ישתנה הדין דמעיקרא, וכ"ז הוא רק היכא דאפשר לתלות שנעשה מחיים כמו בא זאב ונטל בני מעיים, אבל היכא שפודאי נעשה הריעותא מחיים ליכא חזקה זו שהרי עכשין אנו יודעים שהחזקנו בטעות, ולפי"ז דברי הש"ס מה דאמרין דחזקת היתר משנשחטה הוא רק לעגנו מה דאיתגליד ספק לאחר שחיטה ולא לעגנו ספק טריפה דעלמא מדויק ומבואר דלא משפחת לעגנו הכשר שיהי' חזקת היתר באופן אחר, ושיעור דברי התוס' הוא כף דבחולין הקשו בהא דאמרין שם דחיישינן לספק דריסה למה לא נימא נשחטה הותרה כמו דאמר שם בפ"ק, וכ"ת דחזקת היתר לא שייך רק בספק דאיתגליד אחר שחיטה מ"מ נימא אוקי בחזקת שאינה דרוסה, אף די"ל דחזקה לא מהני להכריע את הספק רק בשעת לידת הספק ואנו מסופקים להלכה ולמעשה אז החזקה מכרעת את הדין, אבל בכה"ג דבשעה שנולד הספק בלא"ה אסורה ונשאר הספק בספיקו ואח"כ כשנשחטה לא נתחדש דבר וליכא לאוקמא אחזקה, ועל זה הוכיח מפ' ד"א דגם שם נולד הספק בחיי הבעל דליכא שום נפ"מ לדינא לעגנו הצרה, ומ"מ אמרין אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת והטעם משום דמוקי לה עכשין כשמת הבעל על חזקתה, ולפי"ז גם בספק דרוסה איכא חזקה לומר עכשין כשנשחטה להעמידה על חזקתה דמעיקרא קודם שנולד בה ספק דרוסה וע"ז תרצו דרוסה שכיחא לאיסורא, ועד"ז יתפרשו גם דבריהם בפד"א, דפשיטא להו דמה דאמרין בפ"ק דחולין נשחטה בחזקת היתר עומדת דהוא רק על ספק שנולד אחר שחיטה, והביאו מספק דרוסה דלא מוקי אחזקה דמשמע דכיון שנולד הספק בשעה דליכא נפ"מ להתיר ומשום זה גם אח"כ לא מוקי אחזקה כולל אף דאיכא חזקה דמעיקרא שלא היתה דרוסה, ומשו"ה הקשו דגבי צרת ערוה אמרין שהיא בחזקת היתר לשוק מחמת חזקה דמעיקרא אף דבשעה שנולד הספק לא הוכרע הספק דאז היתה אסורה לשוק, וע"ז תרצו דדרוסה שכיחא לאיסורא הא בלא"ה מוקי לה אחזקה בחזקת שאינה דרוסה ועלה לנו מזה דחזקת היתר בספק טריפה הוא רק בספק דמתגליד אחר שחיטה ורק חזקת שאינה דרוסה מהני היכא דהוי ספק שקול, ועפ"ז בספק טריפה בנמצא מים במוח וספק אם המוח מקיפו דליכא שם חזקת אינה נקובה דשמא היתה כף משנולדה, וליכא גם חזקת היתר דכיון שנולד הספק מחיים הוי ספק של תורה ואסור: ועפ"ז יתבאר לנו דברי הד"מ בסי' ל"א וז"ל ומעשה בא לידינו פה קראקא בראש בהמה שהי' בו מים וקודם שיגיעו הדבר חתכו הגלגולת לשנים ומקצתו מן המוח עם הגלגולת ולא הי' נודע אם המוח מקיפו או לא ואסרנוהו ויש שהיו רוצים להכשיר מהא דתניא נשחטה הותרה עד שיודע לה כמה נטרפה ולא דמי דהואיל והי' כאן ריעותא ברורה מחיים אין להכשיר משום זה וכן משמע בתוס' פד"א ד' ל' ע"ב.

עכ"ל.

ובש"ף סי' נ' הביא דברי מהר"ם בתשובה דברי' דבתוס' מוכח דדוקא בדרוסה דשכיח לאיסורא חיישי' לספק דרוסה אבל היכא דהוי ספק שקול מוקמינן בחזקת היתר ועיי"ש מה שדחק לתרץ דברי הד"מ ועפמ"ש כ דברי' מדויקים היטב דעכ"פ מבואר בתוס' שם דמה דאמרין נשחטה הותרה הוא רק לעגנו ספק שנולד אחר שחיטה והחילוק שחלקו בין שכיח לאיסורא או לא הוא רק לעגנו חזקת שאינה דרוסה כמו שפכתו בפ' א"ט שהבאנו ונלענ"ד מאריכות לשון הד"מ שהביא המעשה שחתכו הגלגולת וא"כ נולד

הספק שדעת המתירים הי' מטעם דכיון דבחי' הבהמה לא נודע הריעותא וכשנשחטה הונזקה בחזקת היתר חשבו מטעם זה לומר דהוי בכלל דברי רב הונא נשחטה בחזקת היתר עומדת ומספק לא מפקינן מחזקתה, והוא חלק עליהם דכיון דעכשוי' נודע שהיתה הריעותא מחיים בבירור הרי איגלאי מילתא דמה שהחזקנו אותה בחזקת פשרות בטעות הי' ונמצא דבטל מזה חזקת היתר דכל ימי חי' היתה בחזקת איסור ולאחר שחיטה היתה חזקת היתר בטעות, וע"ז הוכיח מדברי תוס' פ' ד"א דכתבו דרק לענין אם פא זאב ונטל בני מעיים חשוב ספק של אחר שחיטה דאפשר דמחיים לא הי' שום ריעותא, אבל בכה"ג שידוע לנו שהיתה הריעותא מחיים אף שנודע אחר שחיטה לא אמרינן בכה"ג נשחטה הותרה כנלענ"ד בס"ד בענין זה: והנה בס' תבואת שור סי' כ"ט מבואר קצת פדברינו, אמנם מה שכתב דכל ענין מה דאמרינן נשחטה הותרה הוא מחמת רוב בהמות פשרות הם, והיכא שנולד ריעותא מחיים איתרע רובא, והוכיח מהא דאמרינן בפ"ב דכתובות רוב נשים בתולות נישאות ורוב הנישאות בתולה יש לה קול יע"ש.

ודברי' אינם מסתברים בזה דהתם יש הוכחה דאינה בתולה מדאין לה קול והכא ליכא הוכחה ועי' בס' חוות דעת לס' נ' שתמה בזה עלי' ובאמת לענ"ד קשה להיפוך כמש"כ לעיל דהוכחת רוב בהמות פשרות לא מהני רק כל זמן שלא נולד ספק לפנינו ע"י מקרה אבל כל שנולד ספק ע"י מקרה צריך לנו רוב שיברר על ספק זה באיזה אופן הי' המקרה, וכן נראה לי ראי' ברורה דאם נימא דהטעם בהיתר דלא חיישינן שמה במקום נקב ונקב הוא מחמת הכרעת רוב מה פרי' הש"ס שם מצפור המנקה באבטיח דחיישינן שמה במקום נקב ונקב, מה דמיון רוב בהמות פשרות לרוב אבטיחים שאין בהם נשיכת נחש הלא לא כל אנפי שונים לענין הכרעת רוב, וכן קשה בספק דרוסה דאפשר דלא נגע הדורס כלל בגוף הבהמה במה איתרע רובא של הבהמה, ואפי' לפמש"כ התוס' דדרוסה שכיחא אבל אין בזה להכריע נגד רוב, אלא נראה ודאי דלא מהני רובא דרוב בהמות פשרות רק להכריע כל עוד שלא נולד לנו ספק, אבל אם איכא ספק שמה דרס או נקב הזאב על ספק זה לא מהני פלוג' הא רוב דכללא דרוב הוא דמועיל רק היכא דאפשר על ידו לברר את עצם הספק הגורם לספק עלינו את הדין - וענין זה יבואר בס"ד במק"א - וכיון דרובא של הבהמה לא תכריע פלוג' אם דרס הארי או אם נעשה הנקב מחיים או לאחר שחיטה ובע"כ ספק זה בספיקו הוא וממילא גם הבהמה היא ספק טריפה, אבל בענין חזקה אינו כן דענין חזקה הוא להכריע את ספק הדין המתילד מחמת הספק ולא איכפת לן על עצם המעשה אם לא הוכרע וכבר בארנו לעיל בפ"ג דחזקה לעולם אינה מכרעת את המציאות, ולכן פתבנו לעיל לפרש האי פללא דנשחטה הותרה שהוא משום חזקה דמיד שנשחטה הבהמה בחזקת היתר מחמת פללא דרוב בהמות פשרות, ומשו"ה אם יתילד אח"כ ספק מחמת נטילת הזאב בני מעיים לא מפקינן הבהמה מחזקתה, וכן מצאתי מפורש להדיא ברש"י במס' ביצה ד' כ"ה וז"ל לאפוקי מדרב הונא וכו' ומשנשחטה פראוי הרי היא בחזקת היתר דסתם בהמות אינן טריפות ואם נמצא בה נקב בריאה או בבני מעיים ויש לתלות בלאחר שחיטה ולהכשיר ובקודם שחיטה ולאסור העמידנה על חזקתה שהיתה בה קודם שנמצא ספק זה ומותרת עד שידוע לה אמת שהיא טריפה עכ"ל: אמנם לפי"ז עלינו לבאר פלוגתת הראשונים לענין גבינות והביאם הר"ן בפ"ק בהא דאמרינן שם דילפינו מפרה אדומה דאזלינן בתר רוב שהקשו בתוס' דילמא

משום חזקה דפירה היא בת שתי שנים וכיון שחיתה י"ב חודש ודאי נולדה פשיטה ואיפא חזקה ותמצו דחזקה שלא נתבררה בשעתה רק עכשין איגלאי למפרע אינה חזקה, והוכיחו מזה להלכה לענין גבינות שנעשו מבהמה שנמצאת טריפה בשעת שחיטה דאסורות נאפילו יש לבהמה זו יותר מי"ב חודש לא אמרינן כיון שזו ודאי בשעה שנולדה לאו טריפה הנה העמידנה על חזקה ועכשין הוא דנטרפה דחזקה שאינה מבחירת בזמנה אינה חזקה, בשם הר"ש הביא שהתיר שאפילו תימצוי לומר שאין הולכין אחר חזקה פזו, מ"מ הכא הויא לי' חזקה דאחי מפת רנבא דרוב בהמות פשירות, הילכף אמרינן דעכשין הוא דנטרפה כמו בכונס את האשה ולא מצא לה בתולים בפ"ק דכתובות ובפ' המדיר גבי מומים.

ובשם הר"ר יונה פתב דהסכים להתיר מדאמרינן נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שינדע לה במה נטרפה אלמא בהמה בחי' בחזקת שאינה טריפה היא הילכף אם מצינו אותה עכשין טריפה אמרינן השתא הוא דאיתרע יעו"ש.

וראוי לבאר במה תלוי שורש מחלוקתם דלשיטת התוס' לא מהני האי חזקה לענין גבינות, ולענין לתלות בבא זאב ונטל בני מעיים מהני, ולהר"י מהני לענין גבינות, ונראה דענין חזקה מתחלקת לשני אופנים חזקה היותר אלימא היא היכא דלא ראינו שום ריעותא ואנו משוינן ספק שמה נעשה שנוי, וחזקה אחרת היכא דעכשין ודאי נשתנה ועלינו לומר עכשין נשתנה, וחזקה ראשונה מהני גם בדין ספק טומאה ברה"י, והנה בזאב שנטל בני מעיים והחזירם פשהם נקובים י"ל דחשוב פאילו לא ראינו שום ריעותא וכמו דמצינו לענין טומאה דלא מחזיקים במקום למקום דחשבינן פאילו לא ראינו במקום הראשון שום ריעותא כמו שבארנו לעיל בפ"א, ומשו"ה י"ל כ"כ היכא דיש לתלות בזאב הני פאילו לא הי' בבהמה שום ריעותא דעכשין הוא בשר ויש לתלות דהנקב נעשה פשהו פכר חתיכת בשר בעלמא אין לנו להחזיק ריעותא לומר שמה הי' פכר הנקב בזמן שהיתה בצורה אחרת פשה' בעל חי וזה עדיף יותר משנוי מקום למקום אחר, או משנוי רשות לרשות, אבל לענין להתיר הגבינות פשנתברר שהיתה טריפה ולומר העמידנה על חזקה שמעשה הטרפות נעשה בזמן מאוחר סברי רבותינו בעלי התוס' דליכא בזה חזקה כיון שלא נתברר לעולם שלא הי' בה מעיקרא טרפות זו, רק בהנהגת הדין החזקנו מחמת הרוב שפשיטה היתה וענין זה אינו מועיל רק כל זמן שלא נתחדש שום ריעותא וכמו לענין נקיבת הזאב שנוכל לתלות דרק הבשר ניקב שאין זה ריעותא לענין הבהמה, אבל היכא שעכשין ודאי נטרפה ואיכא חזקה דהשתא לומר דגם בזמן הקדום היתה טריפה ובספק השקול מועלת חזקה דהשתא להכריע כמו שנתבאר לעיל, אלא היכא דאיכא חזקה דמעיקרא חזקה גמורה שנתבררה בשעתה ילפינן מנגעים דחזקה דמעיקרא עדיפא, אבל בחזקה פזו דאינו רק חזקת הדין הנהוג וחזקה דהשתא היא חזקה גמורה המבחרת עכשין לא עדיפא חזקה דמעיקרא מחזקה דהשתא: ושיטת הר"ר יונה ז"ל לפי מה דמסיק הר"ן שיטתו דסובר דרק היכא דאפשר לומר השתא הוא דנטרפה סמוך לשחיטה ממש דלא יצאתה מחזקתה כלום בכה"ג מועלת חזקה דמעיקרא אבל אם נתברר לנו דנאסרה פכר קודם כמו סירכא וכדומה שאי אפשר לתלות בשעת שחיטה אסורה משום דכיון דיצאתה מחזקתה יעו"ש ולישיטתו דהיכא דאפשר לתלות דעכשין בשעת שחיטה נטרפה, לא יצאתה מחזקתה חשבינן לה, מסתבר לומר דחזקה דהשתא

אינה מגרעת פלום מחזקה דמעיקרא פנין דנוכל לתלות שנעשה עכשין בשעת מציאה אין לנו לשנות הדין שהי' מוחזק לנו פבר.

כנלענ"ד בענין זה: ועפ"י מש"כ יש מקום לתרץ קצת קושית המג"א או"ח סי' תצ"ח סקט"ז ב'הא דפסק שם המחבר בעורף הנדרס ברגלים דצריף בדיקה דמותר לשוחטו ביו"ט וכתב ע"ז המג"א ונ"ל ולא חיישינו שמה ימצא טריפה אע"ג דצריף בדיקה מ"מ פנין שהי' לו חזקת פשרות מותר לשוחטו משא"כ בעגל שנולד ביו"ט כמה שפתבתי ס"ה (ד"מ), וצ"ע דהא פל בהמה אין לה חזקה דכשרות אלא מפח רוב בהמות בחזקת פשרות עומדות כמש"כ ביו"ד סי' פ"א וא"כ אפילו עגל נמי יש לה חזקה זו עכ"ל.

ועפ"י המתבאר לעיל דרוב בהמות פשרות אינו מכריע פלום על ספק טריפות שנולד לפנינו, ובספק הנולד לפנינו בעורף שנדרס ברגלים איכא חזקה מעליה שמעיקרא לא הי' דרוס, וחזקה זו אינה מפח רוב, ואף אם נימא דמחמת דין רוב החזקנו משעה: שנולד שאין איברי' מרוסקים עכ"פ כפר החזקנו בזה מכבר ואיכא בזה דין חזקה מחמת הרוב, אבל בעגל שנולד ביו"ט שמשעה שנולד, נולד הספק שמה נתרסקו איברי' ולא נתחזק עדיין בשום חזקת פשרות כמש"כ בס"ד מ"מ סק"ה ונ"ל ונ"ל דדוקא גבי עורף הנדרס מתיר הרא"ש משום דמוקמינו לי' אחזקה ראשונה דה"ל בחזקת פשרות ולכן לא חיישינו שמה יהי' טריפה, אבל במקום דלא הוי לי' חזקת פשרות אסור וכמו שפתבתי לעיל גבי עגל שנולד ביו"ט שהוא אסור לדעת הרא"ש פן נראה עכ"ל.

והנה זה נדאי דכל בהמות שהן בחזקת שאין איבריהן מרוסקין אינן מחמת הרוב אלא פנין שהולכין על רגליהן נדאי אינן מרוסקי איברים ואיכא חזקה שלמה להכריע בעורף הנדרס מחמת חזקה זו, וגם חזקה שפא מפח רובא הוי ג"כ חזקה, ובעגל שנולד ביו"ט ליכא שום חזקה, אלא שיש לדון לו יחא דליכא חזקה בעגל שנולד, אבל עכ"פ רובא איכא דרוב הנולדים מפריסים על גבי קרקע והם אינם מרוסקי איברים ויש לנו רוב גמור גם בעגל הנולד שגם הוא הי' מפריס ע"ג קרקע שהרי מתברר עפ"י הרוב שהלידה אינה מרסקת את האיברים, ולמה לא נתיר מטעם רוב לשחוט ביו"ד כמו שאנו מתירים מחמת חזקה, ונראה די"ל עפ"י מה שהעלה בס"פ מ"ג בפתיחתו הכוללת בסוף ה' יו"ט דברובא דליכא קמן יותר מסתבר לומר דלא אזלינן בתר רובא בדבר שיש לו מתירים הובא דברי' גם בגליון רש"א יו"ד סוף סי' ט"ז והמג"א העלה בס"י תקי"ג דגם ברובא דאיכא קמן לא אזלינן בתר רובא בדשיל"מ, לפי"ז ניחא שיטת הד"מ דעגל הנולד ביו"ט אסור לשוחטו דרוב לא מהני בזה, וחזקה מהני בדשיל"מ, אף דרובא וחזקה רובא עדיף פבר נתבאר לעיל בפ' הקודמים דאיכא כמה גוני דחזקה מועלת גם היכא דרוב לא מהני דחזקה מסלקת לגמרי את הספק ורוב מכבר וכיון דהבירור אינו בירור גמור י"ל דלא סמכינן במקום דאפשר בהיתר כנלענ"ד: והנה נתבאר לנו שיטת רבותינו בעלי התוס' דענין זה של חזקה מחמת רוב בהמות פשרות מהני רק היכא שיש לתלות שנעשה אחר שחיטה דאז איכא למימר דאין פאן ריעותא פלום, אבל היכא שנטרפה ואין אנו יודעים באיזה זמן ליכא חזקה משום דהי' חזקה מפח רובא אינה בדין חזקות דעלמא רק מועלת שלא להחזיק ריעותא, בדין זה אינו בכלל חזקות דעלמא, דהרי היכא דיש מקום לומר דליכא ריעותא פלל מהני גם בספק טומאה ברה"י, וכל זה הוא אף אם באנו לדון חזקות

כְּשֵׁרוֹת מַחֲמַת הָרוֹב, אֲבָל לְעֵנִין סֶפֶק דְּרוּסָה שְׁבִינָה אֵיפֹא חֲזָקָה שְׁלֵמָה כְּשֵׁאֵר חֲזָקוֹת דְּהָרִי לְפָנֵינוּ נַעֲשֶׂה הַרְיֵעוּתָא וְהַמְקָרָה הַמְסַפֵּק לָנוּ, בְּכַה"ג הֵיטָה מוֹעֵלֵת חֲזָקָה זֹו כְּשֵׁאֵר חֲזָקוֹת גַּם הֵיכָא דְהַרְיֵעוּתָא בְּרוּר לְפָנֵינוּ לוֹלֵא הַפְּלֵל דְּדְרוּסָה שְׁכִיחַ יוֹתֵר לְאִיסוּרָא, וְכֵן בְּיָשֵׁב קוּץ, וְלִכְאוּרָה לְפִי"ז אִם יֵהִי סֶפֶק לְעֵנִין חֵלֵב אִם נִחְלָב קוֹדֵם מַעֲשֶׂה הַדְּרִיסָה הֵינֵנו שְׂיֻדְעֵינוּ זְמַן הַחֲלִיבָה וְלֹא גִדַע זְמַן הַדְּרִיסָה בְּכַה"ג יֵהִי הַחֵלֵב מוֹתֵר גַּם לְשִׁיטַת תּוֹס' דְּהָרִי רַק לְעֵנִין טְרִיפּוֹת שְׁלֵא יִדְעֵנוּ קוֹדֵם בְּבִירוּר אִם כְּבָר הִי בְּהַ רַק מַחֲמַת הַשְּׁעֲרַת רוֹב פְּתֻבוּ דְהַחֵלֵב אֲסוּר, וְכ"כ הֵיכָא דְאֵיפֹא רִיעוּתָא בְּרוּר וְאֵנוּ רוּצִים לְהַכְשִׁיר ע"י חֲזָקָה חֲזָקָה זֹו שְׁבָאָה מִפְּתַח רוֹב בְּהַמּוֹת כְּשֵׁרוֹת, לֹא מְהֵי חֲזָקָה זֹו כְּמַש"כ דְּאֵינָה מוֹעֵלֵת רַק לְהַחֲזִיק שְׁלֵא נִתְחַדֵּשׁ שׁוּם רִיעוּתָא בְּחֵי הַבְּהֵמָה וּמִשׁו"ה הֵיכָא דְאֵפְשֵׁר לְתַלוּת שְׁנַעֲשֶׂה אַחַר שְׁחִיטָה מְהֵי חֲזָקָתוֹ זֹו, אֲבָל הֵיכָא דְהַרְיֵעוּתָא בְּרוּרָה שְׁנַעֲשֶׂה מַחֲמַת דְּבְכַה"ג צְרִיף חֲזָקָה גְמוּרָה שְׂיֻדְעֵנוּ בְּהַכְשֶׁרָה בִּידְעִיָה גְמוּרָה לֹא מְהֵי חֲזָקָה מַחֲמַת הָרוֹב וְהֵנָּה לְהַלְכָה פֶּסֶק הַרְמ"א בְּסִי' נ' לְעֵנִין כָּל רִיעוּתָא שְׁנַעֲשֶׂה מַחֲמַת דְּלֹא מְהֵי חֲזָקָת כְּשֵׁרוֹת, אִם לֹא הֵיכָא דְאֵפְשֵׁר לְתַלוּת שְׁנַעֲשֶׂה אַחַר שְׁחִיטָה כְּשִׁיטַת הַתּוֹס' וְכְשִׁיטַת רוֹב הַפּוֹסְקִים, דְּשִׁיטְתֵינָהוּ כְּפִי שְׁבָאֲרֵנוּ מוֹכַח לְהַדְיָא מְהַש"ס דְּלֹא מְהֵי הֵיכָא דְנִשְׁחַטְתָּה הַחֲזָקָה, אֲלֵא רַק לְעֵנִין בָּא זָאב וְנָטַל בְּנֵי מַעֲיִים דְּאֵפְשֵׁר לְתַלוּת שְׁנַעֲשֶׂה אַחַר שְׁחִיטָה, וְלְעֵנִין הַחֵלֵב פֶּסֶק בְּסִי' פ"א דְהַחֵלֵב שְׁנַחְלָב קוֹדֵם ג' יָמִים מוֹתֵר הֵיכָא שְׁהוֹגֵלֵד פִּי הַמַּכָּה, דְּלֹא כְּשִׁיטַת הַתּוֹס' מַחֲמַת דְּרוֹב הַפּוֹסְקִים נִקְטוּ דְחֲזָקָה זֹו שְׁמַחֲמַת הָרוֹב מְהֵי גַם לְעֵנִין זֶה הֵינֵנו דְּכָמוּ דְמְהֵי חֲזָקָה זֹו לְעֵנִין תְּלִי' בְּזָאב וְכִיּוּצָא בְּזֶה לּוֹמֵר דְּלֹא נִתְחַדֵּשׁ בְּבְהֵמָה זֹו רִיעוּתָא כ"כ מְהֵי חֲזָקָה זֹו לְהַכְרִיעַ עַל זְמַן הַתְּחַדֵּשׁוֹת הַרְיֵעוּתָא לּוֹמֵר הַשְּׁמָא הוּא דְאֵימְרָע, אֲבָל אִם צְרִיף לָנוּ לְהַכְרִיעַ עַל אֵיזָה אֵיזָה אֵיזָה הֵיטָה הַרְיֵעוּתָא אִם בְּאֵןפֹן הַמְטְרִיף אוֹ לֹא ע"ז לֹא מְהֵי חֲזָקָה זֹו שְׁבָאָה מַחֲמַת הָרוֹב, וּבִיאוּר הָעֵנִין הוּא דְחֲזָקָה זֹו הִיא כְּעֵין הָרוֹב כְּמוֹ שְׁמוּרָה לָנוּ דִּין הָרוֹב הַחֲזָקָנוּ כֵּן, וְעֵנִין הָרוֹב הִי' בְּזֶה ע"י הַצְּטָרְפוֹת מִקְרִי הַטְּבַע, הֵינֵנו דְּכָמָה בְּהַמּוֹת הֵם כְּלִי שׁוּם רִיעוּתָא וְיֵשׁ מֵהֶם דְּמִתְיַלֵּד בְּהֶם רִיעוּתָא אֲבָל אֵין כְּלוּם נְטְרָפוֹת ע"י רִיעוּתָא כִּי חֵלֵק גְּדוֹל מֵהֶם מִתְבָּרַר הַכְּשָׁרָם, וְיֵשׁ מֵהֶם נְטְרָפוֹת וְדֵאִי, וְיֵשׁ מֵהֶם דְּלֹא יִדְעֵנוּ וְנְטְרָפוֹת מַחֲמַת סֶפֶק, וּבְהַצְּטָרְף כָּל הַחֲשָׁבוֹן אֵיפֹא רוֹב כְּשֵׁרוֹת, וְכְשֵׁהַחֲזָקָנוּ בְּהֵמָה זֹו בְּחֲזָקַת כְּשֵׁרוֹת הוּא רַק שְׁהִיא כְּשִׁינָה, אוֹ שְׁאֵין בְּהַ רִיעוּתָא כָּלֵל אוֹ שְׁיֵשׁ בְּהַ רִיעוּתָא אֲבָל רִיעוּתָא שְׁאֵינָה מְטְרָפֵת, וּמִשׁו"ה כְּשֵׁאֵנוּ רוּאִים בְּהַ עֲכָשִׁי' שְׁיֵשׁ בְּהַ רִיעוּתָא שְׁהִיא סֶפֶק טְרִיפָה דְאֵזֵל מְזֶה הַהַצְּטָרְפוֹת לּוֹמֵר דְּאֵפְשֵׁר שְׁהִיא מַחֲלֵק הַבְּהֵמוֹת שְׁאֵין בְּהֶם שׁוּם רִיעוּתָא, וְאִם הֵי' יוֹדְעִים מַעֲיָקְרָא מְרִיעוּתָא זֹו לֹא הִי' מַחֲזִיקִין אוֹתָהּ בְּחֲזָקַת כְּשֵׁרוֹת בְּטָלָה הַחֲזָקָה לְגַמְרִי כְּמוֹ שְׁבַטֵל בְּזֶה הֵיטָר שֶׁל רוֹב דְּלִיכָא רוֹב הַמְצָטְרָף, אֲבָל הֵיכָא דְאֵפְשֵׁר לְתַלוּת שְׁנַעֲשֶׂה הַרְיֵעוּתָא לְאַחַר שְׁחִיטָה אֵף דְּעָכָשִׁי' אֵין פֶּתַח הָרוֹב לְהַכְרִיעַ שְׁנַעֲשֶׂה אַחַר שְׁחִיטָה דְּכָמוּ שְׁאֵין מְצוּי טְרִיפּוֹת בְּבְהֵמוֹת מַחֲמַת, סְבוּת הַמְתִּילְדוֹת מַחֲמַת כ"כ אֵין מְצוּי נְקִיבַת זָאב לְאַחַר שְׁחִיטָה, אֲבָל כַּח הַחֲזָקָה מוֹעִיל בְּזֶה כִּינֵן דִּישׁ לּוֹמֵר מַה שְׁהַחֲזָקָנוּ מִקוֹדֵם הֵינָה אֲמַת אֵינָה יוֹצֵאת מַחֲזָקָתָה ע"י סֶפֶק.

זֶה נִכּוֹן: וְכֵן חוֹת דַּעַת סִי' נ' מְדַחָה כָּל הַיְסוּד שֶׁל הַתּב"ש. וְז"ל, וְהֵנָּה הַתּב"ש בְּסִי' כ"ט הַאֲרִיף בְּזֶה וְכָל דְּבָרֵי תְמוּהִים לִי דַמ"ש לְחֵלֵק בֵּין דְּרוּסָה וְקוּץ בְּנִשְׁט מְשׁוּם דִּישׁ לְהֶם חֲזָקָה מְבוֹרְרַת דְּהֵא לֹא נוֹלְדוּ בְּקוּץ וְדְרוּסָה, מִשָּׂא"כ בְּסֶפֶק מִים בְּמוֹת דְּלִיכָא חֲזָקָה מְבוֹרְרַת דְּאֵימֵר נוֹלְדָה כֵּן, וְגַם רוֹב בְּהַמּוֹת כְּשֵׁרוֹת לִיכָא לְמִימֵר כִּינֵן דְּאֵימְרָע לָהּ רוֹבָא

כְּדָאֵמַר בְּכַתְּוֵבוֹת כָּל הַנִּישָׂאוֹת בְּתוֹלָה יֵשׁ לָהּ קוּל וְזוֹ הוּאֵיִל וְאִין לָהּ קוּל אִתְרַע לָהּ רַנְבָּא וְהָ"נ יֵשׁ לוֹמַר כֵּן דְּרֹב בְּהַמּוֹת פְּשָׁרוֹת אִין לָהֶם מִיָּם בְּמוֹחַ וְזוֹ הוּאֵיִל וְיֵשׁ לָהּ מִיָּם בְּמוֹחַ אִתְרַע לָהּ רַנְבָּא.

עכ"ל.

וְאִין הַנִּידוֹן דּוֹמָה לְרַא' דְּשָׁם אִיכָּא הוֹכְחָה דְּאַלְמָנָה נִישָׂאוֹת מְדֻלִּית לָהּ קָלָא מִשְׂא"כ פָּאן וְכוּ' וְכֵן אִין לוֹמַר דְּרֹב הַבְּהַמּוֹת שְׂיֵשׁ לָהֶם מִיָּם בְּמוֹחַ הֵן טְרִיפּוֹת כַּמִּשְׂכָּה בְּעֵצְמוֹ שָׁם. ע"ש.

וְאִין פָּאן רֹב מְנַגֵּד לְרֹב, רַק שְׁהַבְּהַמָּה יֵשׁ לָהּ תְּרֵי רַנְבֵי רֹב בְּהַמּוֹת פְּשָׁרוֹת הֵם וְרֹב בְּהַמּוֹת אִין לָהֶם מִיָּם בְּמוֹחַ וְכִי מִשּׁוֹם שְׂיֵצְאָה מְרֹב אֶחָד מִחֲמַת שְׂיֵשׁ לָהּ מִיָּם בְּמוֹחַ מוֹצִיאָה ג"כ מְרֹב הַשְּׂנֵי, דַּא"כ בְּהַמָּה שְׁהִיא חוֹלָה וְנוֹלַד לָהּ סְפֵק טְרִיפּוֹת ג"כ נִימָא הֵכִי, רֹב בְּהַמּוֹת פְּשָׁרוֹת בְּרִיאוֹת הֵן וְזוֹ הוּאֵיִל וְאִינָה בְּרִיאָה אִתְרַע לָהּ רַנְבָּא דְּכַשְׁרוֹת הָא וְדַאי לִיתָא, וְעוֹד נְהִי דְּלֵא נוֹלְדָה בְּקוּץ מ"מ לִית לָהּ חֲזַקַת פְּשָׁרוֹ' מְבֹרְרַת, דְּאִטּוּ אָנּוּ עַל הַקוּץ מְסַפְקִינּוּ אָנּוּ עַל הַנְּקָב מְסַפְקִי' וְאִימַר נוֹלְדָה בְּנְקָב.

עכ"ל.

וּמִסִּיק הַכְּרַעְתּוֹ דְּגַם לְשִׁיטַת תּוֹס' אִין חֲלוּק בֵּין סְפֵק דְּרוּסָה לְסְפֵק מִיָּם בְּמוֹחַ אֲלֵא דְּאֵם רַק רִיעוּתָא בְּרוּרָה לְפָנֵינוּ וְהָיִ סְפֵק אִם נַעֲשֶׂה בְּאִנְפּוֹן הַמְּטְרִיף לֹא מְהֵנִי חֲזַקָה, אֲלֵא בְּסְפֵק אִם הִי בְּכָלֵל פָּאן דְּרוּסָה ע"ז הִי מְהֵנִי חֲזַקָה וְרַק מִשּׁוֹם דְּדְרוּסָה שְׂכִיחַ, וְכִינּוּ דְּנִדְאֵי הִי דְּרוּסָה וְהַסְפֵק עַל עֲנִין הַטְּרִיפָה ע"ז לֹא מְהֵנִי חֲזַקָה.

יַעו"ש דְּכָלִיל יַחַד שִׁיטַת תּוֹס' עִם שִׁיטַת הַרְשָׁבָ"א וְהָר"ן דְּכָל שְׂיֵשׁ רִיעוּתָא בְּרוּרָה לֹא מְהֵנִי חֲזַקָה, וְדְבָרֵי אֵינָם מוּבָנִים לִי כָּלֵל, דְּאֵם נִימָא דְּגַם בְּסְפֵק דְּרוּסָה לִיכָּא חֲזַקָה כָּלֵל דְּכִינּוּ דְּאִנּוּ דְּנִים עַל הַנְּקָב וְשְׂמָא נוֹלְדָה בְּנְקָב, א"כ מַה זֶה שְׁהַקְשׁוּ מִפ' ד"א בְּסְפֵק גִּירוּשִׁין דְּהָתָם אִיכָּא חֲזַקָה מְבֹרְרַת, וְכֵן אִם נִימָא דְּגַם בְּרִיעוּתָא שְׁל מִיָּם בְּמוֹחַ אִיכָּא הָרֹב דְּרֹב בְּהַמּוֹת פְּשָׁרוֹת הֵן לְמָה בְּאַמַּת בְּסְפֵק דְּרוּסָה וְסְפֵק מִיָּם בְּמוֹחַ לֹא נִכְשִׁיר מִחֲמַת הָרֹב וְכִמוֹ שְׁהַבִּיאוּ בְּרַש"י אֶתְמוּל אֲכַלְנוּ מִחֲלָבָה, דְּדְבָרֵי הַרְשָׁבָ"א וְהָר"ן אֵינָם שְׂיֵכִים עַל דִּין רֹב דְּבָכֵל סְפֵק שְׁקוּל הָרֹב מְכָרִיעַ, אֲלֵא נִרְאָה בְּרוּר שְׁדָרָה הַתב"ש נְכוּן וְבָרוּר, וְרַק מַה שְׁדָרָה דְּבָרֵי' בְּהִרְאִי שְׁהַבִּיא מְכַתְּוֵבוֹת צְדָקוֹ דְּבָרֵי' כַּמִּשְׂכָּה לְמַעְלָה, וְמַה שְׁמַתְמָה הַחוּ"ד דְּאִי דִּישׁ לָהּ מִיָּם בְּמוֹחַ לֹא יֵצְאָה מְהָרֹב דְּכָל בְּהַמּוֹת פְּשָׁרוֹת הֵם, לִק"מ דְּאִי שְׂאֵם יֵשׁ לָהּ מִיָּם בְּמוֹחַ אִם נְבוּא לְסְפֵק שְׂמָא נִיְקָב גַּם הַנְּשִׁט וְדַאי כֵּן הוּא דְּעַל שְׂאֵר מִיָּנִי טְרִיפּוֹת הִיא בְּכָלֵל רֹב בְּהַמּוֹת, אֲבָל כְּשֶׁאִנּוּ דְּנִים עַל הַרִיעוּתָא דְּמִיָּם בְּמוֹחַ אִם שְׁלִטָה חֲחוּלֵי עַד הַקְרוּם אוֹ לֹא, ע"ז וְדַאי לֹא מְהֵנִי הִיא רַנְבָּא שְׂיֵשׁ לָהּ עַל שְׂאֵר מִיָּנִי טְרִיפּוֹת אוֹ שְׂאֵר חֲחוּלֵי, כִּינּוּ דַּמ"מ עַל סְפֵק זֶה אִם שְׁלִטָה חֲחוּלֵי זֶה שְׁל מִיָּם בְּמוֹחַ בְּאִנְפּוֹן הַמְּטְרִיף אוֹ לֹא ע"ז אִין לְנוּ רֹב, כִּינּוּ דַּאי אֶפְשָׁר לְנוּ לוֹמַר דְּרֹב בְּהַמּוֹת שְׂיֵשׁ לָהֶם מִיָּם בְּמוֹחַ הַמַּחַם מְקִיפֵן וְהָיִ סְפֵק שְׁקוּל וְאִסוּר, וְלָכֵן גַּם מַה שְׁכַתְּבַת בְּסְפֵק דְּרוּסָה וְקוּץ דְּכִינּוּ דְּהַסְפֵק לְנוּ עַל הַנְּקָב הָיִ חֲזַקָה שְׁלֵא נִתְבָּרְרָה לִק"מ דְּאֵם נִימָא שְׂמָא אִיכָּא שְׁם נְקָב מְלַבֵּד קוּץ וְהַדְרִיסָה ע"ז לֹא חִיִּישִׁינּוּ דְּהָרֵי רֹב בְּהַמּוֹת פְּשָׁרוֹת הֵם, אֲלֵא דְּאִנּוּ מְסוּפְקִים שְׂמָא נִיְקָב ע"י הַקוּץ וְע"ז שְׁפִיר הַחֲזַקָה שְׁלֵא נוֹלְדָה נְקִיבַת הַקוּץ וְאִיכָּא חֲזַקָה שְׁלֵמָה, אֲלֵא שְׁהַתּוֹס' דְּנוּ אִם

מהני חזקה זו פשוט ספק זה בשעת חזקת איסור, וע"ז הוכיחו מפ' ד"א דמהני חזקה כה"ג ובספק דרוסה וקוץ שכ"ח לאיסורא יותר משו"ה לא מהני חזקה, והדברים פשוטים וברורים: אמנם מה שהקשה שם בס' חו"ד מסוגית הש"ס בחולין ד' מ"ג היא קושיא גדולה לכאורה, דהנה בגמ' שם פריף לעולא דלא חייש בישוב לה קוץ פושט שמא הבריא וכן לא חייש לספק דרוסה, מאי שנא משתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן, ומאי שנא משוחט בסכין ונמצא פגום, ומאי שנא מספק טומאה ברה"י, ומשני הש"ס על קושיות הראשונות דהתם איתחזק איסורא או בסכין איתחזק ריעותא ובספק טומאה ברשות היחיד הילכתא גמירי לה.

יעו"ש.

ואם נאמר בשיטת התוס' דבספק השקול גם בספק דרוסה וקוץ מוקמינן אחזקה מאי פריף לעולא דוקא הלא גם לדין קשה זהו תורף קושיתו, והנה באמת גם אם נאמר בשיטת הרשב"א דכל היכא דאיכא ריעותא ברורה לפנינו לא מהני חזקה, ג"כ אינו מוכן טעמו של עולא וקושית הש"ס עלי' דאם נפרש דעולא סובר דגם היכא דאיכא ריעותא מהני חזקה מאי פריף הש"ס משתי חתיכות דלא שייף שם חזקה, והסוגיא צריכה ביאור, והנה בתוס' שם ד"ה שאני התם פתבו בזה"ל שאני התם דאיתחזק איסורא, ובחתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן אע"ג דלא איתחזק איסורא לא איתחזק נמי היתירא אבל הכא מעיקרא היתה בחזקת כשרה.

עכ"ל.

ובלענ"ד דהנה לשיטת תוס' דדרוסה שכ"ח לאיסורא מלהיתירא וכן בישוב לה קוץ אין ענין זה שיהי' כמו רוב גמור שיהי' ספק דרוסה כנדאי דרוסה, אלא פיון דשכ"ח לאיסורא יותר, בספק כזה לא מהני חזקה ומשו"ה אסור מספק, ועולא סובר דגם בלא חזקה לא אסרינו דבר המותר מעיקרא ע"י ספק המתלד והוא בגדר אין ספק מוציא מידי ודאי, ומשו"ה פריף הש"ס לעולא מספק טומאה ברה"י דהי' סובר דהלכה חדשה רק דלא מהני שם חזקה וכמו בספק סוטה שהקנוי וסתירה גורמים לבטל החזקה, אבל אם נימא דגם בלא דין חזקה אין ספק מוציא מידי ודאי הי' ראוי להיות ספקו טהור, ומשני דשם הילכתא גמירי לה שיהי' טמא, וכן עד"ז פריף מספין דלו יתא דאיתרע לפנינו ובטל דין חזקה, אבל מעיקרא הי' ודאי בחזקת שלם ומשני דעכשי' הוא ודאי פגום ולא שייף בזה אין ספק מוציא מידי ודאי, דנדאי ונדאי הוא, ובהא דפריף משתי חתיכות הנה זה ודאי דלא סלקא דעתין להקשות שלעולא יהי' מותר לאכול שתי החתיכות דהרי אוכל איסור ודאי, וכ"כ אי אפשר לאכול גם אחת מהן דמהיכי תיתי לומר כן, אלא דיש לומר פיון דעולא סובר דספק אינו משנה פלום את דין הנהוג מקודם הנה בתערובות חד בחד דנשאר דין החתיכות כדמעיקרא אחת ודאי היתר ואחת ודאי איסור וכשאוכל אחת מהן הוא ספק ופטור מקרבן וכשאמרה תורה דחייב אשם תלוי מזה מוכח דהספק שונה את דין החתיכה המותרת ונשתנה דינם לגמרי וחייב על כ"א אשם תלוי ומשני הש"ס דהתם איתחזק איסורא היינו פיון דאיכא בתערובות זו ודאי ודאי בכה"ג לא אמר עולא, זה בלענ"ד בבבאור סוגיא זו לכל השיטות, ועלה לנו בעז"ה לתרץ פל הקושיות שהקשו בזה על שיטת התוס': וראיתי בפתחי תשובה סי' פ"א סק"ד שהביא מה שפקפק רב אחד

שְׁבַמְקוֹמָם שְׂכִיחֵי טְרִיפוֹת כְּמוֹ פְּשִׁירוֹת אִיף אוֹכְלִים חֵלֶב וְחֶמְאָה פִּינּוֹ דְלִיפָא רֹב פְּשִׁירוֹת יַעוּ"שׁ וּבְאַמַּת לִק"מ דְּהֵנָּה הִרְבֵּה בְּהֵמוֹת נְטְרָפוֹת מְחַמַּת סְפִיקוֹת כְּמוֹ מִים בְּרֹאשׁ וְסַפֵּק אִם הֵמָּח מְקִיפּוֹ וְכָל פִּינְצָא בְּזָה וְכִינּוֹן דְּאִין רֹב לְהַכְרִיעַ עַל רִיעוּתָא זֹו אֲסוּרָה מְסַפֵּק, אָבֵל בְּחִי הִבְהֵמָה אָנוּ מְצַרְפִּינּוּ מִיעוּט בְּהֵמוֹת שְׂאִין בָּהֶם רִיעוּתָא כָּלָל עִם מְחַצָּה הַפְּשִׁירוֹת שֶׁל אוֹתָן שִׁישׁ בָּהֶן רִיעוּתָא וְכִמוֹ מְחַצָּה זְכָרִים וּמְחַצָּה נְקִיבוֹת וּמִיעוּט מְפִילוֹת, אָבֵל כְּשֶׁאָנוּ מוֹצְאִים רִיעוּתָא דְנִפְל מְזָה הַצְּטְרָפוֹת לִיפָא רֹבָא וְזָה פְּשוּט.

ובפ"ת הביא שם לתרץ עפ"י מה שפכת בתש"ו ש"א סי' ס"ד לענין שחיטה ביו"ט דכתב שם דמה שאנו אוסרים הרבה בהמות ע"י ריעותא דסרכת הם משום חומרא בעלמא יעו"ש. ולדעתי נראה דתירוץ זה אינו נכון דלוי' זהא דאנו מחמירים מחמת חומרא אב"ל מהיכי פיתי להקל בחלב יותר מן הבשר של הבהמה, ותירוצו של הגאון שאגת ארי' הוא רק לענין יו"ט דאף שאנו אוסרים מחמת חומרא חשוב אךל נפש הואיל דמה"ת חזינא למיכל יעו"ש.

אבל לנדידון דיין לא יועיל דברי', אבל האמת הוא פינן דהרבה נטרפות מחמת ספיקות וענין החומרות הוא ג"כ עפ"י רוב מחמת ספיקות ובכל אלו חלק גדול מהן פשירות הן רק שאנחנו לא גזע איזו להכשיר ואיזו להטריף משו"ה אנו מחמירים מספק, אבל בחיי הבהמה יש לנו רוב מעליא שמא ליפא בבהמה זו שום ריעותא ואפילו יש בה ריעותא שמא אינה טריפה וזה נכון: פרק יז אמנם עלינו לברר השיטה חדשה בכלל דיני החזקות אשר הורו לנו הרשב"א והר"ן בשם הר"ר יונה ז"ל בפ"ק דחולין ד' י' וז"ל הרשב"א בחי' שם ולענין ספק בשחיטה וכו' והיכא דנשמטה גוף העוף וכו' ואינו ידוע אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה כתב רבינו ז"ל דמסתברא דספק דאורייתא הוא ולחומרא וכדתניא שחט את הושט ונמצאת גרגרת שמוטה ואינו ידוע אם קודם שחיטה וכו' זה הי' מעשה בבית שאן ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה וה"ה לכל שאר טריפות וכדאמרין לקמן שהיא אימרתא וכו' משום דשגרוניא שכיח חוט השדרה לא שכיח אלמא אי תרנוייהו שכיחי או תרנוייהו לא שכיחי לחומרא תלינן והא דאמרין לקמן ספק פלפא ספק שונרא אימור פלפא וכו' ה"ה משום דלא שכיח דדריס שונרא וכו' ומדע דהא קי"ל שם דחוששין לספק דרוסה, אלמא היכא דתלינן לקולא פגון בספק פלפא שונרא טעמא דמילתא משום דמסתבר טפי למיתלי להיתירא ואי ק"ל דתלינן לקולא בזאב והיכא דמשמשא ידא דטבחא ה"ה לפי שיש דבר לפנינו לתלות בו להיתר ואין דבר לפנינו לתלות בו לאיסור ומיהו כל היכא שיש לפנינו דבר שיש בו להיתר שדריסו על העוף וכו' ואיפא אומדנא דאפשר שנשמטה גפו מחמת פן תלינן לקולא דהא תלינן בזאב כ"כ רבינו ז"ל עכ"ל: ולענין היתר הגבינות כתב הרשב"א שם בענין זה בשם רבינו יונה דהסכים לסברת הר"ש דאף דחזקה שלא נתבררה לא חשיבא חזקה מ"מ יש להיתר הגבינות דהרי היתה בחזקת פשרות מחמת הרוב, ומסיק ע"ז דה"מ בטרפות שאפשר לומר דהשתא סמוך לשחיטה ממש נולד בה, אבל ודאי בטרפות סירכא או טרפות אחרות שאי אפשר לתלותם בשעת שחיטה בהא ודאי אסורים דהא אי אפשר לה לומר בה העמידנה על חזקתה דהא ודאי נפקא לה מחזקתה ואי אמה יודע מתי נטרפה ומתי יצאתה מחזקתה וכינן דודאי יצאתה ואי אמה יכול לברר מתי ולא לתלות בזמן ידוע אוסרים אותה למפרע וכעין שאמרו בגדה גבי כתמים שהאשה טמאה משעת כפוס פינן דכתם זה

יבש וע"כ לא ראתה עכשין' אלא מכבר ולא אמרינו בה העמד אשה על חזקתה ולא נחזיקנה בטמאה למפרע אלא בכדי שיוכל הפתם להתניבש אלא אמרינו בשעת פבוס ראתה, ואע"ג דגבי מומים אמרו העמד אשה על חזקתה ובחזקת הפעל נולדו ואעפ"י שהמומים הללו שנולדו בה א"א לומר שנולדו בה עכשין' ממש התם הוא דמ"מ ברשות הפעל נמצאו ואין לנו להחזיקם מרשות לרשות אלא אמרינו פאן נמצאו פאן היו פלומר ברשות זה נמצאו וברשות זה אנו מחזיקים שהי' כ"כ רבינו ז"ל.

עכ"ל הרשב"א ז"ל וכן העתיק שני פסקים אלו גם הר"ן ז"ל בפ"ק דחולין יעו"ש: והנה קשה טובא דהלא לפי מה שכתב דהיכא דאפשר לומר דהשתא סמוך לשחיטה ממש נולד בה יש להתיר הגבינות משום דבכה"ג לא יצאתה מחזקתה, הנה בגושבר הגף וכל פיוצא בזה דאפשר לומר שנעשה אחר שחיטה למה נאסור העוף או הבהמה פיון דאפשר לומר דלא יצאתה מחזקתה פלום, והלא בכה"ג איכא חזקה מעליה יותר מהתם, דהתם עכשין' ודאי טריפה היא וריעותא ברורה היא, והיכא דאפשר לתלות שנעשה אחר שחיטה אינה ריעותא כ"כ כמש"כ הרשב"א בעצמו בדיבור זה, דהיכא דעכשין' ודאי טריפה חשוב ריעותא בגוף הבהמה והיכא דיש לתלות בלאחר שחיטה חשוב ריעותא בעלמא, והדברים מתמיהים מאוד להשוות שני פסקים אלו, ומצאתי בעזה"י קושיא זו בס' כו"פ סי' נ', ומחמת קושיא זו החליט שדעת רש"י שקבלו דברי הרשב"א והר"ן להטריף בספק שיש לתלות בלאחר שחיטה הוא רק באופן שרחוק במציאות שיהי' נעשה אחר שחיטה כגון בגושבר הגף דקודם שחיטה העוף פורח וכדומה ולאחר שחיטה מונח במקומו יעו"ש.

וכל הרואה דברי הרשב"א שהעמקנו לשונו יראה שאי אפשר לפרש פן בדברי הרשב"א שהרי כולל יחד הספיקות הנשקולים דלא מהני בהו חזקה, ונלענ"ד בבאיור דברייהם, דהנה לשיתתם כל שיצאה קצת מחזקתה הקודמת שוב לא מהני חזקה לומר דנשתנה רק מקצת ולא טובא ומשו"ה סברי דכל שנעשה בבהמה אינה שנוי קצת כמו דמשגרין רגלייהו אם הי' בזה ספק שקול ליכא בזה דין חזקת פשרות או חזקת הגוף פיון דעכ"פ נעשה שנוי קצת ממה שהיינו מחזיקים בה מעיקרא כבר יצאה בזה מחזקתה ולא אמרינו בכה"ג העמידנה על חזקתה ואף דאם נכריע ע"י דין החזקה דנקב זה או שנוי זה אינו סבה המטרפת שוב לא הי' שנוי זה חשוב פלל לשום ריעותא, אבל פיון שקודם הכרעת הדין גורם לנו הנולד המחודש הזה לספק עלינו פשרות הבהמה וכל כה"ג שהמתילד מגרע דין פשרות הבהמה לו? הא שהוא רק מספק עלינו דין פשרותו חשוב ריעותא בגוף הדבר ויציא מחזקתו ואי אפשר להעמיד עוד על חזקתו ולהכריע שאין זה ריעותא, והפלל בזה דקודם הכרעת הדין של דין חזקה צריף שנמצא בזה שלא יצא מעולם מחזקתו ולא נשתנה מצב הדבר מכפי שהחזקנו אותו, וכן בענין ספק מתי נולדה הריעותא כגון אם נטרפה ואנו מסופקים על הזמן הקדום סברי אלו הראשונים ז"ל דענין הזמן אינו עצם המתחלק והפל עצם אחד הוא וכיון דידענין דיצא מחזקתו שעה אחר שוב בטל מזה ענין חזקה לגמרי, אכן אם אפשר לומר דעכשין' בשעת מציאה נולד השנוי אז אמרינו העמד על חזקתה והטעם בזה דמה שהחזקנו את הדבר בחזקת שלמות לא החזקנו אותו על זמן שעתיד לבוא כמו דקיי"ל שפא ימות חיישינו ומשו"ה אם אפשר לתלות שעכשין' בשעת מציאה נולד הריעותא אז לא נגרע פלום מהחזקה הראשונה,

דמעיקרא הוה חזק לנו רק על זמן ההנהגה היינו דבכל שעה ושעה פשמגעת השעה אנו מחזיקים הדבר כפי חזקתו הראשונה פשהגיעה השעה של עכשיו ואנו מוצאים השתנות לא נשתנה הדבר כלום בענין ההתחזקות, דעל זמן זה לא נתחזק עדיין ואם אנו מסופקים על זמן הקודם לשעה של עכשיו שמא כבר הי' בו השנוי אנו מעמידים הדבר על חזקתו שלא נשתנה מפני שהי' מחזק לנו עד עכשיו, אבל אם אי אפשר לתלות שנעשה סמוך למציאתו שבע"כ נשתנה מפני שהחזקנו אותו בטל מפל זמן העבר ענין דין החזקה לגמרי דהזמן הוא עצם אחד שאינו מפונד לחלקים וכמו שבארנו לעיל בפ"ג לענין מחזיקים מזמן לזמן ואין מחזיקים ממקום למקום, ולפי"ז שני הפסקים של הר"ר יונה ז"ל שהביא הרשב"א והר"ן הברית התיכון אחד הוא דכל התלדות של ריעותא הגורמת לספק את הדין ולגרע מפני המוחזק לנו מבטלת את החזקה ורק היכא דאפשר לומר עכשיו נעשה ובשעה הקודמת לא נולד שום ריעותא אז הדבר בחזקתו עומד, ואם אי אפשר לתלות דעתה בשעת מציאה נולד ובע"כ נגרע זמן הקודם מחזקתו אז חשוב כאילו נולד ריעותא בכל זמן הקודם כי הזמן העבר הפל פעצם אחד נחשב, ומשום"ה גם לענין דין החזקה להכריע על שעה זו אם נשתנה מחזקתו הראשונה שאם אפשר לומר דעכשיו הוא בחזקתו הראשונה ע"ז מהני חזקה, אבל אם בע"כ נשתנה דהרי שור שחוט לפנינו דהרי עכ"פ איכא בזה מקרה המספקת עלינו את הדין אלא שאנו דנים אם נהי' בזה שנוי גדול או קטן ע"ז לא מהני דין חזקה לומר דכשרה היא והשנוי הוא שנוי קצת ולא שנוי גדול: ועפי"ז נראה לי לתרץ הקושיא החמורה שהקשינו לעיל, דהנה בנשבר הגף ואנו מסופקים על זמן השבירה והספק שקול וגם יש לתלות דעכשיו סמוך למציאה נולד השבירה אם הי' תולדת הספק נוגע רק על הזמן מתי נעשה שנוי זה אם הי' הדין לומר עכשיו נעשה ולא להוציא הדבר מחזקתו, אבל באמת בנשבר הגף תולדת הספק אינו על הזמן אלא על מהות השבירה אם נעשה מחיים או לאחר שחיטה וכשאמר להעמיד הדבר על חזקתו שעכשיו לאחר שחיטה נעשה, בזה אנו באים להכריע גם על מהות השבירה שנעשה בשחוטתה ולא בחי' שענין זה אינו דבר שהזמן גרמא, אלא הבדל בין חי' לשחוטתה, ועל ענין זה להכריע על השבירה אם היא שבירה המטרפת או לא ע"ז לא מהני חזקה דמעיקרא דאף שאם נעשה שבירה פשהיתה שחוטתה חשוב ג"כ ריעותא פון שגורמת לספק את דין פשרותה כמו שבארנו למעלה, ואף דיש לומר דמתחילה נכריע על הזמן מתי נולדה הריעותא ולומר דעכשיו נולדה בשעת מציאה וממילא יתבטל תורת הספק מזה גם על מהות השבירה אם נעשה בחי' או בשחוטתה דהרי כבר הוכרע ע"י חזקה דעכשיו נעשה ועכשיו היא שחוטתה וכמו דמצינו כה"ג בהרבה מקומות בדברי התוס' ושאר הראשונים ודונגמא נביא דברי תוס' פ"ק דכתובות ד' ט' ע"א בהא דאמרין שם דבאשת פהו הוא ספק אחד תחתי' או לאו תחתי' ונתה והקשו שם בתוס' דנוקים לה בחזקת פשרות לכהונה ומרצו שם דאיכא חזקת הגוף לומר שתחתי' ונתה.

יעו"ש.

ושם עוד גרע מכאן דהתם אין שלמותה גורמת כלום לאסור דאדרבה כל זמן שהיא בשלמותה היא נדאי פשרה לכהונה ובכל זה סברי התוס' דמהני חזקת הגוף לומר דלא ונתה קודם אירוסין וממילא יבורר שנתה תחתי' אבל זה רק לשיטת התוס' דמהני חזקה להכריע גם היכא דאיכא ריעותא משום"ה מהני גם הכרעה ע"י תולדה, אבל לשיטת רבינו

יונה וסיעתו דכל היכא דאיכא ריעותא לא מהני חזקה להכריע כ"כ לא תועיל דין חזקה גם ע"י תולדה להכריע שהשביחה זו שאנו רואים עכשין היא שביחה שאינה מטרת ע"י שהוקרע ע"י חזקה שנעשית עכשין' לאחר שחיטה, משא"כ בגבינות דעיקר הספק הוא על הזמן מתי נטרף ואפשר לתלות דנטרף עכשין' בשעת מציאה משו"ה מוקמינו אחזקה כנלענ"ד בבואור דבריהם ו"ל: ומעתה עלינו לפרש עפ"י שיטה זו כמה סוגיות בש"ס שלא יספרו דבריהם, דהנה מוכח מדבריהם דלא חלקו לענין חזקות בין ספק טריפה לשאר ספקות דעלמא דאם נאמר דחומרא היא מדרבנן דלא לסמוך על חזקה איה הקשו ממומים לענין פסק השני היכי דיצאה מחזקתה ולא ידעינו מתי, וגם פשוט דברי הר"י משמע דהוא ספק של תורה, ולפי"ז לשיטתם בכל ספקות של תורה הוא כן דכל היכא דאיחילד ריעותא לא מוקמינו אחזקה, ובהא דילפינו מניצא הפהו דין חזקה הוא רק היכא דליכא ריעותא לפנינו דלא פשיטת תוס' בחולין ד' י' ע"ב, וכן נראה לי להדיא מדברי הרשב"א במשמרת הבית הבאנו לעיל בש"א פי"ז שכתב שם על דברי הרא"ה בבדק הבית שנקט דבאשת ישראל דספק הראשון שמה תחתי' זנתה תהי' מותרת מדין חזקת היתר לבעלה וז"ל אמר הכותב גם זו שגגה מכמה טעמים חדא דכל שאמה מעמיד אותה על חזקתה העמידנה בחזקת שלא נבעלה עד עכשין שנמצאת בעולה ואין לומר שמה לאו תחתי' זנתה דכל שאמה ממשיך זמן חזקתה לא נבעלה עד שנתארסה, ועוד שזה נדאי בספק א' אסורה היא מדאורייתא משום ספק סוטה ואילו אשת איש שראינו שנבעלה אין תולין דבר תורה להקל משום חזקה דכשרות שהרי שור שחוט לפניו ואין כאן אלא חדא ספיקא ספק באונס ספק רצון וספיקא דאורייתא לחומרא, עכ"ל, מוכח מדברי' דהיכא דאיחילד ריעותא לפנינו לא מוקמינו אחזקה, והנה בהא דמבואר בגמ' פד"א בספק קרוב לו ספק קרוב לה בין בקדושין ובין בגירושין דמה"ת מוקמינו אחזקה קמיינתא, וכן בשתי פתי עדים אחת אומרת קרוב לה ואחת אומרת קרוב לו מסיק הש"ס דמה"ת מוקמינו אחזקה צריף לומר דלשיטת רבנו יונה דוקא היכא דנעשה איזה התחדשות ושנוי קצת בגוף הנידון בעצמו דאז חשבינו כאילו יצא מחזקתו אז לא מוקמינו אחזקת' אבל אם לא נתחדש בגוף הנידון שום שנוי וריעותא אלא שהספק נולד ע"י דברים מן החוץ המעוררים את הספק אז מוקמינו אחזקה, ויהי' לנו דברי הרשב"א למאור עינים שכתב דכשור שחוט לפנינו ליכא חזקה היינו שנתחדשה בגוף הנידון מקרה המספקת, וכ"כ פל מה שהביא הרשב"א בשם הר"ר יונה העתקנו דבריו לעיל הוא באופנים כאלה שנעשה שנוי קצת בגוף הבהמה והעוף, אבל היכא דהספק בא מחמת מקרים מן החוץ אין זה כשור שחוט לפנינו וילפינו בכה"ג מנגעי בתים, אף דלכאורה קשה דשם לא נתחדש לנו גם מבחוץ שום דבר לעורר את הספק ואיך ילפינו לשאר דוכתי דאיחילד ריעותא מבחוץ וכמו שהקשו התוס' שם בפ"ק דחולין, ומה שמתרצי דמייירי בבא הפהו בסוף שבוע ומצא שנסחר הנגע דהוי ריעותא דהרי חסר לפניו לשיטת הר"ר יונה לא מהני כה"ג חזקה אם לא שנוכל לתלות דעכשין סמוך למציאה ממש נתחסר, אכן לפ"מ שכתבו התוס' בנדה ד' ב' ע"ב דבנגע רגיל להתחסר בבת אחת י"ל דגם בנגע אף דאיטרע שנסחר אח"כ אבל פינן דאפשר לתלות שבשעת מציאה נחסר יש להעמיד על חזקה קמיינתא, אבל אם נולד ריעותא בגוף הדבר דחשבינו כשנוי קצת ויציאה מחזקה הראשונה ליכא ילפותא ולפי"ז בספק קדושין

וגירושין וכן בנפול הבית עלי ועל בת אחיו ואין ידוע איזה מהם מת ראשון דלא נולד ריעותא בגוף הצרה שאנו דנים עלי שפיר מוקמינו אותה על חזקתה הראשונה שהיתה בחזקת היתר לשוק או ליבם דאין זה פשור שחוט לפניה דכל היכא שעכ"פ יצא הדבר מחזקתו קצת כמו בנשבר הגף וא"י אם קודם שחיתה או לאחר שחיתה דאף אם נעשה אחר שחיתה חשוב כיצאיה מחזקה קמייתא פיון דעכ"פ איכא בבשר התחדשות המגרע ונדאית פשרותו ומוליד ספק בדינו ע"י דבר שנשתנה ונתחדש בעצמותו אז לא מהני חזקה אבל התם בנפול הבית עליה ועל בת אחיו אף שחזקת הצרה בהיתרה לשוק היא ע"י קיום הבת אחי ועתה היא מתה לפנינו ואין ידוע אם מתה קודם מיתת הבעל או לאחר מיתתו דלכאורה דומה ממש לספק של שבירת הגף אבל ההבדל שבזה הוא כמש"כ דבשבירת הגף עכ"פ יש שנוי בגוף זה גם אם נולד ענין זה לאחר שחיתה וקמי שמיא גליא דלא הני שום שנוי וחסרון, אבל אצלנו לענין חזקה שהוא בעיקרו בנוי על ידיעתנו כפי שמוחזק לנו חשבינו זה לשנוי ויצאיה מחזקתו אבל בנפול הבית עלי ועל בת אחי אם מתה הבת אחיו לאחר מיתת הבעל לא נולד שום שנוי בחזקת הצרה, וכן בתרי פתי עדים לא נשתנה עצם הדבר כלום לדברי פת אחת, ובזה יהי פלוגתא בין הני ראשונים עם רבותינו בעלי התוס' מן הקצה אל הקצה דלשיטת תוס' בכל ריעותא מוקמינו אחזקה ומותר גם מדרבנן, ובתרי ותרי עכ"פ ספיקא דרבנן היא ואיכא מ"ד שהוא ספק של תורה ולשיטת ר' יונה וסיעתו בתו"ת קיי"ל דמותר מה"ת והיכא דאיכא ריעותא אסור מה"ת: והנה מדברי הרשב"א מש"כ בחי' חולין ד' מ"ו ונשנו דברי בספרו תורת הבית וז"ל ואפשר לומר דאפילו בדיקה אינה צריכה - היינו בסירכא תלוז' - ואינו דומה לספק דרוסה וישב לה קוץ בנשט דהתם איתיליד בה ריעותא בבקמה שהרי הותרל בה מעשה המטריף אלא שאנו מסופקים בגמר המעשה שהרי אמרינו לקמן על ארי בינייהו דרגלים לדבר שדרסן פיון דאיהו שתיק ואינהו מקרקרן או ישב לה צפורן בגפה אלא שאנו מסופקים אם דרסן דריסה האוסרת או לא וכן אם ישב לה קוץ שאנו מסופקים אם גמר הקוץ לנקוב ויצא לחוץ אם לא וכיון שפן מספק צריכה בדיקה, אבל בזו שאין פאן שום הוכחת איסור ולא התחלתו שהרי סירכא זו יש לתלותה בלחה הבאה שלא מחמת נקב כלל אף בדיקה אינה צריכה, ותדע שהרי היכא דעל ארי בינייהו והוא שתיק ואינהו שתיקו או צננות ואינהו מקרקרן תלינו לקולא דאימור שלמא הוא דעבד או בעותי מבעתי אהדדי ולא נדאי קאמרי אלא אימר.

עכ"ל.

מזה ג"כ יש ללמוד ליסוד דרב היכא דהותרל קצת מעשה המטריף אז צריף בדיקה וכן פתבו האחרונים הפר"ח והתב"ש והחו"ד דברי הרשב"א אלו לבירור שיטת הרשב"א דאזיל בשיטת רבינו יונה ז"ל, אבל לפי"ז בנשבר הגף וא"י אם קודם שחיתה או לאחר שחיתה אינו דומה לזה דהרי אם נעשה לאחר שחיתה אין בזה שום התחלת איסור ולא הוכחת איסור, וצ"ל דעיקר פונתו הוא דסירכא תלוז' דמי לבא זאב ונטל בני מעים או ממשמשא ידא דטבחא דאיכא דבר לפנינו לתלות משו"ה אין פאן הוכחת איסור, אבל בנשבר הגף דאין דבר לפנינו לתלות חשוב ריעותא גמורה מה שהוא שבור לפנינו ונולד בו דבר המוציא אותו מחזקת ובזנות דהספק לפנינו בין שהספק אם קודם אירוסין ובין שהספק אם באונס או ברצון סובר הרשב"א דבחד ספיקא אסורה מה"ת דבכה"ג חשוב

כשור שחוט לפנינו אף שאם לאו תחתי' זנתה אין זה ריעותא כלל אבל פיון דנעשה בה בגופה מעשה המספקת עלינו את דין כשירותה הוי ריעותא ויצאה מחזקתה כמו בגשבר הגר, ובספק מופת עץ ספק דרוסת איש וכן באומרת משארסתני נאנסתי דנאמנת לר"ג אף להוציא הכתובה ואמרו בגמ' שם בפ"ק דכתובות משום דאית לה חזקה ובכה"ג נדאי שור שחוט לפנינו דהרי נעשה בה מעשה רק שאינו ידוע באיזה אופן ומ"מ מהני החזקה בין לענין איסור ובין לענין ממון, אכן לשיטתם י"ל דהוי משום הצטרפות של פרי ושמא דחזקה זו אף שאינה מכרעת מגרע את חזקת ממון של הבעל ומהני פרי ושמא להוציא, ושיטת תוס' ורש"י פ' אלו נערו ד' ל"ו בפ' המדיר בסוגיא דהי' בה מומים דמהני חזקת גופה בכל הני גם בלא טענת פרי יעו"ש, אזלי בשיטתם דחזקה מועלת גם היכא דאיתילד ריעותא כמש"כ בפ"ק דחולין, ולענין איסור לכו"ע מועיל אמירת פרי דידה מדין עד אחד נאמן באיסורין כמו שיבואר בס"ד במק"א וכן מפנרש בר"ן וחי' הרשב"א בפ' המדיר שם דפליגי שם על רש"י ותוס' דחזקת הגוף בלא פרי ושמא לא מהני יעו"ש.

ולפי"ז י"ל דבכה"ג מהני הצטרפות של חזקה אף היכא דאיתילד ריעותא וכ"כ ברו"ח מעוברת ואומרת מאיש פלוני וכהן הוא דר"ג ור"א אומרים נאמנת, ובגמ' שם אר"י לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה ור"א אומר לדברי המכשיר בה פוסל בבתה ואמר רבה מ"ט איהי אית לה חזקה דכשרות בטה לית לה חזקה דכשרות יעו"ש.

התם ג"כ אינה מתפשטת לר"ג משום חזקה לחוד ועיקר טעם מה דמכשיר ר"ג הוא משום פרי עם מגו או משום בודקת ומזנה ובלא פרי בעינן תרי רובי פמבואר שם ד' ט"ו בתוס', כולענ"ד לישוב דברי הראשונים אלו: וכן נראה מדברי רבינו יונה שהביאו הר"ן והרשב"א בספק השני שהבאנו לעיל דהקשה מומים דאמרינן העמיד על חזקתה ובכשרות הבעל נולדו ומתרחץ דהתם משום דאין מחזיקין מרשות לרשות וזה לפי שנויי דרבא דמשני פאן נמצאו פאן היו, אבל עדיין לא תירץ פלוס לפי מאי דמשני ר"א שם רישאמנה לאפא בידה לפ"מ דמפרשי הרשב"א והר"ן שם דהוא משום חזקת הגוף ומכש"כ לפי"מ דתירץ ר' אלעזר שם תברא רישא ר"י וסיפא ר"ג ומוכח דמהני חזקה אף היכא דאיתרע דיצאתה מחזקתה דהרי מומים לפניה, אלא נראה שפונתם כמש"כ דלמאי דמתרץ ר' אלעזר וכן רב אשי הוא בהצטרפות פרי ושמא ובכה"ג מועלת חזקה קלישא היכא דאתרעי, ומזה לא הי' קשה להו רק למאן דמתרץ פאן נמצאו פאן הי' הי' הדין בנכנסה לרשות הבעל דעל הבעל להביא ראי' גם אם האב טוען שמא כמש"כ הר"ן שם באנרף, וע"ז מתרצו דחזקת פאן נמצא פאן הי' אינו בגדר חזקה דעלמא אלא משום דאין מחזיקים מרשות לרשות: אבל קשה טובא דאמרינן בפ' המדיר שם אמר רבא לא תימא ר' יהושע לא אזיל בתר חזקה דגופא פלל, אלא פי לא אזיל ר' יהושע בתר חזקה דגופא היכא דאיכא חזקה דממונא אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל ר"י בתר חזקה דגופא דתנן אם בהרת קודם לשער לכן טמא אם שער לכן קודם לבהרת טהור, ספק טמא, ור' יהושע אומר פהה מאי פהה אמר רבה פהה טהור עכ"ל הש"ס.

והנה מוכח להדיא דלר' יהושע מועלת חזקת הגוף אף היכא דאיתילד ריעותא גמורה בגוף הנידון, ודוחק לומר דמה"ט פליגי ת"ק ונאנן פסקינן כת"ק, חדא דלא מוכח טעמא דת"ק ועוד דעת הר"ש במס' נגעים לפסוק כר' יהושע ע"י המסופר בגמ' ב"מ דהקב"ה

אמר טהור וכרבה בר נחמוני יעו"ש ונלענ"ד לתרץ דבריהם דהנה ביקא דתנו בפ"ה דנגעים מ"ד כל ספק נגעים בתחילה טהור עד שלא נזקק לטומאה משנזקק לטומאה טמא דהוא מקרא כמו שהביא הרע"ב והרמב"ם בתורת פהנים דדרשינו שם וטמא הפהן אותו את הוודאי הוא מטמא ואינו מטמא את הספק וכן דרשו וטהרו הפהן את הוודאי הוא מטהר ואינו מטהר את הספק דענין זה אינו משום חזקת טהרה וחזקת טומאה דהרי בגמ' פ"ק דחולין שקלו וטרו למצוא ולפותר על ענין החזקות שקבלנו ולא הביאו למילף מקראי אלו והטעם בזה דאי אפשר ללמוד מזה דאף אם יהי' ספק שקול וספיקא דאורייתא לחומרא מ"מ ראוי להיות דספק נגעים טהור כמו שבארנו לעיל בפ"ז כיון דטומאת נגעים תליא באמירת פהן כמו שמפורש בקרא ופנו את הבית בטרכם יבוא הפהן ובספק נגעים הלא לא יכול לומר הפהן דהוא טמא אלא מאמר של ספק טמא דאף אם ספיקא מה"ת לחומרא הוא רק איסור ודאי איסור צדדי להחמיר על הספק והוא איסור אחר כמו שנתבאר בדברינו בש"א, וכיון שהפכה אינו מחליט לטומאה לא חל שם טומאה אף אם קמי שמיא גליא שהיא נגע טמא וממילא הוא טהור, וכן לאחר שנזקק לטומאה אף אם נחסר הנגע אינו נטהר רק ע"י אמירת הפהן וכשהפכה מסופק אינו יכול לטהרו, וזה דרף פשוט ומוכן ולעיל בפ"ז הביאנו שיטת הרמב"ם דלא סבר פן ותרצנו שיטתו בדוחק יעו"ש, ולפי"ז ביקא דפליגי ת"ק ור' יהושע בספק בהרת קודם לשער לבן דסובר ת"ק דטמא מספק קשה במה חלוק ספק זה מפל ספק נגעים דכו"ע מודים ובע"כ עלינו לפרש דסובר ת"ק דבכה"ג לא חשוב ספק וכמש"כ התוס' בגדה ד' י"ט בד"ה ר' יהושע דהקשו שם מאי טעמא דרבנן דמטמאי מספיקא נוקי גברא אחזקין וכו', ותירצו ונ"ל וי"ל דדרף השער להתלבן מחמת הנגע לפיכך נראים הדברים דבהרת קדמה ונהביאו שם הוכחה מן התוספתא יעו"ש.

ולפי לר' יהושע דמטהר א"צ שיועיל בזה חזקת הגוף לטהר ודאי אלא שיועיל רק לעשות לספק ואז יהי' טהור ממילא פדין כל ספק נגעים, והנה בתוס' ריש גדה שהקשו שם איך ילפינו ספק טומאה ברה"י גם היכא דאיכא חזקה הא בסוטה איתרע חזקתה, ותרצו בזה"ל וי"ל דילפינו מסוטה שעשאה הפתוב ודאי טמאה אע"ג דאית לה חזקה שאינה טמאה ודאי ולא איתרע אלא חזקת טהרה ודאית עכ"ל, ועפי"ז נאמר דלר' יהושע מועלת בזה חזקת הגוף לעשות כספק היינו דנגד מה דסברי רבנן דדרף השער להתלבן מחמת הנגע סובר ר' יהושע דמועלת חזקת הגוף לעשותו כספק ועל ענין זה לא מגרע מה דאיתרע חזקתו דעכ"פ חשיבא חזקה שלא להחזיק לוודאי, ודרף זה מוכרח לשיטת הגי ראשונים דלשיטתם אי אפשר לפרש מה דכל ספק נגעים בתחילה טהור הוא משום חזקה דהרי איתרע חזקתו דבזה ודאי הנתחל הנגע אלא ודאי דגם ספק שקול טהור מקרא דוטמא אותו וכטעם שכתבנו וזה נכון בעזה"י: ועפי"ז יש לפרש גם שיטת ר"ת בתוס' פ' המדיר דמפרש בפלוגתא דרבנן ור' יהושע דמייירי בנזקק לטומאה שהי' בו נגע דהוקשה לנו לעיל בפ"ז לפרש שיטתו ועפ"ד בזה י"ל דגם לר"ת כל ספק נגעים טהור בלא דין חזקה כמש"כ, רק הקא פשה' בו נגע אחר ואינו מתטהר ג"כ רק ע"י הפהן וכיון שנולד בו עתה ספק נגע אין בידי הפהן לטהרו מטומאתו הראשונה דלטהר ודאי בעינו שיהי' בידי הפהן לומר על האדם שהוא טהור דאף שלענין טומאה קיי"ל פרבנן דאף באיש אחד שיש עלי' שני נגעים וא"י איזה מהם פשה דספיקו טהור דדרשי הפתוב

טמא אותו על הנגע שיורה הפהו שהנגע הוא מטמא את האדם ובא"י איזה נגע לא נטמא ע"י הפהו, אבל עכ"פ לענין טהרה ודאי דבעינו שיטהטהר האדם וכינון דעפשי' ספק לפהו שטמא הוא מחמת הנגע החדש אינו יכול לומר על האדם שהוא טהור וממילא תשאיר עלי' טומאתו הראשונה אמנם פשוטות המשנה בפ"ג מ"א מ"מ"ס נגעים בהא דמבואר שם אבל בתחילה בסוף שבוע וכו' מסגיר ופוטיר מחליט ופוטיר וכמו דמפרשי שם המפרשים שאם נולד נגע השני קודם שהספיק להסגיר דאז מסגיר את המוחלט יעו"ש, אבל עכ"פ מוכח דאפשר לפטור את המוחלט, שנגע אחד מטהר ונגע שני מטמא ונפ"מ לענין הקרבנות, ולפי"ז נסתרים דברינו מש"כ בדר"ז זה לפרש דברי ר"ת, אבל תכנו דברינו לענין טבילת המצורע, דאינו מתטהר בטבילתו אם טמא מחמת נגע חדש וממילא הוא בחזקת טומאה ה"א, בלא"ה אי אפשר לפרש דברי ר"ת דמייירי שנולד נגע שני קודם ששפטר ע"י טהרת הפהו כינון דאין מסגירין את המוסגר והמוחלט בע"כ לא ינדק הפהו רק אחרי שיפטר מנגע הא', ולומר דכונת ר"ת דראית הפהו תהי' לאחר הטהרה מהנגע הא', והא דחשוב לי' בספק שער לבן בחזקת טומאה מחמת שבשעה שנולד הספק הי' אז בטומאת נגע א', קשה קצת דכינון דבלא פהו אין דין טומאה עלי' כלל איך שייך להכריע את הספק ע"י חזקת טומאה דעכ"פ לא חל עלי' או בשעה שנולד הספק דין טומאה כלל מחמת נגע הב' אלא יותר מסתבר לפרש דראית הפהו היא קודם טבילה מנגע א' ויענין דין דאין מסגירין את המוחלט הוא רק קודם ששפטר ע"י פהו אבל לאחר שפטרו הפהו אז אם נולד נגע שני רואהו וע"ז שייך חזקת טומאה להכריע את הספק.

פנ"ל.

- ומשו"ה לרבנו דסברי דחזקת טומאה הראשונה המכרעת שלא יטהרו הפהו מטומאתו הראשונה שקולה נגד חזקת הגוף המכרעת שיטהרו הפהו וכינון דהדבר שקול עדיין אין בידי הפהו להחליט שנטהר האדם ונשאיר בטומאתו, ור' יהושע סובר דחזקת הגוף עדיפא אף דאיתרעי דלא פשיטת הר"ר יונה ובטל הספק מזה ויכול הפהו לטהרו מטומאתו הא' דבטל הספק של נגע החדש ומזה מוכיח רבא דלר' יהושע עדיפא חזקת הגוף משאר חזקות מלבד חזקת ממון, ונתישב בזה כל חומר הקושיות שהקשינו שם דאיך מכרעת חזקת טומאה דגברי על דין הנגע החדש שיטמאנו הפהו דלרבנו דקיי"ל פנומייהו בעינו שידע הפהו טומאת הנגע בפרטית, ועפימש"כ מיישב הפל דמועלת חזקת טומאה לרבנו דפליגי על ר' יהושע רק לעכב את הכרעת חזקת הגוף כינון דספק של נגע החדש נוגע לענין טהרה של נגע הקדום, וע"ז מועלת החזקה של חזקת טומאה שישאיר על טומאתו ע"י דין המסופק שיהי' לפהו, ועפ"ד אין מה שהוכיחו מדברי ר"ת אלו בספרי האחרונים דסובר דמתזיקים מאיסור לאיסור אינו מוכרח דלדברינו מועלת החזקה שלא יטהר מטומאה הראשונה.

ונכון הוא: פירק יח ועפ"י המתבאר לעיל הא דכתבו הרשב"א והר"ן בשם הר"ר יונה דאם נמצאת עכשיו טריפה ולא ידענו מתי נטרפה דאם אפשר לומר דעכשיו סמוך למציאה ממש נטרפה אז חשוב כאילו לא יצאת מחזקה הראשונה פלום דלא החזקנו מעולם על זמן העתיד והוי כמו שלא נשתנה פלום מחזקתה ומשו"ה על זמן המסופק לנו חשוב כאין בה שום ריעותא ומוקים לה על חזקתה, ואם לאו דבע"כ נשתנה מחזקתה

אז הוי פאיתילד ריעותא וְלא מְהַנִּי חֲזָקָה, ולפי"ז יתִּישַׁב בְּפִשְׁטוּת מַה דְּקָשָׁה בְּדַבְרֵי הָר"ן
בפ' מי שְׁאַחֲזוּ הַבְּאֵנוּ לְעִיל בַּפ"ה שְׁפָתַי שֶׁם עַל הָא דְּמִבְּנֵי אֶרֶץ שֶׁם בְּמִשְׁנֵה אִם הִגֵּט קָדִים
לְמִיתָה הַר"ז גֵּט וְאִם מִיתָה קְדָמָה לְגֵט אֵינוֹ גֵּט וְאִם אֵינוֹ יָדוּעַ הָרִי זֶה מְגוֹרְשֵׁת וְאֵינָה
מְגוֹרְשֵׁת, וְכַתֵּב הָר"ן שֶׁם וְז"ל דְּלֹא מוֹקְמִינֵן לִי בְּחֻזְקָת חַי וְכוּ' אֲלֵא פִינֵן דְּהִשְׁתָּא מֵת
מְקַמֵּי הָכִי מְסַפְקִינֵן לִי שְׁמָא מֵת בְּתוֹף י"ב חוֹדֶשׁ.

עכ"ל.

וְנִתְקַשְׁוּ בְּזֶה פְּנֻלָּם הֲלֹא חֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא עֲדִיפָא, אֲבָל עַפ"י הַמְּבֹאָר דָּאִם אֵי אֲפֻשָׁר
לְתַלּוֹת דְּעַכְשָׁיו מִמֶּשׁ סְמוּךְ לְמַצִּיאָה נִשְׁתַּנָּה יֵצֵא הַדְּבָר מִחֻזְקָתוֹ הֲרֵא שְׂוֵנָה, י"ל דְּהִכָּא
מִיָּרִי דָּאִי אֲפֻשָׁר לֹאמַר עַכְשָׁיו מִמֶּשׁ מֵת רַק מְקַמֵּי הָכִי רַק לֹא יִדְעִינֵן הַזְּמַן וּבַכֹּה"ג אֵינְתֵּרַע
חֲזָקָה כְּשִׁיטָתוֹ בַּפ"ק דְּחֻזְלִין, וְעַפ"י"ז מְדוּיָק הֵיטֵב מַה שְׁהֶאָרִיף בְּלִשׁוֹנוֹ, פִּינֵן דְּהִשְׁתָּא מֵת
"מְקַמֵּי הָכִי", דְּבִזָּה הוּא נִגְרַע חֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא.

ובס' שער הַמֶּלֶךְ הוֹכִיחַ מְדַבְרֵי הָר"ן בַּפ"ק דְּחֻזְלִין הַנֶּ"ל דְּסוֹבֵר דְּחֻזְקָה מוֹעֵלֶת הֵיכָא
דְּאֵינְתֵּרַע וּמַזָּה הַקָּשָׁה עַל הָר"ן דַּפ' מִי שְׁאַחֲזוּ הַנֶּ"ל, וְדַבְרֵי שְׁגָגָה הֵם דְּמְדַבְרֵי הָר"ן דַּפ"ק
דְּחֻזְלִין מוֹכַח לְהִפּוֹף דְּהֵיכָא דְּאֵינְתֵּרַע לֹא מְהַנִּי כַּמֶּש"כ, אֲלֵא דְּצָרִיף לְהוֹסִיף קֶצֶת בְּכֹנֶנֶת
הָר"ן בַּפ' מִי שְׁאַחֲזוּ דְּהֵתָם מֵת מְקַמֵּי הָכִי.

וְזֶה פְּשׁוּט: וְהִנֵּה בְּתוֹס' פ"ק דְּחֻזְלִין בְּהָא דִּילְפִינֵן שֶׁם מְקַרָּא עֵיקָר דִּין חֲזָקָה מוֹיֵצֵא הַפְּהוּ
מִן הַבֵּית, כְּתִבּוּ בִּזְה"ל אֲבָל קָשָׁה הַתִּינַח הֵיכָא דְּלִיכָא רִיעוּתָא אֲבָל הֵיכָא דְּאֵיכָא רִיעוּתָא
כְּגוֹן סְפִין שְׁנַמְצָאֵת פְּגוּמָה וְכוּ' וִי"ל דְּהִכָּא נָמִי יֵשׁ רִיעוּתָא גְּדוּלָּה דֹּאע"ג דְּאֵינְשְׁתַּכַּח חֲסֵר
לְאַחַר שְׁבָעָה אַפ"ה לֹא מְטַהֲרִינֵן לְמַפְרַע כֹּל אוֹתָן שְׁנַכְנְסוּ לְבֵית בֵּימֵי הַסֵּגֵר וְכוּ'.

עכ"ל.

וְהִנֵּה לְשִׁיטַת ר' יוֹנָה וְהַרְשָׁב"א וְהָר"ן וְז"ל דְּסְבָרֵי הֵיכָא דְּאֵינְתֵּרַע לֹא מְהַנִּי חֲזָקָה צָרִיף
לְבָאָר לְמָה יְהִי הַדִּין בְּנִגְעֵי בְּתִים שְׁלֵא יִשְׁתַּנָּה הַדִּין דְּמַעֲיָקְרָא אִף אִם נִחְסֵר הַנִּגְעָה, בֵּין
לְעַנְנֵן הַנִּכְנָסִים לְבֵית וּבֵין לְעַנְנֵן הַבֵּית עֲצָמוֹ, וְנִלְעַנ"ד דְּמַה דְּנִקְטוּ הַר"י, הַרְשָׁב"א וְהָר"ן
דָּאִם אֵי אֲפֻשָׁר לְתַלּוֹת דְּעַכְשָׁיו נַעֲשֶׂה בַּע"כ יֵצֵא הַדְּבָר מִחֻזְקָתוֹ הוּא רַק בְּעַנְנֵן שְׁמַעֲיָקְרָא
הִי שְׁיִיף בְּזֶה עַנְנֵן חֲזָקָה, הֵינֵנו שְׁלֵעַנֵן הַדִּין הִי צָרִיף לְהַחֲזִיק שְׁהַדְּבָר בְּשִׁלְמוֹתוֹ וְעַל
חֻזְקָתוֹ וְעַכְשָׁיו מְצָאנוּ שְׁהַדְּבָר הֵינָה שְׁלֵא בְּצִדְקָה בְּטִלָּה הַחֲזָקָה, אֲבָל בְּדִין הַנִּגְעִים שְׁלֵא אַחַר
שְׁטָמָא הַפְּהוּ אִז אִף אִם נִחְסֵר הַנִּגְעָה אֵינוֹ נִטְהָר עַד שְׁיִטְהָרְנוּ הַפְּהוּ, דַּלְפִי"ז עַנְנֵן הַחֲזָקָה
לֹא הוֹצֵרָה בְּזֶה רַק בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שֶׁהִי הַפְּהוּ מְטָמָא אֶת הַבֵּית וְלֹא יוֹתֵר, וְלַפִּי"ז אִם מְצָא
הַפְּהוּ אַחַר שְׁבָעָה שְׁנַחֲסֵר אִף אִם יְהִי בְּאִנְפֵן דָּאִי אֲפֻשָׁר לֹאמַר עַכְשָׁיו מִמֶּשׁ נִתְחַסֵּר, אֵין
זֶה רִיעוּתָא לֹאמַר דַּבַּע"כ יֵצֵא מִחֻזְקָתוֹ דַּבְּכָה"ג לֹא הַחֲזָקָנוּ כְּלוּם כֹּל הַזְּמַן שְׁמֵן יֵצִיאַת
הַפְּהוּ שְׁאִז נְטָמָא ע"י הַפְּהוּ עַד עַכְשָׁיו וּבַכֹּה"ג לִיכָא חִילּוּק בֵּין אִם אֲפֻשָׁר לֹאמַר עַכְשָׁיו
מִמֶּשׁ נִתְחַסֵּר וּבֵין אִם מְקַמֵּי הָכִי נִתְחַסֵּר דְּבִין כֹּף וּבֵין כֹּף לֹא יֵצֵא מִחֻזְקָתוֹ כְּלוּם, דְּמַעוֹלָם
לֹא הוֹחֲזֵק הַנִּגְעָה בְּשִׁלְמוֹתוֹ רַק בְּשְׁעָה חֲדָא בְּשַׁעַת הַחֲלִטָּה הַפְּהוּ לְטָמְאוֹ וּמִנִּי אִז טוֹמְאָתוֹ
קִימָת, וְלִיכָא שׁוּם נַפ"מ לְדִינָא אִם יִתְחַסֵּר כֹּל הַיָּמִים וְרַק בְּשׁוּב הַפְּהוּ יִטְהָרְנוּ אִם יִמְצָא
חֲסֵר וְעַל הַעֲתִיד לֹא הוֹחֲזֵק מַעוֹלָם כַּמֶּש"כ לְעִיל, וּמִשׁוּ"ה בַּכֹּה"ג גַּם לְשִׁיטָתָם יְהִי הַדִּין
כְּמוֹ שְׁנַקְטוּ הַתּוֹס' דְּלֹא יִשְׁתַּנּוּ דִּין הַנִּכְנָסִים וְכֵן דִּין הַבֵּית מִמָּה שֶׁהִי דִּינָם מַעֲיָקְרָא ע"י

מה שנגמץא לאחר שבוע חסר משיעור הנגעה: ודבר זה למדתי מדברי תוס' ריש נדה ד"ה התם תרתי לריעותא דלאחר שכתבו כמו שכתבו בפ"ק דחולין דילפינו מנגעים אף היכא דאיכא ריעותא כגוןאם לאחר שבוע מצא הפהו שפחוסר והקשו לפי"ז נימא תרתי לריעותא הרי חסר לפניה וחסרת טהרה דגברא הנכנס בהבית תרצו שם בזה"ל וי"ל דגבי מקנה רגילות להתחסר מעט מעט ולכך איכא למימר דמעיקרא חסר אבל הנגע רגילות להתחסר בבית אחת פחות מפגריס לכך אמרינו התם השתא הוא דחסר דאוקי הנגע בחזקת שלם ביציאת פהו מן הבית וכשטמא הפהו את הבית אפילו נתחסר הנגע אח"כ קודם שפחוסר זה, גזירת הכתוב הוא שהבית טמא עד שיראה הפהו בסוף שבוע ויטהרנו עכ"ל.

ודבריהם סתומים מה שהוסיפו לבאר דלאחר שטמא אינו מתטהר ע"י החסרון רק ע"י פהו בסוף שבוע מה מלמדנו בזה, וע"י במהר"ם לובלין שם ודברי"ג"כ אינם מובנים וכן בס' מקור חיים לה' פסח סי' תס"ז רוצה לפרש דבריהם בדרך רחוק יעו"ש.

ונראה לי בכוננתם דהנה עיקר הטעם במה שחלקו בין היכא דרגילות להתחסר מעט מעט ובין היכא דרגילות להתחסר בבית אחת הוא עפ"י הדרך שכתבו הרשב"א והר"ן בשם ר"י דהיכא דאפשר לתלות דעכשי' סמוך למציאה נעשה החסרון אין זה חשוב לריעותא כלל ולא יצאה מחזקתה ואינו מצטרף לתרתי לריעותא, והנה בנגע אף שרגילות להתחסר בבית אחת אבל אם אי אפשר לתלות שנעשה החסרון סמוך ממש לראית הפהו או ראית אחרים הי' מקום לומר דאיכא ריעותא כמש"כ הרשב"א והר"ן משו"ה הוסיפו לבאר דבנגע לא הוי ריעותא אף אם אי אפשר לתלות דעכשי' נעשה, דמעיקרא לא החזקנו את הנגע רק בשעה שטמא הפהו את הבית דמאז והלאה אין שום נפ"מ לדינא, רק כשיחוסר בשעת ראית הפהו בסוף השבוע ועל העתיד לא החזקנו מעולם, ובכה"ג אין חילוק בין אם אפשר לתלות שנעשה עכשי' או מעיקרא זמן מה מקודם.

כנלענ"ד בכוננת דבריהם ונכון הוא בעזה"י: ובהא דמבואר בריש נדה דבאשה די' שעשה מה"ת משום חזקת טהרה דאשה אף שהרי ראתה דם לפנינו, נראה לי די"ל דהתם מירי באופן דיש לתלות השתא ממש בשעת מציאה ראתה דבכה"ג לא חשוב ריעותא כשיטתם לענין טריפות ובס' מח"א ה' אישות תירץ דהתם נהי דאשה איתרעי טהרות לא איתרעי ולדעתי אין זה תירוץ מספיק דהא דאיתא פן בגמ' גבי ספין בפ"ק דחולין הוא רק היכא דלענין הספין אין נפ"מ לדינא בהאי ספק אלא לענין הבהמה אבל באשה דעיקר הספק הוא לענין האשה דאל"ה הי' בזה דין ספק טומאה כספק טומאה דעלמא והי' חלוק בין רה"ר לרה"י ובאשה עצמה הרי דם לפנינו, והא דשקיל וטרי בגמ' ד' ה' ע"ב לענין המטה אם הוי כספק שאין בו דעת לישראל, הוא רק לענין דין דרבנן לטמא למפרע דהוא משום ספק וע"ז יש לדון מחמת ספק שאין בו דעת לישראל.

ועוד הרי כתבו בתוס' ריש נדה דלענין אין בו דעת לישראל יש לדון גם בספק ראי' וגם בספק למפרע יעו"ש. אבל עכ"פ מש"כ לתרץ די"ל השתא ממש ראתה זה פשוט.

והא דמשמע שם בגמ' לענין מקנה דאי לאו הצטרפות חזקת טומאה דגברא הוי אזלינן בטר חזקת המקנה אף דחסר לפנינו וכן לענין תרומה כשנגמץא חומץ, התם יש מקום

לתרץ כמו שתירץ בס' מחנה אפרים דהריעותא הוא במקנה ולא בגברא כמו שאמרו בגמ' לענין ספין והטעם בזה דהבהמה אית לה חזקת הספין, ובבהמה ליכא ריעותא.

ובס' שער המלך בפ"ב מה' אישות הי"ד תירץ בדרך פשוט דאי לאו ההצטרפות הוי ספק ומשום תרתי לריעותא הוי נדאי, וכן תירץ מה דקשה מסוגית הש"ס דעירובין יעו"ש שהאריף בזה, אבל לא הזכיר השעה"מ וכן המהרי"ט בח"א סי' מ"א לא הזכיר מדברי הרשב"א והר"ן הנ"ל: והנה להלכה פסק המחבר ביו"ד סי' פ"א לענין החלב כשיטת ר' יונה הנ"ל וכן בס' נ"ג בגושבר הגף וא"י אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה פסק להטריף כדעת מהרי"ק הובא בב"י שם ובס' ל"ט סעי' ט"ז וי"ז באחד שאמר שלא כסדרן היתה ואחר מכחישו ואמר כסדרן היתה פסק דמעמידין הבהמה בחזקת היתר וזה סותר את שיטתו וראיתי לאחד מן המפרשים שתירץ דסובר דסירכא כסדרן לא תשיבא לריעותא כלל, ונלענ"ד נראה דלק"מ דעיקר הענין שריעותא מבטלת החזקה הוא רק אם אנו דנים על ריעותא זו אם היא באופן המטריף או לא אז אמרי' פיון דעכ"פ נעשה בה מעשה שהותחל בה מעשה המטריף אלא שפסק לנו אם נגמרה בכה"ג פיון דעכ"פ יצאתה מחזקתה משו"ה בטלה חזקתה, אבל הכא על המקום השני שאנו דנים עלי' אם היא סריף שם או שם לא נדע אם נעשה שם איזה ריעותא, ומה שנעשה ריעותא במקום אחר אינו מגרע כלום לענין הספק שאני דנים.

וכן נראה לי ברור דאם אחד אמר שראו נקב במקום שיש שני עורות ולא ניקב רק אחד והשני אמר דהנקב היא במקום אחר היכא דליכא אלא עור אחד דבכה"ג מוקמינן אחזקה: אבל שיטת הרמ"א קשה קצת דהנה בס' נ' פסק דהיכא דאפשר לומר דנעשה אחר שחיטה אמרינן נשחטה הותרה ובס' נ"ג לענין שמיתת הגף או נשבר אוסר מספק בא"י אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה רק בגושבר מתיר מטעם ספק ספיקא יעו"ש.

ובס' פ"א לענין החלב פסק דקודם ג' ימים מותר החלב, ובכלל מוכח דפסק כשיטת התוס' וסיעתם דגם היכא דאיכא ריעותא מוקמינן אחזקה רק לענין שבירת הגף נקט דאינו ספק שקול כ"כ לתלות בלאחר שחיטה וכן ראיתי בספרי אחרונים, ומשו"ה מתיר רק היכא דאיכא ספק ספיקא: והנה עיקר היסוד שהוכיח רבינו יונה ז"ל דכל ספק טריפה אסור מהא דנשמטה הגרגרת וספק אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה דתניא בבב"יתא עלה דכל ספק בשחיטה פסולה קשה טובא דהרי מפורש בבב"יתא דהוא משום ספק בשחיטה וכל ספק בשחיטה בחיי' בחזקת איסור עומדת וספק טרפות בחזקת היתר עומדת והאריף מדמה זה לזה, ונראה לענ"ד בכונתו דאף אם נפרש לשון הבב"יתא כפשוטו דהוי ספק בהכשר שחיטה אבל חזקה זו חזקת איסור שאינו זבוח הוי חזקת איסור וספק של שמיטת הגרגרת הוא ספק בהשתנות הגוף כמו מומים באשה ועוד עדיף משנוי הגוף של מומים וחזקת הגוף עדיף משאר חזקות והי' ראוי לומר להעמיד את העורף בחזקתו ולא נשתנה גופו וממילא הוכשר ע"י השחיטה דליכא למימר דהוי חזקה שלא נתבררה בשעתה דאולי נולד בסימנים עקורים, דהרי הבב"יתא מייגרי בסתמא אף היכא שהכרנו מעיקרא דדבר זה אפטר לפעמים להפיר אם נעקרו הסימנים, דמ"ש הט"ז בס' כ"ד סקי"ג בשם המהרי"ק דהי' זה פעצמים בבטן המלאה הוא רק היכא דלא נתכונן להבחין, והיכא דהכרנו מעיקרא דהי' בסימנים שלמים נדאי איכא חזקת הגוף, אלא ע"כ הטעם

בזה פיון דאיפא ריעותא לפגינו לא מהני חזקת הגוף להכריע ומזה למד לכל ספק טריפה דאין מעמידים על חזקת הגוף וספיקו לחומרא דכמו דלא מהני חזקת הגוף דאלימא כ"כ לא מהני חזקת היתר שפא מחמת הרוב, ומזה למד דכל היכא דאיפא ריעותא לפגינו בגוף הנידון חשיב פיצא מחזקתו קצת ולא מהני חזקה.

כנלענ"ד בכונת הר"ר יונה. וחקם אחד רצה לסתור כל השיטה שבארנו מחמת הערה זו ורצה לומר דכנות הר"ר יונה וסיעתו דספק טריפה הוא כספק שחיטה דאימור טריפה הוא שניטלה ממנה חיות שלא מחמת שחיטה, ולפי"ז בשאר ספיקות מודה דמוקמינן אחזקה גם היכא דאיפא ריעותא וכשיטת תוס', ולפימש"כ אינו מתורץ גם אם נימא דכל ספק טריפה הוא ספק חסרון בשחיטה אבל עכ"פ איפא חזקת הגוף דעדיפא מחזקת איסור שאינו זבוח דהרי הר"ר יונה פתב להדיא דגם בטריפה שנתברר מעיקרא חזקת הגוף פגון שבירת הגף וכה"ג לא מוקמינן אחזקה, אלא ודאי מוכרח דכרינו דשיטתו הוא מחמת הריעותא שלפגינו וענין זה הוא כולל בכל הספיקות, ורק צריך להבחין מה חשיב ריעותא בגוף הנידון וכמש"כ: אח"ז מצאתי בס' בכור שור למס' חולין שהקשה על דברי ר"מ שלמד ספק טריפה מספק שחיטה, ומתיר בלחם.

יעו"ש.

ובס' פמ"ג בפתיחה לה' שחיטה נשאר בצ"ע בזה ולכמש"כ לק"מ: אכן לשיטת תוס' וסיעתם דסברי דילפינן מנגעים דגם היכא דאיפא ריעותא מוקמינן אחזקה יקשה הוכחת הר"ר יונה דלמה בספק אם נשמטה הגרגרת קודם שחיטה או לאחר שחיטה הני ספק בשחיטה ופסולה נימא אוקמה אחזקה קמייתא וחזקת הגוף עדיף מחזקת איסור שאינו זבוח, ולכאורה יש לתרץ דהוי תרתי לריעותא הרי שמוטה לפניה וחזקת איסור שאינו זבוח אבל לכמש"כ לעיל בפ"ג דתרתי לריעותא אינו מגרע חזקת הגוף רק היכא שהוא בשני גופים כמקנה וטמא וכה"ג, אבל בגוף אחד גם תרתי לריעותא אינה מבטלת החזקה, התמיה קימת, אם לא שנתרץ דמירי בכה"ג היכא דלא נתברר מעולם אם לא נעקרו הסימנים פדלעיל, ועוד י"ל בפשטות דכמו דסברי התוס' בישוב קוץ דלא מהני חזקה וכן בס' דרוסה משום דשכיח לאיסורא כ"כ יתרוצו בספק שמוטה דיותר שכיח דנשמטה הגרגרת מחיים וכן נקטו האחרונים בשאר ספיקות אם מחיים או לאחר שחיטה דרגיל יותר לתלות שנעשה מחיים דע"י שמתנענע פתנועת בע"ח, קרוב יותר שנעשה בה השנוי.

ונה פשוט: ובס' פרתו ופלתו סי' ל"ג ביש מכשירים שהביא הרמ"א סעי' ט' בנמצא קוץ בנשט ואין קורט דם מבחויץ כתב וז"ל והנה קשה לי על דעת מכשירין דתמכו יסודתם בהא דמכשירים בהמסס ובית הכוסות כמש"כ הרא"ש ולכאורה ל"ד דהתוס' הקשו למה חוששים לספק דרוסה נימא בחזקת היתר עומדת וכו' ותרצו דדרוסה שכיח ולא הקשו כן מתחילה אישב לה קוץ בנשט היינו משום דנשט ספק בשחיטה דנקובת ונשט נבילה ומעכב שחיטה וספק בשחיטה לא אמרינן בחזקת היתר עומדת דאדרבה איתחזק איסורא ולכך לא הקשו רק מדרוסה, וא"כ ל"ד לבית הכוסות דשם נשחטה הותרה ואינו שכיח כמו דרוסה אבל בנשט דספק בשחיטה פשיטא דמתמירים.

עכ"ל.

אָבֵל בְּאַמֶּת אִישׁתְּמִיט לִיה דְּבָרֵי הַתּוֹס' בַּפ' ד"א שְׁפָתָבוּ לְהִדְיָא דְגַם בְּיֹשֵׁב לָהּ קוּץ בְּנוֹשֵׁט
אִי לֹאוּ דְשָׁכִיחַ לְאִיסוּר יוֹתֵר הִי רְאוּנִי לֹמֵר לְאוּקְמָה אַחְזָקָה. יַעו"ש.

וּבַע"כ הַטַּעַם בְּזֶה כַּמֶּש"כ דְּאָף דְּהוּא סָפֵק בְּשַׁחֲיֻטָּה אָבֵל הָרִי אִיפָּא בְּזֶה חֲזָקָת הַגּוּף דְּלֹא
נֹולְדָה עִם קוּץ וּמַכְש"כ בְּעוֹף דְּנֻדָּי לֹא הִי קוּץ בְּהַבִּיזָה שְׁנוּצָר מְמַנָּה, וְחֲזָקָת הַגּוּף
מוֹעֲלָת גַּם נִגְדַּח חֲזָקָת אִיסוּר שְׁאִינוּ זְבוּחַ וּמִשׁו"ה הַנּוֹצָרְכוּ הַתּוֹס' לְחֻדָּשׁ דְּמֵאֵן דְּאָמֵר
דְּחֻשְׁשִׁין שְׁמָא הַבְּרִיא כְּמוֹ בְּסָפֵק דְּרוּסָה הוּא מְטַעַם דְּבִשְׁנֵי אֱלוּ הַסְּפִיקוֹת שְׁכִיחַ
לְאִיסוּרָא יוֹתֵר מְלֵהִיתִירָא וְנִדְעַת הַיֵּשׁ מְכַשִּׁירִין הוּא דְּמַדְמוּ יֹשֵׁב קוּץ לְהַמְסָס וּבֵית הַכּוֹסוֹת
דְּסָבְרֵי דְרַק בְּדְרוּסָה שְׁכִיחַ לְאִיסוּרָא, וּמִמִּילָא בְּסָפֵק שֶׁל קוּץ בְּנוֹשֵׁט אָף דְּסָפֵק בְּשַׁחֲוִטָּה
הוּא מוֹקְמִינֵן לָהּ אַחְזָקָת הַגּוּף שְׁלֹא נֹולְדָה עִם נְקוּבַת קוּץ דְּמַה"ט סָבְרֵי מִתִּירִין בְּהַמְסָס.

וְזֶה בְּרוּר: וּבַס' ש"ש ש"ה פ"ו הִבִּיא דְּבָרֵי הַכּו"פ אֱלוּ וְרוּצָה לְדַחוֹת שְׁיִטְתּוֹ דְּסָפֵק נְקוּבַת
הַנּוֹשֵׁט לֹא הָיָה סָפֵק בְּשַׁחֲיֻטָּה, עַפ"י שְׁיִטַּת רַש"י בַּפּד"א דְּלִרְבָּה שְׁם אִיפָּא חֲזָקָה לְאִשָּׁה
בְּחִי בַּעֲלָה שְׁתֵּהֵן בְּחֲזָקָת הַיֹּתֵר לְשׁוּק בְּשִׁמּוֹת בַּעֲלָה, כ"כ י"ל בְּסָפֵק נְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט הִיא
בְּחֲזָקָת הַיֹּתֵר לְאִחֵר שְׁחִיטָה וְכִינֹון שְׁמַעְעֵשָׁה הַשַּׁחֲיֻטָּה נַעֲשֵׂה בְּלֹא שְׁהִי וְדָרְסָה הִיא בְּחֲזָקָת
הַיֹּתֵר הָרֵאשׁוֹן עוֹמְדָת.

יַעו"ש.

וְכָל הַחִידוּשׁ בְּזֶה לֹא צְנוּרָה דְּמַמ"נ אִם נִימָא דְּמִינֵי בְּנִקְבַּב בְּזֶה שְׁהִי יְדוּעַ לְנוּ מִתְּחִלָּת
בְּרֵאשִׁיתוֹ שְׁנוּלֵד בְּלִי נִקְבַּב וְהָיָה חֲזָקָת הַגּוּף שְׁנוֹתְבָרַר בְּשַׁעֲתוֹ לְפָה לְנוּ חִידוּשׁ שְׁיִטַּת רַש"י
אֲלִיפָּא דְרַבָּה, וְאִם בְּאִנְפֹון דְּלִיפָּא חֲזָקָת הַגּוּף דְּלֹא נִתְבָּרַר מִתְּחִלָּת הַלִּיזָה עַנְיָן זֶה, אָז גַּם
חֲזָקָה דְרַבָּה עַפ"י שְׁיִטַּת רַש"י לֹא יוֹעִיל בְּזֶה דְּגַם חֲזָקָה זֹו שְׁתֵּהֵן מְוֹתֵרַת לְאִחֵר שְׁחִיטָה
לֹא נִתְבָּרַרָה בְּשַׁעֲתָהּ, וּבְעֵיקָר חֲזָקָה זֹו שְׁחֻדָּשׁ רַש"י שְׁם יְבוּאָר לְקַמֵּן בַּס"ד: וְכֵן מַה
שְׁהַעֲלָה בַּס' חֲתָם סוּפֵר בַּס' כ"ה חִיו"ד הוּבָא בַּפ"ת יו"ד ס' ל"ג דַּס' נְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט אִינוּ
כְּסָפֵק בְּשַׁחֲיֻטָּה אָף דְּנְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט הָיָה נְבִילָה לְאִחֵר שְׁחִיטָה וְהַטַּעַם בְּזֶה פִּינֹון דְּרֹוב בְּהַמּוֹת
אִינֹון נְקוּבוֹת הַנּוֹשֵׁט וּמִמִּילָא לִיפָּא סָפֵק בְּשַׁחֲיֻטָּה וְגַם אִם לֹא הִי בְּזֶה רֹוב ג"ק לִיפָּא חֲזָקָת
אִיסוּר שְׁאִינוּ זְבוּחַ פִּינֹון דְּלִיפָּא חֲזָקָה שְׁנִיקְבַּב הַנּוֹשֵׁט, אִין דְּבְרֵיהֶם מְחַנּוּרִים לִי כָּלֵל דְּהַנְּהָה
בְּסָפֵק שְׁקוּל הִיכָּא דְּלִיפָּא חֲזָקָת הַגּוּף אוּ רֹוב לְהַכְרִיעַ עַל עֲצָם הַסָּפֵק וְדָאִי דְּאִיפָּא בְּזֶה
חֲזָקָת אִיסוּר שְׁאִינוּ זְבוּחַ כְּמוֹ טְמֵא שְׁטַבֵּל בְּמַקְנָה סָפֵק כְּשֶׁרָה סָפֵק פְּסוּלָה דְּאָמְרִינֹון
הַעֲמִיד טְמֵא עַל חֲזָקָתוֹ אָף שְׁטַבֵּל בְּפִנְיֵנוּ וְהִי כָּל גּוֹפּוֹ בְּמִים אָבֵל פִּינֹון דְּסָפֵק לְנוּ בְּדָבָר
הַמְּטָהֵר אִם יֵשׁ בּוֹ דִּין לְטָהֵר מוֹקְמִינֵן הַטְּמֵא עַל חֲזָקָתוֹ, כ"כ הִכָּא שְׁדִין סִימְנִים לְהַכְשִׁיר
ע"י שְׁחִיטָתוֹ הוּא רַק אִם הֵם שְׁלֵמִים וְלֹא עֲקוּרִים וְלֹא נְקוּבִים וְכַשְׁהַסָּפֵק בְּשַׁלְמוֹת
הַסִּימְנִים הוּא כְּסָפֵק בְּשַׁלְמוֹת הַמַּקְנָה, וְאִם יֵשׁ חֲזָקָת שַׁלְמוֹת עַל הַמַּקְנָה אָז מְהִנִּי גַם
לְטָהֵר טְמֵאִים, וְאִם לִיפָּא חֲזָקָה אָז אִיפָּא בְּזֶה חֲזָקָת טְמֵא לְהִיּוֹת טְמֵא וְדָאִי, כ"כ הִכָּא
בְּסָפֵק נְקוּבָה אוּ שְׁמוּטָה.

וְכֵן לְעַנְיָן חֲזָקָה שְׁפָתָב בַּס' ש"ש לֹמֵר דַּבַּס' נְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט אִיפָּא חֲזָקָה שְׁמִתְחִילָה הַחוּחְזָקָה
שְׁאִם יִשְׁחַטּוּ הַסִּימְנִים בְּלֹא שְׁהִי וְדָרִיסָה שְׁתֵּהֵן מְוֹתֵרַת, ג"כ קָשָׁה הִיא בְּסָפֵק חֲסָרָה
הַמַּקְנָה ג"כ נִימָא שְׁהַחוּחְזֹוק לְנוּ שְׁאִם יִטְבֹּול בְּמַקְנָה זֹו שְׁיֵהֵן טְהוּר, אֲלֵא פִינֹון שְׁהַסָּפֵק
בְּהַמְטָהֵר נִשְׂאָר חֲזָקָת טְמֵא עַל חֲזָקָתוֹ דְּלֹא הַחוּחְזֹוק רַק שְׁאִם יִטְבֹּול בְּמַקְנָה שְׁהִיא מִחֲזָקָת
אַרְבְּעִים סָאָה, א"כ גַּם בְּסָפֵק נְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט לֹא שְׁיִיךְ חֲזָקָה זֹו וְדָרִי לֹא הַחוּחְזֹוק מְעִיקָרָא

רק אם יהיה מעשה השחיטה פראוי וגם אם יהי הסימנים בשלמותם רק לפי"ז גם שם בשיטת רש"י לכאורה אינו מוכן ויבואר לקמן בס"ד.

ע"כ נלענ"ד שדברי הש"ש והחת"ס אינם נכונים בזה לדינא דבאמת הפל תלש אם איפא חזקה או חזקת הגוף או חזקה מחמת הרוב דלא ניקב הנשט אז מהני גם נגד חזקת איסור שאינו זבוח, והיכא דליפא חזקת הגוף מחמת שלא נתבררה בשעתה אז אם אפשר לתלות שנעשה אחר שחיטה אז דנים בזה מחמת חזקת הרוב עפ"י שיטת רמ"א, והיכא דאיפא ריעותא מחיים דבטל מזה חזקת הרוב כמו שנתבאר לעיל בפ"ט"ו או בטלה מזה גם חזקה דרבה עפ"י שיטת רש"י וכן לא שייך בזה ענין חזקה שחידש הח"ס שם בס"י י"ז לומר דהחזקה שתהא ראוי' לשחוט דגם חזקה זו לא נתבררה בשעתה ומחמת הרוב נמי אם איפא ריעותא מחיים ליפא גם חזקה זו אם לא היכא שנתבררה בשעתה כגון בישב לה קוץ וכה"ג, ואז איפא חזקת הגוף כפשוטו וא"צ לנו לחדש חזקות אחרות כנלענ"ד: ובש"ש ש"ה פ"ט פתב לפרש שיטת הר"ר יונה הרשב"א והר"ן ו"ל דאסרי בכל ספק טריפה היכא דאיפא ריעותא לפנינו והוא ספק שקול, דהוא משום דמחזיקים מאיסור שאינו זבוח לאיסור טריפה עיי"ש שהאריך בזה, ולפימש"כ זה אינו דאף שאם הי' בזה חזקת איסור עכ"פ חזקת הגוף עדיפא, עוד נלענ"ד דענין זה להחזיק מאיסור לאיסור הוא רק פשמתחלה מאיסור אחר אז אנו דנים שלא יצא מאיסור להיתר, אבל אם נבוא להחזיק שמשחיים נתחדש בבמה איסור נוסף לומר שהי' בזה גם איסור טריפה מחמת שהחזקה באיסור אבר מן החי, זה לא יתכן כלל, אף דעכשי' פשנשחטה הותר איסור אבמה"ח אבל אם נחזיק עכשי' בתורת נדאי שהיא טריפה, עלינו להחזיק שמשחיים נתחדש בזה איסור טריפה והי' בזה שני איסורים מהיכי תימי לומר כן דהרי החזקה רק באיסור אחר ולא בשני איסורים, ועיי"ש עוד מה שכתב לתרץ מה דהקשה בתשו' מהר"מ מלובלין במה דמכשיר הר"ר יונה בבמה שנטרפה החלב שחלב מקודם היכי דאפשר לתלות דעכשיו נטרפה ובספק שקול דעת הר"ר יונה לאסור הבמה, וכתב לתרץ בש"ש לטעמי' דהא דאוסר בספק השקול הוא משום דמחזיקים מאיסור לאיסור ולענין החלב דקודם שנטרפה הוא היתר גמור משו"ה לא שייך בזה להחזיק מאיסור לאיסור ואיפא להיפוך חזקת היתר יעו"ש.

ודברי תמוהים דלפי"ז בכל ספק דרוסה או שאר ספיקות דמחיים יהי' הדין שהחלב או ביצי עוף מותרים לשיטת הגי רבנותא וזה לא שמענו מעולם, ובישוב קושית מהר"ם פבר נתבאר בדברינו לעיל בשי"ז בטוב טעם וחזרתי על כל צדדים ולא מצאתי דרך נכון לפרש שיטת הגי רבנותא, רק כמש"כ דסברי דכל היכא דאיפא ריעותא בגוף הנגידון חשוב פיצא מחזקתו ולא מהנ' עוד חזקה להכריעו, להוציא מדי ספק, וענין זה לשיטתם הוא כלל גדול בכל דוכתי כמו שהארכנו לעיל בזה.

אח"ז מצאתי בס' בכור שור לבעל תבואת שור דמפרש ג"כ שיטת ר"י וסיעתם דסברי כל היכא דאיפא ריעותא לא מהני חזקה, אבל לא ביאר היטב מה חשיב ריעותא, ועפ"י דרפו הקשה מפד"א בירק גט ספק קרוב לה ועיי"ש מה שדחק לתרץ, ועפמש"כ נתבאר כל הענין בס"ד.

וְנִהְיִיתִי שְׂמֵצָאֵתִי לִי רַב חֵבֶר בְּעֵינֵי הַשֵּׁטָה שֶׁהִלְכֵנוּ בָּהּ: פָּרָק יֵט תִּנּוּן בִּיבְמוֹת פּוֹד"א וְכוּלָן (ט"ו עֲרִיּוֹת) שֶׁהָיוּ בָּהֶן קְדוּשִׁין אוֹ גִּירוּשִׁין בְּסִפְקָ הָרִי אֱלוֹ הַצְּרוֹת הוֹלְצוֹת וְלֹא מִתִּיבְמוֹת כִּי־צַד סִפְקָ קְדוּשִׁין זָרָק לֵה קְדוּשִׁין סִפְקָ קְרוּב לוֹ וְכוּ' סִפְקָ גִּירוּשִׁין כָּתַב בְּכַתֵּב יָדוֹ וְכוּ' וּבִגְמַ' וְאִילּוּ בְּגִירוּשִׁין סִפְקָ קְרוּב לוֹ סִפְקָ קְרוּב לֵה לֹא קִתְּנִי מֵאֵי טַעְמָא אָמַר רַבָּה אִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַת הַיִּתֵּר לְשׁוּק עוֹמְדַת וּמִסְפֵּק אַתָּה בָּא לְאַנְסְרָה אֵל תַּאֲסְרֵנָּה מִסְפֵּק א"ל אֲבִי א"ה בְּקְדוּשִׁין נְמִי גִימָא הִכִּי אִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַת הַיִּתֵּר לִיבְכָם עוֹמְדַת אִם סִפְקָ אַתָּה בָּא לְאַנְסְרָה וְכוּ' פִּי רִש"י וְנ"ל בְּחֻזְקַת הַיִּתֵּר לְשׁוּק עוֹמְדַת אִם יָמוּת בַּעֲלָהּ שֶׁהָרִי צָרַת עָרְוָה הוּא עַכ"ל.

דב"ע"כ אי אָפְשֵׁר לְפָרֵשׁ כְּנֻת הַש"ס דְּהוּא מְשׁוּם דְּאִיסוּר יִבְמָה לְשׁוּק הוּא אִיסוּר חֲדָשׁ מֵהַ שְׁלֹא הִיְתָה אִיסוּרָה בְּחִי בַּעֲלָה דֵּא"כ מֵאֵי פְּרִיף אֲבִי א"ה בְּקְדוּשִׁין נְמִי גִימָא בְּחֻזְקַת הַיִּתֵּר לִיבְכָם עוֹמְדַת דְּהָרִי הֵתָם גַּם בְּחִי בַּעֲלָה הִיְתָה אִיסוּרָה מְשׁוּם אִשָּׁת אָח וְהִשְׁתָּא נְמִי מְסוּפָקִים אָנוּ שְׂמָא לֹא גִימָא הָאֵי אִיסוּר וְהָרִי אִיכָּא בְּזֵה חֻזְקַת אִיסוּר לִיבְכָם אֱלֵא וְדֵאֵי הַכְּנֻתָה בְּזֵה דֵּאֵינן נִפ"מ בֵּין אִיסוּר חֲדָשׁ אוֹ לֹא דְגַם לְעַנְיָן אִיסוּר חֲדָשׁ לִיכָּא חֻזְקַת הַיִּתֵּר דְּבִשְׁעַת חִי בַּעֲלָה לֹא הִי שִׁינְיָה אִיסוּר שָׁל יִבְמָה לְשׁוּק וּבְכַה"ג הִיכָּא דְלֹא שִׁינְיָה עַנְיָן הָאִיסוּר לֹא שִׁינְיָה עַנְיָן חֻזְקָה, וְהָא דְכָתְבוּ בְּתוֹס' רִישׁ פָּרָק הַלּוּקֵחַ לְעַנְיָן בְּהִמָּה מְגִינְיָה דְּאִם יִלְדָה אִם"כ אִיכָּא לְנִלְד חֻזְקַת שְׁאִינּוּ קְדוּשׁ בְּבִכּוּרָה שֶׁהִי חוֹלִין בְּמַעֲי אָמוּ יַעו"ש.

נלענ"ד דְּשָׁם הַקְּדוּשָׁה מִתְחַדְּשֵׁת ע"י פְּטִירַת הָרַחֵם וְלֹא ע"י הַלִּיָּדָה וּכְשֶׁאָנוּ מְסוּפָקִים שְׂמָא כְּבָר יִלְדָה עַנְיָן הַסִּפְקָ שְׂמָא בְּלִיָּדָה זֹו לֹא הִי עַנְיָן פְּטִירַת הָרַחֵם מִשׁו"ה שִׁינְיָה עַנְיָן חֻזְקָה דְּבִמַּעֲי אָמוּ הִי וְדֵאֵי חוֹלִין שְׁלֹא הִי פְּטִירַת הָרַחֵם וְשְׂמָא גַּם עִתָּה אִינּוּ פְּטִירַת הָרַחֵם וּמוֹקְמִינן לִי אִתְחַזְקָה, וְגַם לְמ"ד דְּלִיָּדָה גּוֹרְמַת עַכ"פ לִיָּדָה רֵאשׁוּנָה גּוֹרְמַת וּכְשֶׁאִינְיָה רֵאשׁוּנָה הָיִי כְּמוֹ קוֹדֵם לִיָּדָה וְדו"ק.

וּמֵהָאֵי טַעְמָא אֵינן נִרְאִין לִי מֵהַ שְׂכָתַב בַּס' ש"ש ש"ו פט"ז עפ"י דְּבָרֵי הַתּוֹס' הַנ"ל דְּבְּסִפְקָ חָלַל אִיכָּא חֻזְקַת זְרוּת מֵהַ שְׂבִמַּעֲי אָמוּ הִי זָר דְּעוֹבֵר בְּמַעֲי אָמוּ זָר הוּא יַעו"ש דְּאִיף שִׁינְיָה לְהַחְזִיק מֵהַ שֶׁהִי זָר ע"י שֶׁהִיא בְּמַעֲי זָרָה וְל"ד לְמַש"כ הַתּוֹס' כְּנ"ל דְּשָׁם פְּטִירַת הָרַחֵם מְקַדְּשׁ וְאָנוּ דְּנִיִּים אִם הִי בְּזֵה פְּטִירַת הָרַחֵם, וּמִשׁו"ה פִּירֵשׁ רִש"י הִכָּא דְּהַכְּנֻתָה בְּחֻזְקָה זֹו שֶׁהַעַנְיָן כִּינּוּן שֶׁהָאִיסוּר שָׁל עַכְשָׁי הוּא מְחַמַּת סְבָה יְדוּעָה, וְאִם תִּתְּבַטֵּל הַסְּבָה יֵהִי הַיִּתֵּר חָשׁוּב כְּמוֹחֻזְקָה לְהַיִּתֵּר לְפָרֵשׁ זֵה.

וּמִשׁו"ה גַּם בְּקְדוּשִׁין חָשׁוּב כְּעוֹמְדַת בְּחֻזְקַת הַיִּתֵּר לִיבְכָם שֶׁהָרִי הִיְתָה עוֹמְדַת לְכָף שְׂבִמַּת בַּעֲלָה תֵּהִי מְוַתֵּר לִיבְכָם וְזֵה פְּשׁוּט: וְהִנֵּה בְּחִי הַרְשָׁב"א בַּפּוֹד"א כָּתַב ע"ז וְנ"ל אִיכָּא דְּקִשְׁיָא לְהוּ וְהָא בְּאִיסוּר אִשָּׁת אִישׁ קִימָא וְכוּ' הַשְׁתָּא דְּמַת נַעְמִידְנָה בְּחֻזְקַת אִיסוּר וְאֵע"ג דְּאִיסוּרָא קָמָא אִיסְתַּלַּק לְהוּ דְּכֻנְתָה אֲשַׁכְּחֵן בְּעַלְמָא דְּמַחְזִיקִים מֵאִיסוּר לְאִיסוּר כְּדָא מְרִינֵן בְּהִמָּה בְּחִי בְּחֻזְקַת אִיסוּר עוֹמְדַת כְּלוּמַר בְּחֻזְקַת אִיסוּר אֲכָר מִן הַחִי וְכוּ' אֲלָמָא מְחֻזְקִים מֵאִיסוּר לְאִיסוּר וְכוּ', וְלִשׁוֹן אַחַר נ"ל לְפָרֵשׁ דְּהֵתָם גְּבִי בְּהִמָּה כָּל שְׁלֹא מִתָּה אוֹ שְׂמִתָּה מִמִּילָא אוֹ שְׁלֹא נִשְׁחַטָּה כְּהַלְכָתָה אִיסוּרָה עַד שִׁתְּחַדְּשׁ בָּהּ עַנְיָן הַמְכַשִּׁירָה וְהִילְכָף כִּינּוּן שְׂאֵתָה בָּא לְהַתִּירָה וְלוּמַר דְּנַעֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה שֶׁהַכְּשִׁירָה עָלֶיךָ הַרְאָי וְדְּכֻנְתָה הִכָּא כִּינּוּן שְׁזוּ מִתְחַזְקַתָּה צָרָה לְעָרְוָה הַיִּתֵּר וְאִילּוּ מֵת בַּעַל מִמִּילָא הַיִּתֵּרָה לְשׁוּק וְהָרִי מֵת וּקְבָרוֹ

מוכיח עלי' פשאתה בא לאנסרה ולומר דנעשה בה מעשה האוסרה עליה הראי' וכן הדין בקידושין כה"ג זה נ"ל עכ"ל.

והנה לכאורה אינו מוכן דברי' דלפי"מ שביארנו לעיל דמה שאמר רבה אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת הוא לאחר שימות בעלה וכפי' רש"י א"כ איה שינה ענין מחזיקים מאיסור לאיסור לסוגיא זו פיון שאנו דנים על האיסור הראשון שיותר לאחר שימות בעלה, ובבהמה הוא להיפוך שהחזקה להיות אסורה במיתתה, ונלענ"ד דכונתו הוא להיפוך דכיון דאמרין שם דמחזיקים מאיסור לאיסור בע"כ דאי אפשר לומר דאיפא חזקה השתא שתהא ניתרת ע"י התבטלות סבה האוסרת דזהו שני הפכים וממילא מוכח מסוגיא דכאן דאין מחזיקים מאיסור לאיסור וע"ז מתרץ בלשון האחרון דשאני התם דאיסור נבילה בא ממילא ע"י העדר מעשה השחיטה ומעשה המכשיר הוא בספק והכא הוא להיפוך דסבה המתרת ונדאית דהרי מת וקברו מוכיח, ומה דמוסיף הרשב"א בדברי' מה דאסורה גם כשלא מתה הוא דאם היתה בחי' בהיתר והמיתה מחדש בה איסור, השתא שנולד ספק אם מתה מאלי' או ע"י שחיטה כראוי ה' אפשר לומר דהוי ספק בסבה האוסרת, אבל פיון דאסורה על כל פנים בין שלא מתה ובין אם מתה ורק שחיטה ראי' הוא המתיר משו"ה חשבינו דהסבה האוסרת הוא ונדאית והסבה המתרת היא מסופקת ומשו"ה בחזקת איסור עומדת, והכא בספק קידושין דאמרין בחזקת היתר ליבם עומדת חשבינו ג"כ סבה המתרת ליבם כנדאית דגם אם נתקדשה הערוה לא נגרע פלום מסבה המתרת דהרי מת וקברו מוכיח עלי' אלא שאנו מסופקים שמא היא אסורה מחמת דבר אחר ע"י קידושי הערוה כנלענ"ד: ועפ"ד ניחא מה דקשה בהא דאמרין בפ"ק דחולין בנמצא גרגרת שמוטה וא"י אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה דאמרין כל ספק בשחיטה אסורה ולא אמרין דהוי חזקת היתר שהחזקה שאם תשחט ע"י שחיטה הגונה בלי שהי' ודריסה שתהא מותרת, וקושיא זו כתובה על ספר ש"ש ש"ה פ"ו ולפמש"כ י"ל דשאני ענין זה פיון דהסימנים הם המתירים ואם אחד מהם שמוט אז גם שחיטת השני לא מהני כשיטת בה"ג הובא בתוס' פ"ק דחולין, ובספק שמוטה הוי ספק במעשה המתיר, אבל בחזקת היתר ליבם דסוגין הוי ספק בדבר אחר הגורם האיסור, שמא נתקדשה הערוה אבל במיתת הבעל לא נגרע פחה ואופן ההתרה פלום ומשו"ה שינה בזה לומר הרי מת וקברו מוכיח עלי' ובלא"ה ניחא פיון דבע"כ מייירי באופן דליכא חזקת הגוף דאל"כ הרי חזקת הגוף עדיף מחזקת איסור והטעם בזה או משום דלא נתבררה בשעתה שמא נולדה כף בסימנים עקורים או משום דשכיח לאיסורא יותר מלהיתר כמש"כ לעיל בפ"ח, א"כ גם חזקה דרבה לא מהני דהרי לא החזקה מעיקרא שתהא מותרת בשחיטה דשמא כבר סימניה הם עקורים ושמוטים, ואם נימא דשכיח יותר מחיים ודאי לא מהני חזקה זו כמו דלא מהני חזקת הגוף.

ונזה פשוט ולפי"ז גם בכל ספק נקובת הושט שדן בזה הכו"פ הובא לעיל בפ"ח הרי זה כספק שמוטה דהוי ספק בשחיטה אם לא היכא דאיכא חזקה מבוררת משעשה שנולדה, ולא שכיח לאיסורא יותר מלהיתרא, ונפלאים לי מאד דבר הש"ש שם בפ"ד שכתב להכריע נגד הרמ"א בספק מים במוח להתיר מחמת חזקת הגוף דספק טריפות הוי ספק בשנוי הגוף.

יעו"ש.

והרי בכה"ג ודאי הוי חזקה שלא נתבררה בשעתה וגם לשיטת הראשונים דסברי דמ"מ איכא חזקה מחמת הרוב עכ"פ אין זה ענין לחזקת הגוף כיון שאנו דנים שמתחילת לידתה היתה פד, ובנישב לה קוץ בנושט שכתבו תוס' ביבמות פד"א הטעם דלא מוקמינן בחזקת היתר משום דשכיח לאיסורא, דהתם ודאי איכא חזקת הגוף דהרי לא נולדה עם קוץ, ומשו"ה אף דנימא דאיכא חזקת שאינו זבוח כמש"כ דנקובת הנושט הוי חסרון בעיקר המתיראבל הרי חזקת הגוף עדיף משאר חזקות וממילא לא יהי ספק בשחיטה ומשו"ה מסקו לאסור מטעם דשכיח לאיסורא וכמש"כ לעיל בפ"ח: ומש"כ בש"ש שם לתרץ הא דתניא בספק שמיטת הגרגרת דהוי ספק בשחיטה עפ"י דברי הר"ן שכתב דשמיטת גרגרת הוי רק טריפה, אלא דאם נשמטה בשעת שחיטה, אי אפשר לשחוט פראוי, קשה להבין כיון ששחט רק את הנושט והגרגרת נמצאת שמוטה, ומיירי בעורף דסגי בשחיטת הנושט אבל זה קשה לא על הש"ש אלא גם דברי הר"ן שהביא בשם הרמב"ן תמוהים.

וצע"ג: והנה ראיתי בהגהת בית מאיר ליו"ד סי' כ"ד סעי' ט"ו שכתב להקשות על שיטת בה"ג דסובר דשמוטה אינה טריפה מחיים אלא דהכי אגמרה רחמנא למשה דאף בעורף שהכשירו בסי' אחד בענין שיהיה תרנייהו ראויים לשחיטה ונ"ל וקשה לי לפי"ז שהרי מוכח מדעת רב אדא בר אבהו בחולין ד' כ"ח דלאו מההוא טעמא אתינן עלה שהרי סובר דהכשירו דעורף אינו אלא בנושט ולא בקנה הרי הקנה לגבי העורף בל"ז אינו לשחיטה ולמה תטרף העורף בשמיטת הקנה כמבואר בהברייתא, ודוחק לומר דר"א לא ס"ל פברייתא הנ"ל עפ"י הברייתא דרמי ד' כ'.

עכ"ל.

ודברי הגאון הנפלא הזה נפלאים דהלא גם לר' אדא דסובר דשחיטת הקנה לחוד אינה מתרת ושחיטת הנושט בלא קנה מתרת, מ"מ אם ישחט הקנה ואח"כ הנושט שחיטה מעליתא היא, ופסוקת הקנה ודאי טריפה, א"כ מוכרח דגם לרב אדא הקנה הוא סימן המתיר גם בעורף, אלא דאם ישחט הקנה הותחל מעשה המתרת ולא נגמרה, ושחיטת הנושט בעורף מתרת בלא קנה, ועפ"י"ז כמו דמתפרשת שיטת בה"ג למ"ד דעורף הכשירו בסימן אחד בין בקנה ובין בנושט כ"כ נפרש גם לרב אדא.

ונה פשוט: ובהא דפליג אב"י על רבה מפרש הש"ך ביו"ד סימן נ' בשוב דברי הד"מ, דסובר דמן התורה לא מוקמינן אחזקת היתר כיון שנוולד הספק בשעה שהיתה בחזקת איסור, ומסיק הש"ש ענין זה לענין דמתזיקים מאיסור לאיסור, דלרבה אין מתזיקים לאב"י מתזיקים וקיי"ל פאב"י, ולפי שיטת הש"ך מתזיקים מאיסור אמה"ח לאיסור טריפה, ולפי מה שבארנו לעיל בפ"ח לא יתכן לפרש כן דלענין ספק טריפה אין שייך להתזיק שהי' בה שני איסורים על ידי שהחזקה באיסור אחד, והנה הש"ך בא לתרץ דברי הד"מ שהוכיח את דינו להחמיר בספק של מז מקיפו לענין מים בראש ממשמעות דברי התוס' בפד"א, ומפרש הש"ך בכונת הד"מ דכיון דהתוס' רצו לזמות דין נשחטה הותרה לחזקת היתר ליבם או לשוק האמור בסוגיא דפד"א, אלא שדחו זה אליכא דרבה אבל לאב"י דפליג על רבה וסבר דלא אמרינן אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת, יש מקום לומר דסבר דמן התורה לא מוקמינן לה אחזקת היתר לשוק, ולפ"מ שרצו התוס'.

לפרש מתחילה מהראוי כל כף לומר בכל ספק טריפה שנולד ריעותא מחיים דלא אמרינו
נשחטה הותרה זהו תו"ד הש"ה.

ובעיקר פנות התוס' מה דשקלו וטרו אם מהני חזקה לענין ספק דרוסה מחמת שבשעה
שנולד הספק היתה עדיין בחזקת איסור כבר נתבאר בדברינו לעיל פרק ט"ז דכוננתם
דכיין דבשעה שנולד הספק לא הוכרע הספק מחמת חזקה כיון דאסורה מ"מ בשעה
שהיא חי' משו"ה י"ל דאף עכשיו דנשחטה דהותר האיסור הקדום לא מהני עכשיו החזקה
כמש"כ שם ולפי"ז אף אם נימא דאב"י סבר דבאמת פן הוא דלא מהני חזקת שאינה
דרוסה כל שנולד הספק מחיים אין זה ענין כלל לענין אם מחזיקים מאיסור לאיסור:
ועפ"ד מכוונים היטב סגנון דברי התוס' בפד"א בד"ה אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת
ונ"ל וא"ת תינח פנס ואח"כ גירש שפבר הניא צרת ערוה, אבל גירש ואח"כ פנס הא לא
הניא בחזקת היתר לשוק, ועוד לר' ירמיה דוקא בגירש וילבסוף פנס איירי, וי"ל דמ"מ
היא בחזקת היתר לשוק דמוקמינו הערוה בחזקה שלא נתגרשה, וא"ת דהכא מוקמינו
אשה בחזקת היתר לשוק אעפ"י שבשעה שנולד הספק היתה עומדת בחזקת איסור
שבשעה עדיין חי ובפ"ק דחולין אמרינו וכו' נשחטה בחזקת היתר עומדת וכו' ומשמע
דוקא לענין ריעותא דאיתילד אחר שחיטה הניא בחזקת היתר וכו' אבל אם נולד הספק
מחיים כגון ספק דרוסה לא משום דבשעה שנולד הספק היתה עדיין בחזקת איסור עכ"ל
הצריך לנו.

שלקאורה אין מוכן בדבריהם כיון שתרצו מעיקרא דמאי דאמרינו אשה זו בחזקת היתר
לשוק הוא גם אם גירש ואח"כ פנס משום דמוקמינו הערוה בחזקה שלא נתגרשה, א"כ
מאי מקשו אח"כ מסוגיא זו על סוגית הש"ס דפ"ק דחולין דהכא לאו משום חזקת היתר
הוא רק משום חזקת הערוה שלא נתגרשה או שלא נתקדשה וכבר עמד ע"ז בס' ש"ש
שם בפ"ז, ומתרץ שפונתם לדקדק רק מקושית אב"י מה שהקשה שם מנפל הבית עלי'
ועל בת אחו' דשם ליכא חזקה להעמיד הערוה בחזקת חי יעו"ש.

והדוחק מבואר לכל מעיין שהרי העיקר חסר מן הספר שלא הזכירו כלל דברי אב"י:
אבל לפי"מ שבארנו דבריהם מכוונים היטב בלי גמגום דהנה דברי הש"ש תמוהים דאם
נאמר דהכא דאיכא חזקה אחרת כגון לאוקים הערוה בחזקת שלא נתגרשה לא שנייד
לחלק בין אם נולד הספק מחיים או לא א"כ קשה לפי דבריהם דרצו להוכיח מהא
דחיישינו לספק דרוסה דהטעם הוא משום שנולד הספק מחיים הלא בספק דרוסה איכא
גמי חזקה אחרת בגופא דבהמה חזקת שאינה דרוסה ובפ' אלו טריפות ד' מ"ג שהקשו
גם שם קושיא זו שהקשו כן פתבו להדיא דספק דרוסה יש להעמידה בחזקת שאינה
דרוסה, והי' להם להקשות על עיקר הדין למה לא מהני חזקת שאינה דרוסה ולא לדמות
ענין זה לסוגיא דקאן, ע"כ נלענ"ד ברור דרצו להוכיח מספק דרוסה דכל שנולד הספק
מחיים בשעה שהיא בחזקת איסור לא מהני שום חזקה אף חזקת שאינה דרוסה כיון
דענין, חזקה הוא רק הכרעת הדין המסופק ולא הכרעת מציאות הדברים בחזקת אינה
מכרעת לעולם את המציאות רק שאמרה תורה להתנהג למעשה עפ"י מה שהחזיק לנו,
ומשו"ה רצו לפרש דמשו"ה לא מהני חזקת שאינה דרוסה כשנולד הספק מחיים משום
דכיין דעכשיו היא בחזקת איסור ואין לנו נפ"מ למעשה רק לאחר שחיטה אין לנו לדון

עכשיו מה יהי הדין לאחר שתשחט, וכינן דבשעה שנולד הספק לא הוכרע הספק י"ל דלא מהני שוב גם כשתשחט דלא נתחדש בה הספק, ומשו"ה הקשו דמסוגיא דכאן דאמרינן אשה זו בתזקת היתר לשוק עומדת אף דעכשיו עדיין בתזקת איסור היא שבעלה חי ואף אם נאמר דענין התזקה כן הוא משום דמוקי הערוה בתזקה שלא נתגרשה, אבל הלא עלינו לומר דהא דמהני תזקה לצרה מתמת הערוה הוא משום דכינן דאיסורה הוא מתמתה הרי זה דומה פאילו יש כן תזקה גם לצרה וכמו דמהני תזקת המקנה לטמא ותזקת הספין לבהמה כ"כ מהני תזקת הערוה להצרה, אבל עכ"פ מוכח מזה דמהני תזקה לצרה גם אם נולד הספק בשעת תזקת איסור ובספק דרוסה אמרינן להיפוך ומתמת קושיא זו הוכרחו לתרץ דבספק דרוסה איכא טעמא אחרת דשכיח לאיסורא יותר מלהיתרא כנלענ"ד ביאור דבריהם: ולפי מסקנת התוס' הי' נראה לי על פי לשון התוספות בפא"ט שהבאנו לעיל בריש פ"ק ט"ז דלא כמפרשי כפי' רש"י בביאור תזקת היתר לשוק דאמר רבה דרש"י ז"ל פ"ב בזה"ל בתזקת היתר לשוק עומדת אם ימות בעלה שהרי צרת ערוה היא שהפונה בזה דגם בשעה שבעלה עדיין חי היא בתזקת היתר לענין זה שאם ימות בעלה תהי' מותרת לשוק, והתוספות כתבו בפא"ט בזה הלשון השתא דמת בעלה מוקמינן לה בתזקת מה שהיתה קודם שזרק גט לערוה שהפונה בזה בענין אחר לגמרי מפירש"י, והיינו דאף דבשעה שנולד הספק לא הוכרע הספק על ידי דין תזקה דכל זמן שבעלה חי והיא בתזקת איסור ליכא דין תזקה להכריע הספק להיתר לענין זה אף יהי' הדין לאחר שימות, אבל אחר כך כשמת בעלה אז הוכרע הספק להעמידה בתזקת מה שהיתה קודם שנתגרשה הערוה, אכן יש לומר דגם לרש"י ז"ל הפונה הוא כפי ביאור התוס' דהרי גם לשיטת התוס' עלינו לבאר דאף שמיים ליכא דין הכרעת הספק מה שחדשה לנו התורה מחמת שעכשיו ליכא דין היתר בפועל, אבל סבת ענין התזקה שהוא מה שמחזיק לנו הדבר עפ"י שפלונו ענין זה שייך גם מיים שהרי כתבו דעכשיו שמת בעלה מוקמינן לה בתזקת מה שהיתה קודם שזרק גט לערוה הרי חשבינן לה שמיים הוחזקה שתהי' מותרת אם ימות בעלה רק שהכרעת הדין מחמת תזקה זו מתחדש רק לאחר מימת הבעל ולא לאחר זריקת הגט לערוה, וכמו כן יש לומר גם לפירש"י ז"ל דגם בפירש"י לא נזכר דמיים הוכרע הדין רק סבת התזקה מתי הוחזקה בתזקת היתר לשוק, ועל זה כתב רש"י שהוחזקה להיות נותרת לשוק אם ימות בעלה, ועלה לנו מזה דיש לומר דלכו"ע אף אם נימא דלאבני ורבא לא אמרינן אשה זו בתזקת היתר עומדת גם משורת הדין מן התורה שלא מחמת חומרא דרבנן כפי מה דמסיק הש"ך על פי פונת התוס' אין יסוד המחלוקת בזה לענין סבת התזקה לומר דלאבני ורבא לא הוחזקה מעולם בתזקת היתר לשוק אלא דלכו"ע שפיר חשוב תזקת היתר דהרי על כל פנים הוחזקנו מן שתהי' מותרת על ידי מימת בעלה אלא דסברו כינן דמיים לאחר זריקת הגט לא הוכרע ספק זה מחמת שלא חדש תורה להכריע איזה ספק רק כשנוגע הספק להלכה למעשה שוב לא יוכרע הספק עוד כשיבא הזמן שגורם הספק ספק בדין להלכה וכמו שביארנו בביאור דברי התוס' לעיל, וכן משמע מדקדוק לשונם דכתבו לדון היכא דבשעה שנולד הספק היתה עדיין בתזקת איסור, דלכאורה הול"ל דקודם לידת הספק היתה בתזקת איסור דלעולם עיקר תזקה הוא כמו שהוחזק לנו קודם לידת הספק דבשעת לידת הספק ליכא תזקה דהרי מסופק לנו אלא שהתורה חדשה לנו שלא להשגיח

על הספק ולהעמיד הדבר על חזקתו הקודמת, אבל לפי מה שפיתוב דבריהם מן הדברים מאד דעיקר החקירה בזה דבשעת לידת הספק ליכא הדין להכריע את הספק פניו שעדיין הוא בחזקת איסור.

כמש"כ: אמנם לפי זה ביקא דמתיב אב"י לרבה מנפל הבית עלי ועל בת אחו' וא"י מי מת קודם דתני חולצת ולא מתניבמת יהי הכרח לפרש דאב"י לא פליג ארבה בדין החזקה אם מהני חזקה בכה"ג מדין תורה אלא דאב"י סובר דלענין חליצה החמירו רבנן שלא לסמוך על החזקה, דאם נאמר דפליגי בעיקרא דדינא של חזקה זו הרי מנפל הבית נולד הספק בשעה שקבר מת שנוגע עכשיו דין החזקה להתייר לשוק בפועל ובכהאי גוונא לפ"ד לכו"ע מהני החזקה דהרי כבר הוחזקה שתיה' מותרת במיתת הבעל ומוכח מזה דלא פשיטת הש"ך דהעלה דאב"י ורבא פליגי על רבה בעיקר הדין ובלא"ה דחו האחרונים שיטת הש"ך דכל הדוחק שנדחק הש"ך כמו שהרגיש בעצמו שאין דברי התוס' מורים פן הוא רק לישוב דברי הד"מ מה שהוכיחו ממשמעות התוספות דלענין ספק מים בראש לא אמרינו נשחטה הותרה, ובאמת דברי הד"מ מתפרשים בטוב טעם כמש"כ התב"ש ושאר אחרונים הבאנו קצת דבריהם לעיל בפרק ט"ז, ובדברינו שם נתבאר עוד יותר בפשטות דברי הד"מ בלי גמגום כלל.

יעו"ש.

ולפי זה עלה לנו דלשיטת תוספות על פי מסקנתם דגם אם נולד הספק בשעה שהדבר מוחזק באיסור מחמת דבר אחר מכל מקום פשיטור אותו האיסור שוב חוזר וניעור ענין להעמיד הדבר על החזקה שהחזקנו קודם לידת הספק, ואב"י ורבא לא פליגי ע"ז רק מחזקרא דרבנן לענין חליצה וליכא ללמוד מזה לענין שאר איסורים: פרק כ' והנה בעיקר השאלה אם מחזיקים מאיסור לאיסור דעצם החקירה בזה פניו שהאיסור הראשון כבר הותר ועכשיו אנו מסופקים אם נתחדש בזה איסור חדש מה שלא נאסר עד עכשיו על פי המתבאר בדברינו אין בסוגיא דפד"א הנזכר לעיל שום רמז להכריע עצם שאלה זו לא בגמ' ולא בדברי התוס', אלא שעל פי מאמר רבה דאמר אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת מתבטלת החקירה היינו דאין נפ"מ בחקירה זו דאף אם נימא דלא שאני לן בין איסור חדש ליטון או התחלפות שם האיסור פניו דמ"מ הדבר אסור מאיזה שם שיהי' חשוב חזקת איסור, אבל פניו דלרבה דס"ל דכל איסור שתלוי במצב ידוע שבהסרת המצב יותר האיסור חשוב כהחזקת היתר לענין זה.

אם פן לא יצויר להחזיק מאיסור לאיסור דהרי החזקנו כבר שבהסרת המצב הראשון יהי היתר. דלפי זה היכא דלא דמיא לענין זה למה דאמר רבה אפשר לומר דגם לרבה מחזיקים מאיסור לאיסור וכמו שפיתוב בחי' הרשב"א פד"א הבאנו לעיל בפרק הקודם לחלק בין הא דרבה להא דאמרינו בהמה בחי' בחזקת איסור עומדת עד שינדע לה בהמה נשחטה: ובחי' הרשב"א פ"ק דחולין ד' ט' כתב וזה לשונו בהמה בחי' בחזקת איסור עומדת כלומר בחזקת איסור שאינה זבוחה עומדת וכו' וא"א לפרש בחזקת איסור אבמה"ח עומדת דכיון דנשחטה בין שחיטה מעליה בין שחיטת מעיוט סימנים הרי יצאתה מאיסור אבמה"ח, ומיהו אינו קשה כל כך דאפשר לומר דכיון דמעיקרא בחזקת איסור אבמה"ח עומדת ועכשיו נמי לא נתברר אם נשחטה כהוגן הרי היא מוחזקת

מאיסור לאיסור ויש פניצא בה ביבמות ד' ל' ע"ב וכולן שהי' בהן ספק קידושין או ספק גירושין ושם פתבתי.

עכ"ל.

והנה מאוד נפלאים לי דברי' בהשקפה ראשונה איך מצא בסוגיא דפד"א פניצא בזה לחזק דברי רש"י דמחזיקים מאיסור אבמה"ח לאיסור נבילה, ומש"כ ושם פתבתי הנה הרוואה יראה דברי' לעיל בפרק הקודם דמתרין שלא יקשה מסוגיא דפד"א להא דמחזיקים מאיסור אבמה"ח, אבל להוכיח משם עוד ענין זה להחזיק מאיסור אבמה"ח לאיסור נבילה לא שמענו, ונראה לי דעיקר פונת הרשב"א בדברי' הוא כיון דאם מתה אסורה ממילא באיסור נבילה חשובה גם עכשיו' פמוחזיקת לאיסור עד שיתברר שנשחטה בשחיטה הגונה, וסברא זו מצא פניצא בזה בפד"א דאמרינן אשה זו בחזקת היתר לשוק או ליבם עומדת אף שעכשיו היא אסורה שבעלה חי מ"מ אמרינן דלענין זה הוחזקה שאחר מיתת בעלה תהי' מותרת אם לא יתחדש בה שנוי אחר, כ"כ נאמר דבחי' הבהמה מוחזקת היא שאחר מיתה תהי' אסורה משום נבילה, אבל באמת הרי יש לחלק דלענין חזקת היתר גם דין של עכשיו גורם להחזיק שיהא דבאשה שהיא אסורה עכשיו מחמת אשת איש הרי זה עצמו מחמת דליכא בה עכשיו רק איסור זה ולא איסור אחר מה"ט חשבינן עכשיו דבהסרת סבה האוסרתה עכשיו היא מוחזקת שתהי' מותרת לאחר מיתת הבעל, אבל להיפוך לומר שבחי' הבהמה היא מוחזקת שתאסר הוא מחמת התחדשות שיולד אח"כ ועל זה לא שייך עכשיו להחזיק דבר זה, כיון שהדין שיהא אח"כ אינו מחמת דין של עכשיו, אכן י"ל דגם איסור נבילה המתחדש אחר מיתת הבהמה הוא תולדת איסור מאיסור אבמה"ח שנאסרת בחי', דלו יצויר שבחי' הבהמה היתה מותרת באכילה לא היתה נאסרת אחר מיתה משום נבילה, וכמש"כ לבאר ענין זה לעיל בפ"ו, ומשו"ה אמרינן כיון שבחי' בחזקת איסור אבמה"ח עומדת הרי היא פמוחזקת שתאסר מחמת דין זה לאחר מיתה משום נבילה, ומעתה הרי דומה החזקת איסור נבילה מאיסור אבמה"ח פהחזקת היתר לשוק בעוד שהיא אסורה מחמת אשת איש, וע"ז כתב הרשב"א שדברי' שכתב כאן הם דברי' שכתב בפד"א דגם שם כתב דכמו דמחזיקים ספק שחוטה באיסור נבילה כ"כ מחזיקים בספק גירושין בחזקת היתר לשוק.

יעו"ש.

והמתבאר בזה דלענין עצם החקירה בהחזקת איסור מאיסור פשיט לי' להרשב"א דאין סברא בשום פנים לומר להחזיק מאיסור לאיסור. והתוס' במס' ביצה ד' כ"ה פתבו בהחלט פן דלא שייך להחזיק מאיסור אבמה"ח לאיסור נבילה, ושיטת רש"י שם דמפרש בחזקת איסור אבמה"ח כבר מבאר לנו הרשב"א הרי לא מצאנו מי שיחלוק על סברת הרשב"א בענין זה: אמנם בס"ש ש"ה פ"ד הביא שיטת ר"ת דמוכח מדברי' דמחזיקים מאיסור לאיסור דהתוס' פ' המדיר פתבו בשמו דהא דאמר רבא להוכיח דר' יהושע אגיל בתר חזקת הגוף מהא דבספק בהרת קודמת לשער לכן מטהר ר' יהושע, הוא גם היכא דאיכא חזקה אחרת כנגדה, ומפרש דשם מייירי שנזקק לטומאה מחמת נגע אחר שהי' מוחלט ממנו וקודם שנטהר נולד בו ספק זה ויש כאן חזקת טומאה ורק משום דחזקת הגוף עדיף מטהר ר' יהושע יעו"ש, והנה לעיל בפ"ו בארנו דברי התוס' האלו באופן

שלא יהי' בזה חזקה מטומאה לטומאה, אלא דאם טמא הוא מחמת נגע השני אין הפהו יכול לטהר את האדם ובלא אמירת הפהו אינו מתטהר מטומאה הראשונה ומועלת החזקה להשאיר עלי' הטומאה דמעיקרא יעו"ש.

אבל עכ"פ קשה טובא על שיטת ר"ת מסוגיא דפרק ארבעה אחים דשם אמרינו בספק קידושין איפא חזקת היתר ליבם היינו דכינו דקודם שנולד הספק מקדושי הערוה היתה עומדת בחזקת היתר ליבם אם ימות בעלה מוקמינו לה עכשיו שנולד הספק על חזקתה הראשונה ושם אנו דנים אם נפקע איסור אשת אח או לא ואיפא חזקה פשוטה חזקת איסור אשת אח ומ"מ אמרינו שם להיפוך דאיפא חזקת היתר ליבם ולפי"ז גם בספק בהרת נימא דמעיקרא הי' בחזקת טהרה פשיטתא מנגעו ועתה נולד ספק לו יהא שספק זה גורם לספק על הטהרה מנגע הראשון אבל עכ"פ הרי החזקנו דכשיתרפא מזה יהי' טהור כמו שם בספק קידושין: ונלענ"ד לחלק בזה דכינו שנחליט בזה כדברינו דאם נולד נגע חדש לא מצי הפהו לטהר האדם גם מנגע הראשון דבלא אמירת הפהו אינו מתטהר והפהו צריך לומר על האדם שהוא טהור, הרי אז פשוט נולד הספק מחמת נגע חדש הרי זה ספק בסבה המטהרת וכל עוד שהפהו מסתפק אם יכול להחליט בדיבור מפורש לטהרו הרי חסר בזה דבר המטהר והרי זה דומה לספק בשחיטה או ספק טבילה דהדין להעמיד על חזקת איסור או חזקת טומאה, ול"ד לספק קידושין שאף שגם שם הרי אנו מסופקים אם נותר איסור אשת אח ע"י היתר יבום במיתת הבעל אבל שם הסבה המטהרת היא מיתת הבעל וכשהיא צרת ערוה שאסורה ליבום ג"כ אינה משתנית בזה סבה המטהרת, דהמיתה של הבעל אחת היא רק דבר אחר גורם לה שלא תועיל בזה מיתת הבעל ומשו"ה אמרינו שם כינו שהחזקה שתהי' מותרת ע"י מיתת הבעל והרי מת וקברו מוכיח עלי' ומספק אתה בא לאנסרה אל תאסרנה מספק, אבל הכא אין התרפאות הנגע לחוד גורמת הטהרה אלא מאמרו של פהו ג"כ גורם, נמצא שלא החזק מעיקרא לטהרה רק פשיטה' גם אמירת הפהו ועתה מסתפק הפהו והוי חסרון בעצם של המתיר וכעין שפכתנו לעיל לתרץ בספק שמיתת הגרגרת דמפורש בסוגיא בפ"ק דחולין דהוי פכל ספק בשחיטה ובארנו לעיל בפ"ט לתרץ קושית הש"ש וחקלנו מהא דאמרינו בפד"א שבחיי הבעל עומדת בחזקת היתר ליבם או לשוק דהתם שנינו לומר הרי מת וקברו מוכיח עלי' דאף אם נתקדשה הערוה לא נתחדש ריעותא והשתנות במעשה המתיר רק דבר אחר גורם התחדשות הדין ובשמוטה הוא חסרון בשמיטה דאם הסימן אחד שמוט אין השחיטה שחיטה, וכ"ל גם לענין נגעים דאם נתחדש נגע חדש חסר בזה פח המטהר של הפהו: וכן נלענ"ד לפרש בהא דאיתא במס' נזיר ד' ס"ג ע"א נזיר שגלח ונודע לו שהוא טמא אם טומאה ידועה סותר ואם טומאת התהום אינו סותר אם עד שלא גילח בין כך ובין כך סותר, כיצד ירד לטבול במערה ונמצא מת צף על פי המערה טמא, נמצא משוקע בקרקע המערה ירד להקר טהור ליטהר מטומאת מת טמא שחזקת טמא וחוזקת טהור טהור שרגלים לדבר.

עכ"ל המשנה. ובתשו' מהרי"ט הובא בש"ש ש"ה פ"א הוכיח ממשנה זו דמחזיקים מאיסור לאיסור כמו דמחזיקים מטומאה לטומאה דהרי כאן דטומאה קמייתא טהרה ע"י טבילתו במקוה ואעפ"כ מספיקא מחתינו לי' טומאה אחריתא וסותר הקודמים הואיל ונזקק לטומאה דאמרינו חזקת טמא טמא.

יעו"ש.

ובש"ש שם דחה ראיתו דהתם לאו משום חזקה הוא אלא טעמא דמילתא מבואר בתוס' שם וז"ל שחזקת טמא טמא שרגלים לדבר פלומר שטעם גדול י"ל הואיל והוא בחזקת טומאת מת לא הותרה טומאת התהום אצלו.

עכ"ל.

ובאמת הדבר תמוה מאוד איך אפשר לפרש דהכא הטעם משום חזקה כיון דהלכה של טומאת התהום הוא אף אם נודע אח"כ שהיתה בזה טומאה ודאית ג"כ אינו סותר וכמו שפירש בלשון המשנה פאן ונודע לו שהוא טמא אם טומאת התהום אינו סותר וכן האריך בענין זה בס' ש"ש.

אבל בכ"ז נלענ"ד דגם דברי התוס' אינם מובנים בפשטות דאיזה טעם גדול הוא לחלק בידיעת ודאי טומאה בין שהי' טמא קודם התחדשות טומאת התהום או לא כיון שהטומאה היא פבר אצלא, והש"ש מבאר דברי התוס' דמסבא אמרה משנה דכיון דטומאת התהום חידוש הלכה למשה לחלק בין טומאת התהום לטומאה מגולה גבי נזיר ועושה פסח וכיון דחידוש הוא מסתבר לומר שלא נתחדשה הלכה לנזיר ועושה פסח בטומאת התהום אלא לאדם שלא היה בחזקת טומאת מת.

יעו"ש.

וכל הרואה יראה שפביאורו עוד מגדיל הקנשי שבנה ומעלים את הביאור דבענין שהוא הלכה למשה בלי שום טעם וסבא לפי מושגנו איך שייד לעשות הבדלים מסבא דהלכה מסתברת דוקא באופן זה ולא באופן אחר וזה שני הפכים, ועוד שהטעם והסבא ג"כ בענין הלכה בלי טעם ואם נאמר דידעו חז"ל דכן נאמרה הלכה אין לנו לדרוש הטעם בזה ולמה אמרה המשנה שרגלים לדבר, והענין הזה מפליא מאוד.

וע"כ נלענ"ד די"ל דאדם הטמא שמתטהר ע"י טבילה וכן כל דבר טמא פיוצא בזה אם קודם טהרתו נטמא שנית לא נטהר בטבילתו גם מטומאה הראשונה, דטבילה הוא טהרה ואם לא מתטהר בטבילתו אינה טבילה, וטובל ושרץ בידו אין הענין שהוא מתטהר כל רגע ומתטמא כל רגע אלא כל שהשרץ בידו אין זה טהרה, ורק היכא שהטומאה הראשונה היא טומאה חמורה והשני' טומאה קלה כגון בטמא מת שטובל ושרץ בידו אז בודאי נטהר מטומאה החמורה ומתטמא בטומאה קלה, אבל בטמא מת שטובל ונוגע במקנה במת הוא טמא גם מחמת טומאה הראשונה כיון שהוא בטומאתו אין הטבילה פועלת כלום, ואם פנים דברינו בזה מתפרשת המשנה כמין חומר, דביבד ליטהר מטומאת מת ונגע במת בטומאת התהום אז לא פקעה ממנו טומאה הישנה וטומאה החדשה אינה טומאת התהום ובנזיר לא נתחדשה הלכה רק אם טומאתו רק מחמת התהום אבל אם ע"י טומאת התהום נגרם שעדיין טומאה הידועה עלי' ע"ז לא נאמרה הלכה וזה דבר מסתבר ומובן, ויש להטעים קצת דברינו גם בדברי התוס' דהי' מקום לומר כיון שאמרה ההלכה דלענין נזיר ועושה פסח הותרה טומאת התהום הרי חשבה תורה כאילו לא נתחדש על האדם דין טומאה לענין זה לגרום סתירת נזירות ומניעת הקרבת הפסח ולפי"ז הועילה הטבילה להתטהר מטומאתו, ומשו"ה ביארו בתוס' דאינו פן דבאמת אין

שום הבדל בעיקר הטומאה גם אחר חדוש ההלכה, אלא שההלכה חדשה להתיר שיהי' בטומאתו לענין נזירות ועושה פסח, וכיון שהטומאה היא טומאה ממילא לא הועילה הטבילה, - אף כי דבריהם אינם מורים ע"ז אבל הדברים ישרים בס"ד - ומה דאמרו במשנה שחזקת טמא טמא הוא דהרי אינו ידוע אם נגע במת, קודם שהספיק לטבול וליטהר מטומאתו הראשונה או פבר הספיק ליתהר רגע אחת ואח"כ נטמא, ואם פבר נטהר הרי אינו טמא רק מחמת טומאת התהום דהותר לנזיר והוי ספק נזיר טמא, וע"ז אמרו במשנה דהוי נזיר טמא דחזקת טמא טמא כיון דעכשי' ענין הספק אם נשארה עלי' טומאתו והוי ספק בטבילה מוקמינן לי' על חזקתו.

והנה בפ"י המשניות להרמב"ם שם במס' נזיר משמע להדיא דכונת המשנה משום גדר החזקה הוא דז"ל ואשוב אל הפונה אם זה אשר ירד ליתהר מטומאת מת וטהר והשלים נזירותו ואח"כ ידע שזאת המערה שנטהר בה הי' בה מת משוקע בקרקע המערה סותר ויעמוד בחזקת טומאה והטעם בזה מה שאמר שחזקת טמא טמא ופ"י רגלים לדבר שהענין יצא לדבר שאין לו תכלית כ"ז שגלה אחר האפשריות ואמנם העיקר פשנתקנים אינה ענין שיהי' נזיר טמא עד שיבוא דבר מבואר שיבטלהו מזאת החזקה וכל דבר שיהי' בו ספק ואפשר אחר ה"ז לא יסתלק החזקה.

אחר כן הביא פ"י מה שדומה לזה. עכ"ל.

והנה במה שצירה לנו המשנה בירד ליתהר ונמצא אח"כ מת משוקע קרוב הענין לפרש כמש"כ דגם אח"כ פשנודע לא נודע טומאה ונדאית דאפשר שלא נגע כלל בהמת ואם נגע שמה היתה הנגיעה אחר הטבילה ואפשר לבאר כמש"כ דמשום חזקת טומאה הראשונה לא מהני הני ספקות דהוי ספק אם הועילה הטבילה, אבל דברי הרמב"ם בה' קרבן פסח פ"ו הי"ג אין לפרש כן דז"ל מי שנטמא במת והנה עלי' ג' וז' ובשביעי שלו נטמא בקבר התהום ולא ידע ועשה פסח בחזקת שהוא טהור ואח"כ נודע לו שהוא טמא בטומאת התהום אינו חייב בפסח שני שפיון שטבל בשביעי פסקה טומאה הראשונה, אבל אם נטמא בטומאת התהום בשני טומאתו ולא ידע עד שעשה הפסח ה"ז חייב בפסח שני שחזקת הטמא טמא עד שיהי' טהור ונדאי שרגלים לדבר.

עכ"ל הלכה זו. אין לפרשה דגם אח"כ מסופק לנו אם נטמא ונדאי בטומאת התהום או לא, דהרי מפני כן כתב דאח"כ נודע לו שהוא טמא בטומאת התהום דזה הלשון מורה על ידיעת טומאה ונדאית ומ"מ מסיק שהטעם בזה משום חזקת טמא טמא: ע"כ נלענ"ד דאף על ידיעת נדאי טומאה שייך האי טעמא וכמו שכתבנו, דכאמת מציינו דגם היכא שהטמא טמא מחמת טומאה ראשונה נאמר בגמ' ענין טומאת התהום דאמרינן בגמ' פסחים ד' פ' ע"ב וטומאת התהום דזיבה לא מרצה והתניא רבי יוסי אומר שומרת יום פנגד יום ששחטו וזרקו עלי' בשני שלה ואח"כ ראתה אינה אוכלת ופטורה מלעשות פסח שני מט"ט לאו משום דמרצי ציץ.

יעו"ש.

והרמב"ם בפ"ו מה' ק"פ ה"ג כתב להלכה כן ובפשטות הוא נגד הש"ס דפסחים הנ"ל דשם הוא רק סברת המקשה כן ובאמת משמע דלא הותרה טומאת התהום רק במת בלבד

והרמב"ם נקט להלכה דמה דאיתא בפרקייתא כן הוא למעוטי הרוג כן העלה בס' צל"ח למס' פסחים.

יעו"ש.

אבל עכ"פ הרי בזיבה אם ראתה בשני שלח סותר למפרע וקורה לטומאתה הראשונה ומ"מ אמרינו דגם זה בכלל ההלכה של התרת טומאת התהום פנין דבשעת עשית הפסח לא ידע אדם מן הטומאה דרק אח"כ ראתה, ובע"כ הענין פנין דמה שחזרת לטומאתה רק טומאת התהום גורמת וכל שטומאת התהום גורם לדין טומאה מותר לגזיר ועושה פסח, וההבדל בין ירד ליטהר מטומאת מת לשומרת יום שראתה בשני שלח הוא דבשומרת יום הראי' שראתה אח"כ שהיא נחשבת כטומאת התהום גורמת דין טומאה עלי' למפרע משום דמצרפינו עם הראי' הראשונה וצריכה שימור אחר, וכיון שדין טומאה זו בא מחמת טומאת התהום הותרה לעושה פסח, אבל ביבד ליטהר מטומאת מת טומאת התהום גרמה שלא יטהר ע"י טבילה ונשאר עלי' טומאה ראשונה מחמת העדר טבילה, נמצא שאין טומאתו עכשין מחמת המת שנגע בו אלא מחמת חסרון טבילה אבל בשומרת יום דין הטומאה שעלי' הוא מחמת הראי' שראתה בשני שלח וראית דם זהו טומאת התהום שלא הפירה שום אדם: ועפ"ז י"ל דהטעם דלא הותרה טומאת התהום אם נטמא קודם שנטהר מטומאת מת הקודמת הוא רק משום הפלל דחזקת טמא טמא, דהיינו דאם הי' הדין בכל טמא המחוטר טבילה שהוא בחזקת טהור לענין זה שאם יטבול הרי הוא טהור וכעין דאמרינו בפד"א אשה זו בחזקת היתר לשויק עומדת אם ימות בעלה, דאז הי' חשוב מה שנגע במת כמחדש עלי' טומאה לעכבו מעשית הפסח או בגזיר פסותר עוד גזירותו דהרי הי' חשוב ככר בחזקת טהרה לענין אם יטבול ונהרי טבל, לזה אמרו במשנה דאינו כן דכל טמא הוא בחזקת טומאה עד שייתברר אופן טבילתו וכל זמן שלא יבונר אופן המטהרו הוא בחזקת טומאה, ומשו"ה אם טומאת התהום גורמת לבטל ולעכב את טהרת טבילתו אינו מתחשב כמחדש עלי' דין טומאה אלא ששוללת ממנו אופן המטהר וממילא הוא נשאר על חזקתו כמקודם ואין עכבתו בפסח מחמת טומאת התהום וענין זה למד הרמב"ם מסוגית הש"ס דמס' גזיר ד' ס"ד ע"ב דמפורש שם דרק בשביעי לאחר טהרתו הותרה טומאת התהום ולא קודם ומביא שם הש"ס ראי' מן המשנה דירד ליטהר יעו"ש.

ומזה מוכח דלאו דוקא בספיקות נאמר האי טעמא דחזקת טמא טמא, ולפי"ז גם בדברי התוס' שהבאנו יש להעמיס פונה זו כמבואר לכל מעיין דהרי כתבו רק שטעם גדול י"ל הואיל והוא בחזקת טומאת מת לא הותרה טומאת התהום אצלו.

כנלענ"ד בעזה"י: ושם בה' ק"פ הי"א פתב הרמב"ם וז"ל מי שעבר בדרך ומצא מת מושכב לרוחבו של דרך אם הי' המת טומאת התהום אעפ"י שהוא טמא לתרומה ה"ז טהור לפסח ושוחט ואוכל פסחו ואעפ"י שאפשר שנגע הואיל והיא טומאת התהום טהור לפסח, ואעפ"י שהמת שלם והוא מן הקצה אל הקצה ה"ז עושה פסחו עד שידע בנדאי שנטמא בו, במה דברים אמורים כשהי' מהלך ברגלי' שהרי אפשר שלא נגע אבל אם הי' רוכב או טעון משא ה"ז טמא אעפ"י שהיא טומאת התהום, לפי שאי אפשר שלא, נגע ושלח יסיט ושלח יאהיל, וכבר בארנו טומאת התהום בה' גזירות, ובה' י"ב פתב

ונו"ל מישעשה פסח בחזקת שהוא טהור ואת"כ נודע לו שהי' טמא בטומאת התהום אינו חייב בפסח שגוי ודבר זה הלכה מפי הקבלה, אבל אם נודע לו שהי' טמא בטומאה ידועה חייב בפסח שגוי עכ"ל.

ומדברי הרמב"ם בה' י"א למד בס' ש"ש דסובר הרמב"ם דלא הותרה טומאת התהום רק אם גם עכשיו אינו ידוע ודאי שנטמא רק הדבר נוטה יותר שנטמא אבל אם נודע לו שבוודאי נטמא לא הותרה טומאת התהום יעו"ש.

ודברי תמוהים דהרי בה' י"ב אי אפשר לפרש בשום פנים דמייירי שהדבר בספק דא"כ גם בטומאה ידועה פטור מפסח שגוי דאיהו יעשה פסח שגוי מספק, אם לא שגדחוק דמייירי דאיכא רוב צדדים שנטמא והוי פודאי לטומאה ידועה ובטומאת התהום לא מהני רוב, אבל בהלכה זו ליכא שום רמז בדברי הרמב"ם במדת צדדי ברור הטומאה, ואם נאמר שדברי נמשכים על דברי הלכה י"א הלא כל דברי מנותרים הם דכבר פתב שם דעושה פסח בראשון, וע"כ נלענ"ד בדברי הרמב"ם דמחלק בין היתר טומאת התהום לשעבר ובין היתר טומאת התהום בלהבא, דהנה עפ"י המבואר במס' נזיר דרק אם נודע לו לאחר שגלח אינו סותר אבל אם נודע לו קודם שגלח גם טומאת התהום סותר לנזירותו לר"א דסובר תגלחתו מעפכתו, דביאור הענין הוא דמה שנאמרה ההלכה להתיר טומאת התהום לנזיר ועושה פסח הוא רק היתר קודם הידיעה שיהי' הדין תלוי בידיעת האדם וכעין שפצינו הלכה בספק ערלה שהידיעה גורמת הדין ומשו"ה כשנודע לאחר שגלח וכן בפסח לאחר שעשה כבר את פסחו, אין מתחדש עתה עלי' שום דין דכיון דבשעת התגלחו ועשית פסחו לא חל עלי' שום דין מחמת טומאת התהום, דהתורה התיירה קודם הידיעה, אבל אם נודע לו קודם גילוח או קודם שעשה הפסח לא שאני טומאת התהום מטומאה ידועה, דמשעת ידיעה ואילך חל עלי' הדין של טמא מת גם לענין נזירות ופסח, ולפי"ז י"ל דכ"ז אם נודע לו שהוא טמא ודאי אבל אם משעת ידיעה ואילך ג"כ לא נתודע בברור אלא שהדבר בספק הרי גם עכשיו הוא קודם ידיעה וכ"ז שלא נודע התיירה תורה, דהרי כל הספיקות הוא שאנו מסופקים על המציאות כפי שהוא באמת, ומחמת זה יוצא לנו הדינים להלכה להתנהג כפי דיני הספיקות, והכא שהדין תלוי בידיעה אי אפשר לנו לספק שמה באמת הדין עלי' פדין טמא מת שגדחה לפסח שגוי מדין ודאי, כיון דליכא ידיעה ודאית אין חל עלי' דין טמא מת ודאי לדחות אותו מפסח שחלות הדין בזה הוא כפי ערוך הידיעה, וא"כ בטל מזה תורת הספק לגמרי, דבמציאות האמתית ליכא דיני ספיקות וכיון דעכ"פ אין דין ודאי בזה במציאות מה יהי' משפט הספק בכה"ג ומשו"ה מותר לגמרי ולפי"ז גם אם נודע ספק זה קודם שעשה פסח ה"ז עושה פסחו לכתחילה, ועד"ז מתבארים שגוי הלכות אלו דבהלכה י"א מייירי לענין דין להבא אם מותר לו לעשות פסח ראשון לכתחילה ובזה הוא דוקא אם לאחר הידיעה הוא בספק דאם נודע בודאי הוא מעתה פדין כל טמא מת, ובהלכה השני' דמייירי שכבר עשה פסחו קודם הידיעה ועתה נודע לו אז גם אם ודאי נטמא אינו עושה פסח שגוי דבשעת עשית הפסח הי' מותר, וכן מוכח בדקדוק לשון הרמב"ם ז"ל דבהלכה הראשונה כתב ה"ז "שוחט" ואוכל פסחו, והלכה השני' כתב מי "שעשה" פסח בחזקת שהוא טהור וזה ברור בעזה"י.

מה דמוכח בשיטת הרמב"ם דבמת מושפב לרוחב הדרה מן הקצה אל הקצה אף דאיפא רוב גמור שנטמא דרה באופנים רחוקים אפשרות בזה שלא נגע ולא האהיל על המת וראני בזה דטמא לתרומה דאם הי' ספק שקול הי' טהור גם לתרומה דהוי ספק טומאה ברה"ר, ובכ"ז מתחשב לספק ומותר לעשות הפסח ועפי"מ שכתבנו לעיל בש"א פ"ה דדין רוב לא נאמר בתורה שיתחשב בידיעה אלא עלינו להחזיק שפן הוא הדבר במציאות כפי שמראה לנו צדדי הרוב מתפרש היטב שיטת הרמב"ם, דכ"ז שנייה רק בדינים שחלות הדין אינו תלוי בידיעת האדם וכיון שעלינו להחזיק שפן הוא במציאות עלינו להתנהג כן עפ"י שורת דין התורה ומשו"ה טמא לתרומה, אבל בדין שתלוי בידיעה כמו בטומאת התהום וכיוצא בו לא יועיל לנו מה שנתחזק שפך וכה הוא במציאות שאין המציאות גורמת הדין עד שצדע יעו"ש.

ומשו"ה גם אם איפא רוב שנטמא הוא מותר בעשיית פסח עד שיצדע בנדאי שנטמא ונכון הוא בעזה"י: והרמב"ם פתב דינו עפ"י פירושו בסוגית הש"ס דפסחים ד' פ"א: דאיתא שם אמר מר בר רב אשי לא שנו אלא שנוצדע לו לאחר זריקה - קאי על המבואר שם במשנה נטמא בטומאת התהום הציץ מרצה - דכי אינדרק דם שפיר אינדריק אבל נודע לו לפני זריקה לא מרצה, מיתבי המוצא מת מושפב לרחבו של דרה לתרומה טמא לנזיר ועושה פסח טהור וכל טמא וטהור להבא הוא, אלא אי איתמר הכי איתמר אמר מבר"א לא תימא נודע לו לאחר זריקה הוא דמרצה וכו' אלא אפילו נודע לו לפני זריקה מרצה, גופא המוצא מת מושפב לרחבו של דרה לתרומה טמא לנזיר ועושה פסח טהור בד"א שאין לו מקום לעבור, אבל יש לו מקום לעבור אף לתרומה טהור בד"א שמצאו שלם אבל משונבר ומפנרק טהור שמה בין הפרקים עבר וכו', בד"א במהלך ברגלי, אבל טעון או רכוב טמא לפי שמהלך ברגלי אפשר שלא יגע ולא יאהיל אבל טעון או רכוב אי אפשר שלא יגע ולא יאהיל, בד"א בטומאת התהום אבל בטומאה ידועה טמא וכו' ולא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד.

ובתוס' שם ד"ה אלא לפני זריקה נמי מרצה הקשו ונ"ל וקשה לר"י דבפ' בתרא דנזיר תנן אם עד שלא גילח נודע לו אפילו טומאת התהום נמי סותר ומוקי לה ר' יוחנן בגמ' כר"א דאמר תגלחת מעפכת וא"כ נודע לו לפני זריקה נמי פיון דמעפכת אמאי אינו סותר, ותירץ ר"י דהכא פיון שנושחט יש לו להשלים ומרצה ציץ על טומאת התהום וכו' יעו"ש, והנה פל הרואה יראה שהקושאי תמורה והתירוץ אינו פשוט ומחמתקושאי זו סובר הרמב"ם לבאר סוגיא זו בדרה אחר ומפרש דלפי מה דמתיב הש"ס על מר בר רב אשי מן הברייתא דמוצא מת מושפב דקתני טהור לנזיר ועושה פסח שהוא בלהבא ומסיק אלא אי איתמר הכי איתמר אפילו נודע לפני זריקה מרצה הוא לאו דוקא לפני זריקה אלא אפילו קודם שחיטה נמי אלא לפי שאמר מתחילה לשון לפני זריקה מסיק בלשון זה, ולהלכה לא הביא כלום לשון זה של מר בר רב אשי אלא הביא רק הברייתא פלשונה וכפי פירושו דמפרש דהאי בד"א במהלך ברגלי אבל טעון או רכוב טמא שאמור בברייתא קאי על ראשית המאמר דקתני לנזיר ועושה פסח טהור ע"ז מחלקינו דרק במהלך ברגלי דאפשר שלא יגע אבל בטעון טמא, דלא כמה שפי' רש"י שם דמפרש האי בד"א על משונבר ומפנרק דטהור לתרומה, ולפי דברינו אלה מיושב ומתורץ קושיות התוס' דמה דתנן במס' נזיר דבנודע קודם שגילח גם טומאת התהום סותר הוא כשנודע

שְׁנֵטְמָא בְּנֻדַּי אָבֵל הָכָא דְמִיָּרִי הַבְּרִיָּתָא בִּידִיעַת הַסְּפֵק מוֹתֵר לְעוֹשֵׂה פֶסַח גַּם אִם נוֹדַע קוֹנְדָם שְׁחִיטָה, וְאַף דְלִפִּי"ז לְמַה לֹא מְתַרְץ הַש"ס עַל מַר בַּר רַב אֲשֵׁי דְאָמַר לֹא שְׁנו אֱלָא שְׁנוֹדַע לְאַחַר זְרִיקָה דְהוּא כְּשִׁנּוֹדַע שְׁנֵטְמָא וְנָדַי וְהַבְּרִיָּתָא דְקַתְנֵי טְהוֹר דְמִשְׁמַע לְהַבָּא הוּא כְּשִׁנּוֹדַע יְדִיעַת הַסְּפֵק, זֶה ל"ק דְכִינּוּן דְאָמַר לֹא שְׁנו מִשְׁמַע דְקוֹנְדָם זְרִיקָה לִיכָא דִין הָיִתֵר טְוִמְאָת הַתְּהוּם, וְעוֹד דְבִידִיעַת טְוִמְאָה וְנָדַי קוֹנְדָם זְרִיקָה אִין שׁוּם חִידוּשׁ דְהִלָּא מִשְׁנָה מְפֹרָשֶׁת הִיא בְּמַס' נְזִיר וּמִשׁוּ"ה מְתַרְץ הַש"ס לְהַפְּדֵי דְבָרֵי דְאֲשַׁמְעִינוּ דִין זֶה דְבְּסֵפֶק מוֹתֵר גַּם קוֹנְדָם זְרִיקָה דְהִינּוּ גַם קוֹנְדָם שְׁחִיטָה, וְדְבָרֵי הַרְמַב"ם מְתַבָּאָרִים עַד"ז בְּטוֹב טַעַם בְּעוֹזָה"י וּבְכ"מ שְׁם פֶתֶב ע"ז דְפֶסֶק פְּלִישְׁנָא בְּתָרָא דְמַבְר"א וּמִשְׁמַע לְרַבֵּינוּ דְאֲפִילוּ לְכַתְחִילָה שׁוֹחֵט קָרְבַּן פֶּסַח שְׁהוּא קָרְבַּן חוֹבָה וְהִיא מִצְו' עוֹבְרָת, מִשָּׂא"כ בְּשָׂאָר הַקְּרָבָנוֹת שְׂאֵם נוֹדַע לוֹ קוֹנְדָם זְרִיקָה אִם זָרַק הַוִּרְצָה אָבֵל לְכַתְחִילָה לֹא יִזְרוֹק כְּדִמְשַׁמַּע מְדָבְרֵי רַבֵּינוּ פ"ד מַה' בִּיאַת מְקַדָּשׁ.

עכ"ל: וְהִנֵּה בְּפ"ד מַה' בִּיאַת מְקַדָּשׁ ה"ו פֶתֶב הַרְמַב"ם וְזֶה לְשׁוֹנוּ פֶהֵן שְׁעָבַד וְאַחַר כֶּהָ נוֹדַע שְׁהִי טְמָא אִם הִיא טְוִמְאָה יְדוּעָה כֹּל הַקְּרָבָנוֹת שְׁהַקְּרִיב פְּסוּלִים שְׁהִי עֲבוּדָתוֹ חוֹלִין, וְאִם הִיא טְוִמְאָת הַתְּהוּם הַצִּיץ מְרָצָה, וְכֹל הַקְּרָבָנוֹת שְׁהַקְּרִיב נִרְצוּ וְאֲפִילוּ נוֹדַע לוֹ, שְׁהוּא טְמָא קוֹנְדָם שְׁיִזְרוֹק הַדָּם וְזָרַק הַוִּרְצָה, שְׁהַצִּיץ מְרָצָה עַל טְוִמְאָת הַתְּהוּם אַעֲפ"י שְׁהוּא מְזִיד וְכָבֵר בְּאַרְנוּ טְוִמְאָת הַתְּהוּם בְּנִזְוִירוֹת. עכ"ל.

ובה' ח' שְׁם פֶתֶב וְאִין הַצִּיץ מְרָצָה אֱלָא בְּזַמַּן שְׁהוּא עַל מִצְחוֹ שְׁנֵטְמָא וְהִי עַל מִצְחוֹ תְּמִיד לְרִצּוֹן לְהֵם לְפָנֵי ה'. עַד כָּאן לְשׁוֹנוּ.

וְגַם כָּאן הָעִיר הַכ"מ וְז"ל פֶהֵן שְׁעָבַד וְאַח"כ נוֹדַע שְׁהוּא טְמָא וְכו' אֱלָא דְאִיכָא לְמִידָק שְׁמַמ"ש רַבֵּינוּ נִרְאָה דְלְכַתְחִילָה אִינוּ זוֹרֵק כֹּל שְׁנוֹדַע לוֹ, וּבְפ"ז מֵהַק"פ נִרְאָה מְדָבְרֵי דְלְכַתְחִילָה נְמִי שׁוֹחֵט וְזוֹרֵק, וְצ"ל שְׁטַעֲמוּ מִשׁוּם דְשָׂאֲנֵי קָרְבַּן פֶּסַח שְׁהוּא חוֹבָה וְהִיא מִצְו' עוֹבְרָת. עכ"ל.

ועַפְמִש"כ לְעֵיל לְבָאָר שִׁטַּת הַרְמַב"ם דְרַק הִיכָא דְהָיִ סֵפֶק טְוִמְאָת הַתְּהוּם מוֹתֵר לְכַתְחִילָה אָבֵל בְּנֻדַּי טְוִמְאָה הַוִּתְרָה רַק עַד הִידִיעָה וּמִשְׁעַת יְדִיעָה לֹא הַוִּתְרָה וְהָיִ זֶה כֹּל טְוִמְאָה יְדוּעָה עֲלֵינוּ לְבָאָר שִׁטַּתוֹ כִּינּוּ דְגַם בְּטְוִמְאָה וְנָדַי אִיכָא הָיִתֵר בְּטְוִמְאָת הַתְּהוּם, וְנִלְעַנ"ד - אַחֲרֵי בְקִשְׁת מְחִילָה מִתַּחַת כְּפוֹת רְגְלֵי מָרְן הַכ"מ - לְבָאָר כִּי דְבָרֵי הַרְמַב"ם בְּהַק"פ וְדְבָרֵי כָּאן בְּה' בִּיאַת מְקַדָּשׁ הֵם שְׁנֵי עֲנִינִים שְׁלֹא קָרַב זַא"ז, וְהוּא דְהִנֵּה בְּמִשְׁנָה דְפֶסְחִים תַּנּוּ נְטֵמָא בְּטְוִמְאָת הַתְּהוּם הַצִּיץ מְרָצָה וְכִינּוּ דְקַתְנֵי שְׁהַצִּיץ מְרָצָה הוּא מְפֹרָשׁ דְרַק ע"י רִצּוֹי צִיץ הוּא הַהִתְרָה, וּבְזַמַּן דְלִיכָא צִיץ עַל מִצְחוֹ שְׁל פֶהֵן גְּדוּל לִיכָא רִצּוֹי כְּמוֹ שְׁפֶסֶק הַרְמַב"ם כָּאן בְּה' ח', וְבַה' ק"פ בְּפ"ו ה"ג לְעַנְיָן שׁוֹמְרַת יוֹם שְׁרָאָתָה זוֹב אַחַר שְׁנִזְרוֹק הַדָּם שְׁפִטוּרָה מְפֹסַח שְׁנֵי לֹא זָכַר כְּלוּם שְׁתֵּלוּי בְּרִצּוֹי צִיץ, וְכֵן בְּהִיא בְּמִצְאָת מִת מוֹשְׁכָב לְרוֹחְבוֹ שְׁל דְרָדָּ דְעוֹשֵׂה פֶסַח לְכַתְחִילָה וְכֵן בְּה' י"ב שְׂאֵם נוֹדַע אַחַר שְׁעֵשָׂה פֶסַח שְׁהִי טְמָא בְּטְוִמְאָת הַתְּהוּם דְפִטוּר מְפֹסַח שְׁנֵי לֹא נִזְכַּר כְּלוּם שְׁתֵּלוּי בְּרִצּוֹי צִיץ, וְכֵן בְּבְרִיָּתָא דְמוֹצָא מִת מוֹשְׁכָב לֹא נִזְכַּר כְּלוּם עֲנִינָן זֶה שְׁהַצִּיץ מְרָצָה וְכֵן

בה' נזירות בכל ההלכות שהביא הרמב"ם לענין טומאת התהום אין שום רמז לא ברמב"ם ולא בגמ' ענין זה שיהי' תלוי עיקר היתר של טומאת התהום בראוי ציץ, וע"כ נתתי אל לפי לעינין בזה פי הלא דבר הוא פנין דכל היכא שהוא משום ראוי ציץ אינו מרצה רק בזמן שהוא על מצחו איך סתמו בגמ' ובהלכות בלי לפרש עיקר הלכה של היתר טומאת התהום: ואחר העיון היטב נתבאר לי בעזה"י דשני ענינים הם דעיקרה של ההלכה שצאמרה בסיני להתיר טומאת התהום הוא שתהי' מותרת כל זמן שלא נודע הטומאה בבירור כראוי ומשעה שנתבררה שהיתה טומאה חל הדין משעת הידיעה ואילך אבל לא למפרע, דהרי מעיקרא חסרה הידיעה והי' היתר גמור, וממילא אם נודע שהי' מת מושכב באופן שנקרא טומאת התהום רק שלא נתברר בידיעה ברורה שנגע בו אף שקרוב יותר שנגע וטמא לתרומה כמו שפסק הרמב"ם בפ"ח מה' אבות הטומאה עפ"י הברייתא הנ"ל, מ"מ טהור הוא לעושה פסח ולנזיר היינו היתר גמור לכתחילה כמש"כ פנין דגם רוב אינו חשוב בידיעה ואיכא גם עכשיו היתר של ההלכה, אבל אלה א"צ כלום לראוי ציץ דהוי היתר גמור עפ"י ההלכה, והא דמבואר במשנה שהציץ מרצה על טומאת התהום הוא בכה"ג דאיכא ידיעה ברורה דמשעת הידיעה ואילך הרי ליכא היתר של טומאת התהום כמו שמבואר במשנה דנזיר אם עד שלא גילח נודע לו הרי זה סותר וכן הוא בתוספתא בנזיר ובפסחים לענין עושה פסח, בכה"ג ודאי אסור לעשות פסחו ואם עבר ועשה בכה"ג הציץ מרצה וקים להו לחכמי המשנה דבהלכה שצאמרה להתיר טומאת התהום שהוא רק עד הידיעה נאמר עוד חידוש דגם אחר הידיעה או עבר ועשה קרבן הציץ מרצה, וכפי שמפרש הרמב"ם ענין זה אינו שייך לנזיר ועושה פסח אלא הוא כלל בכל הקרבנות, כמו שהבאנו דברי' למעלה ולפי"ז דברי הרמב"ם שכ' בה' ק"פ לענין מת מושכב דשוחט לכתחילה הוא רק היכא שהוא היתר גמור דא"צ לראוי ציץ אבל פאן בה' ביאת מקדש דמייירי שנודע בנדאי שנטמא בטומאת התהום דמשעת הידיעה ואילך לא הותר טומאת התהום ורק אם עבר במזיד הציץ מרצה בכה"ג אסור לכתחילה דכל היכא שצריך ראוי ציץ ודאי לא שייך לעשות לכתחילה מחמת שירצה הציץ וכמו דאיתא בברייתא פסחים ד' ט"ז ע"ב ונשא אהרן את עון הקדשים איזה עון נושא יעו"ש.

הרי זה הענין שהציץ מרצה הוא שמרצה על עון ואיך יתכן לומר שיהי' מותר לעשות עון לכתחילה מחמת שהציץ יכפר וירצה אח"כ וזה ברור לענ"ד: ומעתה יתבאר לנו דברי הש"ס בפסחים באופן אחר, דהנה אלישנא קמא דאמר מבר"א ולא שנו אלא שנודע לו לאחר זריקה פריף הש"ס מהברייתא דמוצא מת מושכב דקתני טהור לעושה פסח וטהור להבא משמע, ואמר בלישנא בתרא להיפוף, דאפ"ל נודע לו לפני זריקה, והקשה הכ"מ דהרי גם ללישנא בתרא רק לפני זריקה ולא לפני שחיטה והרמב"ם בהק"פ הביא במוצא מת מושכב מותר לכתחילה "לשחוט" ובאמת לכמש"כ הלא יקשה טובא דמה ענין דברי מר בר רב אשי דמפרש המשנה דקתני נטמא בטומאת התהום הציץ מרצה דבארנו דמייירי בנודע קודם עשיית הקרבן שנטמא בנדאי בטומאת התהום ועבר ועשה פסח או קרבן אחר דגם בכה"ג אף שלא הותר טומאת התהום משעת הידיעה ואילך מ"מ הציץ מרצה, והברייתא מייירי בלא ראוי ציץ דמותר לכתחילה כל זמן שלא נודע ידיעה ברורה, אבל נראה לענ"ד דכל מה שכתבנו הוא עפ"י מסקנת הש"ס וזה גופא הוא קושית ומסקנת הש"ס, דהנה לפי"מ דאמר בלישנא קמא דמר בר רב אשי לפרש המשנה שהציץ

מְרַצָּה בְּטוֹמְאֵת הַתְּהוֹם שֶׁהוּא רַק אִם נוֹדַע לְאַחַר זְרִיקָה מְוֹכַרָּה דְּהֵא דְּהִתִּירָה תּוֹרָה בְּטוֹמְאֵת הַתְּהוֹם אֵינוֹ הֵיטֵר גְּמוּר דְּכִינּוֹן דְּצָרִיף רְצוּי צִיץ מְוֹכַרָּה שֶׁהוּא נִקְרָא עֲוֹן וְהוּא בְּכָלֵל הַפְּתוּב וְנִשְׂא אֶהְרֹן אֵת עֲוֹן הַקְּדוּשִׁים וְע"ז פְּרִיף דְּבִבְרִייתָא קְתָנִי דְּהִיכָא דְּאִיכָא סָפֵק עוֹשֶׂה פֶּסַח לְכַתְּחִילָה מִחֻמַּת דְּגַם עֲכָשְׁנִי עֲדִינּוֹן חֹסֵר יְדִיעָה וְאִיכָא הֵיטֵר שֶׁל טוֹמְאֵת הַתְּהוֹם וְאִם נֹאמֵר דְּכָל עֵינְקָרָה שֶׁל הַהֲלָכָה נֹאמְרָה רַק שֶׁהֲצִיץ מְרַצָּה וְאִיף אֶפְשֵׁר שִׁיְהִי מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת לְכַתְּחִילָה, וּמְוֹכַרָּה מִן הַבְּרִייתָא דְּעֵינְקָרָה שֶׁל הַהֲלָכָה שֶׁנֹּאמְרָה לְהִתִּיר בְּטוֹמְאֵת הַתְּהוֹם הוּא הֵיטֵר גְּמוּר שֶׁאֵינוֹ בְּכָלֵל עֲוֹן כָּלֵל, וְא"צ לְרְצוּי צִיץ וּמוֹתֵר גַּם הִיכָא דְּלִיכָא צִיץ, וְא"כ א"א לְפָרֵשׁ הַמְּשָׁנָה כְּלִישׁוֹנָה קָמָא דְּמִבְּר"א דְּמִינְרִי הַמְּשָׁנָה שְׁנוֹדַע לֹו לְאַחַר זְרִיקָה כִּינּוֹן דְּבִשְׁעַת עֲשִׂית הַפֶּסַח לֹא הִי יְדִיעָה הֲרִי הִי הֵיטֵר גְּמוּר שֶׁאֵינוֹ צָרִיף כָּלֵל לְרְצוּי צִיץ וּבְמִשְׁנָה קְתָנִי שֶׁהֲצִיץ מְרַצָּה, וּמִשׁו"ה מְסַפִּיק לְהִפְּוֹד דְּהַמְּשָׁנָה מִינְרִי בְּנוֹדַע לֹו לְפָנֵי זְרִיקָה דְּבִכָּה"ג לְכַתְּחִילָה וְדֹאִי אֲסוּר לַעֲשׂוֹת וּמִתְחַשֵּׁב עֲוֹן רַק אִם עֶבֶר וְעֲשֶׂה הֲצִיץ מְרַצָּה וְזֶה דִּין שְׁנֵי בְּטוֹמְאֵת הַתְּהוֹם.

וְהַרְמַב"ם הִבִּיא מְסַקְנַת הַש"ס זֹו בַּה' בִּיאַת מִקְדָּשׁ לַעֲנִין הַהֲלָכָה שֶׁל טוֹמְאֵת הַתְּהוֹם מַה שֶׁהֲצִיץ מְרַצָּה וְהֵעֲתִיק לְהֲלָכָה כְּצוּרְתָהּ בְּלִי שׁוּם שְׁנוּי וְבַה' ק"פ הִבִּיא לְהֲלָכָה אֵת הַבְּרִייתָא בְּמַת מוֹשֶׁב דְּעוֹשֶׂה לְכַתְּחִילָה דְּשׁוּם מִינְרִי בְּסָפֵק שֶׁמוֹתֵר בְּלִי הַרְצָאֵת צִיץ, וְהָא דְּמִפְּרֵשׁ הַרְמַב"ם דְּעֲנִין רְצוּי צִיץ הָאֵמֹר בְּמִשְׁנָה רַק לַעֲנִין הַפְּהוֹן שֶׁעֲבַד וְלֹא לַעֲנִין נְזִיר וְעוֹשֶׂה פֶּסַח, מִשׁוּם דְּלִבְעָלִים לֹא מְהַנִּי רְצוּי צִיץ, דָּאִם הִי נוֹדַע רַק יְדִיעַת סָפֵק מוֹתֵר לְכַתְּחִילָה וְא"צ רְצוּי צִיץ, וְאִם נוֹדַע יְדִיעָה וְדֹאִית לֹא מְהַנִּי צִיץ דְּכִינּוֹן שְׁחָל עַל הַבְּעָלִים דִּין פְּטוּר מִפֶּסַח לֹא יִשְׁתַּנֵּה ע"י הֲצִיץ וְכֵן בְּנְזִיר אִם נַעֲשֶׂה דִינוֹ כְּנְזִיר טָמֵא וְהִימִים הֵרָאשׁוּנִים יִפְלוּ לֹא יִשְׁתַּנֵּה הַדִּין ע"י צִיץ שֶׁרַק בְּפִסּוּל קְדוּשִׁים מְרַצָּה צִיץ, וְכָל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם מִינְשָׁבִים בְּלִי גְּמָגוּם כָּלֵל בַּעֲזָה"י וּמְקוּם הַנִּיחוֹ לִי לְהַתְּגַדֵּר בּוּ.

אַחַר זֶה מְצִאתִי בַּעֲזָה"ה קְצַת מִדְּבָרֵינוּ בַּח"י מְלֵא הַרְוָעִים לְמַס' פְּסָחִים וְהִבִּיא גַם בְּשֵׁם ס' אוֹר חֲדָשׁ וְהוּא לְחֻלְק בֵּין סָפֵק לְנוֹדַע אֲבָל לֹא בִּיֵּאֵר כְּלוּם לְמַה חֲלוּק הַסָּפֵק מִנוֹדַעִי וְגַם לֹא הֵעִיר מִעֲנִין רְצוּי צִיץ יַעו"ש.

שׁוּב רְאִיתִי דְּמַש"כ בְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּבִסָּפֵק טוֹמְאֵת הַתְּהוֹם מוֹתֵר לְכַתְּחִילָה אִף מִשְׁעַת יְדִיעַת הַסָּפֵק הוּא מְפֻרָּשׁ בְּרִש"י זְבָחִים ד' כ"ג ע"א דְּמִפְּרֵשׁ בְּטוֹמְאֵת הַתְּהוֹם דְּזִיבָה כְּגוֹן שְׂרָאָה בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת דְּהִנּוּ סָפֵק אִם הוּא רְאִי אַחַת אוֹ שְׁתֵּי רְאִיוֹת דְּגַם אַחַר יְדִיעַת הַסָּפֵק מוֹתֵר אִם נֹאמֵר דְּגַם טוֹמְאֵת הַתְּהוֹם דְּזִיבָה הוֹתֵר וְהַתּוֹס' שֶׁם הַקְּשׁוּ ע"ז מַפ' כִּיצַד צוּלִין דְּאָמְרוּ שֶׁם דְּלֵר' יוֹסִי לֹא מִשְׁפַּחַת טוֹמְאֵת הַתְּהוֹם בְּזִיבָה וּלְפָנֵי רִש"י מִשְׁפַּחַת לָהּ בִּכָּה"ג, וּמִזֶּה אֲסָקוּ דְּמִשְׁעַת יְדִיעַת הַסָּפֵק אִף שֶׁלֹּא נוֹדַע יְדִיעָה וְדֹאִית לֹא הוֹתֵר טוֹמְאֵת הַתְּהוֹם יַעו"ש: פָּרֵק כֹּא וְהִנֵּה בְּעֵינֵי הַכָּלֵל שֶׁאֵמְרָנוּ בְּפָרֵק הַקְּדוּם דְּאִין טָמֵא מִתְּטַהֵר ע"י טְבִילָה אִם אַחַר הַטְּבִילָה תִּשְׂאָר עֲלֵי טוֹמְאָה כְּרָאשׁוּנָה וְלֹא הוֹעִילָה טְבִילָתוֹ כְּלוּם לְסַלֵּק מְעַלְנִי טוֹמְאֵת הֵרָאשׁוּנָה, הִנֵּה לְכֹאֲרָה בְּמַחְלוּקַת שְׁנוּי' בְּמַס' בְּרִכּוֹת בְּפִלוגְתָּא דְּר' יְהוּדָא וְחֻכְמִים בְּסַפ"ג בְּזֵב שְׂרָאָה קָרִי וּמִשְׁמֻשֵׁת שְׂרָאָתָה נִגְדָה דְּרַבְּנָן סָבַר צְרִיכִים טְבִילָה וְר' יְהוּדָא פּוֹטֵר וּמְסַקְנַת הַש"ס שֶׁם בַּד' כ"ב ע"א דְּגַם ר' יְהוּדָא סוֹבֵר עֵינֵי תַּקְנַת עֲזָרָא דְּבַעֲלֵי קָרִיין אֲסוּרִין בְּתַפְּיָלָה עַד שֶׁיִּטְבְּלוּ וּפְלִיג רַק הִיכָא דְּאִיכָא עֲלֵי טוֹמְאֵת זִיבָה אוֹ נִגְדָה שֶׁנִּפְטֵר מִטְבִּילָה בֵּין שֶׁהִי זִיבָה תַּחְתִּילָה וְאַח"כ קָרִי וּבֵין שֶׁהִי טוֹמְאֵת קָרִי וְאַח"כ

זיבה פטור מטבילה ורש"י שם בד' כ"ב בדיבור המתחיל אלא לאו ר' יהודה פתב בזה"ל קתני להודיע דאפי' היכא דקדם הקרי אתיא טומאת גדה ומפקעה טבילה דאין טבילה אלא המטהרת עכ"ל.

הרי מפורש דר"י ס"ל דכיון דאיכא עלי' טומאת זיבה לא פקעה טומאת קרי ע"י טבילה ורבנן פליגי ע"ז וסברי דאף אם איכא טומאת זיבה עלי' מ"מ מועלת הטבילה להפקיע את טומאת הקרי, והנה אף דהענין הטבילה דשם הוא מדרבנן כמו ש'מפורש' שם בש"ס אבל עכ"פ משמע דפליגי בכללי הטבילה גם אם שייך לדין תורה, ונראה לי דכמו דמצינו לענין חלות הטומאה בגמ' מנחות ד' כ"ד דבטומאות שוות או קלה על חמורה לא חנייל טומאה על טומאה משום דשבעה לה טומאה, ולפי קוצר השגתי נראה לי דאין ענין זה שאין מקום בעצם לתפוס שתי מציאות הטומאה מלבד דקשה להשיג ענין זה בדבר רוחני, עוד קשה יותר קל על חמור מחמור על קל ומ"ש בבת אחת דחניילי טומאה קלה עם טומאה חמורה כמבואר שם בפסוגיא, אלא נראה שאין חל דין טומאה בדבר שפכר דין טומאה עלי' אבל אם יהי' בטומאה השני' איזה דין וכן בבת אחת והוא דומה קצת לענין אין איסור חל על איסור אלא דשם הוא הענין שאין אזהרה חלה על דבר המנוהר וכאן הוא חלות דין טומאה על טומאה ומשו"ה אין פירטי הדינים תלויים זב"ז לענין כולל ומוסף ושם הוא כולל פשוט להלכה וכאן מיבעיא לי' לרבא שם במנחות, ועפ"י כולל זה נראה לי דגם בטהרת הטומאה שהוא ענין דין חלות שחל על הטובל דין טהרה ומשו"ה היכא דיש על הטובל שני דיני טומאות אחד המתטהר ע"י טבילה ושני שאינו מתטהר לא מהני טבילה להפקיע דין טומאה המתטהרת משום דאי אפשר לחול על הטמא דין טהרה כיון דנשאר בדין טומאתו, אבל כשטובל מטומאת מת ושרץ ביזו מהני טבילתו דחל עלי' דין טהרה מטומאה החמורה ונשאר עלי' טומאה קלה, והנה אם יהי' איזה דין נוסף בטומאה קלה מה דליכא בטומאה החמורה נראה ודאי דבכה"ג מהני הטבילה על טומאה הקלה וכמו שכתבו בתוס' מנחות שם ובחולין ד' ע"ב ע"ב דלהכי חנייל טומאת אוכלין על טומאת אבר מן החי אף דהוא קל על חמור משום דיש איזה דין נוסף בטומאת אוכלין דמצטרף עם שאר אוכלין לכביצה לטמא.

יעו"ש.

ומשו"ה נראה דגם לענין טבילה יהי' הדין כן שתהני טבילה לטומאה הקלה אף שתשאר טומאה החמורה אם רק איכא דין נוסף בטומאה הקלה, וכמו דמהני טבילת גדה לבעלה אף אם היא טמאה טומאת מת, דלענין זה של איסור לבעלה טומאת גדה חמורה מטומאת מת, וכן בכל כה"ג: ובהו' יתבאר לנו טעמיהו דרבנן דסברי דמהני טבילה לטומאת קרי אף אם הוא טמא בטומאה חמורה של זיבה, וכן מה דחנייל עלי' טומאת קרי אף שפכר הי' טמא טומאת זיבה ולא אמרינן שבעה לה טומאה, דסברי כיון דלענין זה להצריך טבילה לתורה ולתפילה לא תקון עזרא רק על טומאת, קרי חשיבא טומאת קרי חמורה לפרט זה וחיילא על טומאת זיבה החמורה, ומשו"ה מועלת הטבילה לטומאת קרי אף דנשאר בטומאת זיבה, ור' יהודה סובר דדין זה שגזרו על בעל קרי אינו דין טומאה בטומאת קרי לומר שיש איזה חומר בטומאת קרי מטומאת זיבה ונדה, אלא שאסרוהו בתורה ובתפילה עד שיטהר מטומאת קרי כל זמן שיוכל ליטהר ואינו מטהר, ונמצא

שדין זה הוא השינוי רק לתורה ולתפילה ולא דין טומאה הוא, ובדיני הטומאה ליכא שום דין נוסף בטומאת קרי על טומאת זיבה, ומשום"ה אם הי' זב וראה קרי לא חנייל עלי' דין טומאת קרי כלל, אם נאמר דקל על חמור לא חנייל משום דשבועה לה טומאה, וכן אם הי' טמא טומאת קרי ואח"כ ראה זוב לא תהני טבילתו להפקיע ממנו טומאת קרי דלא חל עלי' דין טהרה כיון שהיא טמא טומאה חמורה ואף דלרבי יהודא מהני טבילה לטומאת קרי אף אם יש עלי' טומאת מת צריף לומר דרק פששניהם טומאה היוצאה מגופו בכה"ג סובר ר' יהודא דלא מהני טבילה לקלה אם איכא עלי' טומאה חמורה, אבל בטומאת מת וקרי גם לרבי יהודא מהני להתטהר מטומאה הקלה משום דחמירא לענן זה דהני טומאה היוצאה מגופו וכן חל עלי' טומאת קרי אף שהיא טמא טומאת מת ולא אמרינן שבועה לה טומאה, ולענן חלות הטומאה בלא"ה פתבו התוס' בחולין שם ובמנחות דבטומאה שגופו לא אמרינן שבועה לה טומאה.

יעו"ש.

אבל לנידון דידן גם לשאר שיטות התוס' שם נידח דהכא לענן זה חשוב טומאת קרי כחמורה נגד טומאת מת, וענן זה ל"ד למש"כ בתוס', מנחות שהבאנו, דהחומר בטומאת אוכלין לענן הצטרפות לכביצה הוא דין חומר בטומאה עצמה, היינו דזה שאין דין הצטרפות באבר מן החי משום דטומאת אבר מן החי הוא שתלוי בשלימות האבר ולא על כל משהו, ודין טומאת אוכלין הוא על כל משהו וממילא שינוי דין הצטרפות.

כנלענ"ד בענן זה: אמנם לפי"ז מה שכתבנו בפירוש הקדום בדין טומאת התהום לבאר בירד ליטהר מטומאת מת ונטמא בטומאת התהום דלא הותר טומאת התהום משום דלא מהני טבילה לטומאה הראשונה מחמת טומאתו השני', לכאורה קשה דהרי כיון דטומאת התהום הותרה לנזיר ועושה פסח וטומאה ידיעה אסורה מהראוי שתהני טבילה לטומאה הראשונה דהוי פחמורה נגד השני', אבל באמת לא קשה משני טעמים, חדא דכל זה שינוי רק בשתי טומאות משני שמות כמו טומאת מגע וטומאת אבר מן החי או טומאת קר וזיבה וכל כה"ג דאם איכא איזה חומר בקלה נגד החמורה ראוי לחול שם טהרה שנטהר מטומאת קרי ונשאר טמא מטומאת מת או זיבה, אבל אם שתייהן טומאת מת אינו ראוי לחול שם טהרה אם הוא נשאר בטומאה דטומאת מת בטומאת התהום הוא ממש בעצם בטומאת מת דעלמא, והלכה שנתחדשה הוא רק מחמת השתנות הסבה שעל ידה נטמא שאם נטמא במת שלא ידע בו אדם חדשה ההלכה לנזיר ועושה פסח, והשני והוא עיקר דאף שאם הי' הדין באמת שהותר טומאת התהום דאז היתה הטבילה מועילה להפקיע ממנו טומאתו הראשונה ונשאר עלי' טומאה השני' שהיא טומאת התהום, אבל כיון שאם לא יותר טומאת התהום אז נשאר עלי' טומאה הראשונה ויהי' סתירת הגזירות רק מחמת הטומאה הידועה, וכל כה"ג לא הותר טומאת התהום.

ובזה יהי' דברי התוס' בנזיר ד' ס"ג מכוננים יותר לחזקת דברינו דכתבו בלשונם שרגלים לדבר כלומר שטעם גדול י"ל הואיל והוא בחזקת טומאת מת לא הותרה טומאת התהום אצלו.

עכ"ל.

דמדבריהם מוכח להדיא דרך טעם יש בדבר שלא יותר בכה"ג דאם נאמר שעכ"פ אף אם יותר טומאת התהום לא הועילה הטבילה פלום והטומאה הראשונה עלי' איה ותכן שלא תסתור נזירותו דהרי טומאה הידועה ודאי סותרת, אבל לפמש"כ דבריהם מכוונים דאם היינו אומרים שהותרה טומאת התהום אז נפקעה ע"י הטבילה הטומאה הראשונה רק שטעם גדול יש בזה לומר שלא הותר מחמת שזילת ההיתר תהי' הטומאה הראשונה עלי' ומפני זה טעם מסתבר בזה לומר שלא הותרה טומאת התהום בכה"ג ונכון הוא: וכאשר הצעתי דברי לפני חכם אחד אמר לי ששמע מהגר"ח אב"ד דבריסק זצ"ל שגם הוא החליט בדברינו דבטמא שיש עלי' טומאה שאינה מתטהרת אין הטבילה מועלת להפקיע טומאה הראשונה, ואמר דברי' עפ"י הירושלמי במס' שבועות לענין טומאת מקדש וקדשיו, ונראה לי שכונת הגר"ח זצ"ל הוא על דברי הירושלמי שבועות פ"ב ה"א דז"ל הירושלמי, ירד לטבול מטומאה חמורה ונסמכה לו טומאה קלה עלתה לו טומאה קלה, לייקא מילה שאם טבל ונכנס למקדש פטור ירד לטבול מטומאה קלה ונסמכה לו טומאה חמורה לא עלתה לו טומאה חמורה לייקא מילה שאם טבל ונכנס למקדש חייב, הא מטומאה חמורה ונסמכה לו טומאה חמורה לא, הא מטומאה קלה ונסמכה לו טומאה קלה לא, ירד לטבול מטומאה חמורה ונסמכה לו סככות ופרעות מאחר דמר ר' יוחנן בשם ר' ינאי פולחון תורה הן אצל תרומה כמו שהיא טומאה חמורה או מאחר שאין הנזיר מגלח עליהם כמי שהיא טומאה קלה.

עכ"ל הירושלמי. וזהו פירושו שאם ירד לטבול מטומאת מת שהי' לו ידיעה בתחילה, ונסמכה טומאה קלה שלא ידע בה ולאחר טבילה מטומאת מת נכנס למקדש פטור דמטומאת מת כבר נטהר, ועל הטומאה הקלה לא יתחייב שהרי לא ידע בה, ומש"כ עלתה לו טומאה קלה, היינו שטומאה חמורה הלכה ועלתה במקומה טומאה קלה, אבל אם הראשונה שידע בה הייתה טומאה קלה ונסמכה טומאה חמורה שלא ידע בה, לא עלתה לו טומאה חמורה, היינו שלא פקעה ממנו הטומאה הקלה שאין פאן טבילה המטהרת וחיוב על ביאת מקדש מחמת טומאה הראשונה.

ועפ"ד זה יתפרשו מש"כ דמטומאות שוות אין הטבילה מועלת. כנלענ"ד: ועפ"ז נתחזקו דברינו מש"כ בפרק הקדום לישוב קושית הש"ש מדברי ר"ת שכתב בספק בהרת שאם הוחזק מחמת נגע הראשון הני בחזקת טומאה, והא אין מחזיקים מאיסור לאיסור, דלפי המתבאר בזה דאין חל דין טהרה ע"י טבילה אם יש על האדם טומאה בלא"ה, כ"כ לא תחול טהרת הפהו באמירתו וכן טהרתו של המצורע בטבילתו אם הוא טמא מחמת נגע השני' ומשו"ה בספק בהרת הוא ספק אם מתטהר מטומאה הראשונה והני בחזקת טומאה, וכמו שהוכחנו מדין טומאת התהום ומדין בעל קרי שראה זוב לר' יהודא, ומה שהוכיח בס' ש"ש ש"ה פ"ב דדין ירד לטבול מטומאת מת שלא הותר טומאת התהום לאו משום תורת חזקה הוא מהא דנקטינן בטמא מת שטבל בשביעי שלו ונטמא בטומאת התהום דמותר לעשות פסח כמבואר ברמב"ם ה' ק"פ פ"ז, אף דקודם שהעריב שמשו עדיין הוא טמא, לפ"מ שבארנו אינו פן דכיון דטומאתו מתטהרת ממילא בהעריב שמש ושימשא ממילא ערבא הוא בחזקת טהרה כשיעבור הזמן וכמו דאמרינן פד"א אשה זו בחזקת היתר ליבם עומדת כשימות בעלה ומכש"כ הקא דשימשא ודאי ערבא, ודאי דחשוב חזקת טהרה, ומשו"ה אם נטמא בטומאת התהום דהיתה ההלכה שטומאת התהום

לא תגרום דין טומאה לנזיר ועושה פסח בכה"ג נמי הותר, דמחמת טומאה הראשונה הי' טמא רק עד זמן הערב שמש וכיון שהגיע הזמן בטלה, והוספת הטומאה הוא רק מחמת טומאת התהום וזה פשוט.

וכן מה שהוכיח שם מהא שירד לטבול מטומאת שרץ ונטמא בטומאת התהום דנדאי הותרה טומאת התהום אע"ג שהי' בחזקת טומאה, אינו ראוי דזה נדאי הוא הוספת טומאה שהרי הי' טמא טומאה קלה ועתה נטמא בטומאה חמורה ונגד טומאה חמורה הי' בחזקת טהרה ולמי שהי' בחזקת טהרה הותרה טומאת התהום, ולפמש"כ דטמא מטומאה קלה אינו מתטהר בטבילה אם נטמא בטומאה חמורה טומאת התהום, יש לדון בזה איך יהי' הדין לענין עושה פסח, דמן המשנה במס' נזיר דמוכח דדוקא בירד לטבול מטומאת מת לא הותר טומאת התהום, אבל בירד לטבול מטומאת שרץ הותרה טומאת התהום אין להוכיח כלום לענין עושה פסח דהמשנה אמורה לענין נזיר שטומאת שרץ אינו סותר כלום ואין נפ"מ בזה מה שנאמר שנשאר עלי' גם טומאה הראשונה, ואם נאמר שתסתור הנזירות הוא רק מחמת טומאה החדשה של טומאת התהום וטומאת התהום אינה סותרת, אבל לעושה פסח דגם טמא שרץ אינו עושה פסח יש לדון בירד לטבול מטומאת שרץ ונטמא במת שלא ידע אדם מעולם אם בכה"ג הותרה טומאת התהום פיון שלא נטהר בטבילתו מטומאת שרץ, ונלענ"ד דבזה יהי' נפ"מ בין לכתחילה לדיעבד, היינו שאם בטבילתו נתחדש ספק טומאת התהום לא יותר לו לעשות פסח לכתחילה דבכה"ג יהי' ספק אם נטהר מטומאת שרץ, אבל אם נודע לו אחר הפסח שננטמא נדאי בטומאת התהום לא יתחייב בפסח שני.

דלפי המבואר ברמב"ם ה' ק"פ פ"ו דלענין פסח שאני טומאת מת מטומאת שרץ גם למ"ד אין שוחטין על טמא שרץ, דבטמא מת אף שטבל בשביעי אינו עושה פסח אם לא העריב שמשו, ובטמא שרץ לכו"ע לאחר טבילה עושה פסחו יעו"ש ובכ"מ שם.

הרי מבואר דטומאת שרץ אינה מעכבת כלל מעשית הפסח אם רק יהי' ראוי לאכילת פסח בערב, רק קודם טבילה אין שוחטין שמהא פשע ולא יטבול במבואר בגמ' פסחים וכל זה שמהא לא יהי' ראוי לאכילת פסח, אבל טומאת מת אף שהי' נדאי ראוי מבערב דשימשא ממילא ערבא אבל עכשין אינו ראוי לעשית פסח כ"ז שהוא טמא מחמת טומאת מת ונמצא דטומאת שרץ אינה מעכבתו לעולם מעשית פסח מחמת עצמות הטומאה ואם נאמר כשיטמא בטומאת התהום שיאסר בעשית פסח הוא רק מחמת טומאה החמורה ומשו"ה הדרינו להלכה המקובלת שטומאת התהום הותרה לעושה פסח ואף שבאמת הי' טמא גם בערב משום דלא הועילה לו הטבילה להטהר מטומאת השרץ והי' אסור לאכול בקדשים אבל אכילת פסח אינה מעכבת ובשעת שחיטה שחט לאוכלי' ולא נפסל הגזבח ופטור מפסח שני כנלענ"ד: ובתשובת נוב"י מ"ק ביו"ד, סי' מ"ו פתב להכריע דמן הדין א"צ בדיקת חורין וסדקים גם בבדיקת הפסק טהרה, דכיון, דעיקר הטעם להצריך בדיקת חורין וסדקים הוא מטעם שמהא פותלי בית הרחם העמידו דם וזה לא תישינו גם היכא דליכא חזקה והוכיח מהא דקיי"ל דלבעלה ולחולין לא מטמאה למפרע אף היכא דאיכא חזקת טומאה פגון זבה שספרה ז' נקיים וטבלה ולמחר ראתה דמדינא דגמ' אינה צריכה שבעה נקיים שנית, ולמה לא נחוש שמהא מאתמול הי' הדם וכותלי בה"ר העמידו ונסתרו

הנקיים וְשֵׁם הַסֵּפֶק שְׁמָא לֹא נִטְהַר מִטְּוֵמָא הִרְאִישׁוּנָה וּבְחִזְקַת טְוֵמָא הִרְאִישׁוּנָה הִיא כְּמוֹ בְּמִקְנֵה שְׁנֵי מִצְּאָה חֶסֶר שְׁמוֹקְמִינוּ אֶת הָאֲדָם הַטּוֹבֵל בְּחִזְקַת טְמֵא אַף שְׁנוֹלֵד הַסֵּפֶק לְאַחַר שְׁטָבֵל יַעוֹ"ש שֶׁהָאֲרִיךְ בְּזָה, וּבִס' חִוּוֹת דַּעַת סִי' קצ"ו סק"ד דְּחָה דְּבָרֵי דְּבִמְקַנְהָ הָיָה סֵפֶק בְּמַעֲשֵׂה הַמְטָהָר מִשׁו"ה חָשׁוּב בְּחִזְקַת טְוֵמָא כֹּל שֶׁלֹּא נִתְבָּרַר מַעֲשֵׂה הַמְטָהָר, אֲבָל בְּנִידוֹן זֶה שְׂאִין חֶסְרוֹן בְּמַעֲשֵׂה הַטְּבִילָה רַק סֵפֶק אַחַר שְׁמָא רְאֵתָה חָשׁוּב בְּחִזְקַת טְהָרָה וְהוֹכִיחַ עֲנִינּוּ דְּכָל סֵפֶק בְּשִׁחִיטָה שְׁמָא שְׁהָה אוֹ דָּרַס אוֹ שְׁמָא הִי' סִפִּין פְּגוּם בְּחִזְקַת אִיסוּר עוֹמֶדֶת, וּבְסֵפֶק שְׁמָא יָשׁב לָהּ קוּץ בְּנֶשֶׁט נְקֻטוֹ הַתּוֹס' בַּפּד"א וּבַפּא"ט דְּאִי לֹא מִשׁוּם דְּשִׁכִּיחַ לְאִיסוּרָא הָיוּ מוֹקְמִינוּ בְּחִזְקַת הֵיתֵר אַף דְּנִקְוַבֵּת הַנֶּשֶׁט נְבִילָה יַעוֹ"ש.

וּכְבָר נִתְבָּאָר בְּדְבָרֵינוּ לְעִיל בַּפִּי"ז וּפִי"ח דְּבְסֵפֶק נְקִיבֵת הַנֶּשֶׁט הָיָה בְּחִזְקַת שְׂאִינוּ נְבוּחַ וְכֹן סֵפֶק שְׁמִיטַת הַסִּימָנִים, וְעוֹד נִתְבָּאָר בְּדְבָרֵינוּ בְּפֶרֶק זֶה דְּגַם בְּסֵפֶק טְוֵמָא חֲדָשָׁה בְּיַרְד לְטָבֹל מִטְּוֵמָא יִשְׁנָה חָשׁוּב בְּחִזְקַת טְוֵמָא, דַּלְפִי"ז בְּסֵפֶק סְתִירַת נְקִיִּים וְדִאי דְּרֵאִוִי לְמִיקָם בְּחִזְקַת טְוֵמָא כְּשִׁיטַת הַנוּב"י בְּתִשְׁבָּה זֹו וּכ"כ הֶחְלִיט בְּתִשְׁבּוּכְתוֹ סִי' ס"ג, וְלִפִּי מַה שֶׁהוֹכַחְנוּ מִדִּין טְוֵמָא הַתְּהוּם לְעִנּוּן אִם יָרַד לִיְטָהָר מִטְּוֵמָא מֵת דְּחָשׁוּב בְּחִזְקַת טְוֵמָא, וּבְשׁוֹמְרַת יוֹם שְׁטָבֵלָה וְאִח"כ רְאֵתָה דְּחָשׁוּב בְּחִזְקַת טְהָרָה, הִנֵּה גַם לְעִנּוּן נְקִיִּים יֵהִי הַבְּדֵל אִם סֵפֶק לְנוּ שְׁמָא אַחַר הַטְּבִילָה נִתְחַדֵּשׁ רְאִיתָ דָּם הַסּוֹתֵר נְקִיִּים אֲזַ תְּהִי בְּחִזְקַת טְהָרָה כִּינּוּ דְּלֹא רֵאִי הַשְּׁנִי' כְּבָר נִטְהַר לְגַמְרֵי ע"י נְקִיִּים וְע"י טְבִילָה, אֲבָל אִם קוֹדֵם הַטְּבִילָה הָיָה בְּחִזְקַת טְוֵמָא מִשׁוּם דָּאִם רְאֵתָה לֹא נִפְקְעָה מִמֶּנָּה טְוֵמָא הִרְאִישׁוּנָה כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל בַּפּ"כ, וְעַפ"ז לְכַאוּרָה רְאִיתָ הַנוּב"י קָמָה וְנִצְבָּה לְהַכְרִיעַ דְּסֵפֶק שְׁמָא כּוֹתְלֵי בַה"ר הַעֲמִידוֹ אִינוּ סֵפֶק כָּלֵל וְרַק לְתַרוּמָה וְקִדְשִׁים הַחֲמִירוֹ חו"ל: אֲבָל בְּאַמַּת מוֹכַח לְהַדְיָא מִדְּבָרֵי תוֹס' רִישׁ גְּדָה ד"ה דְּסֵפֶק זֶה שְׁמָא כּוֹתְלֵי בַה"ר הַעֲמִידוֹ הוּא סֵפֶק שְׁקוּל דְּכַתְּבוּ לְהַדְיָא דְּלַחֲוִלִין לְכו"ע דִּי שְׁעָתָה דְּמוֹקִי לָהּ בְּחִזְקַת טְהָרָה, וְאִח"ז הַקְּשׁוּ מ"ש מִסֵּפֶק טְוֵמָא בַּרְה"י דְּהוּוּ טְמֵא וְדִאי וְלֹא מוֹקְמִינוּ בְּחִזְקַת טְהָרָה.

יעו"ש.

וְהִנֵּה מְלַבֵּד לְשׁוֹנָם הַבְּרוּר שֶׁהוּא מִשׁוּם חִזְקָה מִמָּה שְׁחַתְּרוּ שֵׁם לְמִצּוֹא פְּתָרָא לְחִלְקַ מִסֵּפֶק טְוֵמָא בַּרְה"י מוֹכַח דְּהָיָה סֵפֶק שְׁקוּל דָּאִם הִי' בְּגֵדֵר רֹבֵב שְׂאִין כּוֹתְלֵי בַה"ר מִעֲמִידִים דָּם לְק"מ דְּכָרוּב לְטְהָרָה טְהוּר גַּם בְּסֵפֶק טְוֵמָא בַּרְה"י כְּמִבְּנָאָר בְּגַמ' כְּתוּבוֹת ד' ט"ו, וְנִרְאָה דְּאִף שֶׁהוּא סֵפֶק שְׁקוּל מ"מ גַּם אִם יֵהִי סֵפֶק הַעֲמִידַת כּוֹתְלֵי בַה"ר בְּז' נְקִיִּים קוֹדֵם טְבִילָה כְּגוֹן שְׁטָבֵלָה בְּיוֹם ז' וּבְיוֹם ח' בְּפִנְקָר רְאֵתָה דְּאִכָּא לְמִיחַשׁ שְׁמָא רְאֵתָה אֲתָמוֹל קוֹדֵם הַטְּבִילָה לֹא מִטְּמֵאִינוּ לְמַכְרַע מִשׁוּם דְּאִף דְּאִכָּא בְּזָה חִזְקַת טְוֵמָא כַּמֶּש"כ, אֲבָל אִכָּא בְּזָה חִזְקַת הַגּוֹף וְכַמֶּש"כ בַּש"ש ש"א פט"ו הַבְּאִנוּ לְעִיל פ"א וְחִזְקַת הַגּוֹף עֲדִיף מִחִזְקַת טְוֵמָא, וְלִפִּי"ז אִין רְאִיתָ הַנוּב"י מְכַרְעַת כְּלוּם דְּלַעֲנִין בְּדִיקַת הַפֶּסֶק טְהָרָה כִּינּוּ דַעַכ"פ צְרִיכָה מַה"ת לְכו"ע וְכִינּוּ שְׂאִינָה בּוֹדְקַת בְּחוּרִין וְסִדְקִים וְיֵשׁ לְסֵפֶק שְׁמָא הַעֲמִידוֹ כּוֹתְלֵי בַה"ר חֶסֶר בְּזָה עֵינָר הַבְּדִיקָה: וּבִס' חִוּוֹת דַּעַת סִי' קפ"ז סק"ה כְּתַב בְּהָא שְׂאִם דָּם מִכְּתָה מְשׁוּנָה מִדָּם רְאִיתָה אִין תּוֹלִין בְּדָם מִכְּתָה וְנ"ל דְּנִקְאָ שְׁנִתְבָּרַר שֶׁהוּא מְשׁוּנָה הָא בְּלֹא"ה תּוֹלִין לְפִי שֶׁהָאִשָּׁה בְּחִזְקַת טְהָרָה עוֹמֶדֶת (ש"ך בְּשֵׁם הַרְבַּ הַמְּגִיד וְהַר"ן וְהַרְשֵׁב"א) נ"ל דְּאִפְּי' אִם הִיא בְּאַמְצַע ז' נְקִיִּים אַחַר סְפִירַת ג' יָמִים ג"כ הָיָה בְּחִזְקַת טְהָרָה דְּעוֹמֶדֶת בְּחִזְקָה שְׁתַּטְהַר לְאוֹתוֹ יוֹם דְּוִמְיָא דְּאִמְרִינוּ בִּיבְמוֹת ד' ל"א

אִשָּׁה זוֹ בְּחֻזְקַת הַיָּתֵר לְשׁוּק עוֹמְדַת וְאִם שֶׁהִסְפִּיק אִירַע בְּחַיֵּי הַבַּעַל וְכ"כ הַב"י בְּשֵׁם הַרְמַב"ן בְּס"י קצ"ו וְכו' וְגַם אִיכָּא חֻזְקָה דְּגוֹפָא דְּאִשָּׁה בְּחֻזְקַת שְׂאִינְהָ ר״א וְעוֹמְדַת וְלֹא אֲמַרְיֵנוּ חֻזְקַת טוֹמְאָה רַק אִם הִסְפִּיק בְּטַבִּילָה דְּלֹא מְטַהְרֵינָן אוֹתָהּ מִחֻמַּת סֶפֶק טְהוֹרָה מִשְׁא"כ הֵבִיא, וְרַא"ל לְזֶה מְזַוֵּר ד' ס"ו דְּאָמַר רַבָּא לֹא תִימָא סֶפֶק חֻזַּי אֱלָא וְדַאי חֻזַּי סֶפֶק מִחֻמַּת ש"ז סֶפֶק מִחֻמַּת רַא"ל כִּינּוּן שְׂנֻזְקָה לְטוֹמְאָה סֶפֶקוֹ טַמְא וּפְיִרְשׁוּ הַתּוֹס' כְּגוֹן שְׂבִדָּק וּמִצָּא עַל בְּגָדָיו ש"ז וְזִיבָה וְלֹא נֹדַע אִם בָּא הַש"ז לְבַדּוֹ וְהַזִּיבָה לְבַדָּה וְיִסְתָּר ז' אוֹ בָּאוּ בְּיַחַד וְיִסְתָּר רַק יוֹם אֶחָד וְכו' מִשְׁמַע דָּאִם הוּא סֶפֶק ש"ז אוֹ זִיבָה דְּאִפִּי' נִזְקָה לְטוֹמְאָה טְהוֹר וְכו"כ בְּמַפָּה בְּמוֹצֵיָא דֵם דְּהוּי כְּסֶפֶק חֻזַּי דְּמִתְרַת רַק שְׂצָרִיכָה שְׂתֵהֵן לָהּ הֶפְסֵק טְהוֹרָה וְיוֹם אֶחָד נָקִי בְּבִדְיָה עַכ"פ כְּמַבְנֵאָר בְּס"י קצ"ו.

עכ"ל.

וּבְדִבְרֵי תַמּוּהִים דַּעכ"פ מוֹכַח מְזָה דְּמִשְׂנֻזְקָה לְטוֹמְאָה בְּחֻזְקַת טוֹמְאָה הוּא דְּהָרִי אֲמַרו ע"ז בְּמִשְׁנֵה דְּהַטְעַם מִשׁוּם רַגְלִים לְדָבָר דְּהוּא מִשׁוּם חֻזְקָה וּבְאֲמַת הוֹכִיחַ מְזָה בְּתִשׁוּ' מַהֲרִי"ט דְּמִחֻזְקִים מִטוֹמְאָה לְטוֹמְאָה הוּבָא בְּש"ש ש"ה, וְשֵׁם בְּפ"ב דְּחָה רַאֲתוֹ דְּשֵׁם לֹא מִשׁוּם חֻזְקָה אֱלָא מִשׁוּם רַגְלִים לְדָבָר דַּא"כ בְּסֶפֶק חֻזַּי סֶפֶק לֹא חֻזַּי נְמִי נִימָא אוֹקִי אַחֲזַקַת טַמְא אֱלָא ע"כ דַּאִין מוֹסִיפִים טוֹמְאָה עַל טוֹמְאָתוֹ וְלוֹמַר שְׂרָאָה עוֹד.

יעו"ש.

וְהִנֵּה לְפִי"מ שְׂפִירְשׁוּ הַתּוֹס' רְחוּק לּוֹמַר שְׂיֵהֵן רַגְלִים לְדָבָר שְׂלֹא הִי הַש"ז וְהַזִּיבָה בְּיַחַד וְעַפְמִש"כ נִרְאָה לּוֹמַר דְּבְסֶפֶק חֻזַּי אִיכָּא חֻזְקַת הַגּוֹף דְּעַדִּיר מִחֻזְקַת טוֹמְאָה וְגַם אִם יֵהִי סֶפֶק אִם הוּא קָרִי אוֹ זִיבָה ג"כ י"ל דְּחָשׁוּב חֻזְקַת הַגּוֹף דְּרַאֲתֵת קָרִי אִינְהָ שְׂנוּי הַגּוֹף שְׂמִצּוֹן' בְּכָל אָדָם אֲבָל זִיבָה הוּא חוֹלִי וְשְׂנוּי הַגּוֹף וְשְׂפִיר מוֹקִיִּים לִי בְּחֻזְקַת הַגּוֹף וּמִשׁוּ"ה מְפָרְשֵׁי הַתּוֹס' דְּמִיִּירֵי שְׂמִצָּא ש"ז וְזִיבָה עַל הַבְּגָד וְהִסְפִּיק אִם הִי בְּיַחַד אוֹ כ"א לְבַדּוֹ, וְע"ז וְדַאי לִיכָּא חֻזְקַת הַגּוֹף וְרַק מִשְׂנֻזְקָה לְטוֹמְאָה הוּא בְּחֻזְקַת טוֹמְאָה, דְּהִסְפִּיק הוּא אִם הִי נְקִיִּים אוֹ לֹא וּמוֹכַח מְזָה דְּבִכְהֵי גוֹנוֹא הוּי בְּחֻזְקַת טוֹמְאָה, וְלֹא דְמִי לְנִידוֹן הָאֲמוֹר בְּפד"א דְּשֵׁם בָּא הַהִיתֵר מִמִּילָא ע"י מִיתַת הַבַּעַל וְהָרִי מֵת וּקְבָרוֹ מוֹכִיחַ כְּמִש"כ הַרְשֵׁב"א, אֲבָל כָּל הִיכָּא דְּצָרִיךְ מַעֲשֵׂה הַמְכָּשִׁיר וְהִסְפִּיק גוֹרֵם לְסֶפֶק גַּם בְּכַח הַמְכָּשִׁיר בְּכַח ג' חָשׁוּב בְּחֻזְקַת טוֹמְאָה וְאִסּוּר דְּלֹא כַּחחוּ"ד: וּבְתוֹס' פ"ק דְּגִיטִין ד' ב' ע"ב כְּתָבוּ בְּד"ה עַד אֶחָד בְּזֶה"ל וְא"ת וּמָנָא לֵן דַּע"א נְאָמְן בְּאִסּוּרִין וִי"ל דְּיִלְפִינָן מְנַדָּה דְּדָרְשִׁינָן בְּפָרֶק הַמְדִיר וְסִפְרָה לָהּ לַעֲצָמָה וְא"ת א"כ אִפִּי' אִימְחֻזַּק אִסּוּרָא וִי"ל דְּאִינְהָ בְּחֻזְקַת שְׂתֵהָא ר״אָה כָּל שְׂעָה וְכְשֶׁעָבְרוּ שְׂבָעָה טְהוֹרָה מִמִּילָא וְלֹא אִימְחֻזַּק אִסּוּרָא וְגַם בְּיַדָּה לְטַבּוֹל.

עכ"ל.

וּבִיָּאוֹר דְּבָרֵי הַתּוֹס' הוּא כְּמִש"כ הַמְהַרְשֵׁ"א דְּלַעֲגוֹן סֶפֶק שְׂמָא הִי בְּזֶה רַא"י חֻזְשָׁה שְׂפוֹתֵרַת הַנְּקִיִּים מְהַנִּי עֲדוּתָהּ מִשׁוּם דְּזֶה אִינוּ נִגְדַת חֻזְקָה דְּאִינְהָ בְּחֻזְקַת שְׂתֵהָא ר״אָה כָּל שְׂעָה, וְלַעֲגוֹן עֲדוּתָהּ עַל הַטַּבִּילָה שְׂהוּא נִגְדַת חֻזְקַת טוֹמְאָה מְהַנִּי עֲדוּתָהּ מִשׁוּם דְּבִינְדָה לְטַבּוֹל.

והנה עפ"י מש"כ דבכה"ג גם על ספק ראי' חשוב חזקת טומאה דכיון דאם ראתה לא מהני טבילה קשה למה מהני עדותה אם נימא דנגד חזקה אין נאמן ע"א באיסורים. ובש"ש ש"ה פ"ב הוכיח מדברי תוס' אלו לשיטתו וכן בהג' דגול מרובה יו"ד סי' קפ"ז על ש"ף סקי"ט ציין לדברי תוס' הג"ל, ולדברי תוס' בזבחים ד' כ"ט ע"א ד"ה וכיון שכתבו להדיא דקודם שספירה.

ז' נקיים וטבילה היא בחזקת טומאה יעו"ש. ונשאר בצ"ע: ולענ"ד נראה דאף שקודם שטבילה היא לעולם בחזקת טומאה וכל ספק שיולד בענין הנקיים מוקמינן לה בחזקת טומאה כמו ספק בעיקר הטבילה כל זה הוא רק לענין דין ספיקות, אבל לענין דין נאמנות של ע"א באיסורין דאינו נאמן נגד חזקה הוא רק אם מעיד על איזה דבר נגד מה שהוחזק לנו כמו בהקדש שמעיד שבפעלים נשאלו ע"ז לחכם ועקר את הנדר, וכ"כ באשת איש שמעיד שמת בעלה שעדותו הוא שנתחדש דבר היפוך מה שהוחזקנו מעיקרא, ובגדה מה שמעידה שטבילה חשוב נגד חזקה שמעידה שנתחדשה סבה המטהרת רק לזה מהני עדותה מחמת הפלל משום דבידה לטבול, ומה שמעידה על הנקיים שלא נתחדש בה ראי' עדותה זאת אינה נגד שום חזקה דלא הוחזקה שתהא רואה כל שעה אף דעי"ז מתברר גם ענין הטבילה שהיתה טבילה מועלת, אבל עכ"פ אין זה נגד חזקה, וכ"כ נראה לי גם במקנה שנמצא חסר ואנו מסופקים על שעת הטבילה אם היתה חסרה אז, וע"א יעיד שראה שהיתה אז מליאה שתינה עדותו אף שבלא עדותו אנו מטמאים למפרע משום תרתי לריעותא, אבל עדותו אינו נגד שום חזקה דלא הוחזקנו שתהי' חסרה אז.

ויבאר ענין זה לקמן באורף בעזה"י: ואמנם לדינא דברי החו"ד מסתברים דאף שהוכחנו דקודם טבילה כל ספק שיפול בזה מוקמינן לה בחזקת טומאה, אבל בספק ראי' י"ל דאיכא חזקת הגוף כל שהיתה בזה הפסק טהרה ובדיקת יום אחד, ובגידון הענין שדן בזה בס' חו"ד במכה שמוציאה דם ואיכא ספק על הדם י"ל דאחר ג' ימים שספירה לה איכא חזקת הגוף וחזקת הגוף עדיף מחזקת טומאה.

ואין להוכיח נגד זה ממש"כ בתוס' גיטין הג"ל דילפינן ע"א נאמן היכא דליכא חזקה משום דלא הוחזקה שתהא רואה כל שעה דמוכח דבימי ספירתה ליכא חזקת הגוף שלא ראתה, דאל"כ איך ילפינן דע"א נאמן בספק שקול, די"ל דקודם ג' ימים שעלו לה לראות ליכא חזקה לשום צד, אבל לאחר ג' ימים יש לה חזקת הגוף שלא ראתה כמש"כ החו"ד ובתשו' נוב"י יו"ד סי' נ"ט הובא שם דעת הגאון ר"ח שכתב פן יעו"ש, והנוב"י סתר דברי מדברי תוס' זבחים ד' כ"ט שכתבו שם דקודם טבילה וספירת ז' נקיים אינה בחזקת טהרה, אבל ראי' זו אינה מוכחת פלוג כמש"כ בס' חו"ד שם דשם אינו ענין לספיקות.

יעו"ש: פירק כב והנה עפ"י המבואר בפרקים הקודמים דספק נקובת הנשט ושמוטת הגרגרת חשוב ספק בשחיטה פנין שתלוי בזה דין היתר שחיטה ול"ד לגידון האמור בפד"א דקיימא בחזקת היתר לשוק או ליבם דשם אף שהיתר אשת איש בא ע"י מיתת הבעל ולא ע"י שלילת החיים כמו שנבאר ענין זה במק"א, אבל פנין שמת לפנינו, וכמו שכתב הרשב"א שהרי מת וקברו מוכיח עלי' חשבינן אם היא נאסרת לשוק מחמת זיקת ביום פאילו דבר אחר גורם לאסור ואינו בגדר ספק במעשה המתיר, אבל בשחיטה שהמתירים הם הסימנים הנשחטים, אם נולד ספק אם הסימנים שלמים שראויים להתיר

בשחיטתם הוי ספק בעיקר המתיר, ואיפא חזקת איסור, וכן לענין טבילה, בטובל ושרץ
בידו הוי חסרון בעיקר הטבילה ומשו"ה בספק הוי ספק בעצם המכשיר לפי"ז יש לדון
בכל ספק טריפה אם הוא ג"כ ספק במעשה המכשיר או דבר אחר גורם לו לאיסור,
וענין זה תלוי אם יש איסור בטריפה שחוטא איסור שאינו זבוח, והנה בפשטות ראוי
לומר כיון דשחיטת טריפה מועלת לטהר מידי גבילה ליפא פאן איסור שאינו זבוח, רק
איסור טריפה לבד, אבל מהא דקיי"ל בשוחט את הטריפה ונמצא בה בן ט' חי דאינו
ניתר בשחיטת אמו וצריף שחיטה - ביו"ד סי' י"ג - קשה למה לא תועיל להעובר שחיטת
אמו כיון דשחיטת האם היתה שחיטה מעליא ואיסורה רק משום דין טריפה, ובגלל ליפא
דין טריפה, ומוכח לכאורה מזה דשחיטת טריפה אינה שחיטה מעליא להתיר באכילה,
דכיון דטריפה אינה חי וחשוב כנטלוגה קצת חיות שלא ע"י שחיטה, ורק גמר מיתתה
היתה ע"י שחיטה ומהני להוציא מידי גבילה, ומשו"ה גם לולד לא מהני להתיר באכילה
דאיפא חסרון בגוף השחיטה לענין היתר אכילה: ותחילה עלינו לבאר עיקר הענין שניתר
הולד בשחיטת האם אם עצמות השחיטה של האם מתרת את הולד, וכמו שאמרו בגמ'
ד' סימנים אכשר בי רחמנא, שהסימנים של האם חשובים פסימנים דידן ושחיטתם הוא
שחיטה לגבי הולד, או נאמר דהולד ניתר ע"י ההיתר של האם וגזירת הכתוב הוא כל
בבהמה תאכלו, וראי' ברורה לזה דהרי חתף מן הטחול של הבהמה אסור, וחתף מן
העובר ולא הוציא לחוץ מותר כמבואר בגמ' וביו"ד סי' י"ד ועל האיקרים החתוכים מן
העובר נדאי דלא שייף בזה ד' סימנים אכשר בי רחמנא, וכיון דמוכח דהיתר זה של כל
בהמה תאכלו הוא גזה"כ שניתר מה שבבהמה אף דלא שייף בזה שיהי' ענין שנאמר
שבהם עצמם הי' ענין שחיטה מנא לן למילף שיהי' שחיטת סימני האם ענין שחיטה
לוולד, ועוד יש להוכיח קצת מהא דקיי"ל לענין אבר הינצא דאם לא התזירה קודם
שחיטה אז אסור גם מקום חתף ואם התזירה קודם שחיטה מותר מקום חתף כמבואר
בריש פירק בהמה המקשה וביו"ד סי' ה"ל והטעם בזה כמו שפי' רש"י שם דמקום חתף
אינו בכלל "ובשר בשדה טריפה" ולא בכלל "בבהמה תאכלו" דלא יצא לחוץ וגם אינו
בפנים, ומשו"ה כל שלא התזירה אף שלא נאסר משום ינצא אבל אינו ניתר דאינו בכלל
"בבהמה תאכלו" אבל אם התזירה ועכשין בשעת שחיטה הוא בפנים הבהמה הוא ניתר
מקרא דבהמה ורק מה שיצא ילפינו כיון שיצא לחוץ אין לו תקנה, ואם נאמר דשחיטת
האם מתרת לוולד מלבד ההיתר של בהמה למה לא תהני שחיטת האם על מקום חתף
כיון שלא נאסר משום איסור ינצא ומוכח לכאורה מזה דאין עצמות שחיטת האם חשוב
כשחיטה לגבי הולד, ורק היתר הוא מגזה"כ מקרא דכל בבהמה תאכלו: אמנם מפורש
במס' תמורה דשחיטת האם הוי שחיטה לגבי הולד דגרסינן התם ד' י"א ע"ב בעא מיני'
אבני מרב יוסף היא שלמים וולדה חולין ושחטה בפנים מהו למ"ד ולדי קדשים בהנייתן
הן קדושים מי הוי חולין בעזרה או לא א"ל מי קרינא בי' פי ירחק ממך המקום וזבחת,
בעא מיני' אבני מרב יוסף היא חולין וולדה שלמים ושחטה בחוץ מהו מי מסייב עלי'
משום שחוטא חוץ או לא, א"ל מי קרינא בי' ונהביאום לה'.

עכ"ל הש"ס. ומוכח מזה דשחיטת האם הוי שחיטה ממש לוולד פאילו נשחטו סימנים
דידן - ולראי' זו העירני אהד מתלמידי הישיבה - ולפי"ז עלינו לומר דשני ענינים יחד
איפא בעובר חזק דשחיטת האם הוי שחיטת הולד עצמו, ועוד גזה"כ מן בבהמה

תאכלו להתיר גם מה שנתתה מן העובר וגם להתיר עובר מת, וכן מוכח ענין זה מה דס"ל לרבנן בהוציא העובר את ידו דמהני שחיטת האם לטהר מידי גבילה כמבואר במשנה פ' בהמה המקשה ד' ע"ב ואם נאמר דרק מקרא דכל בהמה נותר העובר ואבר היצא אינו בכלל קרא זה האיה נותר מאיסור גבילה דהרי לא הוי בשעת שחיטה בפנים, אבל עלינו למצוא מקור לזה שתינהני שחיטת האם לולד גם בלא קרא זה: ונלענ"ד לבאר ענין זה עפ"י מה שכתב הרמב"ם ז"ל בה' עבדים פ"ז ה"ה וז"ל הכותב לשפחתו מעוברת הרי את בת חורין וולדה עבד דבריי קנימים, הרי את שפחה וולדה בן חורין לא אמר כלום שזה כמו שמשחרר חצי עכ"ל.

ובהשגות שם כתב בזה"ל: א"א קשיא רישא אסיפא, סיפא קאמר דעובר ירף אמו א"כ רישא אמאי דבריי קנימים, אלא רישא דבריי קנימים דעובר לאו ירף אמו הוא וסיפא לא אמר כלום או משום דלא בא לעולם או משום דאין העבד מקבל גט לחבירו מיד רבו שלו.

עכ"ל, ועיי"ש בלח"מ מה שהאריף שם לתרץ דבריי הרמב"ם ואין דבריי מתישבים על הלב. ואכמ"ל.

וע"כ נ"ל דהרמב"ם פוסק דעובר לאו ירף אמו הוא וכמו שאמר הראב"ד דמרישא מוכח דס"ל לאו ירף אמו הוא וכ"כ מוכח מהא דפסק כר' יוחנן בפ' מערימים בהפריש חטאתו מעוברת וילדה רצה מתכפר בה רצה מתכפר בולדה דאמרו בגמ' תמורה ד' כ"ה שם דקסבר עובר לאו ירף אמו הוא ופסק הרמב"ם כדבריי בפ"ד מה' פסולי המוקדשים. יעו"ש.

אלא דסובר הרמב"ם דאף דעובר לאו ירף אמו הוא, הוא רק לענין לומר שכל התחדשות של איזה דין שחל על האם תחול על הולד שהיא טפל לגבי האם כמו שאם שחרר האם שיחול דין שחרור על הולד זה תלוי בדין עובר ירף אמו דלמ"ד עובר ירף אמו גם הולד משוחרר דחשיב כטפל לגבי האם, דל"ד לגוף האם עצמה שאם שנייר אחד מאברי' שנדאי לא ישוחרר מה ששנייר גם למ"ד משחרר חצי עבדו קנה, וענין זה תלוי בפלוגתא אי עובר ירף אמו או לא, אבל לכו"ע איברי האם חשויים להעובר כאיברי עצמו מפני שחיותו תלוי בהאם, וענין זה לא כתב הרמב"ם מסברא דנפשו רק מצא פן בסוגית הש"ס דמס' גיטין: דגרסינן בגמ' שם ד' כ"ג ע"ב פי אתא רב שמואל בר יהודא אמר ר' יוחנן תרתי אמר נראים דברים שהעבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו ואם לחשף אדם לומר זו הלכה שנוי' אם היתה עוברת זכתה לו אמור לו שני גדולי הדור פרשו את הדבר ר' זירא ור' שמואל בר' יצחק חד אמר הא מני רבי היא דאמר המשחרר חצי עבדו קנה וחד אמר מ"ט דרבי בהא קסבר עובר ירף אמו ונעשה כמו שהקנה לה אחד מאברי'.

עכ"ל הש"ס. ומפרש הרמב"ם בפשטות לשון הש"ס דכל אחד משני גדולי הדור תירץ קושיא אחת משתי הקושיות שנפלו בבבביתא זו.

חד תירץ שלא תקשה דהרי הוי כמשחרר חצי עבדו עכ"פ, ומתירץ דהא מני רבי היא דאמר המשחרר חצי עבדו קנה ותירץ זה מספיק גם אם נימא דרבי סובר עובר לאו

יָרָף אָמוּ הוּא, וְלִמָּ"ד דְּמִשְׁחָרַר חֲצִי עֶבְדוֹ לֹא קָנָה לֹא מְהֵנִי שְׁחָרוּר הַנִּלְדָּה גַם אִם נִימָא
עֹנָבָר לֹאוּ יָרָף אָמוּ הוּא, דְּכִינֹן דְּמִשְׁיִיר אִיבְרִי הָאֵם הֵוִי שְׁיִיר לְגַבֵּי הַנִּלְדָּה כְּמִי שְׁשִׁייר
אֶחָד מֵאִיבְרֵי הָעֹנָבָר, וְחַד הוֹסִיף לְתַרְזֵן מַה דְּקִשָּׁה מְהָא דְּאִין עֶבְדָּה מְקַבֵּל גִּט לְחַבְיָרוּ מִיַּד
רַבּוּ שְׁלוֹ, וְהָאִיף הַשְּׁפָחָה מְקַבֵּלָת בְּעַד הָעֹנָבָר וּמִשְׁנִידְקִסְבַּר עֹנָבָר יָרָף אָמוּ הוּא, וְהֵוִי
כְּמְקַבֵּלָת בְּעַד חֲצִי גּוּפָה, וּלְפִי"ז לְדִינֵן דְּקִי"ל מִשְׁחָרַר חֲצִי עֶבְדוֹ לֹא קָנָה קְנוּשִׁית הַמָּ"ד
רֵאשׁוֹן קָמָה דְּהֵוִי מִשְׁחָרַר חֲצִי עֶבְדוֹ וְעַפִּי"ז דְּבְרֵי הַרְמְב"ם מִתְּפָרְשִׁים בְּטוֹב טַעַם, וְאַף
דְּגַם טַעְמוֹ שֶׁל הַרְאָב"ד מְפֹרָשׁ בְּגַמ' אֲבָל הַטַּעַם שֶׁפָּתַב הַרְמְב"ם הוּא הַטַּעַם הַרֵאשׁוֹן
שֶׁל אֶחָד מֵגְדוּלֵי הַדּוֹר, וְעוֹד שֶׁטַּעְמוֹ שֶׁל הַרְאָב"ד שֶׁהוּא טַעַם שֶׁל גְּדוּל הַדּוֹר הַשְּׁנִי הוּא
עַל אֲנֹפֶן קַבֵּלָת הַשְּׁטָר שְׁחָרוּר, וְהַטַּעַם הַרֵאשׁוֹן הוּא עַל עֵיקַר כְּתִיבַת הַשְּׁטָר דְּלֹא מְהֵנִי
וְכִינֹן דְּהוּא פְּסוּל בְּכִתְיַבְתּוֹ א"צ לְפָרֵשׁ הַפְּסוּל שְׁיֵהֵי בְּאֲנֹפֶן הַקַּבֵּלָה, וְעוֹד דְּבַגְמ' הַנִּזְכָּר
עֲנִין זֶה עַל הַקַּבֵּלָה וְהַרְמְב"ם לֹא זָכַר "הַקַּבֵּלָה" דְּכָתַב רַק "הַכּוֹתֵב" לְשִׁפְחָתוֹ וְכוּ', וּמוֹכַח
מִזֶּה דְּגַם לִמָּ"ד עֹנָבָר לֹאוּ יָרָף אָמוּ הוּא אִיבְרִי הָאֵם הֵם פְּאִיבְרִים לְגַבֵּי הַנִּלְדָּה.

וּבְחִי' לְמַס' גִּיטִין הָאֲרַכְנוּ בְּעֲנִין זֶה וְאִכְמ"ל: וְמַה"ט נִרְאָה לִי דֵּהִי פְּשׁוּט לְתַנְאֵי וְאִמּוֹרָאֵי
דְּמְהֵנִי שְׁחִיטַת הָאֵם לְהַעֲבֹר גַם אִם עֹנָבָר לֹאוּ יָרָף אָמוּ הוּא וּקְרָא דְּבִהְמָה תֹּאכְלוּ אֶתְא
לְרַבּוֹת גַם בְּנִחְתָּהּ מִן הָעֹנָבָר דְּשָׂרִי אוֹ אִם הָעֹנָבָר מֵת מַה דְּלֹא הִי מְוֹתֵר בְּלֹאוּ הֵי קְרָא,
וְעוֹד יִלְפִינּוּ מְקַרָּא זֶה לְחַוְמָרָא דְּשְׁחִיטַת הַבְּהֵמָה אֵינָה מִתְּרַת אֶת הָעֹנָבָר רַק אִם הוּא
בְּתוֹף מְחִיצָתוֹ שֶׁהוּא פְּנִימִית הַבְּהֵמָה וּמְקוֹם הַחֲתוּף שְׂאִינוּ בְּפָנִים אֵינוּ מְוֹתֵר, וּמְקַרָּא
דְּבִשְׁרָ בִּשְׁדָּה טְרִיפָה יִלְפִינּוּ דְּאֵם יֵצֵא לְחוּץ שׁוֹב אֵינוּ נִיֵּתֵר גַם אִם חֹזֵר לְפָנִים לְפִי הַהִלְכָה
עַפ"י מְסַקֶּנֶת הַש"ס וְהָאֲבָר הַיּוֹצֵא דְּלֹא נִיֵּתֵר בְּאִכְלָה ע"י שְׁחִיטַת הָאֵם, מ"מ אִם מֵת
הָעֹנָבָר אֵינוּ אִסוּר מִשׁוּם גְּבִילָה וְאֵינוּ מְטַמָּא טוֹמְאָת גְּבִילָה דְּעַל זֶה הוֹעִילָה שְׁחִיטַת אָמוּ
לְרַבְּנָן דְּפְלִיגֵי עַל ר"מ שֶׁם בְּמִשְׁנָה וְהֵכִי קִי"ל אֲמַנְם שֶׁם אִיסוּר זֶה לֹא נִזְכָּר בְּגַמ' פִּינּוֹן
דְּאֵינוּ גְּבִילָה וְלֹא טְרִיפָה, וְכֵן בְּשׁוֹחֵט אֶת הַטְּרִיפָה וּמֵצֵא בָּהּ עֹנָבָר בְּן ט' וְאִח"כ מֵת דְּאֵינוּ
אִסוּר מִשׁוּם גְּבִילָה וְגַם אֵינוּ טְרִיפָה דְּלַעֲנִין דִּין טְרִיפָה אֵינוּ מִיֵּטְרָף הָעֹנָבָר מִחֲמַת טְרַפּוֹת
הַבְּהֵמָה, בְּשִׁנֵּי אֵלוּ אֵי אֲפָשֵׁר לְכַנּוֹת שֶׁם אִיסוּר רַק אִיסוּר שְׂאִינוּ זְבוּחַ, וְלִכְאוּרָה מוֹכַח
מִזֶּה דְּבִטְרִיפָה שְׁחוּטָה אִיפָּא אִיסוּר שְׂאִינָה זְבוּחָה דְּאֵינָה שְׁחִיטָה מְעַלְיָא רַק דְּלִטְהַר מִיַּד
גְּבִילָה סְגִיָּא שְׁחִיטָה זוּ, וּמִשׁוּ"ה גַם לְנִלְדָּה דְּלִית בִּי אִיסוּר טְרִיפָה לֹא הוֹעִילָה הַשְּׁחִיטָה
שֶׁל הָאֵם, אֲבָל אִם נֹאמַר דְּבִטְרִיפָה שְׁחִיטָה לִיכָּא אִיסוּר שְׂאִינוּ זְבוּחַ דְּחָשׁוּב שְׁחִיטָה
מְעַלְיָא מְהִיכֵי תִיֵּתִי שְׁלֹא תוֹעִיל הַשְּׁחִיטָה לְנִלְדָּה וְיֵהֵי אִיסוּר שְׂאִינוּ זְבוּחַ לְנִלְדָּה, וְאִם נִחְלִיט
כֵּן דְּכָל טְרִיפָה הֵוִי מְחֻסְרַת הִיתֵר שְׁחִיטָה, יֵהֵי מוֹכַח מְסַפְק טְרִיפָה דְּדִין זֶה שֶׁל סְפַק
נְקוּבַת הַנֶּשֶׁט וְשְׁמוּטַת הַגְּרָגְרַת תְּלוּי בְּמַחְלֻקַּת, דְּלִשְׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת וְסִיעֲתָם דְּסְפַק טְרִיפָה
הֵוִי בְּחֻזְקַת הִיתֵר הַנֶּה לְשִׁטְתָּם גַם סְפַק נְקוּבַת הַנֶּשֶׁט הוּא בְּחֻזְקַת הִיתֵר, וּלְשִׁיטַת
הַרְשָׁב"א וְהַר"ן שְׁנִקְטוּ כְּשִׁיטַת הַר"ר יוֹנָה הוּא בְּחֻזְקַת אִיסוּר, וּלְפִי"ז הִי מְדוּנָה הֵיטֵב
מַה שֶׁלְּמַד הַר"ר יוֹנָה מְסַפְק שְׁמוּטַת הַגְּרָגְרַת שְׂאִמְרוּ בְּגַמ' כָּל סְפַק בְּשְׁחִיטָה אִסוּר, עַל
שְׂאָר סְפִיקוֹת כְּמוֹ סְפַק נִשְׁבֵּר הַגֶּף וְכַדוּמָה הַבְּאֵנוּ דְּבְרִיָּהֶם לְעִיל בְּפִי"ז, אֲבָל מְכָל הַרְאִיּוֹת
שֶׁהַבְּאֵנוּ לְמַעְלָה מוֹכַח דְּכָל דְּבָר הַמְכָּשִׁיר וּמְטַהֵר לֹא מְהֵנִי לְהוֹצִיא מִחֻזְקַת אִיסוּר וְטוֹמְאָה
עַד שְׁיִבּוֹרֵר דְּלֹא הִי בְּזֶה דְּבָר הַמְעַכֵּב הַכְּשִׁירוֹ וְכַח טְהָרָתוֹ אִף אִם יֵהֵי הַסְּפַק מֵצַד אַחַר
שְׁלֹא בְּמַעֲשֵׂה הַמְכָּשֵׁר עֲצָמָה, וְעַלֵּינוּ לְחַתּוֹר לְמִצְוָא פְּתָרָא בְּדִין זֶה שֶׁל שׁוֹחֵט טְרִיפָה
וּמֵצֵא בָּהּ בְּן ט': וּמֵצֵא תִי בְּחִי הַרְשָׁב"א לְמַס' חוֹלִין וּבִיֵּתֵר בִּיאוּר בְּתוֹרַת הַבֵּית בֵּית שְׁנֵי

שער ה' שעמד על עגנון זה, ונ"ל, וא"ת השוחט את הטרקפה ומצא בה בן ט' חי למה אינו נותר בשחיטת האם דהא שחיטת טרקיפה שחיטה ראוי' היא אלא שדבר אחר גורם לה ליפסל והאם שנטרפה אסורה באכילה אבל העובר שאינו טרקיפה מפני מה אינו נותר בשחיטת האם, ואם נפשך לומר שלא יועילו סימני האם להעובר יותר ממה שלא יועיל לעצמה הלא שנינו בברייתא אמר להן ר' מאיר לחכמים אם טהרה שחיטה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שבגופה תטהר את העובר דבר שאינו גופה, א"ל הרבה מצלת על שאינה גופה יותר מגופה שהרי שנינו חותה מן העובר שבמע' מותר באכילה מן הטחול מן הפליות אסור באכילה, י"ל דכל שסימני האם, מועילים לעצמה לכולה או למקצתה מועילים לעובר שבמע' אבל שלא יועילו סימני עצמה כלום אין מועילים לעובר שבמע' וכדאמרין בפ' פסוי הדם א"ר אבא לא לכל א"ר מאיר שחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה מודה ר' מאיר שאין מתירתה באכילה ואוקימנא בשוחט את הטרקיפה ומצא בה בן ט' חי סד"א כיון דאמר ר' מאיר שחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה תיהני לי שחיטת אמו ולא ליבעי שחיטה קמ"ל, וגדולה מזה אמרו שסימני טרקיפה מועילים לבן ט' חי שבמע' לחצאים דגרסינן התם אמר ר' חסדא השוחט את הטרקיפה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה ואם מת טהור מלטמא במשא מאי טעמא ד' סימנים אכשר בי' רחמנא לומר שסימני האם אעפ"י שאין מועילים לעובר שבמע' להתירו באכילה כדרך שאין מועילים לה וטעון הוא שחיטה להתיר עצמו באכילה, מ"מ הרי הוא כשחוט לגבי נבילה שאם מת אינו מטמא לפי שסימני האם מוציאים אותו מידי נבילה דטרקיפה הוא.

עכ"ל.

והנה למדנו מתורתו של הרשב"א ז"ל דטרקיפה שנשחטה ליכא שום חסרון במעשה המכשיר לומר דניטל קצת מחיותה שלא ע"י שחיטה אלא דבר אחר גורם לה להאסר והוא איסור טרקיפה, אלא דכיון דמ"מ לא הועילה השחיטה להאם לעגנון היתר אכילה הרי זה פשחיטה שאינה ראוי' דלא שמה שחיטה לעגנון זה שלא תיהני שחיטת האם להתיר את העובר באכילה דסימני האם שאינם מתירים לעצמם לאכילה אינם מתירים להעובר משום דהוי שחיטה שאינה ראוי' ולפי"ז י"ל דטרקיפה שחוטת אינה אסורה מחמת איסור שאינה זבוחה דלגבי האם עצמה לא שייך לומר דהוי שחיטה שאינה ראוי' דכיון דהיא אסורה באיסור טרקיפה אינה צריכה שחיטה ראוי' רק שחיטה המטהרה מידי נבילה, אבל העובר דליכא בי' איסור טרקיפה והוא טעון שחיטה המתרת באכילה לגבי דידי' שחיטת סימני האם שאינם מתירים לעצמם לאכילה חשיבא שחיטה שאינה ראוי' לעגנון היתר אכילה, ונשאר העובר באיסור עשה שאינו זבוח, ואם מת אינו מטמא במשא דלעגנון התרת דין נבילה הועילה שחיטת אמו כמו שהועיל לה להאם עצמה, דלעגנון זה לא בעינו שחיטה ראוי' ככל טרקיפה שנשחטה, ורק במיתתו ישאר על העובר איסור שאינו זבוח כמו שהי' בחי' באיסור זה, ונתבאר לנו עגנון זה בבבאור נכון.

ומה שכתב הרשב"א לבאר יותר מש"כ וגדולה מזה אמרו שלא יפלא הדבר דלגבי האם עצמה ליכא חסרון משום השחיטה עצמה רק איסור אחר גורם לה להאסר ולגבי העובר יהי' חסרון בהשחיטה, דהרי לגבי העובר עצמו מהני שחיטה זו לטהר מידי נבילה דלעגנון זה הוי שחיטה מעליא, כ"כ אף שלהאם הוי שחיטה מעליא מ"מ העובר אינה שחיטה

ראוי, משום דלגבי האם אין צריח שחיטה רק לטהר מידי גבילה, אבל העובר טעון שחיטה ראוי להתיר באכילה, ולפי"ז נתבאר לנו דטרופה שגשגטה אינה אסורה מחמת עשה שאינה זבוחה, פנין שגשגטה פראוי השחיטה הדרושה לה דאינה צריכה שחיטה להתיר באכילה ומשו"ה כל ספק טרופה הוא ספק איסור טרופה לחוד, וליכא לאוקמה על חזקת איסור שאינו זבוח כנלענ"ד: ובעיקר חז"ל בנוגע לביאור הלכה של השוחט טרופה, ומצא בה בן ט' חי דמהני שחיטת האם לטהר מידי גבילה ולא להתירו באכילה שבראנו שאיסורו יהי במעשה שאינו זבוח קשה עדיין לשיטת הריצב"א הובא בתוס' שבועות כ"ד ע"א דלא סבר לה להאי עשה כלל דהא דכתוב וזבחת אינו בא להתיר רק ע"י שחיטה ולדידך ליכא איסור שאינו זבוח, ולשיטתו אינה איסור יהי על הנלד הנה כשימות דמחיים הוא אסור מחמת אבר מן החי לחוד: וכשימות דפקע איסור זה ואיסור גבילה לא חל עלי דלענן זה הועילה שחיטת אמו דהרי אמו לא היתה אסורה באיסור גבילה והאיסור טרופה שהיתה אמו אסורה מחמתו אינו חל על העובר, קשה אינה שם איסור אוסרו באכילה, ונלענ"ד דכל גבילה היא ג"כ טרופה דהרי כל סימני טרפות בה אלא שכל שמתה איסור נוסף בה שהוא גבילה, אבל עכ"פ גם דיני טרפות בה, ומשו"ה לענן עובר זה שדין גבילות אינו חל עלי במיתתו משום שניתר לענן זה בשחיטת אמו, אבל מדין טרופה לא ניתר, דלענן זה אין שחיטת אמו הטרופה מועלת לו ומשו"ה היא אסור באיסור טרופה, ואולי לזה פנון הרשב"א ז"ל בסוף דברי שהבאנו למעלה שכתב בזה"ל "דטרופה הוא" לומר דחל על העובר במיתתו שם טרופה ולא שם גבילה כנלענ"ד.

וכן יש לומר בהא דמבואר במשנה פרק בהמה המקשה וחקמים אומרים מגע טרופה לענן אבר הינצא משום דלאחר שחיטה פנין דלא מהני השחיטה להתיר באכילה רק לטהר מידי גבילה נשאר על האבר לאחר מיתת העובר דין טרופה, וכן הא דילפינו מקרא דבשר בשדה טרופה על אבר הינצא, מאי דכללה התורה גם אבר הינצא בסוג שם זה של טרופה הוא מה"ט דלאחר מיתתו יהי טרופה כנ"ל: שער ג פרק א גרסינו בפ"ק דחולין ד' י"א ע"א מנא הא מילתא דאמור רבנו זיל בתר רובא מנלן דכתיב אחר רבים להטות, רובא דאיתא קמן פגון ט' חנויות וסנהדרין לא קמבעיא לן, כי קמבעיא לן רובא דליתא קמן פגון קטן וקטנה מנא לן אמר ר' אלעזר אתיא מרישא של עולה וכו' רב אשי אמר אתיא משחיטה עצמה דאמר קרא ושחט שחוט ואכול ליחוש שמה במקום נקב קשחית וכו' אמר רב אשי אמריתא לשמעתיא קמי' דרב פהנא ואמר לי דילמא היכא דאפשר אפשר ויהיכא דלא אפשר לא אפשר, דאלת"ה לר"מ דחייש למיעוטא ה"נ דלא אכיל בישרא, וכ"ת ה"נ פסח וקדשים מאי איכא למימר, ה"נ היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר.

עכ"ל הש"ס. ובפירש"י שם פתב וז"ל אלא ודאי הלל"מ הא דסמכין ארובא אפי' היכא דאפשר, א"נ אחר רבים להטות משמע בין רובא דאיתא קמן ובין דליתא קמן דמ"ש האי מהאי ואהא מילתא סמכין ולא בדקין כל י"ח טרופות עכ"ל.

והנה מפשטות הש"ס נראה דענן הרוב של ט' חנויות יש ללמוד מקרא דאחר רבים להטות ורובא דליתא קמן ליכא למילף מזה, ומשמע לכאורה דרובא דאיתא קמן הוא

רוב שמכריע ומכרר יותר את הספק מפמו רבא דליתא קמן, וכן מתרץ הש"ס בתירוץ א' ביבמות ד' קי"ט אפילו תימא רבנו פי אזלי רבנו פתר רבא דאיתא קמן פגון ט' חנויות וסנהדרין אבל רבא דליתא קמן לא אזלי רבנו פתר רבא יעו"ש.

וברשב"ם ב"ב ד' צ"ג ע"א ד"ה דהוא גופא מןחוק פתב בזה"ל וכיון דהוא עומד בצדו אזלינו פתר אומדנא אבל פתר רבא דליתא קמן לא אזלינו עכ"ל. משמע קצת דרק ברבא דליתא קמן ס"ל לשמואל דאין הולכים במזון אחר הרוב וכן הוכיח מדברי' בס' ת"ה הובא בקונטרס הספיקות כלל ו' אף דברי' שסנגיא שם פתוב בדברי' היפוף משמעות זה דעל הא דאמרו שם ושמואל אמר לה פי אזלינו פתר רבא באיסורא פתב שם הרשב"ם פגון ט' חנויות מוכרות בשר שחיטה עיי"ש אמנם בשטמ"ק שם פתב להדיא דרק ברבא דליתא קמן פליג שמואל יעו"ש בשם גליון תוס' וכן הביא בקה"ס בשם הת"ה שכתב פן בשם גליון התוס', ובמרדכי פ' הירוע פתב דר"מ ס"ל דחיישינו למיעוטא הוא רק ברבא דליתא קמן אבל ברבא דאיתא קמן לא פליג, וכן מוכח להדיא מדברי תוס' יבמות ד' קי"ט ד"ה פגון דבט' חנויות לא פליג ר"מ יעו"ש.

וכן פתבו במס' בכורות ד' י"ט ע"ב בד"ה ברבא דאיתא קמן וז"ל ברבא דאיתא קמן תשע חנויות הני מצי למימר ולטעמיה מי פליג ר"מ התם הא אחרי רבים להטות פתיב והתם לפינן תשע חנויות בפ"ק דחולין עכ"ל: והנה באמת מוכח מדברי הרמב"ם פט"ו מה' אסו"ב ה' כ"ז דרבא דליתא קמן עדיף דז"ל ראה לי שכל מדינה שיש בה שפחה או עפו"ם הראוי לילד הואיל והאסופי הנמצא שם ספק עפו"ם או ספק עבד פשיטא הגיורת פמו שבארנו הרי זה ספק אשת איש והבא עלי' פטור שאין הורגין על ספק. עכ"ל.

והראב"ד הקשה ע"ז בזה"ל מצאנו במס' סנהדרין שהולכים בדיני נפשות אחר הרוב. עכ"ל.

ומזה שהוכיח הראב"ד שם גם הרמב"ם סובר להלכה דאזלינו פתר רוב בדיני נפשות דהרי פסק בפ"ג מה' אסו"ב בבא על הקטנה שקדשה אבי' הרי זה בחנק, ומוכח דסובר דרבא דליתא קמן מהני גם לדיני נפשות ורבא דאיתא קמן לא מהני בדיני נפשות ובקה"ס הביא דברי הרמב"ם אלו נכתב דסובר דאין זה רוב מעליא ולא אדע לחלק.

ובאמת מצאתי לגדולי האחרונים שכתבו דרבא דליתא קמן הוא רוב מכריע ומכרר יותר מרבא דאיתא קמן. הגרע"א בחי' למס' פתובות ד' י"ג ובהגהות לס' ש"ש להגאון ר"ב פריינקיל.

יעו"ש וע"כ ענין זה צריך ביאור: ונלענ"ד לבאר ענין זה דהנה באמת בט' חנויות מוכרות בשר שחוטא וא' בשר נבילה דילפינו מקרא דאחרי רבים להטות אם נאמר שהוא משום בירור ומכריע ענין המעשה במציאות קשה מאד להבין איזה דמיון הוא ענין של ט' חנויות לרוב דינינים, דבשלווא דינינים יש טעם לומר דרוב דינינים שמכוננים לדעה אחת יותר קרוב לומר שהם פנוי להלכה מן המיעוט החולק וכמו שכתב בס' החנוף מצו' ע"ח.

עו"ש אבל בט' חנויות אם נאמר עפ"י שקול דעתנו ויותר קרוב במציאות שבשר הנמצא הוא מט' השחוטות, אין בירור זה דומה לשקול הדעת של רוב מכוננים לדעה אחת, ועוד

דענגן זע לומר שעפ"י רוב הרבנים שחולקים עם היחיד מכונים אל האמת יותר הוא רוב דליתא קמן כמו רוב בהמות פשירות ורוב אינם אילוניות שהוא ענין מה שאנו משערים שיותר מצוי להיות פן מאשר להיפוך, ובאמת פשוטו ל'שפוט בט' חנויות להכריע שהפשוט הנפרש הוא מט' חנויות שהם מוכרות בשר שחוטא מתמת שהרוב מצוי יותר שיקרה בהם מקרה זו, בירור זה אינו אמת, דהרי על כל חנות מעשרה חנויות אלו נוכל להחליט דלא נפרש ממנה דאיכא ט' אחרות נגדה ועכ"פ נפרש רק מאחת מהן ובמציאות של הפרישה אין חילוק בין שחוטא ובין נבילה וממילא בטל מזה כל ענין הבירור וההכרעה וכיון דאיכא בירור המציאות על עצם פרישת הפשוט ממילא ליכא שום בירור על פשרות הפשוט, אלא נראה שהענין בתשע חנויות הוא פענן דין הרוב המכריע בדיינים, והוא דכיון שהפשוט בע"כ נפרש מאחת מהעשר החנויות, כל חנות וחנות גורמת דין על הפשוט לספק את הדין על הפשוט, ונמצא דעל הפשוט איכא תשעה צדדים הגורמים צד היתר וצד אחד הגורם צד איסור, והתורה אמרה אחר רבים להטות דכן הוא הדין בדיינים שאמרה תורה שהדין הינצא מהרוב עלינו לעשות פן.

כ"כ הדין הנולד מרוב חנויות נגד המיעוט הוא דין שעלינו להתנהג פן, אף שבמציאות ליכא פאן בירור כלל, ועפ"י פלל זה אמרו בגמ' דרובא דאיתא קמן ילפינן מקרא דאחרי רבים להטות וע"ז לא פליג ר"מ לומר דחיישינן למיעוטא כמו דלא פליג בדיינים, אבל ברובא דליתא קמן כמו ענין רוב בהמות פשירות הן וכדומה דל"ד לרובא דאיתא קמן שיהי' ענין בדיינים דברובא דליתא קמן אין מציאות לפנינו לגרום היתר או איסור רק שקול דעות על מציאות שהוא עפ"י מקרים היותר שכיחים ורגילים, רוב זה אינו נלמד מקרה זה של דיינים דשם אינו מטעם בירור ורובא דליתא קמן הוא מטעם בירור, ומשו"ה עלינו לומר דענין זה דקיי"ל דאזלינן בתר רובא דליתא קמן קבלנו הלכה למ"מ או דקבלו חז"ל דגם זה פללה תורה בקרא זה דאחרי רבים להטות וע"ז פליג ר"מ ואומר דחיישינן למיעוטא, והיכא דלא אפשוט שאני היינו דשם בע"כ עלינו לומר דבהכי חיבה תורה או הכשירה תורה, פיון דאמרה תורה מפה אב"י יומת בהכי חיבה תורה וכן כל מה שהובא שם בגמ' פ"ק דחולין, ולפי"ז שני עניני רוב אלו נפרדים המה, רובא דאיתא קמן אינו מקבר את המציאות פלוס ונשאר הספק כמו במקצה על מקצה, רק לענין הכרעת הדין מהני רוב זה כמו בדיינים, ורובא דליתא קמן הוא ענין בירור לקבר ולהכריע את המציאות שאמרה תורה לנו לסמוך על בירור זה בין לקולא ובין לחומרא: וכן נלענ"ד תישבו דברי הרמב"ם ז"ל לשהבאנו דהנה ברובא דליתא קמן שהוא רוב המכריע ומקבר את המציאות ע"ז שקיל וטרי בגמ' סנהדרין בפ' בן סורר אם הולכים אחר רוב פנה בדיני נפשות, ומהנה הראיות שהובא בפ"ק דחולין כמו מרוצח שמא טריפה הרג וממפה אב"י וכיוצא בזה, אין ראי' משום דלא אפשוט, ובהכי חיבה רחמנא וכן מצאתי בס' פספס נבחר העתיק דברי הר"ן בחי' שכתב פן לפרש שם דברובא דליתא קמן אזלינן בתר רוב גם היכא דאפשוט לקים בלא"ה כמו בבא על הקטנה וכן בעדים שאין מכונים עדותם ליום החזש לומר שטעו בעיבורא דירחא, וז"ל הר"ן וא"ת הוא בפ"ק דחולין ילפינן מדיני נפשות דאזלינן בתר רוב משום דלא חיישינן דילמה טריפה הרג, י"ל דהתם מייירי היכא דאי אפשוט למיבדקה להרוג אי חיישינן לומר שמא במקום סיף נקב הוי, ובכה"ג פיון דאמר רחמנא למיקטל רוצח ע"כ ס"ל דאזלינן בתר רוב

דאינשי דלא הוי טריקה, אבל היכא דאפשר לקיים הדין במקום שיש לפטור אחד מפני חשש הי' ראוי לחוש בו כגון זה שאפשר שיהי' ראוי לקרותו אב דמפנין ששקה שנים ותלתא חדשים משהביא ב' שערות והינינו דמקשינו מושפטו והצילו.

עכ"ל.

ולפי מסקנת הש"ס שם גם היכא דאפשר לקיים דין התורה בלא"ה ג"כ אזלינו בדיני נפשות אחר הרוב וכן פסק הרמב"ם. וכ"ז ברובא דליתא קמן שאמרה תורה לסמוך על בירור זה לברר את המציאות ועלינו להחזיק בתורת ודאי שפן הוא במציאות כפי הוכחת רוב המציאות, אבל ברובא דאיתא קמן כמו בתינוק הנמצא בעיר שרוב ישראל דרים שם דבמציאות אין כאן שום הכרעה ובירור לומר שהוא ישראל כמו שבארנו, רק שאמרה תורה אחר רבים להטות, היינו שכל בית מעיר זה גורם צד דין ספק על התינוק כפי הדין שיהי' ראוי להיות אם נפרש משם ובהצטרף הדין מכל הבתים איכא רוב צדדים לעשותו לדין ישראל ומיעוט לעכו"ם והוכרע הדין על התינוק שדינו כדין ישראל לכל דיני התורה, ומשו"ה י"ל דכל זה הוא רק לכל הדינים שהם נוגעים אלי' בעצמו או עמו כגון מה שנוגע לענין הנהגתו או מה שיתנהגו אחרים עמו, והוא כל דיני איסור והיתר, וכן להחיותו ולהאכילו ובילות וכדומה, אבל ליהרג עלי' אם הרגו אותו או אם בא אחד על אשתו שקידש, לענין זה לא מהני מה שדינו כישראל, אלא שיהי' ידוע לנו שהוא ישראל שההורג הרג את ישראל ועל ענין זה ליכא רוב דלא הוכרע בזה שהוא ישראל, ועל מעשה ההריגה ליכא רובא דאיתא קמן לומר אחר רבים להטות דאיכא בזה מעשה רציחה, אלא עלינו לדון כרוצח לישראל בתולדה ע"י שהוכרע על הנרצח לדון כישראל, וענין זה לא מצאנו בגמ' דמהני רוב של אחר רבים להטות, דלא מצינו בתורה ענין זה רק לענין עצם הדין שמוכרע ע"י הרוב אבל לא לדברים שאפשר להתילד בתולדה.

והא דילפינו לרבנן מקרא דנארכ לו דכל קבוע פמחצה על מחצה דמי כגון בזרק אבן לגו שהי' שם ט' ישראלים ומצרי אחד דאי לאו הדין של קבוע הי' לנו לילה אחר הרוב לדיני נפשות, אין זו סתירה לדברינו דהתם ידיענו אח"כ שהרג את ישראל אלא שאנו דנים אם בפעולת המעשה חשוב כמכונן לאיסור, ענין זה הוא דומה לענין איסור והיתר שאנו דנים על מעשה העבירה אם עבר במזיד ובכונה, אז אם איכא רובא דאיתא קמן לומר שדין מעשה זו כעושה בכונה, להרוג ישראל הוי כנדאי מכונן להרוג את ישראל, אבל לאחר המעשה כשאנו דנים ובאים לברר אם הרג ישראל ואיכא רובא דאיתא קמן שהנרצח הוא ישראל לא מהני האי רובא להרוג את הרוצח, פניו דליכא בירור על המציאות, כנלענ"ד לחומר הענין: וראי' לדברינו נראה לי דהנה בגמ' קדושין ד' פ' מביא הא דארחב"א אמר ר' יוחנן מלקין על התזקות שורפין וסוקליו על התזקות ואין שורפין תרומה על התזקות וכו' כדברה בר רב הונא דארב"ה איש ואשה תינוק ותנוקת שהגדילו בתוך הבית נסקליו זע"ז ונשרפין זע"ז וכו' ואין שורפין תרומה על התזקות וכו' דתנן תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו ר"מ מטהר וחקמים מטמאים מפני שדרכו של תינוק לטפח והוינו ביה מ"ט דר"מ קסבר רוב תינוקת מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה בחזקת טהרה עומדת וסמוך מיעוטא לחזקה איתרע לה רובא, ורבנן מיעוטא כמאן

דליתא דמי רנבא ונתקה רנבא עדיף, אר"ל משום ר"א זו היא ששורפין עלי' את התרומה ור' יוחנן אמר אין זו תנקה ששורפין עלי' את התרומה אלא איזו תנקה לר"י ששורפין עלי' את התרומה כדתנא עיסה בתוך הבית ושרצים וצפרדעים מטפלים שם ונמצאו חתיכות בעיסה אם רוב שרצים טמאה ואם רוב צפרדעים טהורה.

עכ"ל הש"ס. ובפ' רש"י בד"ה אם רוב שרצים איתא בזה"ל אם רוב שרצים אם הבית מוחזקת להיות שרצים מצויים שמה יותר מצפרדעים טמא אף לשורף דתנקה ורנבא דאיתא קמן הוא, אבל ההיא דתינוק רנבא דליתא קמן הוא.

עכ"ל.

וכן פסק הרמב"ם בפט"ז מה' שאה"ט דבההיא דתינוק אין שורפין את התרומה ובהא דשרצים וצפרדעים מטפלים שורפין את התרומה, והנה לפי רש"י ומפשטות הש"ס מוכח דרנבא דליתא קמן מהני לדיני נפשות ולא מהני לשורף את התרומה, ורנבא דאיתא קמן עדיף ומהני גם לשורף את התרומה, ולענין דיני נפשות איפכא לשיטת הרמב"ם וכן נראה לענין יוחסין דלא מהני במצא תינוק מושלף שהוא רנבא דאיתא קמן ונתקת פרוכים אחרי' מהני גם ליוחסין, ומוכח מזה דשני ענינים הם דלענין בירור רנבא דליתא קמן עדיף, ולענין לפסוק דין ודאי על הדבר המסופק רנבא דאיתא קמן עדיף, ונקטינו דלענין יוחסין בעינו בירור וסגיא בבירור של רוב וכן בדיני נפשות, ולענין שריפת תרומה להיפוך, אמנם לפמש"כ בתוס' שם ד"ה סמוך מיעוטא דהיכא דהוי רוב גמור דליתא קמן ראוי לשורף עלי' את התרומה ומפכשי דהאי רוב דתינוק אינו רוב חשוב.

יעו"ש.

אין ראי', אבל פשטות הסוגיא מתפרשת יותר כשיטת רש"י דלשיטתם קשה הא דאמר סוקלין על התקנות ואין שורפין תרומה על התקנות ולשיטתם ברוב גרוע כ"כ אין מלקין וסוקלין, וכן קשה טובא מאי דאמר שם ואודו לטעמייהו.

יעו"ש.

ולפירש"י מיושב הפל: ובס' ש"ש ש"ד פ"ח העלה דבדיני נפשות ובדיני ממונות לא אזלינן פלל בתר רנבא ודוקא עפ"י שנים עדים יקום דבר ולא רוב ונתקה והא דסוקלין על התקנות הוא עפ"י מש"כ הרמב"ם בפט"ז מה' סנהדרין דא"צ שני עדים למלקות רק בשעת מעשה, אבל האיסור עצמו בעד אחד ונתקו פיצד אמר ע"א חלב פליות הוא זה וכו' גרושה או זונה אשה זו ואכל או בעל בעדים הרי זה לוקה אעפ"י שעיקר האיסור בעד אחד.

עכ"ל.

ומשו"ה סוקלין על התקנות כיון דהנתקו עיקר האיסור עפ"י רוב ונתקה סוקלין אח"ז כמו בהתקו ע"י ע"א, ומשו"ה מהני רוב לענין קטנה שנתקדשה להרוג הבא עלי' משום דהנתקו האיסור ע"י רוב דלא הוי איילונית וכן הוא בדיני ממונות.

יעו"ש.

ולשיטתו קשה מהא דפסק הרמב"ם בתינוק מושלף בעיר שרוב ישראל דאם קודש אשה אינו נהרג הבא עלי' או אם הרגו אותו דאין נהרגין עלי' הלא שם ג"כ כבר הוחזק האיסור ע"י הרוב באמת עיקר שיטת הש"ש שהעלה דיסוד הדין שמהני רובא בדיני נפשות שהוא משום דמעיקרא נתקבל הדין לדין איסור והוחזק ומשו"ה מהני אח"כ לדיני נפשות כמו בע"א הנאמן באיסורין דמהני אח"כ גם למלקות, והכלל ששורפין וסוקלין על התקנות הוא ג"כ מה"ט, עיקר יסוד זה נסתר מסוגית הש"ס דסנהדרין ריש פרק בן סורר דשקיל וטרי שם אם מהני רוב לדיני נפשות ואינו מביא שם הא דאמר ר' יוחנן דסוקלין על התקנות שהוא עיקר היסוד לשיטת הש"ש, וכן במס' קידושין אינו מביא כלל לסייע לר' יוחנן מהא דקטנה שנתקדשה שמומתים על ידה, וכן מעדים שטועים בעיבורא דירחא שהובא בש"ס דסנהדרין ולענ"ד נראה ברור דשלישה ענינים חלוקים הם, מה שיהוה חזק איסור ע"י ע"א הוא ענין בפ"ע, והא דסוקלין ושורפין על התקנות הוא ענין בפ"ע, ורוב דמהני לדיני נפשות הוא ג"כ ענין בפ"ע, דהנה בענין נאמנות של עדות הא דהאמינה תורה לע"א באיסורין אינו משום דלענין קל סגיא בבירור קל, אלא שהוא מחוקי התורה לחלק בדיני העדות, דלדיני נפשות לא מהני עדות של איסורין אף להציל מדין מיתה אם יחסר איזה פרט כמו דרישה וחקירה וכדומה, ולענין שהאמינה תורה ע"א שנה בירור זה בבירור של שנים רק אם שנים מכחישים אותו מתבטלת עדותו, ומשו"ה אם מתחילה נתברר הענין על דין איסור שאינו נוגע לדיני נפשות, והאמינה תורה את ע"א שמעיד שדבר זה חלב פליות הוא, נתברר ע"י עדות ברורה שדבר זה חלב בבירור נדאי, ושוב א"צ עוד בירור אחר פשיה' נוגע לדיני נפשות, דכבר הוחזק ע"י עדות הראוי' שהדבר הי' חלב, אלא שאם הי' בא העד להעיד אחר המעשה שפבר אכל את הדבר, שעדותו עתה אינו ענין להחזיק את האיסור שהרי כבר נאכל וענין עדותו הוא נוגע לדיני נפשות אינו נאמן זהו דינו של הרמב"ם וענין זה לא שייך בבירור של רוב דרוב הוא ענין שאמרה תורה להתנהג עפ"י הרגיל יותר ולא לחוש למיעוט, ואם הוחזק עפ"י הוכחת רוב לא אמרה תורה לקבל ענין זה לנדאי, ומשו"ה בקטנה שנתקדשה דיש מיעוט של אילונית פשפא אח"כ הענין לדון בדיני נפשות, אם נאמר דלענין להרוג את הנפש לא אמרה תורה לסמוך על הרוב ויש לחוש למיעוטא של אילונית, איך שייך בזה לומר שפבר נתברר לנו שאינה אילונית, וכמו שמעיקרא סמכנו על הרוב כ"כ עלינו לסמוך עתה על הרוב, ואם לא מהני לדיני נפשות, אי אפשר להרוג עתה את הבא עלי' אבל אם הי' מעיקרא ענין עדות להחזיקה באשת איש, באופן שעדות כזו לא מהני לדיני נפשות כגון שהי' בלא דרישה וחקירה ע"י בתשו' רע"א סי' צ"ד והביא בשם תשו' הרשב"א, מ"מ אח"כ הורגין עי"ז דעכשי' א"צ קבלת עדות אחרת, משא"כ ברוב דאינו בתורת נאמנות לא שייך ענין זה: וענין זה דסוקלין התקנות לא שייך לדין רובא דליתא קמן, דשני ענינים הם ולא נלמד זה מזה, דבענין סוקלין על התקנות הביא הש"ס דוגמא תינוק ותינוקת שהגדילו בתוך הבית בתורת אח ואחות שהוא ענין הוכחה ע"י הנהגתם התמידית וכמו הוחזקה נדה בשכנותי' דלא חשדינו שפא עשו כן ברמאות לאיזו מטרה של שקר ובכה"ג סמכה תורה להחזיק בתורת נדאי שכן הוא כמו שהאמינה תורה לעדים אף שאפשר ששקרו בעדותם, וענין זה אין ללמוד מהא דאזלינן בתר רוב בדיני נפשות כמו קטנה שנתקדשה דשם היא רוב בטבע דעפ"י דרכי הטבע רוב נשים אינן אילוניות,

וכ"כ טעות בעיבורא דירחא הוא ענגין שנטוע בתכונת האדם, אבל הנדה שהוחזקה ע"י הנהגתה הרי עושה האשה עפ"י רצונה וכוונתה והרמב"ם פ"א מה' אסו"ב ה"כ שפכתב דין זה שסוקלין על התזקות מסיק בזה"ל ראי' לדין זה מה שדנה תורה במקלל אבי ומכה אבי שיומת ומנין לנו ראי' ברורה שזה אבי אלא בתזקה כף שאר קרובים בתזקה עכ"ל.

וכן מפורש בירושלמי סוף קדושין ה"י. וכן ענגין תזקה של שלשים יום באיש ואשה שזבאו ממדינת הים הוא אומר זאת אשתי והיא אומרת זה בעלי שאם הוחזקו בעיר ל' יום הורגין עלי' הרמב"ם שם הי"א.

וכתב הה"מ שלמד זה מגמ' ב"ב ד' קס"ז שמי שהוחזק שמו בעיר ל' יום אין חוששין לו יעו"ש. הוא ג"כ ענגין כזה של נאמנות וכמו שכתב שם ברש"ב"ם, ונ"ל אין חוששין לו דכל כף לא הי' מחליף שמו זמן מרובה פן יודע הדבר עכ"ל.

ומזה למד הרמב"ם דאם דרו איש ואשתו ל' יום בתזקת בעל ואשתו דהוא תזקה שהורגין עלי' ובס' ש"ש הקליט דגם בע"א שמעיד על חלב דכתב הרמב"ם שהאיסור יחזק על ידו שהוא ג"כ בהחזק פן שלשים יום, והוא דבר רחוק דמה ענגין של תזקה דע"א דבכל הני ענגין הוחזקה הוא עפ"י הנהגה מתחזק הענגין, אבל בעדות אינו תזקה יהי' בזה שאנו מתנהגים עפ"י עדותו שהעיד פעם אחת, דבע"כ עלינו להתנהג שלא לאכול החתיכה שהעיד עלי' העד דנאמן הוא באיסורין: פרק ב ומה שתנא דבר' הגאון בס' ש"ש דלא מהני רוב ותזקה בדיני נפשות משום דבעינן קרא פדכתיב עפ"י שנים עדים יקום דבר, אינו מוכרח כלל שהרי תזקה דאין אדם פורע בתוך זמנו מהני אף להוציא ממון, ותזקה דאין אשה מעיזה בפני בעלה מהני להתיר אשת איש דהוי דבר שבערוה דבעינן שני עדים דמפל זה מוכח דמה שהצריכה תורה שני עדים דוקא הוא רק למעט בזה ע"א, אבל לא מיעטה תורה בזה דלא לסמוך על שאר הוכחות שהוא ענגין אונפני הידיעה שאנו יודעים מעצמנו עפ"י אומד הדעת, אלא שאין זה תלוי בשקול הדעת של חז"ל אינו הוכחה חשוכה פידעה ואיזו הוכחה חשוכה רק פרובא, וכן לענגין לאסור אשה על בעלה דבעינן שני עדים פתבו הרבה ראשונים בספ"ב דיבמות דמפקינן לה מבעלה ע"י עדי פיעור כמו שהובא שם ברא"ש שיטת החולקים על ר"ת, וכן פתב הקצוה"ח בס"א צ' סק"ז לענגין קדושין שלא ראו הנתנה שידעה עפ"י הוכחה הוי פראי', וכענגין דנקטינן שעדי חוד הן עדי ביאה, והרבה ענגינים פאלה נמצאים בש"ס, וכן מוכח להדיא מדברי הגמ' שם ריש פרק בן סורר דפריה שם ובדיני נפשות מי אזלינן בתר רובא והתורה אמרה ושפטו העדה והצילו העדה ואת אמרת זיל בתר רובא, ולא פריה והתורה אמרה עפ"י שנים עדים יומת המת, מזה מוכח להדיא דלא שייך ענגין זה להוכיח מדין עדות, ואם יהי' הוכחה ברורה שפיר מהני אף בדיני נפשות, וסוקלין ושורפין על התזקות המוכיחות, רק לענגין רוב שקיל וטרי בגמ' פנין דאמרה תורה להציל את הנידון וברוב הרי איפא מיעוט ברור בכה"ג הוי בכלל והצילו העדה ומסיק הגמ' דגם בדיני נפשות אזלינן בתר רוב והיננו דגם בדיני נפשות אמרה תורה לסמוך על הוכחת רוב: והנה בגמ' חולין ד' צ"ו אמר שם להוכיח דטביעת עין עדיף מסימנים תדע דאילו אתו בי תרי ואמרו פלגיא

דהאי סימני' והאי סימני' קטל נפשא לא קטלינו לי' ואילו אמרו אית לן טביעת עינא קטלינו לי'.

יעו"ש וכתבו בתוס' שם ד"ה פלגיא וז"ל וא"ת והלא משיאין אשה עפ"י סמנים להך לישנא דאמר רבא סימנין דאורייתא בפ' בתרא דיבמות ואם לאחר שנישאת באו עדים שזנתה קטלינו לה דסמנינו אסימנין להחזיקה בחזקת אשת איש מן השני וכו' וי"ל דבכה"ג נמי לא סמנינו אסימנים למיקטלה ולהחזיקה לאשת איש מן השני.

וכו' וכן אם נישאת עפ"י עד אחד וזנתה דלא קטלינו לה וכו'. דלא לכל דבר מהימנינו לי' דאין האחים יורדים לנחלה על פי וגם צרתה אסורה, וא"ת והאיך מחזירים שט"ח בסימנים והא אי אתו סהדי ואמרי פלגיא דהאי סימני' והאי סימני' לנה מפלוני לא מפקינו וי"ל דל"ד דשטר שאין אדם מוחזק בו שיאמר שלי הוא מהדרין שפיר אבל ממון שביד הבעלים אין להוציא ע"י סימנים דה"נ לא מפקינו חפץ מיד בעלים אי אתו סהדי ואמרי ההוא חפץ דהאי סימני' והאי סימני' דפלגיא הוא.

עכ"ל.

וכתב בתשו' רע"א סי' ככ"ד שזנאה מדברי תוס' אלו דפליגי על הרמב"ם דפסק בה' סנהדרין דחלב שהחזק עפ"י ע"א אם אכל אדם אח"כ דלוקה, דלשיטת הרמב"ם בנישאת עפ"י סימנים או עפ"י ע"א הוחזקה לאשת איש וממילא קטלינו אח"כ וכן פתב בס' ש"ש ש"ד פ"ט יעו"ש.

ולפמש"כ אין דבריהם מוכרחים כלל דסימנים הם הוכחה קרובה לרוב דליתא קמן וסמנינו לענין איסור כמו דאזלינו בטר רוב באיסורין אבל בדיני נפשות לא סמנינו אסימנים דסימנים הוי הוכחה קרובה לרוב ולא דמי לרוב דהרי מספקא לן גם באיסורין אי סימנים דאורייתא, ומשו"ה אף דמסיק במס' דסנהדרין בפ' בן סורר דסמנינו על רוב גם בדיני נפשות אבל שיעילו סימנים לדיני נפשות לא מצאנו.

אבל עדות של עד אחד שהעיד על חלב הוא עדות גמורה פשני עדים לענין קטלא וכיון דמתחילה הי' ענין של איסורין האמינה תורה אותו פשני עדים שהחתיכה היא חלב וממילא מהני אח"כ גם לדיני נפשות, משא"כ כשאנו סומכים לענין איסור על הוכחת סימנים, גם אח"כ כשאנו דנים לענין נפשות עלינו לבוא לדון את האיש לקטלא עפ"י הוכחה זו של סימנים, וסימנים לא הוי בירור להכריע לענין נפשות, אבל בעדות שזנאמנות שלמה היא מהני גם עדות של ע"א לענין נפשות, אם רק כשהעיד הי' עדותו מתקבל עפ"י משפטי התורה, ולפי"ז ל"ד עדות ע"א שמתיר באשת איש לענין מת בעלה, לעד אחד המעיד על חתיכה שהיא חלב דמה שמתירין עפ"י ע"א לשיטת תוס' היא תקנת חכמים כמש"כ ביבמות ד' פ"ח ד"ה מתוך, דבכה"ג דיש טעם להאמין אין זה עקירה מדברי תורה, ואין זה כע"א נאמן באיסורין, דהרי מה"ת אינו נאמן מדין ע"א, ולומר דחכמים סמכו להאמין בתורת הוכחה דדייקא ומינסבא שתהא הוכחה זו פהוכחת הרוב או פהוכחת החזקות שמלקין וסוקלין על ידם, גם זה אינו, דהרי לא לכל דבר האמינוהו דאין האחים יורדים לנחלה על פי', אלא דמשום עגונא הקילו חכמים כמו שאמרו בגמ', היינו שהקילו רק לענין זה להתירה להנשא, אבל לא נתאמת ענין זה לא עפ"י עדות

המועיל ולא עפ"י הוכחות המועילות שפאמת מת בעלה, וממילא כשנשואת אח"כ לא נתאמת ולא נתחזק בשום דבר מועיל שהיא אשת איש גמורה לבעלה האחרון ומשו"ה כשננתה לא קטלינו לה, כנלענ"ד בפשיטתם: ומה דפשיט להו להתוס' דאין מוציאים ממון מיד מוחזק עפ"י סימנים, נראה לי שהוא עפ"י מה דקיי"ל דאין מוציאים ממון מיד מוחזק ע"י רוב וכינן דסימנים גריעי מרוב דהרי ברוב מסקינן בגמ' סנהדרין דאזלינן גם בדיני נפשות והכא פשיט לי' לרב משרשיא דלא מהני להחזיק איש זה לרוצח ע"י עדות שראו רוצח בסימנים פאלה, וכינן דרוב לא מהני להוציא ממון סימנים ודאי דלא מהני, אלא הא דמתחזירין שט"ח ע"י סימנים הוא כמש"כ דכשאנו דנים על חזרת אבידה של השטר שהוא חפץ בפני עצמו אין אדם מוחזק בו מהני הוכחה סימנים להחזיר וכשיהי' השטר ביזו לא יוציא ממון ע"י הוכחת סימנים אלא פיון שבהיתר בא השטר לידו גובה בו כמו אם המלנה מצא את השטר בעצמו וכמש"כ בתוס' ד' י"ג ע"ב ד"ה הא קאמר יעו"ש.

וענין זה לא שיהי' לענין זה שנתחזקה באשת איש לומר שממילא נתחייב מיתה כשננתה אח"כ. וכמש"כ: ובתש' נוב"י מ"ק אהע"ז סי' נ"א תמה על ענין זה שיהני סימנים להתיר אשת איש ולא יועילו להרוג את הרוצח שמעידים עלי' בסימנים שהוא הרוצח, ומתירין בסוגית הש"ס דהטעם בזה משום שטוען ברי דלאו איהו קטל, וענין הוכחת הסימנים ילפינו מאבידה והתם ליכא מי שמכחיש בברי, ומשו"ה אף אם אינו מכחיש לא מיקטל דהוי התראת ספק דבשעת התראה הוי ספק נשוא יכחישם אח"כ בטענת ברי זהו תו"ד שם.

ואין דברי' מחנורים כלל בענין זה דהנה באבידה מהני סימנים גם נגד הטוען ברי דהרי בשטר דמתחזרים בסימנים דהמלנה והלנה טוענים בזה כ"א טענת ברי וא"כ יועילו סימנים גם להתיר אשת איש למ"ד סימנים דאורייתא גם נגד טענת ברי ומהראוי לפי"ז דגם טענת ברי של הנדון הרוצח לא תועיל פלום בכלל לא מציינו בדיני נפשות נפ"מ בטוען ברי או לא.

ומש"כ לדון בזה מטעם התראת ספק ג"כ אין נ"ל דבכל דוכתא התראת ספק הוא אם הדבר ספק למותרה אם יבוא לידי איסור מיתה או מלקות אבל אם האיסור מיתה ודאי, אלא שהעובר חושב שמה יעלה ביזו להשמיט מיד בי"ד ע"י הכחשה או שיברח ולא תשיגנו יד בי"ד לא שמענו שיהי' זה בכלל התראת ספק, דא"כ לא יצויר כמעט התראת ודאי שמה לא יעלה ביזו לברר החקירות והבדיקות פראוי ועיקר הפלל בזה כמש"כ בכתובות ד' ל"ג ובשאר דוכתי דבעינו שיהי' המותרה מזיד גמור דלא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד - וכמו שנתבאר בדברינו בש"א פ"ג - גם עיקר דברי' לומר שמתחילה לא ראו העדים את הרוצח רק ראו סימנים הוא דרף רחוק בגמ' ופשטות הש"ס מייירי דמתחילה ראו אותו ראי' גמורה רק אח"כ אין מפירים אותו רק ע"י סימנים, וממילא ליכא בזה מתחילה התראת ספק לומר שלא יפירו אותו רק ע"י סימנים.

ונה פשוט: ובתשו' רע"א סי' ק"ז בסוף התשובה שהשיב להג' ר"מ ווייל כתב שם ג"כ לחלק בין הא דלא קטלינו ע"י עדים שמעידים ע"י סימנים, וקטלינו אשה שננתה שנתחזקה לאשת איש ע"י היתר עדים בסימנים עפ"י דרף שכתב הש"ש, והוא דלהחזיק איסור וכו' להחזיק היתר מהני סימנים ועד אהד אבל אם לא ידעו את הרוצח רק ע"י

סימנים לא מהני מחמת דבעינן עפ"י שנים עדים יקום דבר, רק הוסיף ביאור קצת דמשו"ה מהני אח"כ גם לדיני נפשות אם הוזהר לאשת איש ע"י בירור סימנים או ע"א, דלא שניף בזה והצילו העדה, דלו יהא דבאמת אינה אשת איש הוא חייב מיתה, דהתורה אמרה אם יבוא על אשה שמוזהרת לאשת איש ע"י בירור של ע"א או סימנים שחייב ע"ז מיתה, ולהחזיק האי גברא לרוצח ע"י בירור של סימנים לא מהני משום דבעינן עפ"י שנים עדים יומת המת זהו תו"ד שם.

והנה בעיקר הענין פבר פתבנו מה דקשה ע"ז דהלא גם להתיר אשת איש בעינן עפ"י שנים עדים יקום דבר, וכן להחזיק אשת איש, דמזה מוכח דלא בעינן דוקא עדים רק שאר הוכחות ג"כ מהני, ומה שהוכיח לומר שחייב מיתה על הא דעבר אמימרא דרחמנא שאכל חתיכה שע"א העיד עלי' שהוא חלב, אף אם קמי שמיא גליא שאינה חלב, ענין זה אינו מוכן דהרי אם יתברר אח"כ ע"י עדים שהחתיכה הייתה של שונן ודאי לא ילקה, לפ"ז מוכח שאין מחייבין אותו מה שעבר לאכול חתיכה שהוזהרה ע"י ע"א: ולענ"ד נראה דיש מקום לומר בסוגית הש"ס דחולין הנ"ל לנטות משיטת התוס' עפ"י מה דאיתא בגמ' סנהדרין ד' פ' ברוצח שלא נגמר דינו שנתערב עם אחרים שנגמר דינם דכולם פטורים משום דאין גומרין דין שלא בפני' וכן פסק הרמב"ם להלכה בה' רוצח פ"ג, ולכאורה הלא אפשר לגמור דין על כל אחד ואחד בממ"נ אם פבר נגמר דינו הרי הוא חייב מיתה, ואם לא נגמר דינו עכשיו, ומוכח מזה דלא מהני ממ"נ ע"ז.

דכינן דבעינן לענין גמר דין שיהי' בפני', שיהי' בי"ד רואים את הנידון שעלי' גומרים את הדין, י"ל דלא סגי שיהי' עומד לפניהם ורואים את פני', אלא שיהי' יודעים שזהו האיש שמחייבים אותו מיתה, ומשו"ה בנתערב מי שלא נגמר דינו בין הנגמרים דינם לא מהני מה שיאמרו על כל אחד דחייב אשה מיתה בממ"נ, דמ"מ הדבר ספק לבי"ד על כל אחד אם מחייבים הם "עכשיו" את הראוי לחייב ונראה לי דגם אם נתערב רוצח אחד שנגמר דינו בין רוצחים שלא נגמר דינם דכולם פטורים דכן הוא לשון המשנה שם רוצח שנתערב באחרים ואף שבגמ' שם אמרו א"ר אבהו אמר שמואל הכא ברוצח שלא נגמר דינו שנתערב ברוצחים אחרים שנגמר דינם עסקינן רבנן סברי אין גומרין דינו של אדם אלא בפני' הילכך פולחם פטורים.

עכ"ל הגמ', מ"מ י"ל דלאו דוקא הוא דה"ה באחד שנגמר דינו ונתערב באחרים שלא נגמר דינם וי"ל דאדרבה רבותא קמ"ל דאף דהרוב חייבים מיתה שפבר נגמר דינם, מ"מ פולחם פטורים מחמת האחד דלא אזלינן גם בכה"ג בטר רוב, אבל להיפוך שעל הרוב צריכים לגמור הדין ודאי פטורים, דא"א לגמור הדין עליהם, והטעם לזה נלענ"ד עפ"י מה שנתבאר בדברינו לעיל ש"א פ"ה וש"ב פי"ט דדין רוב לא מהני רק היכא שהדין במציאות אינו תלוי בידיעתנו, שאז אמרה תורה אחרי רבים להטות להחזיק הדבר שבמציאות הוא כפי אופן שנראה לנו עפ"י הרוב, אבל היכא שהדין במציאות תלוי עפ"י ידיעתנו וידיעה עפ"י רוב אינה נחשבת פידעה ברורה, בכה"ג לא מהני רוב, לפי"ז גם אם יתערב רוצח אחד שנגמר דינו בין הרבה רוצחים שלא נגמר דינם אף שהרוב הם שלא נגמר דינם, אבל פינן דרוב לא משנוי פידעה הוי כל אחד בגדר ספק ויפטרין פולחם, ול"ד למש"כ בתוס' חולין ד' י"א ע"ב ד"ה ליחוש בשם ר"ת הטעם בנסקלין ונשרפים

שְׁנֵת־עָרְבוּ דָלָא אֶזְלִינָן בְּתַר רַבָּא מְשׁוּם דַּמְמ"נ נְהָרְג לָא אֶזְלִינָן בְּתַר רַבָּא, דְּמִשְׁמַע לְכַאוּרָה דְּבַכְה"ג אֶזְלִינָן בְּתַר רַב, דְּהֵתֵם פְּבָר נְגַמְר דִּינָם לְסַקִּילָה וְלִשְׁרִיפָה, אֲבָל הֵכָא לְעַנְנָן דִּין שְׁאִין גּוֹמְרִין דִּינוּ אֵלָא בְּפִנְי' י"ל דְּלָא מְהַנִּי יְדִיעַת רַב כַּמֶּש"כ, וּלְפִי"ז יֵשׁ מְקוּם לִזְמַר דְּגַם בְּהָא דְאֶמְרִינָן בַּגְמ' בְּעֵדִים שְׁמַעֲיָדִים פְּלַגְיָא דְהָאִי סִימְנִי קִטְל דְּלָא קִטְלִינָן לִי, דְּמִשְׁמַע.

אֲרַף אִם יְהִי סִימְנִים מְנַבְּהֵקִים. הַמּוֹעִילִים מַה"ת גַּם בְּדָבָר שְׁבַעֲרוּהוּבְמָמוֹן, אִינָם מוֹעִילִים בַּכְה"ג לְהַרְג אֶת הַנִּידוֹן מְשׁוּם שֶׁהוּא ג"כ שְׂיָיָה לְהָאִי דִּינָא שְׁאִין גּוֹמְרִין דִּינוּ שְׁלֵא בְּפִנְי', הֵינְנוּ אֲרַף שֶׁהַנִּידוֹן עוֹמֵד לְפִנְי' בִּי"ד וְעַלִּי גּוֹמְרִים בִּי"ד הַדִּין, אֲבָל פִּינּוֹן שֶׁהַסְּפֵק בְּזָה הוּא עַל הַנִּידוֹן אִם זֶהוּ הָאִישׁ שְׁרָאוּ הָעֵדִים שֶׁהֵרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ אוֹ אִישׁ אַחֵר הוּא, זֶהוּ דוּמָה פְּרוּצָה שְׁנֵת־עָרְב, וְלַעֲנִין הַתְּחַלְפוֹת הָאִישׁ בְּאַחֵר דְּלָא מְהַנִּי יְדִיעַת רַב, כ"כ לָא מְהַנִּי הוֹכַחַת סִימְנִים שְׂיָיָה נְחָשָׁב כִּי־דִיעָה.

וְאִין לְדַמּוֹת עַנְנָן זֶה לְעַנְנָן יְדִיעָה בְּלֵא רֵאִי, דְּמוּכַח מְסוּגִית הַש"ס בַּמַּס' שְׁבֻעוֹת ד' ל"ד דְּאִם מְהַנִּי בְּמָמוֹן מְהַנִּי גַם בְּנַפְשׁוֹת, וְכֵן פְּתַבּוּ בְּתוֹס' שֶׁם דְּהוֹכַחַת גְּמוּרָה כְּמוֹ עֲלֵתָה לִּי וְשִׁיכָה בְּגַבּוֹ וְנִיבְקָב קְרוּם שְׁל מוֹח וְלֵא הִי שֶׁם אִישׁ אַחֵר דְּלִיכָא סְפֵק שְׁמָא אִישׁ אַחֵר הִרְגוּ דְמַהַנִּי אֶמְדָּנָא כְּזֹאת גַּם בְּדִינֵי נַפְשׁוֹת יַעו"ש.

דְּהֵתֵם אִין הַסְּפֵק מַחְמַת הַתְּחַלְפוֹת הַרוּצָה, פִּינּוֹן דְּלֵא הִי שֶׁם אִישׁ אַחֵר אֵלָא הַסְּפֵק עַל הַנִּידוֹן אִם עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה הַרְצִיחָה אוֹ לֵא וּבַכְה"ג מְהַנִּי הוֹכַחַת מַחְמַת אֶמְדָּנָא, אֲבָל כְּשֶׁרָאוּ עֵדִים מַעֲשֵׂה הַרְצִיחָה, וְעַכְשָׁי מְסוּפָקִים עַל נִידוֹן זֶה אִם זֶהוּ הַרוּצָה שְׁרָאוּ אוֹ אַחֵר הוּא, לָא מְהַנִּי אֶמְדָּנָא דְלַעֲנִין זֶה בְּעֵינָן יְדִיעָה בְּרוּרָה עַפ"י עֵדִים כְּנַלְעַנ"ד וְהַתּוֹס' י"ל דְּלֵא סְבָרִי כָּל זֶה וּמַצָּאתִי אַח"ז בַּס' חִידוּשֵׁי הַרְמ"ה לְמַסְכַּת סְנֵהֲדָרִין שְׁעַמַּד שֶׁם עַל סוּגְיָא זֶה בְּמָה שֶׁהוֹקְשָׁה לָנוּ וּמְתַרְץ שֶׁם וַז"ל וְדִיִּיקִינָן בַּגְמ' מֵאֵן אַחֲרִים וְכו' הֵכָא בְּרוּצָה שְׁלֵא נְגַמְר דִּינוּ שְׁנֵת־עָרְב בְּרוּצָחִים אַחֲרִים שְׁנַגְמַר דִּינָם וְכו' וְכִי תִימָא וְלִיְהִיֲדָר לִיגְמַרִי לְדִינִי דְכָל חַד מִזְנִיָּהוּ בְּאַפְי' מַמ"נ אִם מְהַנְּה דְנַגְמַר דִּינָם הוּא שְׁפִיר, וְאִי לָאו מְהַנְּה קַמְאִי הוּא מִיחְסִיב קִטְלָא וְגַמְרִינָן לִי הַשְׁתָּא לְדִינִי אֶמְרִי פִינּוֹן דְּלֵא יְדַעֲנָן מְשׁוּם מֵאִי קָא גְמַרִינָן לִי לָא קִטְלִינָן לִי דְרַחֲמָנָא אֶמְר וְהַצִּילוּ הָעֵדָה דְבַעוּ לְהַפּוּכִי בְּזוֹחֲתִי וְכִי הָאִי גִנְנָא לָא יְדַעֲי אֶמְאִי מִיחְסִיב לָא יְכֻלִי לְהַפּוּכִי בְּזוֹחֲתִי שְׁפִיר עַכ"ל.

וַע"כ י"ל דְּהַתּוֹס' אֶזְלִי בְּשִׁיטָה זֶה שְׁל הַרְמ"ה דְּגַם לְדִין שְׁצָרִיף לְגַמּוֹר בְּפִנְי' א"צ יְדִיעַת וְדֵאִי שֶׁהוּא בְּעַל הַמַּעֲשֵׂה וְחַל גְּמַר דִּין גַּם עַל הַסְּפֵק אִם רַק הַנִּידוֹן עוֹמֵד לְפִנְי' בִּי"ד, דְּלִפִּי"ז שְׁנָה בִּירוּר זֶה דְּהָאִי גְבָרָא דְסִימְנִים קִטְל נַפְשָׁא לְכָל בִּירוּרִים שְׁל אִיסוּר וְהִיתַר וְהַשְׁבַּת אֲבִידָה, וּמְשׁו"ה פְּשוּט לְהוּ מַגְמ' זֶה דְּלָא מְהַנִּי בִּירוּר סִימְנִים לְדִינֵי נַפְשׁוֹת, וּלְפִי"ז הָעֵלוּ דְאִם נִישְׂאֵת עַפ"י הִיתַר שְׁל סִימְנִים דְאִם זְנָתָה אִינָה נְהָרְגַת אַח"כ.

כְּנַלְעַנ"ד בְּעַנְנָן זֶה: פֶּרֶק ג' וַעפ"י מַה שְׁנֵת־בְּאָר לָנוּ יְצָא מְזָה דַעפ"י מְסַקְנַת הַש"ס בְּרִישׁ פֶּרֶק בֵּן סוּרֵר הוֹלְכִים בְּדִינֵי נַפְשׁוֹת אַחֵר הָרֹב דְקִים לְהוּ לְחַז"ל דְכָלְלָא הוּא בְּתוּרָה לִילֵף בְּתַר הָרֹב בְּכָל הַדִּינִים בְּשׁוּה אֲרַף בְּדִינֵי נַפְשׁוֹת, וּמַעֲתָה קָמָה וְנִבְצָבָה הַתְּמִיזָה הַגְּדוּלָה מ"ש דִּין מְמוֹן מְנַפְשׁוֹת אִיף תִּכְנֵן שְׂיָיָה חֲמוּר עַנְנָן זֶה לְהוֹצִיא מְמוֹן מִיַּד מְנוּחָק מְלַהֲרוּג נַפְשׁ, וְלָמָּה אִין הוֹלְכִין בְּמָמוֹן אַחֵר הָרֹב בְּמָמוֹן לְהוֹצִיא מִן הַמְּנוּחָק, וְנַלְעַנ"ד דְּהֵנָּה בְּאַמַּת יֵשׁ לְדַקְדַּק בְּהָא דְאֶמְר שְׁמוּאֵל כִּי אֶזְלִינָן בְּתַר רַבָּא בְּאִיסוּרָא אֲבָל בְּמָמוֹנָא לָא

אזלינו בטר רובא, פינו דגם בדיני נפשות אזלינו בטר רובא הו"ל לפרש באיסורא ובדיני נפשות ולשיטת הש"ש הול"ל אבל בממונא ובדיני נפשות לא אזלינו בטר רובא, וע"כ נראה דהיסוד בזה למ"ד דאין הולכין בממונא אחר הרוב הוא דשאני דיני ממונות מפל דיני התורה, דכבר נתקשו האחרונים בהא דקיי"ל דכל ספק ממון המוציא מחבירו עלי' הראי', למה לא יהי ענין זה פכל ספק איסור של תורה והלא לאו דלא תגזול הוא פלאו דלא תאכל חלב, ובס' או"ת בקיצור תקפו פהו אות כ"ב הביא ענין זה ודחה כל התירוצים שנאמרו בשם הגדולים שלפני' וכתב שם דאין קושיא פכל כי פהו הוא המצנה והלאו שלא תגזול דוקא גזל ודאי ולא ספק וכמו שאמרה תורה ממזר ודאי ולא ספק, עשירי ודאי ולא ספק.

יעו"ש.

ואין דברי מתישבים על הלב דהרי לא מצינו ע"ז שום רמז בתורה להתיר ספק גזל, דבמעשר ילפינו מקרא וכו' בממזר וגם בגמ' לא נזכר חידוש זה שספק גזל מותר, ובגמ' נאמר דענין זה סברה הוא דהמע"ה, ונראה שפכל הוא במשפט גדרי זכות ממון שפכל ספק הנולד בזה הוא חוזר לעיקרי הגדרים של שלטון וזכות ממון שבין אדם לחבירו וכמו שעיקרי הגדרים של זכות ממון אינם חוקים עפ"י התורה אלא היסוד בהם הסכמת שפכלנו שהמגביה מציאה יהי שלו ופירות שדהו ונולד בהמתו יהי שלו וכל כה"ג וכו' דרכי הקנינים במה שאדם מוסר מקניני' לחבירו כתבו גדולי האחרונים שאינם חוקים שיהי' דוקא עי"ז, וכשהסכימו רוב המדינה שיגמר קנין ע"י סיטומתא וכה"ג הוא קנין מה"ת, ומשו"ה גם ספק הנולד בזה חוזר לכלל זה שהיסוד בזה סברת החכמים שהחליטו שפן ראוי להיות שהמע"ה, דכל זמן שלא יבחר הראי' ברורה שנפקע זכות בפעלים הראשונים הוא ראוי להיות הפעלים והשליט בכל אנפני השתמשות, ומשו"ה לא שייך לדון בזה מספק איסור גזל דמתחילה עלינו להחליט מי הוא הפעלים שראוי להיות בידם שליטת והשתמשות החפץ ואח"כ יחול דין איסור גזילה, וכיון דעפ"י משפט סברת השכל החפץ שייך לפונחוק הרי זה חפץ שלו פאליו זכה בו עפ"י שאר הסכמת שכליים, והתופס ממנו הוא הגזול - ויתבאר עוד ענין זה בס"ד בפרטות במק"א - ולפי"ז כל הפללים השנויים בדיני ממונות שאינם מפורשים בתורה הם שנויים עפ"י משפט זה כמו ברי ושמא דקיי"ל ברי עדיף היכא שאין שניהם מוחזקים ולהוציא מיד מוחזק לא מהני דהטעם בזה דמי שיש לו טענה מעולה מחבירו הסברא מחיבת שיהי' זכותו גדול מחבירו, אבל נגד זה יתרון הזכות של המוחזק עולה נגד יתרון של טענה טובה דחבירו, ומה"ט ס"ל לשמואל פינו דדין לילך בטר רוב הוא חוק התורה אף שאינו ברור גמור דהרי ידענו דיש מעוט מ"מ אמר רחמנא שעלינו להתנהג בכל דרכי התורה עפ"י הרוב, אבל כ"ז בדינים שעיקריהם הוא חוק התורה, אבל בספק ממון שסודו הוא גדרי הזכות וכו' פללי הספיקות כ"כ הם גדרים של זכות ממון שתלויים בדעת והסכמת השכל וסברא הישרה, הנה פשיש לתובע רוב המסייעו עי"ז ראוי להיות זכותו גדול בהחפץ שטוענים עלי' אבל נגד זה זכות הנותן להנתבע במה שהוא מוחזק עולה נגד פח הזכות של התובע ובהו יש מקום לומר דמה דאמר שמואל כי אזלינו בטר רובא באיסורא אבל בממונא לא אזלינו בטר רובא הוא הפונה בדינים שסודם חוק התורה אמרה תורה לזיל בטר רוב, אבל בממון שסודו הוא הסכמת שפלי גם ברור הספיקות תלוי עפ"י שכל וסברא, אם

לא במקומות שמפּוֹרֵשׁ בתורה, כמו דיני עדות ושבוּעוֹת שֶהֵם חֻקֵי התורה כְּכֹל המצוות: ועפ"י מש"כ יש לישב מה דנקטינן דגם לדיני ממונות מצרפין עדות המכחישות היכא דאפשר שטעו בעיבורא דירחא כמש"כ בחו"מ סי' ל' ובמס' סנהדרין מוכיח הש"ס דאזלינן בדיני נפשות אחר הרוב מהא דמהני עדות המכחישות זא"ז היכא שיש לתלות שטעו בעיבורא דירחא, דעפ"י בְּמִמּוֹן דְּלֹא אֶזְלִינָן בְּתֵר רֹב מִהֲרָאוּי לְהִיּוֹת שְׂלֵא לְצַרְף הַעֲדִים בְּכַה"ג, אֲבָל לִפְמִש"כ הֵנָּה בְּדִינֵי הַעֲדוֹת וְגַדְרֵי הַגְּדָה שְׁנֵיהּ נִדְאֵי מִחֻקֵי הַתּוֹרָה וְע"ז נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה לִילָף בְּתֵר הָרֹב וְהוּי הַגְּדַת עֲדִים וְהוּא בְּכֹלֵל עִפ"י שְׁנַיִם עֲדִים יָקוּם דָּבָר שְׂאֵמְרָה תוֹרָה, וּבִזְהָ אֵין מְקוּם לְגַרְוֵעַ וּלְהוֹסִיף עִפ"י מֵהַ שְׁנֵינָה סְבָרוֹת שְׂכָלִיּוֹת כְּמוֹכּוֹ, וְכֵן אִם יְהִי לָנוּ סִפְקָ בְּכִשְׁרוֹת הַעֲדִים וְהַדִּינִים וְעִפ"י רֹב הֵם פְּשִׁירִים יְהִי פְּשִׁירִים גַּם לְדִינֵי מְמוֹנוֹת כִּינּוֹן דְּכִשְׁרוֹתָם הוּא דִּין תּוֹרָה וְע"ז נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה לִילָף בְּתֵר הָרֹב, וּמִמִּילָא מְהֵנִי עֲדוֹתָם גַּם לְהוֹצִיא מְמוֹן, וּל"ד עֲנִינָן זֶה לְהָא דְהִסְפִּימוּ רֹב הַפּוֹסְקִים בְּתֵינוּק הַנְּמַצָּא דְּבָרוּב יִשְׂרָאֵל אִם נֶגַח תּוֹרָה דִּינָן לְתוֹרָה דִּינָן דְּאֵין צָרִיף לְשֵׁלֵם דְּאֵין הוֹלְכִים בְּמִמּוֹן אַחַר הָרֹב, דְּהֵתָם צְדָדֵי הַסִּפְקָ הוּא סִפְקָ בְּזָכוֹת הַמְּמוֹן מִצַּד עֲצָמוֹ דְּאִם הוּא יִשְׂרָאֵל חַיִּיב לְשֵׁלֵם וְאִם לֹא פְטוּר, וְכִינּוֹן דִּישׁ מִיעוּט שְׂאֵינּוֹ יִשְׂרָאֵל הוּא דְּמִצַּד הַסִּבְרָא גַּם זֶה סִפְקָ הוּא וְחֻזְקַת מְמוֹן עֲדִיף מִשׁוּם הֵכִי פְטוּר לְשֵׁלֵם, אֲבָל כְּשֶׁהַסִּפְקָ הוּא בְּהַגְדַת הַעֲדִים אוֹ בְּכִשְׁרוֹתָם, דְּכִשְׁרוֹת הַעֲדִים וְהַגְּדַתָּם אֵינּוּ גוֹרֵם בְּאַמַּת זְכוּת וְחוֹבָה דְּלֹא אֵיבְרוּ סְהֵדֵי אֵלָא לְשִׁקְרֵי, מִשׁוּ"ה אִם עִפ"י רֹב הַגְּדַתָּם שְׂלֵמָה אִף דִּישׁ לְסִפְקָ שְׂמָא אֵין הַגְּדַתָּם פְּרָאוּי סִפְקָ זֶה אֵינּוֹ סִפְקָ בְּזָכוֹת הַמְּמוֹן שְׂיִגְרוּם זְכוּת לְנִתְבָּע שְׂיִסְיֵיעָהוּ חֻזְקַת הַמְּמוֹן.

וְזֶה חִילּוּק נֶכוֹן וּמִיִּסְתַּבֵּר כְּנִלְעַנ"ד בְּזֶה: וּבִס' פֶּסֶף נִבְחַר הִבִּיא בְּשֵׁם תְּרוּמַת הַדָּשֵׁן וְנ"ל הָא דְאִמְרִינָן הִיכָא דְאִיפָא חֻזְקַת מְמוֹן נֶגַד הָרֹב אֵין הוֹלְכִים בְּמִמּוֹן אַחַר הָרֹב אִע"ג דְּבִשְׂאָר דְּוִכְחֵי אִמְרִינָן רֹב וְחֻזְקָה רֹב עֲדִיף, דְּשִׁאֵנִי חֻזְקַת מְמוֹן דְּאִית בִּי טַעְמָא הַמוֹצִיא מִע"ה וְרוֹבָא לֹא מִיִּקְרִי רֵאִי.

עכ"ל.

וְאֵין דְּבָרֵי מוֹבֵנִים לְכַאוּרָה דְּמֵאֵי עֲדִיף לְשׁוֹן הַש"ס הַמְּרַנְמֵז מִלְשׁוֹן הַש"ס הַמְּפוֹרֵשׁ, לוֹ הָא דְזֶה מְרַנְמֵז בְּלְשׁוֹן הַש"ס הַמִּע"ה שְׂיִבִיא רֵאִי בְּרוּרָה וְרֹב לֹא חֲשִׁיב פְּרָאִי בְּרוּרָה אֲבָל עכ"פ לֹא יִדְעִינָן לְמָה לֹא מְהֵנִי רֹב בְּמִמּוֹן וְלְדַבְּרִינּוּ פּוֹנְתוֹ מְבִנְאֶרְת דְּהָרֵי בַּגְמ' אִמְרוּ דְּדִין הַמִּע"ה אֵינּוּ נִלְמַד מִקְרָא וְא"צ קְרָא ע"ז רַק שֶׁהוּא מְשַׁפֵּט הַשְּׂכָל הַמְּחַיֵּב לְהִיּוֹת כֵּן בְּדִינָן מְמוֹנוֹת וּבְלְשׁוֹן זֶה פְּלוּל דְּגַם רֹב לֹא יִהְיֵי עַד שְׂיִבִיא רֵאִי, הָרֵי הוֹרוּ לָנוּ בַּגְמ' דְּבִסִּפְקָ מְמוֹן תְּלוּי בְּבִירוֹר שְׂפָלֵי וְהַשְּׂכָל מְחַיֵּב שְׂזָכוֹת הַמְּחוֹזְקָ עֲדִיף מְזָכוֹתוֹ שֶׁל הַתּוֹבֵעַ אִף אִם הָרֹב מְסִייעוֹ, שְׁעֲנִין הָרֹב הוּא חוֹק הַתּוֹרָה וְאֵין לְלַמֵּד מִזֶּה לְדִינֵי מְמוֹנוֹת שְׂיִסוּדָם עֲנִין מְשַׁפְּטֵי וְחוֹקֵי הַתּוֹרָה הָאִמּוֹר לְעֲנִין אִסּוּר וְהִתֵּר וּל"ד לְדִינֵי מְמוֹנוֹת שְׂמִשְׁפָּטָם עִפ"י מִדַּת הַזְּכוּת וְרֵאִיוֹת שְׂכָלִיוֹת, וְאִם שְׁגַם עִפ"י סְבָרָא הַדַּעַת נוֹטָה שְׂיִזְנָפָה בְּזֶה מִי שְׂהָרֹב מְסִייעוֹ, אֲבָל זֶה רַק בְּמִקּוּם שְׂשִׁנְיָהֶם אֵינָם מְחוֹזְקִים, אֲבָל אִם אֶחָד מְחוֹזְקָ בְּחֻזְקָה גְּמוּרָה סְבָרַת הַמִּע"ה מִיִּפָּה פָּחוּז שֶׁל הַמְּחוֹזְקָ יוֹתֵר מִמָּה שְׂיֵשׁ כֹּחַ וְזְכוּת לְכַנְגְּדוֹ עִי סִייע שֶׁל רֹב כְּנִלְעַנ"ד: וּבַתּוֹס' פ"ק דְּסִנְהֶדְרִין ד' ג' ע"ב בְּהָא דְקָאֵמַר הַש"ס שֶׁם דְּלִרְבֵי יֵאֲשִׁי יִלְפִינָן בְּדִינֵינָם שְׂיִדּוּנוּ עִפ"י הָרֹב לְדִינֵי מְמוֹנוֹת מִק"ו מְדִינֵי נְפִשׁוֹת וּמָה

דיני נפשות דחמירי אמר רחמנא זיל בתר רובא דיני ממונות לא כש"כ, פתבו ונ"ל תימא דברי ש פ' המוכר פירות קאמר שמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב ואמאי לא גילף בק"ו מדיני נפשות כדאמר הקא, ואין לומר דדיני נפשות גופניהו לא אזלינן בתר רובא ברובא דליתא קמן אלא ברובא דאיתא קמן, דהא בריש פ' בן סורר ומורה משמע דבכל דוכתא אזלינן בתר רובא בדיני נפשות פגון רוב נשים לט' ילדן ורובא דאינשי דטעו בעיבורא דירקא, וצ"ל דרובא לרדא זבני לא חשוב פי הגה רובא הילקף לא סמכינן אהה רובא בדיני ממונות עכ"ל.

ודבריהם סתומים חדא בהא דקאמר שמואל פי אזלינן בתר רובא באיסורא אבל בממונא לא אזלינן בתר רוב וילדבריהם קשה דהול"ל פי אזלינן בתר רוב גרוע באיסורא אבל לא בממונא, ועוד קשה מנין לנו לחלק דבאיסורא סגי ברוב גרוע ובממון ונפשות בעינן רוב מעליא, פינו דלדבריהם לכאורה אין הטעם בדיני ממונות משום חזקת ממון, דא"כ לא שייק למילף דיני ממונות בק"ו מדיני נפשות גם ברוב מעליא ובלא טעמא דחזקת ממון למה יהי דין ממון חלוק מכל דינים שבתורה, שלקחיתר איסור היותר חמור סמכינן ארוב כל דהוא מה"ת וילעגין ממון לא סמכינן על רוב פנה ובעינן דוקא רוב מעליא, ונלענ"ד דהנה בע"כ גם שמואל מודה דאיכא רובי דאזלינן בתרייהו גם בדיני ממונות, דהרי חזקה דאין אדם פורע בתוך זמנו הוא ג"כ ענין רוב דעפ"י רוב אין אדם רגיל לשלם תוך זמנו, וכן פל כה"ג, אלא דרוב פנה הוא כעין ראי' ועדות קצת דהמיעוט בנה הוא מיעוטא דמיעוטא והוכחה כזו מהני גם בדיני ממונות, ודין הרוב דמהני באיסורין הוא אף באופן שההוכחה קלה וקלושה, פגון אם יהי חמשים קונים לשחיטה נחמשים ואחד קונים לרדא ומתחשב.

עפ"י ד"ת לרובא לרדא ע"י איש אחד העוזר, דמה"ת ליכא חילוק בכמות העוזר של הרוב על המיעוט, ולפי"ז י"ל דגם לשיטת התוס' הג"ל עיקר החילוק של דיני ממונות מאיסורין הוא מהטעם שפכתבו דבדיני ממונות בעינן הוכחה המוספמת עפ"י השכל, וכ"ז דליכא עדים או ראי' מוכחת עפ"י שכל אין להוציא ממון מיד המוחזק מחמת דבדיני ממונות גדול פח הזכות של המוחזק עפ"י דרכי השכל, ובאיסורין לא בעינן הוכחה רק חוק התורה הוא ליזל בתר רובא בין שיהי' הרוב כפול שבעתים, ובין אם יהי' רק חלק אחד מאלף בעוזר, וע"ז אמר שמואל דבאיסורין אזלינן בתר רובא פלומר רוב של תורה, אבל בממון לא אזלינן בתר רוב, דרוב של תורה אינו מקריע נגד המוחזק, ובדיני ממונות הוא מטעם הוכחה ולא מדיני אחרי רבים להטות.

ולפ"ד הפלל דקיי"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב הוא פלל גמור בלי יוצא מן הפלל גם לשיטת תוס' הג"ל דבממון אין הולכין אחר הרוב, רק הוכחה ורא' מהני בממון נגד המוחזק. ובהו יובן מה דנאמר לענין פורע תוך זמנו בלשון "חזקה" ולא בלשון "רוב" להסביר שהטעם בנה שלא מדין רוב רק משום הכרת השכל, שמוחזק לנו שכן הוא שאין אדם פורע בתוך זמנו: ולפי"ז י"ל הא דשקיל וטרי בריש פ' בן סורר אם אזלינן בתר הרוב בדיני נפשות משום דכתיב ושפטו העדה והצילו העדה הוא מהאי טעמא דאף דאמרה תורה שהדין הוא ליזל בתר הרוב, אבל פינו דאמרה תורה ושפטו העדה והצילו העדה הרי גלתה תורה שבדיני נפשות עלינו להתבונן גם על ראיות שכליות, היינו

במקום שמן הדין בשאר איסורים הוא פּבּר דין פּסוק עפ"י הפללים שאמרה תורה, הנה בדיני נפשות אין לנו להחליט הדבר עד שנגמץ הענין מבורר גם עפ"י ראיות שכליות וענין זה ליזל בטר רוב אינו ראי' ובירור שפלי, וע"ז מוכיח בגמ' דאזלינן בטר רוב לענין עדים שטעו בעיבורא של חודש וכן לענין קטנה המקודשת דלא תישינו שמה אילונית היא משום דרוב נשים לאו אילונית גינהו וי"ל דעפ"י המסקנא נחליט להכריע דהא דכתיב ושפטו העדה והצילו העדה הוא רק על בירור המעשה אם עשה הנידון המעשה או לא, דלענין זה בעינין עדים או ראי' שכלית פגון הוכחה ואומדנא פעלמה לו נשיכה בגבו דאימא בגמ' שבועות ד' מ"ו לענין להוציא ממון, ואומדנא פזאת מהני גם לדיני נפשות כמש"כ בתוס' שבועות ד' ל"ד, אבל פשאנו דנים על האשה אם היא אשת איש אזלינן בטר רוב, וכן פשאנו דנים על הגדת העדים וכח הדינים אזלינן בטר רוב, ולפי"ז י"ל דגם בדיני נפשות גלמה לנו תורה דאיפא גוני דלא אזלינן בטר רוב של תורה אם ליפא רוב שפלי היינו פשאנו באים לברר על העובר אם עשה המעשה או לא, דע"ז אמרה תורה ושפטו העדה, דלא גיזל בטר רוב אם לא יבורר בראי' של עדים או ראי' שכלית ובזה יש לפרש היטב מה דפשוט להש"ס בחולין ד' צ"ו דלהפיר את הרוצח לא מהני בירור של סימנים וזה בדברי הש"ש ותשו' רע"א ולא מטעמם, דלדבריהם קשה מהא דאזלינן בטר רוב לומר שהעדים טעו בעיבורא של חודש, ולפ"ד מיןשב הכל, דלענין נפשות לעולם אזלינן בטר רוב פשאנו דנים לענין פשרות העדים וכן הגדתם, וכן בדיני ממונות, רק פשאנו דנים לענין בירור אם הוא הרוצח או אם עשה המעשה כפי שורת הדין ע"ז אמרה תורה ושפטו העדה.

ונה דרף נכון: אמנם שיטת התוס' במס' סנהדרין שהבאנו אינה מתפרשת כדברינו, דהרי הם מחלקין בין רוב לט' ילדו ורובא דאינשי טעו בעיבורא דירחא לרובא דלרדא זבני, דמשמע להדיא מדבריהם דרוב פּרובא דלרדא זבני לא יהני גם בדיני נפשות, והא דמהני רוב בנפשות הוא רק רוב מעליא, וגם לא מחלקי בין רובא דטעו בעיבורא דירחא, מחמת שהרוב מכריע רק פח הגדת העדים, ובפשטות דבריהם אינם מובנים, כמו שהקשינו לעיל פיון דמהני רוב פּזה לענין איסורא כמו דאמרינן לשמואל כי אזלינן בטר רובא באיסורא מאיזה טעם לא יהני בדיני נפשות, אלא נראה דסברי דשאני דין נפשות משום דכתיב ושפטו העדה והצילו העדה, היינו שמזה לפינן שלא ליזל בטר רוב של תורה סתם, אלא היכא שהוא גם רוב והוכחה עפ"י דעת האדם, וכיון דמוכח דאזלינן בטר רוב לענין קטנה שנתקדשה שלא לחוש שמה אילונית היא, וכן סמכינן ארובא דאינשי טעו בעיבורא דירחא נקטינן דרוב פּזה הוא ג"כ רוב שפלי, אבל רוב פּרובא דאינשי לרדא זבני שהוא רק רוב של תורה לא מהני להוציא ממון, וכן לדיני נפשות, אבל לא ביארו לנו התוס' מאיזה טעם גרוע רוב זה מפל רובא דליתא קמו, וי"ל שהטעם פּזה הוא עפ"י דברי הרמב"ן במלחמות פ"ב דקידושין הובא בש"ש ד"פ"ו שפכת לענין רובא דמסבלי וחדר מקדשי דקשה למה חוששין לסבלונות ולא אזלינן בטר רוב וי"ל אבל הטעם לשאלה זו שאין רוב זה דומה לפלוגתא דר"מ נחכמים דהתם רוב חיוב וטבע הוא ואי אפשר אלא פן אבל פאן אינו אלא מנהג ופעמים הרבה שאדם נוהג פּמנהג המיעוט הילקף במקום איסור אשת איש הקמירו.

עכ"ל.

דמוכה מדברי' שמדין תורה מהני רוב פזה גם לענין איסור אשת איש אלא שהחמירו חכמים, ועפ"י מש"כ הענין שרוב פזה הוא רוב של תורה ולא רוב שפלי ומנהי מה"ת אלא שהחמירו חכמים, ומשו"ה גם רובא דלרדיא זבני אינו רוב שפלי דאם אדם זה הי' צריק לשחיטה אינו יוצא ענין זה פלל נגד חוקי הטבע והרגילות, אלא שהוא רוב מה"ת, ולא מהני בדיני ממונות ובדיני נפשות מהנה טעמים שכתבנו, דלענין ממון נדאי בעינו רוב שפלי כמש"כ משום דסברא הוא, ולענין נפשות משום דכתיב ופשטו העדה. כמש"כ.

וכן נ"ל לפרש שיטת הרב המגיד בבניאור דברי הרמב"ם לענין תינוק שנמצא בפט"ו מה' איסורי ביאה שהבאנו לעיל שהראב"ד השיג עלי' מסוגית הש"ס ריש פ' בן סוור, וכתב שם הרב המגיד ונ"ל וכבר ביאר רבינו למעלה שאין קדושין נדאין אלא ספק ואין הורגין על הספק, דאלת"ה פי אמרינו בגמ' אם רוב ישראל למאי הילכתא אמאי לא אמרינו ליהרג עלי' ולהיות קדושין והא נדאי הויא, רבותא טפי מחזרת אבידה, וכבר פתבתי למעלה שאפ"ל לענין נזקין לא חשבינו לי' פנדאיישראל לשלם כש"כ ליהרג עלי' או על קדושי' כל זמן שלא תטבילוהו בי"ד ולא טבל ולא מצינו רוב כה"ג בדיני נפשות. עכ"ל.

ובפשטות אין דברי' מוכנים פלל מש"כ דלא מצינו רוב כה"ג בדיני נפשות, וכן מה שהחליט בראש דברי' שאין הקדושין נדאין אלא ספק, דהרי ענין זה ילפינו מקרא דאחרי רבים להטות, ועפ"י מש"כ בבניאור דברי תוס' ה"ל יתפרשו דברי' בטוב טעם משום דרוב פזה שאינו רוב שפלי רק רובא דאיתא קמן שהוא בגדר ספק וכמש"כ הרא"ש והריטב"א הבאנו דבריהם לעיל, רק דלענין הנהגה אמרה תורה אחרי רבים להטות אבל לענין נפשות בעינו רוב שפלי משום ופשטו העדה ומזה ראי' למש"כ לעיל בפ"ב דלא אמרינו הוחזק לענין זה שממילא יהי' אח"כ הדין לדון דיני נפשות, דהרי בתינוק הנמצא נדאי הוחזק לישראל ומ"מ אין נהרגים עלי': ובתוס' ריש הפניח פתבו לתרץ קושיא ה"ל באופן אחר ונ"ל דהתם גבי דיני נפשות שאני דחשיב מיעוט דידהו כמי שאינו וליכא למימר התם אוקי ממונא בחזקת מרי' דהא בי"ד מפקו מינ', אבל גבי שאר רובא דאיכא מיעוט וחזקה לא אזלינן בתר רובא. עכ"ל.

גם דבריהם צריכים ביאור מש"כ דבדיינים המיעוט כמי שאינו ומה דמסקו דליכא למימר אוקי בחזקת מרי' דהא בי"ד מפקו מינ' וכבר נתקשו בדבריהם האחרונים עי' קה"ס פלל ו' יעו"ש שמביא שם כמה דרכים ולא נתישבו לי כל הדרכים שהביא שם.

ועפ"י דרכנו נ"ל לפרש גם דברי תוס' אלו דגם לשיטתם מוכח דעיקר היסוד דלא מהני רוב בממון להוציא מיד המוחזק הוא משום חזקת ממון ויסוד עדיפות חזקת ממון הוא משום סברת המע"ה, דבממון עדיף פח וזכות של המוחזק שהסברא נותנת שישלחט המוחזק בדבר המסופק עד שיבנור הדבר בעדים או בראיות שכליות שנקבע פחו מן הממון, והנה פשהדיינים מתפלגים שנים אומרים על ראובן שהוא חייב ואחד אומר שהוא זכאי איכא בזה לדון משני צדדים צד אחד מחמת פח בי"ד, והצד השני מפח אמת

ושקר של חיוב ופטור, וכשאנו דנים על צד הבי"ד דרוב מחייבים והמיעוט פוטרים, והם דנים על הנדון שהוא מוחזק בממון זה, אז עפ"י הפלל דאחרי רבים להטות בטל כמו בי"ד של המיעוט אף שהם דנים לענן הממון ואין הכרעת רוב מכריע בממון, זה שינוי רק אם נבוא להכריע מצד האמת לומר שהוכרע עפ"י האמת שאין הממון של ראובן, אבל לענן פח בי"ד שהוא דין תורה הרי זה פכל הדינים שבתורה, דאזלינן בתר רוב, והוכרע הדין שטל מזה פח בי"ד של המיעוט והוא כמאן דליתא אמנם הספק האמתי אשר נולד ע"י מחלקותם מי מהם פון אל האמת הנה ספק זה לא הוכרע פלום ע"י זה שנתבטל מן המיעוט פח בי"ד, ועל זה יש לנו רוב דעות לחיוב ודעה אחת לפטור, וכיון שבממון אין הרוב מכריע מהראוי להיות שלא להוציא מן המוחזק, אבל באמת אין מוציאים מן המוחזק בכה"ג ע"י הכרעת השכל, רק בי"ד מפקו מיני' שהרוב דיניים מוציאים מן המוחזק עפ"י דין תורה של פח בי"ד שעליהם לעשות כפי הוראתם והם מורים שלא עפ"י הכרעת השכל של רוב אלא עפ"י דעתם המוחלטת, וזהו פונת התוס' במש"כ דהמיעוט בדיינים כמאן דליתא, דאל"כ פשבאים להוציא מיד המוחזק אין עלי חיוב לעשות פהרוב המחייבים אותו, דיש לו מיעוט המזפהו, אבל במה שנוגע לכח בי"ד אין להמוחזק פח בי"ד המסייעו דבטל פחו לגמרי, כמש"כ, אלא דיש פח ספק המסייע למוחזק שמא לא הורו הרוב כדיון, דמה שנוגע להאמת ושקר לא הוכרע לגמרי, אבל מ"מ הוא מחויב לעשות כמו שיורו אותו בי"ד, ואף דשמא טעו בדבר משנה ובטל דינם אבל כ"ז שלא נתברר טענותם פח בי"ד להם, ומחויב עפ"י דין לעשות פהוראתם גם בממון, והבי"ד עושים הוראתם עפ"י דעת מוחלטת, ומצאתי בעז"ה קצת מדברי בס' אורת בקיצור תקפו פהו סי' קכ"ג לענן קים לי יעו"ש ולישיטת תוס' דב"ק הנ"ל חלוק ממון מנפשות.

דבנפשות י"ל פל רוב דמהני לענן איסור מהנים גם בנפשות רק חזקת ממון שאני, ורק לענן דיינים אמרו דלר' יאשי' יליף ק"ו לדיני ממונות מנפשות דשם ליכא חילוק בין ממון לנפשות.

פנ"ל: ולפ"ד יהי מדוקדק היטב לשון הש"ס דלשמואל לא אזלינן פלל בתר רובא בממונא דלכאורה קשה לשון זה דהרי היכא דאין שניהם מוחזקים גם בממונא אזלינן בתר רובא, ולפימש"כ ניחא דכונת הש"ס הוא דלענן ממון אף היכא דלא הוחזק אחד מהם לא אזלינן בתר רובא מטעם איסורין שהוא מגזה"כ דאחרי רבים להטות, רק לעולם הוא משום יפוי פח של צד שהרוב מסייעו אלא דהיכא שאין אחד מהם מוחזק סגי בהכרעת רוב פל שהוא פרוב דאיתא קמן דעכ"פ עדיף פח מי שהרוב מסייעו ולהוציא מן המוחזק בעינו רוב מעליא שהוא הוכחה שכלית גמורה: והנה בספרי האחרונים הקשו איה נמצא ידיו לענן פמה דברים שבע"כ הולכים אחר הרוב גם בממון, כמו לענן אונס ומפתה ומוציא שם רע דמשלמים לאבי הנערה ולא חיישינן שמא לאו אבי הוא, וכן לענן פדיון הבן דמשלם אבי הבן, ובמכה נפש בהמה שמא טריפה היתה ובמקום נקב ניקב, עי' בס' הפלאה ספ"ק דכתובות שהאריף שם בזה, ומסיק שם דאם הוחזק לאב לענן שאר דיני התורה אז מוחזק גם לדיני ממונות. יעו"ש.

ובדברינו נתבאר לעיל דאין סבא זו מוכרחת פלל ואין יסוד לכלל זה, ולכאורה לשיטת תוס' דריש סנהדרין ניקח דרוך מעליא שהוא רוב בטבע מהני גם לענין ממון. אבל לשיטת תוס' דב"ק ה"ל קשה, אמנם הלא פבר פתבנו דבע"כ יש גדרים בזה דהרי חזקה דאין אדם פורע תוך זמנו וכה"ג מהני גם להוציא ממון וקלא שם ג"כ איפא מיעוט בעולם שפורע תוך הזמן, וע"כ נלענ"ד דהיכא דאיפא רוב מכריע עפ"י הכרעת השכל גם לשיטת תוס' דב"ק ה"ל מהני גם לדיני ממונות, וההבדל בין שתי השיטות דתוס' ה"ל הוא רק בדיני נפשות דהתוס' בב"ק ה"ל סברי דכל רוב שהוא רוב לענין איסורין מהני גם בדיני נפשות, משו"ה הקשו פנין דילפינן דיני ממונות בק"ו מדיני נפשות הי' ראוי להיות גם רוב דלרדא זבני שיהני גם בדיני ממונות שעפ"י הפלל של תורה אין הבדל בין רוב מעליא לרוב גרוע, ומתרצי דלעולם בדיני ממונות אין הולכים אחר רובא של תורה ובדיני ממונות בענין רוב מכריע עפ"י ראי' שכלית, והא דילפינן בק"ו לדיני ממונות מדיני נפשות הוא רק לענין דיניי דשם לא שייך ענין זה דאין הולכים אחר הרוב בדיני ממונות כמש"כ למעלה אבל היכא דאיפא מיעוט וחזקה שם מתחלק דיני ממונות מדיני נפשות, דבדיני נפשות כל רוב של תורה דמהני לענין איסורין מהני גם לדיני נפשות, ובדיני ממונות בענין הכרעה שכלית, והתוס' בסנהדרין ה"ל סברי דגם בנפשות בענין הכרעה שכלית דכתיב וישפטו והצילו העדה כמש"כ לעיל, והתוס' בחולין ד' צ"ו שהבאנו אזלי בשיטת תוס' דסנהדרין ה"ל, אבל לענין דיני ממונות לכו"ע לפי"מ דקיי"ל כשמואל אין רוב של תורה מכריע רק הוכחה וראי' שכלית, וענין זה לחוש שמא לאו אבי' הוא מלבד רוב של תורה איפא בזה גם חזקה וראי' שכלית וכן רוב בהמות פשרות הם וכן בכל רוב שמוכרע עפ"י הטבע דאם נחוש למיעוט אין לדבר סוף.

וברמב"ם פ"א מה' אסו"ב הבאנו לעיל פ"א פתב עפ"י הירושלמי להוכיח דסוקלין על החזקות ממכה אבי', וכתב הריטב"א בחי' לקדושין ד' פ' ונ"ל וסוקלין ושורפין על החזקות פדרב הונא דאמר איש ואשה וכו' פי' וכש"כ לענין ירושה ושאך דברים דסגי בחזקה שהם בני' או אחי' ואינם צריכים לראי'.

עכ"ל.

ומוכח מזה דהיכא דאיפא רוב והוכחה מהני לממון ונפשות כמש"כ ויש חזקות דאינם רק בגדר רוב של תורה, דמהני לאיסור וקיתר ולא לממון. פנ"ל: ועפ"ד יתפרש לנו שיטת הרמב"ם והרמב"ן, דהרמב"ם בפט"ז מה' אישות ה' כ"ו פתב ו"ל האשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת שאינה מעיזה פני' בפני בעלה לפיכך האשה שהוציאה שטר פתובה ואין עמה גט ואמרה לבעלה גרשתי ואבד גיטי תן לי פתובתי והוא אומר לא גרשתיך חייב ליתן לה עיקר פתובה, אבל אינו נותן לה התוספות עד שתביא ראי' שגרשה או שיצא גט עם הפתובה מתחת ידה.

עכ"ל.

והשגות הראב"ד שם פתב ונ"ל במות טלואות הם ואין להם טעם אם אינה מעיזה פני' וכאילו גט יוצא מתחת ידה הוא מה בין עיקר להתוספות, והרי פתובתה יוצא מתחת ידה שהכל פתוב בפתובה וכו' ואני אומר שלא אמרו נאמנת להנשא לכתחילה ולא לגבות פתובתה, אלא שתופסין בה קידושין או שמא אם נשאת לא תצא, וא"ת תינשא לכתחילה

לא הנחת בַת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה עכ"ל, והנה מה שתמה הראב"ד ז"ל דא"כ לא הנחת בַת לא"א דקה בס' מגדל עוז שם בטוב טעם פיון דרב המנונא סובר דאינה מעיזה פני' איה נאמר דכל אשה תעשה בְּשֵׁקֶר להעזי בפני בעלה, אמנם מה שמתרץ על גונשית הראב"ד מה בין עיקר לתוס' ז"ל ומה שהקשה הראב"ד ז"ל תגבה הפל יש לי לומר שלא מצינו מתגרשת בעל פרחו ולרצונה שתגבה תוס' שלא כתב לה ע"מ שתצא ממני ותלך ותאכל עם אחר, וגם פי מספר פתובה נלמוד אין לה תוס' עכ"ל.

תירוץ זה אינו מוכן כָּלל פיון שאנו מחזיקים שגרשה אותה הלא גרשה אותה מדעתו ורצונו ולמה לא תגבה התוס', וכן ראיתי בתשו' מהרי"ק שורש ע"ב שהאריך לבאר שיטת הרמב"ם במה שמחלק בין עיקר פתובה ותוס' בדרך רחוק מאד, ולדעתו סברת הרמב"ם הוא דמדינא ראוי להיות שתגבה גם התוספות פיון שמחזיקין שונאי נתגרשה אלא משום מדרש פתובה נגרע דינה לענין התוספת דדרשינן התנאי שכתוב לכשתנשא לאחר תטלי מה שכתוב ליכי הוא לכשתנשא בלי הכחשה או ע"י עדות ברורה, והא דגובה עיקר פתובה דבעיקר פתובה דחייב מתנאי ב"ד לאו כל כמיני' לגרע דינה ע"י התנאי אבל התוספות שהוא התחייבות מדעתו יכול להתחייב כפי תנאי זה דוקא יעו"ש שהאריך בזה ודברי' הק' מרפסין איגרי איה יתכן שאם באמת גירש אותה והוא יודע בעצמו שגרשה ויהי' פטור במציאות מחוב תוספת פתובה ע"י שישקר לפני ב"ד, ועל ענין זה התנה בשטר פתובה שאם ירצה לשקר יפטור מחיובו ואיה נוכל לדרוש מדרש פתובה כזה, ואיזה רמז נשמע מלשון הפתוב בפתובה לכשתנשא לאחר שנאמר שהכונה בלא הכחשה דוקא, וע"כ נלענ"ד שהדברים פשוטים בזה והיא עפ"י שיטת הרמב"ן ז"ל שכתב בסוף גזרים דגובה פתובה משום מדרש פתובה דמספר פתובה נלמוד שפך פותב לה לכשתנשא לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וכתב הר"ן שם דלית לן מדרש פתובה אלא בעיקר פתובה ולא בתוספת, וכן כתב הרב המגיד בפט"ז מה' אישות דשיטת הרמב"ם הוא כשיטת הר"ן עפ"י דברי הרמב"ן ז"ל ולשיטה זו עלינו לומר דמדינא לא הי' לה לגבות גם עיקר פתובה דחזקה זו שאין אשה מעיזה פני' בפני בעלה אינה ראי' ברורה דונאי איכא מיעוט נשים בעולם שיוכלו להעזי גם בפני בעליהן והוכחה זו אינה רק פרום בעלמא שעפ"י רוב אינה מעיזה ומעני רוב זה לענין היתר אשת איש דהולכים אחר הרוב אבל במקוון דלא מהני רוב להוציא מן המון חזק גם חזקה זו אינה מועלת, אלא לענין עיקר פתובה לא בעינן ראי' בפ"ע וחיוב לשלם לה מחמת מדרש פתובה דכיון דהיא נישאת עפ"י היתר ב"ד מחויב לשלם לה כמו דגובה פתובה באומרת מת בעלי, מחמת מדרש פתובה, אבל לענין תוס' דלית לן מדרש פתובה אוקמי אדינא דאין הולכין אחר הרוב במקוון כנלענ"ד פשוט, ומוכח מזה דגם בעינן חזקה יש מהם שהם בגדר ראי' שכלית דמהני לממון כמו חזקה אין אדם פורע תוך זמנו, וחזקה זו שאינה מעיזה מהני להתיר אשת איש גם להנשא לכתחילה לשיטת הרמב"ם, ם, ולקמוון לא מהני הוכחה זו, דכל הוכחה שהיא רק בגדר רוב מהני לאיסור והיתר ולא לממוון והוכחה שהיא בגדר ראי' שכלית מהני גם לממוון, ועפ"י דברינו מוכנים מאד גונשית הראב"ד ז"ל שהקשה דעלינו לחוש דכל הנשים יעשו כן דבהשקפה ראשונה דחייבת בעל מגדל עוז גדולה מאד פמש"כ, אבל באמת עפ"י המבואר יש מקום גדול לדברי' דכיון דנאמר דהוכחה זו אינה גמורה מדלא מהני לענין תוס', ובע"כ הוא רק איזה צד נוטה לומר שהקרוב יותר הדבר

שלא תעז, ואיך לא נִיחויש שְפָל הַנְּשִׁים יַעֲשׂוּ כֵן, וְהַרְמַב"ם הַעֲלָה שִׁטְתוֹ מִן הַש"ס ס"פ.

הפּוֹתב כּמְבֹאָר בּמִפְרָשִׁים, וְלֹא חָשׁ לְקוֹשֵׁי הַרְאָב"ד דְּלֹא חִינְשִׁינוּ לְמִיעוּטָא גַם לַעֲנִן זֶה וְזֶה פְּשׁוּט: פֶּרֶק ד' קי"ל דְּמִדְּאֹרְנִיתָא בְּכָל הָאִסוּרִין חַד בְּתַרִי בְּטִיל, וְעֲנִן זֶה יִלְפִינוּ ג"כ מִקְרָא דְאַחְרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת, כֵּן פָּתַב רַש"י בְּגִיטִין ד' נ"ד ע"ב וּבְחֻלִין ד' צ"ח ע"ב וְכֵן פָּתַב הָרַא"ש בַּפ' גה"נ סי' ל"ז וְיִלְפּוֹתָא זֶה לֹא בִּיָּאָרוּ לָנוּ הָרַאשׁוֹנִים מִנ"ל מִקְרָא זֶה חִידוּשׁ זֶה דְּאִסוּר וְדַאי שְׁנַתְעָרַב בֵּין בְּלַח וּבֵין בִּיבֵשׁ שְׁיִתְהַפֵּף הָאִסוּר לְהִיּוֹת לְהִיתָר דְּלְכַאוּרָה עֲנִן הַעֲיָקְרִי שְׁעָלִי אֲמָרָה תוֹרָה אַחְרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת הוּא לַעֲנִן דְּיִינָים וְשֵׁם הָאֲמָת אַחַד הוּא וְאֲמָרָה תוֹרָה שְׁעָלִינוּ לְהַחֲזִיק שְׁהָאֲמָת הוּא פְּדַעַת הַמְרַנְבִּים וּמִמִּילָא דַעַת הַמִּיעוּט הוּא שְׁקָר, וְלֹא שְׁיָיָף בְּעֲנִן זֶה לֹאמַר שְׁיִתְהַפֵּף הָאִסוּר לְהִיתָר וְאִם נֹאמַר דְּבְדִינָים גַּמִּי אֲמָרָה תוֹרָה דִּין זֶה שֶׁל בְּטוּל הַמִּיעוּט בְּהָרֹב הִינְנוּ שְׁלֹא מִשׁוּם הַכְרַעַת בִּירוּר הָאֲמָת וְהַשְׁקָר, אֲלֵא שְׁמַתְבְּטָלַת דַעַת מִיעוּט הַדִּינָים בְּתוֹף דַעַת הַמְרַנְבִּים, א"כ יִקְשֶׁה מָנָא לָן הָא דְקִי"ל כָּל דְּפָרִישׁ מְרַנְבָא פָּרִישׁ כְּמוֹ בְּתַשַׁע חֲנוּיּוֹת וְכַדוּמָה כָּל רַנְבָא דְאִיתָא קָמֵן דְּאֲמַרִינוּ בְּגַמ' חֻלִין דְּדִין זֶה שֶׁל תַּשַׁע חֲנוּיּוֹת וְסַנְהֶדְרִין יִלְפִינוּ מִקְרָא דְאַחְרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת, וְעַכ"פ אִיךְ אֲפָשֶׁר לְלַמּוֹד שְׁנֵי דִינִים אֱלוֹ הַדִּין לִילָף בְּתַר רֹב בְּרַנְבָא דְאִיתָא קָמֵן וְדִין זֶה דְחַד בְּתַרִי בְּטִיל מִדִּין הַדִּינָים, דְּלְכַאוּרָה בְּדִינָים אִי אֲפָשֶׁר שְׁיִהְיִ בְּזֶה שְׁנֵי הַדִּינִים יַחַד, דְּמַטְעַם בִּיטוּל לִיכָא מִיעוּט כָּלֵל, וְאִז לֹא שְׁיָיָף לִילָף בְּתַר רֹב, וּכְשֶׁאֲנוּ דִינִים לִילָף בְּתַר רֹב בַּע"כ אִיכָא מִיעוּט וְלֹא נִתְבַּטַּל בְּרֹב, וְהוּא דְבַר פְּלֵא, וּמִצְאָתִי בַּפ"ג בְּפִתְחֹתוֹ לַה' תַּעֲרוּבוֹת שְׁהַעִיר קֶצֶת בְּזֶה.

יעו"ש בְּרִישׁ דְּבַרִי: וְהִנֵּה בְּפִשְׁטוֹת מִשְׁמַע דְּשְׁנֵי דִינִים אֱלוֹ הַדִּין דְּהִלָּף אַחַר הָרֹב וּמִדִּין דְּבַטַּל בְּרֹב הֵם שְׁנֵי עֲנִינִים נִפְרָדִים דְּבְתַשַׁע חֲנוּיּוֹת דְּאֲמַרִינוּ בְּנִמְצָא הִלָּף אַחַר הָרֹב אִין כָּאֵן דִּין בְּטוּל בְּרֹב, וּבְתַעֲרוּבוֹת דְּמִתָּר הַכָּל לֹא שְׁיָיָף בְּזֶה דִין לֹאמַר הִלָּף אַחַר הָרֹב, אֲבָל מְדַבְּרֵי כְּמָה רַאשׁוֹנִים מוּכַח לְכַאוּרָה דְּשְׁנֵי דִינִים אֱלוֹ אִינָם עֲנִינִים נִפְרָדִים אֲלֵא עֲנִן אַחַד הוּא, דְּז"ל הַמְרַדְכֵי בַּפ' הַזְרוּעַ בְּשֵׁם הַר"ב אֲנִי אוֹמֵר דַּר' מֵאִיר מוֹדָה בְּבִיטוּל הָרֹב בְּכָל דְּוִקְתָא אַע"ג דְּחִינְשׁ לְמִיעוּט מִדְּאֹרְנִיתָא כְּדְמוּכַח בַּפ"ק דְּחֻלִין וְלַר"מ הִיכֵי אֲכִיל פְּסַח וְקַדְשִׁים וְכו' וּבְרַנְבָא דְאִיתָא קָמֵן נִרְאָה דְלֹא פְּלִיג ר"מ דְכַתִּיב אַחְרֵי רַבִּים. עכ"ל.

וּמוּכַח דְּחַד עֲנִן הוּא, וּבִיּוֹתָר מוּכַח עֲנִן זֶה בְּדַבְּרֵי הַשְׁטַמ"ק שֶׁכ' בְּשֵׁם הָרַא"ש הַבְּאֲנוּ לְעִיל בַּש"א פ"ה דְּתִירָץ עַל קוֹשֵׁי תוֹס' בְּקַפְץ אַחַד מִן הַמְּנוּיִם דְּלִיבְטַל בְּרֹב וּמְתַרְץ כִּינּוּן דְּעִשְׂרֵי סָפֵק פְּטוּר, וְאֲפִילוּ כִּי אֲמַרִינוּ כָּל דְּפָרִישׁ מְרַנְבָא פָּרִישׁ עִשְׂרֵי סָפֵק מִקְרָא, אֲלֵא שְׁהַתוֹרָה הַתִּירָה סָפֵק זֶה בְּאִסוּרִין מִשׁוּם אַחְרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת וְנִהְפֵּף הָאִסוּר לְהִיתָר ע"י בִּיטוּל בְּרֹב אֲבָל הָכָא לֹא נִפְיָק מְכַלָּל עִשְׂרֵי. עכ"ל.

וּבַעֲיָקָר שִׁטְתוֹ בְּאֲרָנוּ בַּש"א פ"א, אֲבָל עַכ"פ מְפֹרֵשׁ בְּדַבְּרֵי דְהִיתָר שֶׁל כָּל דְּפָרִישׁ מְרַנְבָא פָּרִישׁ אִינוּ מִשׁוּם בִּירוּר אֲלֵא שְׁהַתוֹרָה הַתִּירָה וְנִהְפֵּף הָאִסוּר לְהִיּוֹת הִיתָר ע"י בִּיטוּל בְּרֹב: וְע"כ נִלְעַנ"ד עַפִּימַש"כ לְעִיל בַּפ"א דְּבְרַנְבָא דְאִיתָא קָמֵן אִין לְפָרֵשׁ שְׁהוּא

מצד איזו הכרעה ע"י מהלך הטבעי שיותר רגיל שתהי' בשר הנמצא מה"ט חנויות הפירות, פינו דבמציאות כל חנות היא בפ"ע נגד הרוב והנה ענין זה באמת הוא מקנשי ההבנה דהרי גם בטבעו של עולם אנו מחזיקים רוב פנה, דהרי אם יהי' עשרה שטרי גורלות שאחד מהם ינפה בגורל וכשנבוא למוכרם הנה מי שינצה לקנות תשעה מהם ואחד השטר העשירי ודאי שישלם הקונה בעד ט' השטרות הרבה יותר מן הקונה השטר האחד, מחמת שעפ"י דרכי הטבע קרוב יותר שאחד מן ט' השטרות ינפה את דבר המורגל, אף שכל שטר ושטר שינפה הוא נגד הרוב, ואיך שיהי' לומר שאם ינפה הקונה השטר האחד שהוא נגד מהלך הטבעי, דא"כ גם אם ינפה אחד מהט' הוא ג"כ נגד הטבע ואם אינו מנגד למהלך הטבעי איך נאמר שמהלך הטבעי מכריע שינפה אחד מהט' ולא העשירי והוא ענין פלאי, דבשעה שאנו דנים על אפשרויות המקרים איכא רוב בטבע דלבעל הט' שטרות יש ט' אופנים אפשריים שינפה בגורל ולבעל השטר הא' אין לו רק אופן אחד, וכשאנו דנים על המציאות ליכא שום רוב וכל אנפי שונוים דכל אחד הוא חלק מהכלל, ועכ"פ אף אם נאמר דבתשעה חנויות איכא אינה בירור מחמת האפשרויות הלא יהי' ענין זה כרובא דליתא קמן ובגמ' אמרינו דרוב בהמות פשרות וכה"ג אינו דומה לט' חנויות, וע"כ יש לומר דהיתר של ט' חנויות הנלמד מאחרי רבים להטות דסנהדרין הוא ענין ביטול ברוב, היינו דגם מה דאמרינו בבשר הנמצא הלא אחר הרוב וכל דפריש מרובא פריש הוא פענן ביטול ברוב דכיון דאנו מחליטין דליכא בירור על בשר הנמצא שהוא בשר כשר מן הט' חנויות וספק שקול הוא, אלא שהתורה התירה בשר זה מחמת שרוב החנויות גורמים דין היתר על חתיכה זו, ואיך אפשר שיהי' מותר אם לא שהותר האיסור של החתיכה אף אם במציאות הוא בשר נבילה דברובא דליתא קמן פגון ברוב בהמות פשרות לא ניתר האיסור במציאות אלא דמה שמוותר לנו הוא משום דאנו מחזיקים שהוא בשר במציאות ואם לא נתאמת השערתנו אכלנו דבר האסור ע"י אונס וכמש"כ בתוס' יבמות ריש פרק החולץ ד"ה ונמצאת מעוברת, אבל ברובא דאיתא קמן נהפך האיסור להיתר, ומשו"ה לר"מ דחייש למיעוטא מה"ט הוא רק ברובא דליתא קמן דלא נהפך האיסור להיתר יש לחוש על צד האפשרויות שמא איילונית היא, אבל ברובא דאיתא קמן אין נפ"מ בין ר"מ לרבנן פינו שנהפך האיסור להיתר, וענין זה הוא ג"כ בסנהדרין דמה שאמרה תורה אחרי רבים להטות אינו מחמת הבירור שהמרבנים פונו אל הדין האמתי, אלא שכן גזרה תורה שיהי' הדין פהמרבנים, ואף אם המעטים פונו אל האמת יתהפך הדין ויהי' הדין פהרוב, היינו דגם במציאות מה שכלפי שמיא גליא משתנה הדין ומזה קבלו חז"ל דגם בתערובות שנתערב איסור ודאי בהיתר דבטל האיסור שדין של הרוב משנה את דין המיעוט להתהפך דינו במציאות עד שינוכר האיסור: אמנם אם נחליט כדברינו הי' ראוי לומר דבסנהדרין אם עפ"י דעת המועטים טועים המרבנים בדבר משנה אין הולכין בזה אחר הרוב, פינו דבטועה בדבר משנה חוזר ואין דינם דין כלל נמצא דלפי דעת המועטים אין כאן אחרי רבים להטות כלל, דבשלמא אם נאמר בכונת התורה שאמרה אחרי רבים להטות הוא משום בירור והכרעה אין נפ"מ בזה דגם אם המחלוקת ביניהם בטעות של דבר משנה הלא לפי דעת הרבים דינם אמת וצריף לעשות פהכרעתם אבל אם נחליט שאין בזה הכרעה על האמת, אלא שדין המרבנים מהפכים את דין המועטים הלא צריף לדעת אם יש כאן דין של רוב, וכיון שלפי דעת

המועטים אין פאן רוב ליפא אחר רבים להטות, והנה למ"ד הדר דינא היינו שגם טועה בשקול הדעת חוזר הדין, ל"ק איך משפחת לה דין של אחר רבים להטות, דל"ד טועה בשקול הדעת לטועה בדבר משנה דבטועה בדבר משנה לא חל הדין פלל, אבל בטועה בשקול הדעת לכו"ע חל הדין, רק פליגי אם אפשר לחזור ולהורות דלמ"ד קם דינא אין הדין משתנה עוד ע"י חזרה ולמ"ד הדר דינא אפשר לחזור שישתנה הדין מפאן ולהבא, ועי' קצוה"ח סי' כ"ה סק"ה אבל מטועה בדבר משנה קשה שיהי' באמת פו דבדיינים המתקלים בדבר משנה לא גיזיל בתר רוב אבל בלא"ה רחוק לומר פו דהדין של פל דפריש מרובא פריש הוא מטעם שנתהפך במציאות האיסור להיתר, דבשלמא בתערוכות דאיפא רוב היתר במציאות אמרה תורה שהרוב יתפך לשנות את האיסור להיתר, אבל בפשר הנמצא בין התנויות דליפא תערוכות חתיכות, דהחתיכות שגשגארו בהתנויות לא נתערבו, וליפא בזה רוב חתיכות והרוב והמיעוט בזה הוא רק על הוראת הדין על הבשר הנמצא דרוב תנויות מורין להיתר ע"י אפשרות הפרישה מכל אחד מהט' תנויות הכשרות והתנות המוכרת בשר נבילה מורה לאיסור, ואם נאמר בזה ענין ביטול ברוב הוא רק על הוראת הדין שנולד ע"י הספק, אבל דין הנבילה בעצמותה ליפא רוב פשרות שיהפכו אותו מאיסור להיתר וממילא אי אפשר ללמוד דין ביטול ברוב בתערוכות להתיר חתיכה שאסורה בנדאי מהפכת אחר רבים להטות של דיינים, וכן מוכח היפוף הפלל שאמרנו מהא דאזלינן ברובא דאיתא קמן גם בממון היכא דליפא מוחזק פגון להחזיר אבידה בתניוק הנמצא בעיר שרובה ישראל דמפקינן מיז המוצא משום דהמוצא אינו חשוב פמוחזק כמש"כ התוס' בספ"ק דכתובות דאם ישראל הוא לא זכה בה המוצא מעולם, וכן בגיפול הנמצא בין שני שוככות אמרינן בגמ' ב"ב ד' כ"ג דאם חד מנייהו נפיש מחברי' מחזירין לבעל השוכה המרובה מה"ט דליפא שם מוחזק, ואם נאמר דיסוד הדין ליזל בתר רוב ברובא דאיתא קמן הוא ענין ביטול ברוב דמתהפך הדין קשה טובא דהלא מסקינן במס' ביצה ד' ל"ח ע"ב דממונא לא בטיל דקנין ממון אינו נפקע מן הבעלים ע"י תערוכות מיעוט ברוב כמו שפי' רש"י שם ולמה אזלינן בתר רובא בממון בכה"ג פיון דקנין הבעלים לא נתבטל, ומוכח מזה דדינא ליזל בתר רוב א"צ הפקעת הדין במציאות, וכשנענין היטב בדבר נראה פי רחוק לומר שיתהפך האיסור להיתר דהרי מצינו בספיקות שהתירה תורה פגון בספק טומאה ברה"ר דהוי היתר לענין הנהגת האדם דרשאי להתנהג כאילו הי' טהור, אבל אם נתנדע אח"כ שהי' טמא ונכנס למקדש או לכל קודש חייב קרבן וכן בארנו לעיל שיטת הרמב"ם - בש"א פ"ג - בכל ספיקות דמותר מה"ת דאם נודע לו אח"כ חייב פפדה וכל כה"ג, אם לא היכא שתלתה תורה חלות האיסור בידיעת האדם פגון ספק ערלה דחו"ל שנתבאר בש"א וספק טומאת התהום בארנו לעיל בש"ב, והנה בתערוכות של איסור בהיתר שהתירה תורה מוכרח הענין של הפקעת האיסור במציאות עד שיפוך פעין ההיתר של טומאת התהום, דהיתר הנהגה לא הי' מועיל בזה פיון דאוכל נדאי איסור, אבל בהיתר שהתירה תורה לילך בתר הרוב א"צ להפקעת איסור במציאות דהרי די בכה"ג שיהי' היתר הנהגה כמו בספק טומאה ברה"ר וכדומה: ולכן נראה לי ברור שהאמת הוא כפי פשטות הדברים דהדין דאזלינן בתר רובא ודין ביטול ברוב הם שני דינים נפרדים, והבדל ביניהם הוא הענין שכתבנו דביטול מתהפך האיסור להיתר ובדין פל דפריש מרובא פריש הוא היתר הנהגה ולא

היתר במציאות ואם יתנדע אח"כ שאכל איסור תיב פפרה כמו בספק טומאה ברה"ר, וגם דברי הרא"ש שהבאנו למעלה מס' שיטה מקובצת יש לפרש פן דכונתו לבאר שני הענינים דבכל דפריש אף דהוי ספק שקול בלא בירור על הדבר במציאות דהתירה התורה משום אחר רבים להטות, וכונתו בזה לתרץ מה דקשה בזה משני אופנים חדא דליבטלו ברובא ויתחייבו כולם במעשר, ועוד אף אם לא בטל מטעם בע"ח לא בטלי הלא אפשר לחייבם ע"י דנכבשינהו עד דניידי ונימא פל דפריש מרובא פריש, ועפ"י מסקנתו ל"ק פלל דאם נפרישם ג"כ לא יהי דאף אם נימא פל דפריש מרובא פריש לא נפיק מכלל עשירי ספק פיון דרובא דאימא קמן אינו מברר המציאות, רק הוא פהוראת הדיינים שמורים עלי' שיהי' דינו פאילו לא עבר תחת השבט אבל מה דבעינו שיהי' ידוע שלא עבר תחת השבט ע"ז ליכא הוראה רוב דהרי הרוב בעצמם אינם פידועים שלא עברו תחת השבט דכל אחד מהם הוא בספק, ולא עדיף הנפיש מהרוב עצמו, וכ"כ מה"ט ליכא פאן ביטול ברוב לומר שישתנה דין המיעוט להיות פהורב ויתהפך המיעוט מפטור לחיוב במציאות ככל ביטול ברוב דכיון דבמעשר כולם ספק עשיריהם וכולם פטורים במציאות פיון דבמעשר תלוי חלות הדין בידיעה וליכא במציאות רוב ומיעוט לענין חיוב דכולם פטורים כנלענ"ד.

- ולעיל בש"א פ"ה בארנו ביהור - וכן בדברי המרדכי יש לפרש דהם שני ענינים ומתחילה אמר אני אומר דר"מ מודה בביטול ברוב בכל דוקתא אע"ג דחייש למיעוט מדאורייתא, ואח"כ הוסיף וברובא דאימא קמן נראה דלא פליג ר"מ דכתוב אחר רבים להטות וכונתו רק דבשני ענינים אלו כמו שמודה בביטול ברוב כ"כ לא פליג בכל רובא דאימא קמן דאזלינו בתר רובא, דרובא דאימא קמן נלמד מקרא דאחר רבים להטות, והוא כמש"כ דהיתר של ט' חנויות הוא מטעם אחד מן הוראת הדיינים וכל זה פללה תורה בפתיב זה דאחר רבים להטות, והא דעדיף לר"מ רובא דאימא קמן הוא כמש"כ דלא שייך בזה לחוש למיעוט פיון דלאו משום בירור הוא אלא שהתורה עשתה ספק פודאי כה"ג, ורק ברובא דלימא קמן שהוא משום בירור חייש ר"מ למיעוטא, ומכש"כ בביטול ברוב דנתהפך המיעוט מאיסור להיתר דלא שייך לחוש למיעוטא, רק רבינו ברוך מלמדנו שלא נאמר דלר"מ מיעוט חשוב פהורב כנלענ"ד: ועתה עלינו לבאר ענין זה שנמצא בפתיב זה דאחר רבים להטות האמור אצל דיינים שני דינים אלו ליתל בתר הרוב ברובא דאימא קמן וביטול ברוב שיתהפך המיעוט וישתנה דינו במציאות שמהו קבלו חז"ל שני הדינים בכל דוקתא, ונראה לענ"ד דבהוראת הדיינים שאמרה תורה לנו לעשות ככל אשר יורו, איכא בזה שני ענינים, ענין אחד הוא פגדר גלוי מילתא להודיע לנו את הדין וההלכה מה שמצאו בתורה ובענין אין הדיינים פועלים לחדש דין מחדש ע"י אמירתם נגמר דינם, וענין שני איכא בדיינים שע"י אמירתם נגמר הדין מכאן ולהבא לחול דין חדש כמו בדיני נפשות ודיני קנסות דבלא בי"ד ליכא שום דין על הנדון ליתרג או לשלם קנס, וכן בדיני ממונות ואיסור והיתר אם טעו בשקול הדעת אז חל דין מחדש ע"י הדיינים, ועל שני ענינים אלו אמרה תורה אחר רבים להטות, שאם הדיינים מחולקים בדין עלינו לעשות כדעת המרובים, והנה לענין הראשון אין צריך בזה לדין ביטול ואיזה התהפכות במציאות פיון שאין אמירת הדיינים פועלת כלום, אלא צריך בזה היתר או איסור חדש לענין הנהגה לעשות ספק פודאי שגזרה תורה לעשות כדעת

המְרַבֵּים נֶגֶד דַּעַת הַמוֹעֲטִים, אַף שֶׁלֹּא הוֹבֵר שֶׁהַמְרַבֵּים כּוֹנְנֵי הָאֲמִתָּה לְשַׁל תּוֹרָה, וּבְכֵן אִם נֹדַע אַח"ז שֶׁטַעוּ בְּהוֹרָאָה הִיא רְאוּיָה שֶׁהִיחִיד שֶׁעָשָׂה עַל פִּיהֶם צָרִיף כִּפְרָה אִם הִתִּירוּ אֶת הָאִסוּר, אִם לֹא מִשּׁוּם דִּין אֲנוּס, וּבְזֶה הַכֹּלל כְּלוּל גַּם דִּין לִיזֵל בְּתֵר רְחֹב בְּרֹבָא דְאִיתָא קָמֵן, שֶׁאֲמָרָה תּוֹרָה לַעֲשׂוֹת כְּפִי שֶׁמְרָאָה לָנוּ הָרֹב דְּאִיתָא קָמֵן בֵּין לְאִסוּר וּבֵין לְהִתֵּר, אֲבָל לַעֲנִין הַשְּׂנֵי דְהוֹרָאָת הַדִּינִים גּוֹרְמֵת הַדִּין וְאִם יֵהִי אִיזָה חֲסָרוֹן וְגַרְעוֹן בְּגִמְרָה דִּינָם הוּא חֲסָרוֹן בְּעֵצָם חֲלוֹת הַדִּין, הִנֵּה כְּשֶׁהַדִּינִים מְחַלְקִים שֶׁהַרְבִּים אוֹמְרִים חַיִּיב וְהַמִּיעוּט מְזַכֵּים, אִין פָּאן גָּמַר דִּין פִּינּוּ דְנִגְדַּת אֲמִירַת הַמְּסַיִיבִים אוֹמְרִים הַמְּזַכֵּים לְהִפּוּף, וְצָרִיף בְּזֶה בְּיִטּוּל פֶּחַ אֲמִירַת הַמְּזַכֵּים שֶׁיִּתְבַּטֵּל פֶּחַם גַּם בְּמַצִּיאוֹת הָאֲמִתִּי, דַּאל"כ לֹא יוֹעִיל לָנוּ בְּזֶה הַעֲנִין הַרְאֵשׁוֹן מֵהַ שֶׁעָלִינוּ לְהַתְנַהֵג כְּדַעַת הַמְרַבֵּים, פִּינּוּ דְצָרִיף לָנוּ לְחֲלוֹת הַדִּין גָּמַר דִּין שֶׁל הַדִּינִים, וּבְגִמְרָה דִּינָם אִיפָּא דִּין הַסּוֹתֵר זֶה אֶת זֶה, וְלִזָּה צָרִיף עֲנִין בְּיִטּוּל בְּרֹב שֶׁיִּתְבַּטֵּל בְּמַצִּיאוֹת פֶּסַק דִּין שֶׁל הַמִּיעוּט וְלֹא יִגְרוֹם שׁוּם עֲנִין וְיִהְיֶה הַמִּיעוּט כְּמֵאן דְּלִיתָא וְיִחּוּל הַדִּין ע"י פֶּסַק דִּין שֶׁל הַמְרַבֵּים לְבַד, אוֹ שֶׁיִּתְהַפֵּף הַמִּיעוּט לְהִיּוֹת כְּהַמְרַבֵּים וְיִגְמַר הַדִּין ע"י פְּוֹלָם - וְלִקְמֵן יִתְבָּאָר עֲנִין זֶה בַּס"ד - וּמִזָּה קִבְּלוּ חַז"ל בְּכָל תַּעְרוּבוֹת שֶׁיִּתְבַּטֵּל הַמִּיעוּט בְּמַצִּיאוֹת וְיִתְהַפֵּף מֵאִסוּר לְהִתֵּר וּמִשׁוּ"ה גַּם בְּאוֹפְנִים דְּלִיפָּא דִּין בְּיִטּוּל בְּמַצִּיאוֹת, מ"מ דִּין לִיזֵל בְּתֵר רְחֹב לֹא נִגְרַע בְּזֶה כַּנ"ל: פֶּרֶק ה' וְעֲנִין הַתַּעְרוּבוֹת שֶׁעַל זֶה חֲדָשָׁה תּוֹרָה שֶׁיִּתְבַּטֵּל הַמִּיעוּט בְּהָרֹב לֹא בְּאֵרוֹ הַמְּפָרְשִׁים כ"כ, דְּהִנֵּה בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ מִן בְּשִׂאֵינוּ מִינּוּ דְמַה"ת בְּטַל רְחֹב כְּתֹב הַטּוֹר בַּס"י ק"ט כְּגוֹן שֶׁנִּפְרַד לְחֲתִיכוֹת דְּקוֹת שֶׁאִין נִיפְרַד בֵּין זֶה לְזֶה, וְהַש"ף בַּס"י ק"ט סַק"ח כְּתֹב וְנ"ל וְנ"ל דְּמִשְׁפַּחַת לֵה נְמִי כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ כָּאֵן ב' אוֹ ג' מִינִים וְנוֹדַע שֶׁאֲחַד מֵהֶם אִסוּר וְאִין יָדוּעַ אִיזָה מֵהֶם כְּגוֹן שֶׁשְׁחַט כְּפֵה מִינִים יָדוּעַ שֶׁאֲחַד נִשְׁחַט שֶׁלֹּא כַּהוֹנֵן וְאִין יָדוּעַ אִיזָה מֵהֶם וְכָל כִּינְצָא בְּזֶה.

עכ"ל.

וְכֵן כְּתֹב הַפּמ"ג בְּפִתְחֹתוֹ לֵה' תַּעְרוּבוֹת בְּפִשִּׁיטוֹת דְּבַכָּה"ג שֶׁצִּיִּיר הַש"ף אוֹ אִם מְצָא טְרִיפוֹת בְּרִיאָה שֶׁל אֲחַד מֵהֶן וְאִין יָדוּעַ בְּאִיזָה מֵהֶן הוּא דְבָר פֶּשׁוּט דְּבִטַל בְּרֹב, עֵי' בְּדַבְרֵי חֲלֵק א' פֶּרֶק ב' וְחֲלֵק ג' פ"ג.

וְלַעֲנֵן דְּנִרְאָה דְּבַכָּה"ג לִיפָּא דִּין בְּטוּל כְּלָל דְּבָאֻפְנִים שֶׁל כָּל תַּעְרוּבוֹת מִמֶּשׁ כְּגוֹן שֶׁנִּתְעַרְבָּה חֲתִיכַת אִסוּר בְּרֹב חֲתִיכוֹת הִיתֵר דְּמִפּוֹרֵשׁ בַּש"ס דִּין בְּיִטּוּל שֶׁהַתְּחַלְפוֹת הַחֲתִיכוֹת הַחֲתִיכוֹת גּוֹרְמִין הַסֶּפֶק עַל כָּל הַחֲתִיכוֹת וְיֵשׁ בְּזֶה מִיעוּט אִסוּר וְרֹב הִיתֵר קִבְּלוּ חַז"ל בְּכָה"ג לְדַמּוֹת לְסַנְהֶדְרִין, שֶׁהַמִּיעוּט הַמְתַּנַּגֵּד לְהָרֹב שֶׁיִּבְטַל בְּרֹב, וְכָל זֶה שֶׁיִּיף בְּתַעְרוּבוֹת חֲתִיכוֹת שֶׁדִּין שֶׁל הַחֲתִיכָה הָאִסוּרָה גּוֹרֵם אִסוּר וְדִין שֶׁל הַחֲתִיכוֹת הַמְּוֹתְרוֹת גּוֹרֵם הִיתֵר, אֲבָל בְּנִידוֹן זֶה שֶׁל הַש"ף וְהַפּמ"ג שֶׁהַסֶּפֶק הוּא עַל כָּל אֲחַד מֵהַמִּינִים ע"י מַעֲשֵׂה הַשְּׁחִיטָה, וְדִין שֶׁל הַמִּינִים אִינוּ גּוֹרֵם לֹא אִסוּר וְלֹא הִיתֵר דְּהָרִי אִם גַּם נִמְצָא אַח"ז בְּשְׁנֵי הַמִּינִים שֶׁהֶם נִבְלָה מִצַּד אַחַר כְּגוֹן שֶׁמְצָאוּ נִקְבַּ בְּנוֹשֵׁט, וְהַסֶּפֶק הוּא ע"י פְּגִימַת הַסֶּפִּין אִיזָה מֵהַג' מִינִים נִשְׁחַט ע"י סִפִּין הַפְּגוּם, הִינּוּ דְשְׁנִים נִשְׁחַטוּ בְּסִפִּין שֶׁאִינוּ פְּגוּם וְאֲחַד מֵהֶם נִשְׁחַט בְּסִפִּין פְּגוּם, דְּלִפִּי"ז כָּל אֲחַד מֵהַג' מִינִים אִין הַסֶּפֶק שֶׁלּוֹ ע"י הַשָּׂאָר, וְאִסוּר וְהִיתֵר שֶׁל הַשָּׂאָר אִינוּ גּוֹרֵם שׁוּם דִּין עַל כָּל אֲחַד מֵהֶם, וְכֵן כְּשֶׁנִּמְצָא רִיאָה נְקוּבָה וְסֶפֶק לָנוּ אִם הִרְיאָה הַנְּקוּבָה מְזָה אוֹ מֵהָאֲחֵרִים אִין נַפ"מ אִם יֵהִי

הנותרים טרופות בלא"ה או לא, בכה"ג שאין הסתייכות המותרות גורמות שום סבה להיתר ואין הסתייכה האסורה גורמת שום היתר איך שייך בזה שהסתייכות המותרות יבטלו המיעוט האסורות, וכל כה"ג יש לדון רק מדין הלך אחר הרוב, בנדידון שצייניר הש"ך איפא רוב שחיתות הגונות ובנדידון שצייניר הפמ"ג איפא רוב ריאות שלמות בלי נקב, אבל דין ביטול ברוב שיתפף האיסור להיתר ע"י הרוב מה מועיל בזה סתייכות המותרות להיתר את המיעוט אם המיעוט אינו גורם איסור על המותרות ואין המותרות גורמות היתר על המיעוט, וכל כה"ג ל"ד לסנהדרין ולא מצינו בגמ' שיהי' שייך בזה דין ביטול ברוב, והנה מלבד הסברא הפשוטה נלענ"ד דיש להוכיח כ"כ מכמה מקומות בש"ס ופוסקים, כמו שיובא לפנינו: בגמ' פסחים ד' פ"ח ע"ב הובא ברייתא חמשה שנתערבו עורות פסחיהם זה בזה ונמצא יבלת באחד מהם כולם יוצאים לבית השריפה ופטורים מלעשות פסח שני, אמר אביי לא שנו אלא שנתערבו לאחר זריקה דבעידנא דאיזדריק דם מיהו הוי חזי לאכילה, אבל נתערבו לפני זריקה חייבים לעשות פסח שני וכו' אמר מר ופטורים מלעשות פסח שני והא איפא חד דלא נפיק משום דלא אפשר היכי ליעבד, לייתי פל חד וחד פסח קא מיימי חולין לעזרה, דארבעה מינייהו עבדי להו וכו' נייתי פל חד מינייהו פיסחא ונתני ונימא אי דידי הוא בעל מום האי דאייתי השתא ניהוי פסח, ואי דידי תם הוא, האי דאייתי השתא ניהוי שלמים, לא אפשר משום דאיפא חזה ושוק דכהנים אכלו לי וכו'.

עכ"ל הש"ס. ובס' חוות דעת סי' ק"א סק"ה הקשה על המחבר שכתב דכבש שלם לא הוי חתיכה הראוי' להתפבד כתב וז"ל תמוה לי דהא בפסחים גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם קאמר התם לא שנו אלא שנתערבו אחר זריקה אבל קודם זריקה לא פיון דבשעת זריקה לא חזי לאכילה.

עיי"ש.

ברש"י, ולפי דעה זו אמאי לא הוי חזי לאכילה הא נתבטלו ברוב דמה לי יבלת או לב נקוב וא"י איזה מהם דמותר הסתייכה באכילה כדמוכח בס"י ק"י וכו' אלא ודאי דמטעם חז"ל אינה בטילה, וכדעה בתרייתא והנה הכו"פ הקשה אהא דאמר התם דא"א להתנות בשלמים מטעם חזה ושוק משום כהן, והקשה דאמאי אסור כהן לאכול הא בטל ברוב וכו' ולא ידעתי מאי קושיא דנראה דלא שייך ביטול ברוב רק במקום שהספק נולד מפח התערובות ואם לא הי' רק אחד לא הי' ספק שייך ביטול ברוב דומיא דסנהדרין וכו' משא"כ בדבר שאפילו אם לא הי' רק אחד ג"כ הי' הספק כמו הכא אפילו לא הי' רק א' הי' הספק א"כ פל חד וחד אסור מדאורייתא משום הספק שנולד עלי' בפ"ע לא שייך ביטול, וראי' מהא דמקשה בחולין י"ב ור"מ דחייש למיעוטא האיך אכיל בישרא ומאי קושיא הא ע"כ ר"מ לא פליג אביטול ברוב וביטול ברוב הוא אפי' אחד בסוף העולם וכיון דרובא פשירות הן יתבטל הטריפה ברוב, אלא ודאי פיון דאפילו לא הי' רק בהמה אחת הי' ספק ולא מצד התערובות לא שייך ביטול ברוב.

עכ"ל: ומה מאד נפלאו ממני דברי החיו"ד דהלא קושית הכו"פ וקשיתו בחדא מחתא הן דבחמשה פסחים הראשונים הי' ארבעה פסחים פשרים ואחד פסול משום בעל מום ובחמשה פסחים השניים שיביאו על תנאי איפא ארבעה שלמים ואחד פסח שני דבעל

המום, וכינן דברור לבעל החוו"ד דקונשית הכו"פ אינה קונשיא כלל מחמת שהספק על כ"א הוא בפ"ע, שאפ"ל לא הי' מביא עכשיו רק אחד על תנאי הי' ספק עלי' אם שלמים הוא או פסח, הלא מטעם זה עצמו גם בפסחים הראשונים כן שאפ"ל לא הי' בזה רק פסח אחד ונתערב עור הפסח בעורות כבשים אחרים ונמצא יבלת בעור אחד וספק לנו שמא העור עם היבלת הוא עור של הפסח, ולהיפוך כינן דפשיט לי' להגאון דמ"מ עכשיו איפא הי' פסחים וארבעה פשרים וראויים לאכילה ואחד אינו ראוי וא"י מי הראוי ומי אינו ראוי וכולם בספק שיניף ביטול ברוב, הנה גם בפסחים השניים וליכא עכשיו חמשה וארבעה מהם שלמים שמותר לכהן לאכול, ואף שפיר נולד הספק על בעלי הפסחים קודם שהביאו פסח שני אם מחויבים הם בפסח שני, אבל עכשיו מ"מ יש בזה אחד פסח וארבעה שלמים ואינו ידוע איזה מהם פסח ואיזה מהם שלמים.

וכן מה שמביא ראי' מר"מ דחייש למיעוטא ולא אמרינן לר"מ שתתבטל בהמה זו המסופקת ברוב בהמות שבעולם לא אדע מה ראי' זו דהרי החילוק מורגש בזה לכל מעיין דבפסח ושלמים הספק על הי' הכבשים מי הוא פסח ואם זהו הפסח ממילא הנותרים הם שלמים, אבל ברוב בהמות פשרות אם בהמה זו פשיטה אינו מוכרע ע"ז שתהי' בהמה אחרת טריפה והוא פשוט, וע"כ נלענ"ד דמסוגיא זו מוכח כמו שפיתבנו דרק בתערובות גופים שהספק על גוף הדבר שמא הוא גוף האסור שנתערב איכא דין ביטול ברוב, אבל בפסחים שכל פסח, בפ"ע ואינו מעורב דאל"כ יהי' שלא למנוי', דלפי"ז אין הפסול שבגוף הכבש הבעל מום גורם שום דין על השאר, רק הספק במי הוא המום ולא על הגופים ובכה"ג אין מספר הגופים מועיל כלום לענין ביטול ברוב ומשו"ה בין בפסחים הראשונים ובין בפסחים השניים ליכא דין ביטול וכולם אסורים מספק.

כנלענ"ד: אמנם עפ"י מה שבארנו דבחמשה פסחים שנתערבו עורותיהן ונמצא יבלת באחד מהם אינו ספק בתערובות רק יספק המקרה במי נקרה המום של היבלת קשה למה לא יותר כל אחד מהם מדין כל דפריש דארבעה עורות הם בלי יבלת ונימא על כל אחד מהם שהוא מן הרוב, ואף דבארנו לעיל דהיתר כל דפריש לא מהני היכא דממ"נ פגע באיסור, זהו באדם אחד אבל בשני בני אדם יהי' חילוק מדרבנן אם נשאל זה בפ"ע או עלי' ועל חבירו, וכן יש לדון מחמת רוב בהמות הם בלא מום היינו דאף אם הי' פאן רק שני פסחים ונמצא יבלת באחד מעורותיהם המעורבים דליכא רוב עורות, אבל כ"א יש לו חזקת היתר מחמת רוב וכמו דקיי"ל בשתי פתי עדים המכחישים זה את זה דכל אחת באה בפ"ע ומעידה, ובכל תערובות חד בחד לא שיניף היתר זה, כינן דשם עיקר הספק על כל גוף שמא גוף אחר הוא היינו הגוף שבו נעשה דין האיסור, ועל ספק זה לא שיניף חזקה ולא רוב מדין רוב בהמות פשרות הם כמו שבארנו ענין זה לעיל בש"ב פ"ח, דלפי"ז נידון זה בחמשה פסחים הוא דומה לשני פתי עדים ועוד עדיף מעדים ודומה לשני שבילים, דבעדים אם אלו שקרו בעדותם מוכרח שהאחרים אמרו אמת וכן להיפוך שהשקר הוא היפוך של האמת ומ"מ קיי"ל כרב הונא דכל אחת מוקמינן אחזקתה אף דממ"נ אנו מכשירים עדים פסולים ולמה לא נתיר גם פאן לאכול כ"א את פסחו מחמת רובא קמן ע"י רוב העורות, וגם מחמת רובא דליתא קמן דרוב בהמות אינן בעלי מומים, ודין קבוע לא שיניף בזה, דרק היכא שהרוב הוא ע"י מספר הגופים אז נגרע הרוב ע"י דין קבוע כמע"מ, אבל פאן שהרוב ע"י העורות, ומכש"כ ברוב פשרות דנדאי לא שיניף

ענגן קבוע בזה - כמו שביבאר ענגן זה לקמן בס"ד - וא"כ קשה למה לא יהי היתר לכ"א אם נשאל כ"א על עצמו ולא על חברו, והנה לשיטת הרשב"א הובא בש"ך יו"ד סי' קי"א סקי"ט בנפל איסור לאחת משתי קדירות וא"י לאיזו מהן שתיקה אסורות אף בשני בני אדם ושאלו זאח"ז דס"ל דל"ד לשני שבילין דשם הספק על פל אחד בפ"ע שהלך בשביל וא"י באיזה מהם ומה שהשני הלך ג"כ הוא ספק בפ"ע, אבל בשתי קדירות הספק באיזו מהן נפל מחמת שראינו שנפל באחת משתי קדירות אלו, שאלת הספק הוא ספק כולל שתיקה ביחד ומשו"ה שתיקה אסורות, עי' באחרונים שתמצו פן, עי' כו"פ שם בסי' קי"א שפיתבו פן ובהגהת יד אברהם בשם המל"מ, הנה לשיטה זו ניחא דבנמצא יבולת באחד מהעורות הרי נפל הספק על פל ה' הפסחים יחד, וזה דומה לפתם הנמצא בין ג' נשים דכולן טמאות, אבל לשיטת הרמב"ן הובא בש"ך שם דמתיר בשתי קדירות בשני ב"א כששאלו בזאח"ז והכריע הש"ך להלכה כהרמב"ן וכן פסק להלכה גם לענגן פתמים דדוקא כשאלו פולן בבת אחת יעו"ש הדרא הקושא לדוקתה: ונלענ"ד דענגן זה דמהני חזקה להתיר לכ"א אף דממ"נ נעשה איסור כמו בשני שבילים ושתי פתי עדים ובשני נזירים כשנזרקה טומאה ביניהם כמש"כ תוס' בפ"ק דחולין ד' ט' ע"ב ובירושלמי נדה, אף שנדאי אחד מהם נטמא מוקמינו כ"א אחזקתני, פלל זה הוא רק בדין חזקה, דענגן החזקות שאמרה תורה להעמיד על החזקה הוא פלל בהנהגה שעלינו להתנהג פן בכל הספיקות, אבל אינה בגדר הכרעה על המציאות פלום כמו שבארנו ענגן זה בש"ב, ומשום הכי פל אחד אוקמי' אדינו ואין דינו נגרע על ידי חברו, אבל בהיתר הפא מחמת הרוב בין רובא דאימא קמן ובין רובא דלימא קמן דילפינו פל זה מקרא דאחרי רבים להטות, אם הוראת הרוב על הרבה דברים ביחד וידוע לנו שהוראה בטלה היא על אחד מהם אינה הוראה פלום, ובכה"ג נדאי לא אמרה תורה לסמוך על הוראת הסנהדרין אם ידוע לנו שהוראתם בטלה נגד אחד מהם, וכמו דלא אזלינו בתר הוראת סנהדרין, כ"כ בכל רוב בין דאימא קמן ובין דלימא קמן אם הרוב מראה לנו על כמה דברים ביחד שהוא פך וכך וידענו שאחד מהם אינו פפי הוראת הרוב לא אזלינו בכה"ג בתר הרוב, ומשו"ה בנידון זה של ה' כפשים בין אם נדון מחמת רוב העורות שרוב אחד מתיר את פל הפכשים, ובין אם נדון מחמת פל כפש בפ"ע שהוא מן רוב כפשים דעלמא כמו רוב בהמות פשירות הן, אבל עכ"פ נתגלה לנו דבה' כפשים אלו אין הוראת הרוב מכונן אל האמת בכה"ג ליפא דין רוב, ולפי"ז יצא לנו דבדין האמור בפרייתא דפסחים הנ"ל מה דיוצאים לבית השריפה וכן פלפני זריקה דחייבים בפסח שני יהי הפל מדין תורה, דלפי"מ שמפרש בס' חיו"ד וכן לפ"מ שרצינו לפרש עפ"י שיטת הרשב"א הי' דין זה רק מדרבנן ועלינו לבוא בזה עפ"י הפלל שהעמידו דבריהם נגד דין תורה יושב וא"ת, אבל לפמש"כ הוא מן התורה, וכן משמע בדברינו מהא דכתב בשו"ע סי' ט"ז וברמ"א סי' ק"י דהיכי דלא בטלי משום בע"ח וכה"ג אם נעקרו פולם מקביעותן ונתפזרו ופירשו קצתן דמותרים רק שנים האחרונים אסורים, וקשה פינו דבטל דין קבוע מזה הי' ראוי שיתרו פולם מדין הלך אחר הרוב ואם מחמת הדין דממ"נ חז הי' אסור, הי' ראוי להיות חילוק בין אדם אחד ובין שני בני אדם אם נשאלים בזאח"ז, ועפימש"כ ניחא דבכה"ג לא מהני רוב המתיר את פולם כנ"ל ורק כשפירשו קצתן איפא רוב פל דפריש שהוא רוב על הפרישה שמה שפירש הוא מן הרוב וכל זמן ששאר רוב היתר אמרינו על הנפרשים שהם מן

הרוב ועל שנים האחרונים ליפא רוב, וזה רק פשאנו דנים על הפרישה, אבל אם נבוא לדון בלא פרישה, רק משעה שפטל קביעותן דאז יהי הוכחת הרוב על כ"א פשוה ובטל מזה דין התרת הרוב אפילו תהי השאלה מפמה ב"א בזאח"ז: ועוד יש לחלק בין דין חזקה לרוב דבחזקה יש לכל אחד חזקה לעצמו, חזקת הגוף או חזקת היתר, וכשנולד הספק על שניהם מוקמינו להו כ"א על חזקתו דידן' מה שהחזוק כ"א מעיקרא ומנהי מה"ת אף אם שאלו בב"א, אבל ברוב הוא ענין והכרעה פללית כמו ברובא דאיתא קמן שהוא מברר על כל התערובות לומר על כ"א שהוא מן הרוב כ"כ גם רובא דליתא קמן אף שכל בהמה יש לה רוב זה אבל עכ"פ הוא רוב פללי על כל בהמות, ומשו"ה פשידוע לנו שאחד מן ה' פבשים אלו יצא מן הרוב וא"י אינהו ליפא בזה דין דאחרי רבים להטות ורק פשיירשו מן התערובות היכא שהיה בזה תערובות גופים איפא רוב על הנפשים מחמת כל דפריש, אבל בדברים הנזכרים כמו בה' פסחים ליפא בזה לא רוב בהמות פשיירות, ולא יהי פלום אם יתפזרו פיון דניכרים הם.

ולכאורה יש להקשות לדברינו למה צריך קרא לחדש דין קבוע שהוא פמע"מ, הלא גם בלא דין קבוע לא מהני רוב להכריע כל זמן דליפא רובעל הפרישה דאם נימא רוב הלא ראוי להתיר פולם וזה אינו אמת וממילא ליפא דין רוב פלל, אבל זה לק"מ דכינו דדין קבוע מה"ת הוא דוקא היכא דניכרים וידועים במקומם, כמש"כ הראשונים ז"ל, וא"כ ליפא ספק על פולם ורק במקרה נפל ספק על אחד, וזה פשוט: ומה שכתב בס' חו"ד דבנמצא לב נקוב וא"י אינה מהם מוכח מסי' ק"י דמותר החתיכה באכילה, אנכי לא מצאתי הוכחה פזו בס' ק"י, רק היפוף דברי' מצאתי שם, דבסעי' י' שם פתב המחבר ריאה טריפה שנמצאת בין ריאות פשיירות ואמר הבודק שהי' יודע באותה סירקא ובשגגה נתערבה אותה ריאה טריפה בין הפשיירות ולא היתה בפכשים ערבוכיאי הפכשים מותרים עכ"ל.

ומקור דין זה הוא מתשו' הרא"ש ותוכן השאלה שם דאם לא הרגיש הבודק בסירקא אז הי' הפכשים אסורים דהרי יש טריפה ביניהם, רק אם הרגיש בה וטרפה וכינון שהי' מניחים את הפשרות לבד והטרפות לבד אין פאן טריפה בין הפשיירות רק נתערבה ריאה טריפה בין ריאות הפשיירות, וכינון שעד אחד נאמן באיסורין היכי דלא אתחזוק איסורא ומכש"כ היכא דאיפא חזקת היתר, וכן העתיק הבאה"ג והגר"א, ואם נאמר דגם בלא תערובות גופים איפא דין ביטול ברוב מה איכפת לן אם לא הרגיש הבודק עכ"פ הפכשים מותרים מטעם ביטול ברוב, והנה להרא"ש לשיטתו דסובר דכבש שלם חשיב חה"ל שפיר, אבל המחבר דסתם בס' ק"י"א דכבש שלם בטל, קשה, אלא נדאי דהכא לא נתערבו הפכשים פלום, רק הריאות נתערבו וליפא דין ביטול, וביותר מוכח מתשו' הרמב"ן הובא בב"י שם בס' ק"י ז"ל ובתשו' להרמב"ן סי' קפ"ג וקפ"ד פתוב שנשאל על ענין שארע שנשחטו שלשה פכשים והכשירם הטבח והעלום הנכרי למגדל ולא נשאר אצל היהודים אלא ג' הריאות ומקצת הפכש הג' ואח"כ נמצאת סירקא באחת מהריאות אם נתערבו הג' פכשים תחילה קודם פרישתם נראה שהם בטלים ואין לנו לאסור מדין חתיכה הראוי' להתכבד דבהמה שלמה אינה נקראת ראוי' להתכבד וכו' אכן אם לא נתערבו פלל אלא שהעלום למגדל קודם שנתערבו פולם אסורים דלא שייך בהם ביטול עכ"ל.

ונהרי פיון דרראה הסרוכה אינה ידועה מאיזה פכש היא הרי מעורבים הפכשים ומה המה החילוקים שפכת בין נתערבו לבין לא נתערבו ואיך אפשר שלא יתערבו, ודוחק לומר דסובר דבעינו רוב פפול וכיון דחצי פכש גיטל ונשאר במגדל רק שני פכשים וחצי פכש, ואם לא נתבטל מעיקרא לא בטל אח"כ דליכא רוב פפול, ומה שפכת אם נתערבו הכונה שניטלו הריאות מן הפכשים קודם שנתחלק הפכש לחצאין כל זה רחוק ודחוק, וע"כ נראה לפרש בפשיטות דאם לא נתערבו הפכשים היינו דגופי הפכשים הי' כ"א ניפר לעצמו בלא תערובות לא שייך ביטול ברוב ולא הלה אחר הרוב במש"כ כנלענ"ד: וכן יש להוכיח פדברינו בשני הענינים דהיכא דליכא תערובות גופים ליכא דין בטול ברוב, וכן הענין דלא אזלינן בתר רוב היכא שהספק על כל התערובות, מדברי התוס' בזבחים ריש כל הזבחים ד"ה אפי' אחת בריבוא, דז"ל ועוד שאל ר"י מר"ת דקאמר בפ' הנשרפין ר' שמעון אומר הנסקלים בנשרפים ידונו בסקילה שהשריפה חמורה גיזל בתר רובא להחמיר בדיני נפשות פדאיתא בפ"ק דחולין וכו' אי נמי לא אזלינן בתר רובא לחייב אותו שהוא נדאי בסקילה, ומהאי טעמא לא תיקשי לן הא דאמר בפ' אלו הן הנשרפים דאדם רוצח שלא נגמר דינו שנתערב עם אחרים שנגמר דינם פולם פטורים, דמשום רובא לא נעביד דבר שהוא שקר נדאי, דנדאי יש אהד שאינו בר מיתה כלל לפי שלא נגמר דינו.

עכ"ל הצריף לנו. והנה ממה דלא הזכירו כלל בכה"ג ענין ביטול ברוב משמע דלא שייך בכה"ג כלל דין ביטול ברוב, דלא שייך שם באדם תערובות גופים, וממה שפכתו להדיא דלא אזלינן בכה"ג בתר רוב היכא דהספק הוא על כל התערובות דאם גיזל בתר רוב נעשה דבר שקר, מוכח פדברינו, דרק אם נפרש אהד אמרינו כל דפריש.

אמנם לפי"ז יש מקום עיון בזה, דלכאורה שני כללים אלו סותרים זא"ז, דביסוד הפלל הראשון בארנו משום דהספק על כל אהד מצד עצמו מחמת מקרה המעשה, ולא משום תערובות דבר האסור, אבל מ"מ הי' מקום היתר מחמת דין אחר רוב, וסבה המעפכת שלא להחמיר הוא דעכ"פ נעשה איסור, מחמת שבתערובות אלו איכא נדאי דבר אסור, לפי"ז נמצא שמציאות דבר האסור שבתערובות גורמת הדין לאיסור, וממילא ראוי לומר בזה דין ביטול ברוב ככל תערובות איסור בהיתר וצ"ל דרק היכא שתערובות גורמת עיקר הספק על כל אהד מהני ביטול, אבל בנידון זה שמקור הספק הוא ספק המקרה, ומציאות האיסור שיש בתערובות מעפכת על דין צדדי שלא גיזל בתר רוב, בכה"ג ליכא דין ביטול.

כנלענ"ד: ומצאתי בה"ג דגול מרבקה לסי' ק"ט שהעיר על דברי הש"ך שצייר ענין ביטול בג' מינים שנשחט אהד מהם בספיני פגום, וז"ל ונ"ל דלדעת הב"ח ואחרונים בפי' דברי הטור שהביא הש"ך בסי' ק"י סוף סקי"ד מיקרי זה קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי ולא בטול.

עכ"ל והנה מצאתי רב חבר לדברינו דבג' מינים דאין הגופים מעורבים ליכא ביטול. רק דלא ביאר כ"כ למה לא מהני ביטול בכה"ג ולמה חשוב קבוע.

ובשער הקבוע יתבאר ענין זה. בס"ד: פ"ק ו פי"ד סי' ק"י הביא הטור דברי הרשב"א בנמצאת טריפה במקולין ולא נודעו חתיכות הטריפות בין שאר החתיכות דחתיכות

שאינן ראויות להתכבד מותרת, והטור חולק ע"ז משום דכל קבוע פמחצה על מחצה דמי, ובב"י מתמה על הטור מ"ש תערוכות זו מפל תערוכות יבש ביבש, ובמה חלוק תערוכות במקולין מתערוכות שבבית, וכתב ע"ז בדרך משה דהטור מפרש דברי הרשב"א בנפל טריפה במקולין ולא נודע אינה מהן מקולין היא טריפה ולכן נשאר הטריפות בקביעתו והוי כמע"מ, ולכן פתב הטור שאינו מבין דברי הרשב"א, וכן מפרש הב"ח דברי הטור דמירי פגון שמצאו ריאה טריפה ולא נודע מאיזו חנות הוא ואין בכל חנות וחנות אלא בהמה אחת דהשתא האיסור הוא קבוע בחנות אחת אלא שאין האיסור ניפר וידוע דהרשב"א סובר דבכה"ג נמי בטיל ברוב, והטור סובר פיו דהתערוכות הוא בחנויות הוי קבוע, ולפי"מ שמפרש הב"ח הנה אם הי' כה"ג בחנות אחת שכל בהמה ניפרת בפ"ע רק שלא נודע מאיזו בהמה היא הריאה בטיל לכו"ע, רק פיו שכל בהמה מונחת בחנות מיוחדת הוי קבוע לשיטת הטור, ולהרשב"א גם בכה"ג בטיל, וכן פתב הכו"פ לדעת הב"ח, והפר"ח דחה ענין זה בשתי ידים וכתב שהאחרונים פדו מלבם דין זה דמיקרי קבוע פדי להמליץ בעד הטור ושגגה היא בינדם דאין הפרש לענין דינא בין דין קבוע זה לדין תערוכות חתיכות דדא ודא חדא מילתא היא והפל בטל ברובא פדיו יבש ביבש דבכה"ג לא הוי קבוע לפי שאין האיסור ניפר, ומסיק שזו אינה צריכה לפנים: ולענ"ד ענין זה צריך לפנים ואני תמה להיפוך, דנראה דבכה"ג לא מהני ביטול לכו"ע או מטעם קבוע או מטעם אחר, דהנה בתורת הבית להרשב"א ז"ל בית ד' שער ב' הובא גם בב"י סי' קי"א הביא שיטת הר"ש שכתב בשתי קדירות של היתר ואין באחת מהן פדי לבטל את האיסור אבל יש בין שתיהן לבטלו אם שתיהן של אדם אחד הן רואים את שתיהן פאילו הן באחת ומצטרפין ומעלין ותינו דתנו ליטרא וכו' נאפילו הי' שתי קדירות בשתי עליות ואינו ידוע לאיזו נפל שתיהן מצטרפות ומעלות דתניא בתוספתא תרומות שתי קופות בשתי עליות שתי מגורות בעלי' אחת הרי אלו יעלו וכו' ר"ש אומר אפילו הן בשתי עירות מעלות זו את זו וקיי"ל כת"ק, אבל אם הי' שתי קדירות לשני בני אדם כתב ר"ש בפ"י המשנה למס' תרומות שאינן מצטרפות והביא ראי' ממה ששנו בתוספתא זו שכתבנו משתי קופות אפילו בשתי עליות יעלו ואילו במגורות קתני בעלי' אחת יעלו אבל בשתי עליות לא יעלו, ומפרש בירושלמי מה בין קופות למגורות קופות דרפן להתפנות, מגורות אין דרפן להתפנות, ופ"י הוא ז"ל קופות עשויות להתפנות ולהתערב יחד, אבל מגורות אין דרפן להתפנות ולהתערב יחד, פלומר וכל העשוי להתערב כמעורב דמי, וכתב הוא ז"ל לפי טעם זה נראה דהאי דמעלות זו את זו פשיש בזו חמשים ובזו חמשים הנינו כששתיהן של אדם אחד שדרפן להתפנות ולהתערב, אבל בשל שני בני אדם שאין דרפן להתערב לא, וחיזק עוד הרב ז"ל הסברא הזו ממה ששנו בספא של אותה תוספתא בזו מאה ובזו אין מאה הריני אומר לתוף מאה נפלה, ואיכא למידק למאי נפ"מ כי איכא באחת מאה והא אפילו ליכא בכל חדא אלא חמשים מעלות זו את זו ולתרי גברי איצטריף, ולי נראה דבין של אדם אחד בין של שני בני אדם מצטרפין ומעלין שאם פן ליטרא קציעות וכו' פשם שחלקו בין שחרות ולבנות וכן בעגולים גדולים וקטנים וקטנים וקטנים וכו' הי' להם ג"כ לחלק בין אדם אחד לשני בני אדם וכו' ומיהו מה ששנו בתוספתא בזו מאה ובזו חמשים אני אומר לתוף מאה נפלה מסברא לי שאינה ראי' דוקא להעמידה בשני בני אדם, אלא נראה לי שהטעם בזה לפי

שָׂאִין דְּבַר מְצַטְרֵף לְבַטֵּל אֶת הָאִסוּר אֲלֵא מָה שְׁנִכְנַס בְּסִפְק מַחֲמַת הָאִסוּר דְּכָל־פִּי שְׁהָאִסוּר מְכַנְסוֹ בְּסִפְק מַתְעוּרָר הוּא לְבַטְלוֹ, וּמָה שְׂאִינוּ נִכְנַס בְּסִפְק אִסוּר מַחֲמַת הָאִסוּר מָה לוֹ לְהַצְטְרֵף עִם אַחַר לְבַטֵּל אֶת הָאִסוּר, וְכוּ' וּמ"מ צְרִיכִים אָנוּ לְחַוֵּשׁ לְדַבְרֵי הָרַב ר' שְׁמֵשׁוֹן ז"ל שְׁרַב גְּדוֹל וּמְנַבְּהָק הוּא, עַכ"ל הַרְשֵׁב"א ז"ל בְּקוּצָר, וּבַס' בְּדִקְּ הַבֵּית לְהַרְאָה ז"ל פָּתַב וְז"ל מָה שְׁכַתַּב בְּמַטְבַּע הַקְּצָר שְׁלוֹ בְּשֵׁתֵי קַדְיָרוֹת שְׁנַפְּל אִסוּר בְּאַחַת מִהֶן שְׁמַצְרֵפִין לְבַטְלוֹ זֶה אִינוּ שְׁלֵא נֶאֱמַר זֶה הַדִּין בְּשׁוּם דְּבַר שְׂיֵשׁ בּוֹ בְּנוֹתָן טַעַם אוֹ שְׂרָאוִי לִתְּן טַעַם אַע"ג דְּלִית בִּי פְּגוֹן מִיַּן בְּמִינוּ, אֲלֵא א"כ בְּשִׁיעוּר מֵאָה לְתַרוּמָה וְיֵשׁ שְׂשִׁים בְּכָל אַחַת וְאִין יְדוּעַ בְּאִיזוֹ נָפַל הָאִסוּר.

עכ"ל.

וְהַרְשֵׁב"א בְּמִשְׁמַרְת הַבֵּית הַשֵּׁיב ע"ז דְּהָרִי מְפֹרָשׁ בְּתַרוּמוֹת דְּאָפִי אִין בְּאַחַת אֲלֵא חֲמִשִּׁים מְצַטְרֵפִין. יַעו"ש: וְהִנֵּה מָה שְׁנִכְחַלַק הַרְשֵׁב"א עִם הַר"ש לְעַנְיָן שְׁתֵּי קַדְיָרוֹת אִם יֵשׁ חִילּוּק בֵּין שְׁהוֹ שְׁלֵא אָדָם אֶחָד וּבֵין שְׁהוֹ שְׁלֵא שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם, לְכַאוּרָה אִינוּ מוּבָן פִּינּוֹן דְּבַתוֹסְפָתָא וּבִירוּשְׁלָמִי מְפֹרָשׁ הַחִילּוּק בֵּין קְנוּפוֹת לְמַגוּרוֹת שְׁזָה עֲשׂוֹי לְהַתְעַרַב וְזֶה אִינוּ עֲשׂוֹי לְהַתְעַרַב וְא"כ סְבַרְת הַר"ש מְוַכְרַחַת דְּבִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שְׂאִין עֲשׂוֹי לְהַתְעַרַב אִין מְצַטְרֵף, וְנִרְאֶה דְּהִנֵּה לְפִי"מ דְּקִי"ל דְּבִשְׁנֵי עֲיָרוֹת אִין מְצַטְרֵף וְגַם בְּשְׁנֵי בְּתִים מִשְׁמַע דְּלֵא מְצַטְרֵף, וּמְוַכְרַח הַעֲנָיָן דְּלְעַנְיָן צְרִירוֹף בְּעִינָן שְׁתֵּיהֶן הַתְעַרְבוּת הַפֶּל בִּיחַד, אַף שְׁכַתַּב הַרְשֵׁב"א שְׁיִסוּד עַנְיָן צְרִירוֹף תְּלוֹי פֶּל מָה שְׁנִכְנַס בְּסִפְק מַחֲמַת הָאִסוּר הוּא מַתְעוּרָר לְבַטְלוֹ, דְּלְכַאוּרָה לְפִי"ז הִי רְאוִי לֹאמַר דְּמַהֲנֵי צְרִירוֹף מְקַצָּה הָאֶרֶץ עַד קְצָה הַשְּׁנֵי, אֲבָל בְּאַמַּת דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"א הֵם רַק לְבָאֵר אֶת הַהִיפּוּדֵי שְׁכָל מָה שְׂאִינוּ נִכְנַס בְּסִפְק אִינוּ מְצַטְרֵף, אֲבָל בִּיסוּד זֶה לְבַד מָה שְׁנִכְנַס בְּסִפְק לֹא מַהֲנֵי, דְּבַעֲיָנָן נְמִי שְׁתֵּיהֶן הַתְעַרְבוּת הַפֶּל בִּיחַד, וּמִשׁו"ה בְּשֵׁתֵי עֲיָרוֹת קִי"ל כַּת"ק דְּאִין מְצַטְרֵפִין, וּבְשֵׁתֵי מַגוּרוֹת בְּעֵלִי אַחַת אִין הַמַּגוּרוֹת מְחַלְקוֹן שְׁתֵּיהֶם שְׁתֵּיהֶם בְּאִילוֹ הֵן גְּפִרְדוֹת לְגַמְרֵי וְכִינּוֹן שְׁשֵׁתֵיהֶן נִכְנַסוֹת בְּסִפְק, מְצַטְרֵפוֹת שְׁתֵּיהֶן, וּבְשֵׁתֵי עֲלִיּוֹת יֵשׁ חִילּוּק בֵּין קְנוּפוֹת לְמַגוּרוֹת, דְּבַקְנוּפוֹת דְּעֲשׂוֹיּוֹת לְהַתְעַרַב אִז אִין הַעֲלִיּוֹת מְתַחַלְקוֹת, אֲבָל בְּבְתִים מְרוֹחְקִים אִז אִין מְצַטְרֵפִים גַּם בְּשֵׁתֵי קְנוּפוֹת, וְסוּבַר הַר"ש ז"ל דְּתְלוֹי בְּמָה שְׁעֲתִיד לְהַתְעַרַב בְּפוּעַל כַּמֶּש"כ דְּכָל הַעוֹמֵד לְהַתְעַרַב בְּמַעוֹרְב דְּמִי, וּמִשׁו"ה סוּבַר דְּבִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שְׂאִין עֲשׂוֹי לְהַתְעַרַב מַחֲמַת קְפִידַת הַבְּעֵלִים הוּא דוּמָה לְשֵׁתֵי מַגוּרוֹת בְּשֵׁתֵי עֲלִיּוֹת, וּלְפִי' צ"ל דְּהָא דְּמַצְטְרֵפוֹת שְׁתֵּי מַגוּרוֹת בְּעֵלִי אַחַת, הוּא ג"כ מִשׁוּם דְּעֲשׂוֹיּוֹת לְהַתְעַרַב, וַע"ז פְּלִיג הַרְשֵׁב"א וְסוּבַר פִּינּוֹן דְּהֵם בְּעֵלִי אַחַת אוֹ גַּם בְּשֵׁתֵי עֲלִיּוֹת בְּבֵית אֶחָד אִין הַקְנוּפוֹת מְחַלְקוֹת, וְכֵן שְׁתֵּי מַגוּרוֹת בְּעֵלִי אַחַת מְצַטְרֵפוֹת אַף שְׂאִינָן עֲשׂוֹיּוֹת לְהַצְטְרֵף פִּינּוֹן שְׁהוֹ אִינָן מְחַלְקוֹת לְגַמְרֵי, דְּשְׁנֵי עֲלִיּוֹת בְּבֵית אֶחָד הֵם, וְנִרְאֶה דְּמִש"כ בְּש"ף בְּסִי' קִי"א דְּאִם הֵם מִינִים שְׂאִינָם עֲשׂוֹיִים לְהַתְעַרַב אִינָם מְצַטְרֵפִים הוּא רַק לְשִׁיטַת הַר"ש, אֲבָל לְהַרְשֵׁב"א פִּינּוֹן שְׁהֵם בְּבֵית אֶחָד לֹא בְּעִינָן שְׁתֵּיהֶן עֲשׂוֹיִים לְהַתְעַרַב, וּלְדִינָא חַשׁ הַרְשֵׁב"א לְשִׁיטַת הַר"ש לְהַחְמִיר לְהַצְטְרֵף שְׁתֵּיהֶן עֲשׂוֹי לְהַתְעַרַב גַּם בְּעֵלִי אַחַת אִם הֵם מְחַלְקִים בְּשֵׁתֵי קַדְיָרוֹת כ"ז פְּשוּט בְּבִיאוּר דְּבַרְיָהֶם.

ותוכן הפלוגתא שפין הרא"ה והרשב"א ז"ל כפי מה שפירא מדבריהם שהבאנו הוא בשאר איסורין במין במינו היכא דצריף ששים, כמו לח בלח, דהרא"ה סובר שהוא מטעם גזירה אטו מין בשאינו מינו דיהיב טעמא, ובשאינו מינו ודאי דלא מהני הני פללים, פיון דעכ"פ אית בי' טעמא וטעם פעיקר וחשוב פניכר האיסור, כ"כ במין במינו כה"ג הלא גזרו אטו שאינו מינו, ומשו"ה נקט דהא דקתני בתרומה שאם באחת חמשים ובשני' חמשים שמצטרפות הוא דוקא ביבש ביבש, דמדין איסורין סגיא ברוב, ורק מדין תרומה דבעינו מאה על ענין זה מהני הני פללים, והרשב"א סובר פיון דקמח בקמח הוי פלח בלח וכמו שהובא שיטתו בש"ף סי' ק"ט סק"ג איהו קתני סאה תרומה שפפלה ובזו חמשים וכו' דלשון זה סתם בין אם יהי חטים או קמח, ואם נאמר דלענין לח דבעינו ששים אין קדירות מצטרפות הי' צריף שיהי' בכל אחת ששים, ומשו"ה החליט דגם לענין זה מצטרפות, וכ"ז הוא פיון דגם בלח הוא מדרבנן סגיא בהצטרפות פזאת, אבל אם יהי' בשאינו מינו דיהיב טעמא גם הרשב"א יודה דלא מהני מה שהם בבית אחד, וזה ברור ופשוט, ועי' ש"ף סי' קי"א סק"ח מה שדחה דברי הרשב"א ואין דברי' מוכרחים פלל, וכן פתב שם הפר"ח שהרשב"א פליג על הרא"ה, רק במין במינו היכא דאיכא רובא בכל אחת דמה"ת בטל, אלא מדרבנן צריף ששים ובכה"ג מצטרפות שתי הקדירות לענין ששים כמו דמצטרפות למאה בתרומה, יעו"ש.

וברמב"ם ה' תרומות פי"ד ה' ה' פתב בזה"ל שתי קנפות או שתי מגורות שפפלה תרומה לאחת מהן ונבללה ואין ידוע לאיזו מהן נפלה אם הי' שתי מגורות בבית אחד הרי אלו מצטרפות ומעלה באחד ומאה פאילו הי' שתיהן מגורה ואחת, והקנפות מצטרפות, ואפילו היתה קנפה בבית זה וקנפה בבית אחר, לפי שקרוב הדבר לקבץ שתיהן בבית אחד, אבל אם הי' שתי הקנפות בשתי עירות אין מצטרפות עכ"ל.

ומוכח מדברי' דהטעם בקנפות משום שקרוב שיתקבצו בבית אחד, דהעיקר שיהי' הפל בבית אחד וסובר דהא דתני בית ועלי' לאו דוקא והוא הדין שני בתים, ולשיטת הרמב"ם נלענ"ד דאין לחלק מה שחלקו האחרונים בין מינים שעשויים להתערב או לא, דלהרמב"ם לא בעינו רק שעתיד להתקבץ בבית אחד, וצ"ע מה שלא העירו בזה הפוסקים: והנה מדברי הרא"ה והרשב"א לא מצאתי גלוי דעת אם פל הני פללים שפכים.

לדין ביטול ברוב ביבש, אם מצטרפים שתי קדירות להצטרף לרוב, והפר"ח בסי' ק"ט החליט דלכו"ע לא מהני לענין צירוף דבעי מה"ת ורק היכא דאיכא רוב בכל קדירה וקנפה דמה"ת בטל, אז מהני הצירוף לתרומה, ולשאר איסורים פליגי הרא"ה עם הרשב"א במין במינו דבעינו ששים, דלהרא"ה לא מהני צירוף גזירה אטו אינו מינו ולהרשב"א מהני, אבל עכ"פ ודאי דלא מהני צירוף בלא התנאים האמורים פאן לענין צירוף דרבנן, ולפי"ז אם נמצא טריפה בחנות אחת ולא נודע באיזו מהן אם נבוא לדון להצטרף הכפ"ר שבשאר החנויות צריף לדעת מה משפט של חנות מיוחדת אם היא פקנפה או פמגורה, ובפשטות נראה דהוי פמגורה, דאין דומה לקנפה שבבית אחר דעשוי לטלטל הקנפה ולהביאה לבית זה, וגם אם נימא דהוי פקנפה, בעינו עוד תנאי שיהי' של אדם אחד, ועוד תנאי אחד מה שהוסיף הרשב"א שפל אחד יהי' בספק, שאם יהי' בחנות אחת רוב ובשתי החנויות לא יהי' רוב, אז ליכא צירוף פיון דהחנות שיש בה רוב אינה

נכנסת בספק, מפל הני טעמי נראה ברור דאי אפשר לפרש בכונת הרשב"א מה שהתיר פשאין התתיכות ראיות להתפבד דמיירי שהספק הוא על כמה חנויות שבמקולין או מקולין הרבה משום ביטול ברוב ע"י צירוף, ומכש"כ לשיטת הפר"ח דהקליט דלענן צירוף רוב דבעי מה"ת לא מהני צירוף של שתי קדירות אפילו של אדם אחד, ודברי הפר"ח באמת הם מרפסין איגרי דלענן חנויות מחליט בבירור דמהני צירוף, וילענן קדירות מחליט בהיפוף, וכן תמוהים דברי החו"ד בסי' ק"י סק"ג שהקליט דלענן ביטול חד בתרי אין חילוק בין מונח בבית אחד ובין אחד בבית והשני בסוף העולם פינו דלא שייך קבוע שאין האיסור ניפר במקומו.

יעו"ש שהאריה נשם. והלא עכ"פ לא עדיף דין ביטול חד בתרי מביטול תרומה דבעינן אחד ומאה דקיי"ל דבשתי עיירות אינן מצטרפות, והנה זה נדאי אי אפשר לפרש מה דלא מצטרפות שתי מגורות בשני בתים משום קבוע עפ"י שיטת הב"ח ושאר אחרונים כפי הטור, דהרי דין קבוע אינו מועיל רק להחשיב כמחצה על מחצה, ובשתי קופות לא שייך זה, דבלא"ה ג"כ כל קופה פנגד קופה השני' היא מחצה, אבל פינו דבכל קופה חמשים נגד האיסור איפא חשבון המצטרף משתי החצאים, ומיעוט איסור הנמצא בקופה עצמה הלא הוא תערוכות ממש, ואם נאמר דהמיעוט איסור הנמצא בקופה זו הוא חשוב ככל החמשים שבקופה השני', הלא גם באופן כזה יש מקום דראוי להצטרף, פגון אם בקופה אחת נמצא צ"ט, ובקופה שני' נמצא שלשה, הלא אז אף אם נחשב האיסור האחד הנמצא בקופה הא' כמחצה על מחצה נגד כל הנמצא בקופה הב' מ"מ נתוסף עוד אחד למספר, דהרי אף אם נחשב כל השלשה הנמצא בקופה ב' שהוא כאיסור שנה בשנה, יעלה החשבון למאה, ואין לחוש דשמא האיסור הוא בקופה הב' ואז הוא חשוב כצ"ט או כמאה שבקופה הא' דהרי בדרבנן אנו מתירין משום שאני אומר, וראוי לתלות שפול בקופה הא' ואיפא צירוף, ובלא"ה זה דבר רחוק וזר לומר שהמיעוט האיסור שהוא בתערוכות בתוך הקופה יהי נחשב כסכום הנמצא בקופה השני' משום קבוע, דהרי קביעות המקום שע"י הקופה הוא על התערוכות יחד, וכשנאמר שהוא כמע"מ הוא שקופה זו מתחשב בקופה השני', וע"כ נראה ברור שהענן מה דלא מהני צירוף בשתי מגורות בשני בתים בעיר אחד או בשתי קופות בשתי עיירות, אינו משום דין קבוע דילפינן מוארב לו וקם עלי' אלא הוא פלל גדול בעיקר דין ביטול ברוב, אשר לפענ"ד העלימו עין מזה גדולי המורים: ונראה לפימש"כ לעיל דעיקר דין ביטול ילפינן מדיינים שדין של המועטים מתבטל נגד דין המרובים, שהוא הצטרפות חלות הדין על עצם הדבר שפסקו עלי' הדין, ושם מתקבץ בגוף הדבר הנדון כל פסקי הדין של כל הדיינים וכל אחד פועל כפי חלקו, ואמרה תורה שבהתקבץ בגוף אחד דינים המתנגדים זה את זה, אף שפולם הם יכולים לחול פגון בענן שהדין תלוי בשיקול הדעת, שיתבטל המיעוט ע"י הרוב, מזה למדו חז"ל שגם בתערוכות שהם בקיבץ במקום אחד והמיעוט מנגד להרוב לענן הנהגה שיתבטל המיעוט ע"י הרוב, ומטעם זה אי אפשר למילף רק דומיא דהתם שמהני התערוכות מקובצת במקום אחד, דבתערוכות יבש ביבש אי אפשר שיהי' המעורבים גוף אחד ממש, דכל אחד מופרד מחבירו רק הקיבוץ במקום אחד עושה אותו להתחשב בגוף אחד וכינון שהמיעוט גורם דין לאסור פולם, אז דין המרובה מבטל ומהפך את דין המיעוט, אבל אם לא יהי' מקובצים בבית אחד אף שפולם נכנסים בספק אין

המיעוט מתבטל ברוב, ולענ"ד מוכח ענין זה מהא דאיתא בגמ' קידושין ד' נ"ז דאיתא
התם ברייתא פל ציפור טהורה תאכלו לרבות המשולחת, וזה אשר לא תאכלו מהם
לרבות את השחוטה ואיפוד אנה וכו' רבה אמר לא אמרה תורה שלח לתקלה, ופירש"י
שם סברא הוא שהמשולחת מותרת דלא אמרה תורה שלח לתקלה שתהא למכשול עון
וילפדנה אדם ויאכלנה, וקרא דאמרן לעיל לרבות המשולחת אסמכתא בעלמא הוא.
עכ"ל.

וכן נאמר ענין זה במס' חולין ד' קט"ו לענין שלוח הקן ושם ד' ק"מ לענין ציפורי עיר
הנדחת, ולכאורה קשה איזו תקלה פאן לאדם שיאכלנה הלא מה"ת בע"ח בטלי ברוב
וכל היכא דאיכא ביטול הלא מותר לאדם לאכול לכתחילה בהיתר גמור ואם יש בזה
מכשול ועון איך מותר לכתחילה להכשיל אדם את עצמו, ואיך יתכן שלגבי המבטל
יתחשב פעושה מכשול לאדם שיאכל, והאוכל בעצמו מותר לגרום לעצמו מכשול זה,
ולפימ"ש"כ מיושב הענין היטב דבכה"ג ליכא ביטול ברוב אם הציפור משוטטת בעולם
דרוב הציפורים שבעולם אינם מצטרפים לבטלה, כיון שמפוזרות הן ואינן מקובצות
במקום אחד, כדקיי"ל דשתי קנפות בשתי עיירות אין מצטרפות, וכיון דליכא ביטול
ברוב ולא נהפך האיסור להיתר אם ימצאנה אדם ויאכלנה הוא נכשל באיסור, אף דמותר
לאדם לתפוש צפור לאכול אף שראה שגשול צפור האסור לאויר העולם, משום דאמרה
תורה אחרים רבים להטות ליזל בתר הרוב, אבל היתר זה אינו היתר במקצת, רק
שאמרה תורה שלא לחוש על הספק ונחבירו שמשלחה הוא גורם תקלה שהוא יודע שהיא
אסורה, וכמו שנתבאר לעיל בדברינו בפ"ד לחלק בין דין הלא אחר הרוב לדין ביטול
ברוב: והנה במשנה למלה פ"ז מה' מעילה הוכיח מסוגיא זו דאסור מה"ת לבטל איסור
ברוב היתר, ובשעה"מ פט"ו מה' מאכלות אסורות הקשה מזה על שיטת התוס' דאין
מבטלין איסור הוא רק מדרבנן ומה"ת מותר למה אמרה לא אמרה "תורה" שלח לתקלה,
עיי"ש שדחק לישוב שיטת התוס' ובנוב"י מה"ת סי' מ"ה ח' יו"ד מיושב קושיתו עפ"י מה
שרצה לחדש שם דביבש ביבש לכו"ע אסור מה"ת לבטל, ולפימ"ש"כ אין פאן לא קושיא
ולא ראי' דלאו משום ביטול ברוב אתינן עלה, כמש"כ דהיכא דיועיל ביטול שוב אי
אפשר לומר שיהי' איזו תקלה להאנכל, ונראה דגם להראב"ד ז"ל דסובר דמדאורייתא
אסור לכתחילה אין הטעם משום דגורם מכשול ועון להאנכל דלא יתכן ענין זה שיהי'
עון ומכשול ויהי' היתר לכתחילה לאכול, אלא דסובר דאסור לשנות ממטבע של תורה
לעשות איסור להיתר שלא עפ"י דרכי ההיתר שקבעה תורה ולא מסברא דנפש' אמר
אלא שמפרש פן בגמ' פ' גה"נ דאמרינן שם זרוע בשלה חידוש הוא וכמו שפירש"י שם
מה שלכתחילה היתר לבטל האיסור, ולשיטת הסוברים דאין מבטלין איסור הוא רק
מדרבנן, מפרשי שהחידוש מה שמצני' עוד לבטל, ע"י בר"ן שכתב בשיטתיהו פן,
ולכו"ע אין החידוש משום גרם תקלה להאנכל, אלא שעושה שלא כהוגן בענין זה
כשהוא לעצמו, והש"ס דאמר משום תקלה להאנכל משום דהתם ליכא ביטול מפני שאין
התחברות לציפור זה עם שאר ציפורי דעלמא ורק מי שיאכלנה יאכל ע"י היתר לילה
בתר רוב או שלא ידע פלל מהשילוח ובכה"ג לא נהפך האיסור להיתר והני תקלה,
ובלא"ה אי אפשר לפרש מה דאמרו בגמ' לא אמרה תורה שלח לתקלה שהוא משום
דאין מבטלין איסור לכתחילה, דלישנא "שלח לתקלה" משמע שיהי' תקלה אח"כ

להאנוכל, ולדבריהם הוא איסור להמשלח, ולפלא בעיני על המאורות הגדולים שלא ירדו לזה: ובעיקר הענין אם בט' חנויות נמצא טריפה וא"י באיזו מהן אם יש בזה תורת קבוע לומר שעי"ז לא יהי' בזה דין ביטול ברוב, נראה ברור שיטת הפר"ח שכתב פיון דאין האיסור גיפר, ליפא בזה דין קבוע, ומש"כ בס' כו"פ לדון שיהי' בזה פלוגתא בין הראשונים, דהתוס' בגזיר ד' י"ב פתבו להדיא לענין האומר צא וקדש לי אשה ומת השליח דאסור בכל הנשים שפעולם מחמת קרובות של המקודשת שהיא רק משום קנסא אבל מדינא מותר, דאף שאמרו בגמ' דהאשה הוי קבוע אין פאן תורת קבוע שאין האיסור גיפר במקומו, והרמב"ן והרשב"א שכתבו דאסור מדינא כמו שהובא בחי' הרשב"א גיטין ד' ס"ד סברי דאף באינו גיפר איפא תורת קבוע, וכן הביא דברי התוס' דסנהדרין דכתבו בנסקלין בנשרפין משום קבוע, והר"ש בס' פרייתות פתב דלהכי אין כל השדות אסור בזריעה מחמת ספק שמא נחל איתן הוא דאין זה קבוע פיון שלא גיפר האיסור במקומו, עיי"ש.

ונלענ"ד דאין שייך ענין זה לענין דין ביטול ברוב שהחליט הפר"ח נגד דעת הב"ח, דלכאורה דברי התוס' בגזיר תמוהים הם מש"כ דרק משום קנס הוא משום דליפא תורת קבוע בזה דאין האיסור גיפר, דהלא בבע"ח דלא בטלי אסור ליקח מן הקבוע כדאיפא בפ' התערוכות והיא הלכה פסוקה, ועכ"פ לא גרע חשיבות דאשה מבע"ח, ונהרי בתערוכות דבע"ח ג"כ אין גיפר האיסור ומ"מ חשוב קבוע מדרבנן, ולמה כתבו דבאשה אינו אלא קנסא, ומה"ט פתבו דלשאר בני אדם מותר, ובתערוכות דבע"ח אסור לכל, ונלענ"ד דבאמת עיקר יסוד הקבוע הוא שיהי' גיפר וידוע במקומו כמש"כ בתוה"ב להרשב"א ז"ל ב"ד ש"ב דמסיק שם בזה"ל משום דכל איסור שנודע מקומו גיפר אינו בטל, וכן איסור חשוב כזה"ל ובע"ח אינו בטלים ונהרי הן בתערוכותם פאיסור קבוע וכיון שפן כל שלוקח ממקום שיש איסור קבוע כאחד מפל אלו הרי הן כמחצה על מחצה. עכ"ל.

דלכאורה אינו מוכן להחשיב כקבוע כל תערוכות אם נמצא בהן דבר חשוב שאינו בטל דמ"מ אין מקומו ידוע, ונראה ביאור ענין זה דהרי בקבוע ממש פחנות ידועה המוכרת בשר נבילה אין נפ"מ אם החנות גדולה או קטנה, אבל פיון שהמקום זה מוגבל שבזאת החנות נמצא האיסור הוא קבוע, לפי"ז גם בתערוכות שידוע לנו שפמקום זה נמצא האיסור והוא איסור שאינו מתבטל בתוך ההיתר המעורב עמו במקום זה הידוע חשוב פאיסור קבוע פמע"מ ואסור ליקח מן הקבוע, דליפא בזה דין לילה בתר הרוב, ומשו"ה י"ל דבאשה שקדש השליח אף דהדרה לניחיתא והיא נמצאת במקום מיוחד, אבל מקומה אינו ידוע וגיפר, אלא שידוע לנו שנמצאת בעולם, אבל אין אנו יודעים להגביל מקומה, אם לא שנעשה את כל פדור הארץ למקום ידוע, ולפי"ז בע"כ עלינו לפרש דמש"כ התוס' לבאר הך דאסור בכל הנשים שהוא משום קנסא ולא מדינא אין פונתם על ענין ביטול ברוב, דבלא"ה בע"ח לא בטלי ומכש"כ לפי"מ שנתבאר בדברינו לעיל, דבאדם ליפא תערוכות והתחלפות שאין הספק בכה"ג על עצמות הגוף איזהו אלא על התחלפות הדין על מי נתחדש כמש"כ לעיל בפ"ה, ועוד שמה שאינו במקום אחד לא בטיל ברוב, אלא פונתם על דין אזיל בתר הרוב, דשאני אשה מפל תערוכות דלא בטלי דחשיבין לי

פקבוע דהתם נמצא האיסור בתערוכות במקום ידוע, ולהכי חשוב קבוע כמש"כ הרשב"א, ואף אם נתפזרו פולם ונשאר אחד במקום הראשון נשאר עלי דין קבוע דבמקום זה הוי איסור ידוע, אבל באשה לא הי' ניכר האיסור במקום ידוע בתערוכות, ומש"כ התוס' בלשונם במס' גיטין ד' ס"ד בד"ה אסור בכל הנשים שבעולם לענגן ביטול ברוב נראה לי פונתם בדרך אחר דו"ל שם, אבל מן הדין מותר בכל הנשים דאין זה חזקה גמורה דאין ביזו להתקדש שמה לא תתראה, ועוד דאזלינן בטר רובא וכו' והא דמשני אמין לה אנא אשה דלא נייקדא לאו משום דתתחשב פקבועה שלא תתבטל ברוב, דבדבר המתערב ואינו ניכר לא אמרינן דליהוי קבוע דידי' כמע"מ, אלא כלומר מחמת קביעותא קנסינן טפי מבגוזל עכ"ל.

והנה פתחו בדין אזיל אחר הרוב ולא משום ביטול ברוב, ואח"כ סימו מדין בטילות ברוב, ומלבד זה אי אפשר לומר שיהי' בזה דין ביטול דעכ"פ לא גרע חשיבות אשה מבע"ח פנ"ל, אלא נראה דכוננתם עפ"י מה שכתב הרשב"א דהיכא דהאיסור קבוע לעצמו בלי התערוכות כמו ט' חנויות אז אינו בטל אף אם הוא דבר שאינו חשוב, והיכא שיהא דבר חשוב ואינו בטל, אז אם גם האיסור אינו ידוע לקבוע לעצמו רק שכל התערוכות קבועה במקום אחד וידוע מקומה הוא ג"כ קבוע לענגן שאסור ליקח מן הקבוע ולא אזלינן בטר הרוב משום דהוי כמע"מ, ומשו"ה בנידון זה דאין בזה ענגן קבוע של תערוכות דהתערוכות הוא כל העולם פלו, ועלינו לומר שיהי' האיסור קבוע לעצמו בלי התערוכות והוא אופן הקבוע שאין מתבטל אף אם אינו דבר חשוב דאז כמו שאינו מתבטל ברוב כ"כ לא אמרינן הלה אחר הרוב, וע"ז אמרו דאין בזה ענגן קבוע שלא תתבטלו ברוב, דבדבר המתערב ואינו ניכר לא שיהי' קבוע, ומשו"ה דמן הדין מותר משום דאזלינן בטר הרוב ואין בזה איסור ליקח מן הקבוע, פן נ"ל נכון בכוננתם.

ולפי"ז בתערוכות נסקליו בנשרפיו דכולם מקונפצים במקום ידוע, אם ליכא בהם תורת ביטול ברוב, כמש"כ לעיל דליכא בהם התחלפות גופים ואנו דנים לענגן לילה אחר הרוב שפיר כתבו בתוס' דחשיבי קבוע ואין שום סתירה לדברי התוס' בנזיר הנ"ל, דשם בנסקליו הוי כמו בכל תערוכות דהיכא דלא בטילי הוא קבוע, והתם בתערוכות של בני אדם דלא מתבטלי מה"ת הוי קבוע מה"ת פיון דהם מקונפצים במקום ידוע וכן מוכח שיטתם זו במס' מנחות ד' כ"ג לענגן שחיטה בנבילה יעו"ש: ולפי"ז מה דפליגי הרמב"ן והרשב"א על התוס' וסברי דמה דאסור בכל הנשים הוא מדינא, ומפרשי דמה שאמרו בגמ' נזיר משום קבוע הוא כפשוטו, הוא לענגן לילה אחר הרוב, היינו דאף שהתערוכות הוא מפוזר בכל העולם, אבל פיון שהאיסור הוא במקום קבוע והוא איסור שאינו מתבטל משום דבאדם ליכא דין ביטול איכא בזה תורת קבוע דלא אזלינן בטר הרוב, ובזה איכא פלוגתא דלשיטת תוס' בעינן בתערוכות לענגן קבוע שתהא התערוכות בכלל במקום ידוע וניכר, ולהרמב"ן ולהרשב"א לא בעינן מקום ידוע וניכר בתערוכות אלא רק שלא תבטל ויהי' במקום קבוע אבל שאין מקומו ניכר חשיב קבוע לענגן דלא אזלינן בטר הרוב, אבל לדין קבוע שמעפ"ב דין ביטול ברוב לכו"ע בעינן שיהי' ניכר וידוע, ואם אינו ניכר בטול ברוב, ולפימש"כ עולה לנו לדינא להיפוך משיטת הב"ח דאם יהי' ג' קנפות בג' בתים והם של אדם אחד ונפל שם איסור ואין ידוע לאיזו מהניש לומר דבטל ברוב כמו דמשמע פשוט דברי הרשב"א שהבאנו לעיל, אם נאמר דביבש לענגן רובא ג"כ

מְהַי הַצְטָרְפוֹת דְּלָא כַּהֲפֵר"ח, וּבְשִׁלֵּשׁ בְּהֵמוֹת שְׁלֵא נִתְעַרְבוּ כָּלֵל רַק הִרְיָאוֹת נִתְעַרְבוּ לִיכָּא תוֹרַת בִּיטוּל בְּרוּב מִטַּעַם שְׁפִתְבְּנוּ לְעֵיל בְּפ"ה דְּעַל כָּל אַחַת סָפֵק לְעַצְמוֹ בְּלֵא תַעְרוּבוֹת, וְכֵן מ"ש בַּהֲג' דְּגוּל מְרַבְּבָה שְׁהַבְּאֵנוּ לְעֵיל בַּסֵּפ"ה שֶׁכ' לְדוֹן עַל דְּבַרֵי הַשְּׁ"ף בַּג' מִינִים שֶׁא"י מִי נִשְׁחַט שְׁלֵא פִּהֲגֵן מִדִּין קְבוּעַ שְׁלֵא יִתְבַטֵּל בְּרוּב לֹא אָבִין עֲגִנָּה זֶה, דְּזֶה רַק לְעֲגִנָּה אִיסוּר לִיטּוּל מִן הַקְּבוּעַ אִם נִחְלִיט דְּלִית בְּהוּ תוֹרַת בִּיטוּל בְּרוּב מֵאִיזָה טַעַם שְׁיִהְיֵה, וְלִהְיֵה שְׁפִתְבַּשׁ שֶׁם דִּין בִּיטוּל בְּרוּב אִין דְּבַרֵי הַשְּׁגָתוֹ מוּבְנֵת לְכַאוּרָה, רַק תּוֹכֵן דְּבַר' הוּא לְפִימַשׁ"כ בְּשִׁ"ף סִקִּי"ד וְכ"ט עִפ"י דְּבַרֵי הַד"מ וְהַב"ח דְּבַג' חֲנוּיּוֹת שְׁאִין יְדוּעַ בְּאִיזוֹ הַטְּרִיפָה נִמְצָא חֲשׁוֹב קְבוּעַ לְגַרְעַ מְזָה דִּין בִּיטוּל בְּרוּב, כ"כ מִבַּג' מִינִים שְׁפֵל אַחַד יֵשׁ לוֹ מְקוֹם וְאִינוּ מִתְעַרְבִי כָּלֵל, ג"כ חֲשׁוֹב קְבוּעַ, דְּגַם בְּחֲנוּת אַחַת, וּבְבֵית אַחַד, יֵשׁ לְחַלֵּק לְמִקְוֹמוֹת יְדוּעִים.

אח"ז מְצָאֵתִי בַעֲזַה"י בְּשׁו"ת שֶׁל הַגַּר"ז הַנְּדַפְּסִים עִם הַשׁו"ע שְׁלוֹ שְׁפִתְבַּשׁ לְהַלְכָה דְּבַרֵינוּ כְּמַעַט בְּכָל מַה שְׁפִתְבְּנוּ, וְהוּא דְּבַג' מִינִים לִיכָּא תוֹרַת בִּיטוּל בְּרוּב, וּבַג' חֲנוּיּוֹת לִיכָּא בִיטוּל מִטַּעַם הָאִיסוּר בְּסִי' קי"א, אָבֵל לֹא בִיאוּר הַעֲנִינִים רַק בְּקוּצָר, וְלְעֲגִנָּה קְבוּעַ הַלֵּף בְּשִׁיטַת הַכּו"פ יַעו"ש סִי' י"ח וְהַמְעִין יִבְחַר: וְנִלְעַנ"ד דְּגַם עִפ"י דְּרַכְּנוּ יֵשׁ מְקוֹם לְהַמְלִיץ בְּעַד הַטוּר שְׁהַבְּאֵנוּ לְעֵיל, וְהוּא דְּנִאֲמַר שְׁהַטוּר הַבִּין בְּדְבַרֵי הַרְשָׁב"א דְּמִינֵי בְּמִקּוּלִין הַרְבֵּה כְּמוֹ שְׁמִפְרֵשׁ הַד"מ, דְּלִית בְּכַה"ג דִּין בִּיטוּל בְּרוּב, מִשּׁוּם דְּהוּוּ פְּמַגּוּרוֹת בְּשִׁנֵי בְּתִים וְאִינָן מְצָטְרְפוֹת וּבְדְבַרֵי הַרְשָׁב"א שְׁהִבִיא הַטוּר אִינוּ מְפוֹרָשׁ דְּבַחְתִּיכוֹת שְׁאִינָן רְאוּיּוֹת לְהַתְּפַדַּד שְׁיִהְיֵה הַהִיתָר מִשּׁוּם בִּיטוּל בְּרוּב, וְהַב"י שְׁהִבִיא לְשׁוֹן הַרְשָׁב"א שְׁפִתְבַּשׁ לְהַדְּיָא מִשּׁוּם דְּבִיבֵשׁ מִתְבַטֵּל בְּרוּב, כְּנִרְאָה הוּא מִתַּה"ק וְאִין הַס' ת"י, וּבַתוֹה"ב הָאֲרוּךְ אֲשֶׁר אִתִּי לֹא מְצָאֵתִי בְּדְבַרֵי מַה שְׁהַעֲתִיק הַב"י, וְלִפִּי"ז י"ל דְּהַטוּר חֲשַׁב בְּשִׁיטַת הַרְשָׁב"א דְּאֵף דְּלֹא בְּטִילֵי מִשּׁוּם דְּלֹא מְצָטְרְפֵי שְׁאֵר הַבְּשָׁר שְׁבְּמִקּוּלִין אַחֲרֵים, מ"מ מוֹתֵר הַחְתִּיכוֹת שְׁאִין רְאוּיּוֹת לְהַתְּפַדַּד לִיקַח, דְּהָא דְּחֲשִׁיב הַש"ס לְבַע"ח שְׁאִינָן בְּטִילִים כְּקְבוּעַ הוּא הַטַּעַם מִחֲמַת חֲשִׁיבוֹת, דְּכְמוֹ דְּמַהְיֵי חֲשִׁיבוֹת הַמִּיעוּט לְהִיּוֹת כְּנִיכָר הָאִיסוּר מְדַרְבְּנָן כ"כ חֲשׁוֹב קְבוּעַ דְּהוּוּ כְּנִיכָר הָאִיסוּר, אָבֵל אִם אִינוּ בְּטֵל מִטַּעַם אַחַר כְּמוֹ מִטַּעַם דְּלִיכָּא דִּין הַצְטָרְפוֹת אֲזִי אֲזַלִּינָן בְּתַר רַוְבָּא לְעֲגִנָּה זֶה דְּמוֹתֵר לִיקַח הַחְתִּיכוֹת שְׁאִינָן רְאוּיּוֹת לְהַתְּפַדַּד, וְע"ז פְּלִיג הַטוּר דְּכִינּוֹן דְּאִינָן בְּטִלוֹת מֵאִיזָה טַעַם שְׁיִהְיֵה חֲשׁוֹב כְּקְבוּעַ אֵף שְׁאִינוּ נִיכָר הָאִיסוּר, כְּמוֹ בְּבַע"ח דְּלֹא בְּטִילֵי בְּרוּב חֲשׁוֹב קְבוּעַ כ"כ בְּכָל דְּוִקְתָּא דְּלֹא בְּטִיל, וְעֲגִנָּה זֶה לֹא נִתְבַּרֵר לִי הֵיטֵב: דְּבְדְבַר שְׁאִינוּ בְּטֵל מִחֲמַת שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין ג"כ אִינוּ מְפוֹרָשׁ בְּסִי' ק"י דְּאִיסוּר לִיקַח מִן הַתְּעַרוּבוֹת מִדִּין קְבוּעַ, אָבֵל נִרְאָה דְּלְעוֹלָם כָּל שְׁאִינוּ בְּטֵל חֲשׁוֹב קְבוּעַ, דְּהַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין לְעֲגִנָּה הַנְּסַקְלִים בְּנִשְׁרָפִים כְּתִבוּ בְּתִירוּץ הַב' מִשּׁוּם קְבוּעַ מִיְפְטוּר מַה"ת, וּבְאֲרָנוּ לְעֵיל דְּבַרְיָהֶם דְּהַטַּעַם דְּלִיכָּא שְׁם בִּיטוּל בְּרוּב הוּא מִטַּעַם דְּלִיכָּא שְׁם עֲגִנָּה הַבִּיטוּל דְּלֹא שְׁיִיף שְׁם עֲגִנָּה הַצִּירוּף, דְּכ"א הוּא סָפֵק מְצַד עַצְמוֹ דְּלֹא שְׁיִיף בְּאֲדָם הַתְּחַלְפוֹת וְתַעְרוּבוֹת הַגּוֹפִים, וְאִם נֹאמַר דְּמַה דְּלֹא אֲזַלִּינָן בְּתַר רַוְבָּא מִשּׁוּם קְבוּעַ הוּא מִטַּעַם חֲשִׁיבוֹת בְּע"ח הוּא רַק מְדַרְבְּנָן, וְהַתּוֹס' שְׁפִתְבַּשׁוּ דְּפִטוּר מַה"ת מִטַּעַם קְבוּעַ, בְּע"כ הוּא דְּכָל הִיכָּא דְּלֹא בְּטִיל אֵף מִחֲמַת חֲסָרוֹן הַצְטָרְפוֹת הוּא גַם כֵּן קְבוּעַ, וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מְהֵא דְּתַנּוּ בְּמִשְׁנָה פ"א דְּעַרְלָה מ"ו נְטִיעוֹת שְׁל עַרְלָה וְשֶׁל פְּלֵאֵי הַפְּרָם שְׁנִתְעַרְבוּ בְּנְטִיעוֹת הַרִי זֶה לֹא יִלְקוּט, וְכֵן בְּפ"ט דְּתַרוּמוֹת מ"ה מֵאָה לְגִינָה שְׁל תְּרוּמָה וְכו' אָבֵל בְּדְבַר שְׁאִין זִרְעוּ כְּלָה אֲפִילוּ מֵאָה שְׁל חוֹלִין וְאֲחַד שְׁל תְּרוּמָה כּוֹלֵן אִסוּרִין, וְכַתְּבַ

הַרְמַב"ם הַטַעַם לְפִי שֶׁהַתְרוּמָה מְוַפְרֶשֶׁת הִיא וְלֹא נִתְעַרְבָה בְּחֻלְיִן, וְהַרְע"ב פָּתַב שָׁם לְפִי שְׂאִין קָרְקַע עוֹלָה בְּאֶחָד וּמֵאָה וְכֵן פָּתַב רַש"י בְּמַס' גִּיטִין ד' נ"ד ע"ב וְהוּא מְפֹרָשׁ בְּתוֹסְפֹתָא כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא הַר"שׁ שָׁם, וְהַרְמַב"ם שֶׁפָּתַב טַעַם זֶה נִרְאֶה דְּמְפָרֵשׁ כֵּן הַטַעַם דְּקָרְקַע אֵינָה בְּטִיְלָה מְשׁוּם דְּאֵינָה מְתַעַרְבַּ וְלִיכָא חֲבוּר, וּמ"מ אָסוּר לִיקַח מִן הַתְעַרְבוּת וְלֹא אֲזַלִּינָן בְּתַר רֹב דְּהוּי פְּקֻבּוּעַ, וְלִהְרַש"י וְהַרְע"ב יֵשׁ לוֹמַר דְּהוּי פְּדָבַר חָשׁוּב, וְלֹא גָרַע מִחֲשִׁיבוּת דְּבַע"ח דְּתַעַרְוּבָתוֹן חָשׁוּב קְבוּעַ אַבְל הַרְמַב"ם דְּמְפָרֵשׁ דְּהוּי רַק חֲסָרוֹן הַחֲבִיבּוּר מוֹכַח דְּלַעוּלָם כָּל שְׂאִינּוֹ בְּטַל חָשׁוּב קְבוּעַ, אַמְנָם לְפִימַש"כ לְעִיל בְּפ"ה דְּמַטְעַם הֵלֶךְ אַחַר הָרוֹב אִי אֶפְשָׁר לְהַתִּיר כְּוָלָם אַף בְּשִׁנֵי בְּנֵי אָדָם שְׁנִשְׂאָלִים בְּזַח"ז כִּינּוֹן דְּהַסְפֵּק הִיא עַל כְּוָלָם יַעו"ש, אִין רַאִי מְזַה דַּל"ד לְמַש"כ הָאֲנָפֹן לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א לְפִי הַטוּר, דְּשָׁם כִּינּוֹן דְּאִיכָא חֲתִיכוֹת הָרְאוּיוֹת לְהַתְכַּבֵּד שְׂאֲסוּרוֹת בְּלֹא"ה, דְּאָז אִין לָנוּ לְדוֹן עַל כְּוָלָן וְצ"ע: פֶּרֶק ז פָּתַב הָרַא"ש בְּפִי גִיּה"נ ס' ל"ז וְ"ל וְדוֹקָא גִיד וְחֲתִיכָה אַבְל דְּבָר שְׂאִינּוֹ לֹא בְרִי' וְלֹא חֲתִיכָה הָרַאִי' לְהַתְכַּבֵּד בְּטַל בְּרוּב וְאַפִּילוּ אִיסוּר דְּרַבְּנָן לִיכָא כְּדַמְשַׁמַּע הָכָא, וְיִרְאֶה שְׁמוֹתָר לְאֲוֹכְלָן כְּאַחַת וְכו' דְּלֹא מְשׁוּם סְפִיקָא שְׁרִינּוֹן לִי דְּאַפִּילוּ אִי אַכִּיל לִי חֲדָא לִיכָא אֲלֵא חֲדָא סְפִיקָא וְסְפִיקָא דְּאוּרְיִיתָא לְחוּמְרָא, אֲלֵא מְשׁוּם דְּגִזְרַת הַפְּתוּב הוּא דְּכְתִיב אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטְוֹת, הִילְכִיךָ חַד בְּתַרִי בְּטִיְל וְנִהְפֵּךְ הָאִיסוּר לְהִיּוֹת הֵיתֵר וּמוֹתָר לְאוּכְלָן אֶפִּילוּ כְּאַחַת, וּמְדַרְבְּנָן הַחֲמִירוּ בְּמִין בְּמִינוֹ הִיכָא שְׁנַתְּבַשְׁל יַחַד קוֹדָם שְׁנוּדַע תְּעַרְוּבוֹתוֹ וְלֹא נִקְרָא עֲדִינּוֹן עֲלֵי שָׁם הֵיתֵר לְהַצְרִיכוֹ שְׁשִׁים, אַע"ג דְּלֹא יְהִיב טַעְמָא, גִּזְרָה אִטּוּ מִין בְּשְׂאִינּוֹ מִינוֹ, אַבְל מִין וּמִינוֹ בְּדָבָר יָבֵשׁ וְנוּדַע תְּעַרְוּבוֹתוֹ נַעֲשֶׂה הֵיתֵר גְּמוּר וְאַפִּילוּ מְדַרְבְּנָן לֹא אֲצַרְכוּהוּ שְׁשִׁים כִּינּוֹן דְּאַף אִם נִתְּבַשְׁל לֹא יְהִיב טַעְמָא וְכו' הִילְכִיךָ נִרְאֶה דְּאִם בְּשַׁל שְׁלִשְׁתָּן כְּאַחַד וְכו' דְּהַפֵּל מוֹתָר וְלֹא אֲמַרִינּוֹן נְהִי דְּכָל זְמַן שֶׁהוּא יָבֵשׁ הוּא בְּטַל בְּרוּב מ"מ כְּשֶׁבְשַׁלּוֹ נִפְלֵט טַעְמוֹ וְאוּסַר, דְּלֹא מְצִינוּ דְּבָר הַמוֹתָר לְאוּכְלוֹ שְׂיֵהָא צִירוֹ אָסוּר וְכו' וְאַע"ג דְּמִין בְּמִינוֹ אוּסַר עַד שְׁשִׁים הִינּוּקוֹדָם שְׁנוּדַע תְּעַרְוּבוֹתוֹ וְגִזְרוּ חֲכָמִים שְׂיֵאָסַר בְּס' אַעפ"י דְּלֹא יְהִיב טַעְמָא גִּזְרָה אִטּוּ מִין בְּשְׂאִינּוֹ מִינוֹ דְּיְהִיב טַעְמָא, אַבְל אַחַר שְׁנוּדַע תְּעַרְוּבוֹת וְנִתְּבַשְׁל בְּרוּב וְנִהְפֵּךְ הָאִיסוּר לְהִיּוֹת כְּוָל מוֹתָר וְיִכּוֹל לְאוּכְלָן אֶפִּילוּ בְּבַת אַחַת שׁוּב לֹא יִתְּכֵן לוֹמַר שְׂתַאָּסוּר פְּלִיטָתוֹ, וְכַה"ג אֲשַׁכְּחַן חִילּוּק בְּאִיסוּר הַמְּתַבְּטַל בֵּין קוֹדָם יְדִיעָה בֵּין לְאַחַר יְדִיעָה בְּפ"ה דְּתְרוּמוֹת וְכו' וְאַעפ"י שְׁמוֹתָר לְאוּכְלוֹ שְׁלִשְׁתָּן כְּאַחַת וְגַם אִם נִתְּבַשְׁלוּ אִינּוֹן אָסוּרוֹת, מִיְהוּ אִם נְתוּסַף עֲלֵי אִיסוּר עַד שְׁנַתְּרַבָּה עַל הַהֵיתֵר מְצָא מִין אֶת מִינוֹ וְנִיַּעוֹר לֹא מִיבְעֵיָא מִין בְּשְׂאִינּוֹ מִינוֹ בְּיַתֵּר מַס' וְאַח"כּ תוּסַף אִיסוּר וְכו' וְגַם מִין בְּמִינוֹ בְּדָבָר לַח בְּיַתֵּר מַס' וְכו' אֲלֵא אֶפִּילוּ מִין בְּמִינוֹ בְּדָבָר יָבֵשׁ שְׁנַתְּבַטַּל בְּרוּב הֵיתֵר אֶפִּילוּ מְדַרְבְּנָן וְאַח"כּ נְתוּסַף אִיסוּר מְצָא מִין אֶת מִינוֹ וְנִיַּעוֹר, כְּדַתְּנָן בְּפ"ה דְּתְרוּמוֹת וְכו' וְהַטַעַם הַנֶּכּוֹן מְשׁוּם דְּאַף כִּי נִתְּבַטַּל הָאִיסוּר בְּרוּב הֵיתֵר וְהוֹתָר לְאַכִּילָה אִם אַח"כּ הִנּוּכַר הָאִיסוּר מִתּוֹךְ הַהֵיתֵר פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר לְאוּכְלוֹ, וְכַאֲשֶׁר נִתְּעַרְבַּ בּוֹ שׁוּב אִיסוּר הַפִּיר מִין אֶת מִינוֹ וְנִיַּעוֹר מִבְּקִיטוּלוֹ וְנְתוּסַף עֲלֵי נְהִי כְּאַיְלוֹ הִנּוּכַר הָאִיסוּר וְכו' וְכַה"ג נְמִי אֲמַרִינּוֹן גְּבִי טוֹמְאָה בְּפ"ג דְּבְכּוּרוֹת ד' כ"ב אַר"ל וְכו' הִלּוּקַת צִיר מַעַם הָאֲרִיז מְשִׁיקוֹ בְּמִים וְטְהוֹר מַמ"נ אִי מְיָא רֹבָא נִיְהוּ כִּי עֲבִיד לְהוּ שְׂקָה טְהָרִי לְהוּ, וְאִי רֹבָא צִיר לְאוּ בְּרַ קְבוּלִי טוֹמְאָה הוּא, מֵאִי אִיכָא מְשׁוּם הַף מִיַּעוּטָא דְּמֵיָא הִנְהוּ בְּטַלִי בְּרֹבָא, אַר"י לֹא שְׁנוּ אֲלֵא לְטַבַּל בְּהֵן פְּתוּ אַבְל לְקַדְרָה מְצָא מִין אֶת מִינוֹ וְנִיַּעוֹר, יְתִיב רַב דִּימִי וְקָאֵמַר לְהָא שְׁמַעְתָּא א"ל אַבְיִי וְכִי טוֹמְאָה שְׁבַטְלָה חֲזָרָה

ונגיעורה, א"ל ואת לא תיסברא והתנו סאה של תרומה וכו' אמנם צריך לדקדק בהיהיא דבכורות דגריס התם ד' כ"ג איתבי' אפר פרה שנתערב באפר מקלה הולכים אחר הרוב לטמא ואי רובא אפר מקלה לא מטמא, ואי אמרת טומאה כמאן דאיתא דמי נהי דבמגע לא מטמא במשא מיהו ליטמא, הא איתמר עלה אמר ר' יוסי בר חנינא טהור מלטמא במגע אבל מטמא במשא, והאמר רב חסדא נבילה בטלה בשחוטה שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבילה, נהי דבמגע לא מטמא ליטמא במשא, א"ל אתון פרב חסדא מתניתו לה אנו פדרב חנינא מתנינו לה דתני רב חנינא נבילה ושחוטה בטלות זו בזו ואיתמר עלה אריב"ח טהור מלטמא במגע אבל מטמא במשא אלמא משום דאמר מצא מין את מינו ונגיעור אמרינו טומאה כמאן דאיתא דמי ולא בטלי לגמרי, אלא דבמגע לא מטמא דאין נוגע וחוזר ונוגע, אבל במשא שהוא נושא פולו פאחד מטמא מידי דהוי אמלא תרווד רקב דאמר בפ' העור והרנטב דמטמא במשא ובאוקהל ואינו מטמא במגע משום דאין נוגע וחוזר ונוגע, א"כ איסור שנתבטל נמי נימא פינו דע"י מינו שניתוסף עלי' חוזר ונגיעור אלמא כמאן דאיתא דמי, ונהי דמותר באכילה משום ביטול ברוב יש לנו לומר שיאכלם בזה אחר זה ולא פולם פאחד משום דמשה נפשו קא אכיל חתיכא דאיסורא, וכן אם נפלו לקדירה, ויש לומר דלא דמי טומאה לאיסור דבטומאה יש שני מיני טומאות מגע ומשא, ולאוקה טומאה שראוי שיטמא פגון משא שהרי הוא נושא את פולו לענין זה לא נתבטל אעפ"י שלענין טומאת מגע נתבטל וחוזר עוד ונגיעור, אבל לענין איסור אם נשאר בו שום צד איסור לא הי' מותר באכילה אלא ודאי אמרה תורה אחרי רבים להטות ונעשה המיעוט פרום ולא נשאר בו שום איסור, ומותר לאוכלם פאחד ולבשלם בקדירה אלא אחר שריקה עלי' מינו נגיעור והוי לי' פאילו הופר ואין פאן עוד ביטול וחזר להיות אסור מפאן ולהבא.

עכ"ל בקונצ' מעט: והנה דברי' הק' צריכים ביאור ובמה דסיים אפתח במה שפכת לחלק בין טומאה לאיסור מחמת דבטומאה יש שני מיני טומאות מגע ומשא, הוא תימא דהנה בנבילה שנתערבה בשחוטות אם ישא החתיכות בזאח"ז ראוי להיות שיהי' בזה ביטול ויהי' טהור כמו במגע פינון שאינו נושא פולן פאחת ועפ"י הפלל שקבע הרא"ש לענין איסור, אי אפשר להיות פן פינון שנשאר בנבילה דין טומאת משא, למה יהי' טהור דממ"נ בטמא אם נשא פולן בזאח"ז וגם במשא של חתיכה אחת יהי' ספק טומאה, ובכה"ג אין לחלק בין איסור לטומאה, דלענין דין טומאת משא אין חלוקי דינים בין נושא פאחד ובין בזאח"ז, ואם נאמר דבאמת פן הוא דגם אם נושא בזאח"ז לא נפקע דין טומאה משום ליתא דבבת אחת, למה לא נימא גם לענין איסור פן שיהי' אסור גם בזאח"ז, ומה שפכת דכינון שאמרה תורה אחרי רבים להטות מוכח דלא נשאר שום איסור, אטו בתורה פתיב אחרי רבים להטות בהדיא לענין איסור יותר מלענין טומאת משא, וזו תמיהא רבתא לענ"ד, עוד קשה בעיקר החקירה שעלי' סובבים פל דברי הראש אם מותר לאכול פל התעורבות בבת אחת, שהוא משני טעמים, או משום די"ל דלא הותר לנו משום אחרי רבים להטות רק בחזא חזא דעל פל אכילה איכא רק ספק איסור, אבל כשאוכל בבת אחת איכא ודאי איסור, או משום, דהוי כמו בטומאת משא כשנושא פולן פאחת דליכא תורת ביטול בכה"ג, ואיך שיהי' עכ"פ קשה מתעורבות לח בלח דמה"ת סגי' פרום ונהי אוכל פניח, ומוכח מזה דמהני ביטול פרום גם לאכול פולן פניח, ואף אם נדחוק לומר

דָּכַל הַשְּׂקָלָא וְטָרְיָא שֶׁל הָרָא"ש ו"ל הוא רק לענין דין דרבנן לומר שיהי' אסור מדרבנן לאכול ביחוד, ובִּלְחָ בִּלְחָ בְּלֹא בְּלֹא צָרִיךְ שְׂשִׁים מְשׁוּם גְּזִינְרָה אִטּוּ שְׂאִינוּ מִיְנוּ, מ"מ קָשָׁה מֵהַ יוֹעִיל לָנוּ שְׂשִׁים לְעִנְיָן זֶה דְּשְׂשִׁים לֹא מְהַנִּי רַק לְסַלֵּק אִיסוּר שֶׁל טַעַם, אָבָל הֲלֹא עַכ"פּ אוֹכֵל בְּיַחַד מִמֶּשׁ אִיסוּר וּבְדָבָר דָּלָא מְהַנִּי בִּיטוּל בְּרוּב גַּם שְׂשִׁים לֹא מְהַנִּי, וְאִם שֶׁבַס' נוב"י מה"ת סי' נ"ד רוֹצֵה לְחַדֵּשׁ דְּגַם הֵיכָא דְלִיכָא תוֹרַת בִּיטוּל בְּרוּב גַּם שְׂשִׁים לֹא מְהַנִּי, מֵה"ת, אָבָל כָּבֵר תְּמָהוּ עֲלֵי בַס' הָאֲחֵרוֹנִים עֵי יו"ד סִי יו"ד סֵעִי ה' וּבְנִד אֲפָרִים שָׁם עֲשֵׂה"ט, עוֹד קָשָׁה לְשִׁיטַת הָרָא"ש בְּתַעְרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ מִן בְּשָׂאִינוּ מִיְנוּ דְמַה"ת מְוֹתֵר לְאָכֹל וְנִהְפֵּךְ הָאִיסוּר לְהִיתֵר וּמ"מ כְּשֶׁמְבַשֵּׁל וְנוֹתֵן טַעַם נֶאֱסָר מֵה"ת אִיךְ יִתְכַּן זֶה דָּבָר שֶׁהוֹתֵר לְגַמְרֵי וְצִירוּ יֵהִי אִיסוּר כְּמוֹ שֶׁתְּמָה הָרָא"ש לְעִנְיָן מִן בְּמִינוּ, וְאִם נֹאמֵר דְּכְשֶׁמְבַשֵּׁל הָיָה כְּאִילוּהֶנְפֵּךְ הָאִיסוּר שֶׁטַעֲמוּ מוֹרָגֵשׁ, וְנֶאֱסָר מִכָּאן וּלְהַבָּא, א"כ מֵה"ט יֵהִי אִיסוּר גַּם לְאָכֹל בְּלֹא בִּישׁוּל שְׂשִׁים אִכֵּל יִרְגִישׁ שְׂאוּכֵל הָאִיסוּר, וּבַע"כ עֲלִינוּ לומר דְּהָא דְשָׂרֵי בְּיָבֵשׁ מֵה"ת גַּם בְּשָׂאִינוּ מִיְנוּ הוּא בְּכַה"ג שְׂאִינוּ מְבַחֵין ע"י הַרְגָּשָׁת הַטַּעַם שֶׁהוּא טוֹעַם אִיסוּר וְדָאֵי דְרַק קְפִילָא יוֹדֵעַ לְהַפִּיר אֶת הָאִיסוּר ע"י הַטַּעַם, לְפִי"ז גַּם ע"י בִּישׁוּל לֹא יְבַחֵין לְהַפִּיר אֶת הָאִיסוּר, וְאִם נֹאמֵר דְּלֹא בְּעִינֵין דְּוָקָא שְׂיַפִּיר אֶת הָאִיסוּר ע"י הַרְגָּשָׁה אֲלֵא שְׂיִוְדֵעַ בְּהַפְרַת הַשְּׂכָל שֶׁטוֹעַם טַעַם הָאִיסוּר גַּם זֶה חֲשׁוֹב כְּהַנְפֵּךְ הָאִיסוּר א"כ לְפִי"ז גַּם בְּמִין בְּמִינוּ שְׂאוּכֵל הַכֹּל בְּיַחַד אוֹ שְׂמַבְשֵׁל אוֹתָם לִיחְשָׁב כְּהַנְפֵּךְ הָאִיסוּר, וּבַפְּמ"ג בְּפִתְיַחְתּוֹ לֵה' תַּעְרוּבוֹת הַעִיר קֶצֶת בְּזָה לְעִנְיָן מִן בְּשָׂאִינוּ מִיְנוּ, וְלֹא מְצָאֵי בְּדָבָרֵי פִתְרָא לִישָׁב חוֹמֵר הָעִנְיָן: וְנִלְעַנְ"ד לְבָאָר עֵיקַר הַיְסוּד בְּדִין בִּיטוּל בְּרוּב שֶׁהוּא עֲפִימֵשׁ"כ הַרְשָׁב"א בַּת"ה הַבְּאֵנוּ לְעִיל בַּפ"ו שְׂכַלְפֵי שֶׁהָאִיסוּר מְכַנְסוּ בְּסַפֵּק מִתְעוֹרֵר הוּא לְבַטְלוֹ, דְּהֵנָּה לְכַאוּרָה קָשָׁה עַל עֵיקַר הַכֹּל דְּאִיתָא בַּמַּס' בְּכוֹרוֹת דְּבִטּוּמָאֵת מְשָׂא לִיכָא בִּיטוּל בְּרוּב מְשׁוּם שְׁנוּשָׂא הַכֹּל בְּיַחַד, הֲלֹא עֵיקַר קָרָא דְּאֲחֵרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת קָאֵי עַל סְנֵהֲדָרִין וְשָׁם חֲלִין הַדִּינִים הַכֹּל בְּיַחַד שֶׁל הַמְּרוֹבִים עִם הַמוֹעֲטִים וְאִמְרָה תוֹרָה שְׂיִתְבַטֵּל הַמְּיַעוּט נֶגֶד הָרוּב, אֲלֵא נִרְאֵה דְּהַכֹּל תְּלוּי בְּאִנְפֵין שֶׁל עֵרֶךְ הַהֲתַנְגְּדוּת שֶׁל הַמְּיַעוּט נֶגֶד הָרוּב, דְּהֵיכָא שֶׁהַמְּיַעוּט גּוֹרֵם לְעַכְבֵּי אֶת דִּין הָרוּב אֲזִי הָרוּב מְבַטֵּל אֶת הַמְּיַעוּט וּמְהַפְּכוֹ לְהִיּוֹת כְּהָרוּב, וּמִשׁוֹ"ה בְּדִינֵינִים שְׂבֵלָא בִּיטוּל בְּרוּב לֹא הֵיָה מְתַקֵּים דִּין שֶׁל הַמְּרוֹבִים, דְּדִין שֶׁל הַמְּיַעוּט סוֹתֵר אֶת דִּינֵם וּכְמוֹ שֶׁבְּאֵרְנוּ לְעִיל, בְּאִנְפֵין שֶׁהִדִּין תְּלוּי בְּסַפֵּק דִּינֵם שֶׁל הַדִּינֵינִים, בְּכֵהֵאֵי גּוֹנוֹנָא אִמְרָה תוֹרָה שֶׁהָרוּב מְבַטֵּל אֶת הַמְּיַעוּט, וּבִטּוּמָאֵת מְשָׂא כְּשֶׁנוּשָׂא הַכֹּל בְּיַחַד לִיכָא שׁוּם הַתַּנְגְּדוּת שֶׁל הַמְּיַעוּט לְגַבֵּי הָרוּב, דְּהַמְּיַעוּט פּוֹעֵל דִּינוֹ בְּנִפְרָד מִחֲמַת עֲצָמוֹ הֵינֵנוּ שֶׁהַנוּשָׂא טְמֵא מְחַמַּת מְשָׂא שֶׁל הַמְּיַעוּט לְחֹד, וְהָרוּב אִינוּ מְטַמְּאוּ כְּלוּם, וּמֵה שְׂאִינוּ מְטַהְרוּ מִטּוּמָאֵת הַמְּיַעוּט אִין זֶה סְתִירָה כֹּלָל לְדִין שֶׁל הָרוּב, דְּהָרֵי גַם בְּלֹא תַעְרוּבוֹת אִין בְּכַח שֶׁל רוּב הַטְּהוּרִים.

לְטַהַר טְמֵאִים, וּמִשׁוֹ"ה לִיכָא שָׁם תוֹרַת בִּיטוּל בְּרוּב כֹּלָל לְעִנְיָן זֶה, וּבִטּוּמָאֵת מְגַע שְׂיִיךְ בִּיטוּל בְּרוּב דְּעַל כֹּל מְגַע מִתַּנְגְּדִים הָרוּב עִם הַמְּיַעוּט, וְלוּלֵא דִין הַבִּיטוּל הִי דִין סַפֵּק טוּמְאָה עַל כֹּל מְגַע, וְנִמְצָא שֶׁסוֹתֵר לְגַמְרֵי אֶת הָרוּב מִשׁוֹ"ה אִמְרִינוּ דְּעַל זֶה אִמְרָה תוֹרָה אֲחֵרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת שְׂיִהֵי הַדִּין כְּהָרוּב, וְאִי אֲפָשֵׁר זֶה רַק ע"י שְׂיִנְפִקֵעַ דִּין הַטּוּמְאָה מְכַל הַחֲתִיכוֹת, וּמִשׁוֹ"ה גַּם אִם יֵגַע בְּכּוֹלָן בְּבַת אַחַת, יֵהִי טְהוֹר, דְּשֶׁלֵּשׁ מְגַעוֹת הֵן וְעַל כֹּל מְגַע אִיכָא הַתַּנְגְּדוּת בֵּין הַמְּיַעוּט לְבֵין הָרוּב, וְנִפְקֵעַ דִּין טוּמְאָה מְכַל מְגַע, עֵי תוּס' בְּכוֹרוֹת ד' כ"ג ד"ה נְבִילָה וּבַכ"מ ה' אָבוֹת הַטּוּמְאָוֹת הִי"ז מִש"כ בְּשֵׁם מֵהֵרִי"ק וּבִטּוּמָאֵת מְשָׂא

אם נושא פולן בזאח"ז אף דנה דומה למגע דבכל אחת שנושא איפא דין אחרי רבים, להטות, ואם יפקע דין טומאה יהי טהור גם אם ישא בב"א דליפא דין טומאה לחצאין בטומאת משא עצמה, ולפי"ז עלינו להגדיל את פח דין הרוב שיפקיע דין טומאה מן המיעוט אף היכא שלא יתנגד עמו המיעוט, בכה"ג אמרינו להיפוך להקטין פח הרוב שלא יפקע דין טומאת משא אף אם ישא אותן בזאח"ז, אכן אם לא הי' בזה דין שני טומאות לא הי' אפשר לומר פן דא"כ נמצא גדול פח של המיעוט יותר מן הרוב דהמיעוט נתגבר לשנות לגמרי את דין הרוב וזה אי אפשר דהתורה אמרה אחרי רבים להטות, אבל פינו דאיפא בזה שני דיני טומאות אמרינו דלענין מגע נפקע לגמרי דין טומאה ונמצא בזה פח הרוב גדול מן המיעוט, ואף דשני דינים הם ויש מקום לומר דעל כל דין ודין עלינו לקים דין של אחרי רבים להטות, אבל באמת ההתנגדות של הרוב עם המיעוט אינו על שני טומאות אלא מטומאה לטהרה, וכיון שנתקיים דין של אחרי רבים להטות לענין מגע, אז הדין להפיל שאין להוסיף דין בהרוב יותר מהפח שאמרה תורה, ונשאר טומאת משא אם ישא ביחד, וממילא איפא דין טומאה גם אם ישא בזאח"ז, אבל לענין איסור דליפא דין חילוק בין אוכל בב"א ובין בזאח"ז לומר דישאר איסור אכילה לענין אכילה בב"א ואם הותר בזאח"ז אע"כ נפקע האיסור לגמרי, או שישאר לגמרי, אז אמרינו להיפוך דאם ישאר האיסור, אז הרי גבר פח במיעוט דנתבטל מזה דין השתמשות אכילה מפל וכל מחמת ספק, והתורה אמרה אחרי רבים להטות, וכמו שבדיינים אם המיעוט סותר את דין הרוב אמרה תורה שיתבטל המיעוט, כ"כ בכל דנכתא אם רק יסתור את הרוב הוא בטל ומשתנה מדין לדיו, אבל בטומאה מתקיים אחרי רבים להטות בקמה שמשנה ומגרע דינו לענין מגע.

פנ"ל: ולפי"ז נחא היטב בתערובות לח בלח דאף שאוכל ביחד אין מקום לדין לאסור, דא"כ בטל לגמרי דין של הרוב ויהי גדול פח של המיעוט והתורה אמרה אחרי רבים להטות, משו"ה אין מקום לדין לאסור בזה, אבל ביבש דאפשר לאוכלו אחד אחד, יש מקום לומר דרק באוכל בזאח"ז שמתנגדים, זל"ז מותר מפח אחרי רבים, אבל פשאוכל ביחד דליפא דין ביטול דאינם מתנגדים זל"ז כל אחד קם אדינו, וע"ז מסיק הרא"ש דאי אפשר לומר פן דאי אפשר להיות מותר לאכול בזאח"ז ואסור בב"א, דאין זה חילוק דין באיסור והיתר, ואם נתהפך להיתר הפל מותר, ובזה יתישב מה דקשה לשיטת הרא"ש דמדמה אכילה ביחד לטומאת משא מהו דפ' משילין ד' ל"ח דשקיל וטרי שם הש"ס באשה שישאלה מים ומלח לסיעתה שיתבטלו המים ומלח בתוך העיסה עד דמסיק שם הש"ס משום דל עמא עבידא או משום גזירה שפא תעשה עיסה בשותפות או משום דבר שיש לו מתירין יעו"ש.

ואיסור הולכת חפצים חוץ מרגלי הבעלים שמוליק הפל יחד המים המעורבים בתוך העיסה ודאי דומה לטומאת משא יותר מאכילה שאוכל יחד תערובות יבש ביבש, ומ"מ פשיט להש"ס דשייך שם דין ביטול ברוב, ולפימש"כ לק"מ דכיון דאם נאסור להוליק את העיסה פרגלי בעלת העיסה אז יגרום המיעוט לגרע את דיוהיתר השמוש של העיסה שהיא הרוב ובכה"ג אמרה תורה אחרי רבים להטות, ול"ד לדין טומאה דמפניש בש"ס שם בבכורות ד' כ"ג דגם בלח בלח פמו אפר פרה שנתערב באפר מקלה, ובבהמה גסה ששפעה חררת דם, דלא מטמאים במגע ומטמאים במשא משום דנושא מ"מ את הטומאה,

דבטומא אין זע נוגע לגרע את דינו של הרוב, דליכא איסור השתמשות בדבר הטמא, וכשאמרין שהנושא טמא מחמת המיעוט המערב ברוב הטור אין זה שום סתירה להרוב, ובכה"ג לא שינה אחרים רבים להטות, אבל באיסור השתמשות פאכילה ותחומין אם נאסר מחמת המיעוט הוא סתירה וגרעון להרוב וכל שמנגד להרוב הרוב מבטלו כנ"ל, ובמשנה למלך פ"א מה' משכב הי"ד העיר שם מה שהקשו תוס' בפ"ט דנדה דבגד שאבד בו פלאים ליבטל ברובא דלקאורה קשה מה שינה ביטול בזה דהלא הוא נהנה מן הפלאים ודומה לטומאת משא עיי"ש דמתרץ דס"ל כמש"כ תוס' בבכורות ד' כ"ג דגם בטומאת משא הוא רק מדרבנן והקשו דליבטל מה"ת יעו"ש.

והנה גם הרא"ש כתב שם בפ"ט דנדה פדברי תוס', ומלשון הרא"ש שהביאנו מוכח להדיא שבטומאת משא הוא מה"ת דאי מדרבנן אין כל ענין החלוק מןסתבר פלל פיון דגם בטומאת משא נפקע מה"ת כל דין טומאה, ולפימש"כ ל"ד דין פלאים לטומאת משא, דבכלאים הוא דומה ממש להשתמשות אכילה בתערובות לח בלח דבלא ביטול ברוב נאסר כל הבגד, וזה עוד עדיף מאיסור אכילה דשם איסור השתמשות ברוב המותר הוא רק בגרמא דמה"ת לא נעשה נבילה ובכלאים נאסר כל הבגד, ובכה"ג נדאי המיעוט סותר ואוסר את הרוב, ומשו"ה הקשו דליבטל ברוב, ותרצו אדרבה מה"ת גופא ליכא ביטול פיון דע"י התערובות נעשה הכל חתיכה אחת של איסור, ומה"ת ניקח בצמר רחלים וצמר גמלים שטרפן זה בזה דאם רוב הוא מן הגמלים מותר לענין פלאים, וכן לענין טומאת נגעים בפ"ט מס' פלאים ובפ' י"א מס' נגעים דבפשטות הוא ג"כ משום ביטול ברוב, אף דלקאורה הוא דומה לטומאת משא, אבל לפימש"כ ניקח דגם לענין נגעים הוא דומה להשתמשות, דאם חל טומאת נגעים הוי שנוי בדין כל הבגד לענין מוסגר ומחלט, דמסגירין ומחליטין את כל הבגד, ונמצא דהמיעוט גורם על הרוב וכל כה"ג הרוב מבטלו כמו שפיתבנו דזה בכלל הפתוב בדיינים אחרים רבים להטות דגם בדיינים דומה לטומאת משא דהרי עכ"פ איכא מיעוט הדין של המיעוטים, אלא פיון שמנגדים ונוגעים לסתור דין של המרובים אמרה תורה שיתבטל דינם, ובזה פללה תורה כפי שקבלו חז"ל בכל תערובות, ובטומאת מגע חשוב המיעוט כמנגד להרוב, דכל שנוגע להרוב הטור, ואנו דנים לעשות ספק טומאה מחמת ספק שמא חתיכה זו מן המיעוט הטמא, אנו מחדשים דין על הרוב והרוב מנגד לזה הדין לכלל של אחרים רבים להטות, אבל במשא שנושא פאחד, שאנו מטמאים רק מחמת המיעוט לחוד, דליכא בזה שום חידוש דין על הרוב ולא גרעון בכח השימוש של הרוב ליכא בזה דין ביטול פלל מה"ת לשיטת הרא"ש, כנלענ"ד בענין זה בס"ד: והרמב"ם בפ"א מה' אה"ט הט"ז פתב וז"ל בהמה ששפעה חררת דם אעפ"י שנפטר מן הבכורה אינה מטמאה לא במגע ולא במשא עד שיהא בה צורת נפל לפי שהיא בטלה ברוב היוצא עמה לפיכך היא טהורה אעפ"י שהיתה ראוי לגר אגב אמה, ושם הי"ז פתב נבילה שנתערבה בשחוטה אם רוב מן השחוטה בטלה הנבילה בשחוטה ואין הכל מטמא במגע, אבל אם נשא הכל נטמא שאי אפשר לשחוטה שתחזור נבילה, אבל הנבילה אפשר שתטהר פשתסרח לפיכך תבטל עכ"ל, והנה בשיטת הרמב"ם איכא הרבה תמיהות, א' קושית הראב"ד שם וז"ל פולה מילתא במנחות אליבא דר' יהודה היא דאמר מין במינו לא בטיל ואיכא מ"ד דבותר המבטל אזלינן דאי לא אפשר למבטל דהוי כבטיל הוי מין בשאינו מינו ומבטל לה.

ומשו"ה נבילה בשחוטתה דלא אפשר לשחוטתה שהוא המבטל להיות כנבילה לטמא ואעפ"י שהנבילה יוצאה מידי טומאה ע"י מסרחת והוי כשחוטתה, אנו בטר מבטל אזלינו דהוי מין בשאינו מינו ובטלה, מ"מ פל אותה הסוגיא אליבא דר' יהודא היא אבל לרבנן לא שניא הכי ול"ש הכי בטלה ברוב ודוקא למגע ולא למשא.

עכ"ל.

ועוד יש להגדיל התמיה מש"כ הרמב"ם אבל הנבילה אפשר שתטהר פשתסרח, לפיכך תבטל, דהול"ל אעפ"י שאפשר שתטהר, דהרי גם אליבא דר' יהודא נאמר להיפוך וכמו שכתב הראב"ד, עוד קשה מה שהקשה שם בכ"מ, מ"ש דבחרת דם בטלה לגמרי ואינה מטמאה גם במשא ובבשר נבילה אינו בטל לטומאת משא, ובס' כ"מ כתב ע"ז ונ"ל ומתיר הר"י קורקס ז"ל דחרת דם שאני שבטל ביטול (גמור) פי נתערבה החרתה וגוונים ונמחית בהם והוי הפל כמו הדם והגוונים ואין פאן עוד דבר שיטמא, אבל פאן אין לומר כן דבאפי נפשה קאי אלא שאינה נכרת.

עכ"ל.

ונה נגד הש"ס דבכורות דפריף הש"ס דליטמא בחרת דם דמשא וקאי שם בקשיא, ולא מתיר דביטול זה שאני, ובמל"מ מה' משכב פ"א הי"ד הקשה מזה ונשאר בצ"ע: עוד הקשה שם במל"מ מדברי הרמב"ם סוף ה' פרה פט"ו ה"ד וז"ל אפר פרה שנתערב באפר מקלה וקידש בכלן אם הי' הרוב אפר פרה מטמאין במי נדה ואם הי' הרוב אפר מקלה אין מטמאין במגע אבל מטמאין במשא עכ"ל, ומה שרוצה לתיר המל"מ דהרמב"ם סובר דקמח בקמח הוי יבש ביבש תמוהין דברי' דהרי כתב הרמב"ם וקידש בכלן, היינו דלא על האפר אנו דנים עכשיו שיטמא אלא על המים, וכמים איפא תערובות שריית אפר מקלה ואפר פרה, וכנראה הוסיף הרמב"ם על לשון המשנה במש"כ וקידש בכלן דסובר דאפר פרה אינו מטמא רק מי חטאת מטמאין, ובחי' הרש"ש למס' בכורות ד' כ"ג העיר שם על דברי רש"י שכתב וקיי"ל דמי חטאת ואפר חטאת מטמאין במשא, וכתב דלא מצא בש"ס ענין זה שיטמא אפר חטאת.

יעו"ש.

אבל עכ"פ מפורש ברמב"ם דמירי לאחר הקידוש דנדאי הוי לח וקמה התמיה על הרמב"ם מ"ש זה מחרת דם, ובגמ' בכורות ד' כ"ג שם הביא הש"ס דר"י בר חנינא תני בין בתערובות אפר פרה ובין בתערובות נבילה בשחיטה דטהור מלטמא במגע ומטמא במשא, ופריף הש"ס מהא דתני ר' חייא דבחרת דם אינה מטמאה לא במגע ולא במשא, ומסיק בקשיא, וכיון דלא אסיק בתיבתא ומשו"ה פסק הרמב"ם באפר פרה ובנבילה שנתערב בשחיטה כר"י ב"ח ובחרת דם כר' חייא, אבל עכ"פ עלינו למצוא איזה מבוא במה לחלק בין השוין, שעל זה תמוה הרמב"ם יסודותי: ונלענ"ד בהקדם לבאר שיטת הרמב"ם הנפלאה שם בפ"א מה' אה"ט הי"ב וז"ל עור שיש עלי' פשני חצאי זיתים בשר נבילה העור מבטלן ולא מטמאין לא במגע ולא במשא, שכל שאינו מטמא מן הנבילה במגע אינו מטמא במשא, אבל שני חצאי זיתים שתחבן בקיסם הנושאן טמא שהרי נשא פזית, והנוגע טהור שאין חבורי אדם חבור והוא שיהי' שניהם מרוודים ודבוקים זה בזה

עד שינטלו פאָחד, אָבל אם הי' ח"ו זה בפ"ע וְזוּה בפ"ע בקיסם אָחד אפי' הוֹלִיף וְהִבִּיא פֶּל הַיּוֹם פְּלוּ טְהוֹר עכ"ל.

הַנֶּה מְפֹרֵשׁ בְּדַבְרֵי דָאם תְּחָבֵן בְּקִיסָם וְהֵם מְרֻדְדִים לֹא אֲמַרִּינּוּ פֶּל שְׁלֵא בָּא לְכָלֵל מְגַע לֹא בָּא לְכָלֵל מְשָׂא, וְרַק בְּעוֹר מְפִנִי שְׁהַעוֹר מְבֻטְלָן אִז אֲמַרִּינּוּ פֶּלֵל זֶה אֵת שְׁאִינוּ מְטַמֵּא בְּמַגַּע אִינוּ מְטַמֵּא בְּמְשָׂא וְלִכְאוּרָה הוּא דְבַר מִתְמִיָּה, אָבֵל דְבַרִּי לְקוֹחִים מְפִשְׁטוֹת הַש"ס, דְּהַנֶּה בְּגַמ' חֻלְיִן ד' קכ"ד בְּמִשְׁנֵה שָׁם עוֹר וְכו' הִי פִשְׁנֵי חֲצָאֵי זִיתִים מְטַמֵּא בְּמְשָׂא וְלֹא בְּמַגַּע דְבַרִּי ר' יִשְׁמַעְעָל רַבִּי עֶקִיבָא אוֹמֵר לֹא בְּמַגַּע וְלֹא בְּמְשָׂא, וּמוֹדָה ר"ע בְּשִׁנֵי חֲצָאֵי זִיתִים שְׁתִּתְחָבֵן בְּקִיסָם וְהִסִּיטָן שְׁהוּא טְמֵא וּמְפִנִי מֶה ר"ע מְטַהֵר בְּעוֹר מְפִנִי שְׁהַעוֹר מְבֻטְלָן עכ"ל הַמְשָׁנָה, וְשָׁם בְּגַמ' הוּבָא בְּרִייתָא וְגַבְלָתָם וְלֹא בְּעוֹר שְׁיֵשׁ עֲלֵי שְׁנֵי חֲצָאֵי זִיתִים יְכוֹל אִף בְּמְשָׂא ת"ל וְהַנּוֹשֵׂא יְטַמֵּא דְבַרִּי ר' יִשְׁמַעְעָל, ר"ע אוֹמֵר הַנּוֹגַע וְהַנּוֹשֵׂא אֵת שְׁבָא לְכָלֵל מְגַע בָּא לְכָלֵל מְשָׂא, לֹא בָּא לְכָלֵל מְגַע לֹא בָּא לְכָלֵל מְשָׂא.

עכ"ל הַבְּרִייתָא. וְכָתְבוּ בְּתוֹס' שָׁם דְּלֹר"ע גּוֹפֵא ל"צ קָרָא דְּאִיהוּ ס"ל דְּעוֹר מְבֻטְלָם אֵלָא לְדַבְרֵי ר"י קָאָמֵר לְדִידָף דְּלִית לָף עוֹר מְבֻטְלוֹ תִּפּוֹק לִי מִיָּהָא דְכִינּוּן דְּאִינוּ בָּא לְכָלֵל מְגַע יְעו"ש, וְלִשְׁיִטַת תּוֹס' מְוֹכְרָחִים אָנוּ לְפָרֵשׁ דְּבִתְחָבֵן בְּקִיסָם לֹר"ע מְטַמֵּא גַם בְּמַגַּע דֹּא ל"כ פִּינּוּן שְׁלֵא בָּא לְכָלֵל מְגַע לֹא בָּא לְכָלֵל מְשָׂא, וְצָרִיף לְדַחֲוֹק מֶה דְּאֲמַרִּינּוּ בְּמִשְׁנֵה וּמוֹדָה ר"ע דְּמִשְׁמַע וּמוֹדָה לֹר' יִשְׁמַעְעָל, וְהֵלֵא ר"י אָמֵר דְּלֹא מְטַמֵּא בְּמַגַּע דְּלֹא דוֹקָא הוּא, וְכ"ז הַכְּרִיחַ לְהַרְמַב"ם לְפָרֵשׁ פְּפִשְׁטָא, דְּלֹר"ע נְמִי צָרִיף קָרָא דְּרַק הִכָּא שְׁעוֹר מְבֻטְלָן אֲמַרִּינּוּ פֶּלֵל זֶה אֵת שְׁאִינוּ בָּא לְכָלֵל מְגַע וְכו' אָבֵל בְּתִתְחָבֵן בְּקִיסָם אִף שְׁאִינוּ מְטַמֵּא בְּמַגַּע מְטַמֵּא בְּמְשָׂא, וְלִפִּי"ז תְּפָרֵשׁ הָף וּמוֹדָה ר"ע הָאָמֵר בְּמִשְׁנֵה פְּפִשְׁטוֹ דְּבָנָה מוֹדָה לְגַמְרֵי לֹר"י דָּאָף שְׁאִינוּ מְטַמֵּא בְּמַגַּע מְטַמֵּא בְּמְשָׂא, וְעִי' בְּכ"מ פֶּאָן שְׁלֵא בִּיָּאָר פְּרָאוּי, וְנִרְאָה לִי בְּסִבְרַת הַרְמַב"ם עִפ"י שִׁיטָתוֹ בְּגַמ' שָׁם דְּלֹר"ע בְּשִׁנֵי חֲצָאֵי זִיתִים שְׁתִּתְחָבֵן בְּקִיסָם לֹא חֲשׁוּב אִינוּ בָּא לְכָלֵל מְגַע פִּינּוּן דְּאֲפִשְׁר לִיגַע בְּכָל חֲצֵי זִית בְּפ"ע אִף שְׁאִינוּ מְטַמֵּא מִחֲמַת חֶסְרוֹן צִירוּף, אָבֵל הָרִי נּוֹגַע בָּם וְחֲשׁוּב בָּא לְכָלֵל מְגַע, וְל"ד לְקוֹלִית סְתוּמָה דְּשָׁם לְכו"ע אִינוּ מְטַמֵּא בְּמְשָׂא מִחֲמַת שְׁאִי אֲפִשְׁר לִיגַע בְּמוֹחַ הַטְּמוּן בְּקוֹלִית וְכָאן שְׁאִין בָּא לְכָלֵל מְגַע וְכו' וְרַק בְּשִׁנֵי חֲצָאֵי זִיתִים פְּלִיגִי ר"י וְר"ע, דְּלֹר"י מְדַמָּה זֶה לְשִׁנֵי חֲצָאֵי זִיתִים שְׁבְּקִיסָם דְּבַכָּה"ג חֲשׁוּב בָּא לְכָלֵל מְגַע, וְר"ע סוֹבֵר פִּינּוּן שְׁהַעוֹר מְבֻטְלָם, וְעַנְיָן זֶה שְׁבֻטְלִין הַחֲצָאֵי זִיתִים לְהַעוֹר הוּא רַק מְפִנִי שְׁאִין חֲשׁוּבִים לְהַצְטַרְף לְטַמֵּא הֵם בְּטָלִים לְגַבֵּי הָעוֹר, וְלִפִּי"ז פִּינּוּן דְּלִטְמֵא בְּמְשָׂא הֵם מְצַטְרְפִים מְפִנִי שְׁהֵם מְרֻדְדִים וְדְבוּקִים וְנִיטְלִים פְּאָחַד, אִין הָעוֹר מְבֻטְלָן וְכִדְאִיתָא פְּעִין זֶה בְּמַס' פְּסָחִים ד' מ"ה לְעַנְיָן פְּצַק שְׁבֻטְדְּקֵי עֲרִיבָה, וּמִהָרָאוּי לְהִיּוֹת שְׁיִטְמֵא בְּמְשָׂא, אָבֵל פִּינּוּן דְּלְעַנְיָן מְגַע מִחֲמַת דְּלֹא חֲזוּ לְאִיִּצְטְרוּפֵי הֵם בְּטָלִים לְגַבֵּי הָעוֹר וְהָנִי פְּמָאן דְּלִיתָא, שׁוּב אִין מְטַמֵּאִים גַּם בְּמְשָׂא פִּינּוּן דָּאִין בָּא לְכָלֵל מְגַע אִין בָּא לְכָלֵל מְשָׂא, דְּל"ד לְשִׁנֵי חֲצָאֵי זִיתִים שְׁתִּתְחָבֵן בְּקִיסָם, דְּהָרִי הֵם בְּכַח טְוּמְאָתָם אֵלָא שְׁחָסֵר הַצִּירוּף, מִשׁו"ה חֲשׁוּב בָּא לְכָלֵל מְגַע, אָבֵל הִכָּא הָעוֹר מְבֻטְלָן מִחֲמַת חֶסְרוֹן הַצְטְרָפוֹת וְנִמְצָא דְלְעַנְיָן מְגַע אִין לְהֵם דִּין גְּבִילָה פֶּלֵל, וְכִינּוּן דָּאִין בָּא לְכָלֵל מְגַע אִינוּ מְטַמֵּא גַם בְּמְשָׂא וְדַבְרֵי הַרְמַב"ם בְּשִׁיטַת הַש"ס הֵם מְדוּקִיָּם נְכוּנִים וּמְסַתְבְּרִים בַּעֲזָה"י: וְהַנֶּה בְּגַבְלָה שְׁנַתְעַרְבָה בְּשַׁחוּטָה דְּלֹא מְטַמֵּא בְּמַגַּע וּמְטַמֵּא בְּמְשָׂא צ"ל דְּחֲשׁוּב בָּא לְכָלֵל מְגַע כְּמִש"כ בְּתוֹס' בְּכוּרוֹת שָׁם ד"ה גְּבִילָה בְּשַׁחוּטָה וְז"ל וּא"ת פִּינּוּן דְּלֹא אֲתִי הִכָּא לְכָלֵל מְגַע הִכִּי מְטַמֵּא בְּמְשָׂא לְכו"ע, וִי"ל דְּה"מ פְּגוֹן

קולית סתומה שאינו יכול ליגע או כגון שני תצאי זיתים על העור דפליגי ר"י ור"ע אבל
הקא דאיכא שיעור טומאה במק"א ובר מגע הוא, אלא שאין ידוע איזהו, בא לכלל מגע
קרינא בי'.

עכ"ל.

וגם לשיטת הרמב"ם דלר"ע מה שאינו מטמא במשא בשני תצאי זיתים שעל העור שהיא
מפני שאין בא לכלל מגע מחמת שהעור מבטלן, לא דמי ביטול העור לביטול גבילה
בשחוטת דהתם הוא ביטול גמור דנעשה פטל להעור וכמאן דליתא דמי, אבל בגבילה
בשחוטת אף דבטל לגבי מגע אבל הוא רק מפני שאינו מכירו ואם הי' מכירו הי' בא
לכלל מגע, וזה פשוט ומוכרח לשיטתו, ולפי"ז נראה לי דבתערובות לח בלח פה
דחברת דם דלא שנייה בזה הפרה דלא יתפרדו לעולם ומה שמתבטלת הגבילה בדם
וגנונים הינצא עמה הוא ביטול עולמי ולא אפשר ליגע רק ע"י תערובות רוב הדם ומגע
זו אינה חשובה מגע מחמת הרוב הינצא עמה, דאל"ה לא הי' בזה דין ביטול ברוב כמו
דלא בטיל לענין משא, דכמו במשא הוא נושא פאחד כ"כ בלח כל שנוגע במשהו הרי
נגע בכל השיעור, ונמצא דלא בא לכלל מגע לעולם ונהרי זה כמי שלא בא לכלל מגע
מחמת שהעור מבטלן ומשו"ה אינה מטמאה גם במשא, ומשו"ה פסק הרמב"ם עפ"י
שיטת ההלכה שם בהי"ב אליבא דר"ע דגם בחברת דם טהורה לגמרי אף מטומאת משא
ומדויק לשיטתו מה דאמר ר' יוחנן שם דמשו"ה אינה מטמאה לא במגע ולא במשא משום
ביטול ברוב נגעו בה, ולא אמר דבטלה ברוב, דלפי"ז מה דאינו מטמא במשא אינו משום
ביטול ברוב, אלא דדין ביטול ברוב גורם שלא יטמא גם במגע, וכמו דאיתא במשנה שם
בחולין בשני תצאי זיתים שעל העור לר"ע שאינו מטמא במשא מפני שהעור מבטלן,
אף שטעם זה אינו רק למגע ולא למשא, אלא שהטעם הביטול גורם שיתחשב ללא בא
לכלל מגע כמו שנתבאר, כ"כ הקא בחברת דם, ושפיר אמר ר' יוחנן דמשום ביטול ברוב
נגעו בה, דגם מה שאינה מטמאה במשא הוא ע"י נגיעת דין ביטול ברוב, דע"ז חשוב
לאינו בא לכלל מגע ועי"ז אינו מטמא במשא, ונה נכון ומסתבר, ומה דקשה בזה דלפי"ז
למה לא מתרץ הש"ס פן ומסיק בקש"א, י"ל בפשטות דלפי"ז צ"ל דמה דתני ר' חייא
דלא מטמאה במשא הוא אליבא דר"ע דפליג על ר' ישמעאל, וכפי שהוסיפה שם
הברייתא שהובא שם, דמשניהם נלמד דמחמת שהעור מבטלן לא בא לכלל מגע, ור"ע
סובר דכל שלא בא למגע אינו בא למשא, וכ"ז לא נזכר בהדיא בדברי ר' יוחנן, משו"ה
אסיק הש"ס בקש"א על מאן דאמר טומאה כמאן דאיתא דמי, ובפשטות מסתבר לומר
דר' חייא ור' יוחנן סברי דטומאה כמאן דליתא דמי, אבל לפי האמת עפ"י פלגי ההלכה
דר"ע הנ"ל, אין לנו לדחות מהלכה כל פסקי ההלכות דר' יוסי בר"ח דאמר לענין גבילה
בשחוטת ואפר פרה דמטמא במשא וגם מה דתני ר' חייא בחברת דם דלא מטמאה גם
במשא כיון דלפי האמת כולם מכונים בלי סתירה, ולפי"ז דמתישבת הקוש"א השני ג"כ
מה דאפר פרה שהקשה במל"מ, דאף דגם שם הוא לח בלח, אבל דין זה כל דלא אתי
לכלל מגע אין בא לכלל משא הוא רק בטומאת גבילה, דהיקוש זה נאמר רק בגבילה ולא
בשאר הטומאות, וכמו שכתבנו בלשון הרמב"ם שהבאנו שכ' דכל שאינו מטמא מן
הגבילה" במגע אינו מטמא במשא, ומשו"ה באפר פרה שהיא טומאת מי חטאת כיון
דלענין טומאת משא ליכא דין ביטול ברוב, קאי כל אחד אדינו ומטמא במשא ולא במגע.

ומתוך הפל בעזה"י: פָּרַק ח אָמְנָם לְמַצּוֹא פִּתְרָא בְּדַבְרֵי הַרְמָב"ם הַסְּתוּמִּים מִש"כ לְבָאָר דְּמִשׁו"ה נְבִילָה בְּטִלָּה בְּשַׁחוּטָה מִשׁוּם דְּשַׁחוּטָה אִי אֶפְשָׁר שְׁתַּחֲזוֹר נְבִילָה וְנְבִילָה אֶפְשָׁר שְׁתַּטְהֵר, נִלְעַנ"ד לְבָאָר עִפ"י מֵה דִּי"ל דְּרַף חֲדָשׁ בְּעֵיקָר עֲנִין זֶה מֵה דְּמַהֲנֵי בִּטּוּל בְּרוּב לְטוּמְאַת מַגַּע וְלֹא לְמִשְׁא, דְּהִנֵּה בְּגַמ' בְּכוּרוֹת הֵנ' לֹא נִזְכָּר שׁוּם טַעַם בְּמָה לְחַלֵּק בֵּין טוּמְאַת מַגַּע לְטוּמְאַת מִשְׁא לְעֲנִין זֶה, רַק בְּרִש"י וְתוֹס' שָׁם וְכֵן בְּרִא"ש שֶׁהִבְאֵנוּ מְבִנְיָאָר עֲנִין זֶה מִשׁוּם דְּבְמִשְׁא נוֹשֵׂא פְּאָחַד וּבְמַגַּע הָוֵי לְעוֹלָם סָפֵק אִם נִגַּע בְּשִׁיעוּר הַמְּטָמָא, וְהִנֵּה בְּתוֹס' שָׁם נִתְקַשְׁוּ בְּבִיאוּר עֲנִין זֶה, וְז"ל וְתִימָה אִי דְנִגַּע בְּכָל הַזֵּיתִים אֲמַאי טְהוּר דְּאֶפִּילוּ נִגַּע בְּכוֹלוֹ מִשְׁמַע דְּטְהוּר דְּוּמְיָא דְּמִשְׁא, וּמִיָּהוּ הִיכָא דְלֹא נִגַּע כְּלוּל בְּב"א אֲלֵא נִגַּע בְּזֹאח"ז אֶפְשָׁר דְּטְהוּר כִּינּוּן דְּכָל פַּעַם שְׁנוּגַע אֵינּוּ יוֹדַע אִם נִגַּע בְּטוּמְאַה וְלֹא הָוֵי נְמִי סָפֵק טוּמְאַה בְּרֵה"י כִּינּוּן דְּבְטִילָה בְּרוּב, וְהוּבָא בְּגִלְיוֹן וְדוּחַק הוּא זֶה, וְעוֹד דְּגַם בְּמִשְׁא הִי טְהוּר בְּכַה"ג אִם הִגְבִּיֵה בְּזֶה אַחַר זֶה הִילְכָף נִרְאֵה לְפָרֵשׁ דְּמִיָּרֵי בְּנִימוּחַ הַכֹּל יַחַד נְבִילָה וְשַׁחוּטָה וְהָוֵי כְּמוֹ מְרֻדָּד וְכו' וּקְצַת תִּימָה כִּינּוּן דְּחֲשׁוּב הִכָּא חִיבּוּר פְּמֻרְדָּד בְּקִיסָם מֵהוּא טַעְמָא דְּמְטָמָא בְּמִשְׁא מִשׁוּם דְּטוּמְאַה כְּמֵאן דְּאִיתָא דְּמִיָּא, מֵהוּא טַעְמָא גּוּפִי' תְּטָמָא בְּמַגַּע, וְיֵשׁ לְחַלֵּק, וְכו' וְא"ת מֵאִי שְׁנָא דְלַעֲנִין טוּמְאַת מִשְׁא לֹא מְהֵנֵי בִּטּוּל בְּרוּב מִשׁוּם דְּסוּף סוּף הָרִי הוּא נוֹשֵׂא פְּזִית נְבִילָה וְלַעֲנִין אִיסוּר מְהֵנֵי וְכו' וְה"נ אִם נִימוּחוֹ הַנְּבִילָה וְהַשַּׁחוּטָה יַחַד אַע"ג דְּבְמִשְׁא יְהִי מְטָמָא פְּטוּר הָאוּכַל אֶפִּילוּ הִי אוּכַל פְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס אַע"ג דְּמִמ"נ הָרִי אֲכַל פְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס וְכו' וִי"ל דְלַעֲנִין אֲכִילָה כֹּל מִשְׁהוּ וּמִשְׁהוּ כְּשֶׁנֶּכְנַס בְּבֵית הַבְּלִיעָה קָמָא קָמָא בְּטִיל בְּרוּב הִיתָר וְדָמִי לְמַגַּע כְּשֶׁנֶּגַע וְחִזּוּר וְנִגַּע דְּטְהוּר, וְאַע"ג דְּמִקְסָבֵר דְּטוּמְאַת מִשְׁא גּוּפָה לִיתָא אֲלֵא מְדַרְבְּנָן דְּהָא נִתְבַּטַּל בְּרוּב, מ"מ נְהִי דְגִזּוּר רַבָּנָן לְעֲנִין מִשְׁא לֹא גִזּוּר לְעֲנִין אִיסוּר דִּל"ד מְטַעְמָא דְּפָרִישִׁית, עכ"ל.

וְהִנֵּה מְדַבְרֵי הָרִא"ש שֶׁהִבְאֵנוּ לְמַעַלָּה מוּכַח לְהִדְיָא דִּל"ס פְּהֵתוֹס', דְּלִישִׁית תוֹס' בְּנְבִילָה בְּשַׁחוּטָה יְבֵשׁ בְּיָבֵשׁ אִם נוֹגַע בְּבֵת אַחַת הוּא טְמָא כְּמוֹ בְּמִשְׁא, וּבְזֹאח"ז בֵּין בְּמַגַּע וּבֵין בְּמִשְׁא טְהוּר וְלִהָרִא"ש אִם נִתְבַּטַּל דִּין טוּמְאַה בְּזֹאח"ז אַז גַּם בְּב"א טְהוּר, וְכֵן מֵה דְּמַחְלָקֵי בְּתוֹס' בֵּין אֲכִילָה לְטוּמְאַת מִשְׁא פְּשׁוּט לִי לְהָרִא"ש דְּאִין לְחַלֵּק וְסוּבֵר דְּאֲכִילָה בְּב"א דוּמָה לְמִשְׁא, וְכֵן מֵה דְּכָתְבוּ דְּמִקְסָבֵר שְׁטוּמְאַת מִשְׁא גּוּפִי' הוּא מְדַרְבְּנָן מִשְׁמַע מְדַבְרֵי הָרִא"ש דְלֹא סָבֵר כּוּ, וְגַם הַתוֹס' בְּעֲצָמָם כְּנִרְאָה מְסַתְּפָקִים בְּזֶה דְּהָרִי הִקְשׁוּ דְלִיחִיב בְּאֲכִילָה כְּשֶׁאוּכַל פְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס, וְכָל אֵלֶּה הַחִילּוּקִים שֶׁכָּתְבוּ בְּתוֹס' מוּכַח מְדַבְרֵי הַרְמָב"ם ג"כ דְלֹא סָבֵר כּוּ, וּבְעֵיקָר הַדִּין שֶׁל טוּמְאַת מִשְׁא לֹא נִזְכָּר בְּרָמְב"ם הַתְּנָאֵי הָעֵיקָרִי שִׁיָּהִי נוֹשֵׂא הַכֹּל בְּיַחַד דְּכָתְבֵי רַק אֲבָל אִם נִשָּׂא הַכֹּל נְטָמָא וְלֹא כָּתְבֵי שְׁנִשָּׂא הַכֹּל בְּיַחַד, דְּמִזֶּה מוּכַח דְּגַם אִם נִשָּׂא הַכֹּל בְּזֶה אַחַר זֶה נְטָמָא: וְע"כ נִלְעַנ"ד דְּהַרְמָב"ם מְבָאָר עֲנִין זֶה מְטַעַם אַחַר, דְּלְכַאוּרָה מֵה דְּתִלָּה הַש"ס עֲנִין זֶה דְּטוּמְאַה הַמְּתַבַּטֶּלֶת בְּרוּב שְׁיִטְמָא בְּמִשְׁא, מַחֲמַת דְּטוּמְאַה כְּמֵאן דְּאִיתָא דְּמִיָּא, מֵהָא דְּאָמְרוּ לְעֲנִין מִיָּם דְּבְטִילֵי בְּצִיר שְׂאֵם נִיְתַנְסַף מִיָּם חוּזָר וְנִיְעוּר הוּא תִּימָה לְכַאוּרָה אִיזָה חִידוּשׁ הוּא מֵה דְּחוּזָר וְנִיְעוּר לְעֲנִין טוּמְאַה וּמ"ש דִּין טוּמְאַה מִדִּין אִיסוּר דְּמוּכַח לְהִדְיָא בְּפ"ה דְּתֵרוּמוֹת כְּמוֹ שֶׁהִבְיָא הָרִא"ש, וּמְוַכְרְחִים אָנוּ לְפָרֵשׁ דְּהַש"ס מְצָא דְעֲנִין בִּטּוּל בְּרוּב לְדִין טוּמְאַה שְׂאֵנִי מְאִיסוּר, הִינּוּ אִף דְּבְאִיסוּר וְדָאֵי כְּמֵאן דְּאִיתָא דְּמִיָּא, וְאִם נִיְתַנְסַף אִיסוּר חוּזָר וְנִיְעוּר, אֲבָל בְּטוּמְאַה יֵשׁ מְקוּם לוֹמַר דְּאִינוּ חוּזָר וְנִיְעוּר, וְהַהֲבִדֵל בְּזֶה נִלְעַנ"ד דְּהִנֵּה פְּשׁוּטוֹת עֲנִין

הטומאה כפי לשון הש"ס והמשניות משמע שהוא ענין נפרד שהוא נמצא בתוך הדבר הנטמא והמטמא, כמו לשון הש"ס טומאה בוקעת, ועולה ויורדת נכנסת ויוצאת, שבועה לה טומאה, והרבה פיוצא בזה, מה דלא מצינו לשון זה לענין איסור או פסול, דשם משתמש הש"ס בלשון "חלות", כמו אין איסור "חל" על איסור, ומה"ט יש לדון דשאני דין ביטול לענין טומאה מביטול כל האיסורים, דבכל האיסורים חלות הדין הוא בעצם הדבר, איסור הנבילה הוא משום דלא ה' בה היתר שחיטה, ותמיד נמצא בה הסבה האוסרת, וכל האיסורים פיוצא בזה פחלב ודם ושאר איסורים, ומשו"ה אף שנתבטל ברוב אם נתחדש אח"כ ענין זה שניתוסף עוד איסור, והנפקע פח המתיר של ביטול ברוב חזר לכמו שהי' בתחילה, שהרי גם עכשיו יש בו הסבה האוסרת, אבל מים טמאים או אפילו חתיכה של נבילה הי' מקום לומר דאם הנפקע דין מציאות הטומאה על ידי דין תורה של אחרי רבים להטות, שוב ליפא טומאה עוד בדבר הזה, וכשניתוסף אח"כ עוד ממונו ליפא סבה לחדש בזה שנית את הטומאה, דגם בנבילה שהיא טומאה עצמית, מ"מ י"ל פיון דסבה הגורמת הטומאה הוא מיתת החי, ואם לא הי' מתטמא בשעת מיתה לא הי' מתחדש אח"כ בחתיכת בשר של הנבילה טומאת נבילה, ומשו"ה אם נפקעה הטומאה, ע"י איזו סבה, מהראוי לומר דלא יתחדש עוד שנית טומאה זו דהרי עכשיו לא מתה, וכן אם נטמא מסבה אחרת, אם נבוא לחדש טומאה מכאן ולהבא, צריף לזה סבה המטמאת, דבכללות ענין הטומאה אחד הוא, ואחר שאמרנו דבטומאת מת וכיוצא בזה הוי טומאה דבר נפרד, כ"כ גם בנבילה נאמר כן, ומשו"ה מוכיח הש"ס פיון דאמרנו חוזר ונעור, דטומאה כמאן דאיתא דמאי דלא פקעה טומאה ע"י ביטול ברוב, ומה"ט נקט הש"ס דנהי דאינו מטמא במגע אבל במשא ליטמא, היינו דעל עצם הטומאה לא מהני ביטול ברוב, דכיון דטומאה הוא כאילו הוא דבר נפרד מן החפץ היינו דבר מציאות דלא הוי רק בגדר דין ככל דיני התורה שהזהירה לענין הנהגה אלא הוא נמצא, ועל ענין של מציאות לא מהני ביטול ברוב, דמ"מ הוא נמצא, דרק דין של אזהרה מתבטל ע"י דין אחר, שאמרה תורה אחרי רבים להטות, אבל המציאות לא תשתנה, אלא א"כ נאמר שאף דאיפא מציאות מ"מ לדין הנהגה ינהי תורת ביטול, כמו חלב ודם שבטל הדין לענין הנהגה, אבל באופן זה צריף שיהי' ברוב המבטל ג"כ מציאות של טומאה שלהנהגה אין גורמים דין, ודבר זה לא יצויר, ומשו"ה אין פאן דבר שיבטל את המיעוט, דבהרוב של שחווטה ליפא מציאות של, טומאה רק שלילה ודבר שלילה אין מבטל, דרף אם אנו דנים על החפצים פגון בתערובות חתיכות שהרוב חתיכות משונים בדינם מן המיעוט חתיכות הרוב מבטל את המיעוט, אבל כשאנו דנים על הטומאה עצמה אין פאן רוב כלל, דמה ענין של החתיכות הטהורות להטומאה, והספק בתערובות אלו הוא רק שאין אנו יודעים באיזו חתיכה שורה בה הטומאה, אמנם דין הטומאות תלוי במצב של החפץ איכותו וכמותו וערכי הדינים שעל פיהם אמרה תורה שתהא הטומאה מתקימת בחפץ, והאופנים שיהא בכח הטומאה לפעול על דבר אחר ע"י מגע ומשא ואנהל, ומשו"ה י"ל דפשוט להש"ס דביטול ברוב פגון נבילה בשחווטה מהני לענין מגע, דבמגע מתנה העתקת הטומאה אל הנוגע ע"י אמצעות גוף החתיכה ואם נשתנה דין של החתיכה ע"י ביטול ברוב שנפקע פח הדין מן החתיכה להוליף את הטומאה הנמצאת בתוכה ע"י אמצעות הנגיעה בה, ומשו"ה אף דלא נפקעה הטומאה ממנה אבל אין לה אמצעיים לטמא את

הנוגע בחפץ, אבל פשוטא את החתיכה שבה נמצאת הטומאה אין המתטמא מקבל הטומאה ע"י אמצעות גוף החתיכה אלא דחשבה תורה פשוטא את הטומאה עצמה, וכיון דהטומאה עצמה לא נשתנה ע"י בטול ברוב, משו"ה לא מהני ביטול ברוב, לדין טומאת משא פלום, היינו דאם נשא פולן בזאח"ז נטמא ודאי ואם נשא אחת מהן יהי ספק טומאה, ובין לדין טומאת מגע ובין לדין טומאת משא אין חילוק בין בב"א ובין בזאח"ז דבמגע לעולם טהור ובמשא לעולם טמא, ולפי"ז י"ל דברי הרמב"ם ז"ל עפ"י מה דנקט ממה שהובא בכמה מקומות דברי רב חסדא בלשון זה דנבילה בטלה בשחוטה לפי שאי אפשר לשחוטה שתחזור נבילה, ונבילה אפשר שתעשה שחוטה מוכח דלאו דוקא אליבא דר' יהודא אמר פן אלא גם אליבא דרבנן וכמש"כ הר"י קורקס שהביא הפסך משנה וסובר הרמב"ם ז"ל דרב חסדא הורה לנו דרך הביטול דמהני לענין טומאה, והוא פיון שהטומאה עצמה אינה מתבטלת, וענין הביטול הוא על הדינים התלוים בדבר המוביל את הטומאה, ומורה לנו רב חסדא דהרוב והמיעוט בזה הוא דכיון דשחוטה משונה דינה מנבילה, מלבד ההבדל שאין בה טומאה עכשיו אלא דחסר לה כל פח האמצעי להוביל את הטומאה, דכח זה לטמא טומאת נבילה היא רק בנבילה, ואיכא בזה רוב המבטל ואפשרות הביטול מן המיעוט יש פאן דכיון דאיכא אופנים שנבילה מתטהרת ע"י השתנות דינה של עצמות החתיכה שהרי פשתסרח בטלה מטומאתה כ"כ אפשר להשתנות ע"י ביטול ברוב, ואף דכשתסרח הרי בטלה ממנה גם טומאת משא, מ"מ פשוט להש"ס דאין זה רק אם נשתנה גוף הדבר במציאות שנתחדש בו מקרה שאינו מכיל בתוכו את הטומאה, אבל ע"י ביטול ברוב שהחפץ לא נשתנה במציאות בשום דבר לא נשתנה דינו לענין הכיל בתוכו את הטומאה.

כנלענ"ד בביאור דברי הרמב"ם ז"ל ומתורץ גם קושית הראב"ד ז"ל, ומדויק מאד לשון הרמב"ם ז"ל במה דסיים דברי ואמר ונבילה אפשר שתטהר פשתסרח לפיכך תבטל, דכונתו בזה דאין חסרון גם מצד הבטל וכנ"ל: ועפ"י ז' מיןשכים מאד דברי הרמב"ם שלא חילק פלום בין נושא פאחד ובין בזא"ז וכן לענין מגע, דלהתוס' בנוגע בב"א ג"כ טמא ובנושא בזאח"ז טהור, ולהרמב"ם במגע לעולם טהור ובמשא לעולם טמא ורק בנבילה שנימוחה ברוב הטהור אינה מטמאה במשא משום דלא בא לכלל מגע כמו בחרת דם כמש"כ, וגם מוכן ענין זה מה דלא מטמא במגע, דלשיטת תוס' קשה להבין ענין זה כמו שנתקשו בתוס' דהרי בתערוכות הלח פיון שנגע במשהו הרי פאילו נגע בכולה דרק ניצוק וקטפרס אינו חיבור לטומאה, אבל דבר לח שפונס באשבון הוי חיבור והרי דומה למשא פשוטא פאחד, ולהרמב"ם החילוק בין מגע ומשא הוא מטעם אחר, ולפימש"כ י"ל בהא דהקשה במל"מ על דברי המרדכי בפ' הזרוע שכתב וז"ל ובפ"ב דב"ק א"ר יהושע שכבת זרע של זב מטמא במשא לפי שאי אפשר בלא ציחצוחי זיבה וכה"ג אמרינן בפ' מצות חליצה יבמה שרקקה דם חליצתה פשירה, לפי שא"א בלי ציחצוחי רוק) ותימה דבפ' התערוכות תניא ר"י בשם ר"ג אומר אין דם מבטל דם ואין רוק מבטל רוק אבל משמע דלכו"ע דם מבטל רוק וכו', וי"ל בב"ק ויבמות מיירי שהוא בעין וניכר וכל דבר שהוא בעין וניכר לא בטיל, אי נמי ליכא ביטול ברוב אלא בדבר שהי' ניכר בפ"ע תחילה ואח"כ נתערב, אבל בדבר שתחילת ביאתו לעולם מעורב פגון בב"ק וביבמות ליכא למימר דבטיל עכ"ל.

והקשה בס' מל"מ בפ"א מה' משפב הלא גמ' צרוכה בפ"ג דבכורות דלא מהני ביטול ברוב לטומאת משא והתם בב"ק בטומאת משא עסקינו, וכן לענין יבמה שרקקה דם פיון דבב"א הוא סוף סוף רקקה רוק ודמיה לטומאת משא, ועפ"מ ש"כ י"ל דרבינו משולם שהביא המרדכי מפרש ענין זה של טומאת משא דלא מהני ביטול כמש"כ שהוא מפני דטומאה פמאן דאיתא דמיה, שהטומאה אינה משתנית ע"י ביטול ברוב כמש"כ ועל הדבר המכיל את הטומאה ג"כ לא מהני ביטול, ולהכי י"ל דכ"ז לא שייך אלא בתערוכות של נבילה וכיו"ב, אבל בש"ז וציחצוחי זיבה שהטומאה מתחדשת ע"י הראי' של זוב, ואם נאמר שהזיבה מתבטלת בש"ז לא הי' פאן ראי' של זוב ולא פאה הזיבה לכלל טומאה מעולם, דעל ענין זה של תיקוני ראית זוב ודאי דלא עדיף מדין מגע דמהני ביטול ברוב, פיון שעצמות החפץ גורם הדין וכל היכא שהחפץ גורם הדין הוא פכל תערוכות שהרוב מבטל את המיעוט, באופן דלא דמי טומאת משא האמור בב"ק שם לדין טומאת משא האמור בבכורות, ומכש"כ ביבמה שרקקה דם לא שייך פלל לטומאת משא, דלפי מה שכתוב עפ"י דברי הרמב"ם ליתא האי פללא בגמ' בכורות ה"ל דעל ענין הנעשה בב"א ליפא ביטול ברוב, ומסתיע לשיטה זו עיקר קרא דאחרי רבים להטות דבסנהדרין לעולם הוא בבת אחת ומ"מ מהני הביטול שיתפס דין של המעוטים לדין הרוב.

ונכון הוא בעזה"י: אמנם לפי"ז יוצא לנו דין מחודש בדין תערוכות דבר טמא ברוב של טהור, שהמיעוט טמא מחמת טומאת נגיעה דלא יהני בזה ביטול ברוב אף לטומאת מגע, ולא מהני ביטול ברוב רק בנבילה שנתערבה בשחוטה שטומאת עצמה היא, דלפימ"כ בבבאור הרמב"ם בדברי רב חסדא הוא דכיון דעל עצם הטומאה לא מהני ביטול ברוב, אלא דהביטול מהני על הדינים התלויים בהחתיכות שעל ידם מתדבק הטומאה לעצם אחר ע"י מגע, וקאמר רב חסדא דמשו"ה איפא בזה רוב המבטל דחלוק הרוב ומגד להמיעוט משום דאי אפשר לשחוטה שתיעשה נבילה, ומשו"ה מהני הביטול שיתבטל מן הנבילה היינו מבשר הנבילה פח זה להביא טומאה לעצם אחר ע"י מגעו כמו שאפשר להטהר ע"י שתסרח, לפי"ז בדבר שטומאתו ע"י מגע לא שייך ענין זה פלל דגם רוב הטהור אפשר שיטמא ע"י מגע, ואין חילוק בין הרוב להמיעוט אלא רק שזה טמא וזה טהור, וחילוק זה אינו בין החפצים והאוקלים, אלא דבאחד נכנסה טומאה, ובהרוב לא נכנסה הטומאה, ולפי"ז אנוכל טמא שנתערב באוקלין טהורים לא מהני ביטול ברוב, ונשאר דין טומאת מגע ע"י המיעוט פמקודם, ואם הוא פדברינו אבל לא נזכר פלום מזה בגמ', והנה מהא דתנן בכמה משניות במס' תרומות פ"ה דתרומה טמאה מתבטלת בחולין טהורים וכן בתרומה טהורה, לא שייך לענינו פלל, דשם ענין הביטול אינו על דין הטומאה שלא תטמא התערוכות במגע, אלא על ענין איסור אכילה מה דתרומה טמאה אסורה באכילה, מהני הביטול של הרוב חולין או תרומה טהורה לבטל את איסור זה וכשאנו דנים על ענין איסור אכילה המתילד ע"י הטומאה הוא פשאר ביטול ברוב בתערוכות איסור ברוב היתר, דכל שאנו דנים על דין איסור והיתר שהוא ענין אזהרת התורה, הוא דבר שחל על עצם החפץ, וכשזה אסור וזה מותר הם מחולקין ומשונים זמ"ז וכשמתנגד הרוב עם המיעוט המיעוט מתבטל ונהפך פהרוב, אבל אם נבוא לדין מגע י"ל דאף דבטלה התרומה טמאה לענין איסור אכילה, אבל דין טומאת מגע לא נתבטל בזה, והנה מהא דאמרין בגמ' בכורות דף כ"ג שם פלוקח ציר מע"ה דאם רופא

ציר ומיעוט מים בטלי המים ברוך, ואמר ר"י לא שנו אלא לטבול בהם פתו אבל לקדירה לא, מצא מין את מינו וניעור, דמוכח דבלא חוזר וניעור לא הי' בכח המים הטמאים לטמא מים הטהורים במגע משום דכבר בטלו, הרי דמהני ביטול ברוך גם לטומאה הבאה ע"י מגע, אין מזה ראי' פלוג' דכיון דבציר לאו בר קבולי טומאה הוא הוא דומה לשחוטה שאי אפשר שתעשה נבילה דמהני ביטול ברוך לדין טומאת מגע: אבל מצאתי בירושלמי בפ"ה דתרומות ראי' לדברינו, דאיתא שם על הא דתנו במשנה סאה תרומה טמאה שפלה למאה חולין טהורים ר"א אומר תעלה ותשרף ותכמים אומרים תעלה ותאכל נקודים או קליות או תלוש במי פירות כדי שלא תהא במקום אחד כפיצה, אומר שם בגמ' ונ"ל חזקי' אומר אפילו חולין ששם לא יאכלו אלא נקודים מפני חלתו, מילתו' אמרה איסור זרות בטלה ואיסור טומאה לא בטיל וכו' ולית הך פליגא על רבי יוסי בר' חנינא, דאמר ריב"ח נבילה בטלה בשחוטה בטל מגעה והסיטה לא בטל לפי [שאי] אפשר לשחוטה שתיעשה נבילה, א"ר יוסי תמן אפשר לשחוטה שתיעשה נבילה, ברם הך אפשר לחולין להעשות תרומה.

עכ"ל.

ומפרש הפני משה דשני מאמרים אלו קאי על בבא זו דסאה תרומה טמאה שפלה לחולין טהורים, דחזקי' אומר דגם החולין יאכלו קליות מפני חלתו דהכפיצה תרומה טמאה תטמא את"כ את החולין ותטמא גם החלה ותהי' חלה טמאה נאכלת, דאף דאיסור זרות בטל איסור טומאה לא בטל, דהפונה בזה דאיסור בטל וטומאה לא בטיל, דהרי גם אם יאכלו נקודים ג"כ אוכל את תרומה הטמאה, וכן בתרומה טמאה שפלה בתרומה טהורה, מפני שם במשנה שם דמהני ביטול לבית הלל דקיי"ל פנותו', וא"כ מוכח דגם איסור תרומה טמאה בטל, אלא ודאי פנות הירושלמי לחלק בין איסור לדין טומאה, היינו לפי"מ שאמר חזקיה לפרש דגם החולין יאכלו קליות ונקודים מפני חלתו, דאמרינו דתרומה הטמאה שבטלה, תטמא את העיסה כשתוכשר ע"י המים לקבל טומאה, מוכח דלא מהני ביטול אף באחד ומאה לבטל את דין טומאת מגע שהיתה בהטמאה, ואמר ע"ז הירושלמי ולית הך פליגא על ריב"ח דאמר נבילה בטלה בשחוטה לדין טומאת מגע ולא להקסט, ומשני ר"י תמן אי אפשר לשחוטה שתיעשה נבילה ברם הך אפשר לחולין להעשות תרומה, ודאי פנות הירושלמי לומר דהך אפשר להחולין להיות טמאים במגע פהתרומה שנטמאת, דאל"ה איך אפשר לחולין להעשות תרומה אם לא בדרך רחוק כשיאכל תרומה בשוגג וישלם את החולין, אלא ודאי הפונה בזה על ענין ההבדל בין הטירה והטומאה, לחלק דרך בנבילה שטומאת עצמה בה אי אפשר לשחוטה להיות נבילה, אבל בטומאת מגע אפשר להטהור להיות כהטמא, כן מפרש שם בפני משה דברי הירושלמי אלו, אכן מה שכתב בפני משה דכונת הירושלמי רק לחלק דלריב"ח הני מין בשאינו מינו, והכא פיון שאפשר לחולין להיות פהתרומה הוי מין במינו ולא בטיל, לא נראה לענ"ד שיהי' הפונה בזה דחזקי' סובר כר' יהודא דמין במינו לא בטיל דהרי לא נזכר בירושלמי בעיקר דברי חזקי' לומר אלבא דר' יהודא, אלא נראה לי דהפונה דבכה"ג לכו"ע לא בטל פיון דלענין פח להיות מטמא שניהם שונים שאם יגעו החולין בטומאה יטמאו גם אחרים במגע משו"ה לא מהני ביטול ע"ז כמש"כ בס"ד, וקרוב בעיני דמדברי הירושלמי אלו הוציא הרמב"ם ז"ל להעתיק בספרו את הטעם דנבילה בטילה

בשחוטת מחמת שאי אפשר לשחוטת להיות כנבילה אף לפי"מ דקיי"ל פרבנו דמין במינו
בטל.

אח"ז ראיתי במראה הפנים שם שכתב לישיב ג"כ את דברי הרמב"ם הנ"ל יעו"ש באנרף,
אבל דברי אינם מתקבלים על לבי פלום וע"כ לא הבאתי דברי בזה רק מה שאמר
בביאור הפשט בדברי הירושלמי ולא יותר.

וכן יש להוכיח קצת מהא דתנו בפ"א דטהרות מ"ה האוכל שנטמא באב הטומאה ושנטמא
בולד הטומאה מצטרפין זה עם זה לטמא כקל שבשניהם וכו' פביצה אוכל ראשון וכביצה
אוכל שני שבללן זה בזה ראשון וכו' ומשמע אף אם בללן באופן שאינם גיפרים כלל,
נהלא אי אפשר לצמצם שיהי' שניהם שונים בדיוק, ולרוב שיטות הפוסקים לא בעינו
רוב פפול, ואם יהי' האוכל שני רבה על האוכל הראשון תבטל ברוב ואם גם יהי' ספק
איזו מרובה מהראוי להיות ספק בטיול ברוב כמו שכתב הש"ך יו"ד סי' ס"ו לענין דם
ביצים יעו"ש.

ולעיל בש"א פ"א ביארנו ענין זה דלא יסתרו דברי הרשב"א הובא בפמ"ג בפתיחתו לה'
תערובות ובחי' הגרע"א בסי' ק"ה דספק רוב לא הוי ספק יעו"ש. אלא נראה דלענין זה
לא מהני בטיול ברוב ורק כנבילה בשחוטת ומים בציר מתבטלין ברוב, אבל אוכל באוכל
אין הטמא בטל כלל: אמנם לפי"מ דאמרינן בגמ' בכורות במים מועטים מעורבים בציר
דבטלי לענין לטמא עוד במגע, וכשניתוסף אח"כ עוד מים מרובים על הציר לא הי' בכת
המים לטמא את המים הנוספים מחמת שאבדו פח המטמא, ורק מחמת הדין דחוזר ונייעור
מטמאים המים הטמאים את המים הנוספים, לפי"ז קשה על דברי הירושלמי דפריף על
דברי עולא שאמר דהחולין יאכלו נקודים משום חלתן דיתטמאו החולין כשתעשה עיסה,
מהא דאמר ריב"ח נבילה בטלה בשחוטת, ונהלא גם בציר ומים דהמים בטלים מ"מ
חוזרים ונייעורים מהתבטלותם, כ"כ נימא בנידון זה דאף דהתרומה טמאה בטלה גם
לענין דין טומאה מ"מ אח"כ שתעשה עיסה הראוי' לקבל טומאה ויטמא הכל אז גם
התרומה טמאה תחזור ונייעור, אבל באמת נלענ"ד דדברי הירושלמי מתפרשים היטב,
דהנה באמת קשה להבין מה דאמרינן אבל לקדירה אסור מחמת דין חוזר ונייעור איף
אפשר דטהרה תעורר טומאה כמו דמחלק שם הש"ס בגמ' בכורות, דהלא כל עוד דלא
חזר ונייעור אין בכת המים לטמא את המים הנוספים, דאל"כ למה לנו לבוא מדין חוזר
ונייעור תיפוק לי' שכל המים נטמאו, וא"כ איף חוזר ונייעור פיון שהכל טהור הוא, אבל
עיקר הענין בזה הוא כמש"כ דהבטיול מה שבטל מים בציר הוא רק על דין ליטמא
ולטמא מחמת שבציר ליכא דין זה דאינו ראוי לקבל טומאה, וחזרו המים להיות כציר
לדין זה, ומשו"ה כשרבה מים הנוספים חזרו המים הבטלים לדינם שיהי' ראויים לטמא
וליטמא פדין של המים הנוספים, ושוב גיעורה הטומאה שהיתה במים דהטומאה עצמה
לא בטלה לעולם, וחוזרים המים הטמאים ומטמאים את כל המים, וכ"ז שייך רק במים
וציר, אבל בתרומה טמאה בחולין טהורים אם נאמר דבטל מתרומה הטמאה הדין לטמא
אחרים, איף תחזור ותיעור ע"י שתעשה העיסה ראוי' לקבל טומאה פיון דליכא בעולם
דבר המטמא ורק לאחר שינפקע דין הבטיול יהי' פאן דבר המטמא, ואיזה דבר יגרום
שינפקע הבטיול, דהלא עיקר דין בטיול בזה רק שהטהורים מבטלים את הטמאים ואין

כָּאן דְּבַר שְׁיִגְרוֹם לְהִיּוֹת חוֹזֵר וְנִיָּעוֹר, וּמִשׁוֹ"ה מְוַכְרַח הַיְרוּשָׁלַּמִּי לְחִלְקָא בֵּין גְּבִיָּלָהּ בַּשְּׁחוּטָה לְתַרוּמָה טְמֵאָה בְּחֻלְיֵין טְהוּרִים: וּמִמָּה שֶׁפְּתַבְּנוּ לְבָאָר דְּעַל עֲצָמוֹת הַטְּוִמָאָה לֹא שְׁיִיָּהּ דִּין בִּיטוּל, רֵאוי לְהַעִיר לְעִנְיָן דִּין תַּעְרוּבוֹת כְּלִים שֶׁמְבִנְיָן בִּי"ד ס' ק"ב שְׁדִינוּ כְּדִין תַּעְרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ שְׁנֵיהֶם דְּוָקָא הֵיכָא שֶׁהַפְּלִים הַמְּוַתְרִים הֵם ג"כ בְּלוּעִים, מְבַלְיַעַת הָיִתְרָא דְּאִזּוּ הַבְּלִיעוֹת מְבַטְלוֹת זַא"ז אֲבָל אִם יֵהִי רֹב מְפָלִים חֲדָשִׁים שְׂאִין בְּהֵם בְּלִיעָה לֹא שְׁיִיָּהּ בִּיטוּל, דְּבַעֲצָמוֹת הַפְּלִים לֹא שְׁיִיָּהּ אִיסוּר וְהָיִתְרָא כָּלָל: פֶּרֶק ט וּבְעֵיקָר דִּינוּ שֶׁל הָרֵא"ש שֶׁפְּתַב לְהַתִּיר יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ פְּשֻׁנְתַּבְּטַל בְּרוּב לְאֹכֹל הַכֹּל בְּיַחַד חוֹלְקֵי הָרֵשֶׁבֶת א"א ו"ל בְּתו"ה שֶׁעַר א' בֵּית ד' וְז"ל וְכָל יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ בְּאִיסוּרֵין דְּעֵלְמָא בְּטַלִּין בְּרוּב, וּמִסְתַּבְּרָא דְּטַעְמָא דְּמִקְלָתָא מִשׁוּם דְּבִדְבָרִים הַנִּבְלָלִים שְׂאִי אֲפֻשָׁר לְהַפְרִיד כָּל הַחֲתִיכוֹת וְלֹאֲכֹל כָּל חֲתִיכָה וְחֲתִיכָה בְּפִגְי עֲצָמָה צָרִיף שְׂשִׁים, לְפִי שֶׁבְּפִחוֹת מְשִׁיעוֹר זֶה הָאִיסוּר נִטְעָם וְנִרְגָּשׁ בְּכָל וְנֶאֱפִילוּ מִין בְּמִינוּ שְׂאִין טַעַם הָאִיסוּר נִרְגָּשׁ בּוּ, מ"מ פִּינּוֹן שֶׁפְּנִגְדּוּ בְּמִין וְשְׂאִינוּ מִינוּ נִרְגָּשׁ, הַחֲמִירוּ מְדַבְּרֵיהֶם וְנֶאֱסְרוּהוּ, אֲבָל בְּיָבֵשׁ שְׁיִכּוּל לְאֹכֹל כָּל חֲתִיכָה בַּפ"ע וּכְשֶׁאֹכֵל זֹו אֲנִי אוֹמֵר לֹא זֹו הִיא הָאִיסוּרָה, וְכֵן בְּכָל אַחַת וְאַחַת, וּכְשֶׁאֹכֵל הָאִיסוּרָה שֶׁבְּכּוֹלֵן אֲנִי אוֹמֵר דְּמָה שֶׁכָּבֵר נֶאֱכֵל הִי הָאִיסוּר וְזֹו שֶׁל הָיִתְרָא הִיא וּלְפִיכָה אוֹכֵל כָּל אַחַת בַּפ"ע וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ דְּכִינּוֹן שְׂשִׁים שֶׁמֶּ כְּדִי שְׁיַעוֹר בִּיטוּל דְּאוֹרְיִיתָא דְּמִדְּאוֹרְיִיתָא חַד בְּתַרִּי בִּטוּל, וְאֲפֻשָׁר לְוִמֵּר בְּכָל אַחַת שֶׁמָּא עֲכָשְׁי' אִינוּ אוֹכֵל אֶת הָאִיסוּר הַקְּלוּ בּוּ אִף מְדַבְּרֵיהֶם שֶׁלֹּא לְהַצְרִיכוּ שְׂשִׁים כְּשֶׁאֵר הָאִיסוּרִים, וְדוּקָא לְאֹכֹל כָּל אַחַת בַּפ"ע, אֲבָל לְבִשְׁלֵן יַחַד אִיסוּר, שְׁהָרִי חוֹזֵר הָאִיסוּר לְהַתְּעַרְב עִם הָהָיִתְרָא וְהָרִי הוּא כְּשֶׁאֵר הָאִיסוּרִים הַנִּבְלָלִים, וּמִיָּהוּ אֲפֻשָׁר שְׂאִם בְּשֶׁל מְקַצְתּוֹ לְצַד אֶחָד וּמְקַצְתּוֹ לְצַד אַחֵר שֶׁהַכֹּל מְוַתֵּר, וּמִן הַטַּעַם שֶׁפְּתַבְּתִי, שֶׁבְּשִׁיעָה שְׂאֹכֵל אֵלּוּ שְׁנַתְּבִשְׁלוּ יַחַד, אֲנִי אוֹמֵר עֲכָשְׁי' אִינוּ טוֹעַם אֶת הָאִיסוּר שֶׁהָאִיסוּר שְׂמָא בְּתוֹף הָאִיסוּרִים הוּא שְׁנַשְׂאָר, וְכֵן בְּשִׁיעָה שְׁחוֹזֵר וְאוֹכֵל אֶת הַשְּׂאָר אֲנִי אוֹמֵר שְׂמָא הָאִיסוּר כְּבָר נֶאֱכֵל וְאֵלּוּ כְּוֹלֵן הָיִתְרָא, אֲבָל לְעָרוּב אֶת הַכֹּל וְלֹאֲכֹל אִיסוּר.

עכ"ל.

ובס' בְּדִקָּה הַבֵּית לְהָרֵא"ה ו"ל שֶׁמֶ כְּתַב ע"ז וְז"ל עוֹד כְּתַב בְּטַעְמָא דְּמִקְלָתָא דְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ חַד בְּתַרִּי בְּטַל מִשׁוּם דְּכִינּוֹן דְּלִיכָא טַעְמָא וְהָרִי הוּא אוֹכֵלֵן אַחַת אַחַת עַל כָּל אַחַת וְאַחַת שֶׁהוּא אוֹכֵל אֲנִי דֵּן לֹא זֹוהִי הָאִיסוּרָה וּבְאַחֲרוֹנָה אֲנִי דֵּן שֶׁהָאִיסוּר כְּבָר נֶאֱכֵל.

ע"כ וְזֶה אִינוּ נִכּוֹן כָּלָל שְׁהָרִי עכ"פ אַחַת מִהֵן הוּא אוֹכֵל בְּאִיסוּר, אֲבָל הַנִּכּוֹן דְּרוּבָא דְּאוֹרְיִיתָא הוּא כָּל הֵיכָא דְּלִיכָא טַעְמָא וּגְזִירַת הַפְּתוּב הוּא וְכִינּוֹן דְּכֵן כָּל הֵיכָא דְּלִיכָא בְּלִיעָה כָּלָל אוֹקְמִי' אִדִּינָא דְּאוֹרְיִיתָא, וְכָל מִין בְּמִינוּ נְמִי אִפִּי' כָּל הֵיכָא דַּע"י בִּישׁוּל מְדִינָא דְּאוֹרְיִיתָא בְּטִיל דְּכָל הֵיכָא דְּלִיכָא טַעְמָא מְדְּאוֹרְיִיתָא בְּרוּבָא בְּטִיל, אֵלּא דְּכִינּוֹן דַּע"י בִּישׁוּל דְּאִיכָא בְּלִיעָה, וְדְּכּוֹנְתָהּ בְּמִין וְשְׂאִינוּ מִינוּ אִיכָא טַעְמָא אַחְמוּר רַבְּנָן וּבְעוּ ס' וְהֵיכָא דְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ אוֹקְמוּהָ רַבְּנָן אִדְּאוֹרְיִיתָא עכ"ל.

וְהָרֵשֶׁבֶת א"א ו"ל בְּמִשְׁמַרְתְּ הַבֵּית שֶׁמֶ כְּתַב ע"ז וְז"ל אֵמֵר הַפּוֹתֵב דְּבָרִי בְּמַחְתֶּרֶת מְצָאִים עַל כָּל אֵלֶּה פִּי כָּל זֶה כְּתַב הַמְּחַבֵּר וְנִתֵּן בּוּ תְּבַלִּין וְהוּא גּוֹרַע וּמוֹסִיף עַד שְׁנוּטַל כָּל תַּפְאָרְתּוֹ מִמֶּנּוּ וְלֹא יִדַּע פִּינּוֹן דְּרוּבָה דְּאוֹרְיִיתָא מֵאִי שְׂנָא בְּלוּל וּבְלוּע מִיָּבֵשׁ בְּיָבֵשׁ דְּבָלוּל וּבְלוּע לֹא אוֹקְמוּהָ אִדְּאוֹרְיִיתָא וְיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ אוֹקְמוּהָ אִדְּאוֹרְיִיתָא וְהַמְּחַבֵּר כֵּן כְּתַב וְטַעְמָא דְּמִקְלָתָא מִשׁוּם וְכו' וּמַעֲתִיק דְּבָרִי שֶׁבְּתוֹרַת הַבֵּית, הַעֲתִיקוּנוּ כָּל דְּבָרֵיהֶם לְבָרַר אֶת שִׁטְתָּם

על נכון פי ראיתי בדברי האחרונים שנתנו מקום להמעין לטעות, הגר"א ז"ל בבניאורו ליו"ד סי' ק"ט שהובא שם שיטת הרשב"א בדברי המחבר שכתב ומותר אדם אקד לאוכלו כל אחת בפני עצמה אבל לא יאכל שלשתם יחד פתב ע"ז הגר"א ז"ל דטעם הביטול דעל כל אחת שאוכל אומר זה הוא ההיתר משא"כ בבת אחת, ועי' תוספות דנבחים ע"ד ד"ה פירש א"נ משום וכו' וכמ"ש בפ"א דפסחים ד' י' ע"א ובפ"ב דכתובות בשני שבילין ד"ה טהור בב"א וכו' מדברי הגר"א אלו משמע דהרשב"א סובר דכשאוכל בב"א ליפא ביטול פלל, ורק ממ"ש לסייע לדין זה מדברי תוס' נבחים ומשני שבילין משמע דגם בב"א אסור רק מדרבנן דגם שם הוא רק מדרבנן.

ובפמ"ג בפתיחתו לה' תערובות חלק ג' פ"ה ז"ל ואחר העיון והחקירה נשוב ונאמר פי עדיין יש לדבר בו, והוא דכפי מ"ש הר"ב בהג"ה סי' ק"ט וכן יש לנהוג לכתחילה והוא דעת הרשב"א בתה"א ק"ז ע"ב, ולפי"ז דברים הנבדלים לח בלח הוי פאוכל הפל ביחד, וכמ"ש מהר"א פהן אפינט"ל, דלהרשב"א הטעם בלח במינו לאו אטו אינו מינו, אלא דכשאוכל ביחד וכו', ואמנם ראוי לשים לב לסתירת דברי הרשב"א בתה"א התחיל ואמר דביבש אפשר לומר לא זהו האיסור וכו' משמע דלח הוי אוקל ביחד ואח"כ אמר אטו אינו מינו גזרו במינו, אבל המדקדק היטב יראה דה"ק דנדאי בס' התירו בלח אף שאוכל ביחד פינון שפאבד טעמו כ"כ מעונצם מיעוטו שיש ס' לא גזרו אבל ברוכא גזרו, וז"ש במינו פינון שראוי ליתן טעם באינו מינו.

עכ"ל.

והנה דעת הפמ"ג לפירש שיטת הרשב"א דמדרבנן לא מהני ביטול ברוכא כל היכא שאוכל בנדאי את האיסור, רק היכא דאיכא ס' לא גזרו משום דכיון דשיעור האיסור קטן כ"כ לא גזרו, אבל מה מאד דחוק להעמיס דעת זו בדברי הרשב"א, דהלא עיקר חסר מן הספר, דלדברי הפמ"ג א"צ טעם מה שאסור בדברים הנבדלים בפחות מס' דשם אסור מפני שאוכל ביחד, ורק מה שמותר בס' פמו מין במינו וכן מין בשאינו מינו צריך טעם הרי עכ"פ אוכל הפל ביחד, וראוי לבאר מפני שהוא מועט כ"כ, ודבר זה לא נזכר בהרשב"א פלום, ולהיפוך הרשב"א מבאר מפני מה אסרו דברים הנבדלים בפחות מס', וגם עצם הטעם לומר מפני שהוא שיעור מועט לא גזרו הוא דבר שאין בו טעם, וגם נפלאים דברי הרשב"א במשמרת הבית לפי"ז דמדברי' מוכח להדיא שהוא מסכים עם הבדק הבית דבדבר דליכא בליעה לא שייך למיגזר אטו שאינו מינו, אלא שהוא הוסיף תבלין, ולדברי הפמ"ג לא קרבו דבריהם זה לזה פלל: וע"כ נלענ"ד דבעיקר היסוד מה שאסרו חכמים בתערובות לח בלח מין במינו בפחות מס' גם הרשב"א סובר כשיטת רבותינו בעלי התוס' דהוא גזירה אטו שאינו מינו, אלא דכיון דכל מה שתקנו רבנן ראוי להיות הדין מקובל ומינסד עפ"י פללי ההלכות, ואם התירו לאכול התערובות יבש ביבש, ואח"כ פשיבשל תחזור לאיסור זה דבר זר ומרוחק שלא מצינו בשאר האיסורין דוגמתו, וזה עפ"י הדרה שהוקשה להרא"ש שהבאנו, לעיל בפ"ז דלא מצינו דבר המותר לאוכלו שיהא צירו אסור, ומחמת זה החליט הרא"ש להתירו אף אם בשלן אח"כ אף דאח"כ איכא למיגזר אטו אינו מינו, וכמו שהקשה ע"ז בס' יש"ש בפ' גיה"נ סי' מ"ז מה מהני סברת הרא"ש בזה הלא סוף סוף איכא למיגזר אטו שאינו מינו, אבל הרא"ש ז"ל

לא חש לקושיא זו, דמשום שלא יהא דין חכמים פחוקא ראוי להם להשוות מדותיהם עפ"י פלגי הדין ומשו"ה הקליט דכיון דהתירו יבש ביבש ונעשאוהו פדבר המותר אף מדבריהם, בע"כ גם פליטתו מותר, וקראש"א ו"ל מצא פיתרא לדין זה, והוא לומר דמחמת שגזרו בלח אטו מינו בע"כ עלינו לומר דגם קודם שנתבשל לא נעשאוהו פדבר המותר לומר שנהפך האיסור להיתר, אלא מפני שאוכל כל אחת בפ"ע אני אומר לא זהו האיסור, היינו שהתירו לאכול כ"א בספק איסור בתערובות שהרוב הוא היתר, ורק לאכול את הנודאי איסור הצריכו ששים, ובזה יהי דברי חכמים קימים שלא יהי דין חכמים פדבר והפוכו, אבל עיקר טעמם הוא שגזרו אטו אינו מינו שלא יתיר העולם איסור דאורייתא ומה שהתיר הרשב"א פשפשל בשתי קדירות אף דהתם איכא למיגזר אטו שאינו מינו דהתם יהי ספק של תורה, הוא ג"כ עד"ז פיון שהתירו לאכול את הספק היכא דאיכא רוב אי אפשר לומר פשפשל מקצתו בזה ומקצתו בזה שיהי אסור, ובאופן זה התיר הרשב"א יותר מן הרא"ש, דלהרא"ש בכה"ג אסור אם לא נודע התערובות קודם שבישל ולהרשב"א מותר כמש"כ הב"ח בסי' ק"ט, ומה"ט פסק בשו"ע דלהרשב"א ו"ל אסור לאכול שלשתם יחד, דמדברבנו לא נהפך להיתר, ועד"ז יש לכונן דברי הגר"א ו"ל, ומה שציין לדמות לשני שבילין הוא רק לדמיון בעלמא דהרי שם לא הותר רק בשני בני אדם וכאן מותר לאדם אחד לאכול בזאח"ז, ולפי"ז פיון דבעיקר היסוד שהצריכו חז"ל בתערובות לח בלח ששים הוא משום גזירה אטו שאינו מינו דיהיב טעמא, נראה פשוט דבאיסורין דלא שייך טעם כמו באיסור פלאים או אפר מוקצה בטיל ברובא, ובפמ"ג בפתיחה שם לה' תערובות חלק ג' פ"ג הביא דברי המג"א סי' תצ"ח סק"ח שפתיב בתערובות אפר מוקצה ברוב אפר היתר דבטל ברוב אף דקמח.

בקמח מיקרי לח מ"מ הואיל ועיקר איסורו מדבריהם בטל, ותמה על דברי מה ענין זה לדברים ששייך בהם נתינת טעם דשם גזרו אטו אינו מינו, וכן תמה ע"ז בגליון רע"א שם באו"ח, ובפמ"ג כתב אח"כ לתרץ דברי ו"ל שוב ראיתי שמ"ש המג"א בסי' תצ"ח אתיין בפשוטו דבסי' ק"ט פסק המחבר פהרשב"א דלאכלן יחד אסור להר"ב בסי' ב' דוקא במקום הפסד מתיר פהרא"ש א"כ בלח שמתערב יפה א"צ לטעם שפנגדו בא"מ יהיב טעמא אלא הטעם פשוט דבלח שנגבלל יפה הוי פאוכל פולו פיחד עכ"ל.

ונה עפ"י דרפ"ב בשיטת הרשב"א פנ"ל ונה דבר רחוק ונר, ובכורות ד' כ"ג פתבו בתוס' בד"ה הנה וז"ל הנה מיעוטא דמיא בטילן להו ברובא ולא דמי לשאר איסורין שהם בנותן טעם דלא איתרבי טעם פעיקר לענין טומאה, וכן נבילה בטלה בשחוטה לענין טומאה אפי' חזר ונתבשל הפל פיחד, עכ"ל.

ואם נאמר דהרשב"א חולק על שיטת התוס' וסובר דגם בתערובות דלא שייך בהם נתינת טעם כמו מוקצה פלאים וטומאה גזרו חכמים להצריף ששים, הי' מביא דברי התוס' והי' סותר דבריהם, ומדברי מוכח היפוך זה שהרי הסכים לדברי הפדק הבית, ובס' פדק הבית פתיב להדיא דרק בדברים ששייך בהם נתינת טעם גזרו.

והנה לפי"ז מוכח דהרשב"א ו"ל לא סבירא לי' להאי פללא דהיכא דמשמש בודאי איסור ליכא דין פיטול ברוב, ולא הביא פלל האי ענינא האמור בגמ' בכורות לענין טומאת

משא, ונראה דמפרש דענין זה נאמר בגמ' רק לענין טומאה לחוד דטומאה כמאן דאיתא דמאי דטומאה אינה בטלה ברוב כמש"כ לעיל.

אח"ז מצאתי בחי' הרשב"א יבמות ד' פ"ב שכתב שם ענין זה לדין מקנה: פירק י וילענין תערובות מין בשאינו מינו יבש ביבש דבטל מה"ת ומדרבנן צריף ששים שמא יבשלנו, וכשמבשילן, יחד חוזר לאיסור מה"ת משום דטעמא לא בטיל דטעם פעיקר, וכתבו המפרשים דהוא משום דהוי כהמוכר האיסור כמש"כ בפ"ה סי' צ"ט סקכ"א, וביש"ש פ' גיה"נ סי' מ"ז פתב ע"ז דאם כפר הותר מה"ת שוב אין שינה בו חוזר וניעור בלא גתרבה איסור דהרי הכל היתר הוא מאחר שפבר נתבטל וכמש"כ הרא"ש לענין לאכול הפל ביחד, דהי' ראוי להיות אסור כמו בטומאת משא, אלא פיון שהותר לאכול כ"א בפני עצמה ונהפך להיתר שוב אי"א שיאסור אם לא שיתנסף עלי' איסור דאז הוי כהנוכר האיסור, והנה לענין דין חוזר וניעור מציינו שלש שיטות בזה, דעת הראב"ד ז"ל דאף מין בשאינו מינו אף אם ניתנסף אח"כ מן האיסור עד כדי גתינת טעם אינו חוזר וניעור והאיסור הבטל עוד מצטרף לבטל, והרמב"ן והרשב"א ז"ל הסכימו עמו דבכל דוכתא לא אמרינן חוזר וניעור רק היכא דגתרבה עד כדי גתינת טעם חוזר וניעור, ובמין במינו גזרינן אטו אינו מינו, הובא דבריהם בתורת הבית ב"ד שער ב', וכן הוא שיטת תוס' ב"ק ד' ק', ושיטת הרא"ש דלעולם אם נתוסף איסור חוזר וניעור, בין בשיעורי תורה ובין בשיעורי דרבנן, ובענין זה מחמיר הרא"ש והרשב"א מקיל, ונראה לכאורה דהרא"ש סובר דכח המתיר של אחר רבים להטות לא מהני רק כל זמן דאיכא פח מתיר זה ואם גתרבה איסור דעכשי' ליכא פח המתיר, חזר לאיסורי', כמו בהנוכר האיסור, והראב"ד סובר דמתיר זה מועיל על זמן שהוא בתערובות וכל זמן שלא הוכר לגמרי לא פסק פח המתיר מזה, והתוס' והרמב"ן והרשב"א סברי דכל היכא דיהיב טעמא חשיב כהנוכר ובמין במינו גזרינן אטו אינו מינו, אבל בתרומה וערלה דלאו משום גזירה הוא אמרינן קמא קמא בטיל, והנה לשיטת הרא"ש דסובר דלעולם בעינן פח המתיר ומה"ט סובר דגם בתרומה וערלה לא אמרינן קמא קמא בטיל מ"מ סובר דביבש דנעשה אח"כ לח לא נשתנה דינו פיון דלא ניתוסף איסור ולא נעשה שום שנוי בתערובות אי אפשר שדבר הותר יחזור לאיסור, אבל במין בשאינו מינו אם נתבטל אח"כ י"ל דגם הרא"ש מודה דחשיב כהנוכר האיסור, פיון דעכשי' טועם את טעם האיסור בתוף ההיתר דהוא איסור בפני עצמו מחמת טעם פעיקר משו"ה אף דחתיכת האיסור הותרה מחמת דין ביטול ברוב, אבל כשהוא נותן טעם בהיתר מתחדש האיסור דהטעם הוא איסור בפני עצמו, ועל הטעם ליכא ביטול ברוב שאינו בתערובות, ומה דשאני יבש ביבש באינו מינו מלח אף דביבש ג"כ מרגיש את טעם האיסור, הוא דשם אין הטעם נפרד מעצם החתיכה, והותר עם החתיכה פיון שהוא בתערובות שהאונקלו אינו יודע אם טעם זה הוא מהחתיכה האסורה או מההותרת, אבל לאחר הביטול שנופרד הטעם מן החתיכה האסורה ונתפשט בתוף ההיתר, הוא עצם נפרד שצריף להתירו ואין לו היתר דאינו מעורב כלל שטועמו בפני עצמו.

ועפיש"כ הי' נראה דגם לענין חתיכה הראוי' להתפד, אם נעשית אח"כ לחתיכה הראוי' להתפד לשיטת הרא"ש הי' חוזר ונאסר, ועי' ש"ך סי' ק"א סק"ח שכתב ז"ל

ואעפ"י ש'לאחר ש'נתערכה ה'סירו הנוצה מ"מ כ'ינן ד'בתחילת ה'תערוכות נתבטל אין חוזר ו'גיעור.

ס"מ"ק.

עכ"ל.

וכן ב'ביאור הגר"א ש'ם ה'ראה מ'קור ל'דין זה ב'סי' צ"ט ו'כמו ש'העלה ש'ם ד'היכא ש'האיסור רק מ'דרבנן לא א'מרינן חוזר ו'גיעור, דלפ"ז ל'הרא"ש ד'סובר ד'גם לענן ד'ימוע ד'רבנן ג"כ חוזר ו'גיעור, נ'ראה ד'גם לענן ח'הר"ל א'מרינן חוזר ו'גיעור, כן נ'ראה ל'כאורה, א'בל לפי"ז מ'הראוי ל'אסור ל'אכול כ'ולן י'חד או ל'בש'לן: ו'הרא"ש ה'ביא ראי' ל'שיטתו ו'ז"ל, ועוד ד'אפילו ל'קולא א'מרינן מ'צא מ'ין את מ'ינו ו'גיעור, ד'תנן ב'פ"ה ד'תרומות ס'אה ש'ל ת'רומה ש'נפלה ל'פחות מ'מאה ו'טחנן ו'הותירו כ'שם ש'הותירו ה'חולין כ'ך ה'ותירו ה'תרומה ו'אסור, ו'אם י'דוע ש'הח'יטין ש'ל ח'ולין י'פות מ'של ת'רומה מ'ותר, כ'פירוש מ'שום ד'של ח'ולין ה'ותירו ו'של ת'רומה לא ה'ותירו ו'יש כ'אן א'חד ו'מאה ו'אעפ"י ד'מעיקרא נ'אסרו ו'חזרו ו'הותירו ב'טחינה, מ'צא ה'ניתותר את מ'ינו ה'נאסר ו'גיעור מ'איסורו מ'צטרף ע'מו ו'הותר ה'כל, כ'ש"כ ש'האיסור מ'צא מ'ין את מ'ינו ה'ותר ו'גיעור מ'היתירו ו'מצטרף ע'מו ו'אוסרין את ה'הותר, עכ"ל.

ובי"ש פ' גיה"נ סי' נ"ז פ'תב ע"ז ו'ז"ל ו'ראנ'י ש'ל ה'כל היא ד'התם נ'תערב ב'יבש מ"ה לא ש'יך נ'עשה נ'בילה א'בל ד'בר לח ה'מתערב ב'נ"ט ו'נאסר ש'וב אין לו ה'ותר, ועוד ל"ד ל'גמרי ל'הנידון, ה'תם כ'שנ'ת'רבו ה'חולין א'חר ה'טחינה א'יגלאי ל'מפרע ש'רוך ה'י כ'חולין א'לא ש'הי' נ'עלם מ'מנו ש'עדיין לא י'דענו ו'כסוף א'יגלאי מ'ילתא ש'לא נ'אסר מ'עולם עכ"ל ו'כל ד'ברי' ב'מחכ"ת א'מנם מ'וכרחים ד'מה ש'פ'תב ד'ביבש לא ש'יך ח'נ"ג אינו ע'נין ל'זה ד'בד'ימוע ג'ם ל'שיטת ה'ר"ר א'פרים ה'כל נ'אסר ד'מה"ט פ'טור ד'ימוע מ'חלה, וכ'מ"ש"כ ב'תוס' ב'מס' נ'דה ד' מ"ז ע"א ד'רבנן א'סרוהו ו'עשאוהו כ'אילו ה'י ה'כל ת'רומה.

עיי"ש.

ומ"מ א'ף ש'נאסר מ'עיקרא חוזר ל'הותר א'ם נ'יתנסף א'ח"ז, ו'מה ש'ח'שבו ל'הרא"ש ל'טועה ח"ו ד'אם ה'ותירו ה'חולין, מ'עולם לא נ'אסר ד'איגלאי ל'מפרע ש'החולין ה'י ב'שיעור ק"א, לא ע'יין ב'זה כ'לום ד'מה ש'הותירו ה'חולין ה'יננו ד'הם י'פות ו'בהם ק'מח י'ותר מ'החטים ה'רעות ד'ברעות א'יכא ס'נבין י'ותר, ו'אמר ב'ירושלמי ע"ז ד'טינ'ופת ש'ל ת'רומה א'ינה מ'צטרפת ע'ם ה'תרומה ל'אסור את ה'חולין, ו'הובא בר"ש ש'ם ו'בפ'י ה'רמב"ם, ו'וכ"ז ה'וא ל'אחר ש'נפרד ה'מורסן מ'ן ה'קמח ו'הני ט'נ'ופת, א'בל ב'שעה ש'הי' ח'טים ה'כל ת'רומה ה'וא ו'הי' פ'חות מ'ק"א ו'נאסר, רק א'ח"כ כ'שש'חנן א'ז ט'נ'ופת ה'תרומה אין מ'צטרפת ל'אסור ו'איכא ק"א ו'חוזר ל'הותר, ו'כן מ'וכח ל'הד'א ש'ם ב'ירושלמי ה"ג ו'זה ל'שונו ת'גי א'ף ט'וחן ה'וא ב'תחילה ו'מתיר, מ'תגי ד'ר' י'וסי, ד'ר"י א'ומר א'ף מ'תכ'ן ו'ילקוט ו'יעלה ב'אחד ו'מאתים ו'כו' על ד'עתי' ד'ר' י'וסי ט'וחן ו'מתיר על ד'עתי' ד'רבנן אינו ט'וחן ו'מתיר.

עכ"ל.

ו'אם נ'אמר ד'אם ה'ותירו ה'חולין א'ח"כ א'יגלאי ל'מפרע ד'מ'עולם לא נ'אסר ו'כ'ר נ'תבטל לא ש'יך ב'זה מ'בטל א'יסור ד'הטחינה מ'בררת את ה'שיעור, ה'יתכן ד'יהי' א'סור ל'מ'וד כ'די

לברר שפבר יש בזה שיעור פדי לבטל ודברי הרא"ש נכונים בלי גמגום כלל, וישפיר למד בק"ו מהיתר לאיסור, דכיון דמצינו דאף היכא שמתחילה נאסר הפל מ"מ אם נתחדש אח"כ שנתחסר שיעור האוסר שעי"ז איכא שיעור בהיתר פדי לבטלו אמרינן חוזר ונייעור מכש"כ לחומרא היכא דהי' מתחילה שיעור הביטול ואח"כ נתחסר השיעור ע"י שניתוסף איסור דאמרינן חוזר ונייעור, אכן אם נאמר לעשות ק"ו זה לענין חתיכה הראויה להתכבד, דכיון דאם נתבטל אח"כ חשיבותו כמו נפלו ונתפצעו חוזר להיתר, מכש"כ אם נעשה אח"כ ראוי להתכבד דחוזר לאיסור, ע"ז יש להשיב תשובת היש"ש דהתם מתחילה לא נתחדש שום דין וכ"א קם אדינו האיסור לא נתבטל אבל רוב המותר נשאר בהיתרו דלא נעשה גבילה, ומשו"ה הוי עכשין פתחילת דין גבילה וכיון דעכשין אינה ראוי להתכבד בטיל, אבל להיפוך כיון דכבר הותר האיסור אינו חוזר לאיסורו אם נעשה אח"כ חה"ל.

ומפסקי השו"ע והרמ"א בסי' ק"א סעי' ג' דפסקו להלכה דתרגולת בנוצתה וכבש בעורו בטל ואינו חוזר ונאסר לכשיסירו הנוצה והעור ובסי' צ"ט נקטו להלכה פהרא"ש דלעולם חוזר ונייעור אם ניתוסף איסור בין במינו ובין בשאינו מינו, ובע"כ עלינו לחלק בין ניתוסף ובין שנוי אחר: והנה אם נאמר דכיון דסבה האוסרת לא פסקה מדבר האסור, בעינו כ"כ שיהי' לעולם קים ועומד פח המתיר קשה בעיקר ההיתר של ביטול ברוב כשאיכילם בזאח"ז, איך מותר לאכול את השתים האחרונות, הלא עכשין ליכא רוב היתר: להתירם מפת אחרי רבים להטות, אלא ודאי מוכרח הדבר דלא בעינו בכל שעה ושעה שיהי' רוב היתר להחזיק ולהעמיד תמיד בלי הפסק את דין המתיר זה של אחרי רבים להטות, ודי לנו אם פעל המתיר זה בשעה ראשונה להתיר את מיעוט האיסור ושוב לא יפסק היתר זה לעולם, אבל בכ"ז היתר זה הוא מוגבל דהרי אם הופר האיסור לכו"ע חוזר לאיסורו וכמו דמפני' בירושלמי הביאו הפר"ח בסי' צ"ט וז"ל שאור של תרומה שנפל לתוך העיסה והגביהו ואח"כ נתחמצה העיסה זו מותרת ודכונתה תאנה של תרומה שנפלה לתוך ק' הוגבהה אחת מהן ואח"כ הוכרה התרומה תהא מותרת (פי' בתמי') תמן לא הופר האיסור.

ברם הכא הופר האיסור עכ"ל. והטעם בזה כיון דעיקר ההיתר הוא מפני התערובות לא שיהי' זה ההיתר רק כ"ז שלא נפסק ענין זה של תערובות, אבל אם הופר ופסק ענין התערובות לגמרי לא מהני היתר של ביטול ברוב, וכ"ז שלא נחשב פהופר לא פסק פח ההיתר, וכלל זה הוא לכל השיטות, רק איפליגו אם ע"י הוספת איסור חשוב פהופר או לא כמו שיבאר בס"ד.

שיטתם וטעמיהם: הפר"ח בסי' צ"ט העמיק הרחוב הענין בכחו הפביר ודחה מהלכה כל שיטות הראשונים הנ"ל וסלל לעצמו דרך חדש לפרש עפ"י המשניות והתוספתא נגד הראשונים ז"ל, ואנחנו עלינו למשכנני נפשנו לתרץ דברייהם הק', ולכן נעתיק בקצרה תמצית השגות הפר"ח, ומה שמצאנו לתרץ ולסתור השגותי' הנה בראשונה החליט הפר"ח יסוד דהיכא שניתוסף איסור עד שביחד רבה האיסור על ההיתר לכו"ע חוזר ונייעור והוא מהא דתנו בפי"ה דתרומות סאה תרומה שנפלה למאה הגביהה ונפלה אחרת הגביהה ונפלה אחרת הרי זה מותר עד שתרכה תרומה על החולין ובתוספתא שם סאה

עָרְלָה שֶׁנִּפְלָה בְּמַאֲתִים יָדַע בָּהּ וְאָח"כּ נִפְלָה אַחֲרַת הָרִי זֹו מוֹתֶרֶת עַד שִׁירְבָה אֲסוּר עַל הַמְּוֹתֵר, אֲלֵמָא דְכִי רִיבָה הָאִיסוּר עַל הַהִיתֵר חוּזֵר וְנִיעוּר לְכוּ"ע, וְכֵן אִיתָא בִירוּשְׁלָמִי עַל מִשְׁנֵה הַגָּ' ל' אָמַר ר"י זֹאת אוֹמֶרֶת דְּבָר שֶׁהוּא בְּטֵל דְּבַר תּוֹרָה מְעוּרָר אֶת מִינוֹ לִיאָסֵר, וּבַגְמָ' דִּילָן בַּפ' הָעָרְל בִּיבְמוֹת אִיתָא שָׁם עַל הָא דִּתְנֵן בְּמִשְׁנֵה פ"ז דְּמִקְנָאוֹת מְקוּנָה שִׁישׁ בָּהּ מ' סָאָה מְכֻוֹנוֹת נִתְּן סָאָה וְנִטְל סָאָה פְּשֵׁר, אָמַר ר' יוֹחָנָן עַד רְבוּבוֹ אֲלֵמָא דְכִי אִיפָא רְבוּבָא דְאִיסוּרָא לְכוּ"ע לֹא אֲמַרִּינוּן קֵמָא קֵמָא בְּטִיל אֲלָא חוּזֵר וְנִיעוּר וְאוּסֵר הַפֵּל, וְעַפ"י יְסוּד זֶה הַשִּׁיג עַל הָרָאב"ד ו"ל מְדַבְּרֵי עֲצָמוֹ, שֶׁהִרְשֵׁב"א הִבִּיא בַחִי בַפְּגִיָה"נ בְּשֵׁם הָרָאב"ד בְּטַעְמָא דְטַעַם פְּעִיקָר דְאוּרִייתָא לְפִי שֶׁפִּשְׁקַבֵּל הַהִיתֵר טַעַם הָאִיסוּר נַעֲשֶׂה הַפֵּל אִיסוּר שֶׁהָרִי גִיכָר הוּא וְיָדוּעַ בְּכָל הַהִיתֵר וְטַעֲמִיתוּ זֹו הִיא הַפְּרָתוֹ פְּדֻכְתִּיב וְחִיָּה אֲנֹכֶל יְטַעַם לוֹ, וְע"כ תְּמַה עֲלֵי בִינֵן דְאֵם רִבָּה הָאִיסוּר עַל הַהִיתֵר חוּזֵר וְנִיעוּר מְשׁוּם דְחֻשׁוֹב פְּהוּפֵר הָאִיסוּר, כ"כ ע"י הוֹסֶפֶת אִיסוּר בְּשִׁאֲנוֹ מִינוֹ הוֹפֵר הָאִיסוּר וּמַה לִי אִיסוּר מְחַמַּת רְבוּבָא אוֹ מְחַמַּת טַעְמָא, וְכֵן דְחָה מִהֲלָכָה שִׁיטַת הַרְמַב"ן וְהִרְשֵׁב"א ו"ל מְחַמַּת מִשְׁנֵה וְתוֹסֶפֶתָא הַגָּ' ל' דְכִינֵן דְנִפְלָה עוֹד סָאָה וְעוֹד סָאָה הָרִי לִיפָא שְׁשִׁים וְלִשְׁיטְתָם גַּם בְּמִין בְּמִינוֹ עַד ס' חוּזֵר וְנִיעוּר, וְכֵן שִׁיטַת הָרָא"ש וְדַאי נִסְתֶּרֶת מִמִּשְׁנֵה וְתוֹסֶפֶתָא הַגָּ' ל' דְּמַדְבְּרֵי הָרָא"ש מְשֻׁמַּע דְגַם לְעִנְיָן דְמוּעַ מְדַרְבְּנֵן אֲמַרִּינוּן חוּזֵר וְנִיעוּר וּבְמִשְׁנֵה וְתוֹסֶפֶתָא מְפוֹרָשׁ דְמוֹתֵר עַד רְבוּבוֹ, וְכֵן קִשָּׁה מְהָא דְמַס' עָרְלָה דְעָרְלָה מַעֲלָה אֶת עָרְלָה, וְע"כ הִחְלִיט דְעִיקָר הַפֵּל בְּזֶה הוּא דְכָל הִיכָא שְׁמִתְחִילָה הִי צָרִיף שִׁיעוּר זֶה מִן הַתּוֹרָה פְּדִי לְבַטֵּל כְּמוֹ רֹב הִיתֵר בְּיָבֵשׁ וּבִלָּח בְּמִינוֹ, כ"כ צָרִיף לְעוֹלָם שִׁהֲיָ' שִׁיעוּר זֶה וְאֵם גִּיתְנוּסָף אִיסוּר עַד שְׁלֹא נִשְׁאֵר רֹב הִיתֵר כְּנִגְדוֹ חוּזֵר וְנִאָסֵר מַה"ת וְכ"כ בְּאִינוֹ מִינוֹ עַד פְּדִי גִיתְנוּסָף טַעַם, אֲבָל הִיכָא שֶׁהִשְׁיַעוּר הוּא מְדַרְבְּנֵן כְּמוֹ מִין בְּמִינוֹ בְּלָח דְצָרִיף שְׁשִׁים רַק מְדַרְבְּנֵן בְּכַה"ג לֹא אֲמַרִּינוּן חוּזֵר וְנִיעוּר וְכֵן בְּשִׁיעוּר מְאָה לְתַרוּמָה וּמַאֲתִים לְעָרְלָה וְכִלְאֵי הַפָּרֶם וּבְכָל אֲלָה שְׁאִינוֹ בָּא לְאִיסוּר שֶׁל תּוֹרָה לֹא אֲמַרִּינוּן חוּזֵר וְנִיעוּר, וְכֵן הוֹסֶפֶת הַגָּ' ל' אֲבִיאָרוֹ לִיו"ד ס' צ"ט: וְהִנֵּה הַיְסוּד הָרָאשׁוֹן שֶׁהִחְלִיט הַפְּר"ח דְבַע"כ גַּם הָרָאב"ד ו"ל מוֹדֵה דֵהִיכָא דְגִיתְנוּסָף אִיסוּר עַד רְבוּבָא דְחוּזֵר וְנִיעוּר אִינוֹ פְּשׁוּט כ"כ, דֵּהִנֵּה בַפ' הָעָרְל ד' פ"ב ע"ב בְּהָא דְמַבִּיא שָׁם הַש"ס לְהוֹכִיחַ דְבְּדַרְבְּנֵן בְּעִינֵן רְבוּבָא מְהָא דְנִתְּנוּ סָאָה וְנִטְל סָאָה פְּשֵׁר בְּמִקְוָה שֶׁהִי בָּהּ מ' סָאָה, וְאָמַר רַב אֲסִי אַר"י עַד רְבוּבוֹ אֲלֵמָא דְגַם בְּדַרְבְּנֵן בְּעִינֵן רְבוּבָא, הַקְּשׁוֹ בְּתוֹס' הָא פְּסוּל דְמִי פִירוֹת הוּא מַה"ת וּמַה עִנְיָן לְדַרְבְּנֵן, וְתִירְצוּ דְלִמְחֻטִּין וְצִנּוּרִיּוֹת דְמִדְאוּרִייתָא לֹא בְּעִינֵן מ' סָאָה הִי סְגִי מְחַצָּה עַל מְחַצָּה הִינּוּ שְׁלֹא יְהִי רֹב מִי פִירוֹת, וְהָא דְבְּעִינֵן רֹב מִים הוּא מְדַרְבְּנֵן, וְעוֹד י"ל דְּמִדְאוּרִייתָא קֵמָא קֵמָא בְּטִיל וְאִפִּי"ה בְּעִינֵן רְבוּבָא לְכַף פְּרִיף שְׁפִיר.

עכ"ל.

וְכֵן פְּתַב הָרִיטְב"א בְּשֵׁם הַרְמַב"ן וְנ"ל וק"ל בִּינֵן דְמַתְּנִי בְּמִי פִירוֹת הִיא מְאִי פְּרִיף מִינָה דֵּהִיא פְּסוּל דְאוּרִייתָא הוּא דְמִדְאוּרִייתָא מְאִי בְּעִינֵי לְמִקְוָה, וִי"ל דְכ"ז שְׁלֹא שִׁינּוּ מְרָאָה פְּסוּל דְרַבְּנֵן הוּא וּמִדְאוּרִייתָא אֲפִילוּ כָּל הַיּוֹם כְּלוּ פְּשֵׁר דְקֵמָא קֵמָא בְּטִיל וְרַבְּנֵן הוּא דְאִתְמִירוּ וּבְעִינֵי רְבוּבָא בְּהַכְשִׁירָא, כֵּן תִּירְץ הַרְמַב"ן ו"ל וּבְתוֹסְפוֹת.

עכ"ל.

וכן כתב הרשב"א ז"ל בחי' שם ליבמות בשם הרמב"ן ז"ל, ומפורש דשיטת תוס', הרמב"ן, הרשב"א והריטב"א ז"ל דמה"ת אף אם ניתוסף מן הפסול יותר מרוב על הכשר אמרינו קמא קמא בטיל ולא אמרינו חוזר ונייעור וכן מוכח להדיא מדברי תוס' ב"ק ד' ק' שיהקשו מגמ' שבת פ' במה אשה מהא דשמואל עביד לבנת' מקוואות בימי ניסן וכו' ושם ירבו נוטפים על הזוחלים, ומתרצי דהתם הוא שם ירבו בלי הפסק דבכה"ג לא אמרינו קמא קמא בטיל, וכן מפל מה שהביאו שם מפמה מקומות בש"ס יעו"ש.

ומפל הני ראשונים ז"ל ודאי דלא נעלם ח"ו משנה ותוספתא דתרומות הנ"ל דמפורש להדיא דברבו תרומה על החולין אסור, אלא דמפרשי דאיסור זה הוא מדרבנן דאסרו היכא דברבו תרומה על החולין וזה דוקא במאכלות אסורות ואין ללמוד מזה לשאר ענינים, ועד"ז מתרצי התוס' מפל מקומות הש"ס כל ענין וענין אדוכתי, ובמקנה מצאו שהחמירו חז"ל שיהי' דוקא רוב מים פשרים והחמירו שם יותר מבתרומה וערלה, דשם מוכח דבמחצה על מחצה מותר: ומה שהקשה הפר"ח על שיטתם מהא דמבואר במשנה תרומות דאם נפלה עוד סאה ועוד סאה מותר עד רובו הרי אף דליכא ששים מותר ולא אמרינו חוזר ונייעור, נעלם ממנו לפי שעה דברי הרמב"ם בפ' י"ג מה' תרומות ה"ד ונ"ל בד"א בדבר שאין דרכו להבלל כגון חטים לחטים או קמח לקמח, אבל דרכו להבלל כגון שמן תרומה לשמן חולין או יין תרומה לייין חולין הולכין אחר הרוב אם רוב תרומה הר"ז מדמע בתרומה ואם רוב חולין הרי הוא כחולין ואינו מדמע אעפ"י שהכל אסורים לזרים עכ"ל.

והוא מן הירושלמי, הרי דכל המשניות דאמרו דין דימוע מיירי הכל ביבש ולא בלח דבלח ליכא דין דימוע לדמע לפי חשבון וא"כ ל"ק פלל על שיטתם, ועוד נראה לענ"ד דבתרומה גם בלח במין במינו יהי' גם לשיטתם מותר גם אם יתוסף בכדי נתינת טעם, דהא דאסור מדרבנן בלח עד ס' בין בתחילת התערובות ובין פשנתוסף אח"כ לאחר הביטול גם במינו אטו שאינו מינו הוא שהחמירו חז"ל לגזור אטו שאינו מינו, וענין זה לא שייך בתרומה וערלה דכיון דהתם החמירו חז"ל במין במינו יותר משאינו מינו דבשאינו מינו מותר בששים ובמינו הצריכו מאה בתרומה ומאתים בערלה, לא שייך כ"כ לומר שיעשו חכמים גזירה חדשה על תרומה וערלה במין במינו לענין חוזר ונייעור אטו שאינו מינו להצריך שיעור ששים, דרק בשאר איסורים דגזרו על תחילת התערובות בלח בלח שיהי' שנה לשאינו מינו כ"כ הדין לענין חוזר ונייעור לא חלקו בדינם, אבל בתרומה דלא שייך ענין זה בתחילת התערובות דהדין עד מאה, אם נאמר לגזור על חוזר ונייעור יטעו העולם שתרומה שנה לשאר איסורים לומר דסגי בששים ומשו"ה י"ל דבתרומה ליכא הך גזירה, דשם חמור מין במינו ומתחילת התערובות הי' בזה שיעור מאה ואיך יטעו העולם להתיר בשאינו מינו דמתחילה הותר ע"י ששים, ועכ"פ אין מזה שום סתירה לשיטת פל הני רבנותא: פרק יא ולבאר שיטת הרא"ש הנ"ל בכללות עלינו להתבונן ראשונה מש"כ לענין דימוע שעפ"י השקפה ראשונה הם מתמיהים מאד דז"ל, וכה"ג אשכחן חילוק באיסור המתבטל בין קודם ידיעה בין לאחר הידיעה בפ"ה דתרומות דתנו סאה של תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה אחרת הרי זו אסורה ור"ש מתיר, וקאמר עלה בירושלמי רבי שמעון אומר

ידיעתה מקדשתה ורַבָּנָן אַמְרֵי הַרְמָתָה מְקַדְּשֶׁתָּהּ, פִּירוּשׁ לר"ש אִם לֹא נִוּדַע לּוּ מִן הָרֵאשׁוּנָה עַד שְׁנֵפֶלֶה הַשְּׁנִי הִיא אֲסוּר, אָבָל הַשְּׁמָא דְנוּדַע לּוּ, פִּינּוּ וְשׁוֹפּוֹ לְהָרִים כְּמוֹרָם דְּמִי כְּדַאֲשְׁכּוֹן לִי בְּעֵלְמָא דְסְבִירָא לִי כֹּל הָעוֹמֵד לְזִרוּק כְּזִרוּק דְּמִי, וְרַבָּנָן אָזְלֵי בְּתַר הַרְמָה דְלִית לָהּ כְּמוֹרָם דְּמִי הִילְכָף מְצַטְרְפֵי יַחַד כְּאִילוּ נָפְלוּ יַחַד, אֲלֵמָא לר"ש כְּשֵׁנוּדַע לּוּ הַנְּפִילָה הֵנִי כְּמוֹרָם וְהוֹתֵר הַפֶּל, אָבָל קוֹנְדָם יְדִיעָה לֹא הִתִּיר, וּמְדַרְבֵּי שְׁמַעוֹן נִשְׁמַע לְרַבָּנָן בִּשְׁאָר אִיסוּרִים דְּלֹא בָּעוּ הַרְמָה שְׁהִידִיעָה גּוֹרְמַת הַהִיתֵר וְכוּ', מִיְהוּ אִם נִיתְּוֹסְפָּה עֲלֵי אִיסוּר עַד שְׁנַתְרַבָּה עַל הַהִיתֵר מְצָא מִין אֶת מִינּוּ וְנִיעוֹר וְכֵן הִדִּין בְּכָל הָאִיסוּרִים שְׁנַתְּבַטְלוּ, לֹא מִיבְעֵיָא מִין בְּשֵׁאִינוּ מִינּוּ בְּיוֹתֵר מִשְׁשִׁים וְאַח"כּ נִתְּוֹסְפָּה אִיסוּר וְכוּ' וְגַם מִין בְּמִינוּ בְּדָבָר לַח וְכוּ' אַע"ג דְּלֹא יְהִיב טַעְמָא כִּי חֲכָמִים גְּזָרוּ מִין בְּמִינוּ אִיסוּר מִין בְּשֵׁאִינוּ מִינוּ, אֲלֵא אֲפִילוּ מִין בְּמִינוּ בְּדָבָר יָבֵשׁ שְׁנַתְּבַטְלָה בְּרוּב הַהִיתֵר אֲפִילוּ מְדַרְבָּנָן וְאַח"כּ נִיתְּוֹסְפָּה אִיסוּר מְצָא מִין אֶת מִינּוּ וְנִיעוֹר כְּדִתְּנָן בְּפ"ה דְּתַרּוּמוֹת בְּהֵיאַ דְּסָאָה שְׁל תְּרוּמָה שְׁנֵפֶלֶה לְמֵאָה שְׁהַבְּאֵנוּ לְעֵיל, וְאַף ר"ש שְׁמַתִּיר ר"ש לְטַעְמֵי דְאִית לִי כֹּל הָעוֹמֵד לְמוֹרָם כְּמוֹרָם דְּמִי, וְכַבֵּר נִסְתַּלְקָה הָרֵאשׁוּנָה, אָבָל בִּשְׁאָר אִיסוּרִים דְּלֹא בָּעוּ הַרְמָה מְצַטְרְפִין יַחַד לְאַסוֹר, וְלִיכָּא לְמִימַר דְּטַעְמָא דְּרַבָּנָן גְּבִי תְּרוּמָה מְשׁוּם דְּבָּעוּ הַרְמָה הִילְכָף לֹא נִתְּבַטְלָה הָרֵאשׁוּנָה, אָבָל בִּשְׁאָר אִיסוּרִים דְּלֹא בָּעוּ הַרְמָה נִתְּבַטְלָה הָרֵאשׁוּנָה וְתוּ לֹא מְצַטְרְפֵי לְבִהְדֵי שְׁנֵי לְאַסוֹר, הֵיאַ לִיתָּא דְּהַרְמָה אִינָה אֲלֵא מְפַנֵּי גְזֵל הַשְּׁבֵט אָבָל אִינָה אוֹסְרַת הַמְדוּמָע הִילְכָף אִין חִילּוּק בֵּין מְדוּמָע לְשְׁאָר אִיסוּרִים וְעוֹד אֲפִילוּ לְקוֹלָא אֲמַרִּין מְצָא מִין אֶת מִינּוּ וְנִיעוֹר וְכוּ' סָאָה תְּרוּמָה שְׁנֵפֶלֶה לְפִחוֹת מְמֵאָה וְאַח"כּ נָפְלוּ שְׁם חוֹלִין אִם שׁוֹגֵג מוֹתֵר וְכוּ' אֲלֵמָא חֲזִינָן דְּבְּכָל אִיסוּרִין אֲמַרִּין מְצָא מִין אֶת מִינּוּ לְעוֹרֵר אִף אֶת הַהִיתֵר וְשִׁכְּבָר נְאֻסְרוּ לְהִתִּירוּ, כַּש"כ לְעוֹרֵר אֶת הָאִיסוּר וְשִׁהוֹתֵר לְצַרְפּוֹ עִם הָאִיסוּר הַשְּׁנִי וְיָרְבוּ עַל הַהִיתֵר וְיֵאָסְרוּהוּ, וְהַטַּעַם הַנִּכּוֹן שְׁבוּ מִשׁוּם דְּאִף כִּי נִתְּבַטְלָה הָאִיסוּר בְּרוּב הַהִיתֵר וְהוֹתֵר לְאַכִּילָה אִם אַח"כּ הִנְפֵּר הָאִיסוּר מִתּוֹךְ הַהִיתֵר פְּשִׁיטָא שְׁאָסוּר לְאַכְלוּ וְכַאֲשֶׁר נִתְּעַרְבּ בּוּ שׁוּב אִיסוּר הַפִּיר מִין אֶת מִינּוּ וְנִיעוֹר מִבִּיטוּלוֹ וְנִיתְּוֹסְפָּה עֲלֵי וְהוּי כְּאִילוּ הִנְפֵּר הָאִיסוּר, עַכ"ל.

וְנִרְאָה מְדַבְּרֵי דַס"ל דְּגַם בְּשִׁיעוֹרִין שְׁהִצְרִיכוּ מֵאָה וּמֵאֵתִים אִם נִתְּבַטְלָה וְאַח"כּ נִיתְּוֹסְפָּה סָאָה אַחַת חוּזֵר וְנִיעוֹר מְדַהֲבִיא רֵאִי מִתְּרוּמָה, וְע"כ תְּמָה עֲלֵי הַפְּר"ח דְּהָרִי מְפוֹרָשׁ בְּמִשְׁנֵה דְּתַרּוּמוֹת דָּאִם הַגְּבִיָּה וְאַח"כּ נְפִלָה, הַגְּבִיָּה וְאַח"כּ נְפִלָה מוֹתֵר עַד שְׁתַּתְּרַבָּה הַתְּרוּמָה וּבִתְּוֹסְפָּתָא אִיתָּא כַּה"ג לְעַנְיָן עָרְלָה דְּמוֹתֵר אִם נְפִלָה אַח"כּ לְאַחַר שְׁיַדַע מְהֵרֵאשׁוּנָה, וְכֵן תְּמָה עֲלֵי מַמְס' עָרְלָה בְּהָא דְּתַנּוּן שְׁם הָעָרְלָה מְעֵלָה אֶת הָעָרְלָה יַעו"ש שְׁהֵאָרִיף בְּזַה, וּבְאַמַּת קִשָּׁה מִינָי וְבִי שְׁדַבְּרֵי סוֹתְרִים זַא"ז תּוֹךְ כְּדִי דְּבוּר, דְּהָרִי תַחֲזִילָה כְּתַב לְהוֹכִיחַ דְּהִידִיעָה גּוֹרְמַת הַהִיתֵר מִהָּךְ מִשְׁנֵה גּוֹפָא וְאַמַר דְּלַרְבָּנָן הַטַּעַם דְּמָה דְּאֻסְרֵי בְּנְפִילָה שְׁנֵי קוֹנְדָם הַרְמָה דְּלִית לְהוֹא כְּמוֹרָם דְּמִי הִילְכָף מְצַטְרְפֵי יַחַד כְּאִילוּ נָפְלוּ יַחַד, וְכַאֵן מוֹכִיחַ דְּאִף אִם נִתְּבַטְלָה וְהוֹתֵר חוּזֵר וְנִיעוֹר וְאוֹמַר דְּלִיכָּא חִילּוּק בֵּין קוֹנְדָם הַרְמָה וְלֵאחַר הַרְמָה דְּהַרְמָה אִינָה אֲלֵא מְשׁוּם גְזֵל הַשְּׁבֵט, וְדַבְּרֵי מְרַפְסִין אִיגְרִי: ע"כ נִרְאָה לִי בְּרוּר דְּאִין פְּנִינַת הָרֵא"ש דְּבִתְּרוּמָה לִיכָּא חִילּוּק בֵּין קוֹנְדָם הַרְמָה וְלֵאחַר הַרְמָה, אֲלֵא דְּבָדִין דִּימוּעָה שְׁהוּא מְדַרְבָּנָן דְּהִצְרִיכוּ אַחַד וּמֵאָה הֵינּוּ דְּלֹא תַתְּבַטְלָה הַתְּרוּמָה רַק ע"י שְׁיַעוֹר זֶה הִצְרִיכוּ כ"כ הַרְמָה מְפַנֵּי גְזֵל הַשְּׁבֵט וְאַף שְׁהוּא מְחַמַּת גְזֵל הַשְּׁבֵט מ"מ כ"ז שְׁלֵא הוֹרְמָה אֲסוּר לְאַכְלוּ, וּבִתְּוֹסְפָּתָא בְּכּוֹרוֹת ד' כ"ב ע"ב בְּהָא דְּאִיתָּא בְּמִשְׁנֵה תְּרוּמוֹת פ"ה

מ"ה סאה תרומה שנפלה למאה הגביהה ונפלה למקום אחר ר"א אומר מדמעת פתרומה ונדאי ונחכמים אומרים אינה מדעת אלא לפי חשבון.
ע"כ.

כתבו התוס' בכורות דע"כ לא פליגי אלא דלר"א מדמעת פתרומה ונדאי ולרבנן לפי חשבון, אבל פשיטא דקדושת תרומה יש בה. עכ"ל.

והנה לכאורה כיון דלפי חשבון הוא א"כ לעולם יש בה מאה חלקים של חולין וחלק אחד של תרומה ולא משפחת לה שתאסר לחולין אחרים, ובביאור משנה זו פליגי קדמאי, דהרמב"ם בפי' המשנה מפרש דאם נפלה סאה זו בסאה אינה מדמעת דנגד חלק התרומה שיש בסאה המורמת שהוא אחד ומאה בסאה יש בסאה החולין אחד ומאה, אבל אם נפלה לחולין פחות מסאה מדמעת, דהחולין שיש בסאה המורמת אינו מצטרפין לשיעור אחד ומאה, ומדברי הרא"ש בפ' המשנה במשניות נראה דגם החולין מצטרפין ובתוס' רע"א למשניות העיר בזה והביא דברי הפר"ח שתמה על הר"מ בפ'י, אבל באמת ענין זה הוא מפרש בירושלמי הביא הגר"א בס' שנות אליהו, ואיתא שם דאיכא מ"ד דמפרש אינה מדמעת אלא לפי חשבון, דאינה מדמעת כלום כיון דאיכא בה גופה אחד ומאה, אלא דבעינו שיהי' בחולין שנפלה בהם רוב נגד התרומה שנמצא בסאה המורמת, וחד מ"ד דמפרש דמדמעת לפי חשבון דאם נפלה למדומע אחר כגון שהי' בהמדומע ההוא צ"ט מהחולין וסאה תרומה לא מצטרף סאה זו להיות לחשבון כאילו יש כאן מאה חולין, דחלק התרומה מצטרף עם התרומה ויש כאן בין הכל סאה תרומה וחלק ממאה תרומה ובעינו נגד שניהם אחד ומאה, אבל אם נפלה לחולין כל שהם מבטלים אותם.
יעו"ש.

ונראה לענ"ד דהגרע"א בתוס' לא ביאר ענין זה כהוגן דהבין דלהר"ש החולין שבסאה המורמת מצטרפין וא"כ מותר לאכול את הסאה עצמה לזרים וזה אינו כמבואר בירושלמי, וע"ז כתבו בתוס' בכורות הנ"ל דפשיטא דקדושת תרומה יש בה, וכן כתב הר"ש להדניא והגרע"א ז"ל הביא שיטת הר"ש שהיא פשיטת הרא"ש, אבל נראה שהפלה בזה דבדין דימוע איכא שני דינים אחד דאין תרומה בטלה בפחות ממאה, ועוד דנאסר הכל היכא שנפלה לפחות ממאה חולין, ועוד דין נוסף דגם דנפלה למאה צריך להרים ועד שיעורם עדיין אסור, ויש מקום לומר דרק חידוש אחד חדשו שתהא תרומה אוסרת הדימוע עד מאה וממילא לא תתבטל דליכא רוב המתיר דהכל נאסר, ואם משפחת תרומה דאינה מדמעת שאינה אוסרת את החולין אז בטלה ברוב פשאר איסורין אבל עכ"פ שני דינים אלו מוכרחים בזה דאם הייתה בטלה לא הייתה אוסרת, לפי"ז כשנפלה למאה דאסור עדיין לזרים קודם הרמה, יש לדון משני טעמים או דקודם הרמה כל החולין אסורים כאילו הי' פחות ממאה, או שעד הרמה אין התרומה מתבטלת, והנה מהסאה המורמת נדע ענין זה, דבסאה זו לא יתחדש היתר ע"י הרמה, ואם נאמר דחכמים.

עשו כאילו הי' טבל והמורם מתיר, הי' ראוי שאותה סאה המורמת תהי' לעולם כמדומעת, ומהירושלמי מוכח דבסאה זו נמצא רק חלק התרומה האסור ולא כלו, דאם

גימא דקונדס הרמה פולו אסור פשאר דמוע איך ניקרת אח"כ ע"י ביטול ברוב פיון דשוב לא יהי עוד דין הרמה פלל, ואף דמפני גזל השבט עדיין צריך ליתן או פירות או דמים, אבל האיסור לזרים נתבטל ברוב, אם הי' מהחולין רוב נגד חלק התרומה שהי' בסאה המורמת, ולפי"ז מוכח דגם בכל המדומע קונדס הרמה ליכא איסור דימוע אם יש פאן שיעור מאה מהחולין, אלא שחלק התרומה לא נתבטל ולא הותר עד אחר ההרמה, ומשו"ה פשנפלה סאה המורמת בחולין אינה אוסרת את החולין פלום דלעולם יש בה מאה נגד התרומה שבה, וכל שיש בזה שיעור פנה ליכא איסור על החולין דרק בפחות ממאה נעשה איסור דימוע על החולין, אלא פיון דמ"מ התרומה שבה היא באיסורה דבלא הרמה אינה מתבטלת להעשות ההיתר היא אסורה לזרים עד שיהי' בהחולין רוב פנגד חלק התרומה לבטל את חלק התרומה, דלתרומה זו מהני רוב וא"צ שיעור מאה דרק בתרומה שאוסרת המדומע פעין טבל אינה מתבטלת ברוב, אבל בתרומה זו שאינה אוסרת עוד את החולין בטלה ברוב פשאר איסורין ומה שאין החולין שנמצא בה מצטרפין לבטל הוא מפני שלחולין אלו חסר פח המתיר מחמת דין ההרמה שחל על המדומע, דאם היינו אומרים שחולין אלו מצטרפין א"כ הי' מותר לעולם לזרים לאכול את הסאה המורמת, וכן הי' מותר לאכול פל המדומע קונדס ההרמה, ורק אם נתחדש בזה מתיר חדש היינו רוב חולין נגד התרומה שעל חולין אלו לא חל דין דימוע פלל, ולא דין הערכת הרמה או ניקרת התרומה ע"י ביטול ברוב, אבל החולין הראשונים הם אינם מבטלים שנה מעיקר תקנתם שאסרו קונדס הרמה.

פנ"ל: והרמב"ם בה' תרומות פי"ג ה"ג פתב בזה"ל סאה תרומה שנפלה למאה והגביה סאה מן הפל ונפלה הסאה שהגביה למקום אחר אינה מדמעת אלא לפי חשבון, וכן סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ונעשה הפל מדומע ונפל מן המדומע למקום אחר אינו מדמע אלא לפי חשבון, פיצד הרי שנפלו עשר סאין של תרומה לתשעים סאה חולין ונדמעו הפל, אם נפל ממדומע זה עשר סאין לפחות ממאה חולין נדמעו שהרי יש בעשר של מדומע סאה של תרומה, נפל לתוכן פחות מעשר סאין אינו מדמעו.

עכ"ל.

וקשה למה אין החולין שבעשר סאין מצטרפין להחולין השניים לשיעור מאה דאם מצטרפין הי' הדין דאם נפלו עשר סאין מן המדומע לתשעים ואחד הרי בהצטרפות יש פאן מאה חולין וסאה אחת תרומה, וכן ברישא שכתב פלשון המשנה אינה מדמעת אלא לפי חשבון קשה דאם לפי חשבון אינה מדמעת פלום דלעולם יש בסאה עצמה מאה חלקים חולין ואחד תרומה, והרא"ש מפרש דבאמת פונת המשנה דר"א אומר מדמעת לפי פולה ורבנן אמרי דכינו דאינה מדמעת אלא לפי חשבון ממילא בכה"ג אינה מדמעת פלום, אבל בלשון הרמב"ם קשה לפרש פן, והפר"ח דקדקמלשון הרמב"ם זה מדלא צייר החשבון ברישא רק בסיפא דחזר בו בחיבורו ממ"ש בפ"י על המשניות שצייר החשבון שם ברישא, וכתב דאם נפלה בסאה פחות מעט אוסרת, וכאן לא כתב רק סתם לפי חשבון, ע"כ מפרש דכונתו דברישא אינה מדמעת פלום והפל מותר, והמתבונן יראה פמה רחוק הדבר להעמיס פן בדברי, דבמשנה יש מקום לומר דרבנן מבארים דבריהם לומר דלא כר' אליעזר וסמכו דלהלכה נבין מעצמנו, אבל הרמב"ם דכתב לשון ברור

להלכה לא יתכן שיכתוב פו, ועוד קשה דגם בסיפא אינו ניחא כמש"כ, ע"כ נלענ"ד אם הרמב"ם חזר בחיבורו מפ"י שאמר על המשנה, עלינו לומר שחזר עפ"י הירושלמי שהבאנו למעלה, דלמד מן הירושלמי דהחולין שבמזנומע אינו מצטרפין להתיר את חלק התרומה בין ברישא ובין בסיפא, והטעם בזה דכינון שהי' מתחילה סאה שלמה מעורבת בהן חל עליהם הדין שלא יתירו ע"י ביטול את חלק התרומה עד שיוצא מזה מן התערובות בכלל סאה שלמה, ומשו"ה ברישא דהורמה הסאה ליתן לפהו דבסאה זו ליכא דבר המתיר את חלק התרומה, דממנה לא יהי' שוב הרמה, נשאר חלק התרומה בלי מתיר דאין פח בחולין אלו להתיר בלי הרמה, והרמב"ם בפ"י על המשנה מפרש דחלק התרומה אוסר חולין אחרים עד מאה כפשוטו לשון המשנה, וכאן מפרש להלכה כפי האי מ"ד בירושלמי דאוסר אכל לא עד מאה וא"צ רק רוב חולין, וכו' בחיבורו סובר דאוסר עד מאה שמצטרפת חלק התרומה לאסור עד מאה, ובסיפא ג"כ הטעם שאין בידי החולין שבמזנומע להתיר את חלק התרומה מטעם הנ"ל, והוא פיון דמעיקרא חל הדין שלא יהי' פח היתר בחולין אלא להצטרף למאה עד שיוצא סאה שלמה מן התערובות, וכינון שנתפרדה החבילה שלוקח חלק מן התערובות, שוב אין פח היתר בחולין אלו, ובזה יובן מה דקשה טובא מאי שנא אם ניתוסף עוד חולין עד שיעור מאה דמצטרף הפל כמו שמפורש במשנה דאם בשוגג מותר ואם נפל חלק מן המזנומע לחולין אחרים אין החולין שבמזנומע מצטרף לחשבון החולין, ולפימש"כ ניחא דהתם פל התערובות במקומה ואיכא דין הרמה, אכל פאן נתפרדה ובטל מזה דין הרמה וכבר חל הדין שבלא הרמה לא יתירו החולין את התרומה, וזהו הטעם לשיטת הירושלמי דברישא אין החולין אלו מתירים אלא צריף רוב אחר של חולין, וסובר דדין מדמע ליכא עוד בתרומה זו דאינה אוסרת רק עד מאה, וכאן דלעולם איכא יותר ממאה אינה אוסרת עוד את החולין וכל תרומה שאינה אוסרת עד מאה, א"צ מאה להתירה וסגי ברוב ככל איסורין, ולדברינו יש לומר דגם הרא"ש סובר פו פשיטת הירושלמי רק ביאר' את המשנה דלדין דימוע היינו לאסור מאה אין פאן דין דימוע פיון דלעולם איכא מאה, אכל ודאי בעינו חולין אחרים להתיר את חלק התרומה רק שא"צ מאה וסגי ברוב ככל איסורים.

ובירושלמי אמר על מה דאמר שם א"ר לעזר והוא שנפלה למקום מזנומע אחר סבר ר' לעזר חולין שלמטה נעשו חרשין, ועי' בפני משה שם היינו דאין החולין אוסרים ומתירים וכמאן דליתנהו דמי יעו"ש: ועפ"י ז' נוכל לבוא לענומק דברי רבינו הרא"ש ז"ל דלפי המתבאר מה דאסרו לאכילת זרים קודם הרמה הוא רק לענין זה בלבד, אכל מה דינן דין חזש בתרומה לאסור את כל המזנומע שיהי' ענין איסור זה כטבל וסמכו ע"ז על המקרא את מקדשו ממנו שמקדש עד מאה, על דין זה אין דין הרמה מעכב פלום, ואם הי' בתערובות מאה חולין מיד גיתר מן התרומה איסור זה לאסור את המזנומע, וזה מוכרח כמש"כ מדין סאה המורמת שאינה מדמעת, והטעם בזה כמש"ש דבאמת י"ל דמה דתרומה צריכה מאה הוא רק לבטל פח דין זה מן חלק התרומה, היינו דמאה חולין מבטלין דין דימוע פלומר דבלא דין ביטול הי' ראוי להיות דארף אם נפלה במאמים דתהא אוסרת החצי ויהי' הדין פחולין מעורבים עם טבל, אכל מתמת דין ביטול אין התרומה אוסרת פלום, אכל עצם איסור של תרומה בטל גם מדרבנן ברוב, ורק כשנפלה בפחות ממאה, דהכל נאסר, ממילא ליכא מי שיבטל את האיסור של תרומה דהרי כל המזנומע

אסור, ובנפלה למאה דנתבטל דין פח האוסר לאסור את המדומע הי' ראוי ליבטל גם ברוב, רק מה שאסור לזרים הוא מחמת דין הרמה, ולפי"ז בהא דפליגי רבנן ור' שמעון בלא הספיק להגביהה ונפלה אחרת דלרבנן מצטרפין יחד לאסור את המדומע, ולר"ש מותר דכבר הותרה והוא דר"ש לטעמין דכל העומד לזרוק פזרוק דמי וכ"כ פמורם דמי ולרבנן לא חשיב פמורם, דלכאורה איך שייך פאן לומר פמורם דמי הרי מ"מ הסאה בתוכה ואיכא פאן שתי סאין, ואם נאמר דבכל דוכתא אמרינן חוזר ונייעור, אף אם כבר הותר חוזר לאיסורו אם מיתוסף אח"כ איסור ולמה לא תחזור פאן לאיסורה, אבל בע"כ הטעם בזה דכינן דלאחר הרמה אם היתה חוזרת ליפול בזה התערובות לא היתה מצטרפת לדין דימוע, דמזה מוכרח שהוא רק דין התרה, וע"ז שייך לומר כל העומד להרים פמורם דמי, וחסבינן פאילו נסתלקה הראשונה וכמאן דליתא דמי, אבל לרבנן עדיין היא בתוכה ולמד מזה הרא"ש לכל האיסורין המתבטלין אף שפבר הותרו ע"י ביטול, אם ניתוסף אח"כ איסור חוזר ונייעור, דהרי גם לרבנן פבר הותרה הסאה תרומה לענן זה שלא יהי' בה עוד דין דימוע כלל, אלא דקודם הרמה היא פכל איסורים דעלמא דמתבטלים ברוב, כמו דמוכח ענן זה מהסאה המורמת, דכינן דדין הרמה שתקנו הוא רק מפני גזל השבט, די בזה שלא יותר לאכול מחמת חלק התרומה, אבל א"צ לחדש שלא יבטל מזה הפח החדש שהוסיפו חז"ל לאסור את המדומע, וכינן דגם קודם הרמה פבר בטלה לענן זה שלא תהא אוסרת את המדומע, ולמה חוזרת ומצטרפת לרבנן פשנפל עוד סאה תרומה, הוא מטעם חוזר ונייעור, ולר"ש דס"ל פמאן דמורם דמי הפל מותר, דרבנן חשבו לאחר הרמה פאילו נסתלק התרומה לגמרי מן התערובות, רק הסאה המורמת יש בה קדושת תרומה, ובמצאיאות אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון, ולא ניטל מן התערובות את חלק התרומה רק אחד ממאה אלא פינן שעיקר דין זה מדבריהם הם אמרו לחשוב ע"י הרמה פאילו נסתלק התרומה לגמרי, וכל פח הדין העומד להיות סובר ר"ש פאילו פבר נעשה, ושפיר למד הרא"ש מכאן לכל איסורים דאחר הביטול חוזר ונייעור אם נתחדש דבר המגרע את עיקר פח ההיתר של הביטול, היינו היכא דיש מקום לומר דחשיב פאילו הנפר האיסור, והוא אם נתחדש בהתערובות נתינת טעם פינן דטעם פעיקר ונאסר הפל, או פיבש היכא דניתוסף איסור שבהצטרף עם הקדום יהי' רוב איסור דאז הוא פהפל איסור, דהיתר המיעוט בטל לגבי הרוב, ולפי"ז בתרומה שהדין שאם הוא בתערובות בפחות ממאה שהפל נאסר פדין טבל הוא ודאי פהנפר האיסור, דהרי בכה"ג עוד יותר הנפר מבשאר איסורין רוב, פינן דהפל נהפך לאיסור, ומשו"ה סברי רבנן דקודם הרמה אם נפלה עוד סאה חוזרת הסאה המותרת להנער ומצטרפת עם הסאה השני' ונעשה הפל מדומע, רק אם נפלה הסאה לאחר שהגביה סאה מהתערובות אין חוזר ונייעור דחשבו רבנן פאילו נסתלקה לגמרי וכמאן דליתא דמי, וכ"ז הוא רק בתרומה דאיכא דין דימוע לאסור הפל ושייך בזה לומר שיהי' חוזר ונייעור מחמת די"ל פאילו הנפר האיסור, אבל בערלה מה דאוסרת עד מאתים אינה פדין דימוע דתרומה, אלא דהחמירו שלא יתבטל האיסור רק ע"י מאתים, אבל דין ההיתר של המותרים לא נשתנה, וכמו דמוכח להדיא מהא דאמר בירושלמי הובא בתוס' זבחים ד' ע"ב ע"ב ד"ה פולן דלקו דמשו"ה אסור למכור לנכרי חוץ מדמי ערלה שבהו שפא יחזור הנכרי וימכור לישראל יעו"ש.

הרי דבלא"ה הי' מותר למפור, ומשו"ה בערלה שבטלה במאמים וחזר ונפלה עוד סאה, אם נודע בנתיים הפל מותר דכיון דהותר אינו חוזר וניעור, דבכה"ג לא שייך לומר דהופר האיסור, כיון דליכא רוב ולא נתינת טעם, וגם אין המזונמע נאסר הפל, ובכל כה"ג לא אמרינו חוזר וניעור דגם ביבש ביבש אם ניתוסף איסור עד מחצה לא אמרינו חוזר וניעור לשיטת הרא"ש, ובזה שיטת הרא"ש מבוארת ומפורשת באופן דל"ק פלל מפל מה שהקשה הפר"ח והש"ף, גם מה שהקשינו עלי' מינ' ובי', והפל עולה יפה בס"ד: ואח"ז ראינו בתורת הבית ב"ד ש"ב שהביא דברי הראב"ד ז"ל וז"ל, דוקא זין בינו אבל זין במים וכו' וכן פל פיוצא בזה מן האיסורים הבטלים ושאין צריך להרים הילקתא פנותי', דכל שלא נפל איסור לתוך ההיתר בב"א כ"כ שיהא בו בנותן טעם, ראשון ראשון בטל, ואפי' נפל שם פל היום פולו דכיון שנתבטל חזר להיות היתר גמור ושוב אינו ניעור לאסור, ולא עוד אלא שהוא מצטרף להיתר לבטל איסור הנופל בו לאחר מפאן דתנן במס' ערלה פ"ב הערלה מעלה את הפלאים וכו' והערלה את הערלה וכו' ודוקא ערלה וכלאי הפרם דמכיון שנתבטלו א"צ להעלותם משם וכמו שנתבאר למעלה שא"צ להרים אלא בתרומה ושאר מתנות ומשום גזל השבט ולפיכך בשאר האיסורים כיון שנתבטלו חזרו להיות היתר גמור, וכן נמי בתרומה לגמי ערלה ולהתיר לכהן שא"צ להרים התרומה משם, אבל תרומה שנפלה בחולין ולגבי ישראל שצריך להרים והיא מדמעה במקום אחר לפי חשבון תרומה שבה, תנן בתרומות סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביה עד שנפלה לסאה אחרת הרי זו אסורה ור"ש מתיר, דוקא לפי חשבון התרומה שבה אבל טפי לא מצטרפא בהדי תרומה אחרת לאסור עכ"ל.

ומדברי הראב"ד אלו מוכח להדיא דבזה תלוי מחלוקת הרא"ש עם הראב"ד דהראב"ד ז"ל מפרש המשנה דתני הגביהה ונפלה למקום אחר מדמעת לפי חשבון לרבנן הוא כפשוטו דלפי חשבון התרומה שבה אוסרת המזונמע, וכמו דמשמע שיטתו דלא השיג פלום על הרמב"ם שהביא להלכה המשנה כצורתה כמו שהבאנו למעלה, ומשו"ה אין ראי' מרבנן דאוסרים בנפלה עוד סאה תרומה שמצטרף חלק התרומה הראשונה לתרומה השני', דאיסור הבטל שנעשה היתר חוזר וניעור, דלרבנן חלק אחד ממאה ואחד לא הותר מדין דימוע דהרי לאחר שהורמה סאה מן התערובות מדמעת לפי חשבון, וכיון שפעולם לא נותר ממנה כח איסור דימוע משו"ה מצטרף עם התרומה השני' הנפלה, וכ"ז אם נפלה סאה שלמה דבהצטרף חלק אחד ממאה מחלק תרומה הראשונה ליכא שיעור מאה מן החולין נגד התרומה, אבל אם יפול אח"כ רק חצי סאה לא תאסר התערובות, דצ"ט חלקים מן סאה הראשונה פבר הותר לגמרי לענין דימוע, דבהרמה לא תעלה מן התרומה רק חלק אחד ממאה, ורק לפי חשבון זה נשאר עוד דין דימוע בהתרומה הראשונה, וכ"ז לשיטתו דמה שנתבטל והותר אינו חוזר וניעור לעולם אם לא שינוי האיסור לגמרי, והרא"ש מפרש המשנה דמה שאמרו רבנן לר"א אינה מדמעת אלא לפי חשבון הכונה דאינה מדמעת פלל, וכמש"כ הרא"ש בפ"י המשנה שם, וממילא מוכח דדין דימוע לאסור את המזונמע פבר הותר לגמרי גם קודם הרמה, דבסאה המורמת לא יהי' דין הרמה שנית, ולפי"ז כיון דלרבנן אם נפלה סאה תרומה נאסר המזונמע מוכח דהתרומה שנתבטל ממנה דין דימוע חוזר וניעור, ומה דבערלה אינו חוזר וניעור, להראב"ד ז"ל הוא פשוט, דלא אמרינו פלל במה שהותר שיחזור לאיסור, רק בינו נסד

זין בַּיָּנָן, אָבֵל לֹא בִּשְׂאֵר אִיסוּרִים, וּלְהָרָא"ש ז"ל הוּא כַּמֶּשֶׁכּ, דְּלֵהֲרָא"ש אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִיעוּר אֵלָא מִטַּעַם הַנֶּפֶס הַקָּטָן שֶׁהוּא דוֹקָא אִם נִיתְּנוּסָף שְׂעוּר נְתִינָת טַעַם בְּלַח וּבִיבֻשׁ רֹב אִיסוּר, וּבִתְרוּמָה דְּאִיכָּא דִּין דִּימוּעָה דָּאִם לִיכָּא מֵאָה מִן הַחֻלְיָן נֶגֶד הַתְּרוּמָה נַעֲשֶׂה כְּלוּ אִיסוּר מִמִּילָא גַם אִם נִיתְּנוּסָף מִעַט חוֹזֵר וְנִיעוּר, וּלְשִׁיטְתוֹ לֹא דוֹקָא בְּסָאָה שְׁנִפְלָה אוֹסְרִים רַבָּנָן, דְּגַם חֲצֵי סָאָה וּפְחוֹת מִזֶּה מִצְטָרֵף כֹּל הַסָּאָה הָרֵאשׁוֹנָה עִם הַנוֹסָף וְחוֹזֵר לְאִיסוּרוֹ לְדַמְעָה אֶת הַחֻלְיָן, אָבֵל בְּעֶרְלָה דְּלִיכָּא דִּין דִּימוּעָה לְאִיסוּר אֶת הַקֵּימָר, אֵלָא שְׂאֵם נִפְלָה לְהֵימָר פְּחוֹת מִמֵּאֲתִים הָאִיסוּר אֵינוֹ מִתְּבַטֵּל אָבֵל גַּם הַקֵּימָר לֹא נֶאֱסָר רַק אִיסוּר בְּאִכְלָה וְהַנָּאָה מִחֲמַת הַתְּעֻרּוּבוֹת עֶרְלָה כְּכֹל תְּעֻרּוּבוֹת אִיסוּר בְּהֵימָר הֵיכָּא דְּלֹא אֶמְרִינָן חֲתִיקָה נַעֲשֶׂה נְבִילָה.

וְהַשֵּׁף בְּסִי' צ"ט סַכְכ"א שְׂכַתְבַּעַל הָרָא"ש ז"ל, מִיְהוּ בִּאֲשֶׁר"י פִּג"ה מִשְׁמַע לְהֵדִיא דְּאִפִּילוּ בִּישׁ בִּיבֻשׁ בְּמִינוֹ חוֹזֵר וְנֶאֱסָר אִפִּילוּ נוֹדַע, אָבֵל הֵךְ מִתְּנִי' דְּהַעֲרָלָה דְּחֻסָּק לְיִישָׁב לְהָרָא"ש וְכַמֶּשֶׁכּ בְּסִפְרֵי, וְכַתְּבִיתִי שֵׁם דְּהַעֲקָר כִּפִּי הַר"ש פ"ב דְּעֶרְלָה מְשֻׁנָּה ג' דְּאִפִּי' לְרַבָּנָן בִּשְׂאֵר אִיסוּרֵי בִּיבֻשׁ בִּיבֻשׁ כֹּל שְׂאֵין נוֹתֵן טַעַם הִידִיעָה גוֹרְמַת הֵימָר וְשׁוֹב אֵין חוֹזֵר וְנֶאֱסָר וְשְׂאֵי תְּרוּמָה דְּצָרִיכָה לְהָרִים וְכֵן דַּעַת הַרְּאָב"ד וכו'.

יעו"ש.

וְכֹל זֶה הַקְּשָׁה גַם הַפֶּר"ח, וּלְפִימַשׁ"כ גַּם לְהָרָא"ש פִּי הַמְּשֻׁנָּה דְּעֶרְלָה פ"ב הוּא כִּפִּי הַר"ש דְּעֶרְלָה שְׂכַתְבַּעַל אֵינָה חוֹזֵר לְאִיסוּרָה ע"י שְׁנִיתְּנוּסָף עוֹד סָאָה רַק עַד שְׂתִרְבָּה הַעֲרָלָה עַל הַקֵּימָר, וְתִלִּית שְׂעֻזְרֵי לִישָׁב דְּבָרֵי הָרָא"ש ז"ל בְּדָרְךָ נִכוּן: וְכַאֲשֶׁר זְכִינוּ לִישָׁב דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים ז"ל מִסְתִּירַת הַפֶּר"ח נֹאמֵר דְּמִמְקוֹם שְׂבָא הַפֶּר"ח לְסִתּוֹר דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים מִשְׁם מוֹכַח סְתִירַת שְׂיִטְתוֹ, דֵּהֲפֶר"ח הַעֲלָה דְּכֹל הֵיכָּא דְּלֹא אֲתִי לְמִיגַע בְּאִיסוּר דְּאוֹרֵייתָא לְעוֹלָם לֹא אֶמְרִינָן חוֹזֵר וְנִיעוּר, וְהֵינּוּ דַּתְּנָן סָאָה תְּרוּמָה שְׁנִפְלָה לְמֵאָה הַגְּבִיחָה וְנִפְלָה אַחֲרַת הַר"ז מוֹתֵרַת עַד שְׂתִרְבָּה תְּרוּמָה עַל הַחֻלְיָן שְׂאֵם רַבְתָּה תְּרוּמָה עַל הַחֻלְיָן אִיסוּר, וְכַתְּבַעַל בּוּזָה"ל וְאֵף מֵה"ת אִיסוּר דְּאֵף בִּיבֻשׁ בְּעֵינָן רַבָּא מֵה"ת וּבְבָצִיר מֵהֵכִי לֹא סָגִי לְבִטּוּלֵי כְּדִכְתִּיב אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת.

עכ"ל.

וְכֵן כְּתִיב בְּמִסְקֵנַת דְּבָרֵי, כְּלָלָא דְּמִילְתָּא שְׂכַתְבַּעַל אִיסוּרֵי שְׂכַתְבַּעַל שְׂנִיתְּנוּסָף פִּינּוּ שְׂהוֹתְרוּ הוֹתְרוּ וְשׁוֹב אֵין חוֹזֵר וְנִיעוּר לְאִיסוּר זוּלַת אִם נִתְּרַבָּה כ"כ עַד דְּלִיכָּא רַבָּא דְּהֵימָרִיא נֶגֶד הָאִיסוּר בְּמִינוֹ, אוֹ דְּאִיכָּא טַעַמָּא בְּמִינוֹ בְּשְׂאֵינּוּ מִינוֹ דְּאֵז חוֹזֵר וְנִיעוּר וְנֶאֱסָר וְלֹא שְׂאֵי לָן בְּכֹל זֶה בֵּין אִיסוּר לַח לְאִיסוּר יְבֻשׁ וְכו' דְּבָרִים אֵלוּ הֵם מְאִירִים אֶת הַעֵינַיִם וְדִלָּא כַּהֲגִ"ה (הַרְּמ"א) שְׂלֵא כֹּנֵן יָפָה בְּכֹל מַה שְׂפִסְקָא כְּאֵן לְפִי שְׂנַמְשֵׁף אַחֲרַת סְכֻרַת הָרֵאשׁוֹנִים ז"ל.

עכ"ל.

וְכֵן לְעֵיל כְּתִיב בְּתוֹךְ דְּבָרֵי בּוּזָה"ה אִיבְרָא, וּמְכַל זֶה יִתְבָּאָר לְךָ שִׁמ"ש מוֹר"ם בַּהֲגָה ל"ש נוֹדַע בִּינְתִימִים אוֹ לֹא נוֹדַע לִיתָא וְלֹא נִהֲיָא הֵךְ פִּיסקָא כְּלָל, שְׂהֵרֵי כְּתִיבִיתִי שְׂכֹן פְּסָקוֹ הַרְּמַב"ם וְרַשְׁב"ם וְרַבָּ"ן וְרִיב"א וְהַמְּרָדְכִי וְהָרָא"ש לְחֻלְקָא בֵּין נוֹדַע לְלֹא נוֹדַע וְכו' וְהֵנָּה לְשִׁיטַת הַפֶּר"ח דְּכֹל דְּאֶפְשָׁר לִיגַע בְּאִיסוּר דְּאוֹרֵייתָא לְעוֹלָם אֶמְרִינָן חוֹזֵר וְנִיעוּר, הֵנָּה

אם יתנסף איסור עד מחצה ג"כ חוזר ונייעור דבבציר מרובא לא סגי לבטולי פדכתיב אחר רבים להטות, קשה דלמה קתני במשנה ותוספתא דאינו אסור רק אם רבקה התרומה על החולין וכן בערלה קתני בתוספתא סאה ערלה שנפלה למאתים ידע בה ואח"כ נפלה אחרת הר"ז מותר עד שירבה אסור על המותר דמוכח להדיא דאם ניתוסף עד מחצה על מחצה מותר ורק אם האיסור רבה על המותר אסור, והרי מחצה על מחצה הוא נוגע לאיסור תורה דספיקא דאורייתא באיקבע איסורא איסור תורה הוא גם לאכול אחת מהן ולאכול כולן הוא נדאי איסור מה"ת ומ"מ מותר, וכן דקדק הרמב"ם ז"ל לפרש מה דאמור במשנה עד שתרבה תרומה על החולין בציוור הקשבוני היטב בפ"ג דתרומות ה"ה וז"ל סאה תרומה שנפלה למאה הגביהה ונפלה אחרת הגביהה ונפלה אחרת הרי החולין מותרים עד שתרבה תרומה עליהם) שאם נפלו לתוך המאה חולין מאה סאה ועוד של תרומה סאה אחר סאה נעשה הכל מדומע.

עכ"ל הרי מפורש דדוקא אם רבה האיסור על ההיתר אסור ולא משום דנוגע לאיסור של תורה, ולפי"ז נפל כל יסוד הבג"נ, דהרי ליכא למימר שעיקר הכלל הוא דעד רובא אינו נוגע לשל תורה דהרי גם מחצה נוגע לשל תורה ומ"מ אמרינן דאינו חוזר ונייעור, וע"כ אני אומר משה אמת ותורתו אמת שהלך ונמשך אחר סברת הראשונים ז"ל, וכן מה שכתב דלא נהיר לי פיקסא של הרמ"א במ"ש ל"ש נודע או לא נודע בינתיים אין דברי מכוננים כלל דהרי מש"כ הרמ"א דל"ש נודע או לא אין פונתו להכריע דאין הידיעה גורמת דין ההיתר, דהרי צ"י בסוף דברי הגהת ש"ד ובהגהת ש"ד סי' ל"ט מפורש שם בראיות דהידיעה גורמת אלא דפסק דאף אם כבר הותר ע"י הידיעה חוזר ונייעור פשיטת הרא"ש והרמב"ן והרשב"א והריטב"א והתוספות, דכבר ביארנו דביבש לכו"ע אם נתרבה האיסור עד שהוא רוב נגד ההיתר לכולי עלמא אסור כמ"ש במשנה ותוספתא דתרומות הנ"ל, אלא דלשיטת הרמב"ן והתוס' הוא מדרבנן ומדאורייתא אמרינן קמא קמא בטיל אפילו כל היום כולו ולרא"ש הוא מה"ת דחשיב כאילו הנכר ובלח בלח באינו מינו אם נתרבה עד כדי נתינת טעם הוא מה"ת לכל השיטות, מלבד להראב"ד ז"ל וסיעתו שהובא במרדכי ב"ק פ' הגזול קמא, דלא קיי"ל פנותיהו, ובמין במינו גזרינן אטו אינו מינו כמו בתחילת התערוכות, ושיטת הפר"ח והגר"א ז"ל, לענ"ד, מלבד שאינה מוכרחת היא נגד פשוטות המשנה והתוספתא, ואינה מסתברת כלל דמ"ש דבתחילת התערוכות גזרו אטו אינו מינו ולבסוף לא גזרו, אם לא דנימא משום דלמילתא דלא שכיחא חשבוה חז"ל וכיון דהראשונים ז"ל לא אמרו כן נדאי כן ראוי להורות כמו שפסק הרמ"א וזה ברור, ולענין מה שנסתפקנו לעיל לשיטת הרא"ש אם נעשה אחר הידיעה דבר הראוי להתפבד, הנה כפי שבארנו לשיטת הרא"ש אינו חוזר ונייעור רק אם יתחדש ענין שנוכל לומר דחשוב כאילו הנכר האיסור, והנה מה דאמרו רבנן דדבר חשוב אינו בטל נראה דלא עשו חז"ל כאילו הנכר האיסור אלא דחשוב כמחצה על מחצה ולשיטת הרא"ש אינו חוזר ונייעור אם אח"כ הוא כמע"מ, וקצת ראי' לזה מהא דאיתא בשו"ע סי' ק"א דאם קצת נתבטל מחשיבותו מותר בממ"נ אם זה היתר נדאי מותר ואם לאו הרי בטל, ואם נאמר דדבר חשוב חשיב כאילו הנכר, קשה דאם זה איסור אין לו רוב לבטל כאן דההיתר חשוב כהנכר, ואינו כמעורב אינו מתיר את האיסור, אבל אם נימא דמה דחשוב הוי כמע"מ ניקח, ומשו"ה לענין זה אם נעשה אח"כ דבר חשוב לכו"ע

אינו חוזר ונגיעור ופסוק בשו"ע סי' ק"א דלאחר שהסירו הנוצות דמוטר: ועוד נראה לי פיו דענין זה אם נעשה אח"כ דבר חשוב אין לנו לדון שיהי' חוזר ונגיעור אלא לשיטת הרא"ש, דלשיטת התוס' והרמב"ן וסייעתם דלא סברי כלל האי פללא רק בנתינת טעם לחוד, ובטומאה הקמירו לומר שיהי' חוזר ונגיעור, כמש"כ בתוס' ב"ק, ולהרא"ש לשיטתו דפסק דיבש ביבש מותר שנתבטל ברוב אף אם נתבטל אח"כ, אף דעכשי' הוא לח בלח דבעינן ששים פיון שפבר הותר, ובלח שנתבטל בס' ואח"כ ניתוסף שנעשה פחות מס' חוזר ונאסר אף מין במינו אף דבשני דברים אלו שייך למיגזר אטו אינו מינו, אלא דשם פיון דלא ניתוסף איסור יהי' דברי חכמים פחוקא, דמעיקרא הותר ועכשי' שבישל יאסר, אבל אם ניתוסף איסור לא שייך זה פיון דלפנינו נתחדש דבר לאיסור, ולפי"ז גם שנעשה אח"כ דבר חשוב הוא דומה ליבש שנעשה לח, דגם בזה שהוסר הנוצה אם נבוא לאסור הוא דבר מתמיה במה נאסר הדבר ע"י הסרת הנוצה, ועפי"ז נלענ"ד דלשיטת הרא"ש אם נעשה אחר הבטול דבר שיש לו מתירים כגון מע"ש חוץ לירושלים שנתבטל היכא דלית לי' מתירים כמ"ש בב"מ ד' נ"ג אם יוכנס אח"כ בירושלים מותר להוציאו אף דאפשר לאכלו בירושלים פיון דלא ניתוסף איסור לא אמרינן בדרבנן חוזר ונגיעור כנלענ"ד: שוב ראיתי בס' כו"פ סי' צ"ט שדחה ג"כ דברי הפר"ח ומצאתי איזה דברים שפונתי לדעתו בעזה"י.

אבל מה שמחליט שם דלכו"ע אם ניתוסף רוב איסור דאסור רק מדרבנן, מפני שתי קושיות, האחת דאם הוא מה"ת ראוי להיות גם בניתוסף עד מחצה דהרי במחצה ג"כ אסור מה"ת ובחלב כה"ג מביא אשם תלוי, והשנית היא דפריה בגמ' בכורות ד' כ"ב על רב דימי בלוקח ציר מע"ה דאמר חוזר ונגיעור, אם איתא דטומאה כמאן דאיתא דמי, דאם מה"ת בכל האיסורים חוזר ונגיעור, איזה חידוש מצאו ברב דימי, ליפרה ממשנה דתרומות דשם מפורש דאם ניתוסף רוב תרומה אסור, לפימש"כ לשיטת הרא"ש אם ניתוסף רוב הוא מה"ת אסור, ודוקא רוב דהוי ככולו והוי פהופר האיסור אבל מע"מ הוא תערוכות, וכן ראיתי במעדני יו"ט בפי' הרא"ש שם בפגיה"נ אות נ' ונ"ל והוי כאילו הופר האיסור דנתרבה האיסור על המותר מיירי דבלא"ה אף זה נתבטל ברוב ומפיון שנתרבה האיסור הוי פהופר דאזלינן בתר רובא עכ"ל.

ומה דהקשה מסוגית הש"ס דבכורות, פבר בארנו לעיל בפ"ח בס"ד ענין זה על נכון. עוד ראיתי שם בכו"פ דבר חידוש דבתרומה העולה בק"א דצריה להרים מותר אף אם יש לו מתירים עפימש"כ הרא"ש דלר"ש אינו חוזר ונגיעור אם נפלה עוד סאה משום דחשוב כאילו נסתלק הראשונה וכמאן דליתא דמי יעו"ש.

ונה דבר זר ומתמיה דלדברי' כל הדברים שאינם בטלים פדברים החשובים וכל כה"ג, יותר בתרומה ע"י ביטול, ומה דמפורש בגמ' דזבחים פ' התערוכות ובביצה ד' ג' דלתנא דליטרא קציעות גם בתרומה אינה עולה בק"א, דאמר ר"י אפי' יש שם שלשה מאות פומין לא יעלו (דכל שדרכו לימנות לא בטיל) אלא ודאי דמש"כ הרא"ש לענין חוזר ונגיעור הוא דוקא לענין זה שייך כמאן דליתא, דמעיקרא נתבטל והותר לגמרי והי' הדין להרים חשוב כאילו נסתלק, אבל היכא דאיכא מעיקרא דין המעכב את תורת הבטול כגון דבר שבמנין או יש לו מתירין ודאי דלא עדיפא תרומה משאר איסורים, ואינו בטל

ולא יועיל בזה דין הרמה פלום דהיכא דהדין דאינו מתבטל לא תקנו כלל דין הרמה כמו
דמפניך בפ"ה דתרומות דאם נפל לפחות ממאה ימכר לכהן חוץ מאותה סאה, ועוד
נראה דהא דאמרין דלבתר הרמה כמאן דלימא הוא רק לדין דימוע שאוסרת הכל שדין
זה הוא רק בתרומה דסמכו על הפתוב את מקדשו ממנו ע"ז מהני הרמה, דלאחר הרמה
או לר"ש מחמת שעומד להרים, חשוב פאילו נסתלק, אבל לענין הדינים הפללים שהוא
בכל האיסורים כגון דשיל"מ וכיוצ"ב לא תועיל הרמה לזה פלום וזה ברור: וכן מצאתי
בכו"פ שם שעמד ג"כ על מה שנראים דברי הרא"ש סותרים זא"ז, ומתירן כמש"כ,
דמתחילה כתב הרא"ש להוכיח דהדיעה גורמת ההיתר לר"ש, ורבינו פליגי ע"ז רק
משום חוזר ונייעור קודם הרמה, אבל היכא דליפא דין חוזר ונייעור הידיעה גורמת ההיתר
בין לר"ש ובין לרבינו, אבל מש"כ הכו"פ לפירוש ההבדל בין תרומה וערלה, לומר
דהרא"ש מפרש דבתרומה מייגרי בלח ולא בייבש, ומשו"ה אם ניתוסף עוד סאה ליפא
שיעור ששים אם נצטרף הסאה הקודמת, ודברי' אלו דברי שגגה הם במחכתה"ג, דאם
נפרש דמייגרי בלח אז גם אחר הרמה נדאי שייך חוזר ונייעור, דאם גזרינו אטו אינו מינו
ובשאינו מינו הוא מה"ת מה מועיל הרמה לומר פאילו נסתלק, ועוד אם נימא דגם לענין
שיעור ששים אמרינו לרבינו לאחר הרמה פאילו נסתלק הסאה הראשונה וכמאן דלימא
דמיא ולר"ש גם קודם הרמה, א"כ נפל כל היסוד של הרא"ש דמוכח דלר"ש הידיעה
גורמת ההיתר, דכיון דהרא"ש סובר דגם קודם ידיעה הוי לר"ש כמאן דמורם כמש"כ
הכו"פ, א"כ אף קודם הידיעה כבר הי' כמורם ופאילו נסתלק האיסור ולמה מצטרפת
הסאה שנפלה אח"כ, אף שעדיין לא חל ההיתר מחמת חסרון הידיעה, שהרי אם נחשוב
פאילו נסתלק אין לה היתר גדול מזה, וא"כ מוכח מזה אחד משתי אלה או דלא אמרינו
פאילו נסתלק רק אם כבר הותר ע"י דיני הביטול וחסר רק הרמה אז אמרינו פאילו
מורם דמי, אבל אם לא הותר ע"י פללי הביטול מחמת שחסרה הידיעה שהוא דבר הגורם
היתר בדין ביטול, לא אמרינו פאילו מורם שיגרום ענין זה עיקר ההיתר, וכ"כ אם יהי'
חסרון לדין ביטול מחמת שהוא דשיל"מ לא יותר ע"י הפלל שהוא פאילו מורם, ונסתר
הדין שכתב הכו"פ מתחילה, או דמוכח מזה דלענין שיעור ששים לא אמרינו שיהי'
פאילו מורם ונסתר הפלל השני של הכו"פ, ובלא"ה הרי הוכחנו לעיל בלח ליפא כלל
דין דימוע, ובעיקר מה שנדחקוהו ש"ך והפר"ח והכו"פ בדברי הרא"ש הוא שלא ירדו
לחלק בין תרומה לערלה, וכבר נתבאר לעיל דלשיטת הרא"ש דוקא ברוב בייבש חוזר
ונייעור משום דחשבינו פאילו הופר, ובתרומה שמדמעת ואוסרת הכל אם ניתוסף כל
שהוא עד פחות משיעור מאה ג"כ חוזר ונייעור, כיון דמהפך את הכל לאיסור, ובערלה
דאינה מדמעת לאסור את הכל אינו חוזר ונייעור רק רפת רוב איסור, ועד"ז סוכבים
הולכים דברי הרא"ש שם, גם לה שמוכח מהא דאפי' לקולא אמרינו חוזר ונייעור, היכא
שנפלה לפחות ממאה ואח"כ נפלו שם חולין בשוגג דמותר, דאף שנאסרו מעיקרא כל
החולין מחמת דימוע, מ"מ אם ניתוסף אח"כ כל שהוא המשלים לשיעור מאה שבהצטרף
הוא דבר הגורם להתיר את פולו ונהפך פולו לדבר אחר משו"ה אמרינו חוזר ונייעור
כ"כ לחוקרא אם ניתוסף תרומה המפחית שיעור מאה חוזר ונייעור מהיתר לאיסור
ולפי"ז נלענ"ד ברוב דלשיטת הרא"ש בתרומה שאין בה דין הרמה כגון מש"כ הרמב"ם
בה' תרומות פי"ג ה"א כגון בשעורים של אדום וכל כה"ג שאין הפהנים מקפידים עלי',

אם נפלה סאה תרומה ונודע ואח"כ נפלה שני' או גם חצי סאה דחוזר ונגיעור, משא"כ בערלה כמש"כ, ורק בדברים דאיפא דין הרמה מותר לרבנן לאחר הרמה ולר"ש קונדם הרמה, דלדין דימוע מועלת הרמה לומר פאילו נסתלק כנלענ"ד בשיטת הרא"ש בעזה"י: ועפ"י מה שפארנו שיטת הרא"ש ז"ל נתבאר לנו בענין תערוכות תרומה בקולין שפדרבנן בעינו אחד ומאה ונהרמה, שענין זה פולל ג' דינים, דעצמות איסור של תרומה לזרים הוא ראוי להתבטל ברוב ככל איסורים יבש ביבש, אלא שדין דימוע שאמרו חז"ל שהתרומה תאסר את הקולין בטבל קונדם הפרשה שפוללה אסור מחמת דפתיכא בי' תרומה, ממילא אם נפל לפחות ממאה, ליפא בטול פלל, דליפא מבטל ומתבטל, ואם יש מאה מן הקולין נגד התרומה, מנין ומספר הזה מבטל את התרומה שלא יהי' בה דין לאסור התערוכות, וממילא בטל כל עיקר האיסור כשאור איסורים המתבטלים, ודין הרמה שהצריכו חכמים מחמת גזל השבט, גורם שאסור לאכול לזרים קונדם הרמה, משום דעדיין יש בזה חלק תרומה, אבל חלק זה אינו גורם דין דימוע פלל, שפכר נתבטל דין זה מן התרומה ע"י דין ביטול אחד ומאה, ונהרמה פועלת להחשיב פאילו ניטל מזה כל התרומה, וכן פועלת להחשיב כדבר המתיר את השיריים כמו הפרשת תרומה בטבל, ולכן לענין חוזר ונגיעור, אם הי' תחילה ההיתר מחמת דין ביטול שהמיעוט מתבטל ברוב או במאה, כמו לרבנן קונדם הרמה אמרינו חוזר ונגיעור אם ניתוסף תרומה דהוי' לאסור האיסור שדימוע גורם שתאסר הכל, אבל לאחר הרמה שהרמה מתרת כהפרשת תרומה לא שייך שיחזור ויאסר, אם כבר נעשה דבר המתיר, ולר"ש גם קונדם הרמה הוי' פאילו הותר: פרק יא תנו בפ"ה דתרומות סאה תרומה שפוללה למאה ולא הספיק להגביהה עד שפוללה אחרת הרי זו אסורה ודי שמעון מתיר, ובירושלמי אמרינו ע"ז ר"ש אומר ידיעתה מקדשתה ורבנן אמרי הרמתה מקדשתה, ופי' הר"ש דר' שמעון סובר דהדיעה מתרת ונהרמה אינה מעפכת, דר"ש לטעמי' דכל העומד להרים פמורם דמי, ורבנן סברי דלא אמרינו פמאן דמורם דמי, וכתב הרא"ש דלפי"ז בשאר איסורים דאי"צ הרמה לכו"ע הדיעה גורמת ההיתר וקונדם שפוללה לכו"ע לא הותר הבאנו דברי לעיל בפ"י, וכן העלה הש"ך בסי' צ"ט ובסי' ק"ט להלכה, וכן החליט להלכה הפר"ח בסי' וק"ט, ונקטו שניהם להלכה שענין זה הוא מה"ת דקונדם הדיעה לא בטיל, ומשו"ה פתבו הש"ך וכן הפר"ח דאם נפל לתוך ג' חתיכות של היתר ואח"כ נתחלקו שנים שנים לתוך שתי קדירות, דאם נתחלקו קונדם שפוללה שהוא אסור מה"ת דקונדם הדיעה לא בטיל האיסור ועכשיו ליפא רוב דשתי קדירות אינן מצטרפות אם אינן של אדם אחד כמש"כ הש"ך בסי' ק"ט והפר"ח שם נקט דלענין רוב לא מהני אף אם הן של אדם אחד יעו"ש.

ובפמ"ג סי' ק"ט סקי"ב כתב וז"ל עי' ש"ך וכ"כ הפר"ח, והמ"י פלל ל"ט אות י"ח תמה עלי' בתרתי, א' דעתה שפוללה האיסור עכשיו דין יבש ביבש הוי' מה לי אם הן בקדירה אחת או ב' קדירות, וכן מ"ש דלא נודע הוי' מה"ת וברא"ש הובא בב"י משמע שלא נודע הוי' מדרבנן יעו"ש עכ"ל.

והנה זה לשון הפנה יעקב ומש"כ הש"ך דהוי' ספיקא דאורייתא ולחומרא לא ירדתי לסוף דעתו דאיהו נתעלם ממנו דברי הראש והובא בב"י בסי' ק"ט שכתב להדיא דאף

בלא נודע התערובות עד שנתבשל מתבטל מדאורייתא רק שרפנו החמירו, וכ"כ בתשו' הרשב"א סי' תש"ל בשם תשו' מהר"מ מרוטנברג עכ"ל.

ודברי' נפלאים ממנו הלא הרא"ש מיירי במין במינו דאיכא רוב היתר וליכא ששים דעכשי' נדאי מותר מה"ת דמין במינו גם בלח מותר מה"ת בביטול ברוב, רק מדרבנן אסור אטו אינו מינו, ואף אם לא נתבטל קודם הידיעה תתבטל עכשי' מה"ת רק מדרבנן אסור, ואם נודע התערובות וכבר הותר קודם הביטול גם מדרבנן דיבש ביבש מותר ברוב גם מדרבנן במין במינו אז מותר גם אם נתבשל ונעשה לח, ועל עגנו זה כתב הרא"ש דבלא נודע קודם ביטול אסור מדרבנן עד ששים, אבל שיהי' גזירת חכמים מיוחדת שלא יותר כל תערובות ע"י ביטול קודם הידיעה, לא נזכר בדברי הרא"ש פלוג' מזה, והפמ"ג נמשך אחר דברי המ"י בלי עיון במחכ"ת, אח"כ מצאתי בתשו' הגר"ז מלאדי סי' י"ח שדחה ראי' של המנ"י מדברי הרא"ש, רק הוכיח מטעם אחר דמה"ת א"צ לידיעה מסתימת הפוסקים בסי' ק"י בדברים החשובים שאם נאכל אחד מהם הותרו כולם דכתבו שם הרבה פוסקים דמיירי קודם שנודע התערובות, כמש"כ בפ"ק סק"א דמשמע דאם הי' דברים המתבטלים הי' מותר מטעם ביטול ברוב ולא איצטריו' לטעמי' דכל דפריש.

יעו"ש.

ורא' זו איני מכיר הלא גם שם מיירי דמשעה שנודע איכא עדיין רוב היתר ובטל עכשי', ע"כ נראין דברי הש"ך והפר"ח מסתברין דמנ"ל לבדות גזירת חכמים חדשה לומר שהידיעה מתרת: וביסוד המקור שהביא הרא"ש להוכיח מדברי ר"ש שהידיעה מתרת, לכאורה קשה דהרי בירושלמי שהביא הרא"ש נאמר דר"ש אומר ידיעתה מקדשתה ורבנן אמרו הרמה מקדשתה, ולשון זה אינו על היתר הביטול דעל עגנו ההיתר הי' ראוי לומר ידיעתה מתירתה, וכן ראיתי בפני משה שהקשה כן על הר"ש והרא"ש.

יעו"ש.

אבל באמת דברי הר"ש והרא"ש נכונים דכיון דלעגנו ההיתר שחל ע"י הביטול באחד ומאה שיופקע דין דימוע לא פליגי רבנן ור"ש ולתרונייהו היתר זה נעשה משעת הידיעה, וכמש"כ לעיל בפ"י להוכיח מסאה המורמת שג"כ אינה מדמעת פלוג' לפי הרא"ש, אלא דפליגי בהא שהרמה פועלת להפריד ולסלק את כל עגנו קדושת תרומה מהתערובות ולהגביל את ערו' הקדושה הזאת שיהי' נמצא רק בהסאה המורמת, דלרבנן הגבלה זו חלה רק משעת הרמה ואילך, ומשו"ה סברי דאם נפל לתוך התערובות עוד סאה תרומה נעשית התערובות מדומע דאף שכבר הותר פח הדמע עכשי' חוזר ונגיעור דבהצטרף הסאה הראשונה ליכא שיעור אחד ומאה וחשיב כהנפך האיסור כיון דדין דימוע לאסור גם את החולין, הרי זה עדיף בכח האוסר יותר מרוב בשאר איסורים, ור"ש סובר שהידיעה מקדשתה, היינו דמשעה שחל ההיתר של ביטול באחד ומאה ונתחדש הדין של הרמה אז חשוב כמורם כאילו נסתלק מזה, דאף שהיא עדיין בתוכה, אבל כיון שיש יכול להפריש איזה סאה שירצה, ומה שירים תהי' בסאה ההיא קצת הקדושה שתקנו חכמים הרי סאה זו עפ"י תקנת חז"ל מתקדשת ע"י קדושת סאה התרומה שנקלה ראשונה והיא לעולם פניקרת ומובדלת מן התערובות דהרי בידו להפרידה מן התערובות ומשו"ה אינה

שייכת פלום להתערובות, כמו אילו הי' מכירה, וכל דבר שאפשר להפיר ולהוציא מן התערובות אינו פועל פלום לא לאיסור ולא להיתר, וזהו שאמר ר"ש ידיעתה מקדשתה שפחול פח הקדושה רק בסאה שתהי' מורמת ותחשב כאילו ניפרת ונפרדת מן התערובות, ונראה דמה"ט ס"ל לראב"ש דמותר לזר גם לאכול קודם הרמה כמו חלת חו"ל שאוכל ואח"כ מפריש, כמו דאיתא במס' שבת ד' קמ"ב, דכל מה שנשאר ויורם אח"כ היא הסאה המנוקדת והמקדשת ומשו"ה סובר ר"ש דגם אם נפל עוד סאה קודם הרמה אינה מצטרפת עם סאה הראשונה דחשוב כאילו ניפרת ומנוקדת מן התערובות, אף שהיא בתוכה, אבל פח הדין של הרמה עושה כאילו אפשר להפירה ולהוציאה, והנה לכאורה הי' מוסתבר לומר דכיון דטעמין דר"ש הוא לשיטתו דסובר כל העומד לזרוק פזרוק דמי, וכ"כ כל העומד להרים כמו גם דמי כמש"כ הר"ש והרא"ש, וכ"ז שלא נודע התערובות אינו עומד להרים וא"כ קשה מנין לנו לומר דקודם הידיעה לא חל ההיתר, דילמא לכו"ע חל היתר הבטול משעת נפילה, ופליגי רק בדין שהרמה גורמת דלר"ש הידיעה מקדשת דאז עומד להרים, ורפנן סברי שהרמה מקדשת, אבל באמת מוכח משיטת הש"ס ב"ק ד' ע"ו ע"ב דלענין כל העומד לר"ש אין הידיעה מעפכת פלום, דאיתא שם בהא דסובר ר' שמעון בגונב קדשים שחייב באחריותו, וטבחון דחייב בדו"ה דפריה הש"ס שם מפדי שמעין לי' לר"ש דאמר שחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה קדשים נמי שחיטה שאינה ראוי' היא ומשני' ר"ל בשוחט בעלי מומים בחוץ ופריה לר"ל שחיטה מתרת ונלא פדי מתרת, אישתימית' הא דר"ש כל העומד לזרוק פזרוק דמי וכל העומד לפדות פפדוי דמי, ובתוס' שם ד"ה נהלא פדי מתרת הקשו מאי פריה הש"ס ונלא פדי מתרת דילמא פשוניפדי' איירי שהרי יכול לפדותם אחר שחיטה, ותירצו דסתם גניבה מעשי' בסתר וסתמא דמילתא לא נודע שהיא דהקדש עד שנאכלה דתו לא מפרקא.

יעו"ש.

והרי משני בגמ' ע"ז משום דכל העומד לפדות פפדוי דמי, הרי מוכח מזה דחסרון ידיעה אינו מגרע לר"ש, אלא כיון שפון הדין ראוי לפדות פפדוי דמי, ושם עוד אינו עומד להודע, דסתמא דמילתא פון הוא שתאכל קודם הידיעה כמש"כ בתוס' ומ"מ חשוב לר"ש פפדוי, דהטעם בזה דלר"ש אינו משום דכל שעומד להיות פון חשוב כאילו כבר נעשה דאיהו יתכן לומר פון, הלא חסר עוד המעשה, אלא דלר"ש סגי מה שראוי לזריקה ולפדי להחשיב לאוכל שראוי לאכילה, ולפי"ז דברי הרא"ש מוכרחים דאם נאמר דהבטול חל מעיקרא קודם הידיעה פבר מתחילת הנפילה הוא עומד להרים וכמורם דמי, ומתראוי להיות דאם נפל עוד סאה קודם הידיעה שלא יצטרפו ג"כ, אלא מוכח דקודם הידיעה לא הותר פלל ע"י בטול וכ"ז שלא הותר לא חלה המצו' להרים ומשו"ה אם נפלה עוד סאה מצטרפים יחד לאסור, והרא"ש לפי פירושו דר"ש לטעמין משום דכל העומד לזרוק כמו שפירש הר"ש מוכיח שפיר דהידיעה גורמת ההיתר, דמר"ש נשמע לרפנן בשאר איסורים דלא בעינן הרמה לכו"ע ההיתר תלוי בידיעה: ובשיטת הרמב"ם בפ"ג ה' תרומות ה"ו דפסק דאם ידע בראשונה קודם שנפלה השני' דמפריש סאתים ומותר השאר, וכתב בזה"ל הואיל והי' לה לעלות הרי היא כאילו עלתה.

עכ"ל.

דהב"ש באהע"ז סי' קכ"ד סק"א פתב דמשמע דפוסק כר' שמעון בכול העומד לזרוק וכל העומד לשרוף פזרוק ושרוף דמי, ובביאורי הגר"א שם הביא מכמה הלכות דלא קי"ל כר"ש בזה והביא ממה דקי"ל ופסק הרמב"ם בה' שבת פי"ז י"ב דעושין לחי אף מע"ז הטעון שריפה, ובניאר הרב המגיד שם דהא דכתותי מיקתת שיעורי' לא מגרע בלחי אף דבעינו שיעור גובה י' טפחים פינו דסגי בקוים מרוחקים זמ"ז לא איכפת לן מה דחשוב כפתות, אבל לר"ש לא מהני לחי מעצי אשינה פינו דכשרוף דמי חשוב כמאן דליתנהבעולם, וכן הוכיח בס' שער המלך פ"ד מגירושין דלא קי"ל כר"ש בזה.

יעו"ש.

דלפי"ז קשה מהא דפסק הרמב"ם בדין זה של דימוע כר' שמעון ולענ"ד נראה דהרמב"ם מפרש שאין דין זה תלוי בשיטת ר' שמעון בכול הש"ס בכול העומד לזרוק וכה"ג אלא דהקא דדין דימוע תלוי עיקרו בדין התערובות, היינו דאם הי' אפשר להפיר את התרומה ודאי דהחולין לא נדמעו ולא נאסרו פלום, סובר ר' שמעון פינו דחז"ל חשבו שהרמה מועלת לחשוב כאילו נטל התרומה מן התערובות משו"ה משעת הידיעה דחל דין זה של הרמה כבר אין דין בסאה הראשונה לגרום דין דימוע פינו דאפשר להעלותה ולסלקה הרי זה כאילו ניקרת בפני עצמה ואינה מעורבת כלל עם החולין, וחכמים סברי פינו דבמציאות אין הדבר כן דהרי כשמרים הסאה אינו מרים מן התרומה רק לפי חשבון אין דין זה דומה כאילו אפשר להעלות ע"י הפרה, וחז"ל חשבו כן רק משעת הרמה ואילך ובזה פסק כר' שמעון, ול"ד עגנו זה לכל העומד לשרוף וכל העומד לזרוק, וזה נכון ומקסבר, דבאמת מה דמפרשי הר"ש ונהרא"ש דר"ש לשיטת' אם נפרש כמשמעות הלשון להשוות לשאר דוכתי הוא קשה קצת דמה יועיל לנו לומר על עגנו כזה כאילו כבר הורמה, הרי מ"מ היא בתערובות, והרי עכש' איכא שתי סאין בתוך מאה של חולין, אם לא נאמר דגם לפי הר"ש אינו רק בגדר דמיון לשיטת ר' שמעון, וע"כ נראים הדברים מסתברים כמש"כ, דאין מדברי הרמב"ם ראי' דפסק כר' שמעון בשאר ענינים בכל העומד להיות כאילו כבר הי'.

כנלענ"ד: והנה פפי שנתבאר לעיל דבלא נודע התערובות אין הבטול חל גם מה"ת כשיטת הש"ך והפר"ח אבל טעמא דמילתא לא פירשו לנו מאיזה טעם הוא לא מהני בטול ברוב קודם הידיעה, ונלענ"ד פינו דיסוד הבטול שחדשה תורה הוא שאם האיסור מעורב בהיתר ונולד ספק על כל אחד שמא הוא האיסור, ועי"ז מתנגד פח האיסור של המיעוט לכח ההיתר של הרוב, וכל היכא שהמיעוט מנגד להרוב אמרה תורה אחרי רבים להטות, ובטל הדין של המיעוט, ע"כ עלינו להתבונן איזה פרט מהשני דברים שאמרנו חסר קודם ידיעת התערובות, והנה בדברים שאינם נבללים כמו יבש ביבש שכל חתיכה עומדת בפני עצמה, הי' מקום לומר דקודם ידיעת התערובות עדיין אין שם תערובות ע"ז דקמי שמא גליא לעולם איזה היתר ואיזה איסור, וכל עגנו התערובות הוא שאין אדם מפירם להבדיל זה מזה, נמצא שהספק שנולד להאדם על כל אחת מהחתיכות שמא הוא האיסור עי"ז שנעשה תערובות, זה הוא עגנו התערובות, וקודם שנודע עגנו זה של ההתחלפות בין החתיכות, אין שום שייכות בין החתיכות זו לזו לאיסור ולהיתר, ולא

שיקף בזה מיעוט ורוב, וכל אחת דינה כמו שהיא, וזה פשוט וברור, אבל בתערובות לח בלח שנעשה גוף אחד שבו מיעוט איסור ורוב היתר, ואף אם יבוא אליהו לא יפרידם זה מזה, בכה"ג נדאי נעשה התערובות גם קודם הידיעה, וכיון דהראשונים לא חלקו בענין זה לענין היתר הידיעה לחלק בין יבש ביבש ללח בלח, עלינו לומר דקודם הידיעה חסר פרט השני שביסוד דין הבטול שהוא ענין הנגוד דכ"ז שאין התערובות נוגע לאיזה דין אין המיעוט מנגד כלום להרוב, והתנגדות זו נעשית רק משעת הידיעה שנוגע להאדם להתנהג בזה להיתר ולאיסור בפועל, אבל קודם הידיעה אין הרוב מתנגד אל המיעוט והמיעוט אל הרוב כיון דאינו נוגע עדיין למעשה, ומשו"ה לא נתחדש בזה שום היתר ע"י התערובות, ול"ד לכל דיני איסור והיתר המתחדשים ע"י איזה מעשה המתיר והאוסר דחשבינו שחל כבר משעת המקרה שנעשה המעשה אף קודם שנודע לשום אדם ורק בטומאת התהום לנזיר ועושה פסח הוא הלכה למשה מסיני דמותר קודם ידיעה, דבכל איסור והיתר טומאה וטהרה וכל הדינים המקרה מחדשת דין בעצם אף כפי שגלוי קמי שמיא, משו"ה חל הדין גם קודם ידיעת האדם, אבל ענין זה של ההתנגדות בין המיעוט והרוב, הוא רק אחרי ידיעת התערובות ולא קודם, וזה דבר נכון ומיסתבר: אמנם לפי"ז צריך לומר דבכל תערובות קודם הידיעה לא נתחדש גם איסור ספק על ההיתר, דאם נאמר דגם קודם הידיעה מתחדש איסור ספק על ההיתר דאיכבע איסורו הרי אז מנגד המיעוט אל הרוב גם קודם הידיעה מן התערובות והי' ראוי לומר דהאיסור בטל ברוב גם קודם הידיעה, ונפ"מ לכמה דברים דהנה לפי"מ דקיי"ל דהמזנומע פטור מן החלה - הרמב"ם בפ"ו מה' ביכורים ה"ד - ואם הפריש מעיסה המחויבת בחלה על העיסה המזנומעת הוי כמפריש מחיוב על הפטור, לפי"ז אם בשעה שהפריש עדיין לא נודע שהעיסה השני' היא מזנומעת שפיר הפריש, דאז עדיין היתה מחויבת, והנה לכאורה מוכח להיפוך מהא דאמרינן בגמ' עירובין ד' ל"ו לענין עירוב תניא כיצד אמר ר"י ספק עירוב כשר וכו' וכן בפירות ספק מבעוד יום נתקנו ספק משחשיכה נתקנו זה הוא ספק עירוב כשר, ופרי' הש"ס נימא העמד טבל על חזקתו ואימא לא נתקנו ומשני לא תימא ספק מבעוד יום נתקנו אלא אימא ספק מבעוד יום נדמעו ספק משחשיכה נדמעו יעו"ש.

ומוכח דאם נודע עכשיו שמבעוד יום נדמעו אינו עירוב אף דבשעה שחל העירוב לא נודע התערובות, הרי מוכח מזה דגם קודם הידיעה כבר חשבינו שנאסרו החולין מחמת ספק או דימוע, אבל אין מזה ראי' חדא די"ל דמייירי אף בכה"ג שאם הי' בא בין השמשות לאכול עירובו הנה נודע לו התערובות כגון שהניח הטבל או החולין סמוך להחולין ועכשיו הוא מוצא אותם מעורבים יחד, שאם נדמעו מבעוד יום הי' מכיר את התערובות כשם שהוא מכיר עכשיו משום הכי הוי ספק עירוב, ועוד יש לומר כיון שהפירות מעורבים יחד באופן שאם הי' אוכל את הטבל יחד עם החולין הי' אוכל איסור עם ההיתר, ולענין עירוב אם אינה ראויה לאכול מבעוד יום גם מחמת דבר אחר שגורם לזה חשוב כסעודה שאינה ראויה מבעוד יום, ולפי"ז נראה דמ"ש המג"א סי' ת"ט סעי' ו' דאם עירב בבשר שהוא ספק טריפה דאין עירובו עירוב מחמת דהוי סעודה שאינה ראויה, יעו"ש.

דזה רק אם נודע הספק מבעוד יום אבל אם לא נודע הספק עד חשיכה הוא ספק עירוב דאם הבשר באמת כשר, הוי סעודה הראויה מבעוד יום, דמה שאסור לאכול מחמת ספק

לא נתחדש רק מן הידיעה ואילך, וכן ל"ק מהא דכתבו התוס' ביבמות ד' פ"ב ע"א ד"ה שתי קנפות דבהא דאיתא במס' תרומות פ"ז מ"ה שתי קנפות אחת של חולין ואחת של תרומה שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן ואינו ידוע לאיזה מהן נפלה הריני אומר לתוך תרומה נפלה די"ל דמותר לר"ל אף אם ליפא רוב חולין בקנפה, משום דסמכינן אחקת חולין שבקנפה יעו"ש.

דלכאורה אם משעת נפילה לא מתחדש גם איסור ספק שנייה בכה"ג חזקת חולין פיון דמשעת נפילה לא נגרע שום דין מן החולין, חדא די"ל דמייירי שרואה את הנפילה ואינו יודע לאיזו קנפה נפל, דמשעת נפילה נולד הספק, ועוד אם גם לא נודע הספק רק לאחר נפילה, ג"כ י"ל דשנייה בכה"ג להעמיד החולין על חזקתו על הספק שנולד עכשיו, דבאמת בלא"ה אין חזקה מכרעת על מציאות המקרה, אלא מסלקת הספיקות המתילדים לענין הנהגה כמו שנתבאר בדברינו בש"ב בארץ, ולכן גם בכה"ג משעה שנולד הספק אמרינו דאוקי על החזקה דמעיקרא, ואף דלכאורה קשה לצייר בכה"ג ענין החזקה דבכל דוכתא מעמידים הדבר על חזקתו שלא נשתנה דבר במציאות, וכאן אין המציאות נשתנה פלום עכ"פ, דאף אם נתערב, במציאות לא נתחדש שום שנוי על ההיתר כ"ז שאין לנו ידיעה מן התערובות, והשנוי מתחדש רק ע"י ידיעת הספק ואיך נאמר להעמיד על החזקה להכריע שלא הי' בזה נפילת איסור, פיון דהנפילה אינה מתחדשת פלום, ועל הספק לא שנייה לומר להעמיד על החזקה שהרי הספק לפנינו, אבל באמת נראה דאין הדבר כן דעיקר דין החזקה הוא על הידיעה שאמרה תורה להחזיק עכשיו הדבר כפי שהי' מוחזק לנו מקודם לידת הספק, ומה"ט אמרו בתוס' דחזקה שלא נתבררה בשעתה אינה חזקה, משום דלא הי' מוחזק לנו מעיקרא, ולפי"ז שנייה ענין חזקה גם בתערובות לומר כמו שהי' מוחזק לנו מעיקרא שהחולין מותרים בלי שום איסור דימוע, כ"כ עלינו להחזיק גם עכשיו שהם מותרים וממילא מסתלק הספק, שאין לנו לחוש לספיקות בדבר שהי' מוחזק מעיקרא להיתר כנלענ"ד.

ועפ"מ ש"כ י"ל בהא, דנחלקו פוסקים אחרונים לשיטת האומרים חתיכה נעשה נבילה בשאר איסורים אם יש חילוק בין נודע התערובות או לא, ע"י רמ"א סי' צ"ט סעי' ה' ובש"ף שם סקט"ו הקשה מסוגית הש"ס פ"ק פל הבשר ד' ק"ח לענין בשר בחלב דמשמע שם דאין חילוק בין נודע או לא, ולפימ"כ י"ל דטעם האומרים דבלא נודע לא אמרינו חנ"נ הוא כמו שפיתנו דענין איסור הנעשה על ההיתר ע"י תערובות הוא רק משעת הידיעה ואילך פיון דבעצמות הדבר לא נתחדש שום איסור, וכ"ז לא שנייה רק בשאר איסורים שהוא משום תערובות, אבל בבשר בחלב שאמרה תורה שבהתחברות שני מינים אלו ע"י בישול שנעשה הכל גוף איסור, וכן בכלאי בגדים או פלאי הפךם בכל אלו ודאי הדבר ברור דלכו"ע חל האיסור גם קודם ידיעת האדם כמו פל חלות איסורים כמו נבילה וטריפה וכיו"ב, והפוסקים דגם בלא נודע אמרינו חנ"נ גם בשאר איסורים, הוא משום דכיון דדין זה דאמרינו חנ"נ הוא משום לתא דבשר בחלב, ראוי להיות שנה לשם גם לענין זה לאסור גם בלא נודע, והחולקים סברי דלענין זה לא מדמינן לבב"ח וסגיא לן אם אסרו משעת הידיעה כדיון השנייה באיסורי התערובות, דגזירת חכמים זו היא איסורי התערובות, וכמו שפיתנו דימוע דאף שצאסר הכל מ"מ לא חשבינו דחל איסור זה משעת נפילה רק משעת הידיעה ואילך: ובירושלמי פ"ב

מס' ערלה ה"א אָמרינו פֿשיטא שְׂיַדְיעָתוּ מִתִּירְתּוֹ יְדִיעַת חֲבִירוֹ מֵהוּ שְׂתִירּוֹ, הָאִיף עֲבִידָא הוּא לֹא יָדַע בְּהַ חֲבִירוֹ יָדַע בְּהַ, יְדִיעַת סָפֵק מֵהוּ שְׂתִירְתּוֹ פִּיִּדְיעַת וְדָאִי, הָאִיף עֲבִידָא הִי לְפָנֵי ב' קְנוֹפּוֹת אַחַת יֵשׁ בְּהַ מְאֵתִים וְאַחַת אִין בְּהַ מְאֵתִים נְפִלָה סָאָה תְרוּמָה (עֶרְלָה) לְתוֹף אַחַת מֵהֶן וְאִין יְדוּעַ לְאִיזָה מֵהֶן נְפִלָה וְאַח"כּ נְפִלָה בְּשִׁנֵּי מְדֻדָּה וּמְצָא בְּהַ מְאֵתִים וּשְׂתִירְתּוֹ אִין תִּימַר יְדִיעַת סָפֵק פִּיִּדְיעַת וְדָאִי עוֹלָה, אִין תִּימַר אִין יְדִיעַת סָפֵק פִּיִּדְיעַת וְדָאִי אִינוֹ עוֹלָה, הִיָּתָה קוֹפָא אַחַת סָפֵק יֵשׁ בְּהַ מְאֵתִים סָפֵק אִין בְּהַ נְפִלָה סָאָה עֶרְלָה לְתוֹכָהּ וְאִין יְדוּעַ אִם נְפִלָה אוֹ לֹא נְפִלָה וְאַח"כּ נְפִלָה הַשְּׁנֵי אִין תִּימַר יְדִיעַת סָפֵק פִּיִּדְיעַת וְדָאִי עוֹלָה, אִין תִּימַר אִין יְדִיעַת סָפֵק פִּיִּדְיעַת וְדָאִי אִינוֹ עוֹלָה.

עכ"ל.

וְהִנֵּה בְּהַשְׁקָפָה רֵאשׁוֹנָה קִשָּׁה מַה דְּמִסְתַּפֵּק בְּזָה כָּאֵן הִירוּשְׁלָמִי אִם יְדִיעַת סָפֵק מִתִּיר לְעַנְיָן בִּיטוּל, וְהִלָּא בַּפ"ז דְּתְרוּמוֹת ה"ג אָמרינו שְׁם בְּשִׁתֵּי קְנוֹפּוֹת, אַחַת יֵשׁ בְּהַ פְּדֵי לְהַעֲלוֹת וְאַחַת אִין בְּהַ פְּדֵי לְהַעֲלוֹת אֲנִי אוֹמֵר לְאוֹתָהּ שְׂאִין בְּהַ (צ"ל לְאוֹתָהּ שְׂיֵשׁ בְּהַ) פְּדֵי לְהַעֲלוֹת נְפִלָה, ר"ש בֶּן לִקְיֵשׁ מְשׁוּם בַּר קַפְרָא אָמַר וְהוּא שְׂיֵשׁ בְּשִׁנֵּי רֹב ר"י אָמַר אַעפ"י שְׂאִין בְּשִׁנֵּי רֹב.

עכ"ל.

וְכִמוֹ שֶׁהוּבָא פְּלוּגְתָא זוּ בַּבְּבִלִי יְבָמוֹת פ"ב, דְּמוּכַח לְהִדְיָא דְּמֵהַנִּי יְדִיעַת סָפֵק לְעַנְיָן בִּיטוּל, דַּאל"ה מַה מְהַנִּי רֹב שְׂבִשְׁנֵי, אִם נֹאמַר דְּבִסְפֵק תַּעֲרוּבוֹת לֹא חָל הִיתַר שְׁל בִּיטוּל, וְכֵן מוּכַח בְּפִשְׁטוֹת מִמְשָׁנָה פ"ז דְּתְרוּמוֹת שַׁע"ז אֲזִילֵי דְּבִרֵי הִירוּשְׁלָמִי וְהוּא בְּשִׁתֵּי קְנוֹפּוֹת אַחַת שְׁל תְרוּמָה וְאַחַת שְׁל חוֹלִין שְׁנִפְלָה סָאָה תְרוּמָה לְתוֹף אַחַת מֵהֶן וְאִין יְדוּעַ לְאִיזָה מֵהֶן נְפִלָה הִרִי אֲנִי אוֹמֵר לְתוֹף שְׁל תְרוּמָה נְפִלָה, ע"כ שְׁהוּא מְשׁוּם דְּבִדְרַבְּנֵן מוֹתַר מְשׁוּם סָפֵק דְּרַבְּנֵן לְקוּלָא, דְּמַה"ת בְּרֹבָא בְּטַל, אִם לֹא שְׁנֹאֲמַר שְׁהוּא מְטַעַם חֲזָקָה כְּמַש"כ הַתּוֹס' בִּיבָמוֹת ד' פ"ב שְׁהַבְּאֵנוּ לְעֵיל שְׁפָתָבוּ בְּלִשׁוֹן אֶפְשָׁר דִּי"ל דְּשִׁיף חֲזָקָה בְּכַה"ג, וְלְעֵיל בַּש"ב בְּאַרְנוֹ דְּלֹא קִי"ל כֵּן לְהַלְכָה דְּכָל מְשָׁהוּ שְׁנִבּוּא לְאַכּוֹל אֲנוּ מְסוּנְפָקִים שְׁמָא הִיא תְרוּמָה וַע"ז לִיכָא חֲזָקָה שְׁהוּא חוֹלִין יַעו"ש בַּפ"ז: וַע"כ נִלְעַנְד' עַפ"י מַש"כ בִּיסוּד הָעַנְיָן דְּלֹא חָל הִיתַר הַבִּיטוּל קוּדָם יְדִיעַת הַתַּעֲרוּבוֹת דְּכָל הִיכָא שְׂאִין הַמְיַעוּט גוֹרָם שׁוּם שְׁיִנוּי לְדִינָא, לְהַרְוֵב, וְאִינוּ מְנַגֵּד אֵלֵי אִין הָרֹב מְבַטְלוֹ וְקוּדָם יְדִיעַת הַתַּעֲרוּבוֹת לִיכָא שׁוּם הַתְּנַגְדוֹת, דְּבְּמִצִּיאוֹת הָאֲמֵתִית אִינָם סוֹתְרִים זַא"א, לְפִי"ז בְּסָפֵק תַּעֲרוּבוֹת כְּגוֹן הָאֲמוֹר בְּמִשְׁנֵה הַנ"ל וּבְהִירוּשְׁלָמִי דְּלוּלָא הִיתַר הַבִּיטוּל הִי אֲסוּר לְאַכּוֹל אֶת הַחוֹלִין, וְכִינוּן שְׁלִדְיָן הַנְּהַגָה מְעַכְבִּי סָפֵק יְדִיעָה פִּיִּדְיעָה וְדָאִית כ"כ מְהַנִּי תוֹרַת הַבִּיטוּל לְבַטַל אֶת הַמְיַעוּט שְׁלֹא יִגְרוּם דִּין עַל הָרֹב וּמוֹתְרִים הַחוֹלִין בַּמַּמ"נ, אִם לֹא נְפִלָה הַתְרוּמָה הִרִי לִיכָא בְּזָה תְרוּמָה, וְאִם נְפִלָה גַּתְבְּטְלָה, וְלֹא שְׁיִיף בְּזָה לֹאמַר דָּאִם נְפִלָה אִינָה מְתַבְּטְלַת מַחֲמַת חֶסְרוֹן יְדִיעַת נְפִילְתָהּ, פִּינּוּ דַּעַכ"פ גַּם בְּסָפֵק גְּרָמָה אִיטוּר עַל הַחוֹלִין וּמְשׁוּם הִכִּי מְהַנִּי הִיתַר הַבִּיטוּל גַּם קוּדָם יְדִיעָה הַבְּרוּרָה מְנַפִּילְתָהּ, וְהִירוּשְׁלָמִי דְּמִסְתַּפֵּק בִּיִּדְיעַת סָפֵק אִם מִתְרַת, נִלְעַנְד' דְּשְׁהוּא עַל פִּי מַה שְׁפָתוֹב הַטַּעַם בְּצוּרָה הִיִּדְיעָה, דְּהִנֵּה דְּכִמוֹ דְּקוּדָם הִיִּדְיעָה לֹא חָל דִּין בִּיטוּל מְשׁוּם דְּאִזְ לִיכָא נַפ"מ לְעַנְיָן הַנְּהַגָה, כ"כ אִם גַּם אַחַר הִיִּדְיעָה לֹא יְהִי נַפ"מ דָּאִם יִצְוִיר שְׁלֹא יוֹתַר לְמַעֲשָׂה גַּם ע"י בִּיטוּל בְּרֹב אִז לֹא חָל הַבִּיטוּל, דְּכִינוּן דְּלֹא יִתְקַוּן פְּלוּם דִּינוֹ שְׁל הָרֹב י"ל דָּאִין הָרֹב מְבַטְלוֹ, וְהִנֵּה

העובדא שציייר בירושלמי בין בבבא ראשונה ובין בבבא שני' הוא דבשעת ידיעת הספק לא יועיל למעשה היתר הביטול, וכיין שידע שיעור מה שיש בקנפה שיש בה מאתים דאפשר להתברר ע"י מדידה וכמו שנתברר אח"כ ע"י המדידה שמצא מאתים ושתיים שהסאה ערלה נפלה לתוך המאתים, וכן בבבא השני' שציייר הירושלמי שנפלה סאה וא"י אם יש בה מאתים הרי אפשר למדוד ואם ימצא עכשיו מאתים ואחת יתברר דההיתר הוא מאתים ואם ימצא פחות מזה בנדאי ליפא מאתים מן ההיתר דהרי יודע שנפלה סאה ערלה לתוך קנפה זו, ולפי"ז קודם המדידה אי אפשר להתיר, אף דספק דרבנן מותר אבל אם אפשר לברורי אסור ויענ' בהג"ה נחלת צבי לבעל פתחי תשובה יו"ד סי' ק"י שהאריף שם ומסיק פן להלכה, ואכמ"ל, וכיין דלא ניתר פלום למעשה אחר ידיעת הספק, בין שהספק הוא בעיקר התערובות כמו שציייר הירושלמי בבבא הא', ובין שהספק הוא בכת המתיר כמו שציייר בבבא הב' למעשה לא יועיל היתר הביטול כיין דאפשר לברר הדבר להיתר או לאיסור, בכה"ג מיבעיא להירושלמי אם חל ההיתר ע"י ידיעת הספק פנה פידיעת נדאי, אם נאמר כיין דלא יתקן עכשיו פלום ע"י היתר הביטול דמ"מ אסור מחמת ספק ע"י המיעוט, לא מהני עכשיו תורת הביטול פלום, ואם נפלה סאה שני' הוי כנפלה קודם הידיעה וכאילו נפלו בב"א ושוב לא מהני מה שנתברר אח"כ דמעיקרא הי' שיעור לבטל, דעכשיו בעינן מאתים נגד שתי סאין, או כיין דידע מהנפילה והי' עומד למדוד ולהתברר הוי פידיעת נדאי, אבל היכא שע"י ידיעת ספק נעשה איסור על ההיתר וע"י תורת הביטול יהי' היתר גמור על הכל, כאן דמייירי במשנה דפ"ד והירושלמי שם, אז מותר בנדאי ע"י ידיעת ספק.

כנלענ"ד ברור בס"ד, ועד"ז מסתפק הירושלמי אם ידיעת חבירו מתרת, די"ל דלחבירו אין הידיעה גורמת דין כ"כ דבלא"ה אסור לו משום גזל עד שיהי' לו רשות מהבעלים אין חל ההיתר עד שינדע לבעלים או כיין שהותחלה הידיעה במקצת שע"י יתודע לבעלים, או שחבירו יצטרף לתערובות זו, ובכ"ז מיבעיא להירושלמי ולא נפשטה איבעיא זו.

אכן צריף עוד להוסיף ביאור בדברי הירושלמי אם הגירסא שהעמקנו היא הנכונה. דהנה בבבא הא' בשתי קנפות בא' יש בה ר' ובאחת אין בה ר' כשנפלה סאה ערלה וא"י לאיזו נפלה מן הדין מחמת נפילה הראשונה אותה הקנפה שיש בה ר' מותרת גם קודם המדידה, דממ"נ היא מותרת, ורק אותה שאין בה ר' אסורה מחמת דאפשר לברר ע"י מדידת קנפה השני', וא"כ הדרא קושיא לתופתה דבכה"ג מפני בירושלמי פ"ז דתרומות דידיעת ספק מתרת, וכיין דאח"כ נתברר דבקנפה שיש בה מאתים נפלו שתי הסאין, א"כ פשיטא דמותר כיין דקודם נפילת השני' כבר חל ההיתר ונעשה הכל כהיתר, וכשנפלה השני' נפלה למאתים וא' של היתר, וע"כ נראה לפרש בזה כפי הפני משה דמייירי שלא הי' יודע באיזה קנפה מאתים - יעו"ש מה שמפרש עפ"י דרכו מה שאני יודע לכוון דברי' - אבל עפ"י מש"כ בהוספת דברים אלו יתישב על נכון הבבא הא', וכיין דא"י באיזה מהן מאתים הי' שתיקן אסורות עד שיתברר ע"י המדידה ולא יועיל חלות דין הביטול עד הברור, ומשו"ה כשנפלה הסאה השני' קודם המדידה יש לספק אם דומה כמו שנפלה קודם ידיעת התערובות דמצטרפים יחד לאסור, ובבבא השני' של הירושלמי ג"כ צריף להוסיף דברים, דלפי הגירסא שלפנינו בקנפה אחת ספק יש בה ר' ספק אין

בה ר' נפלה סאה ערלה לתוכה "ואין ידוע אם נפלה", קשה דהלא אם גם מדד אח"כ ומצא רק מאתים ואחת דהנברר דקונדם נפילת השני' לא הי' בקנפה בכדי להעלות מ"מ היא מותרת דיש לתלות שבראשונה לא נפל לתוכה כלל הסאה ערלה, ומה זה ענין אם ידיעת ספק מותרת או לא, והי' נראה להגיה, "וא"י אם עלתה או לא עלתה" כמו דמורה הלשון שהתחיל נפלה סאה ערלה לתוכה דמוכח שידוע שנפלה לתוך הקנפה ולא למקום אחר, אלא פינו דא"י אם יש בה ר' אינו ידוע אם עלתה או לא, ועד"ז הי' מתקן הפל עפ"מ ש"כ דהי' אסור מעיקרא משום דאפשר לברר ע"י מדידה אם ימצא מאתים וא' יותר ובפחות מזה אסור, ולא הועיל הביטול קונדם המדידה, ומשו"ה פשמדד אח"כ ומצא מאתים ושתים וכמו שצייר בבבא א', כ"כ צריך להוסיף בבבא זו ונתברר לו דמעיקרא הי' בה מאתים, מ"מ יש לדון לאסור מחמת דמעיקרא לא עלתה קונדם הברור כמו קונדם ידיעת עיקר התערובות, אבל כאשר קשה להגיה בלי חפוש בדפוסים אחרים אשר אינם ת"י פעת, נראה לי דצריך לדחוק ולישב דמייני שידוע שיותר ממאתים בנדאי ליפא בקנפה זו אלא שמשנפק אם יש בה מאתים או פחות ממאתים, ומשו"ה פשמדד אח"כ ומצא מאתים ושתים הנברר הדבר שסאה ראשונה של ערלה, נפלה לתוכה וצריך שיעור לבטל את שתייהם, ואם נאמר בכה"ג דידיעת ספק ג"כ מותרת הותר מעיקרא ומתירים גם הסאה השני', ואם ידיעת ספק אינה פידיעה לא עלתה ומצטרפים שתי הסאין לאסור, והנה אף דבכה"ג מותרת היתה הקנפה גם בלא מדידה מעיקרא קונדם נפילת הסאה השני', פינו דיש לתלות דלא נפלה כלל לתוכה, הוא ספק דרבנן דמותר כמו שפירש במשנה פ"ז דתרומות הנ"ל, דע"י מדידה לא יבנר שום צד לאיסור, דהרי אם ימצא פחות מר' ג"כ יהי' מותר ואם נבוא מטעם יש לו מתירים כשימצא מאתים וא' דע"ז יתברר הדבר להיתר נדאי, דבכה"ג לא חשוב יש לו מתירין דאין המתיר עמיד להיות בנדאי כמבואר ביו"ד סי' ק"ב לענין תרגולת ספק טריפה יעו"ש.

אבל מ"מ בכה"ג שהי' מותר קונדם המדידה בלא דין ביטול במאתים אלא משום דתלין שנפלה למקום אחר, א"כ פשאנו דנים לדון דרבנן יש לדון דהוי כמו קונדם ידיעת התערובות, כן נראה לי ליישב עפ"י הגירסא שהעתקנו ומה דנראה לשונות סותרים זא"ז מש"כ מעיקרא שהסאה ערלה נפלה בתוכה ואח"כ אמר שאינו ידוע אם נפלה או לא, י"ל דהכונה הוא דכפי שנודע באמת אחר המדידה נפלה הסאה ערלה לתוכה רק בשעת נפילה לא ידע, כנלענ"ד בישוב דברי הירושלמי.

ועפ"י"ז יהי' הנפ"מ משתי הכבות דבבבא א' צייר שלא הועיל הביטול מחמת שעדיין אסור קונדם הברור ובבבא ב' צייר שלא הועיל הביטול דבלא"ה מותר ודו"ק: פרק יב ועפ"י דרבנן יש לפרש גם דברי הרשב"א ז"ל בתשו' סי' ער"ב הובא בחי' רעק"א יו"ד סי' ק"ה סעי' ט' הבאנו לעיל ש"א פ"א דכתב דבחתיקה אחת משתי חתיכות חייב אשם תלוי אף שאכל את הקטנה ולא אמרינן ממ"נ אם היא היתר נדאי מותר ואם היא האסורה הרי היא בטלה ברוב נגד הגדולה המותרת, וכתב בזה"ל פינו שאינו ניפרות שפא הגדולה היא היתה של איסור וכשאכל את הראשונה שפא היא היתה של איסור בין שאכל את הגדולה בין שאכל את הקטנה וכו' אלא לא אמרו רק בשאין האיסור ניפר ואיפא נדאי רוב בהיתר ובביבש, ולא משפחת בפחות מג' חתיכות אחת של איסור שנתערבה בב' היתר עכ"ל.

- העמקתי מחי' רע"ק - והגאון רע"ק קבל זה פדין חוקי דספק רוב לא מהני פלום אף להצטרף לספק אחר שיהי' עי"ז ספק ספיקא יעו"ש, ולעיל בש"א פ"א הבאנו מהש"ף יו"ד סי' ס"ו דכתב להלכה בדם ביצים בספק רוב משום ס"ס וכתבנו שם לבאר דברי הרשב"א באופן שלא יסתרו דברי הש"ף לנגידון של הרשב"א יעו"ש.

עפ"מש"כ בזה לפ"רש דברי הירושלמי מובנים דברי הרשב"א ז"ל בטעם וסברא בלי חוק, דכיון דעיקר יסוד הביטול הוא פשהמיעוט גורם דין לגרע את דין הרוב אז הרוב מבטלו משום אחר רבים להטות שישארו דינו של הרוב על מכונו, ולפי"ז בפשי חתיכות א' גדולה וא' קטנה ואין ידוע איזו האסורה, דהגדולה עכ"פ אסורה מחמת ספק, א"כ לו היא דהגדולה היא המותרת אין בזה תורת ביטול להתיר את הקטנה כיון שדינה של הגדולה לא יתקן פלום לענין היתר אכילה בפועל, ובנוגע למציאות האמתית ליפא פלל דין ביטול ברוב, דמשו"ה קודם ידיעת התערובות לא חל היתר הביטול, ועפי"ז מדויק היטב מש"כ הרשב"א והוסיף "וביבש" הוא לומר דכלל זה דספק רוב אינו מועיל הוא רק בכה"ג דהגדולה היא בפ"ע, אבל בלח שיהי' ספק איסור מעורב בהיתר ואיפא ספק אם איפא רוב, יש לדון דמהני ספק רוב משום ס"ס דאז יהני פח היתרא של הביטול להתיר את הכל וכמו שנקט הש"ף באמת פו להלכה, וגם בתערובות לח באיסור ודאי לתוף היתר ואין ידוע אם ההיתר רוב נראה לי דיהי' דין תערובות זה רק ספק איסור, דהרי יועיל דין הביטול לעשות התערובות לספק איסור ובלא דין ביטול כל משאו ומשאו שטועם אוכל איסור ודאי והבדל גדול הוא בין ספק איסור לנדאי איסור לכמה דינים שבתורה, כמו לחולה שיש בו סכנה וכדומה, אבל בתערובות יבש ביבש דאפשר לאכול כ"א בפ"ע, והמיעוט איסור המעורב גורם ספק על כל חתיכה שעי"ז מתחדש ספק איסור על רוב ההיתר, ומפני זה אמרה תורה כיון שהמיעוט מנגד להרוב הרוב מבטלו שעי"ז יהי' דין הרוב קיים, אלא כיון שאי אפשר שיוסר הספק איסור מן הרוב אם לא יותר לגמרי האיסור של החתיכה האסורה, ומשו"ה אמרינו דנהפך האיסור להיתר, אף דבמציאות האמתית אין האיסור מתנגד אל ההיתר, אבל המציאות עכ"פ מתנגד להוליד איסור ספק על הרוב, וע"י דין הביטול יתקן זה, ובגדולה וקטנה דגם אם יוסר האיסור של הקטנה, הגדולה עדיין באיסור ספק עומדת וכיון דאין ההיתר מועיל פלום לתקן את דין הרוב, וההתנגדות של המיעוט גם אחר הביטול במקומה עומדת, בכה"ג לא אמרה תורה אחרי רבים להטות.

והנה אף דבירושלמי הנ"ל בבבא א' מספקא לי היכא דאיפא ידיעת ספק ולא יועיל הביטול עכש' למעשה אם חל בכה"ג היתר הביטול או לא כמו שביארנו, ולהרשב"א ז"ל פשיטא לי דלא מהני ביטול היכא דהרוב אינו מתקן, ההבדל בין שני ענינים הוא, דבנגידון של הירושלמי הותחלה ידיעה שסופה להתודע הכל, ואחר הידיעה אפשר שיתקן, אם המדידה תברר שהסאה ערלה נפלה לתוף המאמים יתקן הכל להתיר את כל התערובות, ומשו"ה הוי עכש' קצת ידיעה, ובכה"ג מיבעיא לי להירושלמי, אבל בנגידון של הרשב"א לעולם לא יתקן ההיתר ע"י הביטול, דאם יתברר שהגדולה היא היתר תהי' מותרת בלא"ה, ואם יתברר להיפוך שהיא אסורה לא יועיל פלום והרי זה לעולם כמו קודם הידיעה דאינו מועיל פלום למעשה ובכה"ג פשיטא לי להרשב"א ז"ל דלא מהני בזה ביטול פלום.

כנלענ"ד: אָמָנָם לְכַאוֹרָה קִשָּׁה ע"ז מְהֵא דְנִקְטִינָן בְּתַעֲרוּבוֹת שְׂאִינָם מִתְבַּטְּלִים מִחֻמַּת
חֲשִׁיבוֹת שְׂאָם נִחְתָּקָה חֲתִיכָה אַחַת וּבִטְלָה מִחֲשִׁיבוּתָהּ שְׂאוּתָהּ חֲתִיכָה מְוַתֶּרֶת בַּמַּמ"נ,
אִם הִיא הַמְוַתֶּרֶת אֵינָה צְרִיכָה לְבִיטוּלָה, וְאִם הִיא אֲסוּרָה הָרִי מִתְבַּטְּלָת וְהַפֶּל מְוַתֶּר, וְהוּא
בְּטוּשׁ"ע יו"ד סי' ק"א וּמְקוֹר דִּין זֶה הוּא בַּגַּמ' פ' הַתַּעֲרוּבוֹת ד' ע"ד ע"ב, וְהָרִי הֵתָם נָמִי
הָרוּב נִשְׂאָר בְּאִסּוּרוֹ מִחֻמַּת סֶפֶק וְאֵנוּ מַתִּירִים אֶת הַחֲתִיכָה שְׁנִחְתָּקָה ע"י מַמ"נ, וְלְכַאוֹרָה
דוּמָה דִּין זֶה לְנִידוּן שֶׁל הַרְשָׁב"א, וְהַרְשָׁב"א מִיָּרִי לְעִנְיָן בִּיטוּל הַמוֹעֵיל מַה"ת וְדִין
הַשּׁו"ע הוּא לְעִנְיָן דִּין דְּרַבְּנָן דְּאָמְרוּ שְׁבִדְבָר חָשׁוּב לֹא מְהִיבֵי בִיטוּל, וְהֵלָא גַם בְּעִנְיָן בִּיטוּל
שֶׁהַצְּרִיכוֹ חֲכָמִים אָמְרָנוּ מְדַבְּרֵי הִירוּשָׁלַיִם דְּתַלּוּי בִּיסוּד זֶה שְׂיוֹעֵיל הַבִּיטוּל לְהַתִּיר אֶת
הַמְבַטֵּל, אֲבָל נִרְאֶה דַל"ק כ"כ וְדִין זֶה אֵינוֹ דוּמָה לְנִידוּן שֶׁל הַרְשָׁב"א, דְּעֵיקָר הַדִּין
בְּדַבְּרִים חֲשׁוּבִים שְׂאִינָם בְּטָלִים מְדַרְבְּנָן הוּא רַק עַל הָאִסּוּר שְׂאָמְרוּ שְׂאָם הָאִסּוּר דְּבָר
חָשׁוּב אֵינוֹ בְּטָל וְנִשְׂאָר עַלִי אִסּוּר דְּרַבְּנָן, וּמִשּׁוֹ"ה הַחֲתִיכָה שְׁנִחְתָּקָה וּבִטְלָה מִחֲשִׁיבוּתָהּ
אֵין חָל עַלִי כְּלוּם דִּין חֲכָמִים, וְחִזּוּר דִּינָהּ לְדִין שֶׁל תּוֹרָה, וּמַה"ת מְהִיבֵי הַבִּיטוּל דְּהָרִי
הַוַּתֶּר גַּם הָרוּב, וּמַה דְּהָרוּב אִסּוּר מְדַרְבְּנָן אֵינוֹ מְגַרַע כְּלוּם אֶת הַחֲתִיכָה שְׁנִחְתָּקָה, כִּיּוֹן
שְׂעָלִי לֹא חָל כְּלָל חֲכָמִים, וּמִצַּד חֲתִיכָה זוֹ א"צ רַק הַבִּיטוּל הַמוֹעֵיל מַה"ת, וְיֵשׁ לְכַוּוֹן
זֶה בְּדַבְּרֵי הַטּוֹר וְשׁו"ע שֶׁפָּתְבוּ דֵּהַחֲתִיכָה שְׁנִחְתָּקָה מְוַתֶּרֶת מַמ"נ, אִם הִיא הָאֲסוּרָה אֶף
כְּוֹל מְוַתֶּרֹת וְאִם הִיא שֶׁל הַיֶּתֶר הָרִי הִיא מְוַתֶּרֶת, דְּלְכַאוֹרָה מַה מוֹעֵיל לְכַח הַיֶּתֶרֶת שֶׁל
חֲתִיכָה זוֹ מַה שֶׁכְּוֹל מְוַתֶּרֹת, וְעוֹד הָרִי מ"מ הֵם אֲסוּרוֹת מִחֻמַּת סֶפֶק, אֲלֵא הַפְּנִינָה בְּזֶה
דְּלְכַאוֹרָה יֵשׁ לוֹמֵר כִּיּוֹן דְּבַעֲיָנוּ לְעִנְיָן הַיֶּתֶר שֶׁל בִּיטוּל בְּרוּב שְׂיֵהָ רֹב הַיֶּתֶר וְשְׂיֵהָ דִין
הַבִּיטוּל לְהַסִּיר הַסֶּפֶק מֵעַל רֹב הַמְוַתֶּר, וְכִיּוֹן שְׂאֵינוֹ מוֹעֵיל לְהָרוּב הַמְוַתֶּר שֶׁהוּא נִשְׂאָר
בְּסַפִּיקוֹ, לְכַאוֹרָה לִיכָא תּוֹרַת בִּיטוּל, וּמִשּׁוֹ"ה אָמְרוּ דְּחֲתִיכָה זוֹ מְוַתֶּרֶת מַמ"נ דָּאִם הִיא
הַמְוַתֶּרֶת אֵין צְרִיךְ לְבִיטוּלָה, וְאִם הִיא הָאֲסוּרָה אֶף כְּוֹל מְוַתֶּרֹת, הֵינְנוּ דְּמַחְמִתָּהּ רְאוּי
שְׂיֵהָ הַפֶּל מְוַתֶּר דְּעָלִי לֹא גְזָרוּ כְּלוּם וּמְהִיבֵי תּוֹרַת הַבִּיטוּל מַה שֶׁמֶן הַתּוֹרָה הוֹעֵיל הַבִּיטוּל
לְהַתִּיר אֶת כְּוֹל וּמַה שֶׁכְּוֹל נִשְׂאָרוֹ בְּאִסּוּר דְּרַבְּנָן הָרִי זֶה כְּאֵילוֹ יֵשׁ עָלֵיהֶן אִסּוּר אַחַר
מַה דְּלֹא שְׂיֵהָ לְחֲתִיכָה זוֹ, דְּלֹא אָמְרוּ רַק לְאַסּוֹר אֶת חֲתִיכָה הַר"ל כֹּל שֶׁהִיא בְּסַפִּיק אִסּוּר,
אֲבָל שְׂיֵהָ אִסּוּר זֶה גוֹרֵם אֵינָה דִּין עַל הַחֲתִיכוֹת שְׂאֵינָן רְאוּיוֹת לְהַתְּכַפֵּד לֹא אָמְרוּ בְּזֶה
חז"ל, וּמִשּׁוֹ"ה כֹּל שְׂאֵנוּ דְּנִימִים לְעִנְיָן חֲתִיכָה זוֹ שְׁנִחְתָּקָה חֲשָׁבִינוּ כְּאֵילוֹ כְּוֹל מְוַתֶּרֹת
כְּפוּעֵל: עוֹד נִרְאֶה לִי דְּגַם אִם נִתְעַרְבוּ שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת אֲסוּרוֹת בְּרוּב וְנִחְתָּקָה אַחַת שֶׁהִיא
מְוַתֶּרֶת, דְּהִנֵּה לְכַאוֹרָה בְּכַה"ג לִיכָא מַמ"נ דָּאִם הִיא אֲסוּרָה לִיכָא רֹב הַמְבַטֵּל, כִּיּוֹן
דְּחֲתִיכָה אַחַת שֶׁל אִסּוּר שֶׁהִיא רְאוּיָ לְהַתְּכַפֵּד בְּאִסּוּרָה עוֹמְדָת מְדַרְבְּנָן וְהִיא חֲשׁוּבָה
וְחֲשׁוּבָה כְּמַחְצָה עַל מַחְצָה נֶגֶד כֹּל הַיֶּתֶר וּא"כ לִיכָא רֹב הַיֶּתֶר, וְהַט"ז שְׁכַתֵּב בְּסִי
ק"י סק"ה בְּפִשְׁטוּת דְּבַכַּה"ג אֲסוּרָה הַחֲתִיכָה שְׁנִחְתָּקָה, וְהַפּוֹר"ח דְּחַה דְּבַרִי בְּשְׁתֵּי יָדַיִם.

עֵי"ש וּבְאֵמַת דְּבַרִי הַט"ז הֵם כְּשִׁגְגָה הַיּוֹצֵאת מִלְּפָנֵי הַשְּׁלִיט. אֲבָל דְּבַרִי הַט"ז שֶׁם הוּא
מִטַּעַם אַחַר וּבְאֵן אַחַר, וְהוּא אִם מְבַהֵמָה אַחַת טְרִיפָה נִחְתָּף קִצְתָּהּ, עָלָה בְּדַעַת הַט"ז
שְׂאֵין לְהַתִּיר קִצְתָּהּ וּקִצְתָּהּ תִּשְׂאָר בְּאִסּוּרָה, וְזֶה הוּא בְּמַחְכ"ת דְּבָר זָר וְאֵינוֹ אֵמַת בְּשׁוּם
פְּנִים מְגַמְרָא וּסְבָרָא, דְּהֵלָא מַה דְּמְבַןֵּאָר בַּגַּמ' וּפּוֹסְקִים בְּחֲתִיכָה אֲסוּרָה שְׁמַתְבַּטְּלָת בְּרוּב
הַיֶּתֶר, לְדַבְּרֵי הַט"ז הוּא דוֹקָא אִם לֹא נִשְׂאָר בְּבֵית חֵלֶק אִסּוּר כְּלוּם מְהַבְּהִמָּה שְׁנִחְתָּף
מְמַנָּה חֲתִיכָה זוֹ, אֲבָל אִם הַנִּשְׂאָר בְּבֵית אִסּוּר אֵז גַּם הַחֲתִיכָה הַמְעוֹרְבָת אֵינָה מְוַתֶּרֶת,
וְזֶה לֹא יִתְּכוּ, וּמְסַבְּרָא ג"כ אֵין לְזֶה שׁוּם מְקוֹם, דְּרַק בְּנִידוּן שְׁחֻקְרוּ הָאֲחֵרוֹנִים לְעִנְיָן

כָּבֵשׁ אֶחָד שֶׁחֲלַק מִמֶּנּוּ קְבוּעַ וְחֲלַק נִפְרָשׁ, יֵשׁ מְקוֹם לְדוֹן דָּאָם אָנוּ אוֹמְרִים שֶׁחֲלַק זֶה מִן הָרוֹב הוּא, גַּם הַנִּשְׁאָר הוּא מִהָרוֹב, וְשְׁנֵי דִינִים הַסּוֹתְרִים זֶה לָא יִדְעֵנוּ מִה נִדוֹן בֵּה, אֲבָל בְּבִטּוּל בְּרוֹב דְּלֹא תְּלִינָן לֹמַר שֶׁהָאֲסוּרָה הִיא הִיתָה מְוַתֵּרַת אֲלֵא שֶׁהוֹתֵרָה ע"י בִּטּוּל מִה סוֹתֵר לְזֶה מִה שֶׁחֲלַק מִמֶּנּוּ לֹא נִבְטַל, אֲבָל מִשׁ"כ שֵׁם הַט"ז דְּמַה דְּאִמְרִינָן בְּדִין זֶה בְּסִי' ק"א דְּבִנְחֻתְקָה אַחַת מְוַתֵּרַת מִמ"נ הוּא רַק שֶׁפֶל הָאִסוּר אֵינָה אֲלֵא חֲתִיקָה אַחַת, נִרְאֵה דְּכֹנְנָתוֹ דְּגַם אִם נִתְעַרְבוּ שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת אֲסוּרוֹת שְׁלֵא מִבְּהֶמָה אַחַת ג"כ לֹא מְהִי הִיתֵר לְחֲתִיקָה שֶׁנִּחְתְּקָה, אֲבָל לֹא בִּיאָר כְּנִנְתּוֹ בְּזֶה, דְּמִשׁ"כ דְּבִכָּה"ג לִיפָא מִמ"נ הוּא דְּבָרִים בְּלִי טַעַם, דְּגַם בְּכָה"ג אִיפָא מִמ"נ שְׁאָם הִיא הָאֲסוּרָה הִיא בְּטִלָּה, וְלִפְלֵא בְּעֵינֵי שְׁגַם הַפִּמ"ג בְּמ"ז בְּסִי' ק"א סְקִי"ד נִמְשָׁף אַחֲרֵי, וְכֵן בְּסִי' ק"י וְחֻקֵּר לְהִלְכָה בְּדִין זֶה וְלֹא הָעִיר כְּלוּם, וְלִפִּימִשׁ"כ אִם פִּי דְּבָרֵי הַט"ז בְּעֵינֵיקֵר דְּבָרֵי הֵם דְּחוּיִם מְפָל צַד, אֲבָל מִהֲטַעַם שֶׁפִּתְבְּנוּ דַע"י שֶׁנִּשְׁאָר עוֹד חֲתִיכַת טְרִיפָה בְּהַתְעַרְבוּת וְהִיא רְאוּיָ' לְהִתְכַפֵּד, יֵשׁ לֹמַר דְּכִינּוֹן דְּמִדְּרַבְּנָן הוּי כְּפַע"מ א"כ לִיפָא רוֹב הִיתֵר לְבִטּוּל חֲתִיקָה זֶה הַנִּחְתְּקָת, יֵשׁ מְקוֹם לְפָרֵשׁ אֵת דְּבָרֵי הַטוֹר שֶׁהִבִּיא הַט"ז שֵׁם לְפִי דְּרַכּוֹ, וְהוּא בְּמָה דְּפְלִיג הַטוֹר עַל הַרְשָׁב"א הַבְּאָנוּ לְעִיל בְּפ"ו דְּמִשׁ"כ הַרְשָׁב"א בְּחֲתִיכוֹת טְרִיפָה שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּמִקּוּלִין שֶׁהִחֲתִיכוֹת שְׁהֵם רְאוּיוֹת לְהִתְכַפֵּד אֲסוּרוֹת, וְהִחֲתִיכוֹת שְׁאִינָן רְאוּיוֹת לְהִתְכַפֵּד מְוַתֵּרַת, שֶׁפִּתְבַּח ע"ז דְּכִינּוֹן דְּכָל קְבוּעַ כְּפַע"מ הַפֶּל אֲסוּר וְהִבִּיא שֵׁם שֶׁכֵּן הוּא דַעַת הָרֵא"ש, שֶׁדְּבָרֵי הַטוֹר הֵם נִפְלְאִים כְּמוֹ שֶׁמִּתְמָה שֵׁם הַב"י וְהִישׁ"ש, וְעַפִּימִשׁ"כ י"ל שֶׁדְּבָרֵי פְּשׁוּטִים הֵם כִּינּוֹן דְּדָבָר חָשׁוּב הוּי קְבוּעַ וְכַפַּע"מ, כְּמוֹ דְּאִמְרוּ רַבְּנָן לְגַבִּי' עֲצָמוּ שֶׁהוּא כְּפַע"מ, כ"כ עֲנִין זֶה פּוֹעֵל עַל כָּל הַתְעַרְבוּת אִף עַל הַחֲתִיכוֹת שְׁאִינָן רְאוּיוֹת לְהִתְכַפֵּד, לְשִׁנוֹת אֵת מְסַפֵּר הַכְּמוֹת שֶׁל הָאִסוּר הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ הַתְעַרְבוּת, וְחָשׁוּב כְּאִילוּ נִמְצָא בְּהַתְעַרְבוּת מְחֻצָּה אִסוּר וּמְחֻצָּה הִיתֵר וְלִיפָא רוֹב לְבִטּוּל גַּם אֵת הַחֲתִיכוֹת שְׁאִינָן רְאוּיוֹת לְהִתְכַפֵּד, וְזֶה מְזוּיָק הִיטֵב בְּדְבָרֵי הַטוֹר שֶׁפִּתְבַּח כִּינּוֹן דְּקְבוּעַ כְּפַע"מ הַפֶּל אֲסוּר, דַע"י שֶׁהַקְבוּעַ כְּפַע"מ אֲסוּר הַפֶּל גַּם הֵאִינוּ קְבוּעַ דְּלִיפָא רוֹב הִיתֵר לְהִתִּיר אֵת הַחֲתִיכוֹת הַנִּחְתְּקָת, וּבְסִי' ק"א שֶׁפִּתְבַּח הַטוֹר לְהִתִּיר אֵת הַחֲתִיקָה שֶׁנִּחְתְּקָה מִטַעַם מִמ"נ הוּא רַק אִם לֹא נִתְעַרְבַּ בְּזֶה רַק חֲתִיקָה אַחַת שֶׁל אִסוּר, דְּאִיפָא מִמ"נ שְׁאָם הִיא אֲסוּרָה הַפֶּל מְוַתֵּר, וְאִם הִיא הַמְוַתֵּרַת דְּאֵז הַחֲתִיקָה הָאֲסוּרָה בְּתוֹךְ הַתְעַרְבוּת וְהִיא קְבוּעָה וְאֵז לִיפָא רוֹב הִיתֵר בְּהַתְעַרְבוּת, אֲבָל אֵז חֲתִיקָה זֶה מְוַתֵּרַת בְּלִי בִּטּוּל, וְכֵן מְוַתֵּרַת מְאֹד בִּיאוֹר אֲנִפֵּן ה"מ מ"נ", דְּלִכְאוּרָה כָּל הִיכָא דְּאִמְרִינָן מִמ"נ הוּא דָּאָם נִתְפָּס צַד אֶחָד שְׁיֵשׁ בּוֹ אֵיזָה צַד הַמְגַרְע אֵת הָעֲנִין, בְּכ"ז הִנְנוּ מוֹצְאִים בְּזֶה צַד אַחַר הַמוֹעִיל, אֲבָל כָּאֵן כִּינּוֹן דְּנִחְתְּקָה חֲתִיקָה וְחֻזְרָה לְכָל הַדְּבָרִים הַרְאוּיִם לְהִתְבַטֵּל מִה נִפ"מ בְּזֶה שְׁאָם נִתְפָּס שֶׁחֲתִיקָה זֶה הִיא הַמְוַתֵּרַת וְהָאֲסוּרָה הָרְאוּיָ' לְהִתְכַפֵּד הִיא נִשְׁאָרָה בְּהַתְעַרְבוּת, אֵיזָה צַד גְּרַעוֹן לְחֲתִיקָה זֶה מִה שֶׁנִּשְׁאָר הָאֲסוּרָה הָרְאוּיָ' לְהִתְכַפֵּד שֵׁם בְּהַתְעַרְבוּת, וְלִפִּימִשׁ"כ הוּא מְזוּיָק דְּזֶה הַצַּד הַגְּרַעוֹן בְּזֶה, שְׁאָם נִתְפָּס שֶׁהָאֲסוּרָה נִשְׁאָרָה שֵׁם חֲסֵר רוֹב הִיתֵר לְשִׁיעוֹר הַצָּרִיף לְדִין בִּטּוּל בְּרוֹב, אֲבָל אֵז הָרִי הִיא הַמְוַתֵּרַת בְּמִצִּיאוֹת הָאֲמִתִּית.

וְזֶה נִכּוֹן מְאֹד בַּעֲזָה"י לְהַמְלִיץ עַל הַטוֹר בְּדְרָף יִשְׂר וּפְשׁוּט, וְלְעִיל בְּפ"ו כְּתִבְנוּ דְּרָף אַחַר בְּדְבָרֵי הַטוֹר וְהַרְשָׁב"א. וְהַמְעִיין יִבְחֵר: וְלִפִּי"ז עֲלִינוּ לֹמַר דְּהַרְשָׁב"א אֵינוּ סוֹבֵר כֵּן דְּהָרִי מִתִּיר הַחֲתִיכוֹת הַנִּחְתְּקָת אִף שֶׁנִּשְׁאָר עֲדִיין מִן הַטְּרִיפּוֹת שְׁהֵם רְאוּיוֹת לְהִתְכַפֵּד בְּתוֹךְ הַתְעַרְבוּת, וְע"כ שֶׁלְּשִׁיטָתוֹ הָא דְּאִמְרוּ רַבְּנָן שֶׁהַדְּבָר חָשׁוּב הוּא כְּקְבוּעַ בְּתוֹךְ

התערובות הוא רק בנוגע לגבי' דידן' ששכיבותו גורם להיות פדבר קבוע וליחשב כמע"מ שלא יתבטל ולא יותר ע"י הרוב, אבל אין זה מועיל להעדיף חשבון הכמות לגבי' אחרים להגדיל מדת האיסור בכלל, לומר שיצטרף המחצה איסור המתחשב ע"י חתיכת האיסור הראוי' להתכבד עם חתיכה זו בכדי שלא נשאר בזה שיעור רוב היתר נגד האיסור, דבר לגבי' עצמו אמרו פן ולא לדין הנוגע לתערובות בכלל, ולפי"ז להלכה פשיש שתי חתיכות אסורות בתוך התערובות והן ראויות להתכבד ואחת נחתכה תלוי במחלקת הטור והרשב"א.

והפמ"ג במ"ז בסי' ק"א סקי"ד פתב שם שהוא תלוי בשיתת הט"ז בסי' ק"י סק"ה והנקה"כ, הובא דברי' בס' דרכי תשובה, ולפימשי"כ הוא מחלקת הקדמונים שאין לדחות אותם בשתי ידים, כמו שדחה הפר"ח בסי' ק"י את דברי הט"ז שם.

ולשיתת הטור לכאורה נראה שאם נחתכה שלש חתיכות ובתערובות היתה שתי חתיכות אסורות אז מותרות בממ"נ דאם השתי חתיכות האסורות נחתכו הרי אז לא נשאר פלום מן האסורות שם והכל מותר, ואם גם רק אחת נחתכה והשני' נשארה בחשיבותה, פיון שלוקח החתיכות אלו מן התערובות לעצמם, הם נפרדים לגמרי מן התערובות ואיפא בשלש חתיכות אלו שתיים המותרות ואחת מן האיסור ויש בתערובות זו לחוד שיעור בכדי לבטל, אכן בכה"ג שצריף לצרף את כל התערובות, צריף להיות באופן שיהני הביטול גם עכשיו' ואם הפרידן לא יצטרפו כמו שנתבאר לעיל בפ"ו, ולפי"ז רק אם נחתכו חמש חתיכות אז יכול להפרידן מהראשונות ולהתירן בממ"נ דעכ"פ איפא רוב היתר באלו בפ"ע וא"צ לצירוף של הראשונות.

כנלענ"ד.

והכל תלוי לפי חשבון דאם נתערבו שלש חתיכות יוצרף שבע חתיכות נחתכות וכן פסדר. כנלענ"ד בזה: אמנם לכאורה יש עדיין להקשות בשיתת הטור, דכמו שמתיר בנפלה חתיכה אחת של איסור משום ממ"נ, אף דהרוב נשאר בספק איסור וליפא מבטל, דלענין חתיכה שאינה ראוי' להתכבד, אזלינן בתר דין תורה, כ"כ נאמר גם אם נתערבו שתי חתיכות של איסור שיהי' מותר, אף דעדיין נשאר חתיכה של איסור שלא נחתכה והוי כמע"מ, אבל כ"ז רק מדרבנן, ומאי שנא חסרון זה של מע"מ מחסרון של היתר בפועל, דאם אזלינן בתר דין תורה בכל גונוי איפא ביטול ואם בתר דין דרבנן גם בחתיכה אחת איפא חסרון לדין ביטול, וזה הקשה לי תלמידי החו"ב מר אהרן ישעני' נ' מפיוסק, ויפה הקשה אבל לאחר העיון הם שני ענינים, דלענין חסרון היתר של רוב יש מקום לומר, דאינו מגרע פח ביטול של הנחתכת, דחשבינן מה שהרוב נשאר באיסור ספק הוא פאיסור אחר מה שאסרו חז"ל בדבר חשוב שלא יהני ביטול, ולכן חתיכה זו שאינה חשובה, אינה שיקת לדין זה, ועל עצם ספק איסור נתבטלה, דגם הרוב היתר מאיסור זה, אבל לענין מע"מ דהוי חסרון עפ"י חז"ל בכמות המספר דהוי כמע"מ, חסר בזה עפ"י דין דרבנן עיקר ענין הביטול: אמנם בעיקר הדין מה שהחתיכות הנשארות אסורות אף היכא שלא נתערבה רק חתיכה אחת טריפה, צריף ביאור מפני מה לא נאמר שאני אומר שהאיסור הלה לו כמו בנפל אחד לים פיון דהחתיכה שנחתכה ממ"נ מותרת, דמש"כ בתוס' פ' התערובות והרשב"א הובא בש"ף סקמ"ד לחלק בין נפלה לים לפרשה

למק"א משום דכינן דצריה לדון גם עלי' לא תלינו, ורק בנפלה לים או שנאכלה דאין לנו לדון עכשין' רק על הנשארות אנו דנים לתלות ולהתיר ב"שאני אומר" היכא דהוא רק מדרבנן דכבר בטל מה"ת, אינו ענין לנידון זה, דהרי פאן פיון שהיא מותרת בממ"נ ג"כ אין לנו שוב לדין עלי' עוד, ומ"ש זה משתי קנפות באחת יש בה כדי להעלות ובאחת אין בה דתלינו שנפלה בראשונה ואנו מתירים את שתייהם, וכן קיי"ל להלכה כמבואר בשו"ע סי' קי"א, ועוד קשה אחרי שתהי' נאכלת כבר למה לא נתיר אז הנשאך פדין אם נאכל אחת, ואף שאכלה במתפונ לא שייך לאסור בזה פדין מבטל איסור דהרי מותר לאוכלה מחמת עצמה, ובכרתי ופלתי סי' ק"א סקי"ג מדמה דין זה למש"כ התוס' והרשב"א הנ"ל דכינן דהיא בעולם ואנו צריכים לדון עלי' אם היא טריפה או פשיטה לא תלינו בכה"ג, וכן כתב בגליון הרשב"א בס"א ק"א פדין זה ונ"ל, ול"ד להאי דסי' ק"י סעי' ז' דשם פיון דנפלה אחת אין אנו דנים עוד כ"א על הנשאך ע"ש בב"י בשם הרשב"א, וצ"ל אף דכאן אותה שנחתכה ממ"נ מותרת דין חשוב עלי'.

עכ"ל ואיני מבין כלל דברי הגאונים אלו מה חשבו בזה לחלק בין שתי קנפות דגם שם אנו דנים על הקנפה השני' רק שמותרת בממ"נ, ואיך העלימו עין מה יהי' הדין לאחר שתאכל התתיכה: לענ"ד דהטעם בזה, דהנה מה דאמרינו ונראה בכל פיוצא בזה "שאני אומר" ולא אמרו בלשון ספק דרבנן לקולא, אלא נראה אף שעיקר הפלל בזה הוא משום דהקילו בדרבנן, אבל לפי לכל כה"ג הוי פאיקבע איסור לא אמרינו בזה ספק דרבנן לקולא, אלא שעשו חז"ל כמו אילו הי' בזה איזה דבר לתלות שפך וכף הי', ובשתי קנפות באחת יש בה כדי להעלות, ובשני' אין בה, פשאנו אומרים שנפלה באותה יש בה כדי להעלות אנו מתירים את שתייהן לפי שורת הדין, אבל פשחתכה אחת, שאנו מתירים אותה מחמת ממ"נ, שצד אחד הוא משום ביטול ברוב, ודין הביטול הוא דוקא היכא שכולם נכנסים בספק, אבל אם יש איזה צד לתלות בחתיכה זו שהיא אסורה שוב ליכא דין ביטול, ומשו"ה אם נאמר להתיר את פולן לתלות שהחתיכה הנחתכת היא האסורה, הרי זה שנחשוב פאילו יש לנו איזו סבה לתלות שפן הוא ואז אי אפשר להתיר הנחתכת מדין ביטול, ומטעם זה אף לאחר שנאכלה החתיכה פולן אסורות, דמה שהתנו אותה מעיקרא סותר את הדין לומר "שאני אומר", כמש"כ, ולפי"ז הי' נראה לענ"ד דאם נחתכו שלש חתיכות ולא הי' בתערובות רק חתיכה אחת טריפה, באופן דאם נתלה שחתיכה האסורה היא מהנחתכות איכא שיעור ביטול בהנחתכות עצמן ואינן צריכות הצטרפות מהחתיכות הראויות להתפד בכה"ג יש להתיר את פולן מדין "שאני אומר" כמו בשתי קנפות, ובלא"ה מצאתי להרא"ה ז"ל בס' בדיק הבית שהביא יש מי שאומר דבנחתכה אחת פולן פולן מותרות, דהא דמוכח בש"ס בפ' התערובות דכולן אסורות הוא לרבנן דפליגי שם על ר"א דאמר אם הקריבו אחת פולן קרבות, ולדין דקיי"ל כר"א גם בנפתח חבית אחת פולן מותרות דתלינו שהאיסור נפתח יעו"ש: אבל מהא דכתב הטוש"ע דאפי' נחתכו רובן אין תולין לומר שהאיסור מהרוב שנחתכו אלא כל הנחתכות מותרות והשלמות אסורות, משמע דאפי' נחתכו שלש או יותר, דאפי' איכא בהנחתכות רוב לבטל את האיסור, בלי צירוף של השלמות, מ"מ השלמות אסורות, ויש לומר דלא דקו בזה הענין רק לבאר דאין תולין שהאיסור הוא ברוב, אבל לדינא משפחת דין הטוש"ע בנוגע לדין זה האחרון כפי משמעות לשונו רק בשתי חתיכות אסורות

שננתעורבו ולא באחת, ובשתי חתיכות אפשר לציר זה כגון שננתעורבו בקמש מותרות וננתכו ארבע ונשאריו שלש שלמות, דבהנה ארבע הנחתכות אם שתי האסורות פאן ליכא שיעור ביטול ברוב בכה"ג בלי הצטרפות השלמות, ובכה"ג יצויר גם האי ממ"נ אף לשיטת הטור שכתבנו לעיל דאם שתי החתיכות האסורות הן הנחתכות אז הפל מותר בצירוף הראשונות, ואם אחת נשארה חה"ל הנחתכות מותרות דאם יפרידן לעצמן יש בהן שיעור ביטול מצד עצמן ויתבטלו אחר הפרדתן דאז לא איכפת לן מה ששם בהשלמות איכא מע"מ, וממ"נ הנחתכות מותרות, או שננתבטלו מיד כשננתכו או שיתבטלו אח"כ, וממקור דין זה האמור בגמ' בפ' התערובות ליכא סתירה פלל לדברינו, דאימא שם אר"א חבית של תרומה שננתערכה במאה וחמשים חביות ונפתחו מאה מהן, נוטל מהן כדי דימוע ושותה ושאר אסורים עד שישפתחו, לא אמרינו איסורא ברנפא איתל' עכ"ל.

הש"ס.

דהתם כשנפתחו מאה אפתי ליכא שיעור לבטל, דאם חבית של תרומה נפתחה ליכא רק צ"ט בהנפתחות ומשו"ה אין תולין, ומצאתי בס' דרכי תשובה סי' ק"א שהביא מס' חמודי דניאל שכתב כדברינו, דאם יש בהנחתכות בנדאי שיעור לבטל בהם את האיסור מותר הפל כמו בשתי קדירות בס' קי"א סעי' ה' דאם יש בקדירה אחת כדי לבטל תלינו שהאיסור נפל בתוכה.

ורק דברי הט"ז שכתב בסקי"ד דיש לתלות דכל מה שנשתנה מקדמותו מן הרוב הוא סותר לזה ונשאר בצ"ע, ולדעתי נראה ברור שאין זה סתירה פלל לדברינו, דדברי הט"ז בשם מהרא"י בש"ד הם סובבים רק לענין פלל ליזל בתר רוב, דלכאורה למה לא נימא דאזלינו בתר רוב לומר דאיסורא ברנפא איתא, ע"ז אמר דנגד רוב זה איכא רוב להיפוך, דמה שנשתנה הוא מן הרוב, וליכא בזה הכרעה פלל מחמת דין הרוב, אבל אם נבוא להתיר מחמת "שאני אומר" עפ"י הפלל דבדברנו אמרינו "שאני אומר" אין זה סותר פלל לדברינו, דבלא"ה איכא רוב נגד רוב כמש"כ הט"ז, ונהרי גם בנאכל אחת או נפל לים דיש לומר דכל מה שנשתנה הוא מהרוב וגם איכא רוב לומר שהאיסור ברנפא איתא ומ"מ תלינו שהאיסור נאכל או נפל לים כנלענ"ד בענין זה ואין הספר חמודי דניאל ת"י לעינינו בו: אמנם בעיקר הענין שכתבנו לבאר עפ"י דברי הרשב"א בתשו' דבענין שע"י ביטול יתבטל הספק מן הרוב המבטל קשה מהא דאיתא בפ' התערובות, אמר ר"ל הפיגול והנותר והטמא שבללן זב"ז ואכלן פטור, א"א שלא ירבה מין אחד על חבירו ויבטלנו, ופי' רש"י שם ובתוס' בפי' אחרון דהוי ספק אם הפיגול רבה או הנותר רבה, ומ"מ אמרינו דהמיעוט יתבטל ברוב, אף שהביטול אינו מועיל פלום להמבטל דהרי עדיין הספק במקומו, ולפי' קמא בתוס' שם שפירשו דמירי כגון שהי' ב' זיתי פיגול וזית נותר בחתיכה אחת, וב' זיתי נותר וזית פיגול בחתיכה שני', ואכל חתיכה אחת ואינו ידוע אם בחתיכה זו איכא ב' זיתי פיגול או להיפוך ואם התרו בו משום פיגול הוי התראת ספק, דלפי"ז י"ל דמעיקרא בשעת התערובות הי' ידוע הרוב והמיעוט של פל חתיכה וחתיכה רק עכשין בשעת אכילה נתחלפו החתיכות ואינו ידוע, וכבר חל הביטול קודם אכילתו, אבל לפי' רש"י ופי' אחרון בתוס' קשה: ונראה לי דיש לחלק, דהנה בתערובות יבש

בְּיָבֵשׁ שֶׁקָל אֶחָד הוּא בַּפ"ע שְׁלֵא נִשְׁתַּנָּה פְּלוּם בְּמִצְיָאוֹת, וְעֵינֵקֶר הַגּוֹרֵם לְתַעֲרוּבוֹת הוּא לִידֵת הַסֶּפֶק שְׁאִין נִיכָר אִיזוֹ חֲתִיכָה הִיא הָאֲסוּרָה וְאִיזוֹ הַמְּוֹתֶרֶת, דָּאז יֵשׁ לוֹמֵר פִּינּוֹן דִּיסוּד הַבִּיטוּל הוּא מְאֻחָרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת, בְּעֵינֵינּוּ שַׁע"י הַבִּיטוּל יִשְׁאָר דִּין שֶׁל הָרוֹב קִיָּים, וְהִיכָא שְׁגָם אַחַר הַבִּיטוּל יְהִי דִּין סֶפֶק עַל הָרוֹב שְׁמָא הוּא הָאֲסוּר כְּמוֹ בְּאִנְפּוֹן דְּמִיָּרֵי הַרְשָׁב"א בְּגִדוּלָה וְקַטְנָה לִיכָא דִּין בִּיטוּל, אֲבָל בְּנִידוֹן דְּאָמַר ר"ל שֶׁבְּלָלוֹ וְאֶכְלֵן יַחַד וְכְמוֹ דְּאָמְרוּ בַּגְמ' ע"ז ש"מ נוֹתֵן טַעַם בְּרוֹב לְאוֹ דְּאוֹרְיָתָא הָרֵי מִיָּרֵי לְכָל הַפִּירוּשִׁים שְׁאוּכָל לְלוֹעַס יַחַד דְּנִמְצָא דְּבִשְׁעַת אֲכִילָה עֲנִינּוּ הַמִּיעוּטוֹהָרוֹב הוּא לֹא מִשּׁוּם חֶסְרוֹן הַפְּרָה וְתוֹרַת סֶפֶק, אֲלָא דְּבִאֲכִילָה זֹו אִיכָא מִיעוּט מְאִיסוּר זֶה וְרוֹב מְאִיסוּר אַחַר וְנִמְצָא דְּגַם בְּמִצְיָאוֹת הָאֲמַתִּית אִיכָא פְּאֵן רוֹב וּמִיעוּט, וּבַכַּה"ג נְמִי אָמְרִינּוּ דְּאָמְרָה תוֹרָה אַחָרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת דְּהָרוֹב מְחַדֵּשׁ דִּין עַל הַמִּיעוּט, אַף שְׁמַחְמַת חֶסְרוֹן יְדִיעָה נִשְׁאָר סֶפֶק אִין זֶה מְגַרַע פַּח הַדִּין שֶׁל אַחָרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת, אֲבָל פְּשָׁאנּוּ דְּנִים קוֹדֵם אֲכִילָתוֹ וְגַם אִינָם גְּבַלְלִים יַחַד, דְּבְּמִצְיָאוֹת לִיכָא שׁוּם הַתְּנַגְדוֹת זל"ז, רַק חֶסְרוֹן הַפְּרָה גּוֹרֵם לָנוּ דִּין סֶפֶק עַל הַחֲתִיכוֹת, וְזֶה עֵינֵקֶר הַהַתְּנַגְדוֹת בֵּין הַמִּיעוּט וְהָרוֹב אִזּוֹ לֹא שְׁיִיךְ בִּיטוּל בְּרוֹב אֲלָא הִיכָא שַׁע"י הַבִּיטוּל לֹא יְהִי עוֹד הַהַתְּנַגְדוֹת הַזֹּאת כְּגוֹן כָּל תַּעֲרוּבוֹת חַד בְּתַרֵּי, אֲבָל בְּגִדוּלָה וְקַטְנָה שֶׁהַגְּדוּלָה לְעוֹלָם תְּהִי בְּסֶפֶק לִיכָא תוֹרַת בִּיטוּל, דְּלֹא עֲדִיף דִּין הַמִּיעוּט מִן הָרוֹב, וְכְמוֹ שֶׁהָרוֹב הוּא בְּסֶפֶק כ"כ הַמִּיעוּט יְהִי בְּסֶפֶק.

כְּנֻלַעַנ"ד: וּלְפִי"ז נִרְאֶה לִי דְּגַם לְפִימַש"כ בַּש"א פ"א לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א הַנ"ל בְּדַרְבָּי אַחַר וְהוּא דְּכָל עֲנִינּוּ הַסֶּפִּיקוֹת הוּא שְׁאֵנּוּ מְסוּפָקִים עַל שְׁנֵי צְדָדִים וְדָאִים, הִינּוּ דְּבְּמִצְיָאוֹת אִיכָא צַד אֶחָד וְדָאִי, וְהִכָּא בְּגִדוּלָה וְקַטְנָה לִיכָא בְּמִצְיָאוֹת דִּין בִּיטוּל כָּלֵל וְקָמִי שְׁמִיא גְּלִיָּא, וְלִיכָא תַּעֲרוּבוֹת, אֲלָא פִּינּוֹן דְּלִיכָא עַל הַחֲתִיכוֹת סִימְנִים לְהַפְּיָרֵם שְׁנֵיהּ גּוֹרֵם הַעֲדָר הַיְדִיעָה לְבִנְי אָדָם לְהַפְּיָרֵם, י"ל דְּחַל דִּין בִּיטוּל גַּם בְּמִצְיָאוֹת, אֲבָל פִּינּוֹן דְּלֹא יִצְוִיר בְּשׁוּם פְּנִים שְׁיִהְיִ חַל דִּין בִּיטוּל וְדָאִי לְשׁוּם אָדָם דָּאֵם יוֹדַע אִיזוֹ הָאֲסוּרָה הָרֵי הַנּוֹפֵר הָאֲסוּר וְכָל דִּין שְׁאִי אֶפְשָׁר שַׁע"י.

יְדִיעָה יְהִי דִּין וְדָאִי אִינּוּ דִּין זֶהוּ תו"ד שֶׁם וּלְפִימַש"כ בְּזֶה י"ל דְּכָל זֶה הוּא רַק בְּתַעֲרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ, אֲבָל בְּתַעֲרוּבוֹת לַח בְּלַח דָּאִי אֶפְשָׁר לְהַפְּרִידֵם זמ"ז, מְלַבֵּד דְּהֵתָם לֹא שְׁיִיךְ טַעַם זֶה, דְּהָרֵי הֵתָם אִם יוֹדַע שֶׁהָרוֹב הוּא הֵיחָר חַל תוֹרַת בִּיטוּל וְדָאִי וּמִשּׁוֹ"ה כְּשֶׁמְסוּפָק הִיא סֶפֶק כָּלֵל סֶפִּיקוֹת, הִנֵּה בְּלֹא"ה בְּתַעֲרוּבוֹת לַח שֶׁהַדָּבָר מְשַׁתַּנָּה בְּעֵצָם מִה שֶׁהֵם בְּחִיבּוֹר יַחַד הַמִּיעוּט וְהָרוֹב מְשַׁתַּנָּה דִּין הַמִּיעוּט מְקַרָּא דְּאַחָרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת, וּלְפִי"ז יִתְיַשְׁבוּ דְּבָרֵי הַגְּרַע"א בְּסִי' ק"ה דְּלֹא יִסְתְּרוּ דְּבָרֵי מְדַבְּרֵי הַש"ף בְּסִי' ס"ו שֶׁהַנְּחִנוּ שֶׁם בַּצ"ע, דְּהַגְּרַע"א הִחְלִיט עַפ"י הַרְשָׁב"א הַנ"ל לְעֲנִינּוּ מְלִיחָה אִם יֵשׁ סֶפֶק כְּמָה חֲתִיכוֹת נְגַעוּ, אִם יֵשׁ לְהַתִּיר כ"א שְׁמָא לֹא נְגַעָה וְאִת"ל נְגַעָה שְׁמָא אִיכָא רוֹב דְּלֹא נְגַעוּ, דְּכִינּוֹן דְּהוּי סֶפֶק רוֹב וְסֶפֶק רוֹב אִינּוּ רוֹב כָּלֵל.

יעו"ש.

וְהַש"ף בִּי"ד ס' ס'ו לְעֲנִינּוּ בִּיצָה אֲסוּרָה וּמְוֹתֶרֶת שְׁעָרָבּוּן יַחַד הַתִּיר בְּתַעֲרוּבוֹת חַד בְּחַד אִם אִינּוּ יוֹדַע אִיזוֹ גְּדוּלָה מְשׁוּם ס"ס שְׁמָא אִינּוּ אֲסוּר כָּלֵל וְשְׁמָא הַמְּוֹתֶרֶת הִיא הַגְּדוּלָה. יעו"ש.

ולפי"ז דברי שניהם קימים דהש"ך מיירי בשינוי ביצים מטורפות שהוא לח בלח, והגרע"א מיירי בביבש שאם נגעו אין ידוע איזה מהו נגעה, אבל כ"ז אם נפרש דברי הרשב"א כמש"כ פאן, אבל לפימש"כ שם בש"א אין מקום לדברי הגרע"א.

ועכ"פ נראה לי דמדברי הגרע"א מוכח דאיכא חילוק בין יבש ללח, דאל"כ נסתרים דברי מהגמ' דפיגול ונותר ה"ל, דלפירש"י ותוס' שהבאנו מפניך דספק רוב הוי ספק. ואף דלפי"ז הי' לנו לומר דבלח בלח חל תורת ביטול גם קודם ידיעת התערובות פנין דהוי התנגדות בעצמות הדבר, אבל פנין דמוכח בפירוש מהראשונים ז"ל הובא במקדכי פ' הגזל קמא דאין חילוק בין לח ליבש לענין זה דמתרצי הרשב"ם והראב"ן וריב"א ז"ל דהא דלא אמרינו במעביר בעציץ נקוב בכרם שהוסיף מאתים קמא קמא בטל כמו במערה יין נסוף בפ' בתרא דע"ז, דהתם נודע בינתים ובעציץ נקוב לא נודע יעו"ש.

עלינו לחלק דאף שגם קודם הידיעה נעשה ערבות והשתנות, אבל השינוי הזה הוא רק העדר יכולת ההשתמשות דאינו יכול להשתמש בהיתר מחמת שפוגע באיסור, וענין זה מתחדש למעשה רק משעת הידיעה, ואף שבארנו לעיל בש"א פ"י לענין נזקי ממון דמדמע חייב מחמת העדר יכולת זו, ומוכח לפי"ז דחשבינו כמנופסד גם קודם הידיעה, דהרי פטרינו שוגג כדי שיודיעו, הוא מטעם דאם יאכל יפגע באיסור, וכל כה"ג הוי נזק ודאי כמו שיערב בתוכן דברים של סמים המזיקים לאדם, אבל לדין של אחרי רבים להטות כ"ז שלא נודע לא שייך ענין זה פנין דאין המיעוט אוסר את הרוב בעצם, ורק משעת הידיעה נעשה איסור שאסור לאכול הכל מחמת המיעוט ומשו"ה לא חל הביטול רק אחר הידיעה כנלענ"ד: פ"ק יג אמנם בעיקר השאלה והתשובה בתשו' הרשב"א לענין אם אכל הקטנה שטיפור מאשם תלוי ע"י ביטול ברוב, קשה טובא פנין שבפשוטות כפי הרגיל הוא שלא ידע מהתערובות דאל"ה מזיד הוא, וקודם הידיעה לא חל הביטול והרי אכל ספק חלב, ואף דאפשר לצייר שפכר ידע מהתערובות ושכח, אבל הרי הם דנו על עיקר דין אשם תלוי האמור בגמ' בכתובה אחת משתי חתיכות, ולא שאלו לצייר מקרה ע"י עובדא, ועכ"פ הי' להרשב"א ז"ל להזכיר ענין זה דגם בשלש חתיכות איכא אשם תלוי אם אכל קודם שנודע התערובות, ולישיטת המ"י והפרמ"ג והגר"ז שנקטו דענין זה שהידיעה מתרת הוא רק מדרבנן ניקח, שהשואל והנשאל בתשו' הרשב"א דינו לענין אשם תלוי מה"ת, אבל לפי"מ שהעלינו לעיל דהעיקר כהפר"ח והש"ך קשה טובא, ונלענ"ד לומר בזה פנין דיסוד זה דהידיעה מתרת לא שמענו מקרא והל"מ"ס אלא מסברא למדו חז"ל כמו שבארנו עפ"י דברי הרשב"א דכל היכא שהמיעוט גורם דין ספק על הרוב הרוב מנגד לו ומבטלו, וקודם ידיעת התערובות אין המיעוט גורם שום דין על הרוב ומשו"ה ליכא תורת דין ביטול, ולפי"ז יש לדון פנין דמצינו בכמה ענינים שאם המקרה נוגע למעשה שלאח"כ או לזמן שלאח"כ, אם בזמן ומעשה המתחדשים אח"כ אינו מתחדש עיקר הסבה הגורמת הדין, אז אמרינו שפכר חל הדין למפרע, וזה הוא יסוד גדול בכל הענינים האמורים בגמ' איגלאי מילתא למפרע, כגון מה דאמר אב"י דגביית בע"ח למפרע הוא גובה, אף שתלוי אם גבאו לבסוף, אבל פנין דעיקר זכות הגובייתא הוא חל מתחילת שיעבודא, אמרינו איגלאי מילתא למפרע, וכן מצינו לאב"י דסובר דעדי בכתומי זכין לי' עי' מהרש"א ב"מ ד' כ' שכתב דלר"מ פנין דעדי חתימה

פְּרָתִי ס"ל, הוא מה"ת, וְכֵן מוֹכַח בְּדַבְרֵי' בַחֲי' הַרְמַב"ן סוּף הַמְגַרְשׁ וּבַס' הַזְכוּת לְהַרְמַב"ן
ז"ל בְּעֵינֵי שְׁדָן שֵׁם אִם מְהֵי לר"א עֲדֵי חֲתִימָה.
יעו"ש.

שְׁהַעֲנִין הוּא דְעֵיקָר הַפְּרִיטוֹת נַעֲשֶׂה כְּכָר מִשְׁעַת הַחֲתִימָה, רַק תְּלוּי בְּתַנְאֵי שֶׁל קַבְלַת
הַשְּׁטָר לְיָדוֹ, וְאִם מְטָא לִידֵי' אֲמַרִּינּוּ אִיגְלָאֵי מִקְלָתָא לְמַפְרַע, וְכֵן בְּחִלְצַת מְעוֹבְרַת
שְׁהַפִּילָה אַח"כּ בִּיסוּד זֶה פְּלִיגֵי שֵׁם בַּפ' הַחֹלֵץ ר"י ור"ל דר"י סוֹבָר דְעֵיקָר הַגּוֹרָם לְדִין
חִלְצָה וַיְבוּם הוּא מַה שְׁעַכְשָׁיו עֲדִינּוּ אִינוֹ יְלוּד רַק תְּלוּי בְּתַנְאֵי שְׁלֵא יְהִי יְלוּד אַח"כּ וְאִם
הַפִּילָה אִיגְלָאֵי מִקְלָתָא לְמַפְרַע, ור"ל סוֹבָר דַּכ"ז שְׁאֲפָשֶׁר לְהַנְלִיד לֹא נִשְׁלַמָּה סָבָה
הַמְחִיבָת חִלְצָה וַיְבוּם, וּמִשׁו"ה לֹא שִׁינָּה לֹא מְרַע לְמַפְרַע דְקוֹדֵם שְׁהַפִּילָה
אִפְתִּי לֹא הִיָּתָה סָבָה הַגּוֹרָמַת הַדִּין הַזֶּה, וְאִין פֶּאֵן מְקוּם לְבָאָר הַלְכוּתִיָּהֶם בְּפְרָטוֹת שְׁכָל
אֶחָד הוּא עֲנִין אַרְוֹף וְעַפ"י דְּוַגְמָאוֹת אֵלוּ נִלְעַנ"ד לְבָאָר גַּם עֲנִין זֶה שְׁהִידְעָה מִתְרַת,
דְּבִאֲמַת מִשְׁעָה שְׁנַפְל הָאִיסוּר לְתוֹף הַהִיתָר כְּכָר הַנּוֹתְחָלָה הַסָּבָה לְגְרוּם ע"י הַמִּיעוּט דִּין
סָפֵק עַל הָרֹב, לֹא מִיבְעִיָּא לַח בְּלַח אֶלָּא אִפִּי יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ פִּינּוּן שְׁמוֹנְחִים יַחַד וְאִין בְּהֵם
סִימְנֵי הַכְּרָה לְהַפִּיר הָאִיסוּר מִתּוֹף הַהִיתָר, י"ל דְּכָכָר הַנּוֹתְחָלָה הַסָּבָה אוֹ גַּם נִגְמְרָה
שְׁיִגְרָם אִיסוּר סָפֵק עַל כָּל הַחֲתִיכוֹת, אֶלָּא שְׁתְּלוּי בְּתַנְאֵי הִידְעָה וּמִשְׁעָה שְׁנוֹדַע שְׁעַכְשָׁיו
נוֹגַע לְמַעֲשֶׂה ע"י לִידַת הַסָּפֵק לְהַהֲנַהֲגָה עַל כָּל חֲתִיכָה וְחֲתִיכָה אֲמַרִּינּוּ אִיגְלָאֵי מִקְלָתָא
לְמַפְרַע שְׁכָכָר הִיָּתָה הַסָּבָה לְסָפֵק עַל כָּל הַתְּעַרְבוּבוֹת, וְהַמִּיעוּט הוּא הַגּוֹרָם עַל הָרֹב
וְאֲמַרִּינּוּ אִיגְלָאֵי לְמַפְרַע שְׁכָכָר נִתְבַטֵּל הַמִּיעוּט, אֲבָל כ"ז אִם הָעַרְבוּב דְּמַעֲיָקְרָא גּוֹרָם
הַסָּפֵק עַל כָּל הַתְּעַרְבוּבוֹת לְאַחַר הִידְעָה, אֲבָל הִיכָא שְׁהַסָּפֵק עַל הַחֲתִיכוֹת הוּא שְׁלֵא מְחַמַּת
הָעַרְבוּב דְּמַעֲיָקְרָא אֲזִי לֹא שִׁינָּה כָּל לֹא מְרַע שְׁהִידְעָה שְׁלֵא אַח"כּ תַּתִּיר לְמַפְרַע, פִּינּוּן דְּהַסָּפֵק
דְּהַשְׁתָּא לֹא נוֹלַד מְחַמַּת הָעַרְבוּב הַהוּא, וְהַגָּה בְּאֶנְפִּין דְּמִיָּרֵי הַשְּׁ"ף וְהַפְר"ח שְׁנַפְל חֲתִיכָה
אַחַת טְרִיפָה לְתוֹף ג' כְּשִׁירוֹת וְקוֹדֵם הִידְעָה נִתְחַלְקוּ לְתוֹף שְׁתֵּי קַדִּירוֹת שְׁתֵּים שְׁתֵּים
בְּכָל קַדִּירָה, דְּעַכְשָׁיו כָּל הַחֲתִיכוֹת בְּסָפֵק הֵן מְחַמַּת עַכְשָׁיו דְּחֲתִיכָה אַחַת טְרִיפָה בֵּין הַד'
חֲתִיכוֹת, וְאִין יְדוּעַ בְּאִיזוֹ קַדִּירָה הִיא וּבְאִיזוֹ נִמְצְאוֹת חֲתִיכָה מִן הַחֲתִיכוֹת, דְּבַכָּה"ג אִין
תּוֹרַת הַסָּפֵק עַכְשָׁיו מְחַמַּת הָעַרְבוּב שֶׁל קוֹדֵם הִידְעָה דְּמָה לְנוּ דְּלְמַעֲיָקְרָא דְּהַרִי אִין
הַנְּפִילָה גּוֹרָמַת הַדִּין אֶלָּא מְחַמַּת שְׁיֵשׁ חֲתִיכָה אַחַת טְרִיפָה וְאִין יְדוּעַ אִיזוֹ הִיא וְגַם עַכְשָׁיו
אִיכָּא בְּנֻדְאֵי הַחֲתִיכָה הַטְּרִיפָה בֵּין ד' חֲתִיכוֹת אֵלוּ, וּמִשׁו"ה אִין הִידְעָה שֶׁל עַכְשָׁיו מִתְרַת
כְּלוּם לְמַפְרַע אֶלָּא מִשְׁעַת הִידְעָה וְאִילָף, וְכִינּוּן שְׁעַכְשָׁי הֵם בְּשְׁתֵּי קַדִּירוֹת דְּאִינּוּ
מְצַטְרְפֵת נִשְׂאָר סָפֵק שֶׁל תּוֹרָה עַל כָּל הַחֲתִיכוֹת כְּמוֹ שְׁפָסְקוּ הַשְּׁ"ף, וְהַפְר"ח, אֲבָל אִם
הִיו ג' חֲתִיכוֹת שְׁאִחַת מִהֵן אֲסוּרָה וְנִשְׁאָלָה אַחַת קוֹדֵם הִידְעָה, דְּעַכְשָׁיו בְּשְׁעָה שְׁנוֹדַע
הַתְּעַרְבוּבוֹת לִיכָּא בְּהַתְּעַרְבוּבוֹת הַחֲתִיכָה הַנְּאָכְלָת, וְשְׁתֵּים הַנְּשִׂאוֹת לִיכָּא חֲתִיכָה אֲסוּרָה
וְנֻדְאִית, וְרַק בְּהַצְטְרָפוֹת הַחֲתִיכָה הַנְּאָכְלָת מִתְבַּרֵּר הַדְּבָר שְׁאִחַת מִהֵן הִיא חֲתִיכָה אֲסוּרָה,
וְנִמְצָא שְׁהַעַרְבוּב שְׁהִי קוֹדֵם הִידְעָה גּוֹרָם הַדִּין לְהַכְנִיס כָּל הַג' חֲתִיכוֹת בְּסָפֵק, וּבַכָּה"ג
אִיכָּא לְמִימַר דְּהִידְעָה שֶׁל עַכְשָׁי מִתְרַת לְמַפְרַע, וּלְפִי"ז אִם הִי ג' חֲתִיכוֹת וְאִחַת מִהֵן
אֲסוּרָה בְּאִיסוּר פְּרַת וְאֶכְל אַחַת מִהֵן וְאִח"כּ נוֹדַע לוֹ הַתְּעַרְבוּבוֹת הוּא פְּטוּר מֵאֲשֶׁם תְּלוּי
אִף שְׁאֶכְל קוֹדֵם שְׁנוֹדַע הַתְּעַרְבוּבוֹת, וּל"ד לְגִידוֹן שֶׁל הַשְּׁ"ף וְהַפְר"ח, וְכֵן ל"ד לְעֵיקָר
הַמְקוֹר הָאֲמוּר לְעֵינֵי יְדִיעָה בִּירוּשְׁלַמִי וּבַתּוֹסְפֵתָא וּבְרַאשׁוֹנִים לְעֵינֵי תְרוּמָה וְעַרְלָה דְּאִם
נִפְלָה עוֹד סָאָה דְּמַצְטְרָפִים יַחַד כְּשֵׁלֵא נוֹדַע בִּינְתֵימִים, דְּהֵתֵם הַתְּעַרְבוּבוֹת בְּשְׁלָמוֹת, וְאִין

הספק על התערובות מחמת מעיקרה אלא מחמת העירבוב דהשתא וכל כה"ג לא אמרינן שהותר למפרע אלא מכאן ולהבא פנ"ל: והנה לפי"ז באם נפל איסור חד בתרי וקונדם שנודע התערובות נאכל אחד מהם או נפל לים, דהשתא ליפא רק חד בחד ואינו בטל, דלדינא לשיטת המנ"י דקונדם שנודע ג"כ בטל מה"ת ולענין דינא דרבנן יש לתלות דאיסורא נפל לים או נאכל, כמו דקיי"ל בכל הדברים שאינם בטלים מדרבנן אבל לשיטת הפר"ח והש"ך בכה"ג הני איסור דאורייתא וכל תלינו, וכן מצאתי בס' בינת אדם מבעל חקמת אדם בשער הקבוע סי' ה' וכן הביא שם דהגאון בעל בית מאיר הסכים עמו בדין זה בפשיטות, ולפימש"כ עפ"י דברי הרשב"א הנ"ל הי' נראה להתיר השתים הנשארות גם להש"ך והפר"ח דכמו דאינו חייב באשם תלוי על מה שאכל, כ"כ בכל איסורים אמרינן איגלאי מילתא למפרע דכבר הותר, פינו דהשתא ליפא כל התערובות, והספק עכשיו מחמת הערבוב דמעיקרא, אבל באמת נראה דאינו פו, דלפי"מ שכתב הרשב"א בתוה"ב הבאנו לעיל ריש פ"ק ו' לענין שתי קנפות באחת יש בה פדי לבטל ובשנ"י אין בה דאינו מצטרפות יחד להתיר את הקנפה שאין בה בכדי להעלות, משום דכיון שבהקופה שיש בה פדי להעלות אין הספק מגרע פלום דממ"נ הא מותרת, וכל היכא שאינה נכנסת בספק אינה מצטרפת להעלות, לפי"ז אם קונדם הידיעה נפלה אחת לים או נאכלה באופן שעכשיו משעת הידיעה אין לדון עלי' כלל, אין שייך לומר איגלאי מילתא למפרע שע"י הידיעה של עכשיו הותרו פולם ע"י ביטול, דאומה החתיכה שנפלה לים או שנאכלה אין הספק נוגע אלי' פלום לדינא, אינה מצטרפת לרוב המתיר כמש"כ הרשב"א דלפי"ז אף דהשתא החתיכות הנשארות מקור הספק הנופל עליהן, הוא מחמת העירבוב דמעיקרא, אבל חתיכה הנאכלת אינה מצטרפת וחסר בזה רוב המתיר אם גם גיזיל בתר מעיקרא ול"ד לנידון של הרשב"א בתשו' דהתם נוגע עכשיו לדון עלי' אם להביא אשם תלוי או לא, באופן דלפי"ז אם הי' ג' חתיכות שאחת מהן אסורה באיסור פרת, דנ"מ לדין אשם תלוי, אם אכל אחת הי' הדין דמותר עכשיו לאכל פולן כמש"כ, דעכשיו משעת הידיעה אמרינן איגלאי מילתא למפרע, אבל בשאר איסורים או בזמן דליפא אשם תלוי, אז אם אכל אחת השתים הנשארות אסורות מספק של תורה, כמש"כ הגאון בעל חקמת אדם והבית מאיר: איברא דלפימש"כ הי' נפ"מ לדינא גם בזה"ז לענין שתי גפילות, דאם נפלה חתיכה אחת טריפה לתוך ד' חתיכות של היתר ונפלה אחת לים ואח"כ נפל לתוך התערובות עוד חתיכה של איסור ונפלה אח"כ חתיכה שניה לים ואח"כ נודע התערובות, דלפי מש"כ הנה אם נבוא לדון על הנשאר כפי שורת הדין דהשתא הוא ספק של תורה שמא שתי חתיכות האסורות נשארו פאן בתערובות וליפא שיעור ביטול, אבל פינו דהפל הם בספק מחמת הערבוב הראשון, דמחמת החתיכה השני' האסורה שנפלה בפעם השני' הי' עכשיו מותר, דהרי יש פאן ארבע חתיכות ואיפא שלש של היתר לבטל את האחת האסורה, אלא דעלינו להסתפק שמא יש פאן גם החתיכה האסורה שנפלה בפעם הראשון, ולפי"ז כל החתיכות שהי' בעירבוב מתחילה נכנסים בספק, ובכה"ג גם אם לא יצטרפו לרוב המתיר שתי החתיכות שנפלו לים או נאכלו, איפא רוב המתיר גם בלא שתי החתיכות, דקונדם גפילת האיסור בפעם השני' הי' בהתערובות ד' חתיכות של היתר, דגם אם לא נחשוב לצירוף החתיכה האחת שנפלה לים אפתי איפא ג' של היתר, וכשנאמר איגלאי למיפרע דכבר הותר הי' כל הד' היתר,

וּכְשֶׁנֶפֶל אַח"כ עוֹד חֲתִיכָה אַחַת שֶׁל אִיסוּר נִתְבַטְּלָה וְהַפֵּל מִתּוֹר, דְּלִפְיֵמִש"כ מֵה דְקִי"ל
דְּאֵם מִתּוֹסָף אִיסוּר קוֹדֵם הִדְיָעָה מְצַטְרָפִים יַחַד כְּמוֹ שֶׁנֶּפְלוּ בְב"א לְעֵנֵן עֶרְלָה וּתְרוּמָה
לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּפָסֵק כּו"ש דְּהִדְיָעָה מִתּוֹרַת, הוּא רַק הֵיכָא שֶׁהַתְּעֲרֻבוֹת פְּנִלָה בְּעֵינָה,
דְּאִז א"צ לָנוּ.

כָּלֵל עַל הָעֵבֶר דְּהִמְצִיאוֹת שֶׁל עֲכָשִׁי גוֹרְמַת הַסֶּפֶק, אֲבָל בְּאִנְפֵּן שֶׁצִּיּוּרָנוּ דְּהִעֲרִיבּוּב
דְּמַעֲיָקְרָא גוֹרֵם דְּאִז אֲמַרִּינוּ אִיגְלָאֵי מִקְלָתָא לְמַפְרַע שֶׁכָּבֵר הוֹתֵר, אִז הוּי פְּאִילוּ נִפְלָה
הַשְּׁנִי' אַחַר הִדְיָעָה, דְּהָרִי קוֹדֵם שֶׁנֶּפְלָה הַשְּׁנִי' כָּבֵר הוֹתֵר פֶּל הַתְּעֲרֻבוֹת וְגַם הָאִיסוּר
מְצַטְרָף לְהִתֵּר, פִּינֵן דְּבִכָּה"ג מְשַׁעַת הִדְיָעָה אֲמַרִּינוּ אִיגְלָאֵי לְמַפְרַע שֶׁכָּבֵר חָל הִתֵּר
הַבִּיטוּל, וְאִין לְדַמּוֹת עֵנֵן זֶה לְמִש"כ הָרָא"ש בְּפָגַה"נ הַבְּאֵנוּ לְעֵיל בְּפ"ז דְּאֵם נִתְבַטְּל
יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ וְאַח"כ נִתְבַטְּלוּ פְּנִלָם יַחַד, דְּיֵשׁ חִילּוּק דְּאֵם קוֹדֵם הַבִּיטוּל לֹא נוֹדַע הַתְּעֲרֻבוֹת
בְּעֵינֵן שְׁשִׁים בְּהִתֵּר גַּם מִין בְּמִינוּ, דְּעֲכָשִׁי הַדִּין הוּא עַל תְּעֲרֻבוֹת לַח בְּלַח וְצָרִיף ס',
וְאֵם נוֹדַע הַתְּעֲרֻבוֹת כְּשֶׁהָיָה יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ כָּבֵר הוֹתֵר הַפֵּל וְאִינוּ חוֹזֵר וְנֹאסֵר ע"י בִּיטוּל,
דְּלִכְאוּרָה גַּם שָׁם מֵה שֶׁאֵנוּ מְסוּפָקִים עַל הַמְּבֻנָּשׁל הוּא מְחַמַּת הַתְּעֲרֻבוֹת שֶׁל הַיָּבֵשׁ, וְאֵם
נֹאמֵר דְּמְשַׁעַת הִדְיָעָה אֲמַרִּינוּ אִיגְלָאֵי לְמַפְרַע דְּכָבֵר הוֹתֵר קוֹדֵם הַבִּיטוּל הִי מִתּוֹר גַּם
כְּשֶׁלֹּא נוֹדַע הַתְּעֲרֻבוֹת בֵּינֵתִים, אֲבָל זֶה אִינוּ דְּהָרִי הָאִיסוּר שֶׁל הַמְּבֻנָּשׁל הוּא מְחַמַּת
סָבָה שֶׁל עֲכָשִׁי דְּיָדְעִינוּ דְּאִיכָּא בְּזֵה הַתְּבַשִּׁיל פְּלִיטַת חֲתִיכָה אֲסוּרָה, וְאִין הִעֲרִיבּוּב
דְּמַעֲיָקְרָא גוֹרֵם הַדִּין וּמִשׁו"ה לֹא אֲמַרִּינוּ בְּכָה"ג אִיגְלָאֵי לְמַפְרַע וְאִין הִתֵּר הַבִּיטוּל רַק
מְשַׁעַת הִדְיָעָה וְאִילָף: וְכֵן נִרְאֶה לְעֵנֵן לְהַחְזִיק אִיסוּר סֶפֶק עַל הַתְּעֲרֻבוֹת קוֹדֵם הִדְיָעָה
ע"י יְדִיעָה דְּהַשְׁתָּא תְּלוּי בִּיסוּד זֶה שֶׁפְּתַבְּנוּ, דַּעֲפ"י מִש"כ לְעֵיל בְּפ"א דְּכְמוֹ דְּאֲמַרִּינוּ
דִּידְיָעָה מִתּוֹרַת כ"כ עֲלִינוּ לֹאמֵר דְּהִדְיָעָה אוֹסֵרַת הֵיכָא דְּלִיכָּא תּוֹרַת בִּיטוּל בְּרוּב, וְקוֹדֵם
הִדְיָעָה לֹא הוֹגֵרֵם ע"י הַמְּיָעוּט שׁוּם דִּין סֶפֶק עַל הָרוּב, וְהִנֵּה בְּגַמ' פְּסָחִים ד' פ"ח ע"ב,
בֵּה' שְׁנִתְעַרְבוּ עוֹרוֹת פְּסָחִיהֶם וְנִמְצָא יִבְלַת בְּאַחַד מֵהֶם שֶׁפְּנִלָם יוֹצְאִים לְבֵית הַשְּׂרִיפָה
וּפְטוּרִים מִלְּעֲשׂוֹת פְּסַח שְׁנִי, אֲמַר אֲבִי לֹא שְׁנוֹ אֵלֵּא שְׁנִתְעַרְבוּ לְאַחַר זְרִיקָה דְּבַעֲדִינָא
דְּאִינְדְּרִיק דָּם מִיְהוּ הוּי חֲזִי לְאַכִּילָה אֲבָל אִם נִתְעַרְבוּ לְפָנֵי זְרִיקָה חֲתִיבִים לְעֲשׂוֹת פְּסַח
שְׁנִי יַעו"ש, וְכֵן הוּא בְּלִשׁוֹן זֶה בְּרַמְבַּ"ם פ"ג ה"ט מֵה' ק"פ, וְלִכְאוּרָה קֶשֶׁה דְּאָף אִם
נִתְעַרְבוּ קוֹדֵם זְרִיקָה, אִם נִמְצָא הַיִּבְלַת לְאַחַר זְרִיקָה עֲדִינֵן בְּשַׁעַת זְרִיקָה מִי שֶׁפְּסָחוּ כְּשֶׁר
הִי הָרִי יָצָא יְדִי פְּסַח דְּהָרִי הִי כְּשֶׁר בְּמַצִּיאוֹת לְפִי דְּקָמִי שְׁמִיָּא גְּלִיָּא, וְכַפּוּעֵל ג"כ לֹא
נִדְּחָה פְּסָחוּ מִזְרִיקָה וּמִאֲכִילָה, וְלָמָּה אֲמָרוּ בְּגַמ' וְכֵן הַרְמַב"ם שְׁתְּלוּי בְּתְעֲרֻבוֹת הָעוֹרוֹת
פִּינֵן שֶׁהִעֲיָקֵר בְּזֵה יְדִיעַת הַתְּעֲרֻבוֹת, אֲכֵן לְפִימִש"כ בְּעֵינֵן יְדִיעָה הַמִּתְּרַת דְּאֵם בְּשַׁעַת
יְדִיעָה עֲלִינוּ לְדוֹן עַל הָעֵבֶר אִז אֲמַרִּינוּ אִיגְלָאֵי לְמַפְרַע אִם הַסָּבָה כָּבֵר הִתֵּה מַעֲיָקְרָא,
כ"כ נֹאמֵר גַּם לְעֵנֵן קְבִיעַת הָאִיסוּר סֶפֶק לְמַפְרַע, וְהֵתֵם בְּתְעֲרֻבוֹת פְּסָחִים אִם הִי
תְּעֲרֻבוֹת קוֹדֵם זְרִיקָה וְאַחַר זְרִיקָה נִמְצָא הַיִּבְלַת בְּאַחַד מֵהֶם שֶׁעֲכָשִׁי עִיָּקֵר הַדִּין תְּלוּי
בְּמָה שֶׁעֵבֶר אִם בְּשַׁעַת זְרִיקָה אִינְדְּרִיק הַדָּם בְּהַכְּשֶׁר בְּכָה"ג אֲמַרִּינוּ אִיגְלָאֵי לְמַפְרַע דְּכָבֵר
קוֹדֵם זְרִיקָה הִי מְעוֹרְבִים וְנִדְּחוּ כָּל הַפְּסָחִים, וּמָה שֶׁנִּזְרַק הִי בְּפִסּוּל, דְּאָף הַכְּשֶׁרִים לֹא
הִי רְאוּיִם פִּינֵן דְּכָל הָעוֹרוֹת הִי מְעוֹרְבִים, וְע"י סָבָה זֶה נִגְרַם הַסֶּפֶק לְאַחַר זְרִיקָה ע"י
מַצִּיאת הַיִּבְלַת, חֲשָׁבִינוּ לְכוּלְהוּ פְּפִסּוּלִים וְדַחוּיִם מַעֲיָקְרָא, לְפִי"מ דְּקִי"ל לְדְשָׁחוּטִים
לְכו"ע נִדְּחִים כְּמוֹ דְּאֲמַרִּינוּ בְּזִבְחִים ד' ע"ג ע"ב, וּמָה דְּאֲמָרוּ בְּגַמ' פְּסָחִים הַנָּ"ל לְיִשְׁנָא
דְּחֲזִי לְאַכִּילָה וְלֹא חֲזִי לְאַכִּילָה, הוּא רַק לְעֵנֵן אַחַר זְרִיקָה לֹאמֵר דְּחֲשָׁבִינוּ דְּגַם הוּי חֲזִי

לאכילה, אבל קודם זריקה לא נזכר בגמ' סבת הפסול, והוא משום דאם נתערב קודם זריקה פסולים, משום דכולם נדחים, דפסול זה הוא גם בכל הקרבנות שאין בהם צורך אכילת הבשרים, ולפי"ז מוכח מסתימת הש"ס דגם לדין דיהוי בקדשים אמרינו איגלאי מילתא למפרע אף שדין זה הוא מחמת העדר הדין בפועל מ"מ הידיעה של עכשין מחשבת למפרע פאלו פבר הי' אינו ראוי בפועל: ונראה דכ"ז אם בשעה שנודע התערבות עדיין הספק לנו, אבל אם בשעה שנודע הנופר האיסור וההיתר, אז גם בקדשים יתפשרו הפשרים, דבכה"ג לא שיניף לומר שנדחו, דרק ע"י ידיעה דהשתא אמרינו איגלאי מילתא למפרע ובכה"ג לא שיניף לומר שנדחו אם עכשין הנופר ולא גרמה התערבות שום דיהוי בפועל משעת הידיעה, דהרי זה פאלו לא בא לכלל ידיעה מעולם, ויש להזכיר פן מסוגית הגמ' בנבחים ריש פרק התערבות, בכל הנבחים שנתערב בהם פסול דכולם פסולים, ופריף הש"ס וליבטלו ברובא, וכ"ת חשיבי ולא בטילי הניחא לר"ל אלא לר"י מאי איפא למימר, והנה אם נאמר דאם הי' שעה אחת בתערבות חשבים פנדחים אף אם הנופרו עם הידיעה מן התערבות, מאי פריף הש"ס הלא לפי"מ דסובר ר' יונתן בעלי חיים פמו דאיתא בנבחים ד' נ"ט ובשאר דנכתא, וכפי הרגיל בכל תערובות מתודע התערבות אינה שעה לאחר התערבות, וקודם הידיעה לא חל היתר הביטול, ונמצא דכבר נדחו שעתא חדא ושוב אינם חוזרים ונראים, אלא בע"כ הטעם בזה, דכיון דאם משעת הידיעה איפא דין ביטול ברוב לא נדחו לעולם, אף דלא חל הביטול קודם, אבל גם דין פסול לא חל מעיקרא קודם הידיעה, וכיון דמשעת הידיעה הם ראויים להקרבה לא שיניף לומר איגלאי למפרע, ולענין הזבח שהי' נדחה ודאי מחמת הפסול שבו ואנו רוצים להתירו עכשין ע"י ביטול, אף לר"י לא קשה מידי דאף שנאמר דפסול להקרבה אינו חוזר ומתפטר לא עדיף פסול זה מהפסול שיש בעצמותו דאמרינו דרוב הפשרים מבטלים אותו, כ"כ פסול זה של דחוי יתבטל ברוב: ועפי"ז יתישב היטב סוגית הש"ס בעירובין בפ' בפל מערבין שהקשינו לעיל בפ"י בהא דמבואר שם דאם נדמעו מבעוד יום לא הוי עירוב דמשמע פשטות הש"ס אף שלא נודע התערבות עד חשיכה, והרי אם נאמר דלא חל דין ספק איסור רק משעת הידיעה ואילף הוי בשעת חלות העירוב סעודה הראוי', - יעו"ש מה שנדחקנו לתרץ - ועפ"י מש"כ בזה מיושב היטב דע"י הידיעה של עכשין אמרינו איגלאי למפרע דלא הי' ראוי לאכילה משעת התערבות, וכמו שהזכרנו דלענין קרבן חשוב פנדחוי למפרע, כ"כ ודאי דגם לענין עירוב חשוב פסעודה שאינה ראוי' מבעוד יום.

ונראה לענ"ד דאם נתערב איסור בהיתר שיש בו כדי לבטל את האיסור והניח עירוב בזה ולא נודע התערבות עד חשיכה דבכה"ג פשר העירוב, אף דלכאורה בשעה שחל העירוב חסרה הידיעה המתרת, אבל בכה"ג פשר ממ"נ אם לא חל הביטול למפרע גם האיסור של ספק לא חל למפרע כיון דמשעת ידיעה ואילף הוא מותר, ואם חל האיסור למפרע גם הביטול חל למפרע, ואף אם לא הי' שיעור עירוב ע"י ההיתר, בלי הצטרפות האיסור המעורב בהיתר, ג"כ פשר העירוב, אף דבשאר דנכתא לא אמרינו בכה"ג היכא שמתערבות עדיין בעין איגלאי למפרע שפבר בטל קודם הידיעה, משום דהספק שהוא על התערבות אינו מחמת העירוב דמעיקרא אלא מחמת עירוב דהשתא, מ"מ הכא לענין עירוב לו יהא דאיסור התערבות אינו גורם העירוב דמעיקרא על של עכשין

אָבֵל פִּינּוֹן שְׁלֵעֲנָן פְּשׁוּת הָעֵינְרוֹב נוֹגַע הָעֵינְרוֹב דְּמַעֲיָקְרָא עַל לְהַבָּא, בַּכֹּהֵ"ג אָמְרִי דַעֲיִי דְהַשְׁתָּא הַתָּמָר פְּכָר מְשׁוּם אִיגְלָאֵי לְמַפְרַע כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ עַפְ"י דְבָרֵי הַרְשָׁבָ"א לְעֲנִין אָשֵׁם תְּלוּי וְהִי, כָּל הָעֵינְרוֹב רְאוּי לְאֲכִילָה בְּשַׁעַת חִלּוֹת הָעֵינְרוֹב, וְזֶה דִּין מְחֻדָּשׁ בַּעֲזַה־יִי.

וְהַפְּלֵל הָעוֹלָה מְדַבְּרִינוּ עַפְ"י סוּגִיַת הַש"ס דְּפִסְחִים הַנ"ל עִם דְּבָרֵי הַרְשָׁבָ"א הַנ"ל דְּכָל הֵיכָא דְהָעֵינְרוֹב דְּמַעֲיָקְרָא גּוֹרֵם דִּין עַל לְהַבָּא, אַז הִידִיעָה דְהַשְׁתָּא אוֹסְרַת לְמַפְרַע הֵיכָא דְלִיכָא פְּלִי תוֹרַת בִּיטוּל בְּרוּב מְחֻמַּת חֶסְרוֹן שִׁיעוּר אוּ דְבָר אַחַר, וְהֵיכָא דְאִיכָא דִּין בִּיטוּל, מְשַׁעַת הִידִיעָה אָמְרִינוּ אִיגְלָאֵי לְמַפְרַע דְּכָבֵר בְּטַל, וְהֵיכָא דַא־צ לְעֲנִין לְהַבָּא לְעֵינְרָא דְמַעֲיָקְרָא לִיכָא דִּין סְפֵק אִיסוּר עַל הַהִיתָר לְמַפְרַע, וּמִמִּילָא לִיכָא גַם בִּיטוּל לְמַפְרַע דְהָא תְּלִיא כְּנִלְעַנ"ד בְּעֲנִין זֶה: פְּרָק יד וְהִנֵּה בְּכָל תַּעֲרוּבוֹת אָשֵׁר הַתָּמָר הָאִיסוּר עַ"י בִּיטוּל בְּרוּב דְקִי"ל שְׁאֵם הַתָּמָר הָאִיסוּר חוֹזֵר לְאִיסוּרוֹ, יֵשׁ לְחַקֵּר מַה יְהִי מְשַׁפֵּט הַדִּינִים הַתְּלוּיִם וְנִגְרָרִים מִן הָאִיסוּר שֶׁהִי מוֹתֵר מְעֵינְרָא וְנֶאֱסַר עַכְשָׁיו, אִם חָשׁוּב כְּאִיסוּר מְחֻדָּשׁ מְעַכְשָׁיו אוּ מְשַׁעַת הַפְּרָה חוֹזְרִים כָּל הַדִּינִים כְּפִי הִידִיעָה דְהַשְׁתָּא כְּאִילוּ לֹא נִתְבַּטַּל מְעוּלָם, וּנַפ"מ בְּזֶה לְכַמָּה וְכַמָּה הַלְכוֹת, דְלַעֲנִין מַע"ש דְּבַטַּל בְּרוּב מַה"ת, אִם פְּדָה אֶת הַמַּעֲשֵׂר דְמַעֲיָקְרָא לֹא חָל הַפְּדִיּוֹן, כְּמוֹ דְמַבְּנָאָר בְּגַמ' ב"מ פ' הַזֶּהָב ד' נ"ג אִם לְאַחַר שֶׁהוֹפֵר הַמַּע"ש חֲזָרוּ דְמֵי הַפְּדִיּוֹן לְקַדְוִשְׁתָּם אוּ יוֹצְרֵי הַמַּע"ש פְּדִיּוֹן מְחֻדָּשׁ, וְכֵן קָרְבָן שְׁנֵי בְּחֻלִּין וְהִמִּיר בּוֹ אִם לְאַחַר שֶׁהוֹפֵר חֲזָרָה גַם קְדוּשַׁת תְּמוּרָתוֹ מִהַשְׁתָּא אוּ לֹא, וְכֵן לְעֲנִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר כְּגוֹן גְּבִילַת בְּהֵמָה טְמֵאָה שְׁבַטְלָה בְּרוּב הֵיכָא דְמַעֲיָקְרָא קוֹדֵם הַבִּיטוּל לֹא חָל אִיסוּר גְּבִילָה עֲלֵי שְׁכָבֵר אִיסוּרָה מְחֻמַּת דִּין בְּהֵמָה טְמֵאָה וּבְשַׁעַת שְׁבַטְלָה בְּרוּב הֵיכָא דְהַתָּמָר לְגַמְרִי, וְעַתָּה אִם נֹאמַר דְהָאִיסוּר עַכְשָׁיו הוּא מְחֻדָּשׁ חֲלוּ שְׁנֵי אִיסוּרִים בְּב"א, וְאִם חֲזָרָה לְאִיסוּר הַרְאֵשׁוֹן כְּאִילוּ לֹא בְּטָלָה אִיסוּרָה רַק מְחֻמַּת טְמֵאָה וְלֹא מְשׁוּם גְּבִילָה, וְכֵן לְעֲנִין אִיסוּר שְׁבִיעִית וַע"ז מַה"ת אִם הַתְּפִיס בְּהוֹן דְבָר קוֹדֵם שֶׁהוֹפֵר אִם אִיסוּרִים הַנִּתְפָּסִים מְשַׁעַת הַפְּרָה וְאִילוּ וְכֵן יֵשׁ לְדוֹן לְעֲנִין נ"ט בְּנ"ט אִם בְּשִׁלּוֹ בְּקַדְוִרָה אִיסוּר הַבְּטַל, וְאַח"כּ בְּשִׁלּוֹ בְּהֵיכָא, וְאַח"כּ הַתָּמָר, וְאַח"כּ הַתָּמָר אִיסוּר אִם חָל הָאִיסוּר עַל הַמְּתַבַּטַּל בְּקַדְוִרָה דְהַשְׁתָּא הוּי נ"ט בְּנ"ט וְאִינָה נֶאֱסְרַת, וְאִם מְעַכְשָׁיו אָנוּ דְנִים כְּאִילוּ כְּבָר אִיסוּרָה, אִיסוּר הַתְּבַשִּׁיל שְׁנֵי בְּשִׁלּוֹ בְּקַדְוִרָה וְכֵן גְּבִילָה שְׁבַטְלָה בְּשַׁחוּטָה לְדוֹן טוֹמְאָת מַגַּע אִם לְאַחַר הַפְּרָה טְמֵאִים הַדְּבָרִים שְׁנִגְעוּ בְּגְבִילָה קוֹדֵם הַפְּרָה, וְכֵן יֵשׁ לְצִיּוּר כְּפֵה עֲנִינִים מַה דְאִיכָא נַפ"מ בְּחַקִּירָה זֹו לְדִינָא, וְהִנֵּה מְדַבְּרֵי הַרְא"ש פְּגִיַה"נ הַבְּאֵנוּ לְעֵיל בַּפ"ז אֶת דְּבָרֵי שְׁכַתֵּב דְאִם נִיתְּוֹסַף אִיסוּר עַד שְׁרַבְהָ הָאִיסוּר עַל הַהִיתָר דְהוּי כְּאִילוּ הַתָּמָר הָאִיסוּר וְחֹזֵר לְהִיּוֹת אִיסוּר מְכָאן וְלְהַבָּא, וְדַאי אִין רַאִי כְּלוּם, דְהִתְּמָם לֹא הַתָּמָר הָאִיסוּר אֶלָּא עַ"י הוֹסַפְתָּ אִיסוּר, וּבַכֹּהֵ"ג וְדַאי לֹא שְׁיִיף לֹאמַר דְהוּי כְּאִילוּ לֹא נִתְבַּטַּל, דְרַק בְּהוֹפֵר הָאִיסוּר בְּהַפְּרָה פְּשׁוּטָה דְרוּאָה עַכְשָׁיו אֶת הָאִיסוּר לְמַפְרַע דְהַרִי הַפִּירוֹ, וְכְפִי יְדִיעַתוֹ אוֹתוֹ עַכְשָׁיו הוֹסֵר כָּל הַסְּפֵק גַם מִזְמַן הַקוֹדֵם, יֵשׁ לְדוֹן דְלִפִּי הִידִיעָה וְהַפְּרָה שֶׁל עַכְשָׁיו רוּאָה אֶת הַדְּבָר הָאִיסוּר לְמַפְרַע כ"כ בְּטַל וְהוֹסֵר עַכְשָׁיו כָּל דִּין שֶׁל אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת שֶׁהִי מְחֻמַּת הַתַּעֲרוּבוֹת, אָבֵל אִם חוֹזֵר וְנִיעוּר עַכְשָׁיו עַ"י הוֹסַפְתָּ אִיסוּר בַּכֹּהֵ"ג אִם דְחָשׁוּב כְּאִילוּ הַתָּמָר, אָבֵל הַפְּרָה זֹו אִינָה לְמַפְרַע, דְהָעֵינְרוֹב דְמַעֲיָקְרָא לֹא נִפְקַע עַכְשָׁיו רַק מְכָאן וְלְהַבָּא עַ"י הַתְּחַדְשׁוֹת שֶׁל הוֹסַפְתָּ אִיסוּר וּבַכֹּהֵ"ג וְדַאי נִרְאֶה שֶׁהוּא אִיסוּר מְחֻדָּשׁ מְכָאן וְלְהַבָּא וְלֹא לְמַפְרַע, וְעוֹד אִם לֹא נִחְלַק בֵּין הַתָּמָר עַ"י הוֹסַפְתָּ אִיסוּר לְהַפְּרָה מְשִׁית אִין רַאִי מְלִשׁוֹן הַרְא"ש שְׁכַתֵּב דְחוֹזֵר וְנֶאֱסַר מְכָאן

וילהבא, דהרי אף אם נאמר דעכשיו הדין פאילו לא נתבטל מעולם דין זה ג"כ מתחדש מפאן וילהבא דהרי מעיקרא מ"מ הי' מותר, וכעין שכתב הרא"ש בפ' הנודר מן המבןשל לפרש דברי הירושלמי דאמר דלהכי חשבין נדרים פדבר שיש לו מתירים דאף שחכם עוקר את הנדר אין עוקרו אלא מפאן וילהבא, דמבאר הרא"ש מחמת דמ"מ מעיקרא הי' אסור אלא דעכשיו נתחדש דין זה לחשוב פאילו בטל הנדר למפרע, אבל באמת קודם ההתרה לא הי' מותר הבאנו דברי לעיל בש"ב פ"י יעו"ש: וכן מהא דכתב רש"י בזבחים ד' ע"ג ע"ב בהא דאמר רבא שם השתא דאמרו רבנן לא נקריב אי נקריב לא מרצי, וכתב רש"י וז"ל אי מקריב לא מרצי דאי דחי לי' מדרבנן (נ"ל דמדאורייתא בשעת קביעותא לא חזו עד דניידי וגזרו בי' רבנן משום קביעותא והווי להו דחויים מה"ת ומתני' אפילו הנפרו לבסוף אסורים הואיל ונדחו ושוב אינו חוזר. עכ"ל.

לפי גירסת פמה ספרים) אין להוכיח דלא חשבין בהנפר אח"כ פאילו לא נתערב מעיקרא, דשאני דין דחי' בקדשים פין דמ"מ מעיקרא לא הי' ראוי להקריב בפועל הוי לי' דחוי, וראי' לזה מהא דכתב רש"י דמחמת שאסור להקריב מחמת גזירה דרבנן חשיב פדחוי מה"ת, דהטעם בזה דהרי מה שמחויבים אנהנו לשמור ולקיים גזירת חכמים בנדאי הוא מה"ת, מלאו דלא תסור או מגלוי אחר בתורה, כמו שנתבאר ענין זה בדברינו בש"א, דעיקר החילוק בין איסורי תורה לאיסורי דרבנן הוא דדבר האסור מה"ת החפץ הוא דבר איסור שאינו ראוי להשתמשות זו, ומה שאסור מדרבנן, אף דבפועל הוא מונהר מה"ת שלא לעבור על דברי תורה, אבל החפץ הוא ראוי גם עתה להשתמשות זו שאסרו חכמים, יעו"ש בפ"ז ובפכ"א שהארכנו בענינים אלו, וכיין דכתב רש"י דלענין דחוי בקדשים מה שאסור להקריב מחמת גזירה דרבנן הוי דחוי מה"ת, משום דבעינן שיהי' ראוי להקרבה בפועל, ונהרי הי' מונהר מה"ת לשמוע דברי חכמים, וכדברי רש"י מוכח מן הש"ס פאן, דהרי גם לפי"מ שאסרו רבנן לא אמרו שיהי' דין פסול ודאי על כל התערובות, אלא דין ספק פאילו לא נתבטל הפסול, ומ"מ חשבין לי' לדחוי, ויקשה לכאורה מהא דמצינו בגמ' יבמות פ' החולץ דלהכי בספיקות חולצת ולא מתבבמת, ולא אמרינן כל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה, משום דאם יבוא אליהו ויאמר דהא בת יבום היא.

יעו"ש.

וכן לענין פסוי הדם דבעינן אשר יאכל, ובטריפה שאינה ראוי' לאכילה פטור מפסוי, ומ"מ בספק חייב לכסות הובא לעיל בש"א פ"י וכ"ב, וכן כתבו תוס' בזבחים ד' ע"א ע"ב ד"ה ובטריפה דמשו"ה בנתערב טריפה בקדשים יפדו פשיומתו אף דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, ולישראל אסור באכילה מחמת הטריפה המעורבת, דכיון דבמציאות הפשרים ראויים לאכילה, ומה שאסור לאכול מחמת ספק אין זה מחשיב לאינו ראוי באכילה יעו"ש.

והכא לענין דחוי מבואר בגמ' דמה שאינם ראויים להקרבה מחמת ספק חשוב פדחויים. ונעשים הפל פפסולים ואינם מרצים פלל, אלא ודאי נקטו חכמים דלענין דחוי בקדשים בעינן שיהי' חזי להקרבה בפועל, ואם אינו ראוי גם מתחת דבר אחר הגורם ג"כ חשוב

בְּדַחֲוֵי, וְכִמּוֹ דְּאִיתָא בְּזַבְחִים ד' נ"ט בְּקַדְשִׁים שְׁנֹשְׁחֻטוּ וְנִפְגְּמוּ הַמְזַבֵּחַ דְּחֻשְׁבֵי דְּחֻוּיָם אָף שְׂאִין חֲסָרוֹן כְּגוּף הַקֶּרֶבֶן, וּלְפִי"ז וּדְאִי בְּקַדְשִׁים לֹא מְהַנִּי הַפְּרָה דְּלֹאח"כ, וּמֵאֵד יִפְלֵא בְּעֵינֵי מַה שְׁמַצְאָתִי בְּהַשְׁמָטוֹת מְשִׁיטָה מְקוֹבְצָת שֶׁם לְסוּגְיָא ד' ע"ג בְּזַבְחִים שְׁהִבִּיא בְּשֵׁם הַר"ר שְׁמוּאֵל שְׁתַּמָּה בְּהָא דְּאָמַר רַבָּא דְּאֵם הַקְּרִיב לֹא מְרַצִּי וְכִי יֵשׁ כַּח בְּיַד חֲכָמִים לְעֻקְוֹר דְּבָר מַה"ת בְּקוּם וְעֵשָׂה, דְּאָמְרוּ לֹא מְרַצִּי וְיָבִיא קֶרֶבֶן אַחַר שֶׁהוּא חֻלְיִן בְּעֻזְרָה, דְּמַה"ת כְּבָר גְּתַפְפֵּר בְּקֶרֶבֶן שֶׁל תַּעְרוּבוֹת שְׁהִקְרִיב, וְכִמּוֹ דְּפִרְיָהּ הַש"ס ב'פ' הָאִשָּׁה רַבָּה גְּבִי דָם שְׁנֹטְמָא וְזָרְקוּ בְּמִזִּיד לֹא הוֹרְצָה, דְּמַה"ת הַצִּיץ מְרַצָּה עַל טְוִמְאָת הַדָּם וּמְדַרְבְּנֵן לֹא מְרַצִּי וּפְרִיָהּ הַש"ס וְכִי יֵשׁ כַּח בְּיַד חֲכָמִים לְעֻקְוֹר דְּבָר מִן הַתּוֹרָה, וּמְבִיא שֶׁם בִּשְׁטַמ"ק תִּירוּץ א' בְּשֵׁם הַר"י וְתִירוּץ ב' בְּשֵׁם הַר"ר מְנוּחַ, וְשְׁנֵי הַתִּירוּצִים הוּא בְּדִרְבָּה רַחוּק מְאֹד. יעו"ש.

וּבְאַמְת לִק"מ לַעֲנִיד וְכִמּוֹ דְּמִפְּנֵי בְּרַש"י פֶּאֶן דְּמַה שְׂאִינוּ רְאוּי לְהַקְרִיב מְדַרְבְּנֵן הָוֵי דְּחֻוֵי מַה"ת וְנִעְשָׂה פְּסוּל מַה"ת וְכַמְש"כ, אָבָל שֶׁם בִּיבְמוֹת פְּרִיָהּ שְׁפִיר כִּינֹן דְּקִי"ל דְּהַצִּיץ מְרַצָּה עַל דָּם שְׁנֹטְמָא בֵּין בְּשׁוּגָג וּבֵין בְּמִזִּיד, בַּע"כ הֵכִי קִים לְהוּ דְּלַעֲנִין דְּחֻוֵי ג"כ שְׂאִנֵי מַה שְׂאִינוּ רְאוּי לְהַקְרִיב מִחֲמַת טְוִמְאָה מְשִׁאָר פְּסוּלִים דַּא"ל"כ אִיָּהּ הַצִּיץ מְרַצָּה עַל הַדָּם הָא כְּבָר נִפְסַל מִחֲמַת דִּין דְּחֻוֵי בְּקַדְשִׁים וְעַל שְׁאָר פְּסוּלִים אִין הַצִּיץ מְרַצָּה, אֲלֵא וּדְאִי הֵכִי קִים לְהוּ מְעִיקָר הַהֲלָכָה שְׁהַצִּיץ מְרַצָּה עַל הַטְּוִמְאוֹת, דְּלֹא חֻשְׁבָּה תּוֹרָה כְּדֻחֵי מַה שְׂאִסוּר לְהַקְרִיב מִחֲמַת טְוִמְאָה, אָבָל עַכ"פ אַחַר שְׁהִקְרִיב מ"מ הַצִּיץ מְרַצָּה, וְרַבְּנֵן אָמְרוּ בְּמִזִּיד לֹא הִרְצָה, דְּמַה"ת הוּא פְּטוּר מִקֶּרֶבֶן אַחַר, וְרַבְּנֵן אָמְרוּ לְהִבִּיא קֶרֶבֶן אַחַר שֶׁהוּא חֻלְיִן מִן הַתּוֹרָה שְׁפִיר פְּרִיָהּ הַש"ס וְכִי יֵשׁ כַּח בְּיַד חֲכָמִים לְעֻקְוֹר דְּבָר מַה"ת, הַעוּלָה לְנוּ מִזֶּה דְּבְקַדְשִׁים וּדְאִי דְּלֹא מְהַנִּי הַפְּרָה לְהַחֲשִׁיבוּ כְּרְאוּי לְהַקְרִיבָה לְמַפְרַע, דְּכִינֹן דְּבַעֲיָנוּ רְאוּי לְהַקְרִיבָה בְּפִנְעַל, וְכָל הֵיכָא שְׂאִינוּ דְּנִים לֹא מְפָרַע, הוּא רַק דְּעַכְשָׁי הַדִּין כֵּן לֹא מְרַצָּה לְהִיּוֹת כֵּן לְמַפְרַע אָבָל בְּפִנְעַל לֹא הִי כֵּן לְמַפְרַע.

וְזֶה פְּשׁוּט: וּמַצְאָתִי בַּפּמ"ג בְּסִי' ק"ט בַּמ"ז סַק"ד אַחַר שְׁהִבִּיא שֶׁם פְּסַק הַרְמ"א דְּבַמְקוֹם הַפְּסַד מְוֹתָר בְּיָבֵשׁ שְׁנֹתְבִשְׁל אַחַר שְׁנֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת כְּתַב וְז"ל, שְׂאֵלָה יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ בְּרוּבָא בְּמִינוּ וְנֹדַע הַתַּעְרוּבוֹת וְנִתְבַּשְׁל כְּד, בַּה"מ, וְאַח"כ הֵנְפֵר הָאִסוּר בְּקִדְרָה מַהוּ, תְּשׁוּבָה דְּבָר זֶה מִתּוֹרַת רַבִּינוּ הַמְּוִבָּהק וְז"ל בְּשׁו"ת ח"צ ס' כ"א נוֹכַל לְלַמּוֹד דְּבָר זֶה, וְז"ל שֶׁם בְּמַה שְׁרַצָּה חֲכָם א' לֹא מְרַצָּה בְּמִשְׁאֵל"ס, וְהוֹלִידָה וּבָא בְּעֵלָה שְׂאִין הַנּוֹלָד מְמֹזָר מַה"ת וְכַתַּב ח"צ דְּוּדְאִי הָוֵי מְמֹזָר, וּמַה שְׁהִבִּיא רַא"י מִיָּבֵשׁ שְׁבִטָל וְהִפִּירוּ אַח"כ בְּאִסוּר, הַתַּעְרוּבוֹת שְׁמִקְוֹדָם מְוֹתָר, זֶה לֹא יִדְעָתִי מִנֵּין לֹן וּבְעֵינֵי פְּשׁוּט לְאִסוּר, וְאַף לַפ"ד ל"ד דְּהֵתָם שְׁכָבָר גְּתַעְרַב וְאִינוּ נִיָּפֵר וּבְהִיתָר גְּתַעְרַב וְכו'.

עַכ"ל, הִנֵּה וּדְאִי אִם הֵנְפֵר הָאִסוּר וְשָׁהָה אַח"כ בְּקִדְרָה, וּדְאִי דְּצָרִיף ס' שְׁהָרִי עֵתָה פּוֹלֵט מְאִסוּר בְּלַח, כ"פ שְׁהוֹסֵר הָאִסוּר מְקוֹדָם אוֹ נְצַטְנֵן וְאַח"כ הֵנְפֵר מ"מ הוֹאִיל וְנִתְבַּטַּל הַפְּלִיטָה מְקוֹדָם תּוּ אִין לְאַסוּר וְהַח"צ אוֹסֵר, וּמ"מ בַּה"מ כַּה"ג צ"ע לְדִינָא.

עַכ"ל הַפּמ"ג. וְהִנֵּה נִרְאָה דְּהַח"צ וְהַפּמ"ג נִקְטוּ בְּפִשְׁיטוֹת דְּהֵיכָא דְּהֵנְפֵר הָאִסוּר נִפְקַע הִיתָר הַבִּיטוּל לְמַפְרַע, דַּא"ל"ה אִין כְּאִין מְקוֹם לְאַסוּר אֵת הַתַּעְרוּבוֹת, כִּינֹן דְּהַחֲתִיכָה שְׁהוֹפְרָה נְאֻסְרָה לְאַחַר שְׁפִלְטָה פְּלִיטָתָה וּדְאִי דְּהַתְבַּשִּׁיל מְוֹתָר, דְּהַתְבַּשִּׁיל לֹא גְּתַחֲדָשׁ פְּלוּם ע"י הַפְּרָה זו, וְכֵן וּדְאִי כֵּן נִקְטָה הֵיכָא חֲכָם א' שְׂשָׂא לְמַה"צ שְׁרַצָּה לְדַמּוֹת הִיתָר שֶׁל

משאל"ס להיתר של ביטול ברוב, דהרי במשאל"ס ודאי דאמרינן איגלאי מילתא למפרע דא"א היתה, וסובר פיון דהביאה מ"מ בתחילה בהיתר היתה אין הולד ממזר, ומדמה זה לתערובות, והח"צ פליג דגם בתערובות אסור מה שגפלט בתערובות קודם שהופר, והטעם בזה דאף דהפליטה עדיין בתערובות היא ולא הופרה כלום, אבל פיון דבאמת מה שנתערב מפליטת האיסור בקדירה הי' מהדין להיות בששים דהרי לח בלח הוא, אלא דהרא"ש מתיר בנתבשל אחר שנודע התערובות שקבר הותר היבש לגמרי, ומשו"ה אין פליטתו אוסרת, ומשו"ה עכשיו דהופר האיסור ובטל היתר הבטול למפרע מן חתיכת האיסור, ועלינו לדון על הפליטה מחמת תערובתה בעצמה ומחמת תערובתה לעולם צריף ששים, זוהי סברת הח"צ, אבל באמת יש לדון להיפוך דאף אם נאמר דמה שהופר עכשיו אסור למפרע, אבל החלקים שגפרדו מן החתיכה קודם ההפירה נשארו בהיתכן דהרי חלקים אלו לא באו לעולם לכלל הפירה, דהרי זה ודאי יודה גם הח"צ שאם גפרר מן החתיכות פירוורים קטנים שהם נשארו בתערובות בלי הפירה שהם מותרים, אלא דשאני פירוורים שנשארו בתערובות שהם בטלים מצד עצמם שהי' רוב פירוורי היתר, וכיון דמצד רוב היתר אשר בהפליטה הי' צריף ששים, ורק אנו רוצים להתיר מחמת היתר של החתיכה, וכשאנו אוסרים למפרע את החתיכה, בטל ונפקע היתר של הפליטה, אבל מ"מ אין הפליטה באה רק מחלקים דקים שנמחו ונחלקים אלו לא באו לכלל איסור עכשיו, וע"כ נראה שמסתבר יותר כהפמ"ג שנוטה להתיר, אף שסברת האי חכם א' לא אבין כלל, דאיזו סברא שיהי' בזה, אין ענין זה דומה למשאל"ס, דהתם התרנו מחמת רובא דלית' קמן שהוא מחמת פירור ואח"כ נתברר ההיפוך ובנדאי דכה"ג הוי הולד ממזר, אבל בביטול ברוב שהאיסור נהפך להיתר, ואח"כ הופר מה שהופר אסור והפליטה שלא הופרה מותרת, אבל עכ"פ מדברי הגאונים אלו נלמד דהי' פשוט להם דבהופר האיסור אמרינן איגלאי מילתא למפרע שהי' אסור, ולא אדע מאין למדו זה, ובפשטות הדעת נוטה, דבהופר האיסור הוא נאסר מכאן ולהבא כמו במשמע מסתימת לשון הרא"ש, ומסתימת הראשונים יש ללמוד יותר מפירושן של אחרונים, אבל זה נראה לי ברור דמה שלדעת הפמ"ג להלכה למעשה בתערובות יבש במינו ונתבשל ואח"כ הופר האיסור דמותר בה"מ, הוא רק אם נתבשלו התערובות יחד, אבל אם בשלו כל חתיכה בפ"ע במים ואח"כ הופר האיסור דנדאי אסור התבשיל מה"ת, אף שהופר האיסור לאחר שנצטטן התבשיל, דהרי הופר שיש בקדירה זו נתינת טעם מהאיסור, דהרי אף אם נימא דלא נתחדש האיסור רק מכאן ולהבא אבל כמו דחל איסור עכשיו על עצם החתיכה כ"כ חל האיסור על התבשיל שיש בו נתינת טעם וכמו בתבשיל שיש בו טעם חמץ דנאסר בהגיע זמן הפסח, דדבר שיש בו טעם חמץ הוא כממשו לפ"מ דקיי"ל טעם כעיקר, ורק אם עכשיו הוא נ"ט בנ"ט כמו שציירנו לעיל בכה"ג תלוי אם נאמר איגלאי למפרע שהי' אסור אסור מעכשיו גם הנ"ט בנ"ט ואם מכאן ולהבא מותר הנטבנ"ט, או בטעם ממש אם בשל שתי חתיכות יחד יש לדון ג"כ שיהי' מותר פיון דבקדירה זו לא הופר האיסור דנתינת הטעם הוא ע"י הצטרפות של חתיכת היתר ג"כ בכה"ג תלוי בחקירה אם משעת הפירה חזרה לאיסורה כל התערובות למפרע או לא: ונראה לי דקצת ראי' לעיקר החקירה יש לומר מהא דקיי"ל דנבילה בטלה בשחוטה לענין מגע ולא למשא, אף דקיי"ל דכל שלא בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא, שהטעם

בזה כמש"כ התוס' בבכורות ד' כ"ג דחשיב בא לכלל מגע אם הי' מפירה כמו שנתבאר לעיל עגנו זה בשער זה פ"ז, דבפשטות קשה קצת פיון דמ"מ עכשיו בטלה והותרה טומאת מגע לגמרי ואם תנפר הנבילה יתחדש דין טומאת מגע מפאן ואילה, ומסברא הי' נוטה לומר דיותר חשוב בא לכלל מגע קולית סתומה שיש בה מוח דהרי אם ישבר בעצם יהי ראוי לטמא במגע, ומ"מ נקטינו בחולין ד' קכ"ד דנקרא אינו בא לכלל מגע דכפי מה שהוא עכשיו העצם סתום אינו ראוי לטמא במגע ומשו"ה אינו מטמא במשא, ובתערוכות דלפי מה שהוא עכשיו אי אפשר להפיר ומה"ט הוא בטל, ואיך נאמר שחשוב בא לכלל מגע מה שאפשר שיבוא לכלל מגע ע"י הפרה, שאז יהי חל עלי' טומאת מגע מפאן ואילה, אבל אם נאמר שמשעת הפרה אז טמאים המגעו שנגעו קודם ההפרה למפרע, מוכן ההבדל בין קולית סתומה לתערוכות, דבקולית יהי טומאת מגע משעת שבירה ואילה, ובשעה שנושא הקולית פשהיא סתומה עדיין ליפא טומאת מגע, אבל בתערוכות גם מה שנוגע עכשיו אפשר להיות טמא משו"ה חשבינו פאילו בא לכלל מגע, אבל אין זו ראי' מכרעת די"ל דסגי לן אם יבוא לכלל מגע בזמן שלאח"כ אם הזמן אינו מוגבל וכל שעה ושעה אפשר להיות פן להחשיב כבא לכלל מגע, ובקולית סתומה מחוסר מעשה, וע"כ לא נתברר לי עיקר חקירה זו וצריך תלמוד: אמנם קשה טובא בשיטת הרמב"ם הבאנו לעיל בפ"ז שכתב בפט"ו מה' פרה ונ"ל אפר פרה שנתערב באפר מקלה וקידש בכולן אם הי' הרוב אפר פרה מטמאים במי נדה, ואם הי' הרוב אפר מקלה אין מטמאים במגע אבל מטמאים במשא.

עכ"ל דמדהוסיף הרמב"ם על לשון המשנה לומר וקידש בכולן מוכח דסובר דהאפר קודם הקידוש דמים אין בו טומאת מי חטאת, כמו שהעיר הרש"ש הבאנו לעיל דברי' שלא מצא בש"ס שישטמא האפר, ולפי"ז קשה דהרי כבר נתבטל אפר הפרה ברוב אפר מקלה ולא הועיל הקידוש שיחול על המים דין מי חטאת ולמה מטמאין במשא, דמה דחלוק לעגנו ביטול ברוב טומאת משא מטומאת מגע הוא רק משום דאמרינו טומאה פמאן דאיתא, דזה שייך אם קודם הביטול הי' כבר דין טומאה, אבל בכה"ג שפבר בטל האפר פרה שלא הי' עלי' דין זה שיקדש את המים וע"ז לא שייך טומאה פמאן דאיתא, דהרי במעשר שני שבטל ברוב אם פדה את המעשר בכסף לא חל על הכסף קדושת מעשר מה"ת כמו דמוכח להדיא מסוגית הש"ס בפ' הנהב ד' נ"ג דאמרינו שם דאורייתא ודברנו לא מצטרפי היינו דמה"ת לא חל על הכסף שם פדיון מחמת דליפא קדושה על המעשר שבטל ברוב, ואיך נאמר דהאפר פרה שבטל ברוב יפעול דין קדושת מי חטאת על המים, דהרי שם במע"ש ודאי נכרים הדמים שמתפס עליהם, ומ"מ אין מתחדש עליהם שום דין, פיון שבאים מפח קדושה בטלה, וכ"כ ראוי להיות דין המים הבאים מפח קדושת האפר וזוהי תמיהא רבתא והעירני לזה בני הרה"ג משה מרדכי שליט"א, ונראה לי בזה דקדושת וטומאת מי חטאת אינם באים בתולדה מן האפר פרה פיון דבאפר קודם הקידוש אין בו דין לטהר ולטמא, רחוק הדבר שהמים הבאים מפח האפר יתחדש בהם דינים אלו, אלא ודאי דקדושת מי חטאת הוא ע"י האפר עצמו המעורב בהם, דהיינו שריית ותמצית האפר עם המים זהו מי חטאת, ולפי"ז י"ל אף שנתבטל האפר קודם הקידוש כגון שנודע התערוכות, מ"מ אח"כ פשקידש בהם חוזר וניעור פח המטמא שבאפר לעגנו טומאת משא שטומאה זו היא טומאה עצמית באפר פרה, ועגנו תורת

הביטול הוא רק לענין ההנהגה שאמרה תורה לנו להתנהג פן עם התעורבות פדין של הרוך, אבל באמת אין המציאות משתנית פלום דקמי שמיא גליא, ומשו"ה לכל הדינים דלא שייך בהם ענין זה של אחרי רבים להטות דליכא עליהם דין של אחרי רבים להטות, כגון לטומאת משא מתחדש בשריית האפר פרה, אף שפבר נתבטל קודם הקידוש, ול"ד לפדיון של מע"ש אף דליכא על דמי הפדיון שום ענין תעורבות, אבל פינו דבאים מפת המע"ש והמעשור הוא פחולין לענין כל הדינים, ממילא כל הפא מפת המעשור דינו כמעשור עצמו, אבל במי חטאת אין דינם מפת האפר אלא האפר עצמו מעורב בהם, והאפר עצמו אם יש בו ענין דלא שייך עלי' תורת ביטול ברוך הוא קם אדינו פאילו לא נתבטל, וכן נ"ל גם בנבילה שאינה בטלה בשחוטא לענין טומאת משא דגם אם תתערב קודם חלות הטומאה כגון שנתערבה בעודן מפרכסות שעדיין לא חלה טומאת נבילה עד שתמות, גם אז תמא התעורבות במשא פמו שנתערב אחר מיתה, מטעם שפכתנו כנלענ"ד: פרק טו בשו"ת עויו"ט סי' ד' שקיל וטרי ע"ד תעורבות חוטין שלא נטוו לשם ציצית בחוטין שנטוו לשם ציצית אם מותר להטילם בכגד ד' כנפות או לא, ותוכן שאלה זו הוא אם מהני תורת ביטול ברוך להוסיף דין על המיעוט שיתחדש בו דין חדש) או אפשר לא מהני פח הביטול רק לבטל מן המיעוט הדין שיש בו, ככל איסור הבטל בהיתר שפבטל מן האיסור דין האיסור וממילא הוא מותר, אבל בכה שצריף לנו שיתחדש בהמיעוט מעלת הרוך אולי לא מהני ביטול ברוך, וכן נשאלתי שאלה פזאת מהרה"ג שי"ז הגאב"ד דעיר קזימירוב, ע"ד עובדא שפא לפני' שנתערב אתרוג שפיטל פטמתו באתרוגים שהי' בלא פיטמות מתחילת בריאתם, והביא הרב השואל דעת הגאון הנצי"ב בשו"ת משיב דבר ח' או"ח סי' ל"ד דפשוט לי' דמהני ביטול כה"ג, והשיב לשואלו בנידון מצה שנעשית שלא לשמה שנתערבה ברוב מצות העשויות לשמה דמהני ע"ז ביטול ברוך לצאת ידי חובת מצה, וטעמו דמקרא דאחרי רבים להטות דילפינו מזה דין ביטול ברוך סתמא פתיב בין למ"ע ובין למל"ת וכן הביא הרב הנ"ל דעת הגאון רש"ז מלובלין שפכתב בספרו שו"ת תורת חסד דענין זה תלוי בפלוגתא רש"י ותוס' בזבחים ד' ע"ח אם היתר מעורב ברוך איסור מצטרף לשיעור פזית לענין מלקות, ובנה יסודו משיטת הש"ס נדרים ד' נ"ט עפ"י הר"ן שם דאיסור דרכו להתבטל ולא ההיתר, והנה דעת כל הגאונים הנ"ל שחקירה זו תלוי' בדין זה אם היתר מתבטל באיסור, ולענ"ד נראה בזה דרך אחר, והנה ראשונה עלינו לבאר שיטת הש"ס דנדרים ד' נ"ט דגרסינו שם גופא א"ר יוחנן ליטרא בצלים שתקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה, יתיב רבה וקאמר להא שמעתתא, א"ל רב חסדא מאן צאית לה ולר"י רבף היתר שפכהו להיכן הלה, א"ל מי לא תנו דכנותה בצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו אם הי' עליהם שחורים אסורים הוריקו מותרים וכי שחורים אמאי אסורים לימא היתר שפכהו להיכן הלה, א"ל מי סברת על עיקר קתני אתוספת קתני אסורים א"ה מאי אתא רשב"ג למימר דתניא רשב"ג אומר הגדל בחיוב חייב והגדל בפטור פטור, ת"ק נמי הכי אמר, פולה מתני' רשב"ג קתני לה, וע"כ לא שמעת לי' לרשב"ג דלא קא טרח אבל היכא דקא טרח פטיל ברוכא.

עכ"ל הש"ס. וכתב הר"ן וז"ל, וכי היתר שפכהו להיכן הלה נראה בעיני דהכי מקשה אפילו תימא דגידולין של היתר מבטלין עיקר של איסור התם היינו טעמא משום דכיון

שָׂרְבוּ גִידוּלֵי עַל עֵינָם נִמְצָא שְׂפָשְׂאוֹכֵל אֵינוֹ אוֹכֵל וְטוֹעֵם טַעַם הָאִסּוּר כָּלֵל הַיְלָכָה אַעֲפ"י שֶׁהָאִסּוּר שָׂבוּ מְעוֹרָב בְּתוֹכּוֹ וְלֹא אֶזְנֵל לִי לְעֵלְמָא שְׂרִי, אֲבָל גַּבִּי מַעֲשֵׂר בֵּינוֹ דְּלִפִּי חֲשָׁבוֹן הַטָּבֵל חֲזִיבְנִי רַחֲמָנָא לְעִשׂוּרֵי הָכָא אֲמַאי מִתְעַשְׂרָת לִפִּי כְּנֹלָה וְכִי הֵיטֵר שְׂבִיבָהּ לְהִיכֹן הַלֵּךְ: וְאִם הִיא הַעֲלִים שְׂלָהֶם שְׁחוּרִים וְכוּ' וּמִדְּקַתְנֵי סַתְמָא אֲסוּרִים מִשְׁמַע שְׂאֲסוּרִים לִפִּי כְּנֹלָם כְּפִירוֹת שְׂבִיעִית עֲצָמֵן וְאִם אֵיתָא דְאֲמַרִּינֵן וְכִי הֵיטֵר שְׂבִיבָהּ לְהִיכֹן הַלֵּךְ, לֹא הוּי לִי לְמַפְסָק וּלְמִיתְנֵי אֲסוּרִים דְּהָא אֵין תּוֹפְסִין דְּמִיָּהֵן כְּשְׂבִיעִית עֲצָמָה שְׂהָרִי אִם הַחֲלִיף כְּנֹגֵד הֵיטֵר שְׂבִיבָהּ אֵינוֹ תּוֹפֵס דְּמִי, אֲלֵא וְדָאִי גִידוּלִין מְבַטְלֵי לִי לְעֵינָם לְגַמְרֵי כְּאֵילוֹ לֹא הִי, לִפִּי שְׂאֵף הָעֵינָם עֲצָמוֹ מִשְׁתַּנָּה דְּרָף גְּדִילְתּוֹ: וְעַד כָּאֵן לֹא שְׁמַעְתָּ לְרֵשֶׁב"ג אֲלֵא הֵיכָא דְלֹא טָרַח וְכוּ' אֲבָל הֵיכָא דְקָא טָרַח כִּי הָכָא דְלִיטְרָא בְּצָלִים שְׁזַרְעָה בְּקַרְקַע אֲתוּ גִידוּלִין וּמְבַטְלִים עֵינָם לְגַמְרֵי, וְלֹא תִיקְשִׁי לִי אֲמַאי דְכַתִּיבָנָא לְעֵיל בְּרִישׁ שְׁמַעְתִּין דְּסַבִּירָא לָן דָּאִי אֵין גִּידוּלִין כְּעֵינָם פְּשִׁיטָא דְמְבַטְלִין אוֹתוֹ וְהָכָא אֲמַרִּינֵן דְּגִדְל בְּחִיּוּב חֲזִיב אֲלֵמָא אֵין גִּידוּלִין כְּעֵינָם וְאִפ"ה קַתְנֵי גְדֵל בְּפִטוּר פְּטוּר, אֲלֵא אַעֲפ"י שְׂאֵין גִּידוּלִין כְּעֵינָם אֵין מְבַטְלִין אוֹתוֹ דְּהָכָא הֵינּוּ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּהֵיטֵרָא לֹא בְטִיל שֶׁהָאִסּוּר דְּרַכּוֹ לְהַתְבַּטֵּל וְלֹא הֵהֵיטֵר, וְעוֹד דְלֹא טָרַח לְבַטְלֵי עֵינָם אֲלֵא גִידוּלִין מְאֵלִיָּהֵן בָּאוּ.

עכ"ל: וְהִנֵּה אִם נִכְרַשׁ דְּבָרֵי הָר"ן כְּדַעַת הַגָּאוֹן בְּעַל תּוֹרַת חֹסֵד דְּהֵיטֵר אֵינוֹ בְּטֵל בְּאִסּוּר, תְּמוּהָ מְאֹד מִש"כ הָר"ן בְּרִישׁ דְּבָרֵי לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַב חֲסִידָא דְשְׂאֵנֵי אִסּוּר בְּתוֹף הֵיטֵר דְּאֵינוֹ טוֹעֵם טַעַם אִסּוּר וּלְגַבִּי מַעֲשֵׂר דְּלִפִּי חֲשָׁבוֹן חֲזִיבְנִי רַחֲמָנָא, הָרִי הַחֲזִילִיק הָעֵינָרִי הוּא דְּהֵיטֵר אֵינוֹ בְּטֵל לְגַבִּי אִסּוּר, וְלָמָּה לָן הֵנִי חֲזִילִיקִים בֵּין מַעֲשֵׂר לְאִסּוּר, ע"כ נִלְעַב"ד דְּכּוֹנֻנַת הָר"ן בְּזֶה לְעַגְנֵן אַחֵר, דְּהִנֵּה בְּאֵמַת דִּין זֶה אִם הֵיטֵר בְּטֵל בְּרוּב אִסּוּר פְּלֹנְגָמָא דְּהָרָאָב"ד וְהָרַמְב"ן ז"ל בְּסוּגֵיָא דַע"ז בַּפ' הַשּׁוֹכֵר הוּא, הוּבָא בְּתוֹרַת הַבֵּית לְהַרְשֶׁב"א ז"ל בֵּית ד' שַׁעַר ב' ד' קי"ז וְז"ל וְרֵאִיתִי לְהָרָאָב"ד ז"ל שְׁחַלַק בְּדִין זֶה בֵּין בְּמִינוֹ לְשְׂאֵינוֹ מִינוֹ דְּמִין בְּמִינוֹ רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן בְּטֵל וְאֵעֲפ"י שְׁנַפְלֵי שְׁם הֵיטֵר לְבַסּוֹף אִפִּי כָּל הַיּוֹם כְּלוֹ וְכוּ' אֲבָל הָרַמְב"ן ז"ל כְּתַב דְּהֵיטֵרָא לְגוֹ אִסּוּרָא לְאוּ מִשּׁוּם דְּרֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן בְּטֵל דְלֹא מְצִינוּ בִּיטוּל בְּהֵיטֵר, שְׂאֵין אָדָם עֲשׂוּיָא לְבַטְלָן, וְכַדְאֲמַרִּינֵן בְּעֵלְמָא כְּשֶׁבְטֵל אֲסוּר לְכַתְחִילָה דְּבִשׁוּגָג מוֹתֵר, אֲלֵא חוּמְרָא הוּא בְּיִין נִסָּד וְכוּ' עכ"ל הַצָּרִיף לְנוּ.

וְנִרְאֶה בְּכּוֹנֻנַת דְּבָרֵי הַק' דָּאֵף דְּמַה"ת לֹא מְצִינוּ שְׁחִשְׁבִּיבוֹת הַמֵּיעוּט מְעַכְבֵּת אֵת דִּין הַבִּיטוּל דְּכָל דְּבָרִים הַחֲשׂוּבִים שְׂאֵינָם בְּטֵלִים הוּא מְדַרְבְּנֵן, אֲבָל הֵיטֵר לְגַבִּי אִסּוּר תְּלוּי מַה"ת כְּדַעַת הָאָדָם, בֵּינוֹן שְׁלִפִי דַעַת בְּנֵי אָדָם אֵין אָדָם עֲשׂוּיָא לְבַטְלָן הֵיטֵר לְגַבִּי אִסּוּר, שְׁהֵהֵיטֵר הוּא מַה שְׂרָאוּי לְכָל תְּשֻׁמִּישֵׁי בְּנֵי אָדָם וְהָאִסּוּר הוּא שְׂאֵינוֹ רָאוּי לְהַשְׁתַּמְשׁוֹת וְחֲשׂוּב מֵיעוּט זֶה שֶׁל הֵיטֵר יוֹתֵר מִן רֹב הָאִסּוּר: וּבַכֵּה"ג לֹא אֲמָרָה תוֹרָה אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת, דָּאֵף שְׂבִיבָמוֹת רַבָּה הָאִסּוּר עַל הֵהֵיטֵר אֲבָל בְּאִיכוֹת הַמֵּיעוּט הוּא מְרֻנְבָה מִן הָרֹב, שְׂבִיבָמוֹת זֶה אִיכָּא הַרְבֵּה הַשְׁתַּמְשׁוֹת וּבְרוּב אִיכָּא מֵיעוּט הַשְׁתַּמְשׁוֹת, אֲכֵן בַּכֵּה"ג אִם יְבַטֵּל אֵת הֵהֵיטֵר בְּרִצּוֹן וּבְכּוֹנֵנָה בְּתוֹף רֹב הָאִסּוּר הוּא בְּטֵל, וּמִשּׁוּ"ה מְסִיק וְכַדְאֲמַרִּי בְּעֵלְמָא כְּשֶׁבְטֵל אִסּוּר דְּבִשׁוּגָג מוֹתֵר, כְּלוּמַר דְּבִיטוּל הֵיטֵר לְגַבִּי אִסּוּר הוּא לְהִיפּוֹף מִן בִּיטוּל אִסּוּר בְּתוֹף הֵיטֵר, דְּהֵתָם מְצִינוּ רַק בְּשׁוּגָג וּבְהֵיטֵר לְגַבִּי אִסּוּר לֹא מְצִינוּ שְׂבִיבָמוֹת בְּשׁוּגָג, וְרַק בְּמִזִּיד אֲפִשֵׁר לְאֲשְׁפּוּרוֹ בִּיטוּל הֵיטֵר לְגַבִּי אִסּוּר.

כנלענ"ד בַּכּוּנַת דְּבָרֵי הַק' - וְזֶה דְּבַר חֲדָשׁ בִּס"ד, כִּי כַּנְרָאָה הַעֲלִימוּ עֵינַי מִזֶּה כָּל גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים - וּלפִי"ז נִרְאָה בְּרוּר דַּמְש"כ הֶר"ן בְּסוּגְיָא דְּבַצָּל בְּנִדְרִים דְּהִיתִירָא לֹא בְּטִיל מִשּׁוּם דְּאִין הִיתִיר דְּרַפּוּ לְהַתְּבַטֵּל הוּא עַפ"י שִׁיטַת הֶרְמֵב"ן ו"ל שְׁהִבֵּי הֶרְשֵׁב"א בְּתוּה"ב שְׁהִבְאֵנוּ.

וְכַן מְפֹרֵשׁ בְּר"ן בְּמס' ע"ז בִּפ' הַשׁוֹכֵר בְּהַלְכוּתֵי לְדָף שִׁס"ה ע"ב שְׁמַסִּיק שָׁם, בְּטַעְמָא דְּמִילְתָא דְּהִיתִירָא לְגוּ אִיסוּרָא לֹא בְּטִיל, בְּזוּה"ל, הִינְנוּ טַעְמָא שְׁהִאִיסוּר עֲשׂוּי לְהַתְּבַטֵּל וְלֹא הִתִּיר עַכ"ל.

וְדְבָרֵי הֶרְמֵב"ם אֵלּוּ הֵם הֵם דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ן שְׁהִבֵּי הֶרְשֵׁב"א בְּתוּה"ב, וְכַנְרָאָה דַּעַת הֶר"ן נוֹטָה לְדְבָרֵי שְׁהֵרֵי כְּתַב סְתָמָא וְאִין כּוּ דַּעַת הֶרְמֵב"ן ו"ל וְלֹא הָעִיר כְּלוּם עַל דְּבָרֵי: וְעַפ"י"ז יִתְבָּאָרוּ לְנוּ דְּבָרֵי הֶר"ן בְּסוּגְיָא דְּנִדְרִים בְּדִרְדָּה נִכּוּן בִּס"ד, וְהוּא דְּקוּשְׁיַת רַב חֲסֵדָא וְכִי הִיתִיר שְׁבִהּוּ לְהִיכּוּ הֵלֶךְ, לֹא מִצָּא הֶר"ן לְנִכּוּן לְפָרֵשׁ מִשּׁוּם דְּאִין הִיתִיר דְּרַפּוּ לְהַתְּבַטֵּל, דַּעֲנִין זֶה שְׁאִין הִתִּיר עֲשׂוּי לְהַתְּבַטֵּל הוּא בְּנִפְל בְּשׁוּגָג וְלֹא בְּכּוּנָה, אֲבָל בְּלִיטְרָא בְּצָלִים שְׁתַּקְנָה וְנִרְעָה הָרִי עֲשֵׂה בְּכּוּנָה שְׁיַרְבֵּה הָאִיסוּר שֶׁל הַגִּידוּלִין עַל הִתִּיר שֶׁל הָעִיקָר, וּבְכַה"ג גַּם הִתִּיר מִתְּבַטֵּל בְּרוּב אִיסוּר, וּמִשּׁוּ"ה בִּיָּאָר הֶר"ן בְּכּוּנַת קוּשְׁיַת רַב חֲסֵדָא עֲנִין אַחַר, וְהוּא דָּאָף אִם נִתְּבַטֵּל הִתִּיר בְּרוּב הָאִיסוּר וְנִעְשָׂה כְּלוּ אִיסוּר, אֲבָל כִּינּוּ דְּמַעְשָׂר לְפִי חֲשָׁבוֹן הַטָּבֵל חֲזִיבֵי רַחֲמָנָא, וְאִם עֵינֵשׁ לְפִי חֲשָׁבוֹן הַגִּידוּלִין דָּאָז חֲזִירוּ הַגִּידוּלִין לְהִיּוֹת הִתִּיר מִמִּילָא הַתִּיר הָעִיקָר בְּלִי תִּיקוּן אַחַר, כִּינּוּ דְּסַבְתָּ שֶׁל הִתִּיר שְׁהִי אִיסוּר הוּא רַק מִחֲמַת הַתַּעֲרוּבוֹת שֶׁל אִיסוּר וּבְזֵה שַׁע"י הַפְּרִשְׁתָּ הַמַּעְשָׂר לְפִי חֲשָׁבוֹן הַטָּבֵל הַתִּיר מִמִּילָא נִיתֵר הַמְּסוּבָּב שֶׁהוּא הִתִּיר שְׁנֵאָסֵר מִחֲמַתוֹ שֶׁל הָאִיסוּר, וְהָרִי בְּרֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן נֵאָסֵר בְּהִיתִירָא לְגוּ אִיסוּרָא כְּתַב הֶר"ן שְׁהִבְאֵנוּ לְעִיל דְּגַם לְמֵאן דְּסוּבֵר דְּהִתִּיר בְּטֵל בְּאִיסוּר וְרֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן נֵאָסֵר אֲפִילוּ כָּל הַיּוֹם כְּלוּ, מ"מ אִם נִפְל אַח"כ בְּבַת אַחַת הִתִּיר מְרוּבָה שֵׁישׁ בּוּ בְּכַדִּי לְבַטֵּל אֶת עִיקָר הָאִיסוּר שְׁבַתְּחִילָה הַתִּיר הַכֵּל, אָף שְׁאִם נִצְרַף כָּל מַה שְׁנֵאָסֵר קָמָא קָמָא יַעֲלֶה לְחֲשָׁבוֹן הַרְבֵּה יוֹתֵר מִן הִתִּיר שְׁנֵפֵל אַח"כ בְּבַת אַחַת, מ"מ כִּינּוּ דְּכָל מַה שְׁנֵאָסֵר קָמָא קָמָא הוּא רַק מִחֲמַת עִיקָר הָאִיסוּר שְׁהִי בּוּ תַחֲזִילָה, וְכָל הַמִּיתוּסָף שְׁנֵאָסֵר הַכֵּל תְּלוּי בְּעִיקָר הָאִיסוּר וְאִם הַתִּיר הָעִיקָר הַכֵּל חֲזַר לְהִתִּיר, מַכְש"כ כָּאֵן שְׁהִתִּיר הַטָּבֵל ע"י הַפְּרִשָּׁה וְנִעְשָׂה חוּלִין דְּנִדְאֵי הַתִּיר הָעִיקָר שְׁנִעְשָׂה אִיסוּר ע"י הַגִּידוּלִין, וְהָא דְּכַתַּב הֶר"ן בְּטַעְמָא דְּמִילְתָא דְּגִידוּלֵי הִתִּיר מַעֲלִין אֶת הָעִיקָר הָאִיסוּר מִשּׁוּם דְּכִשְׂאוּכֵל אִינוּ טוֹעֵם טַעַם הָאִיסוּר הוּא לְבָאָר עִיקָר הַיְסוּד שְׁבִזָּה, דְּהַכֵּל הָעִיקָרֵי בְּזֵה דְּמַקְשָׁה רַב חֲסֵדָא וְכִי הִתִּיר שְׁבִהּוּ לְהִיכּוּ הֵלֶךְ הוּא דְּמַה שְׁבַטֵּל בְּרוּב אִינוּ מִשְׁתַּנָּה בְּעַצְמוֹתוֹ לְהִיּוֹת מִמֶּשׁ כְּהָרוּב, אֲלֵא שַׁע"י הַכְּתוּב אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת אֲמָרָה תוֹרָה לְהַתְּנַהֵג עִם הַכֵּל כְּדִין הֶרְאוּי לְהַתְּנַהֵג עִם הָרוּב, וּמִשּׁוּ"ה לְכָל עֲנִין שְׁאִין שְׁיִיף בּוּ עֲנִין זֶה שֶׁל אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת חוּזֵר הַדִּין שֶׁל הַמִּיעוּט לְמַקּוּמוֹ, וּלְפִי"ז הִי אֲפִשָׁר לּוֹמֵר בְּגִידוּלִין שֶׁל הִתִּיר שְׁרַבּוּ עַל הָאִיסוּר דְּאוּכֵל הַכֵּל בְּיַחַד שְׂאוּכֵל וְדֵאֵי אֶת הָאִיסוּר, יְהִי נִחְשָׁב כְּהוֹפֵר הָאִיסוּר, דְּלֹא שְׁיִיף בְּזֵה אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת וּכְמוֹ שְׂאֲמָרוּ כְּמַה אַחֲרוּנִים דְּלִישִׁיטַת הֶרְשֵׁב"א אִיסוּר לְאַכּוֹל הַכֵּל יַחַד מַה"ת, וְלֹא פּוֹקֵי מַדַּעַת זוּ כְּתַב הֶר"ן דְּאִינוּ כּוּ דְּהִתֵּם לֹא חֲשִׁיב כְּאִילוּ הוֹפֵר דְּאִינוּ טוֹעֵם אֶת הָאִיסוּר וּבְכָל מַה שְׁטוֹעֵם הוּא טוֹעֵם רֹב הִתִּיר וְלֹא נִפְרַד כָּלֵל הַמִּיעוּט מִן הָרוּב, אֲבָל בְּמַעְשָׂר הוּא נִפְרַד לְעֲנִין זֶה מִן הָרוּב, כִּינּוּ שְׁהָרוּב הַתִּיר ע"י הַפְּרִשָּׁה.

ונה נכון. ומה דבאמת שרי לאכול פשרבו הגידולין הלא להרשב"א עכ"פ אסור מדרבנן לאכול הכל יחד, הנה עפ"י מה שבארנו לעיל פ"ח דטעמו של הרשב"א הוא דכשאוכל ביחד הוא פדברים הנבללים שהוא לח בלח שיהמירו רבנן לאצרוכי נשים, לפי"ז י"ל דרק היכא דשינה למיגזר אטו אינו מינו אמרו חכמים דבעינו ס', אבל בגידולין דלא שינה באינו מינו, דלא משפחת שיהי' העיקר והגידולין משני מינים, סגי לעולם ברוב היתר אף מדרבנן, והאחרונים דמפרשי בשיתת הרשב"א שלא פדרה זה קשה טובא מסוגיא זו.

וכן נ"ל בהא דכתב הר"ן לפרש בהא דמיימי הש"ס מבצלים שירדו עליהם גשמים דאם הי' העלין שלהם שחורים אסורים, דמדתני סתמא אסורים משמע פפירות שביעית עצמן, ואם התפס פנגד היתר שבהן תופסין דמי', ואם נימא אמרינו היתר שבהן להיכן הלה, אין הדמים שהתפס פנגד היתר אסורים, ומזה מוכיח דלא אמרינו היתר שבהן להיכן הלה, דאף העיקר משתנה דרה גדילתו, יתפרש ג"כ עפ"י דרה זה, דהנה מטעם ביטול ברוב פשוטו אף דהיתר נעשה לאיסור, כ"ז דשינה בזה עגנן אחרי רבים להטות, אבל לעגנן אם התפס נגד היתר בפ"ע אין הדמים נתפסים באיסור שביעית, דלעגנן זה שהוא דין הבא מחמת היתר בפ"ע שלא בתערובות, דלא שינה בזה דין של אחרי רבים להטות, אמרינו היתר שבהן להיכן הלה, דלעגנן זה הוי פהופר בפ"ע, אף דהיתר המועט הוא בתערובות ולא הופר, אבל הדמים הנתפסים הם בנפרד מחמת היתר בפ"ע, ואין בהיתר הנאסר מחמת התערובות כח התפסה לאסור הדמים שהם ניפרים שהם באים מחמתו פינו דהפירות עצמן אילו הי' ניפרים בפ"ע היו מותרים, ואף דבמעשר שני שבטל ברוב חולין מפני בגמ' ב"מ ד' נ"ג דאם פדה נגד המע"ש שבתערובות אין הדמים נתפסים רק מדרבנן משום דמדרבנן אין מע"ש בטל דהוי דשיל"מ, אבל מה"ת פינו דבטל ברוב הוי פחולין, ולא אמרינו איסור שבהן להיכן הלה, דהתם פינו דהמע"ש הוא בתערובות ואין עלי' דין קדושת מע"ש ליכא בזה תורת פדיון, ולא מהני בזה מה שיהי' הפסד פדי' ניפר, דליכא על מה לפדות, אבל כאן אף דהיתר הוא בתערובות והוא קדוש בקדושת שביעית, אבל פינו דקדושת הפירות הוא רק מדין אחרי רבים להטות, אי אפשר שיהי' דין קדושה זו על הדמים שהם ניפרים בפ"ע, ולא שינה בהם דין אחרי רבים להטות, ומזה הוכיח רבה דהביטול ברוב בכה"ג שהוא ע"י גידולין אינו בשאר ביטול בעלמא, אלא דע"י הגידולין משתנה גם העיקר וכמאן דליתא דמי, ובמסקנא דמסיק פרשב"ג דאמר הגדל בחיוב חייב והגדל בפטור דכיון דקתני גדל בפטור פטור משמע דאין עלי' קדושת שביעית כלל, וע"ז לא שינה לומר היתר שבהן להיכן הלה, דבכה"ג אנו דנים עגנן ביטול ברוב פשאר דנכתא, וע"כ הקשה הר"ן למה אין העיקר בטל ברוב גידולין, ומתיר דבכה"ג דמייירי שניתוספו הגידולין בלא פונה שירדו עליהם גשמים, אין היתר בטל באיסור שאין היתר דרכו להתבטל דאיסור בטל בהיתר פשנפל בשוגג ולא היתר באיסור והוא כמש"כ הרשב"א בשם הרמב"ן שהבאנו לעיל, ולשיטת הר"ן תרוננייהו בין רבה ובין רב חסדא ס"ל דהיכא שזרעה בכונה בטל היתר באיסור, אלא דלעגנן מעשר לא מהני ביטול ברוב פשאר ביטול ברוב, פינו דלפי חשבון חייבי' רחמנא וכינון שתקו את הטבל, ממילא הותר ההיתר בלא תיקון, ופליגי בכה"ג שזרעה דלרבה אליכא דר"י בכה"ג גם העיקר משתנה וחשוב כמאן דליתא וכאילו הכל נעשו

גידולין תדשים ורב חסדא פליג ע"ז וסובר דעיקר לא נשתנה וכמאן דאיתא דמי ומטעם ביטול ברוך לא מהני לענין מעשר ומשו"ה אומר היתר שבהן להיכן הלה, וכ"ז הוא לשיטת הר"ן דאזיל בזה בשיטת הרמב"ן דהיתר באיסור היכא דלא מכונן לבטל אינו בטל דאין אדם עשוי לבטלו, ולשיטת הסוברים בסוגיא דנין נסף דגם בהיתירא לגו איסורא אמרינן ראשון ראשון בטל בנין נסף ובשאר איסורים, ופירשו סוגיא זו דלא כהר"ן אלא כפי' הרא"ש ומהתוס' שם דכל השקלא וטרקא שם אם גידולין מבטלים את העיקר או לא, הוא משום דעיקר חשוב ולא בטל, או שאין זה תערובות ממש כשאר תערובות, אלא שהגידולין נוספים על העיקר עי' בכי' הרא"ש שם ואכמ"ל: ונתבאר לנו ענין זה מסוגית הש"ס לפי שיטת הר"ן ולשאר שיטות דגם היתר בטל באיסור היכא דמכונן לבטולי, והמיעוט הבטל מתחדש עלי' דין של הרוב, דמקרא דאחרי רבים להטות דילפינן מזה דין ביטול ברוך ליכא לחלק בין לבטל דין ובין להוסיף דין, ועוד נלענ"ד דמעיקר הדין שאמרה תורה אחרי רבים להטות לענין סנהדרין ג"כ יש ללמד ענין זה, דהנה במה שהצריכה תורה מספק הדיינים כגון בדיני ממונות בשלשה, ובדיני נפשות עשרים ושלשה, אם הדיינים מחולקים בדין כגון שנים ואמרים חייב ואחד אומר זכאי, שאמרה תורה שהדין חל כהרבים, וענין זה הוא גם היכא שחלות הדין נעשה ע"י הדיינים כגון היכא שהדין הוא בטעות וקם דינא או בדיני נפשות ודיני קנסות דבעינן גמר דין של הדיינים, - כמו שנתבאר ענין זה לעיל בפ"ד - ואם נאמר דביטול ברוך לא מהני אלא לגרע, אינה דין מן המיעוט, ולא לחדש דין על המיעוט, נמצא דמיעוט הדיינים רק בטלים וכמאן דליתנהו חשיבא, ויהי' נחסר מספר הדיינים ששיערה תורה, ואף דלכאורה יש מקום לומר דשיעור מספר הדיינים הוא רק לענין משא ומתן של הדין, אבל לענין חלות הדין סגיא ברוך ממספר הדיינים, אבל מפשטות סוגית הש"ס בסנהדרין ד' ל' ע"א מוכח דחלות הדין חל ע"י שלשת הדיינים דמסיק התם הש"ס דלענין שלומי היכא דטעו לכו"ע לא משלמי אינהו מנתא דידי', היכא ששנים אמרו זכאי ואחד אמר חייב וטעו דמשלמים השנים רק חלקם ושליש מפסיד הבע"ד, משום דאמרי לי' אי לאו את בהדן לא הוי סליק דינא מידי יעו"ש.

ואם ניאמ דהמחייב לא מסייע בעיקר חלות הדין רק שיהי' שלשה בשעת משא ומתן של הדין, א"כ אין השלישי בזה רק כגורם ולא כמזיק ממש, ועיקר המזיקים הם השנים לבד, וא"כ קשה למה לא ישלמו השנים הכל, דלא מצינו שהגורם מגרע חלק תשלומים משל המזיק, וגם במשסה כ'ב מסקינן דהמשסה נדאי פטור ובעל הפלב חייב - ב"ק ד' כ"ד: - ומוכח מזה דגם המחייב פועל בעיקר חלות הדין היינו עפ"י הכתוב אחרי רבים להטות נהפך הדין של המחייב שיעול דיבורו יחד עם רוב המזכים כאילו הי' כולם מזכים, ומוכח מזה דהמיעוט נהפך למעלות הרוב גם לענין זה שיתחדש על המיעוט דין חדש: וכ"כ מוכח מסוגית הש"ס במנחות ד' כ"ג דאמר רב חסדא נבילה בטלה בשחוטה שאי אפשר לשחוטה, ושחוטה אינה בטלה בנבילה שאפשר לנבילה שתעשה שחוטה דלכי מסרחה פרחא טומאתה, ור' חנינא אמר כל שאפשר לו להיות כמוהו אינו בטל, וכל שאי אפשר להיות כמוהו בטל, ועי' פירש"י שם דלר"ח שחוטה אינה בטלה בנבילה משום דאזיל בתר מבטל, ונבילה אפשר דפרחה טומאתה שתהי' כשחיטה והני מין במינו

דלא בטיל לר' יהודא, ור' חנינא סובר בטר אַזלינן וכינן דשחיטה אי אפשר להיות כנבילה, ומשו"ה לדידנא שחיטה בטלה דהוי מין בשאינו מינו יעו"ש.

הרי דלכו"ע אליבא דרבנן דסברי מין במינו בטל שחיטה בטלה כנבילה, שיתוסף דין טומאה על השחיטה, וזה רחוק לומר דשאני שחיטה משאר היתר באיסור פיון דכל חי' שמתה היא נבילה ואם יתבטל דין שחיטה, ממילא היא נבילה, דמ"מ פיון דקודם הבטול לא הי' על השחיטה דין טומאה והרוב מחדש בה דין טומאה הרי מוכח דמועיל הבטול להוסיף דין על המיעוט.

ואין להקשות מסוגיא זו על שיטת הרמב"ן וסיעתו דסברי דהיתר באיסור לא הטיל והכא אמרינן דשחיטה בטלה כנבילה, דלפי שנתבאר בדברינו לעיל עפ"י האמור בתוה"ב דרק בשוגג לא בטיל היתר באיסור שאין אדם עשוי לבטלו אבל אם מכונן לבטולי מיקטל בטל לכו"ע, לפ"ז ל"ק מסוגיא זו, דהרי איכא נפ"מ לענין זה, דלרב חסדא ודאי ניחא דהוצרך לומר דשחיטה אינה בטלה מטעם מין במינו, דאל"ה היכא דמכונן לבטולי הי' בטל, וכן ר' חנינא דאמר כל שאפשר לו להיות פמזהו בטל הוא רק בעיקר הדין, דאפשר להתבטל, אבל באנפנים של שוגג ומזיד לא הונוכר בזה, ועוד י"ל דשחיטה בטלה כנבילה מייירי בבשר טריפה שחיטה, דהרי לא קתני פשיטה כנבילה, והיתר באיסור דלא בטיל הוא משום חשיבות השתמשות שבו כמו שבארנו אבל טריפה ונבילה שניהם אסורים באכילה ומותרים בהנאה, ושפיר בטל אף בשוגג גם לשיטת הרמב"ן וזה פשוט.

ובס' שושנת העמקים לבעל פמ"ג פלל י"ד הביא שם להוכיח מסוגיא דמנחות הנ"ל דהיתר בטל באיסור מדנהפך הטהור לטמא, וכתב ע"ז דאיסור מטומאה לא ילפינן לענין ביטול. וצריך לעיין בכ"מ פ"א מה' אה"ט פי"ז בשם הר"י קורקס ז"ל, ודברי אינם מוכנים לי פלל, דהרי"ק לא כתב שם רק להפוך דכיון דטומאה פמאן דאיתא דמי יש לחלק ביטול זה משאר דברים המתבטלים, אבל להפוך שיתהפך הטהור לטמא אם נימא דהיתר אינו נהפך לאיסור מהיכי תיתי לומר כן, דהרי הרי"ק כתב שם בפירושו דאף אם בשאר דוכתי בטל י"ל דלענין טומאה אינו בטל.

ולפימש"כ הנה בעיקר הדין ודאי לכו"ע היתר בטל באיסור ורק היכא דלא מכונן לבטולי תלוי בפלוגתא בפ"י הסוגיא דע"ז פ' השוכר פנ"ל: והנה לפ"מ שנתבאר דלכו"ע מהני תורת ביטול ברוב גם לחדש דין על המיעוט.

עלינו לבאר מה דפליגי רש"י ותוס' בזבחים ד' ע"ח דגרסינן התם אר"ל הפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור, אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו, ש"מ תלת ש"מ איסורין מבטלין זא"ז, וש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא, וש"מ התראת ספק לא שמה התראתה, ופירש"י ז"ל אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו וכו' פשהוא לועס אותה בפ"י נבלל מין לתוך חבירו מיעוטו של זה ברובו של זה ובטל המיעוט ברוב והבטל בכל מין נוסף על המבטל ונהי' פמזהו ונקרא בשמו וכו' ובתוס' שם הקשו ע"ז וז"ל ועוד קשה היכי מחיב פלל משום חד מינייהו דמיעוט הבטל ברוב לא מצטרף עם הרוב להשלימו לכשיעור דאפי' היתר לא מצטרף לאיסור כ"ש איסור לא מצטרף לאיסור וכו' ועי' בשטמ"ק שם שהאריך שם בפלוגתא זו בין רש"י ותוס', אבל הדברים מפורשים דלרש"י היתר מועט ברוב איסור מצטרף להשלימו לשיעור דע"י ביטול ברוב

הוא מְתַהַפֵּף מִמַּשׁ כְּאִסּוּר וְתוֹסֵ' חוֹלְקִים עַל זֶה דָּאֵי אֶפְשָׁר שְׂיִהְיֵי הַבִּיטוּל שְׂיִהְיֵי כְּהָרֹב
רַק בְּטֵל מְאִסּוּר דִּילֵי' אֲבָל אֵינּוּ נַעֲשֶׂה כְּהָרֹב מִמַּשׁ לְהַתְחַדֵּשׁ עָלָיו אִסּוּר שֶׁל הָרֹב, וּמָה
שְׂתַמָּה בַּפּמ"ג בְּפִתְיָהּ לְהַ' תַּעֲרוּבוֹת ח"ג פ"ה בְּזֶה שְׂפִתְבוֹ הַתוֹסֵ' דכ"ש הוּא מְהִיתָר
שְׂאֵינּוּ מִצְטָרֵף לְאִסּוּר חָדָא מַה כ"ש הוּא, וְעוֹד דְּהִתָּם שְׂנִיפָר הַהִיתָר דְּלֹא שְׂיִיף בִּיטוּל,
יעו"ש.

וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים לַעֲנֵ"ד דְּגַם שֵׁם כְּשֶׁלּוֹעַס יַחַד יִהְיֶה, נִבְלָל זב"ז, דְּהָרִי גַם כָּאֵן פִּירֵשׁ"י
דַּע"י הַלְעִיסָה יְהִי נִבְלָל, וְהַכ"ש שְׂפִתְבוֹ הַתוֹסֵ' הוּא דְלַעֲנֵן אִסּוּרִים אִם מְבַטְלִים זא"ז
פְּלִיג עַל זֶה כ"א וְאוֹמֵר דְּלִמְ"ד מְצוּוֹת אֵין מְבַטְלִין זא"ז כ"כ אִסּוּרִין אֵין מְבַטְלִין זא"ז,
דְּכִינּוּן דְּהֵם שְׁוֹנִים זֶה לְזֶה בְּכָרֵט זֶה, מְצוּוֹת אוֹ אִסּוּר אֵף דְּחוֹלְקִים הֵם בְּשִׁמוֹת שֶׁל הַמְצוּוֹת
אוֹ הָאִסּוּר אֵין מְבַטְלִין זא"ז, אֲבָל הִיתָר בְּאִסּוּר לִיכָא לְמַ"ד שְׂלֵא יִתְבַטֵּל, דְּהָרִי חֲלוּקִים
הֵם זמ"ז, וְכִינּוּן דְּהִיתָר אֵינּוּ מִצְטָרֵף לְאִסּוּר מוֹכַח דְּלֹא מְהִינֵי שְׂיִתְסַף ע"י הַבִּיטוּל דִּין
הָאִסּוּר שֶׁל הָרֹב עַל הַמוֹעֵט הַמְּוֹתָר, מְכַש"כ בְּאִסּוּרִים דִּישׁ מְקוּם לוֹמֵר דְּלִיכָא כָּל
תוֹרַת בִּיטוּל ע"ז דְּנִדְאֵי אֵינּוּ מִצְטָרֵף לְהָרֹב הָאִסּוּר וְזֶה פְּשׁוּט, וּמְזֶה גּוֹפָא מוֹכַח דְּלֹא
כַּמֶּש"כ בַּס' תוֹרַת חֶסֶד, דְּהַתוֹסֵ' אֲזִלֵי בְּזֶה עַפ"י שְׂיִטַּת הָר"ן בְּנִדְרִים שְׂאֵין הִיתָר דְּרָכּוֹ
לְהַתְבַטֵּל עַפ"י טַעֲמוֹ שְׂפִתְבוֹ בַּס' הַנֶּ"ל שְׂהַבְּאוּ דְּבָרֵינוּ לְמַעְלָה שְׂאֵין הַבִּיטוּל מוֹעִיל רַק
לְבַטֵּל אֶת דִּין הַמְּיַעוּט וְיִהְיֵי כְּמוֹ שְׂאֵינּוּ וְלֹא לְהוֹסִיף עַל הַמְּיַעוּט דִּין הַמְּיַעוּט לְהָרֹב,
דַּלְפִי"ז אֵין מוֹכֵן כָּלֵל הַאֵי כַּש"כ שְׂפִתְבוֹ הַתוֹסֵ' דַּלְפ"ד אֲדַרְבֵּה הִיתָר לְכוּ"ע אֵינּוּ מְבַטְלֵי
בְּרֹב אִסּוּר וְאִסּוּר בְּאִסּוּר סוֹבֵר ר"ל דְּבַטֵּל, אֲלֵא וְדָאֵי מוֹכַח דְּסָבְרֵי דְּהִיתָר בְּאִסּוּר
לְכוּ"ע מְבַטֵּל בִּטוּל וּמ"מ אֵינּוּ מִצְטָרֵף לְהַשְׁלִים שְׂיַעוּר כְּזִית, וְאִסּוּר בְּאִסּוּר אֵף לְר"ל
אֵינּוּ בְּטֵל לְגַמְרֵי דְּהָרִי גַם לְר"ל אִם נִתְעַרְבוּ שְׂלִישֵׁה אִסּוּרִים מְשִׁלְשֵׁה שְׂמוֹת לֹא יִתְפַּכּוּ
כְּוֹלָם לְהִיתָר גְּמוּר שְׂיִהְיֵי מוֹתָר בְּאֲכִילָה, וְכֵן מְפֹרֵשׁ בַּב"י ס' צ"ח: דְּרַק פְּטוּר מִמְּלָקוֹת
אֲבָל אִסּוּר מַה"ת, וְכֵן בְּאֵר הַפּמ"ג שֵׁם בְּפִתְיָהּ הַנֶּ"ל, וְהַעֲנִין בְּזֶה כִּינּוּן דְּכֹלָם הֵם אִסּוּרִים
בְּאֲכִילָה אֵי אֶפְשָׁר שְׂיִתְבַטֵּל הָאִסּוּר וְרַק שֵׁם הָאִסּוּרִין בְּטֵל וּמְמִילָא לִיכָא מְלָקוֹת וְיִהְיֵי
אִסּוּר זֶה כְּאִסּוּר עֲשֶׂה וְלֹא כַּל"ת, וְזֶהוּ שְׂפִתְבוֹ הַתוֹסֵ' דְּכָל שְׂכֵן הוּא מְהִיתָר בְּאִסּוּר
דְּהִתָּם אִיכָא בִּיטוּל מִמַּשׁ דְּמִתְהַפֵּף לְאִסּוּר, וְהִכָּא אֵינּוּ בְּטֵל מְאִסּוּרוֹ לְגַמְרֵי, דַּעכ"פ אִסּוּר
הוּא מַד"ת.

וְזֶה בְּרוּר לַעֲנֵ"ד. לְפָלֵא בְּעֵינֵי שְׂלֵא יִרְד לְזֶה הַפּמ"ג וּכ"ז הוּא מְטַעַם שְׂנִיפָה לְהַפּמ"ג
ג"כ שְׂהַתוֹסֵ' סָבְרֵי דְּהִיתָר אֵינּוּ בְּטֵל בְּאִסּוּר דְּז"ל הַפּמ"ג שֵׁם בְּאִנְפֵן שִׁמ"ש מְהַר"א כְּהֵן
אִפִּינְטוּ"ל בַּס' הַתַּעֲרוּבוֹת ח"א פ"א דְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ הִיתָר בְּאִסּוּר רֹב אֵין הִיתָר נְהַפֵּף
לְאִסּוּר לְהַנְּדָה רוּאָה שְׂבַמְחֻלְקוֹת הִיא שְׂנוּי' בֵּין רַש"י וְתוֹסֵ' כָּאֵן (הוּא בְּסוּגְיָא דְּזַבְּחִים
ע"ח), וּנְפ"מ טוֹבָא בְּפִסּוּלֵי עֲדוּת מַה"ת בְּעֵבְרִיהּ שְׂחִיבִים עֲלֵי מְלָקוֹת עַכ"ל.

וּמְדַלָּא כְּתַב שֵׁם בְּיָאוּר בְּפְשִׁיטַת הַתוֹסֵ' מִשְׁמַע דְּסוֹבֵר דְּשִׁיטַת הַתוֹסֵ' דְּלֹא שְׂיִיף בִּיטוּל
הִיתָר בְּאִסּוּר, וּמִשׁוּ"ה תְּמִיָה לִי הִיא כַּש"כ שְׂפִתְבוֹ הַתוֹסֵ', וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים וּבְרוּרִים
כַּמֶּש"כ: וְעַתָּה עָלֵינוּ לְמַצּוֹא הַטַּעַם בְּשִׁיטַת הַתוֹסֵ' דְּהִיתָר הַבְּטֵל בְּאִסּוּר אֵינּוּ מִצְטָרֵף
לְהַשְׁלִים לְכַשְׂיַעוּר הִי אֶפְשָׁר לוֹמֵר דְּהַטַּעַם בְּזֶה עַפ"י מַה דְּאִמְרִינוּ בַּגַּמ' בְּכוּרוֹת ד' כ"ג
דְּלַעֲנֵן טוֹמְאָת מְשָׂא לֹא מְהִינֵי בִיטוּל אִם נוֹשֵׂא כְּוֹלָם כְּאֶחָד כִּינּוּן דַּמ"מ הוּא נוֹשֵׂא אֶת
הַטוֹמְאָה וְלִיכָא ע"ז עֲנִין דְּאִחְרֵי רַבִּים לְהַטוֹת וְכַמוֹ שְׂנִתְבְּאָר עֲנִין זֶה לְעִיל בַּפ"ז, וְהַנְּהָה

בכה"ג שנתערב שלישי זית של שומן בשני שלישי זית של חלב, דעכ"פ לא אכל רק פחות מזית של חלב ליפא בזה ענין לחייבו מלקות פינן דהרוב איסור אינו מחייבו מלקות ואיך ילקה משום אחרי רבים להטות ולפי"ז נאמר דאם נתערב זית של שומן בשני זיתים של חלב, יבש ביבש וכל אחד מןפרד מתבירו דאז חייב מלקות על כל אחד מהם, דזה דומה לטומאת מגע דעל כל גיעה איפא אחרי רבים להטות, אבל אם באכילה של זית אחד ליפא מן האיסור שימור המתחייב פטור דעכ"פ לא אכל זית מהאיסור, ולפי"ז צריף לחלק בין איסור להיתר דבאיסור הבטל בהיתר פתבו בתוס' בכורות דאינו דומה לטומאת משא דכל משהו ומשהו שנקנס בגרונו קמא קמא בטיל הבאנו דבריהם לעיל בפ"ט, אף דעכ"פ אוכל את האיסור ודאי באכילה זו, והטעם בזה י"ל דלענין היתר אי"צ לדין מצטרף מפל האכילה יחד, וכיון שכל מה שנקנס בגרונו הוא מותר משום אחרי רבים להטות אין פאן איסור, אבל הכא אף דכל משהו שנקנס בגרונו הוא איסור משום אחרי רבים להטות, אבל לענין לחיובא מלקות בענין דין המצטרף מפל האכילה יחד, וכשאנו באים לחייבו על כל האכילה יחד הוא דומה לטומאת משא דלא שייף בזה אחרי רבים להטות פשוטא את פולן יחד, כ"כ פשאנו דנים לחייבו מלקות על כל האכילה יחד, הרי ליפא שיעור המחייבו מלקות, ובדיינים שכתבנו לעיל דהמיעוט מצטרף למנין שלשה דיינים, י"ל דיש חילוק בין צירוף לצירוף, דהנה בדברים שדין המצטרף הוא מחלקים נפרדים התם שפיר מצטרף גם המיעוט, דכשאנו דנים על כל חלק וחלק לבד הרי יש בחלק זה דין של הרוב, והשלמת הדין הוא בא בתולדה מן החלקים, אבל היכא דעל חלק מןפרד ליפא שום דין והדין חל רק ע"י המקובץ יחד, אז אין המיעוט מצטרף, וע"כ י"ל דבדיינים כל דיינין פועל בחלות הדין לפי חלקו ובהתקבץ כל שלשת החלקים נגמר הדין בשלמות, ומסתבר לומר פן דאם נימא דרק ע"י אמירת שלשה הדיינים חל הדין ומפל אחד ואחד אין שום חלות הדין כלל, אין מקום לומר אחרי רבים להטות לענין זה שדין של הרבים יתפוף את דין היחיד, אם לא רק פשיש בהרבים שיעור הדיינים הראוי לגמור הדין על פיהם, אבל בשני דיינים מזכים ואחד מחייב, לא שייף אחרי רבים להטות, דכ"ז שלא נתהפף הדין של המחייב אין בכח המזכים לפעול כלום בזה ואין פאן מבטל, אבל אם נימא דכל דיינין פועל בחלות הדין כ"א לפי חלקו, מוכן הענין היטב, דהשנים שהם הרבים פועלים לפי חלקם בחלות הדין והשלישי סותר אותם, דהרי לולא שאמרה תורה אחרי רבים להטות אז גם אם הי' שלשה מזכים ואחד מחייב לא הי' חל הדין דהאחד מנגד והי' הדין שקול, ומדין אחרי רבים להטות נהפף המיעוט להיות פהרוב ואז פועל גם הוא כפי חלקו ונשלם גם מנין הראוי, דהרי איפא בזה מבטל ומתבטל, ומצטרף השלמת הדין ע"י שלשה דיינים שכל אחד פועל שלישי בחלות הדין, וכענין הזה הוכחנו במק"א בדין הצטרפות שני עדים שכ"א פועל לפי חלקו, ומה"ט הראינו מקור הענין במקדש בע"א למ"ד דחוששין לקדושי'.

ואכמ"ל בזה ו ולפי"ז יש מקום לומר דבזה תלוי המחלוקת בין רש"י והתוס' אם מהני תורת ביטול בהיתר לתוף איסור לענין הצטרפות למלקות, דלענין כל איסורי תורה התלוים בשיעור המחייב עונש מלקות או מיתה, יש לדון כ"כ אם חלות הדין של העונש חל מפל השיעור יחד ומפל חלקי השיעור אין שום התחלה לחיוב מלקות או מיתה, או שפפל חלק חל התחלת דין העונש ובהצטרפות כל החלקים נשלם הדין, ומדברי

הַרְשָׁבָ"א בחי' למס' פְּתוּבוֹת ד' ל"א מוֹכַח לְהִדְיָא דְבַעֲשִׂית הַתְּחֵלַת עֲבִירָה כְּבָר הַתְּחֵל
לְהַתְחִיב, ומה"ט פְּתַב דְּלָמַ"ד עֲקִירָה צִוְרָה הַנְּחָהק הִיא מִפְטָר מַחִיב מִמּוֹן שְׁנַתְחִיב
בְּשַׁעַת עֲקִירָה מְשׁוּם דְּכְבָר הַתְּחֵל לְהַתְחִיב מִיָּתָה, יעו"ש.

וע"כ יש לומר דרשב"י סובר בזה פהרשב"א, ומשו"ה פיון דמכל חלק מהתערוכות יש
שיעור התחלת החיוב מלקות מדין אחר רבים להטות, ממילא בהתקבץ שיעור חלקי
החיוב נשלם דין המתייבו מלקות, והתוס' סברי דהחיוב חל מכל הזית יחד ומחלק ממנו
אין שום התחלה כלל לחיוב מלקות, ומשו"ה פשאנו באים לחיוב מלקות על תערוכות
זו שהיתר משלים לאיסור אין שייך בזה לומר אחר רבים להטות דהרוב חסר משיעור
ואין כאן מבטל ומתבטל לענין מלקות, ומשו"ה נקטו בפשיטות דלא מהני ביטול היתר
לתוך איסור לענין הצטרפות לשיעור וחיוב מלקות, וענין זה אינו שייך לפלוגתא דר"י
ור"ל אם חצי שיעור אסור מה"ת, דהחיוב מלקות שחייב על אכילת שיעור אכילה אינו
כא מחמת איסור של חצי שיעור, דאיסור של אכילת חצי שיעור הוא איסור אחר, על
אכילה כזאת שלא באה לידי צירוף, ובאכילת שיעור שלם הוא איסור אחר.

אף דמלשון הש"ס ביומא ד' ע"ד ע"א אמרנו שם ר"י אמר חצי שיעור אסור מה"ת פיון
דחזי לאיצטרופי איסורא קא אכיל, משמע דמשו"ה סובר ר"י דאסור מה"ת, דבהתחלת
אכילה כבד הותחל החיוב, אבל אינו מוכרח לומר דכבד הותחל דין העונש, רק שהתחיל
לעבור על דברי תורה, דאם נאמר דלא התחיל בעבירה ועשה מעשה היתר איך מצטרף
אח"כ להשלים השיעור, ור"ל אומר דמותר מה"ת דאכילה אמר רחמנא וליכא, דאם
השלים אח"כ אז נקרא ביחוד אכילה אבל פשלא גמר השיעור אין זה אכילה, וגם לא
חייב בהתחלת אכילה, דכל שלא גמר אין זה התחלה, אבל עכ"פ אין פלוגתא זו שיכת
לענין זה באוכל כזית אם הותחל החיוב משעה ראשונה או לאחר שגמר אכילתו,
דפלוגתיהו דר"י ור"ל הוא פשלא גמר אם חשוב כמתחיל בעבירה: ואם נבנה יסוד עפ"י
חילוקים אלה יהי דברינו נגד שיטת הראשונים ו"ל בענין מעשר בהמה בקפץ אחד מן
המננים בב"מ ד' ו' ע"ב שהקשו התוס' דליחייבו פולם במעשר ע"י ביטול ברוב, והתוס'
נשארו בתימה, והשטמ"ק הביא בשם הרא"ש ונהריטב"א שחזשו שם דמע"ב שאני
דעשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק הובא דבריהם בש"א פ"ה דמדברי פולם
מוכח דליתא לחילוק זה, דהרי גם שם פשהשלים המנין וקרא לעשירי קודש נתברר
דליכא כאן רק תשעה מחנבים ונהרי זה דומה לכאורה לטומאת משא, ולפחות מזית
איסור שמשלים היתר לשיעור זית, אם לא דנימא דקושיתם הוא רק היכא דאיכא בעדר
יותר מעשרה טלאים דבמנין עשרה לא הופר עדיין שחסר אחד במנין זה של העשירי.

ובתוס' שם מסקו בזה"ל ואין לומר דלא נשאר בעדר רק אחד דליכא רובא, דלשון לתוכן
לא משמע הכי, עכ"ל דלפ"ד הרי אפשר לתרץ בנקל דמירי שהי בעדר הפל ביחוד,
המננים עם אינם מננים, רק עשרה, וקפץ אחד מן המננים לתוך אותן שאינם מננים,
דכולם פטורים דליכא תורת ביטול בכה"ג דממ"נ ליכא עשרה מחנבים דבמעשר בהמה
נדאי דלא שייך לומר דמכל אחד הנמנה חל קצת דין קדושה על העשירי, דכ"ז שלא
גמר המנין לא הותחל כלל ענין זה: והנה עוד יש מקום לחלק דל"ד שיעור עשרה
טלאים לענין מע"ב לשיעור כזית וכיו"ב לענין חיוב עונשים, דבמע"ב אין כמות העשרה

טלאים יחד גורם הדין שיחול על העשירי דין קדושה לומר דמן פמות כזה חייבה תורה להקדיש אחד, אלא הענין הוא שמעשרה המנוים אחד אחד בנפרדים נשלם מנין עשירי שיהי' קודש, ומשו"ה כ"א שנומנה הי' דין מחויב להפנס לדיר להעשר, ממילא פשינצא העשירי הוא מקודש שהוא עשירי למנין האחדים שכל אחד הי' מחויב להפנס לדיר, אף שהובר לנו שאחד מהם הי' פטור, אבל, כיון שכל אחד ואחד מן המנוים חל עלי' דין להפנס לדיר, עשירי זה הוא עשירי למנין והוא קודש, אבל בשיעור פזית המחייב עונש, אין תורת הדין שיהי' מקובץ מארבעה רבעיים או מעשרה עשיריים של זית דנימא כיון דכל רביע ממנו תורת איסור עלי' עפ"י תורת אחרי רבים להטות ממילא איפא פאן שיעור, אלא דשיעור זית הוא ערה הפמות של הדבר בכלל ולא שיהי' תלוי במנין ומספר של אחדים כה נכה, ומשו"ה כל שאנו באים לעשות דין ע"י המקובץ בכלל, אי אפשר לעשות דין עפ"י תורת הדין של אחרי רבים להטות לומר דאכל זית של איסור, כיון דידוע לנו שלא אכל רק פחות מזית מן האיסור, ולפי"ז הי' מקום לומר דגם לענין ציצית שנסתפק בס' עונג יו"ט שהבאנו לעיל שאם נתערבו ציצית שלא נטווה לשמה בתוך ציצית פשרות שיהי' דין ביטול ברוב להכשיר גם הציצית הפסולים ואף היכא שציצה אחת נתערבה בג' פשרות והטיל אותם בטלית אחד ג"כ יוצא דין מצות ציצית, אף שידוע לנו דבטלית זה ליכא רק ג' ציצית, ולא מיבעיא למ"ד ארבע מצוות הן דכל ציצה היא מצנה בפ"ע, וכיון דעל כל אחת יש לומר אחרי רבים להטות להכשירה ממילא קיים כל מצנת ציצית דזה דומה לטומאת מגע, אלא אפילו לפי"מ דקיי"ל בשו"ע או"ח סי' י"ג דכולן מצנה היא ואם חסר אחת אין פאן מצנה פלום, דלפי"ז יש לדמות בכה"ג שידוע לנו דג' פשרות הן ואחת פסולה לטומאת משא, מ"מ כיון דארבע ציצית אין המצנה מפמות של ארבע יחד, אלא ארבע שהן ארבעה פעמים אחת שמארבע של אחת אחת נשלם מנין המשוער, וכיון שתכלית המצנה מן המקובץ של ד' אחדים, ענין זה דומה למע"ב כיון שעל כל אחד מן האחדים מהנו תורת ביטול ברוב ממילא מהני גם להשלים מנין הכולל וכ"ז אין לדמות למעשר דגן דאמרינו היסר שבהו להיכן הלו, אף דשם נדאי חשבון הכולל מצטרף מאחדים היינו דכל משהו מחייבת במעשר לפי מדה, ומ"מ אמרינו דאינו מחויב לעשר, רק לפי שיעור של הטבל לבד, ועל מיעוט חולין המעורב פטור מלעשר לכו"ע, דהרי מה דס"ל לר"י בליטרא בצלים דמתעשרת לפי פולה הוא משום דס"ל דזריעה החדשה מחדשת דין טבלגם על העיקר שתקנה קודם שזרעה כמו דמוכח שם להדיא מן הש"ס, דמעשר דגן אינו דומה לענינים אלו משני טעמים, חדא דמיעוט החולין המתקנים שנתבטל ברוב טבל נתחדש על המיעוט רק איסור טבל שאסור לאכלו עד שמעשר, אבל מדת המעשר לא נתגדלה ע"י ביטול ברוב, דמדת המעשר תלוי בזכות של השותפות שיש לשבט הלוי, וע"י ביטול ברוב לא זכו הלויים זכות חדש דממונא לא בטל, ועוד כפר פתבנו לעיל דע"י שמתקן את הטבל ממילא הותרו החולין בלא שום תקון כיון דאזיל מזה סבה האוסרת, וכמו שהבאנו מדברי הר"ן במס' ע"ז דכתב שם דאף לשיטת הסובר דהיתר באיסור בטל ונעשה איסור אם אח"כ נתבטל רוב האיסור ע"י הוספת היתר שרבה עלי' בבת אחת הותר ההיתר ממילא, אבל בענינים שפח המבטל קיים ועומד תלוי לענין הצטרפות ממיעוט הטבל לרוב המבטל כזה, אם דין הכולל מתקבץ מאחדים, וכל אחד ואחד נהפך דינו לדין של הרוב, אז

המיעוט משלים גם לחשבון המצטרף כמו במעשר בהמה, או לדין ארבע ציצית וכדומה, אבל לדין שחל על המצטרף ביחד בלא אחרים בכה"ג דומה לדין טומאת משא, דהרי הופר וידוע דליכא בזה שיעור הראוי: פָּרַק טו אָמַנְם כָּל אֵלֶּה הַחִילוּקִים אִין דִּי בִיאור להעמיד הענין על יסוד נאמן, דעל כל אופן ענין זה מפורש במשנה ערוכה במס' מקנאות פ"ז מ"ב, אבל שאר משקים ומי פירות והציר והמורגים והסמך משקחמיץ פעמים מעלין ופעמים אין מעלין כיצד מקנה שיש בה מ' סאה חסר אחת נפל לתוכה סאה מהם לא העלוהו, הי' בה מ' סאה נתן סאה ונטל סאה הרי זה פֶּשֶׁר.

עכ"ל.

ובגמ' יבמות ד' פ"ב איתא שם דאם נתן סאה ונטל י"ט פעמים פֶּשֶׁר. והנה הא דבעינן שיהי' במקנה מ' סאה ונקא דלכאורה מה נפ"מ.

כיון דאח"ז פֶּשֶׁר אף שלא נשתתיר מ' סאה מן המים הפשרים, ביאור ענין זה נתבאר היטב בתשו' רע"א סי' רכ"ב אות כ"ה, וזה תוכן דברי' שם, דאף דמה"ת בכל אופן בטל ברוב, אבל מדרבנן שהחמירו בעינן שיהי' אפשרות שיהי' במקנה מ' סאה מים פשרים, ומשו"ה עד י"ט פעמים פֶּשֶׁר בנתן סאה ונטל סאה כיון דנדאי איכא רוב מים, אז תלינן בשאני אומר בדרף רחוק שמא מה שנטל הי' מי פירות ולא נשאר כלום במקנה מן המי פירות, אבל אם יתן ליטול יותר מי"ט פעמים אין לתלות בשאני אומר בדרף רחוק בדרף רחוק יש לחוש שמא כל מה שנטל הי' מים פשרים, ולא נשאר במקנה רוב מים פשרים.

יעו"ש.

ולפי"ז מה דבעינן שיתן נאח"כ יטול הוא פשוט דאם יטול מעיקרא הרי בנדאי לא נשאר מ' סאה מים פשרים ובכה"ג אין מעלין מדרבנן, ועכ"פ מפורש במשנה ובברייתא שהובא שם ביבמות דמי פירות שנפלו במקנה בטלי ברוב, ושיטת התוס' שם וכן הוא דעת הרמב"ן והרשב"א והריטב"א ו"ל דמה"ת אמרינן קמא קמא בטיל אפילו לא נשתתיר רובא מים פשרים, הרי מפורש דהמי פירות שבטלו ברוב נהפך דינם להיות כמים פשרים ומטהרים ומצטרפים גם לשעור מ' סאה.

ובדין טהרת המקנה שמהרת טמאים נדאי דלא שניף שיהי' איזה התחלת טהרה ע"י מעט מים וכל הטהרה באה רק מפל המ' סאין יחד. ובכ"ז מהני מה שבטלו המי פירות להצטרף לחשבון אף שידוע עפ"י הפלל שאין המדומע מדמע לפי חשבון דליכא במקנה מ' סאה מים פשרים, באופן דלפי"ז קשה טובא שיטת התוס' דנבחים דנקטו שאין מיעוט היתר הבטל ברוב מצטרף לאיסור לשיעור כזית, דהרי מוכח להדיא מדין מקנאות דגם לענין צירוף מהני דין ביטול שישלים המיעוט מה שחסר השיעור ברוב המבטלו: והנה מה שכתבנו לעיל לדמות ענין צירוף לטומאת משא מן המשנה הזאת עלינו למצוא ענין לחלק בין ענינים אלו.

והוא דיש לומר דלא דמי לטומאת משא דענין חשבון מ' סאה הוא מן חלקים וכיון שכל חלק וחלק יש לו דין הרוב ממילא עולה חשבון מ' סאה, היינו דיש במקנה זו מ' סאין שכל סאה וסאה יש לה דין מים פשרים לטהר טמאים עפ"י דין של ביטול ברוב, ואף דבכלל הוברר הדבר דליכא כאן מ' סאה מים פשרים, אבל כיון דעל כל חלק וחלק לא

הנזכר ונשאר פל חלק על דינו שניתוסף לו פח טהרה, וע"כ חשבינו פאילו איכא פאן השיעור של מ' סאה, אבל בענין טומאת משא שאין אנו דנים על חלקים וצירופים, הנה פשנשא פל התערובות יחד, עלינו לדין רק אם נשא דבר המטמא ועל זה הופר שפמשא זו נשא את הדבר המטמא וכינו דלענין זה הופר לא מהני רק ביטול ברוב, אבל, במקנה עלינו לדון על החלקים אם יש פאן פה וכה חלקים וכינו שדין פל חלק וחלק הוא פדין הרוב לא נגרע ממילא החשבון, ולפי"ז מוכח להדיא דארף היכא שחלות הדין חל מן המקנפז בכלל ולא לחצאים, אבל פינו דסבת הדין תלוי בשיעור המקנפז מן חלקים בכה"ג מצטרף המיעוט הבטל להשלים שיעור הנחסר מן הרוב המבטל, ולפי"ז הי' ראוי שגם לענין עונשין יצטרף מיעוט היתר הבטל בתוך רוב איסור, דהרי גם לענין עונשין סבת הדין הוא מה שאכל שיעור פזית מן האיסור ושיעור זה מתקבץ מן חלקים, וכינו דכל משהו שאכל יש עלי' דין איסור ע"י דין ביטול ברוב, וממילא חשיב שאכל פשיעור הראוי לגרום את דין העונש, וע"כ שיטת התוס' דנבחים דפליגי על רש"י וסברי דאין מיעוט הבטל ברוב מצטרף לכזית קשה טובא, ולשיטת הר"י קורקס הבאנו לעיל בפ"ז שפחלק בין תערובות יבש ביבש לבין לח בלח הי' מקום קצת לחלק ולומר דבמקנה הוא ביטול העצם שבטל לגמרי, ובתערובות פיגול ונותר הוי פביבש פביבש, והנה מלבד שיהתוס' לא סברי פן דהרי לפי פירושים במס' בכורות מפרשים דגם בתערובות לח בלח מטמא במשא, הנה לשיטתם פל הפלל הנה שחשוב לענין משא פהופר הוא רק מדרבנן, ועוד פשאוכל ולועס יחד יש להחשיב ג"כ פלח בלח, והענין צריך פיאור: ונלענ"ד לבאר שיטת התוס' עפ"י אופן אחר, דהנה ראשונה ראוי לבאר דהא דקים להו לחז"ל דכל מיעוט המתערב ברוב משתנה דינו ולהפך להיות פהרוב, אינו שנוי בעצמות הדבר ורק לענין דין הנגהה אמרה תורה אחרי רבים להטות שיהי' דין המיעוט פדין הרוב, אבל כ"ז הוא רק לענין פל הדינים שאנו דנים על התערובות איך לדון עליהם בהנהגה הלכה למעשה, אבל אם נבוא לדון על המציאות האמתית לא נשתנה המיעוט מפמו שהי', והנה לענין הדין דאזלינו פתר רוב ברובא דאיתא קמן פסק הרמב"ם דלא מהני לענין עונשין - הבאנו דברי' לעיל בפ"א, - ובארנו שיטתו שם דהדין של אחרי רבים להטות אינו פירור שפלי לומר דנתברר לנו שפך וכף הי', אלא שהדין לענין הנגהה המסופק לנו עכשין' לדון על הדבר שאנו מסופקים מה הוא ליחס עלי' שם של המרובים ולא שם של המועטים, ומשו"ה פסק הרמב"ם לענין תינוק הנמצא בעיר שרובה ישראלים אף שמדין אחרי רבים להטות אנו מחזיקים שתינוק זה הוא פן ישראל, הוא רק לענין פל הדינים שנוגעים עכשין' למעשה, אבל לענין דיני נפשות אם קדש אשה וזינתה, שהיא ענין הבא אח"כ בתולדה, לא מפני מה שהחזקנו אותו לישראל, דל"ד למה שפסק הרמב"ם בפחלב שנתחזק עפ"י ע"א דמהני אח"כ גם לעונשים, דהתם הוא מדין עדות לא הי' נוגע לנפשות והי' סגי עדותו לענין זה ודרי זה פכל עדות שבתורה שמועיל לכל התורה פולה, אבל היכא שאינו בתורת נאמנות רק חדוש הלכה להתנהג פן לא שייך פזה שהחזקנו פמו שבארנו כ"ז לעיל בפ"א, ועיקר הפלל פזה דכינו דלא נתברר הדבר בתורת פירור, פשאנו פאים לדון על ענין המתילד אח"כ עדדין הדבר בספק הוא, ואף שלענין פל הדינים שהי' ראוי לדון בהם גלתה תורה מקרא דאחרי רבים להטות דעלינו ליזלי פתר הרוב, אם אחד עבר עבירה נגד דין הפסוק הנה לא נוכל להחליט שעבר על עצם האיסור שאנו

דנים עלי, אלא שעבר על הפתוב של אחרי רבים להטות, ואיסור זה אינו רק פאיסור
עשה גרידא שאין עונשים עלי, ואף דעיקר הפתוב מיירי גם לדיני נפשות, הן בשעת
לידת הספק הי' נוגע לנפשות דרוב דינים מחייבים מיתה אמרה תורה להתנהג פהוראת
הרוב, אבל אם הרוב יורו על דבר איסור והמיעוט חולקים יש לדון בזה אם אכל איש
במזיד אם יש עלי דין עונש, וזה תלוי אם נאמר דהוראת דינים קיימת ועומדת פאילו
מורים גם עכשיו דחייב האיש מלקות אז בר עונשים הוא עכשיו מקמת אחרי רבים
להטות, אבל אם נאמר דצריך עכשיו הוראה חדשה, לאו בר עונשים הוא, דלפניו הדבר
בספק רק שגדע שעבר איסור של הפתוב אחרי רבים להטות: ולפי"ז נלענ"ד דגם לענין
ביטול ברוב שנקטו חז"ל ללמוד ג"כ מקרא דאחרי רבים להטות שדינו של המיעוט
להיות פהרוב הוא ג"כ רק לענין דין הנהגה שנוגע עכשיו לדון עלי, אבל בעצם המציאות
נדאי לא נשתנה דין המיעוט מאמתתו, והנה אם נתערב כזית שומן בשני זיתים חלב,
וקל אחד מהם מופרד והדין שחד בתרי בטיל ואסור לנו לאכול כל אחד מהם מה"ת
פחלב ממש בלי ספק, אבל כ"ז לענין איסור אכילה, אבל אם עבר אחד ואכל במזיד ואנו
דנים לענין עונשים אם בר מלקות הוא פאכול חלב יש לומר דלא לקי דהרי במציאות
הזית שומן לא נתהפך לחלב, ומה דאסור לנו לאכול מקרא דאחרי רבים להטות איסור
זה הוא איסור אחר, איסור עשה של הפתוב אחרי רבים להטות, שאין לוקים ע"ז.

ובענין זה נדאי דלא שייך לומר פהוראת סנהדרין דנאמר דהמיעוט נתהפך להיות פהרוב
גם על ענין עונשין, דבשעת התערובות שחל דין הביטול עדיין לא הי' נוגע הדבר לענין
עונש, והי' ענין ההתנגדות של המיעוט להרוב רק לענין הנהגה של איסור והיתר, וכל
הדין לענין איסור שגם המיעוט הוא אסור פהרוב, וכשאכל עבר על עבירה שאזהרתה
הוא הפתוב אחרי רבים להטות ולא על ל"ת של "חלב לא תאכלו" ומשיטת הרמב"ם
דפסק שהאיסור בע"א יחזק מזה גופא מוכח דקודם שאכל את החלב חשוב פאינו נוגע
הענין לנפשות ולעונשין דאל"ה לא הי' מן הדין להאמין ע"א, וכן הובא בתשו' רע"א
סי', צ"ד בשם הרשב"א דכתב לענין דרישה וחקירה דאפי' לר"ע דמצריך בעדי נשים
ג"כ דרישה וחקירה, היינו דוקא פשבאים להתיירה משום פינו דשרו א"א לעלמא
פנפשות דמי, אבל בעדי קדושין אע"ג דע"י עדותן מביאים את כל הבא עלי תחת בעלה
פחייב מיתה, השתא מיהא לאו בנפשות מסהדי עכ"ל.

כ"כ נאמר דבין דין הלך אחר הרוב ברובא דאיתא קמן, ובין בביטול ברוב בעניני
התערובות, איסור והיתר, נופל הספק עכשיו רק לענין איסור ולא למלקות, ועל מה
שנופל הספק פועל הדין של אחרי רבים להטות, ואח"כ פשאנו דנים למלקות אז תלוי
אם מעיקרא הי' מוחזק הדין ע"י ברור של עדות, ממילא מהני עכשיו גם למלקות
ולמיתה, אבל אם מעיקרא לא הי' ברור רק גזה"כ להתנהג פן מהפתוב של אחרי רבים
להטות, אין עונשין ע"ז, ובזה פליגי התוס' ורש"י בזבחים ד' ע"א דרש"י ז"ל נקט
דהמיעוט היתר הבטל נעשה פמו האיסור ומצטרף לשיעור, והתוס' סברי דלא מהני דין
ביטול ברוב היתר באיסור רק לאיסורא ולא למלקות, ובמשנה לפלך פ"ז מה' מעילה
בתשובה שהשיב למחר"י אלפאנדרי שהוכיח דמטבע לא בטיל מה"ת מהא דתנן בפ' ולד
חטאת המפריש מעות לנזירותו לא נהנין ולא מועלין, ופירש"י משום דבכל מנה ומנה
מצינו למימר זה הפריש דקשה לי למה לא יתבטלו דמי שלמים דמיעוטא נינהו נגד

הָרוֹב, דְּרוֹב הַמְּעוֹת יֵשׁ בָּהֶם מְעִילָה וּמִזָּה הוֹכִיחַ דְּמִטְבַּע לֹא בְטִיל, וְהַשִּׁיב ע"ז וְז"ל וְלֹא יִרְדְּתוּ לְסוֹף דְּעַתוֹ דְּמָה עֲנִין בְּיִטוּל בְּרוֹב לְכָאן, דְּבִיטוּל לֹא שְׁמַעְנוּ אֶלָּא לְבַטֵּל הָאִיסוּר לְהַתִּירוֹ לְכַתְחִילָה בְּאֶכִּילָה, אֲבָל אִם הָרוֹב הוּא אִיסוּר נָהִי דְאִיסוּרָא אִיפָּא אֲבָל לְחִיבּוֹ קָרְפִּין אוּ מְלָקוֹת זֹו לֹא שְׁמַעְנוּ, וְאִף דְאִיפָּא לְמ"ד דְּהִיתָר מְצַטְרַף לְאִיסוּר לְחִיבּוֹ בְּעוֹנְשֵׁין הִינּוּ וְנִקְאֲבַתְעָרוּבוֹת לַח בְּלַח וּמִין בְּשִׂאֵינוּ מִינוּ מְשׁוּם דְּטַעַם הָאִיסוּר נִתְפַּשֵּׁט בְּהִיתָר וְנִנְעָשָׂה כְּלוּ אִיסוּר, אֲבָל בְּיָבֵשׁ אִף שְׁהָאִיסוּר הוּא רוֹב מְעוֹלָם לֹא שְׁמַעְנוּ שְׂאֵם אֲכַל אֶחָד מִהַתְעָרוּבוֹת שִׁיתְחִיב שׁוּם עוֹנֵשׁ אִף שְׂאִיסוּר מַה"ת, וְא"כ הִיכָא דְאִיפָּא בְּדָמִים הִלְלוּ דְּמִי חֲטָאת וְעוֹלָה וְשְׁלָמִים כָּל שְׁלֹא נִהְנָה כ"א שְׁיַעוּר דְּמִי הַשְּׁלָמִים, פְּשִׁיטָא דְּאִין לְחִיבּוֹ קָרְפִּין דְּאִיסוּר דְּמִים הִלְלוּ דְּמִי שְׁלָמִים הֵם.

עכ"ל.

וְהִנֵּה מַה דְּפָשִׁיט לִי לְהַגָּאוֹן ז"ל בְּהַחֲלֵט דְּלֹא מְהַיֵּי בְּיִטוּל לְעוֹנְשִׁים וְלִקְרָבִי לֹא נָדַע, וְלִפְיִמְש"כ שִׁיטַת הַתּוֹס' מְסִינְעָתוֹ. אֲבָל בְּפִשְׁטוֹת רַש"י ז"ל פְּלִיג ע"ז וְכָבֵר הִבִּיא הַפּמ"ג בְּפִתְיָחָה לְה' תְּעָרוּבוֹת ח"ג פ"ה דְּבָרֵי מַהר"א פֶּהֶן דְּפָשִׁיט' לִי דְּהִיתָר אִינוּ מִתְהַפְּדוּ לְאִיסוּר וְכַתֵּב ע"ז דְּזָה לְחֻלְקוֹת רַש"י וְתוֹס' דְּזָבָחִים הַנ"ל, וְכֵן בִּס' שׁוֹשְׁנַת הָעֲמֻקִּים כָּלִל י"ד הִבִּיא דְּבָרֵי הַמַּל"מ הָאֵלָּה וְהַקְּשָׁה עֲלֵי מְדַבְּרֵי הַש"ס בְּמִנְחוֹת כ"ג דְּשְׁחוּטָה בְּטָלָה בְּנִבְיָלָה, וְלִפְיִמְש"כ י"ל דְּגַם הַמַּל"מ אִין כּוֹנְתוֹ דְּהִיתָר בְּאִיסוּר לֹא בְטִיל אֶלָּא דְּלֹא מְהַיֵּי לְעֲנִין עוֹנֵשׁ וְקָרְפִּין דְּכֵן מוֹכַח מְרַהִיטַת דְּבָרֵי שְׁהַבְּאֵנוּ: וְעוֹד נִרְאֶה לִי לֹא מְרַהִיטַת רַש"י ז"ל אִינוּ מְוַקְרָח דְּבַתְעָרוּבוֹת הִיתָר בְּאִיסוּר שְׁיִהְי' בְּזָה דִּין עוֹנֵשׁ וְקָרְפִּין דְּלִפְיִמְש"כ עֵיקַר הִיסוּד דְּלֹא מְהַיֵּי תוֹרַת בְּיִטוּל לְעֲנִין עוֹנְשִׁים הוּא דְּבִשְׁעַת הַתְעָרוּבוֹת לֹא חָל הַדִּין רַק לְעֲנִין הַסְּפֵק שְׁנוּלֵד עַכְשָׁי וְקוֹדֵם אֶכִּילָה אַפְתִּי אִינוּ נוֹגַע רַק לְעֲנִין אִיסוּר אֶכִּילָה וְלֹא לְעֲנִין עוֹנְשִׁים כַּמֶּש"כ, וְכ"ז מְסַתְפֵּר בְּשִׂאָר תְּעָרוּבוֹת, אֲבָל בְּנִידוֹן דְּמִיָּרֵי רַש"י שְׁהוּא עַל דְּבָרֵי ר"ל בְּפִיגוּל וְנוֹתָר שְׁבָלְלָן זב"ז דְּהַתְעָרוּבוֹת הוּא מַה שְׁלוּעֵס הַכָּל בְּיַחַד, וְעֵיקַר הַסְּפֵק בְּזָה הוּא עַל הַתְרָאָה לְעֲנִין מְלָקוֹת דְּלִעֲנִין אִיסוּר אִין נִפ"מ דַּע"כ פ' אִיפָּא אִיסוּר תוֹרָה, דְּהָא דְּלִר"ל אִיסוּרִים מְבַטְלִים זא"ז הוּא רַק לְמְלָקוֹת, אֲבָל בְּשׁוּם פְּנִים לֹא יוֹתְרוּ אִיסוּרִים ע"י רוֹב מְאִיסוּר אַחֵר, בְּאִנְפִּין דְּלִפִּי"ז עֲנִין שְׁל אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטוֹת בַּכָּה"ג הוּא רַק לְעֲנִין הַתְרָאָה שְׁיִהְי' כְּמִזִּיד עַל אִיזָה שֵׁם אִיסוּר הוּא עוֹבֵר וְהָרִי זָה דוֹמָה לְהַפְּתוּב שְׁל אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטוֹת הָאִיסוּר לְעֲנִין נְפִשׁוֹת, כִּינּוּ דְּעֵיקַר הַהִתְנַגְּדוֹת שְׁל הָרוֹב וְהַמְּיַעוּט הוּא עַל עֲנִין הָעוֹנֵשׁ, אִז גַּם לְעוֹנְשִׁים אֲמָרָה תוֹרָה אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטוֹת, אֲבָל בְּשִׂאָר תְּעָרוּבוֹת י"ל דְּגַם לְשִׁיטַת רַש"י ז"ל לֹא יִהְי' דִּין עוֹנְשִׁים אִם אֲכַל אֶחָד מִהַתְעָרוּבוֹת אוּ אִם צִירְרָף מְעוּט שְׁוֹמֵן לְרוֹב זִית חֲלָב דְּכָבֵר נִתְעָרְבוּ קוֹדֵם אֶכִּילָתוֹ, וּבִשְׁעַת הָאֶכִּילָה כְּבָר הֵם שְׁנִיָּהֶם אִיסוּרִים וְאִיסוּרִים מְשִׁם אֶחָד וְאִין מְבַטְלִין זא"ז אִף לְמ"ד אִיסוּרִים מְבַטְלִים זא"ז: וּמַעְתָּה יֵשׁ לְדוֹן לְעֲנִין תְּעָרוּבוֹת דְּבָר שְׂאִינוּ רְאוּי לְמַצְנָה בְּרוֹב הָרְאוּי לְמַצְנָה כְּגוֹן צִיצִית שְׁלֹא נְטוּוּ לְשִׁמָּה וְכֵן פְּסוּל אַחֵר וְכ"כ לְעֲנִין מַצָּה אִם מְהַיֵּי ע"ז דִּין בְּיִטוּל בְּרוֹב שִׁיתְהַפְּדוּ הַמְּיַעוּט לְהַתְחַשֵּׁב כְּרְאוּי לְמַצְנָה, דְּלִפִּי מַש"כ מִדִּין אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטוֹת יִלְפִינּוּ רַק לְעֲנִין הַנְּהַגָּה שְׁנוֹגַע לְדִין שְׁל הַדְּבָרִים הַמְּעוֹרְבִים שְׂאֲמָרָה תוֹרָה לְהַתְנַהֵג עִם הַמְּיַעוּט כְּדִין הַהִתְנַהֵג שְׁעַם הָרוֹב, וְהִנֵּה בְּדְבָרִים הָרְאוּיִם לְמַצְוֹת אֲנוּ דְּנִים עַכְשָׁי אִם יֵשׁ מַצְנָה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, בְּאִנְפִּין שֵׁא"א לוֹ לְקַיִם הַמַּצְנָה בְּאַחֲרֵינִי אֶלָּא בְּאֵלוּ הַמְּעוֹרְבִי, וְאַחֵר שְׁעָשָׂה הַמְּעָשָׂה אֲנוּ דְּנִים עַל הָאֲדָם אִם נִפְטָר מִחִיּוּבוֹ ע"י הַמְּעָשָׂה אוּ לֹא, וְלִפִּי"ז אִם

נתעַרְבָה מַצָּה שְׂאִינָה רְאוּיָ לַמַּצּוֹתָהּ, אוּ מַחֲמַת חֶסֶרוֹן שְׂיִמּוּר לְשִׁמָּה אוּ מַחֲמַת פְּסוּל הַמִּין שְׂאִינָה מַחֲמַשֶׁת הַמִּינִים בְּרוֹב מַצּוֹת פְּשִׁירוֹת, אִם נְבוֹא לְדוֹן קוֹדֵם אֲכִילָה אֵיפֹא מַצָּה בְּאֲכִילַת פֶּן לָן מִקְרָא דְאַחֲרֵי רַבִּים לַהֲטוֹת, אֲבָל לְאַחַר אֲכִילָה אִם נֹאמֵר לְהַחֲלִיט דְכָבֵר קַיִים הַמַּצָּה שֶׁל הַפְּתוּב בְּעָרְב תֹּאכְלוּ מַצּוֹת, יֵשׁ לוֹמֵר דְעֵדִינָן הַדְּבָר בְּסַפֵּק אִם קַיִים מַצָּה זוֹ אֵיפֹא שְׁעֵשֶׂה מַצּוֹת הַתּוֹרָה בְּנֹדָאֵי אֲבָל קַיִים רַק עֵשֶׂה שֶׁל אַחֲרֵי רַבִּים לַהֲטוֹת, אֲבָל לֹא אֲכַל מַצָּה דְבִשְׁבִּיל בִּיטוּל בְּרוֹב לֹא נִתְּהַפְּכָה הַפְּסוּלָה לְכַשִּׁירָה, וְהִנֵּה לְשִׁיטַת רַש"י דַּפ' הַתַּעֲרוּבוֹת הַנ"ל קָרוֹב לוֹמֵר דְגַם לְעֵנָן לְפִטוּר מַחֲיִיבוּ מְהֵי דִין בִּיטוּל בְּרוֹב, דְכִינּוּן דְלְשִׁיטַת רַש"י מוֹכַח דְאִם רַק אֲפֹשֶׁר לוֹמֵר דְהֵעֵנָן נוֹגַע בְּשַׁעֲת אֲכִילָה לְדוֹן עֲלֵי מְהֵי דִין שֶׁל אַחֲרֵי רַבִּים לַהֲטוֹת לְהַתְּנַהֵג עַל אֲכִילַת הַמִּיעוּט פְּדִין אֲכִילַת אֶחָד מִהָרוֹב וּמִשׁוּ"ה י"ל דְגַם לְעֵנָן חֵיבוּ וּפִטוּר שֶׁל מַצָּה אִם אָנוּ דְנִים לְאַחַר אֲכִילָה אִם יֵצֵא יְדֵי חוֹבַת מַצּוֹת אֲכִילַת מַצָּה ע"י הַמִּיעוּט אֲמַרִינוּ שְׂיֵצֵא יְדֵי חוֹבַתוֹ עַפ"י הַפְּתוּב אַחֲרֵי רַבִּים לַהֲטוֹת, אֲבָל לְשִׁיטַת תּוֹס' שֶׁם בְּזָבָחִים דְגַם בְּאִיסוּרִים הַמְעוֹרְבִים שְׁעִיקָר הַתַּעֲרוּבוֹת גוֹרֵם לְסַפֵּק עֲלֵינוּ דִין הָעוֹנְשִׁים מ"מ לֹא מְהֵי דִין בִּיטוּל בְּרוֹב מִשׁוּם דְסִבְרֵי דְאַחֲרֵי רַבִּים לַהֲטוֹת לֹא שְׂיֵיךְ פֶּלֶל בְּנִידוֹן כְּזֶה, דְדִין הָעוֹנְשִׁים הַבָּא לְאַחַר שְׂאֲכַל אֶת הָאִיסוּר אֵינוֹ הַנְּהַגָה הַשְּׂיִיכָת לְעֵצָם הַמֵּאֲכָל, אֲלֵא לְהֵאָדָם שְׁעֵבֵר עַל הָאִיסוּר וְכִינוּן שְׁהָרוֹב וְהַמִּיעוּט הוּא מְהֵאֲוֹכְלִין לֹא מְהֵי בִיטוּל בְּרוֹב רַק לְעֵנָן זֶה אִם מִתֵּר לְכַתְּחִילָה לְאֲכַלְן אוּ לֹא שְׂדִין זֶה הוּא דִין הַנְּהַגָה אֵיפֹא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֲוֹכֵל זֶה, אֲבָל מֵה שְׂיֵהֵי הַמִּשְׁפֵּט לְאַחַר שְׂיֵאֲכַל אֵינוֹ דִין שֶׁל הָאוֹכְלִים אֲלֵא דִין שֶׁל הָאָדָם שְׂאֲכַלְן, הִנֵּה לְשִׁיטַתְּם מְסַתְּבֵר לוֹמֵר דְגַם לְעֵנָן תַּעֲרוּבוֹת דְבָר שְׂאִינָה רְאוּיָ לַמַּצּוֹת שְׂלֵא יְהֵי ע"ז בִּיטוּל בְּרוֹב, דְדִין זֶה מֵה שְׂיֵצֵא יְדוֹ מַצּוֹתוֹ הִינּוּ מֵה שְׁנַפְטֵר מַחֲיִיבוּ הוּא דִין שֶׁל הָאָדָם, וְרַק קוֹדֵם הָאֲכִילָה יֵשׁ לוֹמֵר דְמִקְרָא דְאַחֲרֵי רַבִּים לַהֲטוֹת יֵשׁ מַצָּה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ גַּם בְּמִיעוּט זֶה, אֲבָל לְאַחַר שְׂאֲכַל יֵשׁ לוֹמֵר דְקַיִים רַק מַצָּה שֶׁל אַחֲרֵי רַבִּים לַהֲטוֹת וְלֹא מַצּוֹת אֲכִילַת מַצָּה.

פַּנ"ל וְלֹא דְמֵי לְדִין הַמַּקְנָה דְמֵי פִירוֹת הַבְּטָלִים בְּרוֹב מִים הַפְּשָׁרִים לְמַקְנָה מַצְטָרְפִים לְשִׁיעוּר מ' סָאָה, וְהָאָדָם שְׁטוֹבֵל בֵּה הוּא טְהוֹר מְטוֹמְאָתוֹ, דְהֵתֵם עִיקָר דִין הַמַּקְנָה, הוּא הַפְּשָׁרָה, שְׂדִין הַכָּשֵׁר בְּמַקְנָה לְטְהַר טְמֵאִים, וְכִינוּן דְנִקְטִינוּ דְהַמִּיעוּט מִתְּבַטֵּל בְּרוֹב לְעֵנָן פֶּל תּוֹרַת הַנְּהַגָה שֶׁל הָרוֹב נְהַפְּךָ הַמִּיעוּט לְדִין הָרוֹב לְעֵנָן זֶה, כְּלוֹמֵר שְׂיֵהֵי דִין הַכָּשֵׁר בְּמִיעוּט שֶׁל מֵי פִירוֹת לְטְהַר טְמֵאִים, וּמִמִּילָא דִין טְהָרָה עַל הָאָדָם שְׁטָבֵל בְּמַקְנָה זוֹ, אֲבָל בְּדָבָרִים הַכָּשָׁרִים לְמַצּוֹת אֵינוֹ כֵּן שְׂאִין דִין הַמַּצָּה וְהַצִּיצִית לְבַטֵּל חֵיבוּי הָאָדָם לוֹמֵר שְׁנַתְּנָה הַתּוֹרָה פַּח פְּטוּר בְּדָבָרִים אֵלוֹ לְפִטוּר אֶת הַמְּחַוְּבִים וּמֵה שְׁנַפְטֵר הָאָדָם בְּעֵשׂוֹתוֹ הוּא מִמִּילָא מַחֲמַת שְׂפָכֵר קַיִים אֶת הַמַּצָּה הַפְּוֹטְלַת עֲלֵי, וּמֵה שְׂקַיִים הַמַּצָּה ע"י בִּיטוּל בְּרוֹב הוּא רַק מַצּוֹת אַחֲרֵי רַבִּים וְלֹא מַצּוֹת צִיצִית אוּ אֲכִילַת מַצָּה.

כְּנִלְעַנ"ד בְּעֵנָן זֶה: וּבְדִין תַּעֲרוּבוֹת שְׂאָר מִינִים עִם ה' מִינֵי דְגָן לְעֵנָן בְּרַכַּת הַמְּזוֹן וְלְעֵנָן מַצּוֹת מַצָּה, דְלִפִּי מֵה דְפָסֵק בְּטוֹש"ע או"ח סי' ר"ח וְסִי' תנ"ג דְאִם יֵשׁ טַעַם דְגָן וְכִזְיַת בְּכַדֵי אֲכִילַת פָּרֶס חֲשׁוֹב פְּלָחֵם דְגָן, וְלְשִׁיטַת הָרַאב"ד וְהַר"ן בְּעֵינָן שְׂיֵאֲכַל כִּזְיַת מִן דְגָן בְּכַדֵי אֲכִילַת פָּרֶס, דְלֹא כַר"ת דְסוֹבֵר דְכִינוּן דְטַעַם כְּעִיקָר חֵיבוּב עַל פֶּל זִית מְמַנּוּ, וְדִלֵא כַר"ח דְסוֹבֵר דְאִם יֵשׁ כִּזְיַת בְּכַדֵי אֲכִילַת פָּרֶס חֵיבוּב עַל פֶּל זִית וְזִית, אֲלֵא דְבְּעֵינָן שְׂיֵאֲכַל מִן דְגָן שְׂיֵצוּרָף בְּכַדֵי אֲכִילַת פָּרֶס, עֵי' בִּאֵהָגֵר או"ח סי' ר"ח סַקל"ב עַל מֵה שְׂפָתָב

שם בשו"ע פדי שיאכל ממנו פזית דגן בכדי אכילת פסח בזה"ל ר"ל ודוקא שיאכל ג"כ בא"פ עכ"ל.

ואם הי' העיסה רוב דגן ומיעוט שאר מינים פתוב בשערי תשובה שם בשם שו"ת בית אפרים דכתב דיש מי שגראה שלדעתו צריך לאכול דגן כ"כ מהתערובות עד שגבנדי אכל פזית דגן ואז יברך ברפת המזון ואין גראה פן עכ"ל.

וכן בה' פסח פתב הח"י בסי' תנ"ג סק"י דבשאר מינים חוץ מאורז בעינן רוב דגן, ומשמע דיוצא ידי חובתו אם אכל פזית מן התערובות, ולא בעינן שיאכל פזית דגן, וכן הביא להלכה בס' משנה ברורה שם בה' פסח סי' תנ"ג סק"ד לציין שם מקור דין זה ברא"ש ה' חלה, והטעם לזה פתב דשאר המינים בטל ברוב דגן והוי פכולו דגן יעו"ש.

והנה לפימש"כ יש לעיין בזה טובא, דלשיטת תוס' דזבחים הנ"ל יש לומר דאינו חייב בבהמ"ז עד שאכל מן הדגן פזית וכן לא יצא ידי חובת מצה, דלכל מה שנוגע לאחר אכילה לא מהני ביטול ברוב, ומה שמביא בס' משנה ברורה מדברי הרא"ש בה' חלה אין ראי' מזה להלכה למעשה, דהרא"ש פתב שם להלכה דאם טעם פעיקר באיסורים במין ושאינו מינו ולוקין עלי' אז אם יש טעם דגן יוצא ידי חובתו בכזית לחוד, דהטעם מהפך את האורז להיות כמו חטה, וכן לשיטת ר"ח דסובר באיסורים בעינן פזית בכדי אכילת פסח, מפרש ג"כ המשנה דתנו העושה עיסה מחיטין ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייב בחלה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח, דמייירי שהי' בזה פזית דגן באכילת פסח דאורז דאז נהפך פולו לחטים ויוצא בה ידי חובה בכזית, והירושלמי שפירש הטעם משום גרירא דאורז נגרר בתר חטים משום דלענן מצה בעינן שיכול לבוא לידי חמוץ, א"כ קשה נהי דהטעם של דגן מהפך את האורז שיהי' חשוב כאילו פולו דגן, אבל פיון דרובא אורז אינו בא לידי חמוץ והאיך יוצא בה משום מצה, ומשו"ה הנצרך לפרש דמשום גרירא גורר את האורז להיות כחטה וגורם לבוא לידי חמוץ עכ"ל הרא"ש.

והנה ברא"ש לא נזכר פלום מה דין שאר מינים שאין בהם דין גרירא אבל האמת נדאי פן דלשיטת הרא"ש דסובר דסגי לן בטעם דגן לחוד או פזית בכדי אכילת פסח להפך את התערובות פולה להיות פדגן, אלא מה דבעינן גרירה הוא בכדי שיהא ראוי לבוא לידי חמוץ, ומשו"ה לשיטתו בשאר מינים דאין בהם דין גרירא אם יהי' רוב דגם דאז יבוא לידי חמוץ, ומדין טעם פעיקר חשוב פכולו דגן ומשו"ה ראוי שיהי' הדין שיוצא בכזית לחוד, וכן פתב בשו"ע הגר"ז מליאדי סי' תנ"ג סעי' ז' יעו"ש באופן דלפי"ז אינו מטעם ביטול ברוב כמו שחשב הג' בעל משנה ברורה, אלא משום טעם פעיקר, ולפי"ז לפי"מ דגראה מדברי השו"ע בסי' ר"ח לענן בהמ"ז דבעינן שיאכל פזית דגן פשיטת הראב"ד ונהר"ן כמו שהחליט הגר"א שהבאנו וכן פסק הפר"ח שם להלכה דלא ס"ל כר"ת וכו"ח שיתפך ע"י הטעם שיהי' האורז ודוחן לחטים, ולשיטתם ברוב דגן ומיעוט דוחן וקטניות לא נהפך הדוחן לחטים ע"י הטעם דגן אם לא מטעם ביטול ברוב, וכיון דאתינן לכלל ביטול ברוב הוא תלוי במחלוקת רש"י ותוס' הנ"ל, דלרש"י יש לומר דיוצא ידי חובתו במצות מצה וכ"כ חייב בבהמ"ז, ולשיטת התוס' אינו חייב בביהמ"ז ואינו יוצא ידי חובת מצה.

כנ"ל: פֶּרֶק יז פֶּתַב הַרְמַב"ן ו"ל על הָא דְתַנּוּן בְּמִשְׁנֵה פ"ג דְּחֻלָּה, הָעוֹשֶׂה עִיסָה מִן הַחֲטִיִּים וּמִן הָאֲנָרְזִי, אִם יֵשׁ טַעַם דְּגוּן חֲיִיבַת בְּחֻלָּה וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּפִסְחָא, אִין בָּהּ טַעַם דְּגוּן אִינְהָ חֲיִיבַת בְּחֻלָּה וְאִין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּפִסְחָא, וּבִתְוֹסְפָתָא פ"ב דְּחֻלָּה תַּנְיָא הָעוֹשֶׂה עִיסָה מִן הַחֲטִיִּים וּמִן הָאֲנָרְזִי כְּשֶׁב"ג אֹמֵר אִין חֲיִיבַת בְּחֻלָּה עַד שְׂיֵהָא בָּהּ דְּגוּן כְּשִׁיעוּר וְאִין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּפִסְחָא עַד שְׂיֵהָא בָּהּ דְּגוּן כְּשִׁיעוּר. עכ"ל.

וְכַתֵּב הַרְמַב"ן ו"ל וְנ"ל הָא מִתְנִיתִין חֲזִינָא לְפִרוּשָׁא וּלְכַרְוֵרָא הֵכָא מְשׁוּם דְּקָשְׂיָא וְעַמּוּמָה הִיא וְדָאִי, מְדַקְתְּנִי וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּפִסְחָא שְׁמַעִינוּ מִינְהָ דְּמִדְּאוּרִייתָא הִיא דְּהֵינָא כְּשֶׁל חֲטִיִּים כָּל אֵימַת דְּאִיפָא טַעַמָא דְּחֲטִיִּים וְאֵע"ג דְּמַעְרְבֵי בְּגוּנָה אֲנָרְזִי טְפִי טוּבָא, וְהֵכִי נְמִי אֲסִיקְנָא בְּפ' כָּל הַזְּבָחִים שְׁנִתְעַרְבוּ דְּמִתְנִי' אֲפִילוּ בְּרוּבָא אֲנָרְזִי הִיא וְאֵפ"ה פִּינּוּ דְּאִיפָא טַעַמָא לָא בְּטִיל, וְכִינּוּן דְּהֵכִי אִיפָא לְמִזְדַּק דְּהָא קִי"ל כְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס בְּטַעַמּוֹ וּמִמֶּשׁ דְּאוּרִייתָא הָא כָּל הֵיכָא דְּלִיפָא כְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס דְּכו"ע לָאו דְּאוּרִייתָא, וְנִהִי נְמִי דְּטַעַמָא לָא בְּטִיל הָאִיף יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּפִסְחָא הָא עֵיקְרָא אֲנָרְזִי הוּא וְאֲשַׁכְּחִן בְּתַלְמוּד אֲרָץ יִשְׂרָאֵל פִּירוּשָׁא דְּמִלְתָּא וּפְרוּקָא דְּקָא פֶּרְשׁוּ טַעַמָא דְּמִתְנִי' מְשׁוּם גְּרִירָה וְכו' וְדָקָא מִיִּתִּי רֵאִי' מְהָא מִתְנִי' בְּפ' כָּל הַזְּבָחִים דְּמִין בְּשִׁאִינוּ מִינוּ בְּטַעַמָא וְטַעַמָא מִדְּאוּרִייתָא לָא בְּטִיל, קוּשְׁטָא הוּא וְעַל הַדִּין אֲוֹרְחָא נְמִי אִיתְמַר דֹּאֵע"ג דְּחֲטִיִּים גּוֹרְרִים אֶת הָאֲנָרְזִי, אִי טַעַמָא בְּטִיל, דְּבַר שְׁנִתְבַּטַּל מִעֲצָמוֹ הָאִיף גּוֹרֵר אֶת אַחֲרִים.

אֵלָא וְדָאִי טַעַמָא לָא בְּטִיל וְכִינּוּן דְּלָא בְּטִיל וְאִיחֲזִי לְאִיזְטְרוּפִי בְּדִנְפִשְׁי' כְּגוּן דְּאִיפָא כְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס, מְצַטְרַף לְכָל עוֹנְשִׁים שְׁבִתוּרָה, לְגַבִּי מְצָה וְחֻלָּה נְמִי גּוֹרֵר אֶת הָאֲנָרְזִי לְיַעֲשׂוֹת לְחָם כְּטַעַמָא דְּפֶרְשִׁינוּ וְאֲשַׁכְּחִן נְמִי הֵתֵם וְכו' מִתְנִיתָא דְּרִשְׁב"ג דְּאָמַר לְעוֹלָם אִינְהָ חֲיִיבַת בְּחֻלָּה עַד שְׂיֵהָא בָּהּ דְּגוּן כְּשִׁיעוּר וְכו' רַב הוּנָא אָמַר טַעַמּוֹ דְּגוּן אֵעִפ"י שְׂאִינְרוּבָא, מִתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַב הוּנָא, עֵינְרַב בָּהּ שְׁאָר הַמִּינִים עַד שְׂיֵהָא בָּהּ רֹבָא דְּגוּן וְטַעַמָא דְּגוּן פֶּתַר לָהּ בְּמִינִים אַחֲרִים וְכו' שְׁמַעִינוּ הַשְּׁתָא מִמִּתְנִי' וּמִגְמַ' דְּאִיתְמַר עֲלָה דְּכָל שְׁעוֹשֶׂה עִיסָה אֲפִילוּ מִן הָאֲנָרְזִי וּמִן הַחֲטִיִּים אִינוּ נִגְרָר אֵלָא בְּיֵשׁ בָּהּ דְּגוּן כְּשִׁיעוּר פְּרִשְׁב"ג, וְכִי יֵשׁ בָּהּ כְּשִׁיעוּר אֵע"ג דְּרֹבָא אֲנָרְזִי גּוֹרֵר וְאֵעִפ"י שְׂאִין בְּדִגּוּן אֲפִילוּ כְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס פִּינּוּ דְּאִיפָא טַעַמָא לָא בְּטִיל וְלֹא עוֹד שְׁגוֹרֵר, וְאִילוּ שְׁאָר כָּל הַמִּינִים עִם הַחֲטִיִּים אִוּ אִפִּי אֲנָרְזִי עִם שְׁאָר אַרְבַּעַת הַמִּינִים אִינוּ כֵּן אֵלָא וְדָאִי אִם עֲשֶׂה עִיסָה וְיֵשׁ בָּהּ כְּשִׁיעוּר מִחֲמַשַּׁת הַמִּינִים וְעֵינְרַב בָּהּ אֶחָד מִכָּל שְׁאָר הַמִּינִים אֲזִלִּינוּ בְּתַר רֹבָא וְאִי רֹבָא וְטַעַמָא דְּגוּן חֲיִיבַת וְאִי לִית בָּהּ רֹב דְּגוּן לָאו לְחָם הוּא וּפְטוּרָה וְכֵן הִילְכְתָא.

עכ"ל.

וְנִרְאָה בְּפִשְׁטוֹת דַּעַת הַרְמַב"ן ו"ל דְּבַרְוֹב דְּגוּן יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּאוּכַל כְּזִית מִן עִיסָה זו, וְכֵן מְצִאתִי בְּרִי"ט אֶלְגָּזִי דְּנִקְט בְּפִשְׁטוֹת כֵּן מְדַבְּרִי רַמְב"ן אֵלוּ, דְּמְדַבְּרִי מוֹכַח דְּהֵיכָא דְּאִיפָא רֹב דְּגוּן בְּשְׁאָר מִינִים הֵנִי דּוּמְיָא דְּאֲנָרְזִי וְחֲטִיִּים, וְכִמוֹ דְּבִאֲנָרְזִי וְחֲטִיִּים יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּכָל כְּזִית, וְכֵן חֲיִיב מְשׁוּם טְבָל, וְכַתֵּב הַטַּעַם בְּזָה דְּכִמוֹ אִיסוּר שְׁבַטֵל בְּרֹב נַעֲשֶׂה הֵיטֵר, כ"כ הֵיטֵר הַמְעוֹרָב נַעֲשֶׂה אִיסוּר, וְהִבִּיא שֵׁם מְדִין פְּלִאִים צָמַר גְּמִלִים בְּצָמַר רְחִלִים וּבְדִין סָכָה פְּסוּל הַמְעוֹרָב בְּסָכָה פֶּשֶׁר דְּנַעֲשֶׂה הַכָּל כְּסָכָה פֶּשֶׁר, אֵלָא דְּלִפְי"ז הַקְּשָׁה לָמָּה בְּעִינוּ שְׂיֵהָנִי כְּשִׁיעוּר חֻלָּה מִחֲמַשַּׁת הַמִּינִים דְּנִקָּא וְלָמָּה לָא יִצְנַרְף הַמִּיעוּט

לכשיעור כיון דבטל ברוב הדגן כמו דמהני צירוף לחיבו משום אסור טבל באוכל פזית ממנה או לצאת ידי מצה.

יעו"ש: ונלענ"ד לבאר שיטת הרמב"ן ו"ל הנפלאה, שאין דעתי נוחה מפל מה שראיתי מפרשים בענין זה, דהנה בהא דאיתא בתוספתא שהבאנו דרשב"ג אומר דכמו לענין חיוב חלה בעינו שיהי' בה דגן פשיעור כ"כ לענין מצה בעינו שיהי' בה פשיעור צריך ביאור איזה שיעור צריך לענין מצה, דאי שיעור חלה קשה בנדאי מה מעלה ומוריד שיעור עיסת חלה לענין דין לצאת ידי מצות מצה וכמו שכתב בכ"מ ה' ביפורים פי"ו יעו"ש ובס' מחנה אפרים בחי' על הרמב"ם ה' ביפורים פתב על דברי הכ"מ בזה"ל לק"מ דכל עיסה שאינה חייבת בחלה אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח.

עכ"ל.

ודברי מרפסין איגרי, וכבר תמה עלי' בס' שער המלך ה' חמץ ומצה פ"ו דלפי דברי' אם עשה עיסה פחות מחמשת רבעים קמח לא יצא ידי חובתו בפסח זה לא ניתן להאמר, ועוד למה לא פתב הרמב"ן ד בה' זו דבעינו שיהי' פשיעור וכתב השגתו בה' ביפורים דבעינו שיהי' פשיעור, אמנם בס' רי"ט אלגזי פתב כ"כ לפרש דהא דאמר בתוספתא דבעינו פשיעור, הוא פשיעור חלה, רק הרגיש ג"כ פתמיהת בשעה"מ, ומשו"ה הוסיף קצת טעם לזה דאף דלא שייך ללמוד מצה מחלה רק היכא דאיכא פטור מחלה מצד עצמה כמו עיסת מע"ש וכדומה, אבל מה שנוגע לענין שיעור נדאי דלא שייך ללמוד זמ"ז, רק לענין גרירת האורז להיות נהפך לחטים דלא מצינו ענין זה רק בחלה ומשו"ה פל היכא דמהני גרירה זו לחלה מהני לדין מצה יעו"ש שהאריך בזה בה' חלה אות י"ג, אבל גם דברי' תמוהים הם ואין שום מובן לזה, דהרי ענין זה של גרירת האורז אינו מקרא בתורה לומר לילך זה מחלה בגז"ש לחם לחם ולומר דלימוד זה דוקא דומיא דהתם, ונהרי ענין זה של גרירה קבלו חז"ל בעלי התלמוד בירושלמי מסברא ודיעה, וכמו דמהני ענין זה לחלה כ"כ מהני למצה, ע"כ נלענ"ד ברור דשיעור זה האמור לענין מצה מפרש הרמב"ן ו"ל פהראב"ד שכתב בה' פסח פ"ו בהא דפסק הרמב"ם פלשון המשנה העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן יוצא בה' ידי חובתו פתוב בהשגות שם בזה"ל, י"ל והוא שיש בה דגן פזית בכדי אכילת פסח ויאכלנו עכ"ל, והנה במגיד משנה שם פתב בזה"ל אבל מדברי הרמב"ן ו"ל נראה שאפילו אין שם פזית בכדי אכילת פסח יוצא בה' שמדין גרירה הוא שהחטים גוררים את האורז וזה שהזכירו חטים ואורז בדוקא וכן מבואר בירושלמי והאריך בזה בה' בכורות.

עכ"ל.

ונראה לו שבעיקר המאמר האמור בתוספתא לענין מצה לרשב"ג דבעינו שיהא בה פשיעור גם הרמב"ן ו"ל מפרש פהראב"ד דהוא פזית בכדי אכילת פסח ולשניהם דין זה דוקא בחטים ואורז משום גרירה אלא מחולקים הם בדין גרירה, דהראב"ד ו"ל מפרש מה דאיכא בין מאן דפליג על רשב"ג לרשב"ג דהוא תנא ס"ל דכיון דחטים גוררים את האורז שיתהפך טבעו לדגן סגיא בזה, ורשב"ג ס"ל דאף דנהפך האורז שיהא גם הוא פא לידי חמוץ, מ"מ אין אורז מחיוב בחלה, דמה שהצריכה תורה שיהא פא לידי חמוץ לדין מצה וחלה בענין זה כלול שני תנאים שיהא פא לידי חמוץ, והמין הפא לידי חמוץ, אבל

אנרז שׁבטבעו אינו בא לידי חמוץ לא תחייב בחלה אף אם נשתנה טבעו ע"י דבר אחר שנטפל עמו, וכן לעגנו מצה, וכיון דאית ליה להלכה פרש"ג דגרס בירושלמי פגירסת הרמב"ן דהמשנה פרש"ג, משו"ה פסק דאין יוצא י"ח בפסח רק אם היא פזית בכדי אכילת פרוס מדגן, ואכל פרוס, שפנה אכל פזית שלם מן הדגן ועגנו גרירה דצריף בזה הוא כמש"כ הרא"ש דבלא"ה גם הדגן לא היה חשוב לחם לחלה ולמצה, דאינו בא לידי חמוץ, ומפרשי כמו שכתבנו דשני תנאים הצריכה תורה שיהא המין הבא לידי חמוץ וגם יהי בא לכלל חמוץ, ואם יהי פזית דגן מעורב בשאר מינים חוץ מאנרז ששתנה גם הדגן ולא יהי בא לידי חמוץ, אבל לעגנו דין מצה וחלה לעולם אינו מצטרף אנרז לדגן ובעינו לשניהם השיעור הראוי לכל אחד פפי מה שהוא, ומשו"ה בה' חמץ ומצה פתב דבעינו פזית בכדא"פ ויאכלנו ובה' ביפורים פתב דבעינו שיעור דגן, היינו שיהי' בתערובות חמשת רבעים: והרמב"ן ז"ל מפרש עגנו גרירה זו לרש"ג בדרף אחר, דכמו דלמאן דפליג על רש"ג יוצא י"ח באוכל פזית אחד מן העיסה כ"כ גם לרש"ג והפולגתא דרש"ג והתנא דפליג הוא בזה, שלהתנא דפליג מועיל דין גרירה מה שמשתנה האנרז להיות פחטים לבוא לידי חמוץ שיהי' ממש פחטים לכל הדינים מצד עצמותו מחמת שהוא עכשיו בטבעו פחטים, ורש"ג סובר דעגנו זה שהוא משתנה בטבעו לא סגי בהכי שיהי' דינו פחטים כיון דבעצמותו הוא מין שאינו בא לידי חמוץ רק שנוי טבעו זה מועיל להיות נטפל ונמשך אחרי דין החטים ולכל דין דאיכא פחטים עכשיו נמשך האנרז ונטפל להיות כמו החטים ומשו"ה אם בעיסה זו איכא על הדגן המעורב איזה דין של עיסת דגן שלא בצירוף האנרז אז נטפל האנרז ונמשך אחר עיסת דגן ונהי' פמוה, אבל אם בעיסת דגן זו ליכא שום דין בלי הצטרפות האנרז, אז ליכא דין גרירה, דליכא שום דין בהמגרר מה שיהי' גוררו, ועד"ז ובשיטת הנפלאה זו סובב הולף תוכן פל דברי, והוא מש"כ לפרש דאף דהטעם פחטים ואנרז הוא משום גרירה, כמש"כ בירושלמי, מ"מ מוכיח הש"ס דילן בפ' התערובות דמין בשאינו מינו בטעמא ממשנה זו דקתני דיוצא ידי חובתו בפסח, דאם היה הדין שמתבטל ברובא לא היה מהני דין גרירה, משום דדבר שמתבטל מעצמו האיה גורר את אחרים, דלכאורה דברי תמוהים, דהרי עגנו זה אם טעם פעיקר: הוא חקירה ושללא וטריא בהלכה, אם אמרה תורה לאסור את הטעם פעיקר וכן לעגנו מצות אכילה, וכן אם טעם חשוב פהנפר שאינו מתבטל ברוב היתר הוא ג"כ חקירה בדין הלכות של בטול ברוב, ועגנו זה שקבלו חכמי ארץ ישראל שהאנרז משתנה ע"י תערובות חטים הוא עגנו טבעי, וא"כ מה עגנו זה לזה דהרי אף אם נאמר דטעמא בטל ואינו פעיקר, אבל אם שיערו חז"ל דכל דאיכא טעם דגן יש בכח הדגן לגרור ולשנות את טבע האנרז שיהי' בא לידי חמוץ נהפך האנרז להיות דינו פחטים עצמם, ויוצא בו ידי חובתו וגם חייב בחלה, והוא תמוה לכאורה, ולפימש"כ דברי מוכנים בטוב טעם דכיון דשנוי הטבע בלחוד אינו מועיל לרש"ג להעשות דין אנרז פחטים, אלא שמועיל להיות נטפל ונמשך לדין הדגן שנטפל עמו בעיסה זו, ומשו"ה מוכיח הש"ס שפיר דאם מה שנמצא בעיסה זו מן הדגן אין בו שום דין לעגנו מצות מצה דנתבטל ברוב אנרז והוי כמאן דלימא האיה גרור את אחרים, להמשיך ולגרור לדינים דלימא גבי, אבל אם טעמא לא בטיל ואיחזי לאיצטרופי בדנפשי' כגון דאיכא פזית בכדי אכילת פרוס ששיעור זה מצטרף לכל עונשים שבתורה, לגבי מצה וחלה נמי גורר את האנרז להעשות לחם,

היינו דאף אם ליפא בתערוכות אלו פזיזת מן הדגן, אבל חשבון התערוכות הוא לפי חשבון ערך זה דחזי לאיצטרופי בדנפשי' היינו בלי צירוף האנרז, כמו שנשאך דבעיסה זו איפא חצי זית מדגן חטים בתצי פָרס אנרז, דבכ"ג לפי חשבון אין פזיזת בכא"פ לא נפקע דין הדגן דחזי לאיצטרופי, אז יש בכת חצי זית זה שדינו קנים ועומד שלא נתבטל ע"י תערוכות אלו וראוי הוא למצנתו שיהי' נחשב פאכל חצי זית מצה, ואם יאכל עוד חצי זית קנים מצנתו, דדין זה הנמצא בו הוא גורר את האנרז להיות נטפל ונמשך למצנ' להיות דינו גם הוא פלחם דגן לצאת ידי חובתו, ומקנים מצנת מצה ע"י אכילת זית מעיסה זו, ומסתייע לשיטתם מן הש"ס דילן דהלכה פרשב"ג דאומר דלא מהני לחלה ולמצה עד שיהא בה פשיעור, רק שיעור כ"א לפי ענינו, בחלה שיעור הראוי חמשת רבעים, ובמצה בעינו שיהי' שיעור פזיזת בכא"פ להראב"ד ו"ל שיהי' פזיזת ממש מדגן בעיסה מעורב בכא"פ וגם בעינו שיאכל כל הפרס, ולהרמב"ן ו"ל סגי בכל דהו אם רק המשוער הוא באופן שאינו מתבטל וחזי לאיצטרופי כנ"ל: ושם בדברי' הוסיף ביאור חדש נפלא על הא דאמר בירושלמי לפי גירסתו מתני' פרשב"ג דאמר עד שיהא בה פשיעור דגן, דהרבה מפרשים תמהו על גירסא זו דהרי במשנה קתני אם יש בה טעם דגן ורשב"ג אומר עד שיהא בה פשיעור, אבל לא עיינו היטב בדברי' הק', דו"ל שם הדין הוא גמרא דמערבאי והכי פירושא סיפא דמתני' הנוטל שאור מעיסת חטים ולא קתני הנותן שאור של חטים בעיסת האנרז ש"מ דמתני' רשב"ג היא דאמר בעינו דגן פשיעור ואין חטים גוררים את האנרז אלא פשיש בחטים עצמן פשיעור החיוב.

עכ"ל היינו דמה שאמר בירושלמי להוכיח דמתני' פרשב"ג הוא מסיפא, דאם נאמר דתנא דמתני' סובר דאם רק יש בו טעם דגן שע"ז אינו מתבטל באנרז יש דין גרירה שיהא גם האנרז פחטים, למה קתני הנוטל שאור מעיסת חטים דכבר נתחייב השאור בחלה, ליתני שאם נתן שאור של חטים באנרז ויש בו כדי נתינת טעם דחייבת בחלה ע"י דין גרירה, מזה מוכיח דלא מהני דין גרירה אלא היכא דאיפא דין טבל על השאור ובזה מושך וגורר דין גם על האנרז, וזה ביאור נפלא ראוי למי שאומר וכן דקדק הראב"ד ו"ל על מה שכתב הרמב"ם שם בה' בפורים פ"ו הי"א המערב קמח חטים וקמח אנרז ועשה מהם עיסה אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה אפ"ל הי' השאור חטים לתוך עיסת אנרז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה.

עכ"ל.

ובהשגות הראב"ד שם המערב קמח חטים וכו' א"א נראה מן הירושלמי דבעינו שיהא בה דגן פשיעור פרשב"ג דהכי פסיק הלכה פנותי' מיהו לא בעינו רוב דגן: אפ"ל הי' השאור חטים וכו' א"א והוא שהי' השאור מעיסה חייבת עכ"ל.

הרי דגם הראב"ד ו"ל דייק מלשון המשנה דהי' השאור פבר נתחייב בחלה, ורק ההבדל בין שיטת הראב"ד לשיטת הרמב"ן הוא מש"כ לעיל דלהראב"ד לא מהני דין גרירה רק שיהי' נקרא לחם אבל בכ"ז לא נתחדש שום דין על האנרז, ולהרמב"ן לכל דין שחל על החטים נגרר האנרז בתר החטים, והנה בדין זה של שאור מעיסת חטים לתוך אנרז קשה קצת שיטת הראב"ד דלמה קתני סתם חייבת בחלה דמשמע שחייב להפריש נגד כל העיסה, ולהראב"ד אינו חייב רק נגד השאור, וגם קשה איך מפריש מיני' ובי' שמא

מפריש מן הפטור על החיוב, וכן קשה לדין' ברישא דמתני' אף דאיכא שיעור מדגן א"צ רק להפריש נגד שיעור דגן ומקום אחר.

כנ"ל, ואולי כיון דקיי"ל אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון ומה"ת חלה א"צ שיעור לא קששו כ"כ דמ"מ איכא בחלה הנקחת לשם חלה מעט מן הדגן, אבל לשיטת הרמב"ן הפל ניחא, דע"י דין גרירה חל דין טבל על האנרז, ושפיר מפריש מינ' ובי', דהפל נעשה פדין החטים: ושם בירושלמי בהא דאמר ר' הילא דבעינו רובא דגן וטעמא דגן פריד מתני' פליגא על ר' הילא הנוטל שאנר מעיסת חטים ונתנה לתוך עיסת האנרז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה, בגין ניתני דבתרה הטבל אוסר כל שהוא במינו ושללא במינו בנותן טעם.

עכ"ל.

ונלענ"ד דהכי פירושא דמקשה דלשון המשנה מוכיח להדיא דשאור הוא מיעוט נגד העיסה של אנרז ומ"מ חייבת בחלה ולר' הילא הלא צריך שיהי' רובא דגן ומשני, בגין דניתני דבתרה פלומר, בשביל קושיא זו לנו ללמוד סוף המשנה דטבל אוסר שלא במינו בנותן טעם, היינו דמה דאמר ר' הילא דבעינו רובא דגן הוא במערב קמח עם אנרז סובר דבעינו רובא דגן ובלא"ה אינו מתחייב בחלה דאינו נקרא לחם אעל אם הי' שאור שפכר חל עלי' דין טבל, לא נפקע איסורו כ"ז שנותן טעם פדין שאר תערובות איסור בהיתר בנותן טעם דאסור, ובפני משה פתב לבאר דמשני דלעולם בעינו רובא דגן אלא דאשמעינו דאף שרובא דגן אינו אוסר שלא במינו עד שיהי' טעמא דגן וזה דבר תמוה שיהי' איסור טבל במינו קיל מכל איסורים שבתורה, - ואין ת"י מפרשי הירושלמי לעיין בהם ולענ"ד נראה ברור פדברינו - ומתבאר ביותר ביאור עפ"י מש"כ לשיטת הרמב"ן, דהנה פתבנו לעיל להעיר דמלשון המשנה חייבת בחלה מוכח דיכול להפריש מינ' ובי' משום דע"י דין גרירה חייבת פולה בחלה וגם מפריש נגד פולה, ומשו"ה הוא דלכאורה דלא כר' הילא דסובר דאינה חייבת בחלה עד שתהא רובא דגן, ומשני דכיון דטבל אוסר שלא במינו בנותן טעם, אז יש בכח הטבל זה שלא בטל לגרור את כל האנרז, וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל לפרש סוגית הש"ס דילן בפ' התערובות שהבאנו לעיל, ועולה לנו מזה דדין גרירה מועיל להמשיך את דין החטים על האנרז, רק תלוי אם פכר חל על החטים בלי האנרז אינה דין אז גרר את האנרז, ואם לא חל שום דין על החטים אינו יכול לגרור, ובטבל דהוי בשאינו מינו כשאור איסורים תלוי בנותן טעם, ורק אם יהי' מעורב באנרז יתהפך כל העיסה פדין חטים ונתחייב בחלה כל העיסה, ואם יתערב בשאר מינים אינו חייב רק נגד החטים, הוא הדין האמור במשנה שם אם יש לו פרנסה במקום אחר מפריש נגד השאור לחוד.

כאמור במשנה שם הנותן שאור שלא ניטלה חלתה לתוך עיסה שהורמה חלתה. יעו"ש: והנה עפ"י שביארנו לכאורה נראה שגם פדין זה של גמינת שאור מעיסת חטים לתוך עיסת אנרז מייירי שנתן כ"כ שאור פשיעור פזינת בכא"פ, אם נפרש מה דתנן במתני' חייבת בחלה הוא מה"ת כמו רישא דמתני', ובפחות משיעור זה, פלומר, דאם השאור הוא במיעוטא כ"כ עד שרבה עלי' האנרז שלא יצנרף פזינת בכא"פ, לשיטת הרמב"ן ליכא דין גרירה, פיון דמחמת השאור בעצמו הוא בטל במיעוטו, דלשיטתו בכה"ג חשוב

טעמו ולא ממשו דאינו אסור מה"ת וממילא ליכא גרידה, ובכה"ג יהי חיוב חלה רק מדרבנן, כמו שלענין לצאת י"ח בפסח פתב שצריה שיהי' פשיעור המשוער פזית בכדי אכילת פרוס, וכמש"כ לעיל, דהא שכתב הרה"מ דהרמב"ן לא סבר פהראב"ד, הוא דלהראב"ד בעינן זית ממש בכדי אכילת פרוס ושיאכל את כל הפרס דאז אכל זית מן הדגן, ולהרמב"ן סגי אם יהי' מן החטים שלישי זית מדגן מעורב בתוך שני שלישי זית מן האורז דמדין גרידה נעשה הכל פחטים, והא דחצי זית טבל או חצי זית מצה מושכים וגוררים את האורז להיות דינו כמוהם, וחצי שיעור חלה פגון פחות מחמשת רבעים קמח דגן אינו מושף את האורז הוא פשוט, דבדין טבל שפכר נתחייב אז כל משהו שבו יש בו דין טבל, וכ"כ דין מצה לצאת י"ח כל משהו שבו חשיב מצה רק לענין לצאת י"ח בעינן שיאכל פזית, ובאכל פחות מזה התחיל לאכול ולא גמר, וכן לענין איסור טבל הוא פכל איסורים דכל משהו שבו אסור, אבל לענין חלה היינו לחול דין טבל אינו חל פלל עד שיהי' בעיסה שיעור חמשת רבעים, ובפחות מזה אינו פחצי שיעור אלא שעדיין אינו בכלל איסור טבל פלל וזה ברור ופשוט, ומה"ט בנותן שאור מעיסה שפכר נתחייבה הוא מושף וגורר את האורז, אבל אם עדיין לא חל דין טבל בעינן שיהי' בתוך עיסת אורז חמשת רבעים קמח דגן: אבל מהא דכתב הרמב"ן דהיכא דאיכא טעמא דגן ושיעור דגן חייבת בחלה אף אם ליכא פשיעור פזית בכדי אכילת פרוס קשה, פנין דליכא פזית בכדי אכילת פרוס בטל הטבל בתוך האורז ואינו גורר כמש"כ הרמב"ן לענין לצאת י"ח דרק היכא דלא בטיל וחזי לאיצטרופי בדנפשי' אז גורר את האורז, אבל אם הוא במיעוטו שהאורז רבה עלי' כ"כ עד דליכא פזית בכא"פ הוא בטיל ואינו גורר, א"כ ה"כא נמי אף דאיכא שיעור דגן אבל פנין שהאורז רבה עלי' כ"כ עד שאין מן הדגן עד פדי פזית בכא"פ בטל איסור טבל של הדגן וממילא אינו גורר את האורז, ונראה לענ"ד שהבדל הוא בזה משום דאיסור טבל חל לעולם אחר חלות דין חיוב חלה שפנין שחל דין הפרשת חלה אז חל איסור טבל, ומשו"ה בעושה עיסה מן חטים ואורז אם יש מן הדגן פשיעור ויש בה טעם דגן פשאנו דנים מתחילה על דין חיוב הפרשת חלה פנין דאיכא טעם דגן וטעמא לא בטיל אף דליכא שיעור פזית בכא"פ מצטרפים החמשת רבעים קמח דגן שבעיסה זו לשיעור חיוב חלה, אף דלענין איסור אכילה של איסור טבל ליכא בכה"ג איסור תורה פנין דאי אפשר לאכול את האיסור שיהי' חשיב אכילה של תורה משום דלא יאכל זית מן האיסור בשיעור אכילת פרוס אבל חיוב חלה אינו תלוי פלל בשיעור אכילה, ורק פנין דלא בטיל מחמת דחשוב פניכר שבשעה שאוכל מרגיש את הטעם דגן מצטרף הדגן פל היכאדאיתא לשיעור חמשת רבעים ומתחייב בחלה, וממילא גורר את האורז שיתחייב גם הוא בחלה וחל דין הפרשה בכולה ואיסור טבל כ"כ חל על כל משהו שבו וליכא מבטל ומתבטל, ולפי"ז נראה לענ"ד דבנותן שאור מעיסת חטים לתוך עיסת אורז א"צ ג"כ שיהי' שיעור פזית בכדי אכילת פרוס, פנין דעל חיוב הפרשה אינו תלוי בשיעור פזית בכא"פ רק אם יש טעם דגן דאז מדין גרידה נעשה הכל טבל, ורק אם יתערב שאור זה בשאר מינים חוץ מאורז אז אינו אסור מה"ת רק אם יהי' מעורב בשיעור פזית בכא"פ, דאף דחיוב הפרשה אינו תלוי בשיעור פזית בכא"פ, אבל איסורי טבל עכ"פ ליכא בזה, אבל גם בכה"ג נראה לי שיהי' מחוייב להפריש וליתן לכהן בזמן שניתנת לכהן משום מצות מחמת פהונה דחיוב מתנות אינו תלוי באיסור טבל, ורק

להיפוך שדין איסור טבל בא מחמת דין הפרשה, ומשו"ה ל"ד דין לצאת י"ח בפסח לדין חלה, דדין לצאת י"ח בפסח הוא מצות אכילת מצה ודין אכילה נאמר האי פלגא פל היכא דליכא פזית בכא"פ לא תשיב אכילה, ומשו"ה כתב הרמב"ן דגם באורז בעינו שיהי' מעורב בשיעור פזיה' פזית בכא"פ, ואי לאו הכי לא תזי לנפשי' למצות אכילת מצה ולא יגרור את האורז, ורק אם תזי בדנפשי' שיהי' חשוב מצד עצמו באוכל מצה או פמתחיל לאכול, אז גורר את האורז ותשיב הפל פלחם ראוי למצוה זו ואז יוצא אם אכל פזית מלחם זה.

כנלענ"ד בעזה"י בבבאור דברי הרמב"ן ו"ל: פרק יח ועפ"י דברינו בבבאור שיטת הרמב"ן בדין גרידה נלענ"ד לומר דסובר הרמב"ן דכן הוא גם בדין ביטול ברוב, היינו דקמו דסובר דדין גרידה לא מהני לרשפ"ג דפסק פנותי', רק אם איכא שיעור חיוב חלה בדגן ואז מושך אחרי' את האורז שיהי' פמוהו, ואם חסר משיעור זה בדגן עצמו אין פאן דין גרידה, כ"כ לענין ביטול ברוב אם נתערב שאר מינים בתוך דגן בעינו רובא דגן, וטעמא דגן ושיעור דגן, דביטול ברוב מהני ג"כ למשנה את הדין דאיכא בהרוב שיהי' המיעוט פמוהו, וכיון דבפחות מה' רבעים דגן ליכא דין חיוב חלה, אי אפשר שימשוך הרוב את המיעוט לידי חיוב חלה, ול"ד לאיסורים לשיטת רש"י בזבחים משלים המיעוט היתר רוב איסור להצטרף לכזית, דבאיסורים דין האיסור הוא בכל משהו, והשיעור הוא רק מדת אכילה פמה יאכל מן האיסור, דכל שלא אכל פזית התחיל בעבירה ולא גמר, באופן דלפי"ז אין השיעור מחדש דין בגוף המאכל, אלא הוא דין מדת השתמשות של האדם האוכל את המאכל, אבל בעצמות המאכל כל משהו ומשהו הוא בכלל אזהרת התורה שלא יאכלנו, ורק אם אכל משהו ולא אכל יותר, לא השלים פעולת מעשה העבירה, אבל דין חלה מתחדש בעיקרו ע"י לישת חמשת רבעים קמח דגן ואם לש פחות מזה לא חל עדיין חיוב חלה פלל, ומשו"ה כתב הרמב"ן דלענין חיוב חלה אף אם רובא דגן בעינו שיעור דגן, דאין מיעוט שאר מינים משלימים לשיעור, דהמיעוט לא נגרר אחר הרוב, אלא רק לדין דאית לי' לרוב, אבל באיסורים גם פחות מזית יש בו דין איסור ממש, ואם ע"י דין ביטול ברוב יגרור אחרי' את ההיתר המעורב בו ויתהפך גם ההיתר לאיסור של הרוב, אז מהני גם למלקות דהרי אכל שיעור זית מן האיסור.

כנלענ"ד: ויסוד זה דבאיסורים פל משהו ומשהו הוא בכלל אזהרת התורה נ"ל דמוכח מסוגית הש"ס דמעילה ד' ט"ז בהא דתנן שם פל הנבילות מצטרפים זה עם זה, אמר רב ל"ש אלא לענין טומאה אבל לענין אכילה טהורים בפ"ע וטמאים בפ"ע, והטעם משום דאין איסור חל על איסור דאין איסור נבילה חל על איסור טמאה, וכמו דמפני' שם בגמ' דלמ"ד דס"ל איסור חל על איסור לכו"ע מצטרפים, וכן פתבו התוס' שם בד"ה אמר רב יעו"ש.

ואם נאמר דעיקר דין מלקות מתחדש ע"י הצירוף של פזית, וכ"ז שלא נצטרף אין בזה דין איסור למלקות פלל, אלא דין איסור של חצי שיעור לר' יוחנן שהוא איסור עשה לחוד, א"כ פשלקט חצי זית נבילה מן הטמאה וצירף לחצי זית נבילה מן הטהורה למה לא יצטרפו למלקות מדין נבילה, דהלא על חצי זית מן הטמאה ליכא דין איסור טמאה רק איסור חצי שיעור לר"י, ולר"ל ליכא איסור פלל, והאיסור של חצי שיעור לר' יוחנן

הוא איסור אחר של איסור עשה, אלא ודאי אזהרת הלאו של בל תאכל טמאה הוא חל על כל משהו ומשהו מן הטמאה, אלא אם אינו אוכל רק משהו לא עבר על הלאו, שלא אכל דאכילה הוא שיעור העבירה, ומשו"ה אינו חל על חצי זית זה מן הטמאה הלאו של בל תאכל נבילה, דכבר מונהר ע"ז משום בל תאכל טמאה ואין אחע"א, ומטעם זה אם צירף חצי זית של טמאה לחצי זית נבילת בהמה טהורה, ליכא בזה שיעור זית נבילה.

ועפיד"ז אמרתי לישב מה דהי' קשה לי בהא דמוכח מגמ' בפרייות וביבמות ד' ל"ד דמוקדשין אינו חל על חלב רק משום איסור מוסיף, וכן בהא דכתב הריטב"א לחי' בקידושין ד' ע"ט דאם נתנבלה ביוהכ"פ לא חל איסור נבילה על איסור יוהכ"פ משום דאין אחע"א, הלא שעוריהם אינם שוים דיוהכ"פ הוא בככותבת ונבילה בכזית, חלב בכזית ומוקדשים בפרוטה, ואם מטעם דחצי שיעור אסור לר"י, פתבו תוס' במס' שבועות ד' כ"ג ע"ב דגם לר' יוחנן חגיל איסור שבועה אם נשבע על חצי שיעור, משום דהוא איסור קליש.

יעוש"ה.

ואח"ז מצאתי קושיא זו בס' שעה"מ לה' איסורי ביאה וכן בס' ערוף לגר למס' פרייות, ועפ"ד נלענ"ד דל"ד נשבע על חצי שיעור לענין זה, דבכל איסורים בכל משהו יש בו אזהרת לא תאכל ואי אפשר שתחול על זה אזהרה אחרת, ומה דחגיל בנשבע על חצי שיעור הוא שנשבע על השתמשות שלא אסרה תורה לריש לקיש ולר"י אסרה תורה באיסור עשה, אבל אזהרת בל תאכל הוא באופן שיהי' נקרא אכילה, וזה נשבע שלא יאכל חצי שיעור, ומה"ט מובן מה שדייק הגרע"א בתשובה סי' קנ"ד מלשון הרמב"ם פ"ה מה' שבועות שכתב אם אמר שבועה שלא אוכל כל שהוא מנבילות וטריפות ואכל פחות מכוזית חייב, משמע שאם אכל כזית אינו חייב משום שבועה משום דמוקדש נעומד יעו"ש.

דלכאורה הוא דבר תמוה פיון דכבר קודם שגמר אכילתו כבר עבר על השבועה איך יפטר אח"כ אם אכל יותר, ולפ"ז מבואר הענין, דהתחלקות השיעורים הוא רק חילוק אופןי השמוש, ולא הבודל בעצמות דין האיסור, ומשו"ה אם אכל כזית דאז השתמש כפי מדת ההשתמשות שאסרה תורה מחמת נבילות וטריפות, לא חגיל שבועה ע"ז, באופן דלפי"ז אם לא הי' אוכל רק כל שהוא הי' חייב משום שבועתו ואם גמר עד כזית אז חייב גם מה שאכל קודם השתמשות אכילה של תורה, ולפי"ז גם בנתנבלה ביוהכ"פ אם אכל ככותבת אינו חייב משום נבילה דאז השתמש כמדת השתמשות שאסרה תורה משום יוהכ"פ, וכן לענין מוקדשים, וכ"ז הוא רק אם נאמר דהשיעור אינו גורם את עיקר האיסור, אלא הוא מדת ההשתמשות בהאיסור, אבל אם נאמר דהשיעור גורם לחלות האיסור, הרי חלוקים יוהכ"פ מנבילה בעיקר חלות איסוריהם, דיוהכ"פ חל ע"י צירוף של ככותבת, ונבילה ע"י צירוף כזית, באופן דלפי"ז אף אם אכל שיעור ככותבת מהראוי שיתחייב משום נבילה, דנבילה חל על שיעור שאין בו דין איסור של יוהכ"פ, וכן בשבועה אף אם אכל כזית מהראוי שיתחייב משום שבועה,, אלא ודאי מוכח דעל כל משהו הוא מונהר שלא יאכלנו, וגם ביוהכ"פ כ"כ הוא מונהר שלא יאכלנו באופן השיעור של ככותבת כנ"ל: ולפי"ז הנה מה שהקשה בס' רי"ט אלגזי פיון דמשמע

מסתימת הרמב"ן דבתערוכות שאר מינים בדין הוא כמו תערוכות אורז בדין, וכמו דבאורז ודין חייב באיסור טבל על כל זית וזית מן לעיסה המעורבת, כ"כ בתערוכות שאר מינים דאם איכא רוב דגן יתחייב על כל זית באופן דגם מיעוט שאר המינים משלימים לכזית, ולמה לא ישלימו ג"כ לשיעור חמשת רבעים להתחייב בחלה, הנה לפ"ד ל"ד זל"ז דאף אם נימא דיסבור הרמב"ן שיתחייב באיסור טבל ע"י זית, מ"מ לחיוב חלה אינו מצטרף, דחייב מלקות מתחייב על ידי דין של כל משהו ומשהו שחגיל עלי' אזהרת התורה, וממילא הנמשך הדין של שאר המינים להיות בדין לענין זה, אבל לדין חלה אינו כן, דכ"ז שלא נצטרף שיעור זה של חמשת רבעים לא חגיל הדין של חיוב חלה, ועוד פינו דבעיסה זו איכא כמה זיתים מדגן ונמך אחריהם גם שאר המינים, דהרי בדין איכא גם חיוב מלקות, ונגרר המיעוט בתר הרוב, באופן דלפי"ז גם אם לא נחלק בין דין חלה לשאר איסורים ונאמר דגם בשאר איסורים גורם ההצטרפות את דין האיסור פינו דבעיסה זו איכא צירוף מהרבה זיתים, דכבר חל עליהם דין איסור טבל גם לענינים, הרוב גורר אחריו את המיעוט להיות כמוהו ונעשה הכל בדין, ומשו"ה בענין גם לחלה שיהי' בעיסה זו שיעור דגן שיהי' על הרוב דין חיוב חלה ויגרור אחריו את המיעוט: והנה לפי"ז נלמוד מדברי הרמב"ן ז"ל בדין ביטול ברוב דאם דין של הרוב הוא בכח שלא חל עדיין בפועל כמו בקמח דגן דאף שדינו חלוק משאר מינים לענין זה שאם יהי' גילוש בשיעור ה' רבעים יהי' בו דין חיוב חלה, רוב קמח זה אינו מהפך מעט קמח של מין אחר המעורב בו להתהפך להיות כמוהו, ומתבאר ענין זה עפ"י הדרך אשר בארנו בפט"ו, דדין ביטול ברוב לא מהני להפוך את דין המיעוט במציאות האמתי, אלא מועיל רק לענין הדינים השייכים להנהגה בשעת התערוכות, וכפי תורת הדין של הרוב לענין הנהגה הוא הדין הנוהג עם המיעוט, דהנה בתערוכות קמח של דגן עם שאר מינים אף אם יהי' דגן בשיעור והם בכלים נפרדים ולשו אותם באופן דליכא תורת דין ביטול ברוב לאחר לישה, מ"מ פינו שנתבטל הדגן ברוב בטל ממנו דין דגן וממילא פטור מחלה, אף דלפיש"כ ליכא בקמח שום דין חלה קודם הלישה של חמשת רבעים יחד, באופן דלפי"ז כמו דשאר מינים אינם מתהפכים ע"י ביטול להיות בדין, כ"כ לכאורה ראוי להיות שאין קמח דגן מתהפך להיות כשאר מינים, אבל באמת אין דומה זל"ז דדין פטור אינו דומה לדין חיוב, דהנה אף שעיקר דין חיוב חלה מתחדש ע"י לישה, כמו שדין נבילה מתחדש בשעת מיתת הבע"ח ובשר בחלב בשעת ביטול וכלאים ע"י אריגה, ומ"מ בכל אחד מהם יש דין בכח שדבר זה עומד וראוי שיחול עלי' דין כזה, ואם נתבטל דין זה או פח זה לא יחול שוב דין כשיגיע העת הראוי שיחול הדין בפועל, ומשו"ה לענין לפטור מחלה אם נתבטל הדגן ברוב קודם הלישה לא יתחייב בחלה אס"כ אף אם גילושו בפ"ע באופן דליכא ביטול חדש משעת לישה, אבל להיפוך אם נתבטל קמח שאר מינים ברוב דגן קודם הלישה ונגילושו בפ"ע לא מהני הביטול של קודם הלישה שיתחייבו שאר מינים בחלה בתורת ודאי, דכיון דבמציאות האמתי לא נתהפך מין זה לדגן, ומה שהי' הדין מעיקרא, הועיל רק לענין הדינים שהי' שייכים מעיקרא בשעת התערוכות, ועתה הספק במקומו עומד.

וראוי' לזה מהירושלמי פ"ק דחלה ה"א בהא דתנו בתנתינן דחמשת המינים מצטרפים זע"ז מהו שילקו על חלתן דבר תורה, ר' יונה וכו' בשם ר"ש בן לקיש אין לוקין על

חֲלָתָן דְּבַר תּוֹרָה, אָמַר ר' יַעֲקֹב ב"א ר"ש בְּן לֵקִישׁ פְּדַעְתִּי דְּאִיתְּפַלְגּוֹן הַפִּיגּוּל וְהַנּוֹתֵר שֶׁשֶׁחֲקָן ר' יוֹחָנָן אָמַר לֹא בִטּוּלָה זֹאת וְר"ש בְּן לֵקִישׁ אָמַר בִּטּוּלָה זֹאת, אָמַר ר' יוֹסִי וְלֹא דְמִיָּן תִּמְנָן אָמַר זֶה אֲסוּר וְזֶה אֲסוּר בְּרַם הֵכָא שְׁנֵי דְבָרִים רַבִּים עַל אֶחָד וּמִבִּטּוּלִים וּכְבָר בִּטּוּלָה עַד שְׁלֹא נַעֲשׂוּ אִיסוּר, אִילוּ אֶחָד עָשָׂה חֲמִשׁ עֵסָיוֹת מִחֲמַשָּׁה מִיָּנִים וְעָרְבוּ וְאָמַר, ר"ש בְּן לֵקִישׁ אֵין לֹקִיין עַל חֲלָתָן דְּבַר תּוֹרָה יָאוּת עכ"ל.

וְהִנֵּה עֲנִין בִּיטוּל זֶה שֶׁל חֲמִשָּׁת הַמִּיָּנִים קוֹדֵם שֶׁחָל חַיִּיב חֵלָה הוּא פִּינָן דְּכ"א מִהַמִּיָּנִים יֵשׁ לוֹ סִבָּה מִיּוֹחָדָת הַגּוֹרָמָת לוֹ לְהַתְחַיֵּיב בְּחֵלָה הַחֲטִיִּים מִחֲמַת שְׁהֵם חֲטִיִּים, וְהַשְּׁעוּרִים מִחֲמַת שְׁהֵם שְׁעוּרִים, דְּמָה שְׁהֵם בָּאִים לִידֵי חֲמוּץ לְבַד אֵין מְחַיִּיבִים בְּחֵלָה כַּמֶּש"כ לְעִיל בִּפְט"ז, דְּלִפ"ז לְכ"א דִּין הַגּוֹרָם לוֹ לְחֵלָה הוּא דִּין מִיּוֹחָד, וּמִשׁוּ"ה סוֹבֵר ר"ל דְּמִבִּטּוּלִים זֹאת, וְאָמַר רִיב"א דְּר"ל לְשִׁיטְתוֹ דְּסוֹבֵר אִיסוּרִים מִבִּטּוּלִים זֹאת אִם הֵם אִיסוּרִים שׁוֹנִים כְּפִיגּוּל וְנוֹתֵר, וְר' יוֹסִי אָמַר דְּבַכָּה"ג שֶׁהַבִּיטוּל קוֹדֵם חֵלוֹת דִּין טָבֵל יֵשׁ לוֹמַר דְּגַם ר' יוֹחָנָן מוֹדָה דְּמִבִּטּוּלִים זֹאת, וּמוֹכַח מִהִירוּשַׁלְמִי דְּגַם קוֹדֵם חַיִּיב חֵלָה מִהַנֵּי בִיטוּל שְׁלֹא יִתְחַיֵּיב בְּחֵלָה, אֲבָל לְהִפּוֹף לְהַבִּיא אֶת הַמִּיעוּט הַפְּטוּר לִידֵי חַיִּיב בְּעִינָן שְׁנֵי תַנָּאִים שְׁיִהְיִי בְּרוּב שְׁעוּר חֵלָה וְשְׁיִהְיִי עֵסָה שְׁכָבֵר נִילוּשָׁה, וְשְׁנֵיהֶם פְּאָחַד גּוֹרָמִים אֶת הַדִּין כְּנִלְעַנ"ד בְּזֶה: וְעַפ"י"ז מִיּוֹשֵׁב קוֹשֵׁת הַר"י ט' אֶלְגָזִי מַה שֶׁהַקְּשָׁה מְצַמֵּר גְּמֵלִים וְצַמֵּר רַחֲלִים שֶׁשֶׁרְפָן זֶה בְּזֶה, דְּהַתָּם לְפִטוּר מִדִּין פְּלֵאִים מִהַנֵּי הַבִּיטוּל גַּם קוֹדֵם אֲרִיגָה, כְּנִזְכָּר לְעִיל, וְכֵן מַה שֶׁהַקְּשָׁה מִהָא דְּמִשְׁמַע דָּאֵם אֲכַל כְּזִית מְעִיפָה זֹו חַיִּיב מִשׁוּם טָבֵל לֹא קָשָׁה דְּבִאִיסוּר דְּכָבֵר חֲנִיל מִהַנֵּי לְגָרוּר אֶת הַמִּיעוּט כַּמֶּש"כ, וּמַה שֶׁהַקְּשָׁה מִדִּין סוֹבָה דְּסִכְסָה פְּסוּל הַמְעוֹרֵב בְּסִכְסָה כְּפִשׁוּר יִתְבָּאֵר לְקַמָּן בִּס"ד.

וְכֵן מִהָא דְּמִסְתִּימָת הַרְמַב"ן מִשְׁמַע דִּינִצָּא גַם חוֹבְתוֹ בְּפִסַּח בְּכְזִית אֶחָד הֵיכָא דְּאִכָּא רֹב דְּגוֹן ג"כ ל"ק אִם נֹאמַר דְּסוֹבֵר הַרְמַב"ן פְּרַש"י בְּזִבְחִים דְּמִצְטָרֵף לְמַלְקוֹת וְהַטַּעַם כַּמֶּש"כ לְעִיל, דְּהַתָּם הַבִּיטוּל הוּא בְּשַׁעַת אֲכִילָה גּוֹפָא שְׁאֲכַל רֹב מִן אִיסוּר אֶחָד וּמִיעוּט מֵאִיסוּר אַחַר וְלוֹעֲסוֹן יַחַד שְׁדִין הָרֹב פּוֹעֵל לְחוּל עַלִּי דִּין הַתְחַלַּת עֲבִירָה לְמַלְקוֹת לְדִין זֶה נִגְרַר גַּם הַמִּיעוּט וּמִמִּילָא חָשׁוּב כְּהַשְׁלִים לְאֲכֹל זִית שְׁלָם, וּמִטַּעַם זֶה י"ל ג"כ לְעַנְיָן מִצְוֹת אֲכִילַת מִצָּה שַׁע"י שְׁאֲכֹל יַחַד וַיֵּשׁ דִּין בְּהָרֹב לוֹמַר שֶׁכָּבֵר הַתְחִיל לְקַיֵּם הַמִּצְוָה, לְעַנְיָן זֶה נִגְרַר גַּם הַמִּיעוּט וְהַשְׁלִים הַמִּצְוָה, אֲבָל בְּחֵלָה כ"ז דְּלִיכָא חֲמִשָּׁת רַבְעִים יַחַד לֹא הוֹתַחֵל שׁוּם דִּין חַיִּיב חֵלָה, וְעַלָּה לָנוּ מִפֶּל הָעַנְיָן שְׁבִאֲרָנוּ דְּלְעַנְיָן בִּיטוּל פְּסוּל לְמִצְוָה בְּרוּב הַפְּשָׁר לְמִצְוָה, יְהִי תְלוּי בַתְּנָאִים אֱלוּ, דָּאֵם בְּשַׁעַת קִיּוּם הַמִּצְוָה גּוֹפָא אִיכָּא פַח הָרֹב לְבִטּוּל אֶת הַמִּיעוּט תְלוּי בְּמַחְלֻקָת שֶׁל רַש"י וְתוֹס' בְּזִבְחִים בְּפִיגּוּל וְנוֹתֵר שְׁבָלְלוֹן זב"ז, וְאִם בְּשַׁעַת קִיּוּם הַמִּצְוָה לִיכָּא תּוֹרַת בִּיטוּל, לֹא מִהַנֵּי בִיטוּל בְּרוּב לְכוּ"ע, דְּמָה דְּבִטּוּל קוֹדֵם לֹא מִהַנֵּי שְׁיִתְהַפֵּף מִפְּסוּל לְכָשֵׁר, כַּמֶּש"כ, בְּאִנְפֵן דְּלִפ"ז אִם נִתְעָרַב צִיצִית פְּסוּלִים בְּצִיצִיּוֹת כְּשָׂרִים, אִם אִיכָּא הָרֹב כְּשָׂרִים בְּטִלִית זֹו בְּשַׁעַת שְׁלוּבְשׁוּ יְהִי תְלוּי בְּפִלּוּגְמָא דְּתַנָּאִי אִם הֵם ד' מִצְוֹת אוּ מִצְוָה אַחַת, דְּלִמ"ד ד' מִצְוֹת הֵם כָּל דִּין שְׁיֵשׁ בְּהָרֹב מְהַפֵּף לְהִיּוֹת כְּמוֹהוּ, וְאִז מִהַנֵּי תּוֹרַת בִּיטוּל לְהִיּוֹת הַצִּיצָה פְּסוּלָה בְּרוּב הַכְּשָׂרִים לְשִׁיטַת רַש"י הַנ"ל, אֲבָל לִפ"י"מ דְּקִי"ל דְּכֹלָם מִצְוָה אַחַת הֵם הָרִי זֶה דּוּמָה לְדִין חֵלָה, אֲבָל אִם לִיכָּא רֹב בְּשַׁעַת קִיּוּם הַמִּצְוָה אִז לְכוּ"ע אֵינוּ יוֹצֵא.

ולפי"ז בנדון השאלה שנושאל הרה"ג רשי"ז אם אתרוג פסול בטל ברוב מה"ת - הובא לעיל ריש פ"ק י"ד - פינן דבשעת קיום המצוה ליכא דין ביטול לא מיבעיא ביו"ט א' דבעינו לךם וכ"א יוצא י"ח בשלו, דאין עומדים להתערב, ואפי' ביו"ט שני נמי אין עומדים להתערב לשיטת הר"ש דשיל שני בני אדם אין מצטרפין לרוב כמו שנתבאר ענגן זה לעיל בפ"ו, והביטול של קודם המצוה אינו מועיל שיפטר מחיובו לאחר נטילה, נראה דלפי"ז לכו"ע לא מהני דין ביטול, ולמעשה פתבתי בתשו' להרב השואל דיש לצרף מה שהי' אז נוגע רק ליו"ט שני מלבד השיטות שדין "הדר" אינו רק ביו"ט ראשון, י"ל דבכה"ג.

שאינו נזכר אם ניטל פיטמתו או שהוא כפ' מתחילת בריאתו לא הוי פסול מחמת "הדר", דענגן פסול "הדר" תלוי בהפירה ומראית עין ופסול חסר לכו"ע ליכא ביו"ט ב': והנה עדיין חובת ביאור עלינו מהא דמהני ביטול ברוב לענגן מי פירות שיתבטלו ברוב מים פשרים ובשעה שטובל ליכא במקנה רק רוב מים פשרים והחסר שיעור מ' סאה הבאנו לעיל בפ"ד דלפ"מ שבארנו מתורתו של הרמב"ן ז"ל לא מהני ביטול כה"ג פינן דליכא שיעור ברוב המבטל, וכן קשה לשיטת התוס' דזבחים הנ"ל, ונלענ"ד דל"ד דין טהרת המקנאות לדין פסולי והפשרי דברים לצאת ידי חובת מצוה, דבכל דבר המטהר פח הטהרה הוא בהמטהר, ומי שנטבל במקנה פשיטה המקנה מטהרתו פשיטה פל גופו במים, ובכה"ג אם המי, פירות קבלו דין הכשר שיהי' הדין בהם לטהר טמאים, אז ליכא לדון פלל אחר טבילתו אם טבל במים פשרים או לא, פינן דע"ז גופא הי' מועיל דין ביטול ברוב שיהי' במים אלו פח לטהר טמאים שוב א"צ עכשיו לדון על ענגן טבילתו שפח זה הוא במקנה ועל המקנה איכא דין פח טהרה ע"י הכתוב אחר רבים לטהרות, אבל לענגן מצוה ועבירה שאין דין המצוה לפטור את האדם מחיובו ואין דין החלב להביא את האדם לידי עונש, ולאחר המעשה עלינו לדון אם קיים מצות אכילת מצה, או אם עבר הלאו של אזהרת חלב, י"ל פינן דביטול ברוב אינו מהפך את הדבר במציאות, יש לומר דלא קיים מצות אכילת מצה רק קיים מצוה אחרת של אחרי רבים לטהרות, וכן באכילת חלב עבר על עשה זו של אחרי רבים לטהרות, אבל עצם המצוה או העבירה לא עשה, ודין המקנה הוא פדין פדין שחוטף דבטלה בנבילה, ודין טומאה וטהרה שניהם ענגן אחד הוא, וכינן שפדין אחרי רבים לטהרות עלינו להתנהג פדין דבר המטמא או מטהר ממילא פשאנו דנים אח"כ על האדם שנגע בדבר שדינו לטמא, או טבל במקנה שדינה לטהר, דינו פדין המקנה וכדין השחוטף שבטלה בנבילה אכן לענגן השיעור דלפי שבארנו אין הרוב מועיל לחייב בחלה את שאר המינים רק היכא דהרוב בעצמו כבר נתחייב בחלה, לפי"ז גם במקנה יש לומר דדוקא מ' סאה מים פשרים יכולים להפוך את המי פירות שיקבלו גם הם דין טהרה, אבל אם המקנה חסרה אין רוב מים שבה מבטלים את מי פירות שנתערבו בהם, ולפי"ז י"ל דהא דקתני במשנה פ"ז דמקנאות דאם חסר סאה אין מי פירות משלימים הוא דין תורה, דרק אם מתחילה כשנפלו המי פירות הי' דין טהרה במקנה קבלו המי פירות ג"כ דין טהרה מדין ביטול ברוב ואז אם נטל סאה מן המקנה שפל מה שהי' בו הי' בהם פחטהרה עדיין נשאר דין טהרה במקנה, שיש בה מ' סאה הראוים לטהר, וכשנותן עוד סאה מי פירות שוב חוזרים גם הם למים פשרים ע"י ביטול, אבל כשנותן סאה פשיטה המקנה חסר סאה אחת, אין המי פירות מתהפכים

למטהרים שאין פח בהרוב המבטל למשנה את המיעוט אחריי אלא לדין שיש בהרוב, כמו שנתבאר לענין חלה, דענין השיעור המצטרף לענין מקנה דומה ודאי לשיעור המצטרף לענין חלה דקונדם שיש במקום אחד שיעור הראוי לטהר, אין דין פח טהרה במים, וכן מוכח להדיא ענין זה מסוגיית הש"ס דפסחים ד' י"ז ע"ב בהא דאיתא שם לענין משקה דבי מטבחיא דר"ש אומר בכלים טמאים בקרקע טהורים, אומר רב פפא הא דאמרת בקרקע טהורים לא שנו אלא מים אבל דם לא ומים נמי לא אמרן אלא דהוי רביעית דחזי להטביל בי' מחטין וצינוריות אבל לא הוי רביעית טמאים, ובפירוש רש"י שם הביא דילפינן זה מקרא מקנה מים יהי טהור, וגמרא גמירי דבציר מרביעית לא חשוב למיקהוי מקנה, משו"ה אם חסר מרביעית הם מקבלים טומאה מה"ת ולבתר דבטלו רבנן רביעית במקנה אף למחטין וצינורות גם משקין שבקרקע מקבלים טומאה אם חסרו מארבעים סאה יעו"ש.

באופן דלפי"ז הציירו מחדש במים פח המטהר, וקונדם הציורף הם עצמם ראויים לקבל טומאה - ומה"ט נלענ"ד מה שצריך לדין השקה של מים טמאים או שאובים שתהי' המקנה דוקא ממ' סאה, אף שהוא מטעם זריעה ולא מטעם טבילה, משום דאם חסרה המקנה אין בהם פח טהרה לטהר את המים הטמאים ע"י חיבורן - אלא שיש לדון שדין ארבעים סאה שצריך מה"ת לטבילת אדם הוא שיעור מקובץ מחשבון הרביעות, שאם יקובץ כף וכף מים שקל רביעית שבהם יש להם פח טהרה אז מטהר אדם הטובל, דאז י"ל דמה"ת מי פירות מעלים אם חסר סאה מהארבעים סאה, פיון שמי הפירות קבלו דין טהרה, או אפשר דכח טהרה לטהר אדם הוא פשיעור רביעית למחטין וצינורות, וכח זה מתחדש רק אחר הציורף של המ' סאה, ועכ"פ לאחר שבטלו רבנן רביעית דמקנה כל כמה דבציר ממ' סאה חשובה מדרבנן כבציר מרביעית שאין בהם שום פח טהרה ומקבלים המים עצמם טומאה, ומינשב היטב מה דקתני במשנה ובברייתא נתן סאה ונטל סאה וכמו דמפורש במשנה שם חסר סאה לא העלוהו, ולכאורה מ"ש אם חסר מעיקרא או אח"כ כמו שהקשינו לעיל ריש פט"ו.

יעו"ש מה שבארנו לתרץ עפ"י מש"כ הגרע"א, ולפי המתבאר בזה הוא מדין תורה או דרבנן עפ"י כללי הביטול, ונכון הוא בס"ד בלי שום דוחק: ובדרך זה יתבאר לנו גם מש"כ התוס' בזבחים ד' ע"ט ע"ב בהא דמביא שם הש"ס פלוגתא דר"א ורבנן במס' פרה בצלוחית שנפלו לתוכה מים כל שהוא דר"א אומר יזה שתי הנאות ונחמים פוסלים וכתבו בתוס' שם וז"ל חומרא דמי חטאת היא דמדאורייתא בטל ברוב עכ"ל.

ומוכח מלשונם דגם לפי מה דמפרש בגמ' בטעמם דרבנן דסברי יש בילה והנאה צריכה שיעור הוא ג"כ רק מטעם חומרא דמי חטאת, דמדאורייתא פיון דבטל ברוב מצטרפי המים לשיעור הנאה, ובהשקפה ראשונה הוא תמוה דבפיגול ונותר שבללן זה בזה חלקו על רש"י בפשיטות דאי אפשר שיצטרף היתר הבטל שיעור כזית לענין מלקות, והכא פתבו בפשיטות דמצטרפי המים לשיעור הנאה, ועפ"י דרבנן ענין זה של הנאה הוא דומה ממש לדין מי פירות הבטלם במי מקנה, דכח טהרה שקבלו המים כשנפלו בצלוחית כשהי' שם שיעור הנאה בשעת קידוש כפר יש בכח המי חטאת לגרור מטעם ביטול ברוב את מיעוט המים שיקבלו גם הם פח טהרה לטהר טמאים, ומעתה לא נגרע פח

המים אם עכשיו בהנאה זו ליכא במי חטאת שיעור הנאה כמו במקנה דמהני כח טהרה שקבלו מי פירות פשנפלו בשעה שהי' מ' סאה אף אם נוטל סאה אח"כ כמש"כ ול"ד לדין עונשים, שדין העונשים אינו דין בגוף המאכל רק הוא דין על האוכל כמש"כ, ומשו"ה חלקו התוס' שם על רש"י וכאן נקטו בפשיטות דמצטרפי, ופשוט הוא: עוד נלענ"ד לתרץ קושית רי"ט אלגזי על הרמב"ן דמצריף בשאר מינים שיהי' שיעור דגן אף אם איכא רוב דגן, וליא מצטרפי לכשיעור אף דבטלי ברוכא, עפ"י מה דנראה להרי"ט דסובר הרמב"ן דחייב משום טבל על כל זית שבעיסה, דהנה בחולין מתקנים שנתערבו ברוכ טבלים עפ"י המתבאר לעיל בפ"ד מסוגית הש"ס דנדרים ד' נ"ט א"צ לעשר רק לפי חשבון הטבל ולא לפי כולה, וכדאמר רב חסדא ומתמה וכי היתר שבהו להיכן הלו, ומה דאמר ר' יוחנן בליטרא בצלים שתקנה וזרעה נהרי הוא כעשר ליטרין דמתעשרת לפי כולה, הוא מטעם דס"ל דע"י זריעה חדשה גם העיקר משתנה וחדש פגידולין חדשים פמבואר להדיא בהר"ן שם, אבל בלא"ה ליכא מאן דפליג על רב חסדא, ובארנו לעיל הטעם בזה דכיון דמעשר נגד הטבל ממילא חזרו החולין לדין הקדום כיון שפסקע הדין מן הבטל חזר המבטל למקומו, עפ"י"ז יש לומר דגם לענין חלה לענין שיעור חמשת רבעים לא מהני צירוף של מינים הפטורים, דלא חשובה העיסה זו כמתקנת הכל בחלה, דהרי אם יפריש חלה לא יהי' חשוב שירייהם רק חלק הדגן לבד, דחלק של המינים הם מותרים ופטורים ע"י שפסקע דין ביטול מהם ואינו מתקנים ע"י הפרשת חלה, וכן אם ירצה להפריש נגד חלק שאר המינים לחוד לא מתקדש החלה כלל, וכמו שכתב הר"ן שם לענין פירות היתר המעורבים בפירות שביעית שאם יתפס נגד ההיתר לא יתפסו הדמים באיסור שביעית, ובארנו שם הטעם בזה דכיון דדין ביטול ברוב לא מהני רק עד שיוקר התערובות, לפי"ז מה שנאסר ההיתר המעורב בפירות שביעית הוא רק עד שיופרו, והדמים הנתפסים בהם, אין פחן יפה יותר מן הפירות עצמם, היינו שגם הם אי אפשר שיאסרו רק עד ההפירה, וכאן הרי הם מיז ניכרים בפ"ע, שהרי הם מתפסים רק מן ההיתר לחוד, ולפי"ז גם בדיונה של תערובות שאר מינים בדגן אם יפריש חלה נגד שאר המינים לחוד לא תחול שום דין קריאת שם על החלה שהרי הנופרה שהיא מתקדשת רק ע"י המיעוט, דאף דבחלה עצמה לא נתפרדה עדיין דבחלה עצמה מתקדש דגן עם שאר מינים, אבל כיון שלדין תרומה וחלה בעיני שירייהם וכאן הנופר דשיד' הם מינים הפטורים לחוד, באופן דלפי"ז יש לומר דאי אפשר שאר המינים להצטרף לשיעור ה' רבעים כיון דהם א"צ תקון דאם רק יתקון המבטל הם מתקנים מצד עצמם, וכן אם יפריש נגדן לחוד ג"כ לא חשיבי שירייהם אינו בכלל טבל לדין הפרשה כלל, ורק אם חל דין טבל ע"י שיעור דגן של חמשת רבעים אז גם הם ע"י דין ביטול ברוב נמשכים לדין איסור אכילה לחוד כהיתר המעורב בשאר איסור שנמשך לדין הנהגת האיסור עפ"י הפתוב אחרי רבים להטות אף שבעצמותו אין בו שום השתנות לסבת איסור, אבל לדין טבל של חיוב הפרשה לא מהני דין ביטול ברוב לגרור את הפטור להתחייב בהפרשת חלה בשום פנים, היינו גם אם איכא בדגן פשיעור, דלענין זה ל"ד שאר מינים הבטלים ברוב, לדין אורז המתחייב ע"י דין גרידה דבאורז שנגרר ע"י סבה טבעיית אל החטין, אף דלסברת הרמב"ן ו"ל בעיני בתחילה שיהי' נמשך אחר דין החטין היינו שיהי' דין חיוב הפרשה, אבל אם כבר נמשכו לדין חיוב לא יופקע חיובם ע"י הפרדה והפירה,

משו"ה כְּשֶׁמְפָרֵישׁ אַח"כ מְפָרֵישׁ נֶגֶד כּוֹל, אֲבָל אִם הִגְרִירָה הוּא רַק ע"י בִּיטוּל בְּרוּב, גַּם אִם נִתְעַרְבוּ בְּרוּב הַמְחֻיָּב כְּבָר א"צ לְהַפְרִישׁ רַק נֶגֶד הַטָּבֵל לְחֹד, וּמִכָּל הֶלְיִן טְעָמִים נִלְעַנ"ד דְּדַבְרֵי הַרְמַב"ן ז"ל אֵינָם עֲנִינָה לְשֹׂאֵר דְּבָרִים הַמְתַּבְטְלִים.

דְּבִשְׂעוֹר ה' רְבָעִים בְּעֵינָה שְׁלֹאֲחֵר הַצִּירוּף יֵהִי דִין חַיִּיב הַפְּרָשָׁה בְּכָל מִשְׁהוּ שְׁבִשְׂעוֹר זֶה, דְּעֲנִינָה טָבֵל הוּא דְפִתִּיכָא בִי תְרוּמָה וְחֵלָה, וְכֵאֵן אֵי אֲפֹשֶׁר שְׂיִהְיֵי חֵלֶק תְּרוּמָה וְחֵלָה פְּתִיכָא בְּהַפְטוֹר כִּנְלַעַנ"ד בַּעֲזָה": וּבְזֶה נִפְתַּח לָנוּ פֶתַח לְתַרְזֵן וְלִישָׁב דְּבָרֵי רַש"י בְּמִנְחֹת מֵה שְׁהִקְשׁוּ בְּתוֹס' עַל דְּבָרֵי ד' כ"ב ע"א בּוֹד"ה וְהֵן בּוֹלְעוֹת זֹו מִזֹּו דִּתְנִן שְׁם בְּמִשְׁנָה נִתְעַרְבַּ קְנוּמָצָה בְּקוּמָץ חֲבָרְתָהּ וְכו' ר' יְהוּדָא אֹמֵר בְּמִנְחָת פֶּהֵן מְשִׁיחַ בְּמִנְחָת נְסֻכִים פְּסוּלָה שְׂזוּ בְּלִילִתָהּ עֶבֶה וְזוּ בְּלִילִתָהּ רַבָּה, וְהֵן בּוֹלְעוֹת זֹו מִזֹּו, וְכֵתֵב רַש"י בְּפִי הַמְשָׁנָה הַקְּנוּמָץ בּוֹלַע מִמִּנְחֹת נְסֻכִים וְהֵנִי לִי רִיבָה שְׁמִנָּה, וּמִנְחָת נְסֻכִים נְמִי פְּסוּלָה דְּהֵנִי לִי, חִסְרָה שְׁמִנָּה, וְלִקְמָן ד' כ"ג ע"ב בְּהָא דְּפָרִיף הַש"ס שְׁם מְהָא דִּתְנִן שְׁתֵּי מִנְחֹת שְׁלֹא נִקְמָצוּ וְנִתְעַרְבוּ זֹו בְּזוּ אִם יָכוֹל לְקַמְזֵן מִזֹּו בְּפ"ע וּמִזֹּו בְּפ"ע כְּפִשְׁרוֹת, וְלֹא אֲמַרִינָן מְכִי קְמִיץ לִי מִחֻדָּא דְּלִיבְטָלוּ שִׁירִיִּים לְטִיבְלָא, הֵינֵנוּ דַּעִי"ז הֵנִי חִסְרָה סִלְתָה מִהַמְּנַחָה הַשְּׁנִי' קוּדָם קְמִיץתָהּ, דְּמַעַט מְטַבְלָה בְּטַל בְּתוֹף הַשִּׁירִיִּים שֶׁל הַמְּנַחָה שְׁנִקְמָצָה רֵאשׁוֹנָה, וְכֵתֵב רַש"י שְׁם וּמְהָא דְּלֹא מְבַטֵּל טִיבְלָא לְשִׁירִיִּים דְּתִיבְהֵנִי רִיבָה סִלְתָה לֹא מְצִי לְמִפְרָף, דְּאֵי נְמִי מְבַטֵּל טִיבְלָא לְשִׁירִיִּים לֹא הֵנִי רִיבָה סִלְתָה דְּבַטֵּל כְּמֵאן דְּלִיתָא דְּמִי וְלֹא אֵייתֵר לִי, וְכֵתֵבוּ בְּתוֹס' דְּפִי זֶה סוּתֵר מֵה שְׁפִירֵשׁ בְּמִשְׁנָה דְּמְהָאֵי טְעָמָא לֹא יַחְשׁוּב כְּרִיבָה שְׁמִנָּה, הֵינֵנוּ דְּבַגְמ' מְפִנְרֵשׁ דְּמֵה דְּכּוֹסֵל ר' יְהוּדָא שְׁאַחַת בְּלִילִתָהּ רַבָּה וְאַחַת בְּלִילִתָהּ עֶבֶה הוּא מְטַעַם בִּיטוּל בְּרוּב וְכֵינֵן דְּסוּבֵר רַש"י דְּהַבְטֵל כְּמֵאן דְּלִיתָא.

וְלֹא אֵייתֵר, אֵיף כֵּתֵב רַש"י בְּמִשְׁנָה דְּאֵיכָא פְּסוּל לר' יְהוּדָא בְּמִנְחָה דְּבְלִילִתָהּ רַבָּה מְשׁוּם רִיבָה שְׁמִנָּה כֵּינֵן דְּהַבְטֵל כְּמֵאן דְּלִיתָא דְּמִי, וְעַפִּימֵש"כ י"ל דְּהֵנָּה מְלַבֵּד קוּשְׁיִת הַתּוֹס' הֵלֵא דְּבָרֵי רַש"י כָּאֵן סוּתְרִים לְמִש"כ בְּזַבְחִים פ' הַתְעַרְבוֹת לְעֲנִינָה פִּיגוּל וְנוֹתֵר שְׁבִלְלָן שְׁמִיעוּט נוֹתֵר הַבְטֵל בְּרוּב פִּיגוּל נְהַפְףָה לְפִיגוּל, וּמְצַטְרַף לְשִׁיעוֹר כְּזִית לְלִקוֹת עֲלֵי מְשׁוּם פִּיגוּל, אֲלֵא י"ל דְּאֵף אִם נֹאמֵר דְּהַבְטֵל נִיתּוּסָף עַל הַמְבַטֵּל וְנַעֲשֶׂה כְּמֹהוּ, כְּמִש"כ רַש"י בְּזַבְחִים שְׁם, ל"ד עֲנִינָה זֶה לְדִין טִיבְלָא, דְּהֵנָּה אִם נִתְעַרְבַּ מְעַט מִן שְׁנֵי מִנְחָה שְׁבִקְמָצָה לְתוֹף הַסּוּלָת שֶׁל מִנְחָה הַשְּׁנִי' שְׁלֹא נִקְמָצָה, וּבְטָלוּ הַשִּׁירִיִּים וְנַעֲשֶׂה הַכֵּל טִיבְלָא, מ"מ כְּשִׁיִּקְמִיץ הַקְּנוּמָץ מִן הַסּוּלָת הַנִּיכָר שְׁלֹא בְּתַעַרְבוֹת כְּפִי הָאֵמוּר בְּמִשְׁנָה שְׁיָכוֹל לְקַמְזֵן כ"א בְּפ"ע, הֵלֵא אִזּוּ יוֹתֵרוּ הַשִּׁירִיִּים שֶׁל הַמְּנַחָה הֵרֵאשׁוֹנָה שְׁלֹא מִחֻמַּת הַיֵּתֵר קְמִיץתָהּ הַשְּׁנִי' אֲלֵא הֵם מוֹתְרִים מִחֻמַּת הַיֵּתֵר הֵרֵאשׁוֹן שְׁכֵינֵן שְׁאֵזֵל מִזֶּה דִּין הָאֵיסוּר שֶׁל הָרוּב חֹזֵר הַמְּיַעוּט לְהִיתֵירוּ הֵרֵאשׁוֹן, מְשׁו"ה לֹא מְיַפְסֵל מְשׁוּם רִיבָה סִלְתָה, דְּרַק הֵיכָא שְׁנִתְרַבָּה סוּלָת טִיבְלָא שְׁצָרִיף הַיֵּתֵר קְמִיץתָהּ וְהֵנִי סוּלָת טִיבְלָא יוֹתֵר מְעַיְשָׁרוֹן אִזּוּ פְּסוּל כְּמִש"כ רַש"י בְּמִנְחֹת ד' ע"ו בְּפִי רַש"י כְּת"י הַנְּדָפֵס מְחַדָּשׁ וְהוּבָא בְּתוֹס' שְׁם ד"ה כֵּל הַמִּנְחֹת בְּשֵׁם לְשׁוֹן אַחַר דְּכֵתֵב דְּגִזִּיה"כ הוּא שְׁלִישֶׁה עֶשְׂרוֹנִים לְפָר וְכו' וְאֵיסוּר לְשִׁנּוֹתוֹ, דְּכ"ז הוּא רַק אִם מֵה שְׁרִיבָה הַסּוּלָת הוּא כְּסוּלָת עֶשְׂרוֹן, אֲבָל כָּאֵן הַשִּׁירִיִּים שְׁנִיתּוּסְפוּ עַל הַעֵיִשָׁרוֹן הֵם תְּלוּיִם וְנִגְרָרִים אֵל הַעֵיִשָׁרוֹן וְאִם יוֹתֵר הַעֵיִשָׁרוֹן ע"י קְמִיץתָהּ דִּידִי' אִזּוּ הֵם מוֹתְרִים מְצ"ע, לֹא חָשׁוּב סוּלָת זֶה כְּסוּלָת טוּבְלָא שְׁנִתְרַבָּה, אֲלֵא דְּלֹא נוֹכַל לוֹמֵר דְּהֵם חָשׁוּבִים שִׁירִיִּים דְּהֵרִי הֵם בְּטָלִים לְגַבֵּי הַטִּיבְלָא וְאֵיסוּרִים עַכְשָׁי, כְּהַטִּיבְלָא מְדִין בְּטוּל בְּרוּב, וְכֵינֵן דְּאֵינָם כְּטִיבְלָא מְמֵשׁ וְלֹא כְּשִׁירִיִּים, מְשׁו"ה כֵּתֵב דְּהַבְטֵל כְּמֵאן דְּלִיתָא

דמי ולא אייתר, דלענגן ריבה סלחה כמאן דליתא דמי, אבל אם נתערב שמן של מנחה רפה בקומץ של מנחה עבה ונתבטל לגבי הקומץ, הרי ניתוסף על הקומץ להתחשב הפל בקומץ של מנחה השג' וצריך להקטירו כולו כמו שהוא והוי ריבה שמנה, אבל בסולת אם מה שנתרבה א"צ קמיצה רק תלוי ועומד עד שיותר הרוב ע"י דין קמיצת עשרון דידל, הרי זה תשוב כמנחה של עשרון לחוד ולא אייתר כלל.

ונכון הוא בעזה"י, והי אפשר שהוסיף בזה עוד דהטעם דפסלינו בריבה סלה הוא שאמרה תורה שהקומץ מתיר רק עשרון סולת וכינון שריבה סולת אינו מתיר פלום וכענגן דאמר רבה פל שאינו בזאח"ז אפילו בב"א אינו ולפי"ז ה"א אם רק יותר שירי דידל מותר הפל דחזר להיתירו הראשון, אבל פינו דרש"י ז"ל פתב דגזה"כ הוא, אין לנו למצוא טעמים אחרים, דלפי לשון א' שפתבו תוס' בשם רש"י דהטעם הוא משום שמתערב בקומץ סולת אחר, אין מקום כלל לקושית רש"י פאן דליהוי ריבה סלחה דהרי ה"י מירי שיכול לקמוץ בפ"ע בלא תערובות, וכמש"כ בשטמ"ק פאן, ובע"כ דברי רש"י פאן אזלי בתר האי טעמא דגזיה"כ הוא, ואם נאמר פהטעם שפתבנו יהי לשון שלישי בשיטת רש"י, והתוס' דנקטו שדברי רש"י סותרים זא"ז, נראה שפנונו ברש"י פונה אחרת, היינו דהבטל כמאן דליתא דמי, כלומר דהבטל אינו מגרע את המבטל פלום.

רק נמשך אחריו ומועיל לו או גם מצטרף עמו, אבל לגרע את דין הרוב ע"י מה שנתבטל לגב' זה אי אפשר ומשו"ה הקשו דגם בריבה שמנה נאמר פן. פן נראה לי בכונת דבריהם: ולענגן דין לצאת, י"ח בפסח בתערובות שאר מינים הי"א דאיכא רוב דגן שהבאנו לעיל בפט"ו חוות דעת האחרונים דיוצא באכילת פזית מן הלחם כפי שהוא, וכן משמע פשוט הברייתא שהובא בירושלמי דתניא עירב בה שאר מינים עד שיהא בה רובא דגן וטעמא דגן, דהברייתא סתמא קתני משמע דעל כל האמור במשנה בין לדין חיוב סלה ובין לענגן לצאת י"ח בפסח, וכמו דבאורז המעורב יוצא בכל פזית, כ"כ בתערובות שאר מינים ברוב דגן, ולפי המתבאר לעיל קשה עכ"פ לשיטת התוס' דזבחים דסברי דמיעוט הבטל אינו מצטרף לכזית עם איסור אחר, דלשיטתם נראה דלא עדיף לענגן צירוף מצות מצה מצירוף לענגן עונשים: פ"ק יט ובמס' סוכה בהא דתנו שם ד' ט' ע"ב העושה סוכתו תחת האילן פאילו עשאה בתוך הבית, אמר רבא לא שנו אלא באילן שאילתו מרובה מחמתו אבל חמתו מרובה מצילתו כשרה וכו' וכי חמתו מרובה מצילתו מאי הוי הא קא מצטרף סכך פסול בהדי סכך פשר אמר רב פפא בשחבטן, ופירש"י בשחבטן השפיל ענפי' למטה מעורבים עם סכך פשר ואין נראים בעין וסכך פשר רבה עלי' ומבטלה דמדאורייתא כל מילי בטל ברובא פדתנו במתני' לקמן ד' י"א.

אם הי' סכך מרובה מהן פשר עכ"ל וכן כתב רש"י שם במשנה ואם הי' סיפוף הרבה מהן וז"ל ומבטלן ברוב וכן הוא שיטת תוס' ד' ט"ו ע"ב ד"ה והא דהיכא דהם מעורבים ואינו ניכר הי' גהו פשר והי' ניהו פסול אם איכא רוב פשר בטל הפסול ברוב הקשר יעוש"ה.

וכן הוא שיטת המרדכי והאגודה הובא בב"ח סוף סי' תרכ"ו דכתב שם להקשות מהא דקיי"ל אין מבטלים איסור לכתחילה ומשני דרק באיסור אסור לבטלו אבל מצות לאו ליהנות ניתנו יעו"ש בשם אבי"ה וכן כתבו בשם הסמ"ג, וכן הוא בשלטי הגבורים בשם

ריא"ז וכן הוא בס' אור זרוע ומוכח משיטת ראשונים אלו דמהני ביטול לסקף פסול שיתהפך לכשר להצטרף לשיעור הכשר סופה וכן פתב הרא"ש ונ"ל אמר רב פפא פשתבטן פירש"י השפיל ענפי' למטה על הסקף ונהרי הם מעורבים עם סקף פשר ואין נראה בעין וסקף פשר רבה עלי' ומבטלו דמדאורייתא כל מילי ברנפא בטיל א"ה מאי למימרא מהיכי תיתי למפסל משום שני סככים ליפא דהא חד סככא הוא ולא משום מחנפא איפא דהא בטיל לי' ברנפא וכו' ומיירי שאין הסופה צלטה מרנפה מחמתה אלא מחמת אילן הפסול שמשלימו, דאי צלטה מרנפה מחמתה בלא אילן לא מיפסלא מחמת צירוף סקף פסול פינון דאי שקלת לי' לפסול אפתי צלטה מרנפה וכן משמע לשון צירוף להשלים השיעור עכ"ל.

והה"מ ה' סופה פ"ה הביא דברי הרמב"ן ז"ל בזה"ל, וכתב הרמב"ן ז"ל ג' דינים הם, הי' סקף אחד פסול וסקף אחד פשר זה למעלה וזה למטה וזו שאמרו וקא קא מצטרף ופסול לעולם, אבל נ"ל דכל שאילו ינטל מן הפשר מה שתחת הפסול ועדיין צלתו מרנפה פשר וכו' תבטן ועשאן סקף אחד פשר ופסול מעורבים אם הי' הפסול בעצמו חמתו מרנפה מצלתו והכשר צלתו מרנפה מחמתו הרי הכשר רבה על הפסול ומבטלו נמצא זה אינו פוסל ואינו מצטרף וזהו דין ב', עשה סקף אחד בכשר ופסול ולא הי' מעורבים יחד אלא זה בפ"ע וזה בפ"ע אם הי' פשר כפסול פשרה, וזה משנתנו דהמקרה סופתו בשפודין ומאי דאיתמר בה בגמ' עכ"ל: ונהה לא נתבאר כלום בדברי הה"מ מאיזה סברא סובר הרמב"ן ז"ל דלא מהני צירוף סקף פסול אף אם רבה הכשר על הפסול, ובחני' הרשב"א למס' סופה בפ"ק ד' ט' המינוחס להריטב"א ז"ל פתוב בזה"ל, אמר רבא לא שני אלא באילן שצלתו מרנפה מחמתו וכו' והנכון כפירש"י ז"ל שהוא מלשון חבוט פלומר שהשפיל לענפי אילן וערבן עם סקף הכשר שאין הסקף הפסול מבטל כלום מן הכשר ולפי' פשרה ובלבד שירבה סקף הכשר על הפסול וכדתנן ואם הי' הסיכוף הרבה מהן פשרה וכו' וק"ל מ"ש הקא דבעינו רנפא ולא סגי לן בפלגא ופלגא ואילו לקמן תנו המקרה סופתו בשפודין או בארנפות המטה אם יש רינח ביניהן פמותן מסכף פשר פשרה וכו' וא"ל דבשלימא התם דקאי כל חד וחד באפי נפשי' מפיון שהסופה בכללה צלטה מרנפה מחמתה ואין בשום מקום מן הסופה שלא יהא צל הסקף פשר מציל על האדם שיעור הסקף הפסול ולעולם עומד תחת סקף פשר על חציו בהכי סגי, דלא אמר ר"ח דליעבד צלטה מרנפה מחמתה מסכף פשר, אלא שתהא צלטה מרנפה מחמתה פשר, ולא יהא בה אור בסכף, ולא יסכף ברוב סכף פסול אלא שפכל מקום יהא מקצת הצל מסכף פשר, אבל כשהסקף הכשר מעורבים ונתונים בגג הסופה בערבוביא אם הם שונים בשיעורים אפשר שיהי' מקום בסופה שיהי' כל צל שעל האדם או רובו מסכף הפסול ולפיכך צריך פדי שיהי' סכף פשר רבה על הפסול ומבטלה כאיסור המתבטל ברוב ואע"ג דבאיסור [שאפשר להתברר] אינו מתבטל מפיון דמדינא פי מצמצינו לי' לא בעינו רנפא אלא דחיישינו לסכף פסול שיהא עומד במקום אחד מפיון דמעורב ברנפא סמכינן שמתערב בכל כאיסור הנופל לח בלחומתבטל פינון שאין בו פדי צלתו מרנפה מחמתו דהא באילן שחמתו מרנפה מצלתו איירינן נמצא ג' דינים בדין סקף פשר ופסול וכו' ונהרי זה נכון ומבואר בשם רבינו הגדול מפי תלמידו מורי הרב נר"ו.

עכ"ל.

וּדְבָרֵי הַרִיטָבִ"א ג"כ צָרִיכִים בְּיָאוֹר, רֵאשׁוֹנָה צָרִיף לְבָאֵר מֵה מוֹעִיל רֹב סָכָף פֶּשֶׁר בְּזֶה פִּינּוֹן דְּבִיטוּל לֹא מְהֵי מַחְמַת דְּאֶפְשָׁר לְהַתְּבַרֵּר וְהַדָּר חֲשַׁשׁ הַסָּפֵק שְׁמָא יְהִי מְקוּם בְּסוּפָה שְׁכָל צֶל שְׁעַל הָאָדָם יְהִי רֹבּוֹ מְסָכָף הַפְּסוּל, וְנִלְעַנ"ד עַפ"י מֵה דְּפִלְגֵי הַרְשָׁבִ"א וְהֵרָא"ה לְעַנְנֵי תַעְרוּבוֹת פְּלִים בִּס' תוּה"ב ב"ד שְׁעַר ד' ד' קכ"ח דְּהַרְשָׁבִ"א פְּתַב דְּבִטְלִים בְּרֹב דְּלֹא הָוִי פְּדָבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִים, מִשׁוּם דְּאִיכָּא הַפְּסֵד הוּצָאָה לְהַגְעִילוֹ, וְהֵרָא"ה בְּבִדְק הַבֵּית פְּתַב שֶׁם דְּבַכָּה"ג פִּינּוֹן דְּאֶפְשָׁר לְהוֹצִיא הָאִיסוּר מִתּוֹכוֹ הָרִי זֶה פְּנִיפֵר הָאִיסוּר וְלֹא בְּטִיל, וְהַרְשָׁבִ"א בְּמִשְׁמַרְת הַבֵּית שֶׁם פְּלִיג עֲלֵי וְדָחָה דְּבָרֵי דְּגַם הִיכָּא דְּאֶפְשָׁר לְעִשׂוֹת לְהוֹצִיא הָאִיסוּר לֹא הָוִי פְּנִיפֵר הָאִיסוּר, וְלִשְׁיטְתוֹ הוּא רַק פְּדָבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִים וּמִשׁו"ה פִּינּוֹן דְּאִיכָּא הַפְּסֵד הוּצָאָה מִתֵּר יַעו"ש, וּלְפִי"ז נִרְאָה לִי דְּמִש"כ הַרִיטָבִ"א פֶּאֵן בְּשֶׁם מוֹרוֹ הוּא הַרְשָׁבִ"א ז"ל וְלֹא מוֹרוֹ הֵרָא"ה ז"ל, וְלִשְׁיטְתוֹ הִיכָּא דְּאֶפְשָׁר לְבַרֵּר וְלְהוֹצִיא אֶת הָאִיסוּר בְּטִיל מֵה"ת וְרַק מְדַרְבְּנָן אִינוּ בְּטִיל, וְהֵרָ"ן ש"כ בְּהַלְכוּתֵי בְּסוּגִין לְהַחְלִיט דְּאִין לְפָרֵשׁ מִשׁוּם תּוֹרַת בִּיטוּל בְּרֹב דְּכִינּוֹן דְּאֶפְשָׁר לְבַרֵּר אִין פֶּאֵן דִּין בִּיטוּל בְּרֹב אֲזִיל בְּשִׁיטַת הֵרָא"ה בְּזֶה, וְדְבָרֵי הַרִיטָבִ"א הוּא פְּשִׁיטַת הַרְשָׁבִ"א וּמִשׁו"ה פִּינּוֹן דְּמֵה"ת בְּטִיל בְּרֹב וְנִהְפֵּה הַסָּכָף פְּסוּל לְסָכָף פֶּשֶׁר לֹא אִיכְפַת לָן אַף אִם בְּאַמַּת יִנְדָּמֵן שְׁיֵהָא סָכָף פְּסוּל בְּמְקוּם אֶחָד דְּמֵה"ת בְּכָל אֲנָפֵן כְּשֶׁרָה הַסּוּפָה מַחְמַת דִּין בִּיטוּל בְּרֹב וּמִדִּין דְּרַבְּנָן דְּלֹא מְהֵי בִיטוּל כֵּה"ג הִיכָּא דְּאֶפְשָׁר לְבַרֵּר, אֶפְשָׁר לְתִלוֹת דְּנִתְעַרְב עִירוּב יָפָה פְּתַעְרוּבוֹת לַח בְּלַח דְּאֶמְרִינּוּ אִין הַמְדוּמָע מְדַמַּע אֲלֵא לְפִי חֲשָׁבוֹן, כְּמוֹ דְּתִלְינּוּ הִיכָּא דְּנָפֵל לִיָּם וְכִיּוּצָא בְּזֶה, אֲכֹן פִּינּוֹן דְּלִדִּין תּוֹרָה בְּעֵינּוּ דִּין בִּיטוּל בְּרֹב מַחְמַת שְׁמָא יְהִי סָכָף פְּסוּל בְּמְקוּם אֶחָד, בְּעֵינּוּ שְׁיֵהָי מְסָכָף הַפֶּשֶׁר צִלְתוֹ מְרֻבָּה מַחְמַתוֹ בְּלִי צִירוּף סָכָף פְּסוּל עַפ"י שְׁיִטְתוֹ בֵּה' חֲלָה דְּאִין הַמְיַעוּט נִמְשָׁף אַחַר הָרֹב אֲלֵא הִיכָּא דִּישׁ דִּין בְּהָרֹב לְהוֹעִיל בְּזֶה לְעַצְמוֹ בְּלִי הַצְּטָרְפוֹת הַמְיַעוּט, וּמִשׁו"ה אִם אִיכָּא מְסָכָף פֶּשֶׁר כְּדֵי הַכְּשֶׁר סוּפָה אֲזִי מְכַשִּׁיר גַּם אֶת הַסָּכָף פְּסוּל לְהִיּוֹת פֶּשֶׁר לְסָכָף אַף דְּאֶפְשָׁר לְהַפְּרִיז מַחְמַת שְׁמַחְנֻבָּר בְּקִצְהוּ לְהֵאִילָן אֲבָל מֵה"ת מְהֵי בִיטוּל גַּם בְּכֵה"ג וּמְדַרְבְּנָן סְמִכִּינּוֹן שְׁנִתְעַרְב הַפֶּל וְאִין בְּמְקוּם אֶחָד מְסָכָף פְּסוּל לְחוּד רַק שְׁנָה בְּשׁוּה אִו רֹב מְסָכָף פֶּשֶׁר.

כְּנִלְעַנ"ד בְּבִיאוֹר דְּבָרֵי, וּבְזֶה מִינְשָׁב קוּשׁ הֵרָא"ש דְּאִם אִיכָּא סָכָף פֶּשֶׁר. בְּכֵדֵי שְׁיֵהָי צִלְתוֹ מְרֻבָּה מַחְמַתוֹ בְּלִי הַצְּטָרְפוֹת סָכָף הַפְּסוּל, לְמָה צָרִיף עֲרָבוּב לְבִטֵּל אֶת הַסָּכָף הַפְּסוּל, שְׁהַטְעַם הוּא דְּאִי לֹא מִשׁוּם בִּיטוּל חִיְיָשִׁינּוּ שְׁמָא יְהִי בְּמְקוּם אֶחָד הַצֶּל מְרֹב סָכָף הַפְּסוּל, כְּנִלְעַנ"ד בְּבִיאוֹר דְּבָרֵיהֶם וְזֶה מִתְאִים עִם דְּבָרֵי הַרְמַב"ן שְׁהֵבִיא הַה"מ דְּנִמְצָא שְׁאִינוּ פּוֹסֵל וְאִינוּ מְצַטְרֵף הֵינּוּ דְּשִׁיעוּר הַכְּשֶׁר סוּפָה בְּעֵינּוּ מְסָכָף הַכְּשֶׁר לְחוּד בְּלִי הַצְּטָרְפוֹת, אֲבָל לִישִׁיבַת הַסּוּפָה מוֹעִיל גַּם הַסָּכָף פְּסוּל דְּאִם תְּהִי סוּפָה גְּדוּלָה הִיכָּא שְׁלִפֵי עֲרָף הַסָּכָף הַפֶּשֶׁר אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת סוּפָה פֶּשֶׁרָה ע"י הַלְכוּת סוּפָה דִּין לְבוּד וְדִינֵי הַדְּפָנוֹת שְׁלֵא יִתְרַחַק הַסָּכָף מִן הַדְּפָנוֹת רַק ג' טְפָחִים, אוֹ שְׁיֵהָי דִּין דוֹפֵן עֲקוּמָה ע"י סָכָף הַפְּסוּל, אֲזִי פִּינּוֹן דְּאִיכָּא פַח הַכְּשֶׁר סוּפָה זֹו ע"י הַסָּכָף הַכְּשֶׁר אֲזִי מִתְפָּשֶׁר גַּם הַפְּסוּל ע"י דִּין בִּיטוּל בְּרֹב, וּמִתֵּר לְשִׁבְתַּת תַּחְתִּי פְּתַחַת סָכָף פֶּשֶׁר: וְהַרְמַב"ם ז"ל בְּפ"ה מֵה' סוּפָה פְּתַב וְז"ל הַעוֹשֶׂה סוּפָתוֹ תַּחַת הָאִילָן כְּאִילוֹ עֲשָׂאָה בְּתוֹף הַבֵּית, הַדְּלָה עֲלֵי הָאִילָנוֹת וּבְדִיָּהוּן וְסָכָף עַל גִּבּוֹן וְאִם"כ קִצְצוּן, אִם הִי הַסִּיפּוּף הַרְבֵּה מֵהוּן כְּשִׁירָה, וְאִם לֹא הִי הַסִּיפּוּף שְׁהִי מִתְחַלְתוֹ פֶּשֶׁר הַרְבֵּה מֵהוּן צָרִיף לְנַעֲנַע אוֹתוֹן אַחַר קְצִיצָתוֹן כְּדֵי שְׁתֵּהָי עֲשׂוּיָה לְשֶׁם סוּפָה, עִירַב דְּבָר שְׁמִסְפָּכִים בּוֹ בְּדָבָר שְׁאִין מְסָכָכִים בּוֹ וְסִיפּוּף בְּשִׁנְיָהֶם, אַעפ"י שְׁהַכְּשֶׁר

יתר על הפסול פסולה, סינף בזה לעצמו וכן לעצמו זה בצד זה אם יש בסוף פסול ג' טפחים במקום אחד בין באמצע ובין מן הצד הרי זו פסולה. עכ"ל.

והנה מש"כ הרמב"ם דגם פשריפה סוף פשר צריך קציצה פן באו דברי מפורש בפי המשנה מה דאיתא שם הדלה עלי את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסום וסינף על גבה פסולה, ואם הי' סינף הרבה מהן או שקצצו פשרה, ובגמ' שם או שקצצו פשרה וצריך לנענע, ושם מביא הש"ס ברייתא דתני בה לפרש דברי המשנה דמה דפסול בהדלה עלי את הגפן הוא משום תעשה ולא מן העשוי ולא משום מחובר ומסיק הש"ס דמייירי בשקצצו, ועפ"ז מפרש הרמב"ן בכ"י המשנה דרישא דמתניתין דקתני ואם הי' הסינף הרבה מהם פשרה מייירי דוקא שקצצו וסיפא דקתני או שקצצו מייירי שנענע אותן, וכן מפרש מה דאמרו בגמ' ד' ט' דהיכא שהאילן חמתו מרובה מצלתו פשרה, דוקא פשחבטן השינו שקצצו ולא נענע אותן, ומש"כ הרמב"ם בסוף ההלכה אם עירב סוף פסול עם סוף פשר אף שהכשר רבה על הפסול לא מהני הוא בלא קצצו, פן מבאר הכ"מ דברי הרמב"ם אלו. יעו"ש.

אבל לא ביאר כלל טעמו ושיטתו מה דמהני בקצצו רוב ובלא קצצו לא מהני, ובס' שער המלך בהלכה זו מביא דברי הרא"ם שכתב דלענין סוף פסול לא מהני מה שהסינף מרובה, ולענין פסול תעשה ולא מן העשוי מהני, וגם זה לא נדע מ"ש פסול תעשה ולא מן העשוי, מפסול אחר, והב"ח כתב לפרש עפ"י דברי הרי"א ז"ל הובא בשלטי הגבורים דכתב דבמחבר לא מהני ביטול ברוב, דמחבר אינו מתבטל פנטיעות שאינם מתבטלים כמש"כ במשנה תרומות פ"ע מ"ה ונהה אף שגם הכ"מ מפרש פן דברי הרמב"ם מש"כ עירב דבר שאין מספכים בו דמייירי בלא קצצו, אבל כל הרוואה יראה שאין פונת הרמב"ם דוקא על פסול מחובר, שהרי כתב עירב בדבר שאין מספכין בו דלשון זה מורה להדיא שפונתו על כל הדברים שאינם פשרים לסוף, ועוד יש לדקדק מה דכתב הרמב"ם דאם ערב סוף פשר עם סוף פסול דהסנפה פסולה, אף שהסוף פשררבה מן הפסול, ולא נתן שום שיעור, כמה יהי מן הפסול שתפסל הסנפה ע"ז, היתכן שאם יתן מחט או מסמר על הסנפה שתפסל הסנפה, וע"כ נלענ"ד בבבאור דברי דנקט בלשוננו הקצר לפרש לשון וסינף שהוא שיעור הראוי לסנפה לפי הכשר סנפה שהוא צלתו מרובה מחמתו, לפ"ז מש"כ בהלכה שני עירב דבר שמספכין בו בדבר שאין מספכים בו וסינף בשניהם פונתו שהסנפה נעשה צלתה מרובה מחמתה ע"י הצטרפות סוף הפסול דבכה"ג לא מהני רוב פיון דליכא הכשר סוף הצריך לשיעור סנפה מן הפשר פשיטת הרמב"ן ז"ל, ובהלכה ראשונה בהדלה עלי עלי האילנות ובדיהן וסינף על גפן, מייירי נמי שנתן סוף פשר פשיעור הראוי היינו שצלתו מרובה מחמתו ובה מייירי בלא תערובות כלל שניכרים כ"א בפ"ע, וכיון שתחת סוף הפשר מונחים בדי האילנות כשהם סוף פסול, מה שנגד הסוף פסול לא מהני סוף פשר כמש"כ הרמב"ן ובה לא מהני פלום מה שהסוף הכשר רבה על הפסול, חדא דלא שייך בזה ביטול פיון דליכא בזה שום תערובות, ועוד פיון דמונחים זה עג"ז, ומה שנגד הפסול גם הכשר הוי כפסול ואינו

מועיל כלום, ובכה"ג מהני אם קצצו, דגם בדי האילן נעשים סכך פשר, אלא שפסולים משום תעשה ולא מן העשוי, בכה"ג פינון שרבה סכך הפשר מתחילתו שהי' בו עשי' לשם סכך פשרה הסופה, דלענן עשי' כל שרוב התעשי' הי' לשם הכשר סופה חשבינו שנעשית הסופה לשם סופה מתפשרין בזה גם בדי האילנות, וכעין שמצינו לענן תקרת בית שאין עלי' מעזיבה דלב"ה סגי אם נוטל אחד בינתיים דאז מתפשרים גם הנסרים שהם פסולים משום תעשה ולא מן העשוי וכמש"כ בשו"ע סי' תרל"א יעו"ש: ולמדן אנו מזה מה דאיכא בין הני שיטות, דלדעת רש"י, תוס' וקרא"ש ו"ל מהני ביטול סכך פסול ברוב סכך פשר, אף אם אין בסכך פשר לחוד פדי הכשר סופה פינון שפסול ביטול ברוב מצטרף לסכך פשר להשלים השיעור ועוד סברי דגם היכא דאפשר להתברר ג"כ בטל, דהרי לשיטתם אם הוריד ענפי האילן ועירבו בטלים אף שמתחברים הם ואפשר לבררם, והטעם בזה י"ל דסברי פשיטת הרשב"א דמה"ת בטל, ורק משום יש לו מתירים אינו בטל מדרבנן, ודין יש לו מתירים הוא משום עד שתאכלנו באיסור, ולענן מצנת סופה ליכא גזירה זו וכמו שכתב המרדכי דדין אין מבטלים איסור לכתחילה ליכא בזה, דשני דינים אלו מישף שייכי זה לזה, והרמב"ן ו"ל חולק על שני דינים אלו כמו שנתבאר, והרמב"ם ו"ל בדין זה אם מהני ביטול היכא דליכא שיעור מן הכשר לחוד נראה להדיא דסובר פהרמב"ן ומה שהקשה בס' רי"ט אלגזי על דברי הרמב"ן בה' חלה שכתב דגם ברוב דגן בעינו שיהי' שיעור דגן.

מהא דמהני ביטול ברוב בסכך פסול, כנראה במחכ"ת לא עיין בהלכה זו שיטת הרמב"ן ו"ל, דלפי המתבאר דברי הרמב"ן ו"ל בשתי הלכות אלו מתאימים פאחד, אבל עכ"פ: נתבאר מדברי ראשונים אלו, היינו רש"י, תוס' קרא"ש, הרמב"ן, ריא"ז וסמ"ג דמהני ביטול ברוב להכשיר סכך פסול למצנת סופה, ולפי"ז נסתרים דברינו מש"כ לבאר לעיל בפט"ז לענן דבר שאינו ראוי למצנתו לא מהני ביטול ברוב שיתהפך להכשר מצנה לצאת ידי חובת המצנה, דהרי חזינו פינון דסכך פסול מתפשר ע"י ביטול ברוב להחשב כסכך פשר: והנה לכאורה יש מקום לבאר דשאני מצנת סופה משאר מצוות, דהנה בדין מצנות סופה בכל ימות הקדש אינו חייב גברי כמצנות מצה המנטלת על האדם וכיו"ב, דאם אינו אוכל סעודת קבע פטור מן הסופה ורק פשאוכל או ישן הוא מחויב לקבוע בסופה, ובס' מנחת החנוכה מצו' שכ"ה רצה לחדש דמה דפסלינו משום מצו' הפאה בעבירה הוא רק לענן מצו' המנטלת מקרקפתא דגברא, כמו מצה, אתרוג תפליו וכדומה, אבל בסופה בכל ימות הקדש וציצית שהחייב רק פשאוכל או פשלו"בש ד' כנפות, אף שהי' ע"י מצו' בעבירה, ולא חשוב פעושה מצו' דאין קטיגור נעשה סניגור פאמור אני ה' שווא גזל בעולה, מ"מ לא ביטל מ"ע דלא אכל חוץ לסופה ולא לבש ד' כנפות בלא ציצית יעי"ש.

ולפי"ד ודאי די'ש לחלק גם לענן ביטול ברוב דאם נימא דמהני ביטול ברוב לענן הפסולים למצנת ציצית וסופה אין ראי' לשאר מצוות כמו מצה ואתרוג, דהרי ביסוד הדבר שאמרנו לעיל לחלק בין הפסולים למצנה לשאר עניני תערוכות איסור וקיתר, הוא דכיון דע"י ביטול ברוב אין הדבר משתנה במציאות להיות המיעוט פהרוב, אלא שמתורה אמרה לענן הנהגת הדינים להתנהג עם המיעוט פדין ההנהגה של הרוב, ומשו"ה אם נתערב פשר שחוטא בנבילה אף דהשחוטא לא נעשה נבילה ולא עבר על לאו דלא תאכל נבילה, מ"מ עבר אמירתא דר'חמנא שגלתה לנו תורה ע"י הפתוב של

אחרי רבים להטות שאסרה לנו לאכול בשר שחויטה זה המעורב ברוב בשר נבילה, ויהי שם איסור זה איזה שיהי אבל עכ"פ אנו מוזהרים שלא לאכול מאכל זה, אבל לענון מצה אם נתערב כפר חמץ ברוב פירות של מצה, אם מהני תורת ביטול ברוב שמונת לאכול הפפר של חמץ וגם קנים מצנה פשאוכלו בלילה הראשונה, אבל מצנת ה' של מצות תאכלו לא קנים דהרי מ"מ אכל חמץ ולא מצה, ואם קנים מצו' הוא מצו' אחרת האמורה בקרא דאחרי רבים להטות, ולא מצנת מצה וענון זה שייך רק במצו' חיובית על האדם, אבל בציצית וסנפך כל ימות החג דא"צ שייקים המצו' רק שלא יבטל שלא יאכל חוץ לסנפך ולא ילפוש ד' פנפות בלי ציצית, הנה פשיש לנו רשות התורה ע"י הפתוב של אחרי רבים להטות דרשאי לאכול בסנפך זו וללפוש ד' פנפות עם ציציות פאלה אף שלא קנים מצנת גדילים תעשה ולא קנים בסנפות תשובו, אבל עכ"פ לא עבר כלל בזה אמיקרא דרחמנא שהתורה התירה לו דבר זה ע"י הפתוב של אחרי רבים להטות: ואם אמנם לענ"ד אין דברי המנה"ח מחנונים בזה, דענון הממוצע שהמציא המנה"ח לומר דבמצנת ציצית וסנפך אף שלא קנים המצו' מ"מ לא ביטל מ"ע, הוא דבר רחוק מן השכל, דהנה אם הי' מקום לומר דכונת התורה במצנת ציצית שאסרה תורה לבישת ד' פנפות בלא ציצית וכן בסנפך אסרה ישיבת קבע בבית חוץ לסנפך וזוהי עיקר המצו', שבשעה שאוכל לא תהי' אכילתו חוץ לסנפך, ובשעה שלובש לא יהי' מחוסר ציצית, אז הי' דברי המנה מוכנים, דאם לבש ד' פנפות והטיל בהם ציצית שהם בגדר מצו' הבאה בעבירה, יש מקום לומר דאין זה פלבוש בלא ציצית, דהרי מ"מ איכא ציצית בפגד, ואף שלא קנים שום מצו', אבל לא עבר אמיקרא דרחמנא שהזהיר שלא ילפוש בלא ציצית דהרי אינו מחוסר ציצית, ואף דגם על עיקר היסוד יש לדון בדברי דיותר נראה לומר דמה דפסלינו משום מצו' הבאה בעבירה הוא פסול בעצם וכמו דמביא הש"ס בפ' לולב הגזול גזול דומיא דפסח היינו דגזול הוא כמו פסול בעל מום לקרבן, ומה נראה לי מה דקיי"ל דסובר גזולה פשר משום דקרקע מינה נגזלת אף דאסור לגזול קרקע והוי לכאורה מהב"ע, עי' חידושי הרשב"א שכתב בזה"ל, אבל הנכון דהכא פיון דלא קני לה כלל וברשותי' דמרא איתי' ואין המצו' מוציאתה מרשות בעלה לא תשיבא מהב"ע הרי הוא פאילו היתה שדה דעלמא ברשותו שאעפ"י שעבירה ביזו אין הסנפך נפסלת בכך פנ"ל.

עכ"ל.

וביאור דברי נלענ"ד דסנפך גזולה פיון שאינה יוצאה מרשות בעלי' אין בזה פסול בעצמות הסנפך אלא שהאדם עושה עבירה בשעת קיום מצותו, אבל בסנפך עצמה לא נתחדש שום ענון של עבירה לפסולה, וכעושה עבירה של גזילה בשדה דעלמא, ול"ד לגזול סכך של מטלטלים דשם בגוף הסכך נעשה העבירה שיוצא מרשות בעלים, וכעין שכתב הירושלמי לחלק בין קורע בשפת לאוכל מצה גזולה, דבמצה היא גופא עבירה ובקורע היא עשה עבירה, אבל בכ"ז יש לדון ולומר דזה גופא מה שחשבה תורה שתהא נפסל הדבר הבא ע"י עבירה הוא רק למצנה שהיא חיובית, אבל במצו' שלילית כציצית וסנפך אין זה גרעון, אבל באמת נראה לענ"ד ברור דכונת המצוה בציצית בשעה שלובש ד' פנפות איכא חיוב גברא להטיל ציצית בפגדו, ואחר לבישת הפגד מחויב הוא במצנת

ציצית כמו במצות תפלין, רק אם אינו לובש ליפא מצו', וכן בסנפה אם אינו אוכל ליפא חיוב של ישיבת סנפה, אבל פשקובע לאכול מתחדש עלי חיוב סנפה פנ"ל.

וראני ברורה לזה מהא דכתב בשו"ע או"ח סי' י"ג דבנודע לו בשפת פשהוא בפרמלית שהטלית שעלי פסול לא יסיר מעלני עד שיגיע לביתו משום כבוד הבריות שהותר באיסור דרבנן של משא הציצית בשפת בפרמלית, דאיסור לבישת הטלית בלא ציצית ליפא בשפת כמו שכ' במג"א בשם המרדכי דבשפת ליפא מ"ע של הטלית ציצית, ולבישת טלית בלא ציצית לא אסרה תורה, יעו"ש, וכן בסנפה פשמצטער הוא פטור מן הסנפה שהטעם בזה דילפינו תשובו פעין תדורו שהוא דאף אם יהי בסנפה לא יקיים מ"ע של סנפה דלא הוי פעין תדורו ומשו"ה פטור, אבל אם הי עיקר המצו' שלא לאכול חוץ לסנפה הי ראוי להיות שמחויב למנוע מלאכול לגמרי שלא לעבור על אזהרה זו אם ליפא בזה פקו"נ פשאר המצות, ומזה מוכח דאחר הלבישה ובשעה שאוכל אז מצות ציצית וסנפה הן מצות חיוביות פשאר מצוות, מצה תפלין וכדומה, באופן דלפי"ז נראה לומר דסנפה שהיא ע"י מהב"ע פסולה לכל ימות החג וכן בציצית, ועכ"פ הרי דברי הרשב"א שם שכ' דעיקר פסול של סנפה גזולה דילפינו מקרא הוא מטעם מצוה הבאה בעבירה הם ודאי נגד דברי המנה"ח דהרי פסול לכל ימות החג, ולפי"ז אין כל יסוד למה שחידש בס' מנה"ח לחלק בין מצות סנפה פשאר ימות החג למצות אכילה בסנפה בלילה הראשונה לענין זה: אמנם לענינינו יש מקום לחלק בין מצות סנפה פשאר ימות החג, למצות סנפה דלילה הראשונה, גם בלא דברי המנה"ח הנ"ל, דהנה פשאר ימות החג אם ישב בסנפה הנקשרת ע"י ביטול ברוב עשה פדת תורה, שהתורה הניחתו והתירתו לאכול בסנפה זו, ואין כאן שום מקום לחוש שביטול מ"ע של המצו' בסנפות תשובו, אם עושה עפ"י רצון התורה, מהכתוב של אחרי רבים להטות, אבל בליל ראשון של חג שמוטל עלי לאכול פזית בסנפה, וכ"ז שלא קיים מצו' זו עדיין הוא בחיובו ולא יצא ידי חובתו, דמן הכתוב של אחרי רבים להטות ליפא גלוי שיפטור מחיובו ע"י ישיבת סנפה פזאת, דגם סנפה פשרה אין דינה לפטור את האדם מחיובו, רק ממילא הוא פטור פינון שקיים את המצו', ול"ד לפשאר ימות החג אף שבארנו דבשעה שקובע לאכילה איפא עלי מצו' חיובית, אבל פינון דלאחר שאכל בסנפה זו אין נפ"מ לענין להבא ורק בשעת אכילה וישיבה הקבועה אם רשאי לישב בסנפה או הוא מחויב לילך בסנפה אחרת, אז מדין אחרי רבים להטות הוא רשאי לישב בסנפה זו ואינו מחויב לילך לסנפה אחרת ופשר מהני דין ביטול ברוב לדין סנפה, אבל בלילה הראשונה עלינו לדון גם אחר האכילה וישיבה אם פבר קיים מצותו ויצא י"ח או לא אז יש לומר דלא מהני דין ביטול ברוב לומר שפבר נפטר מחיובו, אבל בכ"ז, פמובן, לא מתנרץ בזה עיקר השושיא, דהרי פינון דמסתמת הש"ס והפוסקים שהכשירו סתם סנפה פזאת שרובה סכך פשר ומיעוטה סכך פסול מוכח דגם לענין חיוב אכילה בסנפה בלילה הראשונה הוי פסנפה פשרה והדרא קושיא לדנפתה: ונראה לענ"ד דיש לחלק בין מצו' למצו' באופנים שגלתה תורה על הפרטים הראויים למצו', דהנה במצות סנפה שבעיקר יסוד המצוה אמרה תורה בסכות תשובו ומלשון הכתוב גם סנפה העשויה מדברים המקבלים טומאה וכיוצא בזה מדינים הפסולים לסנפה הפל בלשון המקרא נקרא בשם סנפה, אלא שגלתה לנו תורה איזו סנפה פשרה ואיזו סנפה פסולה ע"י גלויים, כמו שקבלו חז"ל לדרוש מן המקרא באספך מגרנדך

ומיקבך דרק בפסולת גנרן ויקב דבר הפתוב, והיכא שנתערב מעוטי סכך פסול ברוב סכך פשר גלתה תורה מקרא דאחרי רבים להטות שיהי' המיעוט סכך פסול נכשר לסנפה ואז מקיים שפיר גם מצנת בסנפות תשבו, אבל אם יתערב פכר של חמץ ברוב פפרות של מצה ואכל של חמץ אף שעשה על פי רצון התורה מדין ביטול ברוב, אבל מאמר הפתוב בתורה שבעת ימים תאכלו מצות לא קיים בזה בשום פנים דחמץ לא נהפך ע"י ביטול ברוב להיות למצה, ואם קיים באכילת פכר חמץ זה מצנת ה', הוא מצו' אחרת ולא מצנת אכילת מצה בשום פנים, ובדרך זה עלינו להתבונן בכל הדברים שאינם ראויים אם נכשרים ע"י תערובת רוב, אם אפשר להחזירם אל עיקר המצו' ולכלול בלשון הפתוב בתורה אז מהני ביטול ברוב לצאת י"ח, ואם לאו לא קיים עיקר המצו' ולפי"ז אם נתערב אחרוץ שאינו הדר ברוב הפשרים לא יצא י"ח בזה, דהרי פתוב מפונרש בתורה פרי עץ הדר, אבל אם יהי' פסול המתערב משום חסר דילפינו מולקחתם לקיחה תמה, אם נכשר ע"י ביטול, י"ל דיצא בזה י"ח, דבכה"ג שגלתה תורה להכשיר גם חסר אז קיים מצנת ה' הפתוב בקרא זה דולקחתם דאם הכשירה תורה את החסר, ג"כ יש לקרות בו לקיחה במשמעות הפתוב הזה דאין מקרא יוצא מידי פשוטו בכה"ג שגלתה לנו תורה מצד אחר, ולפי"ז בנידון השאלה שהובא לעיל בפ"ד יהי' תלוי דין זה בפלוגתא רש"י ותוס' דנבחים פ' התערובות, דלשיטת רש"י דהמיעוט הבטל מצטרף גם למלקות, אז נראה בפשטות דלכל מילי דין המיעוט פהרוב ומקיים גם מצנת מצה ע"י אכילת חמץ הבטל ברוב מצה, וכן מקיים מצנת פרי עץ הדר גם באחרוץ שאינו הדר אם בטל ברוב הפשרים אבל לשיטת תוספות דסברי דלא מהני ביטול ברוב להצטרף למלקות, דסברי דאף דנהפך מהיתר לאיסור הוא רק דגם זה אסור אבל מ"מ א"א שילקה על איסור זה, דאיסור אחר הוא שגלתה תורה בלשון עשה מקרא דאחרי רבים להטות, ולא לקי ע"ז, וכמו שמצינו כה"ג בתוס' יבמות ד' י"א שפכתו לעגן סוטה דאינו לוקה על ספק סוטה דאף דעשתה תורה ספק פנדאי, הלוא לא נאמר רק על הנדאי היינו דמה דאסר ספק פנדאי הוא איסור אחר, דבמצאיאות הני רק ספק שמא לא הוטרמא ובלשון הלוא פתוב בתורה אחר שהוטרמא יעו"ש ולישיטתם מסתבר לומר דגם לעגן מצו' פו, שאם המיעוט אינו אחרוץ או שאינו הדר לא יהני הביטול שיהי' נחשב כאילו קיים מצנת ה' האמור בתורה מפונרש פרי עץ הדר וכל פיוצא בזה כנלענ"ד בזה בעזה": ובהא דגרסינו במנחות ד' מ"ב ע"ב אומר לי' אבני לר"ש בר"י הא תקילתא היכי צבעיתו לה, א"ל מייתינו דם חלזון וסממנים ורמינו להו ביורה ומרתחינו לי' ושקילנא פורתא בביעתא וטעמינו להו באודרא ושדינו להו להווא ביעתא וקלינו לי' לאודרא.

ש"מ תלת ש"מ טעימה פסולה וש"מ דבעינו צביעה לשמה וש"מ טעמה פסולה, היינו טעמה פסולה היינו צביעה לשמה אומר רב אשי מה טעם קאמר מה טעם טעימה פסולה משום דבעינו צביעה לשמה, כתנאי טעימה פסולה משום שנאמר כליל תכלת דברי ר' חנינא בן גמליאל רבי יוחנן בן דהבאי אומר אפילו מראה שני שבה פשר משום שנאמר ושני תולעת עכ"ל הש"ס.

ובפרש"י כתב ש"מ מדקלינו לאודרא בעינו צביעה לשם ציצית, וש"מ מדשדינו ביעתא לברא ולא שדינו לה ביורה, טעימה פסולה אם עירה צבע הנסיון ביורה פוסל את כל היורה משום שנאמר כליל תכלת פל תכלת בעינו שיהא פל עיקר מראה החלזון בצמר

שלא יהא דבר אחר צבוע בו מתחילתו אפילו מראה שני שפה, ששכבר נצבע בה צמר אחר וזה השני פשר ושני תולעת, משמע שני דאפילו מראה שני של זהורית קרוי תולעת, וה"ה לתכלת דכתיב נמי בההוא קרא עכ"ל.

ובתוס' שם בד"ה משום שנגמר - אחר הביאם פירש"י - כתבו וז"ל משמע דאם צבע בה שני פעמים זה אח"ז פסול אפילו לשמו ולעיל משמע דלא פסלינו אלא טעימה משום דהוי שלא לשמה, ומסקו לכה"צ"ל דאפילו מאה לשמו פשר דהא פליל תכלת קרינו בי' אבל כשטעם הרי יש צבע שאינו ראוי לתכלת ולכה"קרוי מראה שני עכ"ל.

והנה בהא דאם עירה צבע הנסיון לתוף היורה דנפסל כל היורה לכאורה הוא משום תערובות דמערב דבר הפסול לתוף הפשר, דהרי כל היורה ודאי אינו מראה שני, דהרי לא הכניס את האודרא לתוכה, אלא שעירה לתוכה דבר שגפסל לציצית ומוכח לכאורה מזה דאם נתערב דבר הפסול לציצית לתוף רוב הכשר לא מהני בטיול ברוב שיצטרף הפסול עם הכשר להיות הפל ככשר ומשו"ה פיון דבחוט של תכלת משלים למראה תכלת גם צבע הנסיון משו"ה פסול הפל, וקשה מ"ש דין ציצית מדין סוכה, דלדעת רש"י ותוס' שם מהני בטיול ברוב להצטרף סכה פסול עם סכה פשר, וגם לפי מש"כ לעיל לחלק בין פסול מחמת חסרון של שם המצנ' האמור מפורש בתורה או פסול מחמת איזה גלוי בתורה ג"כ קשה, דמלשון הפתוב במצנת ציצית פתיל תכלת לא נאמר מפורש בתורה דצבע הנסיון אינו תכלת, ומכש"כ לשיטת רש"י בזבחים דהמיעוט מתהפך ונעשה כהרוב אף להתחדש שם חדש כמו מנותר לפיגול ודאי קשה: ונראה לענ"ד לפרש בענין זה שמה שגפסלת היורה פשעירה לתוכה צבע הנסיון אינו כפסול שאר תערובות, דבאמת מה דאמרינו בגמ' טעימה פסלה, לפירש"י דמכרש דכוננת הש"ס לומר דהטעימה אם חזרה לתוף היורה פוסלת את כל היורה, מלשון זה משמע שאין החסרון רק בסממנים של הטעימה לבד אלא שאם חזרה לתוף היורה אז גם היורה עצמה נפסלת מחמתה, דאם היורה לא נשתנה דינה, רק שהטעימה אינה בטלה ברוב, לא הו"ל להש"ס לומר בלשון זה, אלא ש"מ דטעימה אינה בטלה ברוב, ועוד דמעט הצבע שטעם ע"י ביעתא והחזיר אח"כ ליוורה גדולה אינו חשוב פלל לומר שמשלים למראה התכלת שעל החוטים, וא"כ אם היורה לא נפסל פלל רק שלא הוכשר מעטה הצבע של הנסיון ע"י בטיול אם צריך להשקמתו, ובכה"ג ודאי א"צ להשקמת מראה התכלת, ולמה נפסלת היורה לצביעת החוטים, אלא נראה לענ"ד, דבאמת גם דנפסלת כל היורה אם תחב האודרא לתוכה לנסיון, ג"כ אינו מבואר כ"כ מאיזה טעם הוא, דהאודרא פסול ודאי מחמת דבעינו צביעה לשם ציצית ובכה"ג שנגצבע לשם נסיון איפא חסרון שלא לשמה, אבל הצבע הנשאר בפלי מאיזה טעם הוא, והנה גם אם נאמר דגזה"כ הוא מקרא פליל תכלת, קשה טובא מה דאמר בגמ' היינו טעימה פסולה היינו צביעה לשמה, דלפירש"י טעימה פסולה קאי על הצבע שבביעתא וצביעה לשמה הוא פסול האודרא, דלפי"ז פסול האודרא הוא משום חסרון דלשמה, ופסול הצבע שבביעתא הוא משום פליל תכלת, ואיך קאמר הש"ס דמה טעם טעימה פסולה משום דבעינו צביעה לשמה, ע"כ נראה ברור דגם לפירש"י אין השיריים שבכלי נפסלים אלא משום דהצבע שעל האודרא נפסל משום צביעה לשמה, וכמש"כ בתוס' דכשטעם יש צבע שאינו ראוי לתכלת ולכה"קרוי מראה שני, כלומר דגם מה דדרשינו מקרא דכליל תכלת הוא ג"כ מטעם זה משום דבעינו צביעה לשמה, וכח

הצביעה הוא בצבע לחוד לא באנמנות נתינת הצמר לתוף היורה, וכמש"כ בחי' הרשפ"א ב"ק ד' צ"ט בשם הראב"ד לענין אומן קונה בשבח פלי, וז"ל דלגבי צמר סימנים הוא דעבדי לשבחא ואומן לא קנה בהו ולא מידי, אבל עצים פיון דלא צריכי לסממנים אלא לאנמנותו של אומן אנמנותי' זהו סימני' עכ"ל.

- ולפי"ז נלענ"ד דהא דבגט דבעינו פתיבה לשמה וכן בכתיבת סת"ם אין אנו משגיחים רק על הכנת הכתיבה עצמה ולא על צבע הפתב, דאנמנות הכתיבה פחה במלאכת הפתב, דאין מראה הצבע גורמת הכתיבה, אלא ציור תמונת האותיות, אבל בצביעה דרק הצבע גורמת מראה הנקלטת בצמר, ראוי לומר דהתכלת פשהיא בכלי בעינו שתהא ראוי' ומוכנה לשם ציצית, ובס' תורת גיטין סי' ק"כ סק"ו שפכתב ודמה אנמנות פתיבת גט לאנמנות של צביעה, דלהראב"ד הנ"ל אין סופר גט קונה בשבח יעו"ש.

דברי' תמוהים, דנדאי בסופר עיקר האנמנות הוא במלאכת הכתיבה ולא בסימנים, - ולפי"ז י"ל דמה דדרשינו מקרא דכליל תכלת הוא ג"כ מיסוד הענין דבעינו צביעה לשמה, כלומר דכיון דכח הצביעה עיקרה בסממנים משו"ה בעינו שיהא כל הצבע שביורה ראוי ועומדת לקח לשם תכלת, וכשתוחב האוּדרא לנסיון בזה הוא עושה מעשה שבע"כ חלק מן הסממנים ינפסל לציצית משום חסרון לשמה, ועי"ז כל הסממנים שביורה נפסלים דבעינו כליל תכלת שכל הסימנים יהי' ראויים לתכלת, וכיון שמשעה שנגמרה מלאכת ביטול הסממנים, אז חשבינו שהותחלה מעשה צביעת הצמר ומשו"ה בעינו דמשעה זו יהי' כל הסממנים עומדים לקח להיות ראויים לתכלת של ציצית - ובזה יובן לנו דברי' התוס' מש"כ דכשטעם היינו כשתוחב האוּדרא לתוף הפלי, יש צבע שאינו ראוי לתכלת, היינו דבזה בע"כ ינפסל מעט מהסממנים שבכלי, וגם לפירש"י יש לפרש כמש"כ, דמה שהביאו התוס' לשון הקונטרס ודחו דברי' פונתם שאין לפרשם כפי משמעותן הפשוט, אלא עפ"י הביאור שפכתבו הם: ולפי"ז נראה לענ"ד דמה"ט אם עירה צבע הנסיון לתוף היורה פוסל את כל היורה, שהוא ג"כ מחמת דאינו כליל תכלת, דכיון דבזה נדאי הרי יש צבע שאינה ראוי' לתכלת ואנו בעינו שיהי' כל הסממנים שביורה ראויים לתכלת של ציצית, דהרי מה דנפסלת הטעימה עצמה שטעמה ע"י האוּדרא הוא משום דעי"ז מתברר דיש צבע בסממנים אלו שאינם ראויים לתכלת, והכא נמי כשמתערב הטעימה הפסולה לתוף היורה איכא נדאי מה שאינו ראוי לתכלת, ומעתה אף דלכאורה יש מקום לדון שאם תתבטל הטעימה בתוף היורה ותעשה ראוי' לתכלת אז לא יהי' חסרון ביורה משום דיהי' כליל תכלת, אבל באמת בכה"ג ליכא דין ביטול דמיד שמתערב הטעימה בתוף היורה המבטל והמתבטל שוונים המה, דבשניהם איכא פסול זה דאינו כליל תכלת ואין פאן מבטל ומתבטל וכל היורה פסולה היא, וכמו שבארנו לעיל בש"א פ"ה דברי' הרא"ש והריטב"א שהובא בשטמ"ק פ"ק דב"מ לענין אם קפץ אהד מן המגנים לתוך פלום פטורים, דכיון דבעינו עשירי נדאי ולא ספק ליכא דין ביטול ברוב דהטעם בזה שחסרון ידיעת הדבר משנה את הדין ומשו"ה הבטל והמבטל שניהם ונז.

יש יעו"ש. כ"כ לענין זה שהוא ביסוד העיקרי של צביעה לשמה שיהי' עומד להיות ראוי לתכלת של ציצית, כל תערובות הגורמת לספק על כל משהו שאינה מיוחדת ומיוחדת לתכלת, ספק זה גורם לפסול נדאי, דבענינים כאלה בעינו שיהי' ראוי בפועל לענין זה,

ואף דלכאורה יש לדון לפי"ז בכל הנכחים שנתערב בהם, שאינם ראויים להקרבה כמו שור הנסקל ונחטאות המתות, דפריה הש"ס שם דליבטל ברובא, אף דמבואר שם דאם אינו בטל הרי הם פולם נפסלים מטעם דחוי ולמ"ד בע"ח נדחים ונפסלו פולם אף אם נפרו אח"כ הרי אף דאם לא בטיל פולם פסולים דאינו ראויים להקרבה מחמת ספק, ומ"מ מה"ת בטלי ונחשובים פולם ראויים ואין פאן ספק.

אבל באמת ל"ד לנגידון דידן, דשם מעיקרא צריה לדון על עיקר הפסול של המיעוט שנתערב ועיקר הפסול הוא מחמת שם בפ"ע כמו שור הנסקל וכדומה, ועל עיקר פסול זה שנייה בטול ברוב, וממילא כיון שבטל המיעוט אין פאן ספק על כ"א, דהרי גם בכל תערובות איסור והיתר יש לדון דאם לא יתבטל יהי איסור מחמת ספק והוא איסור בפ"ע, אלא כיון דמעיקרא צריה לדון על עיקר האיסור, ועל איסור זה שנייה דין ביטול, כ"כ גם על פסול הקרבה צריה לדון על עיקר הפסול אבל בנגידון דידן דהפסול של המיעוט הוא משום חסרון שאינו מיוחד לתכלת, ובכה"ג כל ספק שנופל על כ"א מגרע את ההתייחדות, דענין ההתייחדות הוא מה שעומד לכף להשתמשות בפועל, וכיון שמתערב בהם דבר שאינו מיוחד לתכלת הרי פולם אינם מיוחדים ואין פאן מבטל ומתבטל דכולם שונים בפסול אהד: ועפי"ז נלענ"ד במה דשקיל וטרי בס' עונג יו"ט סי' ד' וצ"ה בתערובות של חוטי ציצית שלא נטוו לשמן עם שאר חוטים שנטוו לשמן וכן בעורות שאינם מעובדים לשמה בתוף עורות שנעבדו לשמה לס"ת, אם מהני ביטול ברוב, שדן שם עפ"י טעמו ושיטתו דביטול לא מהני רק להסיר איזה פסול אבל לא להוסיף חסרון של קום ונעשה.

יעו"ש.

וסברתו אינה מקובלת עלי פלום, כי מאין לנו לחלק בכלל זה שהוא מקרא דאחרי רבים להטות דהרי עכ"פ אין הביטול משמנה בעצמותו, והפסול לא נעשה פשר, אלא דלענין הנהגה אמרה תורה להתנהג פהרוב, וכיון שפן מאי נפ"מ אם דין ההנהגה תלוי באיזה פסול או מחמת חסרון ההתייחדות וכיו"ב, ועפ"מש"כ יש מקום לומר דכיון דענין לשמה של עבוד עורות לס"ת הוא ענין ההתייחדות והזמנה לס"ת - וכמו שהוכיח בס' עונג יו"ט שם - ובכה"ג עפ"מש"כ ליכא ביטול ברוב, דהתערובות מגרע את ההתייחדות מכל המעורב, דכיון דחסרון של המיעוט היא רק חסרון של ההתייחדות, וחסרון זה מגרר את כל התערובות, דמיד שהם מעורבים הרי פולם אינם מיוחדים לכף ואין בזה מבטל ומתבטל, ולפי"ז גם בציצית פו, דלפ"מש"כ מוכח מסוגית הש"ס דענין צביעה לשמה הוא ענין הזמנה והתייחדות, וכן מוכח קצת מהא דהנפסיון חשוב שלא לשמה, וכתבו בתוס' שם במנחות ד' מ"ב ע"ב ד"ה מה טעם טעימה פסולה ונ"ל, ואפי' לשם ציצית מ"מ לשם נסיון נמי עבידא והוי כמנחה שקמצה לשמה ושללא לשמה עכ"ל.

דלכאורה קשה מ"ש מהא דאמרינן בפסחים ד' ל"ה חלות תודה ורקיקי נזיר עשאון לעצמן אינו יוצא בהם, עשאון למפנר בשוק יוצא בהם, ואמר שם בגמ' אמר רבה מ"ט כל לשוק אימלוכי אימלוף אי מנדבן מנדבן ואם לאו איפנף בי' אנא.

יעו"ש.

- וכבר הקשה לי חכם אחד מידידי על דברי התוס' מסוגית הש"ס דפסחים - ונראה ההבדל בין לשמה דמצה לענגן לשמה דציצית, דבמצה לא בעינן התניחות לשם מצה, דעיקר מעשה של הכנת המצה לא בעינן לשמה, רק השימור בעינן לשם מצה, ובשימור ליפא הכנה והזמנה דזה הוא רק מניעות חימוץ, ובכה"ג מהני אם מכונן על ספק, דעכ"פ מתמת ספק שמא יצטרף ליפוף בי' הוא משמר גם לשם מצה, אבל היכא דבעינן התניחות, אם מכונן גם לענגן אחר הרי ליפא הכנה והזמנה לדבר זה ביחוד, ומ"מ נלענ"ד דבסממנים של תכלת לא בעינן שיהי' מיוחדים רק לציצית, דהרי פשמבטל הסממנים הוא מכונן ליקח מהם מעט בביעתא לטעימה, וא"כ אינו מבורך התניחות של כל היורה, וצ"ל דהתניחות הסממנים בעינן שיהי' רק ראוי' לתכלת ומה שלוקח מעט בביעתא אינו פסול דגם מעט זה ראוי לתכלת כל זמן שלא נשקע האודרא לתוכו, וההתניחות של ציצית בעינן התניחות גמורה לשם ציצית, ועכ"פ פינו דבציצית בעינן התניחות והזמנה לשם ציצית - וכמו שפתוב בס' עונג יום טוב סי' ב' - יש לומר דבתערובות מיעוט שאינו מיוחד לשם ציצית ברוב המיוחדים לא מהני ביטול ברוב מטעם שפתבנו, ואין להקשות לפי מה דקיימא לן בכל איסורים לח בלח חנ"ל איך מתבטל בס' דהרי גם המבטל אם אינו בטל הוא נעשה איסור, דזה אינו דכל דליפא ס' אמרו רבנן לגזור משום בשר בחלב דיהיב טעמא, היכא דאיפא ס' דלא יהיב טעמא ליפא למיגזר משום בשר בחלב, ואם אינו בטל מטעם אחר לא אמרינן חנ"ל כמבואר בפוסקים, ועלה לנו מזה לחלק בתערובות שאם נתערבה מצה שאינה עשויה לשם מצה במצות פשרות, יהני ביטול ברוב כמו שהוכחנו מדין סכך פסול לענגן סוכה, אבל בתערובות ציצית שאינם טווים לשמה י"ל דלא מהני ביטול ברוב, דנעשים פולם לאינם מיוחדים לשם ציצית דכל בכה"ג הספק מגרע פנדאי, אבל כ"ז שייך רק לענגן ציציות בזמן שהי' תכלת, דגם לאחר טונית החוטים עדיין לא נגמרה מעשה ההתניחות של ציצית, עד שיהי' הצביעה לשם ציצית, אבל בזה"ז דליפא תכלת פינו שנטווי החוטים לשם ציצית כבר נגמרה התניחות, ומאז א"צ יחוד עוד, ואז שייך ביטול ככל תערובות של פסול סכך וכדומה: פרוק כ תנו בפ"ט דכלאים משנה א' אין אסור משום פלאים אלא צמר ופשתים, ואינו מטמא בנגעים אלא צמר ופשתים, ואין הפהנים לובשים לשמש בבית המקדש אלא צמר ופשתים, צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הגמלים מותר, ואם רוב מן הרחלים אסור, מחצה על מחצה אסור, וכן הפשתן והקנבוס שטרפן זה בזה, עכ"ל המשנה.

וכתב הרא"ש בתשובה כלל ב' סי' ה' וז"ל אשר שאלת על אותן הבגדים שהשתי הוא של פשתן והערב של משי והנשים תופרות אותן על סרבליהן, נ"ל שיש בו משום פלאים, שהרי בחוט התפירה מחברים יחד הפשתן והצמר וכו' ואל ישיבני אדם לומר פינו דיש בהם משי יותר מפשתן הפשתן בטל ברוב פדאימא במס' פלאים צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הגמלים מותר פי' אם רוב מן הגמלים מותר לערב פשתן בו שהצמר של רחלים בטל ברוב של הגמלים וכמאן דליתא דמי, וכן בגידון זה פינו דרובא משי הפשתן בטל וכמאן דליתא דמי, הא ליתא ששונה בתוספתא על אותה משנה בד"א שהביא פשתן וטרפן זה בזה פי' ואינו ניקר זה בפ"ע וזה בפ"ע, אבל העושה חלוק שפולו צמר גמלים וכולו צמר ארנבים וארג בו חוט אחד של צמר בצד זה וחוט אחד של פשתן בצד זה אסור, פי' פשבאו החוטים של צמר ושל פשתן זה אצל זה,

אָבֵל אַם זֶה בְּצַד אֶחָד שֶׁל חֵלֹק שְׁפֹלוֹ צָמַר גְּמֵלִים וְזֶה בְּצַד אַחֵר מוֹתֵר, וְכ"ש בְּגִידוֹן זֶה שְׁנֵיפֶר הַשְּׁתִי בַפ"ע וְתוֹפֶרֶת אוֹתוֹן לְצַד הַסַּרְבֵּל שֶׁהוּא אֲסוּר.

וְהַנְרָאָה בְּעֵינֵי פְתֻבְתֵי עַכ"ל. וּבַפְּסָקִי בַמַּס' נִדָּה ה' פְּלָאִים סִי' ה' פְּתַב הָרָא"ש וְז"ל, וְגַרְסִינֵן בִּירוּשְׁלַמֵי צָמְרוּפְשֵׁתִים שְׁטָרְפֵן אֲסוּר, פִּיצַד עוֹשֶׂה מְבִיא לִיטְרָא וְעוֹד צָמַר גְּמֵלִים וּמְבַטְלוֹ, אָבָא ב"ר הוֹנָא בְּשֵׁם ר' יִרְמִי' צָמַר וּפְשֵׁתִים שְׁטָרְפֵן בְּטָלֵן רַב אָמַר אֲסוּר בְּתַעֲרֻבוֹתָן מַה מְפָלִיג הָא דְאָמַר רַב פְּשַׁעְשָׁאן בְּגַד בַּפ"ע דְּעַשְׂאָן בְּגַד לֹא שְׁיִיף בִּי בִיטוּל, אִפִּי' חוּט אֶחָד בְּכָל הַבְּגָד פְּדַתְנִיָא בְּגַד שְׂאָבַד בּוּ פְּלָאִים הָרִי זֶה לֹא יִמְפָּרְנוּ לְעַפְוִ"ם וְכו' וְלֹא אֲמַרְיֵנוּ שְׂיִבְטַל בְּרוּב מֵאַחֵר שְׂאִין מְקוּמוֹ נִיכָר בְּכָל הַבְּגָד פְּדַאֲמַרְיֵנוּ שְׂיִלְהִי תְמוּרָה ד' ל"ד דְּצָמַר בְּכוּר וְשַׁעַר גְּזִיר שְׁנֵאֲרָגוּ בַּבְּגָד דְּבַטַל אִי לֹא דְעַבִּיד מִינֵי' צִיפְרָתָא פִּי' שְׂאָרְג צוּרַת צִיפּוּר מִן הַשַּׁעַר דְּחָשׁוּב וְלֹא בְטִיל דְלֹא שְׂיִיף בִּיטוּל בְּרוּב אֲלֵא אִיסוּר שְׁנֵתְעַרְב בְּהִיתַר, אָבֵל הִיתַר שְׁנֵתְעַרְב בְּהִיתַר וְע"י תַּעֲרוּבוֹת זֶה נֶאֱסַר לֹא שְׂיִיף בִּי' בִּיטוּל בְּרוּב דְאִין פֶּאן אֲלֵא חֲתִיכָה אַחַת שֶׁל אִיסוּר וְהָא דְבַעֲיֵנוּ נְתִינַת טַעַם בְּבִשּׁוּר בְּחֻלְב כְּמוֹ בַשְּׂאָר אִיסוּרִים אַע"ג דְּהִנּוּ הִיתַר בְּהִיתַר וְלֹא שְׂיִיף בִּי' בִּיטוּל פִּינוּן שַׁע"י תַּעֲרוּבוֹת נֶאֱסַר, שְׂאִנִי הֵתָם דְדַרְדַּר בִּישׁוּל אֲסָרָה תוֹרָה וְלֹא מִיְקַרִי בְשׁוּר בְּחֻלְב בְּלֹא נְתִינַת טַעַם.

תוֹסַפְתָּא בַד"א שֶׁהִבִּיא פְּשֵׁתָן וְצָמַר וְיָטְרָפֵן זֶה בְּזֶה וְכו' וְעַפ"י דְּבַרֵי הָרָא"ש אֵלוּ פְתַב הַטוּר בַּסִּי' רַצ"ט וְז"ל צָמַר רְחֵלִים וְצָמַר גְּמֵלִים שְׁעַרְבֵן זֶה עִם זֶה וְטוּנְוָאָם יַחַד אִם הָרוּב מְהַרְחֵלִים אוֹ אֶפְיָלוּ מַע"מ חָשׁוּב כְּכוּלוֹ רְחֵלִים וְאֲסוּר עִם פְּשֵׁתָן, וְאִם הָרוּב מְהַגְמֵלִים אִז שֶׁל הָרְחֵלִים בְּטַל וּמוֹתֵר עִם הַפְּשֵׁתָן, וְכֵן הַדִּין בַּפְּשֵׁתָן וְקַנְבוּס שְׁעַרְבֵן יַחַד אִם הָרוּב פְּשֵׁתָן אֲסוּרִים עִם הַצָּמַר וְאִם רֵוֶן קַנְבוּס מוֹתֵר עִם הַצָּמַר, הִילְכָף מִי שְׁנֵתְעַרְב לוֹ צָמַר עִם פְּשֵׁתָן מְבִיא מִן אַחֵר וּמְעַרְבוּ עִמָּהֶם וּמְבַטְלֵ אֶחָד מֵהֶם, וְלֹא שְׂיִיף בְּהוּ בִיטוּל אֲלֵא קוֹדֵם אַרְיָגָה, אָבֵל לְאַחֵר שְׁעַשֶׂה מֵהֶם בְּגַד, לֹא שְׂיִיף בְּהוּ בִיטוּל שְׂיִבְטַל אֶחָד מֵהֶם בְּמִין אַחֵר, שְׂאִפִּי' בַּחוּט אֶחָד שֶׁל פְּשֵׁתָן שְׂאָרְג בְּשֶׁל צָמַר נַעֲשֶׂה כְּלוֹ גוּף אֶחָד שֶׁל אִיסוּר, אִפִּי' עֲשֶׂה בְּגַד מְצָמַר גְּמֵלִים וְאָרְג בּוּ חוּט אֶחָד מְצָמַר רְחֵלִים וְאֶצְלוֹ חוּט מְשַׁל פְּשֵׁתִים כְּלוֹ אֲסוּר, הִילְכָף בְּגַד שֶׁהַשְּׁתִי שֶׁל מְשִׁי וְהַעֲרַב שֶׁל פְּשֵׁתָן אֲסוּר לְתוֹפְרוֹ אִם הַצָּמַר אִפִּי' אִם רֵוֶן שֶׁל מְשִׁי, אָבֵל אִם עֲשֶׂה בְּגַד מְצָמַר גְּמֵלִים וְאָרְג בּוּ חוּט אֶחָד שֶׁל צָמַר, וּבְמִקוּם אַחֵר אָרְג בּוּ חוּט אֶחָד שֶׁל פְּשֵׁתָן שְׂאִינוּ אֶצְלֵ הַצָּמַר מוֹתֵר עַכ"ל: וְהַגִּיהַ דְּבַרֵי הָרָא"ש וְהַטוּר בָּאוּ סְתוּמִים בְּלִי בִּיאוּר כְּלָל לְקַטְנֵי הַשְּׂכָל כְּמוֹנֵי, דַּבְמַש"כ הָרָא"ש וְהַטוּר דָּאִם הַשְּׁתִי שֶׁל מְשִׁי וְהַעֲרַב שֶׁל צָמַר דְאֲסוּר לְתוֹפְרוֹ עִם פְּשֵׁתָן אִינוּ מְבִנְיָר אִם זֶה דְּוָקָא הִיכָא דְנִיכָר הַצָּמַר דָּאִז לֹא שְׂיִיף בִּיטוּל כְּלָל אוֹ גַם הִיכָא בְּאִינוּ נִיכָר, וְשְׂנֵי אוֹפְנִים אֵלוּ צְרִיכִים בִּיאוּר, דְּהִיכָא דְנִיכָר פְּשִׁיטָא דְזִיל קָרִי בִּי רַב הוּא דְלִיכָא בִּיטוּל בְּרוּב בְּדַבְרַ הַנִּיכָר וְאִינוּ מְעוֹרְב, וְהִיכָא שְׂאִינוּ נִיכָר לְמָה בְּאַמַּת אִינוּ בְּטַל, דְּמָה שֶׁהִבִּיא הָרָא"ש רֵאִי' מִבְּגַד שְׂאָבַד בּוּ פְּלָאִים, הוּא רַק רֵאִי' דְחוּט שֶׁל צָמַר אִינוּ בְּטַל בְּבְּגַד פְּשֵׁתָן מִחֲמַת שְׂשִׁנֵּיהֶם הִיתַר וְע"י תַּעֲרוּבוֹת הֵם נֶאֱסָרִים, אָבֵל צָמַר בְּמְשִׁי קוֹדֵם שְׂאָרְגֵן בְּטַל, וְלְמָה לֹא יִבְטַל גַּם אַחֵר אַרְיָגָה, וּמַש"כ הָרָא"ש בְּתַשׁוּ' הַנ"ל לְאַסוּר בְּגִידוֹן הַשְּׂאֵלָה שְׁנֵשְׂאֵל בּוּזָה"ל וּמַכַּש"כ בְּגִידוֹן זֶה שְׁנֵיפֶר הַשְּׁתִי בַפ"ע מוֹכַח דְגַם הִיכָא דְאִינוּ נִיכָר יֵשׁ לְאַסוּר, וְלֹא בִיאַר מְאִיזָה טַעַם, וְהַב"ח פְּתַב פֶּאן עַל דְּבַרֵי הַטוּר וְז"ל וּמ"ש הִילְכָף בְּגַד שֶׁהַשְּׁתִי שֶׁל מְשִׁי וְכו' פְתַב ב"י דְכָף פְתַב רַבִּינוּ בְּתַשׁוּ' וְהִבִּיא רֵאִי' לְדַבְרַ, וְנִרְאֶה דְטַעְמוֹ דְכִינוּן דְחוּטִין חֲשִׁיבֵי וְלֹא

בְּטָלִי, א"כ הִנִּי חוֹטֵי הָעֶרֶב שֶׁל פְּשָׁתִים כִּינּוּן דְּלֹא בְּטָלִי בְּרוּב חוֹטִים שֶׁל מְשִׁי אִם יתְפָּרֵם
עִם הַצָּמֵר אוֹ יתְפָּרֵר אוֹתוֹ הַבְּגָד גּוֹפֵי' בְּחוֹטֵי צָמֵר הִנִּי חַבּוּר לְפְשָׁתִים דְּאֶסוּר מִדְּרַבָּנּוּ.
עכ"ל.

וְעִנִּין זֶה דְּחוֹטִים חֲשִׁיבֵי וְלֹא בְּטָלִי הוּא מִדְּבָרֵי הַסֵּמ"ג וְהַרְמַב"ם שֶׁהוּבָא בְּב"י וְנ"ל כְּתֹב
הַסֵּמ"ג דְּתַנִּי בְּתוֹסְפָתָא עָלֵה דְּמִתְנִי' בְּד"א שֶׁהִבִּיא פְּשָׁתָן וְטָרַף בֵּינֵיהֶם, אָבָל הִבִּיא חוֹטֵי
צָמֵר שֶׁל רְחֵלִים וְטָרַף בֵּין חוֹטֵי צָמֵר שֶׁל גְּמֵלִים אֶסוּר פִּי' חוֹטֵי חֲשִׁיבֵי וְלֹא בְּטָלִי, ע"כ
וְכִי הֵם דְּבָרֵי הַרְמַב"ם.
עכ"ל.

וְהִנֵּה מְלַבֵּד דְּעֵיקָר דְּבָרֵי הַסֵּמ"ג צָרִיכִים בִּיאוֹר אֵיזָה חֲשִׁיבוֹת הוּא בְּחוֹטִים דְּלִית בְּהוּ דִּין
בִּיטוּל בְּרוּב) הָאֵם הוּא דְּבָר שֶׁבְּמִנְיָן אוֹ דְּבָר חֲשׁוּב, וְגַם הוּא נֶגֶד פְּשָׁטוֹת הַש"ס דְּתַמּוּרָה
שֶׁהוּבָא בְּרַא"ש דְּהֵתָם מְבֹנָאָר דְּרַק בְּצִיפְרֵתָא שֶׁהוּא צוּרְתָא צִיפּוֹר הוּא דְּבָר חֲשׁוּב, אָבָל
בְּלֹא"ה חוֹטִים בְּטָלִים בְּרוּב, הִנֵּה מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם מוֹכַח לְהִיפּוּד, דְּהָרִי הַרְמַב"ם בְּפִסְקֵי
אַחֲרֵי שֶׁהִבִּיא דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי דְּלֹא מְהִנִּי בִּיטוּל לְאַחַר שֶׁעָשָׂה בְּגַד מִן הַתַּעְרוּבוֹת שֶׁל
צָמֵר וּפְשָׁתִים דְּנִימָא שֶׁיִּבְנוּטֵל הַצָּמֵר בְּתוֹךְ הַפְּשָׁתִים, וְהוֹכִיחַ מִבְּגַד שֶׁאֵבֵד בּוֹ כְּלָאִים וְלֹא
אֶמְרִינּוּ שֶׁיִּתְבַטֵּל מִחֲמַת שְׁאִין מְקוּמוֹ נִיפָר, כְּמוֹ דְּאֶמְרִינּוּ לְעִנִּין שֶׁעַר בְּכוֹר וְנִזִּיר דְּבַטֵּל
אִי לֹא בְּצִיפְרֵתָא, וְאֵם סוּבֵר דְּחוֹטִים הִנִּי דְּבָר חֲשׁוּב דְּלֹא בְּטָל, מֵאִי רֵאִי' מִבְּגַד שֶׁאֵבֵד
בּוֹ כְּלָאִים דִּילְמָא הֵתָם הַטַּעַם דְּחוֹטִים חֲשִׁיבֵי, אָבָל בְּעָשָׂה בְּגַד מִתַּעְרוּבוֹת צָמֵר וּפְשָׁתִים
דְּאִין פֶּאן חוֹטֵי צָמֵר בְּפ"ע, דְּהָרִי טָוֵה מִתַּעְרוּבוֹת יַחַד, וּמוֹכַח מִזֶּה דְּאִין זֹו סְבֵרַת
הַרְמַב"ם, וְגַם מֵה דְּנִקְטָה בְּ"ח דְּכָל עִנִּין זֶה שֶׁל הַטוֹר בְּשָׁתִי שֶׁל מְשִׁי וְהָעֶרֶב שֶׁל פְּשָׁתָן
הוּא אֶסוּר דְּרַבָּנּוּ מִשּׁוּם דְּסוּבֵר דְּהִנִּי כְּכָל דְּבָרִים הַחֲשׁוּבִים שֶׁאִינָם בְּטָלִים מִדְּרַבָּנּוּ, כֹּל
הַרְוָאָה יִרְאֵה דְּפְשָׁטוֹת דְּבָרֵי הַטוֹר אִינָם מוֹרִים כֵּן: אֶמְנָם הַרְמַב"ם בְּפִי' לְמַס' נִגְעִים כְּתֹב
עִנִּין זֶה דְּחוֹטִים חֲשִׁיבֵי, דְּכְתֹב שֶׁם עַל הָא דְּאִיתָא שֶׁם בְּפִי' א"מ"ב בְּצָמֵר רְחֵלִים וְצָמֵר
גְּמֵלִים שֶׁטָרְפָן זֶה בְּזֵה דָאֵם רֹוב מִן הַגְּמֵלִים אִינָם מְטַמְּאִים בְּנִגְעִים, וְנ"ל טָרְפָן עֲרָבֵן יָפֵה
כְּמוֹ בִּיצִים טְרוּפוֹת וְאַח"כ טְנוּאָם אֶזְלִינּוּ בְּתַר רֹובָא, וְיִרְאֵה דְּדוּקָא בְּעֵירְבָם בְּעוֹדָם צָמֵר
אָבָל עֵירֵב חוֹטֵי צָמֵר רְחֵלִים וְחוֹטֵי צָמֵר גְּמֵלִים בְּשָׁתִי וְעֶרֶב, וְאַרְג מֵהֶם בְּגַד הוֹאִיל וְכִבְר
נִרְאוּ חוֹטֵי צָמֵר רְחֵלִים לְהַטְמֵא בְּנִגְעִים תּוֹ לֹא בְּטָלִי בְּרֹובָא וְכִיּוֹצֵא בְּמִשְׁנֵה זֹו בְּמַס'
כְּלָאִים, וְהֵתָם מִיִּירֵי בְּפְשָׁתָן וְקַנְבוּס דְּוִקָא דְּעֵירְבָן בְּעוֹדָן אֲנִיצִים, דְּאִילוּ טוֹוִים אִפִּי' חוֹט
אַחַד שֶׁל פְּשָׁתָן עוֹשָׂה בְּגַד גְּדוּל שֶׁל צָמֵר כְּלוֹ כְּלָאִים.
עכ"ל.

וְהָרִי מְפֹרֵשׁ בְּדְבָרֵי דְּאִיפָא אֵיזָה חֲשִׁיבוֹת בְּחוֹטִים שֶׁלֹּא יִהְיֶי בְּהוּ בִּיטוּל בְּרוּב, אָבָל גַּם
בְּעִנִּין זֶה בָּאוּ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם סְתוּמִים בְּלִי בִּיאוֹר דָּאֵם כְּפִינְתוֹ דְּבָרֵי הַב"ח דְּחוֹטִים הָווּ
כְּדְבָר חֲשׁוּב לְמָה לְהַרְמַב"ם לְהוֹסִיף בְּנִתְעַרְב חוֹטֵי צָמֵר רְחֵלִים בְּחוֹטֵי צָמֵר גְּמֵלִים
וְאַח"כ פֶּאָרְג מֵהֶם בְּגַד, הִנִּי לִי לְאַשְׁמְעִינּוּ גַם בְּלֹא אֲרִיגַת בְּגַד לְעִנִּין הַתַּעְרוּבוֹת שֶׁל
הַחוֹטִים.

דְּהָרִי גַם חוֹטִים מְטַמְּאִים בְּנִגְעִים כְּמְבֹנָאָר שֶׁם בְּמִשְׁנֵה ח', וְכְמוֹ שֶׁכְּתֹב הַרְמַב"ם בְּזֵה גּוֹפָא
הַטַּעַם דְּכִבְר נִרְאוּ חוֹטֵי צָמֵר רְחֵלִים לְהַטְמֵא בְּנִגְעִים, וְעוֹד קָשָׁה טוּבָא מֵה דְּמַסִּיק הַרְמַב"ם

להוכיח מפלגאים דגם שם מייירי רק באניצי פשתן שנתערבו באניצי קנבוס, משום דאם הי' טונים אפי' חוט אחד של פשתן עושה בגד גדול של צמר כולו פלגאים, ודברי' אלו לכאורה מרפסין איגרי, דחוט אחד של צמר אינו בטל בפשתן כמש"כ הרא"ש שהבאנו דהיכא דהתערובות גורם האיסור לא שייך ביטול, אבל חוטי פשתן בחוטי קנבוס הרי יכולים להתבטל, דהרי גם באניצין או בנימין של צמר, צמר ופשתים אינם בטלים זה בזה ורק מין אחר מבטלן, ואיך מוכיח הרא"ש מהא דחוט אחד אוסר בכגד גדול של צמר, שלא יתבטלו חוטי פשתן בחוטין של קנבוס, והוא דבר פלא לכאורה: ונלענ"ד דשיטת הרא"ש והטור בנוי' בזה על שני יסודות, דהנה במשנה דמס' מכשירים פ'קב ב' משנה ג' הברזל טמא שבללו עם ברזל טהור, אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור טהור מחצה על מחצה טמא.

עד כאן. וכן הוא במשנה מסכת פלים פ'קב י"א, וכתב שם הר"ש והרא"ש דאם לא בללו אלא חבר שתי חתיכות יחד ועשה מהם כלי וידוע מקום הטמא הטהור אמרינו בתוספתא הפל הולך אחר עושה המעשה, היינו במה נעשה המלאכה ע"י כלי זה אם ע"י צד זה או צד זה.

יעו"ש וענין זה ג"כ הוא מדין אחרי רבים להטות ילפינו והוא דצורת הפלי ואיכותה מקובץ ע"י חלקי הברזל ואזלינו בתר רוב והמיעוט פמאן דליתא דמי, אף שהמיעוט ניכר בתוך הפלי אבל פיון שהמיעוט בפ"ע לאו פלי הוא, וכשאנו דנים על צורת הפלי בשלמותה, אז אינו ניכר בזה החלקים ומשו"ה בטל המיעוט ואינו גורם דין על הפלי, אם לא שניכר מעשהו בפלי, היינו שעושים מלאכה ע"י המיעוט, ובכה"ג מצינו דין ביטול גם בניכר המיעוט בתוך הרוב, ועוד יסוד אחד ראוי לבאר דלענין טומאת נגעים וכלאי בגדים דבעינן חוטים או בגד, אם יהי' בבגד מאיזה מין שיהי' שיעור הראוי להטמא בנגעים מצמר ופשתים אז כל הבגד נטמא, דכיון דגוף אחד הוא חשוב לענין טומאת נגעים כאילו כל הבגד הוא מצמר או פשתים, אם לא היכא שהצמר ופשתים הוא מיעוט ובאופן שייכול להתבטל, אבל אם אי אפשר להתבטל אז חשוב בגד זה כגד של צמר ופשתים דכל צורת הבגד ואיכותו נעשה ע"י הצטרפות המיעוטים, ונראה לי ראי' לזה מהא דבמחצה על מחצה צמר רחלים וצמר גמלים מתטמא בנגעים, דמשמע ככל דיני נגעים שמשמאים בכגריס, ולכאורה קשה הא קיי"ל ספק נגעים להקל והכא ספק הוא שפא קצת נגע זה הוא רק על צמר גמלים שאינו מטמא, אלא נראה דכיון דהבגד בכלל חשוב בגד צמר רחלים ג"כ כמו צמר גמלים, יש לבגד זה כולו פל דין בגד צמר רחלים, ונטמא בנגעים פל חלק שבו, והא דתנו בפ"א דנגעים מ"ז לענין קייטא שיש בה פספסים צבועים ולבנים, דבעינן שיהי' כגריס על לבן דנקא ואם פושה לתוך הצבועים לא הוי פשיון, יעו"ש, נלענ"ד דהתם פיון שניכר הלבן והצבוע הולכים אחר הנראה, וכמו דתנו במשנה ד' שם בגד ששתי' צבוע וערבו לבן וכו' הפל הולך אחר הנראה, אבל באינו ניכר נראה פל מקום שהוא נטמא בנגעים, וגם בנראים מצטרף פל הבגד לדין טומאה, וכמש"כ הרמב"ם שם משנה ז' דלא צריף שיהי' מפספס לבן ג' על ג' לפי שהם כולם כמו בגד אחד וכבר אמר ר' נחמני' בתוספתא לעולם אינו מטמא בנגעים עד שיהי' בלבן שלשה שלש על שלש ואין הלכה.

הובא בתויו"ט שם. ולענין דין טומאת נגעים צמר צבוע הוא פשאר מינים, הרי מוכח מזה דע"י פס הלכן שאינו מתבטל חשוב בגד לבן ג"כ רק לענין מקום הנגע פיון שגראה הצבוע לחוד והלכן לחוד בעינו שיהי' הנגע על מקום הנראה לבן, אבל לענין דין טומאה מצטרף גם הצבוע לשיעור ג' על ג', ולענין שריפת הבגד משמע להדיא מדברי הרמב"ם דכל הבגד ישאר, דו"ל בפ"ב הי"ג הי' פולו צבוע ובו פס אחד לבן אפי' פגרים ונראה בו נגע יסגיר שאם עמד בעינו' ולא הוסיף ולא פקה שני שבועות ישאר עכ"ל.

ומוכח מזה להדיא דע"י פס לבן שבבגד חל דין טומאת נגעים על כל הבגד: וכן נראה לענ"ד דגם לענין דין פלאים אם איכא בבגד צמר ופשתיים יחדו' נאסר כל הבגד, דהרי נגעים וכלאים שונים הם, לענין זה דבשניהם בעינו דוקא צמר ופשתיים ועוד יש להוכיח ענין זה מהא דאמרנו בירושלמי הובא ברא"ש מס' נדה שהבאנו לעיל, וז"ל לאיזה דבר נאמר לא יעלה עליה רבי נתן בר בבא ר' יונה בשם ר' זירא שאם הי' בגד גדול מקצתו יש בו פלאים ומקצתו אין בו פלאים לא יתפסה בצד השני עכ"ל.

והנה בפשטות נראה לפרש דברי הירושלמי דמייירי שהבגד הוא של שאר מינים, דאם הבגד רק מצמר ופשתיים איך שייך לומר ומקצתו אין בו פלאים דהרי כל חוט שבו הוא פלאים, לא מיבעיא לשיטת הרמב"ם דסובר דלא בעינו שיהי' הצמר ופשתיים יחד, אלא אם איכא בצד אחד צמר ובצד שני פשתיים ובינתים מין אחר אסור, דהבגד מחברו וחסוב צמר ופשתיים יחדו', ודאי קשה לפרש דברי הירושלמי בבגד שאין בו רק צמר ופשתיים דהרי כל חוט שבו הוא פלאים שהוא מחובר למין השני, ואיך שייך לומר בזה מקצתו יש בו פלאים ומקצתו אין בו פלאים, דאם צדו אחד צמר וצדו השני פשתיים ודא' דלא גרע צד אחד מצד השני, וגם אם בצד אחד יש בו צמר ופשתיים יחד ובצד השני צמר לחוד ג"כ לא שייך לומר שאין בו פלאים, דהרי גם אם לא הי' בצד אחד רק פשתן הי' מצטרף להעשות פלאים ע"י הצמר שבצד השני, וע"כ נלענ"ד דלשיטת הרמב"ם ראוי לפרש דברי הירושלמי דמייירי דבצד אחד יש בו צמר ופשתיים ובצד השני הוא של משי או צמר גמלים, וע"ז יליף הירושלמי מקרא דאסור להתפסות בצד השני, אף שצד הא' הוא מונח בארץ משום דכל הבגד נאסר, וכן גם לשיטת הרא"ש דסובר דבעינו שיהי' הצמר ופשתיים יחדו' ממש סמוכים זה לזה דלשיטתו יש לפרש דברי הירושלמי בפשטות דבצד אחד יש בו צמר ופשתיים יחד ובצד השני איכא צמר בלי פשתיים, בכ"ז לשיטתו ג"כ מוכח דכל הבגד נאסר, דהרי לשיטתו הצמר שבצד השני אינו מחובר לפשתן שבצד הא' דמאי שנא אם מפסיק צמר ביניהם או שמפסיק משי ביניהם, דזה דוחק לומר דמינו אינו חוצץ ואינו מינו חוצץ, אלא ודאי הטעם בזה פיון שבצד אחד איכא פלאים נאסר כל הבגד, דאף אם נדחוק לומר משום דמינו אינו חוצץ ג"כ קשה הלשון שאמר ומקצתו אין בו פלאים פיון שאינו חוצץ הרי יש בו פלאים גם בצד השני, ע"כ נלענ"ד דלשיטת הרא"ש אין חילוק בין מינו לשאינו מינו, ואף אם הוא פולו צמר חשוב בצד השני כאין בו פלאים, רק שפאסר כל הבגד מחמת הפלאים שיש בו בצד הא', אלא דלשיטת הרא"ש יש מקום קצת לומר, דרק בבגד צמר או פשתיים אסרה תורה הצד שאין בו פלאים מחמת דיש בו פלאים בצד אחד ובשאר מינים ליכא פלל דין זה של

איסור פלאים ולא נאסר רק החלק של צמר ופשתים ושאר הבגד מותר, אבל בפשטות גם לשיטת הרא"ש קשה לפרש דמה שאמור בירושלמי ומקצתו אין בו פלאים בבגד צמר ופשתים שיהא נחשב הצד השני כאין בו פלאים ובע"כ דמייירי שפצד השני הוא משאר מינים ומוכח דכל הבגד יש בו דין פלאים: אמנם לכאורה דין זה אם איכא איסור פלאים בשאר מינים אם יש בו צמר ופשתים יחדיו תלוי אם סתם בגד האמור בתורה הוא דוקא צמר ופשתים או לא, והנה להרא"ש ונהטור באו"ח סי' ט' דסברי דשאר מינים חייבים בציצית מסתבר לומר דגם בכלאים פל המינים נאסרים בכלאים אלא דאינו נעשה פלאים רק ע"י צמר ופשתים יחדיו, אבל אם יש בו צמר ופשתים יחדיו אז פל הבגד אף אם הוא משאר מינים נאסר, דלענן זה לא אמרה תורה דוקא צמר ופשתים, ורק להרמב"ם דסובר דשאר מינים פטורים מציצית יש מקום לומר דכיון דסתם בגדים האמור בתורה הוא דוקא צמר ופשתים, כ"כ איסור זה של פלאים לא אסרה תורה רק בחלק הבגד של צמר או פשתים, אבל להרמב"ם פבר פתבנו דלדידין' מוכח מקרא עפ"י הירושלמי דבכלאים נאסר פל הבגד, והנה מהא דאמרינן במס' שבת כ"ז ב'הא דאמר רב פפא דתנא דר' ישמעאל דאמר אף פל צמר ופשתים הוא לאתויי פלאים, דבדוהא היא דכלאים בהדיא פתיב צמר ופשתים יחדיו יעו"ש.

יש להוכיח דדין זה אם נאסר פל הבגד או לא אינו תלוי אם סתם בגדים הוא צו"פ או לא, דאל"ה דברי רב פפא מתפרשים היטב אליבא דר' ישמעאל לענן זה שאינו נאסר חלק הבגד של שאר מינים, דסתם בגדים הוי צו"פ, ולמה אמרינן בגמ' דבדוהא היא הא דרב פפא, אלא נדאי נראה בפשטות דלכו"ע נאסר פל הבגד, וכפי שהוכחנו מהירושלמי ה"ל: ועפ"י"ז יתפרש לנו דברי הרא"ש בפ"י למס' נגעים בטוב טעם בס"ד דכתב דלענן נגעים אם נתערבו חוטי צמר רחלים בחוטי צמר גמלים בשתי וערב וארג מהם בגד הואיל וכבר נראו חוטי צמר להטמא בנגעים תו לא בטילי ברוכא, היינו דאם לא ארג מהם בגד אלא שנתערבו חוטים של שתי וערב, ואנו נבוא לדון עליהם אם מהני ביטול ברוב אז שפיר בטלים ככל הדברים המתערבים דלא מצינו שיהי' חוטים חשובים פחתיקה הראוי' להתכבד או פדבר שבמנין, אלא אם ארג מהם בגד אז חוזר ונייעור ופקע מהם דין הביטול, דכיון שהדין בבגד של שאר מינים שיש בו באיזה צד צמר או פשתן שפל הבגד מתטמא בנגעים, הרי פל הבגד משתנה לדין המיעוט של צמר, ובכה"ג סובר הרא"ש דחוזר ונייעור מה"ת כמו שהבאנו לעיל שיטתו בפ"ט, וע"כ מפרש דדין האמור במשנה דאם רוב מן הגמלים מותר הוא רק שנתערב קודם שנעשו חוטים, דגם החוטים נטו מרוב צמר גמלים דע"י צמר רחלים לחוד ליכא שום דין נגעים לא בעת שהיו חוטים ולא בעת שנארג הבגד, דלענן נגעים בעינן או שיהי' חוטי שתי או ערב, או בגד מצמר או פשתים, ולענן לחול על החוטים או על הבגד דין טומאת נגעים להחשיבם פחוטי צמר רחלים או כפגד מצמר רחלים זה תלוי ברוב כמו דין ברזל טמא שבבלו עם ברזל טהור דהמיעוט מתבטל שאין חלקו גורם שום דין על צורת הפלי, כ"כ אין מיעוט צמר רחלים גורם שום דין על החוטים והבגד, ובכה"ג לא שייך חוזר ונייעור, אף שאם הי' עושה בכה"ג חוטים מצמר ופשתים מעורבים הי' אסור מה"ת, דצמר ופשתים אין מבטלים זא"ז פלל, כיון דעל תערובות כנה אמרה תורה דין מיוחד לא שייך בזה אחרי רבים להטות, כיון דע"י המיעוט והרוב יחד מתחדש דין חדש חשבינן פאילו אינם

מתנגדים זה לזה, אלא אדרבה הם מצטרפים יחד לחדש דין חדש על פולה וזה רק בתערובות צמר עם פשתן, אבל כשנתערב שער צמר רחלים עם שער צמר גמלים ונטוו מהם חוטים או נעשה בגד דיש בהם תורת ביטול, היינו שלא יחול על החוטים דין חוטי צמר רחלים לענין טומאת נגעים, אז אם גם ניתוסף בהם פשתן אינו חוזר וניעור, פיון דאין על שער של צמר רחלים בפ"ע שום דין, דאינו חוטים ולא בגד, אם לא שיחול דין פללי על החוטים או הבגד, וכיון שהרוב שממנו נעשה הבגד או נטוו החוטים הוא מצמר גמלים לא חל עליהם הדין כמו ברזל טמא שבללו עם ברזל טהור, אבל אם נתערבו חוטים של צמר רחלים עם חוטים מצמר גמלים שפכר נראו להטמא בנגעים, פלומר דיש בהם בפ"ע פח הדין להטמא בנגעים, אף שפכר נתערבו קודם אריגה ובטלו ברוב ופקע מהם דין טומאת נגעים של שתי וערב פכל הדברים הבטלים ברוב, הוא רק עד שינפרו, וכיון שנארג מהם בגד עם פשתן יחד הוי כחזרו והנפרו שמתחדש עליהם הדין כשיטת הרא"ש בשאר תערובות שמיתוסף בהם איסור, וכש"כ בכה"ג שפכל הבגד ראוי להאסר אם יהי ניפר ומשו"ה חשוב כניפר וחוזר וניעור, דכיון שהי חוטים בפ"ע לא בטל מהם תורת דין שתי וערב אף לאסר אריגה.

דא"צ שיחול עכשין עליהם הדין מחמת דין בגד, שנאמר פיון דהרוב בגד הוא מצמר גמלים אין חל על הבגד תורת בגד צמר רחלים, אלא דאפשר לחול דין נגעים על החוטים לבד, פיון שפכר נראו להטמא בנגעים, רק מחמת תערובות בטל מהם הדין כ"ז שלא הנפרו ועכשין חשוב פהנפר, פיון שמו הדין ראוי להאסר פל הבגד אף מה שיש בו מצמר גמלים, והוכיח הרא"ש לחזק דברי' גם מדין פלאים דצריף לפרש שנתערב, אניצי פשתן באניצי קנבוס שאם הי' מתערב חוטי פשתן בחוטי קנבוס ונעשה מהם בגד בע"כ לא מהני ביטול, פיון דחוט אחד של פשתן עושה בגד גדול של צמר פולו פלאים אף שרק חוט אחד של צמר הוא מחובר לחוט של פשתן, ולשיטתו דלא חשוב יחדי רק מה שנוגע וסמוך לחוט של פשתן ואפ"ה אסור פל הבגד כמו שהביא הרא"ש בפסקי' דברי הירושלמי שהבאנו, ומזה מוכיח כמו שנאסר פל הבגד של צמר אף מה שאינו מחובר לפשתן, כ"כ גם בגד מקנבוס נאסר פולו אם יש בצד אחד צמר ופשתים וכל שראוי פולו להאסר חוזר וניעור דהוי פהנפר.

כנלענ"ד בבקאור דברי הרא"ש בפ"י למס' נגעים והוא נכון בעזה"י ועל דרך זה סוכבים הולכים גם דברי הרא"ש בתשו' ובפסקי' שהבאנו דמ"ש בתשובה להוכיח מן התוספתא לנידון שנשאל על הבגדים שהשתי של פשתן והערב של משי לאסור, הוא דמפרש דהתוספתא מחלקת בין תערובות צמר לתערובות חוטים, דבתערובות חוטים אף אם אינו ניפר מחמת התחלפות המראה, אבל פיון שעומד בפ"ע, פלומר שנטוו בפ"ע לא מהני ביטול כמש"כ בפ"י למס' נגעים פנ"ל, ומה שהוסיף בדברי' פי' ואינו ניפר זה בפ"ע וזה בפ"ע פנונתו דאין בהם חוט של צמר רחלים בפ"ע וחוט של פשתן בפ"ע, ומה דמסיק בזה"ל וכ"ש בנידון זה שניפר השתי בפ"ע, פנונתו לפרש דבכה"ג אף אם לא הי' ניפר השתי בפ"ע מחמת התחלפות לא הי' מהני ביטול, דרק בצמר המתערב קודם טוי מהני ביטול, וכש"כ בכה"ג דלא נתערב פלום ולא נתחלף דניפר השתי בפ"ע ודאי לא בטל, ומה דצריף לאשמעינו היכא דניפר דלא בטיל אף דבשאר תערובות הוא פשוט, דכאן יש מקום לומר פיון דעכשין הוא בגד וצריף לחול עלי' דין פלאים מחמת דין בגד,

וכינן דרובו משי לא חשוב בגד של פשתן כמו בכרזל טמא שכללו עם ברזל טהור דאזלינו בתר הרוב אף שניכר הכרזל הטמא, מחמת דכל שדין צורת הכלי גורמת הדין חשוב פאינו ניכר, משו"ה צריד להורות דהכא אינו פן, דהתם הכרזל הטמא, בפ"ע אין בו שום דין, דאינו פלי בפ"ע, אם לא שעושה מעשה בצד זה דאז אזלינו בתר מעשה, אבל פאן א"צ דוקא בגד, דגם חוט אהד של פשתן המחובר לחוט אהד של צמר נעשה פלאים, משו"ה ל"ד דין זה לדין ברזל טמא שכללו עם ברזל טהור ומה דאינו בטל אם אינו ניכר ע"י התחלפות המראה, הוא מטעם אחר, מחמת דכל הבגד נאסר ואין פאן מבטל ומתבטל, פנ"ל, והרא"ש בפסקי' הביא דברי הירושלמי לענין אחר, היכא שטרף צמר ופשתים יחד קודם שנטוו ונעשה מהם בגד דאסור אף אם ירבה אח"כ מין אחר על אהד מהם, דמיד שעשה בגד מצמר ופשתן נאסר כל הבגד, ומה שיחבר לזה אח"כ ג"כ נאסר אף אם ירבה נגד שניהם דהכל נאסר, ואי אפשר לבטלם היכא שנתערב צמר ופשתים רק אם יביא ליטרא צמר גמלים לבטל את הצמר רחלים קודם טוני', אבל צמר ופשתים אינם בטלים זב"ז, מחמת דשניהם גורמים דין ומצטרפים יחד להעשות פלאים, ועל ענין זה מוכיח מבגד שאבד בו פלאים דלא ימכרונו לנכרי אף שאין מקומו ניכר, ואין לומר דשאני התם כינון דאיכא חוטים של צמר ופשתים ויש בהם איזה חשיבות, או דאפשר לומר דכמו דכל הבגד הוא דבר חשוב כ"כ כל חלק שבו הוא חשוב ע"ז מוכיח מסוגית הש"ס דתמורה דצמר בכור ושער נזיר שפארגו בבגד ואין מקומו ניכר בטל אי לאו דעביד ציפרתא, אלמא דחלק שאינו ניכר מקומו בבגד מיבטל בטל, ובע"כ הטעם הא דבגד שאבד בו פלאים אסור הוא משום דצמר ופשתים אינו בטל לעולם מחמת דתערובתם גורם הדין, משו"ה גם במערב צמר ופשתן שלא נטוו ונעשה מהם בגד אף שאהד רבה על חבירו לא שייך בזה ביטול מטעם זה דצמר ופשתים אינם מבטלים זא"ז: ולהלכה פסק הטור ככל דברי הרא"ש הנ"ל דמתחילה כתב דין זה שכתב הרא"ש בפסקי' עפ"י דברי הירושלמי דאם עשה בגד מצמר ופשתים לחוד שוב לא יצויר בזה עוד ביטול ברוב אף אם יחבר להם מין אחר שירבה פמותו על אהד מן הפינים של הצמר או הפשתן או גם אם יהי רוב נגד שניהם יחד ולא יהי ניכרים, דאח"ז לא יחייב ביטול פלל, דכל מה שיחבר אל הבגד הנאסר גם מה שיחבר נאסר, ואח"כ מוסיף דלא מיבעיא אם מתחילה נאסר מחמת תערובות צמר ופשתים יחד, אלא אפילו עשה בגד מצמר גמלים וחבר בצד אהד חוט של צמר ופשתים יחד ג"כ אסור כל הבגד, וכמש"כ בלשונו "כולו אסור" כלומר דגם הצמר גמלים נאסר כינון דהכל הוא בגד אהד, ואח"כ מביא דברי הרא"ש בתשו' לענין בגד שהשתי של משי והערב של פשתן וכו' ועפ"י מש"כ הי' נראה לפרש פן גם דברי הסמ"ג דמפרש דהתוספתא מפרשת המשנה דרק בצמר שער ואניצי פשתן מהני ביטול ולא בחוטים אם ארג אח"כ מהם בגד כמש"כ בשיטת הרא"ש והטור, ואף שמדברי הב"י משמע קצק שדברי הסמ"ג והרמב"ם הם בשיטה אחת ודברי הרא"ש והטור הם בשיטה אחרת בבניאור דברי התוספתא, י"ל דהוא מפני שבדברי הרא"ש בתשו' אינו מפורש הבדל זה בין אניצים לחוטים לכן לא הזכיר שדבריהם ג"כ בדברי הסמ"ג אבל באמת באו דברי הרא"ש מפורשים בפ"י למס' נגעים כמש"כ ועפ"י"ז נראה לענ"ד דגם פונת הסמ"ג שכתבפי' חוטי חשיבי ולא בטלי הוא דחשיבי שיחול עליהם בעצמם דין פלאים וממילא נאסר כל הבגד ומשו"ה אין פאן מבטל פנ"ל, ול"ק מסוגית

הש"ס דתמורה פנ"ל: פָּרַק כּא וְהֶרְמַב"ם בּפ"י מֵה' פְּלָאִים כְּתַב בּוּזֵה"ל צָמַר רְחֵלִים וְצָמַר גְּמֵלִים וְכִיּוּצָא בּו שְׁטָרְפֵן זב"ז וְטוּה מְהֵן טוּי, אִם הִי הַחֲצִי מִן הַרְחֵלִים הָרִי הַפֶּל כְּצָמַר רְחֵלִים וְהָרִי הוּא פְּלָאִים עִם הַפְּשָׁתוֹ, וְאִם הִי הָרֹב מִן הַגְּמֵלִים מוֹתֵר לְעָרְבוּ עִם הַפְּשָׁתוֹ מִפְּנֵי שְׁצוּרַת הַכ' צוּרַת צָמַר גְּמֵלִים וְאִין חוֹשְׁשִׁים לְנִימוֹת שֶׁל צָמַר הַמְעוֹרְבַת בְּהֵן מִפְּנֵי שְׁאִינָה חוּטִי צָמַר, לְפִיכָּה עוֹרוֹת הַכְּבָשִׁים שְׁעוֹשִׁים מְהֵם בְּגָדִים אַעפ"י שְׁתוֹפְרִין אוֹתוֹן בְּפִשְׁתוֹן מוֹתָרִים וְאִין חוֹשְׁשִׁים לְנִימוֹת שֶׁל צָמַר אַעפ"י שְׁנֹכְרֵכוּ בְּכָלֵל חוּט הַפְּשָׁתוֹן שְׁתִּפְרוּ בּו שְׁהָרִי בְּטָלוּ בְּמִיעוּטוֹן עכ"ל.

וכן הוא לשון השו"ע יו"ד סי' רצ"ט רק הוסיף שם דברי הטור, והראב"ד כתב בהשגות שם על הא דכתב שהרי בטלו במיעוטו, שבוש הוא זה וכי צמר בפשטו בטל ברוב' בכ"מ כתב ע"ז אני אומר שטעם מפני שבטלו במיעוטו אינו שבוש שכן התוספתא למדו כמו שכתבתי בשם סמ"ג, וכן מפונש בירושלמי דגרסינו התם צמר ופשטו שטרפו אסור כיצד הוא עושה מביא ליטרא ועוד צמר גמלים ומבטלן עכ"ל.

ודברי הכ"מ תמוהים מה ענין התוספתא והירושלמי לדברי השגת הראב"ד דהשיג דצמר ופשטו אינו מבטלים זה"ז, ובתוספתא וירושלמי מייירי שצמר גמלים מבטל צמר רחלים, ועי' בט"ז יו"ד שם מה שדחק לישב תמיהה זו ואין דברי' מתקבלים על הלב כלל, דמש"כ דהעור הוי מין שלישי והעור מבטל את הנמן הוא תמוה לכל מעיין, וכן יאור הגר"א שם תמה על הרמב"ם והרא"ש והשו"ע וביותר תמה על דברי הכ"מ וכתב ששגה בזה, והנה פאשר זכינו בעזה"י לפרש דברי הרא"ש והטור נלענ"ד דבזה יתפרשו לנו גם דברי הרמב"ם וגם לדברי הכ"מ יש טעם.

דהנה מה שכתב הרמב"ם לחלק בין נימין לחוטין הוא עפ"י האופן שכתבנו, דכינו דאין דין פלאים בנימין אלא דוקא בחוטים או בגד, ואם טוה מן התערובות עלינו לדון על צורת החוטים בכללותם אם חשובים חוטי צמר רחלים או לא משו"ה אם רוב מן צמר גמלים מותר מפני שצורת הפל צורת צמר גמלים היינו שצורה הפלית שעלי צריף לחול הדין חשיבא צורה של צמר גמלים כמו ברזל טמא שבללו עם ברזל טהור, ואם נבוא לדון על החלקים הפרטים היינו על הנמיים של צמר רחלים אין חל עליהם דין פלאים בפ"ע שאינם חוטים, ולגרום דין על החוטים בכלל אינם גורמים שהם המיעוט, אבל חוטים שהם בפ"ע חשובים שיקול לחול עליהם תורת דין פלאים אינם מתבטלים, שכל הבגד נאסר, כמש"כ בשיטת הרא"ש והסמ"ג וכן מוכח מדברי הרמב"ם שכתב דבמחצה על מחצה הרי הפל כצמר רחלים, דלכאורה לאיזה ענין כתב זה, דהרי לכאורה האיסור הוא רק משום התערובות צמר רחלים והצמר גמלים לעולם מותר, ולפימש"כ דברי' מדוניקים פינון דבמע"מ חל דין פלאים על החוטים מחמת החצי של צמר רחלים ואז בולו אסור, וכמו ברזל טמא שבללו עם ברזל טהור שבמע"מ כל הפלי נטמא דאי אפשר בלא"ה דעל חצי פלי ליכא תורת טומאה, כ"כ ה"כא ליכא תורת פלאים רק על כל החוט, ועפ"ז כתב הרמב"ם בעורות כבשים שתופרים אותם בחוטי פשטו שמוותרים אעפ"י שנימי הצמר מן העור נכרכים על החוט של פשטו לא חיישינו שבטלו במיעוטו, פלומר פינון שהחוט של פשטו נטו' בפ"ע והנימין רק נכרכו עלי' והם מיעוט אינם

חשובים לומר שהחוט הוא ע"י תערוכות צמר ופשתן, פינון שהחוט נטוה בפ"ע והנימים של צמר הפרוכים עלי' הם מיעוט.

הם טפלים ומתבטלים לגבין, ואינו דומה לתערוכות צמר ופשתן שטוה מהם חוטים דאסור משום פלאים אף אם יהי מין אחד מרובה והשני מעט, דהתם נטוה החוטים מן התערוכות והוי חוט של פלאים דבתערוכות צמר ופשתים ליפא ביטול כמש"כ לעיל מדברי הרא"ש, אבל פאן החוט של פשתן הוא טווי, והנימים של צמר נכרכו עלי' אין חשובים לשנות את שם החוט, ועליהם בפ"ע אין דין פלאים, וע"ז מביא הכ"מ ראי' מהתוספתא והירושלמי דמוכח להדיא מדבריהם דין זה דנימים שאני מחוטים לענין זה דעליהם אין תורת פלאים שאנו דנים עליהם בפרט, וזהו עיקר החילוק בין תערוכות צמר לתערוכות חוטים פנ"ל: ובזה מוכנים גם דברי הר"ן בתשו' סי' נ"ז ונ"ט שכתב להתיר לטחון חטים מבוקעות עם אינו מבוקעות קודם הפסח דכיון דמתבטלים קודם שחל האיסור לא הוי כמבטל איסור, ואף לשיטת הראב"ד דסובר דאסור מה"ת לבטל איסור, אבל בכה"ג שמתבטל בזמן היתירו לא שמענו שיהי' אסור לבטלו, וכתב ע"ז ונ"ל אבל יש פכאן שני ספיקות, האחד שנוכל לומר שאין ההיתר מתבטל בהיתר משום דבפרק בתרא דע"ז מוכח דהיתירא לגו איסורא לא בטיל, וטעמא דמילתא לפי שאין ההיתר עשוי להתבטל, והכא בזמן היתירא יש לדון ולומר דאינו מתבטל, מתי מתבטל לאחר איסורו ונמצא זה מבטל איסור לכתחילה, והספק השני דדילמא פי אמרינו דלפני זמנו בששים ה"מ לאוכלו קודם הפסח משש שעות ולמעלה, אבל לאוכלו תוך הפסח הוא חוזר וניעור, ושני ספיקות אלו מתבררות מדתנו בפרק בתרא דכלאים צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זב"ז אם רוב מן הגמלים מותר, ומותר דקאמר היינו לערב עמהם צמר, ופשתים, ומהא שמעינו שהיתר בהיתר מתבטל וש"מ פינון שנתבטל אינו חוזר וניעור עכ"ל ובס' מקור חיים ה' פסח סי' תמ"ז סק"ח תמה על דברי הר"ן אלו.

מאי ראי' דהביטול חל קודם שנתחבר אל הפשתים דנימא היתר בהיתר בטיל דילמא מתבטל לאחר שנעשה איסור דאף דצמר אינו בטל בפשתן אבל בטל הוא בצמר גמלים, ועיי"ש דמתרץ דאם לא הי' מתבטל קודם האריגה כ"ז שהוא היתר והי' חל מעיקרא האיסור עלהצמר ופשתים יחד ואז אם הפשתים והצמר יחדו הם יותר מן הצמר גמלים ליפא ביטול ברוב, ולענ"ד זה רחוק בכוננת הר"ן שלא הזכיר שום רמז על דבר פמות הצמר רחלים ופשתים נגד צמר גמלים, ולפי מש"כ עפ"י שיטת הרא"ש והטור והב"י בבבאור דברי התוספתא דבגד שיש בו פלאים של צמר ופשתים כל הבגד אסור דברי הר"ן פשוטים שהוכיח מדין פלאים דהיתר בהיתר בטל דלאחר אריגה לא שייך ביטול דאם רק חל איסור פלאים על בגד זה פולו אסור וכמש"כ הטור דלאחר שעשה מהם בגד לא שייך בהו ביטול, ומוכח דהיתר בהיתר בטל, וכן הוכיח דאינו חוזר וניעור דאל"ה למה אינו חוזר ונאסר אח"כ, ומזה מוכיח גם לענין חמץ דמתבטל קודם הפסח, ומה שהקשה הפר"ח עלי' הובא שם במקו"ח דשאני דין פלאים דלעולם אסור צמר בפשתן וחמץ קודם פסח הוא היתר בהיתר, לק"מ לענ"ד דהא תינח אם הי' איזה איסור בעשית בגד פלאים או לחבר צו"פ הי' חילוק בין פלאים לדין חמץ, דבכלאים שייך דין איסור בכל שעה דצמר רחלים אסור לחברו בפשתן וצמר גמלים מותר ובנתערבו בטל איסור זה מן הצמר רחלים, אבל פינון שהדין דליפא שום איסור לחבר צו"פ אלא דלאחר

חבורן איפא איסור לבישה והעלאה, וכ"ז דלא נתחברו פל אחד מותר להשתמש להתחמם בו וכיו"ב, לפי"ז ליפא חילוק בין פלאים לתמץ, ועוד יש מקום לומר דתמץ תשיב קרוב לאיסור גם קודם הפסח יותר מפלאים קודם אריגה, דתמץ קודם פסח אינו רק מתוסר זמן לתלות האיסור וכלאים הוא מתוסר מעשה, ומה דצריף שיחול הביטול דוקא קודם שחל איסור תמץ ולא נאמר שחל הביטול לאחר שש שעות בערב הפסח פתב במקו"ח שם משום דהר"ן סובר דאחר שש הוא במשהו, במחכ"ת לא עיין בדברי הר"ן אלו דבהדיא פתב דאחר שש הוא בששים כמו שהבאנו דברי, והא דצריף לענינו שיחול הביטול בזמן ההיתר הוא משום דין איסור מעשה הביטול שאין מבטלים איסור לכתחילה, היינו אף שעושה התערבות בזמן ההיתר, אבל פיון שלא חל הביטול עד שיחול תחילה האיסור נאח"פ יותר ע"י ביטול, חשוב מבטל איסור שעשה עכשיו מעשה שע"ז יתבטל האיסור אח"פ, וכמש"כ להדיא בלשונו דאם אינו מתבטל רק אח"פ חשוב מבטל איסור, נאח"פ דן אם חוזר ונייעור בתוך הפסח ושני ספיקות אלו, היינו אם היתר בהיתר בטל ואם חוזר ונייעור בתוך הפסח הוא שני ענינים, היינו דאפ"י אם הי' הדין דחוזר ונייעור הי' נפ"מ בתקירה הראשונה אם מותר לערב החטים כדי לאכלן קודם הפסח אחר שש דאם היתר בהיתר אינו בטל הוי מבטל איסור, והתקירה השני' הוא לענין תוך הפסח דאף אם היתר בהיתר בטל ומותר לערבם כדי לאכלם אחר שש, אבל בתוך הפסח דהוי במשהו י"ל דחוזר ונייעור, ושני ספיקות אלו למד מדין פלאים דהיתר מתבטל בהיתר ואינו חוזר ונייעור אף דשם הוא ענין אחד דאם נימא חוזר ונייעור לא שייף כלל ביטול מעיקרא, דאם ישאר באיסור לאחר חיבור הצו"פ לאיזה ענין נתבטל בשעת ההיתר, אבל עכ"פ שני דינים אלו יש ללמוד מדין פלאים דמהני הביטול בשעת ההיתר ואינו חוזר ונייעור אח"פ: אמנם שיטת הר"ן ושיטת הרא"ש והטור חלוקים המה בדין חוזר ונייעור, דשיטת הרא"ש והטור דסברי נמי דהיתר בהיתר בטל מ"מ סברי דהיכא שנתערבו חוטים של צמר רחלים בחוטים של צמר גמלים אם אח"פ ארג מהם בגד וחרבם בפשתים חוזר ונייעור, ולהר"ן נראה בפשטות דאם רק נתבטל אינו חוזר ונייעור, אף דלמרונייהו אם חל איסור פלאים נאסר פל הבגד כמש"כ, ומחלקותם בזה הוא עפ"י שיטותיהם בכל תערובות המתבטל, אם ע"י הוספת איסור עד שבמצטרף יהי רוב איסור אם חוזר ונייעור האיסור הבטל כבר להצטרף להאיסור הנוסף, דשיטת הרא"ש הוא אם ניתוסף איסור במדה זו חוזר ונייעור מה"ת דחשיב פהופר האיסור כמו שנתבאר בדברינו לעיל פ"ט שיטתו, ורק בנתערב שער צמר רחלים בשער צמר גמלים לא אמרינו חוזר ונייעור כמש"כ לעיל, פיון דעל פל שער בפ"ע לא אפשר לחול דין פלאים אם לא שיחול על פל החוט בכלל, וכשאנו דנים על החוט בכלל הוא חשוב חוט של צמר גמלים מתמת שהמיעוט מתבטל כמש"כ, ושיטת הר"ן הוא כשיטת הרמב"ן והרשב"א, תוס' והריטב"א שנתבאר לעיל בפ"ט שיטתם דסברי בכל תערובות המתבטל שאינו חוזר ונייעור מלבד בלח עד ששים, דבאינו מינו חוזר ונייעור מה"ת דכל דניהיב טעמא הוי פהופר האיסור, ובמין במינו הוא מדרבנן גזירה אטו אינו מינו, דלפי"ז נראה דלשיטתם גם אם נתערבו חוטים בחוטים ואורג אח"פ מהם בגד ג"כ מותר דאינו חוזר ונייעור כמו בשאר תערובות פל מה שנתרבה גם הוא בטל, ועכ"פ מה שהותר אינו חוזר לאיסורו עד שיופך ממש, ונראה לפי"ז דאף שרק חוטי צמר אינם ניפרים וחוטי פשתן

הם ניכרים מ"מ אינו נאָסר, דאָף דצו"פ הם גוף אָחד שֶׁל אִיסור וְכָל מַה שְׁנִיכָר מִמֶּנּוּ הִי רְאוּי לְהֵאָסֵר, זֶהוּ דְנוֹקָא בְּשֵׁאַר אִיסוּרִים דְּכָל מִשְׁהוּ הוּא אִיסוּר מִצַּד עֲצֻמוֹ, אַז כָּל מִשְׁהוּ הַנִּיכָר חוּזֵר לְאִיסוּרוֹ, אֲבָל בְּצִמְר וּפְשָׁתִים אִם הַצִּמְר הוֹתֵר וְלֹא חָל עֲלֵי דִין פְּלֵאִים גַּם הַפְּשָׁתֵן אִינוּ נֵאָסֵר, וְכִמוֹ דְּמוּכָח דִּין זֶה מִבְּשֵׁר בְּחֻלְב דְּבַעֲיָנָן שְׁיַחוּל הָאִיסוּר עַל שְׁנֵי הַמִּינִים יַחַד, וְהִיכָא שֶׁהַבְּשֵׁר אִינוּ נֵאָסֵר מִחֻמַּת דִּין אֵין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר וְכִיו"ב אַז גַּם הַחֻלְב אִינוּ נֵאָסֵר, וּלְפִי"ז לְשִׁיטַת הַר"ן אֵין חִילוּק בֵּין תַּעֲרוּבוֹת שֶׁעַר צִמְר רְחֵלִים לְתַעֲרוּבוֹת חוּטִים דְּלַעוּלָם אִינוּ חוּזֵר וְנִינְעוּר, וּלְשִׁיטַתוֹ יִפְרֹשׁ דְּבָרֵי הַתּוֹסֵפְתָא בְּאִנְפֵּן אַחֵר, הֵינְנוּ דְּבַתּוֹסֵפְתָא שְׁנֵה לָנוּ רַק דִּין זֶה דָּאָם לֹא טָרַף הַצִּמְר רְחֵלִים בְּהַצִּמְר גְּמֵלִים וְלֹא נִתְבַטַּל בְּרוּב פְּדִין תַּעֲרוּבוֹת אַז אִיסוּר, אִף דְּהַצִּמְר רְחֵלִים וְהַפְּשָׁתִים הֵם רַק שְׁנֵי חוּטִים וְכָל הַבְּגָד הוּא מִצִּמְר גְּמֵלִים, לֹא אִמְרִינָן לִינֵל בְּתֵר רַבָּא שְׁיַהֲי' נִחָשֵׁב פְּאִילוּ אֵין כָּאֵן רַק בְּגַד מִצִּמְר גְּמֵלִים כְּמוֹ בְּרִזָּל טָמֵא וּבְרִזָּל טְהוֹר דָּאָם רַב מִן הַטְּהוֹר טְהוֹר, וּמַה דְּבִאָמַת חֵלּוּק דִּין זֶה דְּכֵלָאִים מִבְּרִזָּל טָמֵא וְטְהוֹר שְׁעֵשָׂה מֵהֶם כְּלֵי הוּא פְּשוּט כַּמֶּש"כ לְעֵיל דְּהֵתָם א"א לְחוּל דִּין טְנִמְאָה עַל חֵלְק בְּרִזָּל הַטָּמֵא דְּחֵלְק זֶה אִינוּ כְּלֵי שְׁלָם וּשְׁלָמוֹת הַכְּלֵי וְצוּרְתָהּ הוּא רַק ע"י הַצִּטְרָפוֹת הַחֵלְקִים, וְכִשְׁאַנּוּ דְּנִים עַל הַכְּלֵי בְּכָלֵל אֲזֵלִינָן בְּתֵר רַב וְהַמִּינְעוּט כְּמֵאֵן דְּלִיתָא, שְׁאִינוּ גוֹרֵם דִּין עַל הַכְּלֵי, אֲבָל בְּכֵלָאִים חָל דִּין פְּלֵאִים עַל שְׁנֵי הַחוּטִים שֶׁל צִמְר וּפְשָׁתִים הַנְּמַצְאִים בְּבָגַד שֵׁאִי"צ לְדִין פְּלֵאִים לְדוֹן עַל שְׁלָמוֹת הַבְּגָד, דְּגַם עַל חוּטִים חָל דִּין פְּלֵאִים וְכַמֶּש"כ לְשִׁיטַת הַרָא"ש, אֲבָל אִם עֲשָׂה בְּגַד מִחוּטֵי צִמְר רְחֵלִים וְצִמְר גְּמֵלִים שְׁנִתְעַרְבוּ אוּ שְׁאִין מְקוּם צִמְר רְחֵלִים נִיכָר בְּבָגַד שֶׁל צִמְר גְּמֵלִים, בְּזֶה חֵלּוּק שִׁיטַת הַרָא"ש מֵהַר"ן, דְּלֵהֲרָא"ש בְּכַה"ג חוּזֵר וְנִינְעוּר, וְלֵהַר"ן כָּל הִיכָא דְּאִפְשָׁר לְהַתְבַטַּל קוּדָם הַתְּחַבְּרוּת הַפְּשָׁתֵן אֶל הַצִּמְר, הֵינְנוּ כ"ז שֶׁהוּא הֵיתֵר בְּהֵיתֵר אִינוּ חוּזֵר וְנִינְעוּר, כְּנִלְעַנ"ד בְּזֶה: וְעַפ"י דְּרַף זֶה יֵשׁ לְפָרֹשׁ מַה דְּפָסַק הַרְמ"א בְּאו"ח סי' תמ"ז לְעַנְיָן חֻמַּץ בְּפָסַח לְחֵלְק בֵּין תַּעֲרוּבוֹת לַח בְּלַח דָּאָם נִתְבַטַּל בְּשֵׁשִׁים קוּדָם הַפָּסַח דְּאִינוּ חוּזֵר וְנִינְעוּר בְּפָסַח, וּבְיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ חוּזֵר וְנִינְעוּר יַעו"ש.

דְּלִכְאוּרָה אִינוּ מוּכָן מְאִי שְׁנָא לַח מִיָּבֵשׁ, וּבִמְקוּ"ח שֶׁם כָּתַב לִיתָן טַעַם לַח בְּלַח מִתְבַטַּל וְחָשׁוּב כְּמֵאֵן דְּלִיתָא כַּמֶּש"כ בְּכ"מ בְּשֵׁם הַר"י קוֹרְקֵס ספ"א מֵהֵאָה"ט, וּבַס' מְגוֹן אֶלְף שֶׁם דְּחָה דְּבָרֵי מְסוּנְגִית הַש"ס דְּבְּכוּרוֹת, וּבְסוּף דְּבָרֵי כָּתַב בַּס' מְגוֹן אֶלְף שְׁאִינוּ מוּצָא מְקוּר לְחֵלְק בֵּין לַח לִיבֵשׁ יַעו"ש.

וְעַפִּימֶש"כ י"ל דְּהַטַּעַם בְּזֶה דְּבַתְּעֲרוּבוֹת לַח בְּלַח שְׁנִתְעַרְב קוּדָם הַפָּסַח עַד שְׁלֹא הִי בּוּ כְּדִי נִתְיַנַּת טַעַם כְּשֶׁהִגִּיעַ הַפָּסַח אִינוּ חָל עַל תַּעֲרוּבוֹת זוּ אִיסוּר חֻמַּץ, דְּעַל הַמִּשְׁהוּ חֻמַּץ כַּפ"ע לֹא חָל דִּין חֻמַּץ פִּינּוֹן שְׁאִינוּ עוֹמֵד בַּפ"ע וְאִינוּ תוֹפֵס מְקוּם שְׁיַחוּל ע"ז דִּין חֻמַּץ, וְעֵלִינוּ לְדוֹן עַל כָּל הַתַּעֲרוּבוֹת הַלַּח בְּכָלֵל לֹאמַר שְׁיֵשׁ בּוּ חֵלְק חֻמַּץ, וְזֶה שְׁיַיָּד רַק אִם נִיכָר בּוּ הַמִּינְעוּט אוּ בְּמִרְאָה אוּ בְּטַעַם, אֲבָל מִשְׁהוּ אִינוּ מְשַׁנֵּה כָּלֵל אֶת שֵׁם כָּל הַתַּעֲרוּבוֹת, וְרַק אִם נִתְעַרְב בְּפָסַח דְּכָבֵר חָל עַל הַמִּשְׁהוּ דִּין אִיסוּר אִינוּ בְּטַל, אֲבָל יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ דְּכָל פִּירוּר עוֹמֵד בַּפ"ע וְחָל עֲלֵי אִיסוּר חֻמַּץ אִם לֹא מִחֻמַּת בִּיטוּל בְּרוּב וּמִשׁו"ה חוּזֵר וְנִינְעוּר, וְכַעֲיָן זֶה כָּתַב הַרְמ"א בִּי"ד סי' ק"ב וּבִשׁו"ע או"ח סי' ש"כ סעי' ב' לְעַנְיָן סְחִיטַת עֲנָבִים בְּתוֹךְ הֵינּוּ בְּשִׁבְת פִּינּוֹן דְּלֹא נֵאָסֵר בַּפ"ע בְּטַל בְּמִינְעוּטוֹ אִף דְּהֵי דְּבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִים, וְלַעַנ"ד נִרְאָה דְּגַם שֵׁם הוּא רַק בְּלַח בְּלַח שְׁאִינוּ עוֹמֵד בַּפ"ע, אֲבָל בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ גַּם שֵׁם אִיסוּר, וְאִח"ז מְצִאתִי בַעֲזַה"י בַּס' דְּרָכֵי תְּשׁוּבָה יו"ד סי' ק"ב סְקַנ"ז שְׁהִבִּיא כֹּן לְהֵלְכָה

דעת איזה אחרונים שפיתבו פון, בשם ס' ערך שי ושו"ת בכורי שלמה והגאון מקנטא דנקטו דרב בלח בלח פגיגית אמורים דברי המרדכי שהוא מקור הדין להשו"ע או"ח והרמ"א יו"ד ה"ל יעו"ש: וכל הדברים אשר בארנו בזה יש להעמיס בדברי הגר"א ו"ל אשר בקונצא אמרים פלל את פל הענין, והוא באו"ח סי' תמ"ז סקכ"ב על מה שכתב הרמ"א ונוהגים פסבא ראשונה בכל תערובות שהוא לח בלח, כתב בזה"ל ונוהגים וכו' ומיהו וכו' אף לסבא הראשונה דיליף מפלאים כמש"כ בתוספתא שם והביאו הר"ש והרא"ש שם בזמן שהביא פשתן וטרף עמהם וטרפם זב"ז, אבל העושה חלוק מצמר גמלים או פולו מצמר ארנבים וארג בו חוט אחד של צמר בצד זה וחוט אחד של פשתן בצד זה אסור, דפשתן טרוף אינו ניכר ונתערב כמו לח בלח, משא"כ בחוט שעומד בפ"ע אינו מתבטל וה"ה לפירורים, ועי' ביו"ד סי' צ"ט ס"ו בהג"ה שפסק דחוזר ונייעור, ועמש"ש דנקא בששים אבל לא במשהו שפן מוכח בכ"מ עכ"ל.

והנה דברי הק' אינם מוכנים בתחילת ההשקפה מש"כ דחוטים ופירורים אינם מתבטלים, דהלא רק לענין חוזר ונייעור אמר הרמ"א בפירורים, ומוכן פונתו דפירורים וחוטים חשוכים לחול עליהם דין מחדש, והוכיח מפלאים דצמר המתבטל אינו חוזר ונייעור וחוטים חוזרים ונייעורים, ומוכח מדברי פל הענין שכתבנו דחשיבות של חוטים הוא רק לענין חוזר ונייעור, כנלענ"ד בענין זה: ובתשו' נוב"י מ"ת סי' קפ"ו האריף בענין זה ובסוף התשובה כתב ג"כ להסתפק בדין זה אם בגד משאר מינים נאסר אם יש בו פלאים של צו"פ בצד אחד, וכתב שם ונ"ל ואומר אני שלדעת הרמב"ם שאפ"י אין חוט צמר נוגע בחוט של פשתים, א"כ מצד הסבא שפל הבגד נעשה גוף אחד של איסור אבל לדעת הרא"ש י"ל שאינו אסור אלא מקום חבור הצמר ופשתן ולא שאר הבגד, ויש לומר דאפילו לדעת הרא"ש פינו שצמר מחובר בפשתן שוב פל הבגד נאסר עכ"ל.

ולענ"ד דברי אינם מחנורים בזה, דהלא לכל הדינים שבתורה ודאי פל הבגד גוף אחד הוא כמו לענין מגע טומאה והזאה וטבילה וכדומה, ורק לענין האמור בתורה צו"פ יחד"י סובר הרא"ש דבענין שיהי' מחוברים יחד בגייעה ממש ולא ע"י דבר אחר המספרן, ואם יש מקום לומר דלהרמב"ם וכל הבגד נאסר כ"כ להרא"ש, וכבר נתבאר הענין לעיל דלהרא"ש מוכח ענין זה מהא דבגד צמר נאסר פולו ע"י חוט אחד של פשתן וכן הוכחנו שיטתו בזה מדברי בפ"י למס' נגעים.

ובעיקר השאלה והחקירה שהאריף שם בתשו' אם היתר בהיתר בטל והעלה דהיתר בהיתר לא בטל, וכתב לחלק מהו דכלאים דצמר רחלים בטל בצמר גמלים, עפ"י הדרף שכתבנו מברזל טמא שבללו עם ברזל טהור, אף שלא הזכיר בדברי ממשנה זו וכתב מסבא דאף דלא בטל צמר רחלים משום דהיתר בהיתר לא בטל אינו חל על החוט שרובו צמר גמלים דין צמר רחלים, והצמר רחלים בפ"ע אינו ראוי שיחול עלי' שום דין דאינו חוט ובכלל הוא חוט של צמר גמלים, גם בענין זה כבר הוכחנו לעיל דא"א לפרש פן דאף דברזל טמא וטהור מוכח דגם בניכרים כ"א בחלקי הפלי ג"כ אזלינן בתר הרוב, אבל בע"כ גם שם מטעם ביטול הוא, דלולא זאת פינו דכל הפלי וצורתה הוא ערי חלקים פל חלק וחלק גורם דין על שם הפלי, ואילאו מטעם ביטול הי' גם המיעוט גורם דין על הפלי ובע"כ מטעם ביטול הוא, דזהו הפלל דכל היכא דשניהם

מתנגדים זל"ז אז שנייה דין דאחרי רבים להטות, והרא"ל לזה מהא דצמר רחלים עם פשתים שנתערבו וטוה מהם חוטים או עשה בגד הוי פולו פלאים אף שיה"ל רובו צמר ומיעוטו פשתון, ולא אמרינו פיון שרובו צמר יהי שם החוטים על שם הצמר לחוד, ובע"כ הטעם פיון שצו"פ מתאחדים יחד לחדש דין פלאים אינם חשובים פמנגדים זל"ז לומר אחרי רבים להטות, ורק צמר רחלים בטל בצמר גמלים משום שפמנגדים זל"ז ומבטלים זא"ז, וכ"כ חלב שנתערב במים דומה ממש לדין צמר רחלים שנתערב בצמר גמלים.

כנלענ"ד: ובעיקר הדין דהיתר בהיתר בטל או לא, נראה לי דלכו"ע חשוב פמנגדים זה לזה, דכיון דמין אחד ראוי שיחול עלי' דין חדש והמין השני אינו ראוי לזה לענין זה הם מנגדים זה לזה ושנייה ע"ז המקרא דאחרי רבים להטות יסוד הקבלה של תורת דין הביטולים, והתנאי השני דנקטו רוב הפוסקים דבעינו ידיעה לחלות דין ביטול ברוב ונתבאר ענין זה לעיל באורף, שהטעם בזה דכ"ז שאינו נוגע למעשה ההנהגה בפועל ליפא תורת דין ביטול ברוב, הנה בהיתר לתוף היתר יהי תלוי אם ידיעה זו מועלת לאיזה הנהגה בכה"ג, פלומר מה שאנו יודעים שתערובות זו תגרום עלינו השפנות בעתיד, והנה מצאנו פעין ציור זה לענין דשיל"מ, דבגמ' ב"מ ד' נ"ג מפוך דמע"ש שפטל ברוב אין נתפס פדיון, ומ"מ מדרבנן לא בטל מחמת שיש לו מתירים ע"י פדיון דמדרבנן לא בטל, ומשו"ה אפטר לפדותו מדרבנן, והוא דבר נפלא לכאורה מאיזה טעם אינו בטל, דהלא אם בטל אין לו מתירים וכבר תמה ע"ז בס' מנחת החנוף, ולענ"ד הטעם בזה פיון דעיקר יסוד הביטול הוא משום דהמיעוט מעכב את דין הראוי להיות ע"י הרוב, ובדבר שיש לו מתירים קודם הביטול חשבו רבנן פאינם מנגדים זה לזה, ומה"ט אינו בטל, ומה"ט בטל פיון דעכ"פ קודם הגעת ההיתר הם מנגדים זל"ז, ועפ"ז יובן לנו דברי הש"ס במס' ב"מ לענין מע"ש דחשיב לדשיל"מ, דכיון דכ"ז שלא נתבטל אינם מנגדים זל"ז משום דהוי דשיל"מ ע"י פדיון מה"ט לא בטיל, ומה"ט בהיתר בהיתר הוא להיפוף דעכש' אינם מנגדים, אבל אנו יודעים שלבסוף יבואו לידי נגוד ע"י עכוב ההנהגה בפועל, יש מקום לומר דגם עכש' הוא נוגע קצת למעשה לענין ההנהגה אם צריך להתקדם לגמור ההשפמות קודם הגעת זמן האיסור, ויש מקום לספק בזה אם מה"ט בטל או לא, אבל פבר הבאנו שיטת הר"ן שנקט להלכה דהיתר בהיתר בטל מה"ט ולא ראיתי מהראשונים ז"ל שיפלגו עלי' בדין זה, ועלינו להחליט דמה"ט בין שההיתר עכש' והאיסור יבוא לאח"ז ובין להיפוף שההיתר יבוא לאח"ז והאיסור עכש' בשני אופנים אלו בטל המיעוט בהרוב מה"ט: אבל עדיין לא נתבאר מה שחמץ קודם הפסח בטל גם מדרבנן ולא הוי פדבר שיש לו מתירים דלא בטל מדרבנן, והלא לפימש"כ הר"ן במס' נדרים ד' נ"ב ע"א לבאר שיטת הרי"ף שכ' בפת שאפאה עם הצלי בתנור דאסור לאכול בכוחת אף דריחא לאו מילתא היא, משום דחשוב כמשהו ובטל ברוב, ובכה"ג דאפטר לאכול הפת עם פטר הוי כדשיל"מ דלא בטיל, וביאר שם דהיא שאפטר לאכול עכש' בהיתר חמיר דגם פאינו מינו לא בטיל מדרבנן, וכשיש לו מתירים לאח"ז אינו בטל במינו ובשאינו מינו בטיל.

יעו"ש, ולפי"ז יקשה בחמץ קודם הפסח למה בטיל הלא יש לו היתר עכש', ונראה לענ"ד דצ"ל דחמץ שנתערב קודם הפסח שאינו בטל רק בשעה אחרונה קודם הגעת זמן

האיסור, כלומר בפשעה שאין שהות לאכול קודם הגעת זמן האיסור דאז הוי פדבר שאין לו מתירים, ול"ק משיתת הרי"ף דהתם בפת שאפאה עם הצלי בפשעה שרוצה לאכול הפת עם פותח יכול לאכול עם בשר, - ובגליון הגרע"א ליו"ד סי' צ"ט בהא דכתב שם הרמ"א במים שנתערב עם מעט חלב שמוותר לבשל עם בשר, דכתב שם דאשמעינו דלא פהרי"ף, והקשה שם הרי"ף מהו משנה דצמר גמלים שנתערב בצמר רחלים דאם רוב מצמר גמלים יותר לתפורו עם פשתו, הרי אף דאפשר לתפור עם צמר מ"מ מותר עם פשתו, ולפימש"כ לק"מ דאם ה' אינה איסור בעשיית פלאים ה' דומה ענין זה לנידון הרי"ף, אבל פיון דליפא שום איסור בזה, הנה באותה שעה שאין שהות לעשותו באופן אחר אז בטל כמו בחמץ קודם הפסח, ושם עוד עדיף מחמץ דבחמץ אנו דנים על השתמשות אכילה, ובכלאים אין ענין הביטול על מעשה האריגה דתשמיש אריגה מותר גם בכלאים ממש, ורק אנו דנים על שמוש הלבישה, וקודם אריגה לא שייך איסור פלל ורק אנו דנים על המינים, דבצמר גמלים איפא היתר גם אם יהי בגד מחובר עם פשתים ובצמר רחלים איפא צד איסור שאם יהי בגד מחובר עם פשתים יהי איסור, ולענין זה לא שייך לדון דיש לו מתירים לעשותו עם צמר, אבל לפי"ז הנה דברי הרי"ף והרמ"א ביו"ד ה"ל אין שייכים פלל לענין דין ביטול היתר בהיתר, דבשני ענינים ה"ל הוא ביטול איסור בהיתר דחלב אסור לאכול ולבשל עם בשר, והמים או הפת מותרים לאכול עם בשר ועם חלב, אבל צמר רחלים שנתערב בצמר גמלים הוא היתר בהיתר דעכשי' כ"ז שלא נארג ולא נתחבר ליפא איסור, ולענין מעשה האריגה ג"כ ליפא שום איסור, וכשאנו דנים על הביטול קודם אריגה הוא ביטול היתר בהיתר שיתבטל המיעוט שלא יחול עלי' איסור, אבל בבשר בחלב דמדרבנן אסור גם בלא ביטול, ואנו דנים שיתבטל האיסור שפבר חל היינו שיהי' מותר לאכול הפת עם הפערובות ריח הצלי עם הכותח, ודברי הש"ך שכתב שם על דברי הרמ"א ענין ביטול היתר בהיתר צ"ע.

ורק לענין יש לו מתירים יש לדון קצת פיון דעכ"פ יש היתר וכמו שהקשינו לענין חמץ קודם הפסח, אבל גם זה ל"ק כמו שפכתנו דאף אם נאמר דלא יתבטל היתר בהיתר משום דיש לו מתירים, אבל מ"מ יהי' בטלקודם שחל האיסור, דברגע האחרונה בפשעה שראוי לחול האיסור, אז ודאי אין לו מתירים, דעיקר הביטול של היתר בהיתר שלא יחול האיסור בפשעה שהי' ראוי לחול, וכמו שפדמה המרדכי בפ' פל שעה ענין זה של היתר בהיתר להא דשקיל וטרי תנאי הובא במס' נדרים לענין הפרת נדרים קודם שתדור, וטבילת פלים קודם שנטמאו ועוד ענינים כאלה וכמו שהביא פל זה בבבאור הגר"א בה' פסח סי' תמ"ז: ויש לעיין בטיפת חלב שנגפלה על חתיכת בשר, דאם אינו בנותן טעם דמותר, דלכאורה הוא שלא מתורת ביטול ברוב דהלא חלב בבשר אינו בטל, כמו שכתבו תוס' והרא"ש לענין חוט של צמר בבגד של פשתו, דכל שפערובותו גורם האיסור לא שייך ביטול ברוב, ולפי"ז מה שמוותר חלב בבשר פשאינו נותן טעם הוא שלא מחמת ביטול אלא פל שאינו נותן טעם הוא מותר, ובריש צלי הנקלט בפת פתב הרי"ף דאיפא איסור לאכול בכותח, פיון דאינו בטל מחמת דין ישל"מ, אף שלא יתן טעם בכותח, ויש לומר דבאמת גם בטיפת חלב שנגבלע בבשר צריך לבוא מדין ביטול ברוב, דלפימש"כ דין זה שאסרו חז"ל לאכול בשר עם חלב זה אחר זה בסעודה אחת, הוא ענין איסור בפ"ע, ולפי"ז גם בטיפת חלב שנגבלע בבשר אם לא הי' בזה דין ביטול ברוב הי' אסור

לְאָכּוֹל הַבֶּשֶׂר שֶׁמָּשָׂהוּ חֵלֶב בְּלוּעַ בְּתוֹכוֹ, אֲלֵא מִחֲמַת שֶׁבָטַל בְּרוּב, דְּהָא דְדַבְרִים
הַמְּוַתְרִים שְׁנַאֲסְרִים ע"י תַּעְרוּבוֹת לֹא שֵׁינָהּ בְּהֶם בִּיטוּל, הוּא רַק לַעֲנֵן הָאִסוּר הַנַּעֲשֶׂה
ע"י שְׁנֵי הַמִּינִים יַחַד שֶׁמִּתְחַדֵּשׁ בְּהֶם אִסוּר אֶחָד עַל שְׁנֵי הַמִּינִים, דְּשֵׁם מוּכָן הַדָּבָר דִּלֹּא
שֵׁינָהּ בְּהֶם בִּיטוּל, דְּכַמּוֹ שֶׁהַמִּיעוּט גּוֹרֵם הָאִסוּר, כ"כ הָרוּב גּוֹרֵם הָאִסוּר, וְאִין הַמִּיעוּט
גּוֹרֵם נֶגְדַּ הָרוּב דְּשֵׁינָהּם גּוֹרְמִים חִלּוֹת הָאִסוּר, אֲבָל לַעֲנֵן אִסוּר דְּרַבְנָן שֶׁאֲסָרוּ לְאָכּוֹל
בְּשֶׁר צוּנָן בְּסַעֲוֵדָה אַחַת עִם הַגְּבִינָה, לַעֲנֵן זֶה שֵׁינָהּ בִּיטוּל בְּרוּב, דְּחֵלֶב אִסוּר לְאָכּוֹל עִם
בְּשֶׁר) וּבְשֶׁר מִוַּתֵּר לְאָכּוֹל עִם בְּשֶׁר וְכֵן לְהִיפּוּף וּלְעֲנֵן זֶה הַמִּיעוּט בָּטַל בְּרוּב, וְשֵׁם הַנִּי
תַּעְרוּבוֹת שֶׁאִין לוֹ מַתִּירִים וּמִשׁוֹ"ה מִוַּתֵּר וְדִינוֹ שֶׁל הַרְמ"א בְּחֵלֶב שֶׁנִּתְעַרַב בְּמִים דְּמִוַּתֵּר
לְבַשֵּׁל עִם בְּשֶׁר הוּא שְׁלֵא כְּשִׁיטַת הָרִי"ף, דְּהָרִי גַם שֵׁם יֵשׁ לוֹ מַתִּירִים לְבַשֵּׁל הַמִּים עִם
חֵלֶב, וּמִה"ט נִרְאֶה לִי דְאִסוּר לְכַתְּחִילָה לְעַרְבַּ מְעוֹט חֵלֶב לְתוֹף קַדְוֵת בְּשֶׁר, אִף שְׁלֵא
יְהִי בְּנוֹתָן טַעַם וְלֹא יְהִי חֵל ע"ז דִּין בְּשֶׁר בְּחֵלֶב, אֲבָל פִּינּוֹן דְּצָרִיף גַּם בִּיטוּל מִחֲמַת גְּרַת
דִּין אִסוּר דְּרַבְנָן שֶׁגָּזְרוּ לְאָכּוֹל בְּסַעֲוֵדָה אַחַת אִף שְׁלֵא יְהִי תַּעְרוּבוֹת טְעָמִים, וּמִשׁוֹ"ה
אִסוּר לְעַרְבַּ לְכַתְּחִילָה מִשׁוּם דְּאִין מְבַטְלִים אִסוּר לְכַתְּחִילָה: אֲבָל קָשָׁה לִי טוֹבָה מִדִּין
גְּבִינָה שֶׁהַעֲמִיד בְּעוֹר קִיבַת כְּשֶׁרָה דְּמִוַּתֵּר וּבְהַעֲמִיד בְּעוֹר קִיבַת נְבִילָה אִסוּרָה, וְכַתְּבוּ
הַפּוֹסְקִים הַטַּעַם בְּזֶה דְּכִינּוֹן דְּדָבָר הַמְּעַמִּיד הוּא וְלֹא בְּטִיל, וּמִשׁוֹ"ה בְּעוֹר קִיבַת נְבִילָה
שֶׁאִסוּר הוּא וּמְעַמִּיד לֹא בְּטִיל אִסוּר, אֲבָל בְּ"ח דְּשֵׁינָהּם הִתֵּר וְכִינּוֹן דִּלֹּא יְהִיב טַעָמָא
מִוַּתֵּר עִי' בִּי"ד ס' פ"ז וּבְש"ף שֵׁם וְהוּא מִן הַש"ס פ' כָּל הַבְּשֶׁר, וְלִשְׁיטַת הָרִי"ף קָשָׁה
פִּינּוֹן דִּלֹּא בָטַל מִחֲמַת דִּין מְעַמִּיד, יְהִי אִסוּר דְּרַבְנָן שֶׁאֲוֹכַל חֵלֶב עִם מִשְׁהוּ שֶׁל בְּשֶׁר
שֶׁאִינוּ מְתַבְטְלִים בְּכַת שֶׁאֲפָאוּ עִם הַצְּלִי וְלַחֲנוּמֵר הַקּוֹשֵׂא נִרְאֶה לַעֲנ"ד לֹאמַר וְלַחֲלֵק בֵּין
מִשְׁהוּ שֶׁל צְלִי הַנְּבַלְעַ בְּכַת, דְּסוֹבֵר הָרִי"ף פִּינּוֹן דִּלֹּא בָטַל מִשְׁהוּ הַצְּלִי וְאִיכָא עַל הַפֶּת גַּם
שֵׁם בְּשֶׁר שֵׁינָהּ לְאִסוּר עִם כּוֹתַח, אֲבָל מִשְׁהוּ מְעוֹר קִיבַת כְּשֶׁרָה הַנְּבַלְעַ בְּגְבִינָה, כְּשֶׁאֲוֹכַל
הַגְּבִינָה לֹא חֲשׁוּב כְּאֲוֹכַל בְּשֶׁר נִפְרָד עִם גְּבִינָה נִפְרָדָת, דִּלֹּא גָזְרוּ רַק עַל אֲפֹן דְּשֵׁינָהּ שֵׁם
אֲכִילָה וְעַל טַעַם הַקְּלוּשׁ שֶׁנְּבַלְעַ בְּבְשֶׁר, לֹא שֵׁינָהּ לְמִיחָשֵׁב כְּאֲכִילַת הַמִּשְׁהוּ בְּשֶׁר עִם
גְּבִינָה, וְאִין לְהַקְּשׁוֹת לֹאמַר שֵׁינָהּ אִסוּר לְאָכּוֹל גְּבִינָה זֹו עִם גְּבִינָה אַחֲרַת דְּזִהוּ כְּחוּכָא
לְאִסוּר גְּבִינָה לְאָכּוֹל עִם גְּבִינָה אַחֲרַת: פְּרָק כ"ב פְּתַב הַמְּרַדְכֵי בַּפ' הַזְּרוּעַ וְנ"ל וּבַפ"ב
דְּב"ק אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ ש"ז שֶׁל זָב מְטַמָּא בְּמִשְׁאֵא לְפִי שֶׁא"א בְּלֹא צְחָצְחוּי זִיבָה, וְכִה"ג
אָמְרִינוּ בַּפ' מִצּוֹת חֲלִיצָה יְבָמָה שֶׁרַקְקָה דָם חֲלִיצָתָה כְּשֶׁרָה, וְתִימָה הָא דְּתַנְיָא בְּזַבְחִים
פ' הַתַּעְרוּבוֹת ר"י אוֹמַר בְּשֵׁם ר"ג אִין דָם מְבַטְלֵ דָם וְאִין רוּק מְבַטְלֵ רוּק אֲבָל מִשְׁמַע
דְּלַכוּ"ע דָם מְבַטְלֵ רוּק, א"כ הֵכָא נְמִי גִימָא הֵכִי, וּי"ל בְּב"ק וּבִיבְמוֹת אֲיִירֵי פְּגוֹן שֶׁהוּא
בְּעִין וְנִיכָר וְכָל דְּבָר שֶׁהוּא בְּעִין וְנִיכָר לֹא בְּטִיל, אִי נְמִי לִיכָא לְמִימַר בִּיטוּל בְּרוּב אֲלֵא
בְּדָבָר שֶׁהִי נִיכָר בַּפ"ע תַּחֲחִילָה וְאַח"כ נִתְעַרַב, אֲבָל בְּדָבָר שֶׁתַּחֲחִילַת בִּיאָתוֹ לְעוֹלָם מְעוֹרָב,
פְּגוֹן בְּב"ק וּבִיבְמוֹת, לִיכָא לְמִימַר דְּבְטִיל, וְהָא דְּתַנּוּן בַּפ' הַמְּפָלֵת שְׁלִיא בְּבֵית טָמֵא וּר"ש
מְטַהֵר וּמְסִיק טַעָמָא דְּר"ש מִשׁוּם בִּיטוּל בְּרוּב שֶׁנִּימּוֹק וְנִימּוֹחַ הַנִּלְדָּ וְנִתְבַטְלֵ בְּרוּב, וּי"ל
דְּהֵתָם נְמִי הַנִּלְדָּ הִי נִיכָר מִתַּחֲחִילָה וְאַח"כ נִימּוֹחַ וְע"כ מְתַבְטְלֵ עַכ"ל.

וְלֹא נִתְבָּאָר בְּפּוֹסְקִים אַחֲרוֹנִים עֲנִין זֶה שֶׁחִידֵשׁ הַמְּרַדְכֵי בְּדִין בִּיטוּל, דְּהִנֵּה פּוֹלֵם נִתְקַשּׁוּ
מִהָא דְּכַתְּבַ הַמְּרַדְכֵי פ"ק דְּשֶׁבֶת הוּכָא בְּרַמ"א או"ח ס' ש"כ וּבִי"ד ס' ק"ב דְּגִיגִית
מְלֵאָה עֲנַבִּים וַיֵּשׁ בְּגִיגִית יֵין צְלוּל שֶׁיִּצָא מְעַרְבַ שְׁבֶת שְׁפַל הַיֵּין הַיִּצָא בְּשֶׁבֶת מְתַבְטְלֵ
וּמוֹתֵר, וּל"ד לְשֶׁאֵר דְּשִׁיל"מ דְּכִינּוֹן שְׁלֵא הִי נִיכָר הָאִסוּר מְעוֹלָם וּמִיָּד שְׁפָא לְעוֹלָם

מתערב וכו' אלמא דבכה"ג עוד מתבטל יותר דלא חל כלל האיסור אם בא לעולם כשהוא מעורב, כן הקשה בס' שעה בפ"ה דיו"ט, ומתריץ דע"כ לא קאמר המרדכי בשם רבינו משולם דכל שתחילת ביאתו לעולם מעורב לא שניף ביטול הוא דוקא שההיתר והאיסור שניהם יחד באו לעולם מעורבים דלא הוהברר ההיתר תחילה, משא"כ בגיגית שההיתר הי' מבורר מערב שבת והאיסור בא לעולם בתערובות בטל שפיר אף בדשיל"מ יעו"ש.

דלקאורה לפי"ז עיקר טעם המרדכי הוא שפיון שלא הי' רוב ההיתר ניפר בפ"ע, קליש פחו לבטל את המיעוט, והי' ראוי לומר דהיכא שהמיעוט איסור הי' ניפר בפ"ע וההיתר נתרבה אח"כ בתערובות שלא הי' בזה דין ביטול, דבכה"ג עוד עדיף מנידון של המרדכי.

דהרי המיעוטאלימ פחו שהי' ניפר בפ"ע והרוב קליש, וזה מוכרח מסוגיית הש"ס דנדרים סוף פ' הנודר מן הירק דמבואר שם דגדולי היתר מעלים את האיסור שהרוב היתר שם נולד מעורב יעו"ש, וגם מדברי המרדכי עצמו מוכח להדיא שאם מיעוט האיסור הי' ניפר בפ"ע מיקטל בטל אף שהרוב בא לעולם מעורב, דהרי מתריץ מהו דפ' המפלת משום שהנולד הי' ניפר בתחילה ואח"כ גימוח - כמו שהבאנו דברי' - ומוכח מדברי' שאם המיעוט הי' ניפר ג"כ בטל אף שהרוב בא בתערובות, דאל"כ הי' צריך לבאר דהתם הי' הרוב ניפר, ולפי"ז אי אפשר לבאר דברי המרדכי שהטעם משום קלישת פח הרוב: ובס' רי"ט אלגזי בפ"ג דבכורות אות ל' ראיתי ששקיל וטרי ג"כ בדברי המרדכי והביא דברי המל"מ שרצה לפרש דהעיקר תלוי אם חל האיסור בתערובות, ודחה דברי' מפמה סוגיות) ועיי"ש דמסיק דדוקא היכא שהאיסור חל בתערובות וגם ההיתר לא הי' ניפר עוד בפ"ע שהוא פתחתי לריעותא, כלומר שהרוב קליש פחו שלא הי' מבורר להיתר בפ"ע, ומה שלא הי' המיעוט ניפר באיסורו הוא ריעותא שני' דעיקר דין ביטול הוא שיתבטל האיסור שפכר חל ולא שיהני הביטול שלא יחול איסור על המיעוט, יעו"ש שהאריף בזה, ואין דברי' מחנורים בעיני דאיה נחשוב לריעותא ענין זה מה שלא חל על המיעוט האיסור קודם התערובות, פיון שפסק המרדכי בגיגית דהמיעוט שנוולד בתערובות בטל אף בדשיל"מ כמו שהביא דברי' גם הרי"ט שם, הרי מוכח דבכה"ג שלא יחול דין איסור מתבטל יותר, וע"כ לא ירדתי לדעת הנה מפרשים להבין שיטת המרדכי, פי עפ"י המתבאר רק היכא שהרוב והמיעוט באו לעולם יחד מעורבים פתב המרדכי דליכא ביטול, אבל עלינו למצוא טעם היסודי בשיטתו ולברר בין הענינים הנראה בדומה לזה: ונראה לענ"ד בבואור שיטתו והוא, דענין הביטול הוא רק אם איכא ענין תערובות של מיעוט ורוב, שאמרה תורה שלא יגרומ המיעוט דין על הרוב ויתבטל דינו, וזה שניף היכא שאחד מהם הי' ניפר בפ"ע ועתה נשתנה מצבו ע"י ערבוב בכה"ג חשוב תערובות בין שהי' הרוב בפ"ע ואח"כ גימוח המיעוט שנוולד בתערובות ובין להיפוך שהי' המיעוט בפ"ע ונולד הרוב בתערובות כל כה"ג חשוב שהמיעוט נתערב ברוב, פיון דמקודם הי' אחד בפ"ע ועתה הם מעורבים, אבל אם שניהם באו לעולם בערבוב חשוב הפל פגוף אחד שיש בו חלק איסור וחלקים הרבה של היתר, ואין פאן מבטל ומתבטל דהפל חשוב פגוף אחד ואין חלקי' מבטלים זא"ז, ולפי"ז נראה לי דרק בלח בלח שניף ענין זה דבשעה שראוי לחול הדין על המיעוט והרוב, לקרות שם היתר על הרוב ושם איסור על המיעוט הם מעורבים שאין הדין חל על כל אחד בפ"ע, דאין פאן דבר נפרד

אָלאַ חל על כָּל הגּוֹף יחד לומר דְּחַלֵּק מְזֵה אֲסוּר וְכַמָּה חֲלָקִים הֵם הַיִּתֵּר, אָבֵל בְּדָבָר יָבֵשׁ דְּכָל חֲלָק וְחֲלָק הוּא נִפְרָד וְהוּא בְּעֵינַי בַּפ"ע וְכַשְּׁחַל הַאֲיִסוּר הוּא חל על דְּבָר מְיֻחָד וְנִפְרָד כָּל כַּה"ג אֵינוֹ עֵנֵן כָּלֵל לְדַבְרֵי הַמְרָדְכִי, וְכֵן נָמִי אֵינוֹ עֵנֵן לְזֶה הָא דְמִבְּנֵי אֶרֶץ בְּמִס' מְכַשִּׁירִים פ"ב בְּרֵזֶל טָמֵא שֶׁבָּלְלוּ עִם בְּרֵזֶל טְהוֹר וְעָשָׂה מֵהֶם כָּלִי דְאֲזַלְיֵנוּ בְּתֵר רֹב אֶרֶץ שֶׁהַכָּלִי נִעְשָׂה ע"י הַתַּעְרוּבוֹת יחד דְּשָׁם אֵין הַדִּין חל ע"י חֲלָק וְחֲלָק אָלֵא ע"י שְׁלֵמוֹת הַכָּלִי וְצוּרְתוֹ, וְעֵלֵינוּ לְדוֹן מִמָּה נִעְשָׂה הַכָּלִי, אֵין הַמְיַעוּט בְּרֵזֶל יְכוּל לְשַׁנּוֹת אֶת דִּין הַכָּלִי, וְשֵׁם הַרֹב כְּבָר הִי גַם קוֹדֵם שֶׁבָּלְלָן וּמִשׁוֹ"ה חל דִּין הַכָּלִי כְּפִי רֹב הַבְּרֵזֶל, וְכֵן נִרְאֶה לִי שִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּכַתֵּב בַּפ"א מֵה' מְשַׁכֵּב וּמוֹשֵׁב הִי"ד דְּמִי רִגְלִים שָׁל זָב מְטַמְּאִים מְשׁוּם דִּאִי"א בְּלֵא צְחָצוּחֵי זִיבָה, דְּקָשָׁה טוֹבָא מֵגַמ' זְבָחִים ד' ע"ט ע"ב דְּשָׁם מְפֹרָשׁ דְּמִי רִגְלִים שָׁל זָב שֶׁנִּתְעַרַב בְּמִי רִגְלִים שָׁל טְהוֹר תְּלוּי בְּפִלּוּגְתָא דִּר"י וְחֲכָמִים אִם מִין בְּמִינוֹ בְּטַל יַעו"ש.

וְהֵלֵא מִי רִגְלִים עֲצָמִים אֵינָם טְמֵאִים וְרַק צְחָצוּחֵי זִיבָה שֶׁמְעוֹרָב בָּהֶם הֵם טְמֵאִים וְהֵם אֵינָם מִין בְּמִינוֹ בְּמִי רִגְלִים שָׁל טְהוֹר, וְעַפ"י דְּרַפְנֵנוּ יֵשׁ לומר דְּכִינּוּ דְצְחָצוּחֵי זִיבָה בָּאוּ לְעוֹלָם עִם מִי הַרְגָלִים חָשׁוּב הַכָּל גּוֹף וְעֲצָמִים אֶחָד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲלָקִים קְטָנִים שֶׁל צְחָצוּחֵי זִיבָה, וְאֵינָם כְּשֵׁנֵי דְבָרִים שֶׁנִּתְעַרְבוּ, מִשׁוֹ"ה אִם נִתְעַרְבוּ אַח"כ בְּמִי רִגְלִים אֲחֵרִים הוּא תַּעְרוּבוֹת שֶׁל מִי רִגְלִים בְּמִי רִגְלִים, וְלִר' יְהוּדָא חָשׁוּב כְּמִין בְּמִינוֹ, דְּחֻשְׁבֵּינּוּ כְּאֵילוּ הַמִּי רִגְלִים טְמֵאִים מְחַמַּת עֲצָמִים, רַק דְּסִיבַת טוֹמְאָתָם הוּא מְפִנֵי שֶׁנִּמְצָא בָּהֶם חֲלָקִים שֶׁל זִיבָה, וְנִכּוֹן הוּא בַּעֲזָה"י, וְדַבְרֵי הַמְרָדְכִי בְּמִס' שַׁבַּת לְעֵנֵן סְחִיטַת עֲנָבִים בְּשַׁבַּת, כְּבָר נִתְבָּאָר בְּדַבְרֵינוּ לְעֵיל בְּפֶרֶק הַקְּדוּמִים: וְעַפ"י דְּרַפְנֵנוּ נִרְאֶה בְּהָא דְכַתְּבוּ תוֹס' בְּזְבָחִים ד' כ"ו ד"ה שְׁחַט לְעֵנֵן הָא דְאֶמְרֵי שֶׁם בְּבִהַמַּת קִדְשִׁים שֶׁהִיְתָה רִגְלֵי בַחוּץ וְהִיא בְּפָנִים שֶׁאִם שְׁחַט וְאַח"כ חֲתַף פְּסוּלָה מְשׁוּם דְּמִתְעַרַב עִם דָּם שֶׁל הַרְגָלִים שֶׁנִּפְסַל בִּיּוֹצָא, וְכַתְּבוּ בְּתוֹס' שֶׁם דְּמַה"ת בְּטַל בְּרֹב וְרַק מְשׁוּם גְּזִירָה הוּא כְּמוֹ דְאִיתָא בַּפ' הַתַּעְרוּבוֹת דְּגִזְרֵינוּ גְזִירָה בְּמִקְדָּשׁ יַעו"ש, דְּלְכַאוּרָה הֵם נִגְדַּ שִׁיטַת הַמְרָדְכִי דְהָרִי גַם הֵכָא בָּאוּ לְעוֹלָם כְּשֶׁהֵם מְעוֹרְבִים, וְכֵן מְצָאֵתִי בַּס' עֵין יִצְחָק לְהַגְאֹן מֵהֵרִי"א זצ"ל מְקַאָּוֵנָא, שֶׁכַּתֵּב בַּס' כ"ו ח' או"ח שֶׁדַּבְרֵי תוֹס' אֵלוּ הֵם מְחֻלְקִים עִם הַמְרָדְכִי, וְלִפִּימִש"כ אֵין עֵנֵן זֶה דוּמָה לְהַמְרָדְכִי, דְהֵכָא כְּבָר חל דִּין יוֹצָא עַל הַרְגָלִים וְהִיוּ בַּפ"ע וְאַח"כ נִתְעַרַב דָּם הַרְגָלִים עִם דָּם שֶׁל הַבֵּהמָה כְּנֹלָה, כְּמִש"כ רַש"י שָׁם, וְשִׁיטַת הַמְרָדְכִי הִיא בְּאֻפְּן שֶׁהִדִּין שְׂרָאוּי לְחוּל עַל הַמְיַעוּט וְעַל הַרֹב הוּא כְּשֶׁהֵם מְעוֹרְבִים וּמִקוֹדֵם לְזֶה לֹא הִי עוֹד שׁוּם דִּין לֹא עַל הַמְיַעוּט וְלֹא עַל הַרֹב כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ, וְהֵכָא מְעִינְקְרָא חל דִּין יוֹצָא עַל הַרְגָלִים וְדִין הַכְּשֵׁר עַל שְׂאָר הַבֵּהמָה, וְאַח"כ הֵם מִתְעַרְבִים דְּרַף הָאֵיבָרִים, וְז"ל רַש"י שָׁם בַּד"ה שְׁחַט וְאַח"כ חֲתַף פְּסוּלָה, שֶׁמִּשְׁנִשְׁחַטָה נִפְסַל דָּם הַרְגָלִים בִּיּוֹצָא וְכָל דְּמִי בְּהֵמָה יוֹנְקִים זמ"ז וְיֹצָא דְרַף בֵּית שְׁחִיטָה וְנִתְעַרַב בְּדָם הַמְזַרְק וּפְסָלוֹ עכ"ל.

הָרִי מְפֹרָשׁ דְּכָבָר נִפְסַל בִּיּוֹצָא קוֹדֵם שֶׁנִּתְעַרַב, וְכֵן נִרְאֶה לִי בְּדִין חֲלָב שֶׁל בַּת פְּקוּעָה שֶׁיּוֹצָא מִמֶּנָּה אֲבָר קוֹדֵם שְׁחִיטָה שֶׁשְּׁקָלוֹ וְטָרוֹ הָאֲחֵרוֹנִים בִּי"ד ס' י"ד לְפִי שִׁיטַת הַמְרָדְכִי וְעִי' בַּפ"ת שָׁם סק"ג, דְּלִפִּימִש"כ אֵינוֹ עֵנֵן לְשִׁיטַת הַמְרָדְכִי דְגַם שָׁם כְּבָר חל הַדִּין עַל הָאֲבָר הַיּוֹצָא קוֹדֵם שֶׁנִּעְשָׂה חֲלָב וְהָאֲיִסוּר שֶׁל הַחֲלָב אֵינוֹ מְחַמַּת דִּין חֲלָב אָלֵא מְחַמַּת טְרִיפָה שְׁחַל עַל הָאֲבָר מְכָבָר וְאַח"כ מְצָאֵתִי בְּמִשְׁל"מ פ"א מֵה' מו"מ שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם הַר"י אֶלְפָּאנְדֵרִי ז"ל שֶׁכַּתֵּב בְּדַבְרֵינוּ לְחֲלָק בֵּין דַּבְרֵי תוֹס' זְבָחִים הַנֶּ"ל וּבְדִין חֲלָב שֶׁל בַּת

פקודת מנידון של המרדכי כמש"כ, והמל"מ מסיק דאין לחלק בזה וטעמו שמשתימת הראשונים לא משמע פן, וכמו שהוכיח מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב דהוי כחלב טריפה שנתערב בחלב טהורה, ולא חילק בין איפא ס' או לא, וכן הקשה שם דאם הי' בזה דין ביטול רק משום דליפא ששים נאסר א"כ הא דמיבציא במס' חולין מהו לגמוע חלבו הוי ספק דרבנן והי' ראוי להיות לקולא, ומשו"ה החליט דסברי הראשונים דאין לחלק בזה, ובדברי התוס' דזבחים הנ"ל כתב דלקוישטא דמילתא כתבו פן דאפי' נתערב דם פשר עם דם פסול אינו בטל ברוב משום גזירה, אבל לא ביאר טעמו וסברתו בזה: ונראה לענ"ד דהנה יש לתמוה דבגמ' מיבציא רק לענין חלבה של בת פקועה, וכן ביו"ד שם לא נזכר רק לענין חלבה, דמוכח להדיא דבשר של הבהמה מותר באכילה ומאי שנא הבשר מהחלב, דכמו דיש תערובות בחלב כ"כ איפא תערובות בבשר דינקי זה מזה, וכמו דאמרו בגמ' זבחים שם ד' כ"ו לענין יוצא דילמא משום שמנונית, ופי' רש"י שם דשמנונית של רגל הנפסל ביוצא יוצא עם הדם יעו"ש, ולמה לא נאסר הבשר משום תערובות שמנונית של האבר היוצא של בפ"ק, וביותר תמוה פיון דהחלב הנכנס בפחל של הבהמה מאבר זה הי' פנוס קודם בגוף הבהמה המותרת ע"י איזה מין נוזלי שמנונית או דם, וקודם שנעשה חלב הי' עצם זה מותר באכילה כבשר שחוט מאיזה טעם שיהי', והאיך יחזור לאיסורו משעה שנעשה חלב, ובס' דרכי תשובה סי' י"ד הביא בשם גאון אחד שעמד על ענין זה, ומתיר דכיון דדם יוצא ע"י מליחה פשימלח הבשר יוצא תערובות זו מן הבשר, והדבר מביא לידי גיחוח, דלו זה הא כמ"ד דדם נעפר ונעשה חלב, אבל עכ"פ הלא מתערבים גם שאר עצמים מאבר זה לזה וכדם עצמו איפא גם שמנונית מעורב כמו שהבאנו דברי הש"ס דזבחים הנ"ל ועל זה לא מהני מליחה: וע"כ נלענ"ד דמה שפל הבשר מותר ולא איכפת לן מה שמעורב בי' שמנונית מאבר האסור בע"כ אינו משום ביטול ברוב דא"כ לר' יהודא דמין במינו אינו בטיל הי' ראוי להאסר, אלא בע"כ הטעם בזה משום התהפכות טבעי דכמו דלא איכפת לן מה שהולך וגדל בגידולו משעה שנולד עד זמן שחיטתו, דהלא לא נותר בשחיטת האם רק מה שהי' בעולם בשעת שחיטת האם, ובע"כ הטעם לזה דמה שמתרבה הבשר בגידולו הפל מתהפך להבשר שהי' תחילה ונעשה כמוהו, וממס' בכורות דאמרינן שם דהיתר חלב בהמה חידוש הוא פיון דבא מן הדם או מאמה"ח, ולא אמרו דגם בשר חידוש הוא שמתנהג גם מן הדם וחלב, אין ראוי לדברינו אלה, די"ל דחלקים אלו של חלב נדם שמתנהג מהם בשר גם מעיקרא אינם אסורים, או כמש"כ הראשונים ז"ל בשם רבינו יונה הובא במג"א או"ח סי' רט"ז דנבילה המתהפכת לדבש כשהיא פבושה בדבש מותרת מפני שנעשית דבש ונתהפכה לדבר המותר, והכא לענין אבר היוצא לא שייך לומר פן דרק אם מתהפך מין זה למין אחר מחלב נדם לבשר או מנבילה לדבש אז יש לדון פיון שמין האסור ליפא בעולם פלל ועכשיו הוא מין המותר - ומה דקשה ע"ז מגמ' בכורות הנ"ל יעני' במג"א שם ומה שתרצו האחרונים עי' בחק יעקב ה' פסח ס' תס"ז ובמקור חיים שם, - אבל הכא מה שיונק הבשר מאבר זה אין פאן השתנות ממין למין, אבל עכ"פ יש מקום לומר גם בדין אבר היוצא דמה שחלק הבשר המותר בהיתר שחיטה יונק מאבר היוצא נהפך להיתר גם זה מטעם שנעשה לבשר אחד ואין בגדר שאר תערובות לדון בזה מדין ביטול ברוב, וקצת דוגמא לזה יש לדמות בהא דהביא הר"ן בגדרים ד' מ"א ע"א שיטת הרמב"ם

לענן נוטפים שרבו על הזוחלים שאם נתרבה במקום גומת המעין הפל חשוב כמעין לטהר בזוחלים ובכל שהוא, פיון דשם הוא חשיבות מימיו מבטלים כל המים הבאים עליהם, יעו"ש, ומכש"כ הכא שנעשים לבשר אחד ע"י פח החיוני, ואף דבגמ' ביצה ד' ל"ז ע"ב אמרינו שם בשנים שלקחו בהמה בשותפות דסובר רב דשניהם אסורים להוליד אף דיש בריה משום דינקי תחומים מהדדי, ורב פהנא ורב אסי הוכיחו נגד זה, לאיסור מוקצה לא חששו לאיסור תחומים חששו, ופי' בתוס' שם דחשש איסור מוקצה הוא מה שניתוסף שמנונית שהבהמה גדלה ומוסיפה שמנונית ביו"ט, ובחי' הרשב"א מבאר שם הטעם מה דלא חששו לאיסור מוקצה ותחומים הוא משום ביטול ברוב אף דהוי דבר שיש לו מתירים בכה"ג דלא מינכרי בטלי, יעו"ש, נלענ"ד דל"ד איסור תחומים ומוקצה לנידון דידן דשם אין שייך כ"כ לומר דנעשים לבשר אחד ויפקע מהם איסור תחומים, דאיסור זה אינו איסור עצמי וכן איסור מוקצה דלא הוכח מערב יו"ט, דאיסורים אלו שייכים גם בחלק המותר כ"מ שלא הוכח מאתמול, וכל מה שלא קנו שביתה הוא אסור, אבל בנידון דידן פיון שחלק הבשר המותר הוא כבשר דמנחי בדיקולא ככל בשר שחוט דלא שייך בי' איסור אמה"ח ורק אבר זה פחי חשיב כמש"כ הרשב"א הובא בש"ך שם סי' י"ד, משו"ה כל מה שנתערב עמו דרך טבע החיוני נעשה כמוהו: ועפי"ז י"ל דאף שיקודם שפא החלק הנוזלי לתוף הפחל הי' דינו כבשר המותר, אבל פיון שפא לתוף הפחל ונתהפף למין בפ"ע להיות לחלב מתחדש ע"ז דין חדש ככל חלב דעלמא שמתחדש עלי' דין חדש, ותלוי דינו ממה נעשה עיקר יצירת חלב זה, וכיון דאי אפשר לומר דיצירתו הוא רק מחלק הבשר הסמוך להפחל אלא חשיבנו דיצירתו בא מפל הגוף של הבהמה ובגוף זה איכא אבר הינצא דחלק החלב שמתהווה ממנו אסור, משום דל"ד לשאר בהמה דאית לי' תקנה בשחיטה, לכן אסור החלב בתערובות חלב טריפה בחלב פשרה, דרק כ"ז שהי' הנוזלי מחובר עם בשר המותר הי' דינו כבשר ההוא, אבל פיון שפירש ממנו חזר דינו להאסר משום אבמה"ח, ומעתה י"ל דבנידון זה דברי המל"מ קיימים לדמות דין זה לדינו של המרדכי, דחשוב כמתחילת יצירת איסור זה הוא בתערובות, היינו דיצירת החלב פשהוא נכנס בתוף הפחל הוא נוצר בתערובות, דאף שהאבר הינצא הי' ניכר כבר בפ"ע אבל פיון שהותר כבר פשהי' נכנס בחלקי הבשר המותר ועתה הוא תערובות חדשה שבאים הרוב והמיעוט יחד ואין ע"ז ענין תערובות, דהפל, פלומר כל החלב, הוא פגוף אחד שיש בו חלק איסור וחלקים רבים של היתר ואין מבטל ובטל דהמבטל והבטל אינם בפ"ע ולא הי' אחד מהם בפ"ע, ומסתייע שפיר לדין המרדכי דבכה"ג ליכא ביטול ברוב, אמנם בנידון שפכתבו התוס' בזבחים שהבאנו דשם מייירי לאחר שחיטה דכל הבהמה כבשר דמנוח בדיקולא והרגלים הי' חוץ לעזרה, ונפסלו ביוצא, וכשמקבל הדם נמשך הדם גם מהרגלים והוי תערובות ככל תערובות דעלמא, דמעיקרא הי' ניפרים הרגלים לעצמם וכל הבהמה בפ"ע ועתה הם מתערבים, אין זה ענין פלל לנידון של המרדכי ובזה מסתברים דברי הר"י אלפאנדרי שהביא המל"מ שכתב להוכיח סברתו מדברי תוס', ובזה מתקיימים דברי המל"מ שהוכיח מסתימת הראשונים נגד חכמי אשכנז דלענין חלב של בת פקועה שייצא ממנה אבר לא מהני ביטול אף אם יהי' ששים נגד האבר, וכן דברי תוס' דזבחים הנ"ל כמשמעם באופן שלא נהי' מוכרחים לדחוק בדברי המל"מ.

כנלענ"ד בעזה"י: אָמַנְם בּס' עֵין יִצְחָק - לְהַגָּאון מֵהֵרִי"א וְ"ל הַגַּאבֵד"ק דְּקוֹבְנָא, - חֵלֶק אוּ"ח ס'י כ"ו הָאָרִיף שֶׁם בְּדַבְרֵי הַמְרָדְכִי אֵלּוּ וְהַעֲלָה עִפ"י דְּבַרֵי הַמְקַנָּה שֶׁכ' בְּקִידוּשֵׁין ד' ס"ד גְּבִי קִידֵשׁ א' מִבְּנוֹתַי דְּלֶהֱכִי אָסוּר מֵה"ת בְּכָל הַבְּנוֹת וְלֹא בְּטָלִי בְּרֹבָא, מִשּׁוּם דְּבַכָּה"ג שְׁהָאִסוּר נַעֲשֶׂה בְּתַעְרוּבוֹת וְכָל אַחַת רְאוּיָא לְהַתְקַדֵּשׁ, הָוִי כְּבָאוּ לְעוֹלָם בְּתַעְרוּבוֹת, וּבִיזָר הַגְרִי"א בְּאִנְרָף עֵנִין זֶה וְהוּא דְּכָל הֵיכָא דְּבִשְׁעַת הַתַּעְרוּבוֹת שְׁנִיָּהּ הֵיטֵר וְאִין הִבְדֵּל מִזֶּה לְזֶה פְּלוּם דְּשְׁנִיָּהּ עֵכָשִׁי הֵיטֵר וּשְׁנִיָּהּ יְכוּלִים לְהַאָסֵר ע"י קִידוּשֵׁין, וְהַתַּעְרוּבוֹת נוֹלְדָה ע"י הַתְּחַדְּשׁוֹת הַקִּידוּשֵׁין וְאִזּוּ בְּנֵלְם בְּסַפֵּק הָוִי כְּבָאוּ לְעוֹלָם בְּתַעְרוּבוֹת, וְכ"כ פֶּתַח לְעֵנִין תַּעְרוּבוֹת אִסוּר אוֹתוֹ וְאִתּוֹ בְּנוֹ דָּאֵם נִתְעַרְבוּ הַנְּלָדוֹת וְאִתּוֹ כִּי שְׁחַט אִם אַחַת, דָּאֵם כָּל הַנְּלָדוֹת הִי יְכוּלִים לְהַאָסֵר בְּאִסוּר זֶה, פֶּגוֹן שֶׁהִי לָהֶם אִמְהוּת לִיכָא בִּיטוּל מֵה"ת, וְרַק אִם רַק לְאַחַת מִן הַנְּלָדוֹת הִי אִם אִזּוּ חֲשָׁבִינָן שֶׁהִי תַּעְרוּבוֹת קוֹדֵם שְׁשַׁחַט אֵת הָאֵם, דְּכֻלָּם לֹא הִי רְאוּיָם לְהַאָסֵר בְּאִסוּר זֶה דְּאִין לָהֶם אִם וְרַק אַחַת אֲפִשֵׁר לְהַאָסֵר, וּבַכָּה"ג הִי הֵיטֵר נִיכָר בִּפ"ע וְהָאִסוּר נוֹלַד בְּתַעְרוּבוֹת וּבַכָּה"ג בְּטָל אַף חֵהֲר"ל וְדָבָר שִׁיל"מ, יַעו"ש שְׁהַעֲמִיק הִרְחִיב הַדְּבָרִים וְהוֹכִיחַ מֵהַש"ס עֵנִין זֶה, וְעִפ"י מִש"כ לְבָאָר דְּבַרֵי הַמְרָדְכִי שֶׁהוּא רַק בְּלַח בְּלַח וּבָאוּ לְעוֹלָם ע"י תַּעְרוּבוֹת, נִמְצָא שְׁכָל אֵלּוּ הָעֵנִינִים שְׁהִבִּיא הַגְרִי"א אִינָם שְׁיִיכִים כָּלֵל לְדַבְרֵי הַמְרָדְכִי, עֲלִינוּ לְבָאָר הָעֵנִינִים הָאֵלָה עִפ"י דְּרָכִים אַחֲרִים בַּעֲזָה"י.

וְהִנֵּה רֵאשׁוּנָה בְּקִידֵשׁ אַחַת מִבְּנוֹתַי, דְּמִשְׁמַע דְּאָסוּר מֵה"ת כְּמוֹ שְׁהוֹכִיחַ בּס' הַמְקַנָּה, וְלַעֲנֵ"ד דְּבַכָּה"ג לִיכָא תוֹרַת בִּיטוּל בְּרוּב מְטַעְמִים אַחֲרִים, דְּהִנֵּה גַם בְּהַנְּכָרוּ וּלְבִסּוּף נִתְעַרְבוּ מֵהַ דְּפִשְׁטוּת לִי לְהַגָּאון בּס' הַמְקַנָּה דְּבִטָּל מֵה"ת בְּרוּב כְּבָר בְּאַרְנוֹ לְעִיל דְּבַכָּה"ג לִיכָא תוֹרַת בִּיטוּל בְּרוּב דְּכִינּוֹן דְּבִאָדָם לֹא שְׁיִיף תַּעְרוּבוֹת גּוֹפִים, וְרַק הוּא סִפֵּק הַמְקַרָּה שְׁעַל כָּל אֶחָד סִפֵּק שְׁמָא נִתְחַדְּשָׁה בּוֹ מְקַרָּה הָאוּסְרַת, וְכֵה"ג אִין הַמִּיעוּט גּוֹרֵם דִּין סִפֵּק עַל הָרוּב אֵלָא שְׁכָל אֶחָד תוֹרַת סִפֵּק עֲלִי שְׁלֹא מִחֲמַת תַּעְרוּבוֹת, וְכָל כֵּה"ג שְׁאִין הַמִּיעוּט גּוֹרֵם עַל הָרוּב אִין הָרוּב מְבַטֵּל אֵת הַמִּיעוּט, וְכִמוֹ שְׁבִאָרְנוּ שֶׁם סוּגִית הַש"ס דְּפִסְחִים בְּחַמְשָׁה פְּסָחִים שְׁנִיתְעַרְבוּ עוֹרוֹת פְּסָחִיהֶם.

יעו"ש.

וּלְפִי"ז גַּם בְּדַבְרֵים דְּשְׁיִיף בְּהֵם עֵנִין תַּעְרוּבוֹת כְּגוֹן בְּהַקְדִּישׁ פְּרוּטָה בְּתוֹף הַפִּיס בְּמַעֲלִיָּה ד' אוּ בְּטָלָאִים שְׁיִישׁ בְּהֵם מְחִיר כָּלֵב וְכִיּוֹצֵא בְּזָה, ג"כ לֹא בְּטָל, כִּינּוֹן דְּגַם אִילוּ כָּל אֶחָד הִי נִפְרָד לְעַצְמוֹ בְּלֹא שׁוּם תַּעְרוּבוֹת, הִי הַסִּפֵּק עַל כָּל אֶחָד שְׁמָא חָל עֲלִי הָאִסוּר אוּ הַקְדֵּשׁ נִמְצָא שְׁאִין תַּעְרוּבוֹת גּוֹרֵם הַסִּפֵּק אֵלָא שְׁהַסִּפֵּק הוּא מִחֲמַת הַמְקַרָּה הַגּוֹרֵמַת הַדִּין וְכָל שְׁאִין הַמִּיעוּט גּוֹרֵם לְסִפֵּק עַל הָרוּב אִין הָרוּב מְבַטֵּלוֹ, וְכִמוֹ שְׁהַבְּאָנוּ שֶׁם דְּבַרֵי הַרְשָׁב"א בְּתוֹה"ב.

וּבְתוֹס' מַעֲלִיָּה ד' כ"א הַקְשׁוֹ דְּלִיבְטָל בְּרֹב' הוּא רַק אִם נִפְלָה פְּרוּטָה שְׁל הַקְדֵּשׁ לְתוֹף הַפִּיס, אֲבָל אִם הַקְדֵּשׁ פְּרוּטָה בְּתוֹף הַפִּיס, ע"ז לֹא מְקָשׁוּ בְּתוֹס' כְּמִש"כ דְּשֶׁם לֹא שְׁיִיף בִּיטוּל, וְרַק עֵנִין בְּרִירָה שְׁיִיף שֶׁם.

כְּנ"ל: עוֹד נִלְעַנ"ד דְּבְּקִידֵשׁ אַחַת מֵהַ נְשִׁים וְכֵן בְּמַחֲרִיר כָּלֵב שְׁחָל עַל אֶחָד מֵהַטָּלָאִים וְכֵן בְּהַקְדֵּשׁ פְּרוּטָה בְּתוֹף הַפִּיס, יֵשׁ בְּזָה חֲקִירָה עֲמוּקָה בְּאִיזָה אֲוֹפֵן עֵנִין חֲלוֹת הַדִּין עַל אַחַת מֵהֶן, דְּהִנֵּה בְּמַקְדֵּשׁ אִשָּׁה אַחַת, מֵהַ נְשִׁים שְׁלֹא בְּרַר הַמְקַדֵּשׁ וְהַמְתַּקְדֵּשׁ מִי מֵהֶן תְּהִי

מִיִּסְדֵּי לְקִדְוֹשֵׁי אֵיךְ אֶפְשֶׁר לומר דְּבִמְצִיאֹת הָאֲמִתִּית נִתְיַחֵד אִשָּׁה מִיִּסְדֵּי לְקִדְוֹשֵׁי, מֵאִיזָה טַעַם וְסִבָּה יִיחָדוּ מִן הַשְּׂמִים אִשָּׁה מִיִּסְדֵּי שֶׁתְּהֵא הִיא הַמְקַוְדֶשֶׁת וְהַמִּיִּסְדֵּי יוֹתֵר מִשָּׂאָר הַנְּשִׁים, אֲלָא נִרְאֶה דְיוֹתֵר מִסְתַּבֵּר לומר דְּכָל כַּה"ג גַּם בְּמְצִיאֹת הָאֲמִתִּית לֹא נִתְיַחֵד אִשָּׁה מִיִּסְדֵּי לְקִדְוֹשֵׁי וּבַכַּה"ג לֹא שְׁיָיֵךְ לומר אִם יָבֵא אֲלֵיהּ, וְהָא דְאִמְרִינָן דְּכָל חֵדָא אֲסוּרָה מִחֲמַת סֶפֶק, אִינוּ כְּשָׂאָר סְפִיקוֹת דְּעֵלְמָא, דְּתוֹרַת הַסֶּפֶק הוּא שְׂמָא זֶה הוּא הַנְּדָאֵי בְּמְצִיאֹת, וְכֵאֵן הָעֲנָנָא הוּא דְּכָל חֵלוֹת הַדִּין הוּא מְפָנֵי סִבָּה הַגּוֹרְמַת לְזֶה, וְסִבַּת דִּין חֵלוֹת הַקִּדְוֹשֵׁי הוּא הַמְעַשָּׂה שֶׁל קִדְוֹשֵׁי נִתְיַחֵד הַסֶּפֶק וְהָאִמְרָה, וְכֵינָן שְׁנַתְּנָן הַסֶּפֶק וְאָמַר אַחַת מֵה' נְשִׁים אֱלוֹ תִּתְקַדֵּשׁ לִי שְׁעִי"ז רְאוּי לְהִיֹּת שְׂאֵחַת מֵהֵן תְּהִי בְּדִין אִשָּׁת אִישׁ, מִחֲמַת זֶה כָּל אַחַת אֲסוּרָה מִחֲמַת הַמְעַשָּׂה, וְלֹא מִשּׁוּם דְּאִינוּ מְסוּפְקִים עֲלֵי שְׂמָא הַמְקַוְדֶשֶׁת יוֹתֵר מִשָּׂאָר הַנְּשִׁים הָאֲרַבְעֵי הַנּוֹתְרוֹת, וְכֵן בְּכָל כַּה"ג כְּמוֹ בְּסֶפֶק שֶׁל מַחִיר כְּלָב וְכֵן בְּשִׁנֵּי בְּפוֹרִים שְׂיָצְאוּ שְׁנֵי רְאִשֵׁיהֶם כְּאֶחָד, דְּקִי"ל דַּכ"א מֵהֶם הוּא סֶפֶק בְּכוֹר, מִחֲמַת דְּרַק אֶחָד רְאוּי לְהִתְקַדֵּשׁ בְּבִכּוֹרָה, כָּל כַּה"ג אֵין תּוֹרַת הַסֶּפֶק שְׂמָא הוּא הַנְּדָאֵי דְּבַכַּה"ג לִיכָּא נְדָאֵי גַּם בְּמְצִיאֹת הָאֲמִתִּית, אֲלָא דְּלִהְנַהֲגַת הַמְעַשָּׂה עֲלֵינוּ לְהִתְנַהֵג בְּזֶה עִם כ"א כְּדִין סֶפֶק מִחֲמַת הַסִּבָּה הַגּוֹרְמַת הַדִּין שְׁיָיֵךְ? אֶחָד מֵהֶם וְאִינוּ מְבִנְרֵי מִי הוּא הָאֶחָד וְכֵן רְאוּיִם לְהִיֹּת הָאֶחָד, מִשּׁוּ"ה הַדִּין בְּזֶה כְּדִין סֶפֶק, דְּגַם קָמֵי שְׂמָא לֹא גִלְיָא שְׂאֶחָד נְדָאֵי אִסּוּר וְהַשָּׂאָר נְדָאֵי הֵיטֵר דְּבִמְצִיאֹת הָאֲמִתִּית ג"כ כְּכֵן שְׁוִיִּים הֵמָּה וְאֵין הַבְּדֵל בֵּין זֶה לְזֶה, וְלִפִּי"ז בַּכַּה"ג לֹא שְׁיָיֵךְ לומר דִּין בִּיטוּל בְּרוּב, דְּרַק הֵיכָא שְׁהִמְיַעוּט חֵלוּק מִן הַרְבֵּי אֲמָרָה תּוֹרָה אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת, אֲבָל בַּכַּה"ג דְּכֵן שְׁוִיִּים הֵמָּה גַּם בְּמְצִיאֹת הָאֲמִתִּית אֵין כְּאֵן מִיַּעוּט וְרִבּוּב דְּכֵן נֶאֱסָרִים מִחֲמַת הַסִּבָּה הַגּוֹרְמַת שְׂאֶחָד רְאוּי לְהֵאָסֵר וְאִינוּ מְבִנְרֵי מִי הוּא הָאֶחָד, דְּהֵי מִיִּנְיָהּ מִפְּקַת וְהֵי מִיִּנְיָהּ מִתַּחַת, וְהָא דְּאִמְרִינָן בְּגַמ' יְבָמוֹת ד' מ"א ע"ב בְּסִפְיָקוֹת שֶׁל קִדְוֹשׁ אַחַת מִשְׁתֵּי אַחֲיוֹת דְּלֵהֲכִי חֲשׁוּב כְּעוֹלָה לִיְבוּם מִשּׁוּם דְּאִם יָבֵא אֲלֵיהּ וְיֵאמֵר דְּהָא קִדְוֹשׁ בֵּת חֲלִיצָה יְבוּם הִיא, אֵין סְתִירָה לְדַבְרֵינוּ דְּהֵתֵם מִיִּרֵי בְּסִפְיָקוֹת שֶׁהוֹכְרוּ וְאִם"כ נִתְעַרְבוּ, דְּבִקְדֻשָּׁת אַחַת מִשְׁתֵּי אַחֲיוֹת סְתֵם, לֹא מִקְשָׁה הַש"ס שֶׁם כְּמוֹ דְּמוּכָח שֶׁם בְּרַש"י וְתוֹס' דְּרַק בְּסִפְיָקוֹת דְּאֶפְשֶׁר לְבַרֵּר פְּרִיף שֶׁם דְּיִמְתִּין עַד שְׁיִתְבַּרֵּר.

יעו"ש: וְכֵן נִרְאֶה לִי דִישׁ לְהוֹכִיחַ עֲנָנָא זֶה מִדְּבַרֵי תוֹס' תְּמוּרָה ד' ל' בְּשִׁנֵּי שְׁוֹתְפִים שְׁחֵלְקוּ אֶחָד נְטֵל עֲשָׂרָה וְאֶחָד תְּשַׁעָה וְכָלֵב, מֵה שְׁפָנְגָד הַכְּלָב אֲסוּר, וּפְרִיף הַש"ס נִיפּוּף חֵדָא לְהֵדִי כְּלָבָא וְהֵנָּה כְּוֹלְהוּ לִישְׁתְּרוּ, כְּתִבוּ בְּתוֹס' ו'ל, יֵשׁ לְתַמּוּה דְּהֵכָא מִשְׁמַע דְּאִסּוּר מְעוֹרָב בְּהֵיטֵר שְׁנוּטֵל הָאִסּוּר וְסוּמָף עַל בְּרִירָה לומר שְׁזָהוּ הָאִסּוּר, וְכֵן בְּהֵיטֵר דְּלוֹקֵחַ יֵין מִבֵּין הַכּוֹתִים בְּשִׁנֵּי לְגִימִים שְׂאֵנֵי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ סוּמָף עַל בְּרִירָה לומר שְׁזָהוּ הַחֻוּלִין שְׁהוּא שׁוֹתָה, וְכֵן הֵיטֵר דְּג' שְׁלֵקְחוּ קִינִיָּהֶם בְּשׁוֹתְפוֹת וּמֵתָה אַחַת מֵהֵן דְּפְרִיף הַש"ס בְּפִשְׁטוֹת בְּמַס' יוֹמָא ד' נ"ה וְנִיִּשְׁקוּל ד' זוּזֵי וְנִיִּשְׁדִּינְהוּ וְאִידָף לִישְׁתְּרוּ מִשּׁוּם בְּרִירָה, א"כ בְּכָל אִסּוּר הַמְעוֹרָב בְּהֵיטֵר נְסוּמָף אַבְרִירָה וְנִיִּשְׁקוּל כְּשִׁיעוֹר הָאִסּוּר וְאִידָף לִישְׁתְּרוּ וְכו' וְאָמַר מוֹרֵי הַרמ"ר כָּלֵל גְּדוּל בְּדִין זֶה דְּנְדָאֵי כָּל דְּבָר שֶׁהוֹבְרֵר הָאִסּוּר מִתַּחֲזִילָה וְאִם"כ נִתְעַרְבַּ בְּהֵיטֵר לֹא סְמִכִינָא אַבְרִירָה כִּינָן שְׁתַּעְרֻבְתוּ הֵיטֵרָה בְּאִסּוּר אֲבָל הֵיטֵר תַּעְרֻבְתוּ בְּהֵיטֵר כִּי הָאִסּוּר לֹא הִי מְבִנְרֵי קוֹדֵם תַּעְרֻבְתוּ וְלֹאֲחַר הַתַּעְרֻבוֹת נוֹלַד הָאִסּוּר אַז סְמִכִינָא אַבְרִירָה.

עכ"ל.

והנה אף שנאמרו דבריהם עפ"י פלל גדול, בכ"ז נראה לדעתי ברור דלצדדים נאמרו, היינו דמה שכתבו פלל גדול הוא רק לענין דבר שהוכרר האיסור מתחילה, דבכה"ג לא יתכן בשום אופן דין ברירה לישקול כשיעור ולומר שזהו האיסור ואיך לישתרו, אבל מש"כ באופן השני דהיכא שנולד האיסור בתערובות אז סמכינן אברירה, לאו פללא הוא, דהנה כגון ששחט שלש בהמות בשלשה סכינים ואח"כ נמצא סכין אחד פגום ולא ידעינן איזו נשחטה בסכין הפגום, עי' ש"ף יו"ד סי' ק"ט סק"א, היתכן דנאמר דבכה"ג יכול לברור אחת ולהתיר השאר, ועיקר היסוד בדברי התוס' מה שחלקו בין הוכרר האיסור קודם התערובות או לא, נלענ"ד ברוב שהטעם בזה, דאיך אפשר להעלות על הדעת שאם נתערב איסור בהיתר, שייברר מה שרוצה ולומר דעפ"י רוח נבואה פנון לברר האיסור מתוך ההיתר, ורק היכא שחלות האיסור אינו מקושר לעצם פרטי מן התערובות, ואי אפשר להיות נתפס באיסור זה רק אחד מהם ולא כולם, אבל כל אחד ראוי להיות האחד הנאסר, כל כה"ג סובר האי מ"ד דאית לי ברירה, דיכול ליחד האיסור על זה, דבאמת עיקר הדין הוא שיהי' מיוחד, רק שמתחילה חסר זה הפרט של התבררות משו"ה סובר מ"ד זה דפרט זה יכול להגמר ע"י הברור של עכשיו, וכשבורר אחד לומר שזהו האיסור פן חל הדין עכשיו או למפרע, דבכה"ג אין האדם מכונן לברור את האיסור רק הדין חל על מה שמברר, דלפי"ז גם בנולד האיסור בתערובות אם עפ"י מציאות האמתית האיסור מיוחד, רק שהאדם אינו מפיר, כגון בתערובות שהבאנו שאינו ניכר איזו בהמה נשחטה שלא כהוגן, אם נאמר לסמוך אברירה הוא שיהי' פח נבואה להכיר את האיסור וזה לא יתכן בשום פנים בעולם, ע"כ נלענ"ד ברוב דמה שכתבו דבנולד האיסור בתערובות סמכינן אברירה לצדדים אמרו, דהיינו דבנולד האיסור יש מקום לסמוך אברירה, ובהוכרר האיסור מתחילה לא יתכן בשום אופן דין ברירה כנלענ"ד בעזה"י: ואף שראיתי בחי' הגרע"א ביו"ד סי' ט"ז לענין אותו ואת בנו דאם נתערבו בהמות ואח"כ שחט הבן שנולד האיסור בתערובות שייכול לברור אחת ולהתיר השאר מדין ברירה דכיון דמה"ת ברובא בטל, ורק מדרבנן לא בטל משום דבע"ח לא בטלי או משום דשיל"מ וברבנן קיי"ל דיש ברירה, יעו"ש שתמה יסודו עפ"י דברי התוס' דתמורה הנ"ל, אבל לדעתי הוא כשגגה היוצאת מהשליט, דסמך על משמעות דברי התוס' כפשטן, ודבר זה לא יתכן שמדין ברירה כיון למצוא האם הנדאית שנשחט בנה היום, אח"כ העירנו חכם אחד להתבונן שפדברי מפורש בתוס' ישנים במס' יומא ד' נ"ה בהא דהובא שם הא דתניא דר' יהודא אומר לא הי' שופרות לקיני חובה מפני התערובות, דמסיק שם הש"ס דהוא משום חטאת שמתו בעלי, ופריה שם בגמ' וניברור ד' זוזי ונישדי במיא והנה נישתרו, כתבו בתוס' ישנים בד"ה וניברור, וז"ל אומר רבי שיתנו מתחילה שאם ימות אחד יהי' אותם הפעות שישליכו לים המלח קדושים בעבורו ושליו יהי' קדושים לצורך הסי וכו' ואין לפרש דבלא תנאי מיידי דא"כ מאי פריה ונישקול ד' זוזי ויאמר שיהי' לשם אותו שמת והנשארים יהי' לחיים דהא אפילו מאן דאית לי ברירה לא מהני מידי כיון שהי' מעורבים, דהא זהו דבר פשוט שאם יש כאן איסור מעורב שלא יוכל לומר זה האיסור יושלף לים והשאריהי' היתר כגון תרומה שנתערבה בחולין אין יכול לומר זו היא של תרומה וזו היא של חולין כיון שנתערב.

עכ"ל.

הרי מפניך פתבו דאף שהאיסור נולד בתערוכות פנין דחשובים מעורבים היינו דהאיסור בע"כ מיוחד לעצמו בתערוכות שהדמים שהו של האשה שמתה הו נאסרים בפרט באיסור של חטאת שמתו בעלי, ואיסור זה אי אפשר שיפקע מדמים אלו ולהתפס על דמים אחרים, ובע"כ חשוב תערוכות איסור בהיתר ומשו"ה לא שייך ברירה שיכונן לברר את האיסור מתוך ההיתר, ורק היכא שעדיין לא נתחדד האיסור על דבר אחד בפרט וליכא בזה ענין תערוכות דכולם שונים המה בכה"ג איכא מאן דאמר שהאיסור מתחדד לחול על מה שבורר, ע"כ נראו הדברים בבירור, שלזה פונו גם התוס' בתמורה הנ"ל: ולפי"ז אם נאמר דבקיודש אחת מה' נשים וכן בפעשה טלאים נגד ט' טלאים וכלב אחד, דבמציאות מתחדד הדין על אחד בפרט, א"כ גם שם אם נאמר ברירה הוא שיכונן לפגוש את האיסור עפ"י רוח נבואה, אלא ודאי כמו שבארנו דבכה"ג ליכא חלות על איזה פרט, ורק שחלות הדין שאחד מהם ראוי להתפס, וכל זמן שלא נתחדד אחד כולם אסורים מחמת זה דהרי יש פאן מעשה וסבה הגורמת שיהי' הדין על אחד, ולמאן דאית לי ברירה אפשר להתחדד משעת הבירור, ובזה פקע האיסור מהשא, ולמאן דלית לי ברירה אין לזה תקנה ונשאר הדבר בספק לעולם, ועפי"ז אין שייך בכה"ג דין ביטול ברוב פנין דכולם שונים ואין פאן מיעוט ורוב וכמו שבארנו, ולפי"ז יהי' זה הפלל גדול בדין, דהיכא דשייך דין ברירה ליכא דין ביטול ברוב, והיכא דשייך ביטול ברוב לא שייך דין ברירה, ודלא כמש"כ הגרע"א הנ"ל להרפ"ב שני הדינים במקום אחד, ולכאורה הי' מקום לומר דרק למאן דאית לי ברירה אינו מתחדד החלות רק פפי ההתבררות של האדם, אבל למאן דלית לי ברירה מיחדים חלות הדין עפ"י שמים, אבל זה רחוק מן הדעת, דהנה אף דנראים הדברים דלמ"ד יש ברירה חשבינו פאילו חל מעיקרא על דבר זה בלבד, והוא משום דמ"ד זה סובר דהוי פאילו הנפר מעיקרא, משום דאמרינו אילו הי' בורר מעיקרא הי' ג"כ בורר את זה, משו"ה חשבינו פאילו הנפר מעיקרא, והוי עכש' לכל הענינים הנוגעים לדון למפרע אם כבר חל על דבר זה בפרט, לחשוב פאילו כבר חל, דמצרפינו דעת הפעלים של עכש' ומה שבורר עכש' פאילו רצה וברר כבר משעת תחילת המעשה, אבל כ"ז אם ברר אח"כ, אבל אם לא ברר אח"כ הרי באופן זה אין החלות תלוי בהתבררות, והנה אם נחליט כמש"כ מוכן הענין, דבין אם ברר ובין אם לא ברר, אינם מיחדים מן השמים, ורק אם ברר אח"כ אמרינו הנפרר הדבר למפרע, ואם לא ברר נשאר החלות בלי התחדדות פלל, דגם קמי שמיא ליכא התחדדות, אבל אם נימא דאם לא ברר אח"כ מיחדים מן השמים החפץ שעלי' יחול הדין, עלינו לומר שמתחילה חל הדין על אופנים שאם לא יברר יחול ע"י בירור שמים, ואם יברר יחול ע"י בירורו של האדם, וזה רחוק מן הדעת, וע"כ נראים הדברים מסתברים דגם למ"ד אין ברירה ליכא שום התחדדות מן השמים, וגם בלא התחדדות איכא חלות על ענין זה שאחד ראוי להאסר ומחמת זה פל אחד נאסר מדין ספק כמש"כ: ובס' אבני מילואים סי' מ"א סק"ב הביא מש"כ הריטב"א על הא דפליגי אבני ורבא בקיודש אחת משתי אחיות דלמ"ד קידושין שאינן מסורים לביאה לא הוי קידושין לא חלין הקידושין גם בקיודש אחת משתי אחיות, וכתב הריטב"א ונ"ל צע"ג דהא אי אמרינו ברירה קידושין המסורים לביאה מתחילתו הוא.

עכ"ל, ובתוס' רי"ד כתב ונ"ל ודאי אם היא אומר אינה שארצה היום או מחר, בזה היא לסמוך על ברירה, כיון שתלה ברצונו אבל זה שקידש מתחילה שלא בירר אינה קידש אין לומר שם ברירה.

עכ"ל.

וקשה טובא על דברי דהלא מצינו בכמה מקומות בש"ס דגם היכא דלא תלה מתחילה ברצונו אמרינן ברירה, וכמו בשנים שלקחו בשותפות - במס' ביצה פ' משילין - וביותר במס' תמורה שהבאנו לענין מחיר פלב, ועי' באבני מלואים מש"כ לתרץ קושיות הרמב"ם ולא תירץ כלום דברי התוס' רי"ד, ולענ"ד בכונת דברי התוס' רי"ד דהנה למ"ד יש ברירה שהוא כבירור למפרע שכן רצונו למפרע מעיקרא, אף שהאדם בעצמו לא עלתה במחשבתו מעיקרא על ענין ההתבררות הזאת, אבל לכה"פ בענין שלא תהי' הברירה של עכשיו סתירה לדמעיקרא, בכדי שנוכל לומר אילו היא עולה על מחשבתו מעיקרא על ענין זה היתה דעתו מספמת על אופן הספמתו של עכשיו, ומשו"ה י"ל דבחקו עשה טלאים נגד ט' טלאים וכלב, אף שלא היא בדעתו מעיקרא כלל על ענין זה אינה טלה יהי' נגד הכלב, אבל אם היא מעלה ענין זה על מחשבתו אז אולי גם מעיקרא היא מפרש שטלה זה יהי' נגד הכלב, וכן בשותפים מעיקרא לא חשבו ע"ד החלוקה, רק דעתם היתה על עיקר הלקיחה בשותפות ההחלוקה והשותפות הם שני ענינים, אבל בקידש אחת משתי אחרות, כיון שלא גלה דעתו שמיחד האשה שיברור אח"כ הוי סתירה לברור של אח"כ, דמתחילה לא רצה לברר רק קידש אחת מהן, היינו שיהי' שתייהן ראויים לזה ויהי' ספק, משו"ה לא מהני ברירה לומר דגם מעיקרא אילו עלה על מחשבתו היא בורר כדעכשיו, ולפי"ז אין דברי תוס' רי"ד סותרים לדברי תוס' דתמורה הנ"ל שכתבו דבגולד האיסור בתערובות סמכינן אברירה וכמש"כ לעיל דלצדדים נאמרו דבריהם, ואין ראי' מדבריהם אם סברי פהריטב"א או פהתוס' רי"ד, דהמקומות שהביאו התוס' מן הש"ס מייירי באופן שאין סתירה הבירור של עכשיו לדמעיקרא, ועכ"פ לפי"ז מוכרח הענין גם מדברי תוס' רי"ד הנ"ל דמאן דאית לי ברירה אין הטעם שהאדם יכול לברור ולכונן את המיוחד מן השמים, אלא להיפוך שהדין חל על זה שמברר, וזה פשוט וברור: אמנם לכאורה יש להקשות על דברינו מדברי הרשב"א בחי' לקידושין ד' נ"א ונ"ל ואבני אמר הוי קידושין תמיה לי א"כ לאבני המקדש אשה ובתה כאחת אמאי אין מקודשת, דהא לדידן דרבה נמי לית לי, וכמו דמותיב לי ממעשר ומעשר בהמה, וי"ל דבטר דשמעה מרבה סברי, ואפשר דאבני מודה בשאין מסורים לביאה באשה ובתה כאחת שהאחת אוסרת ביאה השני' אילו חלו הקידושין שאינן קידושין, וכמו שתמצו בתוס' לדעת רבא וצל"ע.

עכ"ל.

ועיקר החילוק בזה דהיכא דקידש אחת משתי אחרות במציאות האמתית המקודשת היא ראוי' לביאה ורק מחמת חסרון ידיעה אסורה ואם יבוא אלי' ויאמר דהא קדיש תהא ראוי' לביאה, אבל במקדש אשה ובתה כאחת כ"כ אינן ראויות לביאה בנדאי, וחילוק זה בין ספק לנדאי הוא מפורש בגמ' יבמות ד' מ"א ע"ב דספק מיקרי עולה ליבום משום דאם יבוא אליהו.

יעו"ש.

והנה לפי"מ שבארנו דבמקדש א' משתי אחריות גם במציאות האמתית לא נתיחדה אחת לקידושין, ובכה"ג לא שייך לומר אם יבוא אליהו ולפי"ז גם במציאות האמתית פולן אינו ראויות לביאה, אבל לאחר העיון אין זה סתירה לדברינו, דבאמת עיקר החילוק בין ספק לנדאי אינו משום אפשרות דבוא אליהו דעכ"פ קודם הבירור איכא איסור, אלא עיקר הטעם בזה הוא משום דכל איסור שהוא מחמת ספק אינו איסור עצמי אלא איסור אחר מחמת חסרון ידיעה וכמו שבארנו ענין זה בשער א', ולפי"ז בקידוש א' משתי אחריות עכ"פ על כל אחת אינו רק איסור ספק מחמת דין המעשה והוי רק איסור אחר גרם, דאיסור עצמי של אחרות אשתו אי אפשר שיהא על כל אחת, אבל במקדש אשה ובתה כאחת דאם יחולו קידושי שתייהן יהי אסורים באיסור אחרות אשה ונדאי, ובכה"ג מודה אב"י דלא חלו הקידושין משום דבעינן קידושין המסורים לביאה, אבל מה שאינן מסורים לביאה שלא מחמת איסור אישות רק דבר אחר גורם סובר אב"י דחשיב כמסורים לביאה, ורבא סובר דבעינן מסורים לביאה בפועל ומשו"ה גם מחמת ספק הגורם איסור ביאה חשוב כאינן מסורים לביאה, ומה דמסיק הרשב"א "וכמו שתמצו בתוס' לדעת רבא" דלכאורה אין מובן לדברי מה שייך תירוצו לדברי התוס', דהתוס' הקשו לרבא מפל חייבי לאוין ועשה דאינן מסורים לביאה ונחלים הקדושין, ומתרצי דרק איסור ביאה הבא ע"י קידושין חשוב קידושין שאינן מסורים לביאה, אבל מה שאסור גם בלא הקידושין אין זה בכלל קידושין שאינן מסורים לביאה.

יעו"ש.

ולפימש"כ פונת הרשב"א דכמו דלרבא גופי' יש חילוק בין איסור שהקידושין גורמים לבין איסור אחר שלא מחמת הקידושין, כ"כ לאב"י י"ל דמחלק בין איסור ונדאי, דהתם דין הקידושין עושה האיסור, ואין איסור ספק שהקידושין גורמים האיסור אבל לא איסור עצמי של קידושין אלא איסור אחר, דמקדש אשה ובתה כאחת מה שמקדש כאחת עושה איסור ביאה, ובמקדש אחת מאשה ובתה אין הקידושין פועלים האיסור רק גורמים שיהי' איסור מחמת חסרון התבררות ואיסור זה אינו איסור אישות שפועלים הקידושין.

כנלענ"ד בזה: ועפ"י דרבנו נסתרים כל הראיות שהביא בס' עין יצחק להוכיח פשיטת המרדכי, דמה שהביא מגמ' בכורות ותמורה לענין מחיר כלב דפריה הש"ס ליברור חדא ולא פריה לישתרו פוליהו משום ביטול ברוב, כבר נתבאר בדברינו, וכן בהקדוש פרוטה בתוך הפיס דכל כה"ג ליכא תורת ביטול ברוב לכו"ע משני טעמים שכתבנו, היינו האחד משום דאין הספק מחמת תערובות דגם אם הי' מפורד בפ"ע בלי שום תערובות הספק עלי' שמא חל הדין עלי', והשני כיון דגם במציאות ליכא דבר מיוחד להיתר ולאיסור אין כאן מבטל ומתבטל, ובתוס' מעילה ד' כ"א הקשו רק בנפלה פרוטה של הקדוש, וכן כל מה שהאריך שם בס' עין יצחק שם בתשובה זו מאיסורי הנאה של דבר המשומר, לפ"ד לא שייך דין ביטול, דגם קניני השותפים עפ"ד אין בזה דבר מיוחד לזה ולזה גם עפ"י מציאות האמתית, ולבד זה לק"מ מנודר הנאה מחבירו דאסור להנות מדבר שיש לחבירו חלק בו כמו ביהכנ"ס וכדומה, דבכה"ג איסור חפצא הוא האיש, ובעת שהוא נהנה מנכסי' הוא נהנה ממנו, ואין שייך בזה דין ביטול ברוב, דעכ"פ הוא נהנה מחבירו.

ודו"ק.

וכן מה ש'הוכיח ממס' יומא ד' נ"ה בטעמא דר"י דלא הי' שופרות לקניי חובה משום חטאת שמתו בעלי', ולא אמרינן דליבטלו הך דמים ברוכא, דלפ"מ דפסק האו"ה והחו"י דבגולד האיסור בתערובות גם בע"ח וכל דבר חשוב בטלים ברוב, דלפי"ז מהראוי להיות דגם מטבע בטיל.

יעו"ש שהאריף שם. ועפ"מ ש"כ לעיל אי אפשר שיהי' שם דין ביטול ברוב כיון דמקשה בש"ס שיהי' שם דין ברירה לא יצויר עוד דין ביטול, דכל היכא דשייך דין ביטול ליפא דין ברירה, ובאמת כתבו התוס' ישנים דהש"ס מקשה שנאמר דהוי פהתנו מעיקרא או שיתקנו דיתנו מעיקרא שיהי' הדמים קדושים ע"מ פן כמו שהבאנו לעיל דבריהם, וי"ל דקושית הש"ס הוא בדרך ממ"נ, דאם כל אחת מקדשות המעות רק לעצמה ויהי' דמי כל אחת מיוחדים, לישתרו כולם משום ביטול ברוב, ואם הוי בגדר התנאה שאינה מיוחדת הכסף לעצמה יהי' משום ברירה, וזה פשוט, וכן מה שחשוב לראי' מוכרחת מהא דאמרינן בגמ' תמורה ד' ט"ו ע"ב דאין חטאת ציבור מטה, ומוכיח משעירי הרגלים ור"ח דאמר רחמנא לאיתניהו מתרומת הלשפה, דילמא מתו מרייהו דהנהו זוזי ש"מ אין החטאת ציבור מטה, ופירש"י שם דהיינו שמא מתו קצת מאותן שהביאו השקלים, דקשה למה לא בטלי הנה שקלים ברוב, ומזה הוכיח דגם כה"ג לא בטלי מטעם שיטת המרדכי והכריח מזה כסברת המקנה, דגם בגיכר ההיתר מעיקרא אם כולם ראויים להאסר ע"י מקרה של מיתת בעליהם הרי זה דומה לנגידון של המרדכי ביבמה שרקקה דם, נלענ"ד דל"ק, דהנה זה נדאי דדין חטאת שמתו בעלי' תלוי בהתכפר ולא במקדש, שאם הפריש אחד דמי חטאת בעד ראובן ומת המקדיש אין זה פלוס פינן שהמתכפר חי הוי חטאת מעליא, ורק אם ימות המתכפר אף שהמקדיש חי יהי' בזה דין חטאת שמתו בעלי', והא דכתב רש"י שם בתמורה לפרש שמא מתו קצת מאותן שהביאו השקלים, משום דבשביל המתכפרים לא שייך לדון משום חטאת שמתו בעלי' דהרי הציבור קיים ואיכא מתכפרים, דכיון דכ"א מקדיש שקלו שיקריבו מהם קרבנות ציבור ולא מתניח דהקדש בעד מספר ידוע של אנשים, ומשו"ה גם אם ימותו קצת מאלה שהי' בשעת הקדש השקלים לא איכפת לן, משו"ה פירש"י דילמא מתו מאותן המקדישים את השקלים דבשביל מביאי השקלים נדאי הקדיש ונהרי מת ונהרי מעורב בזה מתכפר שמת, ויש לדון משום חטאת שמתו בעלי', ולפי"ז לק"מ מדין ביטול ברוב דהרי גם בשקלים שמתו בעליהם אין בזה רק חלק המתכפר ואין פאן דבר מיוחד לומר דבמצאיות האמתית הנהו שקלים הוו דהוא דמת, וחסרון זה של מיתת חלק הבעלים המתכפרים הוא חסרון בכל השקלים היינו גם בשקלים שהבעלים שלהם חיים, יש חסרון זה, דגם הם הקדישו שקליהם בעד קרבנות ציבור שיהי' המתכפרים כל הציבור של מביאי השקלים, והענין בזה דהשקלא וטריא של הש"ס.

אי אמרינן חטאת ציבור מטה או לא, נראה דהוא חקירה במוכן של ציבור, אם ענין ציבור הוא הצטרפות אנשים יחידים ידועים, או הוא ענין מופשט שאינו תלוי וקשור באנשים ידועים, וכמו דמסיק הש"ס הטעם דאין חטאת ציבור מטה משום שאין הציבור מתים, פלומר דגם אם ימותו כל הדור הזה יהי' הדור הבא הציבור, וכמו בענין דבר

השייך לקהל ולשבת, והנה גם לה צד שנאמר דהוקדש בשביל הציבור החי עכשיו, לא נוכל לומר דאם ימות אחד שלא ממביאי השקלים שיהי' חסרון משום חטאת שמתו בעלי, והטעם בזה שלא הוקדש דוקא בשביל כל מספר האנשים החיים עכשיו, אבל כ"ז רק לענין אנשים שאינם ממביאי השקלים שבשבילם ג"כ בא הקרבן דאצלם אינו מיוחד ההקדש, אלא שאם יצטרכו להתפטר יתפפרו גם הנה, ואם לא יצטרכו יתפפרו בלעדם, אבל כל נותני הדמים הם הבעלים העיקרים ושבבילם הוקדש הדמים בעד כולם, ואם מת אחד מהם איכא חלק בעלים שמתו, באופן דלפי"ז אם מת אחד ממביאי השקלים איכא חסרון בכל הדמים משום שמת מתכפר שבבבילו הוקדשו הדמים, ולפי"ז ליכא בזה דין ביטול ברוב שיתבטלו הנה וזו ברוב הדמים דחסרון זה מתפשט בכל הדמים שמת אחד מן המתפפרים שבבבילו הוקדשו הדמים לקרבן חטאת ציבור, באופן דלפי"ז נסתרת גם ראי' זו שהוכיח בס' עין יצחק מזו הסוגיא פשיטת המקנה הנ"ל: עוד יש לדון בזה אף אם נאמר דכונת הש"ס דרק בהנה וזו שמתו הבעלים איכא חסרון שמתו הבעלים ולא בדמים אחרים, דלפי"ז יש לדון שיתבטלו מה"ת הנה וזו ברוב כסף של שאר השקלים שלא יצטרכו להשליכם לים המלח, מ"מ פשקונים אח"כ קרבן בדמי השקלים אפתי איכא חלק בקרבן ציבור זה לבעלים אלו שמתו, דביטול ברוב לא מהני רק שיתבטל מהדמים דין השלכה לים המלח, אבל זכותם של הבעלים לא נפקע דממונא לא בטל, וכ"כ כל זכות שהוא בא מפת קנין ממוני לא בטל, וא"כ אח"ז שנקנה קרבן איכא חלק מבעלים שמתו, ולומר שיתבטל חלק זה בתוך שאר חלקי הקרבן זה נדאי לא שייך כמו שבארנו, דבדבר שאינו מסוים ואינו מבורר לא שייך ביטול ברוב כנ"ל, וכן משמע מלשון רש"י שם דז"ל דילמא מתו מרייהו דהנה וזו קצת מאותן שהביאו השקלים מתו קודם הרגלים ונמצא שמקריבים חטאת שמתו בעלי שהרי יש להם חלק בקו.

עכ"ל.

דמזה מוכח דלא על השקלים עצמם אנו דנים, דאילו על השקלים עצמם הם כולם של הבעלים רק על הקרבן שבו יש חלק לבעלים שמתו, וע"ז לא מהני הביטול שלא יהי' להם חלק, ובקרבן גופא נדאי ליכא ביטול, ועלה לנו מזה דאין שום הוכחה לדברי הגרי"א בס' עין יצחק, וע"כ נראים הדברים מסתברים ונכונים, דדברי המרדכי הם רק בלח בלח שמתחילת בריאתם נבראו ויצאו לעולם בתערובות קודם שחל שם היתר ושם איסור על הרוב והמיעוט, דבכה"ג חל השם על כל התערובות יחד כאילו הם גוף ועצם אחד, שיש בו חלקים חלקי איסור והיתר ואין כאן מבטל ומתבטל.

כנלענ"ד בעזה"י בענין זה: ולפי מש"כ מתורץ גם מה שהקשה הגרע"א בס' דרוש וחדוש למס' ביצה ד' י' בהא דהובא שם המשנה המת בבית ולו פתחים הרבה כולם טמאים, דפירש"י וכל המפרשים דכל הכלים המונחים תחת הפתחים טמאים, שחכמים גזרו טומאה על מקום שסוף הטומאה לצאת דרך שם, וכאן אין אנו יודעים באיזה יוציאנו הילכך כולם טמאים, דבפשוטו משמע דמשום דמסקינן באיזה פתח יוציאנו כל פתח ופתח הוא בספק טומאה דשם סוף הטומאה לצאת דרך שם, וקשי' לי' כיון דרק כלים

שִׁבְּפֶתַח אֶחָד נִטְמָאוּ וְהִשָּׂאָר טְהוּרִים, א"כ יִתְבַטְּלוּ הַפְּלִים שִׁבְּפֶתַח זֶה בְּרוֹב הַפְּלִים שִׁבְּפֶתַח הַפְּתוּחִים.

יעו"ש ועפ"י מש"כ לק"מ דְּכָל כַּה"ג לִיכָא בִּיטוּל בְּרוֹב, פִּינּוּ דְגַם בְּמִצְיָאוֹת הָאֲמִתִּית לֹא נִתְיַחַד פֶּתַח אֶחָד לְטוּמְאָה רַק פְּנֻלָם רְאוּיָם שְׁאֶחָד מֵהֶם יִהְיֶה סוּף טוּמְאָה לְצֵאת, וע"כ פְּנֻלָם טְמֵאִים מְסַפֵּק, וְסַפֵּק זֶה אֵינוֹ מְשׁוּם סַפֵּק הַמִּצְיָאוֹת אֵיזָה מֵהֶם טְמֵא רַק שְׁדִין סַפֵּק עַל פְּנֻלָם מִחֲמַת שְׁאֶחָד מֵהֶם רְאוּי לְהִיּוֹת טְמֵא, אָבֵל עכ"פ פְּנֻלָם שְׁנוּיִם הֵם וְאֵין פְּאֵן מְבַטֵּל וּמִתְבַטֵּל, ועיי"ש דְּמַסִּיק דְּאֶפְשָׁר דְּכֻלָּם טְמֵאִים וְדֵאִי מִחֲמַת אֶפְשָׁרוֹת סוּף טוּמְאָה לְצֵאת, ולענ"ד אֵין מְסַתְּבַר פֶּן דָּאֵם נֹאמַר פֶּן לֹא הִי מוֹעִיל דִּין בְּרִירָה לְזִמְרָה דְּמִתְחִילָה הַנִּבְרָר שְׁלֵא יִהְיֶה אֶפְשָׁרוֹת עוֹד לְצֵאת בְּפֶתַח אַחֵר, וְגַם הַגְּרַע"א מְפַקֵּק בְּדֶרֶךְ זֶה וְנִשְׂאָר בְּצ"ע, וְלְדַבְּרֵינוּ אִי"צ לְזַה דְּאֵין פְּאֵן כָּל גְּוִשְׂיָא כְּלָל.

ועפ"י"ז מֵה שִׁפְתָב בַּס' מְקוֹר חֲזִיִּים בַּה' פֶּסַח סִי' תמ"ח עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם דְּפֶסֶק בַּפִּי"ד מַה אִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ בְּשִׁנֵי שְׁוֹתְפִים שְׁלִקְחוּ זֶה לְקַח י' טְלָאִים וְזֶה לְקַח ט' וְכָלֵב מַה שִׁכְנָגַד הַפְּלָב אִם יֵשׁ טְלָה אֶחָד שְׁדִמוֹ כְּדָמֵי הַפְּלָב אוֹ יִתַּר עַל דְּמֵי הַפְּלָב מוֹצִיאֵו מִן הַעֲשָׂרָה כְּנָגַד הַפְּלָב וְיִהְיֶה מְחִירוֹ וְהִשָּׂאָר מוֹתָרִים.
עכ"ל.

דְּקִשָּׁה הָא קִי"ל בְּדִאֲוִרֵייתָא אֵין בְּרִירָה, וְכַתְּבַב בַּס' מְקו"ח מְשׁוּם דְּמִדְּאוִרֵייתָא בְּטַל הַטְּלָה שְׁחַל עֲלֵי דִין מְחִיר פְּלָב בְּשָׂאָר טְלָאִים וּמְדַרְבְּנֵן אִיסוּרִים מְשׁוּם דְּבַע"ח לֹא בְּטָלִי וּבְדַרְבְּנֵן קִי"ל דִּישׁ בְּרִירָה, וְכֵן כַּתְּבַב הַשַּׁע"מ בַּה' גִּירוּשֵׁין פ"ג ה"ו בְּשֵׁם הַמְּבִי"ט לְתַרְזַן דְּבָרֵי הַרְמַב"ם הַנֶּ"ל יַעו"ש.

ועפ"י מש"כ לֹא יִתְכַן תְּקִירוֹן זֶה, פִּינּוּ דְגַם קָמֵי שְׁמֵיָא לֹא נִתְיַחַד טְלָה לְאִיסוּר מְחִיר פְּלָב וְכֻלָּם שְׁנוּיִם בְּדִין זֶה אֵין פְּאֵן מְבַטֵּל וּמִתְבַטֵּל וְכַמְש"כ לְעִיל, דְּכָל הֵיכָא דְּשִׁינָה עֲנִין בְּרִירָה לֹא שְׁיִיף שֵׁם לְדוֹן דִּין בִּיטוּל בְּרוֹב, הֵינּוּ דָּאֵם הִי אֶחָד מִיּוֹחַד מִן הַשְּׂמִים דְּאָז הִי שְׁיִיף דִּין בִּיטוּל בְּרוֹב אִז לִיכָא דִּין בְּרִירָה אִפִּי לְמֵאֵן דְּאִית לִי בְּרִירָה דְּאֵין אָדָם יְכוֹל לְכַוֵּן לְבוֹרֵר אֶת הָאִיסוּר הָאֲמִתִּי מִתּוֹךְ הַהִיתָר, וְרַק לְהִפּוֹף אֲמִרִינוּ דְּהָאִיסוּר חָל עַל מַה שְׁהוֹבְרָר וְכַמוֹ שִׁפְתָבְנוּ: וּבְשִׁי הַרְמַב"ם נִלְעַנ"ד עפ"י הַדְּרָה שִׁפְתָבְנוּ דְּבְדַבְּרִים פְּאֵלָה אֵין שׁוּם הַתְּיַחַדוֹת מִן הַשְּׂמִים עַל חִלּוֹת הַדִּין אֶלָּא שְׁחַל הַדִּין שְׁאֶחָד מֵהֶם רְאוּי לְחִלּוֹת הַדִּין, וְלִמ"ד יֵשׁ בְּרִירָה חֲשָׁבִינוּ פְּאִילוּ נִתְיַחַד הַדְּבַר הַנִּבְרָר עֲכָשְׁי' גַם מְעִיקְרָא, וְלִמ"ד אֵין בְּרִירָה נִשְׂאָר הָעֲנִין כְּפִי הַתְּיַחַדוֹת, בְּאִוְפֵן דְּלִפִּי"ז יֵשׁ לְזִמְרָה פִּינּוּ דְּבַחֲלָקוֹ עֲשָׂרָה טְלָאִים נִגְדַתְשָׁעָה טְלָאִים וְכָלֵב אֶחָד הַדְּבַר הִי מִתְחִילָה תְּלוּי בְּרִצּוֹנוֹ שְׁאִילוֹ הִי רוֹצֵה הִי מְפָרֵשׁ וּמִיּוֹחַד הַטְּלָה שְׁיִהְיֶה נִגְדַתְשָׁעָה דְּלִשְׁוֹתְפֵי הַשְּׂמִי אֵין שׁוּם קְפִידָא בְּזֶה אֵיזָה טְלָה מִן הַטְּלָאִים יִהְיֶה נִגְדַתְשָׁעָה אִם לֹא קְבַע מִתְחִילָה אֶת הַטְּלָה שְׁיִהְיֶה נִגְדַתְשָׁעָה אִם לֹא קְבַע מִתְחִילָה אֶת הַטְּלָה שְׁיִהְיֶה נִגְדַתְשָׁעָה, וְנִשְׂאָר מִתְחִילָה בְּלִי הַתְּיַחַדוֹת, רַק שְׁחַל הָעֲנִין בְּכָלֵל שְׁאֶחָד מִן הַטְּלָאִים הוּא נִגְדַתְשָׁעָה, עֲנִין זֶה שְׁלֵא נִגְמַר מְעִיקְרָא יְכוֹל לְהַגְמֵר עֲכָשְׁי' שְׁמִיּוֹחַד הַטְּלָה שְׁיִהְיֶה נִגְדַתְשָׁעָה, וּבְזֶה אֵין הַבְּרִירָה דְּהַשְׂתָּא פּוֹעֶלֶת כְּלוּם לְמַפְרַע, אֶלָּא כ"ז שְׁלֵא נִגְמַר בְּקִירוֹר זֶה הִי פְּנֻלָם נִתְפָּסִים בְּאִיסוּר סַפֵּק מִחֲמַת שְׁאֶחָד מֵהֶם רְאוּי לְהַאֲסֵר, וְעֲכָשְׁי' שְׁנִתְבַרְרָר נִגְמַר חִלּוֹת הַדִּין עַל טְלָה זֶה וְהִשָּׂאָר הוֹתָרוּ, וְדוּקָא הֵיכָא שְׁאֵנוּ מוֹכְרָחִים לְזִמְרָה הַנִּבְרָר לְמַפְרַע, בְּזֶה קִי"ל דְּאֵין בְּרִירָה, אָבֵל בַּכַּה"ג דְּלֹא בְּעִינּוּ דִין בְּרִירָה לְמַפְרַע רַק שְׁנִצְרָף תְּחִילַת הַמַּעֲשֵׂה עִם

גמר הענין ע"י הפירור של עכש'י בכה"ג מהני לכו"ע הפירור של עכש'י, ולמד הרמב"ם זה מסתימת הש"ס דתמורה דפריה הש"ס בפשיטות נפוק חדא להדי פלפא ונהנה פולהו לישתרי ולא אמרו בגמ' דאתיא פתנא דלית לי ברירה, משמע דסובר הש"ס דהכא מהני לכו"ע לברור ולהתיר השאר מפאן ולהבא, והא דקשה לשיטתו סוגית הש"ס דבכורות ד' נ"ז דפריה שם הש"ס ממשנה זו על מ"ד דס"ל ברירה בתלוקת יורשים, דמנה מוכח דלמאן דלית לי ברירה ל"ק פלום הו' משנה, נראה לי דהתם דפריה בדרה תיובתא מיתבי, אין להקשות רק למאן דאית לי ברירה, אבל למאן דלית לי ברירה י"ל דלא סבירא לי להו' סברא, ובמס' תמורה סתמא דהש"ס סברה פו דאם שוונים הטלאים פל אחד פפי הכלב דיכול לברור.

כנלענ"ד בענין זה וכן נראה מדברי הרשב"א בתולדות אדם סי' פ"ב הובא באחרונים ונ"ל דכי אמרינן ברירה היינו דוקא במידי דלית לי קיום אם לא שנאמר יש ברירה והוברר הדבר למפרע, דאל"כ אישתכח דאכל טבל מעיקרו, אבל במוכר או מקדיש מידי מנכסי שאינו מסוים פל שפירר אח"כ אחד מהם הרי הוא קנוי ומקדש ואין אנו צריכים לקיום המקח דמעיקרא, וכיון דלקיום המקח אין אנו צריכים לברירה, שפיר השתא מתקיים, שוב אין אנו צריכים לברירה.

עכ"ל בקצרה, דבפשטות מורים דברי דאם מעיקרא נעשה הקנין או ההקדש על דבר שאינו מסוים ועכש'י בורר אחד מהם נגמר הענין עכש'י וא"צ בזה לומר הוברר למפרע - והא דאיתא במס' מעילה ד' כ"א בהקדש פרוטה בתוך הפיס דל"ע דמחייב קרבן על ספק מעילות, פיון שהוציא הראשונה מעל, ולא אמרינן שיברור א' להקדש, דכיון שהוציא קודם הפירור, דהרי בשוגג איירי דאל"ה ליכא מעילה, ולא מהני הפירור דהשתא להתיר למפרע ועבר על ספק מעילות, ורק למאן דאית לי ברירה הי' מהני למפרע: ובזה יש לתרץ גם דברי הרמב"ם בפ"ד מה' עפ"ם בהמה חצי' של עיר הנדחת וחצי' של עיר אחרת שהיתה בתוכה הרי זו אסורה, ועי' שהיא פן מותרת לפי שאפשר לחלקה, והיא מימרא דר' חסדא בסנהדרין ד' קי"ב, והקשה בס' שאגת ארי' סי' פ"ב, דבדאי רב חסדא סובר דיש ברירה ולכי חלקו אמרינן שזהו חלקו מעיקרא, ואנו דקיי"ל דבדאורייתא אין ברירה עי' נמי אסורה ונשאר בצ"ע, ולפימש"כ י"ל דסברת הרמב"ם בזה די"ל דרב חסדא סובר שהדין בעי' שתהא מותרת גם למ"ד אין ברירה, פיון דעי' פמאן דפליגא דמי ומעיקרא לקחו ע"מ לחלקה הרי זה דומה פאילו קנו שני בני אדם שתי שדות שתהא א' לזה וא' לזה דמתחילה חל הקנין על דבר שאינו מסוים ואח"כ הוברר מפאן ולהבא, וכמש"כ הרשב"א, והא דפליגי רב ושמואל במס' ביצה לענין שנים שקנו חבית ובהמה דמפורש בגמ' דתלוי בדין ברירה ל"ד דין תחומים לנידון זה, דהתם בעינו שיהי' הדבר מבורר למפרע, דאל"ה פיון דמערב יו"ט היתה החבית בתוקף שני השותפים אסור להוליך ביו"ט רק פרגלי שניהם, אבל הכא תלוי בקנין הגוף לחול ע"ז דין שלל של עיר הנדחת, וכיון דלענין דיני ממונות מי שזוכה עכש'י חלק מהעי' שאינו מקדש על עיר הנדחת, וכלל בזה אין ברירה מעיקרא, כ"כ אין ברירה שלל של עיר הנדחת, דמעיקרא לא הי' אפשר לחול דין עיר הנדחת על העי' אלא פפי ערו' הקנין והזכות שיש להאיש מבעלי העיר הנדחת, והכלל בזה פיון דקודם חלוקה לא זכה אחד מהם חלק מסוים גם לפי מציאות האמתית וזכו רק שיקח כ"א מחצית העי', ומה שנוטל

עכשיו זהו חלקו ואין כאן ספק של התחלפות, אין האיסור של עיר הנדחת חל לאסור את חלק של העיר האחרת.

כנ"ל: אמנם לפי"ז קשה למה פסק הרמב"ם דבקיודשא' משתי אחריות דשתיקה צריכות גט, ליברור קדא ולישתרי השני' כמו במחיר פלב, ונלענ"ד פיון דמעיקרא חלה התפסת קידושין על שתיקה פפי שביארנו דגם קמי שמיא לא נתיחדה אשה מיוחדת וכל אחת יש בה התפסת איסור קידושין עד הבירור, וכיון דקיי"ל דקדושת הגוף לא פקעה בכדי, משו"ה אסורות לעולם.

וכן נראה להוכיח מהא דאיתא במשנה ריש פרק פיצד מערימים במס' תמורה באומר על בהמת חולין מה שבמע"י אם זכר עולה ילדה שני זכרים אחד מהם יקרב עולה והשני ימכר לחייבי עולה ודמ' חולין, ופירש"י ונ"ל ילדה שני זכרים על שניהם חלה קדושת עולה דהא קאמר אם זכר עולה ומיהו לא נדר אלא אחד היקף יקריב אחד לנדרו והב' ימכר לצרכי עולה ודמ' חולין.

עכ"ל.

ולכאורה יקשה בממ"נ אי ס"ל האי תנא יש בריה למה ימכר השני לחייבי עולה, ואי ס"ל אין בריה למה דמי חולין, ולפימש"כ מתישב על נכון דבכל קדושת הגוף איכא שני דברים, קנין לגבוה והתיחדות הקרבה למזבח, ומשו"ה לענין הקנין מהני בריה מכאן ולהבא ונתברר שא' קנוי לגבוה ומיוחד להקרבה והשני פקע קנינו, אבל מה שהי' מעיקרא חלות קדושת הגוף גם על השני קודם שנתברר, קדושה זו לא פקעה ומשו"ה צריף להמכר לצורכי עולה.

וכן יתישב דברי הרמב"ם בה' תמידין ומוספים פ"ח הי"ב שכ' שחט ב' כבשים על ד' חלות אם אמר יקדשו ב' מתוך ד' מושף שמים מהן ומניפן והשאר פודים אותן בפנים ונאכלים בחוץ כשאר חולין.

עכ"ל.

שדברי מפליאים פל רואה, דממ"נ אם סובר זה יש בריה למה צריף לפדותן בפנים פיון שנתברר על הב' שהם רק קדושת דמים, אינו נפסלים ביוצא, ואם כמו דקיי"ל בכל דוכתא דאין בריה, ודאי קשה איך נאכלין בחוץ דהרי כל אחת בספק קדושת הגוף וכמש"כ רש"י דכולן נאכלין בפנים מטעם זה, ועוד דצריף להניף פולן כמש"כ בתוס', וקבר הקשה פן בס' לחם משנה שם, וכן הקשה על הר"מ מש"כ בה' פסולי המקדש פי"ב גבי תודה שנשחטה על פ' חלות ונשאר בצ"ע, ולפימש"כ דברי מוכנים היטב, דכיון דאין בריה ונמצא דלא נתברר למפרע, רק מכאן ולהבא נגמר הבירור של הב' חלות ומעיקרא קדושת פולן בשנה, וקדושת הגוף לא פקעה בכדי ע"י הבירור לחוד, משו"ה קודם פדי נפסלים ביוצא ואח"כ נאכלים בחוץ כחולין דמכאן ולהבא מהני הבירור, ומה דבכה"ג נפקע קדושת הגוף מן הלחם, הוא דכיון דנתברר מכאן ולהבא דהשמים הראשונות הן מיוחדות להקרבה, אז השמים הנשארות הן פקדשים שנעשה בהן מום שפקעה קדושת הגוף.

והוא נכון מאד בעזה"י: ובחן' הרשב"א למס' קידושין ד' י"ז פתב ענגן נפלא בקא דאמר רבא ירונות גר את הנכרי אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים מהא דתנו גר ונכרי שירשו את אביהם נכרי, גר יכול לומר לנכרי טול אתה ע"א ואני מעות וכו' ואי ס"ד דאורייתא כי שקיל חילופי ע"א הוא דקשקיל וכו' וכתב הרשב"א וז"ל ואיכא למידק הא אמרינן חבר וע"ה שירשו את אביהם ע"ה והניח פירות מעושרים ושאינם מעושרים יכול חבר לומר לע"ה טול אתה פירות שבמקום פלוני וכו' ואע"ג דירושא דאורייתא, וי"ל דהתם במין אחד ומשום ברירה אבל בשני מינים כי הכא אין ברירה, ואפתי לא ניחא לי דהא דאיתא בתמורה וכן בשני שותפים שחלקו אחד נטל עשרה טלאים ואחד נטל תשעה טלאים וכלב את שפנגד הכלב אסורים, שעם הכלב מותרים, ואקשינן בגמ' ואמאי אסורים נישקול חד בהדי כלב וניתסר, כלומר, משום ברירה, ואידך ט' נישתרו, ומשני כגון דשנה עשרה כל חד ד' זוזי ופלגא חומשא וכלבא שנה חמשא זוזי אלמא אי לאו הכי ט' אחרוני שרי אלמא אף בשני מינים יש ברירה, ושם רבא סבר דבשני מינים אין ברירה והיא מתני' כפשטה מפרש לה אפי' כי לא שנה כלבא טפי מד' זוזי דאין ברירה.

עכ"ל.

ודברי' מרפסין איגרי חדא מה שייה ענגן ברירה דהתם לדון משום שני מינים דכיון דהתם דיינינן רק לברור הטלה שעלי' חל דין מחיר פלב מתוך שאר הטלאים, והברירה היא בין הטלאים, ועוד שההבדל הוא בין מין אחד לשני מינים הוא רק פשאנו דנים על חלוקת השותפים והיורשים לומר שנה חלקו שם שייה לחלק בין מין אחד לשני מינים, והתם דיינינן על ברירה של חלות המחיר פלב, ושנית קשה דאדרבה מסוגיא דהתם מוכח דבשני מינים אין ברירה ומשו"ה נאסר טלה אחד משום מחיר פלב, דאם נאמר דגם בשני מינים יש ברירה דזהו חלקו משעה הראשונה לישתרו פולם, כמו דמקשה הרשב"א פאן דאי יש ברירה לא חשוב חליפי ע"ז, וכבר נתקשו רבים בדברי' הרשב"א אלו, ונלענ"ד בכונת דברי' דהנה לענגן הקושא הראשונה שפכתנו י"ל דכיון דיסוד ענגן ברירה הוא דאמרינן מה שרצה לברור עכש'י פה דעתו היתה משעה הראשונה אף שלא חשב מעיקרא פלום על דבר זה, וכמש"כ התוס' במס' בכורות ד' נ"ו וז"ל וא"ת מה יועיל אם יברור וכו' וי"ל שפך סברת הש"ס פיון שיש ברירה שיש לדבר להיות תלוי בדעתו דמסתמא פה דעתו מתחילה דאותו שיברור הוא פנגד הפלב.

עכ"ל.

והנה מה שתלוי ברצונו בזה הוא משום דלחבירו אינו נוגע ענגן זה פלום איזה טלה יהי נגד הפלב, וכל זה ניחא אם נימא דבשני מינים יש ברירה על חלוקת השותפים וכאילו הוברר מעיקרא שנה יטול העשרה טלאים אלו וזה יטול התשעה טלאים עם הפלב, דלפי"ז תלוי ברירת הטלה בין הטלאים רק בדעתו ודעתו הוא מברר עכש'י והוי כאילו חשב מתחילה לכה, אבל אם נאמר דלענגן חלוקת השותפים רק במין אחד יש ברירה ולא בשני מינים, נמצא דאיכא בזה שני אופני שותפות, י"ח טלאים לחלוק טלאים נגד טלאים וטלה אחד עם פלב שתהא יד שניהם שוונים בכל אחד מהם, ואח"כ פשחלקו אם הי' מתרצים לברר איזהו מן הטלאים יהי' מן הי"ח טלאים שחלוקתם זה פנגד זה פדיון

ברירה לומר שזהו חלקו משעה ראשונה, ואיזה טלה שהוא משותף לשניהם עם הפלבה' מהני ברירתם, דכמו שהם מספיקים עכשיו, חשבינו כמו שהי' אומרים ומתנים מעיקרא פה, אבל כיון דבשעת חלוקה לא עשו שום ברור ע"ז ורק לאחר שנטל עצמה טלאים בורר הוא לעצמו טלה שיהי' נגד הפלב, מה מהני ברירתו לברר על אופן השותפות כיון שדבר זה אינו תלוי ברצונו לבד אלא בדעת שני השותפים יחד, באופן דלפי"ז גם אם תהי' עכשיו הסכמת שותף השני לא יועיל כלום דאיהו נימא לברר דעתו למפרע עי"ז שמברר עכשיו בשעה שאינו נוגע לו כלום, וברירת איסור מתוך היתר לא יתכן בשום אופן, וכאן אי אפשר לומר הוברר למפרע שדעתו הי' מעיקרא על טלה זה שיהי' נגד הפלב, כיון שזה תלוי אם טלה זה הי' מן הי"ח טלאים שהי' על אופן שותפות לחלוק טלאים נגד טלאים דאז אי אפשר שיהי' עלי' דין מחיר פלב, או הי' הטלה האחד הנשאר שיהי' יד שניהם שונים בו עם הפלב, ועל ענין זה צריך דעת שניהם, ודעת השותף השני לא נתברר למפרע, דמה שרוצה עכשיו אינו מברר כלום, ובגמ' לא נזכר ג"כ לצרף עכשיו גם דעת השותף השני, ועפי"ז מוכח מן הש"ס דתמורה דגם בשני מינים יש ברירה, והוברר מעיקרא שיקח העשרה טלאים והשני הט' והפלב, ונמצא דברירת הטלה בין הטלאים גם מעיקרא הי' תלוי רק בדעתו, דלחבירו לא איכפת כלום ושפיר מהני ברירתו עכשיו לברר למפרע.

והוא דבר נכון ומסתבר בעזה"י: ובקושיא השני' כיון דיש ברירה לומר דזה חלקו המגיע לו משעה הראשונה לישתרו כולם כמו דאמרנו לענין ירושת הגר דאי יש ברירה לא הוי חליפי ע"ז, נלענ"ד דבאמת ענין ברירה בשותפים יש לדון בזה הרבה, דאם נאמר הוברר דזה חלקו משעה הראשונה, וכן בשותף השני, דלכאורה לפי"ז לא הי' משותפים כלום רק חלקיהם הי' מעורבים, והנה מצינו בש"ס פמה חילוקי דינים בשותפות מה דליכא בתערובות, דהלא בכ"מ דילפינו דשותפות פוטרת לא תפטור תערובות, אלא נדאי גם למ"ד יש ברירה הוא רק על ברור החלוקה משעת חלוקה, היינו דהוברר למפרע דבשעה שיבוא הדבר לידי חלוקה שיטול זה חפץ זה וזה חפץ זה, אבל לא אמרינו הוברר למפרע שפבר חלקו, אלא דעד זמן החלוקה הם משותפים, ויש לכ"א חצי שאינו מסוים בכל הדבר וכן לשני, וגם קמי שמיא לא איגלאי לסיים חלק של כ"א קודם חלוקה, ולפי"ז הקנין שיש לכ"א קודם חלוקה הוא כפי ערף הקנין שיש לכ"א בדבר המשותף למ"ד אין ברירה שבארנו שיש לכ"א דבר שאינו מסוים, דלפי"ז אם נוטל הטלה נגד הפלב לא שייך לומר שזכה מראשית הקנין מן הקונה שקנו השותפים, דהרי הקנה לשניהם בשותפות, רק דין השותפות מחייב לחלוק בדבר שיש בו דין חלוקה, ונמצא דמה שזוכה את הטלה הוא ע"י קנין השותפות, היינו ע"י הזכות שיש לשניהם בין בטלה ובין בפלב זכו לחלוק הטלה נגד הפלב, דלפי"ז אף שהוברר משעה הראשונה שזכה הוא בטלה והשני בפלב, אבל זכותו בטלה הוא ע"י שהי' לו זכות שותפות גם בפלב, ומשו"ה אסור האי טלה מדין מחיר פלב, והא דאמרנו בגר דלמאן דאית לי ברירה אין בזה חילוקי עפ"ם, הוא דוקא בירושה ולא בשותפים, דבירושה יש לומר דמה דנוטל עכשיו המעות אינו ע"י זכותו בעפ"ם אלא שירש פה מאביו, דלא נשתתפו בשותפות עד החלוקה, רק עבר איזה זמן שלא ברו חלק ירושתם, ועפי"ז יש מקום לומר דגם

למ"ד יש ברירה בשני מינים איפא הבדל בין יורשים לשותפים לענין מחיר פלב וחליפי עפ"ם, אף שהתוס' במס' ע"ז ד' ס"ד ע"ב לא פתבו פן.

יעו"ש, בד"ה תנ"ה, שפתבו להדיא דגם בגשתתפו מותר למאן דאית לי ברירה, י"ל דהרשב"א לא סביר הכי. והא דאמרינן במס' ביצה ד' ל"ז לענין תחומים דלמאן דאית לי ברירה מותר כ"א להוליה חלקו פרגלי אף שקודם חלוקה יד שניהם שונים הי, התם אין הקנין דמעיקרא מגרע פלום, דבעינו רק שיהי' מבורר מעיו"ט שביו"ט יזכה זה חלק זה, וכמו דאמרינן שם בשואל פלי ביו"ט אם הבטיחו מעיו"ט הרי הוא פרגלי השואל אף דלא משד מעיו"ט ולא קנהו פלל, אלא פנין דנתברר מעיו"ט שיקח ביו"ט קנה שביתה אצל השואל.

כנלענ"ד בענין זה לחומר הנושא. פרק כג גרסינן בפ' משילין הבהמה והכלים פרגלי הבעלים, וכן האשה ששאלה מחבירתה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו פרגלי שתיקה, ובגמ' פי סליק ר' אבא אשכחני לר' יוחנן ור' חנינא בר פפי ויתבי וקאמרי אמאי וליבטיל מים ומלח לגבי העיסה, אמר להו ר' אבא הרי שנתערב לו קב חטים בעשרה קבין חטים של חבירו יאכל הלה וחד, אחיכו עלי, אמר ר' הושעיא שפיר עבוד דאחיכו עלי מאי שנא חטים בשעורים דלא קאמר להו דהוי לי מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בטל, חטין בחטין נמי נהי דלר' יהודא לא בטיל לרבנן מיבטל בטיל, אמר לי רב ספרא משה שפיר קאמרת ולא שמיע להו הא דאמר רב חייא קטוספאה משמני דרב הבורר צורות מגרנו של חבירו חייב לשלם לו דמי חטים אלמא פילא חסרי' הקא נמי פילא חסרי', א"ל אבני ולא שני לי למר בין ממון שיש לו תובעים לממון שאין לו תובעים, א"ל וליטעמך הא דאמר רב חסדא גבילה בטלה בשחוטה לפי שאי אפשר לשחוטה שתעשה גבילה שחוטה אינה בטלה בגבילה לפי שאפשר לגבילה שתעשה שחוטה הקא נמי דכי אית לה בעלים לא בטלה, וכי תימא הכי נמי והא תניא אמר ר' יוחנן בן גורי חפצי הפקר קונים שביתה אעפ"י שאין להם בעלים דומים פמי שיש להם בעלים, א"ל מי קדמית איסורא לממונא איסורא בטל ממונא לא בטיל.

עכ"ל הש"ס: והנה סוגיא זו סתומה וכל השאלות והתשובות שבגמ' לא נתבאר פלל במפרשי הש"ס לקצרי הראות פמוני, וראיתי בס' פני יהושע בסוגין שנתעורר לבאר את הסוגיא התמורה הזאת, וגם בפ' נתיבות המשפט סי' רכ"ט כ"א לפי דרכו ולא נתקבלו לי דבריהם, וע"כ נלענ"ד לפרש סוגיא זו עפ"י דרך חדש שבזה יתבאר לנו פללים חדשים בדיני הביטולים, בעזה"י, והנה ביסוד דין ביטול ברוב אם שייך גם בדיני ממונות נראה בפשטות דכיון דעיקר דין ביטול ברוב ילפינן מאחרי רבים להטות ומקרא זה נדרש גם לדיני ממונות, ולענין רובא דאימא קמן היכא דליכא מוחזק לכו"ע אזלינן בתר רוב, ומתראוי להיות דגם לענין ביטול ברוב לא יהי' חלוק דיני ממונות מדיני איסור והיתר, ולענין ביטול ברוב לא שייך לחלק בין היכא דאיכא חזקה של מוחזק או לא, דרק לענין בירור הספיקות שייך חלוקה זה ולא לענין ביטול הודאית, וכן מוכח להדיא מפל השקלא וטריא בסוגיא זו, דאם נימא דדיני ממונות לא נאמר פלל זה לגמרי, מה מדמה ר' אבא דין תחומים לדיני ממונות, אלא נראה דמה דפשוט לי לר' אבא דממונא לא בטיל הוא עפ"י נסוד אחר, דהנה בעיקר דין הביטול שהמיעוט מתבטל ע"י הרוב

שבפשוטות הוא הפקעת הדין של המיעוט שלא יוגרם על ידו השתנות דין של המרובים, אבל באמת י"ל דכ"ז שלא נתבטלה סבה הגורמת את הדין לא יפקע הדין, ומשו"ה מהראוי למצוא בכל דבר המתבטל ברוב שתבטל הסבה הגורמת את הדין, והנה בחלב שנתערב בתוך השומן כשפטל ברוב נוכל לומר שהתורה אמרה שהחלב מתבטל כאילו אינו וכמו שלא הי' בזה חלב כלל, אם לא היכא שנותן טעם דהוי כאילו נזכר האיסור, וכו' בטריפה שנתערבה בבשר פשר, חשוב כאילו אין כאן סבה האוסרת, כאילו הוסרה מפאן הסבה שגרה לאיסור, וכל זה שייך בדינים שהסבה הגורמת הדין הוא בעצמות הדבר של המיעוט המעורב, אבל אם יצויר אינה דין שראוי להתנהג עם המיעוט שסבתו אינו בתוך החפץ כלל, רק ע"י סבת דין שחוץ לחפץ אז לא שייך שיתבטל המיעוט בתוך הרוב כיון שסבת השתנות של המיעוט מן המרובים אינה תלויה בהמתערבים כלום ואין כאן מבטל ומתבטל: ולפי"ז יש לדון בדיני ממונות שעיקר סבת הדינים הוא קנייני הבעלים וזכותם, אם סבה זו חשובה סבת התפצים או סבת בעלי החפצים, והנה בכל חפץ קנוי לבעלים יש בזה שתי הבחנות מצד הבעלים ומצד החפץ, היינו דלבעלים יש להם שליטה וכח על החפץ ומחמת זה נקרא שם בעלים על החפץ, דע"ז מתחדשים דינים גם על החפץ לענין דיני ממונות וכן לכמה ענינים של איסור והיתר כמו איסור תחומים: ואיסור שביתת בהמתו בשבת, ולענין חמץ בפסח ועכו"ם של ישראל וכדומה, והי' דן ר' אבא דבנתערב קב חטין שלו בשל עשרה קבין של חבירו לא שייך ביטול, היינו אף דבהשקפה מצד הדין של תשלומים גם דין החפץ מסייע לזה, דאם הי' חפץ דלית בי' דין ממון, אינו מתחייב האוכלו בתשלומים, אבל באמת עיקר הסבה בזה הוא פח הבעלים וזכותם, ומשו"ה כיון דעיקר הסבה אינו קשור בעצמות החפץ אלא בכח זכות הבעלים והשניוניים שבין חטים שלו לשל חבירו אינו שנוי בהחטים אלא בבעליהם ומשו"ה אין כאן מבטל ומתבטל, ועפי"ז דן ר' אבא דגם לענין דינים המסתעפים על החפץ כמו איסור תחומים שסבה הגורמת הוא רשות הבעלים כיון דלא שייך ביטול על הסבה אין כאן ביטול כלל שהדין לא נפקע רק ע"י התבטלות הסבה והסבה אינה בטלה מטעם שאינה על החפץ אלא מדבר שחוץ לחפץ, ולר' אבא כ"כ בכל איסורים המסתעפים מקנין הבעלים כגון לענין שביתת בהמתו, וחמץ ועכו"ם, כל כה"ג לר' אבא מהראוי שלא יועיל ביטול ברוב, והנה מה שצייר ר' אבא דוקא מין במינו, נראה לי די"ל דס"ל דשאני דין ביטול מין במינו ממין בשאינו מינו, דמין במינו כיון דהם שוונים באיכות גופיהם אינם מבטלים זה"ז שיהי' נחשב כאילו בטל עצמותם ונתהפכו לדבר אחר, ונוכל לצייר רק שפטלה סבה הגורמת את הדין, אבל מין בשאינו מינו חשבינו כאילו בטל עצמות המיעוט, וכמש"כ הר"ן בפ' הנזדר מן המבןשל שדברים השוונים אינם מבטלים זה"ז, ובכל מה שהם חלוקים זה"ז בזה הם מבטלים זה"ז.

יעו"ש.

ועפי"ז י"ל דר' אבא סובר דאם הי' מתערב חטים בשעורים של חבירו הי' מתבטלים גם לענין תשלומים כיון דבכה"ג מתבטל עצמות של החטים וכאילו אין כאן חטים כלל, ממילא גם קנין הבעלים נפקע דליכא חפץ שעלי' יהי' זכותו וקנינו, אבל חטים בחטים דליכא ביטול עצמות החטים רק סבת הדין של הקנין ובה לא שייך ביטול דסבה זו אינה נמצאת בהחטים אלא בבעל החטים, ור' הושעיא דאמר שפיר עביד דאחיכו עלי' סובר

דלרפנו נמי גורם הדין ביטול שיבת בטל עצמות הדבר דליכא בעולם שני דברים שיהי' דומים זה לזה ממש, רק כל היכא דליכא ביניהם איזה השתנות הנוגעת לדין ליכא דין ביטול, אבל היכא דאיכא חילוק דין ביניהם אז בטל המיעוט לגמרי דהרי גם בעצמותם הם חלוקים זמ"ז, וכמו דלר' יהודא סבת התחלקות הדינים ביניהם גורמת להתבטלות עצמותם כ"כ לרפנו, וכיון שכן גם חטים בחטים יתבטלו ויהי' נחשב כמאן דליתא בעולם חטים שלו ויפטור האוכלן דכבר נפקעו קנינים של הבטלים ע"י התבטלות החטים: ובחז' הרשב"א בסוגין תמה בזה על קושית ר' הושעיא וז"ל נהי דלר' יהודא לא בטיל לרפנו מיבטל בטיל, תמיה לי אי משום הא מאי החוכא דדילמא אית לי לר' אבא דמים ומלח לגבי עיסה מין במינו הוא וקושטא דמילתא נמי הכי הוא, דמ"ה נמי הוא דאמר רב אשי דהוי לי דבר שיש לו מתירים וכל דשיל"מ אפילו באלף לא בטיל, ועוד דדילמא ר' אבא כר' יהודא ס"ל, ומאן דס"ל כר"י מאן דאית לי פרפנו אחוכי עלי, עכ"ל, ולפימ"ש"כ השקלא וטריא בזה אם גם במין במינו שייך ביטול עצמות החפץ ושניהם סברי פרפנו, דאם הטעם דר' אבא משום דס"ל כר' יהודא דמין במינו לא בטיל, למה לי להוכיח מדיני ממונות דיאכל הלה וחד, פינו דבכל דוכתא לא בטיל לר' יהודא גם באיסורים ודאי דלא עדיף דיני ממונות מאיסורים, אלא כלפי שיהביא ר' אבא ממין במינו משום דס"ל דבמין בשאינו מינו גם לענין משלומים מיפטר דע"י ביטול החפץ מתבטל גם קנין הבטלים, ובמין במינו סובר דלרפנו ליכא ביטול עצמות הדבר רק הסבה הגורמת הדין מה דלא שייך בקנין ממון דסבה הגורמת אינה נמצאת בדבר הנקנה, ע"ז אחיכו עלי דסברי דלרפנו הביטול במין במינו הוא כאןפן הביטול לר' יהודא במין בשאינו מינו, ולפי"ז כמו ר' אבא כ"כ ר' הושעיא סברי דמים ומלח לגבי עיסה כמין במינו חשיבי, רק דרב אבא דן מטעם קנין ממון דלא בטיל במין במינו ור' הושעיא סביר דלרפנו בטיל, אף אם נודה לר' אבא דבקנין ממון ליכא ביטול, והיינו מה דאחיכו עלי, דגם לשיטתו איכא ביטול.

כמש"כ.

ומה דמתמה רב ספרא משה שפיר קאמרת ולא שמיע להו הא דאמר ר"ח דכמו דאמרין שם בבורר צורות דחייב לשלם לו דמי חטים, אף דעצמות הדבר הוא צורות שאין בהם שום שווי ממון מ"מ פינו דלבעלים יש בהם פח השתמשות שע"י הצורות המדה מתרבת, וכשכבר נחסרה המדה חייב לשלם דמי חטים משום דלבעלים הם שוויים כמו חטים, ולפי"ז גם אם נאמר דהביטול הוא על עצמות הדבר והוי כמו שאינו, אבל עכ"פ לא נוכל לומר שיועיל הביטול כמו שהמיעוט אינו בעולם כלל, דלא מציינו ביטול כה"ג בשום דוכתא, אלא שחשבינו כמאן דליתא איכותו, מראהו וצביונו, וכיון דלענין משלומים אין נפ"מ, פינו דלבעלים הם שוויים כחטים דלעלמא חייב לשלם דמי חטים, כ"כ ה"א לו? הא דחשיב כעפר, אבל פינו דלבעלים יש בהם פח שמוש אי אפטר שייפטור משלומים, כאןפן דלפי"ז לא נפקע פח הבטלים וקנינם ע"י ביטול החפץ, פינו דעצמות הקנין הוא פח הדין בבטלים עצמם ולא בהחפץ, והחפץ עכ"פ איתא בעולם וע"כ לא נגרע הקנין כלום ע"י התבטלות צורת החפץ, פינו דלבעלים יש בהם פח השתמשות, ואפ"י פריה ולא שני לי למר בין ממון שיש לו תובעים לממון שאין לו תובעים.

היינו דמה דמתרץ ר' אבא דלהכי אין המים ומלח מתבטלים בעיסה משום דקנן שביטה הוא סבת קנן וזכות הבועלים, וכיון דקנן הבועלים לא נפקע, כ"כ קנן השביטה אף דעכשי' נוגע לו רק דין הוצאה ביו"ט, ע"ז פריה אבני דהרי יש לחלק בין דין תשלומים שתלוי בקנן של עכשין' שיש לבועלים, וכיון דגם עכשין' יש להם קנן לא מהני ביטול, אבל באיסור תחומים שסבת הדין הוא מחמת קנן שהי' לבועלים מעיו"ט, ועכשין' אף שפבר נפקע קנן הבועלים עי"ז שהקנה לה המים ומלח, מ"מ נשאר הדין איסור הוצאת התחום על החפץ, נמצא דהסבה הוא עכשין' בחפץ פכל שאר דינים שעל החפץ ושינוי בזה ביטול פביטול שאר איסורים, כיון דעכשין' ליכא תובעים אין דבר בעולם שיגרום עכשין' הדין על החפץ, ובע"כ דסבה הגורמת נמצאת בעצמותו ומיבטל בטיל, ומשיב רב ספרא וליטעמיה הא דאמר ר"ח גבילה בטלה בשחווטה, הכא נמי דכי אית לה בעלים לא בטלה, היינו כיון דמחלקת בין יש תובעים לאין תובעים הרי סבירא לי' דלקנן שביטה מהני ביטול, רק אם יש תובעים לא מהני גם לקנן שביטה, אף דלבעלים אינו נוגע דין השביטה של איסור הוצאה יותר מלשאר אדם, והנה אם הי' נוטל המים ומלח שלא מדעת הבועלים הי' בזה גם איסור הוצאה, נמצא לפי"ז דכח הקנן של הבועלים מושג אחר' גם קיומו של החפץ שלא יתבטל המיעוט בתוך הרוב, דאל"ה ליכא לחלק לענן דין תחומים בין אית לי' תובעים או לא, ואם סובר לחלק בין קנן שביטה לקנן של שליטת הבועלים הוי לי' למימר דשאני קנן שליטה מקנן שביטה, וכיון שכן כ"כ יש לחלק גם לענן טומאה בין יש תובעים או לא, והא דפריה רק מדין טומאה ולא מפלל דין ביטול איסורין.

נלענ"ד דעפ"י מה שנתבאר בדברינו לעיל דשאני דין טומאה משאר איסורים, דבכל איסורים סבת הדין הוא החפץ כמו טרפות ונבילות וכדומה, אבל ענן הטומאה הוא מציאות בפ"ע כאילו הוא פנוס בתוך החפץ וכמו שהבאנו לשון הש"ס בכמה דוכתי טומאה יוצאת וטומאה נכנסת, ולחלות טומאה על טומאה אמרינו שבעה לה טומאה ולא פלשון הנאמר באיסורים אין איסור חל על איסור, ובארנו דעל עצמות הטומאה לא שינוי ביטול ברוב, דמה שאין ברוב החתיכות טומאה אין פאן רוב המבטל, דמה דליתא אי"א להחשיבו לרוב, וענן הביטול בכה"ג הוא רק על עצמות החפץ דחשוב פמאן דליתא דכשאנו חושבים את הנבילה פמאן דליתא ממילא ליכא גם הטומאה וכאילו פקעה הטומאה, ומשו"ה פריה כיון דסברת דקנן הבועלים וכח זכותם מעכב שלא נחשיב את החפץ כאילו בטלה עצמותו, דלענן דיני הממון לכות הבועלים חשבינן פאלו איתא בעולם, אז גם לענן דינים אחרים חשבינן פאלו איתא בעולם, ממילא גם לענן טומאת גבילה יש לחלק בין אית לה תובעים לאין לה תובעים, אבל מפל איסורים לא מצי למיפרה דהתם י"ל דלא שאני בין איכא תובעים או לא, דכיון דבכל איסורים אי"צ להתבטלות עצמות הדבר, רק התבטלות סבה האוסרת, ולענן זה אין זכות וכח הבועלים מעכב פלום, ומסיק וכ"ת ה"נ והא אמר ריב"נ חפצי הפקר וכו' דמזה מוכח דענן השביטה הוא שהחפץ קונה את המקום, והיכא דאיכא בעלים קונה החפץ שבימת הבועלים, ובהפקר קונה את מקומו, ונמצא דאין חילוק בין איכא תובעים או לא, דאם ממונא לא בטיל גם בליכא תובעים ליכא ביטול, דענן השביטה עצמה הוא בגדר קנינים, שהחפץ קונה שבימתו, ולפי"ז ליכא לעולם תורת ביטול ברוב, לענן דין שביטה,

ובמסקנא א"ל מי קמדימית איסורא לממונא איסורא בטל, ממונא לא בטל, היינו דלעולם קננו הממון לא בטיל מחמת שהיא סבה אצל הבעלים, אבל במה שמסתעף מקננו זה לעננו דין איסור והיתר חשבינו לעולם שחשוב השתנות בחפץ והמיעוט מתבטל בתוך הרוך, ומשו"ה לעננו תשלומים שסבה המסויבת היא מה שנעשה חסרון וגרעון לקננו וזכות של בעלים, משו"ה אין ביטול ברוב מגרע כלום בדין זה, אבל לאיסור הוצאה שאינה מחמת גרעון זכות בעלים הרי זה כשאר איסור והיתר ומתבטל המיעוט בתוך הרוך, ונראה דלמסקנא מבאר אב"י מה שאמר תחילה לחלק בין איפא תובעים לליפא תובעים הי' פונתו לחלק דלעננו הנוגע לבעלים כל דיני קיימים שפח הבעלים לא נפקע מחמת שדיניה' הם בעצמו' הבעלי', ודין האיסור המסתעף הוא חל על החפץ, ורק רב ספרא הי' סובר בדברי אב"י שמחלק בין מים ומלח שנטלו מדעת בעלים בקננו שאלה ומתנה, ובין מים ומלח שנתערבו בעיסה שלא מדעת בעלים.

כנלענ"ד בסוגיא זו בעזה"י: והנה בהא דאב"י השיב לי' לרב ספרא בתחילה לחלק בין דין ממון שיש לו תובעים לבין הנדון של מתני' שאין לו תובעים, ואח"כ השיב לו אב"י עוד חילוק אחר בין ממונא לאיסורא, נלענ"ד דגם לפי מה דהשיב אב"י במסקנא דעיקר החילוק הוא בין ממונא לאיסורא לא הדר בי' מתירוץ שהשיב בראשונה, דאל"ה הי' צ"ל אלא אמר אב"י, והוא משום דגם לפי המסקנא איפא חילוק בין ממון שיש לו תובעים או לא, היינו דגם לעננו איסורא דאמרינו דלעולם מיבטל בטל הוא דוקא אם האיסור אינו מסבת תביעת הבעלים, כמו איסור תחומים ושבייתת בהמתו וכדומה כל כה"ג שהסביבה הגורמת את הדין עכש' אינו תלוי בקפידת הבעלים, אז אף היכא שקננו הבעלים היא סבה עיקרית להאיסור כמו בשבייתת בהמתו, שאם הי' נפקע עכש' קננו הבעלים לא הי' האיסור מתקיים, אבל פינו דמה דאסור עכש' כ"ז שהיא קנוי' לבעלי', אינו משום פגיעת זכות הבעלים ותביעתם, ע"כ עיקר דין האיסור עכש' הוא חל על הבהמה שאסור לעשות מלאכה עמה, והרי זה דבר האסור כשאר איסורים, ואם תתערב בהמת ישראל ברוב בהמות של הפקר או של נכרים, מהראוי דתתבטל כשאר איסורים המתבטלים, אבל אם האיסור עכש' הוא מחמת תביעת הבעלים וחסרוןם אז גם האיסור אינו מתבטל, ומה"ט נראה ברור דבנתערב קב חטים של אחד בתוך עשרה קבים של חבירו מלבד הדין תשלומים איפא גם איסור גזל, שאם יאכל בעל העשרה קבים את כל החטים הוא עובר באיסור גזל, דבכה"ג אין האיסור בעצמות החטים, אלא בתביעת הבעלים וזכותם תלוי האיסור וע"ז לא מהני ביטול, ולפי"ז נלענ"ד שאם ראובן אסר נכס' על שמעון באופן שהאיסור חפצא הוא חל על נכס' ולא על גופו כמו ככרי עליה, ונתערב דבר מנכס' בתוך חפצים של שמעון דהמיעוט בטל ברוב, דאף שדין האיסור תלוי בקנינו של ראובן, אבל עכ"פ האיסור עכש' אינו משום פגיעת קננו וזכות של ראובן, רק איסור קדושה וקונם שחל על החפצים של ראובן, ועל איסור זה שייך ביטול כביטול שאר איסורים, אבל אם אסר הנאתו על שמעון דאיסור חפצא הוא גופו של ראובן, ומה שאסור לשמעון להנות מנכס' ראובן הוא משום דכשנהנה מנכס' הוא נהנה מראובן, וחילוק זה בין אוסר הנאתו לבין אוסר נכס' הוא מבואר ומפורש בגמ' ומפרשים במס' נדרים, ובאוסר הנאתו אם נתערב מנכס' לתוך של אחרים ודאי דלא בטל ברוב פינו דממונא לא בטל וכשנהנה מתערובות זאת עכ"פ הוא נהנה משל ראובן.

ולפי"ז בָּהָא דְהַקְשָׁה בַּס' עַיִן יִצְחָק ח' או"ח סי' כ"ו מְמַשְׁנֶה דְנִדְרִים ד' מ"ח דְאִיתָא הֵתָם בְּאוּמַר הַרְיָנִי עֲלֵיךְ חֲרָם וְאֵת עָלֵי שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִים בְּדָבָר שֶׁל אוֹתָהּ הָעִיר וְכוּ' רַחֲבָה, וּמְרַחֵץ, וּבִיהַכ"נ, תִּיבָה וּסְפָרִים, אֲמַאי לֹא מִיבְטֵל חֵלֶק הַיְחִיד בְּרוֹב הַיְתֵר מֵה שְׁשִׁינְיָךְ לְכָל הָעִיר, יַעו"ש דְּפִלְפֵל בְּאוּרָךְ בְּעֵנְיָן זֶה עַפ"י סְגִיַת הַש"ס דְּבִיבָה הַג"ל.

ולפימ"ש"כ הִנֵּה בְּעֵנְיָן זֶה דְאָסֵר בְּלִשׁוֹן זֶה הַפְּנִינָה שְׂאוּסֵר הַנְּאֹתוֹ עֲלֵי, וְכֵן פֶּתַב שֵׁם הַר"ן בְּמַשְׁנֶה, וּבַכֵּה"ג וְדַאי לְפִי מְסַקְנַת הַש"ס דְאִיסוּרָא בְּטֵל וּמְמוּנָא לֹא בְטֵל לֹא קָשָׁה דְלִיבְטֵל בְּרוּבָא פִּינּוֹן דְקִנְיָנוּ לֹא בְטֵל מִמִּילָא קָשָׁהוּא נִהְיָה הוּא נִהְיָה מִהַמְדִיר, אֲבָל בְּאוּסֵר נְכֻסִי נִרְאָה וְדַאי דָאֵם נִתְעַרְב שְׁפִיר בְטֵל, וּבַס' הַג"ל לֹא יָרַד לְעוֹמֵק הַדְּבָרִים פְּרָאוּי, וְעִי' שֵׁם בְּעֵנְיָן ו' כִּי לְדַעְתּוֹ הוּא תְלוּי בְּדִין תְּחוּמִים דְלִמְאֵן דְסוּבֵר דְתְחוּמִים הַתְלוּי בְּקִנְיָן מְמוֹן בְטֵל אִיסוּר הוֹצָאָה הַמְסַתְעֵף ע"י קִנְיָן מְמוֹן, כ"כ בְּנִידוֹן הָאֵמוּר בְּמַשְׁנֶה הַרְיָנִי עֲלֵיךְ חֲרָם מִהָרְאוּי, לְהַתְבַּטֵּל, וּבְאֵמַת אֵינוֹ פֶּן דַּל"ד לְתְחוּמִים כַּמֶּש"כ, וּבְאוּסֵר בְּלִשׁוֹן פְּכָרִי עֲלֵיךְ נִלְעַנ"ד דָּאָף לַפ"מ שְׂפוּבֵר ר' אֲבָא דְכִינּוֹן דְמְמוֹן לֹא בְטֵל גַּם אִיסוּר תְּחוּמִים אֵינוֹ מִתְבַּטֵּל, בַּכֵּה"ג מִיבְטֵל בְּטֵל דְבִתְחוּמִים.

קִנְיָן הַשְּׁבִיתָה הוּא אֲצֵל הַבְּעָלִים וְקִנְיָן הַבְּעָלִים גוֹרֵם הַדִּין שְׁיֵהֵי חֲפָצֵי פְרָגְלִי, אֲבָל בְּנִדְרֵי קוֹנָם פְּכָרִי מֵה שְׂאוּסֵר עַל הַפְּנוֹדֵר הוּא מְשׁוּם קְדוּשַׁת קוֹנָם וְלֹא מְשׁוּם קִנְיָן הַבְּעָלִים, וְקִנְיָן הַבְּעָלִים הִי רַק סָבָה שְׁיֵהֵי הִיכְוֹלַת בְּיַד הַמְדִיר לְאֲסוּר אֵת הַפְּכָר, אֲבָל פְּשָׁחַל הָאִיסוּר אֵין סִבַּת הַדִּין מִחֻמַּת קִנְיָן שֶׁל הַמְדִיר, וְאֵף שָׂאֵם הִי נִפְקַע קִנְיָנוּ שֶׁל הַמְדִיר הִי נִפְקַע גַּם הָאִיסוּר, מְשׁוּם דְאֵינוֹ פְּכָרוֹ שֶׁל הַמְדִיר, אֲבָל מ"מ אֵין סִבַּת הָאִיסוּר מִחֻמַּת קִנְיָנוּ בְּהַאי פְּכָר אֲלֵא שֶׁהוּא זְמַן בְּהַמְשַׁכַּת הָאִיסוּר, וְזֶה עֵנְיָן מְוַכְרַח דְאִי אֲפִשֵׁר לֹאִמַר שֶׁהַקִּנְיָן שֶׁל הַבְּעָלִים הוּא הַחֲפָצָא שְׁעָלֵי חַל הָאִיסוּר דְהוּא דְבָר שְׂאֵין בּוֹ מְמַש, וְע"כ חֲפָץ הַנְּאָסֵר הוּא גוּף הַפְּכָר, וְהַקִּנְיָן שָׁבוֹ הוּא זְמַן לְהַמְשַׁכַּת הָאִיסוּר, וּלְפִי"ז גַּם לַר' אֲבָא בַכֵּה"ג בְּטֵל הָאִיסוּר בְּרוֹב הַיְתֵר דַּל"ד לְדִין תְּחוּמִים וּלְרַמּוֹת לְדִין תְּחוּמִים אֲפִשֵׁר לְדַמּוֹת רַק הָעֵנְיָנִים שֶׁהַבְּאוּי כְּמוֹ אִיסוּר שְׁבִיתַת בְּהֵמָתוֹ, חֲמִץ וְעַפּוֹם, שֶׁהָאִיסוּר תְלוּי בְּקִנְיָן, דְבָכַל אֲלֵה לְסַבְרַת ר' אֲבָא פִּינּוֹן שֶׁהַקִּנְיָן לֹא בְטֵיל גַּם הָאִיסוּר לֹא בְטֵיל אֲבָל בְּקוֹנָם פְּכָרִי עֲלֵיךְ אֵף שֶׁזְמַן הָאִיסוּר לֹא בְטֵל אֲבָל הָאִיסוּר בְטֵל, פְּנ"ל, וְלַעַנ"ד הַדְּבָרִים בְּרוּרִים כַּמֶּש"כ: וְלַעַנְיָן דִּין הַקְדָּשׁ שְׁנִתְעַרְב בְּחֻלִּין דְתַנְיָנּוּ בְּבִרְיָתָא הוּבָא בַּמַּס' נְדָרִים ד' נ"ח ר' שְׁמַעוֹן אוֹמַר פֶּל דְבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִים כְּגוֹן טָבָל, מַע"ש, הַקְדָּשׁ וְחֻדָּשׁ לֹא נִתְנוּ בְּהֵם חֲכָמִים שְׁיַעוּר.

יעו"ש דְמוּכַח לְהַדְיָא דַּמַּה"ת בְּרוּבָא בְטֵל כְּמוֹ מַע"ש וְטָבָל, אֵף דְמְמוּנָא לֹא בְטֵל, בְּאוּסֵן דְגַם מַה"ת חֲזִיב לְשַׁלֵּם בְּנִתְעַרְב הַקְדָּשׁ בְּרוֹב חֻלִּין, מ"מ הָאִיסוּר בְטֵל, אֵף שֶׁהָאִיסוּר תְלוּי בְּקִנְיָן הַמְמוֹן שְׁיֵישׁ לְרִשׁוֹת הַגְּבוּהָ, וְכֵן פֶּתַבוּ לְהַדְיָא בְּתוּס' בַּמַּס' מְעִילָה ד' כ"א בְּנִפְלָה פְרוּטָה שֶׁל הַקְדָּשׁ לְתוּף הַכִּיס דַּמַּה"ת בְטֵל, עֵנְיָן זֶה צָרִיךְ בִּיאוּר, דַּמַּס"כ בַּס' עַיִן יִצְחָק שֵׁם לְחֵלֶק בִּיּוֹהֲקָדָשׁ דְמָצִי לְמִיתְשַׁל עֲלֵי אוֹ לֹא, דְהִיכָא דִיכּוֹל לְמִיתְשַׁל חָשׁוּב מְמוֹן בְּעָלִים וְכְמוֹ דְאֵמְרִינּוּן בַּמַּס' פְּסָחִים לְעֵנְיָן חִיּוּב לְבַעַר בַּפ' אֵלוּ עוֹבְרִין ד' מ"ו, אֵין דְבָרִי מְחַנּוּרִים בְּזֶה כָּלֵל דַּמַּה נַפ"מ בְּזֶה עַכ"פ פִּינּוֹן דְקִנְיָן מְמוֹן אֵינוֹ נִפְקַע לְעוֹלָם ע"י בִּיטוּל בְּרוּב אֵיךְ יִתְבַּטֵּל בְּזֶה קִנְיָן שֶׁל הַקְדָּשׁ מִחֻמַּת בִּיטוּל וּמַה יוֹעִיל בְּזֶה הוּאִיל דְאִי בְעֵי לְמִיתְשַׁל עֲלֵי שְׁעִי"ז וְנִפְקַע הַקִּנְיָן, ע"כ נִלְעַנ"ד בְּזֶה דְקִנְיָן הַקְדָּשׁ וְדַאי לֹא בְטֵל וְהָאִיסוּר בְטֵל וְהֵם שְׁנֵי עֵנְיָנִים נִפְרָדִים, דְהִנֵּה כְּמוֹ בְּהַדְיוּט אִיסוּר גָּזַל וְהַקִּנְיָן וְחִיּוּב תְּשֻׁלוּמִים הֵם

עניינים נפרדים ודאי כ"כ בהקדש, אמנם בהדיוט מה שאסור להשתמש בשל חבירו שלא מדעתו, הוא מפני חסרון הבעלים ופגיעה בממונו, אבל התשלומים שחייב לשלם להחזיר גוף הדבר כשהוא בעין ולשלם ממון פשאכל הדבר אינו משום האיסור, והרי גם בקטן שאכל יש מי שאומר שחייב לשלם כשהגדיל, ואם אכל את של חבירו בשעה שהי' נוגע לפקו"נ דהותר לו לעשות כן וגם מצו' מ"מ חייב לשלם פמבואר במס' ב"ק ד' ס' ע"ב כ"כ בהקדש הם שני עניינים, האיסור להנות משל הקדש הוא ענין בפ"ע והתשלומים בפ"ע, והנה חיוב תשלומים נלענ"ד דהוא לעולם מדין זה נהנה וזה חסר, דמזיק הקדש לעולם פטור ואינו חייב רק בנהנה, ובנהנה הוי הדין כמו בהדיוט משום זה נהנה וזה חסר, כמו דמוכח בפשטות מסוגית הש"ס דב"ק ד' כ' ע"ב דמדמה זה לזה רק דמסיק שם הקדש שלא מדעת פהדיוט מדעת דמי יעו"ש.

ובתוס' פתובות ד' ל' ע"ב פתבו דבנהנה מהקדש החיוב קרן דמשלם הוא חיוב ממון משום שגזל הקדש ולא משום פפרה על החטא, ולכן חלקו בין קדושת דמים לקדושת הגוף משמע דלעולם במועל בקדש משלם קרן משום חסרון הקדש: ובס' נתיבות המשפט סי' כ"ח סק"ג כתב לחלק בין קדושת דמים לקדושת הגוף ומוכיח מהא דחייב אשם מעילה על נותר כמו דאיתא בכריתות ד' י"ג ע"ב יש אוכל אכילה אחת וחייב עלי' ד' חטאות ואשם אחד, טמא שאכל חלב והוא נותר מן הפוקדשים, דלכאורה קשה דנותר הוא איסורי הנאה ולא שו' ממון ופטור מקרבן, וכמו דאיתא במס' פסחים ד' כ"ט באוכל חמץ של הקדש במועד פטור מקרבן חומש ואשם משום דלאו בר דמים הוא, ומזה מוכיח לחלק דרק בקדושת דמים פטור באיסורי הנאה דשם הוי החיוב קרן משום שגזל ממון הקדש, אבל בקדושת הגוף הוא לעולם משום פפרה, בעד החטא שנהנה מדבר המקודש ובכה"ג אי"צ שיהי' בר דמים.

יעו"ש.

ובהגהת תוס' רע"א במשניות למס' פרייתות פ"ג הביא דברי הגאון מוהר"ר בונים וקלסין וכתב ובתוס' ישנים כתוב קושיותו ופירוקו, ובאמת אישתמיט להו דברי רש"י בכריתות ד' כ"ג ע"א ד"ה בגסה דמשני הש"ס על אכילת נותר שיש בה מעילה באכילה גסה, וכתב רש"י וז"ל בגסה שאכל הרבה ואע"ג דאיסור הנאה הוא מ"מ משלם הדמים כשאר כל ההקדשים האסורים בהנאה שמועלים בהם דהאי גמי חזי לגבוה שאם עלו לא ירדו.

עכ"ל.

היינו דבעינן שיהנה שו' פרוטה ויהי' חסר קצת אצל בעלים וכמש"כ תוס' פתובות ד' ל' ע"ב לענין היכא דמצי לאהדורי דלענין זה נהנה וזה חסר סגי לן אם שו' אצל הבעלים פחות מפרוטה פנין דחסר קצת משלם כל הנאותו, יעו"ש.

כ"כ פנין דאיכא איזה השתמשות אצל גבוה חייב האוכל לשלם כל הנאותו, וא"כ לא גרע בזה מה שהוא נותר דהוי איסור הנאה דלגבי האוכל לעולם הוא איסור הנאה מחמת הקדש ולגבי רשות הגבוה עדיין יש בזה צורך גבוה פנין דאם עלו לא ירדו, ולק"מ מהך דפסחים ד' כ"ט דהתם בקדושת דמים דלא חזי לגבוה פנין דאם עלו לא ירדו, וכיון דהוא חמץ ואסור בהנאה ליכא דמים ע"י פדיון והוא פשוט, ובתוס' ישנים ד' י"ג ע"ב על הך

משנה דיש אוכל אכילה אחת כתבו בזה"ל ואשם אחד והא דחייב אשם מעילה אנוהר
אע"ג דלא שוי מדין ואמרין בפ' כל שעה ד' כ"ט האוכל חמין של הקדש במועד לא מעל
התם בקדושת דמים דלא נחת עלי' קדושת הגוף וכשנאסר בהנאה אינו שנה פרוטה ולא
נהנה מן ההקדש שנה פרוטה, עכ"ל.

ונראה לענ"ד ברור דכוננת התוס' הוא פדברי רש"י דבקדושת הגוף אי"צ שווי דמים
רק שיהי' איזה צורך שמוש לגבוה, ובקדושת דמים צריך שיהי' שנה דמים, ולפי"ז
נסתרה הוכחת הנתיבות הנ"ל לחלק בין חייב דמים דקדושת הגוף לדיו קדושת דמים,
ולענ"ד יש להוכיח דגם בקדושת הגוף התשלומים הם מחמת ממון הקדש ולא משום
כפירה, מהא דמפונש במשנה פרייתות פירק ה' משנה ב' ר"ע מחייב על ספק מעילות אשם
תלוי נחכמים פוטרים ומודה ר"ע שאין מביא את מעילתו עד שיתודע לו, ופירש"י
והרע"ב אינו צריך להביא את הממון, וכן פסק הרמב"ם בפ"א מה' מעילה הלכה ה'
נסתפק לו אם מעל או לא מעל פטור מן התשלומין ומן הקרבן, והנה בספק חייב דפטור
הוא מדין המע"ה, אבל בספק כפירה נדאי מהראוי להתחייב, כמו חטאת העוף הבאה על
הספק, וכן כתבו תוס' בכתובות שם בד' ל' דהיכא דהוא משום כפירה חייב על הספק
יעו"ש, ושם במשנה וברמב"ם מוכח דמירי בכל ספק מעילות אף אם הי' חתיכה אחת
של עולה, וחתיכה א' של חולין כמבואר לכל מעיין, וע"כ מוכרח הדבר כמש"כ דלעולם
חייב תשלום הקרן הוא משום ממון הקדש ולא משום כפירה על האיסור, וזו ראי' שאין
עלי' תשובה לענ"ד, וכן מוכח מהא דקדושת הגוף וקדושת דמים מצטרפים למעילה כמו
דאימא במשנה במס' מעילה ד' ט"ו וברמב"ם פ"ה, נחצי שיעור כפירה נחצי תשלומים
איה מצטרפים אמנם לכאורה מצינו חילוק בין קדושת הגוף לקדושת דמים, דמקדיש
נקבה לחטאת ונתעברה יכול להקדיש את העובר לשלמים או לעולה למ"ד ולדות קדשים
בהווייתן הן קדושים כמבואר במס' תמורה ריש פ' פיצד מערימים ד' כ"ד ע"ב, דמזה
מוכח דהעובר קודם שינלד הוא שלו ויכול להתפיסו בקדושה אחרת, והנה אף דנדאי גם
קדושת הגוף הוא ממון גבוה, י"ל דהוא קנוי לגבוה רק לפרט זה לקדושה שנתחזד הדבר,
ומשו"ה אם יש בדבר איזה השתמשות שאינו נוגע לגרע את השתמשות הגבוה נשאר
ענין זה לבטלים כמו בכל הקנינים שאם הקנה לאחד על פרט אחד שהדבר נשאר עדיין
של הבטלים לשאר ענינים, ומשו"ה פנין דהעובר אינו מתקדש במעי אמו עדיין הוא
בעלים עלי' דהפירה היתה של הבטלים על פרט זה של ולדות עד שיצאו לאויר העולם,
ובקדושת דמים הוא הקנאה לגבוה לדמים כל מה שאפשר לעשות מן הדמים, ולמ"ד אין
מעילה בגידולים אם הקדיש אילן ואח"כ נתמלא פירות מוכח להדיא בתוס' ב"ב ד' ע"ט
ע"ב ד"ה אבל, דהפירות הם כהפקר ולא יזכו בהם הבטלים רק ע"י קנין חצר, יעו"ש.

דשיטת התוס' שם דכל היכא שהוא קנוי לגבוה איכא ג"כ מעילה, וכיון דס"ל למ"ד זה
דאין מעילה מוכרח שאינם קנויים לגבוה, דבהקדיש בור ואח"כ נתמלא מים הוקשה להם
למה לא יזכה החצר להקדש ומתירצי דאין יד להקדש, יעו"ש.

וכ"ז משום דבקדושת דמים כל שמוש איזה שיהי' אם אפשר לעשות ממנו דמים הפל
קנוי להקדש, ועפי"ז י"ל בהא דקיי"ל דמתרים ומקדיש אדם את קדשי' בקדשי מנבח
ולא בקדשי בדיק הבית, דקדשי מנבח עדיין נשארו איזה שמושים שאינם מגרעים

להתייחדות שהוקדשה להם לבעלים, אבל בקדושת דמים אינו שלו, והא דמפניך שם במשנה במס' ערכין ד' כ"ח ע"ב דחל רק כפי ערך טובת הנאה שיש לבעלים הוא שיעור הדמים ששונים לבעלים, אבל יש להם קנין בזה, ובזה יתורץ מה שהקשה בס' מהרי"ט ח"ב סי' ה' ל"ד טובת הנאה אינו ממון אף חל הקדש ע"ז, ועיי"ש שכתב בגזיה"כ הוא, ולפימש"כ י"ל דמילתא בטעמא הוא לחלק בין טובת הנאה דמתנות.

כהנה דיצא מרשות בעלים לגמרי, בין קדושת הגוף שנשאר לבעלים איזה פרטים בקנין, ועי' בס' מקו"ח ה' פסח סי' תל"א בדיני בדיקה ובטול אות ג' מה שהשיג שם על הש"א יעו"ש שהוכיח מחרמי הקדש ומתנות כהנה ולפימש"כ ל"ד זה לזה: אבל באמת נלענ"ד דאי אפשר לומר דבקדושת הגוף ישאר לבעלים קנין ממש לאיזה פרט, דא"כ למה אין חייבים על נזקים בכל ד' אבות נזקין, כדתנו במתני' פ"ק דב"ק נכסים שאין בהם מעילה, ולא משפח בגמ' שישלם לבעלים רק בשלמים לר"י, משום דלדידי' איפא חלק לבעלים לענין הפשר, והא דכהנים שפגלו חייבים מה"ת ל"ד הניק שאינו ניפר שמי' הניק, ופירש"י משום שהניק לבעלים משום שלהביא דורן נתכונן, צ"ל שיענין זה הוא בגדר זכות ולא קנין ממש, ול"ד לקנין פירות, דקנין פירות נראה בפשטות שחייבים על נזקם וכמו דמוכח מדברי תוס' ב"ק ד' י' דמפרשי דהאי קרא דכתב רחמנא בבור שור ולא אדם צריף לענין עבד הקנוי לישראל, דאל"ה נתמעט מזהמת יהי לו, ובקצוה"ח בה' גרמי הקשה למה צריף קרא ע"ז ומדמה את זה למזיק שיעבודו, ובנה"מ פסק בס' ש"מ דאם שאל ישראל מנכרי פרה דחייב לשלם לישראל בעד קנין פירות מי שהזיק את הפרה, יעו"ש.

ומסתברי' דברי' דהרשב"א בחי' למס' כחובות פתב להדיא דכל זכות לפירות יש להזוכה קנין בגוף לפירות היינו קנין ממש על פרט זה, ולכן נראה דגם בעבד הקנוי לישראל למלאכה איפא קנין גוף לפירות, ומה דחשיב כמזיק שיעבודו אם טבל עצמו לגירות, דכיון דקנוי לבעלים רק לפרט אחד אינו נקרא שותף בכלל, דפרט אחד אינו מחשיב לשותף עם בעלים שקנינם אינו מוגבל, וכ"כ קנין לזמן אינו מחשיב לשותף עם בעלים שקנינם אינו מוגבל, ומשו"ה אין קנין בעלים שיש להם גוף למלאכה מעכב את העבד לטבול א"ע לגירות, אבל לענין אם יזיק אחד את העבד יחויב לשלם כמזיק ממון חבירו, וכמו דמוכח פשטות הש"ס בחובל עבד עברי שחייב לשלם לאדון מה שהזיקו, ולכן נלענ"ד דבקדושת מזבח שמוכח דאין חייבים על הניקו, בע"כ קבלו חז"ל דליפא שום קנין לבעלים רק זכות הקרבה על שמו, ומשו"ה פטורים על הניקו, דהניק נעשה בגוף הדבר וגוף הדבר הוא של גבוה, ורק במפגל חייב, שהפגול נעשה בעיקר הזכות וכמו שחייב הדין בזופה את החייב שעושה הניקו בעיקר הזכות, וחילוק זה למדנו מדברי הקצוה"ח סי' כ"ה שחלק בין מזיק שיעבודו לדין שטעה בשיקול הדעת, יעו"ש.

ולכן נלענ"ד דמה שיכולים הבעלים להקדיש את הנולד בבהמת קדשים הוא מדין גזירות, דכל עוד שלא מסרו ליד הגזבר הם הגזברים ומשו"ה יכול להקדיש כאפוטרופס וגזבר, כנלענ"ד: עוד מצינו מעילה בהקדשות דאין קנין לגבוה והוא קונמות ל"ד יש מעילה בקונמות וכן פסק הרמב"ם בה' מעילה פ"ד ה"ט וכיון דהרמב"ם פסק בפ"א בכל ספק מעילות דפטור מן התשלומים מוכח דגם דין מעילה בקונמות תשלומי הקרן הוא ג"כ

תשלומי ממון ולא כפרה, ובע"כ עלינו לומר דגם בכה"ג נקרא רשות הגבוה בעלים
לפרט זה, היינו אף דלא הקנה פלום להקדש מ"מ ע"י שנתקדש החפץ בקדושה לשמים
חשיב רשות הגבוה כבעלים על פרט זה, וכשנהנה הוא מחסר דבר מרשות הגבוה וחיוב
לשלם הקרן מדין תשלומים כמו בשאר הקדשות ובהן יבין קצת הא דמוכח בנדריים ד'
ג' דקונם כללי יוצא הדבר לגמרי מרשות בעלים, עי' ר"ן ד"ש מפרשים שם בנטיעות
אלו קרבן שהוא קונם כללי.

ומעתה נבוא לפרטי הדינים הנוגעים לדין ביטול ברוב, והוא ראשונה עלינו לדעת עפ"י
ההלכה דנקטינן ממונא לא בטיל ואיסורא בטל, אם איסור מעילה בקדוש הוא איסור
מחמת חסרון קנין הגבוה, כאיסור גזילה בהדיוט, או איסור אחר, דאם הי' האיסור מחמת
חסרון ופגיעה בקנין וזכות של גבוה לא הי' להקדש דין ביטול כלל פיון דממונא לא
בטל, כמו דלא מהני ביטול בממון הדיוט המתערב להתיר את איסור גזל, וכיון דמפורש
בגמ' דמהני בהקדש דין ביטול ברוב עלינו לפרש שדין איסור הנאה מהקדש הוא איסור
אחר, והנה ברמב"ם אה' מעילה פ"א כתב כל המועל בזדון לוקה ומשלם מה שפגם מן
הקדש בראשו, ואזנהה של מעילה מזה שפגם לא תוכל לאכול בשעריה מעשר דגגה
וגו' ונדריה, מפי השמועה למדו שזו אזהרה לאוכל מבשר עולה הואיל וכולו לשם, והוא
הדין לשאר כל קודש שהוא לשם לבדו בין מקדשי המזבח ובין מקדשי בידק הבית אם
נהנה בהם שנה פרוטה לוקה, מעל בשגגה משלם מה שנהנה, והראב"ד כתב א"א
ופשוטה מזו היא בתרומת הקדשים לא תאכל, עכ"ל.

ונראה מזה דאיסור הנאה מן הקדשים אינו משום חסרון ממון גבוה, דהרי מחזקרא
ילפינן מלא תוכל לאכול מעשר דגגה, ושם נדאי הוא איסור חפצא, דלמ"ד מע"ש ממון
הדיוט נדאי הוא איסור אחר, וגם למ"ד ממון גבוה אינו כשאר נכסי הקדש אלא שאוכל
משלחן גבוה, ואכמ"ל בהנה, ועוד אם הי' דין איסור מחמת חסרון ממון גבוה לא הי' לוקין
על לאו זה כמו שאין לוקים על לאו דגזל דהוי לאו הנחתן לתשלומים, ומה דקשה בדברי
הרמב"ם דכתב לוקה ומשלם דהרי בתרומה פ"ו מה' תרומות פסק דאינו לוקה ומשלם,
כבר הובאה קושיא זו בהגה על הרמב"ם וכתב שם בשם הרב הגדול מורה צדק מהר"ש
אאליין דלצדדים קתני, דהיכא דלוקה לא ישלם, יעו"ש.

ועכ"פ אם הי' דין המלקות מחמת חסרון הקדש לא הי' ראוי להיות דין מלקות כלל ככל
ל"ת הנחתן לתשלומים, וע"כ נראה ברור דאיסור מעילה הוא איסור חפצא, היינו שפגמי
שנתפס קדושה על החפץ אסרה תורה לזרים ולא משום חסרון בקנין הגבוה, ומשו"ה
אין דין זה דומה לגזל ממון הדיוט דשם האסור והתשלומים משם אהד הוא מחמת חסרון
ממון חבירו ובהקדש אינו כן דהתשלומים הוא מחמת חסרון קנין וזכות הגבוה
כתשלומים בממון הדיוט והאיסור הוא משם אחר מחמת קדושת החפץ שנהנה מדבר
המקודש אסרה תורה כל קודש בשם אחר, ואיסור מעילה הכולל לכל הקדשים כמו
שכתב בפ"א מה' מעילה המל"מ שם, ומשו"ה פיון שאין הלאו המביאו לידי מכות מביאו
לידי תשלומים לא הוי בכלל לאו הנחתן לתשלומים.

ונה ברור לענ"ד: ומשו"ה חלוק דין הקדש ממון הדיוט לענין ביטול ברוב, דבממון
הדיוט איסור גזילה הוא תלוי בדין תשלומים ונזרה, ואם לא מהני ביטול לענין חזרה

גם איסור גזילה לא פקע, דכמו דלא מהני ביטול על עיקר הקנן והזכות של בעלים משום שהוא דין השייך לבעלים ולא לעצם החפץ, כ"כ איסור גזילה אינו חל על החפץ אלא על הבעלים וכל מה ששייך לתבירו וקנוי לו אסור לגזול, אבל בהקדש שהאיסור הוא מפני הקדושה הנתפסת על החפץ והוא דין שסבתו כחפץ, והרי זה כשאר הדינים שחל על החפץ שע"ז אמרה תורה אחרי רבים להטות שיהרוב מבטל את המיעוט, ואף שקנן של רשות הגבוה לא נתבטל ולא נפקע ע"י תערובות ברוב חולין, אבל האיסור פקע כיון שאין האיסור מחמת חסרון קנן וזכות של רשות הגבוה, ולפי"ז נראה דבהקדש שנתערב ובטל ברוב שהאיסור מעילה הותר אבל קנן זכות הגבוה לא נפקע ומחוייב לשלם את הקרן אם אכל את כל התערובות, וקודם שאכל מחוייב להחזיר אחד מן התערובות כשיעור שנתערב מן ההקדש, ובזה יובן הא דהקדש חשוב כדבר שיש לו מתירים אף לפי מה דמסיק הש"ס בנדדים דף נ"ט דתרומה לא הוי דשיל"מ משום דלאו מצו' לאיתשולי עלי, וכתב הר"ן שם משום דבהקדש בדיק הבית עסקינו דעל פרחין לפדי קאי, דבפשטות מפרשים פונתו דהי' עומד בלא"ה לפדי, ובזה יש לדון קצת דהרי אפשר דמייירי שהדבר עצמו הי' ראוי לבדיק הבית, אם לא דנאמר דפשטות הברייתא משמע דבדבר מאכל קאי, ולדברינו יש לפרש דע"כ לפדי קאי דאף אם יתבטל ברוב יתחייב על פרחין לשלם אח"כ ישלם קודם שישתמש ולא יאכל באיסור דכשמשלם הותר האיסור בלא ביטול ולמה יאכל ע"י ביטול, וזה פשוט: אומנם בזה יש חילוק בין קונמות להקדשות דהנה באוסר על עצמו כפר בקונם ונתערב ובטל ברוב הותר היכא דלא הוי דבר שיל"מ דבטל לגמרי ולא יתחייב לשלם קרן כשאר דין מעילות, דאף דכיון דיש מעילה בקונמות, דמזה מוכרח דלרשות הגבוה יש זכי' בגנה וזכות וקנן אינו פקע על ידי ביטול ברוב, שאני הכא דזכות הגבוה שבנה הוא רק ע"י התפסת הקדושה שעל החפץ ולא ע"י קנן, ומכיון שנופקע והותר דין הקדושה שעל החפץ, ממילא נפקע גם הזכות של גבוה, משא"כ בשאר הקדשות שזכות הגבוה הוא ע"י קנן שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי, משו"ה אף שדין הקדושה שעל החפץ נתבטל אבל הקנן לא נפקע, משו"ה בהקדש ממש מחוייב לשלם אף שנתבטל והותר האיסור קדושה, ובקונמות לאחר הביטול ליכא משלומים, וכן נראה בתערובות של קדושת הגוף דהיכא דבטל ברוב חולין שייפטור גם משלומים, אף דנתבאר לעיל דגם בקדושת הגוף הדבר קנוי להקדש דגם באומר הרי זו עולה הוא קנן לגבוה כמסירה להדיוט כמו דמפורש במס' קידושין ד' כ"ט רשות הגבוה באמירה פיצד אומר שור זה הקדש, יעו"ש.

אבל כיון דקנן זה נתיחד לפרט של השתמשות לעולה וכיון דע"י ביטול ברוב נפקע דין קדושת הגוף ממילא פקע גם קנן הגבוה ופטור גם משלומים, ובזה מתורץ מה שכתבו בתוס' במס' בכורות דף כ"ב.

ע"ב ד"ה תעלה דהא דצריך להרים בתרומה שנתערבה באחד ומאה שהוא רק תקנה מפני גזל השבט, דלכאורה קשה הלא מדין ראוי שישלם כיון דממונא לא בטל, ואין לומר משום דהוא ממון שאין לו תובעים, דהלא לפי"מ שבארנו בכללות הענין האמור במס' ביצה בדין זה, אין חילוק בין ממון שיש לו תובעים או לא, ועוד בעיקרא דמילתא אינו כן דרק היכא שגוף התרומה נאכל ואנו דנים מדין משלומים בעד ההפסד או הנאת האוכל הוא ממון שאין לו תובעים, אבל היכא שעדיין הדבר בעולם הוא ממון שיש

תובעים כמו תרומה שלא נתערכה, וא"כ פיון דממונא לא בטל עדיין גוף הדבר הוא מתנות פהונה, ואף שבתוס' שם דנו שיהי' סגי שישלם בעד הסאה תרומה בדמים, דו"ל שם ומיהו אע"ג, דעיקר תקנה משום זה הי' מסתבר דאין יכול להפטר בדמים, עכ"ל.

אבל זה גופא טעמא בעי, דהלא בנתערב קב חטים שלו בשל חבירו ודאי דלא יכול להפטר עצמו בדמים אם רוצה דוקא בקב חטים שלו דלא עדיף כח הרוב בזה כלום, אכולפימשה"כ מוכן הענין בטוב טעם, דעיקר זכות השבט בהאי סאה תרומה הוא מחמת שהיא תרומה, ואם תפקע מזה דין תרומה אז פקע גם זכות השבט ורק לאחר שזכה בה כהן בפרטות ע"י נתינה דנעשה כממונו אז אין קנינו תלוי בדין תרומה שבו, אבל כ"ז שלא זכה בו כהן פרטי וכח זכיותם ותביעתם הוא מצד יחס שבט הפהונה, אם ינפקע דין תרומה מן החפץ בטל פח זכותם, כנלענ"ד.

אמנם יש לדון בזה מדין משתדל ל"י כמו באנס בית המלך גורנו אם בחובו חייב לעשר, אף דהוי ממון שאין לו תובעים דבע"כ הטעם בזה פיון דאיכא דין במתנות פהונה דאם ליכא פהו הכא שיעלוי בדמים ויתן הדמים לפהו וללוי, חשבינו הכא מה שנשתייר בביתו מן הדמים, כאילו נעשה מן המעשר דמים, וחסבינו כאילו עכשוי בביתו מתנות פהונה בעין, ומדברי תוס' שהבאנו משמע דמדין פטור אף מדמים, ולישיטת הר"ן בחולין דמתרץ קושית תוס' באוכל מתנות פהונה דאינו חייב משום דמשתדל ל"י, וכתב הטעם משום דרק היכא דלא נפקע דין נתינת מתנות פהונה, כמו באנס בית המלך, חייב דמשתדל מחמת מתנות פהונה, אבל באוכל או בלא הספיק ליתן עד שצבעו שהפקיע מצות נתינה פטור, דמתרבה ממונו אחר הפקעת דין מתנות פהונה, ולישיטתו גם בביטול ברוב משתדל לאחר הפקעת דין תרומה, אבל לשיטת תוס' צ"ע, אוכל י"ל דשאני ביטול ברוב דעיקר הסיבה שנתרבה ממונו באה ע"י הרוב שהוא ממונו ולא ע"י המיעוט, ועכ"פ לא עדיף מזה וזה גורם ובזכות גורם יש לדון אם חצי גורם מהני.

ואכ"מ.

ועי' בפמ"ג בענין פנה בסי' ק"ט במ"ז סק"א שכ' בנתערב חתיכת איסור של ראובן בב' של שמעון דכתב שם דצריך לשלם דמי חתיכה מעליא, וכתב דיכול לסלקו בזווי, ולא אדע למה יכול לסלקו בזווי פיון דהחתיכה שהותרה של בעלים היא, וגם מש"כ דאם היתה אסורה באיסור הנאה פטור לגמרי דאפקורי מפקר להו וזכה לו חצירו, אינו פשוט דהרבה ראשונים סברי דאיסורי הנאה יש להם בעלים ושל בעלים נשפח, ואכמ"ל בזה: ובס' נתיבות המשפט סי' רכ"ט אחר שכתב שם לבאר את סוגיית הש"ס דביצה בענין ממונא לא בטיל העלה לדינא בצרורות שנתערכה בחטים של ראובן אף שלא זכה ע"י חצירו, כגון שדש בגרנו של שמעון נעשו הצרורות שלו ע"י ביטול ברוב, דרק דבר השונה ממון לא בטיל אף שהוא הפקר ודבר שאינו ממון בטל ונעשה קנוי לבעלים של הרוב, ועיי"ש שפירש דמשו"ה חייב בבורר צרור מגורנו של חבירו משום דקנה לה בעל החטים ע"י ביטול ברוב ומפרש שם דהקושיא היא מבורר צרור לר' אבא דס"ל דממונא לא בטיל והוכיח מר"ז דגם ממונא בטל וזה רחוק מפרבז האמת, ועוד הרי קאמר בלשון זה ולא שמיע להו, ואם על ר' אבא קאי הי' צריך לומר לא שמיע לי, ובעיקר הענין לפי"מ שבארנו ביסוד החקירה והשאלה בסוגיא זו הוא מפני שענין הקנין ודין

בפעלים אינו דין שעל החפץ אלא בפעלים ורק בתולדה מן קנין הפעלים נקרא החפץ קנוי לפעלים ונשתנה רשותו, שהוא דבר מוכרח, פינו שהשור שינה לראובן נקרא שור של ראובן, ומתילד מזה כמה דינים הנוגעים גם לדיני החפץ כמו שביתת בהמה בשבת ולענין עפוי"ם של ישראל וכל כה"ג, ומשו"ה ממונא לא בטל, ובכ"ז לפי המסקנא בכל הדינים המתילדים על החפץ בטל ברוב, רק הקנין בעצמו שסבתו הוא בלח וזכות הפעלים ענין זה לא בטל, ולפי"ז גם בדבר שאינו של ממון ולא שינה ביטול שינופה עי"ז הפעלים של הרוב, כיון דהביטול אינו מהני רק לחדש דין הרוב על המיעוט ודין זה של הרוב אינו בהתפצאים רק בפעלים של החפצים, וזה לא יתכן לומר דעי"ז שיתקרא על המיעוט שם פעלים על הרוב בזה יזפו הפעלים, אמנם בדיני הזכות הבאים לפעלים מחמת החפץ יש לדון דיהני גם לממון כגון אם נתערב חולין ברוב תרומה שלא זכה בה כהן או ברוב הקדש או גם בלקט שכחה ופאה כיון דעי"ז ביטול ברוב נעשה המיעוט כהרוב וכמו בדין הרוב נעשה זכות הפעלים עי"ז דין החפץ, כ"כ בדין המיעוט, וזה מסתבר, ובאמת לא שינה כלל בטול ברוב בצורות המעורב בחטים לפימש"כ בתוס' יבמות דף פ"ב, דהא דאמר שם בקב חטים בשעורים דמתבטל הוא דוקא בקמת, אבל בלא"ה לא שינה בטול דאפשר לברורי, יעו"ש: פירק כד ובהא דתנו במס' מעילה ד' כ"א ע"ב נפלה פרוטה של הקדש בתוך פיסו או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא את הראשונה מעל דברי ר"ע, נחכמים אומרים עד שיוציא את כל הפיס, וכן פסק הרמב"ם בפ"ו מה' מעילה ה"ו ובתוס' שם ד"ה פרוטה של הקדש, הקשו ליבטל האי פרוטה של הקדש שנפלה ברובא ודבר שיש לו מתירים דלא בטיל מדרבנן הוא, ועיי"ש בהג"ה מצ"ק שכתב להגיה די"ל דמעילה מדרבנן קאמר, יעו"ש.

ונה אינו עולה לתרץ בדברי הרמב"ם דסתם לכתוב דין מעילה דמשמע ככל מעילות, ובה"ז בפ"א ה"ו כתב יש דברים שאין חייבים עליהם מעילה מדברי תורה אבל אסור להנות מדברי סופרים והנהגה מהם משלם קרן בלבד ואינו מוסרף חומש ואינו מביא אשם, עכ"ל.

ובס' עין יצחק ח' או"ח סי' כ"ו כתב דלשיטת הסוברים בנבילה שבטילה בשחוטה דבטלה ברוב רק למגע ולא למשא שהוא מה"ת, כמש"כ הר"י קורקס ליחס שיטה זו להרמב"ם ניקח, דאם הוציא כל הפיס מעל דהוי זה בטומאת משא, אבל זה רק אם הוציא בבת אחת אבל אם הוציא בזא"ז גם בטומאת משא אינו מטמא, ולפי"מ שנתבאר בדברינו לעיל פ"ז דכל היכא שהמיעוט מונע הנהגת הרוב לעולם שינה ביטול גם היכא שמשמש בב"א כמו בבגד שאבד בו חוט אחד של פלאים, וכן לענין תערובות חמץ לענין בל יראה, נסתרים דברי העין יצחק, דהמיעוט של הקדש מונע השתמשות של הרוב, ועי' בכ"מ בהלכה זו ובמל"מ מה שפולפלשם בדין מטבע דלא בטיל אם הוא מה"ת כמו דמשמע מדברי התוס', יעו"ש: והנה הרמ"א בחו"מ סי' רצ"ב במערב מעות חבירו לתוך מעותי' כתב בשם תה"ד דאם נאבד קצת אינו יכול לומר שלף נאבד, וכתב הסמ"ע דהטעם בזה כיון דאין קפידא לבעלים בין מטבע זו או אחרת הו"ל כאילו חתיכה אחת והחסרון הוא לפי חשבון, יעו"ש.

ולכאורה לפי"ז לא שייך ביטול ברוב כיון דמיד שנתערב נתפשט קנין הגבוה על כל הפיס שיהי' להקדש קנין לפי הערה, וכמו שפיתבנו לעיל דבדבר שהדין חל על כל התערובות ואין בזה דבר מסוים לומר שהוא האסור או המקודש אין פאן מיעוט ורוב מבטל ומתבטל, אמנם הלא שם כ"כ הדין במערב פירות חבירו בפירותי, כמש"כ בסמ"ע, ומקור הדין הוא בגמ' ב"מ ד' מ' ע"א דבנחסר יותר מפדי חסרון מחשבים לפי חשבון ואינו יכול לומר שלף נאבד, ובהקדש הלא ברייתא מפונשת שהבאנו דשייך ביטול לולא מחמת דשיל"מ, אלא נראת דהטעם שם דכיון דליכא קפידיא לבעלים על התערובות והנפקד עירב מדעת, הרי זה נעשה קנין שנתפוח ע"י העירוב כמבואר בס"י קע"ו בהמחבר וברמב"ם שם דקנין שנתפוח הוא התערבות וכיון דהבעלים אינם מקפידים ע"ז והנפקד עירב בכונה נעשו ע"ז משותפים שכ"א זוכה חלק בשל חבירו, ולפי"ז נראה לענ"ד דאם נתערבו פירות חבירו או גם מעותי של חבירו שלא מדעת או בשוגג דאז יכול לומר פשנאבד שלף נאבד, באופן דלפי"ז לא שייך דין זה לפרוטה של הקדש שנתפלה דלא עירב מדעת, וגם לא שייך הכא אין הבעלים מקפידים, והדרא השנשיא לדונפתה למה לא מעל מה"ת, הלא מהראוי שתבטל הפרוטה ברוב חוליו.

וע"כ נלענ"ד דהרמב"ם סובר כסברת התוס' דמטבע חשיב ולא בטיל מה"ת, ואף דכל דברים החשובים ודבר שבממון דלא בטיל הוא רק מדרבנן, מטבע שאני, משום דבמעוה שע"י התרבות של הפרוטות נשתנה הערה של הדמים, דלדוגמא אם הי' מעיקרא ז' פרוטות וכשנתפלה פרוטה לתוכם, עכשוי' סכום המעות הוא איסר, הרי ע"י התרבות משתנה ערה הדמים וכולם חשובים פדבר אחד, וכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון להגדיל את ערה הכסף, וניכר כל אחד בכל התערובות משום שע"י כל אחד משתנה סכום וערה הדמים, וכל דחשיב כאילו הוא ניכר אינו בטל מה"ת, דל"ד כסף לשאר חפצים המתערבים, דכל חפץ יש בו השתמשות כגופו לבד מדמי' וכל אחד הוא דבר בפ"ע וכשנתערב ונתרבה המספר לא נשתנה כ"א במהותו, ומשו"ה האחד שגנרם לדון על התערובות הוא המועט והשאר הם רוב פנגדו ומבטלים אותו, אבל מטבע במטבעות שאין בהם שמוש עצמו רק ערה דמים וכשהם מרובים שם אחד להם וכגוף אחד הם שבהצטרפות הוא איסר או סלע ובחסרון פרוטא אחת נגרע שם זה כמו שנגרע ע"י חסרון של הרבה פרוטות, נמצא דלענין שם איסר או סלע אין הפרוטה פמיעוט לגבי שאר פרוטות דהרי הם נחשבים כגוף מוצק אחד, שאין בו מיעוט ורוב, ורק במה שנוגע להבעלים אם לא נעשה בזה ענין שנתפוח כל אחד הוי בעלים על פרוטה שלו דאצלם הוא דבר נפרד בקנין וזכות שלהם, אבל בדין הביטול שיסודו מצד החפצים וכשאנו דנים על החפצים מצד עצמם כולם פאחד הם כמטבע אחת, סלע ואיסר, ומשו"ה ליכא בזה תורת ביטול ודין הקדושה שעל הפרוטה לא נתבטל, כנלענ"ד.

אמנם כ"ז מסתבר רק לענין דין בעלים, אבל לענין איסור מחמת קדושה שעל המטבע, מסתבר לומר שאין בזה ענין הצטרפות, ולכן שייכת הרמב"ם עדיין לא נתישבה בזה: ובכ"מ בפ"ז מה' מעילה כתב על דברי הרמב"ם הנ"ל ונ"ל וא"ת ליקטל ברובא יש לומר דדבר שיש לו מתירים הוא, א"נ מטבע חשיב ולא בטיל, עכ"ל.

ודבריה מפליאים דנראה דסובר דגם דין דגיש לו מתירים לא בטיל הוא ג"כ מה"ת ותמיה זו תמה המל"מ שם, יעו"ש. וביותר תמוה דהלא גמ' ערוכה היא בב"מ ד' נ"ג לענין מע"ש דהא דלא בטיל משום דהוי דשיל"מ הוא מדרבנן אבל מה"ת בטיל דמבואר שם דחצי פרוטה שנפלה לא מצטרף לפדיון חצי פרוטה שלא נתערבה משום דאורייתא ודרבנן לא מיצטרפי, יעו"ש.

וכן משמע מפשטות לשון הברייתא בנדריים דף נ"ח שהבאנו לעיל דקתני לא נתנו בזה חכמים שיעור, דלשון זה מוכיח דהא דדבר שיל"מ לא בטיל הוא מדרבנן, וכן פתבו כל הראשונים, רש"י בפ"ק דביצה הובא דבריה בב"י ריש סי' ק"ב, וכן פתב הר"ן בפסחים פ' כל שעה, וכן פסק המחבר עצמו בסי' ק"י דדבר שיל"מ שנתערב דלא בטיל וא"כ נפל אחד מהם לים דהותרה התערובות משום דתולים שהאיסור נפל, דהטעם בזה דברבנן אני אומר "שאני אומר" ולישר דברי הכ"מ נלענ"ד דגיש מקום לומר דשאני דבר שיש לו מתירים דהקדש משאר דשיל"מ.

עפ"י מה דכתב הרא"ש והר"ש בזה דתנן בפ"ה דתרומות סאה של תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה השני' הרי זו אסורה ור"ש מתיר משום דר"ש לטעמין דס"ל כל העומד לזרוק פזרוק דמי, כ"כ הכא פינו דצריף להרים פמורם דמי וכאילו פבר נסתלקה הראשונה, וכבר נתבאר בדברינו לעיל ענין זה באורף - ולפי"ז פינו דבתערובות פרוטה של הקדש לתוף חולין דעכ"פ צריף להרים מדין תורה, דממונא לא בטל וצריף להחזיר פרוטה אחת מכיס זה לרשות הקדש, וכשמחזיר פרוטה אחת מסתלק האיסור מהפרוטה של הקדש בכל מקום שהיא דהתשלומים הוי פפדיון, משו"ה אין הפרוטה של הקדש מתבטלת דהרי עומדת להסתלק מזה וכאילו פבר נסתלקה, היינו דחשבנו פאילו היא בפ"ע וכמו שכתבו שם לענין תרומה דאינה מצטרפת עם הסאה השני' לאסור את התערובות, כ"כ אינה מתבטלת בתוף התערובות, וכמו שכתב שם הרא"ש בפ' גיה"נ, שהבאנו לעיל דבריה באורף, יעו"ש ותרומה בטלה מה"ת, אף דצריף להרים, הוא דהרמה אינה מועלת להסיר את קדושת התרומה מהתרומה, דאין פדיון לתרומה, וגם עיקר דין הרמה הוא מדרבנן, אבל הכא פשמרים פרוטה אחת להקדש מדין תשלומים, בע"כ מסתלקת קדושת הפרוטה שנפלה ומתקדשת בקדושה הו פרוטה שנותן עכשין לגבוה, ובכה"ג שהדין מכריח להרים ובהרמה מסתלק האיסור וכל העומד להרים פמורם דמי אין הפרוטה חשובה פמעורבת להיות דינה להתבטל, ול"ד למע"ש שנפל דהתם איכא רק תקנה ע"י פדיון, אבל לא חיוב לפדות, והרמה ודאי אינו מועיל פלום בזה לסלק את האיסור משו"ה הוי התם פשאר דשיל"מ דהוי רק מדרבנן אבל הכא הוי מה"ת: אמנם לכאורה לפי דברינו קשה מהא דמבואר בירושלמי פ"ו דשביעית ה"ג דגם בהקדש אינו אוסר בכל שהוא רק פמינו ובשאינו מינו הוא פנותן טעם, ואם הוא מה"ת משום דהוי פאינו מעורב א"כ יאסר בכל שהוא גם פאינו מינו, אכן י"ל דשאני התם דמייירי בתערובות לח בלח, דנראה שפדין תשלומים אם נתערב דבר לח של ראיבן בפל.

שמעון דליכא דין תשלומים להחזיר לו המדה, אלא רק פדמים פפי הנאתו, דרק בתערובות דבר נפרד דאפשר שיתרמי שיטלו הבטלים את שלהם אז הדין דצריף ליתן

אָהד מהתערוכות, פֿגון אַם נְתַעַרְב שׁוֹר בְּשׁוֹנְרִים וְכֵה"ג, אָבֵל הֵיכָא דְנִתְעַרְב דְּבַר לַח, דָּאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אַנְפֵּן שְׂיִתְרַמִּי שְׂבַחְזוֹרַת הַמְדָּה שְׁל לַח יִגִּיעַ לְבַעֲלִים אֶת שְׁלֵהֶם, וְרַק בְּתוֹרַת תְּשֻׁלוּמִים, אִז דּוּמָה לְאַכְוֹל פִּירוֹת שְׁל חֲבִירוֹ דָּאִינוּ חֲזִיב לְשֵׁלֶם לוֹ פִּירוֹת אֲלֵא דְמִים, וּמִשׁוֹ"ה גַּם בְּהַקְדָּשׁ בְּטֵל מֵה"ת פִּינוֹן דְּמִדִּין תְּשֻׁלוּמִים הֵתֵם בְּתַעֲרוּבוֹת לַח בְּלַח, כְּדַקְתָּנִי שְׁהוּא בְּנוֹתָן טַעַם, אִינוּ חֲזִיב מִדִּין תְּשֻׁלוּמִים וְהָרִים פְּמַדַּת הַלַּח לְהַשִּׁיב לְהַקְדָּשׁ, אֲלֵא שְׁאָר דְּמִים, וְנִמְצָא דְלֵא שְׂיִיךְ בְּזֵה כָּל הַעוֹמֵד לְהָרִים פְּמוּרִם דְּמִי אַף שַׁע"י הַתְּשֻׁלוּמִים יִסְתַּלַּק הָאִסּוּר, הוּא רַק בְּדִרְךָ תִּיקוּן לַחוּד אָבֵל בְּתַעֲרוּבוֹת כֵּה"ג, כְּמוֹ פְּרוּטָה שְׂנַפְלָה, שְׂהִדִּין שְׂיִטוּל אַחַת מִן הַכִּיס לְהַשִּׁיב לְהַקְדָּשׁ וּבְאִיזָה שְׂיִוְצֵיא גִסְתַּלַּק הָאִסּוּר מְזֵה גַּם בְּלֵא כְּנֻנַת הַבְּעֵלִים לְפִדְיוֹן, הָרִי זֶה עוֹמֵד לְהָרִים, וְאַף דִּיכּוֹל ג"כ לְפָדוֹת בְּדְמִים אַחֲרִים הוּא מִדִּין פְּדִיוֹן אָבֵל מִדִּין תְּשֻׁלוּמִים כ"ז שְׂאִינוּ פּוֹדָה בְּכּוֹנֵנַת פְּדִיוֹן הָרִי דִּין הַקְדָּשׁ כְּדִין הַדְּיוּט, שְׂמְחֻנְיָב לְהַחֲזִיר דְּנֻקָּא פְּרוּטָה אַחַת מִכִּיס זֶה אִם הַבְּעֵלִים מְקַפִּידִים, הָרִי זֶה פְּמוּרִם דְּמִי וְלֵא בְּטֵל מֵה"ת, כְּנִלְעַנ"ד בְּעִנְיָן זֶה, וּבְתַעֲרוּבוֹת שְׁל אִסּוּר קוֹנְמוֹת לְעוֹלָם מֵה"ת בְּטֵל עִפְיִמִּשׁ"כ לְעִיל דְּבַקוֹנְמוֹת לִיפָּא תְּשֻׁלוּמִים אַחַר הַבְּיִטוּל פִּינוֹן דְּאֲזֵלָא הַקְדוּשָׁה לִיפָּא עוֹד בְּזֵה עִנְיָן לְגְבוּהָ, אָבֵל בְּהַקְדָּשׁוֹת דְּלֵא בְּטֵל קִנְיָן הַהַקְדָּשׁ מְשׁוּם דְּמִמוּנָא לֵא בְּטֵל, לְעוֹלָם יִהִי דִּין תְּשֻׁלוּמִים כְּנ"ל.

אח"ז מְצֵאתִי בְּתוֹס' חֲדָשִׁים בְּסוּף מַס' מְעִילָה אַחֲרֵי שְׂהִבִּיאוּ הַקּוֹשְׁיָא עַל הָא דְנִפְלָה פְּרוּטָה לְתוֹף הַכִּיס אֲמַאי מְעַל מֵה"ת וְלֵא בְּטֵלָה בְּרוּב, כְּתִבוּ וְז"ל וְז"ל דְּגַם מְדַאֲרִיִּיתָא לֵא בְּטֵיל, דְּהָא וְדָאִי אִם נִיפְּרָה הָאִסּוּר לֵא בְּטֵיל דִּיכּוֹל לִיטְלוּ, וְכֵאֵן הָאִסּוּר הוּא הַקְדוּשָׁה שְׁל הַפְּרוּטָה וְזֶה יְכוֹל לִיטְלוּ לְהַחֲלִיף עַל פְּרוּטָה אַחֲרָת וְהִיא נְשִׂאֲרַת חוֹלִין גְּמוּרִים, מִשָּׂא"כ בְּבַהֲמָה, עַכ"ל.

וְלֵא יִרְדְּתִי לְדַעְתּוֹ דָּאִם נִימָא דְּהֵיכָא דְּאֶפְשָׁר לְחַלֵּל וּלְפָדוֹת הָוִי כְּנִיפְרָה הָאִסּוּר, א"כ גַּם מְע"ש לֵא בְּטֵיל, וּבְגַמ' ב"מ מְפוֹרָשׁ דְּבְטֵל מֵה"ת וְכֵן בְּהַקְדָּשׁ מוּכַח מְלִשׁוֹן הַבְּרִיִּיתָא דַּמַּס' נְדָרִים וּבִירוּשְׁלָמִי שְׂהִבְאֵנוּ דְּהוּא רַק מְדַרְבְּנֵנוּ, ע"כ דְּבַרִּי אִינָם מוּבְנִים, וְאוּלִי כְּוֹנְנָתֵם לְמַש"כ וְקִינְצְרוּ בְּדַבְרֵיהֶם: וְעַפ"י דְּרַךְ זֶה שְׂבַאֲרָנוּ לְחַלֵּק בְּדִינֵי הַקְדוּשָׁה וְתְשֻׁלוּמִי הַקְדָּשׁ שְׁל קוֹנְמוֹת לְהַקְדָּשׁוֹת, יִפְתַּח לָנוּ פְּתַח לִישָׁב פְּסָקֵי הַרְמַב"ם ז"ל בְּדִין מְעִילָה הַמְּפְלִיאִים עֵין כָּל רוּאָה, דְּבַגְמ' מְעִילָה ד' כ' ע"א בְּהָא דְּתַנְּן שְׁם נְטֵל אָבֵן אוֹ קוֹרָה שְׁל הַקְדָּשׁ לֵא מְעַל וְכו' בְּנֵאָה לְתוֹף בֵּיתוֹ לֵא מְעַל עַד שְׂיִדוּר תַּחְתִּיל שְׁנֵה פְּרוּטָה, וּפְרִיף פִּינוֹן דְּשִׁנִּי מְעַל, אָמַר שְׂמוּאֵל כְּגוֹן שְׂהִנִּיחָה עַפ"י אַרְבּוּבָה, וְכִינוֹן דְּבַנִּי לֵה מִיֵּהַת מְעַל לִימָא מְסִייעַ לִי לְרַב דְּאָמַר הַמְּשַׁתְּחֵנָה לְבֵית אַסְרָה אֲמַר"א בְּרִי דְּרַב אִיקָא הַנֵּאָה הַנְּרֵאִית לְעִינֵים אַסְרָה תוֹרָה, לִימָא מְסִייעַ לִי הַדָּר בְּבֵית שְׁל הַקְדָּשׁ פִּינוֹן שְׂנֵהֲנָה מְמַנָּה מְעַל אָמַר רִישׁ לְקִישׁ כְּשִׁהַקְדִּישׁ וּלְבַסוּף בְּנָאוּ, עַכ"ל הַש"ס.

וְהַרְמַב"ם בַּה' מְעִילָה פ"ה ה"ה כְּתִב וְז"ל אִין מְעִילָה אֲלֵא בְּתַלוּשׁ מִן הַקְרַקַע אָבֵל הַנְּהֵנָה מִן הַקְרַקַע עֲצָמָה אוֹ בְּמַחְנֹבֵר לָהּ לֵא מְעַל אֶפְּלוּ פָּגַם, כִּיִּצַד הַחֹרֶשׁ שְׂזֵה הַקְדָּשׁ אוֹ הַזוֹרַע בְּהַ פְּטוּר, נְטֵל מֵאֲבָקָה וְנִהֲנָה בָּהּ וּפְגַמָּה מְעַל וְכו' וְכֵן הַמְקַדִּישׁ בֵּית בְּנוֹי הַדָּר בּוֹ לֵא מְעַל אָבֵל הַמְקַדִּישׁ עֲצִים וְאֲבָנִים וּבָנָה בָּהֶם בֵּית הַדָּר שְׁם מְעַל כְּמוֹ שְׂיִתְבַּאֲר וְכַתֵּב הַכ"מ שְׁם וְז"ל וְאִיפָּא לְמִזְדַּק דְּהָא לֵא חֲלַק ר"ל בְּכָף אֲלֵא כִי דְלֵא תְּסִייעַ לְרַב דְּאָמַר הַמְּשַׁתְּחֵנָה לְבֵית אַסְרָה וּמֵאֲחַר שְׂרַבִּינוּ פְּסַק בַּפ"ח מְע"ז כְּרַב לֵא הוּי לְחַלֵּק בְּכָף.

וי"ל דמשמע לרבינו דהא דמפליג ר"ל לא לדחויי דלא תסייעי לרב בלחוד אמרה, אלא לקושטא דמילתא אמרה ולישנא דידן הכי מוכח דאמר התם פשהקדישו ולבסוף בנאו משמע דקושטא הכי הוא, ויש סעד לזה מדהוי מצי לשנויי הנאה הנראית לעינים אסרה תורה פדשני לעיל וישני התם פשהקדישו ולבסוף בנאו משמע דהכי ס"ל ולפיכך פסקה רבינו, ואפי"ה לא דחאה לרב משום דלא אשפחן דפליג עלי' בהדיא ואית לן למימר דטעמא משום חומרא דע"ז, עכ"ל.

ובפ"ו מה' ערכין ה"ל פתב הרמב"ם וז"ל המשפיר בית לחבירו וסור והקדישו הרי זה קדוש ופקעה השכירות, ואם דר בו השוכר מעל, עכ"ל. וכתב בלחם משנה שם וז"ל תימה דבפ"ה מה' מעילה כתב רבינו ז"ל וכן המקדיש בית בנוי הדר בו לא מעל ואע"ג דקיי"ל פרב דאמר המשפחה לבית אסרה, סובר רבינו ז"ל דחומרא דעכו"ם שאני והתם אפילו תלוש ולבסוף חבירו מיקרי תלוש, אבל לא לגבי מעילה פדכתב שם הרב בעל כ"מ ז"ל וא"כ איך פתב פאן רבינו ז"ל דאם דר בו השוכר מעל, ותו קשיא דבשלימא אי עכו"ם והקדש שונים ואלקבא דרב דאמר תלוש ולבסוף חבירו הוי תלוש לגבי עכו"ם והוא הדין גבי מעילה נחא דסוגיא דפ"ד דערכין אתיא פרב פדכתבו שם התוס', אבל לרבינו ז"ל דסובר דתלוש ולבסוף חבירו לא מיקרי תלוש אפי' אלקבא דרב אלא לענין עכו"ם דוקא ולא לענין מעילה סוגיא דערכין פמאן אתיא וצ"ע, עכ"ל.

והנה מלבד קושית הלח"מ דברי הכ"מ אינם מתקבלים כ"כ מאין לי להרמב"ם לחלק בין ע"ז למעילה להחמיר בע"ז: וע"כ נלענ"ד לבאר מקור שיטת הרמב"ם לחלק בין מעילה לדין ע"ז, והוא עפ"י מה דמסיק הש"ך בחו"מ סי' צ"ה סק"ח להכריע דאף דקיי"ל דתלוש ולבסוף חבירו הוי פתלוש הוא דוקא לאיסורא, אבל לענין ממנא הוא פקרקע, לענין שנקנה בכסף ושטר נחזקה, וכן לענין אונאה, ושבועה ושומרים יעו"ש.

והנה לא באר בדברי מ"ש איסורא מממנא, ונראה לי דעיקר החילוק בזה הוא ענין מורגש מדין עבדים, דהנה למ"ד עבדים הוקשו לקרקעות, מ"מ לענין טומאה והכשר זרעים דין עבדים הוא פדין כל אדם, ואף שבחז"ל הגרע"א יו"ד סי' ו' רצה לחדש דגם לענין הכשר אם ירדו מים ע"מ שיודחו ידי' של עבד לא יתפטר משום דעבדים הוקשו לקרקעות, אבל אין הדעת סובל את זה, מפני שסוד הדבר שהוקשו עבדים לקרקעות, אמרה תורה לענין אהונה שיהי' עבדים נחשבים לבעליהם פאחנות קרקע, ומזה ילפינו לכל הדברים שחלוק דין קרקע ומטלטלים אצל הבעלים שיהי' אז דין עבדים פקרקעות, ומזה נקיש לכל הענינים בדיני ממונות שסוד הדין הוא אצל הבעלים כמו לענין אונאה ושבועה ושומרים, או הקנין שהם נקנים לבעליהם, וכן לענין גזילה שאנו דנים איזה חפץ נחסר לבעלי' ואיזה חפץ נטל הגזלן בכל כה"ג עבדים הוקשו לקרקעות, אבל אם אנו דנים לענין הכשר אם המים שפאו על ידי' מכשירים, דינים אלה אינם שייכים פלל להאדון, וכ"כ לענין טומאה אין דין זה שייך לאדון פלל, ובכה"ג העבדים המה פשאר בני אדם.

ונה ברור לענ"ד, ועפי"ז נאמר דכ"כ הוא דין בית, דלדיני ממונות שסודם בין הבעלים אז בית חשוב פקרקע לענין לקנות בשטר נחזקה או לענין שבועה ואונאה או שיעבוד ולענ"ד מוכרח ענין זה מהכתוב המפורש בתורה בבית בבתי החצרים חוזר פיובל ודין

חזרת יובל הוא דוקא בקרקע, ומזה ילפינו לכל דיני ממונות, אבל בדינים שחלים על הבית עצמו חוץ מבעלים אז קיי"ל דתלוש ולבסוף חבירו הוי פתלוש, כמו לענין הכשר אם בשביל שתודח הפותל חשבינו פאילו חשב על דבר תלוש, וכן המשתנה לבית אסרו שחל עלי' דין געבד לאסר בהנאה ככל דבר תלוש, והדברים נכונים בעזה"י: ולפי"ז בדין מעילה שחלוק בין תלוש למחנך הנה בנהגה מבית של הקדש לפימ"ש"כ שדין תשלומי הקרן לעולם הוא בשביל החסרון שחסר מרשות הגבוה, רק האיסור הנאה הוא מחמת הקדושה שנתפסה ונתחדה על החפץ, הרי בזה חלוק דין מעילה בנהגה מבית הקדש למשתנה לבית, דבדין עכו"ם שהוא דין שחל על הבית עצמו קיי"ל דהוי פתלוש, אבל בדין תשלומי מה שנהגה מן הבית שהוא תלוי בחסרון שחסר לבעלים, ואצל הבעלים לעולם חשוב בית בקרקע, אמנם כ"ז הוא רק אם זכות רשות הגבוה בבית בא ע"י קנין, אבל אם הזכות של גבוה בא ע"י חלות הקדושה שחל על הבית, אז גם לענין תשלומי של גבוה הוא בדין תלוש, פינן שדין זכות של רשות הגבוה בא מחמת דין הקדושה שעל הבית, ולכל דין שחל על הבית דינו פתלוש, ולפי"ז באוסר בית בקונם אם נהגה מעל, דלקדושת קונמות הוי בית פתלוש, ואף דלכאורה הדבר מתמיה דהרי גם בהקדיש בית איכא התפסת קדושה על הבית מלבד הקנין שהקנה לגבוה, למה אין מועלים בנהגה מן הבית לו? היא דמחמת קנין הרי הוא בקרקע, אבל מחמת הקדושה הוא פתלוש, וכיון דאיכא סבה המחייבת לא פטור דין קרקע את דין תלוש, וי"ל דאף שכל הקדשות איכא שני ענינים קנין לגבוה והתפסת קדושה על החפץ, אבל שני ענינים אלו מקושרים זב"ז, וכשאדם מקדיש לגבוה אינו מכונן לעשות בזה שני ענינים, אלא מילתא דממילא הוא, דכל מה שנותן לגבוה חלה קדושה על החפץ, ומשו"ה פינן דלענין קנין בית כמחנך חשוב, גם.

לענין מעילה ודין תשלומי אינם מתחלקים זמ"ז, אבל בקונמות דעיקר הקדושה הוא מיוחד רק באיסור קדושה, אז בית דינו פתלוש, כמו לענין איסור עכו"ם, ובזה יתורץ מה שחילק הרמב"ם בין דין עכו"ם למעילה לענין בית.

- ולפי דברינו יתישב מה דלכאורה קשה בהאי ענינא דמסותא בב"מ שהתוספות במנחות מפרשים דמירי בקונמות, ובפשטות נראה דכמו דאין מועלים במחנך בהקדשות, כ"כ ראוי להיות לענין מעילה בקונמות, ולפימ"ש"כ דבית הוי פתלוש לענין קונמות מיושב בפשטות - ועפיד"ז יש לישוב כ"כ שני פסקי הרמב"ם שלא יסתרו זא"ז דהנה במשפיר בית ואח"כ הקדישו דקדושה מפקעת משיעבוד, נמצא דזכות דירה בבית זה בא לרשות הגבוה דוקא ע"י חלות הקדושה, דמדין קנין אינו יכול להקנות הפירות שהן של השוכר, וגם דין הפקעה אינה הפקעה גמורה, דאם יפדו את הבית חזר זכות השוכר למקומו, וכיון שרשות הגבוה בזה הוא ע"י חלות הקדושה שהוא מצד דין הבית עצמו, ולענין זה בית פתלוש דמי, ומשו"ה פסק הרמב"ם שהדר בו מעל ובמקדיש בית לא מעל, ובזה נבין שהבדל בין הקדישו ואח"כ בנאו או לא, דלכאורה אינו מובן, דמה מהני שחל הקדש בשעה שהי' תלוש פינן דבשעה שנהגה הוא מחנך, דאין לומר דהבדל בין קרקע למטלטלים, דעל קרקע לא חל דין מעילה ובמקדיש עצים כבר חל דין מעילה, דהרי בתלוש מן הקרקע מעל, דמזה מוכח דגם בקרקע איכא דין מעילה רק תלוי באופן ההשתמשות, וא"כ מה מהני אם הקדיש מעיקרא עצים ואבנים, ולפימ"ש"כ י"ל דרק אם

הקדיש בית ששהקדושה והקנין באו בבת אחת פשהוא בית, אז כל דין תשלומים אולי
בית עיקר הקנין, אבל בכה"ג ששהקדושה העצים פבר חלו קודם שנעשה בית גם עכשין'
נשאר דינו פתלוש, אמנם לכאורה קשה לפי"ז הא דמביא סייעתא לרב מהדר בבית של
הקדש דמעל ודחי ר"ל התם ששהקדישו ואח"כ בנאו, הרי דאף אם נימא דלא פרב, דבית
הוי, פמחנבר, מ"מ ניחא הברייתא משום דהקדיש ואח"כ בנה, ומוכח דגם אם בית הוי
לכל מילי פמחנבר, מ"מ מעל אם הקדיש העצים והאבנים, ולפימש"כ קשה מה מועיל
שהקדיש מעיקרא עצים, מ"מ עכשין' הוא נהנה ממחנבר וי"ל דכיון דלאהקדיש בית רק
עצים ואבנים, יש מקום לומר דגם עכשין' ביזו לסתור את הבית ולהחזיר העצים
והאבנים להקדש נמצא שאינו מחסר רק את העצים והאבנים, וכמש"כ במג"א סי' תרנ"ח
סק"ז דהיכא דעומד לסתור פסתור דמי, יעו"ש.

ומשום זה דחה ר"ל דליכא סייעתא לרב, ומלשון זה דאמר ר"ל התם ששהקדישו, משמע
דפשיטא לי' לר"ל דעכ"פ מייירי הברייתא בכה"ג, היינו אף אם נימא פתלוש דמי, מ"מ
בע"כ מייירי הברייתא בהכי, מזה למד הרמב"ם דאף לפי"מ דפסק פרב מ"מ לענין מעילה
יש חילוק בין בנאו ואח"כ הקדיש להקדיש ואח"כ בנאו, ובב"י הוכיח דר"ל לקושטא
דמילתא קאמר מדלא דחה הסייעתא כמו שאמרו בגמ' על הסייעתא הראשונה דהנאה
הנראית לעינים אסרה תורה ולדעתנו אינו מוכן כ"כ, דהרמב"ם מפירש כפירש"י שם
פסוקיא דבפ"ו מה' מעילה ה"ח פתב וז"ל נטל אבן או קורה של הקדש לא מעל שהרי
לא נהנה עדיין, בנה אותו בתוך ביתו מעל, נתנה על גבי חלון שבתקרה ולא חברה לא
מעל עד שידור תחתיו שנה פרוטה שאין זו הנני' הנפרת, עכ"ל.

הרי מפירש דאם בנה וחברה הוי הני' הנפרת, וזהו שאמרו בגמ' הנני' הנראית לעינים
אסרה תורה, היינו דבגמ' רצה להוכיח מסוגית הש"ס דאם בנה ע"י חיבור מעל מיד,
נהרי מיד פשבנה נעשה מחנבר ומ"מ מעל ומוכיח דתלוש ואח"כ חברו הוי פתלוש, פרב,
דאל"ה אמאי מעל, ומשני דכיון דהני' הנראית אסרה תורה משו"ה בשעת החיבור גופא
נהנה ומעל קודם שנעשה פמחנבר, ומשו"ה פתב הרמב"ם דלפי זה פשהניח עפ"י
הארובה ולא חברה לא ינה ע"י הנחה עד שידור בשו' פרוטה, ולפי"ז פדר בבית של
הקדש לא שייך לומר שיתחייב מעילה מחמת הנאה הנראית לעינים אם בית חשוב
פמחנבר, וכן פתבו בתוס' שם במס' מעילה דבבנאו ואח"כ הקדישו לא שייך להתחייב
משום הנאה הנראית אסרה תורה אם תלוש ולבסוף חברו הוי פמחנבר, יעו"ש.

כנלענ"ד בענין זה בס"ד: אח"ז ראיתי בס' שער המלך פ"ג מה' אישות ה"ג ששהרבה
לתמוה על דברי הכ"מ הנ"ל שכ' בשיטת הרמב"ם דבע"ז דפסק פתלוש דמי הוא משום
חומרא דע"ז, דהרי כ"כ פסק לענין שחוטא דתלוש ולבסוף חברו פתלוש דמי וכן לענין
הכשר זרעים, ומסיק שם לישוב פסקי הרמב"ם פחדוש הלכה נפלאה, והוא דבגמ' מעילה
פ' הנהנה מביא הש"ס שם דילפינן מעילה מע"ז דכתיב וימעלו בו מעל והא דקיי"ל אין
מעילה פמחנבר ילפינן חטא חטא מתרומה דהוא דוקא בתלוש, ובתוס' שם פתבו דיש
שני אופנים בענין מעילה, א' מעילה ע"י הוצאה מרשות לרשות, פגון אם חשב שהוא
של חברו ומכונן להוציא מרשות חברו לרשותו או פסבור שהוא שלו ונתנה לחברו
פמפורש ענין זה בגמ' והב' בנהנה מן הקודש בלי הוצאה מרשות, ועפ"ז רצה לתרץ

דְּהַרְמַב"ם סוֹכֵר דְּהָא דְּמַמְעֵטִינּוּ מְעִילָה בְּמַחְנֹפֵר הוּא דְּוָקָא בְּמְעִילָה הַבְּאָה עַל הַנְּאָה דְּמְעִילָה זֹו לֹא יִלְפִינּוּ מַע"ז, אֲבָל מְעִילָה שְׁל הוּצָאָה מְרִשׁוֹת דְּיִלְפִינּוּ מַע"ז, בְּזָה לֹא יִלְפִינּוּ חֲטָא חֲטָא מְתְרוּמָה, וְחִיב קָרְבַּן מְעִילָה גַם עַל תְּלוּשׁ וּלְבִסּוּף חֲבָרוּ וּבְזָה מְתְרִין פְּסָקֵי הַרְמַב"ם דְּבְמְעִילָה שְׁל הַנְּאָה דְּיִלְפִינּוּ מְתְרוּמָה אַז גַּם בְּתְלוּשׁ וּלְבִסּוּף חֲבָרוּ פְּטוּר דְּבְתְרוּמָה לֹא מְשַׁפְּחַת גַּם בְּתְלוּשׁ וּלְבִסּוּף חֲבָרוּ, וּבְמִשְׁפִּיר בֵּית וְאַח"כּ הַקְּדִישׁוֹ שֶׁהַשׁוֹכֵר בָּא בְּשִׁכְרוֹת בְּתוֹרַת קִנְיָן וּמְתְכֹנֵן לְהוּצִיא מְרִשׁוֹת הַבְּעָלִים בְּזָה יִלְפִינּוּ מַע"ז דְּבֵית חָשׁוּב כְּתְלוּשׁ, יַעו"ש שֶׁהָאֵרִיךְ בְּזָה וְאִישׁתְּבוּחֵי קָא מְשַׁתְּבַח בִּי הַמְּחַבֵּר וְקָרִי לִי כְּפִתּוֹר וְפָרַח, וְהִנֵּה מַה שֶׁתָּמָה עַל הַכ"מ וְדָאֵי הַקְּוִשׁוֹת אֲלִימְתוֹת שְׁאִין לְפָרְקֵם, אֲבָל מַש"כ בְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם אֵינָם מְתְקַבְּלִים עַל הַלֵּב, דַּמַּש"כ דְּלַעֲנִין הוּצָאָה מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת יִלְפִינּוּ לַעֲנִין תְּלוּשׁ וּלְבִסּוּף חֲבָרוּ מַע"ז הוּא דְּבָר מְתְמִיָה, חֲדָא דְּמָה דְּיִלְפִינּוּ מַע"ז הוּא רַק מָה חָשִׁיב מְעִילָה, וְהִנֵּה אִם הִי אֵיזָה חִלּוּק בְּעִנְיָן ע"ז אִם עוֹבֵד לְהָר אִו עוֹבֵד לְדְבָר תְּלוּשׁ, וְיֵשׁ לָנוּ גְלוּי דְּעוֹבֵד לְבֵית הָנוּי כְּעוֹבֵד לְדְבָר תְּלוּשׁ, אַז הִי שְׁיִיךְ לֹמַר דְּיִלְפִינּוּ מְעִילָה מַע"ז, אֲבָל בְּאַמַּת דְּלַעֲנִין עֲבוּדָה לְמַחְשִׁיב עוֹבֵד ע"ז גַּם כְּעוֹבֵד לְהָר חָשׁוּב עוֹבֵד ע"ז, אֲלֹא שֶׁהַחִלּוּק הוּא בֵּין תְּלוּשׁ לְמַחְנֹפֵר לְמִיתְסָר מִשׁוּם אִיסוּר נְעֻבָד וּמָה שְׁיִיךְ עֲנִין זֶה לְמִילָף מְעִילָה מַע"ז, וְעוֹד אֵיזָה גְלוּי אִיכָא מְקַרְאֵי דְּלַעֲנִין ע"ז בֵּית חָשׁוּב כְּתְלוּשׁ, וְיֵשׁ לִישֵׁב דְּבָרֵי דְּלַעֲנִין תְּלוּשׁ וּלְבִסּוּף חֲבָרוּ תְּלוּי בְּעִיקָר הַדִּין שֶׁהַקְּפִידָה תוֹרָה, דְּהִיכָא דְּהַקְּפִידָה תוֹרָה שְׁיִיךְ תְּלוּשׁ, י"ל דְּגַם תְּלוּשׁ וּלְבִסּוּף חֲבָרוּ הָנוּי כְּמַחְנֹפֵר, וְהִיכָא דְּמַעֲטָה תוֹרָה מְחֹנְפֵר י"ל דְּתְלוּשׁ וּלְבִסּוּף חֲבָרוּ לֹא מַעֲטָה תוֹרָה, וְכֵן מְצִאתִי בַח"י הַר"ן דְּמַפְרֵשׁ בְּדָרְךָ זֶה סֻגְיַת הַש"ס דְּחֻלִּין ד' ט"ו מַה דְּאָמְרִינּוּ שֶׁם דְּאָף דְּלַעֲנִין ע"ז בֵּית כְּתְלוּשׁ דְּמִי, מ"מ י"ל דְּלַעֲנִין הַכָּשֵׁר זְרַעִים וְלַעֲנִין שְׁחִיטָה אֵינּוּ כְּתְלוּשׁ דְּעַל זֶה מַעֲטָה תוֹרָה שְׁאִין הַר גָּאָסֵר אֲבָל בֵּית אֵינּוּ פְּהָר, אֲבָל לַעֲנִין שְׁחִיטָה אִם נִימָא דְּיִלְפִינּוּ מוּיָקַח אֶת הַמַּאֲכָלָת בְּעִינּוּ דְּוָקָא תְּלוּשׁ גְּמוּר, יַעו"ש.

אֲבָל הַמְּחַבֵּר לֹא נִחַית לְזָה, מְדִלָא הַזְּפִיר סְבָרָא זֹו, עוֹד קָשָׁה לִי לְהַבִּין אֵיזָה הוּצָאָה מְרִשׁוֹת אִיכָא גְּבִי שְׁכִיר שְׁנַחֲתִית לְדוּר בְּשִׁכְרוּ, דְּהִלָּא כְּבָר שְׁכָרוּ בְּקִנְיָן וְעַתָּה כְּשֶׁדָּר בּוֹ כְּסָבוּר שֶׁהוּא שְׁלוֹ, אִם לֹא שְׁנַדְּחוּק דְּמִיָּרִי שְׁלֹא עֲשָׂה קִנְיָן ע"י כְּסָף וּשְׁטָר וְכִנּוּנְתוֹ לְקִנּוֹת ע"י חֲזָקָה שְׁל הַשְּׁתַּמְשׁוֹת בְּדִירָה שְׁפִתְבוּ אַחְרוּנִים דְּאֶפְשָׁר שְׁקוּנָה בַכּה"ג וְאִז יֵשׁ לְדוּן שְׁתַּחֲשֵׁב כְּהוּצָאָה מְרִשׁוֹת שְׁמַתְכֹנֵן לְקִנּוֹת וּכ"ז דְּחוּק, וְנִרְאָה לַעֲנִין דְּהַדְּבָרִים כְּפִשְׁטוֹן דְּאָף שְׁעֲנִין הוּצָאָה מְרִשׁוֹת שְׁיִתְחַשֵּׁב כְּמְעִילָה יִלְפִינּוּ מַע"ז אִו מְסוּטָה, אֲבָל כְּשֶׁנֶּאֱמַר בְּתוֹרָה חֲטָא, קָאֵי מְקַרָא זֶה עַל הַפְּתוּב בְּרֵאשׁ הַמְּקַרָא, דְּהָרִי פְּשִׁטִי דְּקָרָא כֵן הוּא נֶפֶשׁ כִּי תִמְעוֹל מֵעַל וְחֲטָאָה בְּשִׁגְגָה מְקַדְשֵׁי ה', וְיִלְפִינּוּ מְתְרוּמָה דְּכִנּוּת הַתוֹרָה דְּחֲטָא זֶה שְׁל הַמַּעַל הִי בְּדְבָר תְּלוּשׁ הִינּוּ דְּגַם הַהוּצָאָה מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת הוּא דְּוָקָא בְּדְבָר תְּלוּשׁ: וְהִנֵּה הָא דְּמִשְׁמַע פְּשׁוֹת הַש"ס בְּמַס' מְעִילָה רִישׁ פ' הַנְּהַנָּה דְּהָא דְּיִלְפִינּוּ חֲטָא מְתְרוּמָה לְמַעַט מְחֹנְפֵר הוּא עַל הַנְּהַנָּה וְלֹא עַל הוּצָאָה מְרִשׁוֹת, נִלְעַנ"ד דְּמַחְנֹפֵר לֹא צָרִיךְ לְמִילָף לַעֲנִין הוּצָאָה מְרִשׁוֹת מְתְרוּמָה, דְּבִלָּא"ה לִיכָא בְּמַחְנֹפֵר הוּצָאָה כִּינּוּ דְּקַרְקַעֲאִינָה נִגְזַלְתָּ בְּאִנְפּוֹן שְׁאִם הִי דְּבָר זֶה שְׁל הַדְּיוּט לֹא הִיוּ יוּצְאֵי מְרִשׁוֹת בְּעָלִים, כֵּל כַּה"ג לֹא חָשִׁיב כְּמוּצִיא מְרִשׁוֹת הַקְּדִישׁ כְּמִבְּנָאָר בְּתוּס' שֶׁם וּבִיּוֹתֵר מְבִנְאָר הָעֲנִין בְּתוּס' קִידוּשֵׁין ד' נ"ה ד"ה אֵין מוּעִיל אַחַר מוּעַל, וְאָף אִם הִי מְחִזִּיק בְּתוֹרַת קִנְיָן שְׁלֹא בְּדָרְךָ גְּזִילָה שַׁע"י קִנְיָן יוּצֵא קַרְקַע מְרִשׁוֹת אַחַד לְרִשׁוֹת חֲבָרוּ בְּמַתְנָה אִו מְכָר וּשְׁכִירוֹת, אֲבָל כִּינּוּ דְּמְרִשׁוֹת

הגבוה נוטל שלא מדעת בעלים ובהדיוט כה"ג לא הי' יוצא מרשות בעלים כ"כ בהקדש אינו יוצא אף שמתכוון להוציא, שלפי כונתו חשב לעשות הוצאה מרשות, אבל כיון דאצל הבעלים האמתיים גם אם הי' הדיוט לא הי' בזה שום הוצאה אז ליכא מעילה, אף שלא מצאתי מפורש ענין זה, אבל כן מיסתבר לומר, דהפונה גרידא אינה מועלת, דהרי בנותן כסף על קנין מטלטלים לא מעל לר"ל כמבואר במס' ב"מ ד' מ"א, יעו"ש.

אף שכיון להוציא, ורק יש לאשכח אופן הוצאה מרשות במקושר, כענין שכתבו תוס' סנפה ד' ל"א ד"ה אבל, לאשכוחי סנפה גזולה כגון אם בנה חבירו סנפה על קרקע שלו והוא תקף והוציא מסנפתי, דבכה"ג שהסנפה בחצירו על קרקע שלו שפיר נגזלת, יעו"ש.

ואף שכתב הגרע"א תמה שם דהרי עבדים שיכול להכניסם לרשותם ג"כ אינם נגזלים דהוקשו לקרקעות, אבל באמת דבריהם ברורים ופשוטים, דמה דקרקע אינה נגזלת, איכא בזה שתי פונות ראשונה היא מסברא דאי אפשר לעשות עיקר גזילה להוציא מרשות בעלים והשני' גזיה"כ אף אם יצויר שיוציאה מרשות בעלים מעטת תורה לענין דין גזילה לתשלומים, ועי' בתוס' ריש איזהו נשך שכתבו דהא דקרקע אינה נגזלת הוא מסברא עי' בדבריהם ד' ס"א ע"א ד"ה אבל לא בגזל ל"ל יעו"ש, והנה לענין סנפה לפסול סנפה גזולה אין נפ"מ כלום אם חייב באונסים על סנפה זו או לא אלא אם אפשר להוציא מרשות בעלים אז הוי סנפה גזולה, ואם לאו אינה בכלל סנפה גזולה שלא נשתנית כלום שהוא ברשות בעלים כמו שהי', עי' בחי' הרשב"א המיוחס להריטב"א שם בפ"ק לענין סנפה גזולה שמבאר ענין זה, ומשו"ה בכה"ג שפנה חבירו על קרקע שלו דיוציאה מרשות בעלים אף שיפטור מאונסים מגזיה"כ כמו דמעטת תורה עבדים, אבל הסנפה פסולה דהרי גזלה והוציא מרשות בעלים, והדברים ברורים בעזה"י, באופן דלפי"ז כ"כ לענין מעילה אי לאו דילפינן מתרומה הי' אפשר לאשכח מעילה במקושר כה"ג, אבל כיון דאופן זה הוא בדרך רחוק, אבל עפ"י רוב ליכא במקושר ענין זה של הוצאה מרשות הגבוה כמו דליכא הוצאה מרשות הדיוט, משו"ה נקט הש"ס עיקר הלימוד מה דילפינן מתרומה הוא על הנהגה במקושר, אבל באמת מעטת תורה גם בהוצאה מרשות דעל כל הפתוב בקרא שם גלתה תורה בדיבור אחד בלשון וחסא דהיא דוקא בתלוש, ופשוט הוא: פ"ק כה גרסינן במס' ע"ז ד' מ"ח זורעים תחתי' (של אשירה) ירקות בימות הגשמים אבל לא בימות החמה (שהציל יפה להם).

פירש"י) והחזירין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים (שהציל יפה לחזרת לעולם, רש"י) ר' יוסי אומר אף לא ירקות בימות הגשמים מפני שהנבי' נושרת עליהם והוי להם לזבל, ע"כ. ומסיק הש"ס דר' יוסי סובר זה וזה גורם מותר כמו דאמר ר' יוסי שוחק וזורה לרות אף דנעשה זבל משום דיהי' זה וזה גורם הקרקע דהיתר והזבל של אסור, וכן באגוז של ערלה שנטע דבדיעבד מותר משום זה וזה גורם, והכא מה דאמר ר' יוסי אף לא ירקות בימות הגשמים משום דהנבי' נושרות, הוא לדבריהם דרבנן דסברי זה וזה גורם אסור ראוי לאסור אף ירקות בימות הגשמים מפני הנבי', ורבנן דמתירים ירקות בימות הגשמים משום דמה דמשביח בנבי' פוגם בצל, יעו"ש.

והנה בִּהְיֵה אִיסוּר שֶׁל חַד גּוֹרֵם כְּתוּבוֹ בְּתוֹס' ד"ה שָׁאֵם נִטְע וְנ"ל, וּא"ת מ"ש גְּדוּלֵי אַגוּז שֶׁל עֶרְלָה מְגִידוּלֵי מַע"ש וְטָבֵל שֶׁהֵן חוֹלִין וְאֶפִּילוּ גִידוּלֵי תְרוּמָה אֵלָּא שְׁגָזְרוּ עֲלֵיהֶם בִּי"ח דָּבָר, וִי"ל דְּעֶרְלָה שְׁאִיסוּרָהּ בִּהְנָאָה יֵשׁ לְאַסוּר שְׁגָם זֶה הִנָּאָה הִיא, אֲבָל בְּאִיסוּר אֲכִילָה אֵין לְאַסוּר הַגִּידוּלִים שְׁאִינוּ אוֹכֵל הָאִיסוּר עֲצָמוֹ, עכ"ל.

והנאָה זוֹ רְאוּי לְבָאָר מְאִיזָה טַעַם הִיא אִיסוּרָהּ, אִם בְּדָבָר הַנִּגְרָם עֲצָמוֹ יֵשׁ חֵלֶק מְדָבָר הָאִיסוּר וּמִחֲמַת זֶה אִיסוּר בִּהְנָאָה, אוֹ דְּבִשְׁעָה שְׁנִהְנָה מְדָבָר הַנִּגְרָם הוּא נִהְנָה מְדָבָר הָאִיסוּר הַקְּדוּם, הִינּוּ דְּבִשְׁעָה שְׁאוּכֵל אֶת הַיְרֻקוֹת אוֹ מוֹכְרָם הוּא נִהְנָה מִהָאִשְׁיָרָה שֶׁהוֹעִילָה לְגַדֵּל אֶת הַיְרֻקוֹת הָאֵלֶּה,, וְנִרְאֶה דְּבִאֲמַת שְׁנֵי אוֹפְנִים אֵלֶּה אֵינָם בְּדִין גּוֹרֵם, וְהִנּוּ הֵיכָא דְאֶפְשָׁר לֹאמַר דִּישׁ אֵיזָה חֵלֶק מְדָבָר הָאִיסוּר אֵינוּ שְׁיִיף לְדִין גּוֹרֵם, דְּאֶמְרִינָן בְּמַס' פְּסָחִים ד' כ"ו ע"ב דְּאֶפִּילוּ לְמ"ד זֶה וְזֶה גּוֹרֵם מְוֹתָר אִם יֵשׁ שְׁבַח עֲצִים בְּכַת אִיסוּר הַפֶּת בְּנֶאֱפָה בְּקִלְפֵי עֶרְלָה וּבְקִשְׁוֵין שֶׁל פְּלֵאֵי הַפָּרֶם, אִף שֶׁהַתְּנוּרָה שֶׁל הַיְתֵר וְעֲצֵי הָאִיסוּר גּוֹרְמִים, וְכֵן פֶּסֶק הָרַמְבַּ"ם בַּפֶּט"ז מַה' מ"א, הֵרִי מְפֹרָשׁ דָּאֵם אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּנִמְצָא בְּכַת אֵיזָה חֵלֶק מִחֵלְקֵי עֲצֵי הָאִיסוּר אִיסוּר אֶפִּילוּ בְּשְׁנֵי גּוֹרְמִים, וְעוֹד מְוֹכְרָח עֲנִין זֶה מְדִין אִיסוּר יְרֻקוֹת תַּחַת צֵל שֶׁל אִשְׁיָרָה שֶׁהִצִּיל הוּא דָּבָר שְׁאֵין בּוֹ מִמֶּשׁ רַק שֶׁהָאִשְׁיָרָה מְגִינָה עַל הַיְרֻקוֹת שֶׁלֹּא יִזְקוּ מִשְׂרָב הַשְּׂמֶשׁ, וְכֵן קָשָׁה לֹאמַר אֲנֹפֵן הַשְּׁנֵי שְׁאֶמְרָנוּ שְׁיִהְי' טַעַם הָאִיסוּר דְּבִשְׁעָה שְׁנִהְנָה הוּא מְקַבֵּל תּוֹעֵלַת מִהָאִשְׁיָרָה הַקּוֹדֶמֶת, דַּא"כ מִהָרְאוּי לְאַסוּר גַּם זֶה וְזֶה גּוֹרֵם, דַּעכ"פ הוּא נִהְנָה מְדָבָר הָאִיסוּר שֶׁהוֹעִיל לְדָבָר הַנִּגְרָם, וְכֵן קָשָׁה מַה שֶׁכְּתוּבוֹ הִרְאִשׁוּנִים ו"ל לְחֵלֶק מַה נִּקְרָא זֶה וְזֶה גּוֹרֵם וּמַה נִּקְרָא חַד גּוֹרֵם כֹּל זֶה לֹא שְׁיִיף לְחֵלֶק בְּעֲנִין הִנָּאָה, דְּהַתוֹס' שָׁם בְּמַס' ע"ז ד' מ"ח ע"ב בד"ה וְרַבְּנָן, כְּתוּבוֹ בְּשֵׁם ר' שְׁמוּאֵל דְּאִף לְפִי מַה דְּסִבֵּר הַש"ס דְּרַבְּנָן דְּמַתִּירִים יְרֻקוֹת בֵּימוֹת הַגְּזָמִים הוּא מְשׁוּם דְּסִבְרֵי זֶה וְזֶה גּוֹרֵם מְוֹתָר, מ"מ נִיחָא מַה דְּאוֹסְרִים יְרֻקוֹת בֵּימוֹת הַחֲמָה (אִף דְּעֵיקָר הַגִּידוּלֵי אֵינוּ ע"י הָאִשְׁיָרָה) מְשׁוּם דְּהַגּוֹרֵם וְהִנָּאָה שֶׁהִצִּיל עוֹשֶׂה לְהַגִּין מִן הַחֲמָה אֵין הַקְּרָקֵב עוֹשֶׂה וְלִיכָא נְמִי צֵל אַחַר דְּהַיְתֵר גּוֹרֵם עֲמוֹ, אֲבָל בְּזָבֵל שֶׁל נְבִי הַמִּהְנָה לְגַדֵּל, גַּם זָבֵל הַקְּרָקֵע עוֹשֶׂה וּמִהְנִי לְהִנָּאָה זֶה וְהוּוֹ שְׁנֵי גּוֹרְמִים, יַעו"ש.

וְכֵן בַּד' מ"ט ע"א ד"ה שָׁאֵם נִטְע כְּתוּבוֹ לְסִתּוּר דְּבָרֵי רַש"י שְׁפִי דְּבִאֲגוּז שֶׁל עֶרְלָה שְׁנִטְע חָשׁוּב כְּזו"ז גּוֹרֵם הִינּוּ הָאֲגוּז וְהַקְּרָקֵע וְכְתוּבוֹ דְּבַכָּה"ג חָשׁוּב כְּחַד גּוֹרֵם, כִּינּוּן דְּהָאֲגוּז וְהַקְּרָקֵע הֵם שְׁנֵי עֲנִינִים,, וְרַק אִם שְׁנִיָּהֶם מְעַנִּין אַחַד כְּמוֹ הַבְּרַכַּת אִיסוּר בְּאִילָן הַיְתֵר וְזָבֵל נְבִי וְקְרָקֵע נִקְרָא זֶה וְזֶה גּוֹרֵם, יַעו"ש.

וְלַעֲנִין עֶרְףֵי שֶׁל הִנָּאָה אֵין הִבְדֵּל בְּכֹל זֶה, וְעוֹד קָשָׁה לִי לֹאמַר כְּאֲנֹפֵן זֶה דְּבִדְבָר הַנִּגְרָם לֹא נִתְפָּס שׁוּם אִיסוּר רַק דְּאִיסוּר לְהַנּוֹת מְמַנּוֹ מְשׁוּם דַּע"ז הוּא נִהְנָה עַכְשָׁי מִהַדְּבָר הַגּוֹרֵם דְּלִפִּי"ז אִם נִתְעַרְבוּ הַיְרֻקוֹת אַח"כ בִּיְרֻקוֹת שֶׁל הַיְתֵר לֹא הִי מוֹעִיל דִּין בִּיטוּל בְּרוּב מַה"ת, כִּינּוּן דְּבִאֲמַת כְּוָלָם הֵם שֶׁל הַיְתֵר רַק שַׁע"ז הוּא נִהְנָה מְדָבָר אַחַר שֶׁל אִיסוּר, וְכִמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ לַעֲוִיל בַּכ"ג לַעֲנִין אִיסוּר הִנָּאָה שֶׁל קוֹנָם דְּבִאוּסָר הִנָּאָתוֹ עַל חֲבִירוֹ שֶׁהָאִיסוּר חִפְצָא הוּא הָאֲדָם דְּלֹא שְׁיִיף דִּין בִּיטוּל אִם נִתְעַרְבוּ מִנְכָּסֵי עִם נְכָסִים אַחֲרִים, וּבְסוּגִית הַש"ס וְהַפּוֹסְקִים מוֹכַח דְּבִדְבָר הָאִיסוּר מִחֲמַת גּוֹרֵם כְּמוֹ בְּכַת שְׁנֶאֱפָה ע"י עֲצֵי אִיסוּר וּבְגַד שְׁנֶאֱרַג ע"י כְּרַכּוּר שֶׁל ע"ז שְׁיִיף דִּין בִּיטוּל מַה"ת, וּמַה"ט מַתִּיר ר"א בְּנִתְעַרְבוּ בְּאַחֲרוֹת ע"י הוֹלְכַת הִנָּאָה לָיִם הַמְּלַח וּבְלֵא תַעֲרוּבוֹת לֹא מִהְנִי פְּדִיוֹן עַפ"י

שיטת הראשונים, וע"כ ראוי לבאר בדין גורם ענין אחר שלא בדרך שני האופנים שאמרנו: דגרסינו בב"ק ד' ק"א ע"א איזבועיא להו יש שבח סימנים על גב הצמר או אין שבח סימנים על גבי הצמר וכו' רבינא אמר הב"ע פגון דצמר דחד וסימנים דחד וקאמי קורף וצבעי' להאי צמר בהאי סימנים, יש שבח סימנים ע"ג הצמר דאמר לי' הב לי סמנאי דגבך גינהו, או דילמא אין שבח סימנים ע"ג הצמר ואמר לי' לית לך גבאי ולא פלום, ת"ש פגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק אלמא חזותא מילתא היא, אמר רבא הנאה הנראית לעינים אסרה תורה דתנא ערלים הם לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה מנין שלא ינהג ממנו ולא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת"ל ובערלתם ערלתו את פרי ערלים לא יאכל לרבות את פולם.

ובתוס' שם ד"ה או דילמא אין שבח סימנים ע"ג הצמר כתבו ונ"ל תימה הרי נהנה שצמרו מעולה בדמים יותר וישלם מה שנהנה כמו אכלה מתוך הרחבה, דפ"ב, ונפלה לגינה דהכונס, ובפ' אילו נערוז אמר תחב לו חבירו משקים של אחרים בבית הבליעה דמשלם מה שנהנה, ויש לחלק דהנאה דהכא אינה באה ע"י מעש' ולא ע"י מעש' בהמתו, ובתחב לו חבירו אעפ"י שאין זה ע"י מעש' מ"מ נהנה גופו, אי נמי הנאה דהכא לא תשיבא הנאה שאין אלא נוי בעלמא יותר, עכ"ל.

והרא"ש בפסקי' פאן הביא להלכה רק תירוץ ראשון של התוס' וכן נקט להלכה המהרש"ל בס' יש"ש בפ' הגזל הביאו הש"ך בחו"מ סי' שצ"א בראובן שתחב אוכלים של שמעון לתוך פו' של בהמת לוי פטור בעל הבהמה מתשלומים, יעו"ש.

וענין זה לחלק בדין הנאה בין ע"י מעש' או לא צריך ביאור פיון דהחויב על הנאה ולא מדין נזקין מ"ש ע"י מעש' או לא, ועוד קשה מהא דאיתא במס' חולין דפרי' לר"ח דאמר המזיק מתנות קהונה או שאכלן פטור משום דהוי ממון שאין לו תובעים או משום דכתיב זה (דמשמע בעודן קנימות חייב ליתן אבל אינו קנימות לא חייב הפתוב בהם תשלומים, רש"י) ת"ש הרי שאנסו בית המלך את גורנו אם בחובו חייב לעשר ואם באנפרות פטור מלעשר, שאני התם דקא משתרישי לי', ע"כ.

ובתוס' שם ד"ה שאני התם כתבו ונ"ל שאני התם דקא מישתרישי לי' דבמקום זה הניח לו המלך שאר ממון, וא"ת מתנות קהונה כשאכלם משתרישי לי' שבמקום זה לא אכל דבר אחר ואמאי פטור, וי"ל דל"ד לאנס בית המלך גורנו דתחתייהו לא לקחו משלו אבל באכל אפשר דלא משתרישי לי' שהי' מתענה, עכ"ל.

הרי דמשתריש בממון שנשאר ת"י חייב גם אם נעשה שלא ע"י מעש' ולמה פטור במשתרישי לי' שצמרו מעולה בדמים ע"י סימנים של חבירו. ועוד קשה לי מה דפשיט הש"ס להוכיח דיש שבח סימנים ע"ג הצמר מבגד שצבעו בקליפי ערלה, דהרי דין גורם באיסור הנאה הוא היכא דלא חשיב שבח בעין כמו שהבאנו ממס' פסחים, ולפי"ז גם אם נאמר אין שבח סימנים ע"ג הצמר ולא מצוי אמר הב לי סמנאי דגבך גינהו אבל מ"מ צמרו מעולה בדמים וחשוב הנאה לתירוץ א' שבתוס' אלא שבדיני ממונות פטור אם באה הנאתו שלא ע"י מעש' אבל לענין איסור מהראוי להיות אסור כמו בגד שנארג בכרכור של ע"ז דאסור הבגד לכל העולם, כ"כ נימא דבגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק אף שאין שבח בעין על הצמר, אבל פיון דמ"מ הוא מעולה בדמים ואסור מחמת דין

גורם: ונלענ"ד דיסוד ענינים אלה מתבארים בין בדין תשלומים בין בדין איסור ונהיטר עפ"י החלוקים שבין הנאה לבין משתרשי לי, דהנה במש"כ התוס' בן קולין דמשו"ה פטור באוכל מתנות פהונה ולא חשוב משתרשי לי דאפשר שהי' מתענה, לכאורה קשה מ"ש מתחב לי חבירו בבית הבליעה דחייב ואינו יכול לומר הייתי מתענה, כבר באר ענין זה בטוב טעם הקצוה"ח בסי' רמ"ו סק"ח דהחילוק בזה בין הנאה למשתרשי, דהנאה היא מה שקבל תועלת או נחת רוח, ומשתרשי הוא מה שנשאר ת"י ממון בעין, והנה לענין הנאה לא שייך לומר הייתי מתענה, דאם הי' מתענה לא הי' לו הנאה ואנו מחייבים לי' בעד זה גופא שנהנה ולא התענה, ורק אם אנו דנים שהשתרשי שעכשילי' יש ת"י ממון יתרים, ע"ז יכול לומר שהי' מתענה, ולא הי' מוציא את ממונו גם בלעד'י, ומשו"ה בתחב לו חבירו, בבית הבליעה חייב על הנאתו, אף שלילא זאת הי' מתענה, רק במתנות פהונה כמו שפטר על הדיקון מחמת שהוא ממון שאין לו תובעים כ"כ פטור על הנאתם, ורק במשתרשי לי' חייב שנשאר לו ממון בעין, כמו בנטל בית המלאך את גורנו שע"י המתנות פהונה נשאר ברשותו עכשילי' נכסים שלו, ועל ענין זה הקשו בתוס' דנימא גם באכל מתנות פהונה דמשתרשי לי', דלילא המתנות הי' אוכל משלו ונמצא דנשאר ת"י אוכלים שלו, וע"ז תירצו דיכול לומר הייתי מתענה, זה תו"ד הקצוה"ח וכן בנה"מ שם פתב שדברי הקצוה"ח הם נכונים מאד, אבל לענ"ד קצר קצת בדברי' ולא פירש היטב האי פללא למה באמת פטור על הנאת מתנות פהונה וחיוב במשתרשי מתנות פהונה, ונראה דהענין הוא דכמו שולד פרה הוא קנוי לבעל הפרה מפני שפרתו הולידה את הגלד ובסבתה יצא לאויר העולם וכן פל כה"ג, כ"כ אם נשאר ממון שלו תחת רשותו בסבת המתנות פהונה יש חלק לבעלי המתנות פהונה בהאי ממון שנשאר ת"י וכל מי שהי' בעלים על המתנות פהונה כשהי' בעין הם בעלים עכשילי' על ממונו לפי ערך המתנות פהונה, ומזיק מתנות פהונה או אכלם פטור משום דליכא בעולם מתנות פהונה, ולשלם להפגים על הדיקון או הנאתו אין הדין מחייב פינון דליכא תובעים, דלכל אחד יכול לומר לא שלף הי', אבל במשתרשי לי' חייב דאיכא עכשילי' מתנות פהונה בעין, וענין זה מוכרח דהרי לפי הטעם במזיק מתנות פהונה פטור משום דכתיב זה, דמשמע דרק בעודן קנימות חייב ליתן כמש"כ ברש"י שהבאנו לעיל, ומ"מ חייב פשנטלו.

בית המלאך בחובו, הרי דחשבינו שעדיין המתנות פהונה קנימות, וברש"י שם פתב וז"ל אם בחובו שהי' חייב לו דבר קצוב ממון חייב לעשר ממקום אחר וליתן לפהן שהרי הוא פמוכר, עכ"ל.

נראה לי בכוננתו דכמו פמוכר ודאי הטעם בזה דחשבינו את הממון שננטל בעד המת"כ פאילו הם מתנות פהונה דמה לי הם מה לי דמיהם, מחמת שהרי המתנות פהונה הביאו לרשותו הממון הזה כ"כ אם נשאר הממון שלו שהי' ראוי לצאת מרשותו חשבינו להממון שנשאר ת"י פאילו הוא דמי המתנות פהונה, ולפי זה נראה לי דמש"כ התוס' והרא"ש בב"ק לחלק בין הנאה שבאה ע"י מעשילי' או לא הוא דנקא היכא דאין בזה משתרשי לי', אלא שאנו באים לחייבו על הנאתו, היינו דליכא עכשילי' בעולם שום חלק מממון חבירו אצלו שלא נשאר הממון של חבירו אצלו, וגם לא נמצא ממון אצלו שהוא תחת רשותו ע"י סבת ממון חבירו, אבל היכא דמשתרשי לי' ע"י ממון חבירו, הרי נמצא אצלו דבר שזכה בו חבירו ע"י דין משתריש, ומה נפ"מ בזה אם ע"י מעשילי' או לא, וזהו

הדין באגס בית המלך דחייב לעשר, אף שנעשה הדבר בלי דעתו וגם בע"כ, והא דלא קשבינן משתדשי ליה כשצבע הקוף את צמרו בסמנים של חבירו, דהרי צמרו מעולה בדים מתמת הסמנים, נלענ"ד דע"כ לא תשיב משתדשי ליה אלא היכא דע"י ממון חבירו הנשבח ממנו באיכות או בכמות, או שמתמת ממון חבירו נצול ממנו מהפסד וכליון, דכולו מןשבח דלולא ממון חבירו לא הי' ממנו מתקנים, וכן אם ממון חבירו גרם שישאר ממנו פחת רשותו, אבל בסמנים דאם אין שבח סמנים ע"ג הצמר לא חשוב האי יפוי מראה לשבח בכמות ואיכות, ורק הוא מעולה בדים כמש"כ בתוס' דב"ק בקושיתם שצמרו מעולה בדים, ולא נקטו לומר שצמרו מןשבח באיכותו, וענין זה של שבח ממון בשווי הצמר אינו נקרא שבח לומר שיזכה בעל הסמנים איזה זכות בהאי צמר, ע"י שסמנים שלו הכניסו לרשותו איזה יתרון, כיון שיתרון זה אינו בגוף הצמר, והקשו רק דמ"מ הנאה אית ליה דצמרו מעולה בדים והוי זה נהנה וזה חסר, וע"ז תרצו דעל הנאה אינו חייב רק אם נעשה ע"י מעש' או ע"י מעשה בהמתו, ובתירוץ ב' תירצו דכיון דאינו אלא נוי בעלמא לא חשוב הנאה, אף דמעולה בדים אינו רק כדבר שאין גופו ממון, וגם לתירוץ א' ומכש"כ לתירוץ ב' אין פאן שבח בעין אם אין שבח סמנים ע"ג הצמר רק יתרון שווי דמים, ושוני דמים בלי שבח בכמות ואיכות הוא דבר שאין בו ממש, והא דאיתא במס' ב"ק ד' כ"ג לענין שן דחייב רחמנא היכא משפחת לה ומוקי בשף צלמי, ולפימש"כ התוס' פאן בתירוץ ב' דלא חשוב נהנה ע"י יתרון של הצבע וא"כ נדאי דאם יחסר אח"כ צבע זה לא יתחשב לחסרון, ובגזקין נדאי בעינן חסרון בגוף הדבר, וגם לתירוץ א' קשה לפימש"כ דלא חשוב שבח באיכות נ"ל דהתם מיירי שהיו ציורים בולטים וכששף אותם הוא היזק וחסרון בגוף הדבר, אבל אם ישרה בגדי צבעונים במים ויסיר הצבע מהם באופן שלא יהי' שום חסרון בכמות ואיכות של הבגדים זה תלוי באיפועית הש"ס אם יש שבח סמנים ע"ג הצמר, ואם אין שבח סמנים ע"ג הצמר הוא פסג מטבע של חבירו דפטור, כנלענ"ד.

ועי' בס' שער המשפט סי' רצ"א סק"ד מה שהקשה על הא דאמרינן במס' ב"מ סוף פ' המפקיד באומר לסרסר להטיל פשות והוא הטיל משל המפקיד, דפטורים מטעם מזיק, דפריה הש"ס שם והא משתדשי ליה ומשני דהוי שיקרא חלא, ונתקשה בס' הנ"ל הא התם שלא ע"י מעש' ומעשה בהמתו, יעו"ש.

ואישתמיט ליה הש"ס דחולין דמפנרש דהיכא דמשתדשי ליה לעולם חייב והכא משתדשי ממש, כמש"כ ברש"י שם דע"י הפשות של המפקיד נשאר בעין הפשות של הנפקד, ועוד הכא איכא שבח בעין בתוך השקר, שהרי טעם הפשות מורגש בשקר, ומסיק הש"ס דהוי שקר חלא, ובכה"ג ליכא גם חשבון משתדשי מה שנשאר פשות שלו: אמנם קשה טובא ע"ז מסוגית הש"ס ב"ק דף צ"ט דאמרינן שם לימא מסייע ליה (לר"א דאמר אומן קונה בשבח פלי) הנותן צמר לצבוע והקדיחו יורה נותן לו דמי צמרו, דמי צמרו אין דמי צמרו ושבחו לא, לאו שהקדיחו לאחר נפילה דאיכא שבחא וש"מ אומן קונה בשבח פלי אמר שמואל הב"ע שהקדיחו בשעת נפילה וכו' ומסיק הש"ס אלא שמואל דחויי קא מדחי ליה, ואם נאמר דלא שייך להחשיב ענין שבח באיכות הבגד ע"י הצבע כולל איך שייך בזה אומן קונה בשבח פלי, ולתירוץ ב' שבתוס' קשה ביותר דאיך יתכן שלא נחשב הנאה לבעל הצמר ע"י הוספת הצבע ויהי' נחשב כשבח שיקנה האומן שזהו שני הפכים

בנושא אַחַד, ונלענ"ד דְסוּגְיַת הַש"ס שֶׁם שְׁקִיל וְטָרִי בְהֵךְ צַד אִם נֶאמַר יֵשׁ שְׁבַח סְמָנִים
ע"ג הַצָּמֵר, דַּאֲת"ל יֵשׁ שְׁבַח קִשָּׁה לְמָה אֵינוֹ מְשַׁלֵּם דְּמֵי צָמְרוֹ וְשִׁבְחוֹ, דַּאֲל"כ נִיפְשָׁוּט
הַאיִבְעֵיָא דְאִין שְׁבַח סְמָנִים ע"ג הַצָּמֵר וְכִיּוֹצֵא בְּזֵה מְצִינוּ כְּמָה סוּגְיּוֹת בְּש"ס, וְכֵן נִרְאֶה
לענ"ד בְּהָא דְהַתְּפִלָּאוּ רַבִּים וְכֵן שְׁלָמִים בְּדַבְרֵי תְּשׁוּ' הָרַא"ש פְּלִל י"ב ס"ו ו' וְנ"ל
וְשִׁשְׁאַלְתָּ הַנּוֹתָן טְבִלָּא לְאַנְוִן לְצִינָר בְּהַ צִיּוּרִים שְׁשׁוֹחֲקִים עֲלֵיהֶם בְּאִיִּסְקוֹנְדְרֵי וְאַסְרָה
עַל בְּעָלֵי אַחַר שְׁצִירָה קוֹדֵם שְׁפָרַע לֹו שְׁכָרוֹ אִם יֵשׁ פַּח בְּיָדוֹ לְאַסְרוֹ, תְּשׁוּבָה פִּינּוֹ דְקִי"ל
דְאִין אַנְוִן קוֹנָה בְּשִׁבַח פְּלִי הָרִי אִין לֹו בְּגוֹף פְּלוּם אֲלָא שְׁכָר הוּא דְמִיחִיב לִי בְעַל הַכְּלִי
וְאִין לֹו פַח לְאַסְרוֹ הַכְּלִי, וְאַפְּיִלוּ אִם הִי הָאֲנְוִן קוֹנָה בְּשִׁבַח פְּלִי, הִינּוּ הִיכָא שִׁישׁ מְשׁוֹת
בְּשִׁבַח כְּגוֹן שְׁנָתָן לֹו עֲצִים לְתַקֵּן לֹו פְּלִי, אֲבָל לֹא עָשָׂה הָאֲנְוִן אֲלָא צִינָר בְּסְמָנִים וְאִין
בְּהַ מְשִׁשׁ דְאִיבְעֵיָא לֵן בַּפ' הַגּוֹזֵל קִמָּא ד' ק"א אִם יֵשׁ שְׁבַח סְמָנִים ע"ג הַצָּמֵר אוֹ לֹא כְּגוֹן
אִם צָבַע קוֹף צָמְרוֹ שֶׁל רְאוּבֵן בְּסְמָנִים שֶׁל שְׁמַעוֹן אִם חִיב רְאוּבֵן לְשַׁלֵּם הַשְּׁבַח
שֶׁהַשְּׁבִיחַ צָמְרוֹ וְלֹא אִיפְשִׁיטָא הַבְּעֵיָא וְאִינוּ חִיב לְשַׁלֵּם, נִמְצָא שֶׁלֹא קָנָה הַצִּינָר בְּצָבַע
פְּלוּם, וְכ"ת יָכוֹל לְגַרְדּוֹ, אִם יִגְרַדְנוּ אִין בּוֹ מְשִׁשׁ פְּדָאֵר הַתָּם בְּמֵאֵי מַעְבִּיר לֵה בְּצָפוֹן,
צָפוֹן עֲבוּרֵי מַעְבָּר, וְעוֹד פִּינּוֹ דְאִין אַנְוִן קוֹנָה בְּשִׁבַח פְּלִי אִין יָכוֹל לְגוֹרְדוֹ וּלְקַלְקֵל כְּלִי
שֶׁל בַּעַ"ב עַכ"ל, וְעֵי' בַקְצוּה"ח ס"ו ש"ו שֶׁהִבִּיא מִתְּשׁוּ' הַר"ש הַלּוֹי שֶׁהַתְּפִלָּא עַל דְּבָרֵי
הָרַא"ש אֵלוֹ מְסוּגְיַת הַש"ס דַּב"ק הַנ"ל דְּמִפּוֹרְשׁ בַּגְּמ' דְּגַם בְּצָבַע שִׁינָר אַנְוִן קוֹנָה בְּשִׁבַח
פְּלִי וּבַקְצוּה"ח תִּירֵץ דְּכָל אַנְוִן קוֹנָה בְּשִׁבַח פְּלִי אִין לֹו קִנְיָן רַק בְּשִׁבַח לְחוּד וְלֹא בְּכָלִי
עֲצָמָה, וּמִשׁוּ"ה בְּצָבַע אִין לֹו רַק שְׁבַח בְּצָבַע וְלֹא כְּגוֹף הַצָּמֵר, וְכִינּוֹן דְּחִזּוּתָא לֹא מִיְלִתָּא
לֹא מְצִי לְחוּל אִיסוּר קוֹנָם עַל הַצָּבַע שֶׁל הַטְּבִלָּא, אֲבָל מ"מ שְׁבַחָא דִידְנָי גִּינְהוּ וְיָכוֹל
לְגוֹרְדוֹ ג"כ, דְּהַסְמָנִים דִּידְנָי, וּמִשׁוּ"ה פְּשֶׁהֶקְדִּיחוּ א"צ לְשַׁלֵּם רַק דְּמֵי צָמְרָא וְלֹא מְשַׁלֵּם
בְּעַד הַשְּׁבַח דְּשִׁבַח דִּידְנָי הוּא, ע"כ תו"ד.

וּדְבָרֵי אֵינָם מְתַקְפְּלִים לִי, אִם הַשְּׁבַח אִין בּוֹ מְשִׁשׁ שְׁאִין חַל קוֹנָם עֲלֵי עַל מַה יְחוּל קִנְיָן
הַשְּׁבַח לֹוּמַר דְּשֶׁל הָאֲנְוִן הוּא, וְעַכ"פ לְתִירוּץ ב' שְׁבַתוֹס' הַנ"ל אִי אֲפָשָׁר לֹוּמַר בְּשׁוּם
פְּנִים שִׁינָר' בְּזֵה שְׁבַח וְיִהְיִ' שִׁינָר' בְּזֵה אַנְוִן קוֹנָה בְּשִׁבַח פְּלִי, פִּינּוֹ דְלֹא חָשׁוּב הַנְּאָה פְּלִי
אֲצֵל בְּעַל הַצָּמֵר, וְע"כ אִין דְּבָרֵי מְכוּוֹנִים בְּזֵה, וְכֵן מִש"כ בְּנֵה"מ לְהַטוֹת פֶּל דְּבָרֵי הָרַא"ש
בְּתִשׁוּ' עַל דְּבַר קִנְיָן הַסְמָנִים עֲצָמָם דְּהֵנִי כְּמוֹ שֶׁהוֹסִיף נֹפֶךְ מְשִׁלוֹ, וְכ"ז שֶׁהַטְּבִלָּא עֲדִינּוּ
בְּיַד הָאֲנְוִן אִין אֲדָם זוֹכָה בְּשִׁלוֹ לְאַחַר וְנִשְׁאַרוּ הַסְמָנִים שֶׁלֹו וְאַפְשָׁר לְאַסְרוֹ עֲלֵי ע"ז
פְּתַב דְּצָבַע אִין בּוֹ מְשִׁשׁ וְזָכָה בְּעַל הַכְּלִי יַעו"ש, אִין בְּדְבָרֵי ג"כ שׁוּם טַעַם לְשִׁבַח, וּמְלַבֵּד
זֵה עֵינָר חֶסֶר מִן הַסְפָּר שְׁאִין דְּבָרֵי הָרַא"ש מוֹרִים פְּלִל לְעַנְיָן זֵה, וּלְפָלָא בְּעֵינֵי מַה
שְׁתַּמְּהוּ כְּוָלָם עַל דְּבָרֵי הָרַא"ש וְהַעֲלִימוּ עֵינָם מִדְּבָרֵי תוֹס' דַּב"ק הַנ"ל, וְע"כ נִלְעַנ"ד
דְּהַדְּבָרִים פְּפִשְׁטִים דְּהָרַא"ש וְהַתוֹס' יִפְרָשׁוּ דְסוּגְיַת הַש"ס שֶׁם לְעַנְיָן אַנְוִן קוֹנָה בְּשִׁבַח
פְּלִי אֲזֵלָא רַק לְהַ צַד שְׁנֵאֵמַר יֵשׁ שְׁבַח סְמָנִים ע"ג הַצָּמֵר, וְזֵה פְּשׁוּט: אַח"ז רְאִיתִי בַס'
מַחְנָה אֲפָרִים ה' מְשִׁיכָה ס"ו ו' וְנ"ל מִי שְׁנָתָן צָמֵר לְצָבַע וְצָבַעוּ וְאַח"כ נִגְנַב מְרִשׁוֹתוֹ שֶׁל
צָבַע מַה מְשַׁלֵּם הַצָּבַע וְלְכַאוּרָה הִי נִרְאֶה דְמְשַׁלֵּם לְבָעֲלִים כְּמוֹ שֶׁהִי שׁו' לְאַחַר שְׁצָבַעוּ
לְדִידוֹ דְקִי"ל אִין אַנְוִן קוֹנָה בְּשִׁבַח פְּלִי, וְהִכִּי אָמְרוּ בְּשִׁמְעָתִין דְּהַגּוֹזֵל, אֲבָל כַּד דִּיִּקְנָא
בְּהַ נִרְאֶה דְאִינוּ כֵּן דְּהָא בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק ד' ק"ב אָמְרוּ מִי הוֹדִיעוּ לְצָבַע שִׁינָרָה צָבַעוּ לְאַשָּׁה,
מְשַׁמַּע דְּכָל כַּה"ג דִּישׁ שְׁבַח סְמָנִים ע"ג הַצָּמֵר צִינָר שִׁינָרָה אֵת הַצָּבַע לְבַעַל הַצָּמֵר, וְכִינּוֹן
שְׁכֵן וְדַאי פֶּל שְׁנֵגְנַב קוֹדֵם שְׁבָא הַצָּמֵר לִיד הַבְּעֲלִים עֲדִינּוּ לֹא זָכָה בְּשִׁבַחָא וְאִינוּ מְשַׁלֵּם

אֵלָא דְמִי צְמָרוּ בְלִבְד, וְהָא דְקָאָמַר תַּלְמוּדָא לְעִיל אַבְל הַקְדִּיחוּ לְאַחַר נְפִילָה נוֹתֵן לוֹ דְמִי צְמָרוּ וְשִׁבְחוּ, הֵינְנוּ אִי ס"ל דְחֻזְוֹתָא לְאוּ מִיִּלְתָּא הִיא, אַבְל לְדִידֵן דְמִסְפָּקָא לָן אִין לְחִיב לְצַבֵּעַ מְסַפָּק, דְדִילְמָא יֵשׁ שְׁבַח סְמָנִים ע"ג הַצְמָר וְחֻשְׁבִּיב פְּאִילוּ הוֹסִיף לוֹ נִנְפָּה מְשָׁלוּ, וְלֹא קִנְאוּ בְעַל הַצְמָר לְאוֹתוֹ שְׁבַח עַד שְׁיָבוֹא לִידוֹ, וּמ"מ הִיכָא דְהַקְדִּים לוֹ שְׁכָרוּ דְהָא וְדָאִי קִנְהַ שְׁבַח בְּעַל הַצְמָר בְּמַעוֹת שְׁנָתוֹ, וּבְכַה"ג לִיכָא לְמִימַר דְאִין מְעוֹת קוֹנוֹת דְלֹא שְׁיִיף הִכָּא טַעְמָא שְׁמָא יֵאמַר לוֹ נְשַׁרְפוּ חֻשְׁבִּיב בְּעָלִי דְכִינֵן דְהָנִי ש"ש תּוֹ לֹא מְצִי לוֹמַר הִכִּי, עַכ"ל, וְלַעֲנֵי דְדְבָרִי הֵם מִתְמַיְהִים דְמִלְבַּד מִש"כ לְעִיל דְהוּא דְבָר וְהַפּוּכּוּ שְׁנָאָמַר דְהַש"ס אֲזִיל דְוָקָא אִי חֻזְוֹתָא לְאוּ מִיִּלְתָּא הִיא אֲזִי אֲנִי קוֹנֵה בְשִׁבְחָא, הִנֵּה לַעֲנֵי דְהֵם כְּשִׁנְגָה שְׁיִצְאָה מִלְפָּנֵי הַשְּׁלִיט דְלְדְבָרִי תְלוּי לַעֲנֵי קוֹנֵי הַסְמָמָנִים עֲצָמָם שְׁהֵם כְּנִנְפָּה מְשָׁלוּ אִי חֻזְוֹתָא מִיִּלְתָּא אוֹ לֹא, וְכֵן נוֹטִים לְזֵה דְבָרִי הִנֵּה"מ וּבְאֲמַת לֹא עַל זֶה דְנוּ בַש"ס אִי חֻזְוֹתָא מִיִּלְתָּא הִיא אוֹ לֹא, דְעֵיקַר הַשְּׁאֵלָה וְהַתְקִירָה בְּזֵה בְגַמ' הוּא אִם הַצְמָר הַשְּׁבַח ע"י יְפוּי הַמְרָאָה שַׁע"י הַצְבֵּעַ, דְאִם חֻזְוֹתָא מִיִּלְתָּא חֻשׁוּב כְּמוֹ שְׁיֵשׁ שְׁבַח בְּצָמַר, וְיִמָּה שְׁאָמְרוּ בְגַמ' ע"ג הַצְמָר הַכּוֹנֵה בְּזֵה שְׁבַח בְּפִנְיֵימִיתוֹ וְדָאִי לֹא הַשְּׁבַח כָּלֵל רַק דְאִם יֵשׁ שְׁבַח הוּא רַק ע"ג הַצְמָר, כְּלוּמַר צַד הַחֻזְוִי שֶׁל הַצְמָר, וְאִם חֻזְוֹתָא לְאוּ מִיִּלְתָּא לִיכָא כְּאִן בְּצָמַר שׁוּם שְׁבַח, דְיְפוּי הַמְרָאָה לְאוּ פְלוּם הוּא, וּבְנוֹגַע לְעֲצָמָם הַסְמָמָנִים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הַצְמָר וְדָאִי אִין בּוֹ מְמַשׁ, דְהָרִי וְדָאִי לֹא שְׁיִיף גְרִידָה בְּזֵה, דְרַק בְּטַבְלָא שְׁאָפְשָׁר שְׁהֵטִיחַ שֶׁל צְבֵעַ הוּא עַב וְחֻשׁוּב כְּדְבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ מְמַשׁ וְאֲפֹשֶׁר לְגוֹרְדוֹ, וְיִמָּהִי טַעְמָא דִּן הָרָא"ש בְּתַשׁוּ"ל עַל עֲנֵי זֶה דְיִכּוֹל לְגְרֹד אֶת הַצְבֵּעַ מִן הַטַּבְלָא, אַבְל בְּגָדִים אוֹ צְמָר שְׁנִכְרָכִים וְנִקְפָּלִים אִי אֲפֹשֶׁר שְׁיִהְיֶי טִיחַ עַב שְׁיֵשׁ בּוֹ מְמַשׁ דָּא"כ הִי נְשַׁבֵּר וְנוֹפֵל ע"י כְּרִיכָה וְקַפּוּל כְּמוֹבּוֹן, וְיִמָּה שְׁהַקְשָׁה לְהֵם בְּמָה קִנְהַ בַּעַ"ב אֶת הַצְבֵּעַ וּמְדַמִּים זֶה לְהוֹסִיף נִנְפָּה מְשָׁלוּ דְלְכוּ"ע לֹא קִנְהַ הַבַּעַ"ב עַד שְׁיָבוֹא לִידוֹ, נְלַעֲנֵי דְדִלְק"מ דְלֹא מִיִּבְעֵיָא בְּצַבֵּעַ שֶׁל בְּגָדִים דְהֵטִיחַ אִין בּוֹ מְמַשׁ דְּוֹדָאִי הוּא נַעֲשֶׂה כְּטַפֵּל לְגַבֵּי הַבְּגָד, אֵלָא אִפִּי בְּטִיחַ עַב כְּמוֹ דְמִיִּרִי הָרָא"ש בְּתַשׁוּ"ל ג"כ א"צ מַעֲשֶׂה קִנְיָן לְזֵה, אֵלָא אִם מְבַטֵּל הָאֲנִיחַ הֵטִיחַ הִנֵּה לְגַבֵּי הַבְּגָד הֵם קְנוּיִם לְבַעַל הַבְּגָד, וְעֲנֵי זֶה שְׁהֵטִיחַ בְּטֵל לְגַבֵּי הַפְּלִי הוּא נִמְצָא בְּכַמָּה עֲנֵינִים בַּש"ס כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ בְּמַס' פְּסָחִים ד' מ"ה לַעֲנֵי טוֹמְאָה וְטְהָרָה וְלַעֲנֵי בַל יִרְאָה, יַעו"ש.

וְכִינֵן שְׁהוּא בְּטֵל לְגַבֵּי הַפְּלִי אִינְלוֹה בְּנֵן גְדוֹל מְזֵה, וְרַק תְלוּי בְּזֵה אִם כְּוִנְתוֹ לְשִׁייר לְעֲצָמוֹ אִינוּ בְּטֵל לְגַבֵּי הַפְּלִי וְכְשִׁאָמְרִינוּ אֲנִיחַ קוֹנֵה בְשִׁבְחָא פְּלִי הוּא מְשִׁייר לְעֲצָמוֹ, וְאִם נִאָמַר אִין אֲנִיחַ קוֹנֵה הוּא דְעֲמָדוֹ חו"ל לְיִרְד לְדַעַת הָאֲנִיחִים שְׁבַשְׁעָה שְׁעוֹשָׂה הוּא מְקַנְהַ הַפֵּל לְבַעַל הַפְּלִי אֲזִי גַם מְבַטֵּל גַם טִיחַ זֶה לְגַבֵּי וְאֲזִי א"צ מַעֲשֶׂה קִנְיָן אַחַר, וְל"ד זֶה לְהוֹסִיף נִנְפָּה מְשָׁלוּ דְהֵתָם לֹא שְׁיִיף שְׁיִתְבַּטֵּל הַנִּנְפָּה לְגַבֵּי הַפְּלִי, דְחִלְקָא הוּא מִתְפְּלִי וְלֹא עֲדִיף חִלְקָא זֶה מְשָׁאֵר חִלְקִים שְׁבַכְלִי אַבְל הֵטִיחַ מִיִּבְטֵל בְּטֵל לְגַבֵּי, וְיִמָּה שְׁהִבִּיא מִתְגַּמ' ד' קַב' דְאָמְרוּ מִי הוֹדִיעוּ לְצַבֵּעַ שְׁיִקְנָה צְבֵעוֹ לְהַאֲשָׁה, יַעו"י בְּתוֹס' שָׁם ד"ה מִי הוֹדִיעוּ שְׁכַתְבוּ דְאִם יֵשׁ שְׁבַח סְמָנִים ע"ג הַצְמָר יֵשׁ לְפָרֵשׁ עֲנֵי הַהַקְנָאָה עַל הַשְּׁבַח שְׁהַאֲנִיחַ מְקַנְהַ לְבַעַל הַצְמָר, וְאִם אִין שְׁבַח סְמָנִים הוּא עַל תְּבִיעַת הַשְּׁכָר, יַעו"ש.

וְעַכ"פ אִין בְּזֵה עֲנֵי לְחִלְקָא לַעֲנֵי הַסְמָמָנִים עֲצָמָם בֵּין יֵשׁ שְׁבַח אוֹ לֹא, דְמָה נַפ"מ לַעֲנֵי הַסְמָמָנִים עֲצָמָם אִי יֵשׁ שְׁבַח אוֹ לֹא, דְלַעֲנֵי הַסְמָמָנִים עֲצָמָם לְדוֹן אִם יֵשׁ בּוֹ מְמַשׁ אוֹ לֹא הוּא דְבָר הַתְלוּי בְּמִצִּיאוֹת, אִם הֵטִיחַ עַב יֵשׁ בּוֹ מְמַשׁ וְכְשִׁהוּא טִיחַ כָּל שְׁהוּא אִין בּוֹ מְמַשׁ,

ונזה ברור: ולענין עיקר השאלה שדן בס' מתנה אפרים אם צריף לשלם אזיל בזה פתר
איפכא בס' הג"ל דבהשקפה ראשונה ראוי לומר בהקפדה פיון דקיי"ל אין אומן קונה
בשבח פלי ואין האומן משייר לעצמו פלוס בין הסמנים ובין השבח שראוי לו לקנות,
הנה אם יש שבח סמנים ע"ג הצמר ודאי חייב לשלם בעד הצמר ושבחו פמו דאמרו בגמ'
דף צ"ט כמש"כ לעיל, ורק אם אין שבח סמנים ע"ג צמר ודחזותא לאו מילתא היא,
ואמרינו בגמ' ד' ק"א דבצבע קוף אין בעל הצמר משלם פלוס לבעל הסמנים דאמר לי'
לית לה גבאי פלוס, והתוס' הוסיפו בתירוץ ב' דגם הנאה אין פאן, לכאורה מי שהזיק
פטרון מן יתרון דמי השבח, ושאלה זו אינה דוקא לגבי האומן, אלא בכל מזיק בגדי
צבעונים אם חייב לשלם בעד דמי שבח הצבע, והנה בש"ף חו"מ סי' ש"ו סק"ד מפורש
דצריף לשלם אם הקדיחו לאחר נפילה, יעו"ש.

ומוכח דאף אם חזותא לאו מילתא חייב מזיק לשלם כפי ששונה הפל עם השבח, דאל"ה
הרי בעיא דלא איפשטא היא ופטור לשלם, ונלענ"ד דענין זה דומה כמזיק מטבע דאם
שייפי' בשופינא ועשה חסרון בגוף המטבע חייב לשלם פל דמי שונו', כ"כ ה"א אף אם
אין שבח סמנים ע"ג הצמר ודחזותא לאו מילתא היא מ"מ היא מעולה בדמים ומגלגלים
עלי' את הפל, ורק כשאנו דנים על הנאת השבח בפ"ע פתבו בתוס' בתירוץ ב' דאין פאן
הנאה פלוס, ומש"כ בתוס' ד' ק ע"ב דיכול האומן לתבוע שכרו מהאשה שמ"מ היא
נהנית ממעשי ידי' אף אם אין שבח סמנים ע"ג הצמר, י"ל דהוי משום יורד לשדה חבירו
ונטעה שלא ברשות דאם היא שדה עשוי' ליטע חייב לשלם כפי השומא של שאר פועלים
דזה דומה כמי ששכרו, ושם ודאי הוי עשוי לזה שהרי הבעל נתן בגדה לצבע ברשותה,
וכעין שכ' בש"ף סי' שצ"א דאף למש"כ התוס' דאינו חייב על הנאה רק אם באה ע"י
מעשי' או ע"י מעשה בהמתו, מ"מ אם האכיל בעל האוכלים את בהמת חבירו חייב
לשלם פירוד שלא ברשות, יעו"ש.

ובכ"ז אף שע"י הסמנים נתרבה מדת התשלומים לענין אם יזיק, או בפשוטו שראוי
למפוך וליתול דמים יתרם ע"י שבח הסמנים, מ"מ פטור בעל הצמר כשצבע קוף
דיתרון דמים אינו שבח בגופו ולא נהנה עכשיו פלוס אף שנתיקר בדמים, וזהו לתירוץ
הב' שבתוס' ולתירוץ א' הנאה חשובה אבל פטור פיון שלא נעשה ע"י מעשי' או ע"י
מעשה בהמתו: ובעיקר הענין שכתבו התוס' והרא"ש דאינו משלם בעד הנאה רק אם
הי' ע"י מעשי' או מעשה בהמתו או נהנה גופו, נלענ"ד שלמדו ענין זה מדין אסור הנאה
דמבואר במס' פסחים פ' כל שעה דבלא פונה מותר להנות מאיסורי הנאה לר"ש דס"ל
דבר שאין מתכוון מותר, והר"ן בהלכותי' למס' חולין פגיה"נ כתב עוד בזה דאף היכא
דהוי פסיק רישא מותר לר"ש דקיי"ל דכונתי' דבהנאה פל שאינו מכוון מותר, ומתעסק
בחלבים ועריות דחייב שכן נהנה הוא ודוק באכילה ולא בהנאה, יעו"ש דמפרש בהא
דפליגי אב"י ורבא בבת תיהא שמריח יין גסו' כדי לדעת מה טיבו דלאב"י אסור ולרבא
מותר, דאב"י סובר ריחא מילתא היא, ורבא סובר ריחא לאו מילתא היא, היינו דאב"י
סובר דריחא הוי כשתי' ובשתי' אסור כמתעסק בחלבים ועריות ולרבא ריחא הוי הנאה
גרידא וכיון שאינו מכוון להנאת הריח אף דהוי פסיק רישא מותר, דלכאורה ג"כ אינו
מוכן מה נפ"מ בהנאה בין מכוון ובין אינו מכוון, דמעלת הפונה לא מציינו רק בענין של
פועולה ומעשה, אבל הנאה שהוא ענין דממילא מה חלוק בזה בין מכוון ובין אינו מכוון.

ונלענ"ד דענגן זעה קבלו חו"ל דכל הנאות אינן אסורות אלא דוקא ע"י השתמשות, וכמו
איסור אכילה שהוא השתמשות באופן אכילה, כ"כ כל הנאות הוא השתמשות, אלא
שחלקה תורה באופני השמוש והנאה, ויש איסורים שאסרה תורה דוקא באכילה בהנאת
שמוש כזה, ויש איסורים שאסרה תורה גם שמושים אחרים לתועלת, ולפי"מ דקיי"ל
כר"א דכל היכא דאמרה תורה לא יאכל אהד איסור אכילה ואהד איסור הנאה במשמע,
הרי דכתבה תורה איסור הנאה בלשון לא יאכל שהיא ענין השתמשות, ומשו"ה אם
עשה השמוש שלא לכונת השתמשות לקבל תועלת תלוי בפלוגתא דר"י ור"ש דפליגי
באיסור מעשה אם עשה שלא בכונה אם נקרא שם המעשה בלי כונת העושה.

ולר"ש דס"ל דבר שאין מתפונן מותר דלא נקרא שם המעשה על הפעולה כשעושה בלי
כונה, גם במתהנה מאיסורי הנאה ע"י פעולה ושמוש שאינו מכונן לשמוש של תועלת
אינו חשוב כמשמש באיסורי הנאה, ולר"י אסור והיכא דהוי פסיק רישא שיטת התוס'
שם בפסחים דאסור גם לר"ש כמו דאמרנו באיסורי מעשה לענין שבת ולענין העברת
שער בגזיר וכל פיצא בזה דמודה ר"ש בפסיק רישא, ושיטת הר"ן דאיסור הנאה שאני
דלא מהני בזה פסיק רישא, והטעם בזה נלענ"ד דענין מה דמודה ר"ש בפ"ר אינו משום
דכל היכא דהוי פ"ר חשוב כמכונן מחמת שיודע ודאי שיהי' פ"ר הוי כמכונן, דלפי"ז היכא
דהוי ספק פ"ר הי' ראוי להיות מותר, דבכה"ג שהדבר מסופק להעושה, ובאמת בספק
פ"ר הוא ספק איסור תורה, ועי' במס' שבת ד' צ"ה ע"א ובתוס' דפליגי ר"א ורבנן לענין
מכבד אי הוי פסיק רישא, דלכאורה אם תנאי פליגי בזה איך אפשר לומר דהאדם העושה
יודע ודאי שיהי' פ"ר, ואיך פליגי בדבר שתלוי בידעת העושה, אלא ודאי שענין פ"ר אינו
תלוי כלל בידעת האדם אלא אם הדבר במציאות פ"ר אסור אף שלא ידע העושה מה
שיהי' תכלית הפעולה, שהטעם העיקרי בפסיק רישא שבאופן כזה המעשה נקראת על
שם זה גם בלי כונת העושה, ורק היכא דלא הוי פ"ר סובר ר"ש דאין המעשה נקראת
על שם זה רק ע"י הכונה, דמלאכת חרישה אינה נקראת בשם מלאכה זו אלא רק אם
עושה למטרת חרישה, אבל כשעושה למטרת גרירת ספסל, שם המעשה בזה מלאכת
העתקת הספסל ממקום למקום, אבל כשחותף ראש בעל חי גם בלי כונה הריגה הפעולה
עצמה נקראת בשמה, וכעין שחלקו בגמ' ריש זבחים דקדשים סתמא לשמה קאי אם לא
שמכונן להיפוך, ואף שהרמב"ם במלחמות פ' פירה כתב לענין מצרף של קדירה דאם
איכא בזה כמה ספיקות לא הוי פ"ר, הטעם בזה דשם המעשה מתחשבת עפ"י הכרעת
דעת בני אדם, וכל היכא דאיכא כמה ספיקות אצל בני אדם שרואים קדירה עם מים
מתבשלת על האש אם יש בזה ענין של מלאכת מצרף א"ז מלאכת מצרף רק אם יעשה
האדם בכונה לענין זה, ואכמ"ל.

ועפ"י"ז י"ל דשאני ענין השתמשות משאר פעולות אסורות, דכל הפעולות שעיקר
איסורים מחמת המעשה, מועיל בזה הכרעת דעת של בני אדם להחשיב שם המעשה
שתהי' נקראת על שם זה, אבל בפעולות השתמשות של איסורי הנאה שעיקר האיסור
בזה קבלת התועלת לעצמו של העושה אין דעת בני אדם מועיל בזה והדבר תלוי בו
בעצמו, אם מכונן לתועלת נקרא השתמשות ואם לאו לא חשיב כהשתמשות לתועלת אף
דהוי פ"ר, ולפי"ז נלענ"ד דמה שכ' הר"ן לחלק בין שתי' להנאה, הוא רק שם מושאל

להבדיל הסוגים בין ערכי ההשתמשות, דכל השמושים שהם פשתי' ואכילה, שהנאתם לאדם.

ע"י פגישת והתקרבות עצם הדבר המהנהו עם גוף האדם בכה"ג אסרה תורה גם מתעסק בחלבים ועריות והגוף משתמש גם בלי פונת האדם העושה, וכל שמקבל תועלת שלא מחמת פגיעת עצם דבר האסור הנאות פאלה בלי פונה אינה חשובה השתמשות, וקבלת תועלת מאיסורי הנאה בלי שמוש לא אסרה תורה, ושמוש חשיב אם עושה אינה פעולה לקבל תועלת מאיסורי הנאה, ואב"י ורבא פליגי בענין הנאת ריח אם חשיב פשתי' או לא, היינו דענין הריח הוא שאיזה חלקים קטנים שאינם נראים בחוש הראות מתפזרים באויר מגוף דבר המריח ונכנסים בגוף האדם, דלאב"י חלקים אלו פנין עצמו חשובים ונמצא דעצם היין מהנהו ע"י שנקבצים בגופו והוי לענין זה פשתי', ולרבא החלקים האלה אינם חשובים פנין עצמו שאין בהם ממש, ונמצא שנהנה מדבר האסור ברחוק מקום ואין גופו משתמש פנין עצמו ורק ע"י פונה לקבל תועלת אז יהי נחשב כעושה מעשה לקבל תועלת ויהי נחשב כמשתמש: ומה שמכריח לנו לזה שלא לפרש דברי הר"ן כפשטן הוא מחמת גודל התמיה שתמהו רבים על דברי הר"ן אלו מהא דאמרין בר"ה ד' כ"ח במודר הנאה מן המעין דאסור לטבול בימות החמה מפני שנהנה מן המים שמתקרר גופו במים, אף שפונתו לטבול טבילת מצו', ולשיטת הר"ן באיסור הנאה היכא דאינו מכון מותר גם היכא דהוי פ"ר למה אסור לטבול גם בימות החמה, ועפ"י מש"כ ניחא דהתם הוי פשתי' דאופן ההנאה הוא מה שהמים באים על גופו, ולענין זה הוי סיכה ורחיצה פשתי' שגוף הנהנה מתהנה מדבר האסור ע"י נגיעת גוף בגוף, והא דהוכיח הר"ן שיטתו מפלאים דאמרין מוכרי פסות מוכרים פדרבם ובלבד שלא יתפנוו בחמה מפני החמה ובימות הגשמים מפני הגשמים, אף דהוי פ"ר מותר, התם הנאת ההגנה מפני החמה והגשמים אינו הנאת גוף ע"י פגישת דבר הנאסר, אלא כשאר הנאות ומשו"ה בעינו פונה, והטעם בזה דבכלאים בעינו לבישה או העלאה, דאינו אסור סתם בהנאה, ובלי פונה של הלובש אף דפ"ר הוא על הנאתו דבעינו שיעלה עלי' למטרה זו, ומזה מוכיח הר"ן דכל שתכלית הפעולה הוא שיתנהנה מזה לא מהני פ"ר שיקרא שם המעשה ע"י, ומוכח דהשתמשות לתועלת בעינו דעת וכוונת הנהנה, ועד"ז יש ליישב גם דברי הרשב"א שכ' בחי' לנדרים ד' ט"ו דבאוסר הנאת תשמיש עליו אם מכון למצו' מותר משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו, דרבים מקשים מנודר מן המעין דאסור אף שטובל למצו', ולפי מש"כ י"ל דהתם אגיל הרשב"א לפי פירושו שם בגמ' דמירי שאסר עלי' הנאת תשמיש שהוא אוסר עלי' הנאת המעשה כמש"כ שם דהוא דבר שאין בו ממש דאסור מדרבנן, ורק בסוף דברי' שם כתב לפרש די"ל דאוסר הגוף.

יעו"ש.

ולפי"ז י"ל דבהנאת תשמיש שהאיסור הוא הנאת המעשה הרי זה דומה לכל איסור הנאה דבעינו פונה ומה שגופו נהנה ממילא אין זה כמתעסק בחלבים ועריות פנין דלא אסר גופה עלי', אבל לפי המסקנא דמפרש באוסר גופה להנאת תשמיש יודה הרשב"א דלא מהני בכה"ג אם פון למצוה, דבכה"ג הרי זה דומה לחלבים ועריות: ולפי"ז נאמר דגם לענין דין תשלומים דקים להו לחז"ל דכל נהנה ממון חבירו דחייב לשלם, מסבא

או יותר נראה דילפינו זה מקרא דאשר חטא מן הקודש ישלם, היינו אף דמזיק הקדש פטור דלפי"ז כל אוכל הקדש משלם רק בעד הנאתו, וכן כל הננה מן ההקדש דמעל שהוא קרן, חומש ואשם וחיוב הקרן הוא חיוב ממון כמו בתשלומי הדיוט כמו שהבאנו בדברינו לעיל דברי התוס' בכתובות ריש פ' אלו נערות דין זה כ"כ רק ע"י השתמשות אם השתמש בממון חבירו אז חיוב לשלם, אבל אם נהנה שלא בדרך השתמשות פטור מדין תשלומים כמו דליכא איסור הנאה מדבר האסור בכה"ג, כ"כ ליכא תשלומים אם נהנה מחבירו בכה"ג, דבממון נקרא השתמשות אם נעשה ההשתמשות ע"י מעשיו או מעשה בהמתו, אבל בהנאה הבאה לו שלא ע"י מעשיו ומעשה בהמתו פטור, ובתוחב לו חבירו בתוך הבליעה דנהנה גופו חיוב כמו לענין איסור כל היכא דהנאה היא ע"י פגישת גוף הנאסר בגופו אסור, כ"כ לענין תשלומים חשוב בכה"ג השתמשות גם בלי פונה, ויתבאר בזה שיטת התוס' דב"ק הנ"ל, ולפי"ז נלענ"ד דגם לענין תשלומים שכתבו תוס' דבנהנה גופו חיוב גם אם נעשה שלא מדעתו ורצונו הוא דנאק הנאת הגוף פאכילה וכה"ג כמש"כ, אבל אם יהי הנאת ריח או הנאת שחוק וכלי זמר יפטור אם נהנה שלא בכונה, ונבדלים דין תשלומים מדין איסור רק לענין זה נהנה וזה לא חסר דלא שייך ענין זה לדיון איסור, דבדין תשלומים בעינן שיהי' השמוש נוגע גם לבעל הממון ואם לא חסר פטור אף שהשתמש בממונו כיון שלא נגע ולא פגע לבעל הממון מה שנעשה נגד רצונו, אבל בהקדש דהקדש שלא מדעת פהדיוט מדעת דמי וחסבינן לעולם כפגיעה לבעל הממון מה שנעשה נגד רצונו, ובהדיוט כשנעשה בשעה שלא ידע דליכא קפידת רצונו וגם לא נחסר פלום משו"ה פטור, והכלל בזה דדין תשלומים דומה ממש לדיון איסור הנאה, דכמו באיסור הנאה היכא דיש להחשיב כממילא מתהני מותר כמבואר מפמה סוגיות דמס' גדרים, כ"כ לענין תשלומים היכא דאפשר לדון כממילא מיתהני פטור לשלם: ומעתה יתבאר לנו גם דין משתרשי לי' שבזה"ג כמשתנוים דיני ממונות לדיני איסור והיתר, היינו דכמו דמצינו בגמ' באנס בית המלך גורנו דחייב לעשר דחשבינן פאילו יש עכשיו ת"י ממתנות פהונה בעין כיון שבסבת המתנות פהונה נשאר ת"י מנכסי מה שהי' ראויים להתחסר ממון מתפשט דין מתנות פהונה לחול על שאר נכסי וזכה השבט חלק בנכסי כמו שזוכים בכל מתנות פהונה כשהם בעין, דבלא"ה אי אפשר שם לחייב דמשום נהנה פטור משני טעמים חדא דהוי ממון שאין לו תובעים, וכמש"כ בקצוה"ח שהבאנו לעיל, ועוד דנעשה שלא ע"י מעשיו ומעשה בהמתו דפטור לשיטת תוס' דב"ק הנ"ל, אלא דבכה"ג חשבינן פאילו עכשיו הם בעין, ולפי"ז גם באיסור הנאה כ"כ אם ע"י דבר האסור בהנאה הושבח דבר אחר או ניצול חפץ אחר מהפסדו שלא ילך לאיבוד, או שהוכנס דבר אחר לרשותו מחמת דבר האסור כל כה"ג מתפשט דין איסור על הדבר הנגרם אם הוא דבר מיוחד או שחל על נכסי בכלל, ונלענ"ד ברור דזוהי שיטת רש"י במס' חולין דאם מכר איסורי הנאה לנכרים שהדמים נתפסים באיסור למוכר עצמו, והיינו משום דמתפשט דין איסור על הדמים שהוכנסו לרשותו בסבת איסורי הנאה, וז"ל הר"ן בהלכותי למס' ע"ז ריש פרק השוכר, גרסינן בירושלמי עלה דמתני' דתנו מכרו וקדש בדמיהם מקודשת רבי חגי בשם ר' זעירא בשאינו דמיהו פלומר לפיכך מקודשת לפי שאין ממון זה ממון של ערלה וכלאי הפרים שאילו הי' פן אף דמים הללו הי' אסורים למוכר דמ"מ מינייהו מתנהה שמכרו בדמים ומה לי הו, מה לי דמיהו, אלא

משו"ה מקודשת לפי שאין ממון זה דמיהן של ערלה וכלאי הכפר, דכיון שהן איסורי הנאה אינן שונים ממון ומעות הללו מתנה הן בידו ולפיכך מותרים, דדוקא בע"ז הוא שחדש הכתוב שאעפ"י שאין לה דמים שיהי' חליפי' נתפסים באיסור שלה אבל בשאר איסורי הנאה לא ולפיכך מקודשת.

ומן הירושלמי הנה שכתבנו נראה שאם עבר ומכר איסורי הנאה שדמיהם מותרים אף למוכר עצמו חוץ מע"ז ושביעית לפי שאינן דמי איסורי הנאה אלא מתנה או גזל בידו וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב בפ"ק דחולין גבי חמצם של עוברי עבירה דלמוכר עצמו אסורים, וליתא וכדאמרו.

עכ"ל ה"ן. ומפורש בדברי ה"ן מהירושלמי ה"ן שאם הי' הדין באיסורי הנאה לזכות בדמים שקבל בעדם בתורת מכירה אז הי' הדמים נתפסים באיסור, אלא משום דאין איסורי הנאה מחייבים דמים למי שזכה בהם מיד הבועלים והדמים שנותן הם גזל או מתנה ומשו"ה אינם נתפסים באיסור, ורש"י סובר דבמוכרם לנכרי שאצלו הם דבר המותר ושנה ממון, אף דלמוכר עצמו אין שנה פלום מ"מ משתתשי לי' אצל הקונה מדבר שהוא של המוכר דאיסורי הנאה חשויים של בועלים, וחיוב הנכרי הקונה לשלם מדין משתתשי לי' ומשו"ה זוכה המוכר את הדמים מדין מכירה, ומשו"ה הדר הדין משתתשי לי' שיתפסו הדמים ג"כ באיסור הנאה אצל המוכר, ומה דקשה עלי' מהירושלמי ה"ן, י"ל דרש"י יפרש דהירושלמי מייירי במקרו לישראל דאז כיון דגם להקונה אינם דמים דלא שנה פולם אז הדמים שנותן הוא מתנה או גזל, וכן נראה ממה שאמר או גזל היינו מחמת שנותן בטעות שהי' סובר דהוי דבר המותר וטעות זה שייך לגבי ישראל ולא לנכרי, וה"ן דסובר דגם במוכר לנכרי אין הדמים נתפסים באיסור שהדמים אינם דמי אס"ה, נלענ"ד דסובר דגם דין זה של משתתשי הוא ג"כ דין ממון וכמו דליכא חיוב בעד הנאה על איסורי הנאה, כ"כ ליכא דין זכות מחמת משתתשי לי', דכיון דליכא דין ממון אצל הבועלים גם דין זה ליתא גבייהו באס"ה, ומסתפקא בגידולי איסורי הנאה או ולד איסורי הנאה אם הוא של בועלים או לא, דאפשר לומר כיון שדין זה שולד הפרה הוא לבעל הפרה וכן הגידולים הוא רק בדבר שדין ממון בו ובאיסורי הנאה שפקע דין ממון מפניו גם דין זה ליתא לבעלים, והריטב"א בחי' לקודושין ד' נ"ו כתב דאפרו של אס"ה כל הקודם זכה בהם.

יעו"ש.

משמע מזה פסקרתנו, וה"ה בגידולין וולדות. ועפ"י"ז נראה דמה שהוכיחו האחרונים מדברי ה"ן ס"פ האיש מקדש שכ' לתרץ לשיטת רש"י דהדמים אסורים למחליף, עצמו מהא דמכרו וקדש בדמיהן, משום דכיון דלהאשה הדמים מותרים מהני הקודושין, דכ"כ לדין אם קדש באס"ה לחולה שיש בה ספנה, ובאמת זה בזה תלוי, דלרש"י דסובר דהדמים אסורים למחליף בע"כ מייירי שפכר לנכרי.

משום דכיון דלהקונה הוא שנה דמים, בע"כ סובר דלא אזלינן בתר נותן, אבל להחולקים על רש כמש"כ ה"ן בע"ז שאינן דמיהן, כ"כ אי אפשר שיחולו הקודושין שאין הדמים מחייבים פלום: ונלענ"ד דבזה ג"כ יתחלק דין משתתשי לי' מדין נהנה, דבדין נהנה קי"ל ל זה נהנה וזה לא חסר פטור, ובמשתתשי לי' לא יהי' חלוק בין חסר אצל בועלים או לא,

דְּהָרֵי לְשִׁיטַת רַש"י אִיסוּרֵי הַנָּאָה מְחִיבִים דָּמִים מְחַמַּת מְשַׁתְּרָשִׁי לִי שְׂמִשְׁתְּרָשׁ אֲצֵל הַנְּכָרִי אִם שְׂאֲצֵל הַבְּעָלִים הָיָה כִּי חָסַר כְּלוּם, וְכֵן מוֹכַח קִצְתַּת מִדִּין מִתְּנֻחַת פְּהֻנָּה אִם דְּלֹא שִׁינָּה שָׁם דִּין חָסַר דְּהָיָה מְמוֹן שְׂאִין לוֹ תוֹבְעִים וְזוֹכָה הַשְּׂבֵט בָּהֶם מִדִּין מְשַׁתְּרָשִׁי לִי, וּבְזֶה נִלְעַנ"ד לְפָרֵשׁ מִש"כ הַתּוֹס' ב"ק ד' כ' ע"ב דְּבִעָמֵד נִיֶּקֶף חֵיב לְשֵׁלֵם אִם דְּזֶה נִהְיָה וְזֶה לֹא חָסַר מְשׁוּם דְּגִלּוּי אֲדַעְתִּי דְּנִיחָא לִי בְּהוֹצָאָה, וּבְדָר בְּחִצְרָא חֲבִירוֹ דְּפִטוּר מְשׁוּם דְּלֹא גָלִי אֲדַעְתִּי אֲלֵא בְּחֻנָּם, דְּהִדְבָּרִים מְתַמְּיָהִים מֵה מוֹעִיל בְּזֶה גָלִי אֲדַעְתִּי דִּמ"מ אִין לְחֵיבּוֹ רַק מְשׁוּם נִהְיָה, וְזֶה נִהְיָה וְזֶה לֹא חָסַר פִּטוּר, וּלְפִימַש"כ דְּהִיכָא דְּגִלִּי אֲדַעְתִּי דְּנִיחָא לִי בְּהוֹצָאָה הָרִי מְשַׁתְּרָשִׁי לִי הַדָּמִים שְׂנִשְׂאָרוֹ אֲצֵלוֹ שֶׁהִי מוֹצִיא בְּהוֹצָאָה, וְנִמְצָא שְׂמֻמּוֹן חֲבִירוֹ גּוֹרֵם לוֹ תוֹסֶפֶת דָּמִים וְזֶה חֲבִירוֹ בְּנִכְסֵי, כְּמוֹ בְּאַנְסוֹ בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶת גְּוֹרְנוֹ, וְהִיכָא דְּלֹא גָלִי אֲדַעְתִּי יְכוֹל לוֹמַר הִייתִי מְתַעֲנָה וְשׁוֹכֵב בְּחוּץ כִּמְש"כ הַתּוֹס' לְעַנֵּן אֲנִי מִתְּנֻחַת פְּהֻנָּה דְּלֹא חֲשִׁיב מְשַׁתְּרָשׁ, מְשׁוּם שְׂיִכּוֹל לוֹמַר הִייתִי מְתַעֲנָה, וְכִינּוֹן שֶׁהוּא מְשַׁתְּרָשׁ בְּדָמִים אֲזַי אִם לֹא חָסַר בְּעַל הַחִצְרָא אוֹ הַמִּקְיָף חֵיב לְשֵׁלֵם, וְהַטַּעַם בְּזֶה דְּרַק כְּשִׂנְיָנוּ בָּאִים לְחֵיבּ מְשׁוּם נִהְיָה דְּהוּא מְשׁוּם מְשַׁתְּמַשׁ בְּמֻמּוֹן חֲבִירוֹ צְרִיף שְׂהַשְׁיָמוּשׁ יְפָנַע קִצְתַּת גַּם אֲצֵל בְּעַל הַמְּמוֹן, אֲבָל אִם מְמוֹנוֹ גַּרְם הוֹסֶפֶת דְּבָר בְּעוֹלָם, הַדִּין נוֹתֵן שְׂיִנְפָה בְּעַל הַמְּמוֹן בְּדָר הַנּוֹסֵף כְּנֹלַד פְּרָה שְׂזוֹכָה בְּעַל הַפְּרָה, וְהָא דְּהִקְשׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים מְסוּגִית הַש"ס דְּהִתָּם בְּשׁוֹכֵר בֵּית מְרָאוּבּוֹן וְנִמְצָא שֶׁל שְׂמַעוֹן דָּאִם לֹא קִיָּיֵמָא לְאַגְרָא פִּטוּר לְשֵׁלֵם לְשְׂמַעוֹן אִם דְּגִלִּי אֲדַעְתִּי דְּנִיחָא לִי בְּתַשְׁלוּמֵי שְׂכָר דִּירָה, נ"ל דל"ק דְּהִנְהָ בְּשׁוֹכֵר דִּירָה יֵשׁ לוֹ זְכוּת עַל זְמַן שְׂשִׁכָר בְּאִנְפֵּן שְׂאִין הַבְּעָלִים יְכוֹלִים לְהוֹצִיא בְּמִשְׁפָּחָה זְמַן שְׂכִירָתוֹ, וּבְדָר בְּלִי קִנְיָן כֹּל שְׂעָה וְשְׂעָה יְכוֹל לְהוֹצִיא, וּמִשׁוֹ"ה יְכוֹל לוֹמַר דְּנִיחָא לִי בְּהוֹצָאָה לְשִׁפּוֹר דִּירָה בְּקִנְיָן, אֲבָל לְהוֹצִיא עַל שְׂכָר דִּירָה שְׂלֵא בְּדָרָה קִנְיָן לֹא גָלִי אֲדַעְתִּי דְּנִיחָא לִי בְּהוֹצָאָה, וְכִינּוֹן שְׂשִׁכָר מְרָאוּבּוֹן וְנִמְצָא שֶׁל שְׂמַעוֹן בְּטַל קִנְיָן הַשְּׂכִירוֹת דְּהַשְׁפִּיר שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ וְזֶה פְּשׁוּט: וְעַפ"י דְּרָף זֶה נִלְעַנ"ד לְפָרֵשׁ שִׁיטַת הַתּוֹס' ב"ק ד' נ"ח ע"א דְּכַתְּבוּ שָׁם בְּהָא דְּאִמְרוּ בְּגַמ' שָׁם דְּמִבְּרִיחַ אֲרִי מְנַכְסֵי חֲבִירוֹ אִין חֵיב הַנְּהָנָה לְשֵׁלֵם הִיכָא דְּעֵבִיד הַמְּבָרִיחַ מְדַעְתּוֹ אִם דְּאִית לִי פְּסִידָא הוּא דְּנִקָּא שְׂמַצִּילוֹ רַק מִפְּחַד הָאֲרִי אֲבָל בְּמַצִּילוֹ מִהֶפְסֵד חֵיב, וּבְפּוֹרְעַ חוֹבּוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ לֹא חָשׁוּב מַצִּילוֹ מִהֶפְסֵד דְּמָה שֶׁהִי הַלּוּהָ חֵיב לְשֵׁלֵם אִינוֹ חָשׁוּב הֶפְסֵד שְׁהָרִי נִתְחַיֵּב לוֹ וּמַצִּילוֹ רַק מַצְעֵר יַעו"ש.

וְכָל דְּבָרֵיהֶם צְרִיכִים בְּיָאוּר בְּמֵאִי חֲלוּק אִם מַצִּילוֹ מִהֶפְסֵד אוֹ מִהִנְהוּ שְׂלֵא יִצְטַעַר, כִּינּוֹן דִּס"ל דָּאִם בְּמַצִּילוֹ מִן הַצְעֵר חָשׁוּב נִהְיָה דְּמִשׁוֹ"ה אִם הִי שְׂלֵא מְדַעְתּוֹ חֵיב לְשֵׁלֵם כְּמוֹ בְּנִפְלָה לְגִינָה דְּמִפְּרָשִׁי הַתּוֹס' שְׂחֵיב לְשֵׁלֵם בְּעַד הַנָּאָה שְׂנִהְיָה שְׂלֵא הַצְטַעַר בְּחֻבְטַת הַבְּהֵמָה.

יעו"ש.

וְכֵן קָשָׁה מִש"כ בְּפּוֹרְעַ חוֹבּוֹ דְּאִינוֹ חָשׁוּב הֶפְסֵד הֵלֵא מ"מ הַרְוִיחַ מְמוֹן, וּמ"ש מְאַנְסוֹ בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶת גְּוֹרְנוֹ דְּחֵיב לְעַשֵּׂר, וְעַפִּימַש"כ י"ל דְּעִיֶּקֶר הַטַּעַם בְּמִבְּרִיחַ אֲרִי דְּפִטוּר הוּא מְשׁוּם דְּמַצְנָה קָא עֵבִיד כִּמְש"כ בְּרַש"י שָׁם בְּסוּגִיָּא זוֹ, וְעַנְיָן זֶה צְרִיף לְפָרֵשׁ דְּלֹא מְשׁוּם דְּאִמְדִּינוֹ לְדַעְתִּי דְּמַחִיל עַל שְׂכָרוֹ, אֲלֵא דְּעֵבִיד עַל כֹּל אִנְפֵּן שְׂיָהָיָה בֵּין שְׂיִשְׁלֵם לוֹ חֲבִירוֹ אוֹ לֹא, וְהָיָה כְּמוֹ לֹא חָסַר דְּהָרִי לֹא קָפִיד עַל חֲסָרוֹנוֹ דְּעֵבִיד עַל כֹּל אִנְפֵּן שְׂיָהָיָה, וּמ"מ בְּמַצִּילוֹ מִהֶפְסֵד חֵיב מְשׁוּם דְּמְשַׁתְּרָשִׁי לִי שְׂנִשְׂאָר מְמוֹנוֹ בְּשִׁלְמוֹת בְּלִי גְרַעוֹן,

ובמשפטי לי חייב גם היכא דלא חסר, ובפורע חובו דפטור ולא חשבין כמשפטי לי, דרק היכא שהי' עומד הדבר שהי' נחסר ממונו בלי שום תועלת ועכש' נשאר, אצלו הממון הוא משפטי, אבל אם הדבר באופן כזה שאם הי' נחסר הממון לא הי' הולך לאיבוד אלא הי' ענין הוצאה לתועלת אין זה משפטי, דלדוגמא אם יתקוף בתבירו בשעה שאוכל איזה מאכל ולא ניחנו לאכול כל היום, היתכן לומר שיהי' להתוקף זכות תביעת ממון מדין משפטי לי, שבסבתו נשאר המאכל אצלו ונתרבה ממונו, והטעם בזה משום שאם הי' אוכל מוצא תועלת באכילתו ולא הי' מוציא לאיבוד, ומשו"ה גם בפורע חובו של תבירו, אין זה כמשפטי לי, דמה שהי' נחסר ממונו הי' לצורך תועלת לפרעון חוב שחייב, ועכש' שנשאר ממונו שלא פרע חובו רק שעשה תבירו אופן שפטור מחובו אבל הוא לא פרע חובו, ועשה תבירו מעשה להציל ממונו ולמנעו מתועלת שהי' מוצא בהוצאת ממונו משו"ה לא חשוב רק כמהנהו בהנאה שלא יצטער ופטור דחשוב כלא חסר משום דנתן כספו על כל צד שיהי', או משום דהוי הנאה שלא ע"י מעש'י, אבל היכא דאיכא משפטי לי חייב על כל אופן בין אם חסר תבירו או לא ובין ע"י מעש'י או לא, והא דחשבין משפטי לי באנסו בית המלך בחובו י"ל דהתם חשבין כמצילו מהפסד דהוי הפקעת הלוואה דליכא איסור, אבל בפורע חובו מצנה לפרע כנלענ"ד.

עוד י"ל דגם בפריעת חוב לנכרי לא יתחשב ג"כ למשפטי, דלפי תכונת אדם ישר, אם פורע חוב לנכרי אינו נחשב אצלו כאבוד ממון דמרגיש שראוי לו לפרוע, ורק במסים למלך רוב בני אדם מרגישים בעצמם לאנוסים ופורעים מאונס מחמת יראה, וכל מה שנוטלים ממנו חשוב בעיניו כאבוד ממונו, ומשו"ה באנסו בית המלך חשוב כמשפטי, אם ניצול ממונו, אבל לא בפריעת חוב לנכרי, וזה נכון אבל מדברי הרא"ש בב"ק פ' הגוזל בתרא משמע מדברי ר"א והרא"ש, דפריעת חוב לנכרי חשוב כאבוד, דאל"ה לא שייך יאוש: וכן מתורץ בזה שיטת הרמב"ם דפסק בה' בכורים פי"ב דאם מכר פטר חמור דמי' אסורים, דמפרש מה שאמרו במס' בכורות ד י"א ע"ב דפטר חמור אסור בין בהנאת גופו ובין בהנאת דמי' הוא כפושטן שאם מכרו דמי' אסורים, והראב"ד תמה עליו דרק בע"ז ושביעית תופסים דמיהם, וכן הקשו האחרונים עלי' מהא דמפניך במשנה סוף פ' האיש מקדש מקדש ומקדש דמיהו מקודשת, עי' תשו' רע"א סי' ק"ס מש"כ בזה לתרץ דברי הרמב"ם ולא מצאתי דברים מתקבלים על הלב, ולפי מש"כ דברי הרמב"ם מתפרשים בפשטות עפ"י דברי הירושלמי הנ"ל, דלהכי אין דמי' אסורי הנאה נתפסים באיסור משום שאינן דמיהו, דאין דמים לאסורי הנאה, אבל פטר חמור אף דאסור בהנאה לפי"מ דקיי"ל כר"י מ"מ חשוב ממון, פדאיתא במס' בכורות שם בגונב פ"ח חייב כפל משום דיש לבעלים שווי ממון בו דיכול לפדותו בשוה כל דהוא וירויח מה דביני ביני יעו"ש.

והענין הוא דל"ד לכל איסורי הנאה דאין תקנה לאיסורו ואם ישרפנו יהי' גוף אחר כמש"כ הריטב"א סוף פ' האיש מקדש, אף שיהי' אפרן שנה פרוטה משו"ה פקע דין ממון מזה, אבל פ"ח דיש תקנה להביאו לידי היתר הנאה ע"י פדיון לא נפקע דין ממון ממנו פלל, כמו דחשבין בהמה בחיי' למוכשרת לאכילה ע"י שחיטה, ואיכא בה דין ממון גם מצד השתמשות היתר אכילה, כ"כ פ"ח אף שעכש' אסור בכל הנאות'.

עד שיפדהו, אבל דין ממון לא נפקע ממנו כיון שראוי בכל שעה להתירו בכל הנאותי, וכיון דהוי איסור הנאה דחשוב ממון פשומכרו הווי הדמים דמי איסורי הנאה ואסורים למחליף עצמו כמש"כ הר"ן שהבאנו דמה לי הן ומה לי דמיהן, ובדמים אלו יהי איסור עולם דאין להם תקנה בפדיון, והא דהקשו האחרונים ממה דמפורש במשנה בקידושין מקרן וקודש בדמיהם מקודשת דקאי גם על פ"ח, נלענ"ד דלק"מ לפימש"כ דבמס' בכורות שם פריה ממשנה זו דהמקדש בפ"ח אינה מקודשת הא מני דאי ר' שמעון מותר בהנאה מחיים ולר' יהודא הא איתא מה דביני ביני, ומשני הש"ס דכר"ש אתיא לאחר עריפה, ולר' יהודא אתיא כמאן דס"ל דבעינן שישנה השעה שקל והפ"ח אינו שנה אלא שקל וליכא דביני ביני יעו"ש.

ולפי"ז מה דמסיק במשנה שם שאם מקרן וקודש בדמיהם מקודשת ניקח לכו"ע, דאם לאחר עריפה נדאי ניקח דאז הוא ככל איסורי הנאה דאין דמים לאיסורי הנאה, ואם מחיים וכו' יהודא וכשאינו שנה אלא שקל ופדיונו צריף שישנה שקל, א"כ הלוקח שקנאהו לא שנה מידי אצלו ואינו מתחייב כלום בעד הפ"ח, וכמו שהאשה אינה מתקדשת דלא נתן לה דמים כלום, כ"כ הלוקח אינו חייב כלום והדמים שנותן הוא מתנה או גזל ומשו"ה אינם נתפסים באיסור דאינם דמי הפ"ח, אחר זמן רב מצאית ת"ל כמש"כ בס' שער המלך פ"ה מה' אישות, רק בדברינו ימצא המעיין טעם לשוב יותר, בעזה"י: אמנם קשה לי מה שכתבו התוס' בכתובות פ' אלו נערות ד' ל"ג ע"ב ד"ה גנב שור הנסקל וטבחו משלם דו"ה, וז"ל תימה דתיקשי מהכא לריש לקיש דאמר בפ' מרובה כל היכא דליתא במכירה ליתא בטביחה והכא שור הנסקל ליתא במכירה, וי"ל דהתם קדשים חמירו דליתנהו כלל במכירה אבל שור הנסקל אם מקרנו לנכרי אין תופס דמי, עכ"ל והנה בע"כ סברי דכשמוכר לנכרי הוי מכירה גמורה היינו שהדמים הם דמי שור הנסקל ולא מתנה וגזל, דאל"ה אין זה מכירה, ובעינן שיתקיים בזה מכירה ומתנה אין שמה מכירה וכיון שמוכרו לנכרי מחייב דמים למה לא יתפסו הדמים באיסור למחליף עצמו, ונלענ"ד דאפשר לומר דסברת התוס' היא דעד כאן לא מציינו דין איסור שנתפס על הדברים הנגזרים מחמת איסורי הנאה הוא דוקא אם שבח הנגרם הוא בגוף הדבר, כמו ירקות הגזלים תחת האשרה הצילה את הירקות מהפסד החמה, דבכה"ג חל דין איסור של האשרה גם על הירקות, שהניתן בעולם הוא ע"י גרמת האשרה, אבל בכה"ג שקיומם של הדמים אינו בסבת איסורי הנאה, אלא שבגרמתם נכנס הדבר ברשותו, ששבח זה הוא רק אצל הבעלים ע"י הכנסתם לרשותו, אבל בהדמים עצמם אין שום תוספת שבח בעצמותם ומשו"ה אין האיסור מתפשט לחול על הדמים שיאסרו אצל הבעלים, ובזה יהי' הדין לשיטתם מדין משתדל ל' לענין דיני ממונות מכמו לענין איסור, דבדיני ממונות כמו באגסו בית המלך את גורנו.

עיקר הדין של מתנות פהונה הי' ששייכים לשבט הפהנים, ומשו"ה אם בסבתם נשאר תחת רשות הבעלים מנכסי' זוכים הפהנים בנכסי הבעלים אף שלא הושבחו הנכסים בעצמותם, אבל כיון שאצל הבעלים הוי שבח ומשו"ה שייך לומר דכ"כ יעשו הפהנים בעלים על שלו, כיון דלולא המתנות פהונה לא הי' הבעלים בעלים על שלהם, וכיון שהם גרמו לו להיות בעלים, כ"כ חל הדין שיהי' בעלים הפהנים על נכסים אלו, אבל דין איסור שהוא דין בחפץ עצמו כל חפץ שמתילד בסבת חפץ האסור חל עלי' ג"כ דין

האיסור, אבל שבח אצל הבעלים אינו שייך לדין החפץ, ורק בע"ז ושביעית גזיה"כ שיתפסו החליפין והדמים באיסור עצמי ונאסרו על כל העולם אף דאצלם ליפא שום משתדשי ע"י החליפין ובר"ן שהבאנו שכ' דבע"ז גזיה"כ הוא אף שאינן דמיהם קצר בדברי' דבאמת שם איפא חידוש יותר מה שנאסרים החליפין לכל העולם.

ועוד יש לומר דיש חילוק בין איסור פללי לאיסור פרטי דכיון שבארנו דעיקר האיסור שאסור להנות מדבר הנגזר אינו משום דחשבינו בשעה שנהנה מדבר הנגזר פאילו נהנה דבר הגורם, אלא שמתפשט האיסור על הדבר הנגזר ונעשה חתיכה דאיסורא, לפי"ז י"ל דאם הושבח גוף הדבר בגורם של איסור אז חל על הנגזר איסור פללי, אבל אם הושבח לאיש פרטי כמו דמי שור הנסקל שהשבח הוא רק למוכר שנתרבה ממונו, דלכל אדם הדמים מותרים, לא חל שם לגבי איש זה ולא חל לחצאים, אבל עכ"פ הירושלמי דקידושין הנ"ל קשה לדבריהם, דלדבריהם שחל שם מכירה פשמוכר לנכרי הרי הדמים דמי איסורי הנאה, אמנם יש חלופי גירסאות בירושלמיולפי מה שראיתי ברא"ש סוף פ' האיש מקדש הגירסא הכי, מכרו וקידש בדמיהם מקודשת רבי חגי בשם רבי זעירא שאין תופסים דמיהם, א"ר חנינא זאת אומרת שמקדשים בגזל.

עכ"ל הירושלמי, ולפי"ז אין נזכר בהירושלמי דהדמים אינן דמי איסורי הנאה אלא דלא תופסי באיסור, ומה דמסיק זאת אומרת שמקדשים בגזל קאי על המשנה עצמה, דמשמע אף שמכרם לישראל דהוי מקח טעות ומ"מ היא מקודשת, מוכח דמקדשים בגזל, ולפנינו הגירסא זאת אומרת שאין מקדשים בגזל, ולענ"ד גירסא זו מכוונה יותר, דבח"ל הרשב"א מפרש שמקדשים בגזל אתיא כר"ש דאמר סתם גזילה יאוש בעלים.

יעו"ש, וכיון דמשום מקח טעות הוא, איך ענין זה שייך לסתם גזילה שנוטל בע"כ, ועפ"י הגירסא שלפנינו יש לפרש דקאי על ר' חגי דמפרש הטעם משום שאין תופסים דמיהם ולא מפרש משום מקח טעות, משום דאין מקדשים בגזל, אבל אם הטעם משום אינו תופס דמי לפרש שמכרו לנכרי וזה בדמים ככל מכירה דעלמא, כנלענ"ד בענין זה: ומהא דתנן בפ' הגזל ד' ק"ח האומר לבנו קונם אי אתה נהנה משלי אם מת רשנו בחיי' ובמותו אם מת לא רשנו ויחזיר לבני' או לאחי' ואם אין לו לנה וב"ח באים ונפרעים, עי' ר"ן נדרים ד' מ"ז דמפרש דאי אפשר לפרש שהוא פורע חובו בהם דבכה"ג ודאי מיתנהי מאיסורי הנאה, אלא דהם נפרעים ע"י בי"ד אף דהוא מיתנהי ממילא אין בכך פלוג.

יעו"ש.

לכאורה יש להוכיח פשיטת תוס' הנ"ל דהרי בכה"ג הוא משתדש מאיסורי הנאה דאי לאו האיסורי הנאה היו גובים מנכסים אחרים שלו, ודוחק לומר דמתני' מיירי דוקא פשאין לו נכסים אחרים בשעת גוביינא, וקושיא זו תקשה לכל שיטת הראשונים דמפרשי דמשו"ה דמי איסורי הנאה אינם אסורים למחליף משום שאינם דמי איסורי הנאה, וא"כ ה"א דנדאי משתדש לי' ע"י איסורי הנאה לכאורה הי' ראוי להיות שיתפשט איסור על נכסי' שנשארו אצלו בסבת איסורי הנאה, ונהנה בש"ף יו"ד סי' רכ"ג ס"ה בהא דמוכא בשו"ע בגידון זה שאסור האב על בנו בחיי' ובמותו דמותר לפרוע מהם חובו כתב הש"ף וז"ל נראה דלמאן דאוסר לעיל סי' רכ"א סק"ו בפריעת חוב ברור או משפון

ה"ה הקא, וכן משמע מדברי הר"ן הנ"ל דדמו אהדדו, וא"כ מיירי הקא בחוב בעל פה וכה"ג שאינו חוב ברור.

עכ"ל.

וכוננתו לא אדע אם פוננתו כפי פשוטות הדברים לענין לכתחילה קשה דהרי לא עביד מידי פדי להנות בזה, וכן הקשה עלי' שם בחי' הגרע"א, ואולי פוננתו למה שכתוב דגם בדיעבד יאסרו נכסי' דמשתרשי לי' על ידי איסורי הנאה ומשו"ה מפרש דמיירי ברוב שאינו ברור כ"כ שהי' בידו להשתמיט ממנו אף אם בצד רחוק, וכן פתב במג"א סי' תמ"א סק"ג ונ"ל וצ"ע אי לא אמר לי' מעכשין' אם מחויב לפדותו מן הנכרי ולבערו דאל"כ פורע חובו מאיסורי הנאה ודמי למי שאנס בית המלך גורנו בחובו שחייב לעשר כדאיתא בחולין פי"א עכ"ל.

ומדברי נראה שפוננתו לא לענין לכתחילה אלא דיהי' אסור גם אח"כ להנות מנכסי', וכמו שמוכיח מאנסו את גורנו בחובו חייב לעשר שהוא לענין דיעבד. ובס' מקו"ח ה' פסח בסי' הנ"ל תמה על המג"א מדברי המשנה שהבאנו דבע"ח באים ונפרעים, ועפ"י מש"כ בכוננת הש"ך ל"ק גם על דברי המג"א ויחלק כמו שחילק הש"ך.

ובס' מקו"ח שם פתב לחלק בין אם באים ונפרעים חוץ מביתו או מבית הלנה עצמו, דכשתופס חוץ מביתו יכול לומר מפניס הוינא ומחיל לי, וכשנוטל מביתו דאז לולא האיסורי הנאה הי' נוטל משאר נכסי' אומש תרשי לי' יעו"ש, וכ"ז דחוק.

ולתרוץ דברי המג"א יש מקום לומר כמו שפתבנו לעיל לפרש דברי התוס' ב"ק ד' נ"ח שכתבו דכפורע חובו אין מצילו מהפסד דמה שמשלם חובו אינו הפסד, דזה דוקא בחוב של ישראל, אבל בחוב של נכרים הוי הפסד, משו"ה הביא המג"א מאנסו בית המלך את גורנ' ולד"ד לבע"ח באים ונפרעים, אבל כד נדייק שפיר ל"ד לדברי התוס' דהתם פשאחר פורע אין לו תועלת של מצנות פרעון חוב לחבירו, דחבירו גרם רק שלא יהי' בע"ח אבל הוא לא פרע, ומשו"ה י"ל דלא חשוב משתרש דאם הי' מוציא נכסי' הי' מוציא לתועלת ועכשין' לא הוציא ולא הי' לו התועלת, אבל בנידון דידן דלנה ובע"ח באים ונפרעים הרי מקיים גם מצנות פריעת חוב ע"י נכסי' שהם איסורי הנאה ומשתרשי לי' מה שנשארו שאר נכסי', וגם הי' לו התועלת של פריעת חוב והדרא הקושיא לדופתה לכל שיטות הראשונים, מלבד לשיטת התוס' שפתבנו באופן א' שיסברו דענין משתרש לא מהני רק לענין ממון זכות תשלומים, ולא לענין לחול איסור, אמנם לפימש"כ באופן ב' בסברת התוס' דמחלקי בין איסור פרטי לאיסור פללי, הגה בכה"ג שעצם האיסור הוא איסור פרטי כ"כ יש לחול על הדמים לאסור עלי' כמו שהי' אסור מעיקרא משום קונם, ויקשה גם לשיטתם מסוגיא זו: וע"כ נלענ"ד דהיא דבאים ונפרעים מנכסי' שהם שלו והם אסורים בהנאה לא חשוב משתרשי לי' דכיון דגם האיסורי הנאה הם בכלל נכסי' שעליהם חל השיעבוד לגבות מהם ומה שגובה מהם הוא מצד השיעבוד שחל עליהם ולא מצד השיעבוד שיש לו על שאר נכסי' וכשנשארים אצלו שאר הנכסים הם נשארים ג"כ מצד עצמם דלא הי' שיעבוד רק לגבות מאיזה נכסים שיהי' בהם פדי חובו, וממילא ליכא שיעבוד יותר אם כבר נפרע מחלק נכסי' הלנה, ובכה"ג אין שייך לומר דהאיסורי הנאה גרמו להשאיר שאר נכסי' ודוקא באנסו בית המלך גורנו בחובו חייב

לעשר, דהתם ראוי הדבר שיגבו נכסי דידן שיהי חייב הוא לשלם והמתנות גרמו שלא יגבו ממנו, אבל אם השיעבוד רמי על שאר הנכסים, מה שנצולו הנכסים הנותרים הוא מצד עצמם, ויהי זה דומה ללנ"ד כמו באנפרות בית המלך דפטור לעשר אם נחלו באנפרות, אף שנצילו נכסי ע"י מתנות פהונה, משום דכיון שנוטלים בגזילה מה שרצו לגזול גזלו ומה שלא גזלו נשאר, וענין גזילה אינו מתחדד לומר שהי ראוי שיגזול את שלו, אלא סבת עצמם גרם להם שנגזלו וכ"כ הנשארם נשארו בסבת עצמם, כ"כ הקא כיון דכל הנכסים בכלל השיעבוד לא חשוב משתרשי לי' מה שגבו הבע"ח את האיסורי הנאה, ורק לכתחילה לומר להבע"ח שיעברו מאיסורי הנאה ודאי אסור כמש"כ הר"ן בנדרים ד' מ"ז דכיון דבידו לסלקו במה שירצה הרי זה משתמש באיסורי הנאה ומוציא מרשותו מדעתו פמוכר ונותן, אבל אם גובים שלא עפ"י הקנאתו ושלחותו ליכא איסור מה שיתנה, דכל הנאה שלא ע"י השתמשות בכונה מותרת בכל איסורי הנאה, ומדין משתרש ליכא בכה"ג לחול איסור על נכסי הנשארם כנ"ל.

ויעני' בתוס' ע"ז ד' י"ג ד"ה יניח נמצא נהנה שכתבו דלא חשיב הנאה מה שגפטר מהמס משום דמעוה שלו נשאר ת"י יעו"ש. ונהפוגה בדבריהם נ"ל דענין המס הוא פאנפרות אם לא יניח ישלם המס וכשמניח ליכא המס, ול"ד למציל מארי דארי הי' טורף ודאי, ועכש' נעשה תחבולת ההצלה וחשוב משתרש, אבל בנידון זה דמעיקרא הי' מוטל המס על אופן זה, וכשמניח לא הי' בזה מעשה אבוד נכסי' כלל, ומשו"ה מותר גם לכתחילה, ועי' בגליון רש"א שם שהקשה מתוס' נדרים ד' ל"ג מש"כ שם באיסור הכנסת האבידה לרשותו היכא דמפטר מפרוטה דר"י, דלעשות מעשה ע"י עצמו ליהנות מהברחת ארי אסור, ולפי מש"כ אפטר לחלק קצת וצ"ע: אמנם לכאורה יש להוכיח דענין משתרש בקנין איכא באיסורי הנאה, מהא דאמרינן במס' נדרים ד' ל"ג בהא דתנן במשנה שם דהמדיר פורע חובו של המודר, אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא ושרי מאן תנא אמר ר' הושעיא דברי חנן היא, דלבני פהנים גדולים דסברי דחייב לפרוע למי שפרנס את אשתו כ"כ אסור למדיר לפרוע חובו של המודר יעו"ש.

והנה מה דחייב לבני פהנים גדולים לשלם בפרוע חובו, י"ל דהוא משני טעמים, או משום דס"ל דחשיב כמשתרשי מה שנשאר ממונו אצלו ולא ישלם הבע"ח או משום דהוי פירוד לשדה חבירו ונטעה שלא ברשות, כמש"כ הש"ך בס"א שצ"א, דמשו"ה אם תחב אוכלים לתוך פ"ל של בהמת חבירו אף דמטעם נהנה פטור משום דנהנה שלא ע"י מעש' ולא ע"י מעשה בהמתו מ"מ חייב אם מכון להשבית, שהטעם בזה דחייב מ"מ, דהוי פשדה העשו' ליטע וכאילו שכוו בפירוש, והנה באיסור הנאה לענין איסור ליהנות דאינו אסור ג"כ רק אם השתמש באיסור הנאה בכונה פדי להנות ואי לא"ה שרי, א"כ למה יאסר גם לבני פהנים גדולים לפרוע חובו של המודר, אף שהמודר נהנה בזה, אבל המודר הלא לא עשה בזה שום מעשה בזה פדי ליהנות ונהנה ממילא, אם לא שנאמר דהוי כמשתרשי לי' ונשארו נכסי' אצלו באיסור, ומוכח לכאורה דגם שבח של משתרש בקנין מה שנשאר אצלו ולא יצא לרשות בעלים אחרים חשוב כשבח לאתפוסי באיסור, אכן פד נענין בזה היטב מתנישב הענין יותר אם נאמר דלא מיתפס איסור על נכסי הל"ה, דהנה מלבד דפשטות הש"ס מתפרש דמירינן לענין איסור והיתר לכתחילה אם מותר המדיר לפרוע חובו של המודר או לא, אלא דגם בעיקרא דדינא י"ל דהיכא דהוי משתרש

ונתפסים נכסי באיסור הנאה אז לא חשוב נהנה ע"י מה שפרע חובו דמאי אהני לי פיון דנאסרו נכסי עד שיוליף הנאה לים המלח או להקדש, ואף אם יזכה אדם דבר האסור בהנאה שהוא זכי בדבר קדש ג"כ יש לדון אם זכי זו אסורה מחמת שנהנה בזכיה זו, או אפשר פיון דאף אם יכניס לתוך רשותו לא יתהני פלום לא הוי הנאה, ומקא דמיבעיא בגמ' נדרים ד' ל"ד ע"ב פכרי עליה ונתנו במתנה מהו, דלכאורה מאי מיבעיא אי משתרי הפפר לאחר שיזכה משום דלא אסר אלא כ"ז שהוא של המדיר כמו שאמר פכרי עליה, אבל מ"מ הוא נהנה בפשה שזוכה, אבל משם אין ראי' די"ל דתכלית הנאתו הוא רק אחר שיזכה שנעשה שלו ומתברר ממונו ואז מותר דאין עוד פכר של המדיר, אבל עכ"פ יש מקום לומר דאינו נהנה בכך מה שמתברר ממונו ממון של איסור הנאה, ולפי"ז קשה עכ"פ למה יאסר לפרוע חובו של המדיר פיון שאין המדיר עשה מצדו שום מעשה כדי להנות מזה והוא נהנה ממילא וכל הנאה דממילא מותר בכל איסורי הנאה, ומאי שנא איסור קונם מכל איסורי הנאה: ונלענ"ד דבאמת י"ל דשאני איסור קונם מכל איסורי הנאה, עפי"מ דקיי"ל דאיסור קונם הוי איסור חפצא ושאר איסורים הוי איסור גברא, דיסוד הענין הוא, לענ"ד, דכל איסורים מה דאסר לן רחמנא פננת התורה הוא למנוע אותנו מליהנות מאיסורי חלב ודם וכיוצא בזה ואין הפונה משום המאכלות האסורות ובאיסורי קדושה פקונמות והקדשות פונה התורה גם בשביל דבר המקודש שלא יתחלל ע"י השתמשות של הזר והנאסר ממנו, והוא יסוד גדול לכמה דינים לחלק איסור קונמות משאר איסורים, דמה"ט יש הרבה ראשונים דסברי דקונמות חלים על איסורים ולא דמי לשאר איסורים דאין איסור חל על איסור דמתוך דמיתוסף איסור חפצא, היינו שהזהירה תורה גם מצד החפץ שלא לחלל קדושתו מה דלא שייך ענין זה בכל איסורים חל ג"כ איסור גברא על ענין זה שהאדם מוזהר לשמור ענין זה שלא יתחלל ע"י קדושת החפץ, והראשונים דלא סברי הכי וסברי דגם בקונמות אינם חלים על איסורים כמש"כ בתוס' במס' שבועות ד' כ' ע"ב טעמם פיון דבפועל אין כאן הוספת איסור דעכ"פ אסור לאדם לאכול הנבילה מחמת איסור נבילה לא מיתוסף על האדם שום אזהרה ע"י הקודם, אבל בעיקר היסוד היא גמ' מפונשית דאיסור קונם הוא איסור חפצא שהוא אזהרה לשמור קדושת החפץ שלא יתחלל, אכן לא ראיתי במפרשי הש"ס לבאר ענין איסור חפצא זה מהו, אבל לענ"ד הדברים ברורים, כמש"כ, ובזה מתפרשים לי מש"כ בריטב"א על הרי"ף למס' נדרים דמשו"ה באוסר סופה עלי' בקונם, לא אתי עשה דסופה ונדחי ל"ת דקונם, משום דהינש איסור חפצא, יעו"ש, דלכאורה אינו מוכן מה נפ"מ בדין עשה דוחה ל"ת בין איסור חפצא לאיסור גברא, ועפ"י מש"כ י"ל, דע"כ לא אמרה תורה עשה דוחה ל"ת הוא רק היכא דכוננת התורה להרחיק את האדם מן העבירה אבל היכא דכוננת התורה ששהפץ לא יתחלל, לא מהני מצוה דגברא לענין עבירת חלול החפץ, וכמו דלא מצינו דין עשה דוחה ל"ת של גזילה משום דהתם פננת התורה שלא יהי הנגזל עשוק וכדומה, ובזה יתיישבו הקושיות שהקשו בס' שאגת ארי' בה' חו"מ בהא דאין יוצאים במצה של טבל, יעו"ש, דלפי מש"כ ניקח דאיסור טבל הוא ג"כ איסור חפצא משום קדושת החפץ.

ואכמ"ל.

ועפי"ז י"ל דאף דבכל איסור הנאה ליכא איסור רק ע"י השתמשות של הנאסר בעצמו, אבל באיסור קונם אם השתמש המדיר או אדם אחר לטובת המדיר איכא איסור על

האדם שעשה שמוש זה שנתחלל ע"י קדושת החפץ שנשתמש לדבר חול נגד קדושת החפץ, ובה מתפרשים הרבה מקומות במס' נדרים דמוכח דכל שמוש שנעשה שיהנה המנדר מדבר האסור בקודם, או מאדם שנאסר בקונם, דאסור לעשות פן, ואינו מבואר על מי חל איסור זה, ולדברינו הוא מבואר דאיסור זה הוא על כל אדם, ונהרי זה דומה למי שיאכיל תרומה לכהמת ישראל או לכהמת נכרים דהמאכיל עבר באיסור תורה, דכשאסרה תורה באכילת תרומה לכל דבר שאינו קנין פספו של פהן הזהירה תורה לכל מי שבידו ענין זה.

כ"כ באיסור קונם, וענין זה אינו שייך למחלוקת הרמב"ם ושאר הראשונים אם המדיר עובר בכל יחל או המנדר, דאיסור זה שכתבנו אינו מפורש בתורה בלשון לאו או עשה, דהלאו והעשה נדאי דלא חל על שאר בני אדם, ואין סתירה לדברי הר"ן ד' ל"ז ע"א שכתב שם בזה"ל בקטן דהוי האי מנדר קטן דאע"ג דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצוים להפרישו, אפי"ה לא ספינו לי' בידיים וכשמלמדו הרי הוא מהנהו. עכ"ל.

דמשמע דבלא"ה ליכא איסור על המדיר, די"ל דלקושטא דמילתא כתב פן דשם גם מחמת איסור גברא ג"כ אסור דהקטן הולך ולומד בכונה להתלמד מן המדיר, ובכה"ג גם בכל איסורים אסור, אבל לפי"ז קשה דא"כ הי' שייך לעשות איסור קונם על בהמה ולא שמענו דבר זה, אלא די"ל דאיסור זה של קונם אף דהוא איסור חפצא אינו חל בלי גברא שיהי' חל עלי' איסור זה, והגברא הוא על מי שנאסר הנאת החפצא ומשו"ה על בהמה ליכא קונם, ורק בקטן מהני כמש"כ הר"ן ובשוקל את שקלו ופורע חובו, י"ל דהאיסור הוא על המנדר, ואף דאינו עושה שום מעשה אבל פיו שנעשה שמוש לטובתו אז הנאה הבאה לנאסר הוי הנאה אסורה מחמת שבאה ע"י שמוש, ובכה"ג גם בכל האיסורים אסור וכשפורע חובו הוא מהנהו וכמאכילו דבר אסור ודין זה יהי' בכל איסורי הנאה: ומעתה נתבאר לנו ענין זה של גורם מה דאסור לאכול הירקות שגדלו תחת צל האשרה בימות החמה, ובגד שנארג ע"י פרפור של ע"ז, דבהכרח אי אפשר לפרש דבשעה שנהנה מן הירקות הוא נהנה מן האשרה, או בשעה שנהנה מן הבגד הוא נהנה מן הפרפור דאי משום זה לשיטת הר"ן דבאיסור הנאה מותר פשיטתו מכונן אף היכא דהוי פ"ר, הלא הכא נדאי אינו מכונן בשעת הנאתו רק להנות מן הבגד והירקות ואינו מכונן כלל להנות מן האשירה והפרפור, אלא נדאי שבהגד והירקות עצמם נתפסו באיסור הנאה מפני השבח שבהם שפא בגרמת איסור הנאה של האשרה והפרפור, היינו דאף דליכא בירקות שום שבח מן הצל, אבל פיו דבלא האשרה הי' נפסדים מחמת החמה גם זה חשוב שבח, וכמו באנסו בית המלך גורנו דנתפסים נכסי הישראל דנשתרש לי' ע"י המתנות פהונה פדין מתנות פהונה וחסבינו פאילו יש תחת ידו עכשין נכסים השייכים לשבט הפהנים, כ"כ הכא נתפסים הנגרמים בדין איסור שיהי' על הגורמים, וכ"ז היא רק היכא דנוכל לומר שהדבר הנגרם הושבח בגרמת האיסור או ניצול מהפסד בגרמת האיסור, אבל בגד שצבעו בקליפי ערלה אם נאמר אין שבח סמנים ע"ג הצמר פלומר דלא הושבח גוף הצמר כלל משום דחזותא לאו מילתא היא אין כאן שום שבח ע"י האיסור אף שהושבח בשויו שמועולה הצמר בדימים הוא רק הנאה אצל בעל הצמר ולא

שום שִׁבַּח בְּצִמְרָה עֲצָמוֹ, ומשׁוֹ"ה הִבִּיא בְּשׁ"ס ב"ק ד' ק"א לְהוֹכִיחַ מִדִּין בְּגֵד שֶׁצָּבְעוּ בְּקִלְפֵי עֶרְלָה דִּתְנֵן יְדֻלְק הַבְּגָד דִּישׁ שִׁבַּח סִמָּנִים ע"ג הַצִּמְרָה, וְדַחֵי הַשׁ"ס דְּשָׁם גִּזִּיה"כ לְאַסֹּר הַנָּאָה הַנִּרְאִית לְעֵינַיִם.

רק קִשָּׁה קִצָּת לְהִבִּין מֵה דְמוֹכִיחַ שָׁם בַּגַּמ' מֵהָא דְתַנְיָא מִנֵּין שְׁלֵא יִצְבַּע בּוֹ וְלֹא יְדֻלִּיק בּוֹ אֶת הַגֵּר, וְיִלְפִינוּ זֶה מִקְרָא דְעֶרְלִים לֹא יֵאָכֵל, דְּבִפְשֻׁטוֹת לֹא שִׁינְיָה עֲנָנוּ זֶה לְאַסֹּר אֶת הַבְּגָד, דְּלִכְתּוּחִילָה לְצַבֹּעַ בְּקִלְפֵי עֶרְלָה אֶת הַבְּגָד וְדַאי הַנָּאָה הוּא מִגּוֹף הַנְּאָסֵר דְּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּקִלְפֵי עֶרְלָה בְּכַדֵי לְהַנּוֹת וְזֶה וְדַאי אָסוּר, אִף בְּלִי הָאִי גִזִּיה"כ, הַנָּאָה הַנִּרְאִית לְעֵינַיִם, אָבֵל מ"מ י"ל דְּבִדְעִיבֵד וְנִצְבַּע הַבְּגָד אֵין אִיסוּר לְהַנּוֹת מִן הַבְּגָד, וְכֵן פְּתָבוּ רַש"י וְתוֹס' בַּע"ז ד' מ"ח ע"ב בְּהָא דְתַנְיָא ר"י אֹמֵר דְּאֵין נוֹטְעִים אַגּוּז שֶׁל עֶרְלָה, אִף שְׁאֵם נִטְעוּ מִן מִתְּרָם זֶה וְזֶה גּוֹרֵם מ"מ לְכַתְּחִילָה אָסוּר לְנוֹטְעוּ מִשּׁוּם דְּקָא מִתְּהֵי מִינְי' שְׁחִזוּר וְנִעֲשָׂה אֵילָן בֶּן פִּירִש"י, וּבְתוֹס' שָׁם פְּתָבוּ לְהוֹכִיחַ דְּלִכוּ"ע לְכַתְּחִילָה אָסוּר דַּאל"כ אֲמַאי עֶרְלָה בְּשִׁרְיָפָה יִנְטְעוּ אוֹתָם וְיִהְיֶה הִינְצָא מֵהֶם זֶה וְזֶה גּוֹרֵם יַעוּ"ש.

וא"כ לְמַה לֹא נִימָא כ"כ לְעֲנִין צְבִיעָה אִף דְחִזּוּתָא לֹא מִיְלִתָא וּבְגָד שֶׁנִּצְבַּע בְּקִלְפֵי עֶרְלָה יֵהִי מוֹתֵר, אָבֵל לְכַתְּחִילָה לְצַבֹּעַ בְּקִלְפֵי עֶרְלָה הָרִי זֶה הַשְׁתַּמְשׁוֹת לְהִבִּיא תוֹעֵלָתָא לְעֲצָמוֹ שִׁבַּח מִמוֹן, דְּהָרִי לְתִירוּץ א' שְׁבַתוֹס' ב"ק ד' ק"א אִף אִם חִזּוּתָא לֹא מִיְלִתָא אִיכָא שִׁבַּח מִמוֹן וְהִי רְאוּי לְהַתְּסִיב בַּעַל הַצִּמְרָה לְשַׁלֵּם כְּפִי הַנָּאָתוֹ אִם הִי ע"י מַעֲשֵׂי אוֹ מַעֲשֵׂה בְהִמְתּוֹ, וּמ"ש הַשְׁתַּמְשׁוֹת צְבִיעָה מִמְכִּירָה דְּמִתְּהֵי מֵה שִׁיקַח דְּמִים מִהַקּוֹנָה, אִף דְּלִפִּי שִׁיטַת הַר"ן וְעוֹד רַאשׁוֹנִים הַדְּמִים שְׁנוּטֵל אֵינָם דְּמֵי אִיסוּרֵי הַנָּאָה וּמ"מ לְכַתְּחִילָה אָסוּר לְמַפְנֵי מַה"ת כְּמוֹ דְּמַפְנֵי שִׁבְגַמ' דְּיִלְפִינוּ דְּנִבְיָלָה מוֹתֵר בְּהַנָּאָה מִהַפְּתוּב לְגַר אֲשֶׁר בְּשִׁעְרֵיהֶּ תַתְּנֶנָּה אוֹ מְכוֹר לְנִכְרֵי: וְהִנֵּה לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִדְּבָרֵי תוֹס' פְּסָחִים בַּפ"ק ד' ה' ד"ה כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ דְמוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה אִם תוֹעֵלָתָא הַבָּאָה לֵאח"ז הִיא דְּבַר הַמּוֹתֵר, דַּאִיתָא שָׁם בְּפִרְיָתָא ר"ע אֹמֵר אֵינּוּ צָרִיף הָרִי הוּא אֹמֵר אִף בֵּינָם הִרְאִישׁוֹן תְּשִׁבִיתוּ שְׁאוֹר מִבְּתִיכֶם וְכו' וּמִצִּינוּ לְהַבְּעָרָה שְׁהִיא אִב מְלָאכָה וְכָתְבוּ בְּתוֹס' שָׁם וְז"ל אַע"ג דְּכִשְׁיִשְׁרָף וְיַעֲשֵׂה גְחָלִים הַנָּאָתוֹ מוֹתֵר כְּדָאֵמַר פ' כָּל שְׁעָה גְבִי עֶרְלָה בִּישְׁלָה ע"ג גְּחָלִים דְּבָרֵי הַכֹּל הַפֶּת מוֹתֵר וְה"ה חֲמִץ וְהָא דִּתְנֵן בַּפ' כָּל שְׁעָה לֹא יִסִּיק בּוֹ תַנּוּר וְכִירִיִּים הֵינּוּ מְדַרְבְּנֵן, אֹר"י דְּסִבְרָא הוּא דְקָרָא דְתְשִׁבִיתוֹ מִיִּירֵי בְּכָל עֲנָן אֲפִילוּ אֵינּוּ צָרִיף לְגַחֲלָתוֹ, אִי נְמִי כִּינּוּ דְמִתְּחִילָה הַהַבְּעָרָה אֵינּוּ יָכוֹל לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ אַע"ג שְׁיָהָא לֹא הַנָּאָה מִמֶּנּוּ אַח"כ אָסוּר כְּמוֹ נְדָרִים וְנִדְבוֹת שְׁאֵינָם קָרְבִּים בִּיו"ט לְמ"ד (בִּיצָה ד' י"ט) אַעפ"י שְׁיֵשׁ בְּהֶם מְאָכֵל הַדִּיּוֹט לְבִסּוּף עַכ"ל.

הָרִי לְהִדְיָא פְּתָבוּ דַמַה"ת מוֹתֵר לְהַסִּיק בְּחֲמִץ כְּדֵי לְהַנּוֹת מְאָפְרוֹ וְחוּם הַחֲמִץ, אָבֵל בְּאַמַּת י"ל דְּאֵין רַאִי מִנְה דְּכָבֵר נִתְבָּאֵר לְעִיל דְּרַק הִיכָא דְמִכְנֵן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְתוֹעֵלָתָא אִיכָא אִיסוּר, וְהָכָא דְבַע"כ צָרִיף לְכַנּוֹן בְּשַׁעַת שְׁרִיפָה לְמִצְוַת תְּשִׁבִיתוֹ וְהוּי כְּמוֹ בְּלִי כְּפִנָּה, וְאִף דַּאִיכָא פְּסִיק רִישָׁא וְלִשְׁיטַת תוֹס' בַּפ' כָּל שְׁעָה הִיכָא דַּאִיכָא פ"ר אָסוּר, נִלְעַנ"ד דְּזֶה דוֹקָא בְּדָבַר הַרְשׁוֹת אָבֵל אִם מִצְוָה לְעַשׂוֹת הַמַּעֲשִׂים מִשּׁוּם חוֹבַת מִצְוָה מוֹתֵר גַּם הִיכָא דַּאִיכָא פ"ר שְׁיָהָי לֹא הַנָּאָה, וּמִשׁוֹ"ה מוֹתֵר בְּכָל דוֹקָתָא בְּמִצְוָה מִשּׁוּם מִצְוֹתָא לֹא לִיְהִנּוּ נִיחָנוּ, וְרַק הִיכָא דַּאִיכָא הַנָּאָתָא הַגּוֹף מִמֵּשׁ, דְּשָׁם אָסוּר גַּם בְּלִי כְּפִנָּה, כְּמַתְעַסֵּק בְּחֻלְבִּים וְעִרְיּוֹת, וּבִיּוֹתֵר לְפִי מַש"כ לְעִיל דְּטַעֲמָא דְּמִיְלִתָא בְּאִיסוּר פ"ר הוּא דַּע"ז נְקָרָא שָׁם הַמַּעֲשֵׂה

מעשה איסור, ובכה"ג דשם המעשה בע"כ נקרא על שם המצוה לא יועיל בזה מה דפ"ר לשנות את שם המעשה ממעשה מצוה על שם רשות, וכן מוכח מדברי התוס' דמסקו דהבערה זו אסורה משום דמתחילה בע"כ כוננתו לא משום אנוכל נפש, ומדמו זה לנדריים ונדבות דעיקר הפונה למצוה ומשו"ה לא חשוב מלאכת אנוכל נפש.

אבל מדברי התוס' בפסחים פ"ב ד' כ"ב ע"ב ד"ה מנין שלא יצבע בו, מוכח להדיא דאם אין שבת עצים בפת ואין שבת סמנים ע"ג הצמר הי' ראוי להיות מותר מה"ת להסיק בקליפי ערלה כדי לאפות פת ולצבוע בו בגד יעו"ש, וכן מוכח להדיא מדברי הר"ן במס' ע"ז פ' כל הצלמים ד' שנ"א ע"ב ו"ל והקשה הרמב"ן ו"ל מאי פרכינן וסבר ר' יוסי זה וזה גורם אסור דלימא לי לעולם אימא לך דסבר ר"י זוז"ג מותר בדיעבד ומיהו לכתחילה אסור דהא איהו גופי' דס"ל שאם נטע והרכיב מותר אמר דלכתחילה אין נוטעים אגוזי של ערלה, ולא קושיא היא דכי אמרינן לכתחילה ה"מ בנוטע בידים שהוא כמבטל איסור לכתחילה, אבל פגון ירקות דמתני' דהנאה ממילא אתיא לא דמי למבטל איסור כלל, ואם איתא דס"ל לר"י זוז"ג מותר אפילו לכתחילה הוי לי למישרי עכ"ל.

הרי מפורש כתב דמן הדין הי' מותר גם לנטוע את האגוז אם הי' סובר זוז"ג מותר אלא דהוי כמבטל איסור, ע"כ הדבר הזה צריך תלמוד, ונראה דכל היכא דבשעה שתכלית התועלת נצמח אז ליכא שום שארית מן האיסור או דבר הבא בגרמת איסור, מותר לכתחילה מה"ת לעשות תחבולה בגוף האיסור לכלותו בכדי להנות אח"כ, ומשו"ה אם זוז"ג מותר דחשבינן שאח"כ ליכא שום שארית מן האיסור ולא דבר הנגרם ממנו, מותר לנטוע אגוזי של ערלה שיצמח ממנו פירות, וכן לצבוע הי' מותר לולא שאסרה תורה הנאה הנראית לעינים, והתוס' שפכתו דאסור לנטוע סברי פהרמב"ן דאסור מה"ת לעשות זה וזה גורם דהוי מתהנה מאיסורי הנאה, אף דזוז"ג מותר לא חשבינן דליחא שום תועלת לדבר הנגרם מדבר האסור, אלא דבדיעבד מותר, אבל בצביעה אם חזותא לאו מילתא וליחא שום שבת בעין אף ע"י גרמת הערלה הי' מותר לצבוע אי לאו דאסרה תורה בקרא יתירא, ומה שמעולה הצמר בדים הוא גרמא דגרמא, ומזה תשובה למש"כ בספרי האחרונים דלכבטל איסורי הנאה ברוב היתר הי' איסור תורה משום דזה גופא הוי מתהנה מאיסורי הנאה מה שיתנה היתר, עי' בס' דרכי תשובה סי' צ"ט, ומדברי הראשונים שהבאנו מוכח להדיא דלא פדבריהם, דבכה"ג נדאי בשעה שבאה התועלת הפל מותר, וכן נראה לענ"ד להוכיח ממס' בכורות ד' י"ב ע"ב דבספק פטר חמור פודה מספק כדי לאפקועי איסורו משמע דמשום מצות פדי א"צ לפדות מספק פיון שאינו נותנו לכהן ליכא מצוה, ולר"ש דס"ל דמותר בהנאה מחיים ליכא דין פדי בספק, יעו"ש, ואם נאמר דאסור להשתמש באיסורי הנאה לעשות תחבולה שיותר האיסור, א"כ איך מותר לפדות ספ"ח כדי להתירו ולהנות ממנו, אלא פיון דתכלית הנאה תהי' בשעה שיותר האיסור מותר, וכן מוכח מסוגית הש"ס בנדריים ד' ל"ד באוסר פכרי עליה ונתנו במתנה ומוכח מהר"ן שם דאם מותר בדיעבד מותר גם לכתחילה.

יעו"ש, והיינו משום דבשעת התועלת שיזכה בהפכר כפר יהי' דבר המותר, אבל הוכחת התוס' במקומה עומדת, דלפי"ז יש דמים לפירות ערלה וכלאי הפך, דמה"ת מותר

לזריעה ונטיעה לפי"מ דפסק הרמב"ם ורש"י דקרקע והזריעה חשויים זו"ז גורם, ויהי' נפ"מ לקידושי אשה, אם חד דרבנן או תרי דרבנן.

וצע"ג: ובעיקר הענין אם באיסורי הנאה אסור מה"ת כל דבר שהושבח בגרמתם או הוא איסור דרבנן, לא נתבאר בהדיא בדברי הראשונים ז"ל, ובס' אבני מלואים ח"ב בח' התשובות סי' ו' כתב בשם הר"ן דדין גורם הוא מדרבנן והוא ממש"כ הר"ן בפ' כל הצלמים לענין פדיון בהולכה הנאה לים המלח וז"ל אעפ"י שרבינו שמואל רומרגי ז"ל חולק ואומר דה"ה לשאר איסורי הנאה כגון ערלה וכלאי הכרם לר"א נמי יוליד הנאה לים המלח וכו', לא נתחננו לי דברי מפני שיש להשיב ולומר דנדאי ר"א לא שרי הכי, אלא במה שאין גופו אסורמה"ת או מפני שאין שם גופו של איסור, כפת שפאפה בעצי אשירה או שנתבטל מן הדין כחבית בחבית דאע"ג דאפתי מתסרי מדרבנן פיון דעפ"ם תופסת דמי' הקלו שיהא אותו האיסור קל ניתק משם, פיון דאיפא למימר שהוא קל על תמורתו מתוך שאיסור ע"ז תופסת דמי' אבל בשאר איסורים אין לנו.

עכ"ל.

והנה בתוס' פסחים ד' ע"ה כתבו להדיא דכפת אם יש שבח עצים כפת הוא איסור תורה יעו"ש. וכן כתב הפ"ח ביו"ד סי' קמ"ב לענין בהמה שנשחטה בספיין של ע"ז שהבהמה אסורה מה"ת.

אכן ברא"ש פ"ק דחולין איתא להדיא דאיסור זה הוא מדרבנן, יעו"ש. אח"ז ראיתי בתבואת שור סי' י' סק"ה שהאריף בענין זה, והוכיח מלשון הרמב"ם דס"ל שהוא איסור תורה, וכן הוכיח מלשון הרשב"א בחי' למס' חולין, ועיי"ש שכתב די"ל דגם הרא"ש מודה שאסור מה"ת בלי פדיון אבל פדיון מהני מה"ת, וכן כתב לפרש שיטת הרשב"א בדרף זה, דאף דע"ז אין לה פדיון אבל הנאה שפאה לו לאדם בגרמא שלה ואין כאן שום ממש אע"ג דאסור דאורייתא פיון שמשלקה לא נשאר כאן פלום, עיי"ש.

ונלענ"ד בבאיור ענין זה דכיון דמה דחל איסור על הדבר הנגמר, הוא משום שהושבח דבר זה בגרמת דבר האסור בהנאה, ואם יצויר דגם בלעדי דבר האסור הי' נשבח דבר הנגמר נדאי ליפא איסור כלל, ומשו"ה אם מטיל לים ערוך מה ששונה השבח שפאה ע"י ע"ז שפדמים פאלה הי' מוצא להביא את השבח שהוא להנגרם ממקום אחר ממילא הותר האיסור, דעיי"ז הוסר מן הנגרים סבה האוסרת, וכ"ז הוא מפני שאין בהנגרם דין איסור מחמת עצמו ואין בגופו תערובות מעצם דבר האסור, ויש לפרש פן גם בדברי הר"ן שהבאנו, דמש"כ שאין גופו אסור מה"ת הוא שאין מבגד ובפת גוף האיסור, אלא איסור התועלת שפאה מדבר הגורם דמשו"ה ראוי להיות שיהני בכל כה"ג הטלת הנאה לים המלח, אלא דרבנן אסרו ועשאוהו כגופו של איסור, ומשו"ה הקלו שיהני בע"ז שתופסת דמי' כנלענ"ד בענין זה.

ובזה יובן ג"כ מה דאמרינן שם דמשו"ה שרו רבנן בירקות בימות הגשמים אף שמשביחים ע"י הנבי', משום דמה שמשביח בנבי' פוגם בצל, דלכאורה הוא דבר מתמיה שהוא פועל עשית חשבון עם האשרה, ומה ענין הנכיון הזה לנפות השבח שהושבח ע"י הנבי', ע"י ההפסד שהצל גורם, פיון דמ"מ בא שבח ע"י דבר האסור הוא הנבי', ועפ"י

מש"כ בכה"ג מותר לכו"ע אף מדרבנן, פיון שע"י מה שזורע במקום שתהי' הנבי' יוגרם גרעון בהירקות ע"י הצל, חשבינן פאילו לא הוגרם שבת ע"י הנבי', וכן מה דאמרין שם בהמה שנתפטמה בכרשיני ע"ז דתנא אידך פרה תרזה, דלקאורה כ"כ קשה מה תועלת שתרה וינכחש השבת, הלא אי אפשר לומר דמה שהושבח בגרמת הפרשינין ינכחש, אלא פשר אחר הוא שהנכחש והשבת עוד נמצא בבהמה והרי זה ג"כ כמו השלכת דמים לים המלח, אלא ודאי הענין פיון שבגרמת דין של הפרשינים נשאר הדין שתרה והרי כמו שלא הוגרם שום שבת ע"י הפרשינין וכ"ז פיון שאין בבהמה שום ממש מעצמות הפרשינים אלא רק נגרם שבת, ועל ענין גורם אנו חושבים כ"כ דין הוגרם שתרה ואין פאן גרמת שבת כלל כנלענ"ד בענין זה.

ומה"ט נראה לי דגם באנסו בית המלך את גורנו דבחובו חייב לעשר, שיכול לפטור א"ע בדמים ואינו חייב ליתן תבואה משום דגם לבית המלך הי' יכול ליתן דמים בעלמא, ועוד שע"י דמים הי' יכול ליקח תבואה מן השוק וליתן לבית המלך ומשפירש ע"י המעשר רק שבת ממון ומשו"ה יכול לפטור א"ע בדמים דיותר מזה לא הוגרם ע"י המעשר: ועפ"י מה שנתבאר ענין זה של איסור גורם הנה מה דפליגי תנאי ואמוראי בדין זה וזה גורם נראה לי דכיון דאין בדבר הוגרם שום חלק ותערובות ממש מן האיסור עצמו רק שפא בגרמת דבר האסור, י"ל בכה"ג דהווי שני גורמים גורם איסור וגורם היתר, דהאיסור הוא רק חצי גורם, גורם זה אינו יכול לפעול שום דין על הוגרם דחצי גורם לא חשוב גורם, או אפשר לומר להיפוך דחצי גורם כגורם שלם חשיב פיון דעכשי' פא השבת ע"י גורם איסור דאם הי' נחסר פח זה לא הי' פא התועלת הנרצה, וכעין שמצינו בשנים שעשו במס' שבת ד' צ"ג דממעטינן מקרא בשנים שעשו, ובלא"ה חשבינן פאילו כ"א עשה דבר שלם, יעשו"ש וכעין שכ' הסמ"ע ח"מ סי' קע"ו סקט"ו דבשור לחרישה חולקים בשנה דכל החלקים מצטרפים ואי אפשר לזה בלי זה הרי פאילו כ"א מביא את השבת.

יעו"ש.

ועל דרך זה פליגי אם חשוב כ"א כגורם שלם או להיפוך דחצי גורם אינו פלום, והנה מש"כ בתוס' ע"ז ד' מ"ט דאיסור גורם הוא רק באיסורי הנאה ולא באיסורי אכילה פיון שאינו אוכל האיסור עצמו, דלקאורה קשה דהרי פליגי תנאי בנולד טריפה שנטרפה ואח"כ עיברה בדין זו"ז גורם, וכן פליגי בשאור של תרומה וחוילין, דהווי רק איסורי אכילה, אבל באמת הדברים פשוטים, דבאמת בנולד של טריפה הוא איסור עצמי דיוצא מן הטמא טמא, אבל אם להחשיבו פיוצא מן הטמא היכא שנוצר ע"י טריפה וכשרה זה תלוי בפלוגתא דפליגו בזו"ז גורם, דלמ"ד חצי גורם כגורם שלם חשיב, כ"כ חשוב בזה פיוצא מן הטמא, ולמ"ד זה וזה גורם מותר דחצי גורם אינו פועל שום דין, כ"כ אין חל על הילד דין יוצא, וכן לענין שאור של תרומה וחוילין, דהיכא דהוי חז גורם אסור משום מעמיד דלא בטיל, ואם הי' בזה שני גורמים תלוי בפלוגתא דזו"ז גורם, דלמ"ד זה וזה גורם מותר חשבינן פאילו אין פאן מעמיד, ולמ"ד זו"ז גורם אסור, כ"כ היכא חשבינן לשאור של תרומה כמעמיד, והתוס' שכתבו דבאיסורי אכילה ליכא איסור גורם הוא רק היכא דליכא שום תערובות של האיסור עצמו דאז ליכא איסור גורם, אבל היכא דשנייה

באיסורי אכילה דין גורם, כמו בנולד טריפה משום דין יוצא מן הטמא, ובשאר של תרומה משום מעמיד, אז אם הי' הדבר ע"י שני גורמים של איסור והיתר תלוי בפלוגתא דזו"ז גורם, והוא פשוט: ובהא דאמרין בפ' בהמה המקשה ד' ע"ה ע"ב אמר רב משך שניא לדברי האומר חוששים לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הנולד אין לו תקנה ופירש"י ו"ל אין לו תקנה שהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו שהסימן השני שחוט ועומד הוא שאין שחיטה נוגת בו, ובהמה בחד סימן לא מתקשרא, והאי סימנא בתרא לא מצטרף לקמא שאין לה שהי' גדולה מזו, שהראשון שחוט משנולד, ולית לרב משך שניא הא דאמרן לעיל ד' סימנים אכשר בי' רחמנא עכ"ל.

ולכאורה דין זה תלוי בדין זו"ז גורם, דכמו בנולד טריפה ובנולד מטמא וטהור לר"א דס"ל דמתילד מטמא וטהור אמרינן בפ"ק דבכורות ד' ז' דתלוי בדין זו"ז גורם, כ"כ הקא הי' ראוי להיות מותר או בלא שחיטה או ע"י שחיטה וכמו שנקבאר, דהנה דמאן דשרי בזו"ז גורם שהטעם הוא כמש"כ דסוכר דחצי גורם אין פועל דין על הנגה, ומה"ט בנולד מטמא וטהור מותר הנולד, שהטמא שהוא חצי גורם אין פועל דין איסור על הנגה שהוא הנולד, ומשו"ה מותר הנולד וכ"כ נראה לכאורה דגם היכא דצריך דין התרה על הנגה כ"כ אין חצי גורם פועל דין התרה על הנגה אלא דבכל זו"ז גורם אין הנגה מצטרף לכח התרה, דכ"ז שאין עלי' סבת איסור הוא ממילא מותר, ומשו"ה פיון שגורם האסור אינו פועל שום דין איסור להועיל על הנגה, הוא ממילא מותר, דכל דבר שאין עלי' סבה לאוסרו הוא מותר, והנה כל בהמה וחי' הצריכים שחיטה נראה ודאי דסבתם אין באה מפח האב והאם שנאמר דהאב והאם גורמים על הנולדים מהם שיטענו שחיטה, דא"כ בהמה הראשונה מאין בא עלי' דין שחיטה, אלא ודאי כל בהמה וחי' צריכה שחיטה מצד עצמה, והנולדים מבני פקועה דמותרים בלי שחיטה עד סוף כל הדורות כדאמר רבי שמעון שזורי וכמו דפסק ביו"ד סי' י"ג, בע"כ סבת היתרם בלא שחיטה באה להם מפח האב והאם, באופן דלפי"ז אם נאמר דחצי גורם אינו פועל דין על הנגה מהראוי בכן פקועה שפא על בהמה דעלמא שהנולדים ישארו על דינם כמו שהם שלא ישתנה דינם מכל בהמה וחי' דחצי גורם אינו מחדש על הנגה דין חדש, וע"כ דין זה דרב משך שניא שהנולד אין לו תקנה צריך ביאור, דלכאורה מהראוי להיות שדין הנולד ככל בהמה דעלמא דטעון שחיטה ושחיטתו מתירתו: והר"ן כתב על האי מימרא דרב משך שניא וז"ל ואפילו למ"ד זו"ז גורם, דכי איכא חד גורם דאיסורא וחד גורם דהיתרא הוא דמיקרי זו"ז גורם ושרי, אבל היכא דתרנונייהו דהיתרא גינהו אלא שזה טעון שחיטה וזה אינו טעון משום זו"ז גורם לא אמרינן דלישתרי בלי שחיטה, אלא פיון שמצד אביו אינו צריך ומצד אמו צריך הרי הוא כמעוות ואין לו תקנה עכ"ל.

ומה דפשיט להו להראשונים ו"ל נעלם ונסתר לקטני השכל כמוני, ונלענ"ד די"ל דהכנה בזה דבכה"ג אין לומר דחצי גורם לא יגרום דין על הנולד, דהנה לומר דהאם הטעונה שחיטה לא תגרום דין שחיטה על הנולד וישאר דין הנולד שיהי' מותר בלא שחיטה, זה אי אפשר לומר כמש"כ לעיל דאף אם נאמר שהאם לא תגרום שום דין על הנולד, אין הנולד מותר בלי שחיטה, דהרי כל בהמה דעלמא צריכה שחיטה מחמת עצמה שלא מחמת גרמת האב והאם, ורק יש לדון להיפוך שהבן פקועה שהוא האב לא יגרום דין התרה, ולענ"ן זה י"ל דכח היתר זה הבא מפח האב אינו דומה לכח איסור, דהיתר זה אינו כשאר

מתירים שהי' הדָּבָר כְּבָר בְּאִסּוּר וְאִם כֹּפֵה הוֹמֵר, דבכה"ג נקרא התרה דין מְחַוֵּדֵשׁ, אָבֵל
הָכָא מֵה דְקִימֵי לְהוּ לְחַוֵּי לְשֶׁהַנּוֹלָדִים מִבְּנֵי פְקוּעָה מִןתְּרִים בְּלִי שְׁחִיטָה עַד סוּף פֶּל
הַדּוֹרוֹת, אִינוּ בְּגֵדֵר הַתְּרַת אֵיזָה אִסּוּר, אֲלָא שְׁלֵא חָל עֲלֵיהֶם דִּין שְׁחִיטָה מְעוֹלָם, וְנִמְצָא
דְּגַם הֵיתֵר זֶה הוּא בְּגֵדֵר שְׁלִילָה שְׁלֵא חָל עַל הַנּוֹלָד דִּין הַטְּעֵנַת שְׁחִיטָה, וּמְשׁו"ה לֹא שְׁיִיף
כ"כ לומר שְׁהָאָב שְׁהוּא חֲצִי גוֹרָם אִינוּ יָכוֹל לְפַעֵל הֵיתֵר עַל הַנּוֹלָד, דְּבִאֲמַת אִינוּ פּוֹעֵל
לְהִתִּיר אֲלָא דְמַחְמַתּוּ אִין חָל דִּין אִסּוּר, הֵינְנוּ דִּין הַטְּעֵנַת שְׁחִיטָה, דְּאִף שְׁאָם הִי' נּוֹצֵר
מְעַצְמוּ הִי' הַדִּין שֶׁהִי צְרִיף שְׁחִיטָה, אָבֵל פִּינּוֹן שְׁנּוֹלָד מְדַבֵּר הַמְּוֹתֵר בְּלִי שְׁחִיטָה וְהָרִי זֶה
כְּנּוֹלָד מִן הַטְּהוֹר שְׁהוּא טְהוֹר, אוֹ שְׁקִימֵי לְהוּ לְחַוֵּי לְמַטְעַם אַחַר שְׁהַנּוֹלָדִים מְדַבְּרִים
שְׁאִינָם צְרִיכִים שְׁחִיטָה דְמִןתְּרִים גַּם הֵם בְּלִי שְׁחִיטָה, וְעַכ"פ עֲנִינּוּ זֶה הוּא דבכה"ג אִין
חָל דִּין שְׁחִיטָה, דְּמֵה שְׁלֵא נּוֹצֵר מְעַצְמוּ רַק ע"י מוֹלִיד שְׁאִי"צ שְׁחִיטָה הָרִי זֶה כְּמוֹ שְׁחִיטָה
בְּנּוֹלָד סְבָה הַמְּצַרִּיכְתּוּ שְׁחִיטָה וְעַל עֲנִינּוּ כְּזֶה לֹא שְׁיִיף לומר דְּחֲצִי גוֹרָם אִינוּ יָכוֹל לְפַעֵל
דִּין זֶה, דְּעַל חֶסְרוֹן סְבָה הַפּוֹעֵלֶת אֵיזָה דִּין גַּם חֲצִי סְבָה הָרִי חֶסְרוֹן, וּמְשׁו"ה דִּין הַנּוֹלָד
כְּחֲצִי שְׁחוּט וְכְחֲצִי אִינוּ שְׁחוּט וְאִין לוֹ תְּקֵנָה כְּנִלְעַנ"ד בְּעוֹזָה"י: אָמְנָם דְּבָרֵי רַש"י הַנֶּ"ל
שְׁהַבְּאִינוּ דְּכַתְּבֵי דְרַב מְשַׁרְשֵׁיָא לִית לִי ד' סִימְנִים אַכְשֵׁר בִּי רַחֲמָנָא צְרִיכִים בְּיָאוּר,
דְּלְכָאוּרָה מֵה שְׁיִיף עֲנִינּוּ זֶה לְשֵׁם, דְּכָאן אִין הֵיתֵר מְשׁוּם בְּבִהְמָה תֹּאכְלוּ, דְּאִף שְׁיִיף
לומר דְּכָל הַנּוֹלָדִים אִם כֹּפֵה עַד סוּף פֶּל הַדּוֹרוֹת יִשְׁתְּרוּ מִכַּח בְּבִהְמָה תֹּאכְלוּ, אֲלָא שְׁהֵם
מִןתְּרִים מְשׁוּם הַנּוֹלָד מִן הַטְּהוֹר וְאִם כֹּפֵה שְׁחִיטָה, וְרַק בְּכּוֹן פְּקוּעָה עֲצָמוּ שְׁלֵא נּוֹלָד מְדַבֵּר
הַשְּׁחוּט רַק שְׁשְׁחִיטַת אִמוּ מְטַהֲרָתּוּ, ע"ז אָמְרִינּוּ דד' סִימְנִים אַכְשֵׁר בִּי רַחֲמָנָא, דִּישׁ לוֹ
סִימְנִים שְׁלֵהָם הַמְּתִירִים אוֹתוֹ וְגַם סִימְנִים דִּידֵי יָכוֹלִים לְהִתִּירוּ, אָבֵל הָכָא שְׁנּוֹלָד
מְדַבֵּר שְׁאִי"צ שְׁחִיטָה כָּלֵל, אִיף שְׁיִיף לומר בְּזֶה דִּישׁ לוֹ סִימְנִים לְדִין שְׁחִיטָה, וְכַבֵּר תְּמַה
עַל דְּבָרֵי רַש"י אֵלוּ בַחֲזִי הַרְשָׁפָא שֵׁם בְּסוּגְיָא מְטַעַם אַחַר, וְנ"ל וְהַקְּשׁוּ עֲלֵי בְּתוֹס' דְּאִין
לְשׁוֹן פִּירוּשׁוֹ מְחַוֵּנּוּר, דַּמְש"כ דְּאִין בְּהִמָּה נִיְתַרַת בְּסִימָן אַחַד, אִינוּ מְתִישֵׁב דְּאִפִּילוּ הֵיתֵה
נִיְתַרַת בְּסִי' א' אִין לוֹ סִימָן אַחַד, דְּכָל אַחַד מֵהַסִּימְנִים כְּאִילוּ מְחֲצִיתֵם שְׁחוּטִים וְאִין כְּאִן
רוֹב סִימָן שְׁאִינוּ שְׁחוּט, שְׁיָהָא רָאוּי לְשְׁחִיטָה, וְאִפִּילוּ לֹא הֵיתֵה שֶׁהִי פּוֹסְלַת בּוֹ כָּלֵל, לֹא
הִי' שְׁיִיף לְהִתִּיר בְּזֶה לְפִי שְׁחֲצִי הַגּוֹף הָרִי הוּא כְּבִשְׁרֵי וְחֲצִיו מִצַּד הָאֵם אִינוּ שְׁחוּט כְּכָל
וְאִין שְׁחִיטָה שְׁיָכַת בִּי לְפִי שְׁאִין לוֹ סִימְנִים, וְאִפִּילוּ לְמ"ד ד' סִימְנִים אַכְשֵׁר בִּי
רַחֲמָנָא מוֹדָה בְּהָא דְלֹא אָמְרוּ אֲלָא בְּטְרִיפָה לְפִי שְׁאִין סִימְנֵי הַעֲנֹבֵר נְחֻשְׁבִים שְׁחוּטִים כְּכָל
פִּינּוֹן שְׁנִמְצָאֵת הָאֵם טְרִיפָה, אָבֵל כְּאִן הָרִי חֲצִים נְחֻשְׁבִים שְׁחוּטִים לְגַמְרִי, וְאִם אִיף תְּהָא
הַבְּהִמָּה נִיְתַרַת בְּסִימְנִים שְׁאִינוּ רֹאִים כְּאִילוּ נְשַׁחֲטוּ כְּבָר, וְתַדְע דְּגַבִּי עוֹבֵר שְׁהוּצִיא יָדוֹ
בְּרִישׁ פִּירְקִין וְכו' מְשַׁמַּע דְּאֲבָר הֵינְצָא אִין לוֹ תְּקֵנָה אִפִּילוּ בְּשְׁחִיטַת הַבּוֹן פְּקוּעָה דְּכִינוּ
שְׁהוּעִילָה לוֹ שְׁחִיטַת אִמוּ לְהִתִּיר אֶת כְּלוּ חוּץ מֵאוֹתוֹ אֲבָר הֵינְצָא, שׁוֹב אִין סִימְנִים
רָאוּם לְהִתִּיר אֶת הָאֲבָר הֵינְצָא דְכְּשְׁחוּטִים וְעוֹמְדִים הֵם נְחֻשְׁבִים, וְלְפִי דְּבָרֵי רַבִּינוּ
שְׁלֵמָה ו"ל אֶתְנָא הֵהִיא סוּגְיָא דְלֹא כְּמֵאן דְּאָמַר ד' סִימְנִים אַכְשֵׁר בִּי רַחֲמָנָא.

עכ"ל.

וכן הקשה הר"ן על דברי רש"י בקצרה, דרק היכא שאמה טריפה שלא הועיל סימני
האם רק לטהרה מידי נבילה אית לה סימנים בידה, אבל כל שהועילו סימני אמו להתירו
באכילה סימני עצמו פשוטים הם.

עכ"ל: וְלִיָּשֵׁב קֶצֶת שֵׁיטת רש"י ו"ל נלענ"ד דְּהוּא מְפָרֵשׁ דְּלִמְאֵן דְּסוֹבֵר ד' סִימְנִים אַכְשֵׁר בִּי רַחֲמָנָא לֹא שֵׁינָה כָּלֵל לֹמֵר עֲנִין זֶה שֶׁל שְׁהִי, וְנֹאשֵׁר לְשֵׁיטתוֹ בְּלֹאוֹ הָאִי כָּלֵל דְּשֵׁהִי לִיכָא לְמִימֵר דְּנֹלָד אִין לֹו תַקְנָה, הִינֵנו דְּבִקָּה תְּלוּי עֲנִין זֶה דְּלִמְאֵן דִּל"ס ד' סִימְנִים אַכְשֵׁר בִּי רַחֲמָנָא, מְפָרֵשׁ דְּבֵן פְּקוּעָה חֲשׁוּב פְּאִילוֹ נְשַׁחֲטוּ סִימְנִים דִּידִן, שְׁע"י שֵׁחִיטת הָאֵם חֲשֻׁבָה רַחֲמָנָא פְּאִילוֹ סִימְנִים דִּידִן כְּבָר שֵׁחֻטִּים, וּמְשׁו"ה לְדִידִן אִם הִיָּתָה הָאֵם טְרִיפָה, ג"כ לֹא תוֹעִיל אַח"כ שֵׁחִיטת סִימְנִים דִּידִן שֶׁהָרִי כְּבָר שֵׁחֻטִּים וְעוֹמְדִים הֵם, אַף שְׁלֹא הוֹעִילָה שֵׁחִיטתָהּ לְהַתִּיר בְּאַכִּילָה, מ"מ פִּינֹן שֶׁחֲשֻׁבִּין פְּאִילוֹ כְּבָר נְשַׁחֲטוּ אִין בְּהֵם עוֹד שׁוּם שֵׁחִיטָה אַחֲרָת, וְרַק לְמ"ד ד' סִימְנִים אַכְשֵׁר בִּי רַחֲמָנָא, נְקַטִּין שֵׁסִימְנִים דִּידִן עֲדִינִין חַיִּים וְקַיָּמִים, אֲלֵא שֶׁהֵבֵן פְּקוּעָה נִיָּתֵר ע"י סִימְנִים שֶׁל הָאֵם וּמִמִּילָא לֹא שֵׁינָה בְּהֵם עוֹד שֵׁחִיטָה אַחֲרָת, דְּשֵׁחִיטת סִימְנִים לֹא מְהַיֵּי רַק אִם הֵם מְתִירִים אֶת עֲצָמָם אַבְל אִם הֵם מְוִתֵּרִים כְּבָר אִין שֵׁחִיטתָם מְתִירָת לְאַחֲרִים, וּמְשׁו"ה בְּבֵן פְּקוּעָה שֵׁיִצָּא מִמֶּנּוּ אַבְר לַחוּץ שֶׁהָדִין שֶׁכָּל הַנֹּלָד מְוִתֵּר בְּאַכִּילָה בְּפֹעֵל מְשֵׁשׁ, וְרַק צְרִיף לְחַתּוּף אֶת הָאָבֵר, כְּמִפְּוֹרֵשׁ בְּגַמ' ד' ס דִּלְפִי"ז הַסִּימְנִים עֲצָמָם מְוִתֵּרִים בְּלֹא שֵׁחִיטָה וּמְשׁו"ה אִין שֵׁחִיטתָם מוֹעֵלָת לְהַתִּיר אֶת הָאָבֵר הַיּוֹצֵא, וְכִשְׁהָאֵם טְרִיפָה שֶׁכָּל הַנֹּלָד אֲסוּר בְּאַכִּילָה, אֲזַי מְהַיֵּי שֵׁחִיטת עֲצָמוֹ פִּינֹן דְּסִימְנִים דִּידִן חַיִּים וְקַיָּמִים וּמְתִירִים אֶת עֲצָמָם וְאֶת כָּל הַגּוּף, וּלְפִי"ז בְּבֵן פְּקוּעָה שֶׁבָּא עַל בְּהֵמָה דְּעֵלְמָא שֶׁהַנֹּלָד נוֹצֵר מְשֵׁנִי מִינִים אֱלוֹ, אֲמַר רַב מְשַׁרְשֵׁיָא שֶׁהַנֹּלָד אִין לֹו תַקְנָה וְכַתֵּב רש"י דְּזֶה דְּנֹקָא אֲלִיבָא דְּמ"ד דְּסוֹבֵר דְּבֵן פְּקוּעָה חֲשֻׁבָה תוֹרָה פְּאִילוֹ סִימְנִים דִּידִן כְּבָר נְשַׁחֲטוּ, וּמְשׁו"ה כְּשֶׁאֲנֹו דְּנִים עַל הַנֹּלָד הִזָּה, רְאוּי לְנוּ לְחֲשׁוּב פְּאִילוֹ חֲצִים שֵׁחֻטִּים וְחֲצִים אִינָם שֵׁחֻטִּים, וּמְפָרֵשׁ רש"י דְּהוּי כְּעִין שְׁהִי דְּאֵם לֹא אֲסָרָה תוֹרָה שְׁהִי בְּשֵׁחִיטָה הִי מוֹעִיל הֵכָא שֵׁחִיטת הַנֹּלָד, דְּהַנֹּלָד הִזָּה מְשַׁעָה שְׁנוּלָד נוֹלָדָה שֵׁחִיטת חֲצִיו עֲמוֹ שֵׁסִימְנִי חֲצִים כְּשֵׁחֻטִּים, וְלִעֲנִין זֶה לֹא שֵׁינָה לְדוֹן אִם סִימְנִי א' שֵׁחֻט אוֹ כָּל הַסִּימְנִים חֲצִים שֵׁחֻטִּים, דַּעֲכ"פ מְחַצֵּית הַשֵּׁחִיטָה כְּבָר עֲשׂוּי' מְשַׁעָה שְׁנוּלָד, וְאִם הִי מְהַיֵּי שֵׁחִיטָה לְחֲצָאִים בְּהַפְסָקַת זְמַן, הִי מוֹעִיל הֵכָא ג"כ ע"י שֵׁחִיטת הַנֹּלָד לְגַמְוֵר מְחַצֵּית הַשֵּׁחִיטָה הָאֲחֵרוֹנָה, וְרַק פִּינֹן שֶׁשְׁהִי פּוֹסְלָת מְשׁו"ה לֹא מְהַיֵּי שֵׁחִיטת הַנֹּלָד, אַבְל לְמ"ד ד' סִימְנִים אַכְשֵׁר בִּי רַחֲמָנָא, דְּבֵן פְּקוּעָה עֲצָמוֹ סִימְנִי חַיִּים וְקַיָּמִים אֲלֵא דְּמִוִּתֵּר בְּלִי שֵׁחִיטָה ע"י שְׁנִיָּתֵר בְּסִימְנִי הָאֵם, וּמְשׁו"ה הִיכָא שֶׁהָאֵם טְרִיפָה הוּא נִיָּתֵר בְּשֵׁחִיטת סִימְנִים דִּידִן, כ"כ הֵכָא בְּבֵן פְּקוּעָה שֶׁבָּא עַל בְּהֵמָה דְּעֵלְמָא אַף שְׁלֹא הִי בּוֹ בְּאָב תוֹרַת שֵׁחִיטָה מְשׁוּם דְּמִוִּתֵּר בְּלִי שֵׁחִיטת עֲצָמוֹ דְּכְבָר הַנִּתֵּר ע"י הַסִּימְנִים שֶׁל אֲמוֹ, אַבְל הַנֹּלָד הַנֹּלָד חֲצִיו מִמֶּנּוּ וְחֲצִיו מִבְּהֵמָה דְּעֵלְמָא, פִּינֹן שֵׁסִימְנִי כּוֹלָם חַיִּים וְקַיָּמִים, וְהוּא אֲסוּר בְּלִי שֵׁחִיטָה שֶׁפִּיר מוֹעִיל לֹו שֵׁחִיטת עֲצָמוֹ, דְּאֵף שֶׁאֵם כְּוָלוֹ הִי מְוִתֵּר לִיכָא תוֹרַת שֵׁחִיטָה, וִי"ל דְּגַם אִם חֲצִיו מְוִתֵּר לִיכָא רַק חֲצִי הַנִּתֵּר שֵׁחִיטָה, אַבְל עֲנִין זֶה שֶׁאֲנִי מְחַצֵּי שֵׁחֻט, דְּחֲצִי שֵׁחֻט חֲשֻׁבִּין פְּאִילוֹ נִיָּטֵל חֲצִי חַיּוֹתוֹ, וְחֲצִי הַנִּתֵּר תְּלוּי בְּחֻקִּירַת הַש"ס בְּמַס' נְדָרִים ד' ס"ח בְּהַפְרַת בַּעַל אִי מִיָּגוּ גְּאִיז אוֹ מִקְלֵשׁ קְלִישׁ, הִינֵנו אִם חֲצִי פּוֹעֵל עַל מְחַצֵּית גּוּף הַדְּבָר הַנִּתֵּר שְׁלֵם, אוֹ חֲצִי הַנִּתֵּר מְקַלֵּשׁ אֶת הָאִסּוּר שֶׁהוּא חֲצִי הָאִסּוּר וְלֹא חֲצִי הַגּוּף יַעו"ש.

וכן מצינו בגמ' חקירה פזאת בזבחים ד' ק"י ע"א לענין קומץ בלי לבונה אי מתיר חצי שיריים או מקליש האיסור, ולרבנן דאין מפגלים בחצי מתיר לא מהני חצי מתיר פלום, יעו"ש. ונראה פשוט דלאו כל הענינים שווים הם, והכא סובר רש"י שהנולד הנולד מן

פקועה ובהמה דעלמא אין מתציתו ניתר לומר שרק חצי הגוף אסור ונחציו השני מותר לגמרי ורק או מיקלש קליש או שלא הותר כלל, ועכ"פ פולו צריף היתר שחיטה ושפיר מועיל בכה"ג שחיטת סימנים דידן, ושהג' אינה שיכת בזה אף אם נימא מיקלש קליש דרק בהתחלת שחיטה נגמרה אם יש הפסק בינתיים הוא שהי, אבל בהתחלת היתר בלי שחיטה לא שניף שהי אם נגמר ההיתר אח"כ ע"י שחיטה, ומשו"ה כתב דרב משרשיא סובר דלא כמ"ד ד' סימנים אכשר בי' רחמנא.

כנלענ"ד לישוב דברי רש"י ז"ל מכל מה שהקשו עלי: ובפמ"ג בפתיחה לה' תערוכות ח"ג פ"ב כתב בענין זה וז"ל ודע בהמה הנולדה מפקועה ובהמה דעלמא לרב משרשיא והכי הילכתא יש לעיין אם חתף מבהמה זו אבר שלם בחיי' אי הוי ברי' משום אבר מן החי, י"ל דספק אי חוששים לזרע האב וספק ברי' להקל כמבואר בסי' ק"א, ואם נהפוך הוא מיבעיא לי אי חשיב ברי' או פיון דמקצת פשוט דמי, ונהי דהא פשיטא לי אם נתערב זית זה עם זית היתר לא הוי רוב היתר דמ"מ כל הזית אסור משום שאין לו שחיטה ולא מקצת היתר, מ"מ כל האבר אין לו דין אבר מן החי אלא מקצת ממנו ותו לא הוי ברי' והבן וצ"ע.

עכ"ל.

ודברי' באו סתומים מ"ש דין אמה"ח מדין אסור, ועפ"י מש"כ יש להבין הענין בדרך זה דאף שאנו חושבים כל הבהמה כחצי' שחוטה כאילו ניטל חיותה מחצי גופה אבל לענין היתר אכילה לא הותרה כלום דמה שנוטל חצי חיותה אינו מתירה עד שינטל כל חיותה, אבל לענין אמה"ח אם ניטל חיותה מחצי אבר אין כאן אמה"ח דרק מחצית האבר הוא פחי.

ונה"ל גם לשיטת הרשב"א ונהר"ן דחלקו על רש"י דלדידהו גם למ"ד ד' סימנים אכשר בי' רחמנא חשבינו כאילו חציו שחוטה, והיכא שהאם טריפה אז לא הוי סימני העופר פשחוטים, משום שחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה, וכמו שהבאנו דברי הרשב"א בשע"ב פכ"ב, אבל הכא שהבן פקועה הי' מותר לגמרי אז חשבינו סימנים דידן פשחוטים ומשו"ה גם הנולד הנה חציו פשחוטה הוא, אבל בכ"ז הוא ענין עמוק להבינו על פוריו לומר שהדין שחוטה מתפשט רק על חצי גוף הנולד ודין ההיתר לא חל על חציו להתירו.

וע"כ באמת ענין זה צריף עיון גדול: ובהא דאיתא שם בחולין ד' ס"ט בעי רב ירמיה מהו לחוש לזרעו (פירש"י לזרעו של עופר זה שהוציא ידו ונשחטה אמו והוציאהו חי וגדל וקא על הבהמה והוליד מהו שיאסר אבר פיוצא בו הנולד ממנו) ה"ד איקלמא דאזול אבהמה מעלייתא מאי איריא האי דאית בי' אסור יוצא אפי' בין פקועה דעלמא נמי דאמר רב משרשיא וכו' לא צריכא דאזול אבן פקועה דכונותי' מאי, אבר מוליד אבר וחתף לי' ושרי או דילמא מבבל זרעי, הדר אמר פשיטא דמבלבל זרעי' דא"כ סומא ינליד סומא וקטע ינליד קטע אלא פשיטא דמבלבל זרעי' והכי קא מיבעיא לן בהמה בעלמא לאו מפח חלב ודם קאתיא ושריא הכא נמי לא שנא או דילמא תרי אסורי אמרינו תלתא לא אמרינו וכו' אלא כל מפח לא אמרינו ושרי והכי קא מיבעיא מהו לגמוע את חלבו, חלב דעלמא לא כאבר מן החי ושרי הכא נמי לא שנא, או דילמא התם אית

לי' תקנתא לאיסורא בשחיטה האי לית לי' תקנתא לאיסורי' בשחיטה תיקו עכ"ל הש"ס ונהגה יש לעיין במה דמסיק הש"ס אלא כל מפת לא אמרינו דשרי שיהולד מותר לגמרי כלי שחיטה דהרי אם הי' מולידיו חצים שחוטטים וקצצים אינם שחוטטים ודאי שהי' גם הולד אסור וגם לא הי' לו תקנה, ומאי שנא אבר אחד מהרבה איברים, ואין לומר דמטעם ביטול ברוב הוא, דרק מיעוט הולד יכול להאסר ולא ניכר האיסור שאינו מתיחד האיסור על אבר מיוחד פינו דמבלבל זרעי', אבל זה לא יתכן רק אם נאמר שהאיסור מתחלק בגוף הולד בכמותו אבל אם נאמר דכולו אסור וכמו שהבאנו דברי הפמ"ג ודאי ליפא תורת ביטול ברוב ע"ז, פינו דכולו אסור, וגם אם נאמר דמתחלק בולד בגופו ממש, אין שייק כ"כ לומר שע"י אבר יאסר רק מיעוט לפי חשבון גודל הגוף נגד אבר הינצא, וככל שני גורמים לא מצינו פן למדוד גודל של הגורם ולשיטת המרדכי שנתבאר שישיתו בדברינו לעיל ודאי ליפא תורת ביטול בכה"ג שהאיסור וההיתר נולדו יחד, ולא מצאתי פעת מי שהתעורר בזה: ונלענ"ד עפ"י מה שכ' בתוס' ע"ז שהבאנו לעיל דבאיסורי אכילה לא שייק דין גורם א"כ מה שמולידה הי' אסורים באיסור יוצא לא נאסר הולד כלום דרק באיסורי הנאה נאסר הנגרים ולא באיסורי אכילה, ורק מדין יוצא מן הטמא טמא אסור ולד של טריפה, ודין זה של יוצא מן הטמא תלוי בכללות האיסור של הבהמה המולידה, היינו דאם הי' רוב בהמה אסורה מחמת טריפה או העדר שחיטה וכיוצא בזה או גם מחציתה אז הולד נקרא יוצא מן הטמא, אבל אם רק מיעוט של הבהמה הי' באיסור ורובה הי' מותר אזלינו בתר הרוב, ודין זה אינו כתורת ביטול שאר איסורים, אלא דרוב הוי ככולו, וכמו שנתבאר ענין זה בפ"כ, ורק כששקיל וטרי הש"ס דנאמר איסור מחמת מפת חלב ודם ראוי להאסר רק דחידוש הוא שחדשה תורה, וקא מיבעיא דילמא תרי איסורי אמרינו תלתא לא אמרינו, דהי' סבור הש"ס דיש איסור מפת מטעם גורם או דחשבינו פאילו מעורב בולד חלק מדם וחלב, אז גם אבר אחד האסור של בן הפקועה אוסר את הולד, אבל לפי המסקנא מסיק הש"ס דכל מפת לא אמרינו, היינו דליפא איסור בולד מחמת תערובות חלב ודם של מולידיו, וגם דין גורם ליפא כמש"כ בתוס' ע"ז הנ"ל ואין לדון רק מדין יוצא מן הטמא, ודין זה אינו חל אלא לפי דין הבהמה בכללה ורובה או חצי, אבל אם רק מיעוט הי' אסור אין ע"ז דין יוצא מן הטמא, ומשו"ה כל הולד מותר בלא שחיטה פינו דרוב הבהמה המולידה הייתה מותרת בלא שחיטה וזה ברור לענ"ד: ובתוס' שם פתבו בד"ה תלתא לא אמרינו וז"ל תימה מאי קא מיבעיא לי' והא קיי"ל דזו"ז גורם מותר עכ"ל.

ונהגה מזה דלא הקשו על עיקר מימרא דרב משרשיא והקשו רק על איבעית דש"ס פאן, מוכח דסברי ג"כ פהר"ן שפכתנו לעיל ביאור דברי דשם אינו תלוי בדין זוז"ג, אבל הקא דבע"כ אזלא שקלא וטריא דהש"ס מדין גורם או מפת תערובות איסור עצמו, וע"ז הקשו בתימה, דמהא דקיי"ל בולד טריפה דאם איפא זו"ז גורם מותר מוכח דין זה עכ"פ, דממ"נ אם נאמר דיש בולד תערובות של מוליד הי' אסור לכו"ע ובע"כ מוכח דליפא תערובות ממש ורק יוצא, ומדין גורם זו"ז מותר, ומאינה טעם קא מיבעיא בש"ס פאן לאסור ע"י איסור של אבר אחד שהי' אסור בדין יוצא שיאסר הולד, ונשארו בתימה, אבל כ"ז הוא בשקלא וטריא של הש"ס, ובאמת מסיק הש"ס במסקנא דכל מפת לא אמרינו, דליפא פאן דין גורם פלל, דבאיסור אכילה ליפא דין גורם, ותערובות ממש של

חלב ודם ואבר הינצא ג"כ ליפא ומשו"ה מותר הנלד לגמרי, דמדדין ינצא תלוי בדין הבהמה בכללה, וכיון שמחמת האבר לא נגרע שם הבהמה משם טהור הוי ינצא מן הטהור ומותר כנלענ"ד בענין זה בס"ד: והנה נתבאר לנו מסוגיית הש"ס דחולין ומדברי התוס' הנ"ל דחלוק דין יוצא מדין גורם לענין זה של מיעוט ורוב דבגורם אין חלוק דגם מיעוט חשוב בגורם ובדין יוצא אין מיעוט חשוב פלום ואם יצא מרוב טהור הוא טהור וכן נלענ"ד מוכרח עוד חלוק ביניהם לענין הא דכתבו, התוס' במס' ע"ז ד' מ"ט דאגוז וקרקע לא מקרי זה וזה גורם דרק פששני הגורמים ממין אחד פזבל וקרקע והכרכת אילן היתר באיסור ששניהם אילן הוי זוז"ג יעו"ש.

דקשה טובא מהא דלענין יוצא מטמא וטהור אמרו בגמ' דתלוי בפלוגתא זוז"ג גורם, והזכר והנקיבה הרי דומה לאגוז וקרקע, ובע"כ עלינו לחלק דרק לענין דין גורם פתבו בתוס' דהיכא דאינם מענין אחד לא מקרי זוז"ג, היינו דכל אחד חשוב בכה"ג פגורם שלם, אבל לענין דין יוצא לעולם הוא חצי יוצא מזה וחצי יוצא מזה, והטעם בזה דדין גורם הוא בכל שגורם שהגורם גורם דין על הנגרם, ומשו"ה אף למ"ד חצי גורם אינו גורם שום דין, אבל פשאינם מענין אחד שחשוב כ"א פגורם שלם פועל דין על הנגרם, אבל דין יוצא הוא ביוצא עצמו שכל היוצא מן הטמא הוא טמא, ומשו"ה אף שהמולידים הם משני מינים, אין היוצא חשוב פיצא מאחד, ורק חצי יצא מזה וחצי מזה, ורק לענין זה מדמה כמו שלמ"ד בגורמים דוזוז"ג מותר דהוי חצי גורם, כ"כ חצי יוצא אינו פועל דין, כן ה' נראה לפרש, אבל מפשטות דברי התוס' שם בע"ז שכתבו לענין אילן של ערלה וכן בגדרים ד' נ"ז ע"ב פתבו להוכיח ענין זה דבשני מינים לא מקרי זוז"ג גורם מסוגיית הש"ס בחולין ד' נ"ח לענין ביצה מתנגלות טריפה דהיכא דספנא מארעא אסורים הביצים דהוי חד גורם, ולא מצרפינו הקרקע לגורם שני.

יעו"ש, ולפימש"כ לענין יוצא לא שייך לצרף הקרקע לומר שהביצים הם חצים מן הקרקע, ואולי סברי התוס' דזכר ונקיבה מין אחד הוא ורק קרקע ואגוז או פנגולת וקרקע הוי שני מינים.

וצ"ע בזה, ונראה לי דמש"כ בתוס' שם בריש סוגיא בשם רבינו שמואל לענין זרעים תחת צל של אשרה דיש לחלק בין זוז"ג גורם דמה שהצל עושה אין הקרקע עושה אינו ענין לדברי התוס' שכתבו לענין אגוז וקרקע, דשם הצל פועל פעולה אחרת בנגרם ואין הקרקע מסייע לזה פלום, אבל אגוז וקרקע פעולת שניהם מצטרפת בהגידולים: והר"ן ז"ל כתב בענין זוז"ג גורם דרף נפלא והוא בפ' פל הצלמים בהא דתניא מודה ר' יוסי שאם נטע והבריף והרפיב מותר, דפירש"י שאם הבריף או הרפיב יחור של ערלה באילן זמן מותרים פירותיהם מיד אעפ"י שלא מלאו להם שני ערלה דוזוז"ג מותר וה"נ אמרינו בעלמא (סוטה ד' מ"ג ע"ב) ילדה שספכה בזקנה בטלה.

עכ"ל.

ובתוס' שם פתבו ע"ז וז"ל ומה שפירש"י בלשון א' הבריף יחור של ערלה באילן והוי כמו ילדה שספכה בזקנה דבטלה אין הנידון דומה לראי' דהיא אפילו למ"ד זוז"ג גורם אסור, מותר פיון שבטלה בזקנה וכן משמע לשון בטלה.

עכ"ל.

וכתב ה"ר"ן בהלכותי וז"ל וכן זו שהקשו (בתוס') דילדה שספכה בזקנה דשריא לא מדין זו"ז גורם הוא אלא מתורת ביטול אינה קושיא דדא ודא אחת היא שנה וזה גורם מותר מה טעם לפי שנתבטל האיסור בהיתר דכי היכי דאי איתל' לאיסורא בעינן' בטל חד בתרי כל היכא דהאי לחודל' קאי והאי לחודל', אי נמי פשנתערב כל היכא דליפא טעמא, ה"נ היתר הפא מפת גרמת איסור כל היכא שאיסור והיתר גרם לי הרי הוא פאילו נתבטל איסור זה משו"ה אמר רב אשי אמר ר' אבנה התם בפ' משוח מלחמה דילדה שספכה בזקנה בטלה דס"ל דזו"ז גורם מותר, וכדאיפסיקא הילכתא בסוגין, וכי תימא אי שריותא דילדה שספכה בזקנה הוא מטעם זו"ז היכי מסקינן התם בפ' משוח מלחמה דדוקא ילדה שספכה בזקנה בטלה, אבל ילדה שספכה בזקנה הנטועה לסיג ולקורות אעפ"י שהראשונה היתה מותרת שני' זו אסורה דהא ה"נ זו"ז גורם הוא והוי לן למישרינ', אינה קושיא דכי אמרינן זו"ז גורם מותר, ה"מ פשגורם של היתר א"א לו לשוב איסור אבל כל שאפשר לו להיות איסור פאותו גורם של איסור בטל הוא לגבי גורם של איסור פיון שאפשר לו להיות פמוהו, ואין גורם של איסור בטל לגבי גורם של היתר פיון שאי אפשר לו להיות פמוהו ודמאי האי מילתא למאי דאמרינן בפ' הקומץ רבה ד' כ"ג אמר רב חסדא נבילה בטלה בשחוטה שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבילה ושחוטה אינה בטילה בנבילה שאפשר לנבילה שתעשה נבילה פרוחה לה טומאה וה"נ זו שנטעה לסיג ולקורות אילו נמלך עלי' לאכילה חייבת בערלה, נמצא שגורם זה של היתר אפשר לו לחזור ולהיות איסור, אבל ילדה זו שספכה שהיא גורם של איסור אי אפשר לה לחזור ולהיות היתר, הילכך לא שרי משום זו"ז גורם, והיינו דאמרינן התם בפ' משוח מלחמה מאי שנא ילדה בזקנה דבטלה ומאי שנא ילדה ביילדה דלא בטלה, התם אי אימליך עלי' לאו בת מיהדר היא הכא בת מיהדר היא, והו דעתיה בדברים על דרך רש"י ז"ל.

עכ"ל.

וביטול זה לא נדע מה נדון בי' שיהי' דין ביטול חד בחד, והרי עיקר דין ביטול ילפינן מקרא דאחרי רבים להטות ומנא לן לחדש ענין נפלא כזה, דבדין גורם איפא תורת ביטול חד בחד, ובס' באר יצחק ח' יו"ד סי' ל"א פתב שמדברי ה"ר"ן אלו מוכח דחולק על המרדכי שכתב שבדבר המעורב מתחילת בריאתו ליכא ביטול.

יעו"ש.

ולענ"ד מוכח משיטתו היפוך זה, דהרי לשיטת ה"ר"ן מה שאמרו בגמ' ילדה שספכה בזקנה בטלה הוא רק לפי ההלכה דזו"ז גורם מותר ומשמע דלמ"ד זו"ז גורם אסור אסורים הפירות, אף אם יהי' הענין חלק מאתים נגד כל האילן, ולמה אינו בטל האי חלק הפירות הנאסר ע"י הענין שסוכה, דהרי בפשטות נראה ודאי דגם למ"ד איסור אינו כולו איסור, דהרי ענין זה דומה להא דהובא במס' גיטין ד' כ"ב באילן שמקצתו בארץ ומקצתו בחו"ל שטבל וחוילין מעורבים זב"ז וכן ביילדה שספכה שספכה ביילדה הנטועה לקורות ולסיג דאסור נראה ג"כ דאין כולו אסור רק לפי חשבון, ולשיטת המרדכי ניחא דבמעורב מתחילה אינו בטל, ועוד קשה פיון דחד בחד הוא מאי חזית שיתבטל האיסור כ"כ י"ל

דְּבִטִיל הַהִיתָר, דְּהָרִי הֵיכָא שְׁמַעְרַב בְּכֹנְנָה גַם הִיתָר בְּאִיסוּר בְּטַל כַּמֶּש"כ לְעֵיל, וְכַמּוּ בְּיַלְדָה הַנְּטוּעָה לְקוּרוֹת וְלִסִּיג עַכ"פ הִיתָר הוּא וּבְטִיל לְשִׁיטְתוֹ: וְנִלְעַנ"ד בְּבִיאוֹר דְּבָרֵי הַנִּפְלְאִים דְּאִין כְּוָנְתוּ עַל עֲנָן בִּיטוּל בְּבִיטוּל דְּעֵלְמָא שְׁמַתְבְּטַל אִיזָה גּוּף שֶׁל אִיסוּר בְּגוּף הִיתָר, דְּהָרִי מִיֵּשֵׁב לְפִירֶש"י מָה דְאָמַר בַּגְמ' יַלְדָה שְׁסַבְכָה בְּזַקְנָה בְּטִלָה שְׁהוּא מִטַעַם בִּיטוּל כְּכָל דִּין זִוּ"ג, וְלִשׁוֹן בְּטִלָה מִשְׁמַע שְׁהִילְדָה בְּטִלָה בְּזַקְנָה.

וְאִם נִפְרָשׁ שְׁהָאִיסוּר בְּטַל בְּהִיתָר הוּא שְׁהַבִּיטוּל בְּגִידוּלִין, הִיָּינוּ בְּהַפְּיֹרוֹת וְלֹא בְּהַעֲנָף שֶׁל הַיַּלְדָה הִי צָרִיךְ לֹמַר לְשׁוֹן בְּטִלִים, וְעוֹד מִן־כָּרַח מִדְּבָרֵי הָר"ן שְׁהַבִּיטוּל הוּא בְּעֲנָף עֲצָמוֹ שְׁהָרִי מְתַרְץ לְשִׁיטְתוֹ מָה דְאָמְרִינוּ שֶׁם בַּמֶּס' סוּטָה בְּיַלְדָה שְׁסַבְכָה בְּיַלְדָה הַנְּטוּעָה לְסִיג וְלִקוּרוֹת, מִשׁוּם שְׁהַהִיתָר אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת אִיסוּר אִם יִמְלֹךְ לְהַחֲשִׁיבוֹ לְאֶכִילָה, וְזֶה לֹא שְׁיִיךְ רַק בְּנִטְיָעָה עֲצָמָה וְלֹא בְּהַפְּיֹרוֹת שְׁכָפֵר גְּדֻלוֹ בְּהִיתָר, וְע"כ נִלְעַנ"ד דְּכֹנְנָתוֹ הוּא עַל הַפֶּתַח הַנּוֹבֵעַ מִהָאִילָן שְׁהוּא הַגּוֹרֵם שְׁיִנְלֵד הָאִיסוּר בְּהַנְּגָרֵם שְׁהוּא הַפְּרִי שְׁעַל עֲנָן כֹּחַ זֶה נִקְטָה הָר"ן דְּלָמ"ד זִוּ"ג מִן־הַתָּר הוּא מִטַעַם בִּיטוּל, הִיָּינוּ שְׁשִׁנִּי הַפְּחוֹת אֵלּוֹ אֶפְשָׁר עַל יָדָם מִתְּיַלֵּד הַנְּגָרֵם בְּטִלִים זֶה לְגַבֵּי זֶה וְסִבְרָתוֹ בְּזֶה דְכַמּוֹ דְּבַעֲלָמָא חַד בְּתָרֵי בְטִיל שְׁהַמִּיעוּט בְּטִיל לְגַבֵּי הָרוֹב, כ"כ גּוֹרֵם דְאִיסוּר מִתְבְּטַל לְגַבֵּי הַהִיתָר, הִיָּינוּ דְהֵיכָא דְאִיכָא מִמְּשׁוֹת שֶׁל דָּבָר הָאִיסוּר בְּעִינוֹ שְׁיִהְיֶה בְּהִיתָר רֹב בְּכַמּוֹת שְׁיִתְרַבָּה הַהִיתָר עַל הָאִיסוּר בְּכַמּוֹתוֹ וְגִדְלוֹ, אֲבָל הֵיכָא שְׁאֵנוּ דְנִים רַק עַל כֹּחַ הַגּוֹרֵם כ"ז שְׁלֹא נִתְהַוָּה מִזֶּה אִיזָה עֲצָם מִמְּשִׁי, לְעוֹלָם יֵשׁ לְדוֹן שְׁהַהִיתָר רַבָּה עַל הָאִיסוּר, דְּזֶה שְׁאִינוּ רַק גּוֹרֵם וְלֹא מִמְּשִׁי זֶה גּוֹפָא מִמְּעַט עֲרַכּוֹ שְׁעִי"ז הוּא נִחְשָׁב כְּמִיעוּט לְגַבֵּי הַגּוֹרֵם שֶׁל הִיתָר, שְׁבַהֲאִיסוּר חֶסֶר עֲדִינֵן אִיסוּר מִמְּשִׁי שְׁלֹא נִגְרַם צוּרְתוֹ וְעֲצָמוֹ, אֲבָל בְּגוֹרֵם שֶׁל הִיתָר לֹא נִחְסַר כְּלוּם לְהִיּוֹת הִיתָר, דְּהִיתָר הוּא שְׁלִילַת הָאִיסוּר וּבְשִׁלְיָה לִיכָא חֶסֶרוֹן כְּמוֹכּוֹ, וְלִדְבָרֵינוּ מְדוּנִיק שִׁיטְתוֹ גַּם בְּלִשׁוֹן הַש"ס בְּיַלְדָה שְׁסַבְכָה בְּזַקְנָה דְּבִטְלָה שְׁהִילְדָה עֲצָמָה בְּטִלָה הִיָּינוּ כֹּחַ הַגּוֹרֵם הַבָּא מִן הַיַּלְדָה בְּטַל לְגַבֵּי כֹּחַ הַגּוֹרֵם שֶׁל הַזַּקְנָה.

וְכֹן נִיחָא בְּזֶה מֶש"כ לְפָרֵשׁ בְּכֹנְנַת הַש"ס בַּפ' מְשׁוּחַ מִלְחָמָה בְּיַלְדָה שְׁסַבְכָה בְּיַלְדָה הַעֲשׂוֹי לְקוּרוֹת וְלִסִּיג דְאִיסוּר, מִשׁוּם דְּהֵתֵם בְּטַל הַגּוֹרֵם שֶׁל הִיתָר לְגַבֵּי הַגּוֹרֵם שֶׁל אִיסוּר מִשׁוּם דְאֶפְשָׁר לְחַזֵּר וּלְהִיּוֹת אִיסוּר, וְלִפִּי דְכַשְׁאֵנוּ דְנִים עַל כֹּחַ הַגּוֹרֵם קוֹדֵם שְׁנִתְהַוָּה הַפְּרִי אִם יִמְלֹךְ שְׁיִהְיֶה לְאֶכִילָה יַחְזוֹר לְהִיּוֹת אִיסוּר, וְלִפִּי מֶש"כ אֶפְשָׁר לְהַבִּין ג"כ סִבְרָתוֹ בְּזֶה דְמִשׁוֹ"ה יִתְבְּטַל הַהִיתָר לְגַבֵּי הָאִיסוּר, מִשׁוּם דְבִאֲפֻן כְּזֶה כֹּחַ הַגּוֹרֵם שֶׁל אִיסוּר מְרֻנְבָּה, דְגַם בְּגוֹרֵם הַהִיתָר אִיכָא כֹּחַ אִיסוּר אִם יִחְשָׁב שְׁיִהְיֶה לְאֶכִילָה וּמִשׁוֹ"ה חֲשׁוּב כְּאִילוֹ גּוֹרֵם שֶׁל אִיסוּר מְרֻנְבָּה וְכַחוֹ עֲדִיף מִגּוֹרֵם שֶׁל הִיתָר, וּמִדְּמָה עֲנָן זֶה לְהָא דְרַב חֲסִידָא, שְׁאוּמַר שְׁמָה שְׁאֶפְשָׁר לְהִיּוֹת נְבִילָה כְּשִׁחוּטָה, חֲשָׁבִינוּ כְּאִילוֹ כְּבָר יֵשׁ עֲנָן זֶה בְּנְבִילָה כֹּחַ הַהִיתָר, אִף דְבִאֲמַת פִּשְׁטוֹת הַש"ס שֶׁם בְּמִנְחוֹת אִיגְרִי רַק לר"י, דַּס"ל מִין בְּמִינוֹ לֹא בְטַל, אֲבָל לְרַבֵּנוּ דְפְּלִיגֵי עֲלֵי מִשְׁמַע דְשִׁחִיטָה בְּטִלָה בְּנְבִילָה, הֵתֵם שְׁאֵנִי דְהוּוּ גּוֹפִים מְעוֹרְבִים וְרַק לְעֲנָן זֶה מִדְּמָה הָר"ן עֲנָן כְּזֶה לְהֵתֵם, דְחֲשָׁבִינוּ מָה שְׁאֶפְשָׁר לְהִיּוֹת כְּאִילוֹ נִמְצָא עֲנָן זֶה עֲכָשִׁי בְּכַח.

וְהוּא עֲנָן נִבְחַר בְּכֹנְנַת הָר"ן בְּעוֹזָה"י: וְהִנֵּה עַפ"י מָה שְׁכַתְּבֵנוּ יִתְבָּאָר מָה דְקָשָׁה לְשִׁיטַת הָר"ן בְּהָא דְאִיתָא בַּגְמ' דְזוּז"ג מִן־הַתָּר בְּאִיסוּר ע"ז, וְבַע"ז הֵלֵא נִקְטִינוּ דְלֹא בְטִיל כְּלָל עִי בְתִשׁוֹ אַבְנֵי מְלוֹאִים ס"ו ו' שְׁהָאִירִיךְ בְּזֶה, וְלִפִּי מֶש"כ דְעִיָקָר דִּין הַבִּיטוּל כְּאִן אִינוּ עַל

ביטול איזה עצם אלא ביטול הפח הגורם, וכח זה אינו ע"ז, דזה ענין פח איסור ולא איסור ממש, וכמו דלענין ערלה דאינה בטלה ברוב רק בשיעור מאתים, לענין גורם סגיא לן ענין רוב כמו שבארנו משום דכשאנו דנים על הפח האוסר, עדיין אין שם ערלה ע"ז, ובכל דוקתא דמצריכינו מאתים הוא על הממש של ערלה וכלאי הפרם אם הוסיף מאתים שהוא על הגידולים, וכן י"ל להיפוך לענין דבר שיש לו מתירים שהוכיח בס' אבני מלואים בתשו' הנ"ל דשיטת הרמב"ם בזו"ז גורם הוא ע"ד שפכת הר"ן דפסק בפ"ה דנדירים, דבנדירים הגידולים אסורים שהקשה הראב"ד בדבר שזרעו פלה למה אסורים הגידולים הרי הוי זו"ז גורם פאגוז של ערלה שנטע דמותר בפריותי, וכתב הכ"מ וכן הוא בב"י יו"ד סי' רט"ז משום דנדירים הוי דשיל"מ ואפ"י בא"ל לא בטיל, ונהרי מבאר שדברי הר"ן דזו"ג מדין ביטול נגעו בה, וכל היכא דליכא דין ביטול דזו"ג גמי אסור, וכן פתב הב"ח ביו"ד סי' רט"ז בשם מגדל עוז דזו"ג לא עדיף משיעור ס' דלא מהני בדשיל"מ, וכן פתב הט"ז שם סק"ו יעו"ש, ונהנה לכאורה לפי מה דפסק המחבר באו"ח סי' ש"כ סעי' ב' פהמרדכי דהנסקט מהענבים בשבת מותר משום דמתבטלים בינו, ולא אמרינו דשיל"מ לא בטיל, דלא חל על הנסקט עדיין שם איסור, לפי"ז למה לא נימא בזו"ג שיתבטל, ודוחק לומר דהתם שאני דהיתר כפר הי' בעולם, וכמו שמוכרח חילוק זה מדין המבואר במרדכי דבדבר המעורב מתחילת ביאתו לעולם ליכא ביטול, דזה אינו דלפי"ז הי' ראוי לומר דלא יתבטל כלל אף בדבר שאין לו מתירים, ולפי מש"כ לק"מ דרק היכא שאנו דנים על ביטול עצם הדבר, י"ל פינון שנוולד בתערובות וראוי לחול, שם איסור חדש על המשקים אין האיסור חל עליהם מחמת מיעוט יין הנסקט פינון דהוי גוף אחד - וכמו שנתבאר ענין זה בס"ד לעיל בפכ"ב - אבל הכא אין אנו דנים על הגידולים תורת ביטול, אלא על פח הגורם שפכר חל עלי' דין זה שהוא פח איסור ואנו באים מתורת ביטול שיתבטל דין איסור מגורם זה, כשהוא דבר שיש לו מתירים לא בטיל, ול"ד ליני דהתם אינו בטיל האיסור רק דלא חל איסור חדש על גוף אחד מחמת איזה חלק שבו, אם על כל הגוף כפר נקרא שם היתר, אבל הכא צריף לבטל דין שפכר חל, וכן ל"ד לע"ז דבטיל בזו"ג אף דדבר הנאסר כפר משום ע"ז לא בטיל, דבע"ז דלא בטיל הוא משום חומרא דע"ז, י"ל דעל גורם של ע"ז ליכא חומרא זה, הלא נקרא שם ע"ז, אבל דין ישל"מ שהוא פלל בכל הדברים המתבטלים, גם בגורם לא בטיל: ובס' אבני מלואים בתשו' סי' ז' הקשה על ה"ן מהא דפרידה שתבעה אין מרביעים עלי'אלא מינה משום דחוששים לזרע האב ולא אמרינו דלישרי משום זו"ג, שבתוס' חולין ד' נ"ח עמודו בזה וכתבו זו"ז גורם לא מהני רק היכא דהאחד איסור והשני היתר, אבל הכא דהאי לחודי' שרי והאי לחודי' שרי לא שייף זו"ז גורם, ולדברי הר"ן דזו"ז גורם מדין ביטול הוא הרי מציינו דין ביטול גם בהיתר בתוף היתר כמו צמר רחלים בצמר גמלים ונשאר בצע"ג, ולא הבנתי פונתו בקושיתו דבצמר גמלים וצמר רחלים איכא רוב מן הגמלים אבל פאן דהוי שנה בשנה האם נימא דשניהם מבטלים זא"ז, ובכונת דברי התוס' י"ל דאם הדין דחצי גורם אינו פועל לאסור כ"כ בנוולד מסוס ונחמור לא יהי' בהנוולד שום איסור דחצי גורם אינו אוסר כלום, ויהי' מותר לתברו עם סוס ועם חמור, ומסקו דאינו פו דלענין שם המין לא אמרינו דחצי גורם אינו פועל כלום אלא עושהו למין מעורב מסוס ומחמור, ולשיטת הר"ן לפי מש"כ בביתאור דברי' מיושב

היטב דרב פשאדד איסור והשני היתר חשיב האיסור פמיעוט לגבי ההיתר, משום דגורם הוא בכת ולא נשלם איסורו, ובהיתר ליפא חסרון, אבל בכה"ג הרי שני הגורמים שונים וחד ליפא ביטול ושניהם קימים וזה נכון ופשוט: ובכ"ז נראה לי דגם לשיטת הר"ן אין דין זוז"ג משום ביטול ברוב ממש בכל הפרטים, דהנה בביטול ברוב איפא למ"ד דבעינו ידיעה והרבה מן האחרונים נקטו פן להלכה - פמו שנתבאר ענין זה בדברינו לעיל - ולענין זוז"ג לא שמענו שיהי' חילוק בין נודע או לא דאם צריף ידיעה הי' צריף שיודע הענין בשעת התחלת פעולות הגורמים ואם לא נודע התערבות עד אחר שנגרם ונולד הנגרם בעולם אז לא מהני היתירא דזוז"ג, וזה לא משמע מסתימת הש"ס, אכן לפי"מ שרצינו לחלק לעיל בפ' י"ב בין תערובות יבש ללח יעו"ש, כ"כ הכא א"צ ידיעה, אבל אם נאמר דגם בלח בלח בעינו ידיעה, מוכרח הדין דזוז"ג גורם אינו משום דין ביטול ברוב, ובאמת בר"ן כתב רק דהוי פאילו נתבטל, וגם עיקר הדבר פתב לתרץ דברי רש"י פמו דמסיק שכתב רק על דרף רש"י ז"ל, ובאמת רש"י שם במס' סוטה בפ' משוח מלחמה לענין ילדה שספכה בילדה הנטועה לקורות ולסיניג, דמחלק הש"ס משום דאי אימליף לאכילה פתב רש"י שם, כיון שהילדה שמרפיב בה הוא מרפיב לאכילה היא חייבת בערלה דכיון שהעיקר עצמו אם הי' נמלף לאכילה הי' מהני מחשבתו יעו"ש.

ומשמע דאין הטעם משום ביטול כמש"כ הר"ן. ועוד דלהר"ן כל הפירות חייבים פערלה דגורם היתר בטל לגבי איסור, ולפי מה שכ' רש"י רק פירות הילדה הם ערלה.

וגם מה שהוכיח בס' אבני מלואים מדברי הב"י שתיירץ על הרמב"ם דבגדרים זוז"ג גורם אסור משום דיש לו מתירים אין ראי' כ"כ, דאפשר לומר דבכה"ג אסור פמו דלא מהני ביטול מה"ט, וכפי פשטות הש"ס בפסחים ד' כ"ז דמחלק שם בין ערלה לעצי הקדש, דבערלה שפטלה במאמץ מותר זוז"ג ובעצי הקדש דלעולם אסור גם זוז"ג אסור.

יעו"ש: עוד קשה לי בהא דאיתא במס' גיטין ד' כ"ב אילן מקצתו פארץ ומקצתו בחו"ל טבל וחוילין מעורבים זב"ז, משום דנתערבו היניקות זב"ז. יעו"ש ובמס' ב"ב ד' כ"ו, ואמאי לא נימא דיהי' כל הפירות מותרים בלי מעשר משום דזוז"ג גורם פמו בילדה וזקנה לענין ערלה, ואם נאמר דבדבר שיל"מ זוז"ג אסור י"ל דמשו"ה בעי עשורי שם משום דטבל וחוילין שנתערבו לא בטיל ברוב מדין דשיל"מ אבל לשיטת תוס' דלא סברי פהר"ן קשה, אם לא דנאמר דכללא הוא דכל היכא דהתמירו לענין ביטול, כ"כ התמירו לענין זוז"ג אף דלא שייכי זב"ז, וכפשטות דברי הש"ס בפסחים שם: עוד נ"ל דאפשר לומר דשאני ענין חיוב מעשר משאר ענינים, דהנה דין טבל בעיקרו הוא משום דרחתמנא זכתה חלק בתבואה לשבט, ומחמת זה כ"ז שלא הופרש חלק השבט לעצמו אסרה תורה את כל התבואה, וגם לכהן אסור, וגם בספק דאי"צ ליתן לפהן לא נפקע חלק השבט מחמת דין המע"ה, והוא בכלל מה שאמרו במס' ב"מ בסוגיא דתקפו פהן דקדושה הבאה מאלי' שאני, - ובשער ה' פ"ו ופ"ח נבאר ענין זה בס"ד - והנה לענין זכות ממון פששנים גורמים לבוא בעולם דבר נולד הלא יהי' הדבר קנוי לשניהם ולא יהי' הפקר, דל"ד משפט סבת הקנינים לסבות איסור והיתר, והנה מה שרקע ארץ ישראל גורמת לצמיחת התבואה זכתה תורה לשבט הלוי והפניהם שיהי' להם חלק משותף וזה ענין משפטי ולא דין איסור והיתר, ובכה"ג גם אם יהי' ענין זוז"ג גורם לא יוגרע דין המשפטי ואז ממילא

יהי גם דין איסור טָבֵל, ומשו"ה באילן שמקצתו בארץ ומקצתו בחו"ל שכל פרי מתילד ע"י שני הגורמים איכא חיוב מעשר, וכן נלענ"ד מוכח עננו זה לחלק בין דין שמים לדין משפטי, מהא דאיתא בירושלמי פ"ק דשביעית בנוטע בתוך שלו והבריה בשל אחרים דאינו מביא בפורים משום דבעינו שיהי' כל הגידולים מאדמתה, ותני אם הבריה ברשות מביא וקורא, ופליגי אמוראי אם סגי שנתן לו רשות לשעה, ומפרש שם בירושלמי דלמ"ד דסגי רשות לשעה משום דסובר דהא דאינו מביא בהבריה בשל אחרים הוא משום גזילה וכינון שנתן רשות אפילו לשעה ליכא דין גזילה, וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מה' ביפורים, ובקונה אילן אחד בתוך שדה חבירו אינו מביא משום דאין לו קנין הגוף רק לשעה, וההבדל בזה דעיקר היניקה צריכה להיות מהקרקע שקנוי' לו לעולם, ובמבריה, עיקר היניקה הלא היא מקרקע שלו וחשוב פרי אדמתה, וכמש"כ הראב"ד שם לחלק בין מבריה לקונה אילן אחד, ונ"ל ולמבריה ברשות אינו דומה כלל שהמבריה עיקרו ברשות עצמו ויניקת ההברכה מעוטה היא וכינון שיהי ברשות אינה אוסרת.

עכ"ל ובפשטות נראה דעננו הגזילה בזה משום דיש לחבירו חלק גם בהפירות פינו שיונק האילן קצת משדה חבירו, וכן מוכח מדברי ר"ח הובא בתוס' ב"ב ד' כ"ו ע"ב ד"ה גזלן הוא ואין מביאים ממנו ביפורים ונ"ל פיר"ח משום דאין מביאים גזל ע"ג המזבח שנאמר אני ה' שונא גזל בעולה וכו', יעו"ש ואם נאמר שהגזל הוא רק בהנטיעה ולא בהפירות אין זה גזל ע"ג המזבח, הרי מוכח מזה דלעננו דין שמים חשוב אדמתה, משום שעיקר היניקה משלו, אבל לעננו משפט הקנינים חבירו משותף בפירות, אמנם לפי"ז קשה לשיטת רש"י בסוף פ' השולח דמפרש דלמ"ד אין קנין לנכרי להפקיע אם מכר קרקע לנכרי מחויב מה"ת לקנות הפירות מהנכרי ולהביא ביפורים שהוא חיוב גברא, יעו"ש.

ולמה תנו במשנה בנוטע בתוך שלו ומבריה דאין מביאים ולא אמרינו שחויב ליקח מחבירו את חלקו בהפירות ולהביא ביפורים, ומזה מוכח דאף אם יקנה אח"כ את הפירות לא יתחייב בהקבאת ביפורים, ולפי"ז צריה לומר דעננו הגזילה האמור בירושלמי וכן לפי ר"ח בדברי עולא שאמר גזלן הוא ואין מביאים ביפורים, שאינו משום קנין בפירות אלא שהמביא הוא גזלן, וכן משמע הלשון גזלן הוא ולא אמר שהפירות גזולים המה, וחשוב גזל ע"ג המזבח משום שבא ע"י גזל.

אבל מסוגית הש"ס בסוף ד' ל' מוכח דאם קנה ע"י יאוש שוב לא הוי מצוה הבאה בעבירה. וצ"ע.

אבל איה שפירש עננו הגזילה בזה מ"מ מוכח עננו זה דאיכא הבדל בין דין שמים למשפטי הזכותים והקנינים, דלעננו דין שמים שהצריכה תורה שיהי' הגידולים מהאדמה שלו, חשבינו כאילו כל הגידולים מהאדמה שלו ומיעוט היניקה של חבירו אינו מגרע פלוג, ולעננו פגיעה וגזל משל חבירו גם יניקה זו פועלת דין גזל, ולפי"ז באילן מקצתו בארץ ומקצתו בחו"ל אינו עננו לדין זו"ז גורם, דדין המעשר תלוי בדיני הזכותים והקנינים, כנלענ"ד בעננו זה: פירק כ"ו גרסינו במס' נדרים ד' מ' אמר רבן אמר רב מיטרא במערבא סהדא רבה פרת, ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מפפי' מתבריה

ופליגי דשמואל אדשמואל דאמר שמואל אין המים מטהרים בזוחלים אלא פרת ביומי תשרי בלבד.

אבוה דשמואל עבד להון מקנאות לבנתין ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי. ומפניש במס' שבת ד' ס"ה בטעמא דאבוה דשמואל ודשמואל שאין טובלים בשאר נהרות הוא מטעם דחיישינן שמה רבו נוטפים על הזוחלים, וכתב הרא"ש בנדריים בפירושו ונ"ל אין המים מטהרים בזוחלים דחיישינן שמה רבו עלי' נוטפים שמי גשמים רבו על העיקר מי הנהר ונתבטלו ברוב ולא אמר קמא קמא בטיל שכל דבר שדרכו ליגדל וגם גדל בלי הפסק לא אמר קמא בטיל כמו שנתבאר לקמן בפ' הנודר מן הירק ד' נ"ח ע"ב וכינו דאינו בטל נהפכו פולם לנוטפים, ותנן במס' מקנאות הנוטפים כמקנה ומקנה אינו מטהר בזוחלים. עכ"ל.

ולתלכה פסק בשו"ע יו"ד סי' ר"א סעי' ב' כמ"ד דאין טובלים בנהרות מטעם זה ולא כמ"ד נהרא מפני' מתברין, ובט"ז שם סק"ג הביא בשם ת"ה סי' רצ"ד ונ"ל שמעתי מקשים מ"ש נוטפים דפסלי זוחלים ברבייתם ומפקינן להו מתורת זוחלים ומים שאובים דפסלי המקנה לגמרי ואפ"ה אם הי' פבר מקנה של מ' סאה ונפלו לתוכה אפילו אלה סאים שאובים בבת אחת לא יפסלוה כמש"כ בס"י זה סעי' ט"ו במקנה, ובמעין אפילו פל שהוא, ותירץ הת"ה דרק לענין שאובים מהני השקה עפ"י מש"כ הרא"ש דהוי כזריעה לעשות מתלושים כמחנכרים אבל לענין פסול זוחלים שהוא פסול מטעם אחר לא מטעם תלושים, לא מהני השקה, והב"ח תירץ דרק לענין שאיבה שהוא פסול מדרבנן מהני השקה ולא לענין פסול זוחלים שהוא מה"ת, והט"ז הקשה על הני תירוצים דמהא דתנן בפ"ה דמקנאות מעין שהוא מושף כנדל והמשיכו הרי הוא כמו שהי', שלדעת הט"ז מייירי בנוטפים שרבו על מי המעין ומוכח דמהני השקה גם לנוטפים שיטהרו בזוחלים, עוד הקשה על תירוץ הת"ה מה חילוק בין זה לזה מה לי שהתלוש נעשה עי"ז כמחנכר או שהמחנכר נעשה מחנכר כמוהו, ועי' בדברי' מש"כ לתרץ ענין זה, וכאשר לפי ענ"ד לא נתבאר בדבריהם הענין פראוי, ע"כ עלינו לבאר שיטת הראשונים ומחלקותם בפירושי המשניות בענין זה, ובזה יתורץ בס"ד קושית הת"ה ופרטי הדינים המסתעפים מזה: והנה בעיקר קושית הת"ה פבר פתובה בהריטב"א לנדרים בחי' על הרי"ף והרמב"ן אחרי שהביא שם איזה שיטות בפירושי המשניות, דבפ"ק דמקנאות תנן מעין שמימי' מועטים שרבו עלי' מים שאובים, שנה למקנה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא, ושם בפ"ה תנן מעין שהוא מושף כנדל ריבה עלי' והמשיכו, הרי הוא פמות שהי', הי' עומד וריבה עלי' והמשיכו שנה למקנה לטהר באשבורן ולמעין לטהר בכל שהוא, ועוד תנן התם העיד ר' צדוק על הזוחלים שרבו על הנוטפים שהם פשירים, והקשה הראב"ד דהכא קתני דוקא שרבו זוחלים אבל אם רבו נוטפים על הזוחלים פסולים לטהר בזוחלים, והקשה מהו דקתני שם במשנה הקודמת במעין המשוף כנדל ריבה והמשיכו הרי הוא כמו שהי', הרי אף שריבה עלי' הוא מטהר בזוחלים, וכן קשה מפ"ק משנה הנ"ל דקתני במעין שרבו עלי' מים שאובים דאינו מטהר בזוחלים, וכתב הריטב"א בזה"ל ומשום האי פירכא דאמרן ו"ל פתב רבינו ו"ל בהל' דחיישינן

שָׁמַא יָרְבוּ הַנוֹטְפִים עַל הַזּוֹחָלִים וּבְעֵי אֲשַׁבְּרוּן פִּינוּן שְׁלֵא נִתְעַרְבוּ בַּמַּעֲיָן עֲצָמוּ אֶלֶּא בְּזוֹחָלִים מִמֶּנּוּ שְׁהִיא הַנְּהָר.

ע"כ.

פִּירוּשׁ לְפִירוּשׁוֹ דְּהָא הֵכָא דְאֶמְרִינוּ דְּכִי רַבּוּ נוֹטְפִים עַל הַנְּהָר מִיְפְסֵל דְּוָקָא בְּשִׁנְטָפוּ הַנוֹטְפִים בְּנְהָר בְּמָקוֹם מְשִׁיכְתוֹ, וּמִתְנִי' דְּמִקְנוּאוֹת בְּשִׁנְפְּלוּ בַּמַּעֲיָן עֲצָמוּ פְּדִקְתָּנִי רַבּוּ עֲלִי, כְּלוּ' בַּמַּעֲיָן עֲצָמוּ דְּהַשְׁתָּא לָא מִיְפְסֵל אַע"ג דְּהוּוּ שְׂאוּבִים מְרַנְבִים בַּמַּעֲיָן, וְרַבִּינוּ נַר"ו תִּירוּץ בְּשֵׁם הַחֲכָם הַגָּדוֹל רַב פִּינְחָס הַלּוּי ז"ל דְּכִי אֶמְרִינוּ הֵתֵם בַּמַּשְׁנִיּוֹת רִיבָה עֲלִי לָא שְׂרָבָה עֲלִי כ"כ שְׁהִיא הַתּוֹסְפֵת מְרַנְבָה עַל הַעֵינָר אֶלֶּא שְׂרִיבָה עֲלִי שְׁהוּא יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִי תַחֲזִלָּה וְלַעוֹלָם מִימֵי הַמַּעֲיָן מְרַנְבִים מִן הַתּוֹסְפּוֹת אֲבָל הֵכָא דְאֶמְרִינוּ לִישְׁנָא דְרַבּוּ נוֹטְפִים עַל הַזּוֹחָלִים הוּא שְׁהַנוֹטְפִים מְרַנְבִים עַל הַזּוֹחָלִים וּלְפִיכָּךְ אַעפ"י שְׁלֵא נִתְרַחַבְנָא נְמִשָּׁף יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִי, מִימֵי פְּסוּלִים לְטַהַר בְּזוֹחָלִים, וְהִיכָא דְזוֹחָלִים רַנְבָּא וְנוֹטְפִים מִיְעוּטָא דְלָא מִיְפְסֵל דְּוָקָא לְטַהַר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהִי מוֹשְׁכִים תַּחֲזִלָּה, אֲבָל נִתְרַחַב אוֹ נְמִשָּׁף יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִי אָסוּר לְטַבֵּן בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שְׁנִתְרַחַב, וְלֹא מְדִינָא אֶלֶּא מִפְּנֵי מִרְאִית הָעֵינַן וְהִכִּי תִנְיָא בַּתּוֹסְפֵתָא, וּמִשְׁמַי' דְּנִפְשֵׁי תִירֵץ מוֹרֵי נַר"ו דְּנִדְאֵי דִין הַנְּהָרוֹת פְּדִין הַמִּקְנוּאוֹת דְּכִי הִיכִי דְקִי"ל דְּכִי אִיכָּא מְקוּהָ פְּשָׁרָה מְמַלְא בְּכַתְרָה וְנִיתָן בָּהּ אֶפִּילוּ אֶלְף סָאָה שְׂאוּבִים, דְּכִינֵן דְאִיכָּא מְקוּהָ טַהְרָה שְׁלֵם פְּרָאוּי תּוּ לָא מִיְפְסֵל בְּשְׂאוּבִים אַע"ג דְּהוּוּ שְׂאוּבִים מְרַנְבִים, ה"נ גַּבֵּי נְהָרוֹת פִּינוּן דְּהוּוּ פְּשָׁרִים תּוּ לָא מִיְפְסֵלִי לַעוֹלָם אֶפִּילוּ מִיָּם שְׂאוּבִים רַבּוּ עֲלֵיהֶם, מִיְהוּ הַנ"מ עַד הַמָּקוֹם שֶׁהִי הַנְּהָר נְמִשָּׁף תַּחֲזִלָּה, אֲבָל נִתְרַחַב אוֹ נְמִשָּׁף יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִי פֶל אוֹתוֹ מָקוֹם שְׁנִתְרַחַב אִינוּ מְטַהַר בְּזוֹחָלִים שְׁהַדְּבָרִים מוֹכִיחִים שְׁאִין פָּאן מִימֵי הַנְּהָר פְּלֵל אֶלֶּא מִימֵי נוֹטְפִים שְׁהוּסִיפוּ עֲלֵיהֶם שְׁאִין דִּינָם לְטַהַר אֶלֶּא בְּאֲשַׁבְּרוּן, וְה"נ תִּנְיָא בַּתּוֹסְפֵתָא, מַעֲיָן שְׁמִימֵי מוֹעֲטִים וְרִיבָה עֲלִי וְהִרְחִיבוּ מְטַהַר בְּאֲשַׁבְּרוּן וְאִינוּ מְטַהַר בְּזוֹחָלִים אֶלֶּא עַד הַמָּקוֹם שֶׁהִי יָכוֹל לְטַהַר מִתַּחֲזִלָּתוֹ.

ע"כ.

וְאִתְיָא בְּשְׂרִיבָה עֲלִי וְאֶפִּילוּ הַרְבֵּה עַל הַעֵינָר וְהִינּוּ מִתְנִי' דַּפ"ק דְּמִקְנוּאוֹת, מַעֲיָן שְׁמִימֵי מוֹעֲטִים שְׂרַבּוּ עֲלִי מִיָּם שְׂאוּבִים, פְּלוּמֵר וְהִרְחִיבוּ הַמַּעֲיָן, שְׁנֵה לְמְקוּהָ לְטַהַר בְּאֲשַׁבְּרוּן, פִּי מְאוֹתוֹ מָקוֹם שְׁנִתְעַרְבַּ וְאִילָּה, וְלַמַּעֲיָן לְהַטְבִּיל בּוּ בְּכָל שְׁהוּא פִּי בְּמָקוֹם שֶׁהִי תַחֲזִלָּה, וְהִינּוּ אִידָּךְ דְּקִתְנִי מַעֲיָן שֶׁהִי מוֹשָׁף פְּנֵדֵל וְכו' וְלֵהֲאֵי שְׁיִטְתָּא פֶל הִיכָּא שְׁהַזּוֹחָלִים מְרַנְבִים עַל הַנוֹטְפִים אַעפ"י שְׁנִתְרַחַב הַנְּהָר וְנְמִשָּׁף יוֹתֵר מְטַהַר בְּזוֹחָלִים וּבכ"ש כְּמַעֲיָן וְכו' וְלִשְׁיִטְתָּא דְאִידָּךְ רַבָּנָן ז"ל דַּס"ל דְּכִי רַבּוּ נוֹטְפִים עַל הַזּוֹחָלִים פְּסוּלִים לְטַהַר בְּזוֹחָלִים אֶפִּילוּ בְּמָקוֹם שֶׁהִי נְמִשָּׁף תַּחֲזִלָּה מִשְׁא"כ בְּמָקוּהָ שְׁלֵם שְׁל טַהְרָה שְׁאִינוּ נְפִסֵל לַעוֹלָם אַעפ"י שְׂרַבּוּ מִיָּם שְׂאוּבִים, אִיכָּא לְפִירוּשֵׁי דְשְׂאֵנִי פְּסוּל שְׂאִיבָה דְלִיתָא מְדְאוּרִייתָא אִפִּי בְּמָקוּהָ חֲסֵר, וְלֹא מִיְפְסֵל מְקוּהָ חֲסֵר בְּשְׂאִיבָה אֶלֶּא מְדְרַבָּנָן פְּסוּלָה וְאֶפִּילוּ הִי חֲסֵר קוֹרְטוּב וְהַשְׁלִימוּ בְּמִים שְׂאוּבִים וּמִשׁו"ה אֶקִּילוּ רַבָּנָן בְּדְרַבָּנָן, דְּכִי אִיכָּא מְקוּהָ שְׁלֵם שְׁל טַהְרָה פְּרָאוּי דְתוּ לָא מִיְפְסֵל בְּמִים שְׂאוּבִים לַעוֹלָם, אֲבָל הָא דְקִי"ל שְׁאִין נוֹטְפִים מְטַהְרִים בְּזוֹחָלִים אֶלֶּא בְּאֲשַׁבְּרוּן מְדְאוּרִייתָא וּלְפִיכָּךְ כְּשִׁרְבּוּ נוֹטְפִים עַל הַזּוֹחָלִים בְּטָלִי זּוֹחָלִים בְּרַנְבָּא וְאִין נוֹטְפִים מְטַהְרִים אֶלֶּא בְּאֲשַׁבְּרוּן, תִּדַע דְּהָא אִיכָּא בְּמִקְנוּאוֹת קוֹלָא אַחֲרִיתָא שְׁאֶפִּילוּ יֵשׁ פָּאן מְקוּהָ פְּסוּל שְׁפוּלָה שְׁל מִים שְׂאוּבִים וּמְקוּהָ

כְּפֶשֶׁר בְּמִקּוּם אַחֵר וְחֻרְדְּלִית מִיָּם עוֹבְרֵת בֵּינֵיהֶם טְהָרוּ שְׁנֵיהֶם, שֶׁהַשְּׂאוּבִים שֶׁהוֹשְׁקוּ לְמִקּוּהַ טְהָרָה הֵנְכָשְׁרוּ מְדִין זְרִיעָה כְּתוּמָה טְמֵאָה שֶׁמְטַהֶרֶת בְּזְרִיעָה, אֲבָל בְּזוֹחֲלִים אֵין מְטַהֲרִים לְעוֹלָם אֱלָא מִימֵי מַעִין.

עכ"ל.

וּדְבָרֵי צְרִיכִים ג"כ בִּיאֹר דְּלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוּבָן מִש"כ לְבָאָר דְּהִטְעַם מְהֵנִי בְּמִקּוּהַ שְׂיֵשׁ בּוֹ מ' סָאָה שְׂרַבּוּ עֲלֵי מִיָּם שְׂאוּבִים שֶׁהוּא מְטַעַם דְּאֶקִּילוּ רַבְּנָן מִחֻמַּת דְּפָסוּל שְׂאוּבָה בְּעֵיקְרוֹ הוּא מְדַרְבְּנָן, דְּהֵלָא הִטְעַם פְּשׁוּט מִשׁוּם הַשְּׂקָה וְכַמִּש"כ הָרָא"ש בַּב"ק פ' מְרוֹבָה וְכוּן כְּתַב בַּמַּס' נִדָּה בַּפ' תִּינּוֹקֶת.

יעו"ש.

וְהִנֵּה אִף שְׂמוּכַח מְדַבְּרֵי דְסוּבָר דְּלָא פְּהָרָא"ש בְּעֵיקְרֵי דִין הַשְּׂקָה דְּלֵהָרָא"ש דִּין הַשְּׂקָה הוּא מַה"ת וְכַמִּש"כ בְּלִשׁוֹנוֹ דְּאִף בְּלֵא רֵא"ל סְבָרָא הִיא דְּהָא בְּהַשְּׂקָה נַעֲשׂוּ זְרוּעִים לְיִטְהָר מִטְּוֵמָאָתָם וְה"ה לְהַטְבִּיל בָּהֶם.

עכ"ל וְלִהְרִיטְב"א עֵיקְרֵי עֲנִינָן הַשְּׂקָה הוּא מְדַרְבְּנָן וְכָל פְּסוּל שְׂאוּבָה הוּא מְדַרְבְּנָן וּמִמִּילָא עֵיקְרֵי דִין הַשְּׂקָה הוּא מְדַרְבְּנָן, שְׁהֵרֵי הוֹכִיחַ תַּדְעֵי שֶׁהִקְיָלוּ בְּשְׂאוּבִים מְהָא דְמְהֵנִי הַשְּׂקָה לְמִיָּם שְׂאוּבִים, אֲבָל עַל כָּל פְּנִיָּם מְאִיזָה טַעַם שְׂיֵהָנִי פִּינּוֹן דְּמְהֵנִי הַשְּׂקָה לְמִיָּם שְׂאוּבִים מְהָרָאוּי לְהִיּוֹת מְטַעַם זֶה דְּאִף אִם רַבּוּ שְׂאוּבִים עַל הַפְּשָׁרִים אֲהֵנִי, פִּינּוֹן דְּמִדִּין הַשְּׂקָה גַּם הַשְּׂאוּבִים מְתַפְּשָׁרִים מִמִּילָא אֵין פֶּאֶן רוּב וּמִיַּעוּט דְּהַכֵּל כְּשֶׁר, וּמְהָרִיטְב"א מוּכַח דְּאִף דְּמְהֵנִי הַשְּׂקָה מ"מ בְּרַבּוּ הַשְּׂאוּבִים עַל הַפְּשָׁרִים לֹא מְהֵנִי, רַק הוּא קוֹלָא אַחֲרִיתָא שֶׁהִקְיָלוּ, וְרָאוּי לְבָאָר עֲנִין זֶה: וְנִרְאָה לִי דִי"ל בְּזֶה שְׁנֵי אוֹפְנִים דְּכַרְבּוּ לֹא מְהֵנִי הַשְּׂקָה, דְּהִנֵּה בְּטַעַמָא דְּמִקְלָתָא דְּלֵהָרָא"ש מְהֵנִי הַשְּׂקָה אִף אִם נוֹתֵן אֶלְף סָאָה בְּכַת אַחַת, הוּא בַע"כ דְּסוּבָר דְּטַהֲרֵת הַשְּׂקָה קָדִים לְהַתְּעָרוּבוֹת, וְקוֹדֵם שְׂאֵפְשָׁר לְפְשָׁרִים לְהַתְּבַטֵּל מִחֻמַּת מְעוּטִים כְּבָר נִתְפָּשְׁרוּ הַפְּסוּלִים הַמְּרוּבָּיִם דְּהַשְּׂקָה פּוֹעֵלֶת מְשַׁעַת נְגִיעָה שְׁנוֹגְעִים הַמִּים זל"ז, וְדִין הַתְּעָרוּבוֹת הוּא אַחֵר שֶׁנִּפְּלוּ בְּתוֹכּוֹ וְנִתְעָרְבוּ, וְעוֹד תִּנְאִי אַחֵר צְרִיף לְזֶה שְׂיֵהָנִי הַדִּין שֶׁהַמִּים הַשְּׂאוּבִים שֶׁנִּתְפָּשְׁרוּ ע"י הַשְּׂקָה יִטְהָרוּ ע"ז טְהָרָה עוֹלָמִית אִף לְאַחֵר שֶׁתּוֹפְסֵק הַשְּׂקָתָם מִהַפְּשָׁרִים, דְּלִשְׁיִטַּת רַבִּינוּ יְרוּחֵם שֶׁהוּבָא בְּש"ף ס"ק קי שֶׁהִבִּיא דַּעַת הַסוּבָרִים דְּגַם בְּהַכְּשָׁר מִיָּם שְׂאוּבִים ע"י הַשְּׂקָה אִם אַח"כ הַתּוֹפְסֵק הַשְּׂקָתָם חוֹזְרִים לְפִיּוּסוּלָם יַעו"ש.

י"ל דְּהִיכָא דְּרַבּוּ הַשְּׂאוּבִים עַל הַפְּשָׁרִים לֹא מְהֵנִי הַשְּׂקָה, דְּהֵרֵי לְשִׁיטָתָם אֵין הַשְּׂאוּבִים מְתַפְּשָׁרִים בְּהַחֲלֵט, אֱלָא כ"ז שֶׁהֵם מְחוּפְּרִים לְהַפְּשָׁרִים, וּבְעֶצֶם הֵם פְּסוּלִים גַּם עַכְשָׁי וּמִשׁו"ה אִם רַבּוּ הַשְּׂאוּבִים מְתַבְּטְלִים הַפְּשָׁרִים בְּמִיַּעוּטָם וְנַעֲשׂוּ כּוֹלָם לְפְסוּלִים וְחֻזְרוּ הַשְּׂאוּבִים לְפִיּוּסוּלָם, וְעַפ"ז י"ל דְּהָרִיטְב"א סוּבָר כְּדַעַת הַסוּבָרִים דְּבִהַשְּׂקָה אִם נִפְסְקָה הַשְּׂקָתָם חוֹזְרִים וְנִפְסְלִים, וּמִשׁו"ה אִם רַבּוּ הַשְּׂאוּבִים עַל הַפְּשָׁרִים לֹא מְהֵנִי דִין הַשְּׂקָה, כַּמִּש"כ, אוֹ דְּסוּבָר דְּכִינּוֹן דְּעוֹמְדִים לְהַתְּעָרַב חֲשִׁיבֵי כְּמַעֲוָרִים כְּבָר וְקוֹדֵם בְּיִטּוּלָם לְהַכְּשָׁר הַשְּׂקָתָם, וְאִם נִאֲמַר כְּתִירוֹץ זֶה יֵשׁ לְבָאָר דְּבָרֵי הָרִיטְב"א דְּמִשׁו"ה צְרִיף לְבוֹא עֲלֵהּ מִשׁוּם דִּין קוֹלָא סְתָם וְלֹא מִדִּין הַשְּׂקָה הוּא הִיכָא שְׁנוֹתֵן אֶלְף סָאָה בְּכַת אַחַת, דְּהִתָּם י"ל פִּינּוֹן דְּמְחוּפְּרִים הֵם וְתִיכְפֵי יֵהִי מְעוֹרְבִים קָדִים בְּטוּלָם לְהַכְּשָׁר הַשְּׂקָה, אֲבָל אִם יִפְלוּ

בזאח"ז אף דבשאר פסולים הדין דחוזר ונגיעור, אבל בכה"ג הדין אם פבר הנוכשרו המים שאובים מדין השקה לא יחזרו לעולם לפסולם דע"ז לא שניף חוזר ונגיעור, פנין דהכשרם לא מחמת ביטול ברוב הוא אלא ע"י השקה, ומוכח מהריטב"א דסובר דהשקה לא מהני רק לשאיבה שהוא מדרבנן אבל לפסול שהוא מה"ת, לא מהני השקה כלל, דהרי פתב ותדע שהקילו לגבי שאיבה דליתכשר בהשקה ולשיטתו גם פולו שאוב הוא רק מדרבנן, ולשיטתו פמו דלא מהני השקה למי נוטפים שיטהרו בזוחלים כ"כ לא מהני להם שיטהרו בכל שהוא: ולפי"ז צריף לפרש הך משנה דפ"ק דמקנאות דקתני ברבו שאובים דשנה למקנה לטהר באשפון ו למעין להטביל בו בכל שהוא, באחד משני דרכים, או שהם מפרשים פשיטת הר"ן אליבא דהראב"ד וכפירוש שהביא הריטב"א בשם מורו דלאו בחד גוונא הוא אלא מקומות מקומות, והיא דמטהר באשפון צריף ג"כ מ' סאה, היינו דאם נפלו מים שאובים בגומת המעין עצמו שם מטהרים בכל שהוא ובזוחלים כדין מעין, ומקום משיכת הנהר שם כל דין מקנה עליהם באשפון ובמ' סאה (ונלענ"ד דמה שהביא הר"ן בגדרים ליחס שיטה זו בשם "הרמב"ם" הוא טעות הדפוס, וצ"ל "הרמב"ן" דהרי ברמב"ן מפורש בהלכותי הדברים האלה, וברמב"ם אין משמעות מוכחת לזה וכמו דכתב הב"י דלא מצא בדברי הרמב"ם דברים מוכיחים ע"ז ולפלא בעיני שלא הביא הב"י דברי הרמב"ן והריטב"א הנ"ל) ובנפלו בגומת המעין שדינם פדינם מעין לכל דבר פתב הר"ן דשם חשיבות מימי מבטלים כל המים הבאים עליהם, אבל אם ריבה במקום משוה הנהר למטה כל שרבו נוטפים על הזוחלים נפסל פולו, והדרף השני י"ל דברבו שאובים שנה למקנה לטהר באשפון ולמעין לטהר בכל שהוא היינו דמהני לענין זה שיהי' דינו כמעין לטהר בכל שהוא לענין טבילת פלים דמה"ת גם במקנה מטהר בכל שהוא אלא שטבלוהו רבנן ובמעין אוקמוהו אדינא, וכינון דהוא מדרבנן מהני לטהר בכל שהוא אף שרבו מים שאובים פמו דמהני לענין פסול זוחלים: אמנם לשיטת הר"ש והרא"ש דמפרשי המשנה דפ"ק דמקנאות הנ"ל כפשטה דהיא דברבו שאובים מטהרים בכל שהוא כמעין פמו שפורש בדברי הר"ש בפ"ה ונ"ל משוה פנודל ריבה עלי' ולא שריבה עלי' מים שאובים דא"כ לא הי' מטהר בזוחלים פדתנן לעיל בסוף פרק קמא אלא ריבה עלי' היינו שעשה בריכות לכל המקומות שהי' מולף ונתמלאה כל אחת מים הרי הוא פמו שהי' דבמקום שהי' מימיו זוחלים קודם שריבה עליהם והרחיבם שם מטהר בזוחלים וכו' עכ"ל, הרי דמפרש דהיא דהמים שאובים רבו על הזוחלים לא יטהר לעולם בזוחלים, דאל"כ מאי הקשה מהך דסוף פ"ק דילמא גם שם מטהר בזוחלים היא דברבו במקום המעין עצמו או במקום זחילתו, והא דקתני דאינו מטהר אלא באשפון הוא שרבו שלא במקום המעין עצמו פמו שפתב הר"ן אליבא דהראב"ד והרמב"ם, ולשיטתו יש חילוק בין דין זוחלים לדין כל שהוא, דלדין כל שהוא לעולם נשאר עלי' דין מעין אף שרבו השאובים, ורק לדין זוחלים נפסל המעין אם רבו עלי' מים שאובים, ולענין דין מקנה ע"י שאובים שיטת הר"ש דעם הי' פולו שאוב הוא פסול מה"ת אם נשאבו ע"י פלים הראויים לקבל טומאה, וכן מטים דברי הרא"ש בפ' מרובה פדעת הר"ש דכולו שאוב פסול מה"ת, והובא שיטותיהם באורף בב"י סי' ר"א, ובנפלו שאובים אפילו אלה סאה בבת אחת לתוף מקנה פשרה פשרה המקנה דכל המים מתפשרים ע"י השקה ולשיטתם דין השקה הוא גם פן מן התורה,

וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרֵא"ש הַטַּעַם בְּזוֹה מִשּׁוֹם דְּכֻמוֹ שֶׁמִּתְטַהְרִים מִיָּם טְמֵאִים ע"י הַשָּׁקָה שֶׁהוּא כְּעֵין זְרִיעָה כ"כ הַקְּשָׁרוֹ מִפְּסוּלוֹתָם ע"י זְרִיעָה, וְהִנֵּה עֲנִינוּ זְרִיעָה זוֹ אֵינָה כְּפִשּׁוּטָה שֶׁנִּתְחַבְּרוּ אֶל מֵימָה שְׁאֵינָם תְּלוּשִׁים וְנִנְעָשׂוּ כ"כ מְחַזְּקִים, דֹּא"כ לָמָּה בְּעֵינֵינוּ דְּנִקְוָה מִקְּוָה שִׁישׁ בָּהּ מ' סָאָה, אֲלֵא דְכֻמוֹ דְּמַהֲנֵי מִקְּוָה שִׁישׁ בָּהּ מ' סָאָה לְטַהַר הַמַּיִם טְמֵאִים ע"י הַשָּׁקָה, כ"כ מוֹשְׁכַת הַמִּקְוָה כַּח טְהוּרָה עַל הַמַּיִם שְׁאוּבִים לְהַכְשִׁירָם מִפְּסוּלוֹתָם, וּבְפִי' הַמְשַׁנְיֹת הַנ"ל הוּא מְפָרֵשׁ ע"ד שֶׁמְפָרֵשׁ הַר"ש כְּמַבְנֵאָר לְכָל מַעֲיָן בְּפִירוּשׁ הָרֵא"ש עַל הַמְשַׁנְיֹת, וְקָשָׁה לְשִׁיטָתָם בְּתַרְתִּי, דְּלִדְבָרֵיהֶם קָמָה קוֹשֶׁת הַרִיטְב"א וְהַת"ה מֵאֵי שְׁנֵא פְּסוּל זֹחְלִים מִפְּסוּל שְׁאֵיבָה דְּלִשְׁיטָתָם שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים מֵה"ת, וְעוֹד קָשָׁה דְּלִפִּי פִירוּשָׁם בְּהַמְשַׁנְיֹת הַנ"ל יֵשׁ חִילּוּק בֵּין דִּין זֹחְלִים לְדִין כָּל שֶׁהוּא, דְּהֵיכָא שְׁרַבּוּ שְׁאוּבִים עַל הַמַּעֲיָן הוּא כְּמִקְוָה לְטַהַר בְּאִשְׁבָּרוֹן וְכַמְעַן לְטַהַר בְּכָל שֶׁהוּא, וּמֵאֵי שְׁנֵא דִין זֹחְלִים מִדִּין כָּל שֶׁהוּא: וְהִנֵּה הָרֵא"ש בְּפִירוּשׁוֹ בַּפ"ה דְּמִקְוֹאוֹת עַל הַמְשַׁנָּה הָרֵאשׁוֹנָה בְּמַעֲיָן שֶׁהַעֲבִירוּ ע"ג הַשְּׁנוּקָת פְּסוּל כְּתַב בְּזוֹה"ל וְהַקְּשָׁה רַבֵּינוּ שֶׁמְשׁוֹן לָמָּה מֵיָם שֶׁבִּשְׁנוּקָת וּבִתְלֵמֵי נְפֻסִים בֵּינוֹן שֶׁמְחַזְּקִים בְּמַעֲיָן וְהֵלֵא אֶפְיָלוּ מֵיָם שְׁרִיבָה עַלֵי מֵיָם שְׁאוּבִים מְטַהַר בְּכָל שֶׁהוּא וְכ"ל דֵּל"ק פְּלֵל דְּכִינוּן דְּכָלֵי מְפָסִיק בֵּין בְּרִיכָה לְמַעֲיָן לֹא מִיִּקְרִי מְחַזְּקִים וְלֹא דְמֵי לְמַעֲיָן שְׁנֵתָן לְתוֹכּוֹ מֵיָם שְׁאוּבִים דְּשֵׁם מַעֲיָן לֹא בְּטִיל מִיָּנִי אַעפ"י שְׁרִיבָה עַלֵי מֵיָם שְׁאוּבִים מִיָּדֵי דְּהוּי אִמְקָה שִׁישׁ בּוֹ מ' סָאָה שְׁאֵינּוּ נְפֻסֵל אֶפְיָלוּ נִתְּן לְתוֹכּוֹ אֶלֶף סָאִים מֵיָם שְׁאוּבִים עַכ"ל.

וּבְמִקְוָה הָרֵי מְפָרֵשׁ בְּרֵא"ש בַּפ' מְרֻבָּה וּבַפ' תִּינוּקָת שֶׁהַטַּעַם בְּמִקְוָה כְּשִׁירָה שְׁאֵינָה נְפֻסֵלָת הוּא מִשּׁוֹם הַשָּׁקָה וּמִזָּה מְשַׁמַּע דָּגָם מֵהַמַּעֲיָן אֵינּוּ נְפֻסֵל כְּשְׁרַבּוּ עַלֵי מֵיָם שְׁאוּבִים הוּא ג"כ מִטַּעַם הַשָּׁקָה, הֵינֵינוּ דָּגָם הַשְּׁאוּבִים מְקַבְּלִים כַּח הַמַּעֲיָן שִׁיטְהָרוּ בְּכָל שֶׁהוּא, וְלִשְׁיטָתוֹ אֵי אֶפְשָׁר לֹאמַר שֶׁהַטַּעַם בְּזוֹה מִשּׁוֹם דָּגָם פְּסוּל כָּל שֶׁהוּא לְעֵנִין פְּלִים הוּא מְדַרְבָּנוּ, דְּלִשְׁיטָתוֹ מֵהַמַּעֲיָן הַשָּׁקָה לְשְׁאוּבִים אֵינּוּ מִטַּעַם אֵינָה קוֹלָא דְּאִקִּילוּ רַבָּנוּ אֲלֵא דִין תּוֹרָה, וְאִיךָ מְדַמָּה הָרֵא"ש דִּין טְהוּרָת כָּל שֶׁהוּא לְפֻסוּל שְׁאוּבִים לְעֵנִין שְׁלֵא נְפֻסֵל דִּין מַעֲיָן שְׁנֵתְרַבּוּ מֵיָם שְׁאוּבִים, אֲלֵא נִרְאָה דְּסוּבֵר דְּכֻמוֹ דְּמַהֲנֵי הַשָּׁקָה לְמִקְוָה לְקַבֵּל כַּח טְהוּרָה לְהַכְשִׁיר פְּסוּל שְׁאוּבִים כ"כ מַהֲנֵי הַשָּׁקָה שִׁיטְהָרוּ כַּח מַעֲיָן לְטַהַר בְּכָל שֶׁהוּא, וּמ"מ לְעֵנִין פְּסוּל זֹחְלִים לֹא מַהֲנֵי הַשָּׁקָה וּלְפִי"ז אֵיכָא בְּזוֹה שְׁלֵשׁ מַחְלּוּקוֹת בְּדָבָר, שִׁיטַת הַרְמַב"ן וְהוּא שִׁיטַת הַרְמַב"ם שֶׁהֵבִיא הַר"ן בְּסוּגִין דְּלֹא מַהֲנֵי הַשָּׁקָה רַק לְהַכְשִׁיר פְּסוּל שְׁאֵיבָה וַעפ"י מֵהַ שֶׁכָּתַב הַרִיטְב"א שֶׁהֵבִיאנוּ הוּא מִשּׁוֹם דְּאִקִּילוּ רַבָּנוּ בְּדַרְבָּנוּ, אֲבָל לְעֵנִין זֹחְלִים שֶׁהוּא מֵה"ת לֹא מַהֲנֵי הַשָּׁקָה, וּבְרַבּוּ בְּגוֹמַתְהַמַּעֲיָן שֶׁשֵׁם חֲשִׁיבוֹת מִיָּמוֹ מְבַטְלִים כָּל הַמַּיִם הַבָּאִים עֲלֵיהֶם אַעפ"י שִׁיטְהָרוּ הַנּוֹסְפִים מְרֻבִּים עַל הָעֵיקָר, וְזוֹהוּ מִטַּעַם בְּיָטוּל, וְזוֹה פְּלֵל חֲדָשׁ בְּדִין בְּיָטוּל שִׁיטְהָרוּ הַמַּעֲיָן מְבַטְלֵי אֶת הַרֻב וְזוֹה לֹא כְּדָרָךְ שְׁאָר הַבְּיָטוּלִים אֲלֵא שֶׁהֵם נִנְעָשִׂים טְפִלִים לְהָעֵיקָר, וְדִין זֶה הוּא רַק כְּשֶׁנִּפְּלוּ בְּגוֹמַתְהַמַּעֲיָן, וְכֵן מְשִׁיטַת ר' פִּינְחָס הַלּוּי ז"ל לֹא מַהֲנֵי הַשָּׁקָה לְפֻסוּל שֶׁהוּא שְׁלֵשׁ תּוֹרָה, וְאֵלֵיבֵינֵיהוּ מְדַחֵיק הַרִיטְב"א לְחַלֵּק מִמִּקְוָה שְׁאֵינָה נְפֻסֵלָת ע"י רַבּוּי מֵיָם שְׁאוּבִים כְּנ"ל, שִׁיטָה הָאֲחֵרוֹנָה הִיא שִׁיטַת הַרְשֵׁב"א שֶׁהֵבִיא הַרִיטְב"א שֶׁהֵבִיאנוּ בְּשֵׁם מוֹרֵי נַר"ו דְּמַעֲיָן דּוֹמָה לְמִקְוָה כְּמוֹ שֶׁמִּקְוָה מְטַהֲרַת שְׁאוּבִים לְהַכְשִׁירָם שִׁיטְהָרוּ רַאזֵּם לְטַהַר, כ"כ מַעֲיָן מְטַהַר הַשְּׁאוּבִים לְהַפְּכֵם לְדִין מַעֲיָן שִׁיטְהָרוּ מְטַהֲרִים בְּכָל שֶׁהוּא וּבְזֹחְלִים כְּמֵי מַעֲיָן לְגַמְרִי, וְכֵן הוּא שִׁיטַת הָרֵא"ש בְּפִירוּשׁוֹ בְּסוּגִין דְּבְכָל מְקוֹם זְחִילַת הַנְּהָר אִם רַבּוּ הַשְּׁאוּבִים דִּינָם כְּמַעֲיָן

לכל דבר, והשיטה המכרעת היא שיטת הר"ש והרא"ש והמהרי"ק דלענין זוחלים לא מהני לעולם שום הכשר, ורק לענין לטהר בו בכל שהוא מהני השקה, וכן חלוק הדיו לפי שיטותיהם לענין שלא במקום זחילתם הקודמת, דלשיטת הראב"ד והרשב"א היכא דרבו שאובים או נוטפים אז אינו מטהר רק במקום זחילתו, אבל אם רבו הזוחלים על הנוטפים מטהרים גם שלא במקום זחילתם הקודמת, ולשיטת הר"ש והרא"ש גם ברבו הזוחלים על הנוטפים אינם מטהרים שלא במקום זחילתם: ודבר זה תלוי בפירושיהם במשנה פ"ה דמקנאות והתוספתא, דבמשנה קתני מעין שהוא מושף פנדל ריבה עלי' מים והמשיכו הרי הוא כמו שהי', הי' עומד וריבה עלי' והמשיכו שנה למקנה לטהר באשפון, ולמען להטביל בו בכל שהוא, ובתוספתא תניא מעין שמימיו מועטים ורבו עלי' והרחיבו מטהר באשפון ואינו מטהר בזוחלים אלא עד המקום שהי' יכול להלך בתחילתו, שהר"ן אליבא דהראב"ד והרשב"א מפרשים דמייירי שהשאובים מרובים מן מי המעין, ובכה"ג מטהרים בזוחלים במקום שהי' יכול להלך בתחילתו, ובכה"ג מפרשים בכי' המשנה בתרי מקומות דשנה למקנה לטהר באשפון במקום שלא הי' יכול להלך, ושם אינו מטהר אלא בארבעים סאה, ובמקום שהי' מהלך מתחילתו מטהר בכל שהוא ובזוחלים, ועפי"ז מפרשים בעדותו של רבי צדוק בזוחלים שרבו על הנוטפים דמטהר בזוחלים הוא אם גם נתרבה שלא במקום זחילתו, וכתב הר"ן דזהו אסדהותי' דרבי צדוק דאי באותו מקום שהי' מהלך מתחילתו פשיטא, דהיכי תיסק אדעתין ששנים או שלשה טיפין יפסלו פרת מלטבול בו, והר"ש והרא"ש מפרשים דהמשנה והתוספתא מייירו שלא רבו השאובים על המים הנובעים אלא שריבה מים שהוסיף מים שאובים, אבל מ"מ מי המעין מרובים על השאובים ובכה"ג יש חילוק בין המקום שהי' מהלך מתחילתו לבין המקום שנמשך זחילתו ע"י הוספת המים: דבמקום שהי' מהלך מתחילה הוא כמעין לכל דבר, ובמקום שנתרבה זחילתו מטהר ונקא באשפון, אבל דין מעין יש בזה לטהר בכל שהוא ומשו"ה מפרש בעדותו של רבי צדוק באופן אחר ונ"ל שם העיד רבי צדוק על הזוחלים שרבו על הנוטפים שהם כשירים, פלומר בזחילה הואיל ונוטפים מועטים ואיצטריך לאשמענין אפילו במקום שאין כדי טבילה בזוחלים אא"כ נוטפים משלימים להם דאלת"ה מאי קמ"ל דא"כ יפסלו כל הנהרות אפילו למ"ד נהרא מפיפי' מבריה עכ"ל.

וכן הוא בכי' הרא"ש שם, דלשיטתם דמפרשי המשנה והתוספתא דמייירי שמי המעין מרובים על השאובים ואפ"ה אינם מטהרים בזוחלים במקום שלא הי' יכול להלך מתחילה, א"א לפרש בעדותו של רבי צדוק כמו שמפרש הראב"ד, דלשיטתם אין המעין מטהר בזוחלים רק במקום זחילתו הטבעיית, משו"ה מפרשים דאסדהותא דר' צדוק הוא דהמיעוט נוטפים הבטלים ברוב מי המעין אינם כמאן דליתא אלא שמיתוספים ומועלים להשלים לשיעור טבילה ועי' בדברינו לעיל שנתבאר ענין זה בס"ד: ונלענ"ד דגם מה דפליגי בדין הכשרת נוטפים לטהר בזוחלים תלוי במחלקותם בשלא במקום זחילה, דלהר"ש והרא"ש דסברי דמעין לעולם אינו מטהר רק במקום זחילתו, משו"ה גם במקום נטילתו אם רבו הנוטפים על הזוחלים אינו מטהר בזוחלים, והטעם בזה דנהי דמהני השקה שיקנו המים הנוטפים פח טהרה של מי מעין כמו שמים שאובים קונים פח טהרה כשנופלים למקנה כשירה, אבל כ"ז אם מי המעין עצמם יש להם פח טהרה בלא

תנאים וגדרים, אבל אם מי המעין עצמם אינם מטהרים בזוחלים אלא רק במקום זחילתם הטבעי ואם ימשכו להלן במקום זחילתם גם הם אינם מטהרים בזוחלים, ומשו"ה לא יועיל בזה אם המים הנוטפים יקנו פח מים של המעין ויהי' דינם גם הם כמי מעין אבל הלא אינם במקום זחילתם, וכל מעין ג"כ אינו מטהר שלא במקום זחילתו, ולכן שאני בזה דין זחילה מדין כל שהוא, דלענין דין מעין שמטהר בכל שהוא, שהוא בלא גדרים דלעולם מי מעין בכל שהוא אף שלא במקומו, וכמו דקתני במשנה ותוספתא לפי שיטתם דגם שלא במקום זחילתו מטהר בכל שהוא, משו"ה גם פשרבו מים נוטפים או שאובים מתפשרים המים הנוטפים ע"י השקה להיות גם הם מטהרים בכל שהוא, משא"כ לענין זחילה שתלוי בתנאי המקום, בזה שאני דין השקה מדין ביטול ברוב, דברבו זוחלים על הנוטפים ומתבטלים הנוטפים ברוב מטהרים גם הם בזוחלים ומשלימים לשיעור מקנה, כמו שמפרש הר"ש בעדותו של רבי צדוק, אף שלגבי המתפשרים עכשיל' הוא שלא במקום זחילה שלקהם דביטול ברוב מועיל הדין שיהי' דין המיעוט פדין של המרובים כפי הדין שלקהם עכ"פ, וכיון שהמרובים מטהרים בזוחלים במקום זה, כ"כ הו"ה של המיעוט, שדין הביטול מועיל להפוך את המיעוט להיות ממש פהמרובים, אבל השקה אינה מועלת לשיטתם רק שיקנו המים הנוגעים פח טהרה של מים הפשרים, ומשו"ה גם אם קנו פח מעין, אבל גם מעין אינו מטהר אלא במקום זחילתו, ובזה מתישב לשיטתם הקושיא הגדולה שעמדו עלי', דמהני השקה למים פסולים להתפשר כמי מקנה וכן מהני השקה לשיטתם לנוטפים או שאובים שיטהרו בכל שהוא כמעין, ולענין לטהר בזוחלים לא מהני השקה בשום פנים, ולפימש"כ מתבארת שיטתם בטוב טעם.

בעזה"י: אמנם עוד עלינו לבאר שיטת הראב"ד והרשב"א דמהני לשיטתם פברבו שאובים על המעין שמטהרים גם בזוחלים במקום זחילתם הקודמת, ושלא במקום זחילתם אינם מטהרים בזחילה ובכל שהוא, דנראה שהא דמתטהרים גם השאובים הוא מדין השקה וכמו דמוכח מלשון הריטב"א שהביא בשם מורו שהבאנו לשונו לעיל שכתב דנדאי דין הנהרות פדין המקנאות, דכי היכי דקיי"ל דכי איכא מקנה פשרה ממילא בכתפו ונותן בו אפילו אלה סאה מים שאובים וכו' ה"נ גבי נהרות פונן דהווי פשרים תו לא מיפסלו לעולם אפילו מים שאובים רבו עליהם, ובמקנה דמהני פברבו השאובים על הפשרים הוא מטעם השקה, ולפי"ז קשה טובא למה שלא במקום זחילתם נפסל כל דין מעין מפאן, הלא כיון דכבר נתפשרו המים שאובים ע"י השקה פשה' במקום הזחילה ולמה פשנמשכו שלא במקום הזחילה נפסלו, ועוד הלא גם שלא מקום הזחילה מי המעין כמו שהם, דהרי פשרבו זוחלים על הנוטפים לשיטתם מטהרים גם בזוחלים כפי שיטתם פביאור עדותו של רבי צדוק, ולמה אינם פשרים גם הנוטפים שלא במקום הזחילה ג"כ ע"י השקה, והנה פלשון שהביא הריטב"א בשם מורו, כתב הטעם בזה דמשו"ה אינו מטהר שלא במקום זחילתם רק באשבון שהדברים מוכיחים שאין פאן מימי הנהר פלל, אלא מימי נוטפים שהוסיפו בו שאין דינם לטהר אלא באשבון, עכ"ל הבאנו לעיל, והנה אם מטעם השקה הם מתטהרים במקום זחילתם ודאי קשה למה נפסל עכשיל' אם נשאר מי המעין במקום הזחילה ושטיפת המים להלן במקום הזחילה הוא מן המים הנוטפים לחוד, הלא פבר נתפשרו ומים שהוכשרו פבר אינם חוזרים ונפסלים לשיטת כל הפוסקים, והדיעה הסוברת שאובים חוזרים ונפסלים אם נפסקה השקתם הוא דעת

י"א שְהִבִּיא רַבִּינוּ יְרוּחָם, הִבְאֵנוּ לְעֵיל, וְעוֹד הָכָא גַם עֲכָשְׁנִי הֵם מְחַוְּבִים וּמְוָשָׁקִים אֶל הַמַּעֲזֵן דְּהָרִי אִין הַפֶּסֶק בֵּינֵיהֶם, וְאַפְשָׁר לֹאמַר שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן דְּגִזְרוּ מִשּׁוּם מְרֵאִית עֵינֵן, וְכִמּוּ שֶׁכְּתֹב שֵׁם הָרִיטְבִּי"א בְּשֵׁם רַב פִּינְחָס הַלֵּוִי לְשִׁיטְתוֹ דְּגַם בְּרַבּוּ זִוְחָלִים עַל הַנּוֹטְפִים אִינוּ מְטַהֵר בְּזִוְחָלִים מִשּׁוּם מְרֵאִית הָעֵינֵן, וְכֵן נִרְאִים מְדַבְּרֵי הָרִיטְבִּי"א שֶׁכְּתֹב בְּמִסְקְנַת שִׁיטַת מוֹרוֹ וְז"ל וְלֵהֲאִי שִׁיטְתָא כָּל הֵיכָא שֶׁהִזְחָלִים מְרַנְבִּים עַל הַנּוֹטְפִים אַעפ"י שֶׁנִּתְרַחַב הַנְּהָר וְנִמְשָׁף יוֹתֵר מְטַהֵר בְּזִוְחָלִים וּבְכָל שֶׁהוּא כְּמַעֲזֵן אֶפְיִלוּ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּתְרַחַב יוֹתֵר וְלִיכָּא מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵינֵן דְּכוּ"ע יְדַעֵי דְכִינּוּן דְּזִוְחָלִים מְרַנְבִּים בְּטִיל נּוֹטְפִים לְגַבְיֵיהוּ, וְגַם בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּתְרַחַב וְנִמְשָׁף יוֹתֵר לֹא סָגִיא נְדָאי דְלֹא הָוֵי רַבָּא דְהִנְהוּ מִיָּא דַּמְזֵן מִן הַזִּוְחָלִים דְּמַרְנָבֵי פְּרִישׁוּ.

עכ"ל דְּלִכְאוּרָה אִינוּ מוּבָן לְמָה לָּנוּ לְחַדֵּשׁ חֲדָשׁוֹת מִשּׁוּם מְרֵאִית עֵינֵן שְׁלֹא נִזְכָּר חֲשֵׁשׁ זֶה בַּגְּמֵי, אָכֵן אִם נֹאמַר דְּלְשִׁיטַת מוֹרוֹ מְוָכַרְח דְּחָשׁוּ חֲז"ל לְהַדִּיחָה חֲשֵׁשׁא דְמַהֲאִי טַעְמָא כְּשֶׁרְבּוּ נּוֹטְפִים עַל הַזִּוְחָלִים אִינָם מְטַהֵרִים בְּזִוְחָלִים וּבְכָל שֶׁהוּא, וּמִשּׁוּ"ה צָרִיף לָנוּ לְחַלֵּק דְּהֵיכָא שֶׁרְבּוּ זִוְחָלִים מְטַהֵרִים גַּם שְׁלֹא בְּמִקּוֹם זְחִילָתָם וְלֹא חֲזִינְשֵׁינּוּ לְמְרֵאִית עֵינֵן, דְּכוּ"ע יְדַעֵי דְרַנְבִּים מִיָּם הֵם זִוְחָלִים, וְכֵן מְדַוְּיָק עֵינֵינּוּ זֶה יוֹתֵר בְּלִשׁוֹן מוֹרוֹ עֲצָמוֹ, שֶׁכִּי שֶׁהִדְבָּרִים מוֹכִיחִים שְׁאִין פֶּאֵן מִיָּמֵי הַנְּהָר כָּלָל, וְדָבָר זֶה לֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְקוֹם בְּדִינֵי הַתְּעוּבוֹת לֹאמַר שְׁלֹא שְׁטָפוּ מִמֵּי הַמַּעֲזֵן כְּלוּם, וּבְכָל דְּוָכְתָא אֲמַרִּינוּ הַמְדַוְּיָק מְדַמַּע לְפִי חֲשָׁבוֹן, וְרַק אִם נֹאמַר שֶׁכָּל הַדִּין בְּזֶה הוּא מִשּׁוּם מְרֵאִית עֵינֵן, י"ל שֶׁפְּוִנְתּוֹ שֶׁהִדְבָּרִים מוֹכִיחִים שְׁאִין פֶּאֵן מִיָּמֵי הַנְּהָר כְּלוּם, הוּא לְפִי דַעַת בְּנֵי אָדָם הַרְוֵאִים שֶׁיִּסְבְּרוּ כֵּן, וְיֹאמְרוּ שֶׁנּוֹטְפִים מְטַהֵרִים בְּזִוְחָלִים.

ועפ"י מַה שֶׁבְּאַרְנוֹ דְּלְשִׁיטַת הַר"ש וְהָרַ"ש אִם רַבּוּ נּוֹטְפִים אוֹ שְׁאוּבִים עַל מִי מַעֲזֵן נִפְסְלוּ מִי הַמַּעֲזֵן מְלִטְהָר בְּזִוְחָלִים וְכֵן הוּא שִׁיטַת הַמְּרַדְכִי, וְכֵן מִטִּים דְּבַרֵּי הַרְמַבַּ"ם בְּפִי עַל הַמַּשְׁנָה פ"ק דְּמִקְוֹת דְּמַפְרָשׁ הַמַּשְׁנָה דְּשִׁנְיָה לְמִקְוֵה לְטַהֵר בְּאַשְׁבְּרוֹן וְלִמַּעֲזֵן בְּכָל שֶׁהוּא בְּחַד מְקוֹם שֶׁכְּתֹב בְּזוֹ"ל הִנֵּה אֵלֶּה הַמַּיִם מִשְׁוֹתְפֵי הַמַּשְׁפָּט דִּין הַמִּקְוֵה וְהַמַּעֲזֵן כִּי הוּא מְטַהֵר בְּכָל שֶׁהוּא כְּדִין מַעֲזֵן וְאִינוּ מְטַהֵר אֶלָּא בְּאַשְׁבְּרוֹן, וְלֵהֲרַבֵּ"ד וְהַרְשֵׁב"א אָף אִם רַבּוּ נּוֹטְפִים עַל הַזִּוְחָלִים מְטַהֵר בְּמִקּוֹם שֶׁהִי מְהַלֵּךְ בְּתַחֲזִילָה, לְפִי"ז נִלְעַנ"ד בְּהָא דְּכְתֹב הַטּוֹר מְקוֹה שִׁישׁ לוֹ מ' סָאָה וּמַעֲזֵן כָּל שֶׁהוּא יְכוֹל לְשֹׁאֵב כְּמוֹ שֶׁיִּרְצֶה וְלִתְנוּ בְּתוֹכָהּ וְהֵם כְּשֵׁרִים אַעפ"י שֶׁהֵם רַבִּים עַל הַמַּיִם שֶׁהִיוּ בְּתוֹכָהּ תַּחֲזִילָה.

עכ"ל.

דְּכְתֹב הַב"י ע"ז וְז"ל וְרַבִּינוּ סָתֵם וְכְתֹב דְּמַעֲזֵן כָּל שֶׁהוּא יְכוֹל לְשֹׁאֵב כְּמוֹ שֶׁיִּרְצֶה וְלִתְנוּ בְּתוֹכָהּ וְהֵם כְּשֵׁרִים וְלֹא פִּירָשׁ אִם עֲדִינּוּ עֲלֵי דִין מַעֲזֵן לְגַמְרֵי לְטַהֵר בְּזִוְחָלִים וּבְכָל שֶׁהוּא אוֹ נִתְבַּטַּל מִמֶּנּוּ דִין מַעֲזֵן לְגַמְרֵי בְּשִׁנְיָה הַדְּבָרִים יַחַד, אוֹ לֹא נִתְבַּטַּל אֶלָּא בְּאַחַד מֵהֶם, וְזֶה נְדָאי קָצֵר בְּמִקּוֹם שֶׁאֲמָרוּ לְהֵאָרִיף, וּמ"מ כְּכָר נִתְבָּאֵרוּ הַדְּבָרִים בְּמַה שֶׁכְּתֹבְתִי.

עכ"ל.

ובד"מ כְּתֹב שֶׁעַט וְז"ל וְלֹא יְדַעְתִּי מָה הִי לוֹ לְרַבִּינוּ לְכַתְּבֵי עוֹד אִי מְטַהֵר בְּזִוְחָלִים שִׁנְיָה מְבִוּוֹר לְעֵיל שֶׁמַּעֲזֵן שֶׁרְבּוּ עֲלֵי מִי גִשְׁמִים אִין מְטַהֵר ע"י זְחִילָה וְלָכֵן אִין לְטַבֵּל בְּנִהְרוֹת לְדַעַת ר"י כָּל זְמַן הַפְּשֻׁרָה שְׁלָגִים וְאַפְיִלוּ לר"ת אִינוּ מוֹתֵר אֶלָּא מִטַּעַם דְּנִהְרָא מְכִיפִי

מבריה, אבל אם היא הרוב מי גשמים לכו"ע אין מטבילים בו דרף זחילתו, כש"כ קשמרבה עלי שאובים שאסור לטבול בו דרף זחילתו ופשוט הוא.
עכ"ל.

ובאמת אין מדברי הטור שהביא הד"מ דבר מפורש להכריע בין הני רבנותא, דהטור לא כתב רק דלהלכה נקטינן כמ"ד דאין טובלים בנהרות, כר"י דפסק פו, אבל הלא בבאיור פסק זה איפליגו הראשונים, דלהראב"ד ונהרשב"א ונהר"ן אין טובלים בנהר רק במקום שנתרחב זחילתו, ולהרא"ש ונהר"ש אין טובלים כלל אם לא באשפון, אלא שהאמת יורה דרכו דשיטת הטור הוא פהרא"ש, וכוננת הטור פאן הוא על מקנה שיש לה מעין נובע, וזה מדניק בלשונו שכתב יכול לשאוב וליתן בתוכה הוא במקנה שיש לה מ' סאה או מעין נובע, ומקור דברי הואבתשו' הרא"ש כלל ל' סי' ג' ונ"ל הבנתי במקתבה שהמקנה היא מים חיים נובע ממקורו הילכף אינו נפסל במים שאובים פי מעין שאין בו מ' סאה לכתחילה יכול למלאות במים שאובים ולטבול בתוכו, כדתנן בפ"ק דמקנאות למעלה מהם מי מעין שמימיו מועטים שרבו עלי מים שאובים שנה למקנה לטהר באשפון ולמעין לטהר בכל שהוא, וכן בפ"ה דמקנאות מעין שהעבירו וכו' עד חוצה לפי שהמעין מטהר בכל שהוא, אלמא דהמעין והמחנך לו אינו נפסל בשאיבה, ואפילו בתוך השונות מותר להטביל ואינו פסול אלא מדרבנן משום גזירה כדפירש רבינו שמשון וכן פסק רבינו ז"ל.

עכ"ל.

ומזה העתיק הטור לפסק הלכה, ומזה נבין שאין הדבר פשוט כ"כ כמו שנראה מהד"מ, רק שמשונו פאן מוכח דאזיל בתר שיטת הרא"ש בזה. עוד מצאתי בב"ח שכתב לדניק מלשון הטור שפונתו רק על דין מעין שיטהר בכל שהוא מדנקט בלשונו ומעין כל שהוא ולא נקט מעין סתם, לומר אף שהי' בו כל שהוא יכול להוסיף מים שאובים לשיעור טבילה שהמעין מטהר בכל שהוא.

יעו"ש.

מכל זה מוכח דהטור מיירי רק לענין כל שהוא אבל רק באשפון ולא בזוחלים: אמנם דברי הטור הקודמים שהעתיק דין המשנה במעין שהמשיכו צריכים ביאור דז"ל מעין שהמשיכו לבריכת מים שהם נקוים ועומדים יש לה כל דין מעין ואם הפסיק ראש הקילוח חזר להיות לה דין מקנה שאינה מטהרת אלא במ' סאה ובאשפון, ואם חזר והמשיך קילוח המעין לתוכה חזרה לדין מעין.

עכ"ל.

הנה מלשונו שכתב יש לה דין מעין משמע ודאי דלכל דין מעין הוא אף לטהר בזוחלים, וכן מדכתב בהפסיק הקילוח שאינה מטהרת אלא באשפון, משמע להדיא דבלא הפסיק הקילוח מטהרת גם בזוחלים.

ועי' בפרישה שם שדקדק מלשון הראש בפ' תינות הלכות מקנאות סי' ט' שכתב בזה"ל העבירו ע"ג בריכה והפסיקו הרי הוא כמקנה ומטהר באשפון וצריף מ' סאה, חזר

והמשיכו פסול לזבים וכו' אבל דין מעין יש להם לטהר בכל שהוא עכ"ל וכן במעדני יו"ט שם על הרא"ש דקדק מלשון הרא"ש הנ"ל דמשמע דלא כהב"י שפתיב דדין מעין לכל דבר בין לזוחלים ובין לכל שהוא.

יעו"ש ונלענ"ד עפ"י מש"כ הרא"ש בפ"י לנדרים הבאנו דברי לעיל דמהאי טעמא אין טובלים כשזרבו נוטפים על הזוחלים משום דהנוטפים מבטלים את הזוחלים והוי כאילו פולו נוטפים, דאל"ה הי' מותר לטבול דלו יהא שאין הנוטפים מטהרים בזוחלים דלא מהני ע"ז דין השקה שיקבלו הנוטפים פת טהרה של המעין, אבל פיון דמי המעין עצמם לא נתבטלו אם יש בהם מ' סאה יטהרו את האדם הטובל דאין הנוטפים חוצצים לטבילה, לפי"ז יש לדון בנידון זה שמי המעין מתערבים במי הבריכה אם גם רבו מימי הבריכה על מימי המעין השוטף לתוך הבריכה, דמי המעין אינם בטלים ברוב המים של הבריכה, דכיון דכל המים מחוברים למעין אי אפשר שיתבטלו, דהיכא הנוטפים פולם בנהר ורבים על מי המעין מתבטלים פולם, אבל הכא שהמעין שמחוץ לבריכה ודאי לא שייך שיתבטל דהרי הוא נזכר בפ"ע שאין הבריכה שוטפת למעלה מהמעין, משו"ה גם מי המעין המעורב ברוב מימי הבריכה ג"כ אינם בטלים פיון שהם גוף אחד עם מי המעין שמחוץ לבריכה וכיון שכל הגוף אי אפשר להתבטל משום שהוא נזכר כ"כ אין החלק ממנו מתבטל פיון שאינו בנפרד מן כל הגוף שהוא כל המעין, ועוד טעם אחר בזה דהרי בכל דבר שעומד ליגדל ולהתרבות לא אמרינן קמא קמא בטיל כמש"כ בפ"י הרא"ש פאן דמשו"ה ברבו הנוטפים לא אמרינן קמא קמא בטיל, וכן כתבו התוספות בב"ק ד' ק' ועוד בכמה מקומות והכא שהמעין שוטף ועומד והוא מעין נובע שאי אפשר לשער כמה ירבו מי המעין ברבות השנים ומשו"ה אין מי המעין המעורבים במימי הבריכה מתבטלים ברוב דהרי עומד תמיד להתרבות יותר ויותר, ולפי"ז הרי למי בריכה זו דין מעין לכל דבר, פלומר כמי המעין עצמם אף לטהר בזוחלים, אכן אם בהצטרף מי המעין לבד בלא מי הבריכה לא יהי' בהם שיעור טבילה, לא ישלימו מי הבריכה לכדי השיעור, דרק כשזרבו זוחלים על הנוטפים שמתבטלים מי הנוטפים בזוחלים אז משלימים הנוטפים לשיעור כמש"כ הר"ש והרא"ש ששזוהו עדותו של ר' צדוק, אבל בכה"ג לו יהא שמי המעין הם כמו שהי' אבל מי הבריכה לא ישלימו אם יטבול בהם כשהם זוחלים, ולפי"ז י"ל דמש"כ הרא"ש על ענין דין זה שכשהמשיך את המעין לתוך הבריכה הרי הוא כמעין לטהר בכל שהוא, מילתא דפסיקא נקט.

דלענין לטהר בזוחלים תלוי הדבר אם יש ארבעים סאה במי המעין לחוד, דלענין זה אין מי הבריכה משלימים, וכן דברי הטור אמת דמי המעין עצמם הם כמעין לכל דבר גם לענין זוחלים כמש"כ, אח"ז ראיתי גם בפ"י סקל"ב שהביא דברי מע"מ הנ"ל וז"ל בס' מע"מ תמה אמאי בסעריף י' בהנמשך המעין מטהר בזוחלים, ול"נ דהתם מייירי בשלא רבו הנוטפים.

וק"ל ולפימש"כ א"צ לזה דבפשטות קשה איך סתם המחבר והפוסקים ולא חילק בין רבו או לא, וכתב להלכה של הבריכה יש לה דין מעין, ולפימש"כ הוא מבואר: אמנם כ"ז הוא רק מה שמי המעין אינם בטלים ברוב מי הבריכה אבל עדיין קשה טובא דהלא לשיטת הר"ש והרא"ש מי מעין עצמם אינם מטהרים בזוחלים רק במקום זחילתם

כְּשִׁיטַת מַהֲרֵי"ק, וְכִמּוֹ שֶׁכָּתַב הַש"ף בְּשִׁמְם בִּסְקִי"א, וְא"כ הֵכָא שֶׁהִמְשִׁיף אֶת הַמַּעֲיָן לְתוֹף הַבְּרִיכָה הָרִי בְּמָקוֹם הַבְּרִיכָה אֵינוֹ בְּמָקוֹם שֶׁהִי מְהַלֵּף בְּתַחֲלִיף, וּבְכַה"ג גַּם כְּשֶׁרְבוּ זֻחְלִים עַל הַנוּטְפִים אֵינָם מְטַהְרִים בְּזֻחְלִים, וְלִפְלֹא בְּעֵנֵי עַל הַש"ף שֶׁכָּתַב בִּסְק"כ כ"ט שְׁמֵי הַבְּרִיכָה מְטַהְרִים בְּזֻחְלִים וְלֹא הָעִיר פְּלוּם מְשִׁיטַת הַמַּהֲרֵי"ק הַר"ש וְהָרֵא"ש שֶׁהֶעֱתִיק דְּבָרֵיהֶם בִּסְקִי"א, וְכֵן הֵט"ז בִּסְק"כ שֶׁהָעִיר מִדְּבָרֵי הַמַּשְׁנָה מַעֲיָן שֶׁהִמְשִׁיכוֹ, וּמִתְרַץ דְּכָאן שֶׁהִי מַעֲיָן מְשׁוּף שֶׁהוֹסִיף הַמְשַׁכְּתוֹ לְהַבְרִיכָה מִשׁו"ה מְטַהֵר אַף בְּזֻחְלִים וְלֹא זָכַר פְּלוּם מְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים הַנ"ל דְּסָבְרֵי דְמַעֲיָן שֶׁנִּמְשָׁף שְׁלֵא לְמָקוֹם זֻחִילְתוֹ אֵינוֹ מְטַהֵר בְּזֻחְלִים, וְלַחֲנוּמֵר הַקְּנוֹשָׁא נִלְעַנ"ד דִּישׁ חִילּוּק בְּהִרְחֻבַת הַמַּעֲיָן וְהַמְשַׁכְּתוֹ ע"י הוֹסְפַת מִים נוּטְפִים לְבֵין הַמְשַׁכְּתוֹ ע"י הַתַּחֲדָשׁוֹת מְדָרוֹן בְּהַקְרָקַע הַמְעַכְבֵּת זֻחִילְתוֹ, דְּהִיכָא שְׁמֵים הַנוּטְפִים גּוֹרְמִים לְהַמְשִׁיף זֻחִילְתוֹ הַמַּעֲיָן לְהֵלֵן מְמָקוֹם הַלִּיכְתוֹ אֲזַי אֵינוֹ מְטַהֵר בְּזֻחְלִים, וּמִשׁו"ה מְפָרְשִׁים בְּעֵדוּתוֹ שֶׁל ר' צְדוּקָה כְּשֶׁזֻּחְלִים רְבוּ עַל הַנוּטְפִים שֶׁהוּא דְּנֹקָא בְּמָקוֹם שֶׁהִי מְהַלֵּף בְּתַחֲלִיף, דְּבַכַּה"ג פִּינּוֹן שֶׁאֵינוֹ זֻחֵל הַמַּעֲיָן מִחֻמַּת עֲצָמוֹ וּמְקוֹר חֵיּוּתוֹ אֲלֵא שְׁהַמִּים הַנוּטְפִים מְסִייעִים לְהִיּוֹת זֻחֵל, מִשׁו"ה אֵינוֹ מְטַהֵר בְּזֻחְלִים אֲלֵא בְּמָקוֹם שֶׁהִי מְהַלֵּף בְּתַחֲלִיף, אֲבָל אִם הוֹסִיף אֶת הַמְדָרוֹן הֵינּוּ שֶׁחָפַר מִן הַקְרָקַע הַמְעַכְבֵּת זֻחִילְתוֹ מִי הַמַּעֲיָן וְכִשְׁהוֹסְרָה סִבָּה הַמְעַכְבֵּתוֹ הוּא זֻחֵל מִחֻמַּת טְבָעוֹ בְּכַהֲאֵי גּוֹנָא גַּם בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְשָׁף זֻחִילְתוֹ הוּא מְטַהֵר בְּזֻחְלִים, וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מֵהָא דְתַנּוּן בְּמַשְׁנֵה פ"ה, מ"ו בְּגַל שְׁנִתְלַשׁ וְכוּ אַרְבָּעִים סָאָה וְנִפְלַע עַל הָאָדָם וְהַפְּלִים טְהוּרִים, וּמִמַּשְׁנֵה זֶה הוֹכִיחוּ כְּמָה רֵאשׁוּנִים דְּלִטְבִילַת אָדָם בְּעֵינָן לְעוֹלָם מ' סָאָה, דָּאָף שֶׁמְטַהֵר זֻחְלִים כְּמַעֲיָן, מ"מ בְּעֵינָן מ' סָאָה, עֵי בְּנִמוּקֵי הַגְרִי"ב עַל מַשְׁנֵה זֶה שֶׁהִבִּיא בְּשֵׁם תוּה"ב הָאָרוּף שֶׁכ' כֵּן בְּשֵׁם ר"ת, דְּמַמְשָׁנָה זֶה ג"כ קָשָׁה לְשִׁיטַת הַר"ש וְהָרֵא"ש וּמַהֲרֵי"ק דְּמַעֲיָן אֵינוֹ מְטַהֵר בְּזֻחְלִים רַק בְּמָקוֹם זֻחִילְתוֹ וְאֵיף מְטַהֵר הַגַּל שְׁנִתְלַשׁ, וְעֵי בְּש"ף סְק"ל מִש"כ בְּשֵׁם מַהֲרֵי"ק עַל עֵינָן זֶה שְׁלֵא בְּטַל דִּין מַעֲיָן בְּגַל שְׁנִתְלַשׁ, וּמִזֶּה מוֹכַח דָּאֵם זֻחֵל בְּמָקוֹם אַחַר שְׁלֵא מִחֻמַּת הוֹסְפַת מִים חָשׁוּב הַפֶּל דְּרָף זֻחִילְתוֹ, כ"כ נֹאמַר אִם נִמְשָׁף זֻחִילְתוֹ ע"י הוֹרְדַת תַּחֲתִית הַעֲפָר בֵּין ע"י לַחּוֹת הַקְרָקַע וּבֵין ע"י תַּפְּרִיט יְדֵי אָדָם, כֵּן מַה שֶׁמּוֹשֵׁף זֻחֵל חָשׁוּב הַפֶּל מְקוֹם זֻחִילְתוֹ: וּבְזֶה מִתְפָּרְשִׁים לִי הֵיטֵב בְּטוֹב טַעַם דְּבָרֵי הַר"ש בְּפ"ה מ"ג בְּהָא דְתַנּוּן שֶׁם מַעֲיָן שֶׁהוּא מְשׁוּף כְּנִדְל רִיבָה עֲלֵי וְהַמְשִׁיכוֹ הָרִי הוּא כְּמוֹ שֶׁהִי, הִי עוֹמֵד וְרִיבָה וְהַמְשִׁיכוֹ שָׁנָה לְמַקְנָה לְטַהֵר בְּאֲשַׁפְּרוֹן וְלַמַּעֲיָן לְהַטְבִּיל בּוֹ בְּכָל שֶׁהוּא עַכ"ל מַשְׁנָה.

וְז"ל הַר"ש שֶׁם מְשׁוּף כְּנִדְל שְׁמִימֵי זֻחְלִים בְּמָקוֹמוֹת הַרְבֵּה וְכוּ רִיבָה עֲלֵי וְלֹא שְׁרִיבָה לֹו מִים שְׁאוּבִים דֹא"כ לֹא הִי מְטַהֵר בְּזֻחְלִים כְּדִתְנֵן לְעֵיל סְפ"ק אֲלֵא רִיבָה עֲלֵי הֵינּוּ שֶׁעֲשָׂה בְּרִיכוֹת לְכָל הַמְקוֹמוֹת שֶׁהִי מוֹלִיף וְנִתְמַלְאָה כָּל אַחַת מֵיָם: הָרִי הוּא כְּמוֹ שֶׁהִי דְבְּמָקוֹם שֶׁהִי זֻחְלִים קוֹדֵם שְׁרִיבָה עֲלֵיהֶם וְהִרְחִיבָם שֶׁם מְטַהֵר בְּזֻחְלִים וּמִן הַצְּדָדִים אֵינוֹ מְטַהֵר אֲלֵא בְּאֲשַׁפְּרוֹן, וּבְסוּף פ"ק הַבְּאֵתִי בְּרִיבָתָא מִתּוֹסְפָתָא כִּינְצָא בְּזוֹ דְקִתְנֵי מַעֲיָן שְׁמִימֵי מוֹעֲטִים וְרִיבָה עֲלֵי וְהִרְחִיבוֹ מְטַהֵר בְּאֲשַׁפְּרוֹן וְאֵינוֹ מְטַהֵר בְּזֻחְלִים אֲלֵא עַד מְקוֹם שֶׁהִי יָכוֹל לְהֵלֵךְ מִתַּחֲלִיף, דְּרִיבָה עֲלֵי הֵינּוּ שֶׁעֲשָׂה בְּרִיכָה לְפָנָי וְנִתְמַלְאָה מִיָם וְכוּ: הִי עוֹמֵד, כְּלוּמַר שְׁאוּתוֹ מַעֲיָן לֹא הִי מִימֵי זֻחְלִים אֲלֵא עוֹמְדִים בְּרִיבָה עֲלֵי שֶׁהִרְחִיב מְקוֹם עֲמִידָתוֹ: וְהַמְשִׁיכוֹ מְקוֹם הַרְחֻבָתוֹ עֲשָׂה זֻחְלִים שָׁנָה לְמַקְנָה לְטַהֵר בְּאֲשַׁפְּרוֹן וְאֵינוֹ מְטַהֵר בְּזֻחְלִים, מֵאַחַר דְּעִיקַר מְקוֹם הַמַּעֲיָן אֵינָם זֻחְלִים עַכ"ל.

דפשוטות דברי' תמוהים מאד, פינן דגם במעין שהי' זוחל מתחילה אינו מטהר רק במקום שהי' מהלך בתחילה למה קתני במשנה בסיפא הי' עומד שלפני' הר"ש הוא שלא הי' זוחל כלל אלא מימיו עומדים הלא גם בזוחל אינו מטהר חוץ ממקום זחילתו, ועפ"י מש"כ גפרש דברי' דבר דבר על אופנו, ושני כללים בזה, דהיכא שהי' זוחל מעיקרא ועשה בריכות ע"י תפירה וכיוצא בזה, הנה מה שניתוסף ברוחב פגון שהי' רוחב המעין אמה ועכשיו נעשה בריכה שרקבה כמאתים ויותר, כל עודף הרוחב אינו מטהר בזוחלים, וזה שפכת תחילה דמן הצדדים אינו מטהר בזוחלים, אבל מה שמושה באנרף אם גם ניתוסף ע"י תפירה הוא מטהר בזוחלים, פינן שמוצא מקום מדרון הוא זוחל והולך פדרף זחילתו, אבל כ"ז אם הי' זוחל קצת רק שהמשיך זחילתו, אבל אם הי' עומד בלי זחילה כלל, ועכשיו נעשה זוחל ע"י תפירה אז אינו מטהר בזוחלים ומפרש הרישא דמתני' הרי כמו שהי', דע"י שעשה בריכה וניתוסף הרוחב לא נגרע דין המעין לפי מדת הרוחב שהי' מהלך בתחילה, ואם הי' עומד אף שהמשיכו לאנרף אינו מטהר בזוחלים כנלענ"ד בעזה"י: ובמה שבארנו ותפרש היטב לשיטת הר"ש וקרא"ש מה שנתקשה הראב"ד הובא בב"י בשמו מספר בעלי הנפש וז"ל הא דאמרין על הזוחלים שרבו על הנוטפים שהם פשרים איכא לאקשוני מונה על ההיא דאבנה דשמואל דעביד לבנתה' מקוואות וכו' שפא ירבו נוטפים על הזוחלים הא מחצה על מחצה לא בעי אשפון, והכא אמרין על הזוחלים שרבו על הנוטפים הא מחצה על מחצה בעי אשפון, ואיכא למימר דהא דרבי צדוק משום דאי אפשר לצמצם הוא ומספיקא בעינן רובא וכו' יעו"ש וכ"ז הוא לפי שיטת הראב"ד דמפרש בעדותו של ר' צדוק דמיירי שהלכו המים חוץ למקום זחילתם, וכן מפרשי הך דאבנה דשמואל דחייש שפא ירבו נוטפים על הזוחלים שהוא ג"כ שלא במקום שהי' זחילתם מעיקרא וכמו שמבואר בר"ן בגדרים והובא בב"י, ולשיטתו הקושיא חמורה, אבל לשיטת הר"ש וקרא"ש לק"מ דבעדותו של רבי צדוק מפרשים דמיירי במקום שהי' מהלך בתחילה ורק אסדהותא דילי' הוא שהנוטפים משלימים לשיעור ובכה"ג ודאי אם הי' מחצה על מחצה שאין הנוטפים בטלים ברוב וכל חד קאים אדינו, בודאי אין הנוטפים משלימים פינן שאינם מטהרים בזוחלים, ובגידון דאבנה דשמואל ג"כ דוקא רוב נוטפים בעי אשפון משום דכיון דאיכא רוב מתבטלים הזוחלים ברוב הנוטפים והוי כאילו פולם נוטפים, כמש"כ קרא"ש בפ"י לגדרים, אבל מחצה על מחצה לא בעי אשפון, פינן דכל אחד קאים אדינו מתטהר הטובל ע"י המעין שיש בו פשיעור וא"צ להשלמת הנוטפים, וזה פשוט.

ומאד נפלאים בעיני דברי הש"ך בסק"י וז"ל משמע אפילו אין הזוחלים רובא רק הם שנה בשנה כל שאין הנוטפים רובא הרי הוא כמעין וכ"כ ב"י בשם הראב"ד וכו' אבל צ"ע שבספר בעלי הנפש שלפנינו ד' ס"ו ע"א איתא איפכא ומסתברא דמתני' עיקר דבעינן רוב מים חיים, וההיא דאמרין שפא ירבו נוטפים על הזוחלים לרווחא דמילתא קאמרין, א"נ פינן דא"א לצמצם בעינן רובא זוחלים, וכלישנא קמא מיסתבר דבעינן רובא דכשרות ממשנת מקוואות ומשמעתא דיבמות פ' הערל פדבעינן למימר קמן עכ"ל.

וצ"ע לדינא דהא נוטפים מדאורייתא, ועי' בפ"ב דחולין ד' כ"ח וכ"ט גפי מחצה על מחצה ברוב עכ"ל והדברים מפליאים מה שייך ענין זה לחקירת מחצה ברוב דהתם אנו דנים על ההלכה איך היתה ההלכה שהורו לנו לשחוט רוב, אם שלא לשייר רוב או

לשחוט רוב, וכן לענין תנור שאם נותין אם חשוב בשבירת מע"מ פשלם או פשבור, אבל פאן איפא בזה פסולים וכשרים ובמחצה על מחצה שניהם מתקיימים ואינם מבטלים זא"ז, ולמה לא יתפשר ע"י הכשרים, ומה דאיפא מים פסולים ג"כ, הלא הפסולים אינם מגרעים את הכשרים דאינם חוצצים בפני הטבילה, ומה דהקשה הש"ך על דברי הראב"ד שהביא לנדון זה מיבמות פ' הערל דבדרבנן בעינן רבי, הלא פסול נוטפים הוא מדאורייתא, לפימש"כ לעיל דלשיטת הראב"ד והרשב"א כמו דמהני השקה לטהר שאובים מפסול שאיבה, כ"כ מי מעין משיקים לנוטפים שיקבלו דין מעין לכל דבר, וכן נתבאר לשיטתם, דמעין מטהר בזוחלים אף שלא במקום זחילתם, וברבו נוטפים על הזוחלים שאינם מטהרים שלא במקום זחילתם הוא רק מדרבנן, ומה"ת מטהרים גם שלא במקום זחילתם כיון שמי המעין ראויים לטהר כ"כ מהני דין השקה על הנוטפים, ומשו"ה שפיר דמה הראב"ד ענין זה לסוגית הש"ס דיבמות הנ"ל אם בדרבנן בעינן רבני'.

ומש"כ הש"ך בריש דבריו דמשמע מהשו"ע דבמע"מ הרי הפל כמעין אין זה פשוט כ"כ דזה תלוי בשיטות הנ"ל, דלשיטת הראב"ד והרשב"א הוי הפל כמעין דגם הנוטפים נעשו כמעין ע"י השקה, אבל לשיטת הר"ש והרא"ש הרמב"ן והריטב"א לעולם אין נוטפים נעשו כמעין אם לא היכא שהזוחלים רובא ומתבטלים הנוטפים ברוב, ולשיטת הרמב"ן אם רבו הנוטפים בגומת המעין מתבטלים, וכל הרואה יראה שהש"ך והט"ז קצרו פאן בבירורי השיטות ומחלוקותיהם, וכל מה שכתב הט"ז בסק"ג לתרץ קונשית הת"ה אין דבריו מתקבלים על הלב כמו שיראה המעין עפ"י בירורי השיטות שהבאנו: פ"ק כז כתב הטור מקנה שיש לה מ' סאה ומעין כל שהוא יכול לשאוב כמו שירצה וליתנו בתוכה והם כשרים.

אעפ"י שהם רבים על המים שהי' בתוכה תחילה, ובב"י הביא שם דדין זה הוא אף לשיטת הסוברים דלטבילת אדם בעינן מ' סאה גם כמעין וכן מפורש להדיא בהרא"ש פ' תינוקת סי' ב' שמעין כל שהוא אינו נפסל בשאובים, ושם מסיק להלכה לשיטת הר"י דלאדם בעינן מ' סאה גם כמעין, ומ"מ כתב שם בסי' זה דמעין כל שהוא אינו נפסל בשאובים ויכול למלאות כל מה שירצה ע"י שאובים, וכן הוא להלכה בהטור שהעלה בריש סימן זה דלאדם בעינן מ' סאה וכאן כתב דכמעין כל שהוא יכול לשאוב כמו שירצה וליתנם בתוכה והם כשרים, ולכאורה הם שני דינים המתנגדים זל"ז, דהרי ענין זה שייכול להרבות בשאובים ואין המים הכשרים בטלים ברוב הוא מטעם השקה, שהמים שאובים מקבלים פח טהרה מהמים הכשרים, ואם בהמים הכשרים ליתא פח טהרה לטבילת אדם, איך יקבלו המים שאובים פח זה, דלענין טבילת אדם שנה מי מעין למקנה חסרה שאין בה מ' סאה, ובאמת פן כתוב בהרא"ש בפ' מרובה סי' ג' וז"ל והא דקתני בפ"ה דמקנאות מעין שהעבירו ע"ג השונקת פסול ולא מתפשר במה שהוא מחובר למעין ומעין מטהר בכל שהוא וכו' וי"ל דהא דמעין מטהר בכל שהוא היינו לטבילת פלים אבל לטבילת אדם בעינן מ' סאה כדאמרנו בפ' חומר בקדש וכו' הילכך פסול השונקת לטבילת אדם הואיל ואין מחובר למים שיש בו מ' סאה ובפ' מקנאות פירשנו פ' הגיון.

עכ"ל הצריף לנו. אבל בתשוב' ובפסקי' במס' נדה חזר מזה וזה שרמז פאן במס' ב"ק וכתב שפפ"ל למס' מקנאות פירש פ"ה הגון, דשם מתרץ הד קושיא מה דלא מתכשר המים שבשוקת בתירוץ אחר ונ"ל.

ונ"ל דל"ק פלל, פיון דכלי מפסיק בין פריכה למעין לא מיקרי מחוברים ול"ד למעין שנתן לתוכו מים שאובים, דשם מעין לא בטיל מינ' אעפ"י שריבה עלי' מים שאובים מידי דהוי אמקנה שיש בה מ' סאה שאינה נפסלת אפילו נתן לתוכה אלא סאה שאובים עכ"ל.

ועפ"י דברי' אלו פתב להלכה בפסקי' בפ' תינוקת ובתשוב' וכן פסק הטור דלא תלי זה בזה דאף דבעינו לטבילת אדם מ' סאה גם במעין, מ"מ מהני השקה במעין כל שהוא אף לטבילת אדם, אבל הא מילתא טעמא בעי מ"ש מקנה חסרה ממעין כל שהוא, ולכאורה הי' מקום לומר פיון דמעין פשר לטהר מים טמאים בכל שהוא דרק לטבילת אדם בעינו מ' סאה, אבל לטהר מים טמאים הוא מטהר בכ"ש כמו שפאר להטביל בו פלים, והשקת מים שאובים הוא פהשקת מים טמאים, דבשניהם הטעם משום זריעה והתחברות, אבל לפי"ז הי' ראוי להיות שגם במקנה שאין בה רק כל שהוא ומילא אותה מים שאובים שתהי' פשרה מה"ת אף לשיטת הסוברים פולו שאוב פסול מה"ת וזה לא שמענו, ומוכרח הדבר דל"ד לגמרי דין השקה של מים טמאים לדין השקה של שאובים שמתחברים למים ראויים לטהרה, דלדין זה האחרון תלוי בכח טהרה של המים, וכיון דמקנה חסרה שאין בה מ' סאה פסולה לטבילת אדם מה"ת כ"כ המים שאובים המושקים.

ומקנה זו לא יקבלו פח טהרה לטבילת אדם, וא"כ הדרא הקושיא לדוכתה איך מתטהרים השאובים לקבל פח טהרה לטבילת אדם, ע"י מעין כל שהוא, שאין בעצמו פח לטהר אדם בטבילתו: ונלענ"ד דמה דפסלינו מקנה חסרה לטבילת אדם אינו דומה למעין כל שהוא, שהוא פסול לטבילת אדם לשיטת הר"י וסיעתו, דהנה מה דפסלי מעין כל שהוא לטבילת אדם אף שגראה מדברי הראשונים שהוא מה"ת, מדכתב הרשב"א הובא בב"י להכריע להלכה פשיטת הר"י דלמחמירים שומעים בדבר שאיסורו בכרת וכן הביא בשם הר"ן.

יעו"ש, מ"מ י"ל דפסול זה אינו כפסול של מקנה חסרה, דבמקנה חסרה כל שהוא הוא חסרון פח טהרה, ורק במקנה שיש בה מ' סאה מים פשרים יש בהם פח טהרה, אבל במעין כל שהוא מה דפסול לטבילת אדם אינו משום חסרון פח טהרה אלא שהוא דין פשיעור טבילה, וכן גראה מלשון הרא"ש שכ' בפ' תינוקת הובא בב"י שכתב להכריע פשיטת הר"י ונ"ל שגראין דבריו פי אין להשיב על הראיה שהביא, וגם מיקטבר הואיל ושיערו חכמים מי מקנה אמה על אמה ברום ג' אמות מים שפל גופו עולה בהם, לא פליג באדם לשער בכל אחד לפי גופו עכ"ל.

מלשון זה מוכח דהטעם דמצריכינו מ' סאה במעין הוא לשיעור טבילה, פיון דלמקצת בני אדם בעינו שיעור זה שיהא כל גופו עולה בהם משו"ה הוי הדין לכל אדם שיהי' שיעור מים שיהי' ראוי לכל אדם שיהא גופו עולה בהם, ולפי"ז י"ל דכח טהרה לטבילת אדם יש במעין כל שהוא אלא דבעינו מ' סאה לטבילה ומשו"ה לענין השקה של שאובים שאני מקנה חסרה למעין כל שהוא דבמקנה חסרה אין בה פלל פח טהרה לטבילת אדם,

ובמעין כל שהוא יש בו פח טהרה, ומה שאין אדם מתטהר בו הוא מחמת שאינו טובל
א"ע פראוי, והמים שאובים המושקים למעין כל שהוא מקבילים פח טהרה פדין המעין,
וכשאיקא בשאובים מ' סאה שהטבילה היא פראוי, פשר לטבילת אדם פמעין עצמו שאם
הי' טובל בשיעור הראוי שיהי' כל גופו עולה הי' מתטהר: וכן נראה להוכיח מהא דכתבו
הר"ש וקרא"ש לפרש בעדותו של ר' צדוק בזוחלים שרבו על הנוטפים שהם פשרים
דאסהדותי הוא שאם אין בזוחלים לחוד שיעור טבילה אא"כ נוטפים משלימים להם
אפ"ה פשר, הבאנו לעיל דבריהם, והנה במי פירות תנו במשנה דלא פוסלים ולא מעלים
דאם הייתה המקנה חסרה כל שהוא אין מי פירות משלימים, ורק פשהיתה שלמה פשר
בנתן סאה נוטל סאה, היינו דאם הי' מעיקרא מקנה שלמה אז מתבטלים המי פירות ברוב
ומתפשרים גם הם, ומשו"ה פשר א"כ בנתן סאה ונטל סאה עד רובו כדאמרינו ביבמות
ד' פ"ב אף דא"כ ליפא מ' סאה מים, מ"מ גם מי פירות משלימים פינו דכבר נתפשו,
אבל אם מתחילה פשנפלו המי פירות לא הי' במקנה מ' סאה לא מהני ביטול ברוב
שיתפשו המי פירות להשלים את המקנה, ובע"כ הטעם בזה דאף שהמיעוט בטל ברוב
לא מהני פינו דהרוב עצמו לא הי' לו פח טהרה, ולפי זה אם נאמר דלשיטת הסופרים
דמעין אינו מטהר לאדם רק במ' סאה הוא שנה לענין זה למי מקנה ואיך משלימים
הנוטפים לזוחלים אם אין בזוחלים שיעור טבילה, שהוא בע"כ משום דין ביטול ברוב
כמש"כ למעלה, דאי מטעם השקה א"כ גם פשרבו הנוטפים על הזוחלים ליתפשו ואיך
משלימים נוטפים לזוחלים, ואין לומר דשאני זוחלים ונוטפים ממים ומי פירות, דהלא
גם מי פירות משלימים אם מתחילה הייתה מקנה שלמה ונתן סאה ונטל סאה, אלא נראה
שהטעם בזה משום דמעין מטהר בכל שהוא אף לאדם, אלא דבעינו שיעור לטבילה
שיהא מים שכל גופו עולה בהם, אבל פח הטהרה איפא בכל שהוא, ומשו"ה מתבטלים
מיעוט הנוטפים ברוב הזוחלים ונעשים גם הם פזוחלים, ומשו"ה משלימים לשיעור
טבילה: עוד יש להוכיח כדברי מדברי ר"ת שכתב בת בשמו הובא בבבאור הגר"א
סק"ה להוכיח דלטבילת אדם בעי מ' סאה ממשנה ו' פ"ה בגל שנתלש ובו מ' סאה דאף
שהוא מעין בעינו מ' סאה לאדם והרי הוא קטפרס דאינו חבור ואיך מצטרף המים שבגל
לשיעור מ' סאה, אלא נראה דרק לענין מ' סאה במקנה שהחבור גורם בהמים פח טהרה
שע"ז שהם במקום אחד מ' סאה בא במים פח טהרה, וכ"ז שאינם חשויים מחנפריים
אין בהם פח טהרה כלל, אבל במעין דמה דבעינו מ' סאה לטבילת אדם הוא רק לשיעור
טבילה שיהא כל גופו עולה בהם ולא פליג בין אדם לאדם, לענין זה מהני אם איפא
שיעור מים ע"י הצטרפות של קטפרס וכן נלענ"ד מוכרח הענין לפימש"כ הריב"ש בס"י
רצ"ב הובא בהגר"א ס"ק הנ"ל דכל זוחלים הם חשויים פקטפרס, וא"כ איך מטהרים
מי מעין בזוחלים לטבילת אדם לשיטת הסופרים דבעינו מ' סאה, דהרי בזוחלים אי
אפשר שיתחשב מ' סאה דהרי אינם מחנפריים להצטרף למ' סאה, אם לא שנאמר כמש"כ
דשאני הצטרפות מ' סאה דמעין להצטרפות מ' סאה דמקנה, דלענין מי מעין מהני גם
קטפרס להצטרף לשיעור מ' סאה כמש"כ: והגר"א כתב בסק"ה ה' להוכיח נגד שיטת
הסופרים דבעינו מ' סאה לטבילת אדם במי מעין וז"ל או מעין שיש בו מ' סאה, ערת"ה
בשם ר"ת ראי' ממתיני ו' פ"ה גל וכו' וכבר תירץ דאמר מ' סאה פדי להתפסות בו האדם,
ועט"ז סק"ו וקמ"ל דצריף להתפסות כולו פאחת בתוף הגל, ואדרבה משם ראי' להפוך

דמטהר בזוחלים אף לאדם וה"ה לטהר בכ"ש וכמ"ש הריב"ש דטעמא דמעין מטרה
בזוחלין משא"כ במקנה משום דקטפרס אינו חיבור משא"כ במעין דמטהר בכ"ש, ודברי
הש"ף בסק"כ אינם פרוורים.

עכ"ל.

ודברי נפלאים בעיני דא"כ הי' לו להוכיח מהא דאדם טובל בנהרות ומהא דאבנה
דשמואל דעביד מקנאות לבנת' משום שמה ירבו נוטפים על הזוחלים, דמפניש להדיא
דזוחלים מטהרים אדם, ולפימש"כ אינו ענין זה לזה דאף אם נימא דבזוחלים ליפא חיבור
להצטרף למ' סאה הוא רק למי גשמים שהחיבור גורם דין טהרה אבל לענין שיעור
טבילה שפיר מצטרפים דברי איפא מ"מ שיעור מים שכל גופו עולה בהם אף לאדם
גדול: אמנם במרדכי בשבועות הובא בב"י פתב ונ"ל ראב"ה הקשה האיך טובלים בנהר
נהלא קטפרס דרף ירידתם, וי"ל דהא דאמרינו קטפרס אינו חיבור היינו לטבול למעלה
מן הקטפרס, אבל למטה ש"ד כדאמרינו פ' אין דורשים ג' גממיות וכו' וכתב הב"י לדחות
דברי עפ"י ההלכה, וכתב לתרץ קושית הראב"ה בדרכים אחרים ולבסוף מסיק די"ל
שאין אותו שפוע נקרא קטפרס אלא פשהווא משופע ביותר.

יעו"ש.

והנה נראה דגם קושית הראב"ה והשקלא וטריא דב"י הוא ג"כ לענין טבילת אדם
דבעינו מ' סאה גם במי מעין, דאל"ה פשיטא דאין טובלים במי גשמים פשהם זוחלים,
ומזה מוכח דס"ל כהגר"א דגם במי מעין לא הוי קטפרס חיבור לצירוף מ' סאה ובד"מ
סימן זה סק"ו כתב אחרי שהביא דברי הב"י האלו ונ"ל ודברי צ"ע והם בהיפוף ממ"ש
ריש סימן זה דהמעין מצטרף מתחילתו לסופו מ' סאה והביא מן התוספתא ראי' לדברי
וכמו שכתבתי לעיל וא"כ מוכרח הוא דברי ראב"ה ומיהו אפשר לומר הא דמעין
דמצטרף היינו נוקא במקום שאינו משופע וצ"ע.

עכ"ל.

ונ"ל הב"י בריש הסימן ומשמע שאם המים משוכים כגון מעין שהוא זוחל ואין בשום
מקום ממנו מ' סאה, אבל פשתצטרף כל המים שמתחילה ועד סוף הם מ' סאה טובלים
בכל מקום ממנו שגוף הנטבל מכסה בו בין שיהא אדם בין שיהא פלי לדברי הכל וראי'
מדתניא בתוספתא ומייתי לי' ר"ש בפ"ה דמס' מקנאות, איזהו חרדלית מי גשמים
הבאים מדרון רואים אותם אם יש מתחילתו ועד סופן מ' סאה מטבילים בהם ואם לאו
אין מטבילים בהם דברי ב"ש, ב"ה אומרים אין מטבילים בהם עד שיהא לפני' ענגל מ'
סאה הרי שאעפ"י שאין בה מ' סאה אלא בצירוף מתחילתו ועד סופן מטבילים בה לב"ש,
וע"כ לא פליגי ב"ה עליהו אלא משום דקטפרס לא הוי חיבור או משום דאין הנוטפים
מטהרים אלא באשבון, וכ"נ ממ"ש רבינו שמשון בפ"ה דמקנאות משנה שנית דאיפא
לאוקמי הך דתלמי לאדם וכגון שאין מ' סאה במקום מוצא המים עד התלמי אלא עד
הבריכה יש מ' סאה.

עכ"ל.

והנה מדברי הב"י אלו מוכח דבמעין לא איכפת לן מה שיהוא קטפרס דלעולם מצטרף מה שמתחילה עד לבסוף לשיעור מ' סאה ומותר לטבול בו בכל מקום שמתפסה גופו לכו"ע, וזה סותר למה ששקיל וטרי בקושית רבי"ה, ומה שרצה הד"מ להוכיח מדברי הב"י בריש הסי' שסובר פתרוץ ראב"ה, לענ"ד אינו פן, דכל הרוצה יראה דמדברי אלו מוכח להיפוך דהרי פתב מפירש דמותר לטבול בכ"מ שגופו מכסה בו, וע"כ קושית הד"מ על הב"י מה שדברי, סותרים זא"ז היא קושיא גדולה, ובעיקר הענין אף שאינני פדאי להכריע בין הקדושים אלו אבל תורה היא וללמוד אנו צריכים, והדרך הישרה בזה לענ"ד כמש"כ, וכמו שמוכרחים דברי הב"י בריש הסי' וכמו שכתב שמונת לטבול בכל מקום שגופו מכסה בו, שהדברים מורים להדיא דלענין שיעור מ' סאה במעין מהני לכו"ע לצרף כל המעין אף שיהי' בקטפרס וממילא מתורץ קושית הראב"ה בפשטות: ובעיקר הדבר שכתב הגר"א בס"ק הנ"ל ובס"ק צ"א בנ"ל וזהו הטעם דמעין מטהר בזוחלים ומקנה באשפון דוקא, דזוחלים אינם מצטרפים למ' סאה משא"כ מעין דמטהר בכ"ש וכמש"כ הריב"ש, וע"ש בסי' רצ"ב.

עכ"ל.

ודברי מרפסין איגרי לענ"ד, דמדברי משמע להדיא דמה שאין נוטפים מטהרים בזוחלים הוא רק מה"ט דליכא צירוף מ' סאה, דזוחלים הם פקטפרס דאינו חיבור, וזה סותר כל דברי הראשונים ז"ל, דהרי הר"ש והרמב"ם והרא"ש מפרשים במעלה הד' בפ"ק דמקנאות במעין שריקה עלי' מים שאובים שנה למקנה לטהר באשפון, ולמעין בכל שהוא, בחד מקום שדין משותף בזה, לענין אשפון שנה למקנה, ולענין כ"ש שנה למעין, הרי אף שמהר בכ"ש אינו מטהר בזוחלים, והוא נדאי משום דגזיה"כ הוא דאין מים נוטפים מטהרים רק באשפון וכמש"כ המרדכי בשבועות דלא נקרא מקנה מים אלא באשפון שהם נקונים ועומדים, וכן מוכח להדיא מדברי תוס' חולין ד' ל"א ע"ב ד"ה גזירה.

יעו"ש.

וכן מוכח להדיא מדברי הב"י שהבאנו שכ' דע"כ לא פליגי ב"ה אלא משום דקטפרס לא הוי חיבור או משום דאין הנוטפים מטהרים אלא באשפון, הרי דמלבד חסרון הצטרפות מ' סאה אין נוטפים מטהרים בזוחלים וכן מוכח להדיא מלשון התורת פהנים, דיליף שני הדינים מהכתוב, דמתחילה תני אי מה מעין מטהר בכל שהוא אף מקנה מטהר בכל שהוא, ת"ל אף מעין המעין מטהר בכ"ש והמקנה במ' סאה, וכו' אי מה מעין מטהר בזוחלים אף מקנה מטהר בזוחלים תלמוד לומר אף מעין מעין מטהר בזוחלים והמקנה באשפון, ואם נאמר דגם מקנה מטהר בזוחלים אלא דהחסרון בזה רק דליכא מ' סאה משום דקטפרס אינו חיבור למה לנו למילף מקרא, וזה דוחק לומר דזה גופא ילפינן מקרא דקטפרס אינו חיבור או שזוחלים הוו פקטפרס, ובריב"ש סי' רצ"ב לא מצאתי ענין זה שיהי' פסול זוחלים משום חסרון חיבור לשיעור מ' סאה רק שכתב שם דכל זוחלים הוו קטפרס, ואדרבה מדברי שם מוכח ג"כ דמה שאין מקנה מטהר בזוחלים הוא פסול אחר שלא מטעם חסרון מ' סאה, שדן שם לענין מקנה שהיא אמה על אמה ברום ג' אמות שבשעה שאדם טובל המים מתחסרים שמתפזרים חוץ למקנה שאסור לטבול

במקנה פזו בזה"ל, שְהַרִי בַשַּׁעַת טְבִילָה שְׁזָהוּ כְּשֶׁפֶל גּוֹפּוֹ יַחַד מִתְּפֹסֶה בַּמִּים אֶז הַמְקַנָּה חֲסָרָה וְאִין הַמִּים שְׁחוּצָה לָהּ מִצְטָרְפִים וְאַף אִם יֵהִי עֲנֹבֵי הַמִּים יוֹתֵר מִכְּדֵי שְׁיַעוֹר עֲרוּב מְקַנּוֹאוֹת שְׁהַרִי זֹחְלִים הֵם וְאִינָם כְּאַשְׁבְּרוֹן וְיָדוּעַ שְׁאִין הַמְקַנָּה מְטַהֵר בְּזֹחְלִים אֲלֵא כְּאַשְׁבְּרוֹן, וְגַם שְׁעָרוֹב מְקַנּוֹאוֹת צָרִיף שְׁהַמִּים הַמְעַרְבִים שְׁנֵי הַמְקַנּוֹאוֹת הֵם מְעַרְבִים אוֹתָם בְּהַשְׁקָט בְּעֹמְדָם בְּמִקּוֹמָם הַטְּבָעִי שְׁזָהוּ אֲשְׁבְּרוֹן לֹא בַּהֲיוֹתָם זֹחְלִים שְׁזָהוּ נִקְרָא קְטָפְרָס.

עכ"ל הצ"ל, וְאַף דְּלִכְאוּרָה גַּם לְדַבְרֵי הַרִיב"ש קִשָּׁה פִּינּוֹן דַּמ"מ כֹּל זֹחְלִים הֵם קְטָפְרָס, א"כ לְעוֹלָם לִיכָּא בְּזֹחְלִים שְׁיַעוֹר מ' סָאָה דְּהַרִי אִינָם חִיבּוֹר, א"כ לָמָּה לִי קְרָא לְמַעַט שְׁאִין מְקַנָּה מְטַהֵר בְּזֹחְלִים פִּינּוֹן דְּלִיכָּא מ' סָאָה אִיף תְּטַהֵר, אֲבָל זֶה ל"ק כ"כ, דְּהַרִי אִיכָּא גִּוּוֹנֵי דְּמְטַהֵר בַּכ"ש, וְכִמּוֹ דְּמְפָרְשֵׁי הַר"ש וְהַרְמַב"ם וְהָרָא"ש בְּמַעְלָה הַד', בְּמַעְיָן שְׁרִיבָה עֲלֵי מִים שְׁאוּבִים, דַּע"י הַשְּׁקָה נַעֲשׂוּ כֹל הַשְּׁאוּבִים כְּמַעְיָן, לְעַנְיָן זֶה שְׁיַטְהֵרוּ בַּכ"ש, וְדִין מִי מְקַנָּה עֲלֵיהֶם שְׁאִין מְטַהֵרִים בְּזֹחְלִים, וְכֹן בְּמַעְיָן שְׁהַמְשִׁיכוּהוּ חוּץ לְמִקּוֹם זְחִילָתוֹ דְּמְטַהֵר בַּכ"ש וְאִין מְטַהֵר בְּזֹחְלִים, וְעַל אוֹפְנִים כְּאַלְהָ צָרִיף יִלְפּוֹתָא דְּמִי מְקַנָּה אִינָם מְטַהֵרִים בְּזֹחְלִים.

כְּנִלְעַנ"ד בְּעַנְיָן זֶה: וְכֹן הוּא שְׁיִטַּת הַרְמַב"ם הַהוּא בְּרִיב"ש שֶׁכ' בַּפ"ח מַה' מְקַנּוֹאוֹת ג' גְּנוּמוֹת שְׁכַפְנָחַל, הַעֲלִיּוֹנָה וְתַחְתּוֹנָה שֶׁל כ' סָאָה וְהָאֲמַצְעִית שֶׁל מ' סָאָה וְשֶׁטָף שֶׁל גְּשָׁמִים עוֹבֵר בְּתוֹךְ הַנַּחַל אַעפ"י שֶׁהוּא נִכְנָס לְתוֹכָן וְיוֹצֵא מִתּוֹכָן אִין זֶה עֲרוּב וְאִין מְטַבִּילִים אֲלֵא בְּאֲמַצְעִית שְׁאִין הַמִּים הַזֹּחְלִים מִתְעַרְבִים אַא"כ עֲמָדוּ.

עכ"ל.

וּמִשְׁמַע דְּסוּבֵר ג"כ דְּכָל שֶׁהֵם זֹחְלִים הוּוּ כְּקְטָפְרָס שְׁאִינָם חִיבּוֹר, וְלִשְׁיטָתָם צָרִיף לְהַבִּין אִיף מִהֲנֵי הַשְּׁקָה שֶׁל מִים שְׁאוּבִים כְּמַעְיָן שְׁרִיבָה עֲלֵי מִים שְׁאוּבִים שְׁיַטְהֵרוּ הַשְּׁאוּבִים וְשִׁיבָה דִּינָם כְּמִי מַעִין לְטַהֵר בַּכ"ש כְּהַדְּמָה דְּמַעְלָה הַרְבִּיעִית שְׁהַבְּאוּ, פִּינּוֹן דְּבַשְׁעָה שְׁבָאוּ הַמִּים שְׁאוּבִים לְהַמְעִין הִי זֹחַל וְהוּי כְּקְטָפְרָס שְׁאִינּוּ חִיבּוֹר, וְעַנְיָן הַשְּׁקָה הוּא כְּזִרְיָעָה שֶׁהוּא מְטַעֵם חִיבּוֹר וְכִשְׁהֵם זֹחְלִים הַרִי אִינָם מְחַנְפְּרִים, וְכַתּוּס' גִּיטִין ד' ט"ז וּבַפ' אִין דוֹרְשִׁים ד' י"ט כְּתָבוּ דְּלַעְנֵן הַשְּׁקָה חֲמִיר מִעָרוּב מְקַנּוֹאוֹת, דְּקְטָפְרָס הוּי חִיבּוֹר לְעַנְיָן עֲרוּב מְקַנּוֹאוֹת, וְלַעְנֵן הַשְּׁקָה אִינּוּ חִיבּוֹר, יַעו"ש, וְהִנֵּה בְּהָא דְּתַנּוּן בְּמַשְׁנֵה ח' פ"ו דְּמְקַנּוֹאוֹת מְטַהֵרִים הַמְקַנָּה הַעֲלִיּוֹן מִן הַתַּחְתּוֹן כְּתַב הַר"ש שֶׁם וַז"ל וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ דְּלֹא אִיבְרִי הָכָא בְּחֲסָר אֲלֵא בְּשָׁלֵם, אֲלֵא שֶׁהוּא שְׁאוּב וּמִשְׁיָקוּ לְכַשֵּׁר לְהַכְשִׁירוֹ וְסָגִי בְּחוּט הַשְּׁעָרָה דְּהַקִּילוּ בְּשִׁאִיבָה דְּרַבְּנָן כְּדָאָמַר בַּפ' הַמוֹכֵר אֶת הַבַּיִת ד' ס"ה, וְשָׂמָא מְטַעֵם זֶה לֹא חִיבְּשִׁינּוּ בְּסִילּוֹן אֲפִילוּ יֵהִא קְטָפְרָס.

עכ"ל.

וְכ"ז אִם נֶאֱמַר כְּלוֹ שְׁאוּב הוּא ג"כ מְדַרְבְּנָן אֲבָל לְשִׁיטַת הַסּוּבֵרִים כְּלוֹ שְׁאוּב הוּא מַה"ת, בַּע"כ מוֹקִי הַדְּ מַשְׁנֵה כְּהַדְּ תַנָּא דַּס"ל קְטָפְרָס חִיבּוֹר, הִינּוּ ר"מ וּר"י דְּפִלְגֵי בְּגוֹד אֲסִיק דְּאֲמַרִּין בַּמַּס' חֲגִיגָה ד' י"ט דְּבַגּוֹד אַחִית לֹא פִלְגֵי וְלִכּו"ע מִהֲנֵי וּפְלִיגוּ רַק בְּגוֹד אֲסִיק.

יעו"ש.

והרמב"ם דפסק שם דגם גוד אחית לא אמרינן סובר דרבנן פליגי על ר"מ ור"י וסברי דגם אחית לא אמרינן כמש"כ הריב"ש שם בשיטת הרמב"ם. אבל באמת בשיטת הרמב"ם קשה טובא, דהרי פסק שם בפרק זה פהה משנה דמטהרים את העליון מן התחתון, ומוכח להדיא מדברי דמפרש לענן עירוב מקנאות כמו דמייירי שם באותו הפרק בדין עירוב מקנאות וכמו דמסיק בדין זה דעל ידי הסילון שביניהם הם נעשים כמקנה אחת, יענין שם, וכן קשה ממה שפסק שם בסגוס, עבה שהטבילו במקנה שיש בה מ' סאה מכוננות אם הי' מקצתו נוגע במים מי שטבל אח"כ הוא טהור, ובריב"ש עמד ג"כ בקושיא זו ותירץ דשאני סגוס שהמים בלועים בו והווי כמעורבים, וזה אינו מוכן, ועי' בכ"מ שם שהקשה על דברי מ"ש מאדם שרגלי' נוגעות במים, ועיי"ש שכתב דלענן קטפרס שפא אינו חשוב כקטפרס: ועפ"י דברי הכ"מ הג"ל נלענ"ד דשיטת הרמב"ם אינו פן, אלא דמה שכתב שאין הזוחלים מערבים אינו משום דין קטפרס, די"ל דהרמב"ם סובר דגוד אחית אמרינן דהוא כשיטת תוס' וכהראב"ה שהביא המרדכי שהבאנו דלענן לטבול בתחתונה חשוב המים כמעורבים, ורק באדם סובר דלא מהני כמש"כ הכ"מ דמה שעל בשרו אינו מצטרף, ומשו"ה פסק פהה משנה דסגוס עבה, והא דפסק דאין טובלים בתחתונה בג' גומות, הוא מטעם שכתב שאין זוחלים מערבים, היינו כיון שהחזיבור הוא ע"י השטף מים שעובר ביניהם וכיון דזוחלים פסולים לטהרה, אין מים פסולים מחברים את המקנאות להחשיבם למקנה אחת, כיון שהמים המחברים אינם חשובים כמקנה, וכן מוכח מדברי הש"ך ס"ק קכ"ט שכתב על דברי המחבר שכ' אין זוחלים מערבים שהוא דוקא במי גשמים, אבל מעין מערב אף בזוחלים, ומה דפסק פהה משנה דמטהרים העליון מן התחתון ע"י סילון שמשיקו פחות השערה, נלענ"ד דמפרש מה דקתני במשנה כיצד מביא סילון של חרס או של אבר ומניח ידי' תחתיו עד שהוא מתמלא מים ומושכו ומשיקו אפילו כשערה דיו שאין מסלק ידיו מן הסילון לגמרי עד שיהי' המים יוצאים מן הסילון אלא מסלק קצת שיהי' נוגעים המים שפסילון להמים שבתחתון וכן למעלה, ובהאי נקב קטן כשיעור נגיעת המים לא יהי' עי"ז זוחלים ולא קטפרס, ומשו"ה חשוב הפל כמקנה אחת, ולשיטת הריב"ש קשה טובא דאם נימא דכל מים זוחלים אינם חשובים מחברים לעולם דלדברי לא יטהרו לעולם מים טמאים ע"י השקה למי הנהר שהוא זוחל, וכן יקשה מה שהקשינו לעיל מהה דמעלה הרביעית דמהני השקה למים שאובים שיקבלו פח טהרה של מעין לטהר בכל שהוא, דהרי ענין השקה הוא זריעה וחזיבור, וכיון שזחילה אינה מחברת את המים לא הוי השקה: והנה זה כמה שנים נסתפקתי הלכה למעשה בהנה מקנאות הנעשים ברוב מקומות, שחופרים מקנה תחתונה שיהי' מעין נובע ושופכים בה מים שאובים הרבה שעולה המים עד מקנה בנוי למעלה והמים נשפכים דרך חור בנוי לתוך המקנה העליונה ובה טובלים, עפ"י הפללים המסורים לנו להלכה שהמים שאובים נכשרים ע"י השקה, ועפ"י רוב דרך טבע המים הנשאבים על מי המעין הנה אינם עומדים בה רק לפי שעה ומיד הם שבים ומתפשטים לתוך הארץ עד שעומדים על מדת המים הטבעיים שהי' בה מעיקרא, ולפימש"כ בסעי' נ' ונ"א דאם ניכר זחילתם פסול אף אם ישאר מ' סאה לטבול למעלה מהסדק, ואם ניכר זחילתם פסול גם אם הי' התמעטות המים ע"י בליעה בקרקע, ע"כ יש לדון אם המים שאובים הבאים בתוכה מתפשרים כיון שנעשו זוחלים וזוחלים הם אינם מי מקנה, איך

יתפשירו ואיך יכשירו את המים הבאים עליהם, ומכש"כ שיש לדון אם יתהנה אינה סדק במקנה התחתונה שהמים שמעל הסדק פסולים לטבול בו לשיטת המהרי"ק שןרש קנ"ה שפכת שם דבכה"ג כשר אם תוכל האשה לטבול ולכפות גופה במים שפחת הסדק דוקא, באופן דלפי"ז המים שעל הסדק אינם מי מקנה כלל שהם זוחלים, ואיך יכשירו את המים הנוספים עוד מה ששופכים עליהם, ואם לא יכשירו הלא המים שיבואו לתוך המקנה העליונה הם מים שאובים לגמרי ותהי' רוב המקנה ממים שאובים, ויש ספק פסול מה"ת לשיטת הסוברים פלו או רובו שאוב פסול מה"ת, ואף שהמים המקוריים הם מי מעין ולא מי גשמים, אבל כבר נתבאר בדברינו לעיל שעפ"י שיטת רוב ראשונים דלא מהני השקה לענין זה שיקבלו מים נוטפים פח טהרה לענין זה שיטהרו בזוחלים, ה"ה הר"ש, והרא"ש, הרמב"ד והרמב"ן, דמדברי פולם מוכח דלא מהני השקה לתת פח בנוטפים שיטהרו בזוחלים, ואף דלהראב"ד והר"ן והרמב"ן ו"ל מהני בנוטפים שרבו מטעם ביטול ברוב, י"ל דזה רק בנתרבו מעט מעט ולא בכה"ג שמרבים בבת אחת, ועוד דלענין זה נקטינו להלכה דחוזר וניער, אף דלפי פשוט דברי הר"ן דנדרים משמע דהמים המקוריים חשובים הם לבטל את המים אשר מיתנספים עליהם, וכן כתב להדיא על שיטת הרמב"ן שהר"ן כתב ע"ש הרמב"ם שאם ריבה בגומת המעין שם מבטלים את כל המים הבאים עליהם, אבל עכ"פ להלכה נקטינו כשיטת הרא"ש וסיעתו, דאם רבו הנוטפים על הזוחלים פסולים לעולם לטהר בזוחלים כמבואר בטוש"ע ורמ"א בריש הסימן: אמנם לכאורה יש להוכיח ענין זה מדברי הר"ש והרא"ש הובא בפ"י סקנ"ה, שכתבו בדין בור מלא מים שאובים ואמה נכנסת ויוצאת שאם הי' האמה מחזקת מ' סאה הי' נטהרים המים שפבור מדין השקה יעו"ש.

הרי שע"י מים זוחלים מתפשרים המים שפבור, והטעם בזה נלענ"ד דהרא"ש סובר דאם נשאר מ' סאה פחת הסדק כשר, ומביא ראיה מהך משנה דמה שיזחל מלמעלה אינו מגרע פלום, דהרי אם לא נשארו ג' לוגים מים שאובים כשר אעפ"י שהאמה נכנסת ויוצאת והיו זוחלים, והרמ"א שהביא יש מחמירים - בסי' נ' - דלא כהרא"ש כמש"כ הב"ח והגר"א, ולפי"ז י"ל כיון דלהרא"ש מה שפחת הסדק לא חשוב זוחל וכשר לטבול, בו וכמו שכתב המהרי"ק שהבאנו דלהרא"ש כשר לטבול דוקא מפחת הסדק, י"ל דסובר הרא"ש גם באמה דיש מ' סאה מי מקנה אעפ"י שמה שעובר על הפור הוא זוחלים, אבל כיון שהזוחלים מחוברים מי מקנה שפיר מכשירים את המים שאובים שפבור, דסובר דגם מים זוחלים מחברים, ואף שכתב הרמב"ם אין הזוחלים מערבים הוא לחבר שני מקנאות לעשותם למקנה אחת, אבל לחבר למקנה טהרה מהני גם זוחלים וכן כתב הגר"א בס"ק צ"א, ולפי"ז גם לפי"מ דמביא הרמ"א להחמיר דלא כהרא"ש היינו לפסול כל המקנה אם למעלה המים זוחלים, אבל בנידון דידן שמי הבאר הם מי מעין שאין זחילה פוסלת בהם ונמצא דלכו"ע מים שאובים מתפשרים לענין לטבול בהם בכ"ש, אבל כד מעיניא בזה היטב אפתי תלוי דין זה בדין הסדק שבסעי' נ', דלשיטת הר"ש והרא"ש בנוטפים שרבו על הזוחלים שמי המעין מתבטלים ברוב הנוטפים, ונעשו כאילו כל המים נוטפים, כ"כ בנידון דידן שמרבים לשפוך מים שאובים הרי מתבטלים מי הבאר שהוא מעין ברוב מים השאובים ונהפכו פולם כמי מקנה ואין פאן מעין, ודינם לטהר באשבורן דוקא, ולשיטת ה"ש מחמירים שכתב הרמ"א בסעי' נ', הרי כל המים

שֶׁבְּבוֹר הֵם זֹחֲלִים, וּבְגִידוֹן דִּיּוֹן עוֹד גָּרַע וְשָׁלֵא יְדַעִינָן הֵיטֵב מְקוֹם פְּנִיסַת הַמַּיִם הַנוֹסְפִים אִם הֵם נִבְלָעִים בְּתוֹהוֹם הַמַּעֲיָן אוֹ מְלַמְעֵלָה מִמְּקוֹם מִדַּת הַחַיִּים הַטְּבָעִיִּים שֶׁל מִי הַמַּעֲיָן, דְּבַכָּה"ג אוֹלֵי גַם לְהַמְחַבֵּר כָּל הַמְּקוֹה חֲשׂוּבָה כְּזֹחֲלֵת, וְאַף דְּלֹאֲחַר נְפִילַת הַמַּעֲיָן יִשְׁאַרוּ מ' סָאָה שֶׁל מִי הַמַּעֲיָן הַטְּבָעִי' י"ל דל"ד בְּגִידוֹן זֶה לְגִידוֹן שֶׁל הַמְּחַבֵּר דְּשֵׁם הָיִ סִבַּת נְפִילַת הַמַּיִם מִחֲמַת סֹדֵק, וּמִשׁו"ה כָּל שְׁלֵמֻטָּה מִן הַסֹּדֵק אֵינָם חֲשׂוּבִים זֹחֲלִים, אָבֵל כָּאֵן אוֹלֵי גַם בְּקַרְקָעִית הַמְּקוֹה הַמַּיִם מִתְּמַעֲטִים וְנִבְלָעִים בְּאַרְץ מִחֲמַת כְּנֹכַד הַמַּיִם הַנוֹסְפִים, אָבֵל עכ"פ לְשִׁיטַת הַיֵּשׁ מִחֲמִירִים הַנִּלְ חֲשׂוּבָה כָּל הַמְּקוֹה הַזֹּחֲלֵת כִּיּוֹן שְׁנִיכָר לְעִין הַתְּמַעֲטוֹת הַמַּיִם בְּכָל רִגַע, וְאֵינן כָּאֵן מְקוֹה טְהוֹרָה כָּלֵל וּמִמִּילָא כָּל מָה שְׁשׁוֹפְכִים עוֹד הֵם שְׂאוּבִים כִּיּוֹן שְׂאִינָם מְחֻנְפָּרִים לְמְקוֹה מַיִם כָּלֵל וּבָאִים הַמַּיִם לְמְקוֹה הָעֲלִיוֹנָה מִיַּם שְׂאוּבִים ע"י הַמַּשְׁכָּה, וְע"י הַמַּשְׁכָּה ג"כ אֵינן פֶּשֶׁר רַק אִם אֵיכָּא רֹב מַיִם פֶּשֶׁרִים וְכָאֵן הָיִ רֹב מַיִם פְּסוּלִים: אָבֵל אֵיכָּא בְּזֶה צְדָדִים לְהִיתָר, הִיתָר א' הוּא שִׁיטַת הַרְאִשׁוֹנִים שֶׁהִבְאֵנוּ לְעֵיל דְּסִבְרֵי דְמַהְנֵי הַשְּׁקָה גַם לְנוֹטְפִים שְׁיִטְהָרוּ בְּזֹחֲלִים, דְּלְשִׁיטַתָּם כָּל הַמְּקוֹה כְּשֶׁרָה הִיא וְהַמַּיִם הַנוֹסְפִים ג"כ מְטַהֲרִים בְּזֹחֲלִים, וְכָל הַמַּיִם הַבָּאִים עֲלֵיהֶם מִיָּד נִכְשָׁרִים ע"י הַשְּׁקָה, וְהִיתָר ב' הוּא שִׁיטַת הַר"ש שֶׁמְפָרֵשׁ הַמַּשְׁנָה דפ"ו דְּמִקְנוֹאוֹת מַשְׁנָה ח' דְּמַטְהָרִים הָעֲלִיוֹן ע"י הַתְּחַתּוֹן שְׂאָף דְּהוּי קְטַפְרָס מ"מ הַקְּלוֹי לְעַנְנֵי שְׂאִיבָה שֶׁהוּא דְּרַבְּנָן, הִיתָר ג' לְשִׁיטַת הַמְּחַבֵּר דְּמָה שְׁלֵמֻטָּה מִן הַסֹּדֵק אֵינּוּ נִפְסָל מִשׁוּם זֹחֲלִים וְכָאֵן מִקְּסַתְבָּר לֹאֲמַר דְּהַמַּיִם הַנוֹסְפִים אֵי אֶפְשָׁר שְׁיִגְרְמוּ שְׁיִתְהוּוּ כָּל הַמַּיִם עַד קַרְקָעִית הַמְּקוֹה לְזֹחֲלִים דְּעכ"פ אֵיכָּא מְקוֹמוֹת בְּקַרְקָעִית הַמְּקוֹה שֶׁהַמַּיִם אֵינָם נִבְלָעִים שָׁם וְעוֹמְדִים עַל עַמְדָּם בְּאֵנְפֵן דְּכָל שֶׁהוּא אֵיכָּא לְעוֹלָם שְׂאִינָם זֹחֲלִים, וְלְשִׁיטַת הַר"ש וְהַר"א"ש מַהְנֵי הַשְּׁקָה כְּמַעֲיָן שְׂרִיבָה עֲלֵי שְׂאוּבִים שְׁיִהְיִ דִּין מַעֲיָן עַל הַנוֹסְפִים שְׁיִטְהָרוּ גַם הֵם בְּכָל שֶׁהוּא כְּמוֹ שְׁנַתְבָּאָר לְעֵיל, וְהָרִי זֶה כְּזֹחֲלִים הַמְּחֻנְפָּרִים לְמְקוֹה כְּשֶׁרָה שֶׁהִבְאֵנוּ מְהָר"ש וְהַר"א"ש דְּסִבְרֵי דְּבַכָּה"ג מִתְּפִשְׁרִים הַמַּיִם שְׂאוּבִים שֶׁבְּבוֹר, דְּזֹחֲלִים אֵף שֶׁהֵם אֵינָם כְּמַקְנָה, אָבֵל מְחֻנְפָּרִים הֵם לְמַקְנָה וְהַמַּיִם הַמְּנוֹשְׁקִים אֲלֵיהֶם הָיִ כְּאֵילוֹ נִתְחַבְּרוּ לְמִי מְקוֹה, וְכ"כ הֵכָּא הַזֹּחֲלִים מְחַבְּרִים הַמַּיִם שְׂאוּבִים אֶל מַיִם כָּל שֶׁהוּא שְׁבַתְחַתִּית הַבָּאָר שֶׁהֵם מִי מַעֲיָן וּמִתְּפִשְׁרִים כָּל הַשְּׂאוּבִים הַנוֹסְפִים שְׁיִטְהָרוּ גַם הֵם בְּכ"ש, וּבְטַל מִהֶם פְּסוּל שְׂאִיבָה וּכְשָׁבָאִים אַח"כ לְמַקְנָה עֲלִיוֹנָה וְהֵם אֲשַׁבְּרוּן כְּשֶׁרִים הֵם לְטְבִילַת אָדָם.

וּכְבָּר נִתְבָּאָר בְּדְבָרֵינוּ לְעֵיל דְּמָהָא דְּפָסֵק הַטּוֹר וְשׁו"ע דְּמִי מַעֲיָן כ"ש אֵינּוּ נִפְסָל בְּשְׂאִיבָה, מוֹכַח דְּמָה דְּבַעֲיָנָן מ' סָאָה לְטְבִילַת אָדָם אֵינּוּ דִּין כַּח טְהוֹרָה בְּעֶצֶם אֵלֵּא שְׁיַעוֹר לְטְבִילָה, אָבֵל כַּח טְהוֹרָה אֵיכָּא בְּמַעֲיָן כָּל שֶׁהוּא, אָבֵל בְּהִיתָר זֶה יֵשׁ לְפַקְפַק הַרְבֵּה, חֲדָא דִּי"ל דְּבַכָּה"ג כָּל הַמְּקוֹה הִיא פְּסוּלָה מִשׁוּם בְּיִטּוּל בְּרוּב כִּיּוֹן דְּרֹב הַמַּיִם הֵם פְּסוּלִים לְטְהוֹרָה מִשׁוּם זֹחֲלִים גַם הַמַּיִם שְׂאִינּוּ זֹחֵל פְּסוּל מִשׁוּם בְּיִטּוּל בְּרוּב דל"ד לְסֹדֵק, דְּשֵׁם נִיכָר מָה שְׁתַּחַת הַסֹּדֵק וּמָה שְׁלֵמֻטָּה מִן הַסֹּדֵק, אָבֵל כָּאֵן שְׂאִינּוּ נִיכָר מָה שְׁיֵשׁ מִן הַמַּיִם שְׂאִינָם זֹחֲלִים וּמִתְּבַטֵּל בְּרוּב, וְעוֹד שׁ לְדוֹן דְּכִמוֹ דְּזֹחֲלִים אֵינָם מְטַהֲרִים כ"כ זֹחֲלִים אֵינָם מִתְּטַהֲרִים דכ"ז שֶׁהֵם זֹחֲלִים אֵינָם חֲשׂוּבִים כְּמַקְנָה וְאֵיךְ יִקְבֵּל כַּח טְהוֹרָה, כ"ז שְׂאִינָם נִקְרָאִים מִי מְקוֹה, וְא"כ כְּשָׁבָאִים אַח"כ לְמְקוֹם אֲשַׁבְּרוּן אֵינן לְהֵם מִי שְׁיִטְהָרוּ וְנִשְׁאַרוּ בְּפִיִּסוּלָם, כִּיּוֹן דְּמַעֲיָקְרָא לֹא חָל עֲלֵיהֶם דִּין טְהוֹרָה, אָבֵל בְּכ"ז פְּשׁוּטוֹת הַמַּשְׁנָה בְּמַעֲלָה הַרְבִּיעִית דְּקַתְנֵי מַעֲיָן שְׂרִיבָה עֲלֵי מַיִם שְׂאוּבִים הָרִי זֶה כְּמַקְנָה לְטְהוֹרָה בְּאֲשַׁבְּרוּן וּכְמַעֲיָן לְטְהוֹרָה בְּכָל שֶׁהוּא מִשְׁמַע שְׁבָשְׁעָה שְׂרִיבָה הַמַּיִם שְׂאוּבִים הוּא זֹחֵל כְּדָרְךָ מַעֲיָן וּמ"מ

מתפשרים המים שאובים לעגן זה שיטהרו פשיבואו באשפון, דאל"כ הרי כל המים שאובים שפאו למעין לא נתפשו כלום דהרי הם זוחלים והמטהר אותם ג"כ זוחלים, ואף דיש לפרש דמייני המשנה במעין עומד שריפה עלי' מים שאובים אבל זה דוחק, ויותר קשה לומר כן בדין הטוש"ע דפסק בסי' ט"ו דמעין כ"ש יכול לשאוב וליתן מים כמה שירצה, דהו"ל לפרש דזה דוקא במעין עומד ולא במעין זוחל, והט"ז דמפרש שם דמייני במעין עומד דסובר שמעין זוחל עדיף עוד דמטהר גם את השאובים שיטהרו גם הם בזוחלים דמהני השקה גם לעגן זה, אבל עכ"פ מדין זה מוכח דאין חסרון זחילה מעפב בזה לעגן שלא יטהרו המי מעין את השאובים, והטעם בזה י"ל דפסול זחילה הוא רק בטבילה אבל פח טהרה לעולם יש בהם אף כשהם זוחלים, אבל לעגן השקה ליפא חסרון כלום בזוחלים, ולפי"ז גם מים טמאים יהי' נטהרים ע"י מקנה זוחלת או נהר זוחל של מי גשמים כשיש בהם מ' סאה וזה דין מיוחד אבל פשטות המשנה והפוסקים מוכיחים כן: עוד יש לצרף בזה שיטת הגר"א שסובר עפ"י שיטת הריב"ש דפסול זחילה הוא משום חסרון מ' סאה שאין הזוחלים מצרפים ומחברים, וכל היכא שמטהר בכל שהוא ליפא פסול זחילה, ובגידון דידן שמי הבאר הם מי מעין הרי כל המים מתטהרים, אף דקטפרס אינו חיבור, י"ל דרק היכא דבעינו שיתחשב המקנה העליונה מחוברת עם התחתונה ע"י הנצוק והקטפרס לא הני חיבור, או גם הקטפרס והנצוק עצמו בכללו, אבל כל משהו שנוגעת עכ"פ במשהו אחרת, חשובה כממשקת ומחוברת קצת למשהו שני' ברגע אחת, ומשו"ה במי מעין שמטהר בכ"ש כל משהו שנגעה בראשונה במי המעין טהרה את המשהו הנוגעת אליה, שיהי' דינה כמי מעין כ"כ לטהר בכ"ש, וכן פסדר, וממילא קבלו כל המים פח טהרה עד למעלה, והא דתנו דניצוק וקטפרס אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה ועגן לטהרה הוא טהרת השקה, י"ל דזה דוקא אם משיקו במי מקנה, דבעינו שיתחשבו כל המשקים מחוברים יחד שבנגיעת המים שמתחת הקטפרס יתחשב כאילו נגע המים העליונים אל המקנה, על עגן זה קתני דאינו חיבור שהקטפרס אינו מחבר את כל המים, אבל במי מעין דלא בעינו חיבור כללי אלא נגיעת משהו במשהו ולא חיבור כללי על עגן זה לא קתני במשנה כלום.

ובמשנה ט' פ"ח דטהרות קתני מקל שהיא מלאה משקים טמאים פיון שהשיקה למקנה טהורה דברי רבי יהושע וחקמים אומרים עד שיטבול את כולה, דסברי קטפרס אינו חיבור, לא נזכר במשנה רק השקה במקנה, די"ל דאם השיקה למעין כל שהוא מהני השקה גם לרבנו, וכן ברמב"ם פ"ז מה' טומאות אוכלים שהביא דין זה דלא מהני השקה ע"י קטפרס וניצוק, נזכר ג"כ רק השקה למקנה עיי"ש הלכה ה'.

כ"ז מצאתי לצדד בזה אופנים להיתר, אבל בכ"ז צע"ג למעשה כי יש בזה ספק של תורה לשיטת הסוברים כולו שאוב הוא מה"ת: ובדין האמור במשנה שקטפרס אינו חיבור לטומאה נתקשיתי זה כמה דהלא עכ"פ כל משהו נוגעת בחבירתה, וכיון דמשקים הוא לעולם תחילה וא"כ כל משהו מתטמאת ונעשית תחילה ומטמאת את המשהו הנוגעת אליה וממילא נטמאו כל המשקים, אח"כ הראו לי שבס' אליהו רבא להגר"א ז"ל בפ"ח דטהרות מ' ט' עמד ע"ז וכתב בזה"ל ואע"ג דכל טפה וטפה נטמאת בחבירתה, נ"מ לטבול יום שנגע שאינו מטמא את המשקה אלא פוסלה עכ"ל.

אָבֵל בְּרַמְבַּ"ם פ"ז מה' טו"א פֶּתַב גַּם לַעֲנִין טוֹמְאָת שְׂרִיץ וְנ"ל הַנִּיצוֹק אֵינוֹ חִיבוֹר לֹא לַטּוֹמְאָה וְלֹא לַטְהָרָה כִּיצַד הִי מַעֲרָה מְשַׁקִּים טְהוּרִים לְתוֹךְ כְּלִי טָמֵא וְאֶפְי' ע"ג הַשְּׂרִיץ הָרִי הַעֲמוּד הַנִּיצוֹק טְהוֹר עכ"ל.

הָרִי מְפֹרָשׁ דְּגַם בְּטוֹמְאָת שְׂרִיץ טְהוֹר כֹּל הַנִּיצוֹק, וְכֵן קִשָּׁה עַל דְּבָרֵי הַגֶּהֱר"א מִן הַמְשָׁנָה בְּמַס' מְכַשִּׁירִים פ"ה מ"ט כֹּל הַנִּיצוֹק טְהוֹר חוּץ מִדְּבַשׁ הַזִּיפִין וְכו' מִפְּנֵי שֶׁהִיא סוֹלְדָת לְאַחֲרֵי ע"כ. הָרִי מוֹכַח לְהִדְיָא דְלֹאוּ בְּטָבוֹל יוֹם מִיְיָרֵי דְהָרִי בְּסוֹלְדָת לְאַחֲרֵיהָ הוּא מְשׁוּם דְּחוֹזְרָת וּמְטָמֵא כֹּל מֵה שְׂבִכְלֵי הַעֲלִיּוֹן כְּמוֹ שֶׁפֶתַב שָׁם הָרַע"ב וְרַש"י בְּנִזְיָר ד' נ' וּבְטָבוֹל יוֹם אֵי אֶפְשָׁר לְטָמֵא, וְהִדְרָא הַקְּוֹשְׁיָא לְדוֹכָתָהּ וְנִלְעַנ"ד דִּי"ל דְּמִשׁו"ה בְּנִיצוֹק טְהוֹר וְלֹא אֶמְרִינָן דְּכָל מְשָׁהוּ נוֹגַעַת בְּחִבְיָתָהּ, מְשׁוּם דְּהָרִי טוֹמְאָת בֵּית הַסְּתָרִים כְּדָאֶמְרִינָן בְּחוֹלִין ד' ע"ב ע"ב לַעֲנִין בְּשָׂר שֶׁל אֶבֶר מִן הַחֵי וּבְגַד הַנְּטָמֵא מִחֲמַת מְדָרְס שְׂאֵינוֹ טָמֵא מְשׁוּם מַגַּע מְדָרְס לר' יוֹסִי יַעוֹ"ש.

וְהֵ"נ אֵף דְּלֹא חֲשִׁיב חִיבוֹר מ"מ בֵּית הַסְּתָרִים הוּא דָּאִין נִיכָר מַגְעָם, וְרַק בְּסוֹלְדָת לְאַחֲרֵי נִיכָר מַגְעָתָהּ. אַח"כ מְצִאתִי בְּהַג' רַש"י לְמַס' מְכַשִּׁירִים שֶׁעָמַד ע"ז לְהַקְשׁוֹת מִמְשָׁנָה זֹו עַפ"י מֵה שֶׁמְפָרֵשׁ הַגֶּהֱר"א דְּמִיְיָרֵי בְּטָבוֹל יוֹם, וּמְבִיא פִי' הַתוֹס' דְּנִזְיָר דְּמְפָרֵשׁ שֶׁהִטְעַם בְּסוֹלְדָת לְאַחֲרֵי הוּא דְּבַכָּה"ג הָרִי דְּבָר עַב וְחֲשִׁיב הַכֹּל כְּמַחְזֵר יַעוֹ"ש.

אָבֵל לֹא זָכַר מִדְּבָרֵי הַרְמַבַּ"ם שֶׁהִבְאֵנוּ, וְכֵן בְּפִי מְשָׁנָה דְּמְכַשִּׁירִים מְפָרֵשִׁים הַרְמַבַּ"ם הָר"ש וְהָרַא"ש דְּמַעֲרָה מְפִלֵי טְהוֹר לְכִלֵי טָמֵא דְלֹא כְּהַגֶּהֱר"א. וְע"כ נִלְעַנ"ד כְּמַש"כ: פֶּרֶק כַּח בְּמַס' בְּכוֹרוֹת ד' כ"ג מְסִיק הַש"ס בְּשֵׁם ר"י בַר חֲנִינָא לַעֲנִין תַּעֲרוּבוֹת אֶפְרָה פָּרָה בְּאֶפְרָה מְקַלָּה וְכֵן נְבִילָה בְּשַׁחוּטָהּ דְּטְהוֹר מְלִטְמָא בְּמַגַּע אָבֵל מְטָמֵא בְּמִשְׁאָה, וּפִירַש"י מְשׁוּם דְּמ"מ נִשְׂא וְהִסִּיט אֶת הַטּוֹמְאָה, וּפְרִיף הַש"ס שָׁם מְבַהֲמָה גְּסָה שֶׁשֶּׁפְּעָה חֲרַרְת דָּם דְּתַנִּי ר' חִיָּיא שְׂאֵינָה מְטָמֵא לֹא בְּמַגַּע וְלֹא בְּמִשְׁאָה, וּפִירַש"י דְּאוֹקִימָנָא לַעֲלִיל מְשׁוּם בְּיִטוּל בְּרוּב דָּם וּגְנוּנִים שְׂיֻצְאִים עִמָּה, וּמְסִיק הַש"ס בְּקִשְׁיָא.

וְהַרְמַבַּ"ם פֶּסֶק בְּאֶפְרָה פָּרָה וּבְנִבְלָה כְּר"י ב"ח דְּמְטָמֵאִים בְּמִשְׁאָה וּבְבַהֲמָה שֶׁשֶּׁפְּעָה חֲרַרְת דָּם פֶּסֶק כְּר' חִיָּיא דְּאֵינָה מְטָמֵאָה גַּם בְּמִשְׁאָה, וְכָתַב הַכ"מ בְּפ"א מֵה' אַה"ט בְּשֵׁם הָר"י קוֹרְקוֹס וְנ"ל דְּחֲרַרְת דָּם שְׂאֵנִי שְׂבִטֵל בְּיִטוּל (גְּמוּר) כִּי נִתְעַרְבָה הַחֲרַרָה בְּדָם וּגְנוּנִים וְנִמְחִית בָּהֶם וְהָרִי הַכֹּל כְּמוֹ הַדָּם וְאֵין כָּאֵין עוֹד דְּבָר שְׂיִטְמָא, אָבֵל כָּאֵן (הַיְיָנוּ בְּנִבְלָה שְׂבִטֵלָה בְּשַׁחוּטָהּ) אֵין לוֹמַר כֵּן דְּבִאֶפִי נִפְשָׁה קָאֵי אֵלָא שְׂאֵינָה נִיכְרָת. עכ"ל.

וּבְמִשְׁנָה לְמִלְךָ פ"א מֵה' מו"מ כְּתַב שָׁם לְתַרְץ בְּזָה מֵה דְּהוֹקְשָׁה לוֹ בְּדְבָרֵי הַמְּרַדְכֵי שֶׁר' מְשׁוֹלָם הִקְשָׁה בִּש"ז שֶׁל זָב דְּמְטָמֵא בְּמִשְׁאָה לְפִי שְׂאֵי"א בְּלִי צְחָצְחוּי זִיבָה וּבִיבְמָה שְׂרַקְקָה דָּם דְּחִלְצָתָהּ כְּשִׁירָה לְפִי שְׂאֵי"א בְּלֹא צְחָצְחוּי רוֹק, אֲמַאי לֹא בְּטָלִי הַצְחָצְחוּי זִיבָה וְרוֹק בְּרוּב, וְקוֹשְׁיָתוֹ לַעֲנִין ש"ז שֶׁל זָב תְּמוּהָ, דְּהָרִי הָתָם לַעֲנִין טוֹמְאָת מְשָׂא קָאֵי, וְלַעֲנִין טוֹמְאָת מְשָׂא לֹא מְהַנִּי בְּיִטוּל כְּמוֹ דְּמְפֹרָשׁ בְּמַס' בְּכוֹרוֹת הַנְּ"ל, וּמְתַרְץ הַמַּל"מ דִּי"ל דְּסוֹבֵר כְּהַר"י קוֹרְקוֹס דְּבַתְעֲרוּבוֹת לַח בְּלַח אֵינוֹ מְטָמֵא אֶפִּילוּ בְּמִשְׁאָה, אֵלָא דְּקִשָּׁה עַל הָר"י קוֹרְקוֹס מְסוּגִית הַש"ס דְּבְכוֹרוֹת הַנְּ"ל דְּפְרִיף מֵהָרִי דְּחֲרַרְת דָּם וּמְדָמָה הַש"ס

עגנו זה לנבילה בשחוטתה, וכן הקשה מאפר פרה דפסק הר"מ פסגית הש"ס דמטמא במשא, ותלה במחלוקת הראשונים אם קמח בקמח חשיב פיבש או לא.
יעו"ש.

והנה לענ"ד מוכח להדיא מן התוספתא ומכמה סגיות בש"ס וקרב"ם דבתערובות לח בלח בטל לגמרי אף מטומאת משא, דתניא בתוספתא פ"ה דטהרות בתערובות דם טמא בדם טהור דתכמים אומרים דבטל ברוב וכן רוק טמא ברוק טהור, וכן מי רגלים של זב במי רגלים של טהור וכן בחרסן של זב, והובא להלכה ברמב"ם פ"ב מה' מו"מ, וכן הוא במס' זבחים ד' ע"ט ע"ב לענין חרסן של זב דהובא שם הך ברייתא דתוספתא הנ"ל חרסן של זב פעם ראשון ושני טמא שלישי טהור משום ביטול ברוב כמו דמפרש שם בגמ' ופירש"י שם דלענין טומאת משא איירי לענין החרסן עצמו אם מטמא עוד שהוא טומאת משא.

יעו"ש.

הרי להדיא דמהני ביטול ברוב בלח בלח אפי' לטומאת משא, ועוד בהרבה מקומות בגמ' מוכח עגנו זה כמו שזכרנו, ובטעמא דמילתא מ"ש תערובות לח מיבש נבאר בזה בס"ד עפ"י ביאור מקור הלכה שבגמ' הנ"ל: דאמרין שם במס' בכורות בהא דאמרין התם דאם נתערב מעט מים טמאים ברוב ציר דציר לאו בר קבולי טומאה הוא ומיעוטא דמים בטלו להו ברובא אמר ר' ירמיה ל"ש אלא לטבול בהם פתו, אבל לקדירה לא, מצא מין את מינו וניעור אמר אביי וכי טומאה שבתלה חזרה וניעורה.

א"ל ואת לא תיסבא והתנו סאה תרומה טמאה וכו' ואמר עולא מה טעם וכו' וכיון דאיכא האי משהו מצא מין את מינו וניעור, א"ל אם טומאה מעוררת טומאה טהרה מעוררת טומאה, איתבה אפר פרה שנתערב באפר מקלה הולכים אחר הרוב לטמא ואי רובא אפר מקלה לא מטמא ואי אמרת טומאה כמאן דאיתא דמי נהי דבמגע לא מטמא ליטמא במשא, הא איתמר עלה אמר ר' יוחנן בר"ח טהור מלטמא במגע אבל מטמא במשא, ואח"כ מתיב אביי מנבילה שנתערב בשחוטתה ומייתי ריב"ח דאמר גם שם דמטמא במשא ואח"כ פריף מתררת דם דתני ר' חייא דלא מטמא לא במגע ולא במשא.

ועלה בקשאיא, זהו תו"ד הש"ס, וכתבו שם בתוס' ד"ה ואי אמרת טומאה כמאן דאיתא ונ"ל, מתוך פי' הקונטרס משמע שבא לדקדק דאין טומאה מעוררת טומאה מדחשבינן טומאה כמאן דליתא וזה אינה סגית הש"ס שיבא אביי להקשות על עצמו, שהוא עצמו פירש דטומאה מעוררת טומאה, ועוד דתיקשי לי' אמתני', אלא אפילו לא חשיבא טומאה כמאן דאיתא מ"מ בדין הוא על טומאה שמעוררת טומאה, עכ"ל.

והנה לא נתבאר בדבריהם חילוק מורגש לטהרה מעוררת טומאה לטומאה מעוררת טומאה לענין זה שיהא מוכרח דטומאה כמאן דאיתא, ונראה לענ"ד דהענין בזה הוא מה דשקיל וטרי בגמ' אי אמרינן טומאה כמאן דאיתא דמי הוא דיש מקום לדון ולומר דטומאה המתבטלת פרוחה הטומאה לגמרי ולא תחזור עוד, וע"ז א"ל ואת לא תיסבא דטומאה אינה מתבטלת לגמרי ומוכית מן המשנה דתרומות דאין פורחת לגמרי, אלא הרי זה כשאר ענינים שמתבטלים ברוב שחוזרים וניעורים אם יהי' עגנו המעורב לסלק

את דין הביטול, ודחי אב"י אם טומאה מעוררת טומאה, טהרה מעוררת טומאה, היינו דהפלל בזה שאמרין חוזר ונגיעור, הוא כמש"כ הרא"ש פגיה"נ דכשמתרבה האיסור עד שיהי' בהצטרפות רוב נגד הקיטר, הרי זה פאילו הנפר האיסור דלכו"ע שב האיסור למקומו כפראשונה, וכמו שנתבאר ענין זה באורף לעיל בפ"ז, וכ"כ בטמא שנתערב ברוב טהור פנבילה בשחוטטה שאם תנפר הנבילה ודאי תחזור לטומאתה, כ"כ אם יתרבה שיעור נבילה עד שיהי' רוב נגד השחוטטה, כ"כ תחזור הטומאה לדינה, וזה ענין מה שאמר טומאה מעוררת טומאה, ובנידון של הש"ס במים טמאים מועטים שנתערב בציר שאינו מקבלטומאה דבטל ברוב, איפא בזה שני ביטולים, א' שהמים נהפכו לציר ע"י ביטול ברוב הציר, והב' שהטמא נהפך לטהור שמיעוט הטמא בטל ברוב הטהור, וכיון דאמר ר' ירמיהו פשנתרבה עוד מים עד שבהצטרף יתרבו על הציר מצא מין את מינו ונגיעור, ששבו המים המתבטלים לחזור ולהיות פדין מים, ענין זה מהני רק על ענין הביטול הראשון, שלא לחשוב המים הראשונים בציר אלא כמים, אבל אפתי הם מים טהורים, ואיך יטמאו את המים הנוספים, ורק לאחר שיטמאו את המים הנוספים יתעוררו גם הם מטרתם לחזור לטומאתם, ולר' ירמיה' מוכרח הענין שחוזרים לטומאתם קודם שטמאים, דאל"כ איך יטמאו, ולמדנו מר' ירמיה' שסובר דטומאה המתבטלת כמאן דאיתא דמי, היינו דבכל דין שאפשר להמצא בה, שאם יחול הדין לא יהי' הרוב מתנגד אלי', מתעורר הדין לחול פבתחלה, ורק כ"ז שהרוב מנגד אין הדין חל, דזהו הפלל בתורת הביטול דילפינו מקרא דאחרי רבים להטות, דכל דין שנאמר שיש בו בהמיעוט באופן שאם יהי' הדין פתורתו, הוא נגד הרוב, אז אמרה תורה שיהי' דין שהוא בטל וכמאן דליתא, אבל אם יהי' אינה ענין שאפשר שיעמוד הדין על עמדו ולא יהי' שום נגוד מצד הרוב, חזר הדין על עמדו, ומשו"ה פששב דין המים הטמאים שבטלו בציר לחזור כמים ע"י מצא מין את מינו ונגיעור שאז אם יעמוד דין טומאה על המים הבטלים, לא יצויר שיהי' הרוב מתנגד, משום דתיכף שייחול דין טומאה על מיעוט המים, תיכף יתטמאו כל המים הנוספים, ויהי' רוב התערובות טמאים משום האי טעמא חזר דין טומאה על המים הבטלים, ומזה מוכרח דטומאה כמאן דאיתא דמי, היינו דמילתא תלי וקאי, אם ימצא מקום לחול יחול, ואופן.

זה הוא אם יזמן שאפשר שיהי' הדין ולא ינגד הרוב לזה, ולפי"ז מוכרח כ"כ דאם ישא כל מה שנתערב במשא אחד, שאם יטמא הנושא מחמת שנושא את הכל, הרי הוא נטמא מחמת המיעוט לחוד, באופן שאין הרוב מנגד לזה פלום, ומשו"ה מוכיח הש"ס דלר' ירמיה' מוכרח בדין דלטומאת משא לא מהני ביטול ברוב פשנושא פולם פאחד, אבל מהא דטומאה מעוררת טומאה אי אפשר להוכיח ענין זה, דהתם מצא מין את מינו יש לפרש דחשיב מין את מינו גם קודם שחזר לטומאתו רק מחמת שראוי להיות טמא, לכל דין טומאה איפא בודאי סבה המחייבת טומאה, ואמרין מצא מין את מינו שלכולם יש בהם סבת הטומאה, ומצטרפים להיות לרוב נגד המיעוט המבטל היינו רוב הקדום ומבטלים אותו, ואח"כ שבה הטומאה למקומה, אבל שיהי' דין טומאה קודם שבטל מזה דין הביטול זה לא שמענו בדין טומאה מעוררת טומאה ורק מר' ירמיה' למדנו זאת, דמה שמים הטהורים הם מעוררים את הטומאה בע"כ שגם בזמן שלא נסתלק מהם תורת ביטול, הטומאה כמאן דאיתא דמי לפעול בענין טומאתם לדין טומאה שאם תחול הטומאה לא

תמצא מתנגדים מן הרבים, ומשו"ה המים טהורים מעוררים את הטומאה שפניו שלאחר שתתעורר יטמאו הטהורים ויצטרפו להיות לרוב נגד הציר, ומהאי טעמא בנבילה שנתבטלה ברוב שחוטטה אם נושא את פולם מטמא במשא אף שעדיין הם בתערובות והנבילה עדיין בבטיולה היא, אבל טומאתה בתוכה לענין זה שתטמא במשא, בכה"ג שנושא פולם ביחד שאין שום תורת ניגוד על ענין זה מצד הרבים, וההבדל בין מגע למשא אף אם יגע בכל החתיכות ביחד, הוא פעין שכתב הר"י קורקוס פ"ן דבמגע הוא הרבה מגעות בפעם אחת ועל כל מגע איכא התנגדות של הרוב והוי כמאן דליתא, משו"ה אף דבהצטרפות ידעין שפודאי היתה נגיעה בנבילה, אבל פ"ן דליתא דין טומאה על כל מגע בפ"ע לא מהני האי ממ"נ, אבל במשא שהוא משא אחד ובהאי משא נושא את הנבילה, ליכא שום התנגדות על זה מצד הרבים.

כנלענ"ד בבאיור ענין זה: ועפ"ז נתישב לי מה דאמרינן שם בפסוקא בכורות דאם נתוסף מים עד מקצה ג"כ חוזר ונייעור, אם לא מחמת דהוי תרי דרבנן, טומאת משקים דרבנן, וטומאת ע"ה דרבנן.

יעו"ש ד' כ"ג ע"ב, ובמשנה דתרומות פ"ה איתא דרק בניתוסף תרומה לרנבא, דהכא שאני, דלענין שלא יהי על המשקה שם ציר לחוד גם במע"מ חוזר ונייעור, וכ"ן דטומאה כמאן דאיתא דמי, ממילא יש כאן דין טומאה, דבמע"מ הלא ליכא רוב ומיעוט שיינגדו זל"ל, ומצא הדין מקום לחול: ועפ"ז נבוא לבאיור הענין מה דמקספבר לחלק בין תערובות לח בלח ליבש ביבש, דהנה בפשטות קשה טובא בתערובות לח בלח דאם נאמר טומאה כמאן דאיתא דמי לענין זה שתטמא במשא משום דממ"נ נושא את הטומאה, כ"כ ראוי לומר שיטמאו גם במגע, דההבדל בין מגע למשא שכתבנו שייך רק ביבש, דאף אם יגע בכל פס ידו בשלש החתיכות ביחד, הם שלש מגעות, אבל בתערובות לח בלח דאשפוןן הוא חבור לטומאה וטהרה כדתנן בסוף פ"ח דטהרות, שאם יגע בקצה א' של הלח הרי זה כאילו יגע בכל האשפוןן, הרי זה עוד עדיף ממשא ביבש אף שנושא את פולם אבל עכ"פ נושא את כל אחד ואחד, ובלח בהגעה אחת סגי בכל התערובות, ואין לומר דגם בלח הוי פנוגע וחוזר ונוגע דע"י החיבור חשבינן כאילו יגע בכל משהו ומשהו, הנה מלבד שחילוק דק כזה אין השכל הולמתו, נלענ"ד שהפונה באשפוןן דהוי חיבור שבכה"ג סגי אם יגע בקצה הגוף המחובר, היינו שאי"צ נגיעה אחרת, ולא דחשבינן כאילו יגע בכל משהו שבו, אלא דסגי לענין הבאת טומאה וטהרה בהשקה אם רק היתה נגיעה בקצה הגוף המחובר, ויש להוכיח ענין זה מהא דאמרינן במנחות ד' כ"ד ע"א לענין צירוף פלי בקודש שאם נטמא חצי עשרון בזוית פלי נטמא חצי העשרון השני שבתוך הפלי אף שלא נגעו זה בזה, אף בטבול יום שאינו מטמא רק פוסל, ובעי רב רמ"י צירוף פלי וחיבור מים מהו, כי תנן פלי מצרף מה שבתוכו לקודש ה"מ דגנאי אבל דבראי לא או דילמא פ"ן דמחבר מחברואת"ל פ"ן דמחבר מחבר, חיבור מים וצירוף פלי ונגע טבול יום מבחוץ מהו, כי תנן פלי מצרף ה"מ דנגע מגנאי אבל מבראי לא, או דילמא ל"ש תיקו עכ"ל הש"ס.

דלכאורה קשה באיבעיא האחרונה מאי שנא אם יגע מגנאי אי מבראי פ"ן דאשפוןן חיבור ומה שנגע במים מבחוץ הוי כאילו יגע בעשרון שבפנים והוי כאילו יגע בגנאי,

ונראה לענ"ד שהענין בזה דמה שנטמא העשורון שבפנים אינו משום דחשבין פאילו נגע במה שבפנים, אלא דסגי לענין הבאת טומאה למה שבפנים ע"י שנגע הטבול יום בדבר המחובר אלי' שהוא מבחוז, ומיבטיא לי' פיון שנטמא האי חצי עשורון הוא בלי נגיעה ממש, אלא דלענין טומאתו סגי בנגיעה של המחובר אלי' אבל שיטמא חצי עשורון השני ע"י צירוף בלי לא, ולפי"ז בתערובות לח בודאי אינו פנוגע וחוזר ונוגע, אלא דסגי בנגיעה אחת שבאיזה קצה מן התערובות שהוא באשפורן, וא"כ קשיא טובא דבכה"ג אם נאמר שהדין שנטמא במשא מכש"כ שראוי שיטמא במגע פיון שע"י נגיעה אחת מתטמא כל הגוף וכן נטמא הנוגע לטומאת הלח ע"י נגיעה אחת ונהרי ממ"נ נטמא הנוגע בתערובות זו, ולפלא בעיני שלא מצאתי מי שיתעורר ע"ז: וע"כ נלענ"ד דבתערובות לח בלח ליתא להאי פללא דטומאה פמאן דאיתא דמי לומר שיטמא במשא או במגע, משום דלפי מה שבארנו ביסוד הדבר שאמרנו דגם בזמן שהוא בביתולו הוא מטמא במשא כשנושא הפל ביחד, משום דעל ענין זה אין הרוב מנגד לזה, שדין טומאה שנטמא המיעוט כל היכא דאיתא אינו שייך פלום להרוב שעמו שנגד להמיעוט, עפי"ז נראה לי ברור דבתערובות לח בלח שהפל נחשב פגוף אחד, וכל דין שיש בחלק מן הגוף הזה חשבין שדין זה הוא פהגוף בכלל, דאם נאמר שבהתערב טומאת הלח ברוב הטהור שיטמא במשא או במגע יהי נחשב דין זה על כל הגוף בכלל, דאין כאן דבר נפרד לומר שדין זה הוא בדבר הנפרד לחוד, אלא יהי הענין שהתערובות בכללות יש בה דין טומאה מחמת חלק קטן שנמצא בתוכה, ועל ענין זה אמרה תורה אחרי רבים להטות שלא יוגרם שום דין על הרוב מחמת המיעוט, ובכה"ג המיעוט מתנגד להרוב יותר מבתערובות יבש ביבש, דשם הרוב אינו נאסר רק מחמת ספק ובלח הוא פעצם האיסור, וענין זה שבלח חשבין פגוף אחד לומר שכל דין שחל בזה הוא חל על כל הגוף, פבר נתבאר לעיל בפ"ז, ול"ד ענין זה לר' ירמ' דסובר דגם בלח טומאה פמאן דאיתא דמי, דשם אם יחול דין טומאה ישנה על המים שנתבטלו לא יהי שום התנגדות מצד הרוב פמו שנתבאר, דע"ז יטמאו כל המים הנוספים ויהי' מים טמאים ויהציר יהי' מיעוט, בכה"ג שפיר אמרנו טומאה פמאן דאיתא דמי, היינו שהוא במציאות בהעלם ובכח שאם ימצא מקום לחול בלי התנגדות של רוב את יתעורר לחול, אבל ענין זה לא מהני פלום לומר שיהי' דין טומאת מגע ומשא בעוד שהוא במיעוטו, דעל אנפן פנה הוא לעולם נגד הרוב, שכל דין שבזה נחשב על הגוף פולו והגוף הרי רובו מן הטהור, ואי אפשר להיות עליו דין טומאה מחמת חלק המיעוט שבו.

ונה ענין נכון בעזה"י: ועתה כל המראה מקומות שהבאנו למעלה מן התוספתא והרמב"ם לענין מי רגלים של זב וכיו"ב, שנתערבו במי רגלים של טהור אם רוב מן הטהור הוא טהור לגמרי, דכן מפורש בהא לישנא ברמב"ם פ"ב מה' מו"מ ה"ו בזה"ל וכן מי רגלי' של טמא שנתערבו במים אם בטלו מראיהם הפל טהור, מלשון זה מוכח להדיא דליפא שום טומאה לא טומאת משא ולא טומאת מגע, ועלינו לבאר עפי"ז מה דאמרנו שם בגמ' באפר פרה דראוי שיטמא במשא, וכן פסק הרמב"ם בה' פרה שהבאנו בראש פרק זה, ונהה במל"מ, תלה ענין זה במחלוקת הראשונים אם קמח חשיב פלח פלח או לא, והמחלוקת הראשונים בענין זה הוא לענין מה דס"ל דלר"י דאמר מין במינו לא בטיל שהוא דוקא פלח פלח ולא ביבש ביבש, דמבאר בתוס' יבמות ד' פ"ב שהטעם בזה פיון

שמתערבים יחד היטב סברי כמה ראשונים והתוס' שם ביבמות דקמח בקמח פיון דאינם נותנים טעם זב"ז חשוב פיבש פיבש, והתוס' בזבחים ד' ע"ג ובמנחות ד' כ"ב פתבו דחשוב פלח פלח, וכן פתב הרשב"א בפ' גיה"נ הביא הש"ך ביו"ד סי' ק"ט סק"ג שלדעת האחרונים לענין הדין שפיבש פיבש מין במינו סגי ברוב ובלח בעיניו ס' תלוי ג"כ במחלוקת זו, ולפי"ז יש מקום קצת לומר דגם אפר באפר הוי בקמח בקמח, וכן פתב המג"א באו"ח סי' תצ"ח סק"ח לענין אפר מוקצה דהוי פלח פלח וצריף ס', אבל מלבד שדברי המג"א הם תמוהים מצד אחר כמו שתמה עלי' הפמ"ג בפתיחתו לה' תערוכות והגרע"א בחי' שם דענין זה של דין ס' שייף באיסור דשייף בו נתינת טעם, אבל באיסור מוקצה לעולם בטל ברוב, לפימ"ש כ לבאר ההבדל בין לח ליבש משום דבלח חשוב הפל כגוף אחד משום דהוי חיבור, לפי"ז בענין זה קמח בקמח ואפר באפר בודאי לא הוי פלח פלח דהרי גם לענין טומאה לא הוי חיבור זל"ז, וכמו דתנן במשנה ב' פ"ב דאהלות דמלאן תרנוך רקב שגבולו במים אינו חיבור לטומאה, ובלי גיבול מים פשיטא דאינו חיבור ולא שייף בו טומאת מגע פלל דאין נוגע וחוור ונוגע, עי' בתויו"ט שם ובתוס' רע"א אות ג', וכיון דאינו כגוף אחד בדין זה הוי פיבש פיבש דאפשר שיהי' הדין על המיעוט אפר פרה שייטמא במשא פנושא ביחד ולא יהי' בזה שום נגוד מצד הרוב של אפר מקלה, ומשו"ה מדמה הש"ס לענין זה אפר פרה המעורב באפר מקלה ליבש פיבש, אח"כ התבוננתי שמפני שיש פירות פ"ח מ"א העיד ר"ש בן בתירא על אפר חטאת שנגע טמא במקצתו שטמא את כולו, ואמרו במס' חגיגה ד' כ"ג שהיא מדרבנן ועי' ברע"ב שם שכ' שהם גופים מחולקים יעו"ש: אמנם לכאורה קשים דברי הרמב"ם בה' פרה פט"ו ה"ד דכתב באופן אחר ממה דאיתא בגמ' וז"ל אפר פרה שנתערב באפר מקלה וקדש בכולם אם הי' הרוב אפר פרה מטמאים במי נדה, ואם הי' הרוב אפר מקלה אין מטמאים במגע אבל מטמאים במשא עכ"ל.

ומשמע לכאורה מדהוסיף וקידש בכולם דכונתו שהדין האמור בגמ' אינו על האפר רק על המים שקדש באפר זה, שנוחשב כאילו יש תערוכות במי חטאת מים פסולים ומים פשרים שהתמצית האפר מקלה במים פוסל חלק מן המים, ולפי"ז יהי' מוכח מן הרמב"ם דגם בלח בלח הדין כמו פיבש דמטמא במשא ולא במגע אבל באמת קשה לפרש פן בדברי הרמב"ם שיינטה מפשטות לשון המשנה והגמ' לפרש מש"כ במשנה אפר פרה באפר מקלה שהפונה הוא על המי חטאת, ועוד העיר בזה חתני הרה"ג מהש"פ שליט"א דבהמים עצמם לא שייף תערוכות מים פסולים ע"י תערוכות אפר מקלה פיון דאפר פרה הי' בזה פשיעור לקדש את כל המים ובמה נגרע קדושת המים עי"ז שנתן בתוכם גם אפר מקלה, ועוד קשה לפרש פן דאם נתבטל האפר בתוה האפר מקלה אין פאן מי חטאת פלל, ואם נאמר דחשוב ענין זה כטומאת משא דמ"מ נתקדש המים ע"י אפר פרה ג"כ, א"כ ליטמא גם במגע, מכל הלין טעמי נלענ"ד דגם הרמב"ם מפרש כפשטות המשנה והגמ', אלא דהוסיף בדברי' וקדש בכולם דסובר דאין אפר פרה מטמא פלל רק לאחר הקידוש, שאם קבץ האפר מן המים יש דין טומאה על האפר כמו מי חטאת, אבל קודם שנתן האפר במים אין שום טומאה באפר, וכן מוכח להדיא מלשון הרמב"ם פ"ה מה' פרה ה"ד וז"ל השלים לכנס את אפרה המתעסק בה אח"כ בחילוק העפר או בהצנעתו וכן הנוגע בו טהור עכ"ל.

מלשון זה מוכח דאפר עצמו קנדם שקידש בו את המים אין בו תורת טומאת מי חטאת, ורק לאחר הקידוש נטמא המים מחמת תערובות האפר, ומצאתי בהגהות הרש"ש למס' בכורות ד' כ"ג שעמד על דברי רש"י שם שכתב שהאפר עצמו מטמא וכתב דלא מצא בכל הש"ס שהאפר מטמא, ומראה מקום לעיני בדברי הרמב"ם בפ"ה מהלכות פרה ה"ל ולא זכר מדברי הרמב"ם פט"ו ה"ל שהוסיף על דברי המשנה דברים אלו דמיידי לאחר קידוש, וכן מצאתי להדיא בתוספתא פ"י מה' פרה דתניא בהדיא מי חטאת ואפר חטאת המקודשים בין טמאים ובין טהורים מטמאים את הטהור לתרומה במגע ובמשא, ע"כ, הרי להדיא דאפר פרה מטמא רק לאחר קידוש, היינו דאם לאחר קידוש נטל האפר מן המים הרי הוא אב הטומאה המטמא במגע ומשא.

ומדברי הרמב"ם בהקדמתו לסדר טהרות משמע דכל טומאת מי חטאת הוא מחמת שיש במים מן אפר פרה, עכ"פ הדברים ברורים דכונת הרמב"ם מש"כ וקידש בכולם אם הי' הרוב אפר מקלה אין מטמאים במגע אבל מטמאים במשא הוא על האפר, ומש"כ בלשון רבים "מטמאים" משום מתערובות של אפר פרה ואפר מקלה וכמש"כ וקידש בכולם, ולפי"ז ל"ק מה שהקשינו דנראה דכמו דתנן באהלות בתרנון דרב שגייבלו במים דאינו חיבור לטומאה כ"כ באפר פרה לא מהני גיבול לעשותו פגוף אחד, ומשו"ה אף שפבר הי' האפר במים לא נעשה עי"ז לגוף אחד ודינו כגיבול במש, ומשו"ה מטמא במשא אף שנתבטל ברוב, ואין להקשות דלפי"ז איך שייך טומאת מגע באפר המקודש דהרי בתרנון דרב ליכא טומאת מגע אבל זה ל"ק דבתרנון דרב בעינן שיעור לטמא דהוא מלא תרנון, וכינו דאינו מחובר אין נוגע וחוזר ונוגע, אבל אפר פרה אי"צ שיעור וכל שהוא מטמא דשיעור הזי' הוא במי חטאת כדי להזות אבל מן האפר עצמו סגי בכ"ש.

ונה פשוט: וכן נלענ"ד בהא דמדמה הש"ס הך דתרת דם לנגילה בשחוטה, דסובר המקשה דתערובות של מיהוי בשר הנפל בתוך דם וגנונים אינו פלח פלח של משקה מים או מי רגלים שיהי' תורת חיבור ע"ז, דהרי מצינו דברים לחים שאינם מחברים, וכמו דתנן במס' טבול יום פ"ג מ"ד דלכו"ע מי פירות שנגילוש בהם העיסה אינם מחברים שתחשב העיסה כולה לגוף אחד ואם נגע בהם טבול יום אינו פוסל אלא מקום מגעו יעו"ש.

ומה דפסק הרמב"ם דאינו מטמא לא במגע ולא במשא הוא משום דכיון דלא אסיק הש"ס בתויבתא על ר' חייא ולכן בקשיא לא נדחה דברי רבי חייא מהלכה וכן הוא שיטת הרמב"ם בכמה מקומות, והטעם בזה או משום דר' חייא סובר דגם זה הוא פלח פלח או מטעם אחר, ולעיל בפ"ז פתבנו דרוך נכון בטעמו של הרמב"ם בזה יעו"ש.

אבל ענין זה דבתערובות הלח אינו מטמא במשא הוא מוכרח מדברי הרמב"ם מה' מו"מ והתוספתא שהבאנו והוא פשיטת הר"י קורקס ולא מטעמי, דבאמת מש"כ דבלח חשיב כמאן דליתא אינו מוכן כ"כ, דהרי עכ"פ איתא, ולהדיא מבואר בדברי ר' ירמיה דבמים המעורב בציר אם נתוסף מים אמרינן חוזר וניעור, ולפימש"כ הדבר מוכן, דכאשר אנו דנים על הגוף בכלל חשוב כמאן דליתא, דמשום הפיעוט ליכא שום דין על הגוף בכלל, אבל באמת עכ"פ הוא כמאן דאיתא וקשנינתוסף מים חוזר וניעור, ומשו"ה פשוטא התערובות הלח עלינו לדון על הגוף בכלל, ולענין חוזר וניעור אנו דנים על הפיעוט

בפרט, אבל לפי מה שבארנו הדבר מבואר יותר במורגש דהפונה כמאן דליתא וכמאן דאיתא הוא רק אם פועל בשעה שהוא מבטל באיזה דין שהוא אינו מנגד להרוב, ובלח כ"ז שהוא בבטולו כל הגוף משתנה ואינו יכול לפעול שום דין בפ"ע כמו שנתבאר, ורק פשיטתו עוד חוזר ונייעור ונסתלק מבטולו לגמרי.

עוד יש להוסיף בזה דלפימש"כ דעיקר ההבדל בין לח ליבש הוא דבלח ממש אין הדין חל על המיעוט לחוד, שאין לו מקום בפ"ע שהוא מובלע בהרוב ובכל משהו שהוא מן המיעוט יש בו פלים מן הרוב, ובבבש הוא נפרד בפ"ע אלא שאינו ניפר, לפי"ז אינו תלוי לגמרי בדין של חיבור או לא, דהנה אם יהי מרודד ומחנפר בקיסם, דלענן טומאה חשובה במחנפר ולגידון דידן הוי כדבר יבש פינו דכל פירור הוא בפ"ע אלא שאינו ניפר ויכול הדין לחול על הפירור לחוד ומשו"ה פשוטא את כל המרודד, פירורי הנבילה מטמאים במשא שהם חשובים כמחנפרים והם מטמאים מצד עצמם בלי נוגע דין זה כלל לפירורי השחוטת המחנפרים בקיסם זה, וע"כ פועלים אף בשעה שהם מבטלים מחמת תערובתם, ובזה יתפרשו דברינו גם עפ"י מש"כ התוס' שם בבכורות ד"ה נבילה בטלה בשחוטתה לפרש דמירי פשיטתו הפל יחד והוי כמו מרודד יעו"ש.

דכ"ז הוא לענן חיבור, אבל לענינו הוי כדבר יבש, וכן נמי לענן לענן לח ממש, אם הי' קטפרס דאינו חיבור לענן טומאה מ"מ לענינו הוי פלח פלח מהטעם שפתבנו, פינו דכל משהו אינו עומד בפ"ע ואי אפשר לחול ע"ז שום דין אם לא איזה שיעור מקובץ שהוא הרוב עם המיעוט יחד, ועל הקיבוץ הוי הדין כפי שיעור הרוב שבו, וכינו דרק מועט שבו הוא טמא חשוב כדבר טהור ואינו מטמא לא במגע ולא במשא, עד שיתוסף עלי' עוד שיעור ממין הטמא ויחזור ויעור ויסתלק דין בטולו מזה: ובמקור חיים ה' פסח סי' תמ"ז סק"ח בהא דאיתא שם בשו"ע המחלוקת בנתערב קודם הפסח ובטל בס' אם חוזר ונייעור בהגעת הפסח לאסור במשהו שהרמ"א הכריע דבלח אינו חוזר ונייעור ובבבש חוזר ונייעור, והוא כת"ה הובא בב"י, דלא נתבאר החילוק בין לח ליבש, כתב המקו"ח דעיקר המחלוקת תליא בפלוגתא המבואר ביו"ד סי' צ"ט באיסור שנתבטל ואח"כ ניתוסף עוד איסור, והוא אם איסור כמאן דאיתא או כמאן דליתא, ועפ"י"ז כתב דלפימש"כ הר"י קורקס ליבש דברי הרמב"ם דבלח לא אמרינו איסור כמאן דאיתא דמי משו"ה י"ל דגם אינו חוזר ונייעור יעו"ש.

והנה דברי תמוהים כמו שתמה עלי' בס' מגן האלף למהרא"ל מפלאצק דמלבד מה דקשה על הרמב"ם והר"י קורקס מסוגיא דבכורות הנ"ל כמו שהקשה המל"מ שהבאנו, לא עיין בגוף הסוגיא דמבואר שם להדיא דבציר ומים אמרינו חוזר ונייעור פשיטתו מים, ועוד קשה לי על דברי איה' תלה פלוגתא זו שבה' פסח לדין חוזר ונייעור שפ"י"ד סי' צ"ט הלא הרא"ש ונהטור הנה מבועלי השטיטה הסוברים שם דחוזר ונייעור, וכאן בה' פסח סברי דאינו חוזר ונייעור, כמבואר בטור סי' תמ"ז וברא"ש פ' כל שעה הובא בב"י, ונלענ"ד דיסוד המחלוקת לענן חמץ בפסח אם חוזר ונייעור או לא אינו תלוי כלל בדין הפללי של חוזר ונייעור המבואר ביו"ד, דביו"ד נאמר ענן חוזר ונייעור לענן אם ניתוסף איסור, ובכה"ג שיטת הרא"ש ונהטור דבבבש אם ניתוסף עד שיהא מן האיסור בהצטרף האיסור המעורב מקודם רוב איסור, הוא אסור מה"ת דהוי כהנפר האיסור, ובדין זה לא

פליגי הראשונים וכמו שהאריף בזה הפר"ח ביו"ד סי' צ"ט, ובלח בלח סברי כ"כ דאם
הי' מעיקרא ס' ואח"כ ניתוסף, הנה אז הדין באינו מינו חוזר ונאסר מה"ת וכ"ז הוא
משום דחשוב פאלו הנפר האיסור ובמין במינו הוא מדרבנן, וכבר נתבאר ענין זה
בדברינו לעיל בס"ד, אבל לענין חמץ בפסח שהותר בס' משעה השישית, סברי פיון
שנעשה פהיתר גמור אינו חוזר ונאסר מזמן הפסח, וכמו דסובר הרא"ש לענין מין במינו
שנתבטל ברוב ביבש שאינו חוזר ונאסר אם נתבטל ונעשה פלח בלח, אם נודע
התערובות שפבר הותר, והרשב"א דסובר דחוזר ונאסר לאחר הביטול סובר כ"כ בחמץ
בפסח דחוזר ונייעור, ועוד נלענ"ד בטעמא דמילתא דסברי סיעת הראשונים דבחמץ
בפסח חוזר ונייעור, דלכאורה קשה מ"ש מדבר שאינו חשוב שנתבטל ואח"כ נעשה דבר
חשוב דמבואר ביו"ד סי' ק"א דאינו חוזר ונאסר הרי דלא בעינו רק סבה להתבטל בפעשה
ראשונה, ואף שעמה נתחדשה סבה שדינו לנאסר בכ"ש, ומה לי אם הדין משהו הוא
מחמת דין פסח או מחמת שהוא דבר חשוב, ונראה לי שההבדל בזה הוא מפני דבאמת
לא בעינו שתהי' לעולם סבה הראשונה הגורמת דין הביטול, אלא שסבה הראשונה גרמה
להתיר לעולם כ"ז שלא ינפר האיסור ויהי' שם תערובות מהאיסור וההיתר, ומשו"ה אף
שנעשה אח"כ חתיכה הראוי' להתכבד שאינה בטלה אפילו באלף, אבל אפתי לא נסתלק
מזה ענין התערובות, רק שעמה דינה כמע"מ וחסר ערוך הרוב לבטל, וע"ז מהני פח
הרוב דמעיקרא להתיר אף בזמן שישתנה וינעשה כמע"מ אם לא ניתוסף עד רובו
שיתחשב אז כהנפר האיסור, אבל בחמץ בפסח שנסתנה עכש' הדין דלא בטיל כלל ולא
משום דחשיב כמע"מ ע"ז לא מהני פח דין הביטול דמעיקרא פיון דעכש' נשתנה דין
האיסור דלית בי' תורת ביטול, אבל בדבר חשוב שלא נשתנה דינו משאר דברים
המבטלים אלא דהוא חשוב והוי כמע"מ וחסר לו עכש' שיעור המבטל וע"ז סגי פח
ההיתר דמעיקרא, זהו שורש מחלקותם בדין חמץ בפסח אי אמרינן חוזר ונייעור כשלא
ניתוסף מן האיסור: אמנם שיטת הת"ה והרמ"א שחלקו בין לח ליבש נלענ"ד דתלוי
יותר בדין המבואר ביו"ד סי' ק"ב ובאו"ח סי' ש"כ לענין דבר שיל"מ דמבואר שם
דבתערובות שמפבר אינו נאסר אף שנעשה אח"כ דשיל"מ ובארנו לעיל בפ"ז ענין זה
עפ"י הדרו שפתבנו פאן דבלח שהכל נחשב כגוף אחד, כשחל איזה דין צריף לחול על
כל הגוף ואי אפשר לחול על חלק האיסור לחוד ומשו"ה כל שרובו היתר אי אפשר
לחול ע"ז דין איסור מחמת חלק המועט שבו, ומשו"ה כשמגיע הפסח אין חוזר ונייעור
לחול דין איסור חמץ על התערובות זאת שיש בה פחות מס' מן החמץ, והרי זה דומה
לענין הרוב האמור בענין אחר כמו ברזל טמא שנתערב בברזל טהור ובללן ועשה מהם
פלי דאזלינן בתר הרוב, ורק אם לא הי' ס' דבאינו מינו הי' אסור מה"ת דטעם כעיקר
גזרו מינו אטו אינו מינו, ולשיטה זו י"ל דגם אם לא נודע התערובות קודם הפסח ג"כ
מותר פיון דמדמינן לדין ברזל טמא אין חילוק בין נודע או לא, ורק לשיטת הרא"ש
והטור דסברי דגם ביבש אינו חוזר ונייעור משום שפבר הותר, ככה"ג בעינו שיהא נודע
התערובות, אבל לשיטתם דסברי דביבש דכל פירור חמץ הוא בפ"ע שאפשר שיחול
הדין עלי' בפ"ע דאינו הכל כגוף אחד, ורק מעיקרא הותר מחמת דין ביטול ברוב, סברי
דבהגעת זמן הפסח שנסתנה עכש' הדין בעצמות האיסור שלא יהי' בו דין ביטול כלל
משו"ה לא מהני ההיתר דמעיקרא, וכל על פירורי החמץ מעכש' דין איסור מחדש אף

את כל התערובות הוא הוראה על הרוב מחמת המיעוט ומשו"ה בטל המיעוט וכמאן דליתא הוא, וכן לענין איסור תחומים דשקיל וטרי הש"ס בסוף ביצה באשה ששאלה מים ומלח, דיתבטלו המים ומלח בתוך העיסה, דלכאורה ג"כ קשה דהוי פטומא משא דכשמוציא חוץ לתחום העיסה פשהיא מעורבת הרי מוציא עכ"פ המים ומלח חוץ ממקום שבייתתם, ולפימש"כ ניקח מטעם זה ג"כ בתחומים דאנו דנים על כל העיסה יחד אם מותר להוציאם או לא, ועוד דשם הוי פלח פלח דהרי מעורבת והפלח חשוב כגוף אחד.

כנ"ל וכן בעיקר המחלוקת דר"י ונחמ"ס בדם הפך ודם השעיר שהוכיח רבי יהודא מהא דלא מבטל דם הפך את דם השעיר דמין במינו לא בטיל ונחמ"ס אומרים משום דעולים אין מבטלים זא"ז, דלכאורה פינון שמנה משניהם יחד עכ"פ הגיע לטהרת המזבח גם מדם השעיר ושם דין זה אינו נוגע כלל לדם הפך דממ"נ יוצא ידי מצות הזאת דם הפך, והדין נוגע רק אל דם השעיר בכל מקום שהוא אם נתקיים מצות ה' גם בהזאת דם השעיר אלא נראה שהטעם בזה כמש"כ דבלח בלח לא נאמר האי כללא גם לענין טומאת משא, וכן בהא דאיתא במס' נדה ד' ע"א ע"א בהרוג שניצא ממנו רביעית דם דר"י מטמא משום שהטיפה של מיתה מעורבת בו, ונחמ"ס מטהרים משום דבטלה ברוב ור"י לטעמין דמין במינו לא בטל, וכן הוא במשנה דאהלות פ"ג מ"ה יעו"ש.

ובטומאת אהל הרי הוא מטמא בבת אחת דהוי פטומא משא, אלא ודאי הטעם בזה משום דהוי לח בלח כנ"ל. וכן נלענ"ד מוכח מהך דנוטפים שרבו על הזוחלים דאין מטהרים בזוחלים דכתב הרא"ש שם בפ"י דהטעם בזה משום דבטלו הזוחלים ברוב וכאילו פולם נוטפים הם, הא לאו הכי היו מטהרים המי מעין בכל מקום שהם שאין הנוטפים חוצצים וכמו שנתבאר ענין זה לעיל בפכ"ו, דקשה פינון דמ"מ איכא גם מי מעין כשעור הראוי לטבילה ונהרי זה דומה פטומא משא, אלא ודאי הטעם בזה דבלח שאני דהוי כמאן דליתא, אם לא שניתוסף עד רובא כנ"ל: אמנם מש"כ לעיל בטעמא דמילתא של ת"ה ונהרמ"א בה' פסח סי' תמ"ז דמחלקי בין לח ליבש לענין אם חוזר וניעור בפסח, משום דבלח כשפטל אם יחול דין חדש בהגעעת הפסח הוא צריך לחול על כל הגוף, ואי אפשר לחול דין חדש על כל הגוף מחמת חלק המועט שבה, וכיבש כשחל הדין בפסח הוא חל על המיעוט הנפרד לחוד, אף שאינו ניקר, קשה קצת מש"כ הת"ה הובא בב"י שם דקמח בקמח חשוב פלח פלח לענין זה משום דמתערב יפה יעו"ש.

דהרי באפר פרה המעורב באפר מקלה אמרינו טומאה כמאן דאיתא דמי וחשוב כביש כביש ועפ"י דרפנו הרי הא בהא תליא, ונ"ל די"ל דגם בזה חלוק דין איסור והיתר מדין טומאה, דהנה בדין טומאה שאין אנו דנים בהיתר ואיסור ההשתמשות אלא בדין התולדה היוצאת אחר השמוש, אז אמרינו פינון דאפר אינו חשוב חבור זל"ז, משו"ה הטומאה שבאפר פרה כל היכא דאית' היא כמאן דאית' ומטמאים במשא, ודין זה אינו שנייד כלום לרוב האפר מקלה שהוא מעורב בו, ואין הרוב מתנגד לדין זה שאפר פרה כל היכא דאית' פועל לטמא את נושא אב' לענין חמץ בפסח שהוא דין איסור והיתר השתמשות בפועל, וכינון דאי אפשר בשום אופן בעולם להשתמש בכל אבק ואבק קמח דק של חמץ בפ"ע שלא ידבק בו מרוב קמח של מצה, משו"ה אם אנו אוסרים להשתמש, אנו אוסרים גם את קמח של מצה, והוי דין זה דין כללי על כל הקמח, ולענין זה הוי

פּלח בּלח שְׁאָמְרִינּוּ שֶׁהַדִּין הוּא עַל כָּל הַגּוֹף, וְכִינּוּ שֶׁכָּבֵד נִתְבַטֵּל וְהוֹתֵר וְעַכְשָׁי צָרִיךְ לְחַוֵּל דִּין חֲדָשׁ עַל כָּל הַגּוֹף וְאֲזַלְיָנוּ בְּתֵר הָרֹב שְׁאִין דִּין חָל ע"ז מִחֲמַת הַמִּיעוּט, כְּשֶׁאֵר לַח בְּלַח, אֲבָל בְּפִירוּרֵי חֲמֵץ יָבֵשׁ אֵף אִם יֵהִי הַפִּירוּרִים קִטְנִים כְּפִי הָאֲפֻשְׁרוֹת, אֲבָל כִּינּוּ שֶׁהֵם נִפְרָדִים זַמ"ז וְאֲפֻשֵׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל פִּירוּר בַּפ"ע, לֹו יֵהִא שֶׁהוּא בְּקוֹשֵׁי אֲבָל בְּאֲפֻשְׁרוֹת הוּא הַהִשְׁתַּמֵּשׁוֹת וְשִׁינֵי דִין אִסוּר הַשְׁתַּמֵּשׁוֹת עַל כָּל פִּירוּר בַּפ"ע, וּמִשׁו"ה כְּשֶׁמִּגִּיעַ הַפֶּסַח שֶׁמִּסְתַּלֵּק דִּין הַבֵּיטוּל שֶׁהוֹתֵר עִי"ז מְעִיקָרָא, וְרֵאוּי עֵתָה לְהַתְעוֹרֵר מִחֲדָשׁ דִּין אִסוּר עַל הַחֲמֵץ הַמְעוֹרֵב, שֶׁפִּיר חָל אִסוּר זֶה עַל כָּל פִּירוּר בַּפ"ע אֵף שֶׁמִּמִּילָא יֵהִי אִסוּר עַל כָּל הַתְעוֹרוּבוֹת מִחֲמַת שְׁאִינוּ נִיפֵר, אֲבָל גְּרַמַת אִסוּר זֶה אִינוּ מוֹנֵעַ מִלְּחוּל הָאִסוּר עַל פִּירוּרֵי הַחֲמֵץ כְּמוֹ שֶׁאִם נִתְעַרַב בְּפֶסַח דְּאִינוּ בָטֹל, וְנִאָסֵר כָּל הַתְעוֹרוּבוֹת בְּאִסוּר סִפְק שֶׁהָרֵי עֲצֵם הָאִסוּר חָל רַק עַל הַחֲמֵץ עֲצָמוֹ, וְהָרֹב מִצָּה אִינוּ מְעַכֵּב מִלְּחוּל הָאִסוּר עַל הַחֲמֵץ עֲצָמוֹ וְזֶה פְּשוּט: וְכֵן נִלְעַנ"ד בְּהֵא דְּאָמְרִינּוּ בַּמַּס' מְנַחוֹת ד' כ"ג לְעֵנִין מְנַחוֹת שְׁנַתְעַרְבוּ דָאֵם בְּטָלָה טִיבְלָא בְּשִׁירִיִּים הָרֵי כְּמִנְחָה חֲסֵרָה, אֲלֵמָא דְּהִיכָא דְּבָטֹל חָשׁוּב כְּמֵאן דְּלִיתָא לְגַמְרֵי וְזֶה עֲדִיף מִטְּוִמָאָת מִשָּׂא דְּאָמְרִינּוּ כְּמֵאן דְּאִיתָא דְּמִי, וְכֵן מֵה דְּפִרִיף הַש"ס שֶׁם בְּקוֹמֵץ שְׁנַתְעַרַב בְּמִנְחָה דְּקִתְנֵי שְׁאֵם הַקִּטְרִיר עֲלָה לְבַעְלִים, דְּלִיבָטֹל הַקוֹמֵץ וְלֹא יִתְחַשֵּׁב הַקִּטְרִיר וְלֹא יַעֲלָה לְבַעְלִים, דְּקִשָּׁה דְּהָרֵי מ"מ נַעֲשִׂית הַקִּטְרִיר בַּב"א, וְדוֹחֵק לֹוּמֵר דְּזֶה הָרֵי כְּאֵכִילָה דְּכִתְבוּ תוֹס' מִשׁוּם דְּנִהְיָה וְחוֹזֵר וְנִהְיָה אֲלֵא נִרְאָה כִּינּוּ דְּבִמְנַחָה הָרֵי כָּלֵח כְּמִש"כ בְּתוֹס' שֶׁם ד' כ"ב ע"ב דְּהָרֵי כָּלֵח בְּלַח וְכֵן כְּתִבוּ בְּתוֹס' יְכֻמוֹת ד' פ"ב ע"ב וּמְכַל הַלִּין רְאִיוֹת שֶׁהִבְאֵנוּ מְוַכְרַח הָעֵנִין כְּמִש"כ דְּבִלַח בְּלַח לֹא אָמְרִינּוּ כְּמֵאן דְּאִיתָא דְּמִי כ"ז שֶׁלֹא נִסְתַּלֵּק מִן הַתְעוֹרוּבוֹת דִּין בֵּיטוּל בְּכָלֵל כְּגוֹן אִם נִיִּתְנַסֵּף עַד רְוּבוֹ שְׁחוֹזֵר וְנִיעוֹר, אֲמַנְם לְפִימִש"כ בְּתוֹס' בְּכוֹרוֹת דְּגַם בְּטוֹמָאָת מִשָּׂא הוּא דְּרַבְּנָן ל"ק כ"כ מִתְרַבֵּה מְקוֹמוֹת שֶׁהִבְאֵנוּ, אֲבָל מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְהַר"י קוֹרְקוֹס שְׁנִרְאָה דְּסָבְרֵי שֶׁהוּא מֵה"ת כָּל הַרְאִיוֹת שֶׁהִבְאֵנוּ מוֹכִיחִים הָעֵנִין שֶׁמְוַכְרַח לְחַלֵּק בֵּין לַח לִיבֵשׁ עַפ"י הָאֲוֶן שֶׁפְּתִבְנוּ: שְׁעַר רְבִיעֵי פֶרֶק א גְּרִסִּין בַּמַּס' כְּתוּבוֹת ד' ט"ו ע"א גּוֹפֵא א"ר זִירָא כָּל קְבוּעַ כְּמַע"מ דְּמִי בֵּין לְקוֹלָא וּבֵין לְחוֹמְרָא, מְנָא לִי לר"ז הָא, אִילִימָא מִתְשַׁע חֲגוּלוֹת מוֹכְרוֹת בָּשֵׁר שְׁחוּטָה וְאַחַת בָּשֵׁר נְבִילָה וְלִקַח מֵאַחַת מֵהֶן וְאִינוּ יוֹדֵעַ בְּאִיזוֹ מֵהֶן לִקַח סְפִיקוֹ אִסוּר וּבְנִמְצָא הַלֵּךְ אַחַר הָרֹב, הֵתֵם לְחוֹמְרָא, אֲלֵא מִתְשַׁעָּה צְפָרְדְּעִים וְשָׂרִץ אֶחָד בֵּינֵיהֶם וְנִגַע בָּא' מֵהֶם וְאִינוּ יוֹדֵעַ בְּאִיזוֹ מֵהֶם נִגַע סְפִיקוֹ טְמֵא הֵתֵם נְמִי לְחוֹמְרָא, אֲלֵא מַט' שְׂרָצִים וְצְפָרְדְּעִי א' בֵּינֵיהֶם בְּרַה"י סְפִיקוֹ טְמֵא, בְּרַה"ר סְפִיקוֹ טְהוֹר, וּמִדְּאוּרִייתָא מְנָא לֹן אֲמַר קָרָא וְאַרְב לֹו וְקַם עֲלֵי עַד שְׁיִתְפּוֹן לֹו וְרַבְּנָן אָמְרֵי דְּבִי ר' יֵנְאִי פֶרֶט לְזוֹרֵק אֲכֹן לְגוֹ ה"ד אִילִימָא דְּאִיכָא תְּשַׁעָּה נְכָרִים וְיִשְׂרָאֵל אֶחָד בֵּינֵיהֶם וְתִפּוֹק לִי דְּרַנְבָא נְכָרִים נִיגְהוּ א"נ פִּלְגָא וּפִלְגָא סְפִק נְפֻשׁוֹת לְהַקֵּל, ל"צ דְּאִיכָא ט' יִשְׂרָאֵלִים וְנְכָרֵי א' בֵּינֵיהֶם דְּהָרֵי לִי נְכָרֵי קְבוּעַ וְכָל קְבוּעַ כְּמִחְצָה עַלְמַחְצָה דְּמִי.

ע"כ לְשׁוֹן הַש"ס. וּבְסִנְהֶדְרִין ד' ע"ט כְּתִב רַש"י בַּד"ה ל"צ.

וְז"ל וְאֲשַׁמְעִינּוּ קָרָא דְּפִטוּר מִשׁוּם דְּהָרֵי לִי נְכָרֵי קְבוּעַ בֵּינֵיהֶם וְיִלְפִינּוּ מֵהֵאִי קָרָא דְּכָל קְבוּעַ לֹא פְּחוֹת מִלְּהִיוֹת גְּדוֹן כְּמַע"מ וְהָרֵי סְפִק נְפֻשׁוֹת לְהַקֵּל, וּמֵהֵכָא נִפְקָא לֹו בְּכָל דְּוִקְתָא דְּכָל קְבוּעַ כְּמַע"מ דְּמִי, וְהָא לִיכָא לְמִילָף מִינֵי פְּרַנְבָא דְּמִי, דְּהָא מֵהֵכָא תִּיתִי דִּילְמָא הָאִי דְּפִטֵר לִי לְהָאִי מִשׁוּם דְּסְפִק נְפֻשׁוֹת לְהַקֵּל וְלֹא מִשׁוּם דְּחֻשְׁבִּינּוּ לִי פְּרַנְבָא, אֲבָל מַע"מ

דילפינו מינינו, דאי לאו כמע"מ דמי לא הוי לי' ספק נפשות להקל ואמאי פטור וקא רנבא
דישראל נינהו, ורנבנו אית להו נתפנו לזה והרג את זה חייב.
עכ"ל.

והנה לכאורה אין מוכן בדברי רש"י איך שייך לומר דקבוע יהי' גידון פרוכא, דא"כ יהי'
כל אחד מהספיקות גידון פרוכ ובנפרים וישראלים יהי' כ"א פנדאי ישראל וכנדאי נכרי
וממילא הדר הדין דהוי ספק שקול וא"כ לא שייך ביה לומר שאמרה תורה לחשוב פרוכ
דאין שום נפ"מ מזה, ונלענ"ד דכונת רש"י בזה לומר פינו דילפינו מקרא דהחשיבה
תורה את ענין הקביעות היינו כל שידעו דאיכא בתערוכות זאת נכרי א' שהוא קבוע,
הינו שפאן הוא מקומו והוא נכר לקצת ב"א, אמרה תורה שחשוב מיעוט זה נגד הרוב
שאין דין הרוב מקריע בכה"ג על הספק של כ"א, ויש לדון לפי"ז אם יהי' פאן נכרי א'
שמקומו הוא פאן וט' ישראלים שאין פאן מקומם, דאז הרוב אינם חשויים כקבוע,
והמיעוט הוא קבוע, אולי מעלת מיעוט הקבוע עולה במעלתו על שאינם קבועים עד
שחשוב פאילו יש פאן רוב נכרים ומיעוט ישראלים ויהי' על האיש המסופק לנו תורת
נדאי נכרי, וכן יהי' הדין בכל התורה אם יהי' המיעוט קבוע מעורב פרוכ ממין אחר
שאינו קבוע שיהי' דין על כל אחד מהמעורבים פדינו של המיעוט, וע"ז מפרש רש"י
דאיכא רוב ישראלים, ומהאי קרא ליכא למילף רק שהוא כמע"מ, דלהפטר ממיתה סגי
לן אם הוא ספק שקול, אבל שיהי' מעלת הקבוע פרוכ נגד הדברים שאינם קבועים ליכא
לפוחא, אמנם אפתי קשה דא"כ יש מקום לומר דע"כ לא אמרה תורה דקבועה כמע"מ
דמי אלא היכא שהרוב אינו בקביעות ואז אין הרוב מקריע שמעלת הקביעות גורמת
שלא יתבטל פח המיעוט מחמת הרוב, אבל היכא שגם הרוב הוא בקביעותו שפאן הוא
מקומו, דבכה"ג דהרוב חשוב מצד עצמו ג"כ כהמיעוט, שכל אחד מהרוב הוא חשוב
כהמיעוט מחמת קביעותו, ועם זה הוא רוב במספר, אולי בכה"ג לא חדשה תורה שיהי'
הכל שנה כמע"מ, ולענ"ד ביאור ענין זה פינו דלא מצינו למילף מקרא דנארב לו אלא
לדון ספק דקבוע לא אזלינו בתר רנבא ממילא לא ידעו מקרא זה רק חידוש זה
דקביעות גורם שלא יתבטל המיעוט מחמת קוטן מספרו, אבל שיהי' חשיבות בהקביעות
על שאר התערוכות לגרום איזה התגברות על צד הספק שפנגדו לא מצינו למילף מקרא
זה, ומשו"ה פינו שגלתה לנו תורה דקבוע אין המיעוט מתבטל מחמת מיעוט המספר,
כ"כ ידעו דגם בתערוכות שפולה היא בקבוע לא יתבטל המיעוט, דאם נימא לחלק בין
תערוכות שפולה קבוע לבין תערוכות שרובה אינה בקביעות, הרי בזה אנו נוהגים פח
בקביעות לגרום דין על שאר תערוכות דהרי פשהרוב אינו בקביעות אינו מבטל את
המיעוט וכשהוא בקביעות יבטל את המיעוט, אלא פללו של דבר שדין קבוע לא מהני
רק לענין זה שיהא פח המיעוט שנה פהרוב, בין אם הרוב הוא ג"כ בקבוע, בין שאינו
קביעות, ולעולם אנו דנים ערך המספר פאילו הי' בתערוכות מחצה על מחצה: ועפי"ד
יש מקום לומר בהא דאמר ר"ז כל קבוע כמע"מ בין לקולא ובין לחומרא, דהקשו איזה
ראשונים הובא בשטמ"ק בסוגיו, דהלא מקרא דנארב לו ליכא למילף רק לחומרא דספק
נפשות אסור להרוג מספק, ולקולא מנא לו, ומתרצי דרק מדרבנו יש לחלק בין קולא
לחומרא, אבל מה אין חילוק בין לקולא ובין לחומרא, וכינו דילפינו קבוע מה"ת ממילא

ידעינו דבין לקולא ובין לחומרא, ולילא דבריהם הק' יש מקום לומר דמה דקאמר ר"ז בין לקולא ובין לחומרא, הוא גם להורות דמה"ת ג"כ יש מקום לחלק, והוא דאפשר לומר דחשיבות של קבוע שנייה רק היכא שהמיעוט הוא איסור, שאיסור קבוע הוא חשוב, אבל מיעוט היתר שההיתר הוא דין שלילי ה' מקום לומר דלא שנייה חשיבות קביעות להגדיל עי"ז מספרו, וע"ז שפיר יש ילפותא מקרא, דדין פטור ממיתה של הריגת עפוי"ם, הוא ג"כ דין שלילי פהיתר נגד איסור, ובכ"ז אמרה תורה שמיעוט הנכרי הוי קבוע והוי כמע"מ.

כנלענ"ד: והנה עפ"י מה שבארנו דברי רש"י ז"ל יש ללמוד מזה דאם באמת יהי תערובות כזאת שמיעוט איסור יהי קבוע פאן ורוב היתר אינו פולו שלא בקביעות ואנו דנים על חלק אחד מהתערובות לידע אם הוא מהמיעוט או מהרוב, שהדין על החלק הזה ספק של תורה כמע"מ, דמזה מוכח דהמיעוט איסור הקבוע שיש בתערובות זו גורם שלא יהי בזה פלל ערה המספרים, ואזל מזה חשבון הרוב לגמרי, באופן שגם אם הנידון שאנו דנים עלי' מה הוא, מהרוב או מהמיעוט, הוא אינו קבוע, מ"מ הספק עלי' הוא ספק שקול, דיסוד הדין בקבוע לחשוב פאילו יש בתערובות זו מחצה על מחצה וממילא ליכא בזה תורת הדין של אחרי רבים להטות, דיש מקום לומר דקפיז רחמנא על הנידון שאנו מסופקים עלי' מה הוא, שאם הוא בקביעות לא מהני הכרעת הרוב להכריע עלי' הדין מפני שהוא חשוב כמחצה מן כל התערובות ועל המחצה ליכא הכרעת הרוב, ואם נאמר כן הנה בכה"ג שפכתנו יש לדון שלא יהי על הנדון ספק שקול, די"ל דהוי כספק ספיקא שפא הוא אינו קבוע ומותר מחמת דין דאחרי רבים להטות, ואת"ל שהוא קבוע, שפא הוא היתר, וכעין שפכתבו הרשב"א והריטב"א בקידושין לד' ע"ג לענין ספק ממזר דבספק אם אזלי לגבה או אזלא היא לגבייהו דהוי רוב להכשיר, דשפא אזלי לגבה והוי רובא ואי אזלא איהי לגבייהו דהוי קבוע אפתי הוי מחצה להיתר ונמצא דהוי רוב להכשיר, והריטב"א קורא לזה ספק ספיקא - הבאנו דבריהם לעיל בש"א פ"א - ואם נאמר כן לא יתכן מש"כ לבאר דברי רש"י הנ"ל, דהרי אם לא יהי כל התערובות בקביעות יהי לעולם על הנדון ספק שני שפא הוא מן הנפרשים ויש לו דין אחרי רבים להטות ולא יצויר פלל חקירת רש"י ז"ל שפא קבוע הוא פרוב דעל הנדון לא שנייה זה פלל לדון שהוא פרוב, דאם הוא פרוב הלא יהי פרוב ישראל ופרוב נכרים, אלא נראה ודאי מדברי רש"י ז"ל דאין אנו משגיחים פלל על הנדון אם הוא בקביעות או לא, אלא על המיעוט הגורם הספק, שאם נתערב בזה מיעוט קבוע חשבה תורה פאילו יש פאן בתערובות מחצה על מחצה ונפקע מפאן לגמרי דין של אחרי רבים להטות: ועפ"י מה שפכתנו יש סעד גדול למש"כ לעיל בפ"ב בשע"ג, לפירוש דברי הטור בסי' ק"י שפליג על הרשב"א שפכת שם לאסור את החתיכות שאינן ראויות להתכבד מטעם חומרא וכתב שכל החתיכות אסורות מדינא משום דכל קבוע כמע"מ, שנתקשו הב"י והפוסקים אחרונים לפירוש דברי הטור ובארנו דברי בפשטות דסובר פינון שנסאר עוד חתיכה אסורה במקולין שהיא חתיכה הראוי' להתכבד דחשיבא מדרבנן פקבוע וכינון דקבוע כמע"מ אין פאן רוב היתר לבטל את החתיכות שאינן ראויות להתכבד, דחשבינן פאילו יש מחצה על מחצה בכל התערובות, ולפימש"כ בזה יהי מדברי רש"י הנ"ל הוכחה לענין זה, היינו דכינון דלשיטת רש"י אין ענין של קבוע לשנות מן הנדון הקבוע שלא

יכריע עלי' דין של אחרים רבים להטות, אלא שהמיעוט הקבוע המעורב בזה, גורם לחשוב את כל התערובות כאילו הוא מע"מ ולפי"ז גם בנגידון האמור בסי' ק"י, אם עוד נשארה חתיכה הראויה להתפבד בתערובות דחשיבא מדרבנן פאיסור קבוע אין פאן מבטל ומתבטל דהוי פמע"מ, והא דמבואר בסי' ק"א בטוש"ע בנחתכה חתיכה א' שהוא מותרת משום ממ"נ, או שפולן מותרת, אם היא היא חתיכה האסורה, ואם חתיכה האסורה היא בין השלמות היא מותרת מצד עצמה. יעו"ש.

התם מיירי בנתערב רק חתיכה א' של איסור דאיכא ממ"נ, אבל אם איכא ודאי עוד חתיכה אסורה שהיא ראויה להתפבד אין פאן ביטול ברוב כלל דהפל הוא פמע"מ, ואפילו אם יהי ספק אם עוד נשארה חתיכה אסורה, בין החתיכות הראויות להתפבד ג"כ איסור אף דלכאורה הוא ספק דרבנן שפא אין פאן איסור הראוי להתפבד, אבל פיון דכל פח הרוב שמבטל את המיעוט הוא מפני שכל התערובות נכנס בספק שפא הוא האסור, ואם נבוא להתיר מחמת שפא כל החתיכות הראויות להתפבד הם הם המותרות, הוא ענין הסותר את דין הביטול, וכמו שפכתבנו בשער הקדום, בטעמא דמילתא שהדין לאסור את השלמות ולא תלינן שהאיסור הוא שפחתה ככל ספק דרבנן שאנו תולים, וכמו בנפלה אחת לים דתלינן שהאיסור הוא שפכל לים, דשאני התם דאם תלינן שהאיסור נפל שוב א"צ עוד לדין ביטול ברוב, יעו"ש.

וכ"כ נראה לי דגם בנגידון זה אינו מותר רק היכא דאיכא ממ"נ ולא בספק כנ"ל, ומשו"ה פתב הטור על דברי הרשב"א בנתערבה טריפה במקולין לאסור פולם במוחלט ולא חילק בין ודאי נשאר עוד טריפה במוקלין או לא, וגם לפי מה דפסק הרשב"א שם להתיר כל החתיכות שפחתכו אם לא מחמת חומרא דמוקלין, אין זה סתירה לעיקר יסוד הדין של קבוע שפכתבנו בזה אליבא דרש"י ז"ל, די"ל דגם הרשב"א סובר בעיקרה כלל בז דמיעוט האיסור שהוא קבוע גורם על כל חשבון התערובות שיהא נחשב כאילו הוא מע"מ, היינו שלא לבד על הנגידון הקבוע אמרה תורה שלא תבטל במיעוטו, אלא דחשבינן דאיכא פאן מחצה איסור בכל התערובות ומה שהתיר שם את החתיכות הנחתכות, הוא רק לענין דבר חשוב שאמרו חכמים שדבר חשוב אינו מתבטל, שעל ענין זה י"ל דלא אמרו חכמים ענין זה רק על המתבטל בלבד ולא לגרום חשבון אחר גם בנוגע להחתיכות שאינן חשובות.

כנלענ"ד בזה: וכן יש להוכיח ענין זה מדברי התוס' בתנבות ד' ט"ו דמפרשי מה דאמרינן במס' נזיר באומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם דאסור בכל הנשים שפבולם, דמחלק הש"ס שם בין ענין זה לקן סתומה שפרחה גוזר א' מהן לאויר העולם משום דשם הוי איסור דנייד ואשה לא ניידא, ואמרינן שם בגמ' וכי תימא ה"א נמי נייד אימור בשוקא אשכח וקדיש, התם הדרא לניחותא גבי קן מי הדרא, ומפרשי התוס' בכתובות דקאי הש"ס על האשה שקדש השליח, דלא כמש"כ תוס' בנזיר ד' י"ב, דשם פתבו בזה"ל בשוקא אשכח וקדיש, פלומר היכא דמצא אותה בשוקא הי' לנו לומר שישכיל לקדשה דלא קביעה הויא וא"כ לא הוי קבוע, התם הדרא לניחותא ודמי לקבוע עכ"ל.

ולמה שסותרים דבריהם בנזיר לדבריהם בכתובות רמז הגרע"א בגליונו שם, והבדל הפירושים האלו הוא הענין שכתבנו, דלפמש"כ במס' נזיר הוא על הנזיר שאנו דנים עכשיו על האשה שרוצה עכשיו לקדש שמה היא מן הנשים האסורות עלי' מחמת שהיא קרובה אשתו שקדש השליח, ואנו באים להתיר מדין אחר רבים להטות, שרוב נשים שבעולם הלא הן מותרות לו, ע"ז אמרנו שהיא קבועה והיא פמחה נשים שאין רוב מכריע עלי', ולפמש"כ בכתובות אין פונת הש"ס על הנזיר, כלו' על האשה שמקדש או נושא עכשיו, אלא המיעוט והרוב שרוב נשים שבעולם אינן מקודשות לו ואנו באים להכריע שקרובות של אשה זו שנושא עכשיו הם מרובא דעלמא שאינן מקודשות לו, וע"ז אמרו בגמ' דהדרא לניחותא, כלומר האשה שקדש השליח, והרי זה דומה כאילו מחצה נשים שבעולם מקודשות לו וליכא רוב להכריע וכן כתב הרא"ש שם בפי' הנדפס מחדש, וז"ל אמיןא לך איסור דניחא דבשעה שקדשה השליח היתה נחה בביתה, הילכך היתה חשובה בין כל הנשים שבעולם כמע"מ ואילו עשאו שליח לקדש לונשים הרבה וקדש חצי הנשים שבעולם הי' נאסרות כל הנשים שבעולם משום ספק קרובות אפילו אי ניידי משום דרוב כל הנשים אסורות עלי' משום ספק קרובה השתא נמי נאסרות כל הנשים פינן שהאיסור קבוע אעפ"י שאין הנאסר קבוע עכ"ל.

והנה ממש"כ התוס' והרא"ש לפרש סוגית הש"ס דנזיר דהקביעות הוא באשה המקודשת שקדש השליח שאין זה הנזיר שאנו דנים עכשיו למעשה לאסור ולהתיר מוכרח ענין זה דמה שחדשה תורה בקבוע אינו על הנזיר שלא יכריע עליו כשהוא בקביעות דין של אחר רבים להטות, אלא שאמרה תורה שהמיעוט הקבוע אינו חשוב מיעוט אלא כמע"מ, וממילא משתנה הדין של הנזיר.

אמנם לכאורה מדברי תוס' נזיר נסתרים דברינו שהפקל בקבוע שעי"ז נסתר כל ענין הרוב, אף אם דבר הנזיר אינו בקבוע, והתוס' בנזיר כתבו שתלוי רק אם האשה שנושא עכשיו היא בקביעות, אבל י"ל דהתוס' אזלי בזה כשיטת הרשב"א שמתיר חתיכות שנתקכו, וכמש"כ שהטעם בזה שפינן שהוא מדרבנן לא התמירו רק על דבר הנזיר, כ"כ הכא שכל הנזיר הוא מדרבנן, אכן בנוגע לסוגית הש"ס דנזיר נלענ"ד דשני הפירושים אמת ושניהם מגלים זע"ז, דענין זה יש לדון על שני אופנים צדדי הספק והמיעוט והרוב, דכשאנו דנים על האשה שנישאת עכשיו יש לנו מיעוט ורוב מן המותרות לו והאסורות לו, וכן מחמת האוסר יש לנו מיעוט ורוב, היינו דרוב נשים שבעולם אינן מקודשות לו ואינן אסורות עליו שום אשה מקרובותיהן, ורק אשה אחת בעולם אוסרת עלי' קרובותי', ובכה"ג צריף לנו על כל צד ספק שיהי' רוב, דהיינו דבין האשה שקדש השליח היא קבועה ובין אם האשה הנשאת לו עכשיו היא קבועה יהי' בכה"ג איסור מספק, כלומר אף אם יהי' ידוע לנו שהמקודשת היא עכשיו שלא בקביעות והיא ניידיא, כגון שיזענין שאנשי העיר ההיא גלו ממקומם, והאשה שהיא נושא עכשיו היא בקביעות, יהי' אסור משום דעכ"פ איכא מיעוט נשים שאסורות לו ואנו מסופקים על אשה זו שמה היא האסורה לו וכיון שהיא קבועה היא חשובה כחצי העולם, וכן להיפוך יש לדון על הנשים הגורמת האיסור, היינו האשה המקודשת, דאם נחשוב שחצי העולם הן מקודשות ג"כ יהי' איסור כמש"כ בפי' הרא"ש: אמנם לכאורה יש להוכיח מסוגית הש"ס להיפוך, דבין לפי הרא"ש והתוס' בכתובות, ובין לפי התוס' בנזיר פונת

הש"ס בהקנושיא וכן בתירוץ הש"ס הוא רק על אופן אחד ולא על שני האופנים יחד, וכי קאמר הש"ס וכ"ת בשוקא אשפח וקדיש לפי הרא"ש פונת הש"ס אף שהאשה שנושא עכשיו היא בקביעות לא איכפת לן, ולפי התוס' בנזיר הוא להיפוך אם האשה שקדש עכשיו היא שלא במקומה לא איכפת לן מה שהאשה שקדש השליח היא בקביעות, ומזה מוכח דאם יש בזה איזה תורת רוב על צד אחד מהספק הוא מכריע את הספק שבצד השני אף שבצד זה הוא ספק של קבוע, אבל זה י"ל דזה תלוי בהשקלא וטריא של הש"ס, דלהך צד שס"ד דהש"ס לומר דאם הייתה האשה בשעת קידושין שלא בקביעות רוב זה מכריע לעולם אף בזמן שתשוב למקומה, כ"כ נאמר דרוב זה מכריע את הספק שבצד השני אף שהוא בקבוע, אבל לפי האמת דמסיק בש"ס דאם הדרא לניחותה לא מהני מה שהי' בשעת קידושין תורת רוב להכריע, פנין שעכשיו הוא ספק של קבוע, כ"כ נאמר דגם לא מהני אם בצד הספק השני איכא תורת רוב מכריע, והטעם בזה דמה שאמרה תורה אחרי רבים להטות אינו בגדר רובא דליתא קמן שהוא ענין בירור והכרעה מצד המציאות והטבע, אלא שהוא דין תורה לתלות הספק עפ"י הרוב - וכמו שהבאנו לעיל בשע"ג פ"א - דברי הרא"ש שהובא בשטמ"ק בפ"ק דב"מ שכתב שהוא ספק והתורה התירה ספק זה או אסרה והארכנו שם לבאר ענין זה בס"ד ומשונה פנין דגלי רחמנא דבקבוע נשאר הספק כמו שהוא ואין חילוק בין מע"מ לרוב, פשוט להש"ס דאף אם איכא בזה תורת רוב פשנבוא לדון על הספק מצד אחד לא מהני רוב זה אם יש מקום לדון מצד אחר על צדדי הספק שבצד שהוא איכא תורת קבוע.

אף דענין זה אי אפשר למילף מקרא דנארכ לוי, אבל פשוט להו לחז"ל זה הענין מצד הכלל של תורת רוב ומיעוט, פנין דלענין בירור הדבר כמו שהוא אין חילוק בין קבוע לפריש רק גזיה"כ הוא, דבקבוע ליכא תורת הימור מחמת מספר הרוב, משונה אם איכא לדון איזה ספק מצד אחר, ובנוגע לספק שהוא קבוע, הרי נשאר דין ספק בלי הימור הרוב, ואיך שיהי' עכ"פ מוכח ענין זה מהגמ' דנזיר הנ"ל דבהדרא לניחותה חזר הדין למקומו והוי ככל ספק בקבוע אף דמתחילה הי' פריש: אבל באמת צריך לבאר ענין זה, דלכאורה תלוי ענין זה בדין חוזר וניעור, פלומר דאם הדין באיסור שבטל ברוב ואח"כ ניתוסף עד מחצה שאינו חוזר וניעור משום דכיון שהותר האיסור מהני הימור זה על כל זמן שיהי' תורת תעורבות ותורת ספק על כל אחד, ורק אם יתוסף עד רובא אז הוי כמו שהופך האיסור, ולפי"ז מהראוי להיות דגם ברובא דאיתא קמן שהותר מטעם רוב ואח"כ חזר לניחותי' ונעשה קבוע שלא יחזור לאיסורו, והנה לשיטת הפר"ח והגר"א בסי' צ"ט דסברי דאם יהי' איסור תורה חוזר וניעור ואם ניתוסף עד מע"מ חוזר וניעור, ובסי' ק"א דמבואר שם דאם לאחר שנתבטל נעשה דבר חשוב אינו חוזר וניעור כתב שם הגר"א הטעם משום דהוי איסור דרבנן, יעו"ש, ג"כ קשה מגמ' נזיר הנ"ל, דלפימש"כ התוס' שם פנין שאינו ניכר האיסור במקומו הוי רק איסור דרבנן ומ"מ אמרינן שם דאם הדרא לניחותה חוזר וניעור האיסור למקומו, ומכש"כ לפי"מ שבארנו בשע"ג פ"ז שיטת הרא"ש באנרף, דדוקא דאם נתוסף עד רובא חוזר וניעור משום דהוי פהופך האיסור, אבל אם נתוסף עד מחצה וכן אם נעשה אח"כ דבר חשוב דעשוהו חז"ל בקבוע דהוי כמע"מ דלא הופך האיסור אלא ספק שקול לא אמרינן חוזר וניעור, ומ"ש הימור שלבטול ברוב מהימור של הלך אחר הרוב, ונלענ"ד דהחילוק בזה משום דבבטול

ברוב הוא היתר מן חלקי שהתירה תורה לגמרי את האיסור כשהוא בתערוכות עד שינופר האיסור או שינוסף רוב איסור דהוי פהופר, ואם עכשיו נתוסף עד מחצה שלא הנופר מהני פח היתירה דמעיקרא שפבר הותר, אבל בהלף אחר הרוב שלא התירה תורה את האיסור לגמרי אלא שאמרה תורה לדון שהנדון הזה אינו האיסור אלא הוא מרוב המותרים, אם עכשיו נעשה כמע"מ דאי אפשר לומר לחשוב פאילו הוא ההיתר הנה עכשיו נסתר ההיתר דמעיקרא למפרע, דלפי המצב של עכשיו אנו חושבים דגם למפרע הי' מע"מ, ואף דבאמת מה שהותר מעיקרא פדין הי', אבל לכל דבר שנוגע מכאן ולהבא עלינו לחשוב דהי' מע"מ גם מעיקרא.

פללא של דבר דכל שתורת ההיתר הוא פעין פירור אף אם באמת הוא גזיה"כ, אבל פינון דמ"מ אמרה תורה לחשוב הענין פעין פירור, אי אפשר בשום אופן לומר דעכשיו הוא מע"מ ומעיקרא הי' רוב, אבל בבטול שהוא היתר על עצמות האיסור בזה יש מקום לומר דכח ההיתר דמעיקרא מהני גם עכשיו, אף דעכשיו ליכא סבה המתרת די לנו בכח המתיר דמעיקרא, אבל פח פירור צריף שיהי' לעולם פח הפירור ומשו"ה פינון דלפי מה שהוא עכשיו נפל פח הפירור אין פאן סבה המתרת, אבל בבטול הנה גם אם נעשה עכשיו דבר חשוב ודוי כמע"מ, סבת ההיתר הוא עכשיו מה דמעיקרא הי' נראה כמיעוט והתירתו תורה גם בעת שיהי' חשוב כמע"מ.

ונה חילוק נכון ומסתבר בעזה"י: עוד נ"ל והוא מסתבר יותר דכינון דרנבא דאיתא קמן אינו מברר המעשה כמש"כ לעיל, אלא מתיר וסותר את הספק פאילו אין פאן ספק, משו"ה אם חזר ונתחדש סבת הספק חזר האיסור, אבל בבטול ברוב שנהפף האיסור להיתר עד זמן שינופר האיסור, ומשו"ה כ"ז שלא הנופר הוא מותר אף שעכשיו ליכא סבה המתרת הוא מותר מפח המתיר דמעיקרא כנ"ל: פרק ב הפר"ח בקונטרס אחרון לסי' ק"ו הביא מס' ב"ה וז"ל מעשה הי' בקצב אהד שישחט ז' בהמות בביתו והי' פולם בחזקת פשרות והוציא מביתו למקולין שתי בהמות ועוד הוציא מן הבהמה השלישית חצי הבהמה למקולין והמתצית האחרת נשארה בביתו עם הד' בהמות ונמצא טרפות בא' מהם ולא נודע איזהו, והנה עפ"י הדין, הד' אשר בביתו הם טריפה בנדאי, והשתיים אשר פירשו, כלו' שהוציאו מן הבית למקולין פשרים ודאי משום דכל דפריש מרנבא פריש, אף הספק הוא על הבהמה שחצי' נשארה בבית וחצי' במקולין, אם מצטרפים יחד לקולא לומר מאחר דחלק א' שפחוץ היא פשירה משום דמרנבא איפרש א"כ גם החלק הב' שהוא בביתו יהא נמשף לחוץ ויהא ג"כ פשר, או איפכא שחלק שפביתו הוא ודאי טריפה ויהא נמשף זה שפפחוץ לחלק שפביתו והוא ג"כ טריפה, וכתב שפחלקו בזה, ובעל חלקת מחוקק פסק להתיר והסכים עמו מהר"ר העשיל מקראקא, אבל בעל ברפת הזבח וגם הוא ז"ל פסקו לחומרא אלו דבריו.

ואנכי הרואה ששום אהד מהם לא פינון להלכה יפה, שפל זה סובב הולף על טעותא שכתב הט"ז שכבש א' אינו בדין שיהי' מקצתו מותר ומקצתו אסור ולפיכף אלו החכמים מקצתם אסרו הכל ומהם שהתירו הכל, וכבר פתבתי בחבורי בפנים סקכ"ג שטעות גמור פיז הט"ז וביד כל האומרים פו, וכן המנהג פשוט אף בכבש אהד להתיר מה שפמפר

כָּבֵד וּפְיֹרֶשׁ, וְלֹאֲסוֹר מֵהַ שְׁנֵי שָׂאֵר מִמֶּנּוּ בְּחֻמּוֹת שְׁעָדֵינָן לֹא פְיֹרֶשׁ וּמִקְרֵי קְבוּעַ וְכָל שְׁיִעוּרֵי חֻמּוֹת כֹּהֵם, וְיִמֵּי שְׁאִינוֹ מוֹרָה פֶּן לֹא יִדַע בְּאִסוּר וְהִיתָר בֵּין יָמֵינוּ לְשִׂמְאֵלוֹ עַכ"ל.

ובס' ש"ש ש"ד פ"ד הַכְרִיעַ בְּדַבְרֵי הַמְתִּירִים הַכֹּל גַּם חֵלֶק הַנִּשְׁאָר בְּבֵית מֶהָא דְקִי"ל דְּחֻמְתָּא הָאֵם מְהִי לְבַת וְכִינּוֹן דְּבַחֲזָה מְהִי חֻמְתָּא הָאֵם לְבַת, א"כ בְּרֹבָא דְעֵדִיף מְחֻזָּה, מְכַש"כ דְּמְהִי רֹבָא שֶׁל הַחֲצִי שְׁפִירְשָׁה לְהַכְרִיעַ חֲצִי הַשְּׁנִי דִּיהָ מוֹתֵר, וְעוֹד הִבִּיא שָׁם לְחֻזַּק דְּבָרֵי מְהִישְׁנָה דַּפ"ו דְּטְהָרוֹת מְהִמְסוֹכָן בְּרַה"י וּבְרַה"ר דְּפִלְגִי שָׁם תַּנְאֵי אִם מְכָרִיעַ רַה"ר אֶת דִּין רַה"י, יַעו"ש: וְלַעֲנֵ"ד נִרְאָה דְשִׁיטַת הַר"ח נְכוּנָה וּבְרוּרָה, דְּהָרֵי מְסוּגִית הַש"ס דְּנִזִּיר שֶׁהִבְאֵנוּ לְעֵיל מְבֹאָר לְהִדְיָא דְגַם בְּדָבָר אֶחָד שָׁאֵם כְּבָר הִי דִּין עֲלֵי לִילָף בְּתֵר הָרֹב בְּשַׁעֲה שֶׁהִי דִּין פְּרִישׁ עֲלֵי אִם אַח"כ הִדָּר לְגִיחֻתֵי הוּא חוֹזֵר וְנֹאסֵר וְלֹא אֲמָרִינוּ שְׁזָמַן אֶחָד יִבְרַר עַל זְמַן הַשְּׁנִי, וְכִמוֹ שֶׁלֹּא יִתְכּוֹן שְׁחֻלְק מִן הַפְּרָה יִהִי בְּחֻמְתָּא פְּשׁוּרוֹת וְחֻלְק הַשְּׁנִי בְּסַפֵּק טְרִיפָה כ"כ לֹא יִתְכּוֹן שְׁדָבָר זֶה עֲצָמוֹ יִהִי בְּזָמַן אֶחָד בְּחֻמְתָּא הִיתָר וּבְזָמַן הַשְּׁנִי יִהִי בְּחֻמְתָּא אִסוּר, וְלִפִּי מֵהַ דְּמְפָרְשִׁים הַתּוֹס' בְּנִזִּיר דְּהָא דְקָאָמַר בְּגַמ' שְׁמָא בְּשׁוּקָא אֲשַׁכַּח וְקָדִישׁ הוּא עַל הָאִשָּׁה שְׁרוּצָה לְקַדֵּשׁ עַכְשָׁיו וְע"ז אֲמָרִינוּ דְּהִדְרָא לְגִיחֻתָּהּ, דְּלִפִּי"ז בְּכָל עֵת שְׁתַּהֲלֵי בְּשׁוּק תִּהִי מוֹתֵרַת לוֹ וּבְשַׁעֲה שְׁתַּהֲלֵי בְּבֵיתָהּ תִּהִי אִסוּרָה עָלָיו, וְהִנֵּה נִגְדַּת דְּעַת הָאִסוּרִים כָּל הַבְּהֵמָה אִי אֲפָשָׁר לְהוֹכִיחַ דִּי"ל דְּגַם בְּאִשָּׁה הִיא אִסוּרָה לְעוֹלָם מִטַּעַם זֶה גּוֹפָא מְשׁוּם דְּהִדְרָא לְגִיחֻתָּהּ מְשׁו"ה אִסוּרָה גַּם בְּזָמַן הַפְּרִישׁוֹת, אֲבָל שִׁיטַת הַמְתִּירִים כָּל הַבְּהֵמָה נִדְאֵי נִרְאָה שֶׁהוּא נִגְדַּת פְּשׁוּטוֹת הַגַּמ' דְּנִזִּיר הַנְּ"ל, דְּהָרֵי קְתַנֵּי דְאִסוּר בְּכָל הַנְּשִׂים שְׁבַעֲעוֹלָם מַה"ט דְּהִדְרָא לְגִיחֻתָּהּ, וְאִין זְמַן הַמּוֹתֵר מְכָרִיעַ אֶת זְמַן הָאִסוּר וּמְכָרִיעַ הַעֲנִינָן פְּדַעַת הַפְּר"ח, וְכֵן בְּאֵרְנוּ לְעֵיל בְּהַבְּדִל הַפְּיֹרֶשׁ שְׁבִין הַתּוֹס' דְּכַתְּנֻבוֹת וּפִי הָרָא"ש לְבִין פִּי הַתּוֹס' דְּנִזִּיר דְאָף אִם נְבוֹא לְדוֹן עַל צַד הַסַּפֵּק מִצַּד הַשְּׁקִפַת מִיַּעוּט וְרֹב שֶׁל הַנְּשִׂים הָאִסוּרוֹת קְרוּבוֹתֵיהֶן עָלָיו יִהִי רֹב לֹא יוֹכְרַע הַסַּפֵּק כְּשֶׁנְּבוֹא לְדוֹן עַל מִיַּעוּט וְרֹב הַנְּשִׂים הָאִסוּרוֹת עָלָיו וְהַמּוֹתֵרוֹת לוֹ, וּמַש"כ הַתּוֹס' בְּכַתְּנֻבוֹת לְפָרֶשׁ פְּנֹת הַש"ס עַל הָאִשָּׁה הַמְקוֹדֶשֶׁת הוּא דְאָפִי אִם תִּהִי אִשָּׁה זֹו שְׁנוּשָׂא עַכְשָׁיו בְּשׁוּקָא תִּהִי אִסוּרָה עָלָיו שְׁמָא הָאִשָּׁה הַמְקוֹדֶשֶׁת הִיא עַכְשָׁיו בְּבֵיתָהּ וְהִיא קְבוּעָה וְסַפֵּק זֶה אוֹסֵר עָלָיו וְלֹא מְכָרִיעַ מֵהַ שְׁיִשְׁרוּב עַל אִשָּׁה זֹו שְׁנוּשָׂא אוֹתָהּ שֶׁהִיא אֵינָה מְקוּרְבוֹת אֶשְׁתּוֹ הַמְקוֹדֶשֶׁת לוֹ, וּמַש"כ בַּש"ש לְהוֹכִיחַ מֶהָא דְּמְהִי חֻמְתָּא אִם לְבַת אִין רֹאִי כָּלֵל דְּהִתָּם אִין פְּנֹת הַש"ס שְׁדִין הָאֵם מְכָרִיעַ עַל סַפֵּק שֶׁל הַבַּת, אֲלֵא דְגַם הַבַּת עֲצָמָה יֵשׁ לָהּ חֻמְתָּא הָאֵם וְכִמוֹ שֶׁהוֹכַחְנוּ לְעֵיל בַּש"ב פ"ב מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' כַּתְּנֻבוֹת ד' כ"ו ע"ב דְּבְסַפֵּק בֶּן גְּרוּשָׁה יֵשׁ לוֹ הַחֻמְתָּא אֲבָהֵתָא מְשׁוּם דְאָבִיו הִי כִּהֵן אָף שְׁאִין הָאֵב מְשַׁתְּנָה ע"י גְּשׁוּאֵי גְרוּשָׁה וְאִין הַסַּפֵּק נוֹגַע אֵלָיו כְּלוּם, וְאִין לוֹמַר דְּשִׁאֲנֵי חֻמְתָּא אֲבָהֵתָא מְחֻמְתָּא אִם, דְּהָרֵי שָׁם בַּתּוֹס' הַנְּ"ל מְדַמִּים זֶה לְזֶה.

יַעו"ש וְזֶה בְּרוּר, וְכֵן מֵהַ שֶׁהִבִּיא לְחֻזַּק דְּבָרֵינוּ מְהִישְׁנָה דְּטְהָרוֹת ג"כ כְּבָר נִתְבָּאָר לְעֵיל בַּש"א פט"ז שְׁאִין דְּבָרֵינוּ מוֹכְרִיחִים בְּבִיאוֹר הַמְחַלְקֵת שְׁבִין ר"ש וְחֻמְתִּים בְּזֶה, דְּהוּא אִם הַנְּדָאֵי מְכָרִיעַ אֶת הַסַּפֵּק, אֲלֵא דִי"ל דַּר"ש סוֹבֵר דְּהָרֵי כְּמוֹ סַפֵּק בְּרַה"ר דְּהָרֵי אִם הִי חֵי בְּרַה"ר בְּנִדְאֵי הִי חֵי מְקוֹדֶם גַּם כְּשֶׁהִי עוֹד בְּרַה"י, וְנִמְצָא דְמַה שְׁנוֹלַד סַפֵּק אַח"כ בְּרַה"ר גּוֹרֵם לְסַפֵּק עַל הַטְּהָרוֹת שְׁנִגְעוּ כְּבָר בְּרַה"י.

יעו"ש שהארכנו בפרט זה לבאר דגם בחזקה אין דבר אחד מכריע על דבר אחר, ולפי"ז אין מזה ראי' לדברי המתירים, וע"כ הדברים מוכרעים פשיטת הפר"ח: אמנם בעיקר השאלה של הגאונים הנ"ל יש לדון לענ"ד מצד אחר דבעונבדא זו שהספק על חתיכה זו אינו מאיזה בהמה נפרשה לומר כל דפרוש מרובא פריש, אלא שמפירים אנו את חלק הנפרש שהוא מחצי הבהמה הנשארת בבית, אלא שאנו דנים על חצי הבהמה זו מצד עצמו שמא הוא מהרוב פשירות, היינו כיון שאנו יודעים דששה בהמות היו בבית שהם פשירות, ורק אחת הייתה טריפה ואמרנו על בהמה אחת שהיא מהרוב מחמת שהיא אינה קבועה וזה שינוי על בהמה שלמה שהיא מסוג זה' בהמות, אבל החתיכה שנפרשה אינה בהמה שלמה ואינה מסוג זה' בהמות שאנו מסופקים על כל אחת, וכשאנו רוצים לקרר הספק עפ"י דין אחרי רבים להטות עלינו לצרף את הבהמה ממה שבבית עם מה שבמקולין ולדון על כולה יחד מאיזה סוג היא בהמה זו ובכה"ג שחצני' היא קבוע והחצי השני הוא בפרישות לא ידענו מה לידון בה, אם לחשוב כקבוע או כפרוש, ומהראוי שידון בזה אחר הרוב, היינו אם רוב הבהמה נפרשה הוא פריש ואם רוב הבהמה הוא בקביעותה הוא קבוע, והמיעוט מגרר גרר אחר הרוב, ואם מחצה על מחצה הוא ספק דאי אפשר לצמצם והוי ספק קבוע ספק פריש ולשיטת הרשב"א והריטב"א בקידושין ד' ע"ג שהבאנו בפ"א דסברי דבספק קבוע ספק פריש מותר או משום ספק ספיקא או משום דהוי רוב להיתירא, דמחצה הוי אף בקבוע והוי ספק שקול ועוד יש צד היתר שמא הוא הרוב, וע"כ הי' נראה לומר דלהלכה כל מה שבבית וכל מה שבמקולין מבהמה זו דין אחד להם או לאיסור או להיתר, ולא פהכרעת כל הגאונים הנ"ל, דכולם נקטו דעל חלק אחד יש דין בפ"ע, אלא דכמה מהם נקטו שהאיסור מכריע את ההיתר, וכמה מהם נקטו שההיתר מכריע את האיסור, והפר"ח נקט שכ"א קם אדינו, ולפי שיטותיהם פתבנו לעיל דהכרעת הפר"ח נכונה מאד דאין חלק זה מכריע את החלק השני, אבל לפימש"כ שעל חלק אחד לבד אין פאן דין תערוכות כלל דרק בהמה בבמהות הוא התערוכות, וכשאנו דנים על חלק אחד עלינו לחבר ולצרף את שני החלקים יחד ולדון עליהם אם בהמה זו היא מהרוב או מהמיעוט, וכשחלק א' פריש והשני קבוע איפא בבמהה זו שני חלקים המנגדים, וראוי לידון בתר רוב ככלי הנעשה מברזל טמא וטהור וכל כה"ג דאזלינן בתר הרוב והמיעוט נגרר אחר הרוב, ובמחצה על מחצה ודאית נראה דבכה"ג כ"הי' הדין דשני החלקים יהי' מותרים, דכמו בברזל טמא וברזל טהור במס' מכשירים פ"ב מ"ג דבמע"מ טמא דהוא דחשבינן דבכלי זה יש בה דין ברזל טמא וברזל טהור וממילא הוא טמא, ולפי"ז בנידון זה הרי יש בבמהה זו דין רוב ודין קבוע, וכיון דדין קבוע אינו מגרע את דין הרוב אלא שאמרה תורה דבקבוע חשבינן כמע"מ וליפא רוב והכא דבכללות של בהמה זו איפא גם רוב ממילא מותר, ולפי"ז היכא דאי"א לצמצם והוי ספק ניתוסף בזה עוד ספק, דהרי ספק בזה שמא רוב הוא דפריש, ואת"ל מחצה על מחצה נפרש ג"כ מותר ואף אם רוב הוא בקבוע שמא היא פשירה, ולפי"ז בנידון השאלה אין ראוי לאסור אלא אם רוב נשאר בפנים ואז אסור הכל גם מה שבחוץ.

כן הי' נראה לי בפשטות: אבל לענ"ד יש לעיין טובא בהאי עונבדא ומה דפשוט להו להגאונים ז"ל מסתפקנא לי טובא, דהנה מה דפשוט להו דהבהמות שנקלחו מן הבית למקולין דהוי פריש קודם שנולד הספק ומותרות בודאי, לענ"ד יש לדון בזה לאסור,

אף כי קטנם עבה ממתני אבל תורה היא וללמוד אנו צריכים, דהנה ביקא דאמרו בגמ' פ' התערובות, דבתערובות קדשים פסולים שנתערבו שאינם בטלים מטעם בע"ח חשיבי ולא בטלי דאי אפשר ליקח אחד מהם להקריב משום דהוי קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי, אלא נכבשינהו עד דניידי ונימא כל דפריש מרנבא פריש, יש לדקדק למה לי להש"ס לומר האי לישנא כל דפריש מרנבא פריש הלא פנין דניידי ולא הוי עוד קבוע ממילא אזלינן בתר רנבא לומר על כל אחד שהוא מן הרוב, ובאמת ברש"י שם פתב דנכוף אותם שינדודו דלא ליהוי קבוע, אבל לשון הגמ' לכאורה הוא שלא בדקדוק, אבל באמת י"ל דמדוקדק לשון הגמ' והוא עיקר יסוד בדין זה, דהנה אם נאמר להתיר מה שגפרש מן התערובות מטעם אזיל בתר הרוב, קשה טובא איך מותר הגפרש דהרי ממ"נ הוא אסור, דאם נשאר האיסור בתוך הקבועים הרי הוי כמחצה איסור ומחצה היתר וליפא רוב, ואם האיסור הוא הגפרש הרי הוא נדאי איסור, וכעין שפתב בטוש"ע ביו"ד סי' ק"א להתיר החתיכה שנתתקה משום ממ"נ כ"כ בכה"ג ממ"נ להיפוף, וכמו שבארנו לעיל בפ"א דקבוע גורם לתשוב על התערובות בכלל שהוא מחצה על מחצה, בין שהאיסור קבוע ובין שהנאסר קבוע, וכמש"כ בפ"א הרא"ש למס' נזיר שהבאנו שם, ואיך נאמר על הגפרש שהוא מן הרוב והוא היתר דזה אי אפשר דאם הוא היתר והאיסור הוא קבוע א"כ ליפא רוב היתר וזוהי תמיה רבתא, וע"כ נלענ"ד דמה דאמרינן נכבשינהו עד דניידי וכל דפריש מרנבא פריש, רוב זה הוא רוב אחר לגמרי, והוא רוב המקרים, רוב של פרישה, כמו בט' חנויות בבשר הנמצא דאמרינן שגפרש מן רוב הקבועים, ובכה"ג אף דקבוע כמע"מ דמי, אבל כשאנו דנים על מקרה הפרישות איפא לעולם רוב אנפן הפרישה מן היתר ומיעוט אנפן פרישה מן האיסור, והנה עגנן בירור של פרישה שייך רק בט' חנויות שהפרישה מחנות המוכרת בשר טריפה מבררת על חתיכה זו שהיא אסורה והפרישה משאר החנויות מבררת להיתר, אבל בתערובות איסור בהיתר חתיכה בחתיכות דלא שייך כ"כ עגנן זה דסבת האיסור היא בעצמותה ואינה נפרשת מעצם אחר, אבל בכ"ז יש בזה עגנן מושפל לומר שגפרש מן הרוב, והוא פנין דהחתיכות מעורבות והחזק איסור במקום זה, אמרינן שהגפרש יצא מקביעות האיסור ונפרד ממנו ורוב אופנים איפא בזה לומר שההיתר נפרש מהקביעות אמרינן כל דפריש מרנבא פריש, היינו שאחד מן הרוב הוא הגפרש ולא המיעוט הוא הגפרש וכ"ז הוא באופן דמיקרי בגמ' בפ' התערובות שנתערב פסול בכשר תערובות ממש תערובות של גופים דאין אנו מפירים את גוף הנידון ואנו דנים עלי' שמא הוא גוף האסור, וכיון שנתחדש בזה עכש'י שאחד נפרש מן התערובות ואנו דנים על הפרוש מי הוא אמרינן שהוא מסוג של הרוב שהי' בזה התערובות, אבל בנידון של העובדא של שאלת הגאונים הנ"ל דנראה שהבמות לא נתערבו פלום וכל גוף וגוף לא נתחלף, וניכר כ"א במראהו וצביונו אלא שגמצא נקב בבני מעים שהי' הבני מעים מעורבים, ונפל ספק מאיזו בהמה הוא והוי ספק על כל בהמה מחמת עצמה שמא הי' בה נקב וספק זה הוא שלא מחמת תערובות, ובכה"ג נראה דלא שייך פלל עגנן רוב של תערובות, לא ביטול ברוב ולא הלא אחר הרוב, ואין שייך בזה לא קבוע ולא פריש, ורק עלינו לדון על מקרה הטרפות באיזה מהם קרה מקרה זה, והנה אף דיש בזה על כל בהמה רוב המקרים שהיא לא נטרפה שברוב בהמות מהז' שגשחוטו פאן לא קרה בהם מעשה המטריף, אבל אי אפשר להתיר

מטעם זה דא"כ נתיר את פולם וזה יהי שקר, ול"ד ענין זה לשני שבילים אחד טמא ואחד טהור שהלה בא' מהם וכתירו הלה בשני, דאף בנשאלים בב"א מה"ת מוקמינו כ"א אחזקתו, דשם ספיקו של פל אחד הוא מחמת עצמו שאינו יודע באיזה שביל הלה, אבל פאן הספק על פל אחת, שמא בית הפוסות הנקוב ממנה הוא או מבהמה אחרת מהשבעה בהמות הנשחטות בזה, אבל עכ"פ ענין רוב דפריש לא שייך בזה דאיהו יועיל בזה לומר דע"י שנתחדש בבהמה זו שנפרשה מהבית לומר ענין בירור, שבה לא נמצא בני מעים נקובים, מחמת שמקרה הפרישות מוכיח שהיא מן הרוב, ולא נולד בה מעשה המטריף, דרק היכא שהבהמות עצמן מעורבים הם שייך לומר שגוף זה הנפרש הוא מהגופים של סוג הרוב, אבל הכא שאנו יודעים ומכירים את הגוף ויצאיתו הוא פביאתו ואין פאן תערובות פלום והספק הוא רק על המקרה, באיזו בהמה קרה ענין זה, איהו יברר יציאתה מן הבית על ספק מקרה של מעשה המטריף וזה דבר שאין השכל הולמתו, ולפי דברינו בזה הנה גם הנפרשות אסורות מספק של תורה, דאין פאן ביטול פרוכ מחמת שאין בהם שום תערובות פלל, ואין המיעוט מנגד פלל להרוב, ורק המקרה גורמת ספק על פולם יחד כמש"כ, וע"כ הנני דן בקרקע לפני רגלי הגאונים ז"ל דאין להתיר בנידון זה שום בהמה, כמו הנשאות בבית כ"כ הנפרשות, אם לא שלאחר שחיטה נתערבו בהמות הנשחטות פולם זכ"ז ואין נפרות פלל והוי תערובות פשאר תערובות, אז חזר הדין לדין תערובות האמור בגמ', אבל אם נפרות הן כ"א בפ"ע ואין בהן שום תערובות רק על פל אחת הוי ספק ממקרה המטריף, לא שייך בזה לא ענין קבוע ולא ענין פל דפריש מרובא פריש: אמנם בכ"ז יש מקום קצת לומר דיש איזה חילוק בין קבוע לפריש גם היכא שאין הגופים מעורבים, דבפשטות איכא על פל אחד רוב, שבו לא נעשה מקרה המטרפת, אלא שאין רוב בזה מהני דא"כ נתיר פולם מחמת זה, וזה יהי שקר, ומשו"ה ליכא בזה דין רוב, פינן דאי אפשר שיועיל על אחד מהם, דמאי חזית להתיר את זה יותר מהאחרים, ומשו"ה י"ל דרק היכא שהם קבועים יחד דממ"נ איכא בקביעות זו אחד שהוא אסור, נפקע מפאן דין אחרי רבים להטות, אבל אם נפרש אחד מהקביעות והוא נדון לעצמו, ועלי' יש רוב המכריע מצד המקרים, הנפש הזה נותר מפח רוב והשאר נאסרים ואף דלקאורה הוא דבר שלא נזכר בכה"ג בגמ' אבל מ"מ י"ל פינן דסתמוהו הפוסקים בהיתר דליכבשינהו דניידי לומר דמועיל רק בתערובות גופים ולא בספק המקרה נקטו דגם בספק המקרה מועיל היתר זה, דהנה לדוגמא בהא דמבואר ביו"ד סי' ט"ז סעי' י"ב בהמה שנשחטה אמה או בתה היום ונתערבה באחרות וצריף לשחוט מהם היום פיצד תקנתו, ניקבשינהו דניידי ממקום קביעותם ויחש אחד מהם וישחוט דכל דפריש מרובא פריש ושנים הנותרים אסור לשחוטם היום, דהנה לפ"מ שכתבנו לחלק בין תערובות גופים או ספק מקרה, יהי דין זה דוקא פלשונו שנתערבה בהמה בשאר בהמות, אבל אם לא נתערבה בהמה ורק הולדות נתערבו, ושחטו היום ולד אחד וא"י מאיזו בהמה הי' ולד זה, לא יהי תקנה זו לשחוט אחת ע"י הפרישה, וכיון דלא כתבו הפוסקים להדיא חילוק זה, אולי סברי דגם בכה"ג מהני לפרוש אחד ע"י דניידי ולתיר ע"י היתר רוב, ועכ"פ נראה לי דלפי מה שנתבאר דמה שנפרש מן הקביעות אין היתרו ע"י רוב מספרי אלא ע"י רוב המקרה או רוב פרישות היינו רוב אופני הפרישות או רוב מקרה המטרפת, מעתה י"ל דדעת המתירים בתשו'גאוני בתראי

גם החלק הנשאר בבית אינה זינעה רחוקה כמו שהחליט הפר"ח, דרך אם הי' פח הקיטר משום רוב המספר, אז שיטת הפר"ח מסתברת מאד וכמו שהוכחנו לעיל, אבל אם יהי' רוב מחמת המקרה יש מקום לומר דכינון דהנברר עפ"י דין תורה חלק אחד אז מותר גם החלק השני, דברוב המספרי פשאנו דנים על חלק הקבוע נסתר גם פח היטר של חלק הנפרש דחשבינו שהי' מע"מ, אבל רוב המקרה לא נסתר לעולם, דע"י דין קבוע לא חשבה תורה שישתנה ערך המקרים, אף כ"ז הוא למצוא מקום להוראת השליטים הנ"ל, אבל מסתברים הדברים כמש"כ דכל הדין האמור בגמ' ובפוסקים הוא בתערובות גופים ולא בספק המקרים: ובהא דאמרין במס' נזיר ד' י"ב דאמור בשוקא אשפח וקדיש הדרה לניחומה, ואיפא חילוק בין אם היא במקום ביתה ובין אם היא בשוק, דלכאורה מוכח מזה דגם בספק המקרה שלא בתערובות גופים שייך לחלק בין קבוע לפריש, הנה בין למאי דמפרשי התוס' בכתובות ד' ט"ו ובפ"י הרא"ש שהבאנו למעלה, בין לפי התוס' בנזיר, הנה באדם אף דלא שייך כ"כ תערובות גופים, שיתחלף ראובן בשמעון, רחל בלאה, מ"מ גם באדם יש הבדל בין אם היינו מפירים את האדם מתחילה ועתה אנו מסופקים עלי' אם נתחדש בו איזה דין לשנות אותו מדין הקדום, לבין אדם שלא ראינו אותו תחילה ועכשיו אנו מסופקים עלי' שפא הוא הוא האיש שנתחדש עלי' הדין, וחילוק זה נלענ"ד מוכח משיטת הרמב"ם שכ' בפט"ז מה' סנהדרין ה"ו, ונ"ל אי"צ שני עדים אלא בשעת מעשה אבל האיסור עצמו בע"א יחזק, כיצד אמר ע"א חלב פליות הוא זה וכו' גרושה או זונה אשה זו ואכל או בעל בעדים אחר שהתרה בו הרי זה לוקה אעפ"י שעיקר האיסור בע"א.

עכ"ל.

ובמס' קידושין ד' ס"ו מוכח דבן גרושה פסולה בשנים, וכן הוכיח בתוס' רי"ד בפ' האומר דבמעיד על אשה שנשפית הוי דבר שבפערנה ואין ע"א נאמן ע"ז, הובא בש"ש ש"ו פט"ו, ובש"ש רצה להטות דרך הרמב"ם ולחלק בין מעיד על בן גרושה שהוא פסול הגוף בתולדה, ובאשה שנעשית זונה שאינו בתולדה לא הוי דבר שבפערנה, והקשה שם מהא דתנן בפ' האומר באומר על בתו שנשפית שאינו נאמן, ואם נאמר דע"א נאמן ע"ז, הלא היכא דע"א נאמן גם קרוב נאמן, יעו"ש שנשאר בצ"ע, ובאמת נראה שדברי הרמב"ם פשוטים דהיכא שיזענו את האיש והי' מוחזק לנו בחזקת פהונה וע"א מעיד עלי' שיצא מחזקתו, הוי פדבר שבפערנה, אבל אם פא אחד ממדינת הים וע"א מעיד עלי' שהוא איש פנה לא הוי דשב"ע, וכן מוכח מדברי תוס' רי"ד הנדפס מחדש על הגליון למס' כתובות ד' כ"ג ע"א יעו"ש.

ומזה מוכח דהיכא שיזענו את האיש עלינו לדון על התחדשות המקרה והשתנות הדין עליו, ובנידון פנה אין ע"א נאמן, וכן יש פנה תורת דין חזקה להעמידו על חזקתו הראשונה, אבל אם פא איש ממד"ה ואנו מסופקים עליו שפא הוא פסול או פשר אז ע"א נאמן עלי' ולא שייך בו תורת חזקה פינון שהספק הוא שפא הוא מן הפסולים ולפי"ז יש לפרש סוגית הש"ס דנזיר בענין זה, דכינון דאמר שאסור בכל הנשים שבפועלם, היינו בין הנשים שמפיר אותן ואת קרובותיהן, ובין נשים שלא ידע אותן והנה הנשים שיודע ומפיר אותן ואת קרובותיהן, לא שייך לדון דין רוב ומיעוט ורק יש לדון דין חזקה חזקה

פנוי' על הקרובות וחסות היתר על האשה שבא ליחס, ובענין זה י"ל דהוי כבאו לשאול בב"א או שהחמירו לדון כזה, אבל פשלא הפיר אותן הוא תלוי בדין רוב שאין אנו דנים על המקרה אלא אם הם מסוג זה או מסוג אחר, ובענין כזה הוא פתערוכות, ולפני התוס' בכתנות אנו דנים על האוסר היא האשה המקודשת, דאם היא בקביעותה ומקומה אז דין הספק כזה כמע"מ ואם היא בשוקא ליכא רוב, ובכה"ג אין זה מטעם כל דפריש שיהי' רוב מחמת פרישות, אלא פיון שהאוסר נייך אינו רק מיעוט ואינו אוסר דהרוב נגדו, וכשהאוסר בביתו הוא אוסר, ולפני התוס' בנזיר שאנו דנים על האשה שנושא עכשיו, כ"כ נאמר שאם אינו מכירה ואשפח בשוק וקדיש הי' מותר משום רוב נשים המותרות לו ורק פשתהדר לניחותה תחזור לאיסורה, וכן מה דילפינו מקרא נדאי מייירי בספק תערוכות דלא שייך שם ספק המקרה דישאל לא נעשה נכרי.

ובהא דשקלו וטרו בתוס' במס' סנהדרין ד' פ' ובזבחים בנסקלים ונשרפים שנתערבו מה דלא אזלינו בתר רוב וכתבו שם לדון מחמת קבוע, וכן אם מהני מה דנכפוש אותם עד דניידי ולומר כל דפריש, י"ל ג"כ דמייירי בכה"ג שנתערבו נסקלים בנשרפים כמשמעות לשון המשנה, היינו שאין אנו מכירים אותם, ואין הספק על כ"א מחמת שנשפח באיזה מיתה נגמר דינו, אלא שהם במשמר ואנו יודעים שיש בהם נדונים בסקילה ויש מהם נדונים בשריפה ועל כ"א אנו מסופקים שמה הוא מסוג זה או זה: וכן מוכח ענין זה מדברי הרמ"א יו"ד סי' ק"י סעי' ו' שכ' בזה"ל, נתערבה תרנגולת טריפה בכשרות ונמצא ביצה ביניהם הביצה מותרת אע"ג דהתרנגולים חשויים ולא מתבטלים לגבי ביצה אזלינו בתר רובא עכ"ל.

ובהגהת בית מאיר שם כתב בזה"ל עי' כתובות ד' ט"ו פתבו תוס' וכן גבי תינוק מושלך בעיר לא חשוב קבוע הואיל ולא נמצא בביתו וע"כ צ"ל דלגבי ביצה החצר לא נחשב ביתו עכ"ל. ודבר זה תמוה איזה בית ראוי ליחד להביצה, במקום שנולדה שם ביתה, אבל דברי הרמ"א פשוטים וברורים, דלגבי הביצה אין נפ"מ אם היא קבועה או לא, דאף אם היא אינה קבועה ג"כ ליכא רוב, דאם נבוא לדון מצד התרנגולים הרי הם כמע"מ וליכא פאן רוב כלל, אלא אף אם נימא שהיא קבועה פיון שאין אנו דנים על תערוכות ביצים לברר על ביצה אחת שהיא פשירה, וכאן אין פאן רק ביצה אחת והביצה אינה בגדר תערוכות עם התרנגולים, אלא שנולדה ביצה וא"י מאיזו תרנגולת נולדה ואיכא רוב אופנים שנולדה מתרנגולת פשירה, ואיכא רוב מקרים על לידה זו ולא רוב המספרי, ובכה"ג אף שהתרנגולים עצמם הם חשויים והוי כמע"מ, אבל אופנים שללידה, עכ"פ איכא רוב אופנים בכשרות ומיעוט בטראפות, ועל ענין זה לא מהני מה שהתרנגולים הם כמע"מ, וכן אין נפ"מ בין אם הביצה קבועה או לא פיון שאנו דנים על הלידה של הביצה.

ונראה לי ברור דדוקא שאינו ידוע מאיזו תרנגולת נולדה הביצה מהני רוב זה, אבל אם הי' ידוע אופן לידת הביצה שהיתה מתרנגולת אחת מן התערוכות, אז גם הביצה אסורה כמו התרנגולת, דשם ליכא רוב כלל על הביצה שהרי ידוע אופן לידתה, אם לא שנצטרף גם את התרנגולת, וכיון שהתרנגולת אסורה מספק גם הביצה נגדרת אחרי', וזהו שכתב הרמ"א בלשון זה דוקא ונמצא ביצה ביניהם, שהוא להורות שאין ידוע מאיזו תרנגולת

נולדה, דרך בכה"ג שגמץא הביצה ביניהם אבל בידוע מאיזו תרגולת אסור, ומזה ראי' לדעת האוסרים בתשו' הגאונים גם את חלק הנפרש ולא מטעמם, אלא כמש"כ לעיל, דבתערובות גופים אם נפרש חלק הדין דאזלינו בתר רוב, דאם רוב נשאר בקבוע או להיפוך המיעוט נגרר אחר הרוב, ורק פשגמץא ביניהם אז איפא רוב ע"י הלידה וכמש"כ, ולשיטת הש"ש שהכריע פדעת הסוברים דגם חלק הנשאר בבית מותר הי' ראוי להיות כ"כ דע"י לידת הביצה תהא מותרת התרגולת והוא דבר זר ותמוה: פרק ג תניא תשע חנויות פולן מוכרות בשר שחוטא ואחת מוכרת בשר נבילה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזו מהן לקח ספיקו אסור ובגמץא אסור ובגמץא הלא אחר הרוב, וכתב רש"י ספיקו אסור משום דכל קבוע כמע"מ דמי, ובגמץא בשר הנמצא בשוק ולא ידעינו מאיזו פירש הלא אחר הרוב הואיל והבא לפנינו לא במקום קביעת לקחה וכבר פירשה ע"י אחר וכל דפריש מרובא פריש עכ"ל.

והנה לפי"מ שבארנו בפרקים הקודמים לא מהני מה שהדבר שאנו דנים עליו הוא פרוש מן הקבוע, אם דרוש לעשות הרוב ע"י דברים הקבועים, דכיון דמספר הרוב שאנו באים לחשוב הם מהדברים הקבועים עלינו לחשוב כמחצה על מחצה ממילא ליפא רוב, ומטעם זה כתבנו דהא דמהני בגפרש אחד מן הקבוע, הוא משום דבאופן פנה יש לנו תורת רוב מסוג אחר והוא רוב שפא ע"י חשבון רוב המקרים, היינו דבשר הנמצא בשוק אנו חושבים בכה"ג רוב ע"י מקרה של אופנים שאפשר להפרש הבשר משם, והנה יש לנו ט' אופנים שבאפשרות להיות הבשר כשר, ואופן אחד שהבשר הוא טריפה, ואזלינו בתר הרוב שגפרש הבשר באופן שהוא כשר ועל ענין סוג רוב זה לא מגרע לן מידי לענין החשבון לחשוב תשע החנויות שמוכרות בשר שחוטא למספר הרוב אף שהם קבועים וכמע"מ חשוכים, משום דכיון שאנו דנים על אופן הפרישה ואופני הפרישות אינו תלוי פלל אם נפרש מדבר קבוע או מדבר שהוא נייד, דרך פשאנו דנים על עצמות הדברים המעורבים אם דבר זה הוא ממספר הרוב או ממספר המיעוט, בכה"ג אמרה תורה שמספר המיעוט הוא שקול לחשוב כמספר הרוב אם המיעוט הוא קבוע, אבל פשאנו דנים על המקרים הנולדים ולא שייד בהם ענין קביעות אזלינו לעולם בתר הרוב, זהו יסוד העיקרי בדין קבוע ופריש ואף דהוא פשוט לענ"ד אבל אחרי שלא נתבאר בהדיא בדברי המפרשים, ע"כ הארכנו קצת ביסוד זה שהוא מפתח הראשון בדין פריש וקבוע: ולפי"ז ראוי לבאר בלקח מאחד מן החנויות וא"י מאיזו מהן לקח מה דאמרינו דספיקו אסור שהוא מה"ת דחשבינו דליפא בזה רוב המברר, דלכאורה לפי מש"כ לו היא דליפא רוב מברר על עצמות החנות מה היא משום דקבוע כמע"מ דמי, אבל עכ"פ הי' בזה גם פרישת הבשר ע"י האיש שלקח ועל ענין הפרישה יש לנו רוב המברר, ויברר רוב זה על הבשר שהוא כשר, ואף שנולד הספק בקבוע עכ"פ לא הוי רק ספק, וכיון דאיפא בזה רוב המברר, יותר ספק זה הנולד ע"י קביעות, ע"י רוב של סוג אחר של פרישה, דהרי גם בספק של קבוע אם הי' בזה רוב המברר הי' מהני, אלא שאמרה תורה דליפא בכה"ג רוב משום דכמע"מ חשוב, אבל אם יהי' על ספק זה של קביעות רוב מסוג אחר ודאי שיהני, וכשאנו מקריעים ע"י רוב של פרישה אין קביעות החנויות סותרת בירור זה פלום, דעל ענין הפרישה אין דין הקביעות שייד לזה פלום, ונלענ"ד ביאור ענין זה, דלא כמו שנראה בהשקפה ראשונה מאיזה פוסקים שהעיקר ההבדל בזמן

לידת הספק, דלפימש"כ לא יתורץ בזה עיקר הקנשי שבזה, דאף שנולד הספק בקביעות, מ"מ הרי אפשר שרוב המקרה של פרישות יברר על הבשר שהוא פשר, אלא שהיסוד בזה דעיקר דין של רובא דאיתא קמן, אינו ברור כשאר הבירורים, אלא.

דין תורה להכריע את דין המסנפק לנו, וכמש"כ לעיל עפ"י דברי הרא"ש בכ"מ, ואם יהי' איזה ספק שאינו נוגע לדינא לא יברר הרוב פלום בזה ויהי' ספק המציאות פאילו הי' מחצה על מחצה ולפי"ז לא מהני ברור של הרוב רק להכריע על הספיקות שגורמים לספק עלינו את הדין להנהגה ולמעשה, ומשו"ה בלקח מן התנויות וא"י מאיזו לקח הספק שגורם לספק עלינו את הדין על הבשר הזה, הוא התנות שבה הי' נמצא הבשר הזה, דאי אפשר לספק מאין בא הבשר לידו דהרי בשעת לקיחה ראה מאין הוא נוטל את הבשר, אלא שספק הי' לו על המקום שמנוח בו הבשר הזה, אם הוא מקום המיוחד לבשר פשר או לבשר טריפה, וספק זה גורם לספק עליו דין הבשר שפיזו, ועל ספק זה שעל התנות עצמה, אמרה תורה שפיון שהוא קבוע כמע"מ דמי, אין מספר הרוב מברר פלום, ועל ענין הפרישה לא יברר הרוב פלום שספק הפרישה אינו גורם בזה ספיקת הדין פלום, וכל ספק שאינו גורם דין הספק למעשה אין הרוב מכריע ומברר פלום, אף שאם לו הי' מברר את הפרישה הי' נכרע גם הספק שגרם הדין, אבל כיון שעכשיו אין לנו נפ"מ לדון על הפרישה, כיון שיודע וזוכר סבת הספק שלקח מתנות והי' ספק לו איזו תנות היא אם תנות מוכרת בשר פשר או מוכרת בשר טריפה, ורק ספק זה גורם הספק זה ליכא רוב דכמע"מ דמי ומשו"ה ספיקו אסור מה"ת, אבל בבשר הנמצא שהספק הגורם לנו לאסור הבשר הוא מאין נפרש הבשר הזה, ולהיפוך לדון על התנות שהי' מנוח הבשר אין לנו שום סבה לדון ע"ז, ומשו"ה כל שאנו דנים על סבת הפרישה יש לנו ע"ז רוב מסוג המקרים שנפרש הבשר מא' מט' התנויות המוכרות בשר שחוטת ומותר הבשר מדין אחרי רבים להטות: ובתו"ה להרשב"א שער א' לה' תערוכות פתב ונ"ל ומה שאמרו כל קבוע כמע"מ דמי, ה"מ בשלקח הוא מן התנות לפי שהספק נפל לו בקבוע, אבל אם לקח אחד מן הקבוע ונפל מידו או שהניחו במקום חוץ המקום קביעותו ולא נודע אם מן ההיתר המרובה או מן האיסור המועט אין זה קבוע שהרי לא נפל לנו הספק בקבוע אלא בפורש, ובכל פי הא אמרינו כל דפריש מרובא פריש והיינו סיפא דתניא ובנמצא הלה אחר הרוב, ואעפ"י שדלתי מדינה נעולות ואין בשר נכנס למקום זה אלא מאותן תנויות וכל שבה לכאן מאותן תנויות בא, אפ"ה מותר דהא לא נפל לנו הספק בקבוע אלא בדפריש וכדאמרינו בשילהי פ"ק דכתובות א"ר זירא אעפ"י שדלתות מדינה נעולות, וה"מ פשלא ראינוהו יוצא מן המקולין, אבל ראינוהו לוקח ויוצא מן המקולין הרי נפל לנו הספק בקבוע ואסור וכדאמרינו בפ"ק דפסחים ט' צבורים של מצה וכו' עכ"ל.

והנה אין מבואר החילוק בין נפל מיד הלוקח מן הקבוע לבין אם נתן הלוקח הזה לאיש אחר, דלכאורה מה נפ"מ כיון דלאיש השני הרי נפל הספק לאחר שנפרש, בס' ש"ש ש"ד פי"ח הביא דברי הרשב"א וכתב להוכיח מזה דספיקו של הלוקח אוסר לו ולדין ורק בנפל מידו שאין הלוקח לפנינו אז חשבינו שהספק הוא בדפריש, יעו"ש ויובא דברי לקמן, ולא אבין ענין זה מאיזה טעם הוא שיגרם דין ספיקו של הלוקח על כל העולם, דלפימש"כ רוב של הפרישה הוא רוב מעליא שאינו נגרע פלום ע"י דין קביעות התנויות,

אֵלָא שְׁעִיקָר הַטַּעַם בְּזֵה דְלָא מְהַנִּי רַוב שְׁל הַפְּרִישָׁה אֵלָא הִיכָא שְׁסַפֵּק הַפְּרִישָׁה גּוֹרַם הַדִּין וְאִזּוּ מְכַרִיעַ רַוב זֵה עַל סַפֵּק זֵה שְׁלָא יֵאָסֵר, וּלְפִי"ז בְּאִישׁ אַחַר שְׁלָא רָאָה הַלְקִיחָה מִן הַחֲנוּת אִין הַסַּפֵּק בְּזֵה אֵלָא מְאִין לְקַח הַלּוּקַח וְכָל שְׁהַסַּפֵּק הוּא עַל עֲנִין הַלְקִיחָה הוּא סַפֵּק שְׁל פְּרִישָׁה וְאִין נִפ"מ אִם לּוּקַח ע"י אָדָם אוּ עַכְבָּר אוּ נְכָרִי, וּמֵהִיכִי תִּיתִי שְׁיִגְרוֹם סַפִּיקוֹ שְׁל הַלּוּקַח דִּין אִיסוּר עַל כָּל הָעוֹלָם, שְׁאֲצֵלָם הוּא הַסַּפֵּק עַל הַפְּרִישָׁה וּלְשִׁיטַת הַש"ש שְׁהַבְּאִנוּ לְעִיל בִּפ"ב דְּחֻלְקָה הַנְּפָרֵשׁ מֵהַבְּהֵמָה מְבָרַר אֶת חֻלְקָה הַקְּבוּעַ הִי' רְאוּי לּוֹמַר לְהִיפּוּף שְׁבִירוּר הַפְּרִישָׁה שְׁל הָאִישׁ הַשְּׁנִי יִגְרוֹם הִיתֵר גַּם לְאִישׁ הָרֵאשׁוֹן, אֲבָל לְפִימַש"כ שְׁהַפְּלֵל בְּזֵה שְׁאִין רַובָא דְאִיתָא קָמֵן מְבָרַר בְּאַמְתָּ אֵלָא שְׁמַתִּיר הַסַּפֵּק שְׁל יִגְרוֹם צַד אִיסוּר שׁוּם דִּין, וְכֵן לְהִיפּוּף אִם הִרְבַּח הוּא אִיסוּר גּוֹרַם הִרְבַּח לְסַלֵּק אֶת סַפֵּק הַמַּתִּיר, וּלְפִי"ז לְהַלּוּקַח שְׁסַבַּת הַקְּבוּעַ גְּרַם לוֹ הַסַּפֵּק לֹא יוֹתֵר אֲצֵלוֹ מֵהַ שְׁהִתֵּר לְשִׁנִּי וְכֵן לְהִיפּוּף מֵהַ שְׁנֵאָסֵר לְרֵאשׁוֹן אִינוּ גּוֹרַם שׁוּם דִּין לְשִׁנִּי דְּסַבַּת הַסַּפֵּק אֲצֵלוֹ עַל הַפְּרִישָׁה מְאִין נְלַקַח הַבְּשָׂר, וּלְפִי"ז אִין אֶחָד שְׁיִיף לְחַבְּרוֹ כְּלוּם וּכ"א נִידוֹן לְפִי צְדִדֵי הַסַּפֵּק שְׁהוּא מְסַנְּפֵק בְּזֵה: וּמְצֵאתִי בִּפְמ"ג ס' ק"י בִּשְׁפ"ד ס' ח בְּהָא דְאִיתָא בְּשו"ע בְּנִמְצָא בְּיַד נְכָרִי אֲמַרִי כָּל דְּפָרִישׁ, דְּהִבִּיא הַש"ף שְׁם בְּשֵׁם הָרוּקַח דְּבִנְמִצָּא בְּיַד קָטָן הוּי בְּנִמְצָא בְּיַד נְכָרִי, וְכַתֵּב ע"ז וְז"ל וְעַפְר"ח אוֹת ט"ז קָטָן חֲרִיף הוּי כְּגֹדוֹל וְאִיכָא לְעִיוָנָא בְּהָא מִקְלָתָא דְּנִדְאִי אִם רְאִינוּ יוֹצֵא מִמְּקוּלִים אַף נְכָרִי אִיסוּר כְּמִבְּנָאָר, וְאִי לְאַחַר שְׁפִירָשׁ א"כ אַף גְּדוֹל יִשְׂרָאֵל לְיִשְׁתַּרְי, וְחִדַּע שְׁהִי הַרְשָׁב"א אוֹמֵר כֵּן בְּלַקַּח א' מֵהַקְּבוּעַ וְנִפְל מִיָּדוֹ וְכו' מוֹתֵר שְׁלָא נִפְל הַסַּפֵּק בְּקְבוּעַ וְכו' וּלְקַדְּ נִרְאָה לִי בִּירוּרָן שְׁל דְּבָרִים כֵּן הוּא דָּאֵם נִמְצָא בְּיַד נְכָרִי א"א מְחֻיָּבִים לְשְׂאוֹל לוֹ וְכֵן נִמְצָא בְּיַד קָטָן וְכו' וְאִמְנָם נִמְצָא בְּיַד גְּדוֹל יִשְׂרָאֵל וְלֹא רְאִינוּ פִּירָשׁ מְמַקְוִלִין כ"ז שְׁהוּא לְפָנֵינוּ מְחֻיָּבִים לְשְׂאוֹל לוֹ דְאִיכָא לְבְרוּרֵי ע"י ס' א' וְה"ה קָטָן חֲרִיף, וּבְנְכָרִי שְׁשְׂאֵלוֹהוּ צ"ע אִי אוֹמֵר שְׁהוּא מְטַרְיָפָה וְעַדִּין צ"ע בִּכ"ז.

עכ"ל.

וְגַם דְּבָרֵי אֵינָם מְבִנְיָרִים הֵיטֵב, וּמֵהַ שְׁמִסְנֵפֵק אִם אוֹמֵר הַנְּכָרִי שְׁהוּא מְטַרְיָפָה כ"כ יֵשׁ לְסַפֵּק אִם אוֹמֵר שְׁלַקַּח מִן הַמְּקוּלִין, וְנִלְעַנ"ד דְּעִיקָר תְּלוּי בְּזֵה אִם הָאִישׁ שְׁנִמְצָא בְּיָדוֹ הוּא נְאָמֵן לָנוּ אִין לָנוּ לְסַפֵּק בְּזֵה אֵלָא לְקַבֵּל הַדְּבָרִים כְּפִי מֵהַ שְׁמַעִיד הוּא, וְכָל סַפֵּק שְׁאֲצֵלוֹ הוּא הַסַּפֵּק גַּם לָנוּ, וְאִין לָנוּ סַפִּיקוֹת אַחֲרֵים, וְכִינּוּן שְׁאֲצֵלוֹ עִיקָר הַסַּפֵּק עַל הַחֲנוּת שְׁהִי מוֹנַח שְׁם הַבְּשָׂר מֵהַ הוּא, גַּם לָנוּ סַפֵּק זֵה, וְאִין לָנוּ שׁוּם סַפֵּק עַל הַפְּרִישָׁה, וּלְפִי"ז אִם נִמְצָא בְּיַד קָטָן חֲרִיף הַטַּעַם בְּזֵה מְשׁוּם שְׁנֵאָמֵן לְהַעִיד ע"ז וְכָל סַפֵּק שְׁנִוֹלַד לְהַלּוּקַח אוֹתוֹ סַפֵּק הוּא גַּם לָנוּ, אֲבָל אִם נִמְצָא בְּיַד מִי שְׁאִינוּ נְאָמֵן לָנוּ כָּלֵל הִרִי זֵה כְּמוֹ שְׁנִטְלַע עַכְבָּר אַף שְׁיִדְעִינוּ שְׁעַכ"פ נִטְלַע מִן הַקְּבוּעַ, אֲבָל אֲצֵלָנוּ הוּא סַפֵּק שְׁל פְּרִישָׁה מְאִין לְקַח הַבְּשָׂר, וְהִנֵּה מֵהַ שְׁנִסְתַּפֵּק הַפְּמ"ג אִם אוֹמֵר הַנְּכָרִי שְׁמַטְרִיפָה לְקַח אִם מְהִימֵן אוּ לֹא, אִינִי מְבִין מֵהַ מְסַתַּפֵּק בְּזֵה, הִלָּא דִּין זֵה מְפֹרֵשׁ בִּי"ד ס' ט"ז דָּאֵם קוֹדֵם שְׁיִצָּא מִת"י נְאָמֵן וְאִם אַח"כ אִינוּ נְאָמֵן.

יעו"ש.

וְכֵן מֵהַ דְּפָשִׁיט לִי לְהַפְּר"ח דְּבִקְטָן חֲרִיף הוּי כְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל, לְפִי"ד אִינוּ פְּשוּט כ"כ דְּבָסִי' כ"ז מְבִנְיָר בְּרַמ"א דְּקָטָן חֲרִיף ג"כ אִינוּ נְאָמֵן רַק הִיכָא דְאִיכָא רְגִלִים לְדְבַר יַעו"ש. אִמְנָם לְפִי"ז גַּם בְּנְכָרִי דְּמְהִימֵן לִי הוּי בְּנִמְצָא בְּיַד יִשְׂרָאֵל, וּמִדְּבָרֵי הַשּׁו"ע דְּפָסֵק בְּסַתֵּם

בנמצא ביד נכרי, מותר, משמע אף בנכרי דמהימן מותר, וע"כ נלענ"ד דשני תנאים בזה, דבאמת אף אם יהי' מהימן כיון דבשעה שלקח לא הי' להלוקח שום עסק להבחין מאיזה חנות הוא לוקח, משום דלא הרגיש שום נפ"מ לדידן' ולאחריו, בכה"ג נולד לו הספק ג"כ רק אחר דנעשה פריש וכאשר נעשה פריש אם מסתפק בענין זה הוי ספק לו על ענין הפרישה דאיהו שינה אז לדון על החנות שהי' בה הבשר מה היא אלא מאין נפרש הבשר, וכן אם גם הי' נוגע לו הספק בשעת לקיחה והוי אצלו ספק על החנות ואין ספק הפרישה מועיל לו שום ספק בעיקר הענין, אבל אם השני שקבל, מידו א"צ להאמין לו כלום נמצא דאצל השני הוא ספק על הפרישה, ולפי"ז צריהו שיהי' בזה שני תנאים, שיהי' הספק נוגע אל הלוקח הראשון ושיהי' לו תורת נאמנות, דאז אין להשני שום ספק על הפרישה אלא מקבל את הספק מן הראשון כמו שהוא, ומשו"ה ציר הרשב"א דלאדם אחר אי אפשר שיהי' ספק על הפרישה אם הי' הלוקח ישראל גדול אלא אם נפל מידו או שהניחו והלה לו דאי אפשר לשאול אותו, ולפי"ז נראה לי דבנכרי לעולם מותר דאף אם יהי' מהימן לי כבי תרי, או שיהי' לו תורת נאמנות משום שבידו קודם שנתן דמטעם זה נאמן להתיר כמש"כ ביו"ד סי' ט"ז, אבל כיון דלא הי' הדבר נוגע לו אז לדון על הדבר רק עכשיו מסתפק בזה ועכשיו פשהו מסתפק הוא מסתפק על הפרישה ולא על החנות, ובקטן ישראל חריף נלענ"ד שתלוי בדין האמור בסי' קכ"ז דבענין הצטרפות של רגלים לדבר, ואולי בהצטרף הטעם שבידו להאמינו לחומרא מטעם זה הוי כמהימן: וע"כ נלענ"ד במש"כ הקצוה"ח בסי' רצ"ב לענין ממון, דנכרי שמצווה ג"כ על הגזל לענין זה דומה נמצא ביד נכרי כמו שנמצא ביד ישראל, וכן על יסוד זה העיר בגליון רש"א ביו"ד סי' ק"י לענין אמה"ח שאסור לכן נח שיהי' בזה שנה נמצא ביד נכרי כנמצא ביד ישראל שאין דבריהם מוכרחים בזה כלל, דאף שמדין תורה הוא אסור לכן נח אבל כיון שהם אינם מקפידים על דין זה, הרי לענין לידת הספק אצלם הוא כמו שלא הי' מוזהרים בזה כלל, וגם אם הי' מקפידים כיון דאינם מהימני לדידן אין לנו שום נפ"מ מה שנולד אצלו הספק בקבוע כיון דאצלנו הוי ספק לאחר הפרישה ואנו דנים רק על הפרישה והקצות החושן אגיל לטעמין' שכתב בספר ש"ש שהדין של מקבל גורם דין על כל העולם, אבל כבר כתבנו שאינו כן, ובנה"מ סי' רצ"ב העיר על דברי הקצוה"ח הנ"ל ויצא הדין גם לענין גניבה בין ישראל לכן נח, אבל כ"ז לענ"ד למותר פי הפל תלוי בהספק המקובל אצלנו עכשיו אם עלינו לקבל הדברים ממי שאומרם אז דין העולם פדין הלוקח הא': אמנם לפי"ז עיקר הדין שכתב הרמ"א שם בסי' רצ"ב תמוה מאד, דז"ל ואם שנים הפקידו אצל אחד ונגנב או נאבד אחד מהם אזלינן בתר רובא וכל דפריש מרובא פריש (ת"ה סי' שי"ד ותשו' מיימוני סי' ס"ח) ואם הוא קבוע כמע"מ דמי (שם ותשו' רשב"א סי' תתס"ג) עכ"ל וכתב הסמ"ע סקל"ב פי' אם פריש מעצמו ונאבד אזלינן בתר רובא ואם אדם לקח מהטבעיות אמרינן כל קבוע וכו' עכ"ל.

ובש"ף כתב לפרש בענין אחר שאם הוא דבר נייד פגון בהמות. ע"ש ובסקכ"ט כתב וז"ל וכל דפריש מרובא פריש וכן הוא בתשו' מהרי"ל סי' קצ"ט תשו' מהר"ח אור זרוע במעשה שהביאו אתרוגים בסל אחד ד' שותפים לא' כ' ולב' ח' ולג' ג' וסמנו בקשרים של כל אחד ואחד ובא אנס ופריק פולם מן הסל והתיר הקשרים ולוקח י' מהם והשאר

הַחֲזִיר לָהֶם וְעַתָּה נֹאבְדוּ הַסִּימָנִים וְאֵינָם נוֹדְעִים שֶׁל מִי נִלְקַחוּ, כָּל דְּפָרִישׁ מִרְבָּא פְּרִישׁ
וְהַעֲפוּ"ם מִן הַרְבֵּב לְקַח דְּהֵינּוּ מְאוּתָן שֶׁהָיוּ לוֹ כ' וכו'.

עכ"ל.

ומהרא"י שם הקשה על דברי ומקרי"ל מיִשָּׁב דְּבָרָיו אִף מֵהַקְשָׁה שֶׁמֶהֱרִי"ל אִמְאִי
לֹא נִימָא דְהָוִי קְבוּעַ, נ"ל לְתַרְזֵן דְּמֵיִרִי שֶׁלְקַח הַעֲפוּ"ם הַעֲשָׂרָה שְׁלֹא בְּפִינּוּ, וְעִי' בִּינֵי ד'
סִי' ק"י ודו"ק עכ"ל וְהֵנָּה בְּזָה הַסֵּמ"ע וְהַשֵּׁ"ף הַסִּפִּימוּ דָאֵם נִגְנַב ע"י יִשְׂרָאֵל אֲמַרִּינּוּ בְּזָה
קְבוּעַ כְּמַע"מ, וְזֶה תְּמוּהָ מְאֹד דְּהָרִי הַרְשָׁב"א כְּתִב לְהַדְיָא דְאַרְף אִם יִשְׂרָאֵל לְקַח אִם אֵינוֹ
לְפִינּוּ, אִז לְגַבֵּי אֲחֵרִינוּ הָוִי סִפְק בְּפָרִישׁ כְּמוֹ שֶׁהִבְאֵנוּ לְעִיל דְּבָרֵי, וּלְפִי"ז אֵין חִילּוּק בֵּין
נִגְנַב ע"י יִשְׂרָאֵל וּבֵין נִגְנַב ע"י נְכָרֵי, דְּבִשְׁנֵיהֶם לְגַבֵּי דִידָן הָוִי סִפְק עַל הַפְּרִישָׁה מְאִין
נִגְנַב, אֲבָל לְפִי"ז גַּם דְּבָרֵי הַרְמ"א תְּמוּהֵים מֵהַ שְׁחֻלְק בֵּין הִי פְּרִישׁ אוֹ קְבוּעַ, וְהֵנָּה
הַמְקוֹר שֶׁהִבִּיא מִתְּשׁו' מִיִּמּוֹנֵי סִי' כ"ח (וְהַצִּיּוֹן סִי' ס"ח הוּא טְעוּת הַדְּפוּס) כְּתוּב שֶׁם עַל
אֲוֹפֵן אַחַר וְנ"ל אֲשֶׁר שְׁאַלְתָּ עַל ד' וְה' פִּסּוּם אֲשֶׁר בְּתִיבְתָּהּ מְשַׁלְּה וּמְשַׁל אֲחֵרִים וְלְקַחְהּ
בְּתָּהּ ב' דִּינָרִים וְאֵינָה יוֹדַעַת מְאִיזוּ, כִּף אֲנִי דָן בְּעֵינֵי פִינּוּ שֶׁלְקַחְהּ מִן הַקְּבוּעַ כְּמַע"מ דְּמִי
וְלֹא אֲזַלִּינוּ בְּתַר רְבָא, וְאֵין לְחֻלְק בֵּין נִפְקֵד לְאַחַר וּלְדַמּוּתוֹ לְנִמְצָא בִּיד עֲפוּ"ם פִּינּוּ
שֶׁהִישְׂרָאֵל לְקַח מִן הַקְּבוּעַ, וְכ"ש כָּאֵן שֶׁבְּתָּהּ לְקַחְהּ הִב' דִּינָרִים שֶׁהוּא כְּמוֹ נִפְקֵד, דְּכָל
הַמְּפָקִיד ע"ד אֲשֶׁתּוּ וּבְנֵי הוּא מְפָקִיד וְכִינּוּ דְהָוִי פִלְגָא וּפְלַגָא הַמַּע"ה, וְשָׁלוּ' יִצְחָק בֵּר'
אַבְרָהָם.

עכ"ל.

וְהֵנָּה דִין הַמְּסוּפֵק שֶׁם הוּא עַל הִב' דִּינָרִים שְׁאִין יָדוּעַ לְמִי הֵם וְדִין זֶה הוּא פְּדִין נִפְוֹל
הַנְּמָצָא דְאֲזַלִּינוּ בְּתַר רְבָב, וְאִם לְקַח יִשְׂרָאֵל לְגַבֵּי דִידָן' הָוִי פְּלַקַח מִן הַקְּבוּעַ, וְכ"ז הוּא
כְּשֶׁאֵנוּ דָנִים לְגַבֵּי דִידָן' לְעַנְנֵן חַיִּיב הַשְּׂבָה לְמִי רְאוּי לְהַשִּׁיב אֲבָל כְּשֶׁהִדִּין בֵּין הַנְּפָקֵד
וְהַמְּפָקִיד כְּשֶׁהֵם נְדוּנִים זַע"ז עַל הֵנִי שְׁנֵי דִינָרִים לְיַחַס עֲלֵיהֶם שֶׁם בְּעֵלִים בְּזָה יֵשׁ מְקוֹם
לְחֻקּוֹר אִם לְגַבֵּי הוּא הָוִי כְּנִמְצָא בְּשֶׁר בִּיד יִשְׂרָאֵל אוֹ כְּמוֹ נִמְצָא בִּיד נְכָרֵי, וְהוּא מְשׁוּם
דְּלַגְבֵי אִיסוּר וְהִיתֵר דְּכָל יִשְׂרָאֵל נֶאֱמָן ע"ז, וְרְאוּי לְנוּ לְקַבֵּל כָּל הַדְּבָרִים כְּפִי מֵהַ שְׁמַגִּיד
לְנוּ, וּמְשׁו"ה הִדִּין לְכָל הָעוֹלָם כְּפִי הִדִּין שֶׁל הַלּוֹקַח בְּעַצְמוֹ, אֲבָל לְעַנְנֵן דִּינֵי מְמוֹנוֹת יֵשׁ
מְקוֹם לֹאֵר דְאֵינוּ נֶאֱמָן ע"ז לְבָרֵר שֶׁל מִי הֵם, וְכִינּוּ דְאֵינוּ נֶאֱמָן אֵין סִפְק דִּידָן' גּוֹרֵם
הִדִּין, וְאַרְף שְׁנֶאֱמָן שֶׁלְקַח הַכֶּסֶף וּא"י לְמִי הֵם, אֲבָל זֶה חֲשִׁיב סִפְק הַנְּעֻשָׂה עַכְשָׁי' וְהָוִי
סִפְק לְאַחַר שְׁפִירָשׁ, וְהֵנָּה מְאַחַר דְּקִי"ל בְּשֶׁלִישׁ שְׁנֶאֱמָן עַל דְּבָר הַמְּוֹשְׁלֵשׁ כְּשֶׁנִּי עֲדִים
מְשׁוּם דְּהִימְנֵי, הִי מְקוֹם לֹאֵר דִּישׁ הַבְּדֵל בֵּין נִמְצָא בִּיד הַנְּפָקֵד לְבֵין נִמְצָא בִּיד אַחַר,
דְּאַחַר אֵינוּ נֶאֱמָן וְהָוִי כְּנִמְצָא בִּיד נְכָרֵי, אֲבָל בְּכ"ז הַכְּרִיעַ דְּכִינּוּ דִישְׂרָאֵל לְקַח פִּינּוּ
דְּהַבְּעֵלִים לֹא יָדְעוּ כְּלוּם וְנֶאֱמָן ע"ז מְשׁוּם בִּידוֹ אוֹ אִם גַּם נֹאמַר פִּינּוּ שֶׁהוּדָה לְפָנֵי עֲדִים
כְּפִי בִי"ד הַפְּסִיד הַמִּיגוּ, י"ל דְּבַכָּה"ג ע"א נֶאֱמָן, פִּינּוּ דְאֵין כָּאֵן חֲזוּקָת מְמוֹן עַל הֵנִי דִינָרִים,
וּשְׁנֵיהֶם טוֹעֵנִים שְׁמָא, הָרִי זֶה דּוּמָה לְאַבְיָדָה שְׁכֻתֵב הַר"ן בְּפַגְה"נ דַּע"א נֶאֱמָן, וְאַח"כ
כְּתִב, דְּכָאֵן א"צ לְזָה דְּכָל הַמְּפָקִיד ע"ד אֲשֶׁתּוּ וּבְנֵי הוּא מְפָקִיד וְהָוִי כְּמוֹ שֶׁהַפְּקִיד גַּם
בִּיד בֵּתוֹ, וְכָל דִּין נֶאֱמָנוֹת גַּם לָהּ.

כְּנַלְעַנ"ד בְּבִיאוֹר דְּבָרֵי תְשׁו' מִיִּמּוֹנֵי אֵלוּ: עוֹד יֵשׁ מְקוֹם לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַתְּשׁו' בְּאֲוֹפֵן אַחַר
וְהוּא דִי"ל דְּכָל שֶׁהַנְּפָקֵד לְקַח לֹא חֲשִׁיב פְּרִישׁ כָּלֵל דְּעַדִּין הַדְּבָר כְּמוֹ שְׁמוֹנָח בְּקַבִּיעוּתוֹ,

ואף שלא נזכר עתה של מי הוא, אולי בכה"ג דלא שייך ביטול ברוך גם אם אינו נזכר
חשוב קבוע, וביותר י"ל לפימש"כ לעיל דמה שזכר הדבר והוא נזכר לא מהני פלוג,
כיון שחשבון הרוך הוא ע"י מה שזכר בקבוע שהם כמע"מ ממילא ליכא רוב, אלא
מה דמהני שזכר אחד, הוא ענין רוב מסוג אחר על מקרה של הפרישה, ומקרה זו
הוא דוקא אם נזכר ונבדל לגמרי מן מקומו, אבל בכה"ג י"ל כיון שהוא גם עכשיו
ברשות הנפקד לא נזכר פלוג, וכיון דגם הבת חשבינו פאילו רשותה היא רשות של
נפקד, אבל עכ"פ דברי תשו' מיימוני מייירי באופן שאנו דנים על דבר הנזכר למי הם,
והוא ענין אחר ממה שכ' הרמ"א לענין בשנים שהפקידו ונגבב ונאבד אחד מהם וא"י
משל מי נגבב ועל מי לחשוב הפסד החסרון, וע"כ נלענ"ד דכונת הרמ"א מה שפסיק ואם
הוא קבוע כמע"מ הוא אם הספק על הדבר הנמצא למי ליתנו והוא קבוע, ובאופן שציר
בתשו' מיימוני, אבל בדין הא' שכ' הרמ"א היינו אם הדבר הוא נגבב או נאבד ואנו דנים
לברר משל מי נאבד הוא ספק על ענין פרישה משל מי נזכר וזה ספק שלעולם הוא
ספק פרישה, ועיקר הדין מה שבט' חנויות הוא ספק של קבוע, משום דהספק נולד על
הבשר בזמן שהי' עוד בחנות דבכה"ג המיעוט והרוב בין שנאמר שהוא מספר חתיכות
הבשר ובין אם נאמר שהוא מספר החנויות, הוא מיעוט של דבר קבוע וגם דבר הנזכר
שהוא או החנות שמונח בו הבשר או חתיכת הבשר הם קבועים ונזכרים לקצת בני אדם
עפ"י מקומם, אבל לענין גניבה נאבידה כל שאנו דנים על סבת המקרה של גניבה משל
מי נגבב ונאבד, הוא רוב של מקרה, שמקרה זו מבררת לאיזה מן השותפים נקרה מקרה
זו בכדי לידע כמה נשאר לזה ולזה, ובאופן כזה אין בזה דין קבוע כלל כנלענ"ד: וכן
בהא דכתב בס' ש"ש ש"ד פ"א לתרץ קושית תוס' בב"ב בסוגיא דרוב וקרוב בהא דאמר
אביי לסייע לר"ח דרוב וקרוב הולכים אחר הרוב מדתנו דם הנמצא בפרוזדור ספיקו
טמא שחזקתו מן המקור ואע"ג דאיכא עלי' דמקרא ודחי רבא רוב ומצוי קאמר רוב
ומצוי ליכא למ"ד דתני ר' חייא דם הנמצא בפרוזדור חייבים עלי' על ביאת מקדש
וקדשיו ושורפים עלי' את התרומה וכתבו שם בתוס' ז"ל, אי גרסינו תני אתי שפיר,
אבל אי גרסינו דתני תימה היכי מיייתי מהקא, דרוב ומצוי הוא דילמא לאו משום דרוב
ומצוי קאמר ר' חייא אלא משום דרוב וקרוב הולכים אחר הרוב כר' חגיגה.

וכתב בש"ש לישב גירסא זו עפ"י מה דקיי"ל להלכה כשמואל דאמר בפ' הרואה פתם
דאין אשה טמאה מה"ת עד שתגיש בבשרה וכיון דתני ר' חייא דחייבים על ביאת
מקדש ונדאי שהוא מה"ת שהוא ע"י הרגשה ובשעת הרגשתה נולד הספק אם הוא מן
המקור או מן העלי' והני נולד הספק בקבוע וכמע"מ דמי ולא מהני רוב דמים אם לא
מתמת רוב המצוי זה תו"ד שם.

הנה לפימש"כ לא יתכן בענין זה ענין קבוע, דהרי בשעה שהדם במקורו אין שום ספק
לספק עליהם איזהו, אלא בשעת הרגשה שהוא נעקר ממקומו ויצא, שספק זה הוא על
ענין פרישה מאין נזכר הדם ומהיכן יצא והוא ספק על המקרה דבכה"ג אין שייך דין
קבוע, ורק אם הי' דין טומאה בזה מתמת מגע הי' מקום לדון על הדם איזה דם הוא, אם
דם המטמא או לא, וגם זה הוא רק אחר הפרישה, אבל לא קודם שזכר, והקא לאו

משום מגע דיינינו דמגע בית הסתרים הוא, ורק משום ראי' פטומא נדה ואין הספק על הדם עצמו כלום רק על הראי' ופרישת הדם שהוא ספק המקרה ונהרי זה רוב של מקרים דאזלינו בתר הרוב, כלומר פשאנו דנים על מקרה של הראי' אנו אומרים פינו דרוב דמים הוא בחדר שהוא המקור, ודאי מן הרוב הני הראי' והפרישה, דל"ד לשאר דוכתי שאם נולד הספק בשעת הפרישה חשבינו דהוי ספק בקבוע, דהתם עניו הפרישה אין עיקר הספק, ומלבד זה דברי הש"ש בזה הם דברי שגגה, דאשתמיט לי' דברי הרמב"ם בפ"ט מהא"ב ה"א ונ"ל אין האשה מתטמאה מן התורה בנדה או בזיבה עד שתרגיש ותראה דם ויצא בבשרה וכו' ואם לא הרגישה ובדקה ומצאה הדם לפניו בפרונדור, ה"ז בחזקת שבה בהרגשה כמו שבארנו עכ"ל.

הרי מפורש בדברי הרמב"ם דבדום הנמצא בפרונדור גם כשלא הרגישה טמאה מה"ת, ששהטעם בזה כמו שתלינו שבא מן המקור מחמת שרוב דמים מן המקור, כ"כ תלינו שהי' בהרגשה מחמת שעפ"י רוב הוא פן, ודיני הכתמים שהוא מדרבנן הוא רק אם נמצא הדם שלא בפנים כמו על בשרה ועל בגדה כמש"כ הרמב"ם שם ה"ב, משום דכינו דראי' כזאת אינו כפי הרגיל ויצאה מן הרוב, לא שייך לדון ע"ז לילה אחר רוב ראיות שהם ע"י הרגשה, אבל עכ"פ מפורש בדברי הרמב"ם על ענין זה גופא דמייירי בלי הרגשה: ולענ"ד נראה דיש מקום ליישב הגירסא שבש"ס דתני ר' חייא עפ"י מש"כ בשע"ג פי"ט לבאר שיטת הרמב"ם בפט"ז מהא"ב שכתב בתינוק הנמצא בעיר שרובה ישראל שאם קדש אשה שהביא עלי' אינו נהרג משום דהוי ספק נכרי, שהראב"ד השיג עלי' דהרי אזלינו בד"נ אחר הרוב, ובארנו שם דסובר דאחרי רבים להטות לא מהני רק על הספק שאנו דנים עלי' בשעת לידת הספק, ומשו"ה פשאנו דנים בדי"נ אם חייב מיתה והרבים מכריעים דינו למיתה אמרה תורה שיהרג, אבל אם עכשיו אין אנו דנים על דין מיתה וענין ספק של מיתה נולד אח"כ ע"י מעשה חדשה לא מהני רובא דאיתא קמן, משום דבכה"ג הבא עלי' לא עבר על איסור א"א אלא על אשה של אחרי רבים להטות, אבל איסור אשת איש הוא ספק דרובא דאיתא קמן אינו מברר המציאות, ומה דמסקינו בסנהדרין דאזלינו בדי"נ אחר הרוב היא ברובא דליתא קמן, וכן פתבנו שם ליחס שיטה זו לדברי התוס' בזבחים ד' ע"ח שכתבו דמיעוט היתר הבטל ברוב איסור לא מצטרף לענין מלקות יעו"ש.

ולפי"ז נוכל לומר לשיטה זו דראי' המטמאת משום דרוב דמים מן המקור שהוא רובא דאיתא קמן, שאף שהאשה טמאה פטומא נדה מה"ת לכל הדברים, אבל אם נכנסה למקדש לא תתחייב קרבן, דלא עברה על איסור פרת אלא על עשה של אחרי רבים להטות, ומדתני ר' חייא שחייבים על ביאת מקדש מוכח משום דרוב ומצוי הוא דרוב זה אינו ברובא דאיתא קמן אלא רובא דליתא קמן מחמת שמצוי יותר שתראה מן המקור ולא מן העליל', ורוב זה הוא פרוב נשים אינו אילוניית דאמרינו במס' סנהדרין דבכה"ג הוא כבירור דמהני אף לענינים הנולדים אח"כ ע"י מעשה חדשה, וגם לפימש"כ יתישב מה שרצה ליישב בס' ש"ש בהא דאמר רבא שם ש"מ מדר' חייא תלת ש"מ רוב וקרוב הלך אחר הרוב וש"מ רובא דאורייתא וש"מ איתא דר' זירא, ופריה הש"ס והא רבא הוא דאמר רוב ומצוי ליכא למ"ד הדר בי' רבא מההיא, ובתוס' שם פתבו בהא

דאָמער ש"מ רַבֿא דאָרְיִיטָא חָשִׁיב לִי רַבֿא דְלִיטָא קָמֵן דְּבַרְרַבֿא דְאִיטָא קָמֵן קָרָא הוּא אַחֲרֵי רַבֿים לְהַטּוֹת, יַעוּ"ש.

דְּלִכְאוּרָה מְאִיזָה טַעַם חָשׁוּב רַבֿא דְלִיטָא קָמֵן, וּלְפִימַשׁ"כ מוֹכִיחַ רַבָּא מַר' חֲזִיָא דְבַע"כ מַה שְּׁחֲזִיבִים עַל בִּיאַת מְקַדָּשׁ הוּא מְשׁוּם הֵךְ רֹבֵב מְצוּי שֶׁהוּא רַבֿא דְלִיטָא קָמֵן פְּרֹב בְּהַמּוֹת פְּשׁוּרוֹת הֵם וְכִיּוֹצֵא בְּזָה אֲבָל מְטַעַם רֹבֵב דְאִיטָא קָמֵן שֶׁהוּא מְחַמַּת רֹבֵב דְמִים אִין חֲזִיבִים עַל בִּיאַת מְקַדָּשׁ כַּמַּשׁ"כ, וּמוֹכַח מַר"ח דְגַם רַבֿא דְלִיטָא קָמֵן הוּא מַה"ת וְכַמַּשׁ"כ: פְּרָק ד' אָמְרִינֵן בְּמַס' פְּתוּבוֹת ד' ט"ו נְבַעֲלַת בְּשַׁעַת קְרוֹנוֹת פְּשָׁרָה לְפָהוּנָה אֲבָל פִּירֵשׁ אֲחַד מְצִיפוּרֵי וּבַעַל הַנִּלְדָּ שְׁתוּקֵי, פִּי הָא דְכִי אָתִי רַב דִּימִי אָמַר זְעִירֵי אַר"ח הוֹלְכִים אַחַר רֹבֵב הָעִיר וְכו' וְהוּא דְאִיפְסָא רֹבֵב סִיעָה בְּהַדָּה וְאִין הוֹלְכִים אַחַר רֹבֵב הָעִיר גְּרִידָתָא וְלֹא אַחַר רֹבֵב סִיעָה גְּרִידָתָא מ"ט גְּזִירָה רֹבֵב סִיעָה אֲטוּ רֹבֵב הָעִיר, וְרֹבֵב הָעִיר נְמִי אִי דְקָרָא אֲזִילֵי אִינְהוּ לְגַבְיָה פֶּל דְפָרִישׁ מְרַבֿא פְּרִישׁ ל"צ דְקָרָא אֲזִילָא אִיהִי לְגַבְיָהוּ דְהוּי לִי קְבוּעַ וְאִר"ז פֶּל קְבוּעַ כַּמַּע"מ דְמִי, וּפִירֵשׁ"י דְבְּפָרִישׁ אֲחַד מְצִיפוּרֵי וּבַעַל הַנִּלְדָּ שְׁתוּקֵי אַף שְׂיַדְעִינֵן שְׁרֹבֵב הָעִיר מִן הַמְשִׁיאִים לְכַהוֹנָה, מְשׁוּם דְגְּזָרוּ לְעַנְנֵן יוֹחֲסִין מְשׁוּם אֲזִילָא אִיהִי לְגַבְיָהוּ דְאִזְוּ הוּי קְבוּעַ וּמַה"ט הַנִּלְדָּ הוּא שְׁתוּקֵי, וְכֵן מְפֹרֵשׁ בְּמַס' קִידוּשֵׁין ד' ע"ג לְעַנְנֵן שְׁתוּקֵי דָאֵם אֲזִילָא אִיהִי לְגַבְיָה הוּי הַנִּלְדָּ שְׁתוּקֵי דְהוּי סָפֵק.

מְזוּר יַעוּ"ש. וְהִנֵּה לְכְאוּרָה קָשָׁה מ"ש: שְׁתוּקֵי מוֹלְדָּ הַנְּמַצָּא בְּעִיר שְׁהָרֹב יִשְׂרָאֵל שְׁתִּינוּק.

הַנְּמַצָּא חָשׁוּב בְּיִשְׂרָאֵל, וְהוּי גַם פְּשׁוּר וְלֹא חֲזִיבִינֵן שְׁמָא אַבִּי' הִי מְזוּר אִו נְכָרֵי, וְנִימָא ג"כ שְׁמָא אֲזִילָא אִיהִי לְגַבְיָהוּ, וּבְתַשׁוּ' נוֹב"י ח' אַהֲע"ז סִי' ז' דֵּן שְׁם לְעַנְנֵן פְּנוּי' שְׂיַלְדָּה וְלֹא נְבַדְקָה מְמִי נְתַעַבְרָה וְאַח"כ מְתָה הָאֵם שְׁאֲזִילֵנָּה בְּתַר הָרֹבֵב, מְשׁוּם דְהַנִּלְדָּ חָשׁוּב לְעוֹלָם פְּפָרִישׁ פְּמוֹ תִּינוּק הַנְּמַצָּא בְּעִיר שְׁרַבְבָּה פְּשָׁרִים, וְהָא דְאָמְרִינֵן בְּמַס' פְּתוּבוֹת הַנְּ"ל דִּישׁ לְחוּשׁ שְׁמָא אֲזִילָא אִיהִי לְגַבְיָהוּ וְהוּי קְבוּעַ, הוּא רַק פְּשָׁהֲאֵם לְפָנֵינוּ וְעָלֵינוּ לְדוּן גַּם עַל הָאֵם וּלְגַבְיָה דִּין פְּשָׁרוֹת דִּינָה אִי אֲזִילָא הִיא לְגַבְיָהוּ וְדָאִי הוּי סָפֵק שֶׁל קְבוּעַ, וּמִמִּילָא אִזְוּ גַם עַל הַנִּלְדָּ כ"כ הוּי דִּין קְבוּעַ, אֲבָל פְּשָׁאִין הָאֵם לְפָנֵינוּ אִזְוּ לְעַנְנֵן הַנִּלְדָּ אִין חִילּוּק בֵּין אֲזִילָא הִיא לְגַבְיָה אִו לֹא, וּבַס' בֵּית מְאִיר לֹאֲהֲע"ז סִי' ד' סַעִי' כ"ו פְּתַב עַל דְּבָרֵי הַנוֹב"י וְנ"ל וְתַמְהַנִּי דַּא"כ אִיף מְפָרֵשׁ רַבָּא (בְּקִידוּשֵׁין ד' ע"ג) דָּאֵם אֲזִילָא הִיא לְגַבְיָה הוּי קְבוּעַ מַה קְבוּעַ שְׂיַיָּד בַּד"ת עַל הַתִּינוּק הַנְּפָרֵשׁ, אֲטוּ יֹאמַר דְסִבְרָתוֹ סִבְרָא דְאִוְרִיטָא מְתוּדָּ דְדִינֵינוּ עַל אֲמוֹ אַף הַתִּינוּק חָשׁוּב קְבוּעַ, אֲבָל לְעַנְנֵן דְּבַח"כ"ת נְעָלָם מְפָנֵנוּ דְבָרֵי תוֹס' פְּתוּבוֹת ד' ט"ו ד"ה דִּילְמָא פְּתַבוּ וְכֵן גַּבִּי תִּינוּק מְוָשְׁלָהּ בְּעִיר לֹא חָשׁוּב קְבוּעַ הוּאִיל וְלֹא נְמַצָּא בְּבֵית הָרִי מְבֹנְאָר דְשְׁתוּקֵי אֵם אֲזִילָא הִיא לְגַבְיָהוּ אַף הַתִּינוּק שְׁאֲתָה בְּבֵית לֹא חָשִׁיב פְּרִישׁ כ"א קְבוּעַ, דְבָרֵיהֶם מְוָכַרַח מְרַבָּא פְּנ"ל, וּמַה שְּׁפַתַּב בִּי"ד סִי' ק"י סַעִי' ו' בַּהֲג"ה וְאֵם נְתַעַרְבָה וְכו' בִּיצָה בִּינֵיהֶם הַבִּיצָה מְוָתַרְת, ע"כ צ"ל דְלְגַבִּי בִּיצָה הַחֲצוּר לֹא נְחָשֵׁב בֵּיתָה עַכ"ל: וּבַס' ש"ש ש"ד פִּי"ז אַחֲרֵי הִבִּיאוּ שְׁם דְבָרֵי הַנוֹב"י וְהַב"מ הַנְּ"ל פְּתַב וְנ"ל וְנִרְאָה שְׁהַבִּין דְהָא דְחָשִׁיב הַנִּלְדָּ קְבוּעַ הִינְנוּ לְפִי שְׁנַמְצָא אֲתָה בְּבֵית, וַא"כ הִיכָא דְהַשְׁתוּקֵי הִלָּף לְמַדִּינָה אַחֲרַת רְאוּי לְהִיּוֹת מִיְקָרֵי פְּרִישׁ וְלֹא מְצִינֵנוּ חִילּוּק בֵּין שְׁתוּקֵי שְׁבִבִית אִו שְׁבִשְׁדָּה, וְהִרְאָה שְׁהַבִּיא הַב"מ מְהָא דְכְּתַבוּ תוֹס' גַּבִּי תִּינוּק מְוָשְׁלָהּ דְלֹא חָשִׁיב קְבוּעַ הוּאִיל וְלֹא נְמַצָּא בְּבֵית, הֵתֵם בְּתִינוּק אֵם הוּא בְּבֵית וְלֹא פְּרִישׁ פְּלֵל וְדָאִי הוּי קְבוּעַ

ממש פִּינּוֹן דְּכַמָּה תִּינּוּקוֹת פְּסוּלִים בְּעִיר וּמִסְפָּקָא לָן שְׁמָא זֶה הַתִּינּוּק הוּא מִהַתִּינּוּקוֹת
הַפְּסוּלִים וְקְבוּעַ כַּמַּע"מ דְּמִי, אֲבָל פְּנוּי' שְׁיִלְדָה אִם הַגּוֹלֵד חָשִׁיב פְּרִישׁ אַפִּי' אַתָּה בְּבֵית
פִּינּוֹן דְּאִין הַסְּפֵק אֵלָּא שְׁמָא נִתְעַבְּרָה מִפְּסוּל, וְכִינּוֹן דְּתִינּוּק חָשִׁיב פְּרִישׁ הוּ"ל דִּין פְּרִישׁ
אַפִּי' בְּבֵית, וּמְסִיק שֵׁם לְהַכְרִיעַ דְּבִיאָמַת בְּשִׁתּוּקִי לְעוֹלָם חָשִׁיב הַגּוֹלֵד פְּרִישׁ, וְהָא דְּמִפּוֹרְשׁ
בְּמַס' קוֹדֵשִׁין וּכְתוּבוֹת הַגּוֹ"ל דְּמִסְפָּקִינוּ שְׁמָא אֲזֵלָא אִיהִי לְגַבִּיָּהּ וְהוּי סְפֵק שֶׁל קְבוּעַ
הוּא רַק אִם הָאֵם לְפָנֵינוּ, וְאַצְלָה חָשׁוּב סְפֵק שֶׁל הַגּוֹלֵד כְּלַחַח מִן הַחֲנוּת, דְּהִיא נִתְעַבְּרָה
מִמְקוֹם קְבוּעַ אִם אֲזֵלָא לְגַבִּי', וּמִשׁוּ"ה סְפֵק שֶׁלָּהּ הוּא דִּין לְכָל הָעוֹלָם, כְּמוֹ גַּבִּי בְּשׁוֹר
הַנְּמָצָא בֵּיד יִשְׂרָאֵל שְׁלַחַח מִן הַחֲנוּת, אֲבָל אִם מֵתָה הָאֵם הַר"ז כְּמוֹ גַּבִּי בְּשׁוֹר שְׁאֵם מֵת
הַלּוֹחַח, אֲזִי חָשׁוּב הַפֵּל כְּפְרִישׁ וּכְמַש"כ הַרְשָׁב"א בְּתוֹה"ב הַבְּאֵנוּ דְּבָרֵי' לְעֵיל בַּפ"ג,
וּמְסִיק לְהַלְכָה כְּהַנוּב"י אֲבָל לֹא מִטְעָמִין יַעו"ש: וְלַעֲנִי"ד נִרְאָה שְׁלֹא יֵצְאוּ יְדֵי חוֹבֵת בִּיאוֹר
בְּעַנְיָנוּ זֶה, דְּהִנֵּה הַשְּׁגַת הַב"מ עַל הַנוּב"י וְדֹאֵי נְכוּנָה הִיא, דְּאִיזוּ סְבָרָא הִיא שְׁדִין סְפֵק
שְׁעַל הָאֵם יִגְרוּם דִּין עַל הַגּוֹלֵד, וְכֵן מֵה שְׁמַשְׁיַג הַש"ש עַל הַב"מ ג"כ הוּא נְכוּן וּבְרוּר,
דְּנֹדָאֵי אִין חִילּוּק בְּשִׁתּוּקִי אִם הוּא בְּבֵית אִמּוֹ אוּ בְּמִקּוֹם אַחֵר פִּינּוֹן שְׁעִיקָר הַסְּפֵק אַבְנֵה
מֵאֵן הוּא וּמְמִי נוֹלֵד, אֲבָל מִש"כ הַש"ש לְדַחּוֹת דְּבָרֵי הַמ"מ בְּרִיאָתוֹ מִדְּבָרֵי תוֹס' פְּתוּבוֹת
שְׁפִתְבוּדְבִתִּינּוּק הַנְּמָצָא בְּבֵית הוּ"ל קְבוּעַ שְׁהוּא מְשׁוּם דְּכַמָּה תִּינּוּקוֹת פְּסוּלִים בְּעִיר
וּמִסְפָּקָא לָן שְׁמָא הוּא מִהַתִּינּוּקוֹת הַפְּסוּלִים, אִין דְּבָרֵי' מְחַנּוּרִים בְּזָה לַעֲנִי"ד דְּנֹדָאֵי הַדִּין
אַחַד הוּא אַף אִם לֹא יְהִי בְּעִיר רַק תִּינּוּק זֶה וְלֹא יוֹתֵר, דְּאִין הַסְּפֵק בְּזָה עַל תַּעְרוּבוֹת
תִּינּוּק בְּתִינּוּקוֹת, אֵלָּא שְׁהַסְּפֵק הוּא עַל הַבֵּית אִם הוּא בֵּית יִשְׂרָאֵל אוּ בֵּית נְכָרִים, וְהוּי
כַּט' חֲנוּיּוֹת, דְּאִין נַפ"מ אִם הִי' עוֹד בְּשׁוֹר בְּשִׁתּוּק חֲנוּיּוֹת אוּ לֹא, וְעִיקָר הַיְסוּד בְּזָה פִּינּוֹן
שְׁהַסְּפֵק הוּא עַל מְקוֹם הַקְּבוּעַ, שְׁהַמְקוֹם גּוֹרֵם לְהוֹכִיחַ עַל מֵה שְׁפִתּוּכוֹ, וְהַדְּבָר מוֹכְרַח
כֵּן, דְּאִם נִמָּא שְׁעִיקָר הַסְּפֵק בְּתִינּוּק הוּא מִחֲמַת תִּינּוּק פְּסוּלִים שְׁבַעִיר, מִהֲרֵאֵי לְהִיּוֹת
דְּאִם הַלֵּךְ הַתִּינּוּקוֹת הִנֵּה מִן הָעִיר, שְׁיִהֵי' דִּינוֹ כְּפְרִישׁ, כְּמוֹ בְּתַעְרוּבוֹת דְּלֹא בְּטָלִי וּפְרִישׁ
אַחַד דְּאִמְרִינוּ כֹּל דְּפְרִישׁ מְרוּבָא פְּרִישׁ, וְכֵן בְּנִמְצָא וְאַח"כּ יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ רֵאֵוִי לוֹמֵר הַדֵּר
לְנִיחוּתִי, וְהָרִי כְּמוֹ שְׁהַשְׁיַג עַל הַב"מ כֵּן קָשָׁה ג"כ עַל דְּבָרֵי' בְּעַצְמוֹ אֵלָּא עִיקָרָן שֶׁל
הַדְּבָרִים הוּא כְּמַש"כ דְּהַסְּפֵק בְּזָה עַל הַמְקוֹם שְׁנִמְצָא הַתִּינּוּק וְסְפֵק זֶה הוּא יְהִי לְעוֹלָם
כֵּן אַף אִם נְפָרֵשׁ אַח"כּ הַתִּינּוּק, וְכְמוֹ בְּלַחַח מִן הַקְּבוּעַ שְׁנַעֲשֶׂה אַח"כּ פְּרִישׁ, וְזֶה פְּשׁוּט
וּבְרוּר: וְכֵן מִש"כ הַגָּאוֹן בְּעַל הַש"ש לְהַכְרִיעַ בְּעִיקָר הַדִּין שְׁתַּלּוּי דִּין שֶׁל הַגּוֹלֵד אִם הָאֵם
לְפָנֵינוּ, דְּלַגְבִּי דִּידָה חָשׁוּב הַגּוֹלֵד כְּמוֹ שְׁלַחַחַתוֹ מִן הַקְּבוּעַ, וְכַשְׁמַתָּה הָאֵם אֲזִי לְגַבִּי דִּידוֹן
כְּשִׁאֲנוּ דְּנִים מִי הוֹלִידוֹ הוּא לְעוֹלָם כְּפְרִישׁ, אִינוּ נִלְעַנֵּי"ד, דְּלַדְּבָרֵי' מֵה שְׁאֵמֵר רְבָא
בְּתַבּוּקִי דְּהוּי סְפֵק שְׁמָא אֲזֵלָא אִיהִי לְגַבִּי' הוּא דוֹקָא הִכָּא שְׁהָאֵם לְפָנֵינוּ, הִנֵּה לְפִימַש"כ
בַּפ"ג שְׁהַחִילּוּק בֵּין נְמָצָא בֵּיד יִשְׂרָאֵל לְנִמְצָא בֵּיד נְכָרֵי הוּא מְפָנִי שְׁכַל דִּין נְאֻמָּנוֹת
לְיִשְׂרָאֵל וְכַל הַדְּבָרִים שְׁהוּא מוֹסֵר לָנוּ עָלֵינוּ לְקַבְּלָם כְּמוֹ שְׁהֵם וְאִין לָנוּ סְפִיקוֹת אַחֲרֵים
לְסְפֵק בְּזָה, מִשׁוּ"ה כְּתוּרַת הַסְּפֵק שֶׁל הַלּוֹחַח מִן הַחֲנוּת כֵּן הַדִּין לְכָל הָעוֹלָם, אֲבָל אִם
נְמָצָא בֵּיד מִי שְׁאִינוּ נְאֻמָּן, אֲזִי עָלֵינוּ לְעוֹרֵר הַסְּפִיקוֹת לְעַצְמָנוּ וְהוּי כְּנִמְצָא בְּשׁוּק, וְלַפִּי"ז
אִם נְמָצָא בֵּיד יִשְׂרָאֵל שְׁאִינוּ אוֹמֵר לָנוּ כְּלוּם, הוּי כְּנִמְצָא בֵּיד נְכָרֵי, וְרְבָא דְּאֵמֵר לְעַנְיָן
שְׁתּוּקִי דְּהוּי סְפֵק אִם אֲזֵלָא אִיהִי לְגַבִּי' אוּ הוּא אֲזֵל לְגַבְיָהּ, מִיִּירִי בְּשׁוֹתְקַת אוּ שְׁמַתָּה,
וּבְשׁוֹתְקַת דְּמִי כְּמַתָּה, דְּכִינּוֹן שְׁאִינָה אוֹמֵרַת כְּלוּם עָלֵינוּ לְדוֹן בְּזָה מִחֲמַת הַמְצִיאוֹת, דְּזֶה
רְחוּק לוֹמֵר דְּמִיִּירִי שְׁהִיא ג"כ אוֹמֵרַת שְׁסְפֵק לָהּ אִם הִיא אֲזֵלָא לְגַבִּי' אוּ הוּא אֲזֵל לְגַבְיָהּ

דָּוָה דְּבַר רְחוּק שֶׁהִיא לֹא תִדַע דְּבַר זֶה, וּמִלְשׁוֹן הַש"ס מוֹכַח לְהַדְיָא שְׁאֵנוּ בְּעַצְמוֹ מְסוּפָּקִים בְּזֶה, וּלְפִי"ז נִלְעַנ"ד בְּרוּב דְּגַם כְּשִׁמְתָהּ הָאֵם עָלֵינוּ לְסַפֵּק שְׁמָא אֲזֵלָא הִיא לְגַבְיָהּ וְהוּי קְבוּעַ, וְדִלָּא כַּמֶּש"כ בַּש"ש דִּינֵשׁ חִילּוּק בֵּין שׁוֹמְקַת לְמַתָּה, דְּדְבָרֵי תְמוּהִים גַּם לְשִׁיטְתוֹ דְּסוּבְר דָּאָף בְּשׁוֹמְקַת פִּינּוּ דְאֲצִלָּה הוּי סְפֵק חַל הַדִּין עַל פְּל הָעוֹלָם, דֹּא"כ גַּם כְּשִׁאֲיָנָה לְפָנֵינוּ כָּל שְׁלֹא מַתָּה רְאוּי לְהִיּוֹת דִּינָה לְכָל הָעוֹלָם, וְלָמָּה מַתִּיר כְּשִׁאֲיָנָה לְפָנֵינוּ, וְכֵן בְּבִשְׁר לָמָּה מוֹתֵר כְּשֶׁהִלָּךְ הַלּוֹקֵס, וְלֹא מְצִאתִי פְתָרָא לְתַרְזֵן דְּבָרֵי בְּזֶה: אָבֵל הַדְּרָךְ שְׁשִׁירְתִי לְעַצְמִי בְּעֵנָן זֶה הוּא לְעַנ"ד עַפ"י הַיְסוּד שְׁפַתְבְּנוּ לְעֵיל בַּפ"א דְּפָרִישׁ וְקְבוּעַ אֵינוּ תְלוּי בְּזִמְנָן לִידַת הַסְּפֵק אֲלֵא בְּמִין וְסוּג הַסְּפִיקוֹת הַגּוֹרְמִים לְסַפֵּק עָלֵינוּ אֵת הַדִּין, דְּבִלּוֹקֵס מִן הַחֲנוּת סוּג הַסְּפֵק שְׁגָרָם אֵת הַסְּפֵק, הוּא סְפֵק הַחֲנוּת, שְׁבִשְׁעָה שְׁלַקְחָה הִי סְפֵק לֹא אִיזוֹ חֲנוּת הִיא, וְכִשְׁאֵנוּ בְּאִים לְעֲשׂוֹת בִּירוּר ע"י רֹב עָלֵינוּ לְבָרֵר עַל הַחֲנוּת מָה הִיא וְזֶה סְפֵק שֶׁל קְבוּעַ, וּבְכַפְרִישׁ אֵין הַסְּפֵק לָנוּ עַל הַחֲנוּת עֲצָמָה אֲלֵא עַל חֲתִיכַת הַבְּשָׂר מֵאִין נְפָרְשָׁה וְנִלְקַחְתָּה, וְהוּא סְפֵק שֶׁל פְּרִישָׁה דַּע"ז מֵהַנִּי רֹב, וְכ"כ נִרְאֶה לְפָרִישׁ שְׁבִתִּינוּק הַנְּמַצָּא בְּשׁוּק בְּעִיר כְּרוּבָה יִשְׂרָאֵל הוּא מִמֶּשׁ כְּבִשְׂר הַנְּמַצָּא, דְּסִבָּה הַגּוֹרְמַת לָנוּ לְסַפֵּק הוּא מְצִיאֹתוֹ פֶּאן, שְׁצַדִּי הַסְּפֵק מֵאִין בָּא לְכָאן מֵאִיזָה בֵּית נְפָרֵשׁ הַתִּינוּק, הֵינּוּ דְּגַם פֶּאן אֵין הַמִּיעוּט וְהָרֹב מִמְסַפֵּר הַתִּינוּקוֹת שְׁבָעִיר, אֲלֵא מְסַפֵּר אֲנָשֵׁי הָעִיר שְׁאֵנוּ מְסוּפָּקִים עָלֵיהֶם, וְסוּג סְפֵק זֶה הוּא סְפֵק שֶׁל פְּרִישָׁה, כְּלוּמַר הַסְּפֵק שֶׁל מְצִיאֹת הַתִּינוּק פֶּאן, וְאֵין אָנוּ דְּנִים כָּלָל עַל סִבַּת מוֹלְדָתוֹ, מִי הוֹלִידוֹ, וְכִמּוֹ בְּבִשְׂר הַנְּמַצָּא אֵין אָנוּ דְּנִים עַל עֵיקַר הַסְּפֵק אִם בְּשָׂר זֶה נִשְׁחַט אוֹ בְּשָׂר נְבִילָה הוּא, אֲלֵא מֵאִיזָה חֲנוּת נִלְקַח הַבְּשָׂר, וְהוּא דְּכִינּוּ דְּסוּג הַסְּפֵק שְׁגָרָם לָנוּ הַדִּין הוּא סִבַּת מְצִיאֹת הַבְּשָׂר, מִשׁו"ה אָנוּ דְּנִים רַק עַל הַמוֹכִיחִים וְלֹא עַל עֲצָם הַסְּבּוֹת הַגּוֹרְמוֹת הָאִסּוּר, וְהַקִּיטָר, וְכִשְׁיֵשׁ לָנוּ רֹב שְׁנַפְרֵשׁ מַחֲנוּת מוֹכְרַת בְּשָׂר שְׁחוּטָה הוּא מוֹתֵר, וְאִם לִיכָּא דִין רֹב אִסּוּר, כ"כ בְּתִינוּק הַנְּמַצָּא אֵין אָנוּ דְּנִים עַל עֵיקַר הַסְּפֵק הַגּוֹרְמַת אִסּוּר וְהַקִּיטָר עַל הַנּוֹלָד, אֲלֵא הַסְּבּוֹת הַמוֹכִיחוֹת, וְהוּא מֵאִיזָה בֵּית וַע"י מִי מֵאֲנָשֵׁי הָעִיר הוֹבָא הַתִּינוּק לְכָאן, וְכִשְׁאֵנוּ דְּנִים עַל הַמְקַרְהָ לְעוֹלָם אִיכָּא רֹב, דְּבָזָה לֹא שְׁיִידָ קְבוּעַ, דַּע"י דִּין קְבוּעַ שְׁהוּא כַּמֶּע"מ, לֹא מִשְׁתַּנָּה דִּין אוֹפְנִים שֶׁל הַמְקַרִים, כַּמֶּש"כ לְעֵיל בַּפ"א, אָבֵל אִם הִי בְּזֶה אֲנֹפְנִים הַגּוֹרְמִים סְפֵק שֶׁל סוּג עֲצָם הַדִּין הָאוּסֵר וְהַמַּתִּיר בְּנֹדָאֵי הִי הַדִּין לְדוֹן רַק עַל צַדִּי הַסְּפֵק מְסוּג זֶה וְלֹא לְדוֹן עַל הַמוֹכִיחִים, וּלְפִי"ז נִרְאֶה דְּבִשְׁתּוּקֵי שְׁמִפְרִים אֵת אִמּוֹ וְאֵין מְפִרִים אֵת אָבִיו שְׁאֵין לָנוּ צַדִּים לְסַפֵּק עַל מְצִיאֹת הַתִּינוּק פֶּאן פִּינּוּ שְׁיַדְעִינוּ אֵת אִמּוֹ שְׁיַלְדָה אוֹתוֹ, וְעָלֵינוּ לְסַפֵּק רַק עַל סִבַּת מוֹלְדָתוֹ וְהוּא מִי הוֹלִידוֹ וּבְנִידוֹן כְּזֶה ג"כ אִיכָּא שְׁנֵי סוּגֵי סְפֵק, הַסְּפֵק מִצַּד אֶחָד מִי וּמִי אָבִיו אוֹ מִי הוּא הַבּוֹעֵל, וּבְנִידוֹן זֶה אִם הִי הַבּוֹעֵל בְּבֵיתוֹ וְהוּא קְבוּעַ וְכַמֶּע"מ, אֵין לָנוּ בִּירוּר עַל הַבּוֹעֵל הוּי סְפֵק שְׁקוּל, אָבֵל כ"כ יֵשׁ לְעֲשׂוֹת צַד הַסְּפֵק מִצַּד אַחֵר ע"י מִי נּוֹלָד שְׁהוּא סְפֵק עַל סִבַּת הוֹלְדָתוֹ, וּבִכְה"ג אִיכָּא רֹב שְׁהוּא רֹב הַמְקַרִים, וַע"כ עָלֵינוּ לְמַצּוֹא טַעַם מְפָנִי מַה נְקִטוּ חו"ל דְּבִכְה"ג עָלֵינוּ לְדוֹן עַל הָאָב מִי הוּא, וְלֹא לְדוֹן עַל יְצִירַת הַנּוֹלָד ע"י אִיזוֹ סִבָּה נּוֹלָד וְנוֹצֵר: וְנִלְעַנ"ד שְׁהַטַּעַם בְּזֶה פִּינּוּ דְּמְקוֹר הַסְּפֵק אֶחָד הוּא בֵּין אִם נְבוֹא לְדוֹן עַל סִבַּת הַיְצִירָה שֶׁל הַנּוֹלָד, וּבֵין אִם נְבוֹא לְדוֹן מִי הוּא הַבּוֹעֵל וּבְעֵיקַר הַדִּין בְּזֶה הַבּוֹעֵל הוּא הַגּוֹרֵם אֵת הָאִסּוּר, מִשׁו"ה נְקִטוּ חו"ל דְּסוּג הַסְּפֵק שְׁבָזָה הוּא מִי הִי הַבּוֹעֵל, וּמִשׁו"ה כְּשִׁאֵנוּ בְּאִים לְבָרֵר עַל הַבּוֹעֵל מִי הוּא וַע"כ תְלוּי דִּין הַבִּירוּר אִם אֲזֵל הוּא לְגַבְיָהּ אִיכָּא רֹב הַמְבָרֵר שְׁהוּא כְּשָׂר, וְאִם אֲזֵלָא הִיא לְגַבְיָהּ

והוא קבוע דהוי פמע"מ הוי ספק שקול, ובהא דכתב הרמ"א בסי' ק"י בתרנגולת טריפה שנתערבה בכלשרות ונמצא ביצה ביניהם שהביצה מותרת דאמרינן כל דפריש מרובא פריש, דלכאורה דומה לנלד שתוקי, דהרי גם בביצה יש לדון על התרנגולת שילדה את הביצה, וכשנבוא לברר על התרנגולת אם היא פשרה או טריפה, והיא קבועה וכמע"מ היא, אלא שאין אנו דנים לברר את התרנגולת שילדה את הביצה, רק אנו מבררים את סבת לידת הביצה שהוא רוב המקרה, נראה לי שהטעם בזה פיון שמצאנו את הביצה ביניהם, ועלינו לדון מתחילה על הדברים המוכיחים כמו בשר הנמצא בין התנויות שהדברים המוכיחים הם שגרמו את הספק שהם אחרונים בזמן, שכל מה שהוא מאוחר בזמן הוא הגורם את הספק, וכ"כ כל מוכיח היותר קרוב אל לידת הספק הוא מעולה יותר לברר את הספק, ומשו"ה בבשר הנמצא בין התנויות אנו דנים רק פרישת החתיכה מן התנות, ולא על התנות שהיתה החתיכה מונחת שם, וכ"כ בביצה הנמצאת בין תערובות תרנגולות, שהמוכיח האחרון הוא פרישת הביצה מן התרנגולת, משו"ה אנו דנים רק על הפרישה הזו, ובפרישה לעולם איכא רוב, וכ"כ בתינוק הנמצא שפרישתו מבית מולידיו הוא המוכיח האחרון, משו"ה אנו דנים עלי' צדדי הספק וכשיש רוב על מקרה זו מהני, אבל בשתוקי שמפירים את אמו, שאין שום ספק על פרישתו לכאן, והספק שנופל בזה הוא אפנה מאן הוא, וספק זה אינו על המוכיח אלא על עצם סבה הגורמת האיסור, ובסבה הגורמת האיסור כל הקדום בזמן הוא מקור הגורם את האיסור, משו"ה אנו דנים על הבועל ולא על סבת יצירת הנלד ע"י הבועל, אף שענין זה הוא מאוחר, והכלל בזה לפ"ד הוא שבמוכיחים אנו דנים לעולם על המוכיח האחרון, ובסבה הגורמת איסור אנו דנים לעולם על הגורם הראשון שהאחרון הוא כתולדה מוכרחת מהראשון: אמנם עדיין יש להקשות למה לא נימא גם בשתוקי שיהי' נדון עפ"י ספק של יצירת הנלד שנחשוב ענין יצירה זה פמוכיח ולא פסבה הגורמת האיסור, וכמו בבשר הנמצא שאין אנו דנים על הסבה העיקרית אם הוכשר הבשר ע"י שחיטה או לא אלא על המוכיח שהוא מציאות הפרישה מן התנות, ונלענ"ד שהטעם בזה דלכאורה קשה איך מהני בבשר הנמצא לברר שהוא בשר שחוטא ע"י רוב של מקרה הפרישה, דהלא כבר נתבאר בכ"מ עפ"י דברי הרא"ש דרובא דאימא קמן אינו בירור אלא דין התורה הוא שיהי' דין המיעוט פהרוב מקרא דאחרי רבים להטות, אבל באמת עדיין הדבר שקול הוא ככל ספק דעלמא, וענין זה שייך רק פשאנו דנים על עיקר בירור של איסור והיתר, אבל בכה"ג שהבירור הוא על המוכיח שיש לנו רוב שנפרש מחנות המוכרת בשר שחוטא, ובירור זה אינו בירור באמת, אלא שהדין שיהי' כמו שנפרש מחנות המוכרת בשר שחוטא, ובירור זה אינו בירור באמת, ובאמת אין פרישה מחנות כזאת גורמת שום דין, ואיך מהני רוב פזה, דבשלמא אם הי' רובא דאימא קמן חשוב כמברר באמת את המציאות, הי' מוכן הענין גם בבשר הנמצא, דכיון שנתברר לפנינו שנפרש הבשר מחנות המוכרת בשר שחוטא, ממילא מבוחר שהבשר בשר שחוטא הוא, אבל פיון שאינו בגדר ברור המציאות אלא דין מחודש שיהי' הדין כאילו נפרש מחנות זו, וענין זה לא שייך הלא דהרי פרישתו אינו גורם באמת שום דין, ונראה שבע"כ עלינו לומר דבאמת הפרישה גורם הדין, דכיון דאם יראה אדם ענין זה של הפרישה עפ"י דיני התורה עלי' להתנהג כאילו ראה את עצמות הסבה של איסור והיתר, מהאי טעמא חשבינן סבת

הפרישה כסבה גורמת שנוכל לומר שיהי' דין חתיכת בשר הנמצא קדין בשר הנפרש מחנות מוכרת בשר שחוטטה, וכ"ז שינה רק בסבה מוכיחה, שיש אפשרות בידי אדם להפירה ולדעת אותה, אבל ביצירת הנולד אם נבוא לדון ע"ז מדין מוכיח ומעיד על הדבר שלא בתורת סבה הגורמת את הדין, לא שינה ע"ז דין רוב, פינן דמוכיח זה אין באפשרות האדם לראותו ולהפירו, איך נימא שיהי' הדין כאילו ראינו מוכיח כזה, שמצד דין מוכיח ומברר אין במוכיח כזה שום דין פינן דאי אפשר שיגרום דין בעולם, ולעיל בשע"א פ"א פתבנו ענין זה לענין ספק רוב.

יעו"ש, ומשו"ה אם נבוא לדון על היצירה של הנולד עלינו לדון ע"ז שלא בתורת מוכיח על האיסור וההיתר אלא בתור סבה עצמיית הפועלת על עצם דין האיסור וההיתר, וכל שאנו דנים על עצם סבת האיסור עלינו לדון על מקור הראשון הגורם את הדין, ומהאי טעמא הי' פשוט להו לחז"ל דכל שמפירים את אמו אם מסופקים אנו על האב, עלינו לברר על הבעל מי הוא, ומשו"ה אם הוא הי' בביתו ובמקומו הוי ספק שקול אף אם הי' רוב העיר פורים, ולא מהני כזה רוב המקרה של יצירת הנולד ע"י פשר דהכלל כזה שלעולם אנו דנים רק על צדדי הספיקות שהדין נותן לדון עליהם.

עוד נלענ"ד דיש לחלק בין דין ביצה האמור בדברי הרמ"א ביו"ד סי' ק"י לבין דין שתוקי, דדין ביצת טריפה הוא משום דין יוצא מן הטמא ודין פסולי יוחסים אינו משום יוצא מחמת שנולד ונוצר מן פסולים, אלא משום הכתוב לו הלה אחר פסולו, ומשו"ה בביצה עלינו לברר אם יצא מן הטמא או מן הטהור, ובירור זה הוא ענין פרישה אבל ביוחסין עלינו לברר אפנה מאן הוא ומשו"ה עלינו לברר על האב וכזה חלוק אם הבעל הי' בקביעות או לא: פ"ק ה פתב הרשב"א ז"ל בתוה"ב שער ב' בית ד' וז"ל ולפיכך מי שלקח בשר פשר מן המקולין ואפילו חתיכה הראוי' להתכבד ואח"כ נמצאת טריפה במקולין ולא נודע חתיכות הטריפה בין שאר החתיכות ואינו יודע מאיזה לקח אם מן הטריפות או מן הפשירות כל אותן שלקחו כבר מן המקולין קודם שנודע שיש שם טריפות מותרות לפי שלא נודע האיסור אלא לאחר שפירשו אלו, וכשבא לאלו הספק בפורש בא להו וכל דפריש מרובא פריש, והיינו סיפא דברייתא דקתני ובנמצא הלה אחר הרוב, אבל אסור לאחר מכאן לקח מן הקבוע במקולין.

עכ"ל ובס' ב"ק הבית פתב וז"ל ולפימש"כ בענינים אלו הוא הדין אם הי' בעיר זה עשר חנויות מוחזקות לנו כולן בבשר שחוטטה ולקח מאחת מהן ואינו יודע איזו היא, ואח"כ נתברר לנו שא' מהחנויות אלו בשר נבילה, הרי מה שלקח מותר שבשעה שנולד הספק כבר פירשה זו ואזלינן בתר רובא ע"כ, ואגב חורפא אמרה וליתא וכד מעיינת בה שפיר משכחת להו דלא דמיין כלל, דאילו בנמצא דאזלינן בתר רובא הספק שנולד לנו על שעה זו על חתיכה זו עם היות החנויות ברורים שאין בהם ספק והספק שעלי' הוא על שעה זו ולא על שעת פרישתה מן החנויות, אבל בשר שניקח מן החנויות בעודן כולן בחזקת היתר כשנתברר שאחת מן החנויות אסורה אין תורת הספק הזה על שעה זו, שאין תולדת הספק מצד עצמה, אלא מצד ברירת החנויות שנתברר עכשיו שאחת מהן אסורה ומתוך כך נולד בה ספק על אותה שעה שהוא פירשה בידי הלוקח מהו א"כ ספק זה אינו מחודש, אלא גלוי מילתא בעלמא הוא שתחילה הי' נעלם ממנו שהי' סבור שכולן

מותרות וכשנתברר שאחת אסורה איגלאי מילתא למפרע שבשעת מקח חתיכה זו
כשפירשה מהן באותה שעה הי' ספק שלה וזה ברור.
עכ"ל.

ובס' משמרת הבית להרשב"א ז"ל כתב ע"ז וז"ל אמר הכותב הוא חלים והוא מפשר,
שהמחבר לא על חנות אחת מוכרת בשר נבילה בידוע אמרה דאעפ"י שזה לא ידע שיש
כאן חנות מוכרת בשר נבילה כיון שלקח משם מן הקבוע לקח, והמחבר לא כתב כאן פן
אלא בשנמצא שם ספק טריפה או אפי' ודאי טריפה לאחר שלקח, שזה לא נולד לנו
במקולין עד לאחר שקנה זה, וכל מה שלקח מתחילה ולאחר שפירש נולד לנו הספק
הזה אם לקח מן הטריפה או מן הכשירה מותר, דזה פנמצא הוא, דמ"ש מט' חנויות,
דודאי מי שלקח מן הקבוע לקח אלא שלא נולד לנו הספק בעודו בקבוע אלא בפורש
ומשום כך מותר, ואעפ"י שיזענו בבירור שלקחו מי שלקחו מן הקבוע, שאין בשר נמכר
בעיר אלא במקולין עכ"ל.

והנה בנידון שכ' הרא"ה שפכר הי' חנות אחת מוכרת בשר נבילה והלוקח לא ידע בשעת
לקיחתו דהוי קבוע, שהודה לו הרשב"א בזה, מוכן הטעם בזה כמש"כ לעיל דעיקר
ההבדל בין לקח לנמצא הוא צדדי הספק שעלינו לדון בזה, וכיון דבנידון כזה מה שגרם
הספק הוא מחמת שנודע לנו כי חנות אחת מוכרת בשר נבילה, ועמה אף שהלוקח מסופק
מאין לקח וספק זה הוא כספק פרישה, אבל באמת סבת הספק הוא מכבר בשעה
ראשונה, ועכשיו ג"כ עלינו לברר את החנות שלקח משם מה החנות הזאת, וכל שעלינו
לברר את החנות הוא ספק של קבוע דהרי גם מעיקרא כבר הי' חנות אחת מוכרת בשר
נבילה בידוע) ואופן דאיפליגו הרא"ה והרשב"א הוא אם נודע אח"כ שבמקולין זה
שלקח זה, נתערב טריפה באופן שאינה בטלה ברוב, פגון שהיתה חתיכה הראוי'
להתכבד, דהרא"ה סובר דגם בכה"ג אסור גם מה שלקח קודם שנודע הספק וכמו בלקח
אחר שנודע הספק והרשב"א סובר דבכה"ג מותר, והש"ך ביו"ד סי' ק"י סקי"ד הביא
שם דברי הרא"ה והרשב"א ומפרש שעיקר החילוק להרשב"א הוא בין מערובות
חתיכות למערובות חנויות.

יעו"ש.

והפר"ח שם הקשה עלי' דמלשון הרשב"א במשמרת הבית שמדמה זה לנמצא אף שיזע
שמן הקבוע לקח מוכח להדיא שאין החילוק בין מערובות חנויות למערובות חתיכות,
דאף אם נודע עכשיו שבמקולין אחד כל הנמצא שם הוא טריפה ודאית רק שאין ידוע
איזהו דמכאן ולהבא ודאי אסור, או משום דמערובות מקולין לא בטיל ברוב כמש"כ
כמה אחרונים, או בפשטות דהה"ל אינה בטלה, גם בכה"ג להדיא מוכח מלשון
הרשב"א דמותר מה שלקח קודם שנולד הספק, דהרי הרשב"א, דייק בלשונו דעיקר
הטעם בזה משום שנודע שחנות אחת מוכרת בשר נבילה בידוע, מה"ט הודה להרא"ש
בנידון שצייר הרא"ה, ונלענ"ד בכונת הרשב"א שעיקר החילוק בזה באיזה ספיקות
שעלינו לדון בזה דבבשר הנמצא אף שיזע לנו שנקח ממקום קביעות, אבל אין לנו
לדון על החתיכה רק מצד עצמה מאיזו חנות היא נפרשה, ואין לנו לדון פלל על החנות
שהיתה חתיכה זו מנחת שם, כיון שלא ראינו את החנות ולא עלה לנו שום ספק עלי',

וסובר ה'רשב"א דגם בלקח מן המקולין אף שלקח בעצמו ועתה שכח באיזה מקולין, דלקאורה הרי זה דומה ללקח מחנות ושכח מאיזה חנות, וכמו שדמה הרא"ה שני ענינים אלו, אבל פיון דבשעת לקיחה לא הי' שום דין ספק על החנות דכולן הי' בחזקת פשוט ושום אדם לא ידע שנמצא טריפה במקולין, ורק עכשיו נודע שנמצא במקולין טריפה, ונולד מזה ספק, נמצא שדין הספק הוא רק עכשיו לאחר שנפרש הבשר והוי תורת הספק רק על חתיכה זו לבד, וכשעלינו לדון רק על החתיכה זו לאחר שפירשה אין עושים צד הספק רק מאין נפרשה שזהו ספק של פרישה דאולינו בתר רוב, והרא"ה סובר פיון דבאמת במציאות כבר הי' טריפה במקולין בשעת לקיחתו, חשבינו כאילו כבר הי' תורת הספק אז בשעת לקיחתו, רק הוא לא ידע, ומשו"ה מדמה זה כאילו נודע עכשיו שחנות אחת מוכרת בשר שחוטא, והרשב"א מחלק בין היכא שנודע עכשיו שחנות מוכרת בשר גבילה בידיע, שפבר הי' נודע לרבים, חשבינו שהי' ראוי לספק כבר על מקום לקיחתו מה הוא וחסרון ידיעת הלוקח אינו מועיל כלום לשנות את תורת הספק והרא"ה אינו מחלק בין טריפה שנודע כבר לרבים לבין היכא שלא ידע שום איש פיון דבאמת כבר הי' טריפה מעורב או במקולין אחרים או במקולין זה עצמו: והר"ן בפגיה"נ כתב בענין זה בלשון אחר וז"ל וכתבו בתוס' דלא מיקרי קבוע אלא פשהי' האיסור נודע קודם שלקח אבל אם לא נודעה האיסור קודם שלקח, אעפ"י שלאחר שלקח נתגלה האיסור ונעשה קבוע לא אמרינו בי' דליהוי קבוע למפרע, ונ"מ למי שלקח בשר מן המקולין ואח"כ נודע שהיתה טריפה ביניהם דשרי, פיון דבשעה שלקח לא הי' קבוע, דדין קבוע שיהא כמע"מ חידוש הוא ואין לה בו אלא משעת חידושו ואילך, כלו' משנעשה קבוע אבל למפרע לא.

עכ"ל.

ונלענ"ד דהר"ן סובר פהרשב"א ולא מטעמי דהרשב"א סובר דבכה"ג שנמצא טריפה במקולין שלא הפיר בה אדם עד עכשיו אין תורת הספק למפרע לומר שפבר הי' ענין הספק, אלא חשבינו שכל דין הספק נתחדש עכשיו, ומה"ט הוא דומה לבשר הנמצא, דלא שייך לומר שפבר הי' הספק, דהאדם שלקח אולי ידע והפיר בה פיון שהחנויות הם ברויים, כ"כ ה"א פיון שלא הפיר שום אדם שנמצא שם טריפה עד עכשיו, לאחר שנפרד חשבינו שעיקר הספק נולד עכשיו לאחר שנפרשה החתיכה, והר"ן סובר דגם בנתגלה עכשיו שיש טריפה במקולין חשבינו כאילו הי' הספק כבר וכמו שסובר הרא"ה דאין חילוק בין ידעו בו רבים או לא, אלא אף אם נימא דהוי ספק למפרע, ועלינו לברר למפרע דהחנות שהי' מונח שם חתיכה זו הי' כל הנמצא בה בשר פשר, מ"מ הוי רוב דעל זמן ההוא איכא רוב המספר משום דכיון דאז לא הי' עוד איסור ניקר וידוע, לא הי' בזמן ההוא דין קבוע על החנויות, ולפי"ז נלענ"ד ברור שפנידון שצייר הרא"ה ז"ל שנודע עכשיו דחנות אחת מוכרת בשר גבילה בידיע, היינו שפבר הי' נודע לרבים ענין זה, רק הוא הלוקח לא ידע מזה, שבאופן זה גם להר"ן ז"ל הוי קבוע למפרע, פיון שפבר הי' קבוע, דמה שיודע וניקר חשוב קבוע, ורק היכא שנמצא עכשיו שהי' טריפה במקולין דמעיקרא לא הי' ידוע וניקר, לא אמרינו דע"ז שנודע עכשיו שמעיקרא הי' טריפה במקולין שיהי' קבוע למפרע, והחילוק בין הר"ן והרשב"א הוא, דלהרשב"א מה שלקח מן המקולין קודם שנודע הספק הוא מדין כל דפריש מרובא פריש, שהוא רוב המקרה

של פרישה, ולהר"ן אינו פן אלא רוב המספר, דמעיקרא קודם שהי' קבוע גם רוב המספר מהני.

ולפימש"כ איכא נפ"מ לדינא בין הר"ן והרשב"א היכא שנודע עכשיו דבחנות אחת הי' רק בשר טריפה, ולא נודע באיזו חנות והלוקח ידע מאיזו חנות לקח, דהוא מה שאמרו האחרונים תערוכות חנויות, דמפאן ולהבא אסור, או משום דהני חהר"ל, או משום דהני של שני בני אדם שאינם עומדים להתערב, ולהב"ח והד"מ אפשר דהוא מה"ת, ומה שלקח קודם שנודע הספק, נלענ"ד שלהרשב"א אסור בכה"ג, דלפימש"כ סובר הרשב"א דגם כשלא הי' ידוע מעיקרא חשוב קבוע, אלא דצדדי הספק הוא פהספק של בשר הנמצא שחשבינו שנוולד הספק עכשיו, ומשו"ה אין לנו לספק רק מהיכן נפרשה החתיכה, וזה שייך רק בתערוכות חתיכות או בחנויות שאינן יודע מאיזו לקח, אבל כשיודע מאיזו חנות, ורק אין ידוע באיזו חנות נמצא בשר טריפה, דבכה"ג אין תורת הספק על החתיכה זו שלקח מהיכן נפרשה, שהרי יודע את החנות שהיתה שם חתיכה זו, המסופקים אנחנו על כל החנות אם הנמצא שם הוא בשר פשר או לא, ועלינו לברר למפרע שחנות זאת כל הבשר שנמצא בתוכה הוא בשר פשר או לא, ונעלינו לברר קבוע ממש, ולשיטת הר"ן שבארנו וסובר להיפוך שתורת הספק הוא למפרע משעה שהותחל הבשר להפרש ממקולין, אלא דאז לא הי' על המקולין דין קבוע, כ"ז שלא הי' ידוע לשום אדם ממקרה הטריפה יש מקום לומר דגם כשיודע את החנות שלקח הבשר והספק אם ביה הי' בשר טריפה, מותר כל מה שלקח קודם שנוולד הספק, כיון דבשעה שלקח לא הי' קבוע ומהני רוב המספר לברר על זמן שהוא שפל מה שנמצא אז בחנות זו הי' הכל בשר פשר, ורק משעה שנוולד הספק חל אסור על הנמצא בחנות זו, כמו שנאסרו שאר החנויות הנכנסים בספק זה, ובשר הנפרש קודם שנוולד הספק מותר, דבזמן שהוא עדיין לא הי' דין קבוע ומפאן ולהבא נעשה קבוע: אמנם נלענ"ד דגם לשיטת הר"ן שאלה זו תלוי' בשאלת תשובת גאוני בתראי הידועה שהבאנו לעיל בפ"ב בתצי פכ"ש הקבוע ונצי השני פריש, דיש מתירים הפל ויש אוסרים הפל, והפר"ח מקריע דהקבוע אסור מן הדין והנפרש מותר, דכ"כ בבנידון דידן שיודע את החנות שהי' שם הבשר, דאם מה שלקח הוא בשר פשר הרי אז כל הנמצא בחנות הוא פשר, ואם הנמצא בחנות אסור גם חתיכה זו אסורה, כיון דאין פאן תערוכות חתיכות, ולפימש"כ לעיל דבכה"ג שאי אפשר לעשות צדדי הספק על הדבר הנפרש לחוד רק לצרף הכל ביחד את מה שבחנות עם חתיכה זו: תלוי ברוב ומיעוט שאם מה שנפרש הוא רוב והמיעוט הוא הנשאר בחנות, אז נגרר מה שבחנות אחר הרוב שנפרש והכל מותר, ואם הרוב נשאר בחנות והמיעוט נפרש הכל אסור, ולפי"ז גם להר"ן אינו פשוט להיתר בכה"ג, ולכן מה שכ' בפמ"ג סי' ק"ו על דברי הש"ך סק"ד לבאר להלכה ענין זה שפשוט יותר להתיר בתערוכות חנויות בידוע מאיזו לקח, שהוא קבוע דרבנן, מכמו קבוע דאורייתא.

היינו שנודע עכשיו החנות האחת שבה נמצא הטריפה, וא"י מאיזו לקח שהוא קבוע דאורייתא יעו"ש, ולפימש"כ הוא להיפוך, דבנידון שקורא הפמ"ג קבוע דאורייתא ודאי שרי להרשב"א ולהר"ן, מלבד לשיטת הרא"ה שחולק על הרשב"א, ובנידון שקורא הפמ"ג קבוע דרבנן, לפימש"כ לכו"ע אסור אם יודע מאיזו לקח, ואפשר דמה"ט פתב הש"ך דלהרשב"א אינו מותר רק בתערוכות חתיכות, ועיקר הפונה בזה שיהי' תורת

הספק מאיזו לקח כמו בתערובות חתיכות וה"ה בחנויות כה"ג אם אפשר לספק מאיזו לקח, אבל בתערובות חנויות שיודע מאיזו לקח והספק הוא על החנות בכלל בכה"ג אסור ודאי להרשב"א, ובזה יתישבו דברי הש"ך מהשגת הפר"ח שהבאנו לעיל, דהעיקר תלוי בזה אם אפשר לעשות צדדי הספק רק על החתיכה הנפרשת לדון עלי' מאין לוקחה זאת, אבל מש"כ הש"ך שלשיטת הר"ן מותר גם בתערובות חנויות שלא פהרשב"א אינו מוכרח, דלפימש"כ י"ל דגם להר"ן היכא שיודע מאיזו חנות לקח והספק הוא על החנות בכלל על כל הנמצא בתוכה דאסור גם חתיכה שלקח קודם שנולד הספק, היינו דאם הנשאר בחנות הוא רוב, מפניו שנאסר כל הנמצא בחנות גם חתיכה זו תאסר מפניו ולהבא כנלענ"ד בענין זה: ובחי' הגהת בית מאיר ליו"ד סי' ק"ו הקשה על מש"כ הש"ך בסקי"ד דלפ"מ שפירשו הב' ח והאחרונים דברי הטור דס"ל אם ידוע שיש טריפה בחנות אחת ולא נודע באיזו מהן ולקח מאחת מהן וידוע מאיזו מהן לקח הו"ל קבוע וכו' א"כ מוכח דהטור ס"ל פהר"ן דהא כתב ע"ז וכ"כ פתב"א א"א הרא"ש ז"ל דכל מה שלקחו קודם ספיקא הפל מותר ולאחר שנולד הספק הפל אסור עכ"ל.

אבל באמת לא משמע כן מתשו' הרא"ש פלל כ' סי' י"ז דמייירי התם להדיא בנתערבו החתיכות זו בתוך זו, דאעפ"י שהן חתיכה הראוי' להתפכד שרי פשלקחו קודם ספיקא, עכ"ל הש"ך. והקשה ע"ז בחי' בי"מ דאר"ם דא"ש מייירי בקבוע דרבנן מ"מ מוכח דסובר פהר"ן דהלא כל דתקון רבנן פצין דאורייתא תקון, וכן הקשה שם על הט"ז, יעו"ש, והנה מדברי הט"ז מוכח להדיא מה שמוותר כל מה שלקח קודם שנולד הספק הוא דוקא בקבוע דרבנן, וכן משמע מדברי הפמ"ג בענין זה, אבל באמת לפימש"כ בין להרשב"א ובין להר"ן לא נזכר שום רמז לחלק בין קבוע דאורייתא לקבוע דרבנן, אלא כל אחד לשיטתו סובר דמותר כל מה שלקח קודם שנולד הספק, אלא שבתערובות חנויות פשיודע מאיזו מהן לקח, לשיטת הרשב"א אסור מטעם שכתבנו, דס"ל דאמרינן קבוע למפרע, ולהר"ן מותר דלא אמרינן קבוע למפרע, אבל בתערובות חתיכות פגון זהר"ל הרי גם הרשב"א מתיר כמו שפירש להדיא בתו"ה ובמשמרת הבית, ואם נאמר דהרא"ש מייירי בתערובות חתיכות, אין ראי' דסובר פהר"ן דבכה"ג הלא גם להרשב"א מותר וצדקו מאד דברי הש"ך בזה, אבל בעיקר הענין לפימש"כ י"ל דבתערובות חנויות שיודע מאיזו לקח גם להר"ן נאסר גם מה שלקח קודם שנודע הספק, וגם הר"ן מייירי רק בתערובות חתיכות, רק בטעם ההימור מחולק הר"ן עם הרשב"א.

אמנם מה שנראה מפשטות דברי הש"ך דהר"ן חולק על עיקר דין של הרשב"א והרא"ה היינו בנגידון שצייר הרא"ה שנודע עכשיו שחנות אחת מוכרת בש"ט טריפה בידועה, היינו שפכר נודע לרבים שפחנות זו הוא בש"ט טריפה אלא שלוקח זה לא ידע, שלשיטת הר"ן גם בכה"ג מותר זה ודאי קשה, שמדברי הר"ן מוכח להדיא היפוך זה, חדא ממה שכתב ונפ"מ מי שלקח ממקולין, ואח"כ נודע שהיתה טריפה ביניהם שהוא ממש כאופן שכתב הרשב"א, ואם חולק על הרשב"א ומתיר יותר גם אם הי' מעיקר חנות מוכרת בש"ט טריפה בידוע הו"ל להר"ן לציר אופן זה שהוא יותר חידוש, ועוד ממה שכתב פיון דדין קבוע הוי חידוש אין לה בו אלא משעת חידושו היינו משעה שנעשה קבוע, ובנגידון שצייר הרא"ה שפכר נודע לרבים פכר הי' קבוע, אלא שהלוקח לא ידע, אלא נראה ברור דבאופן שצייר הרא"ה אסור לכו"ע מה"ת, דלא בעינן שיהי' נולד הספק להלוקח

מעיקרא, אלא כיון שהי' ראוי לספק ע"ז מעיקרא, חשבינו פאילו פבר נולד הספק, ומשום זה אין לעשות עכשיו ספק חדש על הפרישה, דרק בלקח אחר והניח את הבשר, לגבי דיון חשבינו שעכשיו נולד הספק, דאולי האיש שלקח הפיר וידע מה שלקח, כיון שהחננויות ברורים, אבל בלקח הוא ולא הפיר פלום רק סבר וטעה שפולם פשרות אמרינו דכבר הי' ספק זה, וכמו שבאור הרא"ה ז"ל, ורבינו הרשב"א הודה לו בזה: ובהא דאמרינו במס' נזיר באומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם אסור בכל הנשים שבעולם, משום דכיון דהיא נחה ולא ניד הוי קבוע פמע"מ, וכי תימא אימור בשוקא אשכח וקדיש, הדרא לניחותה, ומפרשי התוס' והרא"ש דכונת הש"ס הוא על האשה שקדש השליח, הבאנו דבריהם לעיל בפ"א, דלכאורה קשה לפי"מ שבאר לנו הרשב"א דגם בלקח איש אחד מן החננויות והניח והלך לו, אף שיזענו שמן הקבוע לקח לגבי דיון הוי פריש, משום דכל תורת הספק נולד עכשיו לאחר שפירשה החתיכה, אין נפ"מ בזה מה שהיתה מעיקרא בשעת פרישתה בקביעות, הלא כ"כ באשה שנתקדשה דמעיקרא בשעת קדושי' לא הי' שום ספק ורק עכשיו נולד הספק ומה נפ"מ בזה אם בשוקא אשכח וקדיש או קדשה בביתה, ועלינו לדון רק עכשיו בשעה שנולד הספק אם היא קבועה או לא, ונלענ"ד דזה גופא הוא מה שמתרץ הש"ס הדרא לניחותא, פלומ' דאין נפ"מ אם היתה מעיקרא בשעת קידושין קבועה או לא, שהעיקר תלוי בזה איך היא בשעת לידת הספק שהיא בשעה שרוצה לישא אשה, נופל ספק שמא המקודשת פבר היא מן קרובות אשה זו שרוצה לישא עכשיו, וכן נראה עיקר ענין זה, דאם הי' חשוב בכה"ג שתורת הספק הוא למפרע, ואז הי' רוב משום דבשוקא אשכח וקדיש, לא הי' נגרע היתר זה מחמת שהדרא לניחותה, וכמו דאסרינו בחתיכה שנתקדשה אף שעכשיו היא פריש אם חשיב שפבר נולד הספק כמו בנגידון שצ"י הרא"ה והרשב"א, כ"כ אין לאסור מה שעכשיו הוא קבוע אם חשבינו שפבר נולד הספק בשעה שהי' פריש, אלא ודאי בטעמא דמילתא דמסיק הש"ס דאסרינו משום דהדרא לניחותא הוא מטעם דאין לדון בכה"ג שספק של עכשיו הוא נולד פבר למפרע, אלא כל שעה ושעה תורת הספק ע"ז מצד עצמו מחמת שיזענו שאשה אחת בעולם היא מקודשת לו, ועל כל אשה ואשה יש לספק שמא המקודשת היא מקרובות אשה זו, והא דקאמר הש"ס וכו' שמא בשוקא אשכח וקדיש, היינו שמא תאמר דתלוי הדבר איך היתה האשה בשעת קידושין, לא כן הוא, אלא תלוי במצבה של עכשיו שעכשיו היא תורת הספק בזה בין להיתר ובין לאיסור: פ"ק ו פתבו בתוס' פ"ק דכתובות ד' ס"ו ד"ה דילמא אזלא איהי לגבייהו פי' לתוך ביתם דאפי' בתוך העיר לא חשיב קבוע דדמי לגמץא בין החננויות דלא חשיב קבוע וכן גבי תינוק מושלף בעיר לא חשיב קבוע הואיל ולא נמצא בביתו ולכך פי' בקונטרס שפירש בוועל מביתו.

עכ"ל.

ודבריהם צריכים ביאור, דהנה בפשר הנמצא בין החננויות אף אם נימא דהוי קבוע, מ"מ איכא רוב שנתפרש מרוב חננויות המוכרות בשר שחוטטה, דכיון דבמקום שנמצא ודאי אין כאן מקום למציאות הבשר וידענו בבירור שמן החננויות הוא בא לכאן ואיכא רוב סבות של פרישה שמן בשר שחוטטה הוא, וכ"כ בתינוק המושף ג"כ איכא רוב של השלכה שע"י אב ואם פשרים הושלף, ובמה נפ"מ בזה אם נימא שהתינוק שנמצא בשוק יתחשב

בְּקִבּוּעַ, דִּהְלֵא גַם בְּדָבָר קִבּוּעַ מִהַנִּי רֹב הַמְקָרִי, וּמֵאִי רֵאִי הִיא לְהוֹכִיחַ דְּבַתּוֹף הָעִיר לֹא חָשִׁיב קִבּוּעַ לְעִנּוּן הַבּוֹעֵל, וּבַפְּשׁוּטוֹת מִשְׁמַע מְדַבְּרֵיהֶם דְּבַדְּבָר קִבּוּעַ לֹא מִהַנִּי גַם רֹב שֶׁל מְקָרָה הַמוֹכִיחַ עַל הַדְּבָר, אֲבָל פְּכַר נִתְּבָאָר לְעִיל דְּאִינוּ פֹּן, דְּעִיקָר הַחִידוּשׁ שֶׁחֲדָשָׁה תּוֹרָה הוּא דְּדָבָר קִבּוּעַ חָשׁוּב כַּמַּע"מ וְלִיכָא מְסַפֵּר הָרוּב, אֲבָל אִם אָנוּ דְּנִים עַל רֹב שֶׁל מְקָרָה לֹא שְׂיִיף זֶה, וְנִלְעַנ"ד לְפָרֵשׁ דְּבַרֵּיהֶם גַּם עַפ"י דְּרַפְנוּ, דִּהִיכָא שְׁאָנוּ דְּנִים עַל מְקָרָה שֶׁל פְּרִישָׁה אִין נִפְקָא מִינָהּ בֵּין אִם יִתְחַשֵּׁב הַנִּדּוּן קִבּוּעַ אוֹ פְּרִישׁ, אֲלֵא שֶׁהָעִיקָר תְּלוּי בְּאִנְפֵּי הַסְּפִיקוֹת שֶׁעֲלִינוּ לְדוֹן בְּזֶה, וְהִנֵּה בְּבִשְׁר הַנְּמָצָא בֵּין הַחֲנוּיּוֹת שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹס' לְכַאוּרָה אִינוּ מוֹבֵן בְּלֵא"ה, דִּהְרִי פְּתִבוּ תּוֹס' בְּכַמְהָ מְקוֹמוֹת דְּקִבּוּעַ לֹא הֵנִי אֲלֵא אִם נִיכָר הָאִיסוּר בְּמְקוֹמוֹ וּבִשְׁר הַנְּמָצָא הֲלֵא אִינוּ נִיכָר פְּלוּם וְאִיף יִתְחַשֵּׁב קִבּוּעַ, וְאִיף מְדַמִּים עִנּוּן זֶה לְאֵדָם שֶׁפִּירֵשׁ שֶׁהֲרֵבָה מְכִירִים יֵשׁ לוֹ, אֲלֵא נִרְאֶה דְּכּוֹנְנָתָם פִּינוּן דְּסַתְמָא קַתְנִי וּבְנִמְצָא הֵלֶךְ אַחַר הָרוּב, הִינּוּ אִף אִם מְצָא סְמוּךְ לַחֲנוּת בְּאִנְפֵּי שְׁאָם הִי יוֹדֵעַ לְכַנּוּן עַכְשָׁי הַמְּקוֹם שֶׁהִי מְנַח שָׁם הִי מִתְבָּרַר הַדְּבָר, מִשּׁוּם שֶׁהִי סְמוּךְ לַחֲנוּת מִמֶּשׁ, בְּאִנְפֵּי דְּאִיף לְפִי"מ דְּקִי"ל בְּרוּב וְקָרוּב הוֹלְכִים אַחַר הָרוּב, בְּקָוֶרְבָּא פְּזֵאת גַּם לר"ח אֲזִלִּינוּ בְּתֵר קָרוּב וּכְמַש"כ הַרְמַב"ן בַּפ' לֹא יִחַפּוֹר הוֹבָא בַּקְצוּה"ח ס' רס"ב סק"ב הִיכָא דִּהְנִי כְּבַמְקוֹמוֹ מִמֶּשׁ וְאִיכָא חֲזָקָה פֶּאן נִמְצָא פֶּאן הִי אֲזִלִּינוּ בְּתֵר קָרוּב.

יעו"ש.

וּבְמִצְאָה בְּמְקוֹם כְּזֶה וְאִם"כ אִינוּ יוֹדֵעַ אֵת הַמְּקוֹם, הִנֵּה בַּכַּה"ג יֵשׁ לְדוֹן הַצַּד הַסְּפֵק גַּם עַל הַמְּסַפֵּר, הִינּוּ לְצָרַף הַבִּשְׁר עִם הַחֲנוּת שֶׁהִי סְמוּךְ לְבִשְׁר זֶה וְלְדוֹן עַל הַפֶּל יַחַד אִם הוּא מְקוֹם שֶׁל בִּשְׁר שְׁחוּטָה, וְאִז הֵנִי דִין קִבּוּעַ דִּהְלֵא הוּא נִיכָר, דְּבִשְׁעָה שֶׁמְצָא אִם הִי דוֹרֵשׁ וְחוֹקֵר הִי מִתְבָּרַר ע"י הַחֲנוּת הַסְּמוּךְ לְבִשְׁר זֶה, וּמִדְּקַתְנִי שֶׁבְּנִמְצָא הֵלֶךְ אַחַר הָרוּב, מִשְׁמַע אִף אִם נִמְצָא בַּכַּה"ג ג"כ הֵלֶךְ אַחַר הָרוּב, מִשּׁוּם דְּעַכְשָׁי אִינוּ יוֹדֵעַ אֵת הַמְּקוֹם שֶׁמְצָא בּוֹ הַבִּשְׁר, מִזֶּה מוֹכַח דְּכָל שְׁלֵא לְקַח מִן הַחֲנוּיּוֹת מִמֶּשׁ חָשִׁיב פְּרִישׁ וְהִיכָא דִּהוּא פְּרִישׁ אָנוּ דְּנִים לְעוֹלָם עַל עִנּוּן הַפְּרִישָׁה, וְלָכֵן הוֹכִיחַ הַתּוֹס' דְּגַם בְּאֵדָם שֶׁפִּירֵשׁ מִבֵּיתוֹ וְהוּא בִּשְׁוֹק בְּתוֹף הָעִיר חָשׁוּב כְּפִירֵשׁ וְעֲלִינוּ לְדוֹן עַל פְּרִישָׁתוֹ, דָּאִם נֹאמֵר דְּגַם בִּשְׁוֹק הוּא קִבּוּעַ הִי אֲפָשֵׁר לְעֲשׂוֹת צַד הַסְּפֵק עַל מְסַפֵּר הַכְּשָׁרִים וְהַפְּסוּלִים הַנְּמָצָאִים בְּעִיר וְהֵנִי דִין קִבּוּעַ כַּמַּע"מ, וּכ"כ נֹאמֵר בְּכּוֹנְנָתָם עַל תִּינוּק הַנְּמָצָא, דָּאִם נִמְצָא בִּשְׁוֹק אִף דְּאֲפָשֵׁר דְּאִיכָא הֲרֵבָה בְּנִי אֵדָם שֶׁהִי מְכִירִים אוֹתוֹ בְּמְקוֹמוֹ, וְאִם הִי ע"ז דִין קִבּוּעַ, לֹא הִי רְאוּי לְעֲשׂוֹת צַד הַסְּפֵק עַל פְּרִישָׁתוֹ, אֲלֵא עַל מְסַפֵּר הַתִּינוּקוֹת שְׁבַעֵיר, וְלֹא הִי מִהַנִּי רֹב הַמְּסַפֵּר מִחֲמַת דִין קִבּוּעַ שֶׁהוּא כַּמַּע"מ, אֲלֵא מִשּׁוּם דִּהוּא פְּרִישׁ אִז עֲבַדִּינוּ צְדֵי הַסְּפֵק עַל הַפְּרִישָׁה, וְעַפ"י"ז הִדְרִינוּ לְכָלֵל הָעִנּוּן שֶׁבְּאִרְנוּ בְּפָרְקִים הַקּוֹדְמִים, דִּהִיכָא שֶׁצְדֵי הַסְּפִיקוֹת הֵם עַל אִיזָה עִנּוּן שֶׁל פְּרִישָׁה אוֹ רֹב אַחַר מְרוּבָא דְּאִתָּא קָמֵן שֶׁהוּא רֹב הַמְּקָרִים אִין שׁוּם הַבְּדֵל בֵּין אִם הַדְּבָר הַנִּדּוּן קִבּוּעַ אוֹ לֹא, וּכְמוֹ בִּשְׁתּוּקֵי שְׁמִכִּירִים אֵת אִמוֹ, שֶׁהוּא קִבּוּעַ, אִם יִדְעִינוּ שֶׁהַבּוֹעֵל אֲזֵל לְגַבְהָ אֲזִלִּינוּ בְּתֵר רֹב לְהַכְרִיעַ עַל הַגִּלְד אִף שֶׁהוּא קִבּוּעַ, וְנִתְחַדֵּשׁ לָנוּ לְלַמּוֹד מְדַבְּרֵי תּוֹס' הַנ"ל דְּגַם הִיכָא שֶׁאֲפָשֵׁר לְמַצּוֹא רֹב שֶׁל מְקָרָה תְּלוּי אִם נִקְרָא הַדְּבָר קִבּוּעַ אוֹ לֹא, הִינּוּ דָּאִם הוּא כְּקִבּוּעַ אִז עֲלִינוּ לְדוֹן עַל קְבִיעוּתוֹ וְלֹא עַל פְּרִישָׁתוֹ, וְאִם הוּא פְּרִישׁ לְעוֹלָם עֲלִינוּ לְדוֹן עַל פְּרִישָׁתוֹ, אֲבָל כ"ז בְּקִבּוּעַ כְּזֶה דִּישׁ צְדֵי הַסְּפֵק גַּם עַל קְבִיעוּתוֹ וְכַאֲנִי שֶׁהֵבִיאוּ דְּבַרֵּי הַתּוֹס' דְּעַל אֵדָם בִּשְׁוֹק אִם נֹאמֵר שֶׁהוּא קִבּוּעַ יֵשׁ לְעֲשׂוֹת צַד הַסְּפֵק עַל קְבִיעוּתוֹ מִי הוּא הָאִישׁ הַזֶּה, מִצַּד

שִׁישׁ בְּעִיר אֲנָשִׁים פְּשָׁרִים וּפְסוּלִים, אָבֵל בְּשִׁתּוּקֵי דָאָף שֶׁהוּא קְבוּעַ מ"מ פִּינוּן דָּאִין בְּזֶה צַד סִפְקַ עַל קְבִיעוּתוֹ, אֲלֵא מִצַּד אָבִיו מִי הִי, וְעַל אָבִיו אֵיפֹא רֹבַשׁ פְּרִישָׁה, הִיכָא דְאִזְלָה הוּא לְגַבְהָ מִשׁו"ה אֲזִלְיָנָא בְּתַר הָרֹבַשׁ: וּבַחֲזִי' בֵּית מְאִיר יו"ד סִי' ק"י סְעִי' ג' פְּתַב וְנ"ל אָבֵל בְּשָׁר הַנְּמָצָא בְּשׁוּק אוֹ בֵּיד עֶפְו"ם מְוֹתֵר סְתִימַת הַלְשׁוֹן מִשְׁמַע אִפִּי' בְּנִמְצָא בֵּיד עֶפְו"ם בְּבֵיתוֹ, וּבְתוֹס' פְּתוּבוֹת ד' ט"ו ד"ה דִּילְמָא מִשְׁמַע דְּנִמְצָא בֵּין הַחֲנוּיּוֹת דְּוִקָא בְּשׁוּק שְׁרִי דָּאָז חֲשִׁיב פְּפִירֵשׁ מִשְׁא"כ אִם הִי נִמְצָא בְּבֵית דָּאָז הַדֵּר לְנִיחּוּתֵי' וְחֲשִׁיב קְבוּעַ וְכֹן פְּתַבוּ גַבֵּי תִינּוּק מְוִשְׁלָף בְּעִיר לֹא חֲשׁוּב קְבוּעַ הוּאִיל וְלֹא נִמְצָא בְּבֵית מִשְׁמַע הָא בְּבֵית חֲשׁוּב נוֹלַד הַסִּפְקַ בְּקְבִיעוּת וּא"כ מְאִי דְמִשְׁנֵי הַסּוּגִיָּא דְחֻלִּין צ"ה נִמְצָא בֵּיד עֶפְו"ם, הִינּוּ נְמִי שְׁעוּמַד הַעֶפְו"ם בְּשׁוּק וְלֹא בְּבֵית, וְצ"ע שְׁלֹא חִלְקוּ הַפּוֹסְקִים, וְאוּלַי הַתּוֹס' לֹא פְתַבוּ אֲלֵא בְּנִמְצָא בְּבֵיתָם הִרְאִשׁוּן שְׁשָׁם מְקוּמָם, אָבֵל הִיכָא שְׁפִירֵשׁ מְמָקוּם הָא' אִפִּי' בָּא אַח"כ לְבֵית שְׁפִיר חֲשׁוּב פִּירֵשׁ עַכ"ל.

וְכַמְּה רְחוּקִים הַדְּבָרִים בְּעֵינֵי, וְכַנְרָאָה שִׁיטַת הַגְּאוּן בְּעַל הַבֵּית מְאִיר שְׁלַעוּלָם תְּלוּי אִם הַנְּיָדוֹן קְבוּעַ אוֹ פְּרִישׁ, וְכֹן נִרְאָה שִׁיטַתוֹ מְדַבְּרֵי' שְׁפְתַב בְּסְעִי' ו' בְּנִתְעַרְבָה תְּרַנְגְּוֹלַת טְרַיְפָה בְּכַשִּׁירוֹת וְנִמְצָא בִּיצָה בִּינֵיהֶם הַבִּיצָה מְוֹתֵרַת אַע"ג דְּהַתְרַנְגְּוּלִים חֲשׁוּבִים וְלֹא מִתְבַּטְּלִים לְגַבֵּי בִּיצָה אֲזִלְיָנָא בְּתַר רֹבַשׁ, וְנ"ל עִי' פְּתוּבוֹת ד' ט"ו פְּתַבוּ תּוֹס' וְכֹן גַבֵּי תִינּוּק מְוִשְׁלָף בְּעִיר לֹא חֲשׁוּב קְבוּעַ הוּאִיל וְלֹא נִמְצָא בְּבֵיתוֹ וְע"כ צ"ל דְּלְגַבֵּי בִּיצָה הַחֲצָר לֹא נִחְשָׁב בֵּיתָה.

עכ"ל.

דְּלְדַבְּרֵי' אִם הַבִּיצָה חֲשׁוּב קְבוּעַ אִזְ לֹא מְהֵי רֹבַשׁ הַמְקַרְהָ שְׁאֲנוּמְבָרְרִים שְׁנוּלְדָה מִתְרַנְגְּוֹלַת פְּשָׁרָה, וּמִשׁו"ה דְּחִיק לֹמַר דְּלְגַבֵּי בִּיצָה הַחֲצָר לֹא נִחְשָׁב בֵּיתָה, וְכַל הַרְוָאָה יִרְאָה פְּמָה רְחוּק דְּבָר זֶה מְפָרְזֵי הַאֲמַת, אָבֵל הַאֲמַת יוֹרָה דְּרַכּוּ, פִּינוּן שְׁאִין הַסִּפְקַ עַל הַבִּיצָה מִחֲמַת תַּעֲרוּבוֹת שְׁאָר בִּיצִים, דְּרַק עַל בִּיצָה אַחַת הוּא הַסִּפְקַ אֲלֵא שְׁאֲנוּ דְנִים לְבָרַר מְאִיזוּ תְּרַנְגְּוֹלַת נוֹלְדָה, אִין נִפ"מ בְּזֶה אִם הוּא קְבוּעַ אוֹ לֹא, וּלְפִי"ז גַּם מִש"כ הַגְּאוּן הַנְּיָ"ל בְּסְעִי' ג' לְהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵי תּוֹס' אִין הַדְּבָרִים מְחַוְוִרִים וְכַמוֹ שְׁהַרְגִישׁ הַגְּאוּן בְּעֶצְמוֹ וְאָף דְּפִשְׁטוֹת דְּבָרֵי הַתּוֹס' מוֹרִים כֹּן, אָבֵל אִי אֲפִשְׁר לְפָרֵשׁ דְּבָרֵיהֶם כֹּן וְכַמוֹ שְׁהַאֲרַכְנוּ לְעִיל לְבָאָר דְּבָרֵיהֶם עַל נְכוּן, וְעִפִּי"ז מִש"כ הַגְּאוּן לְדוֹן עַל חֲתִיכַת בְּשָׁר הַנְּמָצָא בְּבֵית שְׁאֲמַר הַדֵּר לְנִיחּוּתָא הוּא לְעַנ"ד דְּבָרֵי שְׁגָגָה, וְכַמוֹ שְׁפְתַבוּ בְּתוֹס' שְׁם דְּבִאֲזִל הוּא לְגַבְהָ דְאֲמַרִּינָא כָּל דְּפִרִישׁ מְרֹבַשׁ פְּרִישׁ דְּלֹא שְׁיִיף הֶתֶם לֹמַר הַדֵּר לְנִיחּוּתָא מִשׁוּם דְּבִאֲמַר לְשְׁלוּחוֹ צֵא וְקַדֵּשׁ לִי אִשָּׁה דְסַבְתָּ הַסִּפְקַ הוּא לְעוֹלָם בְּשַׁעָה שְׁזָה בָּא עַל שׁוּם אִשָּׁה, וְרִאוּי עֲכָשְׁי' לְדוֹן עַל הַמִּיעוּט וְהָרֹב אֲמַרִּינָא שְׁמָא עֲכָשְׁי' הַדְּרָא לְנִיחּוּתָא וְהוּי קְבוּעַ וְכַמְע"מ דְּמִי' אָבֵל בְּאֲזִל הוּא לְגַבְהָ דְסַבְתָּ הַסִּפְקַ הוּא רַק עַל הַשַּׁעָה הַהִיא בְּשַׁעָה שְׁאוּסְרָה וְאִזְ הוּי נִיִּיד, כ"כ נִרְאָה בְּרוּר דְּגַם בְּחֲתִיכַת בְּשָׁר שְׁנִפְרָשָׁה מִן הַחֲנוּיּוֹת, דְּעִיקַר הַסִּפְקַ לְעוֹלָם הוּא עַל שַׁעַת פְּרִישָׁתָה מְאִיזוּ חֲנוּת נְפָרְשָׁה הַחֲתִיכָה דְעַל שְׁל עֲכָשְׁיוֹ לִיכָא שׁוּם סִפְקַ לְדוֹן עֲלִי' דְאִין הַסִּפְקַ עַל חֲתִיכָה בֵּין חֲתִיכוֹת דְּרַק חֲתִיכָה אַחַת הִיא, שְׁסִפְקַ עֲלִי' מְאִיזוּ חֲנוּת הִיא, וְסִפְקַ זֶה לְעוֹלָם הוּא עַל מַעֲשֵׂה הַפְּרִישָׁה, וּמִשׁו"ה לֹא שְׁיִיף לְדוֹן בְּזֶה הַדְּרָא לְנִיחּוּתָא, פִּינוּן דְּהַסִּפְקַ בְּשַׁעַת הַקְבִיעוּת ג"כ עַל שַׁעַת הַפְּרִישָׁה וּמִשׁו"ה אִין נִפ"מ בְּנִמְצָא בֵּיד נְכָרֵי אִם הוּא בְּשׁוּק אוֹ בְּבֵית פִּינוּן שְׁיִדְעִינָא שְׁבִשְׁרָה זֶה נְפָרֵשׁ מִן הַחֲנוּת,

וכן גפי תינוק מן־שלה פֿינן שְׁהֶסֶפֶק הוּא מְאִיזָה בֵּית הַנְּשִׁלָּה הַתִּינוּק, הִנֵּה גַם אִם יִבְנֶה בֵּית לְתַלְפִּיּוֹת וַיְדוּר בָּהּ לֹא שִׁינָה לְזֶמֶר הַדָּר לְגִיחוּתָא, פֿינן שְׁלַעוּלָם הוּא תוֹרַת הַסֶּפֶק עַל שְׁעַת פְּרִישְׁתּוֹ מְאִיזָה בֵּית הַנְּשִׁלָּה הַתִּינוּק וְזֶה בְּרוּר לַעֲנִי"ד: אָמְנָם לְפִי"ז קָשָׁה לְכַאוּרָה בְּעֵינֵי מְקוֹר הַיְלָפוּתָא דִּילְפִינָן דְּקְבוּעַ פֻּמְע"מ דְּמִי, דְּאָמְרִינָן בְּמַס' פְּתוּבוֹת וּב"ק דְּרַבְּנָן מוּקִי לְקָרָא דוֹאֲרַב לֹו וְקָם עֲלֵי לְמַעַט זוֹרֵק אָבָן לְגוֹ הֵיכָא דְאִיפָא ט' יִשְׂרָאֵלִים וְנִכְרִי אָחָד, דַּאֲע"ג דְּרַבְּנָא יִשְׂרָאֵלִים נִינְהוּ, פֿינן דְּאִיפָא חַד נִכְרִי בִּינִינְהוּ הָוִי לִי קְבוּעַ וְכָל קְבוּעַ פֻּמְע"מ דְּמִי וְסָפֶק נְפִשׁוֹת לְהַקְלִי, וְכִתְבוּ בְּתוֹס' בְּב"ק וְסִנְהֶדְרִין בְּד"ה פֶּל קְבוּעַ וְנ"ל וְתִימָה לְר"ש קְבוּעַ מְנָא לִי וְכו', וִי"ל דְּלַר"ש בְּכֻלָּם יִשְׂרָאֵלִים וְנִכְרִי אָחָד וְאָמַר לְאוֹתוֹ שְׁעוּמַד שָׁם אָנִי מְכֻנָּן דְּפִטוֹר מְטַעַם קְבוּעַ מוֹאֲרַב לֹו דְּבִכְהָאִי גִוְוָא פְּוֹלָם יִשְׂרָאֵלִים חִיבִין עַכ"ל.

וְהִנֵּה מוּכַח לְהַדְיָא מְדַבְּרֵיהֶם דְּלַרְבָּנָן דְּסִבְרֵי מִתְכַּוְּנִין לְהַרְוֵג אֶת זֶה וְהַרְג אֶת זֶה חִיבִין דְּמוּקִי הָאִי קָרָא דוֹאֲרַב לֹו לְהוֹרוֹת עַל דִּין קְבוּעַ, מְפָרְשִׁינָן שְׁזַרְק סְתָם לְתוֹף הִגּוּ בְּאִנְפֵּן שְׁפֻנְתּוֹ בְּכָלֵל לְהַרְוֵג אֶת אָחָד מֵהֶם אֵינְהוּ שִׁינְדָמָן, וְלְפִי"ז תְּלוּי כַה"ג הַרִיגַת הַיִּשְׂרָאֵל בִּיַד הַמְּקַרָּה שִׁיפְגַע בּוֹ הָאָבָן, וְאִיפָא רֹוב מְקַרִּים שִׁינְהוֹרֵג אֶת הַיִּשְׂרָאֵל, פֿינן דְּרֹוב יִשְׂרָאֵלִים בְּגוֹ זֶה וְלְפִי"ז קָשָׁה מְאִי נַפ"מ בְּזֶה אִם הַנִּכְרִי קְבוּעַ אִו לֹא, פֿינן דְּהָרֹוב יִשְׂרָאֵל אֵינּוּ בָּא לְבַרֵּר עַל אִישׁ יְדוּעַ רַק לְבַרֵּר עַל הַמְּקַרָּה שֶׁל פְּגִישַׁת הָאָבָן, וְלְפִי מַה שֶׁנִּתְבָּאָר בְּדַבְּרֵינוּ דְּהֵיכָא דְּאִיפָא רֹוב הַמְּבַרֵּר עַל הַמְּקַרָּה אֵינּוּ נִגְרַע בְּכַה"ג פְּלוּם מַה שֶׁהַנִּיְדוּן הוּא קְבוּעַ, דְּבִשְׁלָמָא לְפִי מַה שֶׁפְּתָבוּ לְפָרֵשׁ אֶלְיָבָא דַר' שְׁמַעוֹן דְּמִיָּרִי בְּאוֹמַר לְאוֹתוֹ שְׁעוּמַד שָׁם אָנִי מְכֻנָּן, שְׁפִיר מִתְפָּרֵשׁ בְּזֶה עֲנִין קְבוּעַ דְּבִכְה"ג אָנּוּ מְבַרְרִים עַל הָאִישׁ הָעוּמַד בְּמְקוֹם יְדוּעַ מִי הוּא עַפ"י רֹוב הַמְּסָפֶר, וְע"ז יְלְפִינָן דְּקְבוּעַ פֻּמְע"מ דְּמִי דַחְשְׁבָה תוֹרָה פְּאִילוּ הִי מְסָפֶר הַנִּכְרִים שְׁנֵה מְסָפֶר הַיִּשְׂרָאֵלִים, אָבָל לְרַבְּנָן דְּמְפָרְשִׁינָן שְׁמְכֻנָּן לְזוֹרֵק לְתוֹף הִגּוּ בְּכָלֵל, וְאָנּוּ דְנִים עַל הַסֶּפֶק שֶׁל פְּגִישַׁת הָאָבָן שֶׁהוּא סֶפֶק בְּמְקַרִּים, וְעֲנִין זֶה לְכַאוּרָה אֵינּוּ שִׁינְיָד לְדִין קְבוּעַ, וְאָף אִם נֹאמַר שֶׁלֹּא פְּדַבְּרֵינוּ וְתְלוּי אִם הַנִּיְדוּן הוּא קְבוּעַ, ג"כ קָשָׁה דְּבִכְה"ג אֵין פְּאֵן דְּבַר הַנִּיְדוּן, דְּהָרִי פֶּל הַסֶּפֶק בְּזֶה עַל פְּגִישַׁת הָאָבָן אֶת מִי פְּגִישַׁת, וְהוּא סֶפֶק מַעֲשֵׂה וּמְקַרָּה, דְּלֹאֲחַר שֶׁנְּהַרְג יְדוּעַ לְנוּ שֶׁהַנְּהַרְג הוּא יִשְׂרָאֵל כְּמַש"כ שָׁם בְּתוֹס', וְעֵיקַר הַסֶּפֶק הוּא רַק בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה הַזְּרִיקָה אִם חָשׁוּב מַעֲשֵׂה רְצִיחָה וְדֹאִית אִו לֹא: וְלֹאֲחַר הָעִיּוֹן הֵיטֵב נִלְעַנ"ד דְּלַק"מ, דְּהִנֵּה בְּזוֹרֵק אָבָן לְתוֹף הִגּוּ אָף דְּאִיפָא רֹוב עַל מְקַרָּה שֶׁל נְפִילַת הָאָבָן, אָבָל רֹוב זֶה אֵינּוּ בְּמְקַרִּים שֶׁל הַגּוֹפִים שֶׁל הָאֲנָשִׁים, אֲלֹא בְּצַדִּים שֶׁל הַמְּרַחֵק, כְּלו' שָׁאֵם נְבוֹא לְדוֹן עַל מְקוֹם יְדוּעַ בְּמִזְרַח אִו בְּמַעֲרַב אִו נֹכַח לְזֶמֶר דַּעפ"י רֹוב לֹא יְפוּל הָאָבָן בְּמְקוֹם יְדוּעַ זֶה, דְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת פְּנִגְדוּ שְׁאֶפְשֶׁר שִׁיפּוֹל שָׁם הָאָבָן, וְאַחַר שִׁינְתְּבַרֵּר לְנוּ ע"י רֹוב עַל דְּבַר הַמְּקוֹמוֹת, אִז עֲלִינוּ לְחַזוֹר וְלְדוֹן עַל הָאֲנָשִׁים מִי הֵמָּה הָאֲנָשִׁים הָעוּמַדִּים בְּמְקוֹם הַהוּא, וְאִז עֲלִינוּ לְחַזוֹר וּלְבַרֵּר ע"י מְסָפֶר שֶׁל הָאֲנָשִׁים, וְכִינּוּן שְׁאָנּוּ דְנִים לְבַרֵּר ע"י רֹוב הַמְּסָפֶר אִז תְּלוּי בְּדִין קְבוּעַ שֶׁחֲשַׁבָה תוֹרָה פְּאִילוּ הִי מְסָפֶר שְׁקוּל וְכַמְע"מ דְּמִי, וְרַק אִם הִי אִנְפֵּן הַהַרְיָגָה ע"ז מְמַצִּיא אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁהוּא מְקַרָּה ע"י גוּף הַנְּהַרְג אִז הִי מוֹעִיל בְּזֶה רֹוב הַמְּקַרִּים לְזֶמֶר שְׁמְקַרָּה שֶׁל הַמְּצַאֵת הָרֹאשׁ יְהִי עַל יְדֵי הָרֹוב יִשְׂרָאֵל, אָבָל בְּאֲמַת הֵלֹא בְּמַמְצִיא אֶת רֹאשׁוֹ פְּטוֹר מִמִּיתָה, אֲלֹא מִיָּרִי שֶׁהָאֲנָשִׁים עוּמַדִּים בְּמְקוֹמָם וּפְגִישַׁת הָאָבָן תְּלוּי בְּמְקַרָּה שֶׁל נְטִינָת הַיָּד לְצַד זֶה אִו לְצַד זֶה, וְיִהְיֶה רֹוב עַל הַכְּרַעַת הַמְּקוֹמוֹת שִׁיפּוֹל שָׁם הָאָבָן, אָבָל עַל בְּרִירוֹר הָאִישׁ שְׁעוּמַד שָׁם

הוי ספק שקול משום קבוע, וספק נפשות להקל, ולפי"ז גם לרפנן דמפרשינו דהאי קרא בא למעט בזורק אבן לגו שאינו מכונן לאיש ידוע ומקום ידוע, ג"כ ניחא האי ילפותא דקבוע כמש"כ, וזה ברור בעזה"י: פ'ק ז פ'ב נתבאר לעיל בפ'קים הקודמים דהיסוד מה דקיי"ל בנמצא הלך אחר הרוב הוא משום דבכה"ג אנו מב'רים את מקרה של הפ'ישות ויהי' בזה תורת רוב על ענן המקרה, וכשאנו דנים על התח'שות המקרה אין נפ"מ אם הדבר שאנו דנים עלי' אם הוא בקביעותו או לא, לפי"ז ראוי לבאר איזו מקרה מחוד'שת ראוי' לב'ר על מהות הדבר, אם הוא דוקא מקרה של פ'ישות מן הקבוע או גם מקרה אחרת, והנה בס' בינת אדם בשער הקבוע סי' י' כתב דלאו דוקא פ'יש אלא כל השתנות שנשתנה מכמו שהי' מתחילה, והביא פן מתשו' מהרי"ל דאם נשחט אחד אמרינן שהוא מן הרוב וכמו שהביא הט"ז סי' ק"י סק"ד בשם מהרא"י דכל שנעשה איזה שנוי אמרינן דמן הרוב הוא שנשתנה, שוב מסיק בס' בינת אדם שם שצ"ע מהא דכתב רש"י בזבחים דאמרינן שם בתערובות חבית של תרומה דאינה בטלה משום דהוי חבית סתומה, דאם נפתחה אחת, נוטל הימנה כדי דמוע ושומה וכתב רש"י דכיון דנפתחה יש לה ביטול, וכן הוא בטוש"ע סי' ק"א ס"ז דאם נחתכה אחת מותרת משום ממ"נ ולא אמרו בזה משום כל דפ'יש מרובא פ'יש, ונשאר בס' הג"ל בצ"ע, ובס' דרכי תשובה בס"י ק"א סקצ"ה הביא בשם ס' חמודי דניאל שכ' דהאי סב'רא שכתב הט"ז לומר על הנחתך שהוא מן הרוב, הוא רק שיהי' תורת ספק שקול דלא נימא להיפוך דאיסורא ברובא איתא, ומוכיח ג"כ מהא דהנצרכו הפוסקים להתיר החתיכה שנחתכה משום ממ"נ ולא התירו בפשיטות דנדאי מן הרוב נחתך, עוד כתב מה דנפל אחד לים דתלינן שהאיסור נפל דאם נימא דאיכא רוב מכריע שמן הרוב נשתנה איך נתלה מספק שהאיסור נפל יעו"ש, ועוד נראה לי לחזק הראי' מזבחים מהש"ס גופא שם, דבנפתחה חבית נוטל כדי דמוע ושומה, ואם יש היתר מחמת הרוב לומר דהך חבית היא חולין למה צריך ליתול כדי דמוע, דרק היכא דשרינן משום ביטול ברוב צריך להרים משום גזל השבט דעשאוהו כממונא דלא בטיל, אבל אם איכא רוב דחולין הוא נראה נדאי דאי"צ להרים, ע"כ נלענ"ד מוכח דלא אמרינן כל שנשתנה הוא מן הרוב, וכמו שמכריע הגאון בעל בית מאיר דגם מהרי"ל לא כתב זה רק דרך פלפול ולא למעשה כמו שהביא בס' בינת אדם בעצמו, ובס' בינת אדם כתב להביא ראי' דכל שנוי מועיל מהך דזורק אבן לגו דאי לאו דגלי קרא ה"א שנאמר מרובא הוי זה שנהרג ונהי זה הנהרג לא פירש משום מקום, רק שנעשה שנוי ממה שהי' קודם לזה חי ועכשיו מת וצריך קרא לגלות שלא ניזל בתר רובא, וא"כ מ"ש הריגת אדם או שחיטה וכדברי מהרי"ל עכ"ל.

ודבריו מתמיהים כל רואה, דהלא אי לאו דגלי קרא דוארב לו הוי אמרינן הלך אחר הרוב גם בלי שום התח'שות איזה שנוי, אלא כשאנו דנים על האיש העומד בזוית פלוני מי הוא אמרינן הלך אחר הרוב, וכיון דרובא יש'ראל ודאי יש'ראל הוא בין חי ובין מת, וכל החקירה של מהרי"ל הוא לאחר דגלי קרא קבוע כמע"מ דמי, דלא מהני מספר הרוב לב'ר על אחד מה הוא.

ורק כל דפ'יש מהני, לכן שקיל וטרי מהרי"ל אם שנוי של שחיטה חשוב כמקרה של פ'יש לב'ר דמן הרוב, הוא אבל אי לאו דגלי קרא נדאי מהני בקיור רוב על הנידון גם בלי שום מקרה של שנוי והתח'שות ולהיפוך הי' לו להוכיח דשנוי לא מהני לאחר דגלי

קרא וכמו דלא מהני שנוי של הריגה כ"כ לא מהני שנוי של שחיטה, ודלא פמהרי"ל, אבל באמת אין פאן ענגן להוכיח מא' משני הצדדים, דסוגנת הש"ס לא איירי לענגן ברור הגהרג מי הוא אלא איירי לענגן פונת הריגה קודם שנהרג, וכמו דמייירי עיקר הפתוב דנארב לו שהוא על פונה של הריגה ומפרישי רבנן דהאי קרא בא למעט זורק אבן לגו, היכא דאיפא ט' ישראלים ונקרי אחד דלא חשוב פמתפון להרוג ישראל משום דאיפא נקרי קבוע ביניהם והוי כמע"מ והוי פמתפון להרוג ספק ישראל וכמו דמפניש בתוס' פתובות שם בסוגיא ד' ט"ו שפתבו שם לענגן התראת ספק יעו"ש דמוכח להדיא דעיקר הילפותא הוא על ענגן לכתחילה אם חשוב פונה להרוג ישראל ולא על ברור לאחר הריגה, וזה ברור: ולפי"ז ראוי לבאר גדר זה במה עדיף שנוי של פרישה משנוי של שחיטה וכיו"ב ואיך נדע להגביל איזה שנוי ומקרה שנאמר דחשיב כמקרה של פרישה מן הקבוע, ונלענ"ד דעיקר היסוד בזה הוא עפ"י מש"כ בשע"ג ולעיל בפסקים הקודמים דרנבא דאימא קמן אינו ברור גמור אלא הכרעת הדין עפ"י ספק לענגן הדין שאנו דנים עלי', ויסוד זה אמרנו עפ"י מה שהורו לנו הראשונים ז"ל, ועפי"ז נאמר דבתערוכות שדין ביטול ליפא בזה, כמו בע"ח ודבר חשוב אם נשחט אחד דאף אם נאמר לדון על השנוי של מקרה השחיטה שנעשה בדבר שהוא מן הרוב וכיון שהרוב הם פשרים נאמר דמקרה של שחיטה נקרה ונעשה בדבר שהוא פשר, אבל ענגן זה עדיין לא נתברר אם גוף זה הוא מסוג הכשר והמותר, אם לא שנאמר פינו שנתברר שמקרה של שחיטה נעשה בגוף של הכשר, ממילא מתברר שגוף זה של הנשחט הוא גוף פשר, ודבר זה אינו כן דרנבא דאימא קמן אינו מברר המציאות, אלא הוא הכרעה בדין שהדין הוא כאילו נשחט בנדאי גוף פשר, וזה לא מהני רק להכריע הדין על מקרה של שחיטה, אבל לענגן הספק על עצמות הגוף מה הוא נשאר ספק שקול, אבל מקרה של פרישה דאמרינן כל דפריש מרנבא פריש, אם אחד נפרש מן התערוכות שענגן זה של פרישה הוא הפרדת חלק מן החבורה, כשאמרינן כל דפריש מרנבא פריש שהוא הכרעת הדין על מקרה של הפרישה, שדין של פרישה זו כאילו נפרש בנדאי מן המרובים, וכיון שהמרובים פשרים דין של הנפרש, כדין הדברים שנפרש מהם, ומשו"ה מועיל הך רנבא על הכרעת הדין של עצם הגוף, משום שמקרה זו עצמה היא סבה והכרעת בדין של העצם, אבל שנוי אחר כמו שחיטה, או חתיכה של דבר הראוי להתכבד שנחתכה, או פתיחת חבית וכדומה, שהמקרה עצמה אינה גורמת פלום על הכרעת הדין של העצם אלא בדרך תולדה, שע"י שנאמר שנעשה המקרה של השחיטה, או פתיחת החבית, בדבר המותר, מזה נכריע בתולדה שחבית זו היא חולין, ובע"ח זה הוא פשר, וכיון דרנבא דאימא קמן אינו מועיל לברר את המציאות, ולהכריע על התולדות משו"ה לא מהני רק ברור של פרישה מן הרוב, ומשו"ה בבשר הנמצא שאמרינן שנפרש מחנויות המוכרות בשר שחווטה, הכרעה זו מכרעת את עיקר הספק של הבשר, שהרי הדין בחתיכה זו כאילו נלקחה ונפרשה מחנויות המוכרות בשר שחווטה ודי בכך, דהלקיחה מן החנויות היא הסבה המכרעת את הדין בזה, וכן בביצה שנולדה מתערוכות תרנגולות דאמרינן שנפרשה או נולדה מרוב הכשרות, סבת הלידה גורמת עיקר הדין של הביצה, ומשו"ה הכרעת המקרה הוא הכרעת הדין העיקרי של הביצה.

וְנָהוּ הַיְסוּד הַנִּרְאָה לַעֲנֵד לְהַבְחִין בֵּין מְקַרְה לְמַקְרָה: וְעַפ"י דְרָךְ זֶה מְתַיֵּשֵׁב יוֹתֵר דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּכַתּוּבוֹת ד' ט"ו שֶׁהַקְּשִׁינוּ בְּדַבְרֵיהֶם לְעֵיל פ"ו שֶׁכְּתוּבוֹ לְדוֹן בְּנִמְצָא בֵּין הַחֲנוּיּוֹת אִם חָשִׁיב קְבוּעַ אוֹ פְּרִישׁ, דְּהָרִי גַם אִם נֹאמֵר שֶׁעֲדִינָן חָשׁוּב הַבְּשָׁר כְּאִילוּ הוּא קְבוּעַ בִּינוֹן דְּאִיכָּא רֹב הַמְּבָרַר שֶׁהוּא מִן הַחֲנוּת הַמוֹכְרֵת בְּשָׁר שְׁחוּטָה, שֶׁהוּא רֹב הַמְּבָרַר עַל הַמְּקַרְה שֶׁל לְקִיחַת הַבְּשָׁר, מֵה נפ"מ אִם הוּא קְבוּעַ אוֹ פְּרִישׁ, אַבְל עַפ"י מִש"כ בְּזֶה נִיחָא דְאִם נִימָא שֶׁעֲדִינָן הוּא קְבוּעַ, הִינּוּ שֶׁעֲדִינָן לֹא נִפְרָשָׁה וְנִפְרָדָה מִן הַחֲנוּת, אֲלֵא כְּטַלְטוּל מְמָקוֹם לְמְמָקוֹם, וְהוּא רַק שְׁנוּי מְמָקוֹם לְחִיד, וְהָרִי זֶה כְּמַקְרָה שֶׁל שְׁנוּי אַחַר שֶׁל שְׁחִיטָה וְחִיטָה בְּעֵלְמָא, דְּלֹא מְהַיֵּי לְהַכְרִיעַ עַל גּוּף הַדְּבָר, דְּרַק מְקַרְה שֶׁל פְּרִישָׁה וְלְקִיחָה מִן הַחֲנוּיּוֹת גּוֹרְמַת הַדִּין, דְּהָרִי בַע"כ כְּפִנְתַּת הַתּוֹס' דְּאִם נֹאמֵר דְּבִין הַחֲנוּיּוֹת הָרִי קְבוּעַ, דְּגַם שֶׁם יְהִי נִיכָר ע"י הַמְּמָקוֹם שֶׁל הַנְּחִיטָה הַבְּשָׁר מְאִיזוֹ חֲנוּת הוּא, דְּאֵל"ה לִיכָּא דִּין קְבוּעַ וְכַמִּש"כ לְעֵיל, בְּאִנְפֵּן דְּלִפִּי"ז הַחֲנוּקָה בְּמְמָקוֹם זֶה לְמַצִּיאַת בְּשָׁר כְּזֶה, וּמִשׁו"ה כָּל שְׁמָקוֹם זֶה מְיַחֵד לְדְבָר זֶה אִין לְבוֹ לְדוֹן עַל הַדְּבָר מְאִין הוּא אַחֲרֵי שֶׁהַמְּמָקוֹם הַזֶּה הוּא הַמְּיַחֵד לוֹ, אֲלֵא שֶׁסְּפֵק לְבוֹ מָה הוּא, וְכָל שְׁתוּרַת הַסְּפֵק עַל אִיזָה דְּבָר מָה הוּא וְעֲלִינוּ לְיַחְסוֹ ע"י מְיַעוּט וְרֹב הַמְּסָפְרִים זֶהוּ דִּין קְבוּעַ, וְכָללָא שֶׁל דְּבָר דְּרַק אִם נִפְרָשׁ וְנִפְרָד הַדְּבָר מִחֲבוּרָתוֹ, אוֹ מְמָקוֹמוֹ הַמְּיַחֵד לוֹ, אֲזִי תוֹרַת הַסְּפֵק עַל פְּרִישָׁתוֹ וּפְרִיָדָתוֹ מְאִיזָה סוּג וְחֲבוּרָה הוּא נִפְרָשׁ וְאֲזִי מְהַיֵּי רֹב, וְאִם הַדְּבָר עֲדִינָן בְּמְמָקוֹמוֹ, וְאִי"צ לְדוֹן עֲלֵי מְאִין הוּא, כְּמוֹ בְּנִמְצָא בֵּין הַחֲנוּיּוֹת אִם דְּרָךְ גַם שְׁמָה לְהַנִּיחַ בְּשָׁר כְּזֶה, אֲזִי הַסְּפֵק מָה הוּא וְתוֹרַת קְבוּעַ שְׁיִיךְ בְּזֶה, אַבְל אִם אִין כָּאִן מְמָקוֹם מְיַחֵד, וְאֲזִי עֲלִינוּ לְחָשׁוּב מְאִין כָּאִן לְכָאֵן, וְתוֹרַת הַסְּפֵק כְּזֶה הוּא עַל עַנְיַן פְּרִישָׁה וּמְהַיֵּי דִּין רֹב, וְלִפִּי"ז מוֹכַח גַם מִדְּבָרֵי תוֹס' הַנֶּ"ל עַל עַנְיַן זֶה דְּלֹא מְהַיֵּי רֹב לְבָרַר עַל הַמְּקַרְה שֶׁל שְׁנוּי בְּכַדִּי שְׁעִי"ז יְכוּרֵר מֵהוּת הַדְּבָר, וְרַק מְקַרְה שֶׁל פְּרִישָׁה וְהַפְּרָדָה שֶׁל הַנִּיחָדוֹן מִגּוּף שֶׁל הַרְבִּיּוֹת מְהַיֵּי לְבָרַר עֲלֵיו וְלֹא מְקַרְה אַחֲרַת וְזֶה בְּרוּר לַעֲנֵד: וְאִמְנָם גַם עַפ"י מֵהַ שְׁבִיאָרְנוּ יֵשׁ לְבָאֵר וְלְחַלֵּק בֵּין הַנְּפָרְשִׁים, דְּהִנֵּה בַס' בִּינַת אָדָם כְּתִב בַּסִּי' ח' וְסִי' ט' דְּבַתְעָרוּבוֹת בַּע"ח וְדָאִי דְּאִם נִפְרָד אַחַד קָצַת מִחֲבוּרָתוֹ לֹא חָשִׁיב פְּרִישׁ וְגַם אִם יֵצֵא מִהַבֵּית כ"ז שְׁהֵם עוֹד בְּכַוְנָפִיא אַחַת לֹא חָשִׁיב פְּרִישׁ, וְכְמוֹ שֶׁהוֹכִיחַ מְהֵא דְּאִמְרִינָן וְלִיכְבָּשִׁינָהּ עַד דְּנִייד, אִף דְּבִלֵּא"ה הֵם נְעִים וְנָדִים וְאִינָם עוֹמְדִים צְפוּפִים יַחַד תְּמִיד, וְכַסִּי' ט' שֶׁם שְׁקִיל וְטָרִי בְּדְבָר דְּלֹא נִייד כְּגוֹן בַּט' צְבוּרִים מְצָה וְא' שֶׁל חֲמֵץ וּפְרִישׁ כְּפָר א' מִן הַצְּבוּרִים לְזוּיַת אַחֲרַת בְּסוּמוֹ לֹא אִם חָשִׁיב כַּה"ג פְּרִישׁ אוֹ לֹא יַעו"ש, וְלִפִּימִש"כ ל"ד עַנְיַן שֶׁל ט' צְבוּרִים לְעַנְיַן תְּעָרוּבוֹת, דְּבַתְעָרוּבוֹת שְׁאִין מְמָקוֹם מְיַחֵד לְסוּג הַכְּשָׁרִים וְהָאִסוּרִים, וְחָשׁוּב קְבוּעַ מְדַרְבְּנָן כָּל מֵה שְׁנִכְנַס בְּתַעָרוּבוֹת, וְהֵם מְצוּרְפִים ע"י הַסְּפֵק אוֹ גַם ע"י כְּוֹנָפִיא אַחַת, אֲזִי וְדָאִי גַם אִם נִפְרָשׁ אַחַד מִן הַחֲבוּרָה לְזוּיַת אַחֲרַת לֹא חָשִׁיב פְּרִישׁ גַם בְּמִידֵי דְּלֹא נִייד, דְּהַבֵּית מְצוּרְפִים לְהִיּוֹת הַכָּל חָשׁוּבִים יַחַד כָּל מֵה שְׁנִכְנַס בְּסְפֵק, אַבְל בְּצְבוּרִים שֶׁכָּל צְבוּר נִיכָר ע"י מְמָקוֹמוֹ, וְהַכְּפָר הַנְּפָרֵשׁ שֶׁנֶּפֶל הַסְּפֵק עֲלֵי הוּא מְפָנִי שֶׁנִּפְרָשׁ מִן הַמְּמָקוֹם שֶׁהִי נִיכָר, וְהַסְּפֵק גּוּפָא מוֹכִיחַ עֲלֵי שֶׁהוּא פְּרִישׁ, וְדָאִי תוֹרַת הַסְּפֵק בְּזֶה מְאִיזָה צְבוּר הוּא נִפְרָשׁ, וְאִמְרִינָן כָּל דְּפְרִישׁ מְרֻבָּא פְּרִישׁ, מִשְׁא"כ בְּהֵא דְּאִמְרִינָן וְנִכְבָּשִׁינָהּ, שְׁבָאָמַת אִין שׁוּם סְפֵק בְּזֶה מְאִין נִפְרָשׁ, שֶׁהָרִי גַם בְּמְמָקוֹמוֹ לֹא הִי עֲלֵי שׁוּם מוֹכִיחַ מֵהוּ, בַּכַּה"ג לֹא שְׁיִיךְ לְעֲשׂוֹת תוֹרַת הַסְּפֵק עַל פְּרִישָׁתוֹ, אֲלֵא הִכָּא שֶׁנִּפְרָד לְגַמְרֵי מִהַכְּוֹנָפִיא, אִמְרוּ בַּש"ס לְדוֹן בַּכַּה"ג

לומר פִּינּוֹן שְׁנֵפֶרֶד מְחַבְרָתוֹ שְׁתוֹרֵת נְחָלֶק וּנְפָרֵשׁ עָלָיו לומר כֹּל דְּפָרִישׁ מֵרֶנְפָּא פְּרִישׁ, אֲבָל כ"ז שְׁלֵא נִפְרַד לְגַמְרֵי לֵא.

וְהִנֵּה בִּס' ב"א מְבִיא שָׁם מִחְלֻקַּת רִש"י וְהַרְשָׁפָ"א בְּנִמְצָא בְּשֵׁר בְּתוֹךְ הַמְּקוּלִין וּמִחְלֻקַּת שָׁם בֵּין נִמְצָא בְּיַד נְכָרֵי הַלּוֹקֵחַ בְּשֵׁר, וּבֵין אִם נִמְצָא תַּחַת הַשְּׁוֹלְחָן אוֹ עַל הַשְּׁוֹלְחָן, וְלֵעֲנַן ד' אֵין הוֹרָאָה זֶה מְחַנּוֹנֵת פְּלִל, דְּהָרִי אִם הִי חֲתִיכוֹת שְׁאִינָן רְאוּיּוֹת לְהַתְּכַבֵּד הִי תוֹרֵת בִּיטוּל בְּזָה וְהִי מְצַטְרֵף מֵה שְׁתַּחַת הַשְּׁוֹלְחָן עִם הַבְּשֵׁר שֶׁע"ג הַשְּׁוֹלְחָן, פִּינּוֹן שָׁהֵם בְּבֵית אֶחָד, וּכְמוֹ דְּמְצַטְרֵפִים לְעֵנָן בִּיטוּל בְּרוּב, כ"כ הֵם מְצוּרְפִים לְהַחֲשִׁיבֵם לְחַבְרָה אֶחָת, לְעֵנָן זֶה שְׁלֵא נִחְשׁוֹב מֵה שְׁבִינְד הַנְּכָרִי וּמֵה שְׁתַּחַת הַשְּׁוֹלְחָן לְנִפְרֵשׁ וּמִחְלֻקַּת מִן שְׁאָר הַתַּעֲרוּבוֹת, וְרַק אִם פְּכָר קִנְיָה הַלּוֹקֵחַ יֵשׁ לְדוֹן פִּינּוֹן דְּגַם לְעֵנָן בִּיטוּל בְּרוּב הֵם מְחַנּוֹלְקִים כְּמוֹ שְׁמִבְנֵי בִּס' קו"א דִּישׁ הַבְּדֵל בֵּין שָׁל אָדָם אֶחָד לְשֵׁנֵי בְּנֵי אָדָם, כ"כ יֵשׁ לומר דְּחֲשִׁיב פְּרִישׁ לומר שְׁנֵפֶרֶשׁ מִן הָרוּב, וּכ"ז בְּעֵנָן שְׁאִין הַסְּפֵק בְּאַמְתּ מֵאֵין הוּא אֵלֵא מֵה הוּא, שְׁעַל כ"א מֵהַמְּעוֹרְבִים הוּא סְפֵק מִחֲמַת עֲצָמוֹ, מִשֵּׁא"כ בִּט' צְבוּרִים שְׁהַסְּפֵק בְּאַמְתּ מֵאֵין נִפְרֵשׁ, נִרְאָה לִי בְּרוּר דְּכָל שְׁנַעֲשֵׂה אֵינָה הַרְחַק מִמְּקוֹם הַמִּינּוֹחַד, שֶׁעִי"ז נִפְל הַסְּפֵק מֵאֵין נִפְרֵשׁ, תוֹרֵת פְּרִישׁ ע"ז וְאֶמְרִינּוּ כֹל דְּפָרִישׁ מֵרֶנְפָּא פְּרִישׁ, וּמִש"כ בִּס' ב"א לְתַרְזֵן קוֹשֵׁית הַמַּל"מ עַל הַמְּרַדְכֵי, בְּחוּרֵי הַנְּמָלִים, שְׁפִתָּב הַמְּרַדְכֵי בְּתִירוּץ ב', דְּמִשׁוּ"ה לֵא אֲזַלִּינּוּ בְּתֵר רֹב מִשׁוּם דְּהוּי קְבוּעַ, שְׁהַקְשָׁה הַמַּל"מ מ"ש מִבְּשֵׁר הַנְּמָצָא דְּאֶמְרִינּוּ כֹל דְּפָרִישׁ אֵף שֶׁהִי קְבוּעַ בְּחִנּוּת, אֲבָל עֲכָשְׁוֹ פְּרִישׁ, כ"כ הֵכָא בְּשִׁדָּה הִי קְבוּעַ, וּמֵה שְׁנֵפֶרֶשׁ בְּחוּרִים מֵרֶנְפָּא פְּרִישׁ, וְכַתֵּב בִּס' ב"א שָׁם דִּי"ל פִּינּוֹן שְׁדַרְף כֹּל הַשְּׁדוּת לְהֵיּוֹת שָׁם חוּרֵי נְמָלִים לֵא חֲשִׁיב פְּרִישׁ, יַעו"ש.

לְפִימִש"כ אֵין לְדַבְרֵי מְקוֹם פְּלִל, פִּינּוֹן שְׁעִיקָר הַסְּפֵק עַל הַנְּמָצָא בְּחוּרֵי הַנְּמָלִים מֵאֵין וּמֵאֵינָה תְּבוּאָה לְקַחוּ וְהִבִּיאוּ לְכָאן, הוּא סְפֵק שָׁל פְּרִישָׁה, וְכַבִּיצָה שְׁנִמְצָאָת בֵּין הַתַּרְנְגוּלוֹת, וְקוֹשֵׁית הַמַּל"מ הִיא תְּמִינָה גְדוּלָּה, וּבְדַפּוּסִים הַנִּדְפָּס מִחֲדָשׁ הוּבָא בְּתוֹךְ דְּבָרֵי הַמְּרַדְכֵי הַגָּהָה מֵאֶחָרוֹן שְׁפִנּוֹת הַמְּרַדְכֵי שְׁפִינּוֹן שְׁבִנְדָאֵי נִמְצָא בְּהַחוּרִים גַּם קִצָּת מֵהַלְקֵט, וְע"ז הוּא פִּנּוֹת הַמְּרַדְכֵי שְׁאִסוּר לִיטוּל מִזָּה לומר שֶׁהוּא מִן הָרוּב מִחֲמַת דִּין קְבוּעַ, אֲבָל גַּם זֶה דְּחֻק וְרַחוּק שְׁהָרִי הַמְּרַדְכֵי הוֹכִיחַ מִט' שְׁרָצִים וּט' צְבוּרִים, וְאִם נֹאמֵר בְּכִנּוּת הַמְּרַדְכֵי כְּמִש"כ בְּהַגָּה, הָרִי גַמ' מְפֹרְשֵׁת הִיא בִּפ' הַתַּעֲרוּבוֹת לְעֵנָן תַּעֲרוּבוֹת דְּלֵא בְּטִלֵי דְּאֶמְרִינּוּ גְזִירָה שְׁמָא יִקְחַ מֵהַקְּבוּעַ, שְׁלִיקַח מִן הַקְּבוּעַ וְדָאֵי אִסוּר, וְדַבְרֵי הַמְּרַדְכֵי תַּמּוּהִים כְּמוֹ שְׁתַּמָּה הַמַּל"מ: וְהִנֵּה הִיכָא שְׁנַתְּעַרְבוּ חֲתִיכוֹת בְּשֵׁר טְרִיפָה בְּרוּב חֲתִיכוֹת בְּשֵׁר כְּשֵׁר, וְאִם כ"כ נִמְצָאָת חֲתִיכָה קְטַנָּה שְׁנַחְלָקָה מֵאֵיזוֹ חֲתִיכָה וְאֵינּוּ נִיכָר מֵאֵיזוֹ חֲתִיכָה נִתְחַלְקָה, דְּבַכָּה"ג אֵף שְׁמִוּנָחִים הַפֵּל בְּמְקוֹם אֶחָד, נִלְעַנ"ד דְּאֶמְרִינּוּ כֹל דְּפָרִישׁ מֵרֶנְפָּא פְּרִישׁ, שְׁזָה דוּמָה מִמֶּשׁ לְדִין מְצִיאַת הַבִּיצָה בֵּין הַתַּרְנְגוּלוֹת הַמְּעוֹרְבוֹת, פִּינּוֹן שְׁתוֹרֵת הַסְּפֵק בְּזָה עַל הַנְּחָלֶק הוּא שְׁלֵא מִחֲמַת תַּעֲרוּבוֹת, דְּהָרִי חֲתִיכוֹת גְּדוּלוֹת נִתְעַרְבוּ, אֵלֵא רַק נוֹלַד סְפֵק מֵאֵין נְחָלֶק וּנְפָרַד וְזֶה דִּין כֹּל דְּפָרִישׁ מֵרֶנְפָּא פְּרִישׁ, אֲבָל כ"ז אִם אֵינּוּ נִיכָר מֵאֵיזוֹ חֲתִיכָה נְחָלָקָה, אֲבָל אִם יְדוּעַ מֵאֵיזוֹ חֲתִיכָה נְחָתְכָה, דִּין הַחֲתִיכָה שְׁנַחְתְּכָה כְּדִין הַחֲתִיכָה שְׁמִמְנָה נִפְרָדָה, וּכְמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ לְעִיל בִּפ"ו לְעֵנָן בִּיצָה הַנְּמָצָאָת שֶׁהוּא דוּקָא שְׁאֵינּוּ יְדוּעַ מֵאֵיזוֹ תַּרְנְגוּלוֹת נוֹלְדָה, אֲבָל בְּיְדוּעַ דִּין הַבִּיצָה כֶּהַתַּרְנְגוּלוֹת עֲצָמָה וּכְמוֹ שֶׁהִיא אִסוּרָה מִשׁוּם סְפֵק מִחֲמַת דִּין קְבוּעַ כ"כ הַבִּיצָה, כ"כ הֵכָא לְעֵנָן חֲלָק הַנְּחָתְכָה, וְדִין זֶה פְּשׁוּט הִיכָא שְׁהַחֲתִיכָה לֵא נִפְרָשָׁה לְגַמְרֵי עֲדִינּוּ מִן הַפְּנוּפִיָּא, וְהִיכָא שְׁנַחְתְּכָה מֵהַחֲתִיכָה הַגְּדוּלָּה

והוציאוהו לגמרי מן הכנופיא באופן שאם כל החתיכה הייתה מוצאת הייתה מותרת, פדין של נכבשינהו דניידי, הנה בכה"ג הוא שאלת ותשו' הגאוני בתראי אם מתירים החלק היצא ואוסרים החלק הנשא, או שניהם אסורים או שניהם מותרים, אבל כבר נתבאר בדברינו לעיל במה שאין דעתנו מספקת לשיטתם, והעלינו שם שתלוי בכמות הנשא והיצא, שאם הרוב יצא והמיעוט נשא הכל מותר ולהיפוך הכל אסור, ע"ל לעיל פ"ב ולפי"מ שפכתנו בזה לבאר ענין זה של שינוי ופרישה מתבאר הענין ביתר ביאור, דהנה פס הדין להתיר חלק היצא הוא משום דין פרישה, שדין הנפרש והנפרד הוא פדין ממה שנפרש, וכיון שאנו אומרים שנפרש מן הרוב דינו כהרוב, ולפי"ז אם הנשא בכנופיא הוא חלק המרובה מזה שיצא, איך אפשר לומר שיהי' דין המיעוט הנחתה פדין המרובים שבכנופיא, ולא פדין החלק הנשא, שהרי פרישתו מן הכנופיא הוא רק פרישה של שם המושאל, ופרישתו מן החלק שהי' מחובר לו בעצם הוא פרישה ברורה ועצמית, ומשו"ה לא יתכן בשום פנים שחלק אחד יהי' מותר וחלק השני יהי' אסור, כיון שיסוד ההיתר הוא מחמת הדין שחלק הנפרש הוא פדין הדברים שנפרש מהם, אמנם אם החלק היצא הוא מרובה וחלק הנשא הוא מועט, י"ל שיהי' מותר הכל, וכמו דמתירים חלק היצא מחמת פרישתו מן הכנופיא, כ"כ יש להתיר חלק המיעוט הנשא, ע"י פרישתו מן החלק היצא, דלעולם יש לדון על המועט שהוא חשוב כנפרש מן המרובה בין אם הוא בפנים ובין אם הוא מבחוץ, דלא שייך לומר שהכלל נפרש מן הפרט אלא לעולם אנו חושבים שהפרט נפרש מן הכלל, ומשו"ה יהי' לעולם דין חלק המיעוט כחלק המרובה בין לאיסור ובין להיתר כנלענ"ד בעזה"י: פ"ק ח ומעתה שזכינו לבאר בפירוט הענין מה דקיי"ל פ"ל דפריש מרובא פריש, עלינו לבאר מה דאמרינו בגמ' דנזיר דאם הדר לניחותא חזר לאיסורא, באיזה ענין של פרישה שייך ענין זה, והנה יסוד הראשון הוא מש"כ בתוס' פתובות פ"ק ד' ט"ו וז"ל וא"ת דבנזיר פ"ב משמע דלגבי אדם לא שייך פ"ל דפריש מרובא פריש כיון דהדר לניחותא, ולא פירכא היא דהתם בשעת האיסור פשיה בא על שום אשה הדר לניחותא האשה שקדש השליח, אבל הכא פי אזלי אינהו לגבה בשעה שאוסרה הרי הוא ניידי.

עכ"ל.

ולפי"ז בנגידון האמור במס' זבחים בתערובות דלא בטיל ברוב דיש היתר ע"י ליקבשינהו דניידי וכמו דפסק בשו"ע יו"ד סי' ט"ז לענין אותו ואת בנו. אם חזר מה שנייד אל הכנופיא אף שמפירים את החזר פי מעיקרא הי' פריש, ודאי דחזר לאיסורא, דנה דומה ממש לנגידון האמור במס' נזיר, דכ"כ בכל תערובות הוי סבת ספק איסור בכל שעה ושעה שאנו רוצים להשתמש באחד מן התערובות עלינו לספק שמא זה הוא האיסור, וכיון שעכשי' הוא קבוע וספק שקול, אין מועיל לו בירור הרוב מה שנפרש מעיקרא וכמו דלא מהני באשה בירור של שעת פרישתה על שעה שהיא קבוע: אבל בבשר הנמצא בין התנויות או בשוק שידוע לנו שנפרש מן התנויות רק שאין ידוע מאיזו תנוות נפרש, נלענ"ד ברור דאף אם יחזר הבשר לאחת מן התנויות, אם מפירים את החתיכה הנמצאת בשוק מותר הבשר, כיון דכל הספק על החתיכה עכשי' הוא על שעת פרישתה מאיזו תנוות נלקחה ונפרשה, ולעולם אנו דנים על השעה ההיא, ואמרינו פ"ל דפריש מרובא פריש, ומש"כ בחי' בית מאיר בסי' ק"י סעי' ג' לומר לענין בשר הנמצא, בבית

הדר לניחותא הוא דברי שגגה במחכתה"ג, וכן בתינוק הנמצא בעיר שרנפה ישראל או להיפוך, הנה אם יהי הספק מחמת התינוקות שיש בעיר, ומכריעים עכשין שהוא ישראל ע"י רוב מספר של התינוקות שבעיר, ודין קבוע ליכא בזה מחמת שהוא מןשלה בשוק, הי מקום לומר שאם יגדל וידור בבית בקביעות דהדר לניחותא ויחזור הספק למקומו, אבל ודאי פשוט הש"ס אינו פן, דהרי סתמא קתני אם רוב ישראל ישראל ואם רוב נכרים נכרי וכוונאילא נאמר דין זה רק בשעה שיהי' נע ונד, אלא ודאי מוכח דגם אם יבנה בית וידור בו יהי' לעולם דינו בדימעיקרא, והטעם לזה משום דבאמת בתינוק מןשלה אין צדדי הספק בזה מחמת מספר התינוקות שבעיר, אלא מחמת מספר הבתים והמשפחות הדרים בעיר ההיא, וכמו בט' חנויות שאין צדדי הספק מחמת מספר החתיכות אלא מחמת החנויות, כ"כ הוא בתינוק מןשלה, משום דאם הי' ידוע מאיזה בית הוא נלקח הי' מבין הספק, שאם נלקח מבית נכרים ודאי הוא נכרי וכן להיפוך, ונמצא דלעולם סבת הספק הוא על שעת פרישתו ומשו"ה לא אמרינן בזה הדרא לניחותא, ומש"כ בחי' בית מאיר הנ"ל לחלק בין אם חזר למקום הראשון או לא, דברי שגגה הם, דבאשה דאמרינן במס' נזיר דהדרא לניחותא הוא אף אם תדור אח"כ בבית אחר, ולא תשוב לבית הראשון שפירשה ממנו בשעה שקדשה השליח, דמה לי בית הראשון או בית אחר, כיון דהספק הוא על של עכשין' שמא היא מהנשים האסורות עלי', רק בשעה שיהי' בשוק יש היתר ע"י רוב מספר הנשים המתרות לו, ובשעה שיהי' קבוע חוזר הספק למקומו: אמנם נראה לענ"ד מה דיש חילוק בין התערבות דלא בטלים ברוב להך תערובות דאסור בכל הנשים, דהרי בדין דאסור בכל הנשים אם הדרא לאיזה בית בקביעות אמרינן הדרא לניחותא, ובדין התערבות דאמרינן נכבשינהו עד דניידי אם אח"כ חזר לקביעות אחרת, לא אמרינן הדרא לניחותא, והטעם בזה משום דאין המוכן פל דפריש שנה בשניהם, דבדין התערבות האמור בפ' התערבות דאמרינן נכבשינהו דניידי ונימא פל דפריש, הפונה בזה דהפרישות הוא התחלקות ופרישות מן הכנופיא שגרמה הדין הקביעות, ומשו"ה אף אם אח"כ הוכנס לבית להיות קבוע שם, מ"מ הוא חלוק ומפירש מן הכנופיא, ועדיין איכא האי רוב שנתחלק מסוג המרובה שגורם לו להיות כהרוב, אבל באשה שאנו מסופקים עלי' שמא היא אסורה עלי' מחמת שיש מיעוט נשים בעולם שנאסרו עלי' ע"י הקידושין, גם בשעה שיהי' ניידא כגון שקדשה עכשין' בשוק אין פרישות זו משום התחלקות מן הכנופיא לומר שחלק הנתחלק דינו כהגוף שנתחלק ממנו דהרי גם כשהיא בביתה לא היתה בכנופיא אחת עם הנשים האסורות עלי', דלענין לחשוב בכנופיא אחת נראה דצריך שיהי' יחד בבית או בחצר אחד, שיהי' מצורפים כערך ההצטרפות וההתחברות הצריך לענין דין ביטול ברוב, אלא כשהיא בביתה ליכא רוב המתיר מחמת דרוב נשים בעולם מתרות לו, דרוב מספר לא מהני בקבוע, דקבוע כמע"מ דמי, ועי' לקמן בפ' שבארנו שם שיטת תוס' בס"ד, ובשעה שיהי' נייד מהני רוב המספר של רוב נשים המתרות, כיון דאז ליכא דין קבוע, ואף שכתבנו לעיל בפ"א לשיטת הטור בענין שיהי' גם מיעוט האיסור הנמצא ברוב המכריע ג"כ נייד דאל"ה ליכא רוב: דלפי"ז גם באשה אם גם היא עכשין' נייד, בענין שיהי' גם ברוב נשים המתרות שאר הנשים האסורות שלא בקביעות, דאל"ה הוי כמו דאיכא בעולם מחצה נשים מתרות ומחצה אסורות, אבל בענין זה שהוא ספק לנו בשעה זו, אם מיעוט הנשים

האסורות עליהם קבועים או נדים, גם לשיטת הטור אין לחוש לזה, דהרי הני פועין ספק ספיקא, וכמו שהבאנו לעיל דברי הרשב"א, ובענין זה מוכרח לפרש פו, דאם נימא דהתם אנו דנים מתמת פרישות מן הפנופיא עלינו לומר דכל העולם פולו מצטרף לכנופיא אחת, א"כ גם פשהיא בשוק חוץ מביתה לא יצאה מן הפנופיא, והי' ראוי לומר דלא יצויר כלל שתתחלק מן הפנופיא אלא ודאי התם פונת הש"ס דכשהיא בשוק אינה קבוע מתמת שהיא שלא במקומה, ואיכא רוב המכריע ע"י מספר ומשו"ה פשתשוב לדור באיזה בית הדרא לניחותה, דהרי עכשין קבועה היא, משא"כ בתערובות שהם בתבורה וכנופיא אחת, דכשנחלק ונפרד מן התבורה דאמרינו כל דפריש אינו משום רוב המספר אלא משום רוב המקרה שחלק הנחלק דינו פהמרובה, לא יחזור לקביעותו רק אם יחזור לשוב אל מקום הראשון להיות שנית יחד עם הפנופיא הראשונה, ובזה יתישב מש"כ התוס' בגיטין ד' ס"ד, דהא דאסור בכל הנשים הוא רק משום קנס ולא מדינא, דכינן דאין האיסור ניכר במקומו לא חשוב קבוע, דלכאורה הוא תמורה, דהרי בכל התערובות שאין ניכר האיסור חשיב הש"ס לקבוע מדרבנן, ולפימש"כ הוא מוכן דבכל תערובות חשבי רבנן לקבוע מה שידוע דכנופיא אחת איכא קביעות להאיסור, משא"כ באשה שאין האיסור ניכר ואינם בכנופיא אחת ליכא שום קביעות גם מדרבנן אלא קנסא הוא.

ואף שפתבנו לעיל דלא מהני בתערובות מה שיהי' נייד, אף דליכא קבוע לא ינהי רוב, דעלינו לדון על כל אחד ואחד, ויהי' שקר כמש"כ תוס' זבחים, אבל כ"ז היכא שבאמת עלינו לדון על כל התערובות, כמו בנסקלים ונשרפים שנתערבו, או בתערובות בהמות וכדומה, אבל בגידון זה שהנושא אשה לא ישא כל הנשים שבעולם, אי אפשר לבוא לנדאי שקר, מהני רוב המספר אף דליכא רוב המקרה של פרישה.

כנלענ"ד בענין זה: והנה יש לעיין בהא דמוצא מציאה בעיר שרובה נכרים דתנן במס' מכשירים דאינו חייב להכריז, ובמע"מ חייב להכריז, דלכאורה יש לדון לפימש"כ התוס' דהיכא דהאיסור וההיתר גורמים הספק גם עכשין, הדר לניחותא אמרינו ואיך מותר להחזיק המציאה ע"י הכרעת הרוב שבעל אבידה זו הוא נכרי שמה עכשין הוא בביתו והוא קבוע והני פמע"מ, ודבר זה העירני אחד מן התלמידים בלמדני לפנייהם בימי חרפי בהשיבה, והנה לענין האמור במס' מכשירים שהוא לדין הכרזה דברוב נכרים אינו חייב להכריז, י"ל בפשטות דכיון דחייב הכרזה תלוי בתחילת גפילת האבידה, דאם לא הי' חיוב הכרזה בשעת גפילה פטור לעולם, כמו אבידה שלא היתה שנה פרוטה ואח"כ הוקרה דאמרינו במס' ב' ד' כ"ז דילפינן מאשר תאבד פרט לאבידה שאינה שנה פרוטה, דבעינן שתהי' משעת אבידה שיעור דין אבידה, ונראה פשוט דלאו דוקא לענין שיעוראבידה דכ"כ בנוגע לבפעלים של אבידה, כגון באבידת נכרי שנתגזר בין גפילה למציאה, דהרי מקרא אחד הוא, דכתיב פן תעשה לכל אבידת אחיך אשר תאבד ממנו, וכמו דקבלו חז"ל למעט מאשר תאבד לענין שיעור האבידה שתהא שנה פרוטה בשעת אבידה כ"כ לענין זה שתהא אבידת אחיך אשר תאבד ממנו, בעינן שתהא אבידת אחיך משעת אבידה, ולפי"ז תלוי דין זה של הכרזה רק משעת אבידה, וכיון דבשעת אבידה הי' בעל אבידה בשוק, דהרי מצא בשוק ונתברר שהי' מן הרוב נכרים ממילא פטור המוצא מלהכריז, ומה דהדרי הפעלים לניחותיהו אח"כ לא מעלה ולא מוריד, אבל במס'

ב"מ בפ' אלו מציאות משמע דברוב נכרים הוא ש'לו ממש, וכן מוכח בתוס' שם בד' כ"ד ע"א ד"ה פי קאמר ר"ש, וכן מוכח מדברי הרא"ש ריש ב"מ שכתב דשנים אוחזים בטלית מיירי בעיר שרובה עכו"ם, וענין זה שיוכל להשתמש באבידה ולזכות בה מחמת שתולים שהיא של נכרים, נראה בפשטות שזה תלוי בשל עכש'י, דאם היא של ישראל אסור לזכות ואינו יכול לזכות, ובענין זה הרי שיניף לומר הדר לניחותא, אכן זה ל"ק כלל דהנה אם נאמר דמה שמעטה תורה ממצנת השבה והקרנה הוא רק לענין זה של המצנה לחוד, ולענין לקנות ולזכות באבידה בענין יאוש בעלים, וכמו שכתב בס' מחנה אפרים סי' א' מה' גזילה דאבידה פחות משונה פרוטה שאינה בתורת השבה אבל אינו יכול לזכות רק משעה שנתיאשו הבעלים, יעו"ש, נראה דלשיטתו ראוי להיות דגם אבידת נכרי שמעטה תורה ממצנת השבה ג"כ אינו זוכה בה להיות שלו בלי יאוש בעלים, ובאמת כתב פן הב"ח הובא בש"ך יו"ד ה' עכו"ם סי' קמ"ו סק"א לענין ע"ז של נכרים דבלא יאוש לא זכה בה הישראל.

יעו"ש.

ובגליון רש"א שם הוכיח מדברי תוס' ספ"ק דכתובות שלא כדברי, יעו"ש וכבר כתבנו לעיל מדברי תוס' ב"מ ד' כ"ד ומרא"ש ריש ב"מ דמשמע דלא פהב"ח, וכן מוכח ענין זה מטעות נכרי בשו"ע חו"מ סי' קפ"ה, והטעם בזה י"ל דכל שהמוצא אינו מחויב בהקרנה והשבה, הוי כאבודה ממנו ומכל אדם דא"צ יאוש והתירה תורה לזכות בה, אבל עכ"פ איך שנאמר בענין זה אין נפ"מ בשעת מציאה אם הבעלים הם עכש'י ישראל או לא, דהנה אם נאמר דכל היכא שמעטה תורה מהשבה רשאי גם לזכות בה, א"כ תלוי הפל בשעת אבידה, דהרי חייב השבה מפורש בגמ' דתלוי רק בשעת אבידה, ומפיון שפטור מהשבה ממילא יכול גם לזכות, ואם נאמר פשיטת המח"א והב"ח א"כ גם אם עכש'י בעל אבידה הוא נכרי ג"כ אינו יכול לזכות, ולפי"ז לכל השיטות תלוי רק של מי היתה האבידה, בשעת האבידה ולפי"ז אין נפ"מ מה שהדר לניחותא, פיון שהי' פרוש בשעת אבידה וזה פשוט: אמנם אפתי אינו מתורץ הענין פראוי, דבאמת בכלל האבידות הוא גם אם מצא בהמה רצה בדרף ולפי"ז משפחת אבידה דגם משעת האבידה הי' הבעלים בבית בקביעות, ובכ"ז אזלינן בתר הרוב, דאם רוב נכרים אינו חייב להכריז, והנה אם נבוא לחקור בענין אבידה שאנו מכריעים שבעל האבידה הוא נכרי ע"י מספר האנשים שבעיר זו, מהראוי להיות דכשהם קבועים חשובים כמע"מ, ואם נאמר שהבירור הוא על החפץ של מי הוא, שאנו מכריעים ע"י מספר האנשים שהחפץ הוא משל נכרים, אז אינו שיניף לדין קבוע, שהרי אין אנו מבררים על האנשים שהם קבועים אלא על החפץ למי הוא קבוע, אבל באמת נראה דכמו שבארנו לעיל בשע"ג פכ"ב לענין ממונא דלא בטיל, דדין איסור גזל תלוי בקנין, וענין הקנינים וכח הזכות של הבעלים לעולם הוא ענין שאין הדין על החפץ, והשתנות הדינים בין חפצי ראובן לשל שמעון הוא אצל הבעלים של החפצים, ומה"ט לא בטלי ברוב, שאין השתנות החפצים בקניניהם הוא בסבת החפצים ומה"ט נראה לי דגם לענין דין הלף אחר הרוב ג"כ אין לנו לברר על החפצים רק על בעלי החפצים, פיון שסבת הדין הוא אצל הבעלים, ומה"ט נראה כשאנו דנים לתלות שאבידה זו היא אבידת נכרי הוא בירור על בעל האבידה שנקרי הוא, ולפי"ז מהראוי לומר שאם הבעלים הם קבועים שיהי' דין מע"מ, אבל ברירא

דמילתא הוא, דכמו בבשר הנמצא תלינו שמרוב התנויות המוכרות בשר שחוטא הוא, ועבדינו הבירור ע"י מספר התנויות, אף שבפעם הדבר סבת הדין של הבשר לאסור ולהתיר אין התנות גורם כלל, ובכ"ז אנו עושים צדדי הספק וצדדי ההכרעה ע"י התנויות משום שהתנות הוא הדבר המוכיח על הבשר, כ"כ נאמר בענין אבידה, דבאמת הרשות של בעל אבידה הוא המוכיח על החפץ, והוי הרשויות פהתנויות, וכשאנו מוצאים אבידה עלינו לדון מרשות מי יצאה אבידה זו, ורוב נכרים הוא פרוך תנויות מוכרות בשר שחוטא, והבירור על האבידה הוא כמו בירור של בשר הנמצא ולפי"ז אין הטעם פרוך נכרים שאנו מבררים שהאובד הוא ישראל או נכרי, אלא על האבידה מרשות מי נפרשה אף שעיקר הדין תלוי בפעלים שהם הגורמים הדין למנוע פח זכ"ל והשתמשות לאיש אחר, אבל לענין בירור הספיקות, אזלינו בתר המוכיח האחרון שהוא הרשות, ומשו"ה עלינו לדון מרשות מי יצאה, כמו בבשר הנמצא, ומשו"ה אין נפ"מ בין אם הפעלים קבועים או לא, שהרי אין הבירור על הפעלים, אלא על פרישת החפץ, וכמו בבשר שהדין שאם ראה הבשר בשעת פרישתו מן התנות הוא קבוע, כ"כ יהי בדין אבידה שאם ראה את הבהמה בשעת יצאתה מבית הפעלים ואינו ידוע מי המה הפעלים אז גם פרוך נכרים חייב להכריז כמו במחצה על מחצה, דכיון דראה בשעת היציאה דאז צדדי הספק הוא על המקום והרשות והוא קבוע.

כנלענ"ד בזה. ואפשר לומר דגם בראה הבהמה כשהיא יוצאת מהרפת וא"י רפת של מי הוא, דג"כ אינו חשוב קבוע, כיון דכ"ז שהוא במקומה אין שום נפ"מ, והספק נופל רק אחר הפרישה.

וצ"ע בזה: פרק ט מיהו יש לעיין בהא דקתני במשנה דמכשירים פ"ב דאם מצא בה מציאה דתלוי פרוך אנשים אם ישראל רופא או נכרים, דהנה בס' בינת אדם בשער הקבוע סי' ט"ז שקיל וטרי שם בט' תנויות דאזלינו בתר רוב בבשר הנמצא, אם תלוי רק פרוך התנויות או פרוך בשר שאם בתנות המוכרות בשר טריפה נמצא בשר יותר מבכל ט' התנויות המוכרות בשר פשר ומסיק שם דהפל תלוי בכמות הבשר, ומוכיח ענין זה מהא דכתב הרע"ב במס' שקלים פ"ז מעות שנמצאו בין שקלים לנדבה, קרוך לשקלים יתנו לשקלים, וכתב הרע"ב דלמ"ד רוב וקרוך הולכים אחר הרוב מוקי לה בשונוים, והתם מפני ברית הפירק דששה שופרות היו של נדבה ושני שופרות לשקלים, תקלין חזתין ותקלין עתיקין, ואיך אפשר בשונוים, אע"כ דר"ל שונוים בסכום המעות שבשופרות, והביא שם שהגאון בעל חוות דעת הוכיח להיפוך דלא אזלינו בתר רוב בשר דא"כ במצא אבידה בעיר שרובה ישראל למה חייב להכריז הרי הנכרים עשירי טפי, וכתב ע"ז הגאון בעל בינת אדם הנה גברא חזינא ותויבתא לא חזינא, דאטו אם הנכרי הולך בשוק לוקח מעותיו וכלי תשמישו בידו, ועוד דבשקלמא בשקלים שאנו דנים על המעות וכן כאן הבשר שאנו דנים אם הוא טריפה אזלינו אחר רוב מעות או בשר, אבל התם שאין אנו דנים על המעות אלא מי הוא שאבדה אם ישראל או נכרי ולכן אזלינו בתר רוב אנשים, זהו תו"ד שם, ובפתחי תשובה סי' ק"י סק"ב הביא שם דעת הרבה גאונים שכתבו להיפוך, דמסתמת הש"ס והפוסקים משמע דהפל תלוי במספר התנויות ולא במספר הבשר, יעו"ש, ונראה שהענין בזה שהפל תלוי באופני הספיקות, דהנה בתערובות בע"ח שהם פורשים ונדים ע"י פח וסבה שבפעצמם, ודאי מסתבר הדבר

שְׁתֵּלוּי בְּמִסְפַּר הַכְּמוֹת שֶׁל הַסּוּגִים, וּבְכַה"ג אֵין רַבּוּי הַמְּקוֹמוֹת מוֹעִילִים, אֲבָל בְּבִשְׁר
הַנְּמַצָּא דְתַלְיֵנוּ שַׁע"י הַמוֹכְרִים וְהַלּוֹקְחִים נֶאֱבָד, כְּתֹב הַרְמַב"ם דְּאֲזַלְיֵנוּ בְּתֵר רֹבַח מוֹכְרִים
וְלוֹקְחִים אִם הֵם יִשְׂרָאֵל אוֹ לֹא, וּבְתִשְׁעַ תְּנוּיֹת שְׂצַד הַסְּפֵק הַגּוֹרֵם לָנוּ הוּא שְׁנוּי הַתְּנוּיֹת
שֶׁהֵם לְפָנֵינוּ, וְאֵילוּ רְאִינוּ פְּרִישַׁת הַבִּשְׁר מִהַתְּנוּת הִיא גַּתְבָּרַר הַסְּפֵק, מִשּׁוֹ"ה בְּבִשְׁר
הַנְּמַצָּא אֲזַלְיֵנוּ בְּתֵר הַתְּנוּיֹת, וְאַף אִם יְדַעֵינוּ שֶׁבְּתְּנוּת הַמוֹכְרֵת בִּשְׁר טְרִיפָה אֵיכָא בִּשְׁר
יֹתֵר מִכָּל הַט' הַתְּנוּיֹת הַמוֹכְרוֹת בִּשְׁר כְּשֶׁר, מִשּׁוּם דְּכִינּוּן דְּסִבַּת פְּרִישַׁת הַבִּשְׁר אֵינוֹ
בְּבִשְׁר עֲצָמוֹ אֲלֵא ע"י לְקִיחָה מִהַתְּנוּת, וְאֵיכָא אֲפִשְׁרוֹת בְּהֵאֵי חֲתִיכָה שְׁנִלְקַחָה, תִּשְׁעָה
אוֹפְנִים הַמוֹכִיחִים לְהִיתֵר וְאֵן אֶחָד הַמוֹכִיחַ לְאִסּוּר אֲזַלְיֵנוּ בְּתֵר רֹבַח, מִשּׁוּם דְּעִיקָר
סִבַּת הַסְּפֵק הוּא מַחְמַת הַתְּנוּיֹת, דְּהָרִי לֹא יְדַעֵנוּ כָּלֵל אִם הַיּוֹם הִיא בִּשְׁר כְּשֶׁר אוֹ טְרִיפָה
בְּתְּנוּיֹת אֵלוּ, וְעַכְשִׁיו נּוֹלַד הַסְּפֵק רַק מֵאִיזוֹ חֲנוּת נִלְקַחָה חֲתִיכָה זוֹ, וּמִשּׁוֹ"ה אֵין לָנוּ לְדוֹן
כָּלֵל עַל מִסְפַּר הַבִּשְׁר, וְעוֹד י"ל דְּמִשּׁוֹ"ה אֲזַלְיֵנוּ לְעוֹלָם בְּתֵר מִסְפַּר הַתְּנוּיֹת וְלֹא בְּתֵר
מִסְפַּר הַבִּשְׁר, דְּפְרִישָׁה מִן הַתְּנוּת הוּא דְּבַר הַמוֹכִיחַ עַל הַבִּשְׁר, אֲבָל מְקַרָּה שֶׁל פְּרִישַׁת
הַבִּשְׁר מִשְׁאֵר הַבִּשְׁר אֵינוֹ דְּבַר מוֹכִיחַ כְּלוּם, אֲלֵא שְׁאֵנוּ מְבַרְרִים עַל מְקַרָּה הַהִשְׁתַּנּוּת
כְּמִי נַעֲשֶׂה עֲנֵן הַהִשְׁתַּנּוּת הַזֹּאת אֲבָל אֵינוֹ דְּבַר מוֹכִיחַ כְּלוּם, וּלְפִי"ז נִרְאֶה דְּגַם בְּאַבְיָדָה
מִה"ט לֹא אֲזַלְיֵנוּ בְּתֵר רֹבַח הַמְּעוֹת אֲלֵא בְּתֵר רֹבַח הַאֲנָשִׁים הַאֲבוּדִים אֶת הָאַבְיָדָה, וּמִה"ט
י"ל דְּגַם בְּאַבְיָדָה בַּע"ח שְׂיוּצָאִים מִעֲצָמָם מְרִשּׁוֹת בְּעֲלִיָּהֶם, לְעוֹלָם אָנוּ דְּנִים אַחַר רֹבַח
הַבְּתִים וְהַרְשׁוּיֹת שְׁמָהֶם אֲפִשְׁר לְצִאת אַבְיָדָה זוֹ, וְאֵין אָנוּ מִשְׁגִּיחִים עַל מִסְפַּר הַבַּע"ח
שְׂבַעִיר, שְׂרֹב הַרְשׁוּיֹת מוֹכִיחִים שְׁאֲבִיָּדָה זוֹ מֵהֶם יִצְאָה, אֲבָל רֹבַח מִסְפַּר הַתְּפָצִים אֵינוֹ
מוֹכִיחִים רַק עַל מְקַרָּה הָאֲבוּד שְׂרִאוּי לְהַקְרוֹת בְּחִפְזָא מְסוּג כְּזֶה מַחְמַת רֹבַח הָאֲפִשְׁרוֹת,
וּבְתוֹלְדָה יְבַנְרַר שְׂחִפְזָא זֶה הוּא מְסוּג הַמְּרוֹבָה, וּלְפִי זֶה לְעוֹלָם הַבִּירוּר בְּאַבְיָדָה הוּא מְמִי
נְפִלָה, וְלֹא עַל הָאֲבוּד מִי הוּא, וּכְשֶׁאָנוּ אוֹמְרִים בְּרֹבַח נְכָרִים שְׁהוֹלְכִים אַחַר הָרֹבַח אֵינוֹ
מִשּׁוּם פְּרִישַׁת שֶׁל הָאֲבוּד, דְּאַף אִם הָאֲבוּד לֹא זֶה מִבֵּיתוֹ וּמִקְבִיעוֹתוֹ אֵיכָא רֹבַח, וּמִשּׁוֹ"ה
אֵין כָּאן מְקוּם לְדוֹן מַעֲנֵן הַדְּרָא לְנִיחּוּתָא, שְׂאֵין כָּאן בִּירוּר עַל הָאִישׁ בֵּין הָאֲנָשִׁים, אֲלֵא
עַל הָאַבְיָדָה מְרִשּׁוֹת מִי נְפִלָה אוֹ יִצְאָה, אֵף שְׂבַאֲרָנוּ לְעֵיל דְּבַמְמוֹן עִיקָר הַדִּין תְּלוּי
בְּפַעֲלִים וְלֹא בְּהַחֲפִזָּא, אֲבָל כִּינּוּן שְׂזָהוּ הַמוֹכִיחַ הָאֲחֵרוֹן עֲבָדֵינוּ מְזָה כָּל צְדִדֵי הַסְּפִיקוֹת
וְהַבִּירוּרִים כְּמוֹ בַּט' תְּנוּיֹת, שְׂאֵף שְׂאֵין בְּעֲצָמוֹת הַדִּין שֶׁל הַבִּשְׁר גְּרַמַּת הַתְּנוּת, שְׂאֵין
הַתְּנוּת גּוֹרַמַּת כְּלוּם אֲזַלְיֵנוּ בְּתֵר הַתְּנוּיֹת כ"כ הַכָּא.

כְּנֻלְעַנ"ד בְּעֵינֵינוּ זֶה: וְהִנֵּה פֶּאֶשֶׁר נִתְבָּאָר לָנוּ מִגְּמָרָא וּסְבָרָא דְּכָל הֵיכָא דְּאֵיכָא רֹבַח מְקוֹמוֹת
שְׂמְבַרְרִים עַל הַפְּרִישָׁה מִהֵיכָן הִיא, אֵין אָנוּ מִשְׁגִּיחִים כְּלוּם עַל מִסְפַּר הַתְּפָצִים, עֲלֵינוּ
לְתַרְץ אֶת הַהוֹכְחָה הַגְּדוּלָה שְׁהוֹכִיחַ בַּס' בֵּינָת אָדָם מִמְּשַׁנָּה דְּשְׁקִלִים שְׁהַבְּאֵנוּ לְעֵיל,
שְׁהוֹכִיחַ מִשּׁוּם דְּאֲזַלְיֵנוּ בְּתֵר רֹבַח מִסְפַּר הַמְּעוֹת, וְהִנֵּה בְּמִשְׁנָה פ"ו תְּנֵן שְׁלִשָּׁה עֲשָׂר
שׁוּפְרוֹת הֵיוּ בְּמִקְדָּשׁ וְכָתוּב עֲלֵיהֶם תְּקִלִין חֲדָתִין וְתְּקִלִין עֲתִיקִין, קִינִין וְגִיזֵי עוֹלָה עֲצִים
וּלְבוֹנָה זֶהָב לְפַפְרוֹת שְׁשָׁה לְגַדְבָּה, וּבְרִישׁ פ"ז תְּנֵן מְעוֹת שְׁנַמְצָאוּ בֵּין הַשְּׁקִלִים לְגַדְבָּה,
קְרוֹב לְשְׁקִלִים יְפָלוּ לְשְׁקִלִים לְגַדְבָּה יְפָלוּ לְגַדְבָּה מְחַצָּה עַל מְחַצָּה יְפָלוּ לְגַדְבָּה, בֵּין עֲצִים
לְלְבוֹנָה קְרוֹב לְעֲצִים יְפָלוּ לְעֲצִים לְלְבוֹנָה יְפָלוּ לְלְבוֹנָה וְכו' זֶה הַכָּלֵל הוֹלְכִים אַחַר הַקְּרוֹב
לְהַקְלֵ מְחַצָּה עַל מְחַצָּה לְהַחְמִיר, וְז"ל הַרְע"ב קְרוֹב לְשְׁקִלִים יְפָלוּ לְשְׁקִלִים דְּבְתֵר קְרוֹב
אֲזַלְיֵנוּ דְּכְתִיב וְהִי הָעִיר הַקְּרוֹבָה אֶל הַחֲלָל וְהָאוֹמֵר רֹבַח וְקְרוֹב הוֹלְכִים אַחַר הָרֹבַח, מוֹקֵי
מִתְּנִי' כְּגוֹן שְׂשְׁקִלִים וְגַדְבָּה שְׁוֹנִים, עַכ"ל, וְקִשָּׁה אֵיךְ אֲפִשְׁר בְּשְׁוֹנִים, כִּינּוּן שֶׁהִיא שְׂשָׁה

לנדבך וּשְׁנֵי שׁוֹפְרוֹת לְשִׁקְלִים, אַע"כ שְׁוֹנִים בְּמַעוֹת שְׁבִשׁוֹפְרוֹת, הָרִי אֶף דְּאִיפָּא רֹב מְסַפֵּר מְקוֹמוֹת לֹא אֶזְלִינָן בְּתַר רֹב שְׁהַפֵּל תְּלוּי בְּמַסְפֵּר וּסְכוּם הַחֲפָצִים וּמְזָה, הוֹכִיחַ הַגָּאוֹן בְּעַל בֵּינַת אָדָם דְּאִין רֹב מְקוֹמוֹת מְבַרְרִים פְּלוּם, וְכֵן רְאִיתִי בִּס' מֵרְאָה הַפְּנִים עַל הַיְרוּשְׁלָמִי בִּפ' לֹא יַחְפֹּר שְׁהַקְשָׁה פֶּן עַל הַמְשָׁנָה דְּשִׁקְלִים, וְכֵן הִבִּיא רְאִי זֹו בִּס' ב"א בְּשֵׁם הַחוּו"ד: וּלְבָאָר עֲנִין זֶה עֲלִינוּ לְבָאָר רֵאשׁוּנָה אֶת דִּין רֹב וְקָרֹב בְּמַקּוּרוֹ בְּש"ס ב"ב, בְּהָא דְּאֶמְרִינָן שְׁם אַר"ח רֹב וְקָרֹב הוֹלְכִים אַחַר הָרֹב וְאֵע"ג דְּרַנְבָּא דְּאֶרְיִיתָא וְקָרְבָּא דְּאֶרְיִיתָא אֶפ"ה רַנְבָּא עֲדִיף, מְתִיב ר' זִירָא וְהִי הָעִיר הַקְּרֹבָה וְכו' וְאֵע"ג דְּאִיפָּא אַחֲרִיתָא דְּנִפְיָא מִיְנָה, בְּדִלְיָפָא, וְלִיזִיל בְּתַר רַנְבָּא דְּעֵלְמָא, בְּיוֹשְׁבַת בֵּין הָהָרִים וְכו' ת"ש נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבְכוֹת קָרֹב לְזֶה שְׁלוֹ וְקָרֹב לְזֶה שְׁלוֹ וְאֵע"ג דְּחַד מִיְנֵיהוּ נִפְיָא מִחֲבָרִי, הַב"ע שְׁשִׁנְיָהֶם שְׁוֹנִים, וְלִיזִיל בְּתַר רַנְבָּא דְּעֵלְמָא הַב"ע בְּשִׁבִיל שְׁל פְּרָמִים עַכ"ל הַש"ס, וְהֵנָּה בַּגְמ' לֹא נִתְפָּרֵשׁ בְּהַדְיָא רַק בְּשְׁנֵי שׁוֹבְכוֹת וּבְשִׁתֵּי עֲיִירוֹת, דָּאִם חַד נִפְיָא מִחֲבָרִי אֶזְלִינָן בְּתַר הָרֹב וְלֹא בְּתַר קָרֹב, אֲבָל אִם יְהִי ג' שׁוֹבְכוֹת וְאֶחָד נִפְיָא מִכָּל אֶחָד מֵהַשְּׁנַיִם הַנּוֹתָרִים, וְאִם נִצְרַף הַשְּׁנַיִם יַחַד יְהִי מְסַפֵּר הַיּוֹנִים מְרַנְבָּה מִשְׁל שׁוֹבְךָ הָא' הַגְּדוֹל, אִם בַּכַּה"ג אֶזְלִינָן בְּתַר הָא' הַמְרַנְבָּה אוֹ לֹא, דְּמַמָּה דְּאֶמְרִינָן לִיזִיל בְּתַר רַנְבָּא דְּעֵלְמָא אִינוּ מְפָרֵשׁ דְּהַפְּנָה בְּזֶה דָּאִם אִיפָּא שׁוֹבְךָ בְּעֵלְמָא דְּנִפְיָא מִכָּל א' מִשְׁנֵי שׁוֹבְכוֹת אֵלוּ, דְּאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְּבְתַר רַנְבָּא דְּעֵלְמָא הוּא בְּהַצְטָרְפוֹת פְּמָה שׁוֹבְכוֹת נִגְדַּה הַשׁוֹבְכוֹת הָאֵלוּ, וְכֵן לְעִנְיָן עֲגֵלָה עֲרוּפָה מְפָרֵשׁ רַבִּינוּ חֲנַנְיָאֵל שְׁהַפְּנָה לִיזִיל בְּתַר רַנְבָּא דְּעֵלְמָא שְׁמָא עוֹבְרִים וְשָׁבִים הִרְגוּהוּ, אֲבָל הַדְּבָרִים מְסַתְּבִים דְּבַט' חֲנַנְיָוִת אִין עוֹשִׁים הָרֹב ע"י ט' חֲנַנְיָוִת מִיּוֹחְדוֹת, מִחֲמַת שְׁהֵם מְסוּג אֶחָד שְׁמוֹכְרוֹת בְּשָׂר שְׁחוּטָה, וְאִין שׁוּם נִפ"מ לְדִינָא בֵּין הַט' חֲנַנְיָוִת מְאִיזוּ חֲנוּת מֵהֵן נִפְרֵשׁ הַבְּשָׂר, מִשׁו"ה פֶּל הַט' מְצַטְרְפִים יַחַד לְעִנְיָן זֶה לְהִיּוֹת פְּרֹב נִגְדַּה חֲנוּת הָא', וְכֵן נִרְאָה בְּרוּר דָּאִם יְהִי ג' שׁוֹבְכוֹת שְׁנַיִם מֵהֶם שְׁל רְאוּבֵן וְהָא' שְׁל שְׁמַעוֹן יְהִי בְּשָׁל רְאוּבֵן שְׁשָׁה יּוֹנִים בְּכָל שׁוֹבְךָ וּבְהַצְטָרְף הַשְּׁנֵי שׁוֹבְכוֹת יַחַד יְהִי שְׁנַיִם עֶשְׂרִי יּוֹנִים וּבְהַשׁוֹבְךָ שְׁל שְׁמַעוֹן עֶשְׂרֵה יּוֹנִים, דְּבַכַּה"ג וְדָאִי שְׁהַנִּיפּוֹל הַנִּמְצָא הוּא שְׁל רְאוּבֵן אֶף אִם יְהִי קָרֹב לְשָׁל שְׁמַעוֹן, שְׂאֵף שְׁקָרֹב אֵלֵי וְגַם שׁוֹבְכוֹ גְדוֹל מִכָּל א' מִן הַשְּׁנֵי שׁוֹבְכוֹת שְׁל רְאוּבֵן, מִשׁוּם דְּמַסְפֵּר הַשְּׁנַיִם עֶשְׂרִי יּוֹנִים מְצַטְרְף יַחַד, דְּאִין נִפ"מ בְּאִיזָה שׁוֹבְךָ בְּשָׁל רְאוּבֵן אִם מְזָה אוֹ מְאָחַר יִצְאָה, וְזֶה דּוּמָה מִמֶּשׁ לַט' חֲנַנְיָוִת שְׁמַצְרְפִינָן פֶּל הַט' יַחַד, אֲבָל אִם יְהִי ג' שׁוֹבְכוֹת שְׁל ג' בְּנֵי אָדָם בַּכַּה"ג שְׁשׁוֹבְךָ שְׁל שְׁמַעוֹן גְדוֹל מִשׁוֹבְכוֹ שְׁל רְאוּבֵן וְשְׁל לוי, וּכְשֶׁנִּצְרַף שְׁל רְאוּבֵן וְלוי יַחַד יִגְדַּל הַמְסַפֵּר מִמְסַפֵּר הַיּוֹנִים אֲשֶׁר בְּשׁוֹבְךָ שְׁל שְׁמַעוֹן, בַּכַּה"ג הַדִּין נוֹתֵן שְׁהַנִּיפּוֹל הוּא שְׁל שְׁמַעוֹן, בֵּין ע"י מְסַפֵּר הָרֹב וּבֵין אִם יְהִי כֹּלָם שְׁוֹנִים וְנִמְצָא קָרֹב אֵלֵיוּ, מִשׁוּם דְּבַכַּה"ג אִין שׁוּם צִירוּף מֵהַשְּׁנֵי שׁוֹבְכוֹת, כִּיּוֹן דְּהַסְפֵּק הוּא נוֹגַע עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד שְׁמָא שְׁלוֹ, לֹא שְׁיִיף לּוֹמַר שְׁיִצְטָרְפוּ שְׁנֵי הַשׁוֹבְכוֹת לְבָרַר שְׁהַנִּיפּוֹל אִינוּ שְׁל שְׁמַעוֹן, דָּאִם נֹאמַר צִירוּף כְּזֶה, כ"כ נֹאמַר דְּאִינוּ שְׁל רְאוּבֵן וְלֹא שְׁל לוי, וּמִשׁו"ה בַּכַּה"ג כִּיּוֹן דְּנִפְיָא שְׁל שְׁמַעוֹן מִכָּל אֶחָד הַשְּׁנַיִם הַנּוֹתָרִים, אוֹ אִם נִמְצָא קָרֹב לְשָׁל שְׁמַעוֹן, כַּחוּ עֲדִיף לְזַפּוֹת בְּהַנִּיפּוֹל, וְכֵן נִרְאָה הַדִּין נוֹתֵן גַּם בְּנוֹגַע לְחַיִּיב הַבָּאֵת עֲגֵלָה עֲרוּפָה, דָּאִם יֵשׁ בְּסִבִּיבוֹת הַחֲלָל שְׁלִשָּׁה עֲיִירוֹת, וְעִיר אַחַת מְרַנְבָּה בְּמַסְפֵּר יוֹשְׁבֵי מִכָּל א' מֵהַעֲיִירוֹת, וְרַק אִם נִצְרַף שְׁתֵּי הַעֲיִירוֹת הַקְּטַנּוֹת יַחַד, יַעֲלֶה מְסַפֵּרם יוֹתֵר מֵהַעִיר הַגְּדוֹלָה, דְּהַחַיִּיב יְהִי עַל הָעִיר הַגְּדוֹלָה, אֶף אִם נִמְצָא הַחֲלָל קָרֹב לְעִיר אַחַת מִשְׁתֵּי הַעֲיִירוֹת הַקְּטַנּוֹת, מִשׁוּם דְּהַסְפֵּק עַל כָּל א' מֵהַשְּׁלִשׁ

עֲיִירוֹת אֵין מְקוֹם לְרוֹב ע"י צִירוֹף, דָּאם נַעֲשֶׂה רוֹב ע"י צִירוֹף נִשְׁלָל אֶת כּוֹל מְחִיבוֹם, וְזֶה אֵינוֹ אֵמֶת, וּמַה"ט אִם כּוֹל שְׁוִיִּים וְנִמְצָא קְרוֹב לְאַחַת מֵהוּ, אֲזַלְיִן בְּתַר קְרוֹבָה, אֲף שְׁהִשְׁתִּי הַעֲיִירוֹת ע"י צִירוֹף יַעֲלֶה מְסַפְרָם כְּפִלִּים מִהָעִיר הַקְרוֹבָה, וְכֵן מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם מַה רֹצֵחַ פ"ט ה"ו דו"ל אֵין הָעִיר הַקְרוֹבָה מְבִיאָה אֶלָּא בְּזִמְנֵי שְׁמַנְיָה הָרוֹב שְׂבָה כְּמַנְיָן הָעִיר הַרְחֹקָה מִמֶּנָּה, אֲבָל אִם הִ' אֵלֹו שְׂפָרְחוּקָה מְרַבִּים עַל אֲנָשֵׁי הַקְרוֹבָה מִמֶּנָּה הוֹלְכִים אַחַר הָרוֹב וְהַמְרַבִּים מְבִיאִים הָעֲגָלָה עַכ"ל.

וְלֹא חִילַק בֵּין שְׁתֵּי עֲיִירוֹת לְשִׁלְשׁ: וְהִנֵּה הָא דְבִנְיָפוֹל שְׁאֵינוֹ מְדַדָּה אֲזַלְיִן בְּתַר רַבָּא דְעֵלְמָא דְבַפְשֻׁטוֹת מִשְׁמַע וְדָאֵי דְאֵינוֹ מְשׁוּם דְאִמְרִינָן דְבַעֲלָמָא אִיכָא שׁוֹבָה גְדוֹל מְזָה, אֶלָּא שְׁאֵינוֹ מְצַרְפִּים הַרְבֵּה שׁוֹבְכוֹת יַחַד, הַטַּעַם בְּזֶה דָּאם תְּלִינָן שְׁהוּא מְעֵלְמָא הָרִי הוּא שֶׁל מוֹצָאוֹ מְשׁוּם דְכָבֵר נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעֵלִים דְאֵין בּוֹ סִימָן, אוֹ דְתִלְיָנָן שְׁהוּא שֶׁל הַפְּקָר אוֹ שֶׁל נְכָרִים, וּבְכַה"ג מְצַטְרֵף הָרוֹב ע"י שׁוֹבְכִים הַרְבֵּה, כְּמוֹ שְׁמַצְטְרֵפִים הַט' חֲנוּיּוֹת יַחַד לְמַנְיָן הָרוֹב, דְהָרִי לְעַנְיָן הַדִּין אֵין נַפ"מ מְאִיזָה שׁוֹבָה דְעֵלְמָא כִּינּוֹן שְׂפָכֵר נִתְיָאֲשׁוּ, אֲבָל בְּתוֹף חֲמָשִׁים אִמָּה וּבְמִדְדָּה שְׁאֵין בְּזֶה יָאוֹשׁ, בְּכַה"ג אֵין שְׁנֵי שׁוֹבְכִים מְצַטְרֵפִים, וְעִי בִירוֹשְׁלַיִם פ' לֹא יַחְפּוֹר דְמִשְׁמַע דְבַג' לְעוֹלָם הוּא שֶׁל מוֹצָאוֹ מְשׁוּם יָאוֹשׁ יַעו"ש, וְלִהְיִירוֹשְׁלַיִם מְדוּנִיק מַה דְנִקְטַב בְּמִשְׁנֵי הַדִּין רַק בְּשְׁנֵי שׁוֹבְכוֹת מְשׁוּם דְבַשְׁלֵשָׁה מִתְיָאֲשִׁים הַבְּעֵלִים וְהָרִי הוּא שֶׁל מוֹצָאוֹ אֲף בְּנִמְצָא קְרוֹב לְשׁוֹבָה אַחַד, אֲבָל לֹוֹא זֹאת גַּם בַּג' שׁוֹבְכִים מְהַנִּי הוֹכַחַת קוֹרְבָא, שְׁאֵין הַשְׁנֵי שׁוֹבְכִים אַחֲרֵים מְצַטְרֵפִים לְרוֹב, וּלְפִי"ז יֵשׁ לְדוֹן גַּם לְעַנְיָן אִיסוֹר וְהִתֵּר בְּכַה"ג, אִם יֵהִי ג' חֲנוּיּוֹת מוֹכְרוֹת בְּשֶׁר נְבִילָה וּג' מוֹכְרוֹת בְּשֶׁר טְרִיפָה וְאַרְבַּע מוֹכְרוֹת בְּשֶׁר כְּשֶׁר, וְנִמְצָא בְּשֶׁר, מַה נִּידוֹן בְּזֶה, אִם נֹאמַר בְּזֶה שְׁהַבְּשֶׁר הַנִּמְצָא מוֹתֵר מִחֲמַת שֶׁהוּא חֲנוּיּוֹת הֵם מְצַטְרֵפִים שְׁכּוֹלָם מְסוּג אַחַד, וְהַשֵּׁשׁ חֲנוּיּוֹת אַחֲרוֹת אֵין בְּהֵן צִירוֹף שְׁאֵינוֹ מְסוּג אַחַד, וְהַג' חֲנוּיּוֹת מְשֻׁנֵי הַסּוּגִים שֶׁל נְבִילָה וְטְרִיפָה הֵם כ"א מִיעוֹט לְגַבֵּי הַד' חֲנוּיּוֹת הַמוֹכְרוֹת בְּשֶׁר כְּשֶׁר, אוֹ נֹאמַר כִּינּוֹן דְהַשֵּׁשׁ חֲנוּיּוֹת מְעִידוֹת וּמוֹכִיחוֹת שְׁהַבְּשֶׁר אֵינוֹ בְּשֶׁר כְּשֶׁר חָשׁוּב רוֹב לְגַבֵּי הַד' חֲנוּיּוֹת הַמְעִידוֹת עַל הַבְּשֶׁר שְׁהוּא בְּשֶׁר כְּשֶׁר, וְכֵן יֵשׁ לְדוֹן בְּאִם נִמְצָא הַבְּשֶׁר קְרוֹב לְחֲנוּיּוֹת הַמוֹכְרוֹת בְּשֶׁר כְּשֶׁר, דְלִכְאוּרָה תְלוּי זב"ז דָּאם רוֹב לֹא מְהַנִּי מְכַש"כ דְקְרוֹב לֹא מְהַנִּי, דְהָרִי אִם הַד' חֲנוּיּוֹת הַמוֹכְרוֹת בְּשֶׁר כְּשֶׁר לֹא חָשׁוּב רוֹב נֶגְדַּת הַשְׁנֵי סוּגִים שְׂבָשֵׁשׁ הַחֲנוּיּוֹת הָאַחֲרוֹת, מוֹכַח לְכַאוּרָה שְׁהַשֵּׁשׁ חֲנוּיּוֹת מְצַטְרֵפוֹת לְרוֹב לְעֵשׂוֹת הַד' חֲנוּיּוֹת לְמִיעוֹט, לְפִי"ז גַּם אִם יֵהִי קְרוֹב לַד' חֲנוּיּוֹת לֹא מְהַנִּי דְבְּמִקוֹם רוֹב לֹא מְהַנִּי קוֹרְבָא, וְלֹא מְצַאֲתִי כְּעַת כְּפּוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים גְלוּי דַּעַת כְּעַנְיָן זֶה: וְנִרְאָה לִי דְעַנְיָן זֶה תְלוּי בִּיסוּד הַדִּין הָאִמּוֹר בְּתוֹרָה אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת לְעַנְיָן דִּינָיִים, דְכ"כ יֵשׁ לְדוֹן בְּכַה"ג לְעַנְיָן דִּינָיִים, אִם יֵהִי ה' דִּינָיִים שְׁשָׁנִים יוֹרוּ שְׁהַבְּשֶׁר כְּשֶׁר, וְהַג' יוֹרוּ שְׁהַבְּשֶׁר אִיסוֹר, אֲבָל כ"א יוֹרָה מְדִין אִיסוֹר אַחַר א' יוֹרָה שְׁהוּא נְבִילָה, וְהַב' שְׁהוּא טְרִיפָה וְהַג' שְׁהוּא בְּאִיסוֹר אַבְמַה"ח, דִּישׁ מְקוֹם לֹוֹמַר שְׁהַבְּשֶׁר מוֹתֵר לְעַנְיָן הִתֵּר אִיכָא שְׁנַיִם יַחַד, וְלְעַנְיָן אִיסוֹר אֵין כָּאֵן רַק אַחַד, דְעַל כֵּן אִיסוֹר מִיְחַד מוֹרָה רַק אַחַד וְכָל אַחַד מֵהֶם בְּטֵלָה הוֹרָאֲתוּ נֶגְדַּת הַשְׁנַיִם הַמּוֹרִים יַחַד, וְאֲף שְׁהֵם שְׁלֵשָׁה בְּמִסְפָּר אֲבָל כִּינּוֹן שְׁאֵין בְּהֵם הַצְּטְרָפוֹת הֵם שְׁלֵשָׁה מִיעוֹטִים נֶגְדַּת הַשְׁנַיִם שְׁהֵם רוֹב, וְכֵן יֵשׁ מְקוֹם לֹוֹמַר לְהִפּוֹף דְהַבְּשֶׁר וְדָאֵי אִיסוֹר, כִּינּוֹן דְאִיכָא שְׁלֵשָׁה הַמּוֹרִים, שְׁהַבְּשֶׁר אִיסוֹר הוּא עַכ"פ, וְהֵם רוֹב נֶגְדַּת הַשְׁנַיִם הַמּוֹרִים הִתֵּר, וּמְצַאֲתִי בְּתוֹמִים ס' כ"ה בְּאוֹרִים ס' כ"כ שְׁכַתְב לְדִינָא בַג' דִּינָיִים שְׁאֵחַד מוֹרָה שְׁמוֹתָר בְּאַכִּילָה וְאַחַד אוֹסַר בְּאַכִּילָה

וא' אוסר בהנאה שיהדין שאסור באכילה ומותר בהנאה, דלענן איסור אכילה איפא שנים דזה שמורה שאסור בהנאה אוסר גם באכילה, ולענן היתר הנאה ג"כ איפא שנים, דזה שמתיר באכילה הלא בודאי מתיר בהנאה, יעי"ש.

ונה הדין הוא בג' המקולקים עפ"י קצוות אבל באופן שצירנו יש לחלק מנידון שציר התנאים דהכא איפא שנים המספיקים לדעת אחת והם רוב נגד כל דעת היחיד, והתם ליפא רק ג' יחידים, ובעיקר הדין של התנאים הוא רק אם נחליט הדין כמש"כ הרמ"א שם בחו"מ סי' כ"ה ברבים שמספיקים לדין אחד מטעמים חלוקים, שחשוב רבים נגד יחיד, ובדין זה חולקים הרבה אחרונים, כמו שהביא בתשו' נוב"י מה"ת חו"מ סי' ג' שמהרנא"ח וג"פ חולקים על הרמ"א, ועוד נלענ"ד דיש לחלק בין דינים לרנפא דאיתא קמן, דבדינים פשם שכ"א מורה לדעוה ש"ל כ"כ הוא מורה לסתור דין חבירו דהרי נושאים ונותנים פולם יחד, ומשו"ה בצירור שציר התנאים ודאי איפא שנים שמתירים בהנאה, דזה שהורה לאסור באכילה הורה לסתור דעת האוסר בהנאה, וכן מי שהורה שפותר לגמרי, הראה טעמו לסתור דעת האוסר בהנאה, אבל ברנפא דאיתא קמן הוכחת השלילה נולדת רק מהוכחה החיובית, דמה שאנו מתירים בט' תנויות את הפשר הנמצא אינו משום דהט' תנויות המוכרות בשר פשר מוכיחות דלא נפרש הפשר מן התנות המוכרת בשר נבילה, דאיזו הוכחה איפא בזה, אלא פיון דמוכיחות שפירש מא' מהט' תנויות ממילא נולדה ההוכחה דלא נפרש מן התנות האסורה, ומשו"ה בראשונה צריך שיהי' דין מוכרע על ההוכחה החיובית, ואם ליפא רוב על זה להכריע הדין ליפא רוב על בירור השלילי, פיון דרנפא דאיתא קמן אינו בירור באמת אלא הכרעת הדין להחזיק פאלו הי' בזה בירור, כמש"כ בכ"מ בענן זה: ועפ"י סברא זו נלענ"ד דיש לתרץ הקושיא הגדולה בדין עגלה ערופה שאין מודדים אלא לעיר שאפשר לחייבה בעגלה ערופה, דז"ל הרמב"ם בה' רוצח פ"ט ה"ה נמצא קרוב לירושלים או לעיר שאין בי"ד מניחים אותה ומודדים אל שאר העיירות הסמוכות לו, נמצא סמוך לעיר שיש בה עכו"ם אין מודדים כל עיקר שהרי זה בחזקת שהרגוהו עכו"ם עכ"ל ובגמ' לא נזכר אלא לעיר שאין בה בי"ד והרמב"ם הוסיף ירושלים, פיון שירושלים אינה מביאה עגלה ערופה היא שנה בטעמה לאין בה בי"ד ובתוס' ב"ב ד' כ"ג ע"ב הקשו פיון דילפינו מוהעיר הקרובה דקורבא הוא מוכיח שמשם הי' ההורג, ואמאי מביאה עיר אחרת עגלה אם נמצא קרוב לעיר שאין בה בי"ד, הלא מתוך הקורבא מוכח שמאותה שאין בה בי"ד הי' ההורג, עיי"ש בד"ה בדליפא דמסקו בתמה, ועל הרמב"ם עוד קשה ביותר מה שהוסיף ירושלים, דהלא ירושלים עוד מרובים אנשי משאר עיירות ואיפא רוב וגם קרוב ביחוד, ומ"מ חייבת עיר אחרת להביא עגלה, ובנמצא סמוך לעיר שיש בה עכו"ם אין מודדים כל עיקר משום דמתזיקים שעכו"ם הרגוהו, ולמה לא נימא פן בנמצא סמוך לירושלים שהוא בחזקת שאנשי ירושלים הרגוהו, מתמת דין רוב וגם קרוב, ונלענ"ד שהטעם בזה דכמו הכרעת ביאור של רנפא דאיתא קמן, כ"כ בירור של קורבא אינם ברורים על המציאות אלא הכרעת הספק לענן הדין שאנו דנים עליו, ולולא זאת הוא ספק שקול ככל הספיקות, ומשו"ה בנמצא בין שתי עיירות מוכריע דין רוב או קרוב לתלות שפעיר הקרובה או המרובה באנשי הי' ההורג להכריע את הספק שמשם הי' ההורג לחייב אותה העיר בהבאת עגלה, וממילא פטורה העיר השני', אבל בנמצא קרוב

לירושלים שאם ניזל בַּתֵּר הָרוֹב אוֹ הוֹכַחַת קְוֹרָבָא שְׁמִשָּׁם הִי הַהוֹרֵג, שְׁהַכְרַעָה זוֹ אֵינָה גוֹרְמַת שׁוּם דִּין עַל עִיר יְרוּשָׁלַיִם, פִּינּוֹן שְׁהַתּוֹרָה פְּטָרָה מְעַגְלָה עֲרוּפָה, וְכֵן אֵין הַכְרַעָה זוֹ גוֹרְמַת שׁוּם דִּין עַל הָעִיר הַשְּׁנִי לְפִינּוֹן הַכְרַעָה מְעַגְלָה, דְּאֵין סַבְתַּת הַפְּטוֹר שֶׁל אַחֲרַת מַה שְׁהַהוֹרֵג הִי מִירוּשָׁלַיִם, אֲלָא ע"י הַכְרַעָה וְהַבְּיָרוֹר שְׁמַעִיר הַשְּׁנִי לֹא הִי הַהוֹרֵג, וְע"ז לִיכָא שׁוּם הוֹכַחָה, לֹא מִהוֹכַחַת הָרוֹב וְלֹא מִהוֹכַחַת הַקְוֹרָבָא דְגָרִיעָה מִהָרוֹב, לְפִי"מ דְּקִי"ל דְּרִנְבָא עֲדִיף, דְּכִינּוֹן דְּבַמְצִיאוֹת אֵין מְבַרְרִים פְּלוּם, וְעַל הַכְרַעַת הַדִּין לְפְטוֹר אֵין פְּאֵן רֹב וְקָרוֹב, דְּהָרוֹב אֵינוֹ מוֹכִיחַ שְׁלֹא הִי הַהוֹרֵג מְעִיר הַשְּׁנִי, לוֹמֵר מַחְמַת שְׁאֲנָשִׁי מוּעֲטִים הַדְּבָר מוֹכִיחַ שְׁלֹא הִי הַהוֹרֵג מְשָׁם, אוֹ מַחְמַת שֶׁהִיא רְחוּקָה מִהָעִיר הָרֵאשׁוֹנָה מְעַט, הַדְּבָר מוֹכִיחַ שְׁלֹא הִי הַהוֹרֵג מְשָׁם, וְלִפִּי"ז לֹא מְהַי רֹב אוֹ קָרוֹב לְעַנּוֹן עֲגָלָה עֲרוּפָה רַק הִיכָא אִם ע"י הוֹכַחַת הָרוֹב תַּתְּחִיב הָעִיר הַקְרוּבָה אוֹ הַמְרֻנְבָה בְּאֲנָשִׁי בְּהַבְּאָת עֲגָלָה, וְאִז מְמִילָא יִתְפַּטְרוּ הָעֵינִירוֹת הָאֲחֵרוֹת אֲשֶׁר בְּסִבִּיבוֹת הַחֲלָל אֲבָל אִם הָעִיר הַקְרוּבָה אוֹ הַמְרֻנְבָה בְּאֲנָשִׁי פְטוֹרָה מִהַבְּאָת עֲגָלָה, נִשְׂאָר הַסְּפֵק שְׁקוּל עַל שְׂאָר הָעֵינִירוֹת כְּמוֹ שֶׁהִי וּמוֹדְדִים לְעֵינִירוֹת אַחֲרוֹת, וְהָעִיר מִהָעֵינִירוֹת הָאֵלוֹ אֲשֶׁר תֵּהִי הַמְרֻנְבָה אוֹ קְרוּבָה מְעִיר אַחֲרַת תְּבִיאָה עֲגָלָה, וְכ"ז בְּהוֹכַחַת רֹב אוֹ קָרוֹב אוֹ גַם שְׁנִינְהֵם יַחַד, פִּינּוֹן דֹּא' מְהֵם אֵינוֹ מְבַרְרַת הַמְצִיאוֹת, כ"כ שְׁנִינְהֵם יַחַד, אֲבָל בְּנִמְצָא סְמוּךְ לְעִיר שְׁיֵשׁ בָּהּ עַפּו"ם, שֶׁהוּא כְּעֵין רִנְבָא דְלִיתָא קָמוֹ, שֶׁהוּא מְבַרְרָת הַמְצִיאוֹת עַפ"י דְּרַכִּי הַטְּבַע מַחְמַת שֶׁהוּא יוֹתֵר מְצוּי שְׁהֵם בְּחֻזְקַת רוּצְחִים, כְּמוֹ דִּילְפוֹ בַּגְמ' סוּטָה ד' מ"ה ע"ב מְקַרָא דְכְּתִיב כִּי יִמְצָא פְּרִט לְמְצוּי, מְהַי בְּיָרוֹר זֶה עַל שְׂאָר הָעֵינִירוֹת לְפִינּוֹן מִהַבְּאָת עֲגָלָה כְּנֹלְעַנ"ד בַּעֲזָה"י: וְעַפ"י הַכֵּל הַזֶּה שְׁאֲמַרְנוּ יִתְבָּאָר לָנוּ שִׁיטַת הַרְמַב"ם שֶׁהַשְּׂמִיטָה מַה דְּמַתְרִץ בַּגְמ' דְּמִשׁוּ"ה לֹא אֲזַלִּינּוּ בְּתֵר רִנְבָא דְעֵלְמָא מִשׁוּם דְּמִיָּירִי בְּיוֹשְׁבַת בֵּין הָהָרִים, וְיַכְבֵּר תַּמָּה ע"ז בַּכ"מ שָׁם.

וְנ"ל וַיֵּשׁ לְתַמּוּהָ עַל רַבִּינוּ לְמָה לֹא פְתַב חֲזִילוֹק זֶה דְּיוֹשְׁבַת בֵּין הָהָרִים, וְנ"ל לְדַחֲנוֹק וְלוֹמֵר שְׁסוּבֵר רַבִּינוּ דְּקוֹשְׁיָא דְלִיזִיל בְּתֵר רִנְבָא דְעֵלְמָא לְאוֹ קוֹשְׁיָא הִיא דְפְשִׁיטָא דְקָרוּבָה בְּעֵינּוֹ דְבַקְרוּבָה תְּלִי רַחֲמָנָא וְאֵי הָוִי אֲזַלִּינּוּ בְּתֵר רִנְבָא דְעֵלְמָא לְעוֹלָם הָיוּ מוֹדְדִים לְעִיר הַגְּדוֹלָה שְׁבַע עוֹלָם, וּמֵאֵי דֹא"ל בְּיוֹשְׁבַת בֵּין הָהָרִים, לְפִי דְרַכּוֹ הַשֵּׁיב, אֲבָל לְקוֹשְׁטָא דְמִילְתָא לִיתִי, עַכ"ל, וְהִנֵּה הַכ"מ בְּעַצְמוֹ הַרְגִישׁ שְׁהַתְּרִוץ דְּחֻזְקָא מְאֹד, שְׁהַרְמַב"ם יְדַחַה סוּגִיַת הַש"ס עַפ"י סְבָרָא דְנִפְשֵׁי, וְגַם מַש"כ דְּבַקְרוּבָה תְּלִי רַחֲמָנָא לֹא אֲבִין דְּבָרִי, דִּהְלֹא אִם הָעִיר הַרְחוּקָה מִהָעִיר הַקְרוּבָה מְרֻנְבָה בְּאֲנָשִׁי לֹא אֲזַלִּינּוּ בְּתֵר קְוֹרָבָא, וְלֵעַנ"ד נִרְאָה דְהַרְמַב"ם מְפָרֵשׁ מַה דְּפָרִיף הַש"ס וְלִיזִיל בְּתֵר רִנְבָא דְעֵלְמָא אֵין הַפְּנוּגָה שְׁאִם נִמְצָא עִיר גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר בְּסוּף הָעוֹלָם שְׁתַּהֲנִי אוֹתָהּ הָעִיר חֲזִיבַת בְּעֲגָלָה פִּינּוֹן דְּכְתִיב בַּתּוֹרָה וּמְדוּוֹ אֵל הָעָרִים אֲשֶׁר סִבִּיבוֹת הַחֲלָל דְּמִזָּה מוֹכַח שְׁרַק אֵלוֹ הָעֵינִירוֹת הֵם בְּדִין זֶה שֶׁל הַבְּאָת הָעֲגָלָה כְּלוֹ אֵלוֹ הָעֵינִירוֹת שְׁאֵין עִיר אַחֲרַת מְפָסְקַת בֵּינָם לְבֵין הַחֲלָל, אֲלָא יְפָרֵשׁ בְּכֹנֶנַת הַש"ס בְּקוֹשְׁיָא דְלִיזִיל בְּתֵר רִנְבָא דְעֵלְמָא הוּא לְתַלוּת בְּעוֹבְרִים וְשִׁבִים דְעֵלְמָא, וְכְמוֹ דְכְּתִב כֵּן בְּפִי ר"ח עַל הַש"ס, וְהַפְּנוּגָה שִׁינְהִי הָרֹב לְפְטוֹר אֵת הָעִיר הַקְרוּבָה, וְע"ז מַתְרִץ לִי בְּיוֹשְׁבַת בֵּין הָהָרִים, אֲבָל וְכ"ז הוּא לְפִי סוּגִיַת הַש"ס בְּפ' לֹא יַחְפּוֹר בְּקוֹשְׁיָא וּפְיֻרְקָא, אֲבָל לְפִי הָאֲמַת לְפִי"מ דְּמוֹכַח מִסוּגִיַת הַש"ס בְּסוּטָה דְּמִנִּיחִים עִיר שְׁאֵין בָּהּ בִּי"ד שְׁקָרוּבָה וּמְרֻנְבָה וּמוֹדְדִים אֵל שְׂאָר הָעֵינִירוֹת, דְּלֹא מְהַי הוֹכַחַת רֹב וְקוֹרָבָא לְפְטוֹר שְׂאָר הָעֵינִירוֹת, לִיתִי לְקוֹשְׁיָא כֵּל לִיזִיל בְּתֵר רִנְבָא דְעֵלְמָא, פִּינּוֹן דֹּאֵי

אפשר לחייב רופא דעלמא אזיל מזה דין רוב או קרוב, ולפי"ז מדחה הרמב"ם סוגית הש"ס דפ' לא יחפור מחמת סוגיא המפורשת בסוטה, אשר שם הוא הלכה ברורה וכאן בב"ב הוא רק שקלא וטריא, ובדף זה אזיל הרמב"ם בהרבה מקומות בפסקי' פידוע, וזה ענין נכון בעזה"י.

ובהגהת מיימוני שם על הרמב"ם בדין עיר שאין בה בי"ד כתב וז"ל ריצב"א פירש דאירי שיש שלש עיירות עומדות פחצובה בשמים יש בהן בי"ד ובאחת אין בה בי"ד כדאמרינן פ' לא יחפור, עכ"ל, ונראה בכונתו שהעיר בזה ג"כ מקושית תוס' ב"ב הנ"ל, היינו דבפ' לא יחפור מוכח שמה שחייבה תורה את העיר הקרובה הוא מחמת הוכחה שמשם הי' ההורג ואיך מניחים עיר שאין בה בי"ד ומחייבים את העיר הרחוקה ממנה, ומתרג' דמירי בשלש עיירות עומדות פחצובה, דאף אם העיר שיש בה בי"ד רחוקה מעט מהעיר שאין בה בי"ד, לא הוי קורבא דמוכח כ"כ לפטור עי"ז את העיר שיש בה בי"ד, וקורבא פזאת לא מהני רק לחייב יותר את הקרובה מהקרובות, אבל לבקר גם לפטור את כולם בעיני קורבא דמוכח הרבה ואם העיר שאין בה בי"ד מפסקת בין החלל להעיר שיש בה בי"ד הוי קורבא דמוכח הרבה, ומש"כ כדאמרינן בפ' לא יחפור, נראה בכונתו דמהא דפריף לזיל בתר רופא דעלמא, מוכח דהיכא דאיכא הוכחת רוב שההורג הוא מעלמא מהני גם לפטור כולם מהבאת עגלה, כנלענ"ד בכונתו והרמב"ם שהשמיט מה דמתרג' בגמרא ביושבת בין ההרים, מסתברים הדברים שסובר כמו שבארנו, והיכא דאיכא עיר מפסקת פטורה מקרא דכתיב סביבות החלל, ובאמת י"ל דבעיר מפסקת הוי הוכחה גמורה, ואולי זהו טעמא דקרא, דהרי בט' חנויות היכא שאין דלתי הפדינה גמורות ג"כ לא אזלינן בתר רופא דעלמא, משום דחשבינן להוכחה גמורה שאין הבשר מעלמא, כ"כ אולי גם חשבינן להוכחה גמורה שאין ההורג מעלמא היכא דאיכא עיר מפסקת: ועתה עפ"י המתבאר לנו דבדין עגלה ערופה אין עיקר הוכחת רוב וקורבא להוכיח על ההורג מאין בא אלא רק להוכיח על העיירות הנכנסות בכלל מצנת הבאת העגלה מי מהן המחויבת נראה לי לחלק בין ספק באיסור והיתר לדין עגלה ודין גיפול הנמצא, דבדין עגלה וגיפול הוכחת רוב וקרוב באים רק לבקר על עיר אחת נגד שני, וכן בשוקף אחד נגד השוקף השני, ובשני ענינים אלו אם יהי' שתי עיירות בינוניות ואחת גדולה אשר בהצטרף שתי העיירות הקטנות הם עולים במספר האנשים יותר מהעיר הגדולה, ונמצא החלל קרוב יותר לאחת מהעיירות הקטנות, שנראה מן פשטות הסוגיא ומסתימת לשון הרמב"ם העיר הגדולה חייבת בהבאת עגלה, אף שבהצטרף שתי העיירות אחרות הם מרובות במספר אנשיהם, משום דאי"צ בכה"ג רק הוכחה על יתרון החיוב שעיר זו חייבת יותר מכל אחת העיירות האחרות ונגד כל אחת בפרט איכא רוב מעליא בעיר זו נגדם, וכן בגיפול הנמצא צריף לבעל שוקף זה פח וזכות של הוכחה יותר על כל אחד מבעלי השוככות האחרים, וכן מוכח קצת מהא דפריף הש"ס והא איכא דנפיש מינ' ולא משני דשני שוככות אלו נפיש מהשלישי, וכן בפירכת הש"ס מקרא דעיר הקרובה דדחיק הש"ס לאוקמי בדליכא דנפיש, דמירי קרא דוקא בששתי עיירות הן שוות במספר, שלא יעלה אחת על השני' במספר איש אחד, והלא יותר מרנוח לאוקמי בשלש עיירות שאינן שוות במספר, אלא נראה דבכה"ג העיר שעולה מספר אנשי' חייבת בעגלה, וכן פששלתון שוות הקרובה חייבת, וכן הדין בגיפול וכמו שאמרנו, דבכה"ג

כְּשֶׁאֵנּוּ דָּנִים עַל הָעִיר הַגְּדוּלָה בְּנוֹגַע לַחֲיִיבָה בַּהֶבְאָה עָלֵינוּ לְדוֹן רַק נֶגֶד כָּל עִיר מִהַעֲיָרוֹת הָאֲחֵרוֹת בְּפָרֶט, שְׁעִיר זֶה מִחֻבֵּיבַת יוֹתֵר מִכָּל עִיר וְעִיר מִהַעֲיָרוֹת הָאֲחֵרוֹת, וְכֵן בְּשׁוֹבְכִים שֶׁל שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם הַדִּין כְּמוֹ לַעֲנִין עֲגֵלָה, וְלַעֲנִין דִּינֵי מַמוֹנוֹת עוֹד מְסַתְּבִירִים יוֹתֵר הַדְּבָרִים דְּלֹא בְּעֵינָן רַק שְׁיֵהֵן הוֹכְחָה לְבַעֲלִים אֵלּוּ נֶגֶד כָּל אַחַת מִהַשְּׁנֵי שׁוֹבְכוֹת וְלְבַעֲלִים שֶׁל כָּל אֶחָד בְּפָרֶט, כִּינֵן דְּאִין בִּינֵיהֶם שׁוּם הַצְּטָרְפוֹת לְצָרֵף כְּוָלָם יַחַד, אָבֵל לַעֲנִין אִיסוּר וְהִיתֵר בַּכֹּה"ג שְׁצִינָנוּ לְעִיל שְׁיֵהֵן ד' חֲנוּיּוֹת מוֹכְרוֹת בְּשֵׁר כְּשֵׁר, וּג' בְּשֵׁר נְבִילָה וּג' בְּשֵׁר טְרִיפָה נִלְעַנ"ד בְּרוּר שְׁאִין לְהַתִּיר הַבְּשֵׁר מִדִּין כָּל דְּפָרִישׁ מִרְנָבָא פְּרִישׁ, לֹמֵר שְׁנִפְרִישׁ וְדָאִי מַהֵד' חֲנוּיּוֹת הַמוֹכְרוֹת בְּשֵׁר כְּשֵׁר, כִּינֵן דְּעָלֵינוּ לְבָרֵר עַל הַחֲתִיכָה זֶה שְׁאִינָה מִשְׁנֵי הַסּוּגִים הָאֲחֵרִים יַחַד, שְׁאִינָה נְבִילָה וְלֹא טְרִיפָה רַק בְּשֵׁר כְּשֵׁר, וְלְבָרֵר נֶגֶד שְׁנֵי הַסּוּגִים יַחַד אִין פֶּאן רֹב, דְּשְׁנֵי הַסּוּגִים יַחַד עוֹלִים בְּמִסְפַּר הַחֲנוּיּוֹת עַל הַכְּשָׁרוֹת, וּמִשׁו"ה לִיכָא בְּזֵה תוֹרַת רֹב לְהַכְרִיעַ עַל הַבְּשֵׁר שֶׁהוּא בְּשֵׁר כְּשֵׁר, אָבֵל כ"כ נִרְאֵה דְּאִין לְאִיסוּר לֹמֵר דְּנִדְאִי הַבְּשֵׁר אִסוּר הוּא אוֹ מִחֲנוּיּוֹת שֶׁל נְבִילָה אוֹ מִשְׁל טְרִיפָה, כִּינֵן דְּאִין אִיסוּרִים שְׁנֵיהֶם אִינֵן מְצַטְרְפוֹת לְרֹב, וְאִי דַעֲכ"פ שְׁנֵיהֶם מוֹרִים לְאִיסוּר, אָבֵל כִּינֵן שְׁהֵם מִשְׁנֵי שְׁמוֹת אִינֵם מְצַטְרְפִים, כְּמוֹ שְׁדִינֵינִים בַּכֹּה"ג אִינֵם מְצַטְרְפִים וְאִי שְׁהֵבָאנוּ לְעִיל דְּבָרֵי הַתּוֹמִים דְּפָסֶק בַּכֹּה"ג דְּמְצַטְרְפִים דְּהוּוּ שְׁנֵינִים נֶגֶד אֶחָד הַמַּתִּיר, כְּבָר כְּתִבְנוּ לְעִיל מַה דְּחִלּוּק בְּזֵה דִינֵינִים מִחֲנוּיּוֹת, דְּבִדְיִין מַה שְׁפּוֹתֵר אֶת דִּין חֲבִירוֹ גַם זֶה דִּין הוּא, וְיָמִי שְׁאוּסֵר בְּאֲכִילָה הִרְאֵה רְאִיוֹת לְדְבָרֵי נֶגֶד דְּבָרֵי הַמַּתִּיר, וְכֵן מִי שְׁהוֹרָה לְאִיסוּר הַנָּאֵה הוֹרָה נֶגֶדוֹ, וְאִיכָא שְׁנֵי חֲחֻלְקִים עֲלֵי לְסַתּוֹר אֶת דְּבָרֵי וּבְטָלָה הוֹרָאָתוֹ בְּזֵה, אָבֵל בְּחֲנוּיּוֹת וְכֵן כָּל רְנָבָא דְּאִיתָא קָמֵן לִיכָא תוֹרַת הוֹכְחָה לְבַטֵּל אֶת הַסְּפֵק מֵאֲפִשְׁרוֹת הַהִיפּוּף לֹמֵר שְׁבִנְדָאִי לֹא נִכְרַשׁ הַבְּשֵׁר מִחֲנוּיּוֹת אֲחֵרוֹת, אִם לֹא שְׁיֵהֵן תוֹרַת רֹב וְהוֹכְחָה שְׁהַבְּשֵׁר הוּא מִחֲנוֹת זֹאת וְכַדוּמָה, וְעַל הוֹכְחָה זֹאת בְּעֵינָן רֹב מְסוּג אֶחָד כְּמוֹ בְּדִינֵינִים, דְּאִי הִרְמ"א בַּחו"מ ס' כ"ה דְּפָסֶק כַּמַּהֲרִי"ק לֹא כָּתַב רַק אִם כְּוָלָם מְסַפְּיִים לְדִין אֶחָד רַק מְטַעְמִים שׁוֹנִים, אָבֵל אִם כָּל אֶחָד מוֹרָה דִּין אַחֵר, כְּמוֹ שְׁאַחַד יוֹרָה שְׁרָאוּבֵן חֲזִיב לְשִׁמְעוֹן חֲפִז מִיְּנֻחַד, וְהַשְּׁנֵי עַל דָּמִים.

וְהִג' פְּטוֹר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי שְׁנֵאֲמַר שְׁיִצְטְרָפוּ, זֶה לֹא נִזְכַּר בְּרַמ"א, וְע"כ נִלְעַנ"ד דְּבַכֹּה"ג בְּדִין אִיסוּר וְהִיתֵר כְּמוֹ שְׁצִינָנוּ לַעֲנִין חֲנוּיּוֹת שְׁהֵדִין שְׁקוּל בְּלֵי בְּרוּר, וְאִם יֵהִי קְרוֹב לְאִיזָה חֲנוּת, בַּכֹּה"ג מְהֵנִי הוֹכְחַת קוֹרְבָא כִּינֵן דְּלִיכָא רֹב גְּמוּר הַמְּבָרֵר הוּי קוֹרְבָא דְּאוֹרֵייתָא: אִמָּנִם יֵשׁ לְפַקְפַק בְּמָה שְׁכַתְּבָנוּ לְחַלֵּק בֵּין גִּיפּוּל הַנְּמָצָא לְדִין אִיסוּר וְהִיתֵר דְּהָרִי גַם בְּמוֹצָא אַבִּידָה אִיכָא בְּזֵה כְּעִין אִיסוּר וְהִיתֵר דְּלַעֲנִין מְצוֹת הַשְּׁבֵת אַבִּידָה שְׁאַמְרָה תוֹרָה עַד דְּרוּשׁ אַחִיף שְׁדַרְשׁוּ חז"ל דְּרִשְׁהוּ אִם רַמָּאִי הוּא וְהוּא ע"י סִימָנִים אוֹ עֵדִים, וְלַעֲנִין זֶה הַמוֹצָא לְבָרֵר הוֹכְחַת בַּעַל שׁוֹבֵף זֶה נֶגֶד שְׁאָר בַּעֲלֵי הַשׁוֹבֵף יַחַד לִידַע אִם שְׁלוֹ הוּא אוֹ שֶׁל אַחֵרִים, וְלַעֲנִין זֶה הִלָּא אֶצֶל הַמוֹצָא מְצַטְרְפִים שְׁנֵי הַשׁוֹבְכוֹת יַחַד, וְאִיכָא רֹב נֶגֶדוֹ שְׁאִין הַנִּיפּוּל שְׁלוֹ וְאִיף הוּא מַחְזִיר לְזֵה נֶגֶד הַרֹב אָבֵל בְּאִמַּת נִלְעַנ"ד דְּלִק"מ דְּהֵנָּה בְּהָא דְּקַתְנֵי בְּמִשְׁנָה זֶה מְחַצֵּה עַל מְחַצֵּה יַחְלִיקוּ שְׁמַעְתִּי רַבִּים מִקְשִׁים מְהָא דְּאִמְרִינֵן בְּפ' אֵלּוּ מְצִיאוֹת, סִימָנִים וְסִימָנִים יִנִּיחַ וְלֹא אִמְרִינֵן יַחְלִיקוּ מִשׁוּם דְּעַל מוֹצָא אַבִּידָה מְצוּה לְהַנִּיחַ אֶצֶל עַד שְׁיִבְרוֹר הַבְּעֲלִים הָאֲמַתִּיִּים, וּבְחִלּוּקָה אִינּוּ מְשִׁיב כְּדִין, וְלָמָּה קָתְנֵי בְּנִיפּוּל הַנְּמָצָא שְׁבַמְע"מ יַחְלִיקוּ וְלֹא אִמְרִינֵן יִנִּיחַ וְהַעֲנִין בְּזֵה דְּהִיכָא שְׁמַתְחִילָה מְצָא אַבִּידָה סָתֵם וְאִח"פ בָּאוּ שְׁנֵיהֶם וְנוֹתְנֵים סִימָנִים לֹא מְקִיִּים מְצוֹת הַשְּׁבֵת ע"י חֲלֻקָה

משו"ה יגית, אבל בניפול קודם שהגביה פָּכָר הי' מונח הניפול באופן פְּנֵה שְׂאֵם יבואו
הבעלים לדון ע"ז הי' הדין שיתלוקו, ונמצא שהמוצא מציא חפץ שידוע דינו ששייך לשני
בעלים, וכפי זכותי הבעלים קודם, פן המצנה על המוצא להמציא לבעליהם, ונהרי אם
יאבד הנלד של מחליף פרה בתמור שדין חלוקה עליו למ"ד יתלוקו וימצאהו אחד
ששורת הדין שיתלק ביניהם, כ"כ הָכָא, ולפי"ז בניפול מדין מצנת השבת אבידה הוא
כפי שורת הדין של קודם המציאה ואז הוא דין מדיני ממונות, שלכל אחד אחד מבעלי
השוככים יש דין עם שאר בעלי השוככים עם כל אחד בפרט ואין פאן ענין הצטרפות
שני בעלים יחד, וזה נכון ומסתבר: ועפ"י הדברים שבארנו יתפרש לנו היטב המשנה
דשקלים שהעמדנו דברינו עלי', דבמשנה זו נצטיר הענין שחקרנו עליו דששה שופרות
היו של נדבה ושבעה שופרות מיוחדים משבעה סוגים, ועפ"י הפללים שנתבאר לעיל
בדברינו פסתימת כל הראשונים, דבחנויות אין אנו משגיחים כלל על מספר החתיכות
אלא על מספר החנויות, והנה איפא רוב בפל נדבה נגד כל סוג וסוג ממיני הקדשים
שבשופרות, ומשו"ה מעות שנמצאו אין עליהם הוכחת רוב לומר ודאי של נדבה הם
דנגד זה איפא רוב שופרות מסוגים שונים, וכן להיפוך ליפא תורת רוב לומר דנדאי
אינם של נדבה, פנין דסוגים שונים הם אינם מצטרפים לרוב, וכל היפא דליפא תורת
רוב גמור מהני הוכחת קורבא להכריע את הספק פנין דליפא רוב נגדו, ומשו"ה בנמצא
בין השקלים לנדבה קרוב לשקלים יפלו לשקלים, קרוב לנדבה יפלו לנדבה, מחצה על
מחצה יפלו לנדבה היינו דבכה"ג מהני ג"כ הוכחת קורבא לברר דרק משני השופרות
הקרובים למציאת המעות הוא, שאזל מזה הספק משאר השופרות, ולא שייך לומר גם
על זה שלא יצטרפו שני סוגים יחד להכריע דין קורבא, דרק לענין רוב שנעשה ע"י
הצטרפות לרוב שייך לחלק בין רוב המצטרף מסוג אחד לבין רוב מסוגים מיוחדים,
אבל הוכחת קורבא שהוא מחמת קורבת המקומות אין נפ"מ בין סוגים מחולקים או לא,
ומשו"ה בנמצאו המעות בין שני שופרות, פנין דליפא פאן דין רוב, הוכחת קורבא
מבררת שלא יפול הספק בזה, רק על שני השופרות הקודמים למציאת המעות, אכן גם
באופן זה יש לדון פנין דרוב וקרוב הלף אחר הרוב, אם בשופר אחד משני שופרות
סכום המעות מרובה על של חבירו מהראוי לומר שיתברר דמשל שופר המרובה הוא,
היינו דמדין הוכחת קורבא יתברר שלא יהי תורת הספק בזה רק על שני השופרות
הקרובים, ולברר מאיזה שופר משני השופרות האלו יתברר ע"י רוב מספר הכסף
שבשניהם, וע"ז כתב הרע"ב דלמ"ד רוב וקרוב הלף אחר הרוב מוקי לה בשנויים, היינו
שני השופרות אלו שנויים במספר הכסף, דלא כמו שסברה גאון בעל ס' בינת אדם שפונת
הרע"ב ששנה מספר שופר של שקלים למספר הכסף של ששה שופרות נדבה יחד, דזה
דוחק, אלא רק שני השופרות שביניהם נמצאו הכסף שוים במספרם, והדברים נכונים
בעזה"י, ונצלנו מהראי' שהוכיח הגאון הנ"ל ממשנה זו נגד סתימת הפוסקים דאזלינן
במר חנויות, ועוד יש להוסיף בזה דכיון דדין איסור ותימר לענין הנהגה צריף להתנהג
כפי חומר מכל הסוגים הגורמים הספק, ובמעות הנמצאים בין השופרות אם לא יהי
הספק רק על השבעה שופרות יהי החומר שבהם קיני עולה, ושופרות של נדבה עוד
חומר מקיני עולה שמין זבח הוא, לפי"ז איפא הצטרפות קצת לענין זה שרוב של
שופרות הנדבה לא יכריע לבטל הספק מהשבעה שופרות האחרים, אבל גם השבעה

אינם מכריעים את הספק לגמרי והוי ספק שקול, וכן נראה לי דגם לפי דעת החולקים על הרמ"א שרבים המספיקים לדעת אחת מטעמים שונים שאינם מצטרפים לרוב, אבל מ"מ רב מספרם משנים שמספיקים לדעה אחת שלא יתבטלו מטעם מיעוט כנלענ"ד: בס' בינת אדם שער הקבוע סי' י"ד הביא בשם תשו' מהרי"ל שכ' בתשו' סי' קס"ט על שאלת בעל התה"ד אם נשחטו צאן הרבה לאחד כ' ולשני ט"ו ולג' ה' וכל אחד מכיר את שלו ואח"כ הנתזו ראשיהם ולקח כ"א צאן שלו ולא ידעו כי מינייהו קדים ונמצא טרפות בראש אחד מהם, אם יש לומר שבאותו של כ' ה' הטרפות שלדידי' איפא רנפא כההיא מעשה דא"ז דלאחד ה' כ' אתרוגים ולא י' ולא ה' ובא אנס וגזל כמה אתרוגים והסיר הסימנים ופסק הא"ז דאמרינו כל דפריש מרנפא פריש, ואלו שגזל ה' של זה שיהיו לו כ', הובא בחו"מ סי' רצ"ב, ועיי"ש מה שהשיב לו מהרי"ל בכמה אופנים לחלק בין כל דפריש לשאר דוכתי, ולענ"ד כל הענין והשקלא וטריא בענין זה הוא תמוה, דלפי"ד הק' אם יהי' בענין ט' חנויות התחלקות הבעלים ישתנה הדין, כמו לדוגמא אם יהי' הט' חנויות המוכרות בשר כשר לבעלים מיוחדים חנות א' לכל איש, והחנות המוכרת בשר גבילה לבעלים אחרים, ויהי' מספר החתיכות בשר שבחנות זו מרובה ממספר כל חנות וחנות המוכרת בשר כשר, ורק בהצטרף יעלה מספר החתיכות שבהחנות כולם על מספר שבהחנות המוכרת בשר גבילה, שמדין אבידה וגניבה יהי' שייך הפשר הנמצא בין החנויות לבעל החנות המוכר בשר גבילה כמו שבארנו מסוגית הש"ס דב"ב, ולפי"ד יהי' דין הפשר כדן גבילה ג"כ וזה לא יתכן בשום פנים, ומה ענין דיני ממונות לדין או"ה, דלדין ממון כל בעלים עושה ספק מיוחד, ולדין איסור והיתר כל החנויות מסוג ההיתר מצטרפים למספר אחד ולסוג אחד, ומסתימת כל הפוסקים ראשונים ואחרונים שלא חלקו בדין ט' חנויות מוכח להדיא דאין חילוק בין אם הם כולם לבעלים אחד או לבעלים מיוחדים, וע"כ מה שדימה בעל תה"ד ענין זה בנמצא טרפות בראש א' לנידון של האו"ז בגניבת האתרוגים הוא תמוה, דשם שהוא דיני ממונות שעיקר הגורם הספק הוא התחלקות הבעלים שאם ה' כולם של איש אחד לא ה' בזה שום תורת הספק, ומשו"ה תלוי המיעוט והרוב בערך המספר שהי' לבעלים זה או זה, אבל בספק טריפות שהספק בזה על החתיכות או על הבהמות מצד עצמם מה שייך בזה התחלקות הבעלים לחשוב על ידם המיעוט והרוב וזה ברור לענ"ד: פירק י פתבו בתוס' פגיה"נ ד' צ"ה ד"ה ספיקו אסור ונ"ל דכל קבוע כמע"מ דמי והא דקיי"ל דמדאורייתא חד בתרי בטיל היינו היכא שמעורב ואינו ניכר האיסור אבל הכא ידוע האיסור בזכותי' וחנויות המוכרות בשר גבילה, ובדבר חשוב אפילו מעורב לא בטיל ואמר כל קבוע וכו' כדאמר בפ' התערובות (זבחים ע"ג) גבי תערובות בע"ח דחשיבי ולא בטלי דפריי' ונמשיו ונקריב חד מינייהו ונימא כל דפריש מרנפא פריש ומשני נמשיו (בתמ'') הוי לי קבוע וכל קבוע כמע"מ וכו' ועיקר הטעם אינו משום קבוע אלא משום דבע"ח לא בטלי כמו דבר שדרכו לימנות עכ"ל ונ"ל הר"ן וא"ת ובההיא דהתערובות פיון שאין האיסור ידוע היכי קרינו לי קבוע, א"כ אין לה איסור שיהא בטיל לעולם, י"ל דבכל האיסורים נדאי כל שמעורב ואינו ידוע לא מיקרי קבוע דאדרבה ברנפא בטל, וכיון שהוא מתבטל אי"א לדונו כקבוע, אבל התם בע"ח ניהו וחשיבי ולא בטלי וכיון דלא בטלי הוי לי קבוע, עכ"ל.

ומדבריהם למדנו ביסוד דין של קבוע שלכאורה הי' מקום לומר שספק של מיעוט קבוע בתוך הרוב, אמרה תורה שלא יהי ברור של רוב דאיתא קמן, וכמו שנראה מגדולי האחרונים שנקטו פן לאמת ונביא דבריהם לקמן, באופן דלפי"ז לא הי' שייך דין קבוע רק לגרוע את דין ברור של הלה אחר הרוב, ולא הי' ענין לגרוע את דין ביטול ברוב, דהתם הענין שהמיעוט מתהפך מאיסור להיתר ונעשה ממש כהרוב, וקראשונים ז"ל שנקטו בפשיטות דבקבוע ליפא דין ביטול ברוב מוכח להדיא דמפרשי דמה שאמרה תורה בקבוע שהוא כמע"מ, הפונה בזה דליפא בזה רוב, שמיעוט הקבוע נחשב למחצה ומה"ט פשוט להו להראשונים ז"ל דבקבוע ליפא דין ביטול ברוב, כיון שהמיעוט נחשב למחצה, ומשו"ה הקשו דלפי"מ דאמרנו בפ' התערובות דכל תערובות בע"ח הוי ג"כ קבוע, א"כ איך משפחת לה דין ביטול, ותרצו דלא הוי קבוע רק אם ניקר האיסור, וכל איסור שאינו ניקר אינו קבוע ואדרבה הוא מתבטל, ורק אם אינו מתבטל חזר להיות כקבוע שאסור ליקח ולמשוך מן הקביעות לומר שהוא מן הרוב: והנה לא נתבאר בדבריהם היטב מאיזה טעם חשבו חז"ל בע"ח דלא בטלי כקבוע אף שאין האיסור ניקר, והכלל בקבוע הוא דוקא אם האיסור ניקר, דזה נדאי אי אפשר לומר דכל כמה שאין האיסור מתבטל הוא קבוע אעפ"י שאינו ניקר, דא"כ איך מתבטל כל איסור דקודם שפוטל הוא קבוע וכל קבוע הוא כמע"מ, ואם הוא כמחצה ליפא תורת ביטול ברוב כנ"ל, אלא נראה בכוננתם דכל מיעוט שיש בו סבה המחזקו נגד הרוב שלא יתבטל במיעוטו מיעוט בזה הוא כמע"מ גם לענין זה שלא נאמר הלה אחר הרוב דליפא בזה תורת רוב, אבל תערובות שאין בזה שום סבה להחזיקו שלא יתבטל, אינו קבוע ומתבטל, ונראה לי דיש חילוק בין דברי התוס' לדברי הר"ן, דמדברי הר"ן מוכח דרק אם יש בו דין המעכבו מלהתבטל והוא מיעוט חזק מאיזה טעם שיהי' הוא קבוע אעפ"י שאינו ניקר, ומדברי התוס' משמע דענין אחר הוא דבאמת אינו קבוע רק אם הוא ניקר, אלא דחשיבות של בע"ח, כמו דגורם שלא יתבטל, כ"כ משנהו כקבוע דחז"ל חשבוהו כקבוע וניקר, בין לענין ביטול ובין לענין הלה אחר הרוב, דהרי כתבו בלשונם ועיקר הטעם אינו משום קבוע אלא משום דבע"ח לא בטלי, דלפימש"כ הר"ן אין דבריהם מובנים, אדרבה הרי זה הטעם העיקרי כיון דלא בטלי ממילא הוי לי קבוע ממש, ואם לא הי' בטיל מה"ת הי' קבוע מה"ת, אלא נראה דסברי דאין הטעם דמשום דלא בטיל חזר להיות כקבוע, אלא דמה שהוא דבר חשוב משנהו כקבוע, בין להתבטל ובין לענין מספר של הלה אחר הרוב, ונפ"מ לדינא בין שני ביאורים אלו לענין דבר שיש לו מתירים, דלשיטת הר"ן נראה דג"כ הוי קבוע כיון דמ"מ לא בטיל, ולשיטת תוס' רק חשיבותו משנהו כקבוע, אבל סבת דשיל"מ לא משנהו כקבוע, ואם הדין דלענין הלה אחר הרוב סמכינו על רוב גם בדשיל"מ, הי' ראוי לומר דמותר למשוך מן התערובות בדשיל"מ ולומר שהוא מן הרוב.

והנה בשו"ע יו"ד סי' ק"י סעי' ו' כתב המחבר לענין דברים שאינם מתבטלים דחזורים להיות כקבוע רק דברים החשובים, ולא הזכיר דבר שיל"מ, ובסעי' ז' לענין אם נפל א' לים, הזכיר שם גם דשיל"מ והוא פלא, וראיתי בפמ"ג שם בשפ"ד ס"ק ל"ב שהעיר קצת מזה יעו"ש, ולפימש"כ אפשר דסובר להלכה פשיטת התוס' דבכה"ג לא הוי קבוע, וצע"ג בזה למעשה כי לא נזכר חידוש זה בפוסקים, עוד תלוי ענין זה בטעמו של דשיל"מ

דלשיטת ה"ר"ן בנדרים ד' נ"ב דהטעם דהוי פמין במינו לר' יהודא, י"ל דהיא ענין חשיבות שבימינו גם המיעוט חשוב פהרוב: אבל לשיטת רש"י דהוא משום עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, י"ל דאף דלא בטיל לא הוי פקבוע לענין אם פריש בפנינו: ובס' תורת הבית להרשב"א פתב בענין זה דבר פלא וז"ל בב"ד שע"א, וכל יבש ביבש באיסורים דעלמא בטלים ברוב וכו' ולפי הטעם הזה שפתבתי מסתברא לי דלא אמרו אלא באיסורים שהלכו בהם אחר ששים לפי שלא אסרו אלא פדי נתינת טעם, וכשהוא יבש ביבש אפשר לומר שאין פאן טעם כמו שאמרת, אבל בכל האיסורים שהחמירו בהם למעלה מנתינת טעם ל"ש כלול ול"ש יבש לעולם בעינין חד שיעורא ליבש כלול וכו' והילכך חמץ בפסח פנין שהחמירו עלי' לאסור במשהו, אם נתערב יבש ביבש הפל אסור יבש כלול, ועוד דבחמץ בפסח דין הוא שיאסור כל תערובתו במשהו ואפי' ביבש, שכל שאין לו שיעור אינו בטל לעולם שהוא קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי, וכמו שאמרו בשור הנסקל שנתערב בין השנונים שאפי' נתערב בריבוא פולם אסורים עכ"ל, ודברי נפלאים מאד, פנין דשקיל וטרי אם גם בחמץ יהי חילוק בין יבש ללח דנאמר מה שאסרו במשהו הוא רק בלח ולא ביבש, איך מכריע דגם ביבש במשהו מחמת שהוא קבוע, הלא אם נאמר דחילוק יבש מלח ויהי' ביבש הדין בחמץ כבשאר איסורים דבטלי ברוב וכל שאפשר להתבטל אינו קבוע, ואיך אפשר לומר דלא יתבטל מחמת קבוע, אדרבה יתבטל ולא יהי' קבוע, ועפמיש"כ לבאר שיטת התוס' דסברי דהא דאמרו בגמ' פ' התערובות לענין שור הנסקל דהוי קבוע, הוא דסבת חשיבותו משוהו לקבוע, י"ל דהרשב"א סובר דלעולם מה דבע"ח לא בטלי הוא דרבנן חשבוהו לקבוע, וכן פל היכא דאמרו חז"ל דאסור במשהו הוא שעשו דבר זה להחשיב את המיעוט לקבוע, ומשו"ה סובר דלענין זה אי אפשר לחלק בין לח ליבש, דהיכא דאמרו שיעור כמו בלח בכל איסורים בששים נדאי יש חילוק בין לח ליבש שהוא משום נתינת טעם, וכן גם בתרומה וערלה הי' אפשר לדון שיהי' טעם השיעור רק בלח, וע"ז פתב דכל שהשיעור למעלה מס' שוה לח ליבש, ובחמץ פתב עוד להוסיף דכיון דבמשהו בע"כ עשוהו חז"ל לקבוע וכיון דמשום קבוע הוא אין לחלק בין יבש ללח.

כנלענ"ד להטעים דברי הק', אבל לשיטת ה"ר"ן דעיי"ז שיש בו סבה שלא להתבטל נעשה המיעוט פקבוע, לענ"ד אין שום מוכן בדברי הרשב"א אלו: אמנם אפתי לא יצאנו בזה חובת ביאור בהא דאמרינן במס' נזיר דאסור בכל הנשים שבעולם פתבו בתוס' שם ד' י"ב וז"ל אסור בכל הנשים שבעולם וא"ת וכו"ע יאסרו לישא נשים דשמא זו היא שנתקדשה ע"י שליח וכו' וי"ל דמדאורייתא אפילו הוא שרי לישא דאזלינן בתר רובא מלומר מקרובות המקודשות היא ואינו אלא קנסא בעלמא שעשה שליח סתם ולא פירש לו קדש לפלונית ולדידי' קנסו ולאחרני לא קנסו, וא"ת וליהוי איסורא דאורייתא דהניא לי' קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי, וי"ל דלא אמרינן קבוע כמע"מ דמי אלא כשהאיסור וההיתר ניכר לעצמו, אבל פשאין האיסור ניכר לעצמו לא אמרינן קבוע. עכ"ל.

וכן נשנו דבריהם במס' גיטין ד' ס"ד בסגנון אחר קצת, יעו"ש, ודבריהם תמוהים מאד פנין דאמרינן בפ' התערובות דבע"ח דלא בטלי אסור למשוך מן הקבוע והוי איסור

דַּרְבָּנוּ עכ"פ, ובמה עדיף האי ענינא דאשה משאר תערוכות דמותר לגמרי לאחריני משום דלית בהם קנסא, ולדידין אסרו רק משום קנסא ולא מצאתי מי שיתעורר בזה, ע"כ נלענ"ד דשיטת התוס' חלוקה לגמרי משיטת הר"ן, דסברי דכל היכא שאין האיסוריניכר אין פאן דין קבוע פלל אפילו מדרבנו, דלא תקנו רבנו לחדש שיהי' נחשב לקבוע פשלא ניכר האיסור, ולא נזכר בגמ' ענין תקנה זו, ומה דאמרו בפ' התערוכות דאסור למשנה משום קבוע, הוא רק בדרה דמיון כמו דאסור למשנה מן קבוע כ"כ אסור למשנה, חד מן התערוכות הבע"ח דלא בטלי, וכן מוכח להדיא מלשונם בפ' גיה"נ שבהבאנו לעיל שפכתבו דעיקר הטעם אינו משום קבוע אלא משום דבע"ח לא בטלי, דמלשונם זה משמע דאף דלא בטלי עדיין אינו מדין קבוע, אלא נראה דסברי דכיון דבע"ח לא בטלי אסור לברור אחד מן התערוכות ולומר שהוא מן הרוב, פיון שפידו לברור מה שרוצה הלא עלינו לומר על כל אחד מהתערוכות שהוא מן הרוב וזה אינו בלח היתר הרוב דהרי זה אינו אפשר דעכ"פ איכא חד איסורא, ורק פשנפרש אחד אנו דנים על מקרה של הפרישה שנקרה בהאי דפריש, וזה דבר שאפשר להיות שהוא מן הרוב, אבל פשהם פולם שונים בלי שום השתנות והספק הוא על כ"א בשנה בכה"ג אסור למשנה חד דמאי חזית שזה מן הרוב ולא האחר וכן פולם ועל ענין זה אמרו בגמ' דאסור למשנה כמו דאסור למשנה מן הקבוע, ולפי"ז י"ל דענין זה לא שיהי' רק בתערוכות שהם פלגינו ואנו דנים על פולם בשנה אבל בדין שאסור בכל הנשים שבעולם אין לפנינו כל התערוכות יחד שהספק נופל על כל העולם, ואי אפשר לכל הנושא אשה לישא את כל הנשים שבעולם, וגם אינו נוגע לו רק האשה שמתרצה להתקדש לו ותמיד איכא רוב היתר בעולם, ומשו"ה אפשר לומר בהנהג' נשים שמתרצות להנשא אלי' שהם מרוב נשים הפותרות לו, אבל מדין קבוע ליכא דין קבוע היכא שאינו ניכר האיסור לא מה"ת ולא מדרבנו.

כנלענ"ד: ולפי"ז מציינו שלש שיטות בענין זה, שיטת התוס' דכל היכא שאינו ניכר האיסור אין פאן דין קבוע פלל אף מדרבנו, ושיטת הר"ן דכל דבר שאינו מתבטל מחמת איזו דין חשיבות וכדומה שנמצא בהמיעוט, מיעוט פזה הוא קבוע, ולפי שיטתו ע"י סבת חזקו של המיעוט שאינו מתבטל הוא כמע"מ, אבל שיטת הרשב"א חלוקה לגמרי, דהוא סובר דכל הדברים שאינם מבטלים הוא משום דעשאוהו רבנו פדבר קבוע וניכר, ומה"ט אינם מתבטלים, ומה דמציינו בענין זה פמה דברים ושמות נפרדים לענין דלא בטלי ברוב כמו ברי', ונדבר חשוב, בע"ח ונדבר שפמנין, אין שמות אלו גורמים שלא יתבטל, אלא דבכל אלו הדברים חשבו חז"ל פקבוע וניכר, והטעם דלא בטלי הוא פלל אחד כולל את פולם דעשאוים פקבוע, וקבוע כמע"מ, וממילא ליכא רוב ומיעוט, ואין פאן פיטול, ומה"ט פשיט לי' דגם בחמץ בפסח אין חלוק בין לח ליבש, דכיון דמשום קבוע הוא אין חלוק בין לח ליבש, אבל באמת לשון הרשב"א בתוה"ב שם ב"ד שע"א דף ק"ג הוא ממש פדברי הר"ן, דשם אחר שהביא דברי הש"ס דפ' התערוכות פתב וז"ל ואי קשיא לה פיון דאיסור המעורב בהיתר אמרינו בי' קבוע, היכי משפחת לה איסור הבטל ברוב או בששים אפי' באלף, דהא איסור קבוע הוא וכמע"מ דמי, דע שלא אמרו פן אלא באיסור חשוב שאינו בטל פגון בע"ח וכן ברי' וכו' ואי נמי באיסור שנודע וניכר מקומו פגון ט' חנויות וכו' אבל בכל שאר האיסורים שפבטלים ואין מקומם נודע וניכר לא אמרו פן,

עכ"ל, מלשון זה משמע להדיא פדברי הר"ן דדין קבוע הוא בתולדה, וכן מוכח מדברי
שם ד' ק"ה וז"ל איסור קבוע שנודע וניפר ממוקומו וכו' אבל אם לא הי' מקומו ניפר
ונודע אין אומרים בכי הא קבוע, דהיינו כל ביטולי האיסורים אא"כ האיסור שנתערב
דבר שבמנין וכו' או בע"ח אינם בטלים וכיון שאינם בטלים הווי להו בתוך תערובתם
קבועים וכמע"מ דמי.

עכ"ל.

מלשון זה משמע להדיא דאין הטעם דלא בטלי משום דהוין פקבוע אלא להיפוך מחמת
דאינם בטלים משום חשיבותם חזרו להיות פקבוע, ע"כ לא נתפרר לי שיטת הרשב"א
פראוי: והנה לענין דינא מצאנו להרשב"א ז"ל שכתב בתוה"ב שם ד' ק"ג וז"ל אם
נתפררו ונדו אילך ואילך כל אחד ואחד מותר שאני אומר כל דפריש מרובא פריש.

עכ"ל.

והקשה בתב"ש הובא בס' בינת אדם בשער הקבוע סי' כ"ב איך אפשר שיהי' פולם
מותרים, איסור שבהם שגזרו חז"ל דבע"ח לא בטלי היכן הלה, יעו"ש בס' ב"א שמתרץ
דהרשב"א סובר דרק פשהם קבועים לא בטלי, אבל פשהם מפוזרים ואינם קבועים גם
בע"ח בטלים, דהטעם בכל הדברים שאינם בטלים שחז"ל גזרו על הדברים החשובים
שיהי' דין קבוע, יעו"ש, ודין זה לא יתכן אלא אם נאמר דבכל הדברים שאינם
מתבטלים היסוד בהם שחשבו חז"ל כל אלה הדברים לקבוע, אבל לפי"מ שהבאנו דברי
הרשב"א מדף ק"ג ודף ק"ה אי אפשר לומר כן, וע"כ נלענ"ד שדברי התב"ש בס' ט"ז
הם נכונים ונאמתיים, דהא דבע"ח לא בטלי וכן כל הדברים שאינם מתבטלים אין חילוק
בין קבועים בין מפוזרים, וכל היסוד שבנו הוא על לשון הרשב"א שהבאנו הוא יסוד
קלוש, דהרי גם מלשוננו זה משמע להיפוך דאם נאמר דסובר דבמפוזרים גם בע"ח וכל
דבר חשוב מתבטל ברוב, הוי לי למימר פולם מותרים משום דבטלי ברוב ומדקאמר
כאו"א מותר שאני אומר כל דפריש מרובא פריש מוכח דלאו משום ביטול קאתי עלה,
והתב"ש מנישב הלשון מה שאמר כאו"א הוא נדרש לפני' ולא לאחר' היינו שפונתו
שנדו אילך ואילך כאו"א, שנתפררו פולם אז מותר, אבל לא שיהי' פולם מותרים יעו"ש,
אבל איך שיהי' אף אם נאמר שדוחק הוא לפרש כהתב"ש, ונאמר דהרשב"א סובר
דכולם מותרים אף שנים האחרונים, אולי סובר דגם בכה"ג יש היתר מפל דפריש מרובא
פריש ששנתפררו פולם יחד, דעל כל אחד שמשמש בו אמרינו שהוא מן הרוב, ולאכול
פולם יחד הלא לשיטת הרשב"א בלא"ה אסור גם היכא שמתבטל ברוב: וכן נראים
הדברים שלא לעשות מחלוקת בין הראשונים ז"ל במוכן יסוד בדברים שאינם מתבטלים
כיון שסתמו הפוסקים הקדמונים ולא זכרו בזה שום מחלוקת, וע"כ נראה לי דגם שיטת
התוס' מתאמת עם שיטת הר"ן והרשב"א ז"ל, והראי' שהוכחנו מדברי התוס' בנזיר
אפשר ג"כ לדחות ולישב דבריהם גם עפ"י שיטת הר"ן, דהנה מדברי הרשב"א בד' ק"ה
שכתב וכיון שאינם בטלים הווי להו בתוך תערובתם קבועים וכמע"מ דמי, מלשון זה
למדתי לתרץ דברי התוס' בנזיר, דיש לומר דשאני ההיא דאשה משאר תערובות, דהנה
הפלל בזה בדין קבוע הוא רק אם יהי' איסור ניפר במקומו, ובהנה דאין מתבטלים דחשבו
חז"ל לקבוע אף שאין האיסור ניפר, הוא משום דכיון דידוע לנו שבתערובות זו איכא

חתיכת איסור שאינה בטלה הוי פניכר במקומו, והמקום הוא המקום ששם התערובות, אף שאין האיסור ניכר בפ"ע והיתר בפ"ע, ענין זה הוא רק לענין ביטול ברוב, דלענין זה כתבו התוס' דמדאורייתא לא הוי קבוע שיעפב את דין הביטול, הוא רק אם ניכר האיסור לעצמו והיתר לעצמו, ואם אינם ניכרים לעצמם בטל האיסור בתוך ההיתר, אבל אם אינו בטל מטעם שהוא בע"ח או דבר חשוב הדר להיות פקבוע בתוך התערובות, שניכר וידוע לנו שבמקום זה איפא איסור ולפי"ז באשה שאין מקום ידוע להתערובות שיהי כל העולם כולו הוא בכלל התערובות, אין זה קבוע, ומשו"ה אמרו דבאשה האיסור הוא רק משום קנס לחוד, וכללות הדברים בזה דלענין ביטול ברוב כ"ז שאין האיסור ניכר לעצמו במקומו והוא מעורב הוא בטל, אבל לענין הלך אחר הרוב, מפנין שאינו בטל ידוע שבתוך תערובות זו הוא נמצא, בכה"ג מקום התערובות הוא מקומו של איסור, והוא קבוע בתוך התערובות וכמע"מ דמו וליכא רוב לענין לומר הלך אחר הרוב, דכשאנו דנים לענין ביטול ברוב אז המיעוט אינו חשוב פקבוע נגד רוב ההיתר, דבתוך התערובות אינו ניכר לעצמו ומשו"ה בטל נגד הרוב אבל לענין הלך אחר הרוב שאנו דנים על חשבון בכלל פמה יש בזה מן האיסור וכמה מן ההיתר חשבינו כמע"מ, דידוע לנו שבתוך תערובות זו נמצא איסור וחשבינו במקומו ניכר, ורק פשנפרש נולד רוב המקרה של פרישות: אבל מה שדקדקנו מלשון התוס' בפגיה"נ לומר דשיטתם חלוקה משיטת הר"ן נראה שהוא דקדוק נכון, דמוכח מדבריהם דחשיבות בע"ח וכן דבר שבמנין גורמים שלא נאמר הלך אחר הרוב מפני שהוא מיעוט חשוב וחזק הרי הוא כמע"מ, ולפי"ז הדרה התמי' למקומה למה במקדש לא יאסר בכל הנשים מדרבנן כשאר בע"ח דחשיבי, דלכאורה פנין דמטעם בע"ח חשיבי נחשב המיעוט פמחצה מה לי בחד דוכתא או כל העולם כולו, אכן יש לישוב דבריהם עפ"י מש"כ בשיטה מקונצת הנדפס מחדש על הגליון בזבחים ד' ע"ג ע"א אות ד' דז"ל הוי לי קבוע וכו' בפגיה"נ תנן גיד הנשה שנתבשל אם מכירו הוא בנותן טעם ואם לאו פולם אסורים ופריה בגמ' וליבטל ברובא ומשני ברי' חשיבה ולא בטלה, ופריה למה לי' לשנויי הכי תפוק לי' משום דגיה"נ הוי קבוע וכל קבוע כמע"מ, ומשני דאין חשוב מע"מ רק היכא שידוע האיסור במקום קביעותו, כי ההיא דט' חנויות דחנות של נבילה ידוע ומבותר במקום קביעות, א"כ מאי משני הכא הוי לי קבוע נהלא אין האיסור ידוע ומבותר, וי"ל דשאני הכא שיש חשיבות דבע"ח ומתוך כך לא בעינן ידוע ומבותר.

עכ"ל, (וכנראה הי' זו גירסא לפנייהם בגמ' כמו שהעיר שם בהגהת המסדר) ולפי"ז נאמר דגם פגיה"נ פן דמשום דבע"ח חשיבי לא בעינן שיהי' ניכר, אבל עכ"פ בעינן שיהי' התערובות במקום ידוע לומר שפאן הוא קביעות של האיסור, אבל בהא דאשה שיהי' הוא על כל העולם אין פאן קביעות קלל.

כנלענ"ד: פרק יא פכר נתבאר שיטת התוס', הרשב"א והר"ן דקבוע מה"ת לא הוי אלא אם ניכר האיסור לעצמו וכן הביאו האחרונים דברי הר"ש מקנין במס' פרייתות שהחליט פו, ובהכי מישוב למה לא יאסר כל העולם בזריעה וחרושה מחמת ספק על כל מקום שפא נחל איתן הוא, עי' פר"ח בסי' ק"י ובפמ"ג שם ובס' ב"א ריש שער הקבוע, אבל לא נתבאר בדברי הראשונים ז"ל באיזה אופן חשוב פניכר, דהלא במקור הדין דילפינן דין קבוע הרי אינו ניכר להזכיר את האבן לגו מי הוא הישראל, ובס' מעדני יו"ט פגיה"נ

על הַרְא"ש סי' ק' העיר מְזֵה, וְכַתֵּב ע"ז וְנ"ל וְהָ ט' יִשְׂרָאֵל וְנִכְרִי אֶחָד אֵין לָהּ נִיכָר
בְּמִקְוֵמו גְּדוֹל מְזֵה שְׁכָל אֶחָד הוּא בֶן דַּעַת, וּבפ"ע עוֹמֵד, וְלֹא שְׁיָיָה לֹמֵר שֶׁהֵם מְעוֹרְבִים
מִשָּׂא"כ שְׁאָר בַּע"ח דְּמִיָּתִי בְּסוּמוֹהָ מְהָא דפ' הַתְּעוּבוֹת דְּחֻשְׁבִּינָן לְהוּ דְּבָר הַמְּעוֹרָב.

עכ"ל וּמְפָרֵשׁ פְּנִינָתוֹ בַּס' ב"א שְׁכִינָן שְׁהֵבֵן דַּעַת יוֹדַע בְּעַצְמוֹ הוּי נִיכָר דְּלֹא בְּעֵינָן שְׁיָיָה
נִיכָר לְכָל, רַק אִם נִיכָר לְאָדָם אֶחָד סְגִי לְהַחְשִׁיבוֹ פְּנִינָה, וּמִסְתַּיִיעַ לְדְבָרֵי מְהָא דְּכַתְּבו
בְּתוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין ד' פ' וּבְחֻלִּין ד' י"א בְּשֵׁם ר"ת דְּבַתְּעוּבוֹת נִסְקָלִים בְּנִשְׁרָפִים הוּי קְבוּעַ
שְׁהַטְעַם בְּזֵה מִשׁוּם שְׁהַנִּידוּנִים יוֹדְעִים בְּעַצְמָם מַה הֵם, וְעַפ"י"ז הַקְּשָׁה דְּלפ"ז בְּסוּגֵינָא
דְּנִזִּיר שְׁהָאֲשָׁה שְׁנַתְּקַדְּשָׁה יוֹדַעַת בְּעַצְמָהּ לְמַה פְּתָבוּ בְּתוֹס' דְּאֵינוּ חָשׁוּב פְּקָבוּעַ, וְעוֹד
מוֹסִיף לְהַקְשׁוֹת דַּע"כ"פ הֵיוּ עֲדִים בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁינוּ, וְעַי"ש דְּמַחְלָק בֵּין אִם הַמְּכִיר יוֹדַע
לְפָנֵינוּ אוֹ לֹא, וּבַפּמ"ג בַּשּׁפ"ד סי' ק"י סְקִי"ד בְּחֻלָּק ב' פְּתַב בּוּזָה"ל וְאֵנִי תְּמַה עַל עַצְמִי
הָא מְבִנְאָר הוּא דְּכָל שְׁיִישׁ א' שְׁיִוֹדַע מְהַקְבִּיעוֹת אַף שְׁלִלוֹקָם הוּא סְפֵק שְׁלֹא נוֹדַע, מ"מ
קְבִיעוֹת גְּמוּר הוּא, ע"י פּר"ח י"ג וּפ"ת ו' וְהוּבָא בְּמִשְׁמַרְתָּ הַבֵּית ק"נ א"כ בְּהָאוּמָר
לְשִׁלּוּחוֹ ל"מ הֵיכָא דְּשְׁלִיחַ חַי וְהֵלֵךְ לוֹ הוּי קְבוּעַ מַה"ת, פִּינָן דְּלְשְׁלִיחַ יוֹדַע וְנִיכָר הוּא)
וְאַפְּי' מֵת הַשְּׁלִיחַ מ"מ הָאֲשָׁה שְׁנַתְּקַדְּשָׁה יוֹדַעַת וְהוּי קְבוּעַ הַנִּיכָר וְצ"ע עכ"ל וְאֵנִי לֹא
מְצִאתִי שׁוּם רְמֵז בְּמִשְׁמַרְתָּ הַבֵּית וְלֹא בַּהֲפֵר"ח לְעַנְיָן זֶה שְׁיָיָה חָשׁוּב קְבוּעַ ע"י"ז שְׁאֵיכָא
אֶחָד בְּעוֹלָם שְׁמַכִּיר אֶת הָאִסוּר, וְכֵן תְּמַה בַּס' חוּ"ד עַל הַכּו"פ שְׁכַתֵּב פּו, וְרֵאִיתָ הַכּו"פ
יְבִנְאָר לְקַמּוּ, וּבְאַמַּת לֹא אָבִין אֵיזוֹ סְבָרָא הוּא לֹמֵר שַׁע"י שְׁהַנִּכְרִי יוֹדַע שְׁהוּא
נִכְרִישְׁתַּנְּהָה הַדִּין לְדִידוֹן וּמַה מוֹעִיל יְדִיעַתוֹ שֶׁל הַנִּכְרִי, וְיָיָה הַבְּדֵל אִם הַנִּכְרִי בֶן דַּעַת אוֹ
חֲשׁו"ק וְזֵה דְּבָר רַחוּק שְׁאֵין הַדַּעַת סוֹבְלָתוֹ וְע"כ גַּלְעַנ"ד דְּנִיכָר הָאִסוּר שְׁנִכְרוּ
הָרַאשׁוּנִים ו"ל הוּא שְׁיָיָה נִיכָר לְרַבִּים בְּאֵנְפֵן שְׁאֵי"צ לְעַדוֹת דְּכָל דְּבָר דְּבַעֲיָנוּ לְבִירוּרֵי
הוּא נִקְרָא דְּבָר שְׁאֵפְשָׁר לְכַרֵּר, אֲבָל דְּבָר הַנִּיכָר נִקְרָא דְּבָר שְׁהוּא מְפוֹרָס לְרַבִּים, וְכִמוּ
ט' חֲנוּיּוֹת דְּנִדְּאֵי מְפוֹרָס לְרַבִּים חֲנוּת שְׁמוּכְרִים בְּהָ בָּשָׂר גְּבִילָה, וְכֵן בַּט' צְפָרְדַּעִים
הוּי דְּבָר גְּלוּי לְכָל בְּקִיָּאִים בְּמִינִים אֵלוֹ לְהַבְדִּיל בֵּין הַצְּפָרְדַּע וּבֵין הַשְּׂרָץ, וְכֵן בְּזוּרְק אֲבָן
לְגוֹ הָרִי כָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ בְּמִקְוֵמו רַבִּים הַמְּכִירִים אוֹתוֹ ע"י שְׁהוֹחֲזֵק בְּעִירוֹ לְנִכְרִי אוֹ
לְיִשְׂרָאֵל, וְכֵן פְּתָבוּ בְּתוֹס' זְבָחִים ד' ע"ג ע"ב ד"ה אֵלָא אֲמַר רַבָּא בַּסַּה"ד וְנ"ל וְלֹא שְׁיָיָה
קְבוּעַ אֵלָא בְּדְבָר הַיְדוּעַ, כְּגוֹן ט' חֲנוּיּוֹת וַט' צְבוּרִים, וַט' צְפָרְדַּעִים וַט' עַכּוּ"ם שְׁהַהִיתָר
וְהָאִסוּר כְּוָלָם יוֹדְעִים בְּמִקְוֵמָם.

עכ"ל.

מְלִישׁוֹנָם זֶה מְשַׁמַּע דְּבָכָל אֵלָה הַדְּבָרִים הַמָּה דְּבָרִים יוֹדְעִים בְּמִקְוֵמָם, אֲבָל לֹמֵר דְּמַחְמַת
שְׁהַנִּכְרִי יוֹדַע בְּעַצְמוֹ יְהִי נִחְשָׁב לְדְבָר יוֹדַע זֶה וְדָאֵי לֹא יִתְכַן לֹמֵר בְּדְבָרֵיהֶם כְּפֵה, וּמִש"כ
בַּס' בֵּינָת אָדָם שָׁם סִי' ג' לְהוֹכִיחַ מַט' צְפָרְדַּעִים דְּמִבִּיא הַש"ס בְּכַתְּנוּבוֹת ד' ט"ו לְעַנְיָן
קְבוּעַ עַפְמִש"כ שָׁם בְּרַש"י שְׁאֵין נִיכָר אֵיזָה הַשְּׂרָץ, דְּגַם כְּשֵׁאֵין הָאִסוּר נִיכָר הוּי קְבוּעַ,
דְּבָרֵי תְּמוּהִים, דַּמְמ"נ דָּאִם נִימָא דָּאֵין נִיכָר לְשׁוּם אָדָם, הָרִי זֶה כְּכָל תְּעוּבוֹת דְּכַטְל
בְּרוּב, וְאִם נִימָא מִשׁוּם דְּהוּי בְּרִי' דְּלֹא כַּטְל מְדַרְבְּנָן הָרִי הוּא קְבוּעַ מְדַרְבְּנָן פְּתַעְרוּבוֹת
שׁוּר הַנְּסָקָל, וְאֵין כָּאֵן שׁוּם חִידוּשׁ בְּדְבָרֵי רַש"י, אֲבָל לֹמֵר שְׁיָיָה קְבוּעַ מַה"ת בְּתַעְרוּבוֹת
שְׁאֵינוּ נִיכָר זֶה אֵי אֲפְשָׁר דָּא"כ בְּיִטּוּל הָאִסוּרִים הֵיכִי מְשַׁכַּחַת לָהּ, אֲבָל כְּנִרְאָה אֲשַׁתְּמִיט
לִי דְּבָרֵי הַתוֹס' דְּזְבָחִים הַנְּ"ל שְׁכַתְּבוּ דַּבַּט' צְפָרְדַּעִים יוֹדְעִים, כְּלֹמֵר דְּהַבְּקִי בְּהֵם יוֹדַע

להבחין ולהפיר בין צב שהוא שרץ לצפרדע, ורש"י שכתב פגון צב שהוא דומה לצפרדע, הוא רק לפרש שעי"ז נסתפק הנוגע מהו, אבל עכ"פ הוא נקרא ידוע וניכר לרבים כמש"כ: אמנם הב"ח פתב להדיא להוכיח מהו דזורק אבן לגו דגם בפאינו ניכר הוי קבוע וכתב דבתערובות חנויות הוי קבוע, וז"ל פינו דאין האיסור מעורב תוך ההיתר הו"ל כט' חנויות וכו' ואעפ"י שאינו נודע האיסור במקומו פינו דדין קבוע מוארב לו נפקא פרט לזורק אבן לגו והתם פינו שנודע שיש שם ישראל אע"ג דאינו נודע הישראל כלל הו"ל קבוע וה"נ דכנותי, עכ"ל ובאמת מוכח גם משיטת ר"ת בנסקלים שנתערבו בנשרפים שפתבו תוס' בסנהדרין ד' פ' בשמו דהוי קבוע דסובר דגם באינו ניכר הוי קבוע מה"ת ועיי"ש בס' בינת אדם שם שמביא פן להוכיח שיטת הרמב"ם בפ"ה המשנה בפ"ה דטהרות מ"ח דתנו התם שוטה אחת בעיר או נכרית כל הרקום שבעיר טמאים דהוי קבוע יעו"ש, וכן מביא שם דברי הרמב"ן שהביא הרשב"א בחי' למס' גיטין ד' ס"ד לענין מקדש דאסור בכל הנשים.

שהתוס' פתבו שהוא רק מטעם קנס, והרמב"ן פתב שמדינא אסור ובע"כ סובר דהוי קבוע מה"ת אעפ"י שאינו ניכר, וכן מביא שם דברי תוס' במנחות ד' כ"ג ד"ה שחוטה שפתבו שם דאם שחוטה אינה בטלה בנבילה הוי קבוע יעו"ש: ונלענ"ד דשיטת הראשונים שהבאנו בזה לאו פולהו בתדא שיטתא נינהו, דשיטת ר"ת ושיטת הרמב"ם הוא, דכל דבר שהוא מפורש ונבדל ואינו מתערב ומתחבר בגוף אחר הוי קבוע, וכמו בזורק אבן לגו, שבאנשים לא שייך התחלפות ותערובות, וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ה המשנה דפ"ט דתרומות מ"ה לענין זרעים דאפ"י ק' של חולין וא' של תרומה פולם אסורים שכתב הרמב"ם שם ולא נדון אותם בדין מדומע לפי שהתרומה מופרשת היא ולא נתערבה בחולין, ובדבר זה כתב הרמב"ם בפ"ה דטהרות לענין ריקין, פינו דרוק זה קבוע במקום אחד ואינו מתערב עם שאר ריקין הוי קבוע ושיטת ראשונים אלו מסייעים להב"ח דחנויות ודאי שאינו מתערבות וכל אחת קבוע במקומה ודומה ממש לדין זרעים שכתב הרמב"ם שהטעם שתרומה מופרשת ולא נתערבה בחולין, וכן נראה לי בכונת המעד"מ בפגה"נ שהבאנו לעיל, רק שהוסיף ביאור שמה דבענין לענין קבוע שיהי' ניכר אין הפנה שיהי' ניכר לכל מה הוא אלא שלא יהי' מעורב וכן דעת תמיד בפ"ע עומד ואינו מתערב, דלפי מה שהבין בדברי בס' בינת אדם משום דכן דעת מפיר בעצמו מה הוא, אין מוכן בדברי' מש"כ ובפני עצמו עומד ואינו מעורב ועוד מש"כ משא"כ שאר בע"ח דחשבינו להו דבר המעורב הוא למותר דפשיטא דשאר בע"ח אינם יודעים מה הם, וע"כ נראה לי דמש"כ הגאון בס' בינת אדם יסוד חדש דמה שניכר לאדם אחד בעולם חשוב פניכר ותלה את זה בדברי המע"מ הוא יסוד רעוע כמש"כ, והדברים פשוטים הם פשיטת הב"ח וכמש"כ בפשיטת הרמב"ם: ועפ"י נראה לי דמש"כ בכו"פ בס"י ק"י סק"ב וז"ל מיהו רמ"א לקמן סי' קי"ד ס"י פתב אם ידוע שמקצת א"י ודאי נותנים בו ומקצתם אינם נותנים הולכים בו אחר הרוב אבל אסור ליקח מביתו דהו"ל קבוע, ע"ש.

ש"מ דאפילו באין האיסור ניכר הו"ל קבוע, מיהו י"ל דע"כ ישראל ראה שא"י נותן בו זין דאל"כ מנא לי' שא"י נותן בו ודאי זין הא אינו רואה, וצ"ל שראה ישראל את המעשה

ואמר וקלה לו, וא"כ אף דלדין לא מינכר האיסור, מ"מ פנין דיש ישראל היודע רק אינו לפנינו, מ"מ לענין קבוע מינכר האיסור קרינו לי, דעכ"פ ישראל יודע עכ"ל.

והדברים תמוהים בעיני דלפי"ד אם נודע שיש ישראל שהוא שאמר לנו פבר מת בטלה במיתתו גם הקבוע וישתנה הדין להיתר וזה נדאי אינו אמת, והדברים פשוטים דגם באינו ניכר הוי קבוע אם הוא דבר שאינו מתערב, וכאן שמקצת הא"י שנותנים בו זין הוא תלוי בהנהגתם ונרפם של הא"י והם אינם מתערבים וכל א"י הוא מןפריש לעצמו, ומה דקשה לי מאין אנו יודעים הלא פשוט הוא דהרבה ראו, אבל לא שמו על לבלסמן מי הוא הנותן זין ומי אינו נותן זין, וזה ברור: ושיטת התוס' הר"ן והרשב"א מתפרשת כפשוטה דמה"ת לא הוי קבוע רק אם ניכר האיסור, וכמו שהבאנו דברי תוס' בנזכרים שכתבו דבכל דונקתא שמביא הש"ס דין קבוע הוא בניכר, ומחמת זה כתבו בפגה"נ דהא דאמרינו בפ' התערובות דאסור למשוך מן התערובות בע"ח משום קבוע הוא לאו דונקא, אלא דכמו דקבוע הוי כמע"מ, כ"כ כל מיעוט שאינו מתבטל הוי כמע"מ, ולישיטתם אם אינו בטל מה"ת אסור מדין תורה ליקח א' מן התערובות, דמיעוט שאין בו תורת ביטול חשוב כמחצה, ולפי"ז מש"כ במס' מנחות דאם שחוטה אינה בטלה בנבילה לר"י מחמת מין במינו הוי קבוע, הוא מה"ת דכל שאינו בטל הוי כמחצה: ועפי"ז מש"כ הרמב"ן שהובא בחי' הרשב"א דבהאומר לשלוחו צא וקדש לי דאסור בכל הנשים הוא מדינא, הוא ג"כ מוסכם לכל השיטות, דהרי לא נזכר בדברי' אם הוא מה"ת או מדרבנן, רק דבא לאפוקי מדברי תוס' שכתבו דהוי משום קנסא, ולכן אמר שמדינא אסור ולא משום קנסא, דהלא לא גרע דין זה משאר תערובות בע"ח דלא בטלי דאסור ליקח אחד מן התערובות, כמו דאמרינו בפ' התערובות, ואם נאמר דבאנשים לא שייך תערובות וליכא דין ביטול ברוב, ממילא י"ל דאסור בכל הנשים מדין תורה, ובאמת תמה אנכי על האחרונים שהביאו דברי הרמב"ן אלו ולמדו ממנו שיטה חדשה בדין קבוע, הלא דברי' מוספמים ופשוטים לכל השיטות, דעכ"פ לא גרע דין אשה מתערובות בע"ח דאיתא בגמ' דאסור מדינא למשוך אחד מן התערובות, ואדרבה שיטת התוס' בנזיר ובגטין שכתבו דבאשה אינו אסור מדינא אלא משום קנסא היא שיטה חדשה דלא בארו טעמם במה שאני תערובות אשה מתערובות שור הנסקל וכדומה, ובארנו דבריהם לעיל בפ"י אופנים שונים לפרש שיטתם: והנה בתוס' נזכרים ד' ע"א ע"א פתבו בשם ר"ת על קושית הריב"ם בנסקלים שנתערבו בנשרפים למה לא ניזל בתר רובא, ונ"ל א"נ לא אזלינו בבר רובא לחייב אותו שהוא נדאי בסקילה, ומהאי טעמא לא תיקשי לן הא דאמר בפ' אלו הנשרפים דאדם רוצח שלא נגמר דינו שנתערב עם אחרים שנגמר דינם כולם פטורים דמשום רובא לא נאמר דבר שהוא שקר נדאי ונדאי יש אחד שאינו בר מיתה כלל לפי שלא נגמר דינו וכו' ועוד י"ל דהוי לי קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי עכ"ל, וביאור דבריהם בתירוץ א' הוא דכיון דליכא בזה דין ביטול ברוב משום דבאנשים ליכא תערובות, וא"כ איכא אחד שאינו מחויב בשריפה, וכן בתערובות רוצח שלא נגמר דינו, לא אמרינו הלא אחר הרוב לברור אחד או שנים דמאי חזית, דהספק שנה על כולם, ולומר על כולם שהם מן הרוב, הוא נדאי שקר, ובתירוץ ב' פתבו משום קבוע, ועפי"ז יש לתרץ שיטת התוס' בנזיר בשני אופנים אלו, היינו דעפ"י תירוץ הא' י"ל דבהא דאסור בכל הנשים לא שייך לומר דאם יהי היתר לישא יהי דין שקר, דהרי לא ישא

את כל הנשים שבעולם וכמש"כ לעיל בפ"י, ולפי תירוץ הב' י"ל דרק אם כל התערובות במקום אחד מיוחד אעפ"י שאינו ניפר האיסור לבדו, אבל עכ"פ ידוע שבמקום זה האיסור נמצא והוא קבוע בתוך ההיתר, וכמו שדקדקנו מלשון הרשב"א בתו"ה, אבל באשה שהספק הוא על כל העולם ואין פאן מקום מיוחד לומר שפאן נמצא האיסור, ככה"ג ליפא דין קבוע, ובזה מיןשב גם מה שהוכיח הר"ש בס' פרייתות מהא דאינו נאסר כל העולם בהרישה וזריעה מחמת ספק נחל איתו, דבאינו ניפר האיסור ליפא דין קבוע, דכ"כ קשה מ"ש מתערובות בע"ח דאסור מדרבנן ליקח מן הקבוע, ועפימש"כ יתישב עפ"י שני האופנים שפתבנו כמו באומר לשלוחו, דבנידון זה ג"כ אין אדם אחד יזרע כל העולם וכן אין מקום ידוע לומר פאן נמצא האיסור, כנלענ"ד בענין זה: ואחרי שבארנו יסוד אחד בדין קבוע והוא מה דבעינן שיהי' ניפר, היינו שיהי' ניפר האיסור בפ"ע או שיהי' ניפר במקום מיוחד, עלינו לבאר באיזה אופן נקרא פריש ומתי אמרינן הדר לניחותא, דבמס' נזיר אמרינן דלאחר שגפרש אם הדר למקומו חוזר לאיסורו, ובמס' זבחים משמע לכאורה היפוך זה, דאמרינן שם ונכבשינהו דנידי ונימא כל דפריש מרובא פריש, אמר רבא גזירה שפא יבואו עשרה פהנים בב"א ויקריבו, א"ל ההוא מרבנן לרבא אלא מעתה מגיסא אסירא, ופירש"י דכיון דכבר הותר האיסור מחמת דין כל דפריש שוב אינו חוזר ונאסר, מחמת שעתה בעשרה רוב התערובות פשר, וכן כתב הרא"ש בפגיה"נ סי' ל"ז וז"ל ועוד ראי' מפ' התערובות דדבר שהותר ע"י ביטול אינו חוזר ונאסר דפריש אטו מגיסא אסירא, מגס הוא פלי שמקטירים בו החלבים, כלו' אחר שהותרו בפרישתם וכי בשקיל שחזרו לקביעותם יאסרו, ה"נ אחר שהותרו ביבש ונהפך האיסור להיות היתר שוב אינו חוזר להאסר ע"י ביטול.

עכ"ל ומצאתי שהח"א בס' ב"א בשער התערובות סי' י"ט הקשה פן וכתב שם דלפי' התוס' בכתובות ד' ט"ו דמאי דאמר במס' נזיר אימור בשוקא אשכח וקדיש, קאי על השלח שיקדש האשה בעד המשלח, לק"מ דהרי אז לא הי' עוד שום ספק ולא שייך לומר שפבר הותר, ובשעה שנוולד הספק פבר הדרא האשה ההיא לניחותא, ורק לפירש"י ותוס' בנזיר דמפרשי דכונת הש"ס הוא על האשה שיקדש עכשיו המשלח לאחר שנוולד הספק קשה, פיון שפבר הותר איך חוזר ונאסר, ועיי"ש שפכת לפרש לשיטתם דהכונה דבאשה חשבינן לעולם קבועה משום פבודה בת, מלך פנימה, ויעו"ש שנתקשה לפי"ז לענין פקו"נ בשבת, אבל לענ"ד נראה דלק"מ דבאמת כל עיקר ההיתר של כל דפריש אינו היתר בעצם רק התרת הספק של הפרישה, היינו דמה שנגרם איסור ע"י שהי' בתוך התערובות שהי' ידוע לנוששם נמצא האיסור, והאחד שגפרש משם הרי הוא מספק שפא הוא האיסור ספק איסור זה הותר בדין כל דפריש מרובא פריש, ואם הי' התערובות הכל ביחד, לדוגמא פעשרה במספר ונפרשו שמונה זאח"ז ונקבצו פולם אח"כ במקום אחד, אף שאם הי' גפרשים מתחילה כל השמונה ביחד הי' אסורים, דאין פאן רוב המתיר, דעל שמונה ביחד ליפא רוב, מ"מ פיון דעכשיו לא נתחדש שום ספק חדש, רק הספק הראשון הוא גם עכשיו מחמת ששמונה אלו גפרשו מן התערובות של העשרה אשר שם הי' אחד איסור, וספק זה התירה תורה פבר בשעת פרישת כאו"א, ושוב אינו חוזר ונאסר, אבל באשה, שם במס' נזיר, אין הספק על האשה מחמת פרישתה מביתה, אלא תמיד הספק עלי' שפא היא האשה המקודשת, והא דאמרינן כל דפריש אין

הפונה על מקרה של הפרישה, אלא דבשעת פרישתה מביתה אינה קבועה, וכשהדרא לביתה היא קבועה, והספק מתחדש מחמת ספק שמא היא היא המקודשת ולא מחמת פרישתה מן התערובות, ומשו"ה אף דבשעה שהיא נדה מביתה איפא היתר לומר שהיא מן הרוב אבל פינון שרנפא דאיתא קמן אינו מברר את המציאות רק מתיר את הספק, היתר זה אינו מועיל רק שלא יגרום ספק זה איסור, אבל על הספק המסופק לנו אח"כ אינו מועיל כלום והדר הספק של אח"כ לגרום האיסור בשעה שהיא קבועה ונה ברור לענ"ד: ומ"מ לענן דינא אם המיעוט שפפרש ואח"כ חזר להקביעות הראשון ומפיר אותן שפפרשו כבר דכתב הח"א שם דאם לא נודע הספק איסור רק אחר שחזרו לקביעות דאסורים משום דלא שייך לומר כבר הותרו, דהרי לא נודע האיסור רק אחר שפבר הם בקביעותם, דלכאורה לפימש"כ יש להתיר גם עכשיו פינון שפפיר אותם שפבר פפרשו שסבת הספק אינה מחודשת, אבל באמת י"ל דגם בכה"ג אסור אף שהספק אינו מחמת עכשיו, אבל גם אינו מחמת הפרישה, פינון שפפירן שהי' כבר בתערובות וגם עכשיו הם בתערובות, והספק על כל אחד שמא הוא האיסור, נמצא שהפרישה שהיתה בנתיים לא מעלה ולא מוריד, אמנם אם אינו מפירין רק ע"י פרישתם מן התערובות, היינו שלולא ידע שהם פפרשו מן התערובות לא הי' יודע אם הם בספק איסור, נמצא דגם עכשיו פשהם מותרים לתערובות סבת הספק עליהם, הוא הפרישה, נלענ"ד דבכה"ג הם מותרים אף אם לא נודע האיסור רק לאחר חזירתם, ודלא כהח"א שהחליט שם בסי' י"ח דבכה"ג אסורים יעו"ש: פרק יב הפמ"ג בסי' ק"י סקי"ד נסתפק בדין קבוע שלש חקירות, אם מהני בקבוע ספק ספיקא להתיר, ואם מהני חזקה ואם מהני קרוב, פינון דרנפא לא מהני אפשר ס"ס שהוא כעין רנפא לא וכן חזקה וקרוב דגרעי מרוב, וכינון דרנפא לא מהני כ"כ חזקה וקרוב לא מהני, או אפשר פינון דקבוע חדוש הוא היא דגלי גלי ותו לא, ונבאר ענן זה בכלל ובפרט, והנה בכלל החקירות האלו בנויים על יסוד, דבקבוע "לא מהני" רוב ומשו"ה יש מקום לומר דגם ס"ס וחזקה וקרנפא דגרעי לא יועילו, אבל באמת הנה נתבאר לפינון בפרקים הקודמים בראיות דאינו פן דגם בקבוע מהני רנפא דאיתא קמן אם יהי' רוב המקרים, ומכש"כ רנפא דליתא קמן דנדאי מהני בכל גנא, ולפי"ז נפל כל יסוד הספק שגרום להגאון בעל פמ"ג לשלש החקירות בולם, ובכ"ז נבאר פל חקירה בפ"ע למען יתבררו הדברים פהוגן: והנה בהחקירה הא' כתב הפמ"ג וז"ל פינון דקבוע חדוש הוא דחידית לן רחמנא, דבעלמא אזלינו בתר רנפא דליתא קמן וכאן אפי' ברנפא דאיתא קמן לא אזלינו, א"כ כש"כ דלא ליהני ס"ס בקבוע דלא עדיף מרנפא ואפשר דגרע וכו', א"ד אין לה בו אלא חדושו אבל ס"ס מהני, המשל בזה ט' חנויות מוכרות בשר שחוטתה וא' ספק נבילה או ספק עריפה ולקח וא"י מהו.

עכ"ל הצריף לנו. והנה מוכח מדברי דקבוע גם רנפא דליתא קמן לא מהני, דהרי אומר דכאן אפי' ברנפא דאיתא קמן לא אזלינו ומשום זה מסתפק שלא יהני ס"ס, והוא דבר תימה שאי אפשר להאמר, דלפי"ד בהמה שהיא קבועה לא יהני לה הרוב של רוב בהמות פשרות הן, וכן פל כה"ג אשה שהיא קבועה לא יהני לה רוב שאינה איילונית, והנה בשטמ"ק פתובות ד' ט"ו כתב וז"ל והקשו התוס' הא דקיי"ל רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם ליהוי שהוא רוב מע"מ, שהרי פשמביאים הבהמה בביתו של שוחט הוא קבוע, ולאו קושיא היא דהוא רוב חזקה ורגלים הוא בגוף הבהמה שלפניו דאמרין

מסתמא לא שחט אדם בהמה זו אא"כ הי' בקי, אבל הכא מי איכא למיתא לי' בתורת סתמא ולומר מסתמא לא בעל אדם אשה זו אא"כ הי' פשר עכ"ל.

והפונה בזה דלקאורה הי' מקום לומר דרוב מצויים אצל שחיטה הוא רובא דאיתא קמן, דיש שוחטים שהם שוחטים אעפ"י שאינם מומחים ואנו מבררים על השוחט בהמה זו שהוא מן רוב השוחטים דאיתא קמן, ועל זה יש לדון מחמת דין קבוע שהוא כמע"מ, וע"ז תירץ דענין זה הוא רובא דליתא קמן שהוא פועל חזקה ורגלים לדבר עפ"י דרכי הטבע, ואיכא הוכחה על הבהמה שלפנינו שנשחטה פהוגו והוא דבר ברור ופשוט, דבר רובא דליתא קמן לא שייך לדון דין קבוע, והוא מטעם שפתבנו, דמאי דחזית לן רחמנא בדין קבוע, הוא רק שיהי' המספר כמע"מ, וברובא דליתא קמן שהוא פחזקה ורגלים לדבר על הענין לא שייך לחלק בין קבוע או לא, ולפי"ז הנה לענין ספק ספיקא אין מקום לדון ענין קבוע, דהרי כפי המשל שציייר אנו דנים על החתיכה מה היא, ואנו מכריעים עפ"י דין ספק ספיקא שחתיכה זו היא בשר שחוטא שהוא בגדר רוב המקרים ורוב המקרים מהני גם בקבוע: עוד אני תמה על דברי' דהרי אם עכ"פ הספק הא' מאיזה חנות הוא ספק שקול דהרי זה מפורש שהוא כמע"מ והספק השני שמה גם בחנות ההיא הי' בשר שחוטא ועל ענין זה נדאי לא שייך קבוע ואיך נאמר דאין פאן ספק ספיקא, דעכ"פ הספק השני מוסיף על הספק הא' ולמה לא יתחשב בזה פועל רובא, פיון דדין קבוע מגרע רק דין רוב ולא דין ספק, והוי' הספק הא' ספק שקול, והספק השני שהוא ספק שחוטא אינו ענין כלל לקבוע והוא ספק שני ואיכא רוב להיתר, מפל זה נלענ"ד שאין פאן מקום לשום חקירה, והס"ס הנה הוא פכל דין ס"ס דעלמא ושרי בלי פקפוק, ונהרי המחבר בסעי' ד' היכא דלקח מקבוע ואח"כ נתוסף עוד ספק התיר משום ס"ס, והרמ"א חולק מטעם אחר יעו"ש: ולענין החקירה הב' כתב פיון דגלי קרא דלא ניזול בתר רובא כש"כ בתר חזקה דרובא וחזקה רובא עדיף, א"ד היכא דגלי גלי, והנה בגדה ד' י"ח ע"א וכתובות ד' ט"ו ע"א ט' צפרדעים ושרץ א' או להיפך ברה"י ספיקו טמא וברה"ר ספיקו טהור והיינו טעמא אוקי גברא אחזקה, ומיהו זה טעות דברה"ר הילקתא הוא אף דליכא חזקה, עי' חולין ד' ט' ע"ב תוס' ד"ה התם, ואדרבה מהא דמוכח במס' פתובות דאף לקולא קבוע כמע"מ מט' שרצים וצפרדע א' ברה"ר טהור דילמא התם דאיכא חזקת גברא הוא דאמרינו בקבוע דרובא וחזקה פהדדי ניגהו ומנלן היכא דליכא חזקה, והנה ממ"ש המחבר סעי' ד' בלקח מן הקבוע ונתערבה הוי' ס"ס אף שהספק הא' יש לו חזקה לאיסורא דבהמה בחי' בחזקת שאינה זבוחה ועכשיו מסופקים על בשר זה אם מפשרה או מנבילה בעמידנה על חזקה והוי' נדאי, עי' ש"ך אות ס"ד, דאפשר הרשב"א מודה בחזקה גמורה דלא הוי' ס"ס, ולקאורה מוכח דקבוע פיון דחזית רחמנא דלא מהני רובא ה"ה חזקה ואל תתמה ע"ז שיהי' התוס' בגדה ד' י"ח ד"ה אחר הרוב פתבו דאיכא חזקה דבהמה בחי' וכתבתיבנא, זה תו"ד יעו"ש שנשאר בצ"ע, והנה מה שדחה הראי' שהביא מט' שרצים דברה"ר טהור דהתם משום הלכה הוא ולא משום חזקה, הנה לפימש"כ תוס' בגזיר ד' נ"ז ע"א ד"ה באומר דספק טומאה ברה"ר לא ילפינו מסוטה רק משום חזקה מוכח דמהני חזקה בכה"ג וכן לפי' התוס' בסוטה ד' כ"ח דספק טומאה ברה"ר טהור משום חזקה, ג"כ מוכח דמהני חזקה, וכן איתא להדיא בתוס' ריש

אלו נערות ד"ה ועל הפותית דלהכי יש לה קנס אף דרנפא לא מהני משום קבוע מ"מ
כל אחת יש לה קנס דמוקי לה בקזקת אבהתא.
יעו"ש.

והא דרצה להוכיח היפוד זה מסוגית הש"ס בכתובות דמוכח דאמרין קבוע כמע"מ אף
לקולא מט' שרצים וצפרדע א' ברה"ר טהור, ולא אמרין דילמא משום חזקה הוא, אין
דברי' מחנורים בזה פלוג, דאם נאמר דלקולא לא אמרין קבוע כמע"מ ודאי לא מהני
חזקה דרנפא וחזקה רנפא עדיף והוי ודאי טמא ומש"כ דבקבוע רנפא וחזקה פהדדי
מאיזה טעם יהי' ענין זה ומכש"כ לשיטת תוס' בגזיר הנ"ל ודאי מוכח דמשום חזקה הוא
דאם נימא פהדדי ניהו אמאי טהור, הלא יהי' ספק טומאה דע"י הרוב וחזקה הוא כמע"מ,
אלא ודאי מוכח מפל זה דמהני חזקה על ספק של קבוע, והוא מטעם שכתבנו לעיל
דעיקר מקור הספק של הפמ"ג הוא משום דסובר דעל ספק של קבוע לא מהני רוב, וזה
אינו דרנפא חזית לן, דבקבוע חשוב המיעוט פמחצה, ותו לא חזית לן פלוג, ואם הי'
רוב הי' מהני גם בקבוע, ומשו"ה לענין חזקה אין דין קבוע מגרע פלוג, וזה פשוט:
אמנם מה שהקשה מדברי המחבר שכתב בסעי' ד' בלקח מן הקבוע ונתערבה דהוי ספק
ספיקא, ובהספק הא' כתבו תוס' בגדה דאיכא חזקת איסור שאינו זבוח, והיכא דאיכא
חזקה לא אמרין ספק ספיקא, וע"כ רצה להוכיח מזה דלא מהני חזקה בקבוע הנה
לכאורה היא קושא נכונה, וכן הקשה בס' ש"ש ש"ד פ"ב קושא זו כצורתה ועוד הרבה
שם להוכיח דשיטת הפוסקים הם נגד דברי תוס' האלו, דלא משמע מפל הפוסקים שיהי'
דין חזקה בתערובות, והנה בעיקר קושית הש"ש פבר בארנו זה הענין בס"ד בשע"ב,
ובנוגע לענינינו נראה לי דאף שבאמת בפשטות דברי התוס' הנ"ל הם נפלאים, דכלל
החזקות שהחזקה מכרעת את הספק וכאן הוא הספק מאיזו חנות נלקח הבשר, בכ"ז ל"ד
דברי התוס' לגידון דידון, והחילוק בזה הוא בין פריש לקבוע, אבל לא מטעמי' של הפמ"ג
דבקבוע לא מהני חזקה, אלא מטעם אחר, ועיקר היסוד בזה דרנפא דאיכא קמן וכן חזקה
אינם מכריעים ומבררים מציאות המעשה אלא הכרעת הדין והתרת הספיקות, והנה הא
דבקבוע לא מהני רוב של פרישה לומר דמרנפא פריש, דהרי גם בלקח מחנות וא"י איזו
היא דמסופק אח"כ מאין לקח איכא רוב של פרישה לומר דמרנפא פריש, אלא דרוב זה
אינו מכריע את המעשה רק מתיר את הספק שהוא הספק של פרישה, אבל עדיין נשאר
הספק הראשון שנסתפק בשעה ראשונה בשעה שלקח איזו חנות היא והוי ספק שקול
שפא חנות זו היא המוכרת בשר גבילה, וכיון דליכא דין לסתור ספק זה הוי ספק
איסור מה"ת, ואם נבוא להכריע ספק זה ע"י חזקה של חזקת אינו זבוח על ספק גבילה,
או להיפוד חזקת היתר על ספק טריפה, מסתברים הדברים דלא שייך פאן ענין חזקה
להכריע ספק זה, שהוא ספק על המקום שבו נמצא החתיכה אם מקום זה הוא מקום
מיוחד למכירת בשר או לא, והתוס' שכתבו בגדה בנמצא דאזלינן בתר רב שהוא
במקום חזקה חזקת אינו זבוח, ל"ד לקבוע ששם אנו דנים על המקום שהוא החנות, וכאן
אנו דנים על החתיכה עצמה לספק מאיזו חנות נפרשה, דבאמת עיקר הספק הוא עלי'
אם נעשה בבשר זה הכשר המתיר או לא, רק כיון דידענו שמחנות האלו נפרשה, תורת
הספק הוא על המוכיחים, כלו' מאיזה חנות היא, אבל עכ"פ עיקר הספק הוא על החתיכה
עצמה.

אם בְּשֵׁר כְּשֵׁר הוּא אוּ לֹא, וּבְעֵיקְרֵהֶסְפֵּק שְׁלֵה אֵיכָא חֲזָקָה חֲזָקָת אִיסוּר, וע"כ בְּנִידוּן בְּשֵׁר הַנְּמָצָא יֵשׁ מְקוּם לְהִבִּין שֵׁיטַת הַתּוֹס' אַבְל בְּלִקְח שְׁנוּלֵד הַסְּפֵק בִּקְבִיעוּת שֶׁהוּא סְפֵק עַל הַחֲנוּת וְדַאי אֵין מְקוּם לְדוּן מִשׁוּם חֲזָקָה: עוֹד נִרְאֶה לִי דַאף אִם נִימָא דִישׁ מְקוּם לְדוּן בְּמַע"מ שְׁיִכְרִיעַ חֲזָקָת אִיסוּר שְׁאִינוּ זְבוּחַ לַעֲשׂוֹת פְּנֹדַי אִיסוּר פִּינָן דַּעכ"פ אֵיכָא סְפֵק שְׁקוּל גַּם עַל הַבְּשֵׁר עֲצָמוּ אִם נִשְׁחַט אוּ לֹא, מ"מ נִרְאֶה הֵיכָא דַאִיכָא ט' חֲנוּיּוֹת מוֹכְרוֹת בְּשֵׁר שְׁחוּטָה נְהִי דְקָבוּעַ הוּא כְּמַע"מ, אַבְל זֶה רַק לַעֲנִן סְפֵק שֶׁל הַחֲנוּיּוֹת, אַבְל אִם נְבוּא לְדוּן עַל עֲצָמוֹת הַבְּשֵׁר אִם נִשְׁחַט אוּ לֹא, ע"ז מְהִי רֹבַח הַחֲנוּיּוֹת לְהַכְרִיעַ, דַאִיכָא רֹבַח מְקָרִים הַמוֹכִיחִים שְׁבִשְׁר זֶה כְּבָר נִשְׁחַט כַּהוֹנֵן, דַּעַל רֹבַח מְקָרִים לֹא אָמְרָה תוֹרָה דִין קָבוּעַ כְּמַש"כ בְּכ"מ בְּשֵׁעַר זֶה, וְרַבָּא עֲדִיף מִחֲזָקָה, רַק רֹבַח זֶה אֵינוֹ מְכַרִיעַ אֶת הַסְּפֵק שֶׁל הַחֲנוּיּוֹת, וְכ"כ חֲזָקָה אֵינָה מְכַרְעַת סְפֵק זֶה, אַבְל נֶגֶד הַסְּפֵק שֶׁל עֲצָם הַדְּבָר אֵיכָא רֹבַח וְחֲזָקָה, חֲזָקָת אֵינוֹ זְבוּחַ וְרֹבַח הַמוֹכִיחַ שֶׁהוּא בְּשֵׁר כְּשֵׁר, וְנִשְׁאָר רַק סְפֵק שֶׁל הַחֲנוּיּוֹת שֶׁהוּא סְפֵק שְׁקוּל, וְכ"ז רַק לְפִי הָאָמֶת דְרֹבַח מְהִי בְּמְקוּם חֲזָקָה וְלִילָא זֹאת אֲפִשְׁר דְּמְהִי חֲזָקָה בְּסְפֵק שְׁקוּל שֶׁל סְפֵק חֲנוּיּוֹת, עוֹד נִרְאֶה דְבִאָמֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּנִדָּה שְׁכַתְבוּ דְּגַם רֹבַח זֶה הוּא נֶגֶד חֲזָקָה הוּא רַק לְפָרֵשׁ סִגְיַת הַש"ס דְּהָא דַחֲשִׁיב שֵׁם בַּגְמ' בְּכַמְהָ מְקוּמוֹת שְׁהִלְכוּ חֲכָמִים אַחַר הָרֹבַח שֶׁהוּא גַם הֵיכָא דַאִיכָא חֲזָקָה, אַבְל בְּאָמֶת גַּם אִם הוּי אֲמָרִינָן דַּחֲזָקָה עֲדִיף מְרֹבַח הִי מְהִי רֹבַח זֶה דַאִין הַכְרַעַת הַחֲזָקָה כָּאֵן עַל הַסְּפֵק שֶׁהָרֹבַח מְכַרִיעַ, וְהָרֹבַח שְׁמַכְרִיעַ שֶׁהַבְּשֵׁר הוּא מִחֲנוּת הַמוֹכְרַת בְּשֵׁר שְׁחוּטָה אֵינוֹ עֲנִין הַמְתַּנַּגֵּד לַחֲזָקָה שַׁעכ"פ הַחֲנוּיּוֹת אֵלוּ מוֹכְרוֹת בְּשֵׁר שְׁחוּטָה, וְאֵין פְּנוּת הַש"ס לְפִי הַתּוֹס' לִוְמַר דְּמִשׁוּם רַבָּא וְחֲזָקָה רַבָּא עֲדִיף אֵלָא מֵהָאֵי טַעְמָא גּוּפָא, שְׁהָרֹבַח מְכַרִיעַ עַל פְּרִישַׁת הַבְּשֵׁר וְהַחֲזָקָה הוּא עַל עֲנִין אַחַר, וּבְהַד דַּט' שְׁרָצִים וְצַפְרֵדַע א' דְּבַרְהוֹר טְהוֹר, דְּלְפִי שֵׁיטַת הַתּוֹס' בְּנִזִיר שֶׁהַבָּאֵנוּ הוּא מִטַעַם חֲזָקָה דְּגַבְרָא, אִף שֶׁהַסְּפֵק נוֹלֵד עַל הַמַּגִּיעַ מֵהָ הוּא אִם שְׁרָץ אוּ צַפְרֵדַע דְּלִכְאוּרָה זֶה דוֹמָה לְסְפֵק שֶׁעַל הַחֲנוּת, אַבְל בְּאָמֶת ל"ד כָּלֵל זֶה לְזֶה, דְּבַט' שְׁרָצִים נוֹלֵד הַסְּפֵק עַל הַמְטַמָּא שְׁמַסְלֵק אֶת חֲזָקַת טְהוּרָה שֶׁל הָאָדָם וּמְטַמָּאֵהוּ, וְכִינּוּן שְׁהַמְטַמָּא הוּא סְפֵק אִם בַּר טוֹמְאָה הוּא וְהַגְּבָרָא מַעֲיָקְרָא וְדַאי טְהוֹר הוּא, אֵין סְפֵק מְטַמָּא מוֹצִיאֵו מִחֲזָקָתוֹ, וְכֵן לַעֲנִן כּוֹתִיב שֶׁהַבָּאֵנוּ מֵתוֹס' רִישׁ אֵלוּ נְעֻרוֹת שֶׁהַסְּפֵק הוּא עַל אַבוֹת נְעֻרָה זוּ אוּ אַמְהוֹת אִם גְּרָמוּ עֲלֵי דִין שְׁפָחָה וְהֵם בְּתוֹרַת סְפֵק שְׁפָחָה מְדִין קָבוּעַ אֲמָרִינָן פִּינָן דִישׁ לֵה חֲזָקָת אַבְהָתָא אֵין סְפֵק זֶה מוֹצִיאָה מִחֲזָקָתָה, וְכ"ז שְׁיִיף רַק הֵיכָא שְׁאֵנוּ דְּנִים שֶׁהַדְּבָר הַמְסוּפֵק מִחֲמַת קָבוּעַ יְגָרוּם דִין חֲדָשׁ עַל דְּבָר אַחַר לְהוֹצִיאֵו מִחֲזָקָתוֹ, אַבְל בְּחֲנוּיּוֹת שְׁאֵין הַחֲנוּת גּוֹרְמַת דִין חֲדָשׁ עַל הַבְּשֵׁר, רַק מוֹכַחַת וּמְעִידָה עַל הַבְּשֵׁר מֵאֵיזָה סוּג הוּא, אִם מְסוּג בְּשֵׁר שְׁחוּטָה אוּ מְסוּג בְּשֵׁר גְּבִילָה, מִחֲמַת שְׁיַדְעִינָן דַאִיכָא כָּאֵן מְשַׁנִּי הַמִּינִים עַל עֲנִין זֶה לֹא שְׁיִיף כ"כ חֲזָקָה חֲזָקָת אִיסוּר אוּ חֲזָקַת הֵיטֵר, דְּזֶה יֵשׁ לְדַמּוּת יוֹתֵר לְתַעֲרוּבוֹת שְׁבָאֲרָנוּ בַשַּׁע"ג דְּלֹא שְׁיִיף עֲנִין חֲזָקָה פִּינָן דְּהַסְּפֵק הוּא שְׁמָא חֲתִיכָה זוּ הִיא הִיא הָאִסוּרָה, ועכ"פ מְדַבְּרֵי הַמְחַבֵּר בְּסַע"ד אֵין שׁוּם הוֹכַחָה לַעֲנִין זֶה לִוְמַר דְּמִשׁוּ"ה אֵין כָּאֵן דִין חֲזָקָה מִשׁוּם דְּדִין קָבוּעַ מְסַלֵּק כַּח חֲזָקָה, דְּמְסַתְבְּרִים הַדְּבָרִים יוֹתֵר לִוְמַר דְּסוּבֵר דְּבַכָּה"ג לִיכָא חֲזָקָה כְּפִי הָאוּפְנִים שְׁכַתְבָנוּ, וְהַדְּבָרִים פְּשוּטִים וּבְרוּרִים: וְכֵן נִרְאֶה לִי בְּעֲנִין הַחֲקִירָה הַג' שְׁכַתְבַת הַפּמ"ג לַעֲנִין אִם מְהִי הוֹכַחַת קוֹרְבָא בְּקָבוּעַ כְּגוֹן שְׁעוּמַד סְמוּד לְחֲנוּת הַמוֹכְרַת בְּשֵׁר שְׁחוּטָה וְלִקְח מִן הַקָּבוּעַ דְּהוּי כְּמַע"מ וַא"י מֵאֵיזָה לִקְח אִם אֲזֵלִינָן בְּתֵר קָרוֹב לִוְמַר שְׁנֹדַי מִן הַמוֹכְרַת בְּשֵׁר שְׁחוּטָה לִקְח אוּ לֹא, וְהִבִּיא דְבָרֵי הַכו"פ

בסי' ק"י סק"ז ש'עמד על חקירה זו וכתב דיש להוכיח קצת דלא מהני, מהא דאומר לשלוחו צא וקדש דאסור בכל הנשים וקשה נימא דאותה העיר שהשליח שוכן בה יאסרו כל הנשים ואיך יהי שרי, וע"כ צ"ל הואיל דחזית רחמנא דקבוע דוחה רוב ורוב עדיף מן רבא אף לקורבא דוחה ולא אזלינן בתר קרוב ומידי ספיקא לא נפקא, זהו תו"ד, ובגליון רש"א העתיק דברי' להלכה יעו"ש, וכל הרוואה יראה דיסוד דברייהם פנוי על זה שהם חשבו שחידוש דין קבוע הוא שלא יועיל רוב על דבר קבוע, ולפימש"כ דבקבוע ליכא רוב משום דחשבה תורה המיעוט הקבוע פאילו הי' מחצה אין פאן מקום לחקור על בירור של קורבא, אמנם יש מקום לחקירה זו גם עפ"י דרפנו, דהנה באמת גם לענין רוב קשה, לו י'הא דבשעה שלוחח מן הקבוע שהוא רואה החנות ליכא רוב משום דחשבה תורה כמחצה, אבל אח"כ פשהלך מן החנות וא"י איזוהי, יתחדש אח"כ רוב של מקרה הפרישות כמו בפריש ממילא, לומר כל דפריש מרובא פריש, אלא הטעם בזה כמש"כ בכ"מ דרובא דאימא קמן אינו מברר המציאות אלא מתיר את הספק, ומשו"ה אם נולד הספק בפרישות, פינו שיהותר ספק זה אין בזה ספק אחר, אבל כשנולד הספק בקביעות, כלו' על החנות איזו היא וספק זה לא הותר ע"י רוב של פרישה משו"ה נשאר ספק שקול בלי היתר, ולפי"ז בלקח מן החנות שנולד הספק על החנות ואח"כ הוא עומד סמוך לחנות המוכרת בשר שחוטא שנתחדש בירור של קורבא, כמו דלא מהני בירור של פרישה לסתור את הספק דמעיקרא כ"כ לא מהני בירור של קורבא דבפשוט נראה דבירור של קורבא ג"כ אינו מכריע רק את הספק של הפרישה ואינו מברר המציאות דלא עדיף מרובא דאימא קמן ונמצא דהספק שנולד בשעת לקיחה על החנות איזו היא נשאר ספק שקול, פהדין של בירור רוב.

אמנם יש לדון דלענין זה בירור של קורבא עדיף מרובא דאימא קמן: דלענין רובא דאימא קמן מצינו להדיא בשטמ"ק בשם הרא"ש שכתב פן דספק הוא והתורה עשתה ספק זה פנדאי מקרא דאחרי רבים להטות, אבל לענין בירור של קורבא לא מצינו גלוי לזה שיהא ספק והדברים מסתברים לומר דענין בירור זה הוא פועל רגלים לדבר דמוכח הדבר עפ"י דרכי הטבע שפן הקרוב יותר שכית, ראוי לומר דבירור של קורבא הוא בירור גמור עפ"י הפתוב בעגלה ערופה והי' העיר הקרובה, ואין להוכיח נגד זה מהא דקי"ל דרוב וקרוב הולכים אחר הרוב דאם הי' בירור של קורבא מברר יותר מרוב הי' ראוי לומר דקרוב עדיף, מזה אין ראי' דהרי רובא דלימא קמן נדאי מברר יותר מרובא דאימא קמן, דהרי הוא בירור גמור עפ"י דרכי הטבע, וכמו שבארנו ענין זה בשע"ג, וכמו שהבאנו שם שיטת הרמב"ם דלענין דיני נפשות אזלינן בתר רוב ברובא דלימא קמן, וברובא דאימא קמן פסק הרמב"ם דלא מהני לענין דיני נפשות, ומ"מ מודה ר"מ דחייש למיעוטא מה"ת דאזלינן בתר רובא דאימא קמן, שהטעם בזה פינו דרובא דאימא קמן עשתה תורה ספק פנדאי אין לחוש למיעוטא ואם נאמר פן הלא אם יש לנו בירור של קורבא על הלקיחה יש לנו בירור גם על הספק הראשון שהחנות שלקח ממנה היתה חנות המוכרת בשר שחוטא ונתבררה המציאות לגמרי ודין קבוע אינו מגרע פלום לענין בירור זה: אבל באמת נראה יותר להכריע דלא מהני בירור של קורבא בכה"ג מדסתמו המסבר והפוסקים ולא זכרו ענין זה לחלק בעמידתו וסתמו דבלקח ספיקו אסור משמע דס"ל דבירור של קורבא הוא פועל הבירור של רובא דאימא קמן דאינו מברר

את המציאות, ראי' לזה דאם הי' מברר את המציאות מנ"ל לר' זירא לומר דאפ"ה רנבא
עדיף דהרי מסתבר לומר להיפוך דאף דעשתה תורה ספק פנדאי הוא דוקא אם איפא
ספק בדבר אבל כיון דקורבא מבררת את הספק שוב אין פאן ספק, ולא שיניף לומר
שיהי' ספק פנדאי וראי' לזה דע"א נגד רנבא דאיתא קמו נאמן כמו דמוכח להדיא בפ"ק
דכתובות ובפוסקים שם, ומעשים בכל יום דנאמן המוכר בשך לומר דבשך זה כשר הוא
אף אם יש לו במקולין בשך טריפה שהם רוב נגד בשך כשר, ונגד חזקה אינו נאמן, אף
דנבא נחזקה רנבא עדיף, שהטעם בזה דהיכא דאיפא ע"א ליכא ספק, משום שהיא
מעיד ומברר את המציאות, אבל חזקה אינה מבררת את המציאות, ולפי"ז אם הי' דין
בירור של קורבא בירור על המציאות הי' ראוי להיות דקורבא מועלת נגד רנבא דאיתא
קמו אלא נראה דפשיטא להו להפוסקים דקורבא ג"כ הוא ספק והתורה עשתה פנדאי
כמו ברוב, ואף דגם בקורבא דמוכח אזלינן בתר רוב, י"ל דמה דמוכח ג"כ אינה הוכחה
גמורה רק נוטה קצת להוכיח, דגם ברנבא דאיתא קמו, יש לומר דמוכח קצת לומר דמן
הרוב הוא עפ"י הרגילות: ומה דכתב הכו"פ להוכיח מאומר לשלוחו דלא מהני בירור
של קורבא בקבוע הנה לדברינו הקושא במקומה עומדת, דעפ"מ ש"כ מה דלא מהני בט'
חנניות הוא שהספק הראשון נולד בשעה שלקח על החנות אינו מתברר ע"י בירור של
קורבא, אבל באומר לשלוחו למה יאסר בנשים הנמצאות בעיר רחוקה משכונת השליח
נימא ע"י בירור של קורבא דבעיר זו אינה האשה שקדש השליח משום שהיא רחוקה
משכונת השליח ויתברר עיקר הספק דלפימ"ש כ"א אין דין קבוע מגרע בירור של קורבא,
ונראה לענ"ד דקושיתו מתורצת מטעם אחר דהנה דין קורבא ילפינן מעגלה ערופה
דאמרה תורה שהעיר הקרובה מביאה, ומזה לא ניכל למילף רק היכא שאנו דנים על
איזה עצם מאיזה מקום הוא מן הקרוב או מן הרחוק ע"ז אמרה תורה שעלינו לתלות
פנדאי שמן הקרוב הוא וכ"ז שיניף בכל ענין שידיעת מקומו גורם הדין כמו בעגלה ערופה
שקומו של ההורג גורם הדין וכן בדם הנמצא בפרוזדור ובניפול הנמצא קרוב לשוכה
ומעות הנמצאים קרוב לשוכה, אבל באומר לשלוחו שאנו דנים באיזו עיר עשה שליחותו
לקדש האשה לא שיניף לומר דהמקודשת היא במקום קרוב להשליח שהרי לא ידענו
באיזה מקום עשה שליחותו, ואם נאמר לברר דלא הליף השליח למקום רחוק משפונתו
ונדאי גמר פעולתו במקום הקרוב אלי', על ענין כזה לברר על פועל היכן גמר פעולתו
אין לנו שום גלוי בתורה על זה, ובתורה לא מצאנו רק שעלינו לתלות על הדבר שנודע
שהי' פאן שהוא במקום קרוב כעין פאן נמצא פאן הי' ורק בענין זה איפא מדרגות דאם
נוכל לתלות פאן נמצא פאן הי' ממש במקום זה הוא עדיף מרנבא כמש"כ הפוסקים ואם
א"א לתלות על מקום זה ממש זהו הדין של תורה שגלתה לנו בקרא דנהעיר הקרובה,
אבל בפעולות של איזה פועל גם אם אפשר לתלות במקומו ממש ג"כ לא מצינו שיהי'
בזה הדין פאן נמצא פאן הי', דאף אם הי' אשה פנוי' בביתו של השליח לא נאמר שבנדאי
אותה קדשה ולא אחרת, כללא של דבר, דרק על העצם שאנו דנים עלי' מאין הוא אנו
תולים דמקום קרוב למציאותו הוא, אבל כשאנו דנים על הפועל באיזה מקום עשה
ליתני' להאי כללא לתלות שעשה במקום הקרוב אלי' כנלענ"ד בעזה"י: עוד העיר בענין
זה תלמידי החו"ב מר אהרן ישע'י נ"י מפינסק מש"כ בס' כו"פ דמחמת דין קרוב נאמר
שאותה העיר השליח שוכן בתוכה יאסרו כל הנשים ואידך יהי' שרי אינו מוכן דהרי

מה שאסור המשלח בכל הנשים הוא מחמת שמה האשה שרוצה לישא היא קרובת המגונדות והקרובות אפשר שנמצאות בשאר עזירות, אבל עיקר הקושיא לא יתורץ בזה פשוט, דאם נברר מחמת דין קרוב שהמגונדות היתה בעיר שהשליח שוכן בתוכה הרי אז הי' מותרות הנשים של עיר שידוע שאין להם בהעיר ההיא שום קרובות, אבל הערתו נכונה לברר הענין כמו שהוא: פירק יג גרסינן במס' יומא ד' פ"ד ע"ב אמר רב יוסף אמר רב יהודא אמר שמואל לא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב, ה"ד אי נימא דאיפא ט' ישראל ונכרי אחד ביניהם רובא ישראל נינהו אי נמי פלגא ופלגא ספק נפשות להקל, אלא דאיפא ט' נכרים וישראל אחד הא נמי פשיטא דהוי לי' קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, ל"צ דפרוש לחצר אחרת מהו דתימא פל דפריש מרובא פריש קמ"ל דלא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב, איני והאמר ר' אסי א"ר יוחנן ט' נכרים וישראל אחד באותה חצר מפקחים בחצר אחרת אין מפקחים, ל"ק הא דפרוש פולהו הא דפרוש מקצתיהו, ע"כ, ופירש"י ל"צ דפריש לחצר אחרת ושם נפלה מפולת על האחד דבכל דוכתא אמרינן פל דפריש מרובא פריש במידי דניידי והכא לא אמרינן הכי ואע"ג דבפרישתם פולהו ניידי: הא דפריש פולהו הואיל ואסתזק ישראל בהאי חצר שנפלה מפולת מפקחים ואע"ג דניידי לא אזלינן בתר רובא: הא דפרוש מקצתיהו ולא ידעינן אי הוי ישראל בהאי חצר אזלינן בתר רובא הואיל ולא אסתזק עכ"ל.

והרא"ש כתב בזה"ל פירש הא דפרוש פולהו מאותו חצר שהיו שם בשעת עקירתם נכנס אחד מהם לחצר אחרת ונפלה עליו מפולת אין מפקחים דכיון שנעקרו פולם אין כאן ישראל קבוע וכל דפריש מרובא פריש, והא דפריש מקצתיהו שפירש אחד מהם לחצר אחרת ונפלה עליו מפולת מפקחים, דכיון שנשארו אחרים קבועים במקומם כמע"מ דמי וספק נפשות להקל עכ"ל.

והר"ן כתב בהרא"ש והוסיף ע"ז פיון שהקביעות נשארה במקומה משום חומרא דפקוח נפש דייגינן לי' כמע"מ וספק נפשות להקל, אבל פרוש פולהו והלך אחד מהם לחצר אחרת ונפלה שם מפולת עליו פיון שהקביעות לא נשארה במקומה לא סגיא חומרא דפקוח נפש פולי האי דנימא דאפילו בכה"ג מפקחים עכ"ל.

והנה לא נזכר ברש"י ובהרא"ש ובכ"ן שום זכר אם החילוקים האלה בין פרוש פולהו או לא אם הוא תקנת חכמים או הוא מה"ת, ובפשטות ראוי לומר דהוא מה"ת, דהרי הא דאין הולכים בפקוח נפש אחר הרוב כתבו בתוס' ד"ה ולפקח עליו את הגל וז"ל אומר ר"י דהיינו טעמא דאין הולכים בפקוח נפש אחר הרוב משום דכתיב וחי בהם ולא שימותו בהם) שלא יוכל לבוא בשום ענין לידי מיתת ישראל עכ"ל.

ולפי"ז תמוה מאד מה מועיל דפרוש פולהו עכ"פ לא הוי רק כרובא ואין הולכים בפקוח נפש אחר הרוב, ומצאתי בכמ"ג או"ח סי' שכ"ט שהעיר בזה ולא תירץ פלום, והנה יש מקום לומר דאף דבספק פקוח נפש אין הולכים אחר הרוב הוא דוקא בישראל שעליו נאמר וחי בהם ולא שימותו בהם, אבל אם יש רוב דלאו ישראל הוא שלא נאמר על נפש זה וחי בהם ולא שימותו בהם בכה"ג אזלינן בתר רובא, אבל לפי"ז למה לי דפריש פולהו ואח"כ פריש אחד, אם גם נשארו פולם בקביעות ליהני אם פריש אחד, דנימא פל דפריש מרובא פריש, ואיך שיהי' הלא להדיא אמור בדברי ר"י אמר שמואל דלא הלכו בפקוח

נֶפֶשׁ אַחַר הָרוֹב, גַּם בַּכֹּה־ג אִם סִפְק יִשְׂרָאֵל הוּא אוֹ נִכְרִי, הֲרִי אִף דְּאִיפָּא רוֹב מְעַלְיָא
שְׁהוּא נִכְרִי מ"מ פִּינּוּ דְּהוּי סִפְק פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ דְּיִשְׂרָאֵל לֹא אֶזְלִינּוּ בְּתַר רוֹב, וּא"כ מַה מְהַנִּי
אִם פְּרִישׁ פּוֹלְהוּ וְאִח"כ פְּרִישׁ אֶחָד מֵהֶם: וְנִלְעַנ"ד לֹמַר בְּזַה לְחֻמְרָא הַקְּוִשְׂיָא דַּבְּכַה"ג
בְּעִינּוּ תְּרִי רַבֵּי מְשַׁנֵּי סוּגִים, הִינּוּ רוֹב אֶחָד ע"י סְכוּם הַמְּסַפֵּר, דְּכִינּוּ דְּנִפְרָשׁוּ פְּוֹלָם
מִקְבִּיעוּתָם הִרְאִשׁוּן וְחֻשְׁבִּי נִיִּדִי, אִז עַל פֶּל מִקְרָה שְׁסַפֵּק לָנוּ עַל אֶחָד מֵהֶם אִיפָּא רוֹב
שֶׁל אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת, שְׁמֵן הַדִּין הוּא חָשׁוּב פְּנִיכְרִי, וְרוֹב הַשְּׁנִי הוּא מַה שְׁנִפְרָשׁ אֶחָד
מִהַחֲבוּרָה שְׁנִתְחַזַּק בְּחֻבּוּרָה שְׁנִישׁ שֶׁם יִשְׂרָאֵל אֶחָד וּפְרִישְׁתּוֹ זֹאת הוּא רוֹב מְסוּג אַחַר
רוֹב ע"י מִקְרִים, וְע"י פְּרִישָׁה שֶׁל אֶחָד מֵהֶם מִהַחֲצַר הִרְאִשׁוּנָה שְׁפִוֹלָם נִשְׁאַרוּ בְּקַבִּיעוּת
וְלִיפָּא פֶּאן רוֹב הַמְּקַרִּינִי שְׁהוּא עַל עַנְיָן הַפְּרִישָׁה, אֲבָל שְׁיִהְיִי רוֹב ע"י רוֹב הַמְּסַפֵּר בַּכֹּה"ג
שְׁפִוֹלָם קְבוּעִים הֵם וְחֻשְׁבִּים כְּמַע"מ לִיפָּא רוֹב וּכְמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ לְעִיל בַּכ"ב, דַּבְּכַה"ג לִיפָּא
רוֹב מְסַפְרֵי דַמַּה"ט אֶמְרוּ בַּגַּמ' פ' הַתְּעַרְבוּת בְּלִשׁוֹן זֶה כֹּל דְּפְרִישׁ מְרַנְבָּא פְּרִישׁ, וְזֶהוּ
שְׁפַתְבָּ הִרְא"ש דְּאִם פְּרִישׁ אֶחָד מֵהֶם לְחֲצַר אַחֲרַת וְנִפְלָה עֲלֵי מִפְּוֹלָת מְפַקְחִים, דְּכִינּוּ
שְׁנִשְׁאַרוּ אַחֲרֵים קְבוּעִים בְּמִקּוּמָם כְּמַע"מ דְּמִי וְסַפֵּק נֶפֶשׁוֹת לְהַקְּל, הִינּוּ דַּבְּכַה"ג לִיפָּא
רוֹב מְסַפְרֵי, דְּכִינּוּ שְׁהַנְּשִׂאֲרִים חֻשְׁבִּים כְּמַע"מ לִיפָּא רוֹב מְסַפֵּר שֶׁל נִכְרִים, אֲבָל עַכ"פ
אִיפָּא רוֹב שֶׁל הַמְּקַרִּים עַל עַנְיָן הַפְּרִישָׁה, אֲבָל רוֹב אֶחָד לֹא מְהַנִּי בְּזַה וּכְמוֹ שְׁנִבְבָּא, וְכֵן
לְהִיפּוּף אִם פְּרִישׁוֹ פְּוֹלְהוּ לְחֲצַר אַחֲרַת וְנִפְלָה מִפְּוֹלָת עַל אֶחָד מֵהֶם ג"כ לֹא מְהַנִּי דַּבְּכַה"ג
אִיפָּא רוֹב הַמְּסַפֵּר דְּכֹלָם נִיִּדִי, אֲבָל רוֹב הַמְּקַרִּים לִיפָּא שְׁלֵא נִפְרָשׁ הָאֶחָד מִהַשְּׂאָר,
וְהַטַּעַם לְזֶה דְּבְעִינּוּ בְּזַה תְּרִי רוֹבֵי וְהִתְרוּן שֶׁל תְּרִי רוֹבֵי מִחַד רוֹבָא, דְּבִפְשִׁטוֹת אֵין נַפ"מ
בְּזַה, דְּאִף דְּמַצִּינוּ לְעַנְיָן יוֹחֲסִים דְּבְעִינּוּ דִּנְקָא תְּרִי רוֹבֵי כְּמוֹ דְּאֶמְרִינּוּ בַּמַּס' פְּתוּבוֹת ד'
ט"ו, הוּא מְעַלָּה מְדַרְבְּנָן לְעַנְיָן יוֹחֲסִים, אֲבָל בְּשַׁל תּוֹרָה לֹא מַצִּינוּ בַּכֹּה"ג, אֲבָל י"ל דְּכִינּוּ
דְּאֵין הוֹלְכִים בְּפִקּוּחַ נֶפֶשׁ אַחַר הָרוֹב, שְׁעֵיקַר הָעַנְיָן בְּזַה פִּינּוּ דַּפְקוּ"נ דּוֹחָה כֹּל הַמְּצוּוֹת
שְׁבַתְתוֹרָה כ"כ גַּם דִּין זֶה שְׁאֶמְרָה תּוֹרָה אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת נְדָחָה מְפַנֵּי סִפְק פְּקוּ"נ וְאִף
דְּקָרָא דְּאַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת כְּתוּב עַל עַנְיָן נֶפֶשׁוֹת, שֶׁם אֵיִרִי לְעַנְיָן חַיִּיב מִיְתָה פִּינּוּ
שְׁהַרְבִּים מְחַיִּיבִים אוֹתוֹ מִיְתָה אֶמְרָה תּוֹרָה שְׁעַלְיָנוּ הַדִּין לְהַרְגוּ מְפַנֵּי שְׁהוּא חַיִּיב מִיְתָה
ע"י דִּין שֶׁל הַרְבִּים, אֲבָל בַּכֹּה"ג שְׁאֵנוּ דְּנִים לְעַנְיָן לְפַקֵּחַ אֶת הַגַּל אִם רְאוּי לְחַלֵּל שְׁבַת
בְּשִׁבִיל סִפְק אִישׁ זֶה אִם מִיִּשְׂרָאֵל הוּא אוֹ לֹא, אִיף נְבוּא לְהַכְרִיעַ שְׁלֵא לְחַלֵּל שְׁבַת עֲלֵי
מְשׁוּם דִּין שֶׁל אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת, דִּין זֶה ג"כ רְאוּי שְׁיִהְיִי נְדָחָה מִחֲמַת סִפְק פְּקוּ"נ
דְּיִשְׂרָאֵל, דְּהַנִּיחָא אִם הִי עַנְיָן זֶה שֶׁל בִּירוּר, לֹמַר דַּע"י רוֹב נִתְבָּרַר הַסִּפְק בְּמַצִּיאוּת,
שְׁהֵאִישׁ שְׁנִפְלָה עָלָיו הַמְּפִוֹלָת הוּא נִכְרִי, אֲבָל בְּאֶמְת לֹא נִתְבָּרַרָה הַמַּצִּיאוּת פְּלוּם וְעַדִּין
סִפְק הוּא וּכְמוֹ שְׁהַבְּאֵנוּ בַּשַּׁע"ג דְּבְרֵי הַשַּׁטְמ"ק בְּשֵׁם הִרְא"ש, וְהוּא רַק דִּין תּוֹרָה לְעַנְיָן
הַנְּהַגָּה, וּמִהִרְאוּי דִּין תּוֹרָה זֶה לְהַתְּבַטֵּל מְשׁוּם סִפְק פְּקוּ"נ כְּמוֹ שְׁבַטְלִים כֹּל הַדִּינִים
שְׁבַתְתוֹרָה מְשׁוּם פְּקוּ"נ, אֲלֵא פִּינּוּ דְּאִיפָּא רוֹב מ"מ לֹמַר שְׁעַל נֶפֶשׁ זֶה לֹא אֶמְרָה תּוֹרָה
וְחִי בְּהֶם, יֵשׁ לָנוּ דִּין תּוֹרָה עַל עַנְיָן זֶה גּוֹפָא שְׁעַל נֶפֶשׁ זֶה לֹא יִתְבַּטְּלוּ דִּינֵי הַתּוֹרָה מִחֲמַת
הַצְּלָתוֹ, וּמוֹעִיל לָנוּ רוֹב זֶה שְׁעַל נֶפֶשׁ זֶה יֵשׁ לָנוּ דִּין לִילָף בְּתַר הָרוֹב, וְאִח"כ מוֹעִיל הָרוֹב
לְהַכְרִיעַ שְׁהוּא פְּנִיכְרִי שְׁאֵין מְחַלְלִים עֲלֵי אֶת הַשְּׁבַת, וּמְשׁוּ"ה צְרִיף בְּזַה תְּרִירָבִי, הִינּוּ
שְׁרוֹב אֶחָד מוֹעִיל תְּחִילָה לְחַדֵּשׁ עַל נֶפֶשׁ זֶה, שְׁדִין שֶׁל אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת יִכְרִיעַ אֶת
הַדִּין שֶׁל וְחִי בְּהֶם שְׁיִהְיִי לָנוּ דִּין לִילָף בְּתַר הָרוֹב, וְאִח"כ בְּא הָרוֹב הַשְּׁנִי וּמְכַרִּיעַ עָלָיו
שְׁהוּא נִכְרִי, וְאֵין לֹמַר פִּינּוּ דְּהָרוֹב הֵא' הַכְרִיעַ שְׁעַל נֶפֶשׁ זֶה לֹא נֶאֱמַר וְחִי בְּהֶם מִמִּילָא

אין לחלל עליו את השבת, דרך ע"י הדין של וחי בהם מחללים על פקו"נ את השבת, דבאמת ע"י הרוב הא' אין בכתנו להכריע דאין לחלל עליו את השבת, דעל עצמות דין זה לא מועיל פח של הרוב שהוא משום דין של אחר רבים להטות פינון דבמצאות הוי ספק ישראל וספק פקו"נ דישאל דוחה דין של אחר רבים להטות, ורק עלינו למצוא דין שיהי' בכתנו לילף בטר דין של אחר רבים להטות, וקודם שאנו באים להכריע למעשה על עיקר הספק אם לחלל עליו את השבת או לא, אנוחנו באים בכת דין של תורה שבדין זה אנו מחוייבים ג"כ להתנהג עפ"י דין של הפתוב אחר רבים להטות, והוא שיש לנו דין רוב שמחוייבים אנוחנו לילף בטר הרוב אף שנוגע לפקו"נ של ישראל ספק, וכאשר הוכרע הדין לילף בטר הרוב להשתמש גם בזה בדין של אחר רבים להטות, צריף לנו רוב חדש להכריע שאין לחלל עליו את השבת, אבל ע"י רוב הראשון לא הוכרע עדיין אם לחלל עליו את השבת, או לא רק הוכרע שבפקו"נ של איש זה הדין לילף בטר הרוב, וכ"ז הוא מפני שאין רובא דאימא קמו מברר את המציאות רק מחדש דין לענין הנהגה, ומשו"ה אף שהוכרע הדין ע"י רוב שמחוייבים אנוחנו בנדידון זה לילף בטר הרוב לא הוכרע עדיין לבטל את ספק המיעוט אם לחלל עליו את השבת.

ובקצרה יש להסביר ענין העמוק הזה דשני דינים מסופקים אנו בעובדא זו אם לילף בנדידון פנה אחר הרוב, ואחר ההכרעה שהוכרע לילף בטר הרוב, אנו דינים אם הוא מן הרוב או מן המיעוט לענין לחלל עליו את השבת.

כנלענ"ד לחומר הענין הנפלא הזה: ומעתה אם פנים דברינו בעיקר יסוד ביאור הסוגיא החמורה הזו, יש לבאר מה שנראה לכאורה דברי רש"י ודברי הרא"ש כמחוקקים זע"ז, ובאמת י"ל דלא פליגי לענין דינא, דהנה לפימ"ש"כ עיקר דברי הרא"ש הוא לציר שיהי' בזה תרי רובי משני סוגים, ומשו"ה י"ל דמה שכתב הרא"ש לבאר בהא דאמרינן בגמ' בפריש מקצתייהו שפירש אחד מהם, נלענ"ד שהוא בדוקא אם הי' הפורשים שלשה אז אף שנשארו רוב על מקומם וקביעותם הראשון ג"כ אין מפקחים, דמה נפ"מ במה ששם קבוע וכמע"מ הלא יש לנו רוב מהנפרישים שהם ניידי ואיפא בזה ג"כ תרי רובי, רוב אחד ע"י המספר, דהרי רק אחד ישראל יש בתערובות זו, ובשלשה אנשים שנפרשו והם ניידי איפא רוב נכרים, ורוב שני איפא בזה רוב מקריי, היינו שהשלשה הנפרישים הם מהרוב, ורק כשפירש אחד או שנים דליפא רוב מהנפרישים, בפ"ט, רוב המספר מאלה שהם ניידי וצריף לצרף גם מהנשארים, וכיון שהם קבועים בטל החשבון של רוב המספר דהרי הם חשובים כמע"מ, וליפא בזה רק רוב אחד של פרישה דעל זה אין הקביעות של הנשארים מגרע פלום את רוב של מקרה הפרישות אבל חד רובא לא מהני בזה, ובפרוש פוליהו מפרש הרא"ש, דתחילה נפרשו כולם ממקום קביעותם, ואח"כ נפרש אחד לחצר אחרת, ואיפא פאן תרי רובי רוב המספר משום דליפא פאן קבוע פלל, ורוב שני ע"י הפרישה שנפרש האחד מן החבורה פנ"ל.

ועפיד"ז י"ל דגם לרש"י ז"ל הפלל בזה דבעינו תרי רובי, אלא דרש"י מפרש בפריש מקצתייהו שנפרשו מקצתם היינו באופן שאפשר למצוא רוב בין הנפרישים לבד, פלומר היכא שנפרשו שלשה או ארבעה ואיפא בזה תרי רובי רוב מספר בין הנד דניידי, וגם רוב של פרישה שנפרשו מן המקום שנתחזק הישראל, ובפרוש פוליהו אע"ג דכולהו

גִּיּוּדֵי וְאִיכָּא רֹבּ שֶׁל מְסָפֵר, אֲבָל כִּיּוֹן דְּאִיִּתְחַזַּק בְּזוּהַ יִשְׂרָאֵל אֶחָד וְלִיכָּא רֹבּ שֶׁל עֲנִיּוֹן פְּרִיָּשָׁה מֵהַחֲבוּרָה שְׁנִתְחַזַּק שָׁם הַמְּיָעוּט לֹא אֲזַלְיָנוּ בְּזוּהַ בְּתַר רֹבְאָא, דְּאִין הוֹלְכִים בְּכַה"ג בַּפְּקוּ"נ אַחַר הָרֹב, וְהַנַּפ"מ בֵּין פִּירֵש"י לְהֶרָא"ש הוּא רַק בְּפִירוּשׁ, דְּרִש"י מְפָרֵשׁ דְּבַפְּרוּשׁ כּוּל' מְפַקְחִים, וּבַפְּרִישׁ מְקַצְמִיָּהוּ אִין מְפַקְחִים, וְלְהֶרָא"ש הוּא לְהִיפּוּף, דְּבַפְּרוּשׁ כּוּלְהוּ אִין מְפַקְחִים וּבַפְּרוּשׁ מְקַצְמִיָּהוּ מְפַקְחִים, אֲבָל לְשִׁנְיָהּ הִיכָּא דְּאִיכָּא תְּרֵי רֹבֵי אִין מְפַקְחִים וּבְחַד רֹבְאָא מְפַקְחִים, פִּירֵשׁ רִש"י בְּפִירוּשׁ כְּוֹלְהוּ אִיכָּא חַד רֹבְאָא וּבַפְּרוּ' מְקַצְמִיָּהוּ אִיכָּא תְּרֵי רֹבֵי, וְלְהֶרָא"ש הוּא לְהִיפּוּף, דְּהֶרָא"ש מְפָרֵשׁ בְּפִירוּשׁ כְּוֹלְהוּ וְאִתְ"כ פְּרִישׁ אֶחָד, וְרִש"י מְפָרֵשׁ דְּלֹא נִפְרַשׁ אֶחָד רַק כְּוֹלְהוּ בְּאוּ לְחֻצָּר אַחֲרָת, וּבַפְּרוּשׁ מְקַצְמִיָּהוּ מְפָרֵשׁ רִש"י שְׁנִפְרָשׁוּ כְּשִׁלְשָׁה וְאֶרְבָּעָה, וְהֶרָא"ש מְפָרֵשׁ שְׁנִפְרָשׁ רַק אֶחָד, וּלְפִי"ז לְדִינָא אִין חִילּוּק בֵּינֵיהֶם, כְּנִלְעַנ"ד בְּעֲנִיּוֹן זָה, וּמַה"ט גִּיחָא הָא דְּחִלּוּק דִּין ס"ס מְדִין רֹב, דְּבַס"ס מְפֹרָשׁ בַּגַּמ' ד' פ"ה שָׁם וּבַשׁו"ע ס' ש"ט אֲפִילוּ סְפֵק יִשְׂרָאֵל סְפֵק עַפּו"ם וְסְפֵק חֵי סְפֵק מֵת וְעוֹד כְּמָה סְפִיקוּת מְפַקְחִים אִף שְׁלֹא הִנְחִיזוּ כְּפִין יִשְׂרָאֵל, דְּלִכְא' לְפִירֵש"י שְׁהַטְעַם בְּפִירוּשׁ מְקַצְמִיָּהוּ, מִשּׁוּם דְּלֹא אִיִּתְחַזַּק כְּפִין יִשְׂרָאֵל אֲזַלְיָנוּ בְּתַר רֹבְאָא וּבְסְפֵק סְפִיקָא דַּג"כ לֹא אִתְחַזַּק וְאִתְ"ה מְפַקְחִים, וּמְצִינּוּ בְּכְמָה עֲנִינִים דַּס"ס עֲדִיף מִרֹבְאָא, וְלְפִי מַש"כ גִּיחָא כְּפִין דַּע"כ פ' בְּמַצִּיאוֹת הוּא סְפֵק וּבַפְּקוּ"נ לֹא מְהַי לֹא רֹב וְלֹא סְפֵק סְפִיקָא, אִם לֹא שְׁיִהְי' לָנוּ אִיזָה כַּח דִּין מְעִיקְרָא לִילְדָּ בְּתַר רֹב, וּלְפִי"ז אִם יִהִי חַד רֹבְאָא דַּעַפּו"ם הוּא וְיִהְי' כְּפִין עוֹד סְפֵק סְפִיקָא סְפֵק חֵי סְפֵק מֵת סְפֵק הוּא שָׁם וְכָל כַּה"ג לְפִי"ד יִהִי הַדִּין דְּאִין מְפַקְחִים דְּכַח הָרֹב מְעַמִּיד אֶת הַדִּין לְהַכְרִיעַ לְמַעֲשֵׂה ע"י ס"ס, וְכֵן אִם יִצְוִיר רֹב וְחִזְקָה, שְׁנֵי סוּגִים שֶׁא' יִגְרוּם הַדִּין לִילְדָּ בְּתַר רֹב אוּ חִזְקָה אוּ ס"ס, וְהַב' יִכְרִיעַ אֶת הַדִּין כֹּל כַּה"ג אִין מְפַקְחִים, וְאִף דִּישׁ מְקוֹם לְפַקְפֵּק בְּזוּהַ דְּמָה גְּרַע רֹב א' מִתְּרֵי רֹבֵי דְּלָמָּה לֹא יוֹעִיל הָרֹב הָא' עַל שְׁנֵי הַדִּינִים דְּלִכְאוּ' כְּמוֹ שְׁמוֹעִיל אַח"כ הָרֹב הַשְּׁנִי לְהַכְרִיעַ שְׁאִין לְפַקֵּחַ עָלָיו אֶת הַגַּל, כ"כ יוֹעִיל ע"ז ג"כ הָרֹב הָרִאשׁוֹן, אֲבָל בְּאַמְתַּת אִינְהַ קוֹשְׁיָא, דְּכִיּוֹן שְׁאֵנוּ דְּנִים אִם מוֹעִיל בְּזוּהַ עֲנִיּוֹן רֹב לְהַכְרִיעַ לֹא שְׁיִיף שְׁיִוְעִיל רֹב זֶה גּוֹפֵא עַל עֲצָמוּ שְׁיִוְכַל לְהַכְרִיעַ בְּזוּהַ, דְּכָלֵל הוּא בְּכָל הַדִּינִים כֹּל שְׁיִישׁ לָנוּ סְפֵק בְּדִין אִם דְּבָר זֶה מוֹעִיל לְהַכְרִיעַ, אִין הַדְּבָר הַמְּסוּפָּק בְּעֲצָמוּ מְכָרִיעַ עַל עֲצָמוּ, וּמִשּׁוּ"ה בְּעֲנִיּוֹן תְּרֵי רֹבֵי, שְׁהָאֶחָד יִכְרִיעַ עַל הַשְּׁנֵי שְׁהַשְּׁנֵי יִכְרִיעַ כְּנִלְעַנ"ד בְּסוּגִיָּא הַחֲמוּרָה הַזֹּאת: